

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

فردنگی

ناهیید

کوردی- کوردی- فارسی

محمد ناهیید

ههولێر ۲۰۱۱

فرهنگی
ناپسند

فهرهنگی
ناهیید

کوردی- کوردی- فارسی

محمد د ناهیید

- * ناوی کتیب: فهره‌نگی ناهید
- * نویسنه: محمەد ناهید
- * به‌رگ و سه‌ره‌رشتیاری هونه‌ری: عوسمان پیردلود .
- * وینه‌ی به‌رگ: نامق
- * بلاوکراره‌ی شه‌کادیمیای کوردی، ژماره (۱۲۲).
- * چاپخانه‌ی حاجی هاشم – هه‌ولێر.
- * تیراژ: ۷۵۰ دانه.
- * له‌ به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گه‌شتی کتیبخانه گه‌شتیه‌کان ژماره‌ی سپاردنی (۸۹۶) ی سالی ۲۰۱۱ ی پێدراره.

نووسینی ئەم بەرھەمە پیشکەش دەکەم بە ڕۆحی ئوستادی بی‌ۆه‌کی
نیگارگەری و موسیقایی کوردی (فەیزولڵا خانی ناھید) باوکی دڵسۆز و
مامۆستا و ئاریکارم لە بوارەکانی سەغڵەتی تەنیاپی و ژيانمدا.

به‌ناوی خودای دلوفان

(ژيانم به‌کورتی)

سالی ۱۹۳۹ز (۱۳۱۸هـ) هاتمه‌دونیا و ناویانام موحه‌ممه‌د، له عه‌شیره‌ی فه‌یزولل‌ابه‌گیم سه‌ر به‌شاری سه‌قز، نگارکی‌شان و تارژهندن هه‌ر له سه‌ره‌تای مندالیمه‌وه له خرمه‌ت فه‌یزولل‌اخانی ناهید (باوکم) که نیگارکی‌ش و موسیقاریکی به‌ناوبانگ و به‌توانا بوو فی‌ربووم.

سالی ۱۹۶۱ز (ز) زانستگای نیزامیم له تاران ته‌واوکرد و هاتمه‌پیزی ئه‌رت‌ه‌ش و له‌تاران مامه‌وه و به‌هو‌ی خزمایه‌تی و دوستانه‌تی له‌گه‌ل دوکتور هاشمی شیرازیدا، هاتوچو‌ی مالیانم ده‌کرد و هه‌رله‌و‌ی زورجار به‌خزمه‌ت ژین‌ال‌ئیحسان نووری‌پاشا (هه‌لو‌ی ئارارات) ده‌گه‌یشتم که به‌زانایی و پ‌او‌یژی شیرینی، درگای دونیاییکی نویی بو ئاواله‌کردم، هه‌تا پ‌و‌ژیک فسوس‌یکی- کوردی‌هاوشاریم به‌م چاو‌پ‌یکه‌وتنه‌ی زانی و بووبه‌هو‌ی هه‌لد‌اشت‌نم له‌تارانه‌وه بو‌شاری خو‌ی و پ‌اش‌پنج‌سال گه‌رامه‌وه بو‌تاران.

خزمایه‌تیکی دوورم له‌گه‌ل ماموستا موحه‌ممه‌دی قازی نووسه‌ر و وه‌رگ‌پ‌ی به‌ناوبانگ هه‌- بوو، پ‌اش دیداریک به‌هو‌ی زانیی گورانی و تارژهندن ئه‌و هه‌له‌م بو‌پ‌ه‌خسا که زور به‌ساناهی پ‌یگه‌م بکه‌وته‌ کو‌پ و مه‌جلیسی شه‌وانه‌ی ئه‌دیپ و شاعیر و نووسه‌ر و هونه‌روه‌رانی به‌توانای ئه‌و سه‌رده‌مه که له‌گه‌ل ماموستا قازی و دوکتور شیرازی ده‌وره‌میوانیان هه‌بوو، سی‌سال له‌- کو‌پ‌ی شه‌وانه‌یاندا به‌شداریم کرد که باندو‌ریکی گرینگی له‌سه‌ر ژیانم دانا، ئه‌وه‌یش منه‌تباری موسیق‌ام ده‌نا ئه‌فسه‌ریکی لاو له‌کو‌ی و کو‌پ‌ی وها له‌کو‌ی؟

جاریک ماموستا مه‌زه‌ری خالق‌ی پ‌یگای که‌وته‌ ئه‌و کو‌پ‌ه‌ و له‌ه‌و‌کاته‌دا له‌پ‌ادیو‌ئیران ئیشی‌ده‌کرد پ‌اش ئاشنا بوون ب‌پ‌یارماندا که چهند ئاوازیک له‌پ‌ادیو‌(به‌شی) کوردیی تاران تو‌مار بکه‌م؛ که بوو به‌هو‌ی به‌رده‌وامیم له‌کاری موسیق‌ا و له‌پ‌اش بیست‌سال چهند به‌ره‌مه‌می موسیق‌ام تو‌مارکرد.

به‌لام ئستران‌بیژیکی پ‌روفیشینال نه‌بوومه و هه‌رگیز بو‌هیچ پ‌یشنیار و مونا‌سه‌به‌ییکی، یان له‌هیچ کو‌پ‌یکی غه‌یری خو‌مالیانه‌دا به‌شداریم نه‌کردوو و کاری موسیق‌اییم له‌رادیو و ته‌له‌- فزیو‌ن و پ‌رکردنه‌وی شریت تیپه‌رنه‌بووه. بو‌جاری دووهم (به‌پ‌او‌رتی هه‌ر ئه‌و سیخوره‌) سه‌باره‌- ت به‌کو‌پ‌ی شه‌وانه‌مان، هه‌مدیسان هه‌له‌و‌دا بووم و هه‌لیاند‌اشتمه‌وه بو‌شاری خو‌ی و له‌تاران دووربان خستمه‌وه، که تا دوو سال پ‌اش سه‌رکه‌وتنی شو‌پ‌شی گه‌لانی ئیران له‌پ‌اریزگای ئازربایجان مامه‌وه، به‌راوه‌ژووی چاو‌ه‌روانی ئه‌وانه‌ی پ‌یان و ابوو له‌شاری خو‌ی زوو جارز ده‌یم و واز له‌کاری عه‌سکه‌ری دینم، (به‌هو‌ی ئیشه‌که‌مه‌وه) به‌سانایی توانیم له‌گه‌ل زوربه‌ی جه‌-

ماومری ئەو شارە دوستانەتیکی وەها پیکبێنم کە لەسەرەتای شوێن و دواتریش جەماوەری شاری خۆی و هاوکارەکانم، پیکخراوەی بەرپرسایەتی منیان بێمژەپەت پاراست کە ئیستاش لەبەرچاومە و منەتباریانم.

سالی ٧٩ ز. بەلای سەرگوردیم و مرگرت و بوومە بەرپرسی تەداروکاتی مەراغە و مەهاباد و سالی ٨١ ز. کارکەنار بووم و هاتەمەوێ سەقز و لە پال کاری فەرھەنگی و ئەدەبیدا و انەیی تە-
رپاچی و تار و نیگار کێشی و فێرکاریی دروستکردنی کەرەستەیی موسیقایشم دانا کە ئەمڕۆ شاگردەکانم زۆربەیان ماموستان و خاوەنی و انەیی فێرکارین و زۆر جیی شانازیمن، دلشادم کە نەیانپه‌شت پەنجبەخساریم.

پاش کارکەناریم لە گەڵ ماموستایان عەزیز شاپۆخ، حەمەجەزا، پەشید فەیزنیزاد، ماملی، ئەحمەدی قازی و نووسەرانی گوواری سروە و هەزار، هیمن، ئەحمەدەردی و سووتاو و زۆربەیی ماموستایانی ئەدیب و هونەرور پێوەندیم هەبوو، کە هەموویان هەقی ئوستادیان بە-
سەرمەوێ هەییە و بیرەوری شیرینی کات و ساتیک کە لە خزمەتیاندا بووم لە لاپەڕە پێکدا ناگونجی، ئەگەر عومر مەودا بدا بە تیروتنەسەلی لەو باسە دەدویم و پێشکەشی دەکەم. ئیستە-
ش بەر دەوامم لە سەرنووسینی وشەدانێ (ناتەواویەکانی هەنبانەبۆرینە) دیارە کە وشەدان لە-
گەڵ فەرھەنگدا تەو فیری هەییە بەلام چبکەم ماموستا هەزار ناوی فەرھەنگی لێناوە، ئەم وشە-
دانەش ناتەواویی هەنبانەبۆرینەییە، منیش هەر بەو شیوە ناوی فەرھەنگ لە سەر ڕوو پەڕە کەیی
داده نیم.

ز. ٢٠١٠ ز. نووسەر.

چۆنیەتی دەستیپێکی ئەم وشەدانه:

سالی ١٩٧٢ ز. پێش ئەوەی ئەلفووبی کوردی بزانم، دەستم کرد بە کوێکردنەوهی وشە، سەرەتا بەرپێنووسی فارسی دەمنووسی، بەلام دواى ناسینی الفووبی کوردی هەموویانم گوێی و پاش ئەوەی کە هەنبانە بوێرنەم وەدەست کەوت، بو دووپات نەکردنەوه و پراگرتنی پێزی هەنبانە بوێرنە و پێشگری لە زیاده سەرفی پارەى کەپاران، وشەکانی هەنبانە بوێرنەم لێدە- رهاویشت، کەهیوادارم لەپال هەنبانە بوێرنەدا بتوانیت بەرەو تەواوترکردنی فەرەهنگی زمانی کوردی هەنگاوێک هەلپێنیت پاش ئەوەش فەرەهنگی ماموستان (گیو. مو کریانی) م گەیشته دەست و زۆرم کەلک لێوەرگرت. بەلام زۆر وشەم بو پوون نەکرایەوه و نەمتوانی بەگشتی واتاکانیان لە ناوچەکاندا لە جەماوەر پیرسم، بڕیا زووتر بەدەستم گەییایا، چونکا زۆریەى وشە- کانی ئەم وشەدانه لە زمانی خەلکی ناوچەکان وەرگیراون کە دەبووا سی کەس لەسەری داگوکی بکەن.

وشەى بیانی کە لە ئاخفتن دا زۆر لە سەر زاری جەماوەرن، یان ناوَن یان کوێی پێشەى و فە نین (دەستەواژە) ئامیتهی ئەم وشەدانهن، بەلام هەندى وشەى بیانی کە زیاتر لەبەلأفوک و گوێوارەکاندا بەر چاو دەکەون ئەگەرچی کوردی نین بەلام بە پێویستم زانی بە جودا لەژێر وشەکانی هەر پیتیکدا وشە بیانییەکانیش بنووسم.

زانستگای کوردستان لە سالی ٢٠٠٤ و ٢٠٠٥ ز. دا لێپرا بو دانانی فەرەهنگی سى جلدی (هاوتای وشەى فارسی بە کوردی) و منیش بەشیوەى کاتی و بى موقاییلە ماوەى شەش مانگیک بەشداریم کردن و بووبەهوی ئەوه کە هەست بە پێویستیکی زیاتری ئەم وشەدانه- بکەم. ئیشکردنم لە بوارەکانی جوێرنەجوێری وەک: تەپراحى، موسیقا و ئاواز، نگارکیشان، وێنەگەری، وچیکردنی تار و سیتار و (نەجارى و موعەرەق و ناسککاری) و ئەکتەری سینما و دەوام کردن لە ئەرتهشدا، هوکاریک بوون کە ئەو وشە و کوژانە کە پێوەندیان بەو ئیشانەوه هەیه، بە تێپرا دیوی شروقه یان بکەم و حەوجەم بە پرسین نەبیت.

کەندوکۆسپی ژيان و تەنیابالی و بى هاوالی لەم بوارە دژوارەدا نەبوونە لەمپەر و دلساردیم بەلام ئەرخیانەم ناوبەناو هەلە و گەرفتوگیریان پیکهیناوه بەتایبەت لەبارى پێنووسەوه، هیوادارم بە دلفراوانیەوه بپهژرین و هەلەکانی سەرپرست بکەنەوه و ئاریکار بن بو پێشکەوتی زمانە شیرینە کەمان (کە ناسنامەى هەرمیلەتیک زمانەکیەتى و هونەرەکەى). سەرکەوتوو بن

(فه رههنگ و نووسراوهی مامۆستایانیک که له م وشه دانهدا که لکیان لی وهر گیراوه)

هه ژار هه نیه بۆرینه
گیو موکریانى فه رههنگى کوردستان.
شیخ موحه ممه دى خال فه رههنگى خال.
ئىبراهيم ئه حمه د کویره وه رى.
هیمن تاریک و پوون، ناله ی جودایى
په حمان زه بیحی قامووسى کوردی.
فه تاح ئه میرى هاواره به ره، میرزا
ئه حمه د به حری فه رههنگى بالنده.
حه مه ی حه مه باقى گوله کانی دۆزهخ، ئه فسانه ی ئه دونیس، کیشه ی کورد
حه سه ن سه لاح سوړان شیعر، په خشان، نو سراوه (سایتی ئیتیرنیّت).
هیدی ئاوینه ی خه یال، ئاوینه ی شکاو
عه بدولا په شیو بتی شکاو، شه ونیه خه وتان پیوه نه بینم، پشت له نهوا و پوو له کپیوه
مارف عومه رگول خوړی زیندان.
په حیم لوقمانى زامستان (شیعر).
مه لا خه لیل مشه ختی فه رههنگا مه رگ و زی
ئه میر ئه مینی فه رههنگى گیا.
ئىبراهيم ئه حمه دى فه رههنگى کینایه.
عه لى سه درى فه رههنگى تهوفیق (فه پانسه، کوردی).
عه بدولا حه سه ن زاده گول چینه وه
نوورى کاراکویون فه رههنگى ته گوچی (کوردی، تورکی)
مه وله وى تاوه گوژی دیوانى مه وله وى.
حه مه ئه مین ئه حمه د فه رههنگى یاد (ئینگلیسى، ئاره وى، کوردی).
فایه ق بیکه س دیوانى شیعر.
شیرکو بیکه س کاوه ی ئاسنگهر، تهون، کوچ (شیعر، پرۆزه)
ئه میر ئه مینی فه رههنگى ئارام (ئینگلیزى، کوردی، فارسى).
سوارة ی ئیلخانیزاده خه وه به ردینه.
نادر نیرومه ند(بوړان) جه غه تووى فرمیسک.

ئەحمەدى خانى مەم وزىن.
 عەبدوللا سەمەدى دەفتەرى دەسنووس.
 عەلى سەلىمى داوۋەتى گول، شىعر.
 سەجاد جەھانفەرد ناوناھەي كوردى
 ئەمىن گەردىگەلانى دەفتەرى دەسنووس
 مەجىد قوردويى ميلان فەرھەنگى كوردى، فارسى.
 دوكتور جەمشىد درەخشان و ئىبراھىم ئولغون فەرھەنگى توركى، فارسى
 فەرھەنگى پىتر لە ۲۰۰ ژمارە گوڤارى سروھ. زياتر لە ۱۲۰ ژمارە گوڤارى مەھاباد.
 ژمارەيىكى زوركتيى كوردى و پوليكويى زانستگان.
 جگە لەوانەش گەپان، پشکين و پرسين لە جەماوەرى شار و گوندی كوردەواری لە-
 كرماشانەو هەتا هەورامان و ماكو و ئەرزەرۆوم و هەولێر و سلیمانی كە زۆریەى وشەكانى-
 گرتووەتە بەر.
 تېيىنى : ئەگەر وشەيىك جگە لە واتای نووسراو لەهەنبانە بۆرىنەدا، واتايىكى ديكەى هە-
 ييت نيشانەى (+) م بۆ داناو و هەولم داو لە نووسینەوێ واتاكانى هەنبانە بۆرىنە خو بپارێزم.

(کور تکراره‌ی هندیّ وشه)

هندیّ وشه‌ی زمانه‌کانی ئاره‌وی، فارسی، ئینگلیزی، فهره‌نسی، ئیتالیایی، تورکی، ههر بهو فونئیک و ماناو له کوردیشدا هه‌یه، له بهر ئه‌وه په‌یدا کردنی ره‌چه‌له‌کی ئه‌و وشانه کاریکی جیاوازه، بیّ ئه‌و‌ی له‌سه‌ر ره‌گه‌ز و بنه‌مای وشه‌کان بدویم یان بلیم تاییه‌ت به کام زمانه، ئاماژه‌م پیکردوه که له‌و زمانانه‌شدا ده‌لین وه‌ک :

فد؛ کور تکراره‌ی "فارسیش ده‌لی"

تد؛ کور تکراره‌ی "تورکیش ده‌لی"

فرد؛ کور تکراره‌ی "فهره‌نسه‌یش ده‌لی"

ئیتا د؛ کور تکراره‌ی ئیتالیاییش ده‌لی"

اند؛ کور تکراره‌ی "ئینگلیزش ده‌لی"

روس د؛ کور تکراره‌ی پرووسی‌ش ده‌لی"

کور تکراره‌ی ناوی هندیّ له فهره‌نگه‌کان و حاله‌تی وشه له‌بوا‌ری ده‌ستووری زمانه‌وانییه‌وه و نیشانی پ‌یوستی تر.

(ب)..... بریتی له

ف.هن.... فهره‌نگی هه‌نبانه بو‌رینه.

ف.مشه.... فهره‌نگا مهرگ و ژی، مشه‌ختی.

ف.گیا.... فهره‌نگی گیاشناسی.

ف.ب..... فهره‌نگی بالنده.

ف.مان..... فهره‌نگی مان

[ناو،ت].....ناوی تیکه‌لاو.

[ناو،بک].....ناوی بکه‌ر.

[ناو،به‌ر].....ناوی به‌رکار.

[چاوگه،ت].....چاوگه‌ی تیکه‌لاو.

< به‌روانه بو

+ جگه له واتای هه‌نبانه بو‌رینه

رېڙ و سوپاس

ته گهر چی له سهره تاي نووسيندا تهنيا بال و بي هاوال بووم، به لام له بواړي کاردا هم ماموستايانه هاندمرم بوون و دلگه رميان کردم و به پيداچوونه وراستگردنه ودي چهو تيه کاني زور خويان ماندوو کرد، به پيوستي ده زانم رېڙ و سپاسي خوم آراسته ي تهو عزيزانه بکه م.

۱. کاک حه سمن سه لاج سوران، به داخه وه پيش چاپ بووني هم کتيه چوه بهر رحمه- تي خودا . ۲. کاک فتاح هميري . ۳. کاک مسته فا ئيلخاني زاده . ۴. کاک رحيم لوقماني . ۵. کاک جهانگير هاشمي . ۶. کاک ئيرج ناهيد . ۷. نه دازيار کاک لوقمان فهيزولابه گي . ۸. کاک که يوان مهنسووري که (نهرکي سهرپه رشتي کاري کامپوته ري) وه نه ستو گرت.

سوپاس بو هاو کاراني به شي کامپوته رکه نهرکي پيت چنينيان وه نه ستو گرت.
(۱) ياي فروغ ناهيد (پيتي تا) و ويرا ستاري (۲). ياي، زينهب عبداللایي: (به شيک له پيتي ب). (۳). ياي، ثاره زوو مهنسووري خويندکاري زما ني ئينگليزي له زانستگاي سته که له بواړي پيتچني و ويرا ستاريه وه ئاريکارييکي زوري کردم. (۴). ياي، هانا موحه مده ي قه سريان که به دلسوزيه وه نهرکي پيت چيني ۱۲ پيتي گرته نه ستو. (۵) نيما په رويزي (به شي به جيماوي پيتي ب) و ويرا ستاري (۵). ياي، گه شين زه که رايي به شيک له پيتي (پ)

پيوسته له به ريزان (۱) ياي فه ريبا ناهيد دوکتوري (کار دوژ) (۲) مامستا نامو (ئوستادي زانستگا) ويای حه ميده يوسفی (ديزايير) وهونه رهنه ند. (۴) ياي ستاره زوهره (سيت) (۵) ياي کولسووم عوسمان پوور (شاعير). که به دلسوزيه وه به تنگي هم کارموه بوون يان به ته له فون يان ناردي کتيب و فره هنگ، ئاريکاريان کردووم سپاس بکه م.

(شیوهی دانانی ریزی پسته کان)

ئەمرو شيۋەي پرىزىدەندى يىت لە نووسىنى فەرھەنگدا گوۋاھە كە بوى ھەيە راستىش يىت، بەلام ئەم وشەدانە ناتەواوى ھەنبانەبۇرىنەيە و ھەر لە سەر ئەوشىۋاۋە نووسىومە لەبەر ئەۋەي - كەسنى كە ھەنبانەبۇرىنەيان ھەيە، ھەر لەۋجىگادا وشەي يىۋىستيان بدۇنەۋە. ئەم وشەدانە بەيى ۲۸ يىتى ژېرەۋە نووسراۋە ئەك بە يىي دەنگ.

ا. ب. پ. ت. ج. چ. ح. خ. د. (رہ) ز. ژ. س. ش. ع. غ. ف. ق. ک. گ. (ل) ل. م. ن.
(و) و. (و) (ہ) (ی) (ی)

ههمزه ته غهر به سهر چوار پیتی (ا، و، ه، ی) وه دهنیشی.^۷

له(ئا)وه ههتا (ی) بهشیوهی ژیرهوه نووسراون،

۱. ئا. ئو. ئه. ئى. ئې. ئىپى..... دەپتە پىتى (ب)

۲ پیتی (ب. یا بپ بپ بت۔۔۔۔۔۔ به بی بیی۔۔۔ ده بیتہ پ)۔

۳. پا.پ.پ-... پو.په.پی. پیی ..دهیته پیتی(ت)

۴. تا.تب.تت۔...تہ.تی.تئی..... دہیتہ پیتی(ج)۔

۵. جا. جب. چپ. جت. جج. جج. جج..... جه. جي. جیي... ده ٻيٽه ڀٽي (ج)

ع.ج.ا.ب.ج.ت.چ.ح.خ...چہ.چی..چیپی..دہ پیتہ پیتی (خ)۔

۷. هه، وا، به، و، م، و، ته، تاده، گاته، نون... ح. خ. د. (ر، ر). ز. ژ. س. ش. ع. غ. ف. ق. ک. گ.

(ل.ل.) م..... دهیته (ن) نا.نب.نپ.نت..... نل.نن. نو.نوو.نه.نی، دهیته پیتی (و،و)

۸. واوب.وپ.وت.....ول.....ون.وو.وه.وهه.وهی.وی.وی. دهیته پیتی (هی)

۹. ها، هب، هب..... هل، هم، هن، هو... هوا... هون، هوو، هه، هی، - دهیته پیتی (ی، ی).

۱۰. با.ب.پ.یت...ن.یو.یون.یوو.یه.یی. و یی. و یی. و ییا....ییه..یی. ییمه..یییی.

بؤ نمونه وشه‌ی (بووه‌یشک) له‌پیش وشه‌ی (بوهارتن) دایه . پیتی (ر-ر) ، (ل-ل) ،

(و۔ و) ہر سیکیان پہ کن، بہ لآم بہ دواۓ پہ کذا بین، وہ ک پیتی سہ رہہ خو بہ کار دہ برین۔

پیتی (ی-ی) وهک واو هه رچهند جار به دوای یه کدا بین هه موو جار سه ره خوڻ . برواننه -

۱۰. پیتی (ی) وهک دوو پیتی سه ره خو وایه که به دوا یه کدا هاتیت. (پیوسته

بیدرکینم که کامپیوته ریش هه ربه و رهوته پسته کان ده چنیت

تَبِیْنِي: له ته شديدا هەردوو پیت دەبنه پیتیکی وهک: شەققە ئەررا، بەلام لهوشە ی وهک:

بیه ، پیتی (ب) دوو جار ده وتړیت، هه لټه ته شدید نه گهر وه ک دوو پیتی سه به خوش

بنو سُرین هه رده بی، (وهک چینی کامپوته) که به بروای من دروستره و نه وه له گرفتوگیریه

سهره کییه کان نین ،هه رچه ند چاوه روانی چاره سه رکردنیشی ههین.

(سه بارهت به نيشانه و پړنووس)

ته گهر سى دلهم ههبا ههركام دارمال تهژى له زاراوه ييك له سى زاراوه كانى كوردى، ههړ سيكم ده كړنه يه ك با ليك هه لنه برين (۱)
له سى زاراوه جوانه، لهم سى گوله بوڅخوښه، گولواويك بگيريت داخوم چ بوڼ و بهرامه ييكى ده بېت؟

بو هه موو ميلله تى دونيا له بارى فهن و هونهړ و پيشكه و ته وه، له يه ك گه يشتن به يه ك- گه يشتنه.

پړنووسى كوردى له زور بهى پړنووسه كانى دونيا له پيشتره هو كار هه شى ته وه يه كه پاش نه- وان ده ستمان پيكر دووه و له هه له كانى ته وان خو مان پاراستوه، به لام چهنه خال له پړنووسماندا هه يه ته گهر چاره سه ربكړين ته نانهت بو زمانه كانى ديكه ش كه به هم نه لف و بيهه دهنووسرين، جيگه ي ته لفوبيي (فونيتيك) ده گريته وه، خاله كانيش نه مانه ن.
۱. به پي ده ستوورى په ژر يندراوى ههړ زمانيك ده بى ساكار ترين ياسا بو زبان هه لېژ يردريت، به لام ئالوزى ده بيزيت، بو نمونه دهنووسن (پياويك، دانه ييك) ته گهر پيتي (ك) جيا به ينه وه ده بېته.

(پياوى، دانه يى) به هو ي پيتي پيش (ك) كه ده نگداره يان بيده ننگه بو چى بيكه ينه بانىك و دووه و؟ بو چى بنووسين (پياويك، دانه يه ك)

بو پاراستنى ساكارى زمان چاك وايه ههردووكيان وه كوو يه ك بنووسرين و يه كلايى بيته وه (وهك زاراوه ي كورمانجى) مه به ست ته وه يه هه موويان (ييك يان يه ك) بن ديسان، (دهره جه ييك) و اتا يه ك دهره جه، (سو باكه دهره جه يى) + ك = دهره جه ييك زياد كه (يان) دهره جه ييكيان دا به ته فسه ريك به لام (دهره جه يه ك پياوه، يا هه ناره كه دهره جه يه- كه) روونه چهنه جيا وازن. ههړ لهو بن زاراوه دا، به دانه ده يه ك ده لېن دانه ده مييك.

۲. وشه ي وهك: بوون (چا وگه)، بوون (پا بوورو)، بوون (پا بووردووى دوور)، (سو وگن)، سوون، واتا، بېن، (كارى ته مري) بى نيشانه يه.

۳. شنك، دنگ، منگ، سنگ، مانگا، تهو (ن ك) ي كه مينگه يين و له ناو كه پودا ده وترين بى- نيشانه يه.

۴. (ت و دالى) سوواو، وهك: بم؟ هري، واتا بمده ري. ده؟ كوژم واتا ده تكوژم، بى نيشانه يه. دوو نوون كه حاله تى ته شديدى ئاره ويى هه يه وهك: باز ننه واتا دوپاو، به ننه واتا به نى، كه له- هه ندى زاراوه دا ههردوو (نون) مينگه يين، بى نيشانه يه. هم شيوه ئاخافته له فارسى سه ننگه جى ده چيت كه جيا وازه له فارسى ده ري، دياره هم جوړه ويژه له ههړ زمانى كدا گه نجينه ييكى پر به- هابه.

(۱) له شيريكى ماموستا شيركو بيكهس

سو پاس و پیزانین

دوستی زور خوشه ویست و له میژینه م پروفیسور د. مارف عومەر گول له زانستگای سلیمانی، پاش دیتنی بهر هه مه که، پێخۆش بوونی خۆی دهر بری و دوا ی پێنموونی پێویست ئه که که ی به ماموستا عه بدولاً زهنگه نه سپارد له هه ولیر و نهویش بهر و ح سووکی و دلسوزییکی زیاتر له - چاوهر وانیه وه به تهنگی کاره که وه بوو، تهنا نهت خۆی هات و به ئاکادی میای زمانی کوردی ناساندم. به پێویستی ده زانم سو پاسی بی پرانه وه ی خۆم پێشکهشی ئه وه پر یزانه بکه م.

ئا کادی میای زمانی کوردی روو گه ی ئه ویندارانی زمانه وانی

کاریکی هه ره پر یایه خ که له دوور گه ی هیمنی هه ریمی کوردستاندا کرا وه دامه زرانی ئاکادی میای زمانی کوردیه له هه ولیر، که له داهاتوودا گرینگی خۆی زیاتر دهنوینیت،

له په نای پارکیکی به دیمه ندا کوشکیکی جوان و پازا وه، له ناو حه ساریکی ته ژ ی له گول و رو وه کدا، به وینه ی به هه شتیکی خه یالای، دهر که ی له سه ر پشته و بو وه ته روو گه ی ئه ویندارانی زمانه وانی و فه رهنگ و ئه ده بی کور ده واری.

به ر پر سه کانی هه ر کام سه مبول و تا پوی خزه مهت گوزارین به زمان و که له تووره که مان. کاتیکی چوو م بو چایی کتییه که م، له هه لس و که وتیان گه شامه وه و تهنا نهت لادیکی هه ستم به نامویی نه کرد و خۆم به میوان نه زانی.

له سه ر ویستی خویان له در کاندنی ناوی ئازیزانی به ر پر س خۆم پاراست، ده یش زانم که نه به - گو یه و نه به قه له م ناتوانم ئه و جو ره که دله خوا زمه حقه ی پێویستی ئه و مه به سته به یان بکه م. ته نیا ده لیم، هیوادارم له م یوا ره پیرۆزه دا، سه ر که وتووین و سو پاس و پیزانینمیان ئاراسته ده که م. نووسه ر.

همه مان باسکیشی سهر نیرن که داره دریژه
گه وره که ی که ره سته ی شیوپرین؛ واتا:
مووری دریژ و بلیند

(به لگه ی ۳) له بن زاراهوی ئه رده لانیدا بو
پیزنان له برا و خوشکی گه وره ده لاین ئلبرا یا
ئلاجی، دیاره ئا کورتکراوه ی ئاغایش هه یه
به لام بو وشه ی ئلاجی به کار ناهینریت و
ئاشکرایه به واتای: (گه وره باجی؛ برا گه وره
و کاکه) یه.

(به لگه ی ۴) وشه کانی ئاریز به واتای: ته پو لکی
به رز و ئاراهه ند به واتای: بلیند به رز، و ئاری
به واتای: به رز، بلیند له زمانی کوردیدا هه یه
که باندۆزی (ئا) به واتای گه وره به رز، بلیند،
له سهریان دیاره. (به لگه ی ۵) ئلبرا: جه دد و
ئلبرا: گه وره باوکان.

(به لگه ی ۶) ئلدا: خوشکی گه وره داده ی
گه وره (بزرگ، محترم، بلند)

ئا: (۱) کورتکراوه ی ئاغا؛ ئا په حیم: ئاغا
په حیم. (مخفف آقا) (۲) پیشگر: بو دنده دان و
هاندان؛ ئاده ی: داده ی: ئاپرو؛ داپرو؛ (تحریک
برای انجام کاری) (۳) پیشگر: به واتای:
مه که؛ ئاده نگ: داده نگ: دهنگ مه که؛
بیده نگ به؛ قوروقه پ. (به معنای نفی کاری)
(۴) پیشگر: بو پرسکردن، ئاخو و ئاخوم؛
ئایا؛ تو بلی. (گویی) (۵) نیشانه ی کوم کردن
له زاراهوی کورمانجیدا: مروفا؛ سوارا؛ واتا:

همه زه، له ئه لف و بیی کوردیدا فو نیمیک ی
سهر به خونییه و فو نیمیک ی یاریده دهره زیاتر به
سهر چواریتی (ئه لف؛ واو؛ هی، یی) وه یان به
ده گمه ن به یتتی دیکه وه ده لکی و دهنگی
پیکدینی که هاوتای (ئه لف مه ددی یان ئه لفه)
له رینووسی فارسیدا، به بر وای هیندی له
تویژمرانی زمانی کوردی همه زه کوردی نییه و
جیگه ی (ه) ی گرتووه ته وه، وه ک: ئاتر و
ئاوما ل و ئاوشان که له پیشدا: هاتر و هاوما ل
و هاوشان بوون، هه روها له به ینی وشه ی
لیکدرلادا زورجار همه زه نامینی وه ک: مال -
ئاوایی؛ ناواخن؛ بارئاش؛ که بوونه ته: مالاوایی
و ناواخن و باراش و زوروشه ی تر. (همه زه)

ئا به هوی شهش به لگه ی ژیره وه بو ی -
هه یه واتای گه وره؛ گرینگ؛ به پیز؛ به رز؛
به پروومه ت؛ به نرخ؛ بدات. (به لگه ی ۱)
ئا هورئا که له ئاو یستاه وه گرگیردراوه ته سهر
زمانی پاله وی. (ئا-هور-ئا) واتا (گه وره
خوری بلیند) یا (به رزه نووری به پیز) که
نووریکی به رز و جیگه ی پیز و حورمه ت
بووه؛ (ب) خودا له ئایینی زه رده شتدا. (به لگه -
ی ۲) موور واتا کوته داری که رتکراو؛ داره که
موور مووریکه؛ داره که له ت له ت بکه؛
بیسره وه؛ له وشه کانی وه ک ئاموورونیر و
ئاره ق و نیل و ثقیله و ماقیله دا که هه رسیکیان
به واتای ئاراقن، ئاموور و ئاره ق و ئاقیله

پیاوه کان؛ سواره کان. (علامت جمع)

† پاشگریکه دهچه سپی به پاش پیشه ی
کار (فیعل) ه وه و دهیکا به (سیفہ تی فاعیلی)
وه ک : خور! زانا؛ بینا. (پسوند)

ثالثی: [ناو] زور داری؛ مله وړی. (زور گوئی)

ثانوش: (ف. مشه) هیشتا؛ هیژ. (تاکنون)

ثامه سه: ثامه مه یه؛ خو په تی به تیز
وتانه یشه وه دهوتریت. (این است)

ثائیت: [ب. مند] له ناو یستایسدا ثائیت هاتووه، واتا:

نیستا؛ نه لمان؛ نه و. (الان)

ثائیش: [ناو] کار؛ شول؛ که سب؛ ئیش؛

تیکوشان؛ خه بات. (کار؛ شغل)

ثائیل: [ناو] مندا ل؛ زار و. (بچه)

تابا؛ گه وړه باو کانی پیشو؛ جه ددی گه وړه.
(اعلی جد)

تاباجی: [ناو، ت] تد؛ خوشکی گه وړه؛

باجیی گه وړه؛ پوور. (خواهر بزرگ، عمه)

تاباد: [ثاوه لئاو] ثاوا؛ ثاوه دان؛ پاشگر، به واتای

(ناوی بک) ثاوه دان که روه (آباد)

تابادی: فد: [ناو] (۱) نامه ی چه په رخانه. (نامه

پستی) (۲) ثاوه دانی. (آبادی)

تابان: [ناو] فد: ناوی مانگی دووه مه می

پائیزی سالی هه تاوی. (آبان)

تابرو بردنه سهر لقی دار: (ب) پرسوا کردن و

له قاودانی نه هیئی که سیک. (رسوا کردن)

تابروو به که سیکه وه نه هیشتن: تابروو بردن؛

پرسوا کردن بپوون به هو ی تابروو چوونی

که سیک. (آبرو بردن رسوا کردن)

تابروو دار: فد: [ثاوه لئاو] به شه ر ه ف؛

تابروو مهنه. (باشرف؛ آبرومند)

تابروو کړینه وه: [چا وگه، ت] کار ټیک که له

پرسوا پوونی که سیک به رگری بکا. (آبروی -
کسی را خریدن)

تابروو مهنه دانه: فد: شه رافه تمه ندانه؛ به -

شیوازی تابروو مهنه. (شرافتمندانه؛ آبرومندانه)

تابسال: فد: تهره سال. (سال پر بارش)

+ تابشار: فد: [ناوی تیکه لئاو] زیاتر سیهممین

زه ربه ی توپی والیاله که به نه یم ده دریت

به زه مینی حه ریفدا.

(آبشار؛ اسپک)

تابشوړ: [ناو، ت] دیکوړیک که ثاوی پیدا بیته

خوار زیاتر ده ستکرده له بینادا. (دکور منزل که

از آن آب سرازیر شود)

تابله: [ناو، ت] (ف. مشه) هاو له؛ ثاو له؛

خوریک. (آبله)

تابله کوت: [ناو، بک] (ف. مشه) هاو له کوت؛

خوریک قوت. (آبله کوب)

تابنوو س: [ناو، ت] فد: فرد؛ اند:

سه خته داریکی رهنګ قاوه یی توخه. (آبنوس)

تابنوو سی رهنګ: فد: رهنګی قاوه یی توخ.

(آبنوسی رنگ)

تابووریناس: [ناو، بک] پسپوړی زانستی

تابووری، ٹیکو نو میست. (اقتصاد دان)

تابه وه: [ناو] ثم وشه یه هه ورامیه و له -

ثاویستایسدا هاتووه: ثاوات؛ ثاره وو. (آرزو)

ثاییده: [ناو] (۱) بینای گه وړه؛ کو شک. (قصر)

(۲) تابو؛ کوتهل. (مجسمه)

ثاپا: [ناو] خوشکی ثاپو؛ پوور. (عمه)

ثاپارتی: [ثاوه لئاو] تد؛ فد: ثاپاردی بی حه یا؛

هه لگیرو؛ رده وو که وتوو؛ (به توریکی ثاپاردی -

واتا: بردی، هه‌لیگرت؛ له‌چاوه‌گی تا پارماخ).
(اپارتی)

ئاپاندیسیت: [ناو]فد؛ فرد؛ اند؛ نازاری
په‌نمین و چلک‌کردنی پ‌یخو‌له‌کویره.
(آپاندیسیت)

ئاپته‌ر: [ناو،ئاوه‌لناو] شیت؛ دیوانه. (دیوانه)
ئاپته‌ری: [ناو،به‌ره‌می چاوه‌گی] شپتی؛
شه‌یدایی. (دیوانگی)

ئاپ‌رژین: ناو پ‌رژین. (آب پاشین)
+ ئاپوره: (۱) [ئاوه‌لناو،ئاوت] مروقی سووک
و بی‌بایه‌خ، بو‌ره‌پیاو. (انسان بی‌ارزش) (۲)
ده‌ربه‌ده‌ر؛ مشه‌خت؛ شتی بی‌بایه‌خ و چرووک.
(دربدر)

ئاپوژن: [ناوت] ماموژن. (زن عمو)
ئاپی: [ناو] برای باب؛ئاپو؛ مامه؛ مام. (عمو)
ئاپی‌مووس: [ناوت] یارییکه. (اسم یک
بازی است)

ئاپیس: [ناو] هیند؛ فد؛ (۱) ناوی گای
موباره‌کی هیندیه‌کان که ده‌یانپه‌رست؛ ناوی
گاییک که بو جه‌ماوه‌ریک له هیندوستان
موباره‌که. (۲) مه‌یمونی که شیوه‌ی ئینسان
ده‌دا. (آپیس)

ئاتاشه: [ناوت] فد؛ فرد؛ نه‌ندامی بالوێزخانه.
(عضو سفارت)
ئاتر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ له پ‌یشینه‌دا هاتر بووه .
(آتش)

ئاتره‌ش: [ناو] ئاگادار و زپ‌ه‌وانی ئاور له
ئایینی زه‌مه‌ده‌شتدا. (نگهبان آتش درآیین
زردشت)
ئاتل: ناپ‌ه‌وا. (ناروا)

ئاتلای: [ناو] مو‌له‌ت. (مهلت)
ئاتل و باتل: [به‌ند] عاتل و باتل؛ بیکار؛ ماتل؛
فیرو؛ بی‌سوود. (عاطل و باطل)
ئاتولیه: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ (۱) کارگای
هونه‌ری. (۲) کارگا و نو‌مایشگای هونه‌ری؛
ئاتلیه. (آتلیه)

ئاتو به‌ده‌ست‌دان: به‌لگه‌ یان بی هی‌زی له
به‌رانبه‌ر حه‌ریف‌دا نیشان‌دان و هه‌ستی
سه‌رکه‌وتووپی به‌ حه‌ریف‌دان بو‌پیانوو گرتن.
(آتو به‌ دست کسی دادن)

ئاتوم: نه‌توم. [ناو] اند؛ فد؛ فرد؛ نه‌توم،
بچوو‌کت‌ترین به‌شی هه‌رماکیک، گه‌ردیله. (اتم)
+ ئاتوون: قات و قری. (قحطی)

ئاته‌شمار: [ناوت] ماریک که په‌نگی سووری
ئاته‌شیه. (مار آتشی رنگ)
ئاته‌شه: [ناو]فد؛ ئاته‌شه‌ک؛ (۱) ئاوره؛

زه‌رده‌برین. (زرده زخم) (۲) سووزاک.
(سوزاک)

ئاته‌شه‌ک: [ناو] نه‌خوشینی سووزاک.
(سوزاک)

+ ئاته‌گ: [ناو] (۱) ئاته‌کی‌زین؛ نه‌و ته‌خته
چه‌رمه‌ که ده‌که‌وێته ژپ‌ر پانی
سوار. (چرم زیر ران سوارکار) (۲)

گوشتی لاته‌پافه‌ی حه‌یوانی سه‌ر به‌راو.
(گوشت دنده) (۳) داوینی که‌وا؛ شاقه‌ل.
(دامن؛ تریج‌قا)

ئاتیل: [ناو] ته‌وقه‌ییکه‌ ده‌یکه‌نه‌ مل‌بو که‌متر
جولانه‌وه‌ی گه‌ردن له‌کاتی‌کدا ئازاریکی
پیگه‌یشتیبت. (له‌پ‌زیشکی‌دا) (آتل)
ئاتیوانن: [چاوه‌گه‌ت] تاواندنه‌وه؛ ئاتیواندن.

(ذوب کردن)

ناج: [ناو] فد: (۱) ناز؛ ددانه؛ قورنج قورنج؛ زبری به رده تاش، زبری و ددانه ی بره ند. (۲) ددانه ی زیر لاستیکی سه یاره. (ددانه)

ناجکاری: فد: [به ره می چاوگه] دروست- کردنی ددانه به به رد یا تاسن، بیراز کردن؛ قورنج قورنج کردن؛ گرنج گرنج کردن. (ددانه ددانه کردن)

ناجور: [ناو] هله ناو [رهق؛ سه خت و سفت. (سفت) ناجور: [ناو] واتا خشت و که ره پیوچی- سووره وه بوو. تبیینی: خشتی ناجور له خاکی تاییه ت که هه مان خاکی چیکردنی جه په یه، دروست ده کریت (خاکی پوس) گله سووره ی تاییه ته، به قالب لیدانه که ی ده لین خشت پیژی یا خشت برین و به سوور کردنه وه که ی ده لین ناجور په زی؛ وهک: (ناشپه زی و چاپه زی)، و به کووره که ی ده لین کووره ی ناجور په زی؛ وهک: کووره ی قسل و گه چ په زی. (آجر)

ناجور په زی: [ناو ی تیکه لای بک] فد: که سیک که خشت سوور ده کاته وه و ده ی کاته ناجور. (آجر بز)

ناجور په زی: [به ره می چاوگه] فد: (۱) کاری که سیک که خشت سوور ده کاته وه و ده ی کاته ناجور. (آجر بز) (۲) سووره وه کردنی ناجور. (آجر پیزی)

ناجور پیژ: [ناو، ب] خشت بر بو ناجور. (خشت زن)

ناجور پیژی: [به ره می چاوگه] کاری خشت پیژان بو ناجور. (خشت آجر زنی)

ناجور چن: [ناو، ب] (۱) که سیک که دیوار به ناجور هله ستنی و دروستیده کا. (۲) که سیک که خشتی ناجور له ناو کووره دا به شیوه ی تاییه ت ده چنی بو سووره وه کردن. (آجر چین)

ناجور فره رش: [ناو، ت] فد: جیگاییک که به ناجور داپوشراییت، وهک: شه قامی به ناجور پروو کیش کراو. (آجر فرش)

ناجور کار: [ناو، بک] فد: که سیک که به ناجور به نناپی ده کا. (آجر کار)

ناجور کاری: فد: (۱) [به ره می چاوگه] بیناییک که به ناجور دروستکراوه؛ دیواری ناجور کاری. (۲) [به ره می چاوگه] کاری به نناپی که به ناجور دیوار دروست ده کات؛ به نناپی به ناجور. (آجر کاری)

ناجوری: [ناو، لئاو] فد: (۱) له ناجور دروستکراو. (۲) [ناو] رهنگی خشت یا هیرباری سووره وه کراو. (آجر)

ناجوری نه سفه نجی: [ناو ی تیکه لئاو] فد: ناجوری کونکون و سووک؛ ناجوری کفهل. (آجر اسفنجی)

ناجوری پاشکار: [ناو، ت] ناجوری لای ژووره وه. (ناو وه) له دیواردا. (آجر توکار)

ناجوری پیشکار: [ناو، ت] ناجوری لای دهر وه (پرووی دهر وه) له دیواردا (آجر روکار) ناجوری خه تایی: [ناو ی تیکه لئاو] فد: ناجوری ته واو ۲۰ × ۲۰ سانتیم بو ناجور فره رشی خیابان له قه دیمدا. (آجر ختایی)

ناجوری فشاری: [ناو، ت] فد: ناجوری نه زور باش بو دانانی سفت کاری. (آجر فشاری)

ئاجورى كاشى: [ناوت] فند: ئاجورىك كه
 يهك پرووى كاشى-يى. (اجر كاشى)
 ئاجورى نوما: [ناوت] فند: ئاجورىكى لووسى
 جوان يا نه خشه دار بو داپوشىنى نوماى بينا.
 كه ۳ يا ۵ سانيم بارستاي ههيه و به قهد
 نيهه ئاجور يا كه متر پانايى ههيه و به
 دريژايه تى ئاجورى ئاسايه. (اجر نما)
 ئاجورى نه سووچ: فند: [ناوت] ئاجورى كه له
 خاكى نه سووچ چى بووبى. (اجر نسوز)
 ئاجهك: [ئاوه لئاو] پزڭ: چكوس، دهست
 قووچاو: به ئيره يى؛ بهرچاوتهنگ، قه-
 لس. (خسيس)
 ئاجى كه باب: [ناوت] تد: فند: ناوى
 لووله كه بابيكه كه له بهر ئيسيه وت و بيبارى
 زور تامى تاله، زياتر بو گوپىنى تامى شيرىنى
 گوشتى وشتره و جورىك خاپاندنى موشته-
 ريه، له ههندى كه بابخانه كاندا. (اجى كباب)
 ئاجيل خورى: فند: (۱) [ناو] ده فرى ئاجيل-
 تىكردن. (ظرف اجيل خورى) ۲. كارى
 خواردنى ئاجيل. (چه رز). (خوردن اجيل)
 ئاجيل فروش: [ناوت] چه رز فروش. (اجيل
 فروش)
 ئاجيه: [ناو] دهورى كلاش وگيوه. (گيوه)
 ئاچار: [ناو] كليل، كليل. (سوئيج)
 كلید (۲) كه رهسته ي توند و شلكردى
 پيچ وموره و جه. (اچار)
 ئاچار ئالين: [ناوت] فند: ئاچارىكى شه ش
 گوشهيه بو توند و شلكرده وهى جه پى ئالين
 كه سهرى جه كه چاليكى شه ش گوشهيه و
 ئاچار ده چى

به سهرى جه كه دا. (اچار آلن)
 ئاچار بو كس: [ناوت] فند: چهند نه ندازه سهره
 ئاچارى پينگه كه تمنيا ده سكيكيان ههيه و
 به سهره ئاچاره كان ده خوا. (اچار بو كس)
 ئاچار تهخت: [ناوت] فند: ئاسنيكى لاپانه
 ههر سهرىكى به ژماره ييك پيچ ده خوا و
 شه ش گوشهيه و سهرى شه ش گوشى پيچ
 ده چيته نيويه وه. (اچار تخت)
 ئاچار شىلاقي: فند: [ناوت] جورىك لووله گر
 كه ده مه كه ي ميزان ده كرى و به هيژى كه
 به سهريدا ديټ چاكر لووله ده گريټ؛ زياتر بو
 لووله ي قهوى به تاييه ت بو كردنه و به ستنه-
 وهى فيلتپرى پونى سهاره. (اچار شلاقي)
 ئاچار پينگ: [ناوت] فند: ئاچارىكى ناوچالى
 شه ش گوشهيه كه پيچ ده كه ويته نيوى.
 تاييه ت بو جه پى سهر پينگى ته گهرى
 سهاره. (اچار پينگ)
 ئاچار فره رانسه: [ناوت] فند: ئاچارى
 جه پ كردنه وه و جه پ توند كردن كه ده مه كه ي
 (زور تا كه م) ميزان ده كرىټ؛ (ب) كه سيك
 كه هه موو كارىك بزائيت و ئه نجامى بدا و دا
 نه ميټت له كردنى هيچ كارىكدا؛ (كابر له و
 ريټ خراوه دا ئاچار فره رانسهيه) (اچار فره رانسه)
 ئاچار قوفلى: [ناوى تيكه لئاو] فند: ئاچارىكه
 نه ندازه كه ي ميزان ده كرىټ و دواى گرتنى
 پيچ قوفل ده يټت. (اچار قفلى)
 ئاچار كيشى: فند: [به ره هه مى چاوگه]
 توند كردنه وهى به ينا به ينى جه پ گه لى سهاره
 و ههر كه ره سته ي جه پ دار بو ئه ر خه يان بوون
 له وهى كه شل نه بوونه ته وه. (سفت كردن)

پیچه‌های ماشین. آچار کشی)

ناچمه‌ز: [ناوه‌لناو] تند؛ فندهم وشه‌یه له‌تور
کیموه‌ها تووه واتا: نه‌کراوه؛ به‌ستراو. (۱) هه‌ر
گرئی، که نه‌کریتیه‌وه. (۲) هه‌ر ریگاییک
به‌سترای و نه‌کریتیه‌وه. (۳) حاله‌تی له
شه‌تره‌نجدا که موّره‌یی‌ک (داشی‌ک) نه‌توانیت
بگو‌یزریتیه‌وه له به‌ر ئه‌وه له راستی شادایه و
به‌ری شای گرتوه. (آچمز)

ناچی: [به‌ند] په‌ری‌چی؛ بوچی؛ ئه

پاچی. (برای چه)

ناحیل: [ناو] ته‌مفنی به‌ینی جه‌حیلی و

پیری (میانسال)

ناحیلی: [ناو] ژبانێ نی‌وه‌راستی (به‌ینی)

جه‌حیلی و پیری. (میان سالی)

ناخال: [ناو] ناخال؛ نا‌شغال؛ کلیشی و
پییسی. (آشغال)

ناخاندن: [چاو‌گه‌ت] نا‌خینه‌وه په‌ستاوتن و
په‌کردن. (په‌کردن)

ناخاوتن: [چاو‌گه،] نا‌خافتن؛ قسه‌کردن.
(حرف زدن)

+ ناخا‌یو‌ک: [ناو] جو‌ری‌ک سه‌قر. (نوعی باز)

ناخایه‌تی: نا‌غایه‌تی. (آقایی)

ناخپول: [ناو،ت] (۱) قور‌شیلان بو‌ه‌ه‌و‌پ.

(گل را آماده کردن برای سفالگری و بنایی)

(۲) خو‌له‌پو‌تی؛ یاری به‌خول. (خاک بازی) (۳)

قور‌ه‌بان. (گل اندود کردن پشت بام)

ناختفی: [ناوه‌لناو] ته‌واو که‌چه‌ل. (به کلی
کچل)

ناخته: [ناوه‌لناو] (۱) ته‌خته؛ یه‌خته؛ گون-

ده‌ره‌نی‌راو؛ خه‌ساو. (اخته)

ناخچه‌واش: [ناو] گیایی‌کی خوارده‌مه‌نییه.
(آخچه واش)

ناخر‌جار: دوا‌یین جار. (آخرین مرتبه)

ناخر‌چوپ: دوا‌لوپ. (آخرین قطره)

+ ناخر‌خیر: [ناوه‌لناو،ت] عاقیبه‌ت به‌خیر؛

هه‌ر‌کاری‌ک ده‌رئه‌نجامی به‌خیر و خو‌شی

بگات. (عاقبت به‌خیر)

ناخرده‌ست: [به‌ند] (۱) ده‌ستی ناخر؛ دوا‌یین

کایه له قوماردا. (آخرین دست)

(۲) [ناو] ناخر و عاقیبه‌ت؛ سه‌رئه‌نجام.

(آخر دست)

+ ناخر‌زه‌مان: [ناو،ت] فد: (ب) دونیا

ناخر‌بوون. (آخر زمان)

+ ناخر‌شه‌پ: [ناوه‌لناو،ت] (۱) که‌سی‌ک که

له‌پو‌ژانی دوا‌یی ژباندا خیر نه‌دیو‌بی‌ت. (آخر

شر) (۲) [به‌ند] ناخر شه‌پ، دوا‌ه‌مین کی‌شه.

(آخرین جنگ)

ناخرو‌ناقیبه‌ت: سه‌رئه‌نجام، ئاکام؛

ناخرو‌عاقیبه‌ت خیر بی. (آخر و عاقبت)

ناخر‌ه‌ناسه: دووا هه‌ناسه. (ب) مردن. (آخر

نفس)

ناخری: (ب) هه‌ر؛ ناخری راستی پی نه‌وتین؛

هه‌رچی پی‌م گوتی ناخری به‌قسه‌ت نه‌کردم؛

[ناوه‌لناو] دووا هه‌مین؛ له‌ئا‌کامدا. (سرانجام)

ناخری‌کار: به‌ر‌انه‌وه؛ ته‌واو‌بوون؛ عاقیبه‌ت؛

ته‌واو‌بوونی‌کار. (آخر‌کار؛ عاقبت)

ناخرین: [ناوه‌لناو] فد: دوا‌ه‌مین (آخرین)

ناخرین‌جار: جاری ناخر؛ دوا‌ه‌مین که‌ر‌ه‌ت.

(آخرین بار)

ناخرین‌قیمه‌ت: [ناو،ت] له‌و قیمه‌ته که‌متر

نایفروشم؛ لهو قیمة ته زیاتر نایکرم، ناخرین
قسه ی موعامه له. (آخرین قیمت)

ئاخفت: [ابووردووی ئاخفتن] قسه ی کرد،
گوتی. (حرف زد)

+ئاخفتن: [چاوه] (۱) ئاخه فتن، قسه کردن.
(حرف زدن) (۲) کرانه وهی برین؛
دەمدانه وهی برین؛ دەمکردنه وهی برین.
(بازشدن زخم)

ئاخفین: [چاوه] (۱) دەمکردنه وهی خونچه ی
گول. (باز شدن غنچه) (۲) قسه کردن. (حرف
زدن)

ئاخ کولان: [چاوه، ت] عهرز هه لکولین.
(کندن زمین)

ئاخگه: [ناوت] ئاویلکه؛ قه یران؛ گیانه لآ؛
تەنگانه. (دم مرگ؛ تنگنا)

ئاخل: [ناو] فد؛ تد؛ ئاخله، (۱) خه رمانه ی
مانگ. (هاله ماه) (۲) جیی داگردنی مه پ و
مالآت، جوړیک تهویلە ی مه پ و مالآت، هۆل.
(اغل)

+ ئاخله: [ناو] (۱) قه لاغه ته پاله؛ کۆشکه لانی
ته پاله. (دیوار تاپاله) (۲) قه یران. (قیران) (۳)
خه رمانه. (هاله) (۴)
پاپۆکه. (چنبه)

ئاخله دان: [چاوه، ت] (۱) پاپۆکه خواردن.
(چنبه) (۲) کۆزیه ستن به ده وردا و کۆبوونه وه
له دهوری شتیك. (حلقه زدن دور چیزی)

ئاخ لهووم: [ناو] ئاخسبات؛ کاتی سهرده-
رهینانی گیا و لهووم له ژیر خاک؛ نیوه ی
ئاخری هه شه مه (نیمه آخرا سفند)

ئاخله وی: [ناو] تد؛ یاغله وی، قابله مه ی

سه رباز که له تاوه ده چی. (یاغله وی)
ئاخلیشینک: [ناو] تاوه؛ یاغلاوی. (تابه؛ یاغله-
وی)

+ ئاخن: (۱) [پاشگر] و اتاکه سییک که ده
ئاخنیته وه. (تپاننده) (۲) شاه و هه ناسه
هه لکیش. (کسی که آه می کشد) (۳)
پاشگر؛ ده پووش و سه رپووش؛ گونجه ئاخن؛
روچن ئاخن. (درپوش. پوشاننده)

ئاخنه با: ئاخنه بات؛ <ئاخ لهووم.
ئاخ وئوخ: (۱) [دەنگه ناو] ده رپینی بیزاری. (۲)
ناز و قه مزه. (آخ و اوخ)

ئاخ وئوخ لیبرین: [چاوه، ت] (ب) له زمان
خستن به لیدان و دارکاری. (از ناله انداختن)
ئاخ وئوف: [دەنگه ناو] دهنگیکه بو ده

رپینی ئیش وئازار و ههروه ها که یف خووشی.
(آخ، آخیش)

ئاخ وئف: به دهنگ و سه داوه تف و به لفه م
فریدان. (اخ و تف)

ئاخوئن: [چاوه، ت] ئاخوئن؛ دووان؛ قسه کردن.
(حرف زدن)

ئاخوپاو: [ناو] گولاو؛ ئاخوپری ئاو تیدا
خواردنه وهی ئاژل. (آبشخور)

ئاخوپه رز: [ئاوه لئاو] (ب) به فیز؛ لووت به رز و
زیاده خواز. (زیاده طلب)

ئاخوپ چهور: [ئاوه لئاو] (ب) ساماندار و
خووش بژیوو؛ تیروته سه ل. (کنایه از پولدار)

ئاخوپ چی: [ناو] مه یته ر؛ ئاگاداری کاری تهویلە
و ئاخوپ. (مهتر)

ئاخوره: [ناو] ئاخرگه؛ میسوله کویره. (پشه
ریز)

ئاخۇم: [ئامرازت] ئاخۇ؛ داخۇ؛ ئايا؛ توپپىزى.
 (توگويى؛ آيا)
 ئاخوۋەۋەند: [ئاۋەلئەۋئاۋ] ھونەرمانەند؛ زانا لە-
 ھونەردا. (ھنرمند)
 ئاخوين: [چاۋگە] چاك بونۋەۋەي بىرىن؛
 گۆشتە زوۋن ھېنانەۋەي بىرىن. (التيام زخم)
 ئاخە: [ناۋ] ئاغا. (آقا)
 ئاخەپەش: [ناۋت] خۇلى پەش؛ بوول؛
 خولەمپىش (خاكستر)
 ئاخەفتەر: [ئاۋبېك] ويژەر؛ قسە كەر. (گويندە)
 ئاخەفتىار: [ناۋ] ويژەر؛ كەسپىك كە لە كۆپ و
 مەجلىسدا قسە دەكات يان لە لايەن كۆپىكە
 ۋە قسە دەكات. (سخن گو)
 ئاخەليۋكوتايى: [ناۋت] ئاخىر و ئۆخىرى
 كار. (آخراھى كار)
 ئاخىرەت: [ناۋ] (ب) قىامەت. (قىامت)
 ئاخىزا: [راپوردوۋ] ئاخىزى كرد؛ ھەلسا؛
 رابوۋ. (بلندشد)
 ئاخىزگە: [ناۋ] جىي راپەرپىن و سەرھەلدانى
 كەسپىك يان بىر و باۋەپىكى نوى. (مكان
 پيدايىش. خاستگاہ)
 ئاخىفتىن: [چاۋگە] پواندن. (روياندن)
 ئاخىقىنى: كۈلەنەۋەي بىرىن. (بە درد آوردن و
 دستكارى زخم)
 ئاخىۋوتىن: [چاۋگە] گېرپانى ئەسب بوۋ وشك
 بونۋەۋەي عارەقى لەشى؛ تەرپاتىن. (گرداندن
 اسب)
 ئاخپوۋەر: [ئاۋبېك] بېژەر. (گويندە)
 + ئادا: (۱) [ناۋ] لە زبانه كانى پروگرام
 نووسىنى كامپيۇتەر. (زبان برنامه نويسى)

كامپيۇتەر. (۲) خوشكى گەۋرە. (خواهر
 بزرگ)
 ئادابتۇر: [ناۋ] ئىد؛ قىد؛ لە كوردىدا ئەم وشەيە
 نىيە، كەرەستەي گۆپىنى كارەبىي دوو
 تەرەفە بە يەك تەرەفە بە ۋلتاژىكى
 كەمتەرەۋە. (آدابتور)
 ئادابۋېرسووم: [ناۋت] كۆي داب و دەستوور؛
 دابۋەنرەيت. (آداب و رسوم)
 + ئادار: [ناۋ] شوپنەۋار. (جای بودن؛ نشانه)
 ئادار بەسەر پادارەۋە نەمان: (ب) ويژان بوون،
 ژېرۋوژور بوون؛ خاپوور بوون. (ويران شدن)
 + ئادارۋىك: [ناۋ] جەئنى سالى نويى مانگى
 خاكەليۋە؛ نەۋرۋزى دابى كۆن. (عيد نوروز
 قديمى)
 ئاداش: [ناۋ] ئابرا؛ براى گەۋرە؛ ئاۋال؛
 دۋست؛ ھاۋالى ھاۋمەپامى پامىياري
 ۋىزىبى؛ پەنگە لە ئاركاداش ويۋلداشى
 توركيەۋە ھاتىيەت كە ھەر بەۋ مانايەيە
 (آقاداتاش. رفيق)
 ئاداكا: ئادا؛ دوورگە؛ پەلەپپىك وشكى لە ناۋ
 زەريادا؛ (جزيره)
 ئادامس: [ناۋ] قىد؛ بىشتى فەپەنگى. (آدامس؛
 سقز فرنگى)
 ئادانى: بە موفابوون؛ بە كەلكبوون؛ بە سوود
 بوون. (پرسودى)
 ئادىرىس: [ناۋ] ئىد؛ قىد؛ شوپن، نىشانى؛
 دىياري كىركى جىگايىك بە ۋتە يان نووسىن.
 (آدرس)
 ئادگار: [ناۋ] پوخسار؛ پوتەراك؛ قەلفەت؛
 سىما؛ بەژن و بالآ. (شمایل)

نادو: [ناو] خوشی؛ کیف؛ شادی (شادی)
 +نادوده: [ناو] (۱) بزارچن؛ بیلله کان. (بیلچه
 وجین) نیره ژهن؛ داری بهینی دوو لولله پ له
 مهشکه دا. (چوب بین دو دسته مشک)
 + ناده: [ناو] تده (۱) دوورگه، به شی له
 وشکایی نه زور گه وره که ده ورانده وره که ی
 ناو. (جزیره) (۲) جیناو بو مبیننه. (ضمیر برای
 ماده) (۳) بزار. (وجین) (۴) ته له (تله)
 نادر: [ناو] نازره، ناگر، ناور، تاهیر (آذر آتش)
 نادر به رزین: [ناو] ت نازره به رزین، ناوی په -
 ره سته گه ییکی زه رده شتیانه. (نام
 پرستشگاهی است در دین زردشت.
 ناده نگ: بیده نگ به، داده نگ، قور و قه پ.
 (ساکت شو)
 ناده ی: داده ی، وشه ی هاندان (ها، زودباش)
 + ناد ی: [به ند] نه ی، نه دی، به ی،
 نه ری. (بله)
 نادینده: [ناو] کولکه ز پرنه، که سکه سوور،
 کولکه پرنه گینه، په لکه پرنه گینه، نه ستوونه زیر -
 ینه، که سکو سوور (قوس و قزح، رنگین کمان)
 + نار: [ناو] (۱) به که ی نه ندازه بو پیوانی
 زهوی و پانایی به رانیه به ۱۰۰ میکاب. (آر.
 برابر ۱۰۰ متر مربع) (۲) پاشگر: دیدار،
 کرپار، گرفتار، کردار، جووتیار. (پسوندد)
 + نار: فده تده [پاشگر] رازینه ر، چه من نار،
 مه جلیس نار اتد: به ین (پسوندد آرا، میانه)
 ناراد: حاله تی تامه زرویی و خولیای جنسی له
 هندی جه حیالندا (میل جنسی شدید در بعضی
 جوانان)
 نارارات: ناگر هات؛ ناگر وهشان؛ گر کان؛

ناوی کیوی ناگریداغ یان نوغریداغ (آارات)
 ناراس: (۱) نه سر؛ فرمیسک (اشک) (۲) ناوی
 چومیکه له سنووری ئیران و دهوله تی نازه -
 ربایجاندا (رود ارس)
 ناراستن: (۱) خسته پشت گوی. (پشت گوش
 انداختن) (۲) چاوگه [خه ملاندن. (آراستن)
 + ناراسته: فده (۱) ناو له ناو + ناو به ر
 رازوه: دهق دراو، پوشته، نارایش کراو، رازوه،
 ته ریوش. (آراسته) (۲) به ره ورپوو
 ناردن: تیگرتن. (روبه کسی پرت کردن)
 + ناراق: [ناو] نیر و نامور، نارقه و نیل،
 ناقیله و ماقیله، ناکیله و ماکیله، ئیره ق و
 نیل (خیش)
 ناراک: [ناو] ناورگه، ناته شگا (آتشکده)
 + نارام: [ناو له ناو] و [ناو] به ند] فده
 (۱) له چاوگه ی (ره م) ی ناویستایه وه هاتووه
 به واتای پشوده ر کردن و هه سانه وه و
 بیهن وه دان (۲) کر؛ نه سپایی؛ هی دی؛ هیمن؛
 هیواش؛ زیر؛ ئوقره؛ بی جو له؛ ئاسووده؛
 له سه رخو؛ بیده نگ؛ ستار؛ شینه یی؛ نه سپه که
 نارامه: شه ورور نییه. (آرام) (۳) ناوی ده ریای
 به رینی نارام، له باکووره وه تا باشووری گو ی
 زهوی (دریای آرام) (۴) ناوه بو پیوان. (نام
 مردانه)
 نارام بوون: [چاوگه، ت] هیواش بوون؛ بی -
 جو له بوون؛ هی دی بوون؛ ئوقره گرتن؛
 کرپوون؛ له سه ر خو بوون؛ دامر کان؛
 داسه کنین؛ هیور بوون. (آرام شدن)
 نارام بوونه وه: [چاوگه، ت] داسه کنین دوا ی
 تو ره یی. هیمنایه تی دوا ی نا نارامی؛ زیر

بوونومه‌ی مندا^۱ له گریان؛ هه‌دادان. (آرام
گرفتن)

ئارام گرتن: [چاوگه‌ت] ئوقره‌گرتن،

داسه‌کنین؛ هیور بوون؛ هه‌دادان، ژیربوونومه؛

سرمه‌وتن؛ دامرکان. (آرام گرفتن)

ئارام لی‌هه‌لگرتن: [چاوگه‌ت] زوړ بو هینان؛

هه‌راسان کردن؛ بی‌ئوقره‌کردن؛ ته‌نگ پی-

هه‌لچنین. (بی قرار کردن)

ئارامه‌ند: (۱) ئه‌رامنه؛ فه‌قیر؛ بی‌ئهنوا.

(نیازمند) (۲) [ئاوه‌لئاو] ئارا تورکی واتا به‌ین؛

مه‌ند واتا ماو؛ ئارامه‌ند واتا تیماوا؛ که‌سیک

که له کاریکا دابمینی؛ ده‌سه‌وسان. (وامانده؛

درمانده)

ئارامی: [ئاو] (۱) ئه‌سپایی. (۲) حاله‌تی

هیمنی؛ هیواشی؛ هیوری؛ بی‌ده‌نگی؛

له‌سه‌رخویی. (۳) نیوی قه‌ومیکی میژویی.

(۴) لقى له زیانگه‌لی سامی له پوژ هه‌لاتی

ئاوه‌پاست. (آرامی)

+ ئاران: (۱) هان، (تحریک) (۲) ورد کردن؛

هارین. (خورد کردن؛ سودن) (۳) [ئاوه‌لئاو]

تووړه. (عصبانی) (۴) [ئاو] گهرمه‌سیر؛ ئالان.

(گرمسیر)

ئارانجا: [ئاو] شوینی گهرمین؛ ناوی پیشوی

که‌رکووک. (نام قبلی کرکووک)

ئارانن: [چاوگه‌ت] (۱) هارین؛ ورد کردن.

(خرد کردن. پودر کردن) (۲) کولاتنه‌وه. (به

درد آوردن و دستکاری زخم) (۳) هاندان.

(تحریک کردن)

ئارا و قارا: [ئاو] ئارام و قه‌رار؛ ئوقره؛

حه‌جمان. (آرام و قرار)

ئاربابا: [ئاو] کیویکه له باشووری شاری

بانه. (کوه آربابا؛

ئاربه‌شک: [ئاو]ت چه‌خماخ؛ گیله‌نگیده‌ن که

به هاتن و چووئیک فیشه‌ک ده‌خاته به‌ر

خانی تفه‌نگ. (چقماق)

ئارتاخ: ئهو که‌سه‌یه به نه‌هینی شتی له

جیگاییک دهرینی. (کسی که یواشکی

چیزی را از جایی درآورد)

ئارتروژ: [ئاو] فدا؛ فرد؛ اند؛ نه‌خوشینی به‌ینی

جومگه و ئیسکه‌کانی به‌پره‌ی پشت و سووانی

کر کرکه‌ی به‌ینی دوو ئیسک. (آرتروز)

ئارتزیه‌ن: [ئاو] اند؛ فدا؛ فرد؛ به‌رانبه‌ری ئه‌م

وشه‌یه له‌کوردیدا نییه. بیرى زوړ قوول؛ بیرى

ئارتزیه‌ن؛ بیرى قوول تا مابه‌ینی دوو تووى

سه‌ختی زه‌وى که ئاوه‌که‌ی هه‌لده‌قولی و

نیازی به‌ موئوپومپ نییه. (آرتزین)

ئارتوون: [ئاو]ت ئاته‌شخان؛ دۆژه. (آتش

خانه؛ جهنم)

ئارج: [ئاو] جوریک قامیشی گهرمه‌سیر.

حه‌یزه‌ران. (خیزران)

ئارچهن: [ئاو] چه‌ناکه. (چانه)

ئارخته: [ئاو] سه‌نگ سواربوون له‌خه‌ودا؛

موته‌که؛ ئارختک؛ موته؛ به‌خته‌ک.

(بختک؛ کابوس)

ئارخچن: [ئاو] تیکه‌لئاو ئاره‌قچن؛ کلاوی ژیر

میژه‌ر. (عرق چین)

ئارداف: [ئاوه‌لئاو] فیله‌باز؛ گزیکار؛ گزه‌ون؛

داوباز. (حیله‌گر)

ئاردییژ: [ئاو] (۱) هیله‌ک. (الک) (۲) [ئاوی

بکه‌ر] که‌سیک که ئارد له هیله‌ک ده‌دا. (آرد

الک کن)

نارد ته قاندنه وه: [چاوگه، ت] نارد بیژتن. (آرد)
الک کردن)

ناردن: [چاوگه] هینان؛ هاوردن؛ ینان؛ هانین.
(آوردن)

نارده مال: [ناوی تیکه لآو] بیلی ناردمالین
له ناشدا. (آردوب)

ناردوو: [ناوت] (۱) ناوردوو. (گیاه نرم برای
شعله ور کردن و گیراندن آتش) (۲)
سووته مهنی وه ک دار و چیلکه وچه ویل و
ته پآله. (سوخت)

+ ناردهبا: [ناوت] ناردهوا، تراوی ناردی
جو و ناو بو دهباغی. (آرد جو آبکی برای
دباغی)

ناردهباره: [ناوت] مزی یاریده دان له
بارکردنی باره ناشدا که ناشهوان له ناش-
هیری دهستی. (مزد بار کردن بار
آرد)

ناردهبرنج: [ناوت] هارپوهی برنج. (آرد برنج)
ناردهتوو: [ناوت] توشیرینی کوتراو. (آرد
توت، توت کوبیده)

ناردهساوار: [ناوت] پیرخه نیله؛ ورده ساوار. (بلغور
آسیاب شده)

ناردهشان: نارداویژ. (آردی که از کناره
سنگ آسیاب می ریزد)

ناردهشیله: [ناوت] تراوی نارد و ناو. (مخلوط
آرد و آب آبکی)

+ ناردهل: [ناو] (۱) سه ربازی که ته سب دهبأ
بو بالآدهستی. (۲) پاسهوان؛ یاساول. (آردل)
نارده لآووک: [ناوت] ناردی زور ورد که له ناو

قوولکه ی ناشدا ده مینته وه. (گرد آردمانده در
گودال آسیاب)

ناردهلین: [ناوی تیکه لآو] ناردیژ؛ هیله ک.
(الک)

نارده نوک: [ناوت] هارپوهی نوک. (آردنخود)
ناردی ته قیاوه: [ناو، بهر] ناردی بیژراوه؛ ناردی
هیله ک کراو. (آرد الک شده)

ناردی ههشته رخان: [ناوی تیکه لآو]
ناردی تایهت بو دروستکردنی تو شه و
شیرینیات که سپوسه کهی ته و او
گیرابی. (آردی سپوس)

نارزان: [ناو] نارده برپوش؛ ناردی-
ساوار. (آرد بلغور)

نارزه: تازه؛ نهو؛ جیناوی سیهم که سی می.
(او، برای ماده)

نارزه ن: [ناو] نارگو شک؛ چهنه؛ چهنکه؛
چهنهوه؛ نه رزین؛ چهنکه؛ نارزینگ. (آرواره)
نارزی: [ناو] سه رمایه ی تایهت. (سرمایه)
نارزی: [جیناوا] نازی؛ نهوان؛ بو نیر و می.
(آنها برای نرموده).

نارزینج: [ناو] نارووک؛ ناریک؛ میج. (سقف)
نارزین: ناژین؛ ناو بهردانه وه سه رمه زرا یا
زهوی به شینیهی و سه لیه. (هدایت آب به
مزرعه)

نار شام: ناوی باوه گه وره ی داریووشی هه-
خامه نشی. (اسم پدر بزرگ داریوش
هخامنشی)

نارشتی: [ناو] تیر؛ تیری په یکاندار.
(تیر یکاندار)

ناپشه: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ کهمانی

وئلوون و کهمانچه و وئلوونسئل لیدان.
(آرشه)

+ ئارقان: [ناو] بارئاش. (بار برای آسیاب)
+ ئارگوون: [ناو] تمندور. (تنور)

ئارماز: [ناو] (۱) گزمووله. (تیلله خاکی) (۲)
جهنجه پری ئاو هه لکیشان له بیر؛ جهنجه پری
کاریزه لکهن که خوئی بیرى پی دهر دینن.
(چرخ چاه)

ئارمانج خواز: [ئاوه لئاو + ناوبک] هوگری به
ئامانج گه یشتن. (آرمان گرا)

ئارمانج خوازی: [به ره همی چاوگه]
تاییه تمه ندیی ئارمانج خواز. (آرمان گرایى)
ئارمین: نه هوهن؛ هیمن؛ رام کراو؛ رام بوو.
(رام شده)

ئارن: [ناو] ئیسقانی شه ویلکه. (آرواره)
ئاروار: [ناو] وشتری یه کسآله. (شتر یک
ساله)

ئاروان گرسکرن: [چاوگه مت] بارئاش لی کردن؛
ئاروان هاپین؛ دانه ویله هووڤ کردن
(ورد کردن) (آرد آسیاب کردن)

ئاروانلوک: [ناو] لوک؛ وشتری نیری
چوارساله. (شترنر چهار ساله)
+ ئاروانه: [ناو] ئارد؛ ئار. (آرد)

+ ئاروانه: [ناو] وشتری میوی چوارساله.
(شتر ماده چهار ساله)

ئاروان هووڤ کردن: [چاوگه مت] بارئاش
لی کردن. (بار گندم را آسیاب کردن)

ئارایی: [پاشگر] رازینه رى؛ وهک: سفره ئارایی؛
سه فحه ئارایی؛ مه جلیس ئارایی. (پیواژه؛
آرایی)

ئاروده: [ئاوه لئاو +] ژنی مآلنگه پ؛ تیوه تلاو.
(بدکاره)

ئاروک: [ناو] کفته ی به برپیش و گوشت
چیکراو. (کوفته با بلغور و گوشت)
ئاروگوڤ: [ناو] ئال وگوڤ؛ گوڤینه هوه.
(تعویض)

ئارونه: له ئاو یستادا (ئه وارونه) هه یه به-
واتای لا پى؛ له فارسییدا (وارونه) هه یه به-
واتای سه ره به ره خووار یا به راهه ژوو؛ بو ی هه یه-
له گهل ئارونه؛ به واتای لا پى و کهچ په وی له
پیشه ییک بن. (وارونه)

ئاروو: [ناو] (۱) هاروی؛ خه یار. (خیار)
(۲) ئاسمانه ی دهم؛ مه لآشوو. (کام)

+ ئارووشک: [ناو] باویشک؛ بایشک؛
باووشک، دهم کردنه وه خو نه خواز له کاتی
بی تاقه تی و خه و آلوویدا. (خمیازه)

ئاروشه: [ئاوه لئاو] (۱) بزوز؛ سه ربزیو؛ نا ئارام؛
بی ئوقره. (نا آرام) (۲) [ناو] ئاروشه؛ شه ویلکه؛
لا جانگ. (آرواره)

ئاروک: [ناو] ئاریک؛ (۱) میج. (سقف) (۲)
[ناو] کفته ی برپیش و گوشت. (شامی کباب)
ئارویس: [ناو] وریس؛ گوریس. (طناب
ضخیم از مو)

ئاروین: [ناو] تاقیکردنه وه؛ نه زموون؛
ئیمتیحان. (آزمون)

ئاره: [ناو] ئارد. (آرد)
ئارهایى: [ناو] (۱) ژانیکى هه میشه یی له
له شدا. (آزار) (۲) تووشی دهر دیسه رى هاتن.
(دچار دردس شدن)

ئاره بانه: [ناو] ئه رابه؛ گاری. (ارابه)

+ ئارەزوو: [ناو] تاسە؛ بىر؛ دل بۇچوون؛ قىين؛
 قىيان؛ حەز. (آرزو)
 ئارەزوو بەدل مان: (ب) نامورادى. (ناكامى)
 ئارەزوو بەگۈزۈپ: بەنامورادى مردن. (آرزو
 بە گۈزۈرۈپ)
 ئارەزوو كىرگەن: [چاۋگەت] ئىشتىيا كىرگەن؛
 ئارەزووى گە يىشتىن بە دلخواز؛ مەيل و
 تامەزۇبى كىرگەن. (آرزو كىرگەن)
 ئارەزوو ھاتتەدى: بەراۋەردە بوونى ئارەزوو؛
 بە ئارەزوو گە يىشتىن. (اجابت آرزو)
 ئارەزووى خاۋخەيالى خاۋ؛ ئارەزووى بېھوودە.
 (آرزوى محال)
 ئارەزووى دوورودرىز: ئارەزووى درىز خايەن
 و دژوار. (آرزوى دور و دراز)
 ئارەسە: ئافەرىن. (آفرين)
 ئارەش: [ناو] ئارەقە. (عرق تن)
 + ئارەق: [ناو] ئامور؛ ئاقىلە؛ باسكىش؛
 ئېرەقە؛ ئامبور؛ ئېلەقە؛ ئەمبور؛
 ئاكيلە. (قطعه دراز خيش)
 ئارەق پىكرى: [چاۋگەت] (ب) ھىلاک-
 كىرگەن؛ (۲) خەجالت كىرگەن. (كنايه از خسته يا
 شرمندە كىرگەن)
 ئارەق جوش: [ناو] ئارەق سووت؛ زىيەكەى
 ورد بە ھۆى تاۋلىدان و ئارەق كىرگەن پىستى
 لەشە ھە. (عرق سوز؛ جوش زدن بعلت عرق
 سوزشدن)
 ئارەقچىن: [ناو] (۱) بەرۋولە دارىكە
 دەيكەن بەنيو كۈنى لووتى كەل يان وشتىردا
 بۇ ئارام كىرگەن ھە و ھاكىشانى. (مھارشتەر) (۲)
 كىلۋى ژېرمەندىل. (شب كلاه)

ئارەق چىناۋ: [ناو، بەر] [ئاۋەلناۋ] (۱) كە سىيىك
 ئارەقى وشك بوۋىتە ھە. (خشك شدن عرق)
 (۲) (ب) لە كاردەرهاتوو. (كار آزموده)
 ئارەق خۇر: [ئاۋەلناۋىك] كە سىيىك كە ئارەق
 دەخواتە ھە؛ مەى خۇر. (عرق خور)
 ئارەق خۇرى: [ناو] كارى ئارەق خۇر؛ مەى-
 نۇشى. (عرق خورى)
 + ئارەق دەردان: [چاۋگەت] ئارەق كىرگەن؛
 (۱) لەگەرمادا يا بە ھىلاك بوون. (۲) لە شەرم
 و خەجالت دا عارەقى شەرم
 دەردان. (عرق كىرگەن)
 ئارەق پۇزاندن: [چاۋگەت] (ب) زەحمەتى زۇر
 لە پىناۋى كاريكا كىشان. (۲) ئارەق پۇشتىن بە
 ھۆى ھىلاكىيە ھە. (عرق ريختن)
 ئارەق سووت: [ناو] ئارەق سووز؛
 سووتانە ھەى پىست بە ھۆى ئارەقى زۇر
 كىرگەن بە تايىت لە ژېر باغلە و بەينى پان،
 لە ئىنسانى قەلەۋدا؛ ياسووتانى بەينى پاي
 مىندال؛ لە بىشكەدا بە ھۆى مىز كىرگەن بە
 خۇيدا؛ (عرق سوز)
 ئارەق سەگى: [ناو] فەد؛ (ب) ئارەقى-
 كىشىش يا ئارەقى دەست سەزى ھەرزان-
 بايى. (عرق سگى)
 ئارەق فروش: [ناو] مەى فروش. (مى
 فروش)
 ئارەق كىشان: [چاۋگەت] ئارەق گىرتن لە
 ھەلمى، كۈلاندنى ھەندى گيا يا لە ميوەى
 گەرپاۋە يا نىشاستە يىك كە بوۋە بەگۈلۈكۈز و
 پاشان بە ئەلگۈل. (عرق گىرى)
 ئارەق كىشى: [بەرھەمى چاۋگە] كارى

ئارەق دەرھېئان و ئارەق گرتن. (عرق کشی)

ئارەق گرتن: [چاۋگەت] ئارەق كېشان. (عرق گرتن)

+ ئارەقگىر: [ناۋەت] (۱) ژېر كراس. (زىر پىراھن) (۲) جلى ژېر زىن. (نەمد زىن) (۳) كارى كەسپك كە ئارەق دروست دەكا. (كسى كە عرق دروست مى كند)

ئارەقى جاترە: [ناۋەت] ئارەقى كە لە نەعنای كېۋى دەگىرېت و بو زگىئىشە باشە. (عرق نەنا)

ئارەقى دار: [ناۋەت] ئارەقى چىۋ؛ ئارەقى كە ئەسەدئەستىك و ئەلكول مېتېلىكى تېدابه و ژەراۋىيە و كەمى پارافىن و نەفتالېن و فېئولى تېدابه؛ خواردنى دەبىئە ھۈى مەرگ يان كۆيرى. (الكل چوب)

ئارەقى رەشوشىن دەردان: [چاۋگەت] (ب) زور ھىلاك بوون. (كنايە ازخستكى بىيار)

ئارەقى رەشوشىن رشتن: [چاۋگەت] ئارەقى رەشوشىن كردن؛ يا دەردان (ب) زور ھىلاك بوون. (كنايە ازخستكى بىيار)

ئارەقى شاتەرە: [ناۋەت] ئارەقى كە لە شاتەرە دەگىرى و دەۋاى ھەندى نەخوشىنە. (عرق شاتەرە)

ئارەگوز: [ناۋەت] ئارەگوز؛ ئال وگوز. (تعویض)

ئارەمووك: [ناۋەت] گامېشى نەزىر نەمىۋ. (گامېش نەزىر و نە مادە)

ئارەمەت: [ناۋەت] دارپۇزەر. (رىختە گر) ئارەمو: [ناۋەت] عەرەب. (عرب)

ئارەمى: عەرەبى. (عربى)

+ ئارى: [ئاۋەلناۋ] گەۋرە؛ بەختىار؛ مەزن. (بزرگ)

+ ئارىا: [ناۋەت] (۱) بەشى سەرە كىيى مېلۇدىكى ئوپېرايە. (قسمت آهنگين اپرا) (۲) دەنگى تاكە كەسى ئاۋاز لە ئوپېرا دا. (آواز تك نفره اپرا) (۳) مەلەبەندى ئاگر (جايگاه آتش) (۴) نە- تەۋەى نىستەجى بوۋى كۆچەرى سېى يېستەكانى ھېند و ئوروپايى لە پەناى كېۋى ئارارات (ئاگرېداغ) و باكوورى ئېراند. (نژاد آريا) ئاريایى: [ئاۋەلناۋ + ناۋەت] تېرەكە

پەيۋەندىان بە نىژادى ئاريابو ھەيە. (آريايى) + ئارىخ: [ناۋەت] دارتار؛ دارىكى درىزە لە ئەرەبە دا. (چوب بلند ارايه)

+ ئارىز: [ناۋەت] (۱) تەپ؛ تەپۈلكى بەرز.

(تېە) (۲) بەرېز؛ گەۋرە؛ مەزن. (بلند مرتبه)

ئارىش: [ناۋەت] ھوش. (هوش)

ئارىشەن: (۱) [ناۋەت] لە ئاۋىستادا ھاتوۋە، ئارى؛ ئاگر + شەن: ژيان [ئاۋەت] زىان (آتش و گرمى زندگى) (۲) [ئاۋەت] بەھۈش؛ بەۋرە. (باهوش)

ئارىك، ئارووك؛ مېچ. (سقف)

ئارىكارى كردن: [چاۋگەت] كۆمەك كردن. (كمك كردن)

ئارىكارى ويستن: [چاۋگەت] كۆمەك خواستن. (كمك خواستن)

ئارېن: ھاپېن. (خرد كردن)

ئارېن دار: [ناۋەت] ئالۋودار؛ دەستەكى

خانۋو. (تير چوبى سقف)

ئارېنگ: [ناۋەت] مەلەش؛ مەلەزە؛ ئاسمانەى دەم.

(آزارگر: سادیست) (۲) ئەشكەنجە گەر.

(شكنجە گر)

ئازارەمبارىكە: [ناو،] سىل. (سل)

ئازارەمرىشك: [ناو،] ت. دەردەمرىشك.

(مرض مرغ مانند نيو كاسل)

ئازاسەر: [ئاو،] ئاوا سەربەست و ئازاد؛

ھەرزان. (آزاد: ارزان)

+ ئازايەتى: [ناو،] بەرھەمى چاۋگە، يە جەرگى؛

خورتى: بى تىرسى، جوامىرى، چاقسوورى؛

پىكىشى، زاتدارى؛ خىرايى؛ گورج و گوللى

لە كاردا؛ لىھاتوويى. (دليرى؛ شجاعت)

ئازتەك: زبان و ئەندامگەلى قەومى

سوور پىستانى مىكزىكى. (زبان و اعضاى

قوم سرخ پوست مكزىكى)

ئازرگان: شارى ئەرزىجان. (ارزىجان)

ئازرەنگ: [ناو] (۱) چەمماخە؛ بەرقى

ھەورە تىرىشقە. (آرخش) (۲) رەگى ئاورىن؛

شولەي دريژى ئاور. (رگە آتش)

ئازمەند: [ئاو،] ئاوا ف. مەشە: تەمەككار؛

تەماھكار (آزمند)

ئازىنج: [ناو] خانووى بەردى يەكقاتى.

(خانه يك طبقه سنگى)

+ ئازوبەزە: [ناو،] ت. دەين؛ ئازوبەزەت وەئە-

ستۆم: دەينت وەئەستۆم. (دين. گناھ)

ئازوگويىز: [ناو،] تاپوگويىز؛ گويىنەو؛

گوازتنەو لە جىگايىك بو جىگايىكى تر.

(نقل مكان.)

ئازوهر: [ئاو،] ئاوا تەماھكار؛ زگېرسى؛

چاۋېرسى؛ موھتاج. (آزمند)

ئازە: [جىناو] ئەو بو مى. (او برآى جنس ماده)

ئازەر: فە: [ناو] (۱) ئاور ئاگر. (آتش) (۲)

ئاۋى سېھەم مانگى پاينىزى سالى

ھەتاۋى. (آذر ماه) (۳) ئاۋە بو ژنان. (نامى

زنانه)

ئازەربايجان: فە: تە: [ناو] دوو ھەرىمى

پوژ ئاۋى باكوور لە ئىران كە كورد و

تورک نشينه. (آذربايجان)

ئازەرمە: [ئاو،] ئاۋە لاۋ، جەھىل؛ گەنج؛ عازە-

و. (جوان)

ئازەرھوشەنگ: لەقەمى ئەۋەلىن پىغەمبەرى

پارسىە كانە كەناۋى (مەھاباد، مەھاباد) بوو.

(لقب اولين پيغمبر پارسىان است بنام مهاباد)

ئازەرى: فە: تە: (۱) [ئاۋە،] ئاۋە

پىۋەندىدار بە ئازەربايجانەو. (آذر

بايجانى) (۳) ئازەربايجانى؛ جەماۋەرىكى كە-

ونارا بوون كە لە ناۋچەي ئازربايجان نىشتە-

جى بوون و زمانىن ئازەرى بوو لە زەمانى

مەغولدا زمانىن تىكەل زەمانى ئورال ئالتايى

بوو و زەمانى توركىي لى

پەيداۋو. (آذربايجانى)

ئازەرىن: فە: (۱) لە سەخلە تا بوون؛ لە

ئازاردابوون، (۲) [ئاۋە،] ئاورىن. (آذرىن)

ئازەم: [ئاۋە،] ئاۋە؛ عازەب؛ جەھىل.

(جوان)

ئازىن: [ناو] دەستوور؛ شىۋە. (متد؛ شىۋە)

+ ئازال: [ناو] (۱) ئاشغال. (آشغال) (۲) شتى

بەكەك نەھاتوو و جىگر. (اسباب بى

ارزش)

ئازك: [ناو] ئازنگ؛ بادامە كىۋىلە. (بادام

كوهى)

ناژ کردن: ناژ نکردن.

ناژ نکردن: [چاوغه ت] (۱) ناژین کردن. (آب بستن به مزرعه) (۲) بیراز کردنی به رد یان هر شت. (آجکاری)

ناژنگ: [ناو] ناژک؛ بادامی کیوی. (بادام کوهی)

ناژنه: [ناو] (۱) بنچکیکی پرساقه نه بو ناخینی سه روچن. (بته پر شاخ و برگ) (۲) چیلکه ییکه بیخی ددانی بی پاک ده که نه وه. (خلال دندان)

(۳) توژی په رو یا خوری که زستانان له سه رکونی پوچن دایده نین. (گلوله ای از پارچه برای سرپوش درب روزنه پشت بام)
+ ناژنین: ناژن کردن؛ ناژن چاوغه ی کورتکراوه ی (ناژنین) م. (خلاندن؛ خلال کردن)
ناژوان: [ناو؛ یک] (۱) لیخوپین. (راندن) (۲) لیخوپ. (راننده)

ناژوتن: [چاوغه] (۱) پادان؛ بلاو بوونه وه ی ناژل به دهشت و سه حرادا. (پخش کردن) (۲) ناژووتن؛ لیخوپین؛ ژه نندن. (راندن و تکان دادن)

ناژوتی: زمویی کیلراو؛ شیوکراو. (زمین شخم زده)

ناژودان: (۱) هه لکوتانه سه ر. (حمله بردن) (۲) شهو له وه پی ناژل له کیو (در شب چرانندن گله در صحرا)

ناژه لدار: [ئاوه لئاو، ناو] خواهن ناژه ل؛ حه یواندار. (گله دار)

ناژیِر: فد: (۱) [ناو] هوئشیار که ر؛ دهنگی خه به ردار کردنه وه ی جه ماوهر وه ک؛ ناژی ری

(خه تهر؛ نامبولانس؛ ناو رکوز) (صدای آژیر)
(۲) [ناو] ناوی که ره سته ی هوئشیار که ر و ناگاهه ر له مه ترسی. (آژیر) (۳) [ئاوه لئاو] ژیر؛ زیره ک؛ تیگه یشتوو؛ عه قلدار. (عافل. فهمیم)
+ ناژین: به شینه یی ناو کردنه ناو زموی. (آبیاری کردن)

+ ئاسا: (۱) نه وه خته؛ نه وکاته، نه وسا. (آنوقت) (۲) ئاش. (آسیاب) (۳) پاشگر: وه ک؛ مینا. (مانند)

+ ئاسار: [ناو] نه م وشه یه کو ی (نه سه ر) ی فارسیه به واتای باندور به لام وه کوو (موفره - د) له کوردیدا که متر به کار دیت و به شیوه - ی (کو) له نارموی و فارسیه وه وهر گیراوه به واتای شوینه وار و جی په نجه؛ کارگه لی هونه - ری که ده خولقی ت یان له پاش که سی ک به - جی ده مین ی؛ ئاسه وار. (آثار)

ئاساره: [ناو] نه ستیره. (ستاره)
ئاساره زله [ناو ت] نه ستیره ی پوژ. (ستاره صبحگاهی)

ئاسامی: فد: [ناو + ئاوه لئاو] (۱) خه لکی ئاسام له هیند. (اهل آسام) (۲) لقی له زبانی هیند و ئوروپایی. (زبان هند و اروپایی)
ئاسان بوون: [چاوغه ت] ئاسانی؛ ساکار بوون؛ هیسان بوون؛ ساناهی. (آسان بودن)
ئاسان بژیو: [ئاوه لئاو + ناو یک] خواهن ژبانی ساکار و ساده. (دارای زندگی ساده)
ئاسانتی: زبان و نه ندامانی قه ومی کی نه فریقایی په شو پستال. (زبان و اعضای جماعتی از نژاد سیاه پوستان آفریقایی)

ئاسانسور: فد: فرد: [ناو] نامیری کاره بایی بو

سهرکهوتن و چوونه خواروه له خانووی
 بلینددا. (آسانسور)
 ئاسانسورچی: [ناو] بهرپرسی ئاسانسور.
 مسئول آسانسور
 ئاسانی: [به رهه می چاوگه] سانه هی؛
 سانه هی، هاسانی؛ بارسو وکی؛ بی
 گیر و گرفت. (آسانی)
 ئاساوبه تال: کناش به تال. (آسیاب خلوت)
 ئاسایش: [ناو] فند؛ پیک خراوی بهرپرسی
 هیمنی له هه ری می کوردستانی عیراقی
 فیدرال. ئاسایشست؛ هیمنی؛ رهحه تی؛
 ئاسوده یی. (آسایش)
 ئاسایش خواز: [ناو، بیک] فند؛ ئاسوده خواز؛
 رهحه ت ته له و؛ ئاسایش خواز؛ هیمنی
 خواز. (آسایش طلب)
 ئاسپرین: [ناو] اند؛ فند؛ فرد؛ تند؛ (۱) ده
 زمانیکی نازار بهر و نازار شکین. (۲)
 تیزاوی (ئه سید) سالیلیک. (آسپرین)
 ئاست: (۱) ئاغا؛ جه ناب؛ ئه میر. (جناب) (۲)
 حاست؛ حاس؛ حان؛ حاند؛ پرو به پرو؛ من له
 ئاستی تو هیج نیم؛ من له چاوتو (له حان تو)
 هیج نیم. (مقابل)
 ئاستانگ: [ناو] ئاستهنگ؛ زهحه ت؛
 ده ردیسه؛ تهنگ وچه له مه؛ له تهنگی و
 تهنگانه دا بوون. (گرفتاری)
 ئاسته: [ناو] تو مار. (طومار)
 + ئاسته پ: [ناو] هه وهل پهنگی ژیر سازی تابلو
 بو نیگار کیشی. (رنگ آستر)
 ئاسته پ کیشان: فند؛ [چاوگه ت] (۱) پهنگ
 پیاسا وینی هه وهل دهست له ژیر پهنگی

ئه سلیدا. (آستر کشیدن) (۲) ژیر سازی. (زیر
 سازی)
 ئاسته پ کیشی: [ناو] به رهه می چاوگه [کاری-
 ئاسته پ کیشان] (آستر کشی)
 ئاسته م بین: [ناو] هه ور بین؛ زه پ بین؛ گه رد بین.
 (ذره بین)
 ئاسته ی جیا: به جی هیشتن؛ لیگه پان؛ دهست
 لی هه لگرتن. (جاگذاشتن)
 ئاسفالت: [ناو] ئیسفالت؛ قیر تاو. (آسفالت)
 ئاسکاریس: [ناو] کرمی ریخوله. (آسکاریس)
 ئاسکانی: [ناو] جوړیک هه له پهرین.
 (نوعی رقص)
 + ئاسکول: (۱) نیوی ئافره تانه (نام زنانه) (۲)
 ئاسکی چکوله؛ ئاسکوله. (آهوی کوچک)
 ئاسکه زی پینه: [ناو] ئاسکوله ی چیکراو له
 زهنگیانه. (آهوی بافته شده از منجوق)
 ئاسکه که تیره: [ناو] ت] ئاسکی می که شاخی
 هه بی. (آهوی ماده شادار)
 ئاسکه نیر: [ناو] ئاسکی نیر؛ شاهووی نیر.
 (آهوی نر)
 ئاسکی تاتار: [ناو] ت] ئاسکی موشکی. (آهوی
 مشک)
 ئاسکی خه تایی: [ناو] ئاسکی موشک دار؛
 ئاسکی مه له بندی خه تاو خوتهن. (آهوی ختا)
 ئاسکی موشکی: [ناو] ئاسکی که له ژیر
 زگیدا کیسه ییکی پر له عه تری بوون خوشی
 هه یه. (آهوی تاتار؛ آهوی مشکین)
 ئاسکی می: مامز. (آهوی ماده)
 ئاسم: [ناو] نه خوشینی نه فهس تهنگی؛ نازاری
 تهنگه نه فهسی. (آسم)

ئاسمان جل: [ئاوہلناو] لات و بیکاره و فقیر و بیمال؛ ئاسمان لیفی زموین دوشه که (لات و بیکاره ویسامان)

ئاسمان پروخان: [چاوگهت] بو پرو داویکی سیر و سهمره دهلین. (آسمان خراب شدن) ئاسمان قلیش: [ناو] بینای زوربه رز. (آسمان خراش)

ئاسمان کوئه که ی دهوی: بو کاری زور سیر و سهمره یا دروی زور زل وهک نهوه وایی که ئاسمان پروهیخی دهلین. (حیران ماندن)

+ ئاسمانی: [ئاوہلناو] عاسمانی، هرچی گریدراو به ئاسمانه وه هبی، کتییی ئاسمانی؛ نه دای ئاسمانی (آسمانی)

ئاسمی: [ئاوہلناو] تووشی نازاری ئاسم هاتوو. (آسمی)

ئاسنبر: [ناو، بیک] ههر شت که بتوانی ئاسن بیریت؛ مشاری ئاسنبر. (آهنبر)

ئاسنرفین: [ناو] ئاسن کیش. (مغنطیس) ئاسنرفینی کاره بایی: [ناو] میله ئاسنی به ناوی تهوهره؛ که به دهورییدا به سیمی تاییهت سیمپیچی کرابیت و جهره یانی کاره با له سیمه که دا نهو ئاسنه ده کاته ئاسنرفین. (آهنربای الکتریکی)

ئاسنکوت: [ناوت] ئاسنگهر. (آهنگر) ئاسنگهری بغداد: (۱) [ناو، بهرهمی چاوگه] کاری ئاسنگهر. (آهنگری) (۲) [ناو] کارگای ئاسنگهری؛ ئاسنگهرخانه. (کارگاه آهنگری) ئاسنوکه: [ناوت] یارچه ئاسنی بچووک. (آهن-کوچک)

ئاسنه لان: [ناو] کانی ئاسن؛ زه وینی که ئاسنی

زور بیئت. (معدن آهن)

ئاسنی سارد کوتان: (ب) ئیشی بی موفا کردن؛ ئیشی بی که لک کردن. (آهن سرد کوبید) ئاسنی گالوانیزه: [ناو] ئاسنی که پروکیش کرابی به پوچ (فافون) و زهنگ ناهینیت. (آهن-گالوانیزه)

+ ئاسو: ناوه بو پیانوان. (اسم مردانه)

ئاسوری: [ئاوہلناو + ناو] پیوه نیدار به ئاسوریه وه؛ قهومیکی سامی نیژادن که له پروژهلای ناوه پاست ده ژین؛ خهت و زمان و نه دمانانی تهو قهومه. (شاخه قوم سامی؛ خط و زبان و افراد آن قوم)

ئاسوگا: [ناوت] جیی ته ماشا کردن؛ کهل و بهرزایی پهراویزی عاسمان؛ بهرچاو؛ جیگای مانگ دوژینه وه له نهو هل و ناخری مانگی-پهمه زاندا له دهم

ئاسو. (دیدگاه)

ئاسون: [ئاوہلناو] ئاسان. (آسان)

ئاسووده حال: [ئاوہلناو، ت] خاوهنی

ژیانیکی ئاسووده؛ خاوهن حاله تی هیمنی و بی گیر و گرفتگی؛ له ئارامشدا. (آسوده حال) ئاسووده خه یال: [ئاوہلناو] (۱) خاترجه م؛ نه رخه یان؛ دلنیا. (مطمئن) (۲) بی خه م. (آسوده خاطر)

ئاسووده کردن: [چاوگه، ت] له گیر و گرفتگی یان له نازار نه جاندان؛ هیمن کردن (آسوده کردن)

ئاسووده گهری: فد: [ناو، بهرهمی چاوگه] حاله تی، له په حه تی و ئاسایشدا بوون؛ له ئارامیدا بوون. (آسودگی)

ناسو و گه: [ناوِت] ته پوښکې و ناسو گه ی
 په پړاو یزی عاسمان. (تپه. افق)
 ناسوو: [ناو] روښنایی؛ ناسو سو ما پړووناکۍ.
 (روشنایی)
 ناسوینه: [ناو] سوړانی؛ فه قبیانه. (سراستین
 بلند)
 ناسه پ: < ناسته پ. (آستر)
 ناسه پ لیف: [ناوِت] ناسته پ لپه؛ پړوه لیفه.
 (آستر لحاف)
 ناسه لآبوون: [چاوگه] ته به دیهاتن؛ په یدابوون؛
 خویا بوون. (پدید آمدن)
 ناسه نهره ی: داهیشتن؛ رویشتن؛ شو پ
 کردنه موه. (اویزان کردن)
 ناسه وان: ناسه وان. (آسیابان)
 ناسی: عد: (۱) [ناو+ ناوه لآو] زمانی تاقمی
 له خه لکی قهوقاس. (زبان عده ای در
 قفقاز) (۲) وه پړ؛ ناسی بوون؛ حالته ی به ته-
 نگ هاتن؛ به ته نگ هاتن. (عاصی)
 ناسیاو ته سپی: [ناوِت] ناسی که به و لاخ
 ده گه پت. (آسیابی که با الاغ می چرخد)
 ناسیاو بازی: [ناو] ناسه به ته نوره؛
 (گه مپیکی مندا لآنه). (آسیاب بازی)
 ناسیایی: [ناوه لآو+ ناو] په یوه نیدار به
 ناسیاوه؛ خه لکی ناسیا. (اهل آسیا)
 ناسی بوون: [چاوگه] ته [عاصی بوون؛ حاسی-
 بوون. (۱) حاسی یه که هاتن؛ تووش یه که-
 بوون. (بر خورد ناگهانی) (۲) به ته نگ هاتن؛
 وه پړ بوون. (عاصی شدن) (۳) سهر بز یوی و
 که له وه کیشی و نافه رمانی کردن. (نافرمانی-
 کردن)

+ ناسیده: [ناو] کووکی. (کوکو)
 ناسیو: [ناو] ناسیو؛ زهره؛ سده موه. (صدمه)
 ناسیو دیتن: [چاوگه] ته سده موه دیتن؛ زهره
 پیگه یشتن؛ تووشی خه سار بوون؛ زهره
 مالی و له شی پیگه یشتن. (آسیب دیدن)
 ناسیو لیدان: [چاوگه] ته چزه لیدان؛ زهره
 پیگه یاندن. (آسیب زدن)
 ناسیو ناسی: [ناو، بهرهمی چاوگه] زانیاری
 به راوهردی زهره و زیانی که لهش له زام یا
 له نه خوشی پیی ده گا و هوکاره کانی. (آسیب
 شناسی)
 + ناساخه: [ناو] تده ناساخه؛ لای خواروو؛ شتی
 په ست؛ نه وی؛ له تور کییه موه هاتووه. (پاتین)
 ناسا اردن: [چاوگه] ته [داشاردن؛
 حه شار دان. (پنهان کردن)
 ناساریا: [ناو، بهر] شار دراوه؛ پیوار یو وگ؛
 داشاریاو. (پنهان)
 ناسام به خیر؛ شه به خیر؛ له ناخشام به خیر؛ یان
 ناغشام به خیری تور کییه موه هاتووه واتا:
 نیواره ییکی درمگ به خیر. (شب بخیر)
 ناسباز: [ناو بک] ناسبه ز. (آشپز)
 + ناسبه تال: (۱) هاوار کردن ناسه وان بو
 مشته ری (ب) ناس دانی نیه وهرن بو ناس
 لی کردن. (مشتري صدادن آسیابان) (۲)
 نه ندانی حیز به که بلاوه یان کرد و به جاریک
 ناسبه تالیان کرد؛ ده ستیان لهو کاره هه لگرت.
 (از هم پاشیدن)
 + ناسبه زی: فد: [ناو بهرهمی
 چاوگه] زانیاری له چیش تلیان؛ هه روه ها؛
 هونه ری ناسبه زی؛ وانه ی ناسبه زی؛

پیشه‌ی ناشپه‌زی؛ له هیندی ناوچه ده‌لین
ناشپیزی که لام وایه هه‌له‌یه چونکا ناش یا
چیشته وه‌ک نان له قالب نادریت یان پان
ناکریته‌وه و ناپیزیت. (آشپزی)

ناشکرده‌وه: [چاوگه‌ت] پیکه‌ستن و پیک
هینانه‌وه‌ی دوو یا چند کهس که نیوانیان
ناخوش بووبی. (آشتی دادن)

ناشتیخوازی: [ناوبیک] فد: (۱) مه‌یل

به ناشتی؛ مه‌یل به ناشتبوونه‌وه؛ مه‌یل به
ناشت کرده‌وه. (۲) ویستنی سولج و مه‌سله-
ت و هیمنایه‌تی. (آشتی طلبی)

ناش چیکردن: [چاوگه‌ت] (۱) چیشته
دروستکردن. (آش درست کردن) (۲) ناسیاو
چاک‌کردن؛ ناسیاو دروستکردن یا
دروستکردنه‌وه. (آسیاب درست کردن)

ناشخال: [ناو] زبل؛ (ب) پیایو تاکارخراپ؛
شتی خراپ و بی‌کملک. (اشغال)

ناشخالدان: [ناو] زیلدان. (زباله دان)
ناشخالی: [ناو] فد؛ کارگیری شاره‌داری که
روژانه زبلی مالان به سه‌یاره یا عه‌پابه ده‌باته
ده‌روه‌ی شار. (اشغالی)

ناش خوری: فد: [ناو] (۱) ده‌فری گه‌وره‌ی
ناش تیکردن. (۲) کاسه یا پیشده‌ستیکی ناو
چاله بو ناش و گرار و چیشته ناوه‌کی
خواردن. (کاسه آش خوری)

ناش خوری: [ناو] کاری خواردنی ناش و گرار.
(آشخوری)

ناشدار: (۱) شو‌دار؛ نه‌دار. (مرطوب) (۲)

ده‌قدار؛ ناهار لیدراو. (آهار دار)

ناشدول: ناش به‌تال. (خالی بودن آسیاب)

ناشدوله: (۱) ناش به‌تال کردن. (۲) ناش چوله.
(آسیاب خالی است)

ناشقانی: [ناوبه‌ره‌می‌چاوگه] ناشه‌وانی.
(آسیابانی)

ناششورت: (۱) [ناوه‌لناو] بی‌تین؛ لاواز. (ناتوان؛
لاغر) (۲) گهرمای کهم. (کم حرارت)

+ ناشقه: [ناو] گولی لاو‌لو. (نیلوفر)
+ ناشک: [ناو] جیقه‌ل‌دان؛ جیکه‌ل‌دان. (چینه
دان)

ناشکه‌را: [ناوه‌لناو] ناشک‌را. (آشکار)
ناشگه: [ناو] چیشته‌خانه. (آشپزخانه. غذا
خوری)

ناش گهران: (ب) کارکردنی ناش. کارکردن-
(آسیاب)
ناشگه‌پین: [ناوبیک] ناسیاوان؛ ناشه‌وان.
(آسیابان)

ناشم: خواردنه‌وه؛ وه‌خواردن. (آشامیدن)
ناشماست: فد: [ناو] تیکه‌لی ماست و

برنجی کول‌او؛ چیشته تاییه‌ت بو نه‌خوش.
(آش ماست)
ناشمال: [ناوه‌لناو] (ب) مروقی ماستاو‌که‌ر و
چاپلووس؛ جامه‌لووسکی که‌ر؛ خولته‌که‌ر.
(خایه‌مال)

ناش منال‌که‌ل: [ناو] چیشته‌قوله؛ چه‌ندجور
چیشته که مندلان تیکه‌لی ده‌که‌ن و
دابه‌شی ده‌که‌ن وه‌ک چیشته مجبور.
(مخلوط چندغذا توسط بچه‌هاو تقسیم آن)

+ ناشنا: [ناوه‌لناو] فد: به‌کاریک زانین و
سهرده‌ر کردن له‌کاریک؛ به‌له‌د. (آشنا)
ناشنا گرتن: [چاوگه‌ت] [دوست-

په‌یدا کردن (دوست یابی)

ناشانه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) دامه‌زرانی‌ئاش.
(آسیاب درست کردن) (۲) (ب) ئاژاوه
دروست کردن. (آشوب به پا کردن)

ناشناور و شننا: [ناوت] دوست و ناسیاو.
(آشنایان)

ناشنایانه: [ئاوه‌لناوت+ به‌ند] (۱) ناسیاوانه؛
له‌رووی به‌له‌دیه‌وه. (۲) دوستانه؛ وه‌ک
ناسیاو. (آشنا آسا)

+ ناشنایه‌تی: [ناو، به‌ره‌ه‌می
چاوگه] سه‌رده‌ر کردن له‌کردنی کاریک؛
تیگه‌بشتن له‌کاریک؛ به‌له‌دی. (شناخت و
مه‌ارت)

ناشو: [ناو] چلکی برین. (چرک‌زخم)
ئاش‌وماش: (۱) [ناو] گهمه‌ی ده‌نگ له‌خو
برینی مندالان. (یک نوع بازی کودکانه) (۲)
وته‌ی قسه‌برینه‌وه‌ی مندالان له‌باتی
هیچمان له‌هیچ؛ بی‌حساب. (بی‌حساب)
ناشوو: [ئاوه‌لناو] پیس و چه‌پهل. (آلوده)
ناشووت: [ناو] کلپله‌به‌فر؛ هه‌ره‌س؛
پ‌نوو. (بهمن)

ناشووری: [ناو+ ئاوه‌لناو] (۱) خه‌لکی ناشوور.
(مردم آشوری) (۲) جه‌ماوه‌ریک له‌نیزادی
سامی که له‌به‌ینی دوو چۆماندا ده‌ژین. (عه‌د
ای از سامی‌ها در بین‌النهرین) (۳) شیوه‌ی
نووسینیان. (خط آشوری) (۴) زمانیان. (زبان
آشوری)

ناش‌وه‌ستایی: [ناو، به‌ره‌ه‌می چاوگه]
وه‌ستایه‌تی‌ئاش. کاری چیکردن و
چیکردنه‌وه‌ی ئاش. (مه‌ارت در

آسیاب درست کردن یا تعمیر کردن)

ئاشه‌ف: [ئاوه‌لناو، به‌ر] شیواو؛ شله‌ژاو؛ تیگ-
چوو؛ ئالۆز؛ شیویاگ؛ ئاشوفته؛ ئاشیو. (آشفته)
ئاشه‌قان: [ناو] ئاشه‌وان. (آسیابان)

ئاشه‌وپاشه: [ئاوه‌لناوت] ئالۆز؛ شیواو؛ تیگه‌لۆو؛
خه‌وی ئاشه‌وپاشه؛ خه‌وی تیگه‌ل پیکه‌ل.
(پیشان)

ئاشی: [ناو] (ته‌قلیت؛ لاسایی؛ ده‌مه
لاسکی) ی کوپرا‌نه و بی‌سه‌رنج‌دان.
(تقلید کور کورانه)

ئاشی: [ناو] کولۆلی؛ جیی‌په‌حم‌پوون؛ مأل-
وی‌پرائی؛ کوپره‌وه‌ری. (بدبختی)
ئاشی‌ئاو: [ناوت] ئاشی‌که به‌ئاو بگه‌ریت.
(آسیاب آبی)

ئاشی‌با: [ناوت] ئاشی‌که به‌با بگه‌پیت؛
شوبه‌ناندن به‌خول‌خواردنی زور توند، وه‌ک
ئاشی‌با ده‌خولیت‌هوه. (آسیاب‌بادی)

ئاشی‌بی‌ئاو نانه‌وه: (ب) کاری بی‌سوود و
بی‌قازانج کردن. (کار بیهوده)
ئاشی‌پیده‌گه‌پیت: (ب) هه‌ر شت که زور بی،
ئه‌وه‌نده زوره‌ ئاشی‌پیده‌گه‌پیت. (کنایه از هر
چیز زیاد)

ئاشیت: [ناو] هه‌ره‌س؛ به‌لا، موسیبه‌ت.
(بلا؛ مصیبت)

ئاشیتتی: [ناو، به‌ره‌ه‌می چاوگه] ئاشیتتی؛
هیمنی؛ ئاسایش؛ حاله‌تی ئاشتی و نیوان-
خۆشی. (آسایش)

ئاشی‌جندو‌کان: [ناوت] زفره‌ک؛ گیزاو.
(گرداب)

+ ئاشیف: [ناو] په‌ریشانی. (آشفته‌گی)

ناشی کاره‌با: ناشیک که به هیزی کاره‌با
 ده‌گه‌پَیت. (آسیاب برقی)
 ناشی ماتوڤ: [ناوِت] ناشی مه‌کینه. (آسیاب
 موتوری)
 ناشین: [ناو] (۱) قونیر؛ دومه‌ل. (دمل) (۲) ناخ
 هه‌لکیشان. (آه کشیدن)
 ناشی و لاغی: [ناوِت] ناشیک که به‌ئه‌سب یا
 کهر ده‌گه‌پَیت. (آسیاب اسبی)
 + ناغا: [ناو] (۱) ناغه؛ گه‌وره؛ سه‌یی؛ سه‌یید.
 (آقا) (۲) ناشی دامه که بگاته ئه‌وسه‌ری
 ته‌خته دامه ده‌بیته ناغا. (آقا در بازی دامه) (۳)
 شوان به ساحییی ران ده‌لی. (آقا)
 ناغابانی: [ناوِت] ناغه‌بانو. (نوعی دستار)
 ناغادی: [ناوِت] گه‌وره و خاوه‌نی دی. (مالک
 قریه)
 ناغازاده: [ناوِت] (۱) وشه‌ی ئیحتیرام
 بو کورپی که سیک؛ دوینی ناغازادم دی واتا
 کورپه که تم دی. (برای احترام آقا زاده) (۲)
 کورپی ناغا. (پسر آقا) (۳) بو پرسار له جیاتی
 کورپی توپه ده‌لی ئه‌وه ناغازاده‌یه یانی کورپی
 توپه. (آقازاده)
 ناغاوات: کوئی ناغا؛ ناگاهل؛ که‌سیک که له
 هوژی ناغایه. (آقایان)
 ناغاوبانو: [ناوِت] ناغا و خانم؛ زن و
 می‌رد. (خانم و آقا)
 ناغایانه: (۱) [ئاوه‌لناو] وه‌ک ناغا؛ ناغا ئاسا.
 (آقا مانند) (۲) [ناو] به‌شی ناغا له داهاتی
 ره‌عیه‌ت له قه‌دیما. (قسمت)
 اربابی از حاصل زارع (۳) کاریک که له ناغا
 دموه‌شیته‌وه. (مانند آقا. آقا آسا)

ناغایه‌تی: (ب) (۱) [ناو‌به‌ره‌مه‌می چاو‌گه]
 گه‌وره‌یی؛ خاوه‌ن ره‌وشتی ناغایانه. (۲) کاری
 ناغا؛ ملک‌داری؛ خانیه‌تی. (آقای)
 ناغایی: (۱) [ئاوه‌لناو] گر‌پدراو به‌ئاغاه؛ مالی-
 ناغایی. (۲) [ناو، به‌ره‌مه‌می چاو‌گه]
 جینتیلمه‌نی؛ خاوه‌نی که سایه‌تی؛ گه‌وره‌یی؛
 ملک‌داری. (آقای)
 ناغچیواش: [ناو] تند ناغچه‌واش. (نام گیاهی-
 است)

ناغریداغ: تند [ناو] ئوغریداغ؛ وشه
 تورکییه: کیوی دز؛ ناگریداغ؛ کیوی ناغری
 (ناگری) له سنووری ئیران و تورکیا. (آارات)
 ناغلأغ: سه‌ریه‌تال؛ سه‌رئاواله. (روبار)
 ناغه‌برا: [ناوِت] (۱) ریزان له برای
 گه‌وره‌ئاغابرا. (آقا داداش) (۲) ناوه بوپیاوان.
 (نامی مردانه)
 ناغه‌لان: [ناوِت] هه‌وارگه. (جای اسکان بیلاق-
 نشین)

ئافار: [ئاوه‌لناو] به‌رائبه‌ر. (روبرو)
 ئافاقه: [ناو] شادمانی. (شادمانی)
 ئافاندن: تاواندنه‌وه؛ ئاتیواندن. (ذوب کردن)
 ئافتمات: [ناو] روس‌د؛ فند (۱) جوړیک
 موسه‌لسه‌لی خوکار. (اسلحه خودکار) (۲)
 ناوی که ره‌سته‌ی خوکارکردنی کاره‌بای
 سه‌یاره. (وسیله خودکار کردن برق ماشین؛
 آفتمات)

ئافتاوله‌گهن: [ناوِت] که‌ره‌سته‌ی ده‌ست
 شتن؛ زیاتر پیش نان خواردن و دوا‌ی نان
 خواردن له قه‌دیم دا. (آفتابه لگن)
 ئافتاوه‌دار: [ناوِت] خزمه‌تکاری ئه‌فتاوه

هه لږ بو دهست شتن له ديوه خان.

(آفتابه دار)

ثافتاوه دز: [ناوت، دزى ثافتاوه. (ب) دزى

گه نده خوړ وگه نده لدز؛ دزى كه شتى بى-

قابيله ت ده دزى. (آفتابه دزد)

ثافتوش: خوښه لږورتان دى؛ خوښووش

كاريك كړدى؛ گه يشته يه ك. (دخالت)

ثافر: [ناو] (۱) ژه ك. (آغوز) (۲) جېگه ي ناو

خواردنى ئاژه ل؛ ناخوړ. (ابشخور، آخور)

ثافراد: [ناو] ثافره ت. (زن)

ثافراز: [ناو] بلېندى؛ هه وراز؛ سه ره و ژوورى.

(فراز)

ثافرانده: [ناو؛ بك و بهر] دروست كړاو؛

دروستكهر. (خلق؛ خالق)

ثافراندى: [ناو؛ بك و بهر] (۱) ثافه ريده؛

دروستكړاو. (آفريده) (۲) دروستي كړد؛

خولقاندى. (خلق كړد)

ثافريتن: ناوړ شتن. (آب ريختن)

ثافريقا: [ناو] يه كى له پينج قوړنه ي وشكى

دونيا. (آفريقا)

ثافريقايى: [ناو] لئاو+ناو (۱) خه لك ثافريقا.

(آفريقايى) (۲) گرېدراو به ثافريقاوه.

(آفريقايى)

ثافريكان: ديارده زبانيك كه هوله نديه كان له

ثافريقا كړديانه باو. (آفريكان)

ثافرينه: [ناو؛ بك] چي كهر؛ دروستكهر. (خالق)

ثافزىل: [ناو] هه سټيل؛ نه سټير. (استخر)

ثافسارك: [ناو] سهرداو؛ ژيړزه مينى له بينا دا

بو سارد كړدى ناو. (سرداب)

ثافسايد: فد: [ناو] تاوانيكى وه رزشى له

فووتبالدا (توپی پا) واتا پاس دان

به كايه كاريك كه له پيش كايه كهرانى

حەریف و نزيكتر به ده روازه بى. (آفسايد)

ثافه ته: [ناو] بلفه ته. (طاعون)

ثافگير: زه ناو. گول. (آبگير)

ثافه جان: [ناو] لئاو، شەيتان و ناآرام و

شلوق. (ناآرام)

ثافه روژ: بى به ش و بى به هره؛ بېپار. (بى-

نصيب)

ثافه ريده كار: [ناو، ت] فد: يه زدان؛ داهينه ر؛

خودا. (آفريدگار)

+ ثافه رين: فد: وشه ي ته عريف؛ وه ك دهست

خوش؛ چاكت كړد. (آفرين)

ثافيده: [ناو] لئاو+پاقر؛ پاك؛ خاوين. (تميز)

ثافير: [ناو] ته شتى ناو خواردنه وه ي ئاژه ل.

(آبشخور)

+ ثافيش: [ناو] فرد؛ فد: ثيتيلا عيه بو

هه لئاو اسين و ئاگادارى؛ زياتر به وينه وه؛

دهسته واژه ي سينه مايى (ته كته ري حازر به كار

و ناماده بو فيلم هه لگرتن. (افيش)

+ ثافا: ناو؛ گوم بوون و له ناسو چوونه خوار؛

نقوم بوون له ناسو. (غروب كړدن)

ثافا ترش: سر كه. (سر كه)

ثافاتى: كه رپاى: [چاوگه، ت] ناو تى زلو؛ ناو

تى گه رپاو؛ ميوه ي دهمه و گه يشتن.

(آبدار شدن ميوه)

ثافاتيوه ردان: [چاوگه، ت] ناو تيوه ردان. (آب

كشيدن)

+ ثافار: [ناو] سنوور؛ بهرانيه ر. (مرز؛ برابر)

ثافاره: [ناو] لئاو (۱) ئاواره؛ سه رگه ردان.

(آواره) (۲) [ناو] گولچن؛ نهو که سانه له تاو
فقهیری له جاردا گوله گهنم ده چنه وه. (گل
گندم چین)

ثاقرهش: [ناو] نه خوشینی چاوه. (آب سیاه)
+ ثاقاری: [ثاوه لئاو] دهر به دهر؛ ثاواره؛
سهر گهر دان. (آواره)
ثاگرن: [چاوه ت] ثاوه دان کردن. (آباد
کردن)

ثاگهر: [ناو، بک] ثاوه دان کهر. (آباد گر)
ثاگاندن: [چاوه ت] تاوانندنه وه؛ ثاتیواندن؛
قال کردن. (خوب کردن)
ثاغانی: [ناو] (۱) ثاوه نیا؛ ره پسته. (آبسته) (۲)
ثاوه دانی (آبادی)
+ ثاغانی: به و جور؛ به وی ثاواهی: به و
جور. (اینطور)

ثاغانی کاری: [بهره می چاوه] به ثانی؛
ثاوه دان کردن. (بنایی، آباد کردن)
ثاقر: [ناو] (۱) به ند؛ (سد) (۲) [ناو، بک]
که سیک که ریگای ثاو دهبه سستیت یا ثاو
له جوگه داده بریت بو شوینیکی دی: (۳) [ناو]
جوریک نه خوشینی حه یوانی ورده یه. (کسی
که راه آب را می بندد یا بجای دیگر هدایت
می کند؛ نوعی مرض بزوگوسفند)

+ ثافه نگ: [ناو] پونگاو؛ په نگاو. (آبی که
جلوی آن گرفته شده و جمع شده)
+ ثافخیز: [ناو] جیگای کوپوونه وهی ثاوی
جوگه و پواری ههر هه ریمی؛ زنه؛ ثاوی که
هیواش دهر و؛ جوگه له ییک که بنه که ی زین
بی. (آبخیز)

ثافخیز داری: [ناو] (۱) فه ننی که لک

وه رگرتن له ثاوی ثاوخیز. (۲) به رگری له
شور دنده وهی خاک به هوئی سیلاوه وه.
(آبخیز داری)

ثاقدا: [ناو] (۱) جور داریکه. (نوعی درخت)
(۲) هه ودا. تال؛ داو. (رشته)

ثاقدار: [ثاوه لئاو] ثاودار؛ وهک میوه ی
ثاوگرتووی خوش و به تام؛ ولاتی که خاوهن
ثاوی زوری. (آبدار)

ثاقدان: (۱) [ثاوه لئاو] ثاوه دان. (آباد) (۲) ثاودان.
(آبدان. آبیاری کردن)

ثاقدایی: [ناو، بهر] ثاودایی؛ ثاودراو. (آبیاری
شده)

ثاقدپ: [ناو] ثاودپ؛ کهنده لآن. (آب کند)
ثاقدپ که: [ناو] ثاودپ که؛ ثاودپ. (آب کند)
ثاقده: [ناو] ثاقد؛ هه ودا؛ تال؛ داو. (رشته)

ثاقده س: [ناو ت] ثاوده ست؛ مه بال. (مستراح)
ثاقده ستخانه: [ناو ت] ثاوده ستخانه. (مستراح)
ثاقده لیک: [ناو ت] لیک ی ده؛ ثاوی ده.
(آبدهان)

ثاقدهم: [ناو ت] ثاقده لیک؛ لیک. (آب دهان)
ثاقدیر: [ناو، بک] که سیک که کاری ثاوداشتنه
و ثاو دها به پرووه ک. (آبیار)

ثاقر: [ناو] ته شتی ثاو تیدا خواردنه وهی تازهل.
(تشت آبشخور گله)

ثاقر: [ناو] ثاور؛ ثاگر؛ ثاهیر؛ ثار. (آتش)
ثاقرار: هه وراز. (سربالا)

ثاقراندن: [چاوه] ثاقراندن؛ داهینان؛
هینانه دی. (آفریدن)

ثاقرانده: [ناو، بک] داهینه؛ ثاقرانده.
(آفریننده)

ثاف پتن: [چاوهگهت، تاو پستن. (آب ریختن)
 ثاف پژانندن: [چاوهگهت، (۱) تاو پژانندن؛ چوونه
 سهراوای. (آب ریختن. دست به آب) (۲)
 (ب) کردن به باو؛ سهرمه شق دادن؛ گهوره
 تاو دهر پژیست چکوله پای لیده خا. (بدعت
 گذاری)

ثاقر میش: [ناو] تاو مووش؛ تاو ریشم؛
 هه وریشم. (ابریشم)

ثاقر پو: [تاو، (۱) پاشاو؛ زیاده تاوای نازین-
 کراو که له زهوی دهر ده چی. (آب زیادی که
 در موقع آبیاری از زمین خارج می شود) (۲)
 تاوهر پو؛ لیژیایی سه ربان و زهوی که تاوای پیا
 ده چیته خواره وه. (آبریز.)) جیگای تاو
 پیار ویشتن و دهر چوون؛ گونجه. (مجرای آب)
 (۴) سنووری دوو لیژیایی کیو یا دیره گ. (خط
 الراس)

ثاقر وو: [تاو، تاو پوو؛ تاو پوو؛ شهره ف. (آبرو)
 ثاقر وو بهر: [تاو، بیک] تاو پوو بهره. (آبرو ریز)
 ثاقر وودار: [تاو، تاو، تاو پوو؛ به تاو پوو.
 (آبرو دار)

ثاقر وومه ند: [تاو، تاو، تاو] قد تاو پوو وومه ند؛
 به تاو پوو. (آبرومند)

+ ثاقر پژی: [تاو] تاو پژی؛ تاوای خور؛ تاوگه؛
 سهراو؛ تاو ده ستخانه؛ توالت. (آبشار؛ توالت)
 ثاقر پژن: [تاو] دژاو؛ لیژ. (سرازیری رودخانه؛
 زمین سرازیر)

ثاقر وونک: [تاو] تاو لقه زوونه. (سگک)
 ثاقر له لک: [تاو] (۱) گیلای؛ گیلای.

(گیلای) (۲) کیسه تاو یک له ناو له شی
 مرو قدا په یدا ده بی. (کیسه آبی که در بدن

بوجود می آید)

ثاقری: زهناو؛ تاو هزی؛ زونگ. (باطلاق)
 ثاقر پژی: تاوای زپی؛ تاو دانه وه به زپی. (آب طلا)
 ثاقر یف: تاو دانه وه به زپی. (آب نقره کاری)
 ثاقر پیل: [تاو] تاو قهقه ک؛ هموز؛ ته ستیر.

(حوض)

ثاقریمک: [تاو] (۱) تاو زونه ک؛ تاو وونه.
 (سگک) (۲) لوتهر؛ مه ته لوک؛ هه لهین؛
 قهوه سهله. (متل)

ثاقر هنی: [تاو] مه له وانی. (شنا)
 ثاقر سارک: [تاو] سارداو؛ جیگه ی سارد بو
 فینک کردن تاو. (سرداب)
 ثاقر سیر: [تاو] شور باوی سیر؛ تاوای سیر؛
 سیر تاو. (آب سیر. آش سیر)

+ ثاقر سین: [چاوهگهت] آتیگه یشتن؛ حالیوون.
 (درک کردن)

ثاقر شورک: [تاو] خوراک یکی فقهیرانه. (خوراک
 فقیرانه)

+ ثاقر شیل: [تاو] شیله ی تری و میوه. (افشرد
 میوه)

ثاقر کیش: (۱) [تاو، تاو] تاو کیش؛ (ب)
 خواردنی چهر و سویر. (۲) [تاو، تاو] کاری تاو
 کیشانه؛ کاری که سییک که تاو ده با بو
 جیگاییک. (آبکش)

ثاقر گوشت: [تاو، تاو] شور باوی گوشت؛ گوشتاو.
 (آبگوشت)

ثاقر کون: [تاو] تاو سمانی؛ شینی کال. (رنگ آسمانی)
 ثاقر کردان: [تاو] که وچکی زور گهوره بو تاو
 هه لگو پژن. (آبگردان)

ثاقر گینه: [تاو] مسینه ی تاو؛ شووشه ی

گهوره‌ی جیئی ناو. (آبگینه)
 ئاقلدانک: [ناو] په‌ره‌ول؛ ئاوال‌مندال. (جفت زانو)
 ئاقور: [ناو] نیریه‌کیوی. (بز کوهی نر)
 ئاقوک: [ناو] کووله‌که؛ کوودی. (کدو حلوایی)
 ئاقی: [ناو] ناو. (آب)
 + ئاقی: شینی کال‌ئاوی؛ په‌نگی ئاسمانی.
 (آبی آسمانی)
 + ئاقیاری: [ناو] به‌ره‌می چاوگه [ئاویاری؛ په‌وتی ئاودان. (آبیاری)
 ئاقیزه‌ر: [ناو] زه‌رده‌قوړه؛ جوړیک مارمیلکی
 گه‌وره که به هوئی گوړینی جیگای ژبانی
 په‌نگ ده‌گوړیت و په‌نگی ده‌وروبه‌ری به
 خوږه‌وه ده‌گریټ. (نوعی سوسمار)
 ئاقیزه: [ئاوه‌ل‌ناو] پاک؛ خاوین؛ پاقر. (پاک)
 ئاقیستا: [ناو] کتیبه‌ پیروژه‌که‌ی-
 زه‌په‌دشت. (اوستا)
 ئاقین: [ناو] ئامیان؛ داری لی چه‌قابی. (زمین درخت کاری شده)
 ئافینک: [ناو] خوناڤ؛ شه‌ونم؛ ئاونگ؛
 خوناوه. (شینم)
 + ئاقار: [ناو] زه‌وییک که داری لی چه‌قابیت.
 (زمین درختکار شده)
 ئاقاق: [ناو] داریکی جه‌نگه‌لییه‌ آقاقیا. (آقاقیا)
 ئاقاقیا: [ناو] فد؛ نه‌قاقی؛ داریکی
 جه‌نگه‌لییه. (آقاقیا)
 ئاقلانه: [ئاوه‌ل‌ناو] به‌ندت؛ فد؛ له‌ پرووی
 نه‌قله‌وه؛ وه‌ک که‌سیکی تیگه‌یشتوو؛ ژیرانه.
 (عاقلانه)
 ئاقل‌بوون: [چاوگه‌ت] (۱) زانا‌بوون؛

ژیر‌بوون؛ بوونه‌ دارای نه‌قل. (۲) (ب)
 تم‌بیی‌بوون؛ وای لیدا بو عومریک ئاقل‌بوو.
 (عقل شدن)
 ئاقل‌کردن: [چاوگه‌ت] (۱) ته‌ ممی کردن؛
 وای لیدا بو بابی ئاقل‌کرد. (کنایه از تنبیه کردن)
 (۲) فی‌ری عه‌قل و فام کردن. (عقل کردن)
 ئاقلی: [ناو] به‌ره‌می چاوگه [تیگه‌ یشتوویی؛
 عاقلیت کرد نه‌چووی دهنه‌ په‌شیمان
 ده‌بویه‌وه. (عاقلی)
 ئاقووبات: [ئاوه‌ل‌ناو] پاریز کار؛ خو‌پاریز. (پرهیز کار)
 ئاقيله: [ناو] ئاموور؛ ئاره‌ق؛ یاره‌ق؛ ئاکیل
 به‌شیک له‌ که‌ره‌سته‌ی جووت؛ باس‌کیش؛
 باس‌که‌مژانه. (قسمتی از خیش) ئاقيله و ماقيله:
 [ناوت] ئاموور و نیر؛ یاره‌ق و نیل؛ ئاکيله و
 ماکيله؛ ئاره‌ق و نیل؛ ئاراف؛ ئاقيله و ماقيله.
 (خیش)
 ئاک: [ناو] (۱) ناوی پی‌اوانه؛ کورت‌کراوه‌ی
 ئاکو. (نام مردانه مختصر شده ئاکو) (۲)
 کورت‌کراوه‌ی ئاکبه‌ند. (مخفف اکبند)
 ئاکاردئون: اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] کارمون؛
 گه‌په‌مه‌شکه؛ جوړیک ئامرازی موسیقاییه.
 (آکاردئون)
 ئاکاردئون‌ئی: فد؛ حاله‌تی شتیک، که وه‌ک
 گه‌په‌مه‌شکه دریز و کورت بیته‌وه.
 (آکاردئون)
 ئاکازو: [ناو] سه‌خته‌داریکی گه‌رمه‌ سیریه‌که
 داره‌که‌ی خو‌شه‌رنگ و جوانه‌ له‌ سه‌نعه‌تی
 دارتاشیدا به‌کار ده‌بریت. (آکازو)
 ئاکاسیا: [ناو] سه‌خته‌داریکی جه‌نگه‌لییه‌ له‌

گه رمه سیر ده پرویت؛ میوه که ی گری گریه
ولقه کانی بو سه و ته چیکردن به کاردیت.
(اکاسیا)

ئاکان: (۱) جه ماوهریکن له شه فریقای رۆز
هه لآت. (قوم آکان در آفریقا) (۲) هه ریه ک له
ئه ندامانی ئه و جه ماوهره. (افراد آن قوم)
(۳) زبانی ئه و جه ماوهره. (زبان آن قوم)
ئا کاو: [ئاوه لئاو] زرینگ؛ زیره ک؛ چابوک.
(زبروزرنگ)

ئا که بند: [ئاو + ئاوه لئاو] اند؛ فذ: (۱) ئه و
به سه به ندیه که له فابریکا ده کریت. (۲) (ب)
تازمه بوون و کاری نه کردووی،
که ره سه ییک. (اکبند)
ئا کر و لیک: [ئاو] جوړیک په نگی وینه کیشی
که به ئاو شل ده یینه وه بو وینه کیشی له سه ر
قوماش. (اکرلیک)

ئا کسان: [ئاو] فذ؛ اند؛ فرد؛ (کوژ، ده سه ته واژه ی
مۆسیقایه) لیدانی نو تیکی تاییه ت له نا کاو و
پی داگری له سه ر ئه و نو ته له ئور کیستردا.
(اکسان)

ئا که ل: [ئاو] فذ؛ (۱) سفلیس؛ شانکر؛ ئا کیله. (۲)
سفلیس. (۳) (ب) به ژنی بی حه یای زمان
دریژ ده لین؛ جوینه. (۴) له چه ندجی به
گولیش ده لین. (سفلیس)

ئا کو: [ئاو] (۱) ناوی تیره و هوژیکی گه
وره ی کورده. (نام قبیله ایست) (۲) کیوی -
گه وره. (کوه بلند) (۳) ناوه بو پیاوان. (نامی
مردانه)

ئا کو: (ف. مان). له وشه ی (ئاک) وه رگیراوه
واتا: که سیک که به شهرم و خو پاریزییه وه

ده ناخی (آنکه باشرم و احتیاط سخن بگوید)
+ ئا کوار یوم: [ئاو] فرد؛ اند؛ ده فری شووشه بو
پا کرتی جان وه ری ئاوه زی. (اکوار یوم)

+ ئا کورد: [ئاو] اند؛ فرد؛ فذ: کوژی مۆسیقایه؛
چه ند نو تی مۆسیقای هه و فر پیکانس که
پیکه وه لیدرین. (اکورد)

ئا کو لاد: [ئاو] فرد؛ فذ: چه له مه؛ وه ک دوو
ئه برۆی په یوه سی به رانه ر به یه ک که چه ند
په رانتیز ده گریته به ر و جیا یان ده کاته وه؛ بو
جیا کردنه وه ی وشه گه ل و په سه ته گه ل به کار
دی؛ وه ک {} (اکو لاد)

ئا کو یان: تیره ییکن له نزیک ی پوه اندوز
نیسه جین. (اکو یان)

ئا کو یی: [بهند] په مه کی؛ گو تره؛ بی -
سه ر نجان؛ چه که ر داسی. قه زاو قو رته کی.
(الکی؛ شانس؛ بدون تخمین)

ئا که: [ئاوه لئاو] خراب؛ نا په سه ن. (بدل)
ئا کینجه: [ئاوه لئاو] جیگر؛ سا کین؛ نیسه جی؛
ئا کینجه. (مقیم)

ئا کینجه بوون: [چاو گه ت] جیگر بوون؛ سا
کین بوون؛ نیسه جی بوون. (مقیم شدن)

ئا گادار بوون: [چاو گه ت] خه به ردار بوون؛
هو شیار بوون. (آگاه شدن)

ئا گادار کردن: [چاو گه ت] ئا گار کردن؛ خه به ر
پیدان؛ تیگه یاندن؛ هو شیار کردن وه.
(خبردار کردن؛ فهماندن)

ئا گاداری: [ئاو به ره مه ی چاو گه] ئانگه شه؛
پا گه یاندن؛ هو شیار. (آگاهی؛ هو شیار)

ئا گاداری تی لقیزیو نی. رادیو نی. سینه مائی؛
پا گه یاندن بو نیشان دانی چو نه تی (مه به

ست) یا مه تاع و شت و مه ک به خه لک؛ له-
 رادیو و تیلیفزیون و سینه مادا. (پیام بازرگانی)
 ناگاداری دیواری: ناگادارییک که له کووچه و
 بازار به دیواروه ده چه سپی. (آگاهی دیواری)
 ناگاده: [ناوبک] خه به رگه یین؛ هوشیار که ر.
 (آگاه کننده؛ خبر دهنده)
 ناگاکردن: [چاوگه ت] وه خه به ره یینان. پی را
 گه یاندن؛ جار دان؛ وشیار کردن. (آگاه کردن)
 ناگال: [ناو] نه گال؛ عه گال. (عگال)
 ناگاله خو بران: [چاوگه ت] بیه هوشیوون؛
 هوش له سه ره پهرین؛ حه یران یوون. (بیه هوش-
 شدن؛ حیران شدن)
 ناگا لیوون: [چاوگه ت] (۱) هوش پیوه یوون؛
 ژیر چاو ده دیری خستن. (نگهبانی)
 (۲) خه به رلی یوون. (آگاهی داشتن)
 ناگا لی هه یوون: [چاوگه ت] (ب) ناگا لیوون؛
 به خیو کردن؛ په روه رده کردن. (سرپرستی
 کردن. نگهداری کردن)
 ناگایانه: [ناوه لئاو + بندن] فد؛ له پرووی
 زانسته وه؛ شاره زایانه؛ ناگادارانه؛ به مانقه ست؛
 به دانسته. (از روی آگاهی؛ عمدی)
 ناگایی: [ناوبه ره می چاوگه] فد؛ (۱)
 ناگاداری؛ هوشیاری. (اطلاع) (۲) [ناو] به شی له
 نیداره ی پولیس له تیران. (اداره آگاهی)
 ناگای له محه مووی بی زهواد نییه؛ بو ئینسانی
 بی خه بهر و گیز به کاردی. (برای انسان بی
 خبر و نا آگاه گویند)
 ناگایی: [ناوبه ره می چاوگه] (۱) پسپوری
 له کاریکدا؛ شاره زایی. (۲) تیگه یشتن؛ زانیی.
 (۳) خه بهرداری؛ هوشیاری. (آگاهی)

ناگر باراندن: [چاوگه ت] (ب) گولله باراندن.
 (گلوله باراندن)
 ناگر بارانه: (۱) (ب) پشیوی و ناژاوه یه؛
 (هرج و مرج است) (۲) هه وای حه ریره و
 ناگر بارانه؛ ناوی گورانییکه. (آهنگی است)
 ناگر باز: [ناوه لئاو + ناوبک] یاریکه ر به ئاور.
 (آتش باز)
 + ناگر بر: [ناو ت] (۱) ته و او کوژاندنه وه ی ئاور
 و ئاور تی دانه هیشتن. (آتش
 خاموش کردن) (۲) (ب) کوژانه وه ی شه و
 ئاشووب. (خواباندن آشوب یا سرکوب
 آشوبگران)
 + ناگر بهر: [چاوگه ت] (۱) ماکی کیمیاوی
 که زوو ئاوری تی به ریبت وه ک پییزین. (ماده
 محترقه) (۲) چیلکه و چه ویلی وشک که
 زوو ئاوری تی به ریبت. (خاشاک
 خشک) (۳) که سی که ئاور راده گویزی و ده بیا
 بو شوینیکی تر. (کسیکه آتش میبرد)
 ناگر بهر که: [ناو ت] (۱) بلوق؛ پورگ.
 (تاول) (۲) ناگر بهر. (آماده آتش گرفتن.
 محترقه)
 ناگر به س: [ناو] ویستانی ته قه و شه. (آتش
 بس)
 ناگر پاریز: نگابانی ئاور؛ پاریزه ری ئاور؛ که سی
 که ناگای له ئاوره. (آتشبان)
 ناگر په ره ستی: [ناوبه ره می چاوگه] ئاور به
 موباره ک زانین و په رستی. (آتش پرستی)
 ناگر پیوه نان: (۱) [چاوگه ت] ئاور تی خستن و
 ئاور دان. (آتش زدن) (۲) داخ کردن به ئاور.
 (داغ کردن با آتش)

ئاگر تېچو: [ئاو، لئاو + ناو، بهر] بى ئوقرە.

(آتش به جان) (۲) ئاور تى كەوتوو. (آتش در چيزى افتادن)

ئاگر تېچوون: [چاوغەت، بى ئوقرە بوون؛ (ب) ئيرەيى و حەسادەت كردن. (كنايه از حسادت) ئاگرخان: [ناو] ئاتەشخان؛ ئاگر دانى سەماوەر و حەمام؛ توون. (آتشخان)

ئاگر خوش: [ئاو، لئاو] مال خوش؛ مېھرە بان؛ مېوان نەواز؛ شيرين زمان؛ پرووخوش؛ گالته چى. (مهمان نواز، شيرين زبان)

+ ئاگر دان: ئاگردان: [چاوغەت، (۱) تەقاندنى چەك؛ ئاور دان. (شليك اسلحه) (۲) ئاوت، مەنقەلى گەورەي جىگەي ئاور. (منقل) (۳) [ناو] كوانوو؛ كوچك ئاور. (شومينه) (۴) [چاوغەت، ئاور تېيەردان. (آتش زدن)

ئاگردانگ: [ناو] كوچك ئاور؛ ئاوردان؛ جىي ئاور. (آتشدان)

ئاگردوو: [ناو] (۱) ئاوردوو. (آتش روشن كن) (۲) دار و چيلكه سوتەمەنى ئاوربەر. (چوب يا اشياء سوختنى)

ئاگر دەمىن: (۱) [ناو،] دەمەي مسگەرى. (دم مسگرى) (۲) [ناوبىك] ئەو كەسە كە ئەو دەمە دەدەمىنى. (دەمە كار. دمنده به آتش) (۳) [ناوبىك] كەسى كە بە فوو يا داوينى كراس يا بە ھە رشت با لە ئاور دەدا. (كسى در آتش مى دمد)

ئاگر سەننن: [چاوغەت، پەرە سەندنى ئاور. (آتش گرفتن)

ئاگر فە كوژتن: ئاور كوژاندنەو. (آتش خاموش كردن)

ئاگر فە كوژتن: [ناوبىك] (۱) ئەو كەسە ئاور دە كوژىننەو. (آتش خاموشكن) (۲) [ناو] كەرە-ستەي ئاگر كوژاندنەو. (كيسول آتشنشانی) ئاگر فەمەر: [ناو،] ئاگر كوژىنەو. (آتش-خاموشكن)

ئاگر فەمراندن: [چاوغەت] ئاور كوژاندنەو. (آتش خاموش كردن) ئاگر فېخ: [ئاو، لئاو + ناوبىك] شوڤېر؛ ئاژووتكار. (راننده)

ئاگر فېخستن: [چاوغەت] ئاور كردنەو؛ ئاگر بەردانەو. (آتش روشن كردن) ئاگر كردنەو: [چاوغەت] (۱) ئاور كردنەو؛ ئاگر فېخستن. ئاگر ھە لايسان. (آتش بپا كردن) (۲) (ب) شەپ ھە لايسان. (آشوب بپا كردن)

ئاگر كوژ: [ناوبىك] ئاگر تەمرىن؛ ئاور كوژتن. (آتش خاموش كن)

ئاگر كوژانەو: [چاوغەت] (۱) ئاور كوژانەو. (خاموش كردن آتش) (۲) (ب) شەپ و گېچەل دامر كان. (آرام كردن آشوب) ئاگر كەوتنەو: [چاوغەت] (۱) ئاگر بەر بوونەو. (آتش سوزى) (۲) فېتنە بەر يا بوون. (فتنه بپا شدن)

ئاگر كېش: [ناوت،] خاكە ندازى ناو تەنوو؛ مەسى؛ ئاور كېشى ئاسنگەرى. (خاك انداز) ئاگر گم: [ناوبەر] (۱) ئاور گرتوو. (آتش گرفته) (۲) [ئاو، لئاو] مروڤى زور بە ھەوەس. (انسان شهوانى)

+ ئاگر گرتن: [چاوغەت] ئاور گرتن؛ ھەل بوون. (ب) توو ھەبوون؛ بى ئوقرە بوون. (آتش گرفتن)

خشمگین شدن)

ئاگر گرووشک: [ناوت، ئیسقانی چەناکە. (فک)

ئاگر گره: [ناو] دەستەچیلە؛ ئاگر گیرە؛ پووش و پڵاش کە دەسووتی و خەلووزی نییە؛ گروپیەکە. (افروزە)

ئاگر گەرم: [ئاو، ئاوا] ڕژدبوون لەسەر کاریک؛ ژن یا پیاوی زۆر بەهەوەس. (با حرارت؛ شەوانی)

ئاگر گەش کەرەو: [ناو، بیک] (١) تاولەمە. (آتش گردان) (٢) کەسی کە ئاور خوێشەکا و دەیکە شینیتەو. (کسیکە آتش شعلەور می‌کند)

ئاگر گەشەو کەر: < ئاگر گەشکەرەو.

ئاگر لەمالا هەلنەبوون: (ب) فەقیر و بی ئەنوا؛ بی خورد و خوراکێ ئاسایی. (اجاق روشن نشدن؛ کنایه از بی سامانی)

ئاگر لیبارین: [چاوگەت] (١) تووڕەبوون. (خشمگین شدن) (٢) بەلأ بەسەردا هاتن. (مصیبت و بلا باریدن)

ئاگر لیوونەو: [چاوگەت] (١) پڕیشکە هاویشتن. (اخگر یراندن) (٢) زۆر تووڕە و ڕق هەلساو. (خیلی خیلی عصبانی) ئاگر مەلووچک: [ناو] ئایلەمەند؛ خەزایی. (سار ملخ خوار)

ئاگر مەلیج: [ناو] پێشووی؛ گاوانی. (سار) ئاگر ناک: تووڕە. [ئاو، ئاوا] (خشمگین) ئاگر نانەو: [چاوگەت] ئاگر کردنەو: (ب) ئاشووب دروستکردن. (آتش بپاکردن؛ آشوب بپاکردن)

ئاگر واج: [ناو] ئاگردان؛ کوانوو. (اجاق.

شومینه)

+ ئاگر وک: (١) (ب) مرووفی ئاشووبگیر. (فتنە انگیز) (٢) شەراییکە لە زەرھات بدا وشکی- دەکا؛ سەبوون. (باد سبون)

+ ئاگر وکە: [ناو] (١) (ب) ئاورە؛ زەر دەبرین. (نوعی زخم دست و پا و صورت) (٢) ئاوری چکۆلەیی مندالان. (آتش کوچک بجە ها)

ئاگر وەر بوون: [چاوگەت] ئاگر کەوتنەو؛ سووتمان؛ ئاگر کەوتنە ناوشتی؛ (ئاگر لەمالت وەر بی). (آتش روشن کردن. آتش در چیزی افتادن)

+ ئاگرە: [ناو] ئاگر وکە؛ ئاورە؛ زەر دەبرین. (زرد زخم)

+ ئاگرە: [ناو] گیای سەرەتان؛ لەجنسی کەلەیه و درێژ دەبی و لە گیای تر دەتالی و وشکی دەکا. (نوعی گیاه انگل)

+ ئاگری: (١) ئاوری؛ ئاورین. (آتشین) (٢) چای ئاغریداغ لە کوردستانی تورکیا (کوە آرات) (٣) مرووفی بەهەوەس. (شەوانی)

ئاگری بی ئامان: [ناوت] ئاوری کە بەرھەلستی نە کریت؛ (ب) بەلأ و دەر دیسەری گەورە. (آتش بی امان)

ئاگری داغ: تد؛ فد [ناو] ئوغری داغ؛ دوو کیوی سنووری ئیران و تورکیا؛ کیوی دز. (وشە لە تورکییەو هاتوو. (اغری داغ)

ئاگری قووورەت: [ناوت] ئاگری قوورەت؛ (ب) بەلأ خودایی؛ (ب) شوپھاندنی پیاوی زۆر ئازا لە شەردا بو گوشتنی دوزمن. (بلای آسمانی)

+ ناگرين: [ئاوهلئاوت] ئاورين؛ ئاور ئاسا؛
(ب) مروقي زور به كار و تازا. (آتئين). (۲)
به پهنكي ئاور؛ چه كي ناگرين؛ فرميسك و
شيعري ناگرين، سوويتنهر. (آتشي رنگ؛
سوزاننده)

ئاگري نهوړو: [ناو] ئاوريك كه روژي نهوړلي
سال ده كړي ته وه و نه ريتكي كوڼي
كورده واريه؛ و له زماني كاوه وه ماوه. (آتش
نوروز)

ئاگووتي: ناوي گيانداريكه كه له
نهريكاي باشوور ده ژي به قهده كرويشكي
دهبي. (اگوټي)

ئاگوست: فده؛ اند؛ فرد؛ ناوي مانگي
هه شتمه مي سالي زاييني. (اگوست)

ئاگوول: [ناو] فيل؛ گزي؛ گزه. (نيرنگ)
ئاگوول باز: [ئاوهلئاو] فيله باز؛ تهله كه باز. (حقه
باز)

ئاگه: (۱) كاتي تهنگانه و سه خله تي
نه خوشي. (شدت مرض) (۲) نهوي؛ نهوجي؛
نهوجيگه. (انجا)

ئاگينجه: [ناو] پوليس؛ پاسه بان. (پليس)
+ ئال: [ناو] اروخ؛ كن؛ لا؛ رهخ؛ پال.

(پيش؛ بغلدست)

+ ئال: [ناو] (۱) ئالا؛ عه له م؛ په رجه م؛ دره وش؛
به نديړ؛ به يره ق؛ به يراق. (پرجم) (۲) پهنكي
سووري ئاچخ. (قرمز خيلي روشن؛ صورتی)

ئالتوت: هه ركام له كه ساني خه لكی ئاداكانی
ئالتوشن له ئالاسكا و زبانيان كه نزیکه
به زباني ئيسكيموكان. (ئالتوت)

+ ئالا: ناوي شاري كاوليووي مه مي ئالا.

(خزابه هاي شهرمه مي ئالا)

+ ئالا: [ناو] (۱) تيبكي پيشمه رگه ي ۴۰۰۰
كه سي؛ ئالايي؛ به نديړ؛ تاقمي عه سكه ري
عوسماني كه له سي هه ننگ پيكهاتييت.
(يك تيب سرباز ترك) (۲) ئالا و والا؛

پهنكاوړه ننگ. (رنگارنگ)

ئالاجيق: فده؛ تده: [ناو] (ف.مسه) هه رزيل؛ كه-
پروك؛ له زارواهي سورانيدا (چارداخ) ي پيده-
لئين. (الاجيق)

ئالا دار: [ناو] په رجه م هه لگر. (پرچمدار)

ئالادين: فده: [ناو] عه لادين؛ جوړيك

چراي تاشپه زي. (علاء الدين)

ئالاستن: [چاوه] الستنه وه؛ زبان پياهيان

. (ليسين)

ئالاف: [ناو] ئامراز؛ ئاموور ونير. (وسيله خيش)

ئالاکهت: [ناو] بزارچن. (بيلچه وجين)

ئالاکهر: [ناو] بک بزارکهر. (وجين کار)

ئالامود: [ناو]؛ مودی پروژ. (مد روز)

ئالامه تاوی: [ئاوهلئاو] هه لاه تدار. (زکامی)

ئالان: (۱) گهرمين؛ گهرمه سير. (قشلاق)

(۲) قهوميكي ئيراني كه له قهوقاس

ده ژين. (قوم ايراني ساكن قفقاز)

(۳) هه ريک له نه نداماني نه وقه ومه. (۴)

زبانيان. (اعضا و زبان آن قوم)

ئالان: [ناو] شهو چه ره. (شب چه)

+ ئالان: [چاوه] (۱) پيچان به دموري

شتيكا؛ ئالوسكان. (پيچ)

ئالاندن: [چاوه] هت (۱) پيچاندن؛

ئالوسكاندن؛ پيچ پيدان؛ باداني دوو يا چند

شت به يه كه وه. (پيچين) (۲) هالاندن؛ پيچ-

دان؛ به دهوری شتیکندا پیچاندن. (۳) ناراسته -
کردن؛ تیهه لکردن؛ به ردیکی تی تالاند. (پرت
کردن. پیچاندن) (۴) کهنوی ههنگ تالوزاو
گشت خویمان له سهرو چاوی من تالاند؛
ورووزان. (جمع شدن دور چیزی؛ مانند حمله

دسته جمعی زنبور)

تالانن؛ [چاوگهت] تالاندن. (پیچیدن)

تالاو؛ [ناو] تالاف؛ نامراز؛ که رهسته. (وسایل)
تالاو؛ [رابوردووی تالان] (۱) تی تالاو؛ هالاو؛
پیچراو؛ تالوزکاو. (پیچیده) (۲) هالای شاکر؛
هورم و گهرمای ناو. (شراره و گرمای آتش)
تالا و وال؛ [ناوه لئاو] تال و وال؛ تالاهی؛
رهنگاو ههنگ. (رنگارنگ.)

تالایی؛ تند [ناو] دهسته ییک عهسکه ره که

پیکهاتبی له سی ههنگ له ئه ره ته شی

تورکیا. (تیپ در ارتش ترکیه)

تالبانیایی؛ [ناوه لئاو + ناو] (۱) زبانی هیند و
ئوروپایی که خه لکی تالبانی قسه ی -
پیدده که ن. (زبان آلبانیایی) (۲) خه لکی تالبانی؛
ئه نه نووت. (آلبانیایی)

تال بردنه وه؛ [چاوگهت] پیران کردن و له هوش

چوونی مندال. (غش کردن)

تالبوم؛ فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] (۱)

دهفته ریکی مقهبا بو راگرتنی وینه یا پاره ی
قه دیمی یا تهمر یا قهوان. (۲) هه رشت له
ناو ئه وه دهفته رهدا رابگیریت. (۳) چه ند کاست
له ناو دهفته ریکی جه عبه ئاسادا؛ (تالبومی
کاسیتی عهزیز شاروخ) (البوم)

تالبویاغ؛ [ناوت] اسووراوی پروومه تی
ژنان. (سرخاب)

+ تال بوونه وه؛ [چاوگهت] چیر بوونه وه ی
ددان؛ بو ی هه یه هال بوونه وه دروستتربی.
(چونکا هال یانی قوره)؛ تال بوونه وه؛ ددان
کول بوون به ترشی. (دندان کنده شدن از ترشی)
تالیه؛ [ناو] تو مید؛ هیوا. (امید)

تالتاخ؛ [ناو] تارتاخ؛ ئه و که سه یه که به نه هینی
شتی له جیگاییک دهرده خا. (کسی که
دزدکی چیزی را بیرون آورد)

+ تالتو؛ فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] دهنگی زیلی ژنانه
له ناوازی کوژدا. (صدای زیر زنانه در کر)

تال خورمایی؛ تالی توخ. (زرشکی)

تالدار؛ (۱) [ناوه لئاو] تالوودار. (کسی که لوزه
دارد) (۲) تالاهه لگر؛ تالادار. (پرچمدار)

تالدووز کردن؛ [چاوگهت] تالدوز کاری؛

پوکیش کردن شی به زیر یا زیو. (آب

طلا یا نقره کاری)

تالزایمیر؛ [ناو] نه خوشینی فه راموشی و چکوله
بوونه وه ی میشک که مروف زیاتر دوا ی
ته مه نی جه حیلی تووشی ده بی و عیلاجی
دژواره. (الزایمیر)

تالفبرین؛ [چاوگهت] گیا دوورین و
کوکردنه وه ی ساقه تی گیا و گهنم و جو

بو تفاق؛ وه ک تالف خستن (جمع آوری

علوفه)

تالفچار؛ [ناو] له وه ره گه. (چراگاه)

تالقان؛ پیوه بوون و گیر خواردن؛ تی تالان.
(گیر افتادن؛ پیچیدن)

تالقاندن؛ [چاوگهت] تلیک تالاندن؛ پیوه کردن.
(پیچیدن)

+ تالقه؛ [ناو] (۱) په پکه؛ جه غز؛ چه مبه ره؛

قهف؛ چه‌مه‌ره؛ پاپوکه؛ ناخله؛ خه‌له‌ک. (۲)
 نه‌نگوستیله‌ی هاوسه‌رداری. (۳) قولفه؛ بازنه؛
 جه‌غز؛ هه‌ر شت به‌ وینه‌ی جه‌غز
 چه‌مایته‌وه. (۴) ده‌ست‌گرتن به‌ ده‌وره؛
 کوپ‌به‌ستن له‌ ده‌وری شتی؛ چه‌مه‌ره. (حلقه)
 نالقه‌ناخیه؛ گری‌کوپ‌ره؛ به‌نی‌تیک‌هالاو. (گره
 کوره)

نالقه‌نالقه؛ قولفه قولفه. (حلقه حلقه)
 نالقه‌به‌گوش؛ [ناوه‌لناوت] نالقه‌له‌گوی؛
 به‌نی؛ کوپ‌له؛ به‌نده؛ به‌زیر‌کم‌دراو. (ب‌له)
 زیر‌مه‌مری که‌سیکدا بوون؛ ناماده‌ی-
 خزمه‌ت. له‌هه‌ورامیدا زور‌یاوه. (حلقه‌به‌گوش)
 نالقه‌پیکان؛ [چاوگه‌ت] قه‌ف‌خواردن؛
 پاپوکه‌خواردن. (چنبه)
 نالقه‌تیز؛ [ناو‌اگیای خو‌زیک؛ شیر‌کتک.
 (گیاهیست)

نالقه‌داغ؛ [ناوت] جو‌زیک داغ پیمان و دیاری
 کردنی نازل. (داغ کردن حیوانات برای
 نشانه)
 نالقه‌دان؛ [چاوگه‌ت] (۱) کوپ‌وونه‌وه و
 به‌ده‌وری شتیکا هالان. (۲) پاپوکه‌خواردن؛
 چه‌مه‌ره‌دان. (حلقه
 زدن)

نالقه‌دووگمه؛ [ناو] کونی جیگای داخستنی
 دووگمه‌ی لیاس (جاتکمه)
 نالقه‌پیزودوولایی؛ [ناوت] نالقه‌ی سه‌ر
 زنجیر‌یکی چوکه‌له قولفه‌ی دوولایی
 ده‌خریت و ده‌رکه‌ی پی‌داده‌خن. (چفت و
 بست در)
 نالقین؛ [چاوگه] (۱) ناو‌یزان؛ دارداکری؛

هه‌لواسراو؛ (آویزان) (۲) گالته؛ شوخی کردن؛
 گالته‌کردن. (شوخی کردن)
 نالکاندن؛ [چاوگه‌ت] نالوز‌کردن؛ تیک-
 هالاندن. (درهم پیچیدن)
 نالکاو؛ [ر‌اب‌وردووی نالکان] شیواو؛ شله‌زاو؛
 نالوز‌بووگ. (پیشانی؛ سر‌درگم)
 نالکومیتز؛ [ناوت] نالکول‌پسو؛ که‌ره‌سته‌ی
 دیاری‌کردنی ر‌اده‌ی نالکولی ناو تراوی نالکول
 و ناوی هه‌لمه‌تکین. (الکل سنج)
 نالنگار؛ کوپ‌وونه‌وه له‌خواردنیک. (جمع شدن
 دور یک خوراک)
 نالو‌چنای؛ [چاوگه‌ت] هه‌لواسراو؛ دارداکری؛
 دالقان. (آویزان شده)
 نالوزان؛ [چاوگه] تیک‌چوون؛ تیک‌هالان؛
 شیوان. (آشوب شدن. سر‌درگم)
 نالوز‌کاوی؛ [ناوبه‌ره‌می چاوگه] په‌شیوی؛
 شیواوی. (ب) نالوزان و تیک‌چوونی ده‌ست‌وور
 و یاسای کار. (سر‌درگمی)
 نالوزی؛ [ناوبه‌ره‌می چاوگه] (۱) شه‌ر و
 پشیوه؛ شیواوی؛ سه‌رده‌رگومی و شه‌ره‌یی.
 (آشوب) (۲) حاله‌تی هه‌ودای
 تیکه‌لاوبوو. (سر‌درگم) (۳) نو‌قره‌لیپ‌ران و
 سه‌ر‌لی‌شیواوی. (بی‌آرام و قرار)
 نالوشاوی؛ [ناوه‌لناو‌به‌ر] (۱) خارشت‌داری؛
 مروقی خورو‌شاوی. (۲) ناگر‌گه‌رم؛
 به‌خوروش. (خار‌شدار)
 نالوشدار؛ [ناوه‌لناوت] به‌خوروو؛ خوروودار؛
 به‌خوروش. (خار‌شدار)
 نالوق؛ [ناو] بادامه؛ لووی له‌وزه‌ته‌ین. (گره
 لوزه)

تالوگوئیز: [ناوت] گواستنه وه لیږه بو نه وی.

(جایجایی چیزی)

تالوو: [ناو] (۱) تالک؛ تالگ؛ تالنگ. (لوزه) (۲)

وهک خربوونه وهی بن ههنگل به بو نه وی

برینداری په نجه یا مووچی دهسته وه. (غده)

تالوو بوخارا: [ناو] جوړیک هه لووچه. (آلو

بخارا)

تالووچ: [ناو] هه لووچه. (آلوچه)

+ تالوودار: که سی که قورگی په نمیی.

(باد کردن لوزه)

تالووز: < تالووس. (غم و اندوه)

تالووس: [ناو] تالووز؛ خه و که سه ر. (غم-

واندوه)

تالووشه: [ناو] ئیسکی لای سه ره وهی

شهیلکه. (فک بالا)

تالووکه وتن: [چاوگه] ته نه منی گرو فهری-

گه روو. (آماس لوزه)

+ تالووله: (۱) [ناو] کو له که؛ ویستون؛

هه ستون؛ نه ستونده ک. (ستون) (۲) کولانی

ته نگه بهر. (کوچه تنگ) (۳) [ناوه] ناو] مروقی

سووک و چروک. (آدم بی آبرو)

تالوینی: [ناو] قه یسی (شالنه) ی چه قاله

خو شه. (زرد آلودی که هسته اش تلخ نباشد)

+ تاله بیژ: [ناو] چاوگه] (۱) دایژتن

به قوماشی ته نک. (الک کردن با پارچه

توری) (۲) زور ورد بووو؛ وهک توژی تارد.

(مانند گرد آرد)

+ تالته: [ناو] که رهسته ی تاییه ته له دار تاشی

و گه چکاری دیواری مالدا. (آلت)

تالته تکاری: [ناو، بهرهمی چاوگه] گه چکاری-

دیوار به (تالته)، (که رهسته ی تاییه ته). (گج

بری دیوار بوسیله آلت)

تالته تی: (۱) شتی تالته لی دراو. (۲) وهک تالته.

(۳) (ب) تووړه و قه لس؛ تالته تی مه زاج.

(فلفل. فلفل مزاج)

تالته دین: [ناو] لئاو] تووړه. (خشمگین)

تالته کو که ریخنه: [ناو] شه روا ل به کو ل. (گیاهی

است بسیار ملین. پامچال)

تالته کو که مشکانه: [ناو] تالته کو کی که دارای

بنیکی خره و له مشک ده کا. (پامچال پاکوتاه)

تالته که: [ناو] نه خوشینی چاو؛ ته راخوم. (تراخم)

تالیاو؛ تالیاگ؛ تاللو؛ هاللو؛ پیچراو. (پیچیده)

تالیز: [ناو] ته لیز؛ هه لیز؛ مه شکه. (مشک)

تالیسک: [ناو] لیسک؛ تاسنیکی که ووچک-

تاسای تیژه بو هه لکولینی کووپی تار و که-

وچک. (لیسه)

تالیسکه: [ناو] زوقم؛ خووس؛ که ره سیسه؛

گژنیزه. (بژ)

تالیشت: [ناو] خوروو؛ تالوش. (خارش)

تالیف: فد: [ناو] گیاییکه پونه که ی ده گرن و

له وینه گه ریدا که لکی هه یه. (الیف)

تالیقو: [ناو] هه لاکوک؛ تالته کوک. (نوعی

گیاه خورنی ملین؛ پامچال)

تالیقولینگ: [ناو] تالی پلینگ؛ زیوان خوړه.

(حشره ای است)

تالیوژ: [ناو] لئاو] تالیگر؛ تالییه ر؛ هه وادار؛

لایه نگر. (طرفدار)

تلمات: هاتنت. (آمنت)

تاماده که رده ی: [چاوگه] ته تاماده کردن؛

ساز کردن؛ ته یار کردن (تاماده کردن)

نامارد: (۱) قه و میکی که و نارا که له په خی
زه ریای خه زه ردا نیشته جی بوون (بووگن)؛
ته پی مارلیک به جیماوی شارستانیته تی نه و
قه و مه یه. (۲) هه ریه له نه نامانی نه و قه و مه.
(آمارد)

ناماس: [ناو] فد په نمین؛ باکردن؛ ماسین؛
هه لئسان؛ هه لئماسین. (آماس)
ناماسان: [چاوگه] هه لئسان؛ په نمان.
(آماس کردن)

ناماسیان: [چاوگه] ناماسان؛ په نمان؛
هه لئسان؛ په نمین؛ هه لئمسین. (آماس و باد
کردن)

ناماسیاو: [رابور دووی ماسین] په نمیاو؛ ماسیو؛
هه لئساو؛ په میاگ. (آماس کرده)

+ نامان: (۱) ناوی ژنانه. (نامی زنانه) (۲)
فرسه ت؛ وشه ی په نا و هیمنی ویستن؛
ده خیل. (مهلت خواستن) (۳) نامان له دس
تو؛ هاوار له دس تو. (امان ازدست تو) (۴)
هاته وه؛ هاتنه وه. (آمد برگشت)

نامان نامان: له تنگانه و که سهردا ده و تری ت؛
نه لئسمان؛ په نا و هیمنی ویستن. (امان امان)
نامانگوری: [ناو] جوړیک مه قامه. (آهنکی است)
نامان و زامان: [ناو] به هیچ کلوجی؛
به نامان و زامان دانا که وی. (به هیچ وجه)

نامان و شیان: [ناو] هاتن و رویشتن؛
هاتن و چوون؛ (ب) هاتوچو. (آمد و رفت)
نامانه وه؛ هاتنه وه؛ زفرین. (مراجعت)

ناماو چووه: [ناو] که تن؛ وه ژور که وتن؛
چوونه ناوه وه؛ چوونه ژور وه. (داخل شدن)
ناماوه؛ هاته وه. (برگشت)

نامای بهر: دهر که وتن؛ هاتنه دهر. (بیرون آمدن)
ناماینه: هاته وه بو سیه هم که سی میینه ی
ناک. (آمده برای سوم شخص غایب ماده)
نامبازد: [ناو] نامباز؛ دهسته ویه خه بوون.
(حمله)

نامبایی: [ناو] دوستایه تی؛ برابیه تی؛ هامرایی؛
هاوشانی. (همراهی؛ دوستی)

+ نامبولانس: [ناو] فد؛ اند؛ فرد؛ سه یاره ی
تاییه تی راگو یزانی نه خوش و بریندار و
مهیت. (آمبولانس)

+ نامبولی: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] ری خوی نه لئاو
دهمارا گیران، که به هو ی ده لمه بوونی خوی نه
به (هه و یا گازی نیو دهمار) پیکدی.
(آمبولی)

نامبور: [ناو] نه مبور؛ نامور؛ ئیرقه؛ یاره ق؛
باسکیش؛ ئیله قه؛ ئاقیله؛ ئاره ق؛ ئاکیله. (بلند
ترین چوب خیش)

نامبیز: [ناو] نامیز؛ باوه ش. (بغل)
نامپلی فایر: اند؛ فد؛ [ناو] که ره سته ی به
قووه تکردنی هیزی کاره با. (آمپلی فایر)

نامپول: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] شووشه ی چکوله -
ی سه ربه ستراو، که تراوی دهرمانی تیدایه یا
به شریقه ده کرپته ناو له ش یا
ده خورپته وه. (۲) تیکه لایو گهردی دهرمان و
ناوی خالیس که به شریقه ده کرپته ناو له ش.
(آمپول)

نامپول وه شاندن: [چاوگه] ده رزی لیدان؛
نامپول لیدان. (آمپول زدن)

نامپول وه شین: [ناو] بک - نه زریقا تچی؛
ده رزی وه شین؛ که سیک که کاری نامپول -

وہ شانندنہ. (امپول زن)

ٹامپولی خوراکی: [ناو] ٹامپولی کہ تاییہ تی
خواردنہ وہیہ. (امپول خوراکی)

ٹامپولی زیر پیست: [ناو] ٹامپولی کہ له
زیر پیست دا دہوہ شیئریت. (امپول زیر
پوستی)

ٹامپولی نیودہ مار: [ناو] ٹامپولی نیورہ گ;
ٹامپولی کہ بہ شریقہ دہ کریتہ نیو وهرید
(سوورہ دہ مار) کہ له دلہوہ خوینی تازه دہبا
بو تہواوی لہش؛ ہہ روا ٹامپولی
ماسولکہ. (امپول وریدی)

ٹامپیر: [ناو] یہ کہ ی پیوانی تہزووی کارہبا.
(امپر)

ٹامپیر میتر: فد؛ اند: [ناو] ٹامپیر پیو;
کہرہستہ دیار یکردنی پادہی زہبر و
قووتی پرتبوانی کارہبا له سیمیکدا.
(امپر متر)

ٹامتا: [ناو] ہاوتا؛ ہاوشان؛ ہاولف.
(ہمتا)

ٹامتایی: [ناو] ہاوتایی؛ ہاوشانی؛ ہاوسہنگی؛
بہرانبہری؛ ہاوزور و قہوہت. (ہمتایی)
ٹامر: [ناو] قہرماندہر؛ کہسی کہ قہرمان دہدا؛
وہک؛ ٹامرہیز. (فرماندہ)

ٹامرای: [ناو] ہاورپی؛ ہاوالیہ تی. (ہمراہی)
ٹامریکایی: [ناو، ناوہ ناو] ہہ رکس خہ لکی
قورنہی ٹامریکا یا دہولہ تی ٹامریکا بی؛
ہہر شت گریدراو بہ ٹامریکا وہی؛ وہک
پوتینی ٹامریکایی. (امریکایی)

ٹامزہ: [ناو] دہمنہ؛ مودنہ. (چوب سیگار)
ٹامسایی: [ناو] ہاوسییہ تی؛ جیناری.

(ہمسایگی)

ٹامسہر: [ناو] ہاوسہر؛ ہاویانی ژن یا
میرد. (ہمسر)

ٹامسی: [ناوہ ناو] جینار؛ ہاوسی؛ دراوسی.
(ہمسایہ)

ٹامشو کردن: [چاوگہت] ٹاموشو کردن؛
ہاتوچو کردن. (رفت و آمد کردن)

ٹاملکان: دامالران. (جدا شدن، مانند پوست)
ٹاملکانن: [چاوگہت] دامالینی ہہر شتی وہک
کہول. (پوست کندن)

ٹاموژ: [پیشگر] واتا ٹاموژ؛ ٹاموژ گاری؛
ٹاموژاری. (آموز)

ٹاموژاری: [ناو] ٹاموژ گاری. (نصیحت
کردن)

ٹاموژگا: [ناو] فیرگہ. (آموزشگاه)
ٹاموودی: [ناو] دیلان؛ شایی لوغان؛
ہہ لپہرین. (رقص)

+ ٹاموور: [ناو] (۱) یارہق؛ باسکیش؛ ثاقیلہ؛
داری گہورہی نیر و ٹاموور؛ ثارہق؛ ثیرقہ؛
ٹیلقہ قہ؛ ٹاکیلہ. (چوب بلند خیش) (۲) مووری
گہورہ؛ لہ تی گہورہی کوتہ دار. (قطعه بلند
چوب)

ٹامووری پڑد: ٹامووری کہ زور له عہرز
دہچہقی. (خیشی کہ زیاد در زمین فرو رود)
ٹامووری مال: ٹامووریک کہ کم له عہرز
بچہقی. (خیشی کہ کم در زمین فرو رود)
ٹامی: (۱) کورتکراوہی ٹامان. (خلاصہ

آمان) (۲) ہاتن. (آمدن) (۳) ہہ میان؛
ہہوین. (مایہ ماست و پنیر...) (۴)
کورتکراوہی ٹامین. (تلخیص آمنہ)

نامیانی هەمو مەنجەل^۱ شیرە: (ب) زۆر فیلە باز
و ئاواتتە چی. (کنایە از حقە باز و پشت هەم
انداز)

نامیئە بوون: [چاوگەت، ئاویئە بوون؛ تیکە لاو-
بوون. (امیختە شدن)

نامیئە کردن: [چاوگەت، ئاویئە کردن؛
تیکلاو کردن. (مخلوط کردن)

+ نامیژەن: [ناو] (۱) سالاڤ: سالاڤ: سە لاتە؛
زە لاتە. (سالاڤ) (۲) [ئاوھلناو] نامیژە: هەوین؛
نامیان. (مایە)

نامیژە نکردن: [چاوگەت، تیکلاو؛ تیکەل-
کردنی شتیکی باش لە گەل شتی خراپتر هەر
لەو جنسە بو چاکتر بوونی. (مخلوط کردن)

نامین: (۱) داوای دوعا قە بوول بوون. (۲)
هەریەک لە بەدی هاتووەکانی ئاموئیاک لە
شیمیدا. (۳) ناوھ بو ژنان؛ کور تکر اوھ
(نامینە) یە. (امین)

نامیئنی: هاتن؛ بو گەلی نیرینە. (آمدن، برای-
مذکر)

+ ئان: پاشگر بو گەل (کو بەستن). شاران،
بزنان، کیوان؛ لە کورمانجی ژوو روودا دەبیئە
(!) سوارا؛ سواران؛ هەسپا؛ هەسپان، ئەسب
گەل. (پیشوند برای جمع بستن)

ئاناشتایی: [ناو] ناشتایی؛ لە خوڕینی؛ بەرقلیان
نەخواردویی. (ناشتایی)

ئانام: [ناو] ئەنام؛ ئەندام؛ لەش. (اندام)

ئاناناس: فەد؛ فەد؛ اند: [ناو] (۱) داریکی گە-
رمە سیڕیە. (درختی گرمسیری) (۲) میوھ

ئەو دارە، کە دەخوڕیت. (آناناس)
ئاناهیتا: وشە ئاو پستاییە بە واتای ئیلاھە

ئەوین و باران؛ هەمان ئافروڤیتی یونانییە (۲)
پەرەستشگە ییکە لە شاری کەنگاوەر لە
ئێران. (آناهیتا خدای عشق و باران؛ معبدیست
در کنگاور)

ئاناهید: (۱) ناوی ئەستێرە ییکە (نام ستارە-
ایست) (۲) بە باوھەری یارسانەکان ناوی
فریشتە ی ئاوھ (نام فرشتە آب)

ئانتی بیوتیک: فەد؛ اند؛ فەد: [ناو] دەرمانی
نەخۆشین گەلی چلکی؛ دزی هوورک. (آنتی
بیوتیک)

ئانتی تووروس: [ناو] ناوی کوئینە ی ولاتی
هەکارییە. (اسم ایالت حکاری در قدیم)

ئانتیک: فەد؛ فەد؛ اند: [ئاوھلناو+ناو] ئەنتیکە؛
ئەنتیقە. (ب) شتی زۆر چاک و باش و نایاب.
(۱) شتی کەونارا و دیرینە ی زۆر بە قیمەت.

(۲) (ب) بە قیمەت. (آنتیک)

ئانتین: فەد؛ فەد؛ اند: [ناو] (۱) ئامیری
و ەرگرتنی شەپۆل گەلی (فریکانس)
ئیلیکترۆمانیە تیک (میغنا تیس) و ەک ئانتینی
رادیو و تەلەویزیۆن. (۲) شاخە ک گەلی
قولا ئنچە. (آنتن)

ئانجاخ: [بەند] ئەودەم؛ ئەوجار. (این دفعه)
ئاند: [پاشگر] بو کرداری تیپەر؛ ئاورە کە ی
تەمراند؛ دارە کە ی سوتاند؛ بگە کە ی قرتاند.
(پسوند فاعلی در گذشته)

+ ئاندانتە: فەد؛ فەد: [ناو] زەرب و پیتمی
هیواش لە موسیقادا لە بەینی ئالیکرتو و
ئاداجیو دا. (آندانتە)

+ ئاندو سکۆپ: فەد؛ فەد: [ناو] کەرەستە ی
پشکینی چال و چۆلی دەروونی لەش کە بە

گلوپی تاییهت ناوزک وناخی لهش روښن
 دهکا و دهیخته پېش چاو به کهلک وهرگرتن
 له دوورین. (جوړیک کامیرا). (اندوسکوپ)
 نازین: فرد: [ناو] نه خوشینی سووتانه وه و
 پهنمینی ناوډهم و گهرو و ههست به گوشار
 و تنگیی نه ففس کردن، (آنزین)
 نازین سهدری: فرد: [ناو] گیرانی دل بو
 ماوه پیکي کهم به هوئی نه گه یشتنی خوینه وه
 به دل. (آنزین صدري)
 نافلو نازا: فرد: [ناو] نه خوشینی چلکی
 (عقونی) گیروداری ویروسی که ده بیته هوئی
 ته بی زور؛ زوکام و سووروه بوونی لووت و
 گهرو و نیسی لهش. (انفلوانزا)
 نافلو نازای بالنده: [ناوت] نه خوشینی (گیر و
 دار) که مروف له مریشک و نینسانه وه
 ده یگریټ. (انفلوانزای مرغی)
 نافلو نازای به رازی: [ناوت] نه خوشینی
 گیروداری (ویرووسی) که مروف له به راز و
 نینسانه و تووشی ده بی. (انفلوانزای خوکی)
 نانک: [ناو] شت؛ چت؛ وانیک؛ هین. (شیء)
 نانکوو: یان؛ نان؛ یانی. (یعنی؛ یا اینکه)
 نانگ: [ناو] شت؛ چت؛ نانک. (شیء)
 نانگره بسوون: [چاوگهت] به گژداچوون؛
 دهسته و یه خه بسوون؛ نامبازبوون. (عصبانی
 شدن)
 نانگزابوون: [چاوگهت] تووړبوون؛ به گژدا
 چوون. (عصبانی شدن)
 نانگلو ساکسون: [ناو] (۱) نیژادی خه لکی
 ټینگلیزی که له نانگله کان و ساکسونه کان
 پیکهاتووه. (۲) جه ماوه ری ټینگلیزی زبان که

له بریتانیا و نامریکا و به شیء له کانادا و
 ئوسټرالیا ده زین. (انگلساکسون)
 نانگلیکان: [ناو] مه زه پیکه. (انگلیکان)
 نانگو: [بهند] یانی؛ دنا؛ نه پنا؛ ټیر؛
 ټیدی. (یعنی؛ وگرته)
 نانگور: [ناو] دوست؛ هاوال؛
 هاوړی. (دوستویار)
 نان وټین: [ناو] ناز و نیوناز؛ نازونووز؛ دل بهری؛
 عیشوه گه ری. (عشوه. ناز)
 نانورین: ناوی ویتامینی ب ۱. (آنورین)
 نانوفیل: ناوی میسوه له مالارپا؛ میسوه له پیک
 که ده بیته هوئی نه خوشینی نو به تی. (آنوفل)
 + نانه: (۱) [پاشگر] به ناو مه ده چه سپی و ده-
 یانکا به ناوه لټاو یان بهند؛ وهک
 نه حمه قانه: نه حمه ق ټاسا، و ههروه ها،
 ناغایانه و مهردانه. (پسوند؛ مانند) (۲) هه ر
 چند و هختی تاییهت؛ سالانه؛ مانگانه؛ روزهانه.
 (نوره های زمانی خاص) (۳) پاره دان بابه تی
 کار یا شوغلی. شاگردانه؛ جه ژنانه؛
 مالیکانه. (پول دادن بابت کار یا مناسبتی) (۴)
 من؛ نه من؛ نه ز. (من)
 نانهت: ناوی جوړیک گیایه؛ به ری نه و گیایه.
 (نام گیاهی است و تخم گیاه)
 نانه شا: [جیناو] نه و ه یان. (آن یکی)
 نانه می: فرد فندان: [ناو] ناوی نه خوشینی
 کهم خوینی، دهسته و اژه ی پزیشکیه (آنمی)
 نانه نه: هوته وه تا؛ هاوته وه. (آن است)
 نانه هی: (۱) ده ستوور؛ ټیجازه دان. (دستور)
 (۲) ودم. (یمن)
 نانیسک: [ناو] (۱) نانیسک. (آرنج) (۲)

هه‌نيسك، هه‌نيسكى دواى گريان.
(سكسكه)
ئانيسون: [ناو]گياڻيكه به‌ره‌كه‌ى ناوى ئالەت
يا ئانيسونه. (گياه فلفل سياه)
+ ئانيشك: [ناو]ئانيسك؛ (پشت ئانيسك
پشت ئه‌نيشك) هه‌ره‌ژنى؛ به‌مرگ؛ ئه‌نيزگ.
(آرنج)
+ ئانيشكه: [ناو]په‌رده‌ى به‌ر ده‌رگاي حه‌سار.
(پرده‌ جلوى در حياط)
ئانين جى: به‌جى‌هينان. (جا‌آوردن)
ئانين هه‌ف: [چاوگه‌ت] چه‌ماندنه‌وه و
ويكه‌هينان. (خم كردن و به‌مرساندن دوسر
چيزى)
ئاو ئازين كردن: [چاوگه‌ت] ئاوه‌بردانه‌وه ناو
زه‌وى‌وزار. (آب دادن مزرعه)
ئاو‌ئاهه‌ك: فد: [ناوت] تراويكه‌ بو له به‌ين-
بردننى مووى كه‌ول؛ ئاهه‌ك و ئاو. (آب آهك)
ئاو ئوكسيژنه: [ناوت] تراويكى بپه‌نگه‌ بو له
به‌ين‌بردننى ميكروپ (ه‌وورك)، دزى چلكه‌ و
بو كال‌كردنه‌وه‌ى په‌نگى موو به‌كار
ديت. (آب اكسيژنه)
ئاو ئه‌سيد: [ناوت] تيزاو (ئه‌سيدى) تاواوه‌ له
تاودا؛ وه‌ك ئاوى باترى سه‌ياره. (آب اسيد)
ئاو ئه‌نبار: [ناوت] عه‌مارى ئاو؛ عه‌ماراو. (آب
انبار)
ئاو‌ئه‌نگ‌وور: [ناوت] ئاوى تىرى؛ (ب)
شه‌پاب. (آب‌انگور)
+ ئاوا: (١) [ناو] ده‌نگ؛ (خوش‌ئاوا: خوش
ئاهه‌نگ: خوش‌ئاواز). (آوا) (٢) بيچم؛ شكلى؛
(به‌وى ئاواهى: به‌و جوړه). (شكل)

ئاوات هاتنه‌دى: به‌هيو‌ا گه‌يشتن. (آرزو
برآورده شدن)
+ ئاواره: (١) [ناو] گه‌وه‌ره؛ جه‌واهيريكه.
(گوهر) (٢) [ئاوه‌لئاو] سه‌رگه‌ردان‌بوون به
دواى كاريكدا؛ (بو گرتنى پاسپورت دوو
مانگه ئاواره‌م به ئيداره‌كاندا). (آواره) (٣)
[ناو] ئافاره؛ گولچن؛ كه‌سانى كه له جاره
گه‌نمدا گولى په‌پيو كو ده‌كه‌نه‌وه له به‌ر
ناچارى و فه‌قىرى. (خوشه چين)
+ ئاواز: [ناو] (١) به‌شى له موسيقاى كوردى،
مه‌قام. (٢) ئاهه‌نگ. (٣) ده‌نگى بالنده. (آواز)
ئاواز خوڤندن: [چاوگه‌ت] گوراڻى گوتن؛ ده‌نگ
هه‌لبېرىنى مه‌ل. (آواز خواندن)
ئاوازى كوڤ: [ناوت] ئاوازيك كه‌ چه‌ند كه‌س
به يه كه‌وه ده‌يلين. (آواز كر) ئاواسازى: [به-
ره‌مه‌ى چاوگه‌] كار و ره‌وتى به‌ننايى؛
مى‌عمارى؛ مال‌كردنه‌وه؛ ئاوه‌دان كردن. (خانه
سازى)
ئاواله‌كردن: [چاوگه‌ت] كردنه‌وه؛ باز‌كردنه‌وه؛
وه‌ك. ده‌رگا خسته‌ سه‌ر پشت؛ لا‌بردنى
سه‌رى مه‌نجه‌ل و ده‌فر؛ سه‌ربه‌ تال‌كردن.
(باز كردن؛ خالي‌كردن)
ئاوان: [ئاوه‌لئاو] ره‌وشت گه‌نيو؛ فيته‌گه‌ر؛
فите‌كار؛ ئاشووب‌گيڤ. (فته‌گر؛ خرابكار)
ئاواناس: [ناو] كه‌سيك كه‌ كارى ئاواناسيه،
ده‌نگ‌ناس (آواشناس)
ئاواناسى: [ناو] به‌ره‌مه‌ى چاوگه‌ [زانست و
عيلمى فوئه‌تيك؛ عيلمى ده‌نگ‌ناسى
(فوئه‌تيك)، زانستى ده‌نگ‌ناسى له هه‌ر
زاراوه‌ييكدا. (فوتيتك)

ټاواندول: [ټاوا] به ردی گولاوان؛ چالی جیی
ټاوی سر تاشه به رد؛ ټوله: سوینه؛ ده فری
هیرباری جیگای همویر شیلان؛ ټوله ی پر له
ټاوی سر تاشه به رد. (جای جمع شدن آب
روی تخته سنگ)

ټاوانه: (١) [ټاوا] نرخس ټاو؛ پوولی ټاو؛ ټاو
به ها. (آب بها) (٢) به و جوړه نه؛ بهوشیوه نه.
(اینطور نه)

ټاوانیگاری: فد: [ټاوت] نووسینی وشه گه لی
زیانیک به ټه لفو بیی ټاوايي، (فونه تیک)
(آوانگاری)

ټاواوی: [ټاوه ټاوا] ټاو لیکه وتوی ته پر. (آلوده
به آب)

+ ټاوايي: (١) گریدراو به دهنگی پیته کانه-
وهریا، له قسه کردن دا؛ فونه تیک. (آوايي)
(٢) دی؛ گوند. (آبادی) (٣) ټاوه دانسی. (جای-
آباد)

ټاوباب: [ټاوا] هاوباب؛ دوو براله یه ک-
باوک. (برادر تاتنی ازیک پدر)

ټاوباریکه: [ټاوت] زنه ټاوی که م؛ جوگه ی
باریک؛ (ب) رزق و پروزی که م و دایمی وه ک؛
مه عاشی کمی کارکناری. (آب باریکه)

+ ټاوبر: [ټاوا] (١) شهله گه (٢) نووکی تیژی
پاکله ی پرد. (آب بر)

ټاوبریوون: [چاوگه ت] ټاوه لیک که تووشی
ټازاری ټاو بر بووی. (حیوان دچار نوعی
مرض شدن)

ټاو بردن: (١) هر شت که ټاو دایمالی و بییا.
(٢) ټاو بو جیگاییک بردن. (آب بردن)
ټاوبوون: [چاوگه ت] (١) قال بوون؛

ټاوانه وهی کانزا و سه هول و بوونه ټاو؛
ټاتیاوان. (نوب شدن یخ) (٢) (ب)
شه رمه زار بوون؛ ته ریق بوون؛ عاره ق دهر دان
له خه جالته دا. (آب شدن از شرم)
ټاوبه ټاو چوون: (١) بو تووک لیگردن.

(نوعی نفرین) (ب) چوونی که گه پانه وهی
نه بی. (رفتن بی مراجعت)

ټاو به ټاوراگردن: [چاوگه ت] کوژانه وهی
ټاور؛ (ب) تووهری که سیک به سه ر چوون.
خاموش کردنش شه پر و کیشه. (آب روی آتش
ریختن)

ټاو به ټاو که وتن: [چاوگه ت] (١) گوپینی ټاو
و ههوا به هو ی سه فهره وه. (تغییر آب و هوا
در سفر) (٢) نه خوشی به هو ی ټاو و ههوا
گوپینه وه. (دو هوا شدن)

ټاو به میژنگ کیشان: (ب) کاری بیهووده
کردن. (با الک آب کشیدن، کنایه از کار
بیهووده کردن)

ټاوبه ده مه: [ټاوا] چیشستی قبوولی که هیشتا
ټاوی نه چنراییت. (نوعی آش که آبش هنوز
بخار نشده باشد)

+ ټاوبهر: [ټاوا] (١) ههنگی کیوی پاش ټاو
خواردنه وه هه لده فرن بو سه ر شانه ی ټاو
که ندووه که یان و راو که ران جیگا که یان به و
چه شنه ده دوزنه وه. (زنبور سیراب) (٢) [ټاوه-
ټاوا] (ب) چیشستی ټاو بهر و سویر و ټاو کیش.
(خوراک شور)

ټاو بهردان: (١) [چاوگه ت] گونه که کرده وه.
(راه آب باز کردن) (٢) شیر ی ټاو کرده وه. آب-
باز کردن)

ټاو بهردانهوه: [چاوگهټ] ډووباره ټاو بهردان؛
 ټاو بهرهودان؛ ټاوبهردان و سهره و خوار ټاو
 پړاندن يا ټاژين کردن. (آب را باز کردن)
 ټاو بهرهودان: [چاوگهټ] ټاو بهردان؛ ټاو
 بهردانهوه. (آب جاری کردن)
 ټاو بهستن: [چاوگهټ] (١) گونجه ی ته ستیر
 ناخنين. (بستن راه آب استخر)
 (٢) شیر ی ټاو بهستن. (شیر آب رابستن) (٣)
 ټاو به سه هؤل بوون له سهرمادا. (یخ بستن
 آب از سرما)
 ټاوبهن: [ټاو] (١) دهريجه ی کردنهوه و
 بهستنی ټاوی ته ستیر؛ گونجه. (دریچه بستن
 آب استخر) (٢) ټاوبهنډ؛ ټيسقا. (بند آمدن-
 ميزراه)
 + ټاوبهنډ: [ټاو] ټاوبهن؛ دیواری بهرگری ټاو؛
 سهد. (سد)
 ټاوبهنډی: [ټاو] (١) گرتنی کون و درز له
 لوله و دهفردا. (٢) ټارام کار پیکردنی
 که رهسته ی سوپاډار يو جيکه و تن و باستر
 جووت بوونی سوپاډه کان. (آب بندی)
 ټاو بینه و دهس بشوره: (ب) تهواو بوونی
 ټیش؛ خاتیمه ی شت یا کاری هاتن؛ هیچی تر؛
 تهواو. (کنایه از اتمام کار یا هر چیز)
 ټاوپاچ: [ټاوبک + ټاو] ټاو پاش (١) که سیک-
 که ټاو پاشی ده کا. (٢) که رهسته ی ټاوپاشی (آب
 پاش)
 ټاوپاشی: [ټاوبه ره می چاوگه] (١) ټاودان به
 ټاوپاش. (٢) ټاو به سهر زهوی یا باغچه دا
 پړاندن. (آبیاشی)
 ټاوپرژاندن: [چاوگهټ] ټاوپشتن و پړاندنی

ټاو به سهر شتيکدا. (آب پاشی)
 ټاوپرژين: [ټاو + ټاوبک] (١) که سيک که ټاوده-
 پرژيني يان جيکاييک ټاوپرژين ده کا. (٢) په-
 وتی ټاو به سهر زهوی یا خولدا کردن يو
 نهوه ی له گسگ داندا توژ نه کات. (٣)
 [ټاو] یاری شهره ټاو. (آب پاشی)
 ټاوپرژيني: [ټاو] که می شهره ټاو. (بازی آب
 پاشیدن روی همديگر)
 ټاوپرژيني دل کردن: (ب) زور خوشحال
 کردن؛ دل فينک کردنهوه نهوه. (کنایه از
 خیلی شاد کردن)
 ټاوپرژين: [ټاو + ټاوبک + ټاو] ټاوپرژين؛ شهره ټاو؛
 ټاو به یه کدا کردن له سهرچوم و دهراوان يو
 یاری. (همديگر را آب پاشی کردن)
 ټاوپرژين: [ټاو] ټاوپاش. (آب پاش)
 + ټاوپر: [ټاو] کاتی شيله بهستنی دهغل.
 (وقتی غلات شیره می بندد)
 ټاو پهز: [ټاوه ټاو] کولو له ټاو. (آب پز)
 ټاوپهنگ: < پهنگاو؛ پونگاو. (برگشتن و راکد
 شدن آب)
 ټاو پيادان: [چاوگهټ] ټاو تيومردان؛
 ټاو کيشانی دهفري شوروا؛ به دوا ټاو
 شووشتن. (آب کشیدن ظرف، آخرين آب
 کشی و شستن)
 ټاو پياکردن: [چاوگهټ] (١) ټاو له که سيک
 پړاندن؛ (٢) ټاو تيومردان. (٣)
 ټاو به سهر شتيک دا کردن. (آب ريختن و
 پاشیدن)
 ټاوپيای: [ټاو] مهنی؛ ټاوی بنيادهم؛
 شواوت. (آبمنی)

ٺاڻو تال: (ب) عارمق و شهراپ. (آب تلخ)
ٺاڻو تال و سول: [ٺاڻوت] ٺاڻو تال و سوڀري
خواردوتنهوه: (ب) پهنج و عهزايي ٻوڙگاري-
چهشتهوه: به مروقي ٺهزموون وهرگرٽوو
دهلين. (سرد و گرم چشیده)

ٺاڻوتراش ڪرڻ: [چاڻوگهت] ڪراندني هه ندي
ميوه ٻو هاتنه دهرموهي ٺاڻو: وهڪ ڪراندني
ٺاڻو له تي شووتی. (آب تراشي)

ٺاڻوترسى: [ٺاڻو] حاله تي له ٺاڻو ترسان به هو
کيشاني بهنگ يا هاريهوه. آبترسى
ٺاڻو ته لا: [ٺاڻو] ٺاڻو زير. (آب طلا)

ٺاڻوتيرڪرڻ: [چاڻوگهت] (۱) ٻر ڪرڻي ده فر له
ٺاڻو. (ٻر ڪرڻ ظرفاز آب) (۲) ٺاڻو ٻر ٺاندني
کاتي جووت بوون. (آب مني ريختن در
جماع)

ٺاڻو تيگه پاي: [ٺاڻوه لئاو] (۱) ٺاڻو تيگه پراو؛ ٺاڻو
گرٽني دلي لاوي تازه باق؛ ٺاڻو گرٽني ميوه،
ٺال و ٻول بووني ميوه. (آبدار شدن)

ٺاڻو تيومردان: [چاڻوگهت] ٺاڻو پيادان؛ دوا
ٺاڻو کيشان پاش شتن. (آب ڪشيدن)

ٺاڻوجوسازي: [ٺاڻوت] (۱) ڪاري دروست ڪرڻي
ٺاڻوجو. (ڪار درست ڪرڻ آبجو) (۲) ڪارگاي
دروست ڪرڻي ٺاڻوجو (بيهره). (ڪارخانه
آبجوسازي)

ٺاڻوجه: [ٺاڻو] هيومرزن؛ ٺاڻوجا. (جاري)
ٺاڻوجهر: [ٺاڻوت] نشوست ڪرڻي ٺاڻو زهر يا به
هوئي گه پاني زهوي بهرانبهر به مانگ؛
نيشتاو؛ دڙي بهرزاو. (جذر)

+ ٺاڻوجاوسه نندن: [چاڻوگهت] ٺاڻو چاو سه نندن
ٻام ڪرڻ به هوئي ترساندنهوه؛ ٻو ٻام ڪرڻي

ورج به پيداني خواردني سوڀر و ٺاڻو پينه دان
لاواز و ٻاميان ده ڪرد. (آب چشم گرفتن)
+ ٺاڻو چين: (۱) ٺاڻوه چوپ ڪرڻ. (آب گرفتن)
(۲) ٺاڻو پوٺا گرٽن به گهرماي زور ٻو نهرم
بوونهوه. (آب ڪشيدن) (۳) ٺاڻو ميوه گرٽن.
(آب ميوه گرفتن)

ٺاڻوچوون: [ٺاڻو] (۱) چوونه ٺاڻو؛ قوماشي ڪه به
شوڙڻ ڪورت يتهوه. (آب رفتن) (۲) (ب)
لهڙ و لاواز بوون. (لاغر شدن)
ٺاڻوچوونه ٺيربيست: (ب) قه له و بوون. جوان
بوون. (ڪنايه از چاق شدن)

ٺاڻو خاڪي: [ٺاڻو] انه فند پاپوپيڪ ڪه له وشڪي
و به حرڊا ڪه لڪي لي وهر ده گيريت؛
هاوپر ڪرافت. (هاور ڪرافت؛ آب خاڪي)

+ ٺاڻو خانه: [ٺاڻوت] ڪاسهي چڪولهي ٺير
لانڪهي مندال. (آبريز گاه گهواره)

ٺاڻو خواردڻ: (۱) [چاڻوگهت] ڪاري ٺاڻو
خواردنهوه. (آب خوردن) (۲) خهرج زور
هه لگرٽني ڪاريڪ؛ ٻو من زور ٺاڻو
خواردنهوه؛ خهرجي زور بوو. (گران تمام شد)
(۳) زور ٺاسان ٺاسانه وهڪ ٺاڻو خواردڻ
وايه. (مانند آب خوردن) (۴) ٺاڻو تاييهت
ٻو خواردنهوه؛ شهره بيڪ ٺاڻو خواردڻم به پي.
(آب نوشيدني)

+ ٺاڻو خواردنهوه: (۱) [چاڻوگهت] خواردنهوهي
ٺاڻو. (۲) واتاي قوول ٻو قسهي دهق؛ ٺهه
قسه زور ٺاڻو ده خواتنهوه؛ زور بهري دريژه. (۳)
ٺاسانيي ڪار (وهڪ ٺاڻو خواردنهوه ٺاسانه). (۴)
خهرجي زور هه لگرٽن. (آب خوردن)
ٺاڻو خواز: [ٺاڻوه لئاو] (۱) ٺاڻو کيش. (ب)

خوارده مهنی سوږ. (خوردنی آب کش) (۲)
شت یا که سیک، که پیوستی به ټاو هه یه؛
توونی؛ تینوو. (تشنه)

ټاوخورگه: [ټاوټ] جیگای ټاو خواردنی ټاژال.
(آبشخور)

+ ټاوخوره: [ټاو] ټاسنیکی باریکه له له غاودا
که ده چټه نیو زاری ټه سب؛ ده ماری دار.
(آبخوره؛ آوند)

ټاوخورهی ټاوکیښ: [ټاوټ] ده ماری دار و گیا
که شیلهی پوره رده له گه ټاوه ده بات بو
ساقه و ټندمای دار. (آوند آبی)

ټاوخورهی چپوی: [ټاوټ] ده ماری دار و گیا
که له پشه وه ټاو و مکی پیوست ده گه یه-
نی به گه لای دار و گیا. (آوند چوبی)

ټاوخوی: [ټاو] ټاواوهی خوی له ټاودا. (آبنمک)
+ ټاودار: [ټاوه ټاوا + ټاو] (۱) ټه و پر له ټاو (۲)
(ب) جه واهیر و تیخی جه وه رداری
خوشمگ و به بریقه. (آبدار)

ټاو داخستن: [چاوگهټ] (۱) له شیله گه وه
به ری ټاو به ردان. (۲) ټاو به ردانه وه سهر
مهزرا. (هدایت آب به مزرعه)

+ ټاو دادان: ټاو هاتنه دهر له ژیر گوژه و دهر؛
ټاو لی ټکان؛ ټاو ده لاندن؛ عهرزی بوښ که
زوو ټاو هه لده مژیت. (نشت آب)

ټاودارخانه: [ټاو] قاوه خانه ی تاییه تی؛ چای
خانه ی تاییه تی. (آبدارخانه)

ټاودارچی: [ټاو] به پیوه به ری ټاودارخانه.
قاوه چی. (آبدارچی)

ټاوداری: [ټاو] ټافداری؛ حاله تی شتی ټاودار.
(آبداری)

ټاوداگرتن: [چاوگهټ] بوون به ژیر ټاوه وه؛ ټاو
به سهردا کشان؛ ټاوی لافاو هه موو
مهزرا که ی داگرتووه. (آب همه جا را گرفتن)
+ ټاودان: [چاوگهټ] یه که ره سته ی کاره بایی
و تیژاو زیم یا زیو یا ههرچی به سهرکانزاییک
داکیشان. (آبکاری)

+ ټاودانه وه: [چاوگهټ] (۱) تیخی سووره وه
بوو خسته ټاو ټاو یارون بو رهق بوون. (۲)
پوکیښ کردنی کانزا به زیو یا زیو. (آب
دادن)

+ ټاودانه وه: [چاوگهټ] (۱) وهک ټاو دهردانی
ماسټ: [۲] رهحه تیوون. (آب دادن)
ټاوددان: [ټاوه ټاوا] ټاودندان؛ هاو ته مهن. (هم-
سن وسال)

ټاودل: [ټاو] ټهول؛ کور تکراره ی ټاوی
عه بدول؛ عه بدل. (عبدل)

+ ټاوده ردان: [چاوگهټ] (۱) عاره قه کردن.
(عرق کردن) (۲) ټاو هاتنه دهر له ههر شت
به هو ی گوشین یا گهرم کردن. (آب پس
دادن) (۳) ټاوی چال یا هموز خالی-
کردن. (تخلیه آب چاه یا حوض)

ټاوده رمانی: [ټاو] عیلاجی نه خوشی به
خواردنه وه ی ټاوی زور. (آب درمانی)

ټاوده ستخانه: [ټاو] مسته راج. (مستراح)

ټاوده لین: [ټاوه ټاوا] (۱) ههر شت که ټاوی
لی بتکیته دهره وه. (هر چیزی که آب آن
نشت کند) (۲) درزی دهر فر. (شکاف
ظرف) (۳) کونی زور وردی دهر فر. (سوراخ
بسیار کوچک)

ټاوده م: [ټاو] (۱) هاو نشین؛ هاوده م؛ دوست؛

هاوال. (همنشين و همدم) (۲) ليک. (آب دهان)
 ټاو دهماندن: ټاو له زمويه که ټاژين که با تهواو بیده مینې؛ ټاو مزینی زهوی؛ ټاوچه شتن.
 (آبیاری کامل. جذب آب)
 ټاودهنگی: [ټاو،] ټاودهنگی؛ ټاوبیری؛ دوستانه تی؛ نزیکي و ټاودهمی؛ ټاوالی؛ ټاو قسه یی. (هم دلی. هم آوایی)
 ټاو دیان: [ټاوه لټاو] ټاوتهمدن. (همسال)
 ټاودیده: (۱) بار ټاوتو؛ وهک پوټا ټاودیده بوون. (بار آمده) (۲) ټاو دیده: ته پووگ. (خیس شده) (۳) ټاو لیکه وتوو.
 (آب پاشیده شده) (۴) [ټاو] ټاو چاو؛ ټاوی چاو؛ فرمیسک؛ نه سرین. (آب دیده)
 ټاوپ: [ټاو] ټاو خسار؛ ټوو. (رخسار)
 ټاوپدانه وه: [چاوگه، ت] ټوو ټیکسردن؛ لا لیکر دانه وه. (برگشتن و نظاره کردن) ټاوپ؛ [ټاو] ټاوپړی؛ ټاوباوه پ؛ ټاوعه قیده؛ ټاوبیر؛ ټاومهرام. (همراه؛ همفکر)
 ټاوپړایی: [ټاو، بهرهمی چاوگه] ټاوپړایی؛ ټاوپړی؛ ټاوبیری؛ ټاو نه ندیشی. (همراهی و همفکری)
 ټاوبراران: [ټاوت] (ب) تیر نه ندازی زور توند. (ب) گهرمای زوری ټوژ. (آتش باران)
 ټاورباز: ټاگر باز؛ که سیک که به ټاور یاری ده کا. (آتش باز)
 ټاورپر کردن: [چاوگه، ت] اکوزانه وهی ټاور به تهواوی. (بکلی خاموش کردن آتش)
 ټاور به پشت دهمته وه نان: (ب) ټوټه کردن له دوو پاتکر دانه وهی کاریک؛ دهمست داخ کردن بو

نه کردنی کاریک. (پشت دست داغ کردن)
 ټاور بهردانه وه: [چاوگه، ت] ټاگر بهردانه وه؛ کردنه وهی ټاور و ټاگر ټیبهردان. (روشن کردن آتش).
 ټاور ټیبهربوون: [چاوگه، ت] (۱) گرم کردن. (آتش گرفتن) (۲) (ب) ټوټه لی پړان. (بی قراری)
 ټاور ټیبهردان: [چاوگه، ت] گرم ټیختن و ټاور دان. (آتش زدن)
 ټاورچه رخان: [ټاو] ټاولهمه. (آتش گردان)
 ټاورخان: [ټاو] ټاگرخان؛ ټارتوون. (آتشخان)
 ټاوردن: [کار] ټاوردن؛ هینان؛ هانین. (آوردن)
 ټاورده مین: [ټاو+ ټاوی یک] (۱) مه شکهی مسکه ری. (دمه مسگری) (۲) ټاور دهمین که سیک که بهو مه شکه ټاور ده دهمینې. (کسی که مشک را بکار می برد) (۳) ټاور گهشین. (کسی که آتش را گیرا می کند)
 ټاورده یویاگی: به جی هینانه وه؛ به جی ټاوردن؛ به جی هانین. (به جا آوردن)
 ټاو پړان: (۱) پړانی ټاو. (۲) ټوو تکان. (آب-ریختن)
 ټاو پړانن: [چاوگه، ت] (۱) بهردانه وهی ټاو؛ ټاو فرپیدانی یه کسمی می. (آب ریختن) (۲) (ب) ټاو کردنی کاریک؛ گهوره ټاو دهریزی و چکوله پای لیده خات. (مد کردن)
 ټاور زیرکا: [ټاوت] (ب) نهرمه پره؛ که سیک که به نه هینی کاری خوئی ده کات. (آب زیر کاه؛ حيله باز)
 ټاورژین: [ټاوبک] ټاوهی که ټاو ده-

کردن) (۲) هاو ته مه ن بوون (هم سن)
 ئاوريشم باف: [ناوبک] که سيک که کاری
 چينی قوماشی ئاوريشمه. (ابريشم باف)
 ئاوريشم بافی: [چاوگهت] (۱) کاری ئاوريشم
 باف. (۲) [ناو] کارگای چينی قوماشی
 ئاوريشمی. (ابريشم بافی)
 ئاوريشم چن: [ناوبک] گولدوزی به ئاوريشم
 دهکا؛ کاری چين به ئاوريشم. (ابريشم دوز)
 ئاوريشم چين: [چاوگهت] گولدوزی به
 ئاوريشم. (ابريشم دوزی)
 ئاوريشمی: [ئاوهلناو] هه وریشمین؛ له جنسی
 ئاوريشم. (ابريشمی)
 ئاوريل: [ناو] ئاپريل؛ مانگی چواره می سالی
 زاینی. (آوريل)
 ئاورپیی: [ناوبه ره ه می چاوگه]
 هاورپیی؛ براهه تی؛ کومه ک و یاری؛ ئاریکاری؛
 یارمه تی. هاومه پامی. (همراهی)
 ئاوا: (۱) هاوال؛ هاو ته مه ن: (۲) ئاوا چاوم:
 چاوم پرپوو له ئاو؛ زا؛ راپووردووی (زاینه)
 به هه موو ماناییکه وه. زونگبوو؛ ئاوی تیزا.
 (همسن؛ پراشکشدن چشم)
 ئاواينه چاو؛ چاو له نه سرین پرپوون؛ ئاو له
 چاوا قه تیس بوون (جمع شدن اشک در چشم)
 ئاواينه ده م: به هووی دیتنی خوړاکیکی
 خوشه وه؛ ئاو له زارگه پران؛ (ب) تامه زرو بوون.
 (دهان آب افتادن)
 ئاوزهنگی ته قین: [به ندهت] (ب) به خیرایی؛ له
 تاودانی وئاخ و چاره و؛ چوارنال؛ تاودانی
 نه سب؛ پکيف کوت. (اشاره به چهار نعل
 تاختن)

ئاوزهنگی دار: [ئاوهلناو] به پیی نهو
 که سانه دهلین که ژیر پایان چاله (کف پای-
 کسانیکه گودباشد)
 ئاوزهنگی کوت: [به ندهت] پکيف کوت؛ (ب)
 چوارنال و به غار لیخو پرنی نه سب. (چهار
 نعل)
 ئاوزهنگی لیدان: [چاوگهت] لیخو پرنی وئاغی
 به زین و بهرگ به پکيف تی کوتان. (رکاب
 زدن)
 + ئاوزیاگ: [ئاوهلناو] تیگه یشتوو؛ عاقل؛
 به ئاوهز؛ ژیر. (عاقل)
 ئاوزینه: [ناو] ئافزوونه؛ ئالقه زوونه. (سگک)
 ئاوزینی: [ناو] هاوشانی؛ هاوالی؛ هاو ته مه نی؛
 هاوسهنگی. (هم شان)
 + ئاوس: [ئاوهلناو] هاوس؛ دوو گیان؛ زگپر؛
 تلدار؛ تولدار؛ به زگ؛ زگدار؛ به تیشت. (آبستن)
 ئاوساندن: [چاوگهت] هه لماندن؛ په نماندن؛
 نه ستوو کردن؛ ماساندن؛ وهرماندن.
 (پر یاد کردن)
 ئاوسال؛ ته پ سال. (آبسال)
 ئاوسانه: (۱) [ناو] نهوسانه؛ نهفسانه؛ چیروک؛
 حه کایهت. (افسانه. قصه) (۲) وهک ئاوس؛
 ئاوس ئاسا؛ (بسان آبستن)
 ئاو سه رکه فتن: [چاوگهت] سه رکه وتنی ئاو؛
 ئاو به سه ردا گه پران و داگرتنی زهوی یا
 جیگاییک؛ ئاو به سه ر جیگاییکدا
 کشان. (بالا آمدن آب)
 ئاوسه رکه م: [ئاوهلناو] هه زار؛ ده ستکورت؛
 فه قیر؛ بی نه و؛ هه ژیر. هاوسه رکه م؛
 که مده ست؛ زار؛ ئاتاج؛ محتاج؛ که متر له

ماله جيران و دراوسى. (محتاج)

ئاوسى: [ئاوه لئاو + ناو] جيران؛ جينار؛ دراوسى.
(همسايه)

ئاوشار: [ناو] تافكه. (اَبشار)

ئاوشانى: [ناو] هاو كووفى؛ ئاو كووفى؛
هاوشانى؛ هاوسهنگى؛ بهرانبهرى. (هم شانى)
ئاوشور: [ناو] ئاو شوران؛ ناوى چومى له
كرماشان. (رودخانه آبشوران)
ئاوشه: [ناو] شهونم؛ ئاونگ؛ خوو؛ خوناوه؛
(شبنم)

ئاوفريدان: [چاوهگهت] ئاوفريدانى مابين له
وهختى جووت خوازيدا. (ب) وهك جوين به
ئافرهتى سووك دهوترا. (آب ريختن ماديان
در حال فعل)

+ ئاوقا: [ناو]، (۱) تووش؛ دووچار؛ نه
نه خوشينه ئاوقا بووه. (دامنگير) (۲)
هيرش: (پوژ باشم نه كرد له كولم و ليوى،
ئاوقايى ده مەم بوو سه برى گهستم) «توورى»
(حمله)

ئاوقا كردن: [چاوهگهت] (۱) ئاراسته كردن؛
بوختن؛ بهرد و گولله و دار تيگرتن.

(چيزى را رو به كسى انداختن) (۲)
تووش كردن؛ ههلامهتى گرت، ئاوقاي (تووشى)
منيشى كرد. (مبتلا كردن) (۳) هاندان بو شه
يان هيرش پى بردن؛ سه گه كهى ئاوقا كرد.
(وادار به حمله)

ئاوقوره گرتن: [چاوهگهت] (۱) ئاو له قوره گرتن
به گوشين (گوشين) يا به ئاو
ميوه گيرى. (آبغوره گرفتن) (۲) فرميسك
وهراندن. (اشك ريختن)

ئاوقه د: [ئاوه لئاو] هاوقه د؛ بهقه د؛ هاونه نذازم.
(هم قد)

ئاوقه را: [ئاوه لئاو] بهقه د يه ك؛ هاوتا؛ هاوپايه؛
هاوسهنگ؛ هاوشان. (همتا)

+ ئاو كردن: [چاوهگهت] (۱) تاواندنه وه؛ قال-
كردن؛ ئاتيواندن. (خوب كردن) (۲) (ب)
فروشى مالى خراپ و له سه رده ست ماو؛
فروشتن؛ له بازار شته كانم ئاو كرد. (فروختن)
ئاو كردنه ژير: (ب) جيگاي كه سيك ليژ كردن و
بهره بهره دهركردنى له شوينيك. (كنايه از
بيرون كردن)

ئاوكولاتگ: [ناوت] ئاوى كولتوو؛ ئاوى داخ؛
ئاوى كه داخ كرابت. (آب داغ)
ئاوكووف: [ئاوه لئاو] هاوشان؛ هاوتهراز. (هم-
شان)

ئاوكه: [ناو] جوړيك ترى. (نوعى انگور)
ئاوكيشان: [چاوهگهت] (۱) ئاو هه لگرتن و
بردن بو شوينيكى تر. (آب از جايى به جايى
بردن) (۲) ئاو دزىنى برين. (آب آوردن زخم)
(۳) ئاوى جيگاييك يا هه وزيك دهردان. (آب
حوض يا چاه كشيدن) (۴) ئاو تيوهردان پاش
شتن. (آب كشيدن) به جوگه يان بوپرى
ئاوكيشان بو شوينيك. (به وسيله جوى يا لوله
آبكشيدن)

+ ئاو كيشى: [ناو، بهرهمى چاوهگه] ئاو تيوه-
ردانى پاش شتن. (آبكشى)

ئاوگر: [ناو] (۱) جيگه ي چال. (جاي
پست) (۲) زمونى بهر سيلاو. (زمين در
مسير سيل) < ئاوگير

+ ئاوگرتن: [چاوهگهت] (۱) كارى ئاو كيشان

له میوه به گوشین یان ټاو میوه گیری. (آب میوه گرفتن) (۲) ټال ټوبول ټوونی میوه. (میوه نزدیک به رسیدن و آب گرفتن میوه) (۳) (ب) ټه وهلی لویه تی و دل ټاو گرتن. (کنایه از لوالیل جوانی) (۴) گونجه ی ټه ستیر بهستن له لایه ن که سیکه وه که نوره ټاویه تی. (بستن آب استخراج) (۵) له قه دیمدا پاشه که وت کردن ټاو؛ عه مباراو پر کردن له ټاو. (پر کردن آب انبار)

ټاو گهرم: (۱) گړاو؛ کانیوی گهرم. (چشمه آب گرم) (۲) ټاوی داخ و کول ټاوو. (آب داغ) ټاو گهرمکه ر: [ټاوبیک] ټه وهی ټاو گهرم ده کا؛ که ره سته ی گهرم کردن ټاو؛ دیتو ټیرم. (آب گرمکن)

ټاو گه ز: [ټاوت] چر زانی ته ره کال له باردا. (زده دار و خراب شدن میوه)

ټاو گه له: ټا زالی که بجیته ټاو هه ر میگه لیک، هه ست به نامویی نه کات. (بزوگوسفندیکه داخل هر گله ای بشود ټاو گه لی ټا زاد: [ټاو] ټه و به حرانه که له ژیر باندوړی ده سه لاتی دمه له تگه لیکي تاییه تدان. (آبهای آزاد)

ټاولک: [ټاو] ټوقله ی ټاو ده ست و پی به هو ی کاری زور پی کردن. (ناول) ټاو لووت: [ټاوت] ټاوی که پو؛ ټاوی لووت. (ابداغ)

ټاو له ناشی ټوژمن کردن: (ب) به سوودی ټوژمن کار کردن. (به سود دشمن کار کردن) ټاو له ناشی که سیک کردن: (ب) کومه ک پیکردن؛ کردن کاریک که به رژه وه ندیی که - سیک تری تیدابی، آب به آسیاب کسی ریختن)

ټاو له ټاواندا کوتان: (ب) کاری بی سوود کردن؛ (آب درهاون کوبیدن)

ټاو له ټاوه رو ده ر کردن: (۱) (ب) زور بی حه یایی کردن. (بی حیایی) (۲) له حه د به ده ر؛ له سنووری شهرم و حه یا ده ر چوون. (از حد گذشتن)

ټاو له بهر رویشتن: (۱) ټاو لیچوون؛ ټاو ده - لاندن. (نشت) (۲) سه ر پیژی ټه ستیری لیپاولیپ پر له ټاو. (سر ریز)

ټاو له جی مال ده ر هیان: (ب) مالی که سی خاپوور کردن؛ به لای زور به سه ر هیان؛ نابوت کردن (ټاو له جی مال نان). (خانه کسی را ویران کردن)

ټاو له چاوانه لیل بوون: ټاو له سه ر چاوه لیل - بوون؛ (۱) (ب) ناله باری کاریک له بنه ره تد. (۲) (ب) سه ر چاوه و ټه ساسی کاریک له لایه ن گه وره ترین مه قامه وه گهنده ل - بوون. (آب از چشمه گل آلود بودن)

ټاو له ده س نه تکان: (ب) کاری مروقی پژد و خه سیس. (خسیس) ټاوله پروو: [ټاوه لټاو] گړوی؛ که سیک که دهمو چاوی چال و چولی هاو له ی پیوه دیاره. (آبله رو)

ټاوله فه ر هنگی: [ټاو] دوا پله ی نه خوشینی هاله، سفلیس. (سفلیس)

ټاوله مورغان: [ټاو] نه خوشینی ده ر کردن زبیکه ی سوور سوور؛ وشه ییکی فارسیه و هه ر به و ناو هیش له کوردی دا ده وت ریت. (آبله مرغان)

ټاوله کوتان: [چاوه ت] سیرومی هاو له له

سه ریست دانان و دهرزی نازن کردن
و کراندنی به نهشتهر بو بهرگری له هاو له.
(آبله کوبی)

تاو له کونه میرو له کردن: (ب) هه ژاندنی
جه ماوهر و پشیوه دروست کردن؛ وه ک چیلکه
له کونی هه نگه ژاله پرو کردن. (شوراندن
مردم)

تاو له گایانه: [ناو] خورو که ی گا؛ هاو له ییک که
له سه رگوانی مانگا پهیدا ده بی. (آبله گاوی)
تاو له گیلغان (گیرفان) و هردان: (ب) گیلغان
خالیکردن و پاره تیا نه هیشتن. (کنایه از
جیب خالی کردن)

تاو له لیج هاتنه خوار: (۱) لیک چاندن. (۲) (ب)
زور به تاهمه زرو و به هه وهس کهوتن بو
خواردمه نییک. (آب از لب سرازیر شدن)
تاو له مشتنه تکان: (ب) رزدی؛ چکووسی؛
خه سیسی؛ ده ست قوو چاوی؛ چاو چنوک. (ب)
(کنایه از خسیس)

تاو لیل کردن: [چاوگه ت] (ب) نازاوه
دروست کردن. (آب را گل آلود کردن)
تاو لیل نه کردن: [چاوگه ت] (ب) نه رخه یان
بوون و جیی باوهر؛ به یه قین؛ نه ونده پیای
چاکه تاو لیل ناکات. (کنایه از جای اعتماد
واطمینان)

تاو لیمو: [ناو] تاوی لیمو؛ (ب) تاوی
لیمو ترش. (آب لیمو)

تاو مزین: [چاوگه ت] تاو هه لمزین؛ کوتال تاو
هه لده مزی؛ زهوی تاوی هه لمزی؛ تاوی نهو
هه ناره بمزه. (جذب آب؛ پارچه یازمین که آب
جذب کند)

+ تاو مل: [تاو له ناو] هاو جووت؛ لفی گا جووت؛
هاو نیر؛ وه ک دوو نه سپی دروشکه (جفت
حیوان برای کشیدن ارابه و درشکه)
تاو میوه: < تاوی میوه.

تاو میوه گر: [ناو بیک و ناو] (۱) کاری که سیک
که تاوی میوه ده گریت. (۲) [ناو] که ره سته ی
تاوی میوه گرتن (آب میوه گیر)

تاو نگ و ده سته: [ناو] تاوان و ده سته؛ که ره
سته ی کوتان و ورد کردن. (هاون و دسته)
تاو نگه: [ناو] (۱) تاو نگ؛ شه ونم. (شینم)
(۲) تاو نگی ژیر ده سته بو کوتانی شتی
ناشپه زخانه (مدبه ق). (هاون)

تاو نگ: [ناو] (۱) تاو نگ؛ تری تو پیگ؛ میلاق.
(انگور آویزان شده با طناب) (۲) شه ونم. (شینم)
تاو نوما: [ناو ت] (۱) تاو که ی ده ست کرد. (آب
نما) (۲) چاوانه ی کاریز. (دهانه کاریز)
تاو نه بات: [ناو] شه کرو که؛ جو ری ک نو قول.
(آب بات)

تاو نه بات چیوی: [ناو ت] تاو نه باتی که
کلکیکی چوو که ی چیوی پیوه یه و مندا ل
دهی مژن. مژمژو که. (آب نبات چوبی)
تاو نه باتی ترش و شیرین: [ناو ت] تاو نه باتی
مه یخوش؛ تاو نه باتی که هه ندی ماکی ترشی
لیدراوه (آب نبات میخوش)

تاو نه باتی کیشدار: [ناو ت] تاو نه باتیک که
به ددان دا ده چه سپی و کیشی دی. (آب نبات
کشی)

تاو نه چوونه ناو جوگه ییک: (ب) ناسازگاری؛
ییک نه هاتن. (آب توی یک جوی نرفتن.
کنایه از عدم توافق)

ټاونه دیده: [ناو] شتی که ټاوی لینه که وتییت؛
 ټاهه کی ټاو نه دیده؛ قوماشی ټاونه دیده؛ ټاو
 نه دیتوو؛ ټاو لینه که وتوو. (آب ندیده)
 ټاو وټالف: [ناوت] (۱) (ب) پوزی و نیعمه ت؛
 مال و دارایی. (روزی) (۲) ټاو و گیا. (آب و
 گیاه)
 ټاو و خاک: [ناوت] سه رزه مین؛ (ب) وه ته ن؛
 نیشتمان. (آب و خاک)
 ټاو وره نگ: [ناوت] (ب) دیمه نی جوانی ته و
 تازه ی پوخسار. (آب و رنگ)
 ټاو ووش: [ناو] باوهش؛ ټامیز. (آغوش)
 + ټاو و گل: [ناوت] (۱) حه ری و قوپ. (گل و
 شل) (۲) (ب) کوپه کان له ټاو و گل
 ده رها تون و گه وره بوون (بووگن) و له خه م
 په خسیون. (بزرگ شدن بچه) (۳) نه سه ق،
 من له م شاره حه قی ټاو و گل م هدیه. (حق آب
 و گل داشتن) (۴) جیگه ی مردن و ناشتن و
 خاک به قسمت بوون، ټاو و گل هه لی گرم
 هینامی بو ټیره. (خاک قسمت شدن)
 ټاو هاو ټیز: [ناوبک] فواره؛ ټاو هوپ شان. (فواره)
 ټاو ه چوپ: [ناوت] (۱) چوپانندی ټاو له شتی
 ته و تا دوا دلوپ. (۲) تکان و ته و او بوونی
 ټاوی شتی ته و (آب چلانندن)
 ټاو ه چوپ بوون: [چاوگه ت] چوپایی هاتن؛ دوا
 دلوپ تکانی ټاوی شتی ته و. (ریختن آخرین-
 قطره آب از چیز تر)
 ټاو ه چوپ کردن: [چاوگه ت] ټاو چین و چوپایی
 پی هینامی ټاو له شتی ته و به هه لواسین یا
 گووشین. (آب گرفتن)
 ټاو ه چه ما: [ناو] ټاوی چاو؛ فرمی سک؛ روندک؛

ټه سرین. (آب چشم)
 + ټاو ه خانه: [ناو] ټاو خانه؛ ده فریکی بچوک
 به بن بیسکه ی منداله وه بو تیچونی میزی
 مندل. (جای پیش آب بچه در گهواره)
 ټاو ه دانکه ر: [ناو، بک] ټافاکه ر؛ که سی که
 کاری ټاو ه دان کردنه. (آبادگر)
 ټاو ه ر: (۱) هاوهر؛ [باشگر] ناو ټاو ه ر؛ دارای ناو؛
 جه نگاوه ر؛ شه پانی؛ دلاوه ر؛ پپر دل؛ (پسوند
 آور) (۲) که سی که ده هیانی؛ (نان ټاو ه ر؛ نان-
 هاوهر؛ نان هیانه ر) (آورنده)
 + ټاو ه رو: [ناوت] به رزترین جیگه ی کیو و
 ته پولک که ټاوی باران نیوه ی به و لاو نیوه ی
 به م لا دا پیته خوار؛ سه رووی دیره گ. (خط
 الراس) (۲) لیژیایی سه ربان روو به پلووسک.
 (آبریز) (۳) جیگای دامه زرانندی پلووسک.
 (آبریز) (۴) گونجه ی ریگای ټاو پیا رویشتن
 له حه وز یا ته ستیر دا. (آبراهه)
 ټاو ه روگه: [ناو] ټاو ه رو. (آبراهه)
 ټاو ه روو کردنه وه: [چاوگه ت] هه لگیړانه وه.
 سه ره و نخوون کردنه وه (برگرداندن و پشت و)
 رو کردن
 ټاو ه و زی: [ټاو ه لئاو] گیاندار ی ټاوی. (آبری)
 ټاو ه سستی: [ناو] مووچیچی قولی کراس؛
 جوړیک سوړانی؛ مه چه کپیج؛ ټه نگوچک؛
 فقه یانه. (دنباله آستین)
 + ټاو ه سوو: [ټاو ه لئاو، به ر] (۱) ټاو ه سوو د؛
 جلکی که له ټاو دا سووایی واتا زور مایته وه؛
 چلک مه رده (مرده). (چرکی که جذب شده)
 (۲) (ب) روو داماللو. (بی حیا)
 + ټاو ه شکینه: [ناو] شيله گه (جای تغییر مسیر)

(آب)

+ ناوه‌شی: [ناو] بارپزه؛ میوه‌ی له دار که وتوو
(وه‌ریو). (میوه نارس از درخت افتاده)

+ ناوه‌کول: [ناو] (ب) ناخو‌شی؛ بیدره‌تانی؛
لیقه‌وماوی؛ روزه‌ره‌شی. (سیه روزی)

ناوه‌کی‌بوون: < ناوه‌کی‌که‌وتن

ناوه‌کی‌که‌وتن: [چاو‌گه‌ت] ناواره و
سه‌ر‌گه‌ردان‌بوون له غور‌به‌ت. (آواره در
غربت)

ناوه‌گل: [ناو] گلاو؛ پیس؛ سپلوت، (نجس)
ناوه‌گل‌کردن: [چاو‌گه‌ت] حه‌وت ناو (حه‌وتاو)
کردنی شتی گلاو به گله‌سووره و ناو؛ حه‌وت
ناو‌کردن. (نجسی در‌کردن)
ناوه‌گی: [ناو] ناوایی؛ دی؛ گوند. (آبادی.
قریه)

+ ناوه‌ل: [ناو] نه‌و گیاهه پیش به‌هار له دم
جو‌گه‌ده‌روی. (اولین رویش گیاه لب‌جوی
آب در بهار)

ناوه‌ل‌چنه: [ناوبک] ناو‌هه‌ل‌چنه؛ کاغه‌زی
جه‌وه‌هر‌کی‌ش. (جوهر خشک‌کن)

ناوه‌لدووانه: [ناوه‌ل‌ناو] لفه‌دووانه. (دوقلو)

ناوه‌ل‌کار: به‌ند، (له‌زانستی ده‌ستووری
زباندا). (قید)

ناوه‌لم‌ندال: [ناو] په‌ره‌ول؛ پزدان. (پرده
پوششی جنین هنگام تولد؛ جفت)

ناوه‌ند: [ناو] (۱) ناوه‌نگ؛ ناو‌نگ؛ به‌ند و
پ‌سمانی میلاق. (آونگ) (۲) به‌ل‌گه و بو‌ره‌ان؛
حه‌جه‌ت. (دلیل؛ برهان) (۳) دوو جو‌ر په‌گه له
ساقه‌تی پرووه‌کدا. (آوند)

ناوه‌ندی‌ناو‌کی‌ش: [ناوت] ناو‌خوره‌ی

ناو‌کی‌ش، لووله‌ییکی باریکه‌له‌ه‌ندامی‌گیا و
داردا که‌شیره‌ی په‌روه‌رده له گه‌لاوه ده‌با بو
ه‌ندام‌گه‌لی پرووه‌ک. (آوند‌آبکش)

ناوه‌ندی‌چیوی: [ناوت] ناو‌نیرک، لووله‌ی
باریکی‌ناو ه‌ندامی پرووه‌ک که‌ما‌گه‌لی
پی‌ویستی ژیان له په‌شه‌وه ده‌گه‌یینیته‌گه-
لای‌پرووه‌ک. (آوند‌چوبی)

ناوه‌ن و ده‌سته: [ناو] که‌ره‌سته‌ی کوتانی شتی
پی‌ویستی ناشپه‌زخانه. (هاون و دسته)

ناوه‌ن و په‌وه‌ن: [ناوت] ها‌تو‌چوی زور؛ (ب)
مالی که‌میوانی زوری بو‌بی. (آمد و رفت
زیاد)

ناوه‌نووس: [ناو] داری نا‌بنووس. (آبنوس)
ناوه‌نه: [ناو] ناوینه؛ قودیک. (آئینه؛ جام)

+ ناوه‌نیا: [ناو] کو‌پی هاوسه‌ر له می‌ردی
پی‌شووی. (بسرهم‌سر از شوهر قبلی)

ناو هو‌ر‌شان: [ناو] ناو هاو‌یز؛ فوواره. (فو‌اره)
ناو هه‌ل‌چن: [ناوبک] ناو چن؛ وشک‌که‌ره‌وه؛
ناو هه‌لمز. (خشک‌کن)

ناو هه‌ل‌گو‌یزان: [چاو‌گه‌ت] (۱) ناو له حه‌وز
یان بیر ده‌ره‌هینان. (۲) ناوله ده‌فریا هه‌ر شت
هه‌ل‌نجان. (آب کشیدن)

ناویاری بارانی: [ناو] ناو‌داشتن به‌لووله
(بو‌پی) و پر‌شاندنی به‌ته‌وزم به‌سه‌ر مه‌زرا دا
به‌شیوه‌ی باران. (آبیاری بارانی)

ناویاری دل‌وپه‌یی: [ناوت] ناو‌کردنه بن‌هه‌ر
دار و بن‌چکیک به‌بو‌پی و لووله به‌شیوه‌ی
دل‌وپه. (آبیاری قطره‌ای)

ناو‌ی‌باتری: [ناوت] تراوی تی‌زاوی
سولفوریک. (تلیک‌ترو‌لیتی باتری ته‌پ. (آب

باطری)

ناوی بی‌له‌غاو خوارنده‌وه: (ب) بار هاتن به مه‌یلی خو؛ که‌سیک که سهرگری و به‌رگری لینه‌کراییت. (کنایه، زندگی بدون سختگیری)

ناوی پاک: [ناوت] ناویک که شتی پیسی تیدا نه‌بییت؛ ناوی پاکی به ده‌ستداکردن: (ب) هومید له‌که‌سیک به‌رین. (آب پاک)

ناوی پاکی: (۱) دوا هه‌مین ناوی ناو تیوه‌ردان و ناو‌کیشانی شتی شو‌راو. (۲) ناوی پاکی کردبه ده‌ستیدا (ب) نه‌رخه‌یانی کرد و یه‌کجاری ناهومیدی کرد: (آب پاکی)

ناوی پرز: [ناو] تا‌فگه؛ سوولاف؛ (سوو) تور‌کییه واتا: ناو. (آبشار)

ناویی پیروژه‌یی: [ناوت] له‌تیکه‌ل کردنی په‌نگی شینی زور ناخچ و سه‌وزی ناخچ و سپی، یان له‌سپی و شین و زهره‌پیکدی. (آبی فیروزه‌ای)

ناوی تاچنو: ناو ده‌ده‌لینی. (آب‌نشت میکند) ناوی تال: [ناوت] ناوی‌که تال‌بی؛ (ب) شه‌راب و عارمق. (آب تلخ)

ناوی تال و سویر خوارنده‌وه: (ب) په‌نج و عه‌زاب کیشان؛ تالی و سویری ژیان چه‌شتن. (رنج و عذاب کشیدن)

ناوین سهر: [چاوگه‌ت] به‌سه‌ره‌ینان؛ به‌سه‌ردا سه‌پاندن؛ به‌سه‌ردا ساخ‌کردنه‌وه. (بسر آوردن)

ناوی توبه: [ناوت] ناوی‌که به‌نیه‌تی توبه به سهردا ده‌کریت؛ بو ژنی خراپه‌کار که توبه بکا ده‌گوتریت (له‌هه‌ندی مه‌زه‌به‌دا). (آب توبه) + ناوینه: (۱) ناوینه؛ نامینه؛ تیکه‌لاو.

(آمیخته) (۲) نالین؛ فه‌غان؛ کالین؛ (نال و فغان) (۳) مه‌ساسه‌ی پاش نه‌قیزه‌ی شیف برین. بیلچه‌کوچک‌اتته‌ای چوب‌دست‌شخم‌زنی) ناوی ته‌به‌روک: [ناوت] ناوی‌که له‌سهر پیر و چاکه‌وه هات‌بییت. (آب تبرک)

ناوی ته‌لا: [ناوت] ناوی‌زیر؛ داپوشینی کانزاییک به‌ته‌لا، به‌توواوه‌ی ته‌لا له‌تیزاودا و که‌لک وهر‌گرتن له‌کاره‌با. (آب طلا)

ناوی چاوگرتن: [چاوگه‌ت] (۱) (ب) ترساندن. (زهر چشم یا نسق گرفتن) (۲) ورچ به‌مندالی (پاکولی) به‌پیدانی خو‌راکی سویر و ناو‌کیش و تونی پاکرتنی، ناوی چاوی ده‌چنرا و رام ده‌بوو. (آب چشم گرفتن)

ناوی چلاو: [ناوت] ناوی وشکه‌پلاو؛ ناوی-برنجی نیوه‌کول‌که به‌سه‌له‌دا ده‌کری بو چلاو یا پلاو. (آب چلو)

ناوی چیشت: [ناوت] به‌شی تراوی چیشت؛ ناوی خو‌رشت. (آب آبگوشت و خورش)

ناوی چیشت زیادکردن: (ب) ته‌عارفی (خولکی) خو‌مالیانه؛ نه‌هار وهره بو مالی ئیمه ناوی ناوگوشته‌که زیاد ده‌که‌ین. (آب آبگوشت را زیاد کردن)

ناوی چه‌وز‌کیشی: (۱) کاری‌که‌سیک که ناوی چه‌وز دهر ده‌دا. (۲) کاری دهردانی ناوی چه‌وز. (آب‌حوضی؛ آب حوض کشی)

ناوی چه‌یات: [ناوت] ناوی ژیان؛ (ته‌فسانه‌ی ژیانی ته‌به‌دی) (ب) عاره‌ق و شه‌راب. (آب حیات)

ناوی خالیس: [ناوت] (۱) هه‌لماو؛ ناوی‌که له‌هه‌لمی ناو به‌دلۆپ گیرایی؛ ناوی

هه لئه تکين. (آب مقطر) (۲) ئاوی باران و بهفر، ئاوی که هیچ شتیکی تیدا نه توابیتهوه. (آب برف تمیز)

ئاوی خواردن ئاوی تاییهت بو خواردنهوه؛ (ب) تاسانی کار. (آب خوردن)

ئاوی خوش له گهرونه چوونه خوار (ب) دائیمه له پهنج و عهزابدوون؛ تاسایش و تاسوودهیی به خووه نه دین. (آب خوش از گلو پائین نرفتن)

ئاوی دهريا به خشین: (ب) ته عاروف (خولک) به سه ر ئاوی حه مامه وه کردن؛ شتی که مالی غهیر بیّت و بیه خشریت. (آب دریا بخشیدن)

ئاویر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ ئاهیر. (آتش) ئاویرگا: [ناو] جیی ئاگر؛ ئاته شگا. (جای آتش؛ آتشگاه)

ئاوی پهوان: [ئاوت] ئاوی که له پویشندایی وهک ئاوی چۆم یا جوگه؛ (ب) بی گری و گول (دهر سه کهم وهک ئاوی پهوان له بهره) (آب جاری؛ درس را روان بودن)

ئاوی زار: [ئاوت] ئافدم؛ پینگاوی دهم؛ لیک؛ ئافده لیک. (آب دهن)

ئاویزان بوون: [چاوگهت] (۱) شوپ بوون؛ حاله تی شوپ بوونهوه؛ هه لواسران؛ دارداکری. (آویزان بودن) (۲) پووبه پروو پاره وستان و له - ئامیز گرتن (وهر گه پری ئاویزانته بيم) «فولکلور» (مقابل شدن و درآغوش گرفتن)

ئاویژتن: [چاوگه] هاویژتن؛ هافیتن؛ تیگرتن؛ خستن؛ فریدان؛ په رت کردن. (انداختن)

+ ئاویژه: [ناو] ئافیژه؛ دهنگدانه وهوه گه پانه وهی

دهنگ؛ گه پانه وهی تیشک. (انعکاس) + ئاویژه: [ناو] (۱) جوړیک تروژی (نوعی خیار چنبر) (۲) ئاوه نیا به راو په پسته. (زمین آبی)

ئاویژیار: [ناو، بک] هاویژه؛ هاویژه؛ نهو که سه - یه که فریده دا و تی هه لده کا. (کسی که می اندازد)

ئاوی ژیرزه مینی: ئاوی که له ژیر توژی زه ویدا قه تیس مایی. (آب زیر زمینی)

ئاوی سارد به سه ردا کردن: (ب) واق و پرمان؛ داچله کان. لهو خه به ره وهک ئاوی ساردم به - سه ردا بکه ن وام لیها. (آب سرد روی سر کسی ریختن)

ئاوی سپی: [ناو] ئاوی مرواری؛ ماشاو. (آب مروارید)

ئاوی سووک: [ناو] ئاوی خوش نوش، ئاویک که خوی و ماکی کانهزایی کهم - تیداییت. (آب سبک)

ئاوی سویر: [ناو] ئاوی خوی تیگراو. (آب شور) ئاوی سهنگین: [ناو] (۱) ئاوی خه نی کراو

(پیتیندراو) به دو ترپوم بو به کارهینان له پیتاکووری نه تومیدا. (۲) ئاوی که خویی - کانهزایی زویری. (آب سنگین)

ئاوی سیا: [ناو] ئاوی په ش؛ نه خوشینی سفت بوونی ئاوی ناو گوئی چاو که هاوپرپیه له گه ل ئیشی زوردا. (آب سیاه)

ئاویش: [ناو] ده رمان؛ دمو. (دوا) ئاوی شیرین: (۱) شه کراو؛ شه ربه ت. (۲) (ب) ئاوی که وهک ئاوی ده ریا سویر نه بیّت. (۳)

ئاوی سووک بو خواردنهوه. (آب شیرین)

ټاوی عیماله: [ناوټ] ټاوی سابوون یان
 تراوی دهرمانی که ده کرټه ناو عیماله وه؛ (ب)
 ټانه وهستان و هاتن و چوونی زور؛ وهک
 ټاوی عیماله ههر دټ و دهچی. (آب عماله)
 ټاوی کوټ؛ [ناوټ] ټاوی شهرعی له نیسلامدا
 میکائیک پان و میتریک بهرزایی بیټ؛ یهک
 ملیون سی سی. (آب کر)
 ټاوی کولتوو؛ [ناوټ] ټاویک که ده کولی؛
 کولتوو؛ ټاوی داخ. ټاوی ۱۰۰ دهره جهی
 سانتیگراد گهرم. (آب جوش)
 ټاوی که لله ته زین؛ [ناو] (ب) ټاوی زور سارد؛
 سهوللو. (کنایه از آب خیلی سرد)
 ټاوی گهرم؛ [ناوټ] (۱) ټاوی به تین. (۲)
 چاوانه ی ټاویک که نزیکه له کانگای گوگرد
 که به گهرمی له عهرز هه لده قولی؛ ټاوی-
 گهرمی کانزایی؛ گراو. (آب گرم)
 ټاوی گوی دادان؛ ناموزگاری کردن؛ مویجاری
 کردن. (نصیحت کردن)
 ټاوی لووله کیشی؛ ټاوی که به بوژی بو مالان
 دهچی. (آب لوله کشی)
 ټاوی موزاف؛ [ناو] له دینی نیسلامدا [ټاویک که
 پاکه به لام بو شت پیشتن به که لک ناییت
 وهک ټاوی میوه یا گوللو. (آب مضاف)
 ټاوی میوه؛ [ناوټ] ټاویک که له میوه ده-
 گیریت و به ناوی میوه که یه وه دهناسریت؛
 وهک ټاوی (ههنار؛ شووتی؛ گرکه؛ گیزه؛
 سیو؛ پرته قال؛ نارنج؛ لیمو و...) (آب میوه)
 ټاویته؛ [ناو] نامرازیکه له مه کینه ی دروماندا.
 (قطعه ای در چرخ خیاطی)
 + ټاویته دار؛ [ناو] (۱) که سییک که ټاویته ی

هه یه؛ (۲) که سییک که ټاویته ټووبه ټووی
 بووک یا که سییک ټاده گریټ. (آینه دار)
 ټاویته کاری؛ [ناو] به ره ه می چاوگه
 [رازاندنه وه ی دیوار یا قوماش به کوته ټاویته.
 (آینه کاری)
 ټاویته ی بالاروان؛ [ناوټ] ټاویته ی بالانوین؛
 ټاویته ی به قهد بالای ټینسان که ته واوقه د
 بنوینی. (آینه قدی)
 ټاویته ی قه ددی؛ [ناوټ] ټاویته ی بالاروان.
 (آینه قدی)
 ټاویته ی کوور؛ [ناوټ] ټاویته ییک که ههر
 شت گه وره نیشاندده؛ دژی ټاویته ی چال.
 (آینه محدب)
 ټاویته ی ناوچال؛ [ناوټ] موقه عهر؛
 ټاویته ییک که ویته چکوله تر نیشاندده. (آینه
 مقعر)
 + ټاویه؛ (۱) [ټاوه ټناو] زه وینی به راو. (زمین
 آبی) (۲) [ټناو] سواخ. (گچکاری؛ گل-
 اندود) (۳) [ټناو] هاویه؛ که ره سته ی له حیم-
 کردن؛ چه کوشیکه دهم باریک که به ټاور یا
 کاره با گهرمی ده که ن بو له حیمکاری.
 (هویه)
 ټاویه دان؛ [چاوگه ټ] سواخدان. (گچ یا گل
 اندود)
 ټاویه و؛ [ناو] بیره؛ ټاوچو؛ ټاوی جیه. (آبجو)
 ټاوی پرووس؛ فند [ټناو] (ده سته واژه ی
 ویته کیشیه) ټهنگی ټاوی بیپرلین؛ شینی
 توخ. (آبی پروس)
 + ټاوی ژه نگاری؛ [ټناو] له ټیکه لاورکردنی
 ټهنگی شینی توخ و قاوه یی توخ و (سه وزی)

توځ) يا زمردي که م پیک دیت. (آبی
 زنگاری)
 ټاه: ټان: ده مېکي کورت؛ هه ناسه؛ ټاهيکي
 مابوو بمريت: که مېکي مابوو بمريت. (لحظه)
 + ټاه: [به ند] به لي؛ وايه. (ها؛ به)
 ټاهار: [ناو] فد؛ تند جوړيک کوډ؛ تراويکه له
 نيشاسته و که تيره و جيوه ي گوله هيرو که
 پيش له ټوتوو کردن له پارچه و مليواني
 کراسي ددهن بو شهق و پهق بوون. (آهار)
 ټاهاردار: [ټاوه ټناو] فد؛ ټاهار ليډراو. (آهار دار)
 ټاهار ليډان: [چاوگه، ت] ليډان يا ساوینی ټاهار
 به سهر شتيک يان کوتا ليکدا. (آهار زدن)
 ټاهای: فد؛ ټه های؛ وشه ي بانگ کردن؛ هو ي؛
 هي ي؛ ټاهای له گهل ټومه. (آی؛ هان)
 ټاه ټيډا نه مان: [چاوگه، ت] (۱) له که لک-
 که وتن؛ به رگه نه گرتووي؛ پرتوو کياگ؛ ټاهي
 ټيډا نه ماوه به کار نايست. (رملق نه مانن) (۲)
 بي هي ز بوون. (ناتوان شلن)
 ټاهر مه لooچ: [ناو، ت] ټاينه مه ل؛ عايله مه ن؛
 خه زايي. (نوعی پرند)
 ټاه کيشاي: [چاوگه، ت] ټاه هه لکيشان. (آه
 کشیدن)
 ټاه کيشته ي: [چاوگه، ت] ټاه هه لکيشان. (آه
 کشیدن)
 ټاه له بيسا تانه مان. (ب) مروقي فه قير
 که وتوو. (آه در بساط نه مانن)
 ټاهن: [ناو] ټاهه ن؛ ټاسن. (آهن)
 + ټاهو: (۱) هه يهو. (او هو ي) (۲) ټيش. ټازار؛
 نه خو شيني گيرو دار. (درد) (۳) ټاهوو؛ عه يب و
 نه نگ؛ خراپ؛ ناپه سه ند. (عيب)

ټاهون: [ټاوه ټناو، به ند] ټه هو هن؛ ټارام؛ هيدي.
 (آرام)
 ټاهونزا: [ناوي چاوگه] ټو عا لي کردن به کړوزان
 و پارانه وه؛ ټاهونزوله. (نفرین کردن)
 ټاهوو: (۱) ټاهوو: زور دووړه؛ زور له ميژه؛
 (خيلي وقت است) (۲) [ناو] عه يب. (عيب)
 ټاهوورا مه زدا: [ناو، ت] له ټاويستاه وهر
 گير دراوه ته سهر په هله وي، وانا به رزه نووړي
 گه وړه؛ [ټا] به رز، گه وړه، به پريز، + هووړ؛
 خوړ. (ب) خودا له ټاييني زمړده شتدا.
 (اهورامزدا)
 ټاهوه نه ناسه: [ناوي، ت] (ب) ټاهونزوله،
 (ټاهوه نه ناسه داوینت بگري). (آه ونفرین)
 ټاهووي خوته ن: [ناو، ت] ټاسکي چوو که ي
 کيوه کاني خوته ن؛ ټاهووي موشک؛ ټاهوي-
 ناوچه کاني (سيبريا و هيماليا و کوره و
 ساخالين) که له ناوکيان عه تريک ده گيريت
 به ناوي موشک. (آهوي ختن)
 ټاهه کي: [ټاوه ټناو] فد؛ (۱) له ټاهه ک
 هه لکيشراو؛ ټاهه کاوي؛ يا ههر شتي
 پيوه نديدار به ټاهه که وه. (۲) زه ويک که
 ټاهه کي زور بي. (۳) ناوي کاريز و کاني که
 داراي ټاهه ک بيت؛ ناوي سه نگين بو خوار
 دنه وه. (آهکي)
 ټاهه کي زيندو: [ناو، ت] ټاهه کي ټاو نه ديتوو؛
 ټاهه کي نه پشکو وتوو. (آهک زنده)
 ټاهه کي مردوو: [ناو، ت] ټاهه کي پشکو وتوو.
 ټاهه کي ټاو ليکه وتوو که زور بمينيته وه و
 ټامواه ويک بيشوين. (آهک مرده)
 ټاهه نگ دار: [ټاوه ټناو] داراي ټاهه نگ؛ دهنګي

موسیقیایی؛ خاوهنسی پَیتم و میلوودی
 موسیقیایی. (آهنگ دار)
 ناههنگ سازی: [ناوبه ره می چاوگه]
 دروستکردنی میلوودی و ناههنگی تازه.
 (آهنگ سازی)
 ناههنگ گرتن: [چاوگه، ت] به زم ساز کردن و
 کوکُردنه وهی خه لک بو شایی و هه لپه رکی
 و کوپ و مه جلیسی به زم وشادی. (جشن
 گرفتن)
 ناههنگ گپ: [ناوبک] که سیک که به زم
 خوش ده کات و گهرمی دهدا به شایی: (ب)
 گورانی بیژی هه لپه رکی. (مطرب)
 ناههنگی شاد: [ناوت] ناههنگی هه لپه رین و
 دارای پَیتم (زه رب ناههنگی) توند؛ (ب) بن
 بزیوکه. (آهنگ شاد)
 ناههنگی عازیه تی: [ناوت] ناههنگی ماته م؛
 دارای پَیتمی هییدی و خهم هیینه ر؛ وهک
 چه مری و کوته ل گپران. (آهنگ عزا)
 ناههنگی موسیقا: [ناوت] نه زمی موسیقا؛
 میلوودی و ناههنگ به شیوهی موسیقیایی.
 (آهنگ موسیقی)
 ناهه لکیشان: [چاوگه، ت] اخ هه لکیشان؛
 ناهی جه سهرت و که سهر و خهم هه لکیشان.
 (آه کشیدن)
 ناهیه ت: [ناوه لئاو، به ند] خراب؛ کریت؛ به د. (بد)
 ناهی سارد: [ناوی چاوگه] هه ناسه ی سارد؛
 ناهی خه مباری، ناهی ناهومییدی و پروژه
 ره شی. (آه سرد)
 ناهین: (۱) ناه کیشان؛ نالین. (آه کشیدن) (۲)
 ناسن. (آهن)

+ نای: [دهنگه ناو] (۱) هه ی؛ نای بآلت
 نه گه پَیت، نای بمریت. (ای) (۲) تماشاکه؛ بو
 سهر سوورمان؛ نای لهو دنیا ییوه فایه.
 (آی) (۳) که سهر؛ نای حه یف بو شه و کورم.
 (آخ) (۴) هاوار؛ نای ده ستم شکا مه یگوو شه.
 (آخ و درد) (۵) بو گه وره یا عه جایب بوون؛
 نای لهو لووته چهن زله، نای لهو درو.
 (وای)
 + نای نای: [دهنگه ناو] (۱) ناوی جو ریک
 گورانییه. (اسم آهنگی است) (۲) وشه ی
 به رهنگاری؛ وا مه که نای نای. (دیهه)
 (۳) [به ند] پیشاندانی سهر سوورمان، تماشاکه؛
 نای نای لهو کابرا شه وه شی ت بووی؛ نای
 نای خو هیشتا وه ری نه که وتووه (تماشاکن)
 ناپرو؛ [نامراز] ئه یرو؛ ئه یه رو؛ ژنان بو
 ده رپینی هاوار له ته نگانه دا ده یلین. (ای
 وای)
 نایره قولله: [ناوت] ناو روچکه ی مندالان.
 (آتش اندک)
 نای. سی: [ناو] کومیکی بچووک له
 نه ندامانی ئیلیکترونیکی که له سهر تیغه ییکی
 بچووک نیوه هادی (نیوه گه یین، نیوه ره سانا)
 ی کاره بایی دابه سترایت له نیو که ره سته ی
 کاره باییدا وهک رادیو و تله فزیون. (آی سی)
 نایسین: [چاوگه] نایسان؛ گپران؛ به شو له وه
 سووتان؛ پی بوون. (سوختن با شعله)
 + نای. سی. یو: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ به شیکی
 خه سته خانه بو ناگالیوونی تاییه تی نه خوش و
 ئیجازه ی نزدیک بوونه وه یا دیداری که سو-
 کارنه دان بو چوونه ژووره وه. (آی. سی. یو)

نایشوکی: [ناو] چه‌شنه‌گورانییکه. (اسم-
آهنگیست)

نایشه‌وان: [ناوت] ناشه‌وان. (آسیابان)
نایفت: [ناو] وشه‌ییکی ناویستاییه: هومید؛
هیوا؛ قازانج. (امید؛ سود؛ منفعت)
نایله‌مه‌ل: [ناو] خه‌زایی؛ نایله‌مه‌ن. (پرند
ملخ خوار)

+ نایله‌مه‌ن: [ئاوه‌لناو] (۱) عایله‌مه‌ند؛
عه‌یالوار؛ دارای ژن و منالی زور. (عایله‌مند)
(۲) [ناو] خه‌زایی. (پرند ای است)

ناینه: [ناو] (۱) داهاتوو؛ نایهنده؛ تاتی. (آینده)
ناینه‌گه‌ل: [جیناو] که‌سانی که له داهاتوو دا
دین؛ داهاتوو‌گه‌ل. (آیندگان)

ناینوو: [ناو] (۱) ناوی قه‌ومیکی سه‌ی پیست
که له باکووری ژاپون ده‌ژین. (قومی در
ژاپن) (۲) ههریه‌ک له ئەندامانی ئەو قه‌ومه.
(اعضای آن قوم) (۳) زبانیان. (زبان آن قوم)
نای وای؛ فد؛ [ده‌نگه‌ناو] هه‌ی هه‌وار؛ نه‌ی
هه‌وار؛ نه‌ی داد. (ای داد)

+ نایه: [ناو] (۱) رسته‌ییکی ته‌واوی قورعانی؛
کورتکراوه‌ی نایه‌ت. (آیه) (۲) پوور. (عمه) (۳)
سوود؛ قازانج؛ له‌گه‌ل مایه به‌کار ده‌بریت؛
نایه‌ومایه. (سود و منفعت)

نایه‌ته‌ل کورسی: [ناو] چهند نایه‌تیک که
له سووره‌ی ئەلبه‌قه‌ره‌دایه. (آیت الکرسی)
نایه‌خته: [ئاوه‌لناو] پرووت و بی‌هرگ؛ زیاتر
بو ده‌رکیشانی شیر و خنجیر له کالان
ده‌وتریت. (آخته)

نایه‌رگا: [ناو] ناورگه؛ ناورگا. (آتشگاه)
نایه‌ره: [ناو] پیوانه‌ی دیاریکراو؛ نه‌ندازه؛

عه‌یاره. (پیمانه)

نایه‌خ: (۱) [ناو] ره‌ندی ئاوده‌س.
(فاضلاب) (۲) [ئاوه‌لناو] بی‌نایه‌خ. (بی
ارزش) (۳) جیا کردنه‌وه‌ی خراب له چاک.
(جداکردن و کنار گذاشتن بد از خوب)

نایه‌ندوره‌وه‌ند: [ناوت] هه‌موو شو؛ هات‌و‌چو؛
هه‌لس و که‌وتی زور. (آمد و رفت زیاد)

نایه‌و: [نامراز] هه‌ی هه‌و؛ نه‌ی هه‌و؛ له کاتی
توو‌ره بووندا ده‌گوتریت؛ ده‌نگدانی ئەسپ له
سه‌ر ئاخو؛ یانی ته‌نیشست؛ یان ئارام‌به.
(زکیسه. برو کنار)

نایه‌و نایه‌و: [نامراز] حه‌یه‌حه‌ی. (به به همراه
نیشخند)

نایی: [جیناو] ئەه‌وان؛ (نایی) واتا؛ ئەه‌وان وتیان.
(آنها)

نایی: [پاشگر] به‌دوای ناو و ئاوه‌لناوه‌وه‌ده-
لکیت و ناویکی دیکه (به‌ره‌مه‌می‌چاوگه‌ی)
لی‌دروست‌ده‌بی وه‌ک؛ به‌رد (به‌ردایی)
پان (پانایی) (پیواژه)

ناییسه: [ئاوه‌لناو] (۱) یاییسه؛ نه‌زوک؛
ئه‌ستپور؛ (یائسه) (۲) [به‌ند] ئەلعان؛ ئیستا.
(اینک)

+ نایین: [ناو] (۱) ده‌ستووری دین و
مه‌زه‌ب؛ (۲) یاسا؛ ره‌سم؛ نایینی به‌ره‌وه
بردنی جه‌ژن و زهماوه‌ند. (آئین)

نایین و ره‌وه‌ن: [ناوت] نایه‌ن و ره‌وه‌ن؛ (ب)
میوانی زور هاتن؛ هاتو‌چو‌ی زور. (رفت و آمد
زیاد)

نایینه: [ناو] ئاوینه؛ ویده‌چی (ئاو وینه)
بووییت. (آینه)

ثايننه بنی: [ناو] ثاوینه بهندی. (آینه بندی)
 ثايننه داری له شاری کوپران: (ب) هونه
 نواندن به که سانی که لیی حالی نابن. (آینه
 داری در شهر کوران)
 ثای. یو. دی: [ناو] که ره سته ییکی چکوله که
 له نیو له شسی ژاندا داده نریت بو شه وهی
 ثاوس نه بن. (آی. یو. دی)
 ثج: [ثامرازی دهنگ] وشه یی دهنگدان. (از ادات
 صدا)
 ترمپی: [ناو] نه زمه پی؛ جوریک تری. (نوعی
 انگور)
 تسترانه: [ناو] جوریک لاوک؛ جوریک-
 تسترانی دلداری. (نوعی آواز)
 تشک: [ناو] په ی؛ دووسه ری ماسوولکه ی
 به له ک که به پاژنه وه چه سپاوه له کروژ
 کروژه نهر متره و په نگی سپیه له چه ق ده کا
 له پشت پاژنه دایه. (پی پشت پاشنه)
 ته شکیل: [ناو] ده سه لات؛ هیژ؛ توانایی.
 (توانایی)
 تلؤل: [ناو] هه لؤل؛ بوش؛ ناو خالی. (تو خالی)
 تله: [ناو] هه لؤل. (عقاب)
 تلهو [نا] هه لؤل. (عقاب)
 تله هه: دمبا؛ بیسه؛ جا؛ لیگه پی. (بگذار)
 تلیمی: [ناو] شالی ملیج. (شال گردن)
 توب: (۱) < هوبه؛ چهند په شمال له په نای
 یه کدا. (جمع چند چادر) (۲) هوب (هوب)
 فرمانی راهه ستاندنی ماشین (سه یاره) که
 شاگرد به شوق پی ده لی، له نیستوی
 ټینگلیزیه وه هاتووه. (هپ)
 توبژنک: [ناو] بیژنگ. (غربال)

توبلیسک: [ناو] فرد؛ فد؛ مایل؛ به رانه به
 ۱۶۰۹ متر. (مایل)
 توبنه: [ناو] گری دار؛ قووندهر. (گره چوب؛
 اوینه)
 توبوا: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ که ره سته ییکی
 موسیقایی توروپیه له زورنا ده کا. (ابوا)
 توبهر: [ناو] بهرگه لیفه؛ پرووی لیفه. (رویه-
 بالای لحاف)
 توبهری: [ناو] لیفه ی چکوله. (لحاف کوچک)
 توبال: [ناو] عاقیقی مه شهوور به عاقیقی
 سلیمانی. (عقیق سلیمانی)
 توبپا: [ناو] (۱) جوریک شانوگه ری هاوپی
 له گه ل موسیقا دا. (۲) هو لی به جی هینانی ته و
 کاره. (اپرا)
 توتومیل: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ماشین؛
 سه یاره؛ (باری، سواری، شکاری) (اتومیل)
 توتوو: [ناو] تدا؛ فد؛ که ره سته ی سافکردنی
 قوماش و لیباس؛ توتووی؛ ژبه رقی،
 زوو خالی، بوخار ("هه لم") (اتو)
 توتووچی: [ناو] تدا؛ فد؛ توتوو کیش. (اتو کش)
 توتوو کراو: [ناو] بهر لیباس و قوماشی ساف و
 سوف کراو؛ توتوو کیشراو. (اتو شده)
 توتوو کردن: [چاوگه، ت] کاری توتوو لیدان؛
 توتوو کیشان. (اتو کردن)
 توتوو کیش: [ناو] بک که سیک که پیشه ی
 توتوو کردن و توتوو لیدانه. (اتو کش)
 توتوو کیشی: فد؛ [ناو] بهر هه می چاوگه [په وتی
 توتوو کیشان. (۱) کاری توتوو کردن
 لیباس. (۲) دووکان یا جیگای توتوو کردن. (اتو
 کشی)

ئوتى: تىد [ناو] ئوتتوو. (اتو)

ئوجاخ: [ناو] تىد؛ فىد؛ كوانوو؛ وهجاخ. (اجاق)
ئوجاخكوپۇر: [ئاوۋەلناو] (ب) كە سىك كە
مىندالى ئېرىنەى نىيە؛ وهجاخكوپۇر. (اجاق
كور)

+ ئوخ: [قامراز] (۱) ئاخ؛ ئوف. (آخ برای درد و
ناخوشى) (۲) ئوخەى؛ ئوخەيش. (آخيش
برای خوشى)

ئوختاپووس: [ناو] يۇنان د؛ اند؛ فرد؛ فىد؛
هەشت پاي دەريايى. (اختاپوس)
ئوخچى: [ناوبىك] (۱) تيرهاويۇر. (تير انداز)
(۲) تىفنگىچى. (تفنگىچى)

ئوخرا: [ناو] (۱) خاكىكەئوكسىدى ئاسنى هە-
يە. (۲) پەنگى قاوھىي زور ئاچخ (ئاجورى يا
زەردى مەيلەو سوور؛ پەنگى ئوخرا). (اخرى)
ئوخزن هاتن: كولوكوى دل دامرکان؛
ئوقرەگرتن. (دل آرام گرفتن)

ئوخىن: [چاوغە] خەم خورى. (غم خورى)
ئوڭوكلون: [ناو] فرد؛ اند؛ فىد؛ تراوى عەتر
گەلى جورا و جور كە ئالكوڭ دارە. (ادكلن)
ئورارتورىو: [ناو] ئاوازيكى چەند بەشى لە
موسىقاي رۇژ ئاوييدا كە بىزەرەكان بى شانۇ
گەرى دەيلىن. (اورارتورىو)

ئورارتويى: [ئاوۋەلناو+ناو] (۱) خەلكى
مەملەكەتى لە ميژىنەى ئورارتو، لە داوينى
كيوى ئاراتەوۋە تا زەرياي وان. (۲) زبانى
ئەو قەومە. (۳) پىئەندىدار بە ئورارتوۋە.
(اورارتويى)

ئورال ئالتانى: [ناو] زىانگەلى كەوناراي توركى
و مەغولى. (زىلئەى تركى و مغولى)

ئورانىوم: [ناو] فرد؛ فىد؛ اند؛ تىد؛ كانزايى كە
داراي رادىو ئەكتىوۋ؛ بومبى ئاتوم ئەنجامى
شكاندى ئاتومى ئورانىومە. (اورانيوم)

ئورانووس: [ناو] فرد؛ فىد؛ حەوتەمىن
ئەستېرەى نزيك بە گوۋى زەموى. (اورانوس)
ئورتىزە: (۱) ھەلپەرە. (برقص) (۲) [ناو]
قنچكەسلأو؛ سىتكەسەلام. (سندەسلام؛ گلمزە)
ئورتىزان: [چاوغەت] ھەلپەرىن؛ ھەلپەركى.
(رقصيدن)

ئورتويىد: [ناو] فرد؛ فىد؛ اند؛ ئىندوكتورى
نەشتەركارى ئىسكەبەندى و شىكستە بەندى.
(ارتوپد)

ئورتودوكس: [ناو] فرد؛ فىد؛ اند؛ (۱) لقى لە
دىنى مەسىحيەت. (۲) كەسىك كە شوپىگىرى
كليساي ئورتودوكس و ئايىنى كوۋنى
مەسىحيەتە. (ارتدوكس)

ئورتودونسى: فرد؛ فىد؛ اند؛ [ناو] كارى-
پىكوپىك كىردنى ددانى خوار و خىچ
يان پىچ و نالەبار. (ارتدنسى)

+ ئوردوو: [ناو] تىد؛ فىد؛ (۱) سپا؛ ھوردوو. (۲)
زبانى ھىند و ئېرانى كە لە ھىندوستان و
پاكستان وئەفغانستان قسەى پىدەكەن. (۳)
تاقمىك خەلك كە بو ماوھىيەك لە جىگايىكدا
كو بىنەوۋە و بىمىننەوۋە. (۱و۲و۳ اردو)

ئوردوكشى: [ناو] لە شىكە ركشى. (الشكر
كشى)

ئوردوگا: [ناو] فىد؛ ئوردووبەز؛ جىگاي مانەوۋەى
ئوردوو؛ ئوردووكاى: (۱) فېركارى (۲) ۋە-
رزشى (۳) كارى ئىجبارى (۴) ئاوارە گەل (۵)
پەنابەران (۶) پىشاھەنگى (۷) خويندكاران (۸)

دیل گەل (۹) ھاوینی (۱۰) نیزامی (۱۱)
 جەنگی (۱۲) ئۆردوگای خووگرتووان بە
 تریاک و هیروئین بو تەرک کردن و
 مالیجه بوون. (اردوگاه)
 ئۆردەک: [ناو] فە: تە: پەلەوهریکی ئاویە،
 چکۆلەر تەلە قاز. (اردک)
 ئۆردیبه هیش: فە: [ناو] دووه مین مانگ لە
 سالی هەتاوی. (اردیبهشت)
 ئورز: [کاری ئەمری] هەلسە؛ هەستە. (باشو)
 ئورشیان: [لەچاوگی ئورشین] دل تیکچوون؛
 ئۆرتیکچوون؛ دل بەیە کداهاتن؛ پشانهو؛ فە-
 پشیان. (دل آشوب شدن)
 ئورفە: شاریکی کوردنشین، نزیک بە دیار
 بەکر. (شهر اورفه)
 ئورکیستر: [ناو] فە: اند: گروپیکی موسیقا
 زان کە پیکهوه ئاهەنگی لێدەن. (ارکستر)
 ئورکیستراسیون: فە: (۱) سازبەندی و
 تەنزیمی یەک ئاهەنگ بو چەند
 کەرەستە ی جوړاو جوړ. (۲) هونەری
 دروستکردنی ئاهەنگ بو ئۆر کیستر
 (ارکستراسیون)
 ئورکیسترسەمفونیک: فە: [ناو] ت: [ناو] ت:
 گروپیکی زۆری سازژەن کە لە لێدانی هەر
 ئاهەنگیدا چەند نەفەر بو ژەندنی یەک جوړ
 ساز تەرخان بکری. (ارکستر سمفونیک)
 ئۆرکیستری فیلارمونیک: فە: فە:
 ئۆرکیستریک کە ئەندامی ئەنجومەنی
 فیلارمونیک (کوپی موسیقارانان و شوپگرانی
 موسیقا) بی. (ارکستر فیلارمونیک)
 ئۆرکیستری مەجلیسی: فە: [ناو] ت: [گروپی]

بچوو کی چەندکەسی ساز ژەن. (ارکستر
 مجلسی)
 ئۆرگ: [ناو] فە: فە: کەرەستە ییکی
 موسیقاییە. (ارگ)
 ئورگیلان: [چاوگە،] وەرگەپان؛ فەگەپان؛
 گەپانەو؛ وەرچەرخان؛ زفەپان.
 (برگشتن؛ بازگشتن)
 ئورمی: ورمی؛ شاریکە لە ئازەربایجانی روژ
 ئاوا کە کورد و تورک نشینە. (ارومیه)
 ئۆرناگ: [ناو] نمونە. سەنبول. (نمونه، الگو)
 ئۆرنج: ھاوسەری زەردەشت پیغمبەر
 (همسر زرتشت پیغمبر)
 ئۆروسی: [ناو] روس؛ فە: عوروسی؛ جوړیک
 پەنجیرە ی قەدیمی بە چاوانە و شووشە ی
 چکۆلە و پەنگینەو کە بە شیوہی کەشەوی
 هەلەدەرایەو یان دادەرایەو. (اروسی)
 ئۆزالید: [ناو] فە: جوړیک کوپیە گرتن لە وێنە
 و خەریتە لە سەر کاغەزی هەستۆک (بە
 هوێ هەلمی ئامونیاکەو). (ازالید)
 ئۆزنگ: [ناو] زرائی؛ ئەژنۆ؛ ژنۆ. (زانو)
 ئۆزۆر: [ناو] ئازار. (آزار)
 ئۆزۆن: [ناو] فە: فە: گازیکە لە قاتی
 سەرموه ی ھاوای دەوری گوێ زەویدا. (ازن)
 ئۆزەر: (ف. یاد) [ئاو و ئاوا] بە ئاوانگ؛ مەزن؛
 شکۆدار؛ دەمراست. (شکوهمند)
 ئۆزیزە: دوینی. (دیروز)
 + ئۆستاد: [ناو] ئاوەلناو] فە: (۱) مامۆستا؛
 ناوی بالاترین مەقامی مودەپرسی زانستگا.
 (۲) سەر کارگەری کارنامەد و کارزان؛ ئۆستاد
 کار: (۳) سوا؛ سواکار؛ وەستا؛ کارزان؛ کارامە.

(استاد)

ئوستاندار: [ناو] فەد: پارێزگار. والی: بەر پەرس
وسەر کردەوی ھەرێم. (استاندار)

ئوستانداری: فەد: [ناو] (١) بینایێک کە
ئوستاندار ئیشی تێدا دەکا. (٢) شوولی
ئوستاندار. (استانداری)

ئوستەر الیایی: [ئاوێلناو + ناو] (١) خەلکی
ئوستەر الیا. (٢) گرێدراو بە ئوستەر الیاوێ.
(استر الیایی)

ئوسقوف: [ناو] مەقامیک لە کلیسا دا بانتر لە
کەشیش. (اسقف)

ئوسلوواک: [ئاوێلناو + ناو] خەلکی ئوسلوواکی؛
قەومی ئوسلوواکی و زیانیان. (اسلواکی)

ئوش: فەد: [ئامراز، دەنگەناو] ھۆش و ھیش؛
کە کورتکراوێ ھیشە ک یا ئیشە کە بە
تورکی یانی کەر، دەنگی بۆ ڕاوەستانی کەر.
(صدای برای ایستادن الاغ)

ئوشت: [دەنگەناو] ئوشت؛ ھۆش؛ ھوشت.
(هش)

ئووشن: دەبیژن، ئیژن؛ دەلین. (میگویند)
ئووغربی: فەد: لە زمانی تورکییەو ھاتووێ
(١) بۆکوی دەچی؛ سەفەر بە خێر. (کجا
میروی) (٢) سەر خێر چی؛ خێر لە ڕیتا
بیت. (سفر بخیر)

ئوغلانە کەم لەبی لەبی: کبابی بابی ٢
ئوغلەگ: گوندیکە لە ئازەربایجانی ئێران کە
زیاتر لە قەدیما زوێرناژەن و دەھۆل کۆت-
بوون و مەیموون و ورچیان ڕادەگرت و بە
دێھاتی کوردستاندا دەگەڕان و بەزمیان
دەگێما. (قریه ای است)

ئوفاڵمی: [ناو] فەد: ناوی نەخۆشین
پەنمینی گووی چاو. (افقالمی)

ئوفسیت: فەد: فەد: (١) چاپی ئوفسیت؛ (٢)
جوړیک مەکینەیی چاپ کە لە زینگ و کاغەز
کەلک وەر دەگرت. (افست)

ئوفاڵز: [ئاوێلناو] لەبەر دڵان؛
خۆشەویست (عزیز)

ئوکالیپتۆل: [ناو] عەتریکە لە داری ئوکا
لیپتووس دەگیرێ. (عطر درخت اکالیپتوس)
ئوکالیپتووس: [ناو] دارێکی جەنگەلییە،
بەتایبەت لە ئوستەر الیا زۆرە. (اکالیپتوس)

+ ئوگر: [ئاوێلناو] (١) ھوگر؛ لایەنگر.
(ھوادار) (٢) دەستەمۆ؛ ئارام گرتوو؛ گیرۆدەبوو؛

تۆنکە؛ ئوقرەگرتوو. (رام شده)
ئول: [ناو] بۆی ھەییە لەیولی تورکییەو ھاتی
واتا ڤی، ڕیپازگە، ڕیگا، بواری دینی. ئایین.
(راه)

ئولەمپاد: [ناو] فەد: فەد: (١) وەرزشگەلی
جیھانی کە ھەر چوار سال جارێک لە
مەملە کە تیکدا بە ڕێوێ دەچیت. (٢) ھەر جوړە
کی بەرکی جیھانی لە بواری زانستی و
لێھاتوویی و وەرزشییەو. (المپاد)
ئولەمپیک: [ناو] گرێدراو بە ئولەمپادەو. (المپیک)

ئولی: [بەند] ژوور؛ ناوێوێ وەتاغ. (داخل
اتاق)

ئومەوی: فەد: پێوەندیدار بە ئومەویانەو
کە دوو زنجیرە لە فەرمانڕەوایانی
مەملە کە تەکانی ئیسلامی بوون لە شام و
ئەندلۆس. (اموی)

ئومىدەوار: [ئاۋەلناۋ] قىد؛ بەھىۋا؛ ھىقىدار؛
بەئاۋات؛ ھىۋادار؛ بەھومىد؛ ھومىدەوار؛
بەھىقى. (امىدوار)

ئونجە: [ناۋ]ۋىنجە؛ يۈنجە. (يۈنجە)
ئوندا: [ئاۋەلناۋ] پىۋار؛ گوم؛ بەرپىۋار؛ بزر؛ وندا.
(گم)

ئونس: [ناۋ] قىد؛ قىد؛ سەنگى كىشانە يىكە
بەرانبەر بە ۲۸ گرەم. (اونس)
ئوۋ: [پىتى پىۋەندى] ۋە؛ ۋ؛ پىتى پىۋەندى
ئوۋ رستە. (و)

ئوۋچىك: [ناۋ] تىل؛ قامىك. (انگىشت)
ئوۋد: [ناۋ] پىز؛ قەدر. (احترام)
ئوۋدە: [ئاۋەلناۋ] بەرپىز؛ بەقەدر. (محترم؛ با
احترام)

ئوۋر: [ناۋ] سىك؛ زىك؛ ورگ. (شكىم)
ئوۋرەلىشىك: [ناۋ] دوۋچەرخەى موتۋېرى؛
موتۋ سىكىلىت؛ كەرماشىنى ماتۋېرى. (موتور
سىكىلت)

ئوۋرت: [ناۋ] نىشتىمان؛ مەزراى نىزىكى گوند.
(مىھن؛ مزرعە نىزدىك)

ئوۋرگ: [ناۋ] ۋرگ؛ گەدە. (شكىمبە)
ئوۋرىن: [چاۋگە] ۋوراندن. (زوزە)
ئوۋزۈن پىروون: [ناۋ] (۱) لە توركى ۋەرگىراۋە.
(ئوۋزۈن بىرنى) ۋاتا لووت درىژ.

(دماغ دراز) (۲) جۈرپىك ماسى كە خاۋىيارى
لى بە دەست دى. (ازون برون)
ئوۋزەر: [ناۋ] جى؛ جىگا. (جا)

ئوۋسەر: [ناۋ] كەندۈۋى ئارد. (كندۈۋى آرد)
ئوۋشى: (۱) ھېشۋو؛ بۆل. (خوشە) (۲)
ئىزى؛ دەلىي؛ دەپىژى (گۈبى)

ئوۋول: [ناۋ] قىد؛ ئوۋقول توخمەك؛
جىگە يىك كە ئىسپىم لە ناۋىدا دەگوروى و
دەپىتە ئاۋەلمە. (اوول)

ئوۋلا؛ ئەۋلا. (انطرف)
ئوۋلى: [ناۋ] ئەۋمى دوۋھە مى خانوو (طبقە-
۲ خانە)

ئوۋيقت؛ بارى كەللا؛ ئافەرىن. (آفرین)
ئوۋپىر كۆت: [ناۋ] قىد؛ قولى بەلتە؛ زىاتر لە
قوماشى ئاۋ نەدەلپىن چى دەبى و بەسەر
لىياسدا دەيكەنەبەر. (اوركت)

ئوۋپەرەدە؛ بوۋردنەۋە؛ دل سىستىۋون و
بىئال بۋون. (بىئال شىدن)
ئوۋپىت: [ناۋ] ئاۋە پىۋوت. (پىر كىندن با آب
گرم)

ئوۋھىلى: ئوۋخەى؛ ئوۋخەش. (آخيش)
ئوۋپىزىنگ: [ناۋ] پىزىنگ. (غىبال)
ئوۋپىزە: [ناۋ] كىنچە؛ قايشى جۋوت. (چىرما
بىن يۈغ و خىش)

+ ئوۋپىن: [ناۋ] قىد؛ عۈين؛ كايە؛ كالتە؛
يارى. نىۋەى ماسىك لەنەردىندا (بازى)
ئوۋپىن باز: قىد؛ [ئاۋەلناۋ] (ب) (۱) عۈين باز؛
كالتە چى؛ شوۋخى باز؛ (شۋخ) (۲) كايە كەر؛
يارى كەر (بازىگر) (۳) [ئاۋەلناۋ] قىلە باز؛
مە كىرباز. (خىلە گر)

+ ئە: (۱) ئامرازى ھىما بو جىناۋ؛ ئەۋ، ئەم،
ئەمىن، ئەتۈ، ئەمانە، ئىمە. (حرف اشاره) (۲)
ئامرازى ھىما بو نىزىك و دوۋر؛ ئەمە، ئەۋانە،
ئەۋتەسپە. (اشارە بە نىزدىك و دور) (۳) بە-
جىي ئا بە كاردەبرى؛ ئەئىرە؛ ئائىرە (بە جى ۱)
(۴) لە جىي دە بە كاردەبرىت؛ ئەچم؛ دەچم؛

ته توانم : ده توانم. (به جای می در علامت مضارع)
ته تاوا: تاوا؛ بهوشیوه؛ بهوجوره؛ بوی تاواهی.
(اینطوری)

ته بابوز: [ناو] جهرده؛ ریگر؛ تهریده. (راهزن)
ته بابوزی: [ناو] جهردهیی؛ دزی؛ ریگری.
(دزدی؛ راهزنی)

ته بال: وشه ییکه بو وه پالدانی قسه ی خراپ؛
تهو خرایه ی ته بال مهده؛ چه سپاندن؛
وه پالدان. (نسبت دادن و چسپاندن)

ته بجهد: ناوی چوار پیتی ته لف و ییی
عهره بییه؛ (ته لف، ب، ج، د) (ب) هر پیتی
ته بجهد له ته لفو ییدا ژماره ییک کی دیاری
کراوی هه یه. (ابجد)

ته بدال: [ناو، تاوه لئاو] عد؛ فذ: (۱) سه وداسهر؛
دهرویش؛ (۲) ته ودال؛ عه ودال. (درویش)
ته بدالان: [ناو] ریوایه ته حه وت سواره ی
عه ودالان که بی موقابیله یاریده ری هه ژارانی
سهر گوی زهوی بوون. (ابدالان)

ته بروپه یوهس: [تاوه لئاو] دوو برو که له یه ک
جیا نه بوونه ته وه و پیکه وه لکابن. (ابرو
پیوست)

ته بروقه یتانی: [تاوه لئاو] (ب) ته بروی باریک.
(ابروی باریک)

ته بروکه وانی: [ناو، بهر ههمی چاوگه] ته بروی -
چه ماوه. (ابرو کماتی)

ته برو ناسک کردن: [چاوگه، ت] (ب)
ناز کردن. (ناز کردن)

ته برو هه ته کانندن: [چاوگه، ت] وه لآمی سه لی
دانه وه به هیمای برو. (ابرو بالا انداختن)

ته برو هه لگرتن: [چاوگه، ت] (ب) تارایشی
ته برو به هه لکه نندن و لا بردی مووی زیادیی
سهر و ژیری ته برو. (آرایش ابرو)
+ ته برهش: [تاوه لئاو] هه برهش؛ زور تینوو.
(تشنه)

+ ته برهش: [ناو] فذ: (۱) ته سپی شین بو ره ی
گول گول. (ابرش) (۲) میننه ییک که له
پاش زابنی ژه کی نه بییت بو ییچوه که ی؛
بیژه ک. (زاغوی بی شیر)

ته بلوقه: < ثابلوقه. (محاصره)
ته بله رهنج: که سیک که له بهر بی عه قلی
رهنج به خه ساره. (رنج به باد رفته)

ته بله مزنج: زیاده رموی. < ته بله رهنج. ته بووا:
مهشیا؛ تهشیا؛ ده بوو؛ دموواییت. (میایست)
ته بووته یاره: [ناو] ماشینی سی چه رخه؛ (ب)
سه یاره ی زور شر و شه ویق و کوئن. (ابو
طیاره)

ته بوو عه تا: [ناو] عد؛ فذ: (۱) ناوی
گوشه ییک (کوپله ییک) کی موسیقا که له
ده زگای شوور دایه. (۲) باوکی عه تا. (ابو
عطا)

ته بوولعه ول: ناوی په یکه ره ییک له میسر؛
(ب) ترس هینهر. (ابوالهول)

ته بووید: [ناو] موریانه؛ ته سپی. (شپش)
ته به نووس: [ناو] داری ثابنووس؛ داریکی زور
به ناویه و جوان بو دار تاشی و نه چاری که
رهنگی قاوه یی زور توخه. (آبنوس)

ته بی: ده بی؛ ته بی بروی؛ ده بی بروی؛ تاخر
واثه بی؛ تاخر واده بی. (باید؛ میشود)
ته بیال: [ناو] جاش؛ جاجم؛ په تنوو. (رخت خواب -

پنج؛ پتو)

نه پید: جوړه گهنمیکه. (نوعی گندم)

نه پراخ: [ناو] یونان؛ تند: یاپراخ؛ دولمه. (دلمه)

نه پلوک: گیای هه په لوک. (گیاهی است)

نه پهر تره: [ئاوه لئاو، به مند] زیاتر؛ ته غره.

(بیشتر)

نه پیون: [ناو] بووه ته نه فیونی نار هوی و

گوږ دروه. پښووسی نار هوی (پ) ی نییه

(افیون)

نه ت: (۱) [پیشگر] نیشانه ی داهاتوو، به

جیگای (ده ت): نه تکوژم؛ ده تکوژم. (علامت

مضارع) (۲) نات؛ خوشکی گه وره؛ داده.

(خواهر بزرگ)

نه تابه ک: فد؛ تند: [ناو] (۱) له ئاتا بیوکی

تور کییه وه هاتووه؛ وانا: باوه گه وره؛ (ب) ناوی

چهند تیره ی فرمانروا بوون وه ک:

نه تابه کانی موسل، نه تابه کانی فارس. (سلسله

ای از فرمانروایان) (۲) له قه بی و مزیر له

میژینه دا؛ نه تابه کی نه غزم؛ سه روک وه زیر.

(لقب وزیر؛ اتابک)

نه تانی: (۱) [جیناو] نه وه تانی. (اینست) (۲)

نه توانی؛ له چاو گه ی تانین (توانین) (میتواند)

نه تره ش: [ناو] (۱) زنده ق؛ زراو؛ زاور.

(کیسه صفر) (۲) جور نه ت؛ زات. (جړئت)

(۳) فریشته ی ناگاداری ئاو له ئایینی زه مده-

شتدا. (فرشته نگهبان آب)

نه تک لی بردن: [چاو گه ت] ئا بروو بردن؛

نه تک کردن؛ سووک کردن. (آبرو بردن)

نه تفک: [ناو] هی شووی چکوله؛ بولی چکوله.

(خوشه کوچک)

+ نه تله س: [ناو] فد؛ (۱) کتییی خه ریته ی

جوغرافیا. (۲) جوړیک ماشینی خاک

هه لکهن. (۳) ناوی زه ریاییکی به رینه،

ثوقیانووسی (به حری) نه تله س (۴) جوړیک

قوماش. (اطلس)

+ نه تله سی: فد؛ (۱) [ناو] گولییکی که م

بالایه؛ (۲) [ئاوه لئاو] به رنگی گولی

نه تله س. (۳) [ناو] جوړیک قوماشی ساف و

بريقه دار. (اطلسی)

نه توران: (۱) زیزده بوون؛ ده توران. (قهر

میکردند) (۲) زه رده شتی. (زردوشتی)

نه توږم: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ چوو کترین به شی

هه ر شت که له ئلیکتروږ و نوټروږ پیک

هاتووه. (اتم)

نه تو می: [ئاوه لئاو] پیوه نیدار به نه تو مه وه؛

بو می نه تو می؛ نیرو گای نه تو می. (آتمی)

نه توون: [ناو] ئارتوون؛ دوژه. (جهنم)

نه تهر: [ناو] (۱) نیشانه؛ جی شوین؛ ئاسه وار؛

هه تهر. (نشانه) (۲) هه تهر؛ هیزی دیتن؛ هه تا

چاو هه تهر ده کا ده شته. (کارایی دید)

+ نه ته ک: [ناو] پالوینه؛ پالو. (صافی)

+ نه ته م: ته نین؛ ته ونچنین. (باقتن)

نه تی: [ئامراز] بانگ کردن ی باجی، خوشکی

گه وره؛ (صد اکردن خواهر بزرگ)

نه جیانن: [چاو گه ت] عه جیانن په سه ند

کردن؛ بهر گه م کردن. (پسند کردن)

نه جکانن: [چاو گه ت] (۱) پروو کانن؛

نابووت کردن؛ له نیو بردن؛ چوواندن. (از بین

بردن) (۲) قم تیخستن. (کشتار جمعی) (۳)

ته فرو توونا کردن. (تارومار کردن)

نه جووړی: (۱) [له چاوگه ی (جووړان)] قسه ی
له دهمدا ټيکنه چې، زمانې به هه له ده چې.
(تېق می زند) (۲) ده دوړېت به (سووکایه تیه-
وه). (می بازد)

نه جووړی: [ناو] جوړېک خه یار؛ هاروی.
(نوعی خیار)

+ نه جهل: عد: قند: [ناو] وهختی مهرگ (اجل)
نه جهل هاتن: وهختی مهرگ هاتن؛ بزن
نه جهلی بیت نانی شوان ده خوات (په ند). (اجل
رسیدن)

نه جیلوک: بهرگ گوړین. (تعویض لباس)
نه حمه دومه محمود کردن: به قهر زوقوله ژبان؛
ژبانی ده ساود هس (ده ستاوده ست)؛ له
که سیک قهرز وهرگرتن و به که سیکی تر
دانه وه؛ (ب) ده ست و گوړی. (احمد و
محمود کردن؛ کنایه، با نسیه زندگي کردن)
نه حمه قانه: [په ند] قند: له پرووی بی عه قلیه وه؛
[ناوه لئاو] وهک نه حمه ق. (احمقانه)

نه حمه قی: قند: [ناو، بهر هه می چاوگه] که وجی؛
نه قامی؛ بی عه قلی؛ که مژه یی. (احمقی)
+ نه حوالهرسی: [ناو، بهر هه می چاوگه] (۱)
پرس و جو له حالی که سیک کردن. (۲) ره-
وتی سهردان له نه خوش و لیبر سین. (۳) (ب)
چاک و خوشی کردن. (احوالهرسی)

نه حیا: عد: قند: (۱) بوژاندنه وه؛ زیندو
کردنه وه. (زنده کردن) (۲) شهو بیداری؛ شهو
نخوونی؛ (ب) شهو که لی ۱۹ تا ۲۱ ی مانگی
په مه زان، به تاییه ت له مه زه ه بی شیعه دا.
(شب بیداری)

نه خ: (۱) وشه ی دهنکه. (کلمه صداست)

(۲) پیس به زبانی مندالنه (پلشت بچگانه)
نه خباری: عد: قند: [ناو] مه که بیکی فیهی
شیعه یه که بو حه دیس و خه بهر زیاتر له
ده لیلی کرده وه یی پیز داده نی؛ دزی
نوسوولی. (اخباری)

نه خت و چار: [ناو، ت] هه ول و ته قه لای زور.
(تقلای زیاد)

+ نه خته: (۱) [ناوه لئاو] یه خته؛ گون دهر هاتوو؛
خه ساو. (۲) (ب) پیلوی خوړی و بی جهرگ.
(۳) [ناو] یه خته؛ ده سه کی داری که له که نار
ناودا ده یچه قین بو شین بوون. (اخته)

نه خته ر: [ناو] قند: (۱) هه ساره. (ستاره. اختر)
(۲) ناوی گولیکه. (نام گلی است) (۳) [ناوه بو
ژنان. (نامی زنانه)

نه خته رژمار: [ناو] هه ساره ناس؛ هه ساره ژمار؛
نه ستیره ژمار. (منجم)

نه خته رسوئی: [ناوه لئاو] نه ستیره
سوئی؛ (ب) به دبه خت؛ بی ټیقبال؛ پوژره ش؛
بی شانس (بی اقبال).

نه خرمب: [ناو] نه قهره ب؛ دوو پشک؛ دوماره-
کول (عقرب)

+ نه خشال: [ناو] نه شغال؛ ناشغال؛
زبل (اشغال)

نه خله خ: [ناو] قند: قند: سوخمه؛ سیخمه؛
کولونجه ی بی قول که قوشه و گو یا زیوهری
پیوه لکیند راییت. (دووراییت). (اخلخ)

نه خم کردن: قند: [چاوگه ت] پروو ترش-
کردن (اخم کردن)

نه خموته خم: قند: [ناو، ت] پروو گرزی له گه ل
قسه ی توند و تیژدا. (اخم و تخم)

نهخ و تف: [ناوټ] ناخ و تف. (اخ تف)
 نهخيار: نهغيار. (۱) [ناو] بېگانه؛ غه يرگه ل.
 (اغيار) (۲) هوښيار (هوښيار)
 نهخيوان: [ناو] شه قام. (خيابان)
 نهخيخ: [ناو] قد؛ ميخ ته ويله؛ ميخ زنجيري
 ته ويله؛ كول ميخي به ستنه وهی هه وساري
 ته سپ و حه يواني به رزه. (ميخ طويله)
 + نه دا: [له چاوگه ی دان] ده دا؛ که سيک که
 شتيک به که سيک نه دا؛ نان ده دا، پاره ده دا،
 جوين ده دا. (می دهد)
 نه دا: [ناو] (ف. ما) (۱) ناز و قه مزه (۲) دايک؛
 دالک (۱) کرشمه ۲. مادر)
 نه دا دهره ينان: [چاوگه، ت] ده مه لاسکی-
 کرڼه وه؛ لاسايی کرڼه وه خو له جيی
 که سيک نيشاندان؛ تعقيت و گالته کردن.
 (ادا در آوردن)
 نه دا و نه توار: [ناوټ] عت قد: (۱) نوين
 دهره ينان؛ کرڼه وهی شانو گهر يانه بو شوخی و
 پيکه نين. (۲) په فتاری ناپه سهند و ناشيرين.
 (ادا و اطوار)
 نه داوه کردن: [چاوگه، ت] (۱) دوو پات-
 کرڼه وهی قسه. (بازگویی سخن) (۲) دانه وه؛
 قهرز دانه وه؛ قهره بوو کرڼه وه. (ادا کردن)
 + نه دمبيات: [ناوټ] قد: (ثات) په وتی (کو) ی
 ثاره ويه، (۱) نيشان دانی هونه ری هه ر
 ميله تيک له پڙه کی که لام و ويژه دا. (۲)
 کوئی نوسراوه گه لی که ناوه روکیان له لايه ن
 ميله تگه لی جوړاو جوړموه په سهند کرابی-
 (ادبيات)
 نه دمبياتي کلاسيک: قد: نه دمبياتي که ونارا؛

هه روه ها شيمری کلاسيک: شيمری کوڼ؛
 دارای وزن و قافیه. (ادبيات کلاسيک)
 نه دی: مند ألان ده لئين؛ دايکه؛ دايه. (مادر)
 نه دی نه دی: به لی به لی. (بله بله)
 نه را: [به ند] بو؛ به خاتر؛ له بهر؛ بوچی. (چرا)
 نه رابه: [ناو] قد؛ ثاره بانه؛ عه ربه بانه؛ گاری؛
 گاريه؛ عاره بانه. (ارابه)
 نه رابه ی دهستی: [ناو] (۱) فەرغوون. (فرغون)
 (۲) نه رابه ی ده سترووش. (ارابه دستی)
 نه رابه ی جهنگی: قد: [ناو] ده بابه؛ تانگ (تانگ)
 نه رابه ی که لی: [ناو] نه رابه ی دوو ته گهره که
 جوو تيک که ل گامپش پايده کيشن، زياتر بو
 کولوش کيشان به کاری دين. (ارابه بزرگ
 دو چرخ)
 نه راجووی: بوچی. (برای چه)
 نه رارات: < ثارات. (ارات)
 + نه رامنه: قد: (۱) [ناو] کوئی نه رمنی.
 (جمع ارمني) (۲) [ناو] لانه واز و هه ژار؛
 له وانه يه له تور کييه وه هاتي. (کثارامه-
 نه)؛ ثارامنه؛ له ناودا گير خوار دوو؛
 ده سته وسان. (فقير؛ وامانده)
 نه رانه: [ناو] خه زيم؛ لوو ته وانه. (زينت دماغ)
 نه راومند: [ناو] لانه واز؛ ثاراومند؛ بليند؛ بهرز. (بلند)
 نه ربابانه: [ناو] لانه واز (۱) ناغايانه؛ وه که نه رباب.
 (ارباب اسا) (۲) [ناو] به هره ی ماليکانه. (بهره
 مالکانه)
 نه رباب و په عيه تي: [ناوټ] په وتيکی ژيانی
 کوومه لايه تي بوو که نه رباب خاوه نی زهوی و
 زار بوو (ارباب ورعيتی)
 نه ربابی عيلم: قد: [ناو] خاوه نی زانباری؛ (ب)

زانایان؛ زانیاران. (اریاب علم)

ټه ربایې قه لږم: فډ: [ناو] (ب) نووسهر؛ قه لږم به دهست. (اریاب قلم)

ټه ربووش: [ناو] ټه سپی شیئی سوور هوول. (کرنګ: سرخ رو)

ټه ربه: [ناو] ربه: به رانېهر به ۲/۵ کیلو ډانه ویلې؛ ربه: به رانېهری شش مشتی هه ردو دهست ډانه ویلې. (۲/۵ کیلو غله)

ټه ریزه: [ناو] باوه شین؛ باره وشه. (بادبزن)

ټه رتک: [ناو] ټه تک؛ سوو کایه تی. (توهین)

ټه رته ش: [ناو] سوپا. هیزی عه سکه ری له دهوله ټیکدا. (ارتش)

ټه رته شپود: فډ: [ناو] بانترین دهره جهی نیزامی له ټیراندا له رابووردوودا. (ارتشبد)

ټه رته ش سالاری: میلیتاریسم؛ حکومتی ټه رته شیکگل. (ارتش سالاری)

ټه رته شی: [ټاوه لټاو + ناو] (۱) پیوه ندیدار به ټه رته شه وه؛ پوټینی ټه رته شی؛ فروکه ی ټه رته شی؛ سه یاره ی ټه رته شی. (۲) که سیک-

که له ټه رته شدا (دهوام) شول ده کا. (ارتشی)
ټه رجووم: [ناو] ټه رجوو؛ تکا؛ پارانوه؛ داخواز؛ داوخواز. (خواهش)

ټه رخ: چال؛ قوولکه. (چاله)

ټه رخانن: [چاوگه یت] مانډوو کردن. (خسته کردن)

+ ټه رخواه سوور: [ناو] (ب) ټه وهلی بههار کاتیک باران قور او له گهل خویندا دهریزته ناو چوم و پهنگی سوور ده کات. (اول بهار)

ټه رخواه سووری بههار: (ب) کاتی که چوم هه رته ی ټاو زوریه تی. (موسم بهار که

رودخانه گل آلودو پر آب است)

ټه رخن: مانډوو بوون. (خسته شدن)

ټه رده بیژ: [ناو] ټه ردناس؛ زهوی ناس؛ خاک ناس. (خاکشناس)

ټه رده شیر: (۱) رق و قینی شیر؛ مه لېه ند و سه رزه مینی شیر. (خشم شیر، سرزمین شیر)
(۲) ناوی ټه وه لین شای ساسانی که له هوژی کوردان بووه. (اولین شاه ساسانی که کرد بوده) (۳) ناوه بو پیاوان. (نام مردانه) (۴) نه پرپی شیر؛ ټه رین (نعره شیر) (۵) ټه رد واتا قسه پر است؛ شیر پر است و دروست. (حقیقت گو)

ټه رده ک: [ناو] ولأخی یه ده ک که سواری به دواي خویندا ده یکیشی. (اسب یدک)

ټه رده ل: به جهرګ؛ دلدار و نه ترس به جهرګ؛ (شجاع)

ټه رده لآن: (۱) کوئی ټه رده ل؛ دلبران؛ (دلبران)
(۲) بن زاروهی سنه و دهرنوری. (لهجه سنندجی) (۳) ټه مالهی ټه رده لآن که حوکماتی سنیان به دهست بوو. (خانواده امیران اردلان در سنندج)

ټه رده وان: چاوډیری زهوی؛ (نگهبان زمین)
ټه رده یژ: [ناو] ټه بوومه لهرزه. (زلزله)

ټه رپا: [ناو] مشار؛ ټه پره. (اره)
ټه رپه ټه ر: [ناو] ټه زه پنی که ر؛ عه ر عه ر؛ سه-

پنی که ر؛ سه ر سه ر؛ (عرعر)
+ ټه رز: [ناو] پوولی بیانی. (ارز)

ټه رزان جان: [ټاوه لټاو] هه رزان فروش؛ دژی گران فروش. (ارزان فروش)

ټه رزان فروش: فډ: (۱) [ټاوه لټاو] ټه رزان جان؛

کهسیک که شت هه‌رزان دمه‌روشی. (۲)
فروشی مال یا ملک هه‌رزاتر له قیمة‌تی
خوی؛ ماله کهم هه‌رزان فروش کرد. (ارزان
فروش)

هه‌رزان فروشی: فد: [ناو، به‌ره‌می چاو‌گه]
هه‌رزان جانی؛ دزی گران فروشی. (ارزان
فروشی)

هه‌رزان قیمة‌ت: فد: [ناو، له‌ناو + ناو] کهم
قیمة‌ت؛ کهم به‌ها؛ کهم نرخ. (ارزان قیمة‌ت)
هه‌رزانی: [ناو] هه‌رزانی؛ دزی گرانی. (ب)
هه‌راوانی و نیمة‌ت. (ارزانی)

هه‌رزرووم: فد: تد: باژیریکی کورد نشینه
له‌تورکیا. (ارزرووم)

هه‌رزناس: [ناو، ت] هه‌ردیژ. (زمین شناس)
هه‌رزنج: [ناو] ئانیسک؛ ئانیسک. (آرنج)
هه‌رزو: ناو، بو ژنان. (اسم دخترانه)

هه‌رزمنجان: شاریکی کوردانه له‌تورکیا.
(ارزنجان)

هه‌رزیل: [ناو] هه‌رزال. (سکویی در اتاق یا
چادر)

هه‌رژن: [ناو] داریکی بی‌ه‌ره. (نام درختی
است)

هه‌رژه‌نگ: (۱) ناوی دیوی شانامه. (دیو
شاهنامه) (۲) شه‌یتان. (شیطان) (۳) کتییی
وینه‌ی مانی پیغه‌مبه‌ر. (کتاب نقاشی
مانی) (۴) ترس؛ وه‌حشه‌ت؛ خوف. (وحشت)
هه‌رژه‌نگی دیو: (۱) ناوی دیویکی هه‌فسانه‌یه.
(ارژنگ دیو) (۲) پیای

زبه‌لا‌حی پیده‌شوبه‌ینن. (گنده‌بک)
هه‌رس: [ناو] هه‌رس؛ هه‌سرین؛ هه‌سر؛ رۆندک؛

فرمیسک. (اشک)

هه‌رسیم: [ناو] مه‌سه؛ قه‌لانگ؛ مه‌سی؛ شیشی
سه‌رته‌نوور. (میله روی تنور)

هه‌رشه‌ک: [ناو، له‌ناو] هه‌سوود؛ به‌خیل؛
چکووس. (بخیل)

هه‌رغه‌ن: ناوی شاریکی کوردانه له‌تورکیا.
(ارغن)

هه‌رغه‌نوون: [ناو] عد؛ فد؛ یونان؛ جو‌ریک
ئو‌رگی چوو‌که‌یه. (ارغنون)

هه‌رغه‌وان: [ناو] هه‌رخه‌وان. (ارغوان)
هه‌رغه‌وانی سوور: [ناو] په‌نگی هه‌رخه‌وانی

مه‌یلو سوور؛ له‌ئامیته‌ کردنی په‌نگی شینی
که‌م و سووری زو‌رت‌ر و سپی پی‌کدی.
(ارغوانی قرمز)

هه‌رفای: [چاو‌گه] په‌فاندن؛ په‌راندن. (ربودن)
+ هه‌رکان: عد؛ فد: (۱) ناو، بو پیایان، زیاتر
له‌کوردستانی تورکیا. (۲) پینج ریخه‌راوه‌ی
پادگانی نیزامی (روکنی ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵) که
هه‌ر یه‌ک هه‌رکی تاییه‌تیان له‌سه‌رشانه.
(ارکان)

هه‌رک: ئامرازی سه‌ر سوور‌مانه. (کلمه‌ای
برای تعجب)

هه‌رکدار: [ناو، له‌ناو] که‌سیک که‌کار و
ده‌ردیسه‌ری زو‌ر بیت. (کار مشکل داشتن)
هه‌رکه: (۱) کاری‌گرینگ. (کاربزرگ) (۲)
ئاگردان. کوانوو. شو‌مین. (شو‌مین)

+ هه‌رگ: [ناو] یاره‌گای شاهان. (ارگ)
هه‌رمان: [ناو، له‌ناو] به‌رحم؛ دل‌وفان. (مهربان)
هه‌رمان: [چاو‌گه‌ت] رووخان؛ تی‌ک‌ته‌پین؛
پمان؛ که‌وتن؛ په‌مان. (خراب‌شدن دیوار یا

خانه)

ئه‌رموود: [ناو]ئه‌مروود؛ هه‌رمی؛ هه‌مرو.
(کلابی)

ئه‌رمهن: [ناو]هه‌رمهن. (ارمن)

ئه‌رمهنستان؛ وڵاتی هه‌رمهنستان. (ارمنستان)

ئه‌رمه‌نی: [ناو] (۱) هه‌رمه‌نی؛ لقى له‌ نيزادی
هيند و ئوروپايی. (ارمنی) (۲) ئه‌ندامی ئه‌و
قه‌ومه. (ارامنه‌) (۳) زبانیان. (زبان ارمنی)

ئه‌رمين: [ناو]ئه‌ستیره‌ی قبیله؛ ئه‌ستیره‌ییک
که‌ لای باشووروه‌ هه‌لدی. (ستاره‌ جنوبی)

ئه‌رن: [ناو] (۱) ئه‌رد؛ نه‌رپه‌. (نهره‌) (۲)
قین؛ پک؛ کین. (کینه‌)

ئه‌رناف: [ناو]پق؛ کین؛ قین. (کینه‌)

ئه‌رناف لیچوون: [چاوگه‌،ت] پق نیشته‌وه‌؛
ئارام‌بوون. (آرام شدن) ئه‌رناندن: [چاوگه‌-
ت] زوو‌پ‌کردن؛ چروساندنه‌وه‌؛ چه‌وساندنه‌وه‌؛
ئازاردان؛ پق‌هه‌لساندن. (آزار دادن؛ عصبانی-
کردن)

ئه‌رن‌ناویت: [ناو]ئه‌رنه‌ووت؛ ئه‌لبانی؛ ئالبانیایی؛
(کشور آلبانی؛ آلبانیایی)

ئه‌رنه‌بووت: [ناو] جوړیک مه‌یموون که‌
شیوه‌ی ئینسان ده‌دا. (میمون)

ئه‌رنه‌مووته: [ناو] تېلا ناوه‌پاست؛ قامکی
نیوه‌پاست؛ هه‌لمه‌قووته. (انگشت‌وسطی)

ئه‌رنین: [چاوگه‌] توو‌پ‌بوون؛ ئازارکیشان؛
ئه‌رنین. (عصبانی شدن)

ئه‌رو: [ئامراز] هه‌رو؛ ئامرازی بانگ‌کردنی
پیاوانه؛ ئه‌ری؛ هه‌ری. (صدا کردن مرد)

ئه‌روه‌ند: [ناو] (۱) حيله؛ فیل‌وفه‌ره‌ج.
(حيله‌) (۲) چۆمی ئه‌روه‌ند له‌ باشووری ئێران.

(اروند رود)

ئه‌ره‌جی؛ شیوه‌؛ لیچوون؛ لیکردن؛ ویچوون؛
وه‌ک؛ شیوه‌دان. (شیبه‌؛ پنداشتن)

ئه‌ره‌جیا؛ ده‌ترانی؛ ده‌تگوت؛ وه‌ک؛ شیوه‌.
(شیبه‌؛ پنداری)

ئه‌ره‌جیای؛ [چاوگه‌] وازانین؛ پی‌وابوون.
(پنداشتن.)

ئه‌ره‌ق: [ناو] (۱) عاره‌ق؛ مه‌ی. (می) (۲) خو؛
ئاره‌قه‌. (عرق تن)

+ ئه‌ره‌قگیر: (۱) [ناو،بک] که‌سیک که‌
هه‌لمه‌تکین ده‌کا. (عرق تقطیر کن) (۲) [ناو]
ژیرکراس. (زیر پیراهن) (۳) [ناو] نه‌رمه‌زین.
(نمد زین)

ئه‌ره‌کوته‌ی: [چاوگه‌] که‌وتن. (افتادن)

ئه‌ره‌مداری: [چاوگه‌] پ‌اوه‌ستان. (ایستادن)

ئه‌ره‌مه‌رزای: [چاوگه‌] ئه‌ره‌مه‌رزای؛
دامه‌زراندن؛ سه‌قامگرتن. (جایگیر کردن)

ئه‌ره‌مه‌نه‌ی: له‌ کارکه‌وتن و پ‌اوه‌ستان.
ئارامه‌ندی؛ ئارامه‌نه‌ی؛ ده‌سته‌وسانی؛ تیا‌مان.
(ایستادن؛ <ئه‌رامه‌نه‌)

ئه‌ره‌نیای: [چاوگه‌] دانان. (گذاشتن)

ئه‌ره‌نیشه‌ی: [چاوگه‌] دانیشتن. (نشستن)

ئه‌ره‌وده: [ناو،بهر] ئاروینکراو؛ تاقیکراو؛ جه‌-
پ‌باندی. (آزمایش شده‌)

ئه‌ره‌وسته‌ی: [چاوگه‌] (۱) داخستن؛ پیوه‌دان؛
به‌ستن. (بستن) (۲) پان کردنه‌وه‌ی فه‌رش و
لباد. (پهن کردن)

+ ئه‌ری: [دامرازی] بانگ‌کردن؛ هه‌ری
ئامرازی بانگ‌کردنی ژنان، بو‌پیاوان ده‌لین
ئه‌رو. (صدا کردن زن)

ئەرئىز: [ئاۋەلئىز] بەرىن؛ پان وپۇر؛ لە غەرىزى
 ئارمويەۋە ھاتوۋە. (عرىض)
 ئەرىقان: [ناۋ] مەلبەندى ئىرەۋان؛ لە پېشدا
 كورد نشين بوۋە ئىستا پېتەختى ئەر مەنستانە.
 (ايرۋان)
 ئەرئىن: (۱) نەرپە. (نەرە) (۲) ئەندازە كىردن و
 پېۋانەى كوۋتال. (اندازە اى براى متر كىردن
 پارچە)
 ئەرئىنى: [بەند] جوابى بەلى؛ ئەرى. (جواب آرى)
 ئەرى و نەرى: بەلى و نەخىر؛ (ب) دوۋشك
 بوون؛ دوۋدل بوون. (آرە و نە)
 ئەزا: [ئاۋەلئىز] ئازا؛ خېرا. (شجاع)
 ئەزانى: (۱) دەزانى. (۲) دەستەۋاژە ۋەك ،
 پىرسىنى قىمەتى بىز، ۋەلام بىز دەزانى واتا
 چۈنبىيەتى و بارودۇخى بىز قىمەت دىيارىدە-
 كا. (۱) مىلداند. ۲. كىنايى، ۋەضىعت)
 ئەزايى: [ناۋ، بەرھەمى چاۋگە] ئازايى.
 (شجاعت)
 ئەزىيە: [ناۋ] كەپسۈۋول. (كپسول)
 ئەزىيەر: [ناۋ] مەمىشك سىپاردن؛ لەبەر؛ خېفز
 كىردن؛ دەر سەكەم ئەزىيەر كىرد؛ دەر سەكەم
 لەبەر كىرد. (حفظ)
 ئەزىي كىۋىلە: [ناۋ] نەغىنى كىۋى. (نغناى
 كۋى)
 ئەزىيىلە: [ناۋ] نەغنا؛ جاترە. (نغنا)
 ئەزىيىيە: [ناۋ] ئەزىيىلە؛ نەغىنى كىۋى. (نغنا)
 ئەزىيەرەست: [ئاۋەلئىز] خۇۋىست؛ خۇخۋاز؛
 خۇپەسەند. (خود خواه)
 ئەزىدىن زەرى: [ناۋ] (۱) جۇرپىك ھەلپەپ كى.
 (نوعى رقص) (۲) جۇرپىك قوماش. (نوعى پارچە)

ئەززا: [ناۋ] دايكە؛ دايە. (مادر)
 ئەزاتە: [ئاۋەلئىز] نەزۈك؛ قىسەر؛ ئەستېۋر؛
 ستېۋر. (نازا)
 ئەززاۋاتە: [ناۋ] دايك و باب. (پدر و مادر)
 ئەزىزى: [ناۋ] دايك و باب. (پدر و مادر)
 ئەزغەنى: شارپىكى كوردانە نىزىكى دىيار بەك.
 (شەھرى نىزدىك دىيار بىكر)
 ئەزمان: [ناۋ] زمان؛ ئاسمان؛ زىبان. (زبان.
 آسمان)
 ئەزمان تال: [ئاۋەلئىز] قىسەناخۇش؛ زىمان پىس.
 (بىزبان)
 ئەزمان تىز: [ئاۋەلئىز] زىمان تال؛ زىمان درىز.
 (بىزبان)
 ئەزموۋ: [ناۋ] ئارۋىن؛ تاقىكىردنەۋە. (آزمون)
 ئەزموپ: كىۋىكە لە پال شارى سىلېمانىدا.
 (نام كۋەيست در كنار سىلېمانىيە)
 ئەزىمىن: (۱) [ناۋ] زەۋى. (زىمىن) (۲)
 [چاۋگە] تام تاقىكىردنەۋە چەشتن؛ چىز كىردن؛
 چىشتن. (چىشىدن)
 ئەزەلىيا: دەئالا؛ دەپچىرا. (مى پىچىد)
 ئەزى: [ئامراز] (۱) چما؛ داخۇ؛ توبلىي.
 (تو گۋى) (۲) [جىناۋ] مەن؛ ئەمەن؛ (مەن)
 (۳) دەزى؛ مەندالى دەبى. (مى زايد)
 ئەزىچ: [جىناۋ] (۱) مەنىش. (مەنەم) (۲) لەۋ. (از
 او)
 ئەزىچ: [جىناۋ] ئەز زى؛ مەنىش. (مەنەم)
 ئەزىماندن: [چاۋگەت] غەزىماندن؛ پىز لىئان
 و مىۋانى كىردن؛ حورمەت گىرتن؛ خىزمەت
 كىردن. (تكرىم)
 ئەزىيە تىكرىد: [چاۋگەت] غەزىيەت دان؛ پەنج و

نازار پټگه ياندن؛ نه شکه نجه دان. (اذیت کردن)

نه زیهت کیښان: [چاوگه، ت]زه حمهت قبول کردن؛ په نچ و نازار کیښان. (زحمت کشیدن)

نهژ: له. (از)

نه ژدهر: [ناو] (۱) گولهي نه سله حه ی ژیر دهریاییه. (اژدر زیر دریایی) (۲) هه ژدیها؛ هه زیا؛ حه زیا؛ حه فی. (اژدها)

(۳) سه ره به یداخ. (سر پرچم) (۴) ناوه یو پیوان. (نام مردانه)

نه ژدهر نه ناز: [ناو، بک] (۱) پاوپړ یا ژیر دهریایی، که خاوه نی که ره سته ی نه ژدهر خسته. (۲) نه سله حه ییک که نه ژدهر دهخا. (اژدر افکن)

نه ژگه ل: [ناو] (۱) هه ژگه ل؛ چروچیلکه؛ درک ودال. (خار و خاشاک) (ب) (۲) ناکار ناشیرین؛ خوږی؛ ناشخال. (بی ارزش و بیکار)

نه ژمار: [پاشگر، ناوی بک] شمیر؛ که سی که ده ژمیریت؛ نه ژمیر. (شمار)

نه ژماره: [ناو، ت] ژماره؛ په قهه. (شماره) نه ژماردن: [چاوگه، ت] (۱) ژمارای؛ شماردن؛ بژاردن. (شمارش) (۲) یو تاوان دانه وه؛ تاوان بژاردن. (غرامت دادن)

نه ژمهت: [ناو] حه ییهت؛ هه ژمهت؛ حه حمهت؛ تاو. (هیبت؛ ترس)

نه ژمیر: [ناو، بک] ژمیر؛ کاری ژماردن؛ که س یان که ره سته ییک که ژماره ده کا. (شمار) نه ژمیراو: [ناو، بهر] ژمیراو؛ به حیساب هاتوو؛

(ب) پویه پیدراو. (شمرده شده)

نه ژناس: [ناو، ناوه لئاو] نه شناس؛ شناس؛ ناسپاو؛ ناسراو؛ ناس کری. (آشنا)

نه ژنو پی دادان: [چاوگه، ت] شکست پی- دان؛ کوْل پی دان؛ نه ژنو پیدادان: به نه ژنو پیداکوتان. (شکست دادن؛ بازانو ضربه زدن)

نه ژنو دادان: [چاوگه، ت] (۱) له سه ر چوک دانیشن. (نشستن بر روی زانو) (۲) کوْل دان و تیک شکان. (شکست خوردن) (۳) چوک دادان؛ نه ژنو دانانه نه رز. (زانو خم کردن)

نه ژنو شکان: [چاوگه، ت] (ب) به لای گه وره به سه ر هاتن. (مصیبت بزرگ نازل شدن)

نه ژنو شل بوون: [چاوگه، ت] (ب) هیلاک بوون به هو ی راوه ستان یا گه پرانی زوره وه. (کنایه از خسته شدن)

نه ژنهوا: [ناوه لئاو] گوی پرایل؛ شنهوا؛ ژنهوا؛ گوی دهر؛ بیسه ر؛ به لبه له گوش. (شنوا)

نه ژنهوتن: [چاوگه، ت] شنهفتن؛ بیستن؛ نه ژنهفتن. (شیندن)

نه ژه سهری: [ناو] نیوه شهو؛ به ینی نیوه شهو و به ری به یان. (نیمه شب)

نه ژی: (۱) دینی؛ ده شی. (می ارزد) (۲) زینوووه. (زنده) (۳) مار. (مار)

نه س: [کار، کردار] هه یه؛ هه س؛ گه وره س؛ گه وره یه. (است)

نه سان: [ناو، بک] کرپار؛ نه ستین. (خریدار) نه سپا: [ناو] ماهین؛ مایین؛ له ناو یستادا نه سپ

و نه سپا بوئیر ومیی نه سپ هاتوووه. (مادیان) (۲) نه سپه کان. (اسبها)

نه سپاب کیښی: [ناو، ت] (۱) (ب) مال-

گوښته وه. (خانه عوض کردن) (۲) کښانی
 سامان و کهل و پهل مال یا (کومی که رسته)
 له جیگه ییکه وه بو جیگه ییکی تر. (اسباب کشی)
 نه سپار: شیو کردن زهوی به پیمه ره؛
 که سیک که ده سپیریت یا راده سپیریت.
 (شخم زدن زمین یا بیل؛ کسی که می سپارد)
 نه سپاو خه جاله ت: هوئی شهرمه زاری؛ نه و
 دوستم بوو به نه سپاو خه جاله تم، بوو به
 هوئی شهرمه زاریم. (اسباب خجالت)
 نه سپاو زه حمه ت: نه سپایی زه حمه ت؛ (ب)
 بوونه هوئی زه حمه ت. (اسباب زحمت)
 نه سپاو سه فهر: [ناو] ت که ل و پهل و تو شه ی
 ریگا. (اسباب سفر)
 نه سپاو کار: که رسته و نه سپایی کار؛ نامرازی
 کار جیه جی کردن. (اسباب کار)
 نه سپ تاودان: [چا وگه ت] (ب) بال به نه سپ
 گر تنه وه؛ غاردانی نه سپ به رکیف کوت و
 چوارنال. (اسب تاختن)
 نه سپرزه: [ناو] که په ک؛ سپوس. (سپوس)
 نه سپ رهس: مهیدان، (میدان) که نه سپه ریژ.
 نه سپ سواری: (۱) سواری نه سپ بوون.
 (سواری) (۲) نه سپی سواری؛ نه سپی تاییه تی
 سواری. (اسب سواری)
 نه سپ گوړپنه وه به کهر: (ب) مامه له ی بی
 قازانچ کردن. (معامله بی سود)
 + نه سپهر: [ناو] متال. سپهر. (سپر)
 نه سپهرده: [ناوی بهر] سپارده. (سپرده)
 نه سپهرده کردن: [چا وگه ت] سپاردن؛ (ب)
 به خاک سپاردنی مردوو. (سپردن؛ دفن
 کردن)

نه سپهره دار: [ناو] دارای نه سپهره؛ بیلاسنی که
 له خوار دهسکه که یه وه جیگای پای-
 هه یه. (دارای جای پا در بیل آهن)
 نه سپهره م: [ناو] ریخانه؛ ریون. (ریخان)
 نه سپه ریژ: [ناو] مهیدانه نه سپیک؛ نه سپ رهس؛
 ماوه ییک که نه سپ به یه ک غار بیگانی.
 (میدانی برای رسیدن بایک ایلغار)
 نه سپه زن: [ناو] زنی بالابه رز و شوخ. (زن قد
 بلند و ملنگ)
 + نه سپه ک: [ناو] پیشه وه ی سه یاره ی ۱۸
 ته گهری باری (که فی) که پاشی سه یاره ی
 پیوه ده به ستری. (اسپک)
 نه سپه مار: [ناو] توله مار. (مار باریک)
 نه سپه نه ک: [ناو] نه سپه ک؛ نه خوشینی
 که و ته بی؛ گرانه تا. (تیفوس)
 نه سپ هه لگرتن: [چا وگه ت] سواری که
 نه سپی سه رکیش ده پر فینیت و سوار بوئی
 ناو یستیته وه. (اسب برداشتن)
 + نه سپی: [ناو] سپی؛ جان هوه ریکه که له شی
 نینسان (به هوئی پیس و پوخلیه وه) هه لیدینی
 دوو جوړه (۱) نه سپی سهر که رهنکی ره شه و
 ناییته هوئی گیروئی و راگو یزانی نه خوشینی
 نه سپه ک. (۲) نه سپی لهش که رهنکی سپیه و
 هووړگی نه سپه ک له که سیکه وه بو که سیک
 تر راده گو یزی و ده ییته هوئی بلاو بوونه وه
 و پهره سه ندنی (ثیبیدی می) تیفووس یا نه-
 سپه ک. (شپش)
 نه سپی ثاوی: [ناو] جان هوه ریکی گیاخوړی
 دهست و پی کورتی ثاوییه له که رگه دهن
 ده کات، به لام شاخی نییه. (اسب آبی)

ئەسپى ئەبلەق: [ناو] ئەسپى دوو پەنگى گە
پەلەي گەورەي سىي و پەش يان سىي و
سوور لەشى داپوشىيى. (اسب ابلق)
ئەسپى بارى: [ناو] ئەسپى تايىت بو بار
كىشان. (بابو)

ئەسپى بوخار: [ناو] ئەسپى يەكەي پىئوهرەي هيز
لە مەكىنە كاندە بەرانبەر بە ۷۴۷/۸ وات.
(اسب بخار)

ئەسپى بۆرە: [ناو] ئەسپىك گە پەنگى بۆر يىت.
(اسب نيله)

ئەسپى بەدەم كىف: [ناو] ئەسپىك گە سوار بوونى
ناخوشە و بەد ئاۋزەنگىيە: ئەسپى سەر قورس
و نافەرمان. (اسب بد ركاب)

ئەسپى تەعلیم (تالیم) دراۋ: ئەسپىك گە
چاك بارهاتوو و فیزی سواری (دانن) كراۋە;
(ب) خوش پەوت. (اسب تعلیم دیده)

ئەسپى چەپ: [ناو] ئەسپىك گە لاقىكى
سىي و سى لاقى پەش يىت. (اسب چپ)
ئەسپى چە پەرخانە: ئەسپى پۈستخانە. (اسب
چاپار)

ئەسپى چەخمور: [ناو] ئەسپىك گە پەشپەنەي
چاۋىكى پەش و ھى چاۋەكەي دىكەي
قاۋەيى يا پۈشتىرىي. (اسب چخمور)
ئەسپى خوشبەز: [ناو] ئەسپى بەكار و تازا گە
درەنگ ھىلاک و ماندوو بى. (اسب با
استقامت)

ئەسپى خوش پەوت: ئەسپىك گە بى جىفەرک و
ھەلبەز و دابەزە و سوار بوونى خوشە و سوار
ھىلاک ناكات. (اسب خوش قدم)

ئەسپى خەزال: ئەسپىك گە پەنگى ۋەك

پەنگى ئاسك بى. (اسبى گە رەنگش مانند
رەنگ آھو باشد)

ئەسپدار: [ناو] اسپدار: چنار. (اسبدار)
ئەسپى دوورەگ: ئەسپىك گە لە دوو نيزاد بى.
(اسب دو رگە)

ئەسپى راست: ئەسپىك گە لاقىكى پەش و
سى لاقى سىيىت. (اسب راست)

ئەسپى دراۋ: [ناو] بەر اسپدارۋ: شتى گە
درايىتە دەستى كەسيك: سفارش كراۋ;
ئەۋكۈرە بە تو ئەسپى دراۋە ئاگات لىيى بى.
(سپردە شدە)

ئەسپى پەسەن: (۱) (ب) ئەسپى چاك و
كەچىل. (۲) داراي پەسەنى ناسراۋ; ۋەك
ئەسپى عەرەبى: يا ئەسپى ئارىيەن گە
نيزادى ئەسپى كورده ئەسپى ئارىيەن
ھەقى بەشداريشى لە كىيەركى كانى جىھانىدا
نييە، (بەداخەۋە ھۆكەي نازانم) { (اسب
اصیل)

ئەسپى پەۋەك: ئەۋ ئەسپىك گە لەغاۋى
بەرييت دەتارى و ھەلدەيت. (اسب فرارى;
اسب رموك)

ئەسپى زىنكراۋ: (۱) ئەسپىك گە زىن كرايىت.
(اسب زين كرده) (۲) (ب) ئامادە بوونى كە-
سيك بو كوردنى كاريك: حازر بەدە ست.
(آماده)

ئەسپى سىي: ئەسپى يەك دەست سىي پەنگ;
سىيلك. (اسب خنگ)

ئەسپى سىرك: ئەسپى ترسەنۈك و سل.
(اسب رموك و ناآرام)

ئەسپى سواری: ئەسپى تايىت بو سوار

بوون. (اسب سواری)

ئەسپى سوورخون: ئەسپى سوورى ئاچخ بە
پەلەى سىپى و چكۆلە چكۆلەوه. (اسب قرمز
با گلەى سفید)

ئەسپى سەرگېش: ئەسپى نافەرمان؛ ئەسپىك
كە بەزەحمەت بۆ سوار دەوێستیتەوه و بە
مەیلی خوێ سەر پیوه دەنى و دەروا. (اسب
سرکش)

ئەسپى سەمەند: ئەسپىك كە رەنگى زەردى
كال بى؛ رەنگى ئەسپىك كە سوهراب كورپى
پوێستەم سواری بووه. (اسب سمند)

ئەسپى سەمەندى يال و كلک شوراو: ئەسپى
يەزىدى؛ رەنگى ئەسپى يەزىدى كورپى
موعاوێه كە رەنگى زەردى كال بووه و يال و
كلكى سىپى بووه. (سمند يال و دم شسته)

ئەسپى شا: لە شەترەجدا ئەسپىك كە
نزیكترە بە شا. (اسب شاه)

ئەسپى شەروور: ئەسپى چەمووش و بى ئوقرە
و تووش و گازگر و جووتە وەشین و بە-
هەلبەز و دابەز. (اسب چموش)

ئەسپى شى: ئەسپىك كە هەموو لەشى رەنگى
خورمایی ئاچخ بى. (اسب كرنك يا كرنند)

ئەسپى شىن بۆر: ئەسپى بۆرەى رەنگ
مەیلەوشىن. (اسب ابرش)

ئەسپى عەرەبى: لە رەسەنى ئەسپى ئارىەن
(نیزادى ئەسپى كورد)ە كە لە قەدىمەوه لە
عەرەبستان تەربىيەت كراوه و زاهاتوووه و
ئەلەان بە ناوى ئەسپى تازى يا عەرەبى
دەناسرێت و ئەسپىكى بە تاقەت و تابىستە و
كور تەبالا و دیمەن جوانە. (اسب عربى)

ئەسپى فایتوون: ئەسپى دروشكە. (اسب
درشكه)

ئەسپى قەرەبۆرە: ئەسپى رەش بۆرە: ئەسپى
شىن بۆر كە گول گول خالى شىنى توخی
تێدابی. (اسب نیله ابرش)

ئەسپى قەرەكویت: رەش كویت: ئەسپى
كویتی مەیلەو تارىك، كە رەشاییە كەى لە
دامپنەوه تا نزیك سەرپشتى دە وامى هەبى.
(اسبقره كهر)

ئەسپى كویت: بەغەیری رەنگى بۆرە و
شىن بۆرە و سىپى و رەش و سەمەند هەر
ئەسپى كە يال و كلكى مەیلەو رەشى توخ
يا رەش بیئ، كویتە بەلام واباو، بە تاییەت
هەر بە شى توخ دەوترێت. (اسب كهر)

ئەسپى كویتی دامپن تارىك: ئەسپى كویت كە
رەنگى دەست و پای روو بە خوارووه بەرە
بەرە رەشتر بیئ. (له هەر رەنگى بۆ ئەسپ
پەسندترە. (اسب كهر دست و پاسياه)

ئەسپى كیەركى: ئەسپى گریو: (۱) ئەسپى
پەرش: (ئەسپى پەرىن و بازدان). (۲) ئەسپى
(كوورس) و توندەرە بە تاییەت لە غارى تیز و
تونددا بۆ (گریوه غار) گریوه و لاخ. (اسب
مسابقه)

ئەسپى موراڤ: سواری ئەسپى موراڤ بوون (ب)
شانس و هات زووی كرديتە كەسپىك;
كامرەوايى؛ ژيانى خوێ و بەدل و روژگار
بەدل چەرخان. (اسب مراد)

ئەسپى مەرى: ئەسپىك كە رەوتى پویشتى
شیوهى پویشتى مەر دەدا و زور نەرم و
خوێ دەروات. (اسب قدم تند)

ئەسپى نەگىراو: (۱) ئەسپى رام نەگراو؛ توڭ.
(اسب رام نشده) (۲) ئەسپى كەفېرى سوارى
نەگرايىت. (اسب رام نشده) (۳) ئەسپى
وەحشى و ئازاد؛ ئەسپى كېۋى كە نەگىرابى.
(اسب و حشى)

ئەسپى وەزىر: ئەسپى كە لە شەترەنجدان نىزىكى
وەزىرە. (اسب وزير)

ئەسپى وېرغە: ئەسپى كە رەۋتى وېرغەيە و
نوقسانى و نەخوشىنى شان و مل زىاتر لە
ئەسپى وېرغەدا دەينىرېت. (اسب يورغه)

ئەسپى يۇرتمە: ئەسپى كە بەرەۋتى
گورگەلوق دەروا؛ ئەسپى قۇرتە. (اسب
يورتمە) < يۇرتە، يۇرغە

ئەسپى بىرنىج: جۇرېك ئەسپىيە لە بىرنىج دەدا.
(شېش بىرنىج)

ئەسپى گامېش: [ناو] جۇرېك ئەسپىيە رەش و
گەۋرەيە لە جنسى ئەسپى سەر لە لەشى
گامېش پەيدادەيىت. (شېش گامېش)

ئەسپى گەنم: جانەۋەرىك كە گەنمى كۇن
ھەلېدىنى. (شېش گندم)

ئەسپى مامىر: جۇرېك سېيى وردى باريكە لە
لەشى پەلەۋەردا پەيدادەيىت. (شېش پىرنە)
ئەسپى مېرىشك و بىزن: جۇرېك ئەسپى
شىنە: شىنكە. (شېش بىز و مرغ)

ئەسپى يەكەناس: ئەۋ ئەسپىيە كە تەنيا بە
يەك كەس، (خاۋەنەكەي) رېكىف دەدا.
(اسب يكران)

ئەستار: [ناو] ئەستەر؛ ئاستەر. (أستر)

ئەستارە: [ناو] ئەستېرە؛ ھەسارە. (ستاره)

ئەستان: [ناو] بەردەسماتە؛ ھەسان؛ ھەستان؛

بەردى تېۋىكردى تېخ. (فسان)

ئەستان: [ناو] جستان؛ جسان؛ زستان؛ زسان؛
زىمان. (زمستان)

ئەستىر: [ناو] (۱) ھېستىر، ئېستىر. (استر) (۲)
دېروو. (خار)

ئەستىراۋ: [ناو] بەر سىراۋ؛ پاكەۋەكراۋ؛
سىراۋ. (سترده)

+ ئەستىران: [چاۋگە] سىرپىن؛ ئەستىرپىن؛ پاك
كردنەۋە (ستردن)

+ ئەستىرى: [ناو] دارىكى دىر كاۋىيە دوۋ بالاپىاۋ
بەرز دەيىتەۋە. (درختيست خار دار)

ئەستىرى زەردكە: [ناو] دېروەزەردە. (نوعى خار)
ئەستىرىشك: [ناو] سىرپىش؛ لە ھارپىنى بىنەگىيى
خوژە دروستدە كرېت. (سرىش)

ئەستۈبەند: [ناو] (۱) تەۋقەيىل؛ ملۋانكە.
ملۋىنك. (گردن بند) (۲) < تاتىل. (آتلى)

ئەستۈكورد: [ناو] مەلەقۇچە؛ مەلەقۇۋە؛
قۇچەملە. (گردن پرنده)

ئەستۈوركان: [ناو]، [پىسى] ئەستۈور؛ دىۋى
بارىكان. (پىس ضخميم)

ئەستۈۋنەزىپىنە: [ناو] ئەسۋۋنەزىپىنە؛
كۈلكەزىپىنە؛ كەسكەسۋور؛ پەلەكەزىپىنە؛

ئەستۈۋنەزىپىنە؛ كۈلەكەزىپىنە؛ دۋاي باران
كە خۇر لە ھەلمى چىرى ئاسمان دەدا بەھۋى

شكانەۋەي تىشكى خۇر ھەۋت رەنگ
دروستدەيى كە دەيىتە كەۋانىكى ھەۋ رەنگ

لە ئاسماندا. (رنگين كمان. قوس و قزح)

ئەستۈۋرى: [ناو] قەۋىيەتە؛ بارستا. (كلفتى)

ئەستەر: [ناو] ئاستەر؛ بەرە؛ بەر. (أستر)

ئەستەرك: جۇرېك ھەرزالى چۈرپايەيە.

(نوعی سکو در دهات با چهار پایه)

نه‌سته‌ره: [ناو]ئه‌ستیره؛ (۱) گوئی ناسمانی که به‌روالته له مانگ چکوله ترن و شهوانه له ناسماندا ده‌دروشیننه‌وه. (۲) نه‌ستیره‌ی په‌نج-پهر و هه‌شت په‌ر: ده‌ره‌جه‌ی شه‌فسه‌ر له نه‌رت‌ه‌شی ئیراندا. (۳) هه‌ر شتی په‌نج په‌ر دروستکراو به‌شکلی نه‌ستیره. (۴) نه‌کته‌ری پایه‌به‌رز و نوپ‌ناک و نموونه‌کار: نه‌ستیره‌ی سینه‌ما. (ستاره)

نه‌سته‌موولی: [ناو] (۱) جوړیک پلاو به‌قیمه و ییره‌لماسی و ته‌ماته‌وه. (نوعی پلوبا قیمه‌و سیب‌زمینی و گوجه‌فرنگی)

(۲) ده‌فری قوم‌کیشان له به‌نناییدا. (ظرف-جایگاهی گل) (۳) [ناوه‌لناو] په‌یوه‌ندی‌دار به‌ئه-سته‌مووله‌وه؛ خه‌لکی نه‌سته‌موول. (اهل استانبول)

نه‌ستیره‌شه‌له: [ناو]ئه‌ستیره‌ییکی کزه له کلکه‌ی جه‌وته‌وانان هه‌لدیت. (نام‌ستاره‌ایست) نه‌ستیره‌ی قبیله: [ناو]ئه‌ستیره‌ییکه له‌باشووری ناسمان و پروو به‌قبیله هه‌لدیت. (ستاره‌ای رو به‌قبله)

نه‌ستیره‌ی کاروانکوژه: [ناو]‌ناوی نه‌ستیره‌ییکه. (نام ستاره‌ای است)

نه‌ستیره‌ی کلک‌دار: [ناو]ئه‌ستیره‌ییک که‌ده‌خوشی؛ ستیرابدوف. (ستاره‌دنباله‌دار). نه‌ستیلک: [ناو]ئه‌ستیلک. (میله‌آهن‌روی-تنور)

نه‌ستیم: < نه‌ستیلک. (آهن روی‌تنور) نه‌ستیلک: [ناو] (۱) کارده‌کی پان بو پاک کردنه‌وه و ږینی هه‌ویری قه‌راخ سوینه.

(کاردک پهن) (۲) ناسنیکی دریزه به‌سه‌ر ته‌نووردا پاید‌کیشن بو ږاگرتی مه‌نجه‌ل. (آهنی دراز که روی تنور می‌گذارند)

نه‌سزار: [ناو]‌تریاک. (تریاک) نه‌سزار‌کیش: [ناو]‌لناو + ناو‌تریاک: تریاک کیش. (تریاک)

نه‌سروچلک: [ناو]‌که‌له‌شاخی روئی دروینه‌وانان. (روغندان از شاخ)

نه‌سروچلک: [ناو]‌که‌له‌شاخی روئ: نه‌سروچلک. (روغندان از شاخ‌گاو)

نه‌سره‌موک: [ناو]‌گلیرکه؛ گزنیزه؛ دهنکه به‌فری وشک و ورد و خر که له ته‌رزهی چووک ده‌کا. (دانه گرد و کوچک برف. بژ)

نه‌سهرین: [چاوگه]‌سهرین؛ پاک‌کردنه‌وه به‌ده‌ستمال یا شتی تر. (ستردن)

+ نه‌سکل: [ناو]‌ئیسکی‌ږان. (استخوان ران) نه‌سکوند: [ناو] (۱) حالته‌ی ږاوه‌ستانی

جگ (قاب) له‌سه‌ر که‌له. (حالت ایستادن شتالنگ روی کله) (۲) به‌رزایی. (بلندی)

نه‌سکوک: له‌کویی؛ ها له‌کوی. (کجاست) نه‌سکه: [به‌ند]‌ئه‌وکاته؛ نه‌و وخته. (آنوقت)

نه‌سکه‌رله‌تی: [ناو]‌جوړیک قوماشی چاک له قه‌دیمدا بو جل و به‌رگی پیاوان. (نوعی پارچه مرغوب مردانه قدیمی)

نه‌سکه‌ری: (۱) عه‌سکه‌ری. (سربازی) (۲) جوړیک تری پیناوک. (انگور عسکری) (۳) پیوه‌ندی‌دار به‌عه‌سکه‌رموه. (نظامی)

+ نه‌سکه‌له: [ناو]‌داربه‌ست؛ چپوبه‌ست؛ بو سواخدانی دیواری به‌رز دروستی ده‌که‌ن.

(داربست)

تاوان له سهرکه سیک ئیسپات نه بیت بیتاوانه.
(اصل برائت)

نه سلیه: نه جداد هم خه لکی سه قز بوون
(بووون بووون) و منیش نه سلیه تم هم
سه قزیه. (اصلیت)

نه سمبلی: [ناو] زبانی پروگرام نوو سینی
کامپیوټر. (زبان برنامه نویسی کامپیوتر)
نه سواران: [ناو] قد: گور هانی هیزی
عه سکه ریی نه سپ سوار یا ژاندارمه ی
نه سپ سوار، له سی ده سته ی ۲۷ که سی
پیکده هات؛ له رابووردوودا. (اسواران)
نه سوور: [ناو] سه وزه وات؛ گیا و گزی
خواردمه نی. (سبزی خوردن)

نه سوون: [ناو] چیلکه و داری دهر گای
قه فزی دارین که دهر گای که ده کاته دوو
کهرت و کهوی پیداناجیت (فرنده ی نیو قه فز-
زی پیدا ناچی). (شاخه درخت قفس چوبی)

نه سوون: نه سپن؛ نه سپه ندر (اسپند)
نه سه: [بند] هه رده بی؛ نه مه سه؛ نه مه یه. (باید
بشود؛ این است)

نه سه: [ناو] عده قد: (۱) پینجه مین مانگی
سالی مانگی به رانبر به مانگی مورداد له
سالی هه تاویدا. (مرداد) (۲) ناوه بو پیاوان.
(نامی مردانه)

نه سه: [ناو] (۱) نه سپ. (اسب) (۲) هو؛ مایه؛
بوئه. (بخاطر)
نه سه ی: [چاوگه] سه نندن؛ کهرن.
(گرفتن؛ خریدن)

نه سیئون: [ناو] ناوی تراویکی بیر هنگ، بو لا
بردن و تاوانه وهی لاکي که ژنان له

نه سه که نهج: [ناو] نه سه که نهجه. (شکنجه)
نه سه که وسهره: [ناو] که وچکه قوله. (نوزاد
قورباغه)

+ نه سل: [ناو] عده قد: (۱) عه سل؛ نه مه؛
ماک؛ نه مه؛ په گهز؛ بناغه؛ نه ساس؛
په سه ن؛ په چه له ک؛ نیژاد؛ نه چه قه؛
نه چه ک. (۲) ده ستوری په ژیرد او وه ک:
نه سلی نه ره شمیدوس له هیندسه دا. (۳)
دزی به ده ل؛ وینه ی ناسنامه به کارنا ییت
نه سلی ناسنامه که پیویسته، نه و یا قووته
نه سه له یا به ده له. (۴) نه مه؛ نه ساس؛
گرینگترین؛ وه ک: نه سلی کار زاویه له شایه
که دا. (۵) سه ره تا؛ بناغه؛ من له نه سه لدا پیم
خوش نه بوو نه و کاره سه ریگریټ. (اصل)

نه سه لان: تده عده قد: (۱) ناوه بو پیاو؛ (اسم
مردانه) (۲) نه و شهیه نارمویه: شیر. (شیر
درنده)

نه سلی: [ناوه ل ناو] (۱) پیوه نندار به عه سه له وه؛
نه مه ته ی؛ نه چینه یی؛ سه ره کی (اصلی) (۲)
گرینگ؛ نه مایی؛ نه ساسی؛ دزی فهرعی و
شاخ و بهرگ؛ لقی نه سلی چند شاخه ی لی-
جیا بووه ته وه. (اصلی؛ مهم) (۳) راستی و
سه ره کی و بونیادی؛ شولی نه سلیت چیه؟
قه سی نه سلیت چیه؟ (اصلی)

نه سلی به قای ماک و ووزم ماک و ووزه دوو
نه مان که هه تا هه تایه هه ده مین و
نافه و تین؛ جیگور کی ده کن و ده نه یه کتر
به لام له به یین ناچن؛ (نه سلی په ژیر دراو له
کیمیدا). (اصل بقای ماده وانرژی)
نه سلی بیتاوانی: نه مای بیسووچی؛ تا کاتی ک

ناخوونيانى (نانووخ) ددهن. (استون)
 نه سيخ: [ئاوه لئاو] است؛ ميزان؛ دروست؛
 خه بهرى نه سيخچم هه يه: خه بهرى راستم هه-
 يه. (دقيقا)

نه سير و عه بير: فد: [ناوت] مائل بوون و
 گرفتار بوون و دهسته و سان بوون به ديار
 شت يا كه سيكه وه. (اسير)

نه شها: [ئاوه لئاو] به رزتر؛ چاكر. (بهتر و بلند
 تر)

نه شتر: [ناو] شه تل بو چه قاندين. (نشا)

نه شتوور: [ناو] و شتر؛ هي شتر. (شتر)

نه شته با: [ئاوه لئاو، جيئاو بهند] هيچ؛ هيچ
 شتيك. (هيچي)

نه شرمه: [ناو، بهر] لووت بر او؛ كه پو بر او. (دماغ
 بريده)

نه شرف: عدا؛ فد: وشه ئاره وييه، (۱)
 شهر يفترين؛ به ريز ترين؛ ماقول ترين.
 (الشرف) (۲) ناوه بو بياوان و ژنان. (نام زنانه و
 مردانه)

نه شقونج: [ناو] نه سكوند. (بلندي)

+ نه شقه مه: [ناو] و رگ؛ نه شكه مه؛
 نه شكه مبه؛ گه ده. (شكمبه)

نه شقه مه ماساي: [چاوگه، ت، زگ]-
 ماسيان باد كردن شكم)

+ نه شك: [ناو] (۱) نه سرين؛ فرميسك.
 (اشك) (۲) له كاري سهنگ چينندا به بهردى
 چكوله ده لئن كه ده يخه نه به ينى درزى دوو.
 بهردى گه و ره بو قايم بوون. (سنگ كوچك
 بين درز دو سنگ بزرگ) (۳) چه رمى شور
 بووى ژير زگى گا؛ كي ره ول (پوست زير شكم

گاو) (۴) جوړيك قوماش كه له ته موورووى
 بيړه نكي شه و قدارى پيوه لكليت له شيوه
 دلويه فرميسك؛ (نوعى پارچه) (۵) پرېره
 شوو شه چلچرا؛ ناويزه كه به شكلى دلويه
 ناو يا ده نكه فرميسك بى. (اوپزه لوستر) (۶)
 مروقى دهست ولاق كورت. (دست و پا كوتاه)
 نه شكاف: [ناو] گه نجه؛ دولابى؛ كومودى
 ديوارى. (گنجه)

نه شكاني، يانه شكانيان: [ناو] تايفه ييك له شا و
 ده سه لاتدارانى ئيرانى بوون. (اشكانيان)

نه شكه بووز: نه شكه بووس؛ ناوى قاره مانىكى
 شانامه يه. (اشكبوس)

نه شكه ر: [ئاوه لئاو] نه شكه ره؛ ناشكرا؛ ديار؛
 خوويا؛ به رچاو. (اشكار)

نه شكه فته: [ئاوه لئاو] گيل؛ حول؛ نه زان؛ بى
 ناوه؛ نه قام. (نفهم)

نه شكه نجه: [ناو] نازار؛ رهنج. (شكنجه)

نه شكه نه: [ناو] مزراويلكه؛ مزروكه (اشكنه)

نه شكه و: [ناو] ته به كى دارينى هه وير؛ ته شتى
 دارين بو راگرتنى هه وير يان نان. (طبق)

چوبى جاي خمير)

نه شكيم ك: [ناو] شلكينه (غذائى يا تخم مرغ و
 روغن وارد)

+ نه شكيل: [ناو] (۱) شكيل؛ ده سه لات؛
 توانايى. (توانايى) (۲) فه رمان. (فرمان) (۳)

داريك كه ده خريته پشت دهر كه بو داخستنى
 دهر كه. (چوب پشت در) (۴) نازار دان و
 ريسوا كردن. (رسوا كردن) (۵) قولفه و
 نالقه ي ره شمال (حلق چادر) (۶) سه مه ندوك
 كردنى گيانله به راننى چواربى و به ستنى

دهست و پيان به شيوهی راست و چهپ.
(دست و پا بستن حیوانات) (۷) به ستنه وهی-
سپلوت یا زنجیری به ستنه وهی سهگ.
(قلاده)

نه شکیلکه: [ناو] شلکینه. (خوراکی باروغن و
تخم مرغ و آرد)
نه شکیلوک: [ناو] توکل؛ توخل؛ تیگول.
(پوسته)

نه شم: [ناو] کهری شین په نگ؛ کهری (شین-
که وه). (الاغ کبود تیره رنگ)

نه شناسای: [چاوگه] ناسین. (شناختن)
نه شناسنای: [چاوگه] ناساندن. (شناساندن)
نه شنه: [ناو] گوژ؛ گیوژ. (زالزالک)

نه شنیا: [له چاوگه] شینان [ده شنایه وه؛
ده شنیا وه؛ وه ک: له رینه وهی په رچه م و گیا
به ده م باوه. (دراختراز بود)

نه شه دوو: کورتکراوهی نه شهه دوو بیللا.
(مخفف اشهد بالله)

نه شه دو مه شه د: بو تاریف کردنه؛ (ب)
ثای له و کاره چهن باشه. (به به)

نه شی: (۱) ده ژبیست؛ دینیت. (می ارزد) (۲)
ده بی؛ مه شیو؛ نه شی وایی؛ ده بی وایی. (باید)

نه شیا: [به ند] (۱) نه ژیا؛ ده یهینا. (می ارزید)
(۲) مه شیا؛ ده بوو؛ نه شیا و ابو وایه. (می
بایست)

نه شیف: [ناو] بژار؛ گژو گیای زیادی ناو
زه رجات. (وجین، علف هرز)

نه فتهو: [ناو] پوژ؛ خوژ. (خورشید)
نه فته و بهر: [ناو] (۱) چه تر. (چتر) (۲) سه یوان.

(سایه بان)

نه فتیار: [ناو] که متیار. (گفتار)

نه فچکاندن: [چاوگه] ت جیق دهر هینان؛
تلیقاننده وه. (له کردن)

نه فچکین: [چاوگه] تلیقیان؛ تلیقان؛ جیق-
دهر هاتن. (له شدن)

نه فراسیو: (۱) نه فراسیاب؛ پال هوانی توورانی
که دژی روسته م شهر ی کرده. (افراسیاب)
(۲) ناوه بو پیاوان. (نام مردانه)

نه فراندن: [چاوگه] ت افراندن؛ خولقاندن؛
دروستکردن. (خلق کردن)

نه فریقا: قورنه ی ئافریقا؛ کهرتی له پینج
کهرتی وشکایی گوژی زهوی. (قاره آفریقا)
نه فریقائی: خه لکی ئافریقا. (آفریقایی)

نه فری: [ناو] هیلیم؛ چه سپی دارتاشی؛ که له
پیست و خوین و ماسی چیده بیست. (سریشم)
نه فسار: [ناو] فد؛ له ئاو یستادا (نه ئیوسار)
هاتووه، هموسار؛ هه فسار. (افسار)

نه فسان: [ناو] هه سان؛ به رده سان؛
سان. (فسان)

نه فسانه: [ناو] فد؛ (۱) ناوه بو ژن. (نام زنانه)
(۲) خه کایه ت؛ سه رگوز هشته ی ده ستکردی
خه یالی و دوور له راستی؛ چیروکی خه یالی.
(افسانه)

نه فسانه ساز: فد؛ [ناو] بک؛ (۱) که سیک که
چیروک سازده کا. (۲) (ب) درو و بوختان ساز.
(افسانه ساز)

نه فسانه یی: [ناو] فدا؛ (۱) له باوه پردا
نه گونجاو؛ (۲) گریدراو به نه فسانه وه؛
قاره مانئ نه فسانه یی. (افسانه یی)

+ نه فسوونگهر: [ناو] لئاوی بک، ناوی بک، فد؛

جادوېوز: سيحرباز؛ چاوبهس؛ (ب)
 عيشوه گهر. (افسونگر)
 + نهفسهر: فد [ناو] (۱) خاومن مهقام و
 پاڼه ي عسكهري له سيتوانيار بهره و ژوور؛
 (افسر) (۲) ناوه بو ژنان. (نام زنانه) (۳) كلاو و
 تانجي پادشايان. (افسر. ديهم)
 نهفسهري: [ناو] فد (۱) كار و شولي
 نهفسهري. (۲) [ناوه لئاو] پيوهنديدار
 به نهفسه رموه؛ وهك زانستگاي نهفسهري،
 بهرگي نهفسهري. (افسري)
 نهفسهري جوړه: فد (ب) سيتوان و
 سهروان. (افسر جزء)
 نهفسهري چينشين: نهفسهريك كه له
 نهبووني ثامر (فرمانده) دا بريكاري به
 رپوهبردني كاروباري پادگان دهبي بو ماوهي
 ۲۴ كاژير. (افسر جانشين)
 نهفسهري ستاد: فد؛ (۱) نهفسهريك كه
 زانستگاي شهري (جهنگي) ديپيت. (۲)
 نهفسهريك كه له رپخراوي ستاد دا شول
 دهكات. (افسر ستاد)
 نهفشار: [ناو] (۱) خانه ي پينجه مي تهخته نهد.
 (افشار) (۲) مهنته قهي هه و شار. (منطقه
 افشار) (۳) مهقامي ثاوازي نهفشار له
 موستيقادا. (دستگاه افشاري در
 موسيقي) (۴) تهوژم؛ زور (فشار)
 نهفشار بو هينان: زور بو هينان؛ تهنگ پيهه
 لچنين. (فشار آوردن)
 نهفشاري: [ناو] فد مهقام و دمزگاييكي
 موسيقيايه. (افشاري)
 نهفشين: سهردار و ثامريكي موعته سه م

خهليفه ي عهباسي بووه: ناوه بو پياوان.
 (نام سردار سپاه معتصم خليفه عباسي. اسم
 مردانه)
 نهفشين: فد. مان. سنوورهوان؛ ناوه بو
 پياوان. (مرز دار؛ نام مردانه)
 نهفغان: [ناو] فد خه لكي نهفغانستان. (افغان)
 نهفغانستان: فد؛ ولاتي نهفغانستان.
 (افغانستان)
 نهفغاني: [ناوه لئاو، ناو] فد (۱) يه كه ي پوولي
 نهفغانستان. (واحد پول افغانستان) (۲) خه لكي
 نهفغانستان. (مردم افغانستان)
 نهفوايي: [ناوه لئاو، بهند] ده مي؛ قسه ي-
 نهفوايي: وته ي خه لك؛ وته ييكي بي به لكه و
 نهسه لميراو. (افوايي)
 نهفهروژ: [ناو] (۱) ثافهروژ؛ بيحيا؛ بيشهر م.
 (بي حيا) (۲) وه لائراو؛ به جيماو؛ بيهش؛ بي-
 وهري. (طرد)
 نهف: [جيناو] نهو؛ قئ؛ نهو بو نيرينه؛ قئ؛
 نهو بو مي. (او)
 نهفان: [جيناو] نهوان. (انها)
 نهفچهند: [بهند] هينده؛ نهونه؛ نهوهنده؛ نهف
 قاس. (آنقدر؛ اينقدر)
 نهفدين: [ناو] توله. (تلافي)
 نهفرا: [ناوه لئاو] بليند؛ بهرژ. (بلند)
 نهفراز: [ناو] هه وراز؛ بليندي؛ نهفرا ته پ؛
 سه رهو ژووري كه ل. (سر بالايي)
 نهفم اختن: [چاوگه ت] پيا هه لكوتن؛
 تاري فكدن؛ به شاخ و بالداهاتن و خویندن.
 (تعريف كردن)
 نهفئانندن: [چاوگه ت] ثافئانندن؛ دروست كردن؛

چیکردن؛ ئافهریده کردن؛ خولقاندن. (آفریدن)
ئەفرست: [ناو]هەفرست؛ جوړه داریکه. (اسم
درختیست)

ئەفرۆ: [ئاو]ئاویناوبەند؛ ئەفرۆ؛ ئەمڕۆ؛ ئێرۆ؛
هەفرۆ؛ (ب)لەئەم زەمانەدا. (امروز؛ امروزه)
ئەفرەنگ: بەولەوێه؛ بەوڕەنگه؛ بەوجوړه.
(اینطوری)

ئەفشى: [ناو]دەوړه دیواری کورتی ئاژال
تیکردن. (حیاط جای گوسفندان)
ئەفشین: [چاوگه]وشکیوونى شیرى ئاژال.
(خشک شدن شیر حیوانات)

ئەققا: [بەند]ئەققاس؛ ئەوێه؛ ئەوێه؛
هیند. (اینقدر)

ئەفک: [ناو]میتکه؛ قیتکه. (چوچوله)
ئەفور: [ناو]نیریه کیوی. (بزکوهی نر)

ئەفه: (١) ئەو به هه موو ماناییکه وه. (ئەو
هەلگره، هەر ئەو به تەنیا). (آزرا؛ او؛ آن) (٢)
ئەو بو ناپووی؟؛ ئەری بو ناپووی؟؛ بەس بو
ناپووی؟. (دیگر؛ چرا؛ پس)

ئەفهفه: ئەوتا؛ ئەوها. (اینست)

ئەفهئە: [بەند]ئەوێه؛ ئەوێه؛ ئەف چەند؛
ئەققاس. (آنقدر؛ اینقدر)

ئەفهئە: [بەند]ئەفەئە؛ ئەوێه؛ ئەوێه.
(اینقدر)

ئەفی: [جینا]ئەوی؛ ئەوێه. (ئەوێه و لە
دواوەوێه؛ ئەوێه نەبخوا پەشیمان دەیتەوێه؛
ئەوێه نەبخوا پەشیمانە) (کسیکه)
ئەفیری: [بەند، جینا]ئەفیر؛ فیری ئائیرانە؛
ئەفیرە. (اینجا)

ئەفیه: ئەوتا؛ ئەوها. (اینجاست)

ئەفیهانی: ئاوەتانی؛ ئەوێه. (اینهاش)
ئەفاقیا: [ناو]ئەقاقى؛ جوړیک داره. (آقیا)
ئەقجەم: [ناو]شەپۆل؛ پیل. (موج)
ئەقرەبا: فە: لە قوربى ئارەوێه هاتوو،
قەوم و خێش؛ نزیکانى دەور و بەر. (اقربا)
ئەقفى: [ناو]خنجیری بچووک. (خنجر
کوچک)

ئەقل بێ کردن: [چاوگه، ت] تێگە یشتن؛ لە
عقل نزیك؛ ئەقل بێ شکان. (فهمیدن)
ئەقل بێ شکان: [چاوگه، ت] سەرەندە کردن
لە کاریک؛ لێزانین؛ تێگە یشتن لە کاریک؛
کوړه که گه وړه بووه عقلی به چاکه و خراپه
دەشکیت. (فهمیدن)

ئەقل تیکچوون: [چاوگه، ت] گوێرانی عقل؛
خەرەفان؛ شیوانی هەستی تێگە یشتن. (ب)
شیت بوون؛ خەرەفان؛ عقل لە دەس دان.
(زایل شدن عقل)

ئەقل گەیین: [چاوگه، ت] عقلم نایگاتی پیم
وایه دروێه؛ تێگە یشتن؛ عقل
بێ کردن. (عقل رسیدن)

ئەقل لە چاوابوون: (ب) پوالت بین. (کنایه
از ظاهر بین)

ئەقیق: [ناو]ئاقیق؛ عقیق؛ ئاقیق. (عقیق)
ئەکبەر: عە؛ فە؛ ناوی پیاو. (نام مردانه)

ئەکتەر: [ناو]کوژی سینەماییه. ئارتیست؛
هونەرپیشهی شانۆ گەری و سینەما. (آکتور)
ئەکتیول: [ناو]پوماد؛ (جوړیک وازلین) بو
درگاگردنی دمه. (اکتیول)

ئەکلیل: [ناو]گەردیکه رەنگی کاناژای زیم و
زیوی به بریقەى هەیه لە گەل روونی ئالیف

تیکه لیده کهن: بۆ پەنگ کردن. (اکلیل)
ئە کلیل کاری: پەنگ کردن بە ئە کلیل. (اکلیل)
کاری)

ئە کوان: ناوی ئە کوانی دێو لە شانامەدا. (نام
دیوافسانە)

ئە کوودەک: ئاخ و داخ بۆ لە دەس چوو.
(افسوس و دریغ)

ئە کەدی: ناوی قەومی کە لە نێزادی سامی
کە ۲۰۰۰ سال پێش لە دایک بوونی مەسیح
لە بەینی دوو چۆماندا دەژیان. (اکدی)

ئە کید: [ئاوێلناو] عەد: (۱) ئە گید: مەزن;
بەرپوومەت: گەورە و پێش سپی. (بزرگان
قوم)

ئە گال: [ناو] عەگال: پەتیکە جوان و با
دراو ئارەمان لە گەل چەفیه لە سەری
دەبەستن. (عگال)

ئە گرەنە: (۱) ئێرەنا، ئێرەنا. (اینجا نه)
(۲) لە گرەنە: لە ئێرەن: لە ئە گرەنە: ئێرە
نەن. (اینجا هستند)

ئە گرەبی: خەلکی ئە گرە: خەلکی ئێرە. (اینجایی)
ئە گومر: وشە یێکی ئاوێستاییە (گەئوو، گیوو)
واتا گەورە: (بزرگ)

ئە گە: [بەند] هەگە: ئە گەر: هەرگا. (اگر)
ئە گەربۆ: [بەند] ئە گەر بێتوو. (اگر
بشود: احتمال دارد)

ئە گەرەنە: [بەند] عەد: ئە گەرنا: ئەینا: ئە گینا;
دەنا. (اگر نه: ورنه)

ئە گەر و نە گەر: (ب) کاری کە دەر ئەنجامی
مەعلووم نییە. (پا در هوا)
ئە گەریک هەیه: بۆی هەیه: شایەد: پێی

تێدەچی: (احتمال دارد)

ئە گید: [ئاوێلناو] (۱) گەورە ی ئیل. (بزرگ)
(۲) ئازا: شوجاع: نەبەز. (شجاع) (۳)
پیاوماقوول: بە پوومەت. (محترم)

ئە گینە: [بەند] ئە گەرنا: ئە گینا: دەنا: ئەینا.
(اگر نه)

ئە لایەختە کی: عەد: فەد: [ناو] هەلکەوت;
شانسی: خو و بەختی: پەمەکی: تیریکم -
هاویشت ئە لایەختە کی لە ئامانج کەوت;
قەزاو قور تە کی: قەزاو قوورەتی: ئاکوپی.
(شانسی)

ئە لاجگر: ئە لاجگرد: شاریکی کوردنشینە. (نام
شهری است)

ئە لاجوو قە: [ناو] کایە ی حەقلی مەقوول. (الا
کلنگ)

ئە لالەت: [ناو] تاقم: دەستە: کۆمەل. (دسته)
ئە لالووە یسی: [ناو] مەقامیکی کۆنی کوردییە.
(دستگاه الله ویسی)

ئە لانی: [ناو] ئالبانی: ناوی ولایتیکە نزیک
دووور گە ی ئالبەکان: ئە پناوایت: ئە نەووت;
(آلبانی)

ئە لێبەت: عەد: فەد: [بەند] پاسەن: هەلێبەت;
هەر وایە: بێگومان. (البته)
ئە لێبەتتە: [بەند] پاسەن: هەلێبەت: هەر وایە;
هەلێبەتتە: واسە. (البته)

ئە لێبە کی: [ناو] مەنجەل: قازان: بەرۆش.
(دیگ)

ئە لێپەر: [ئاوێلناو] ریاکار: دوو پروو: زەر قیباز;
فیلباز: (ریاکار)
ئە لپە شک: [ناو] بەردی پاشوور: بەردە پی.

(سنگ پا)

ئه لحه و نارینه: [ناو] گۆرانیکى چه له پاییه.

(اسم آهنگى است)

ئه لف له بى نه کردنه وه: به قه ولى قانئ

قول به قول خالیوون. (ب) بیسه واد: نه قام:

هه له بر نه کردنه وه. (الف از ب نشناختن)

ئه لفو بیى بریل: [ناو] ئه لفو بیى تاییه تی کویر

که پیته کانی به رزه و به دهست پیاھینان

ده خوینرته وه. (الفبای بریل)

ئه لفو بیى موپس: [ناو] هه ریه ک له دوو

دهسته عه لامه تی دریز و کورت بو ناردنی

په یامی دوور به دهنگی بوقی دریز و کورت:

یان به نوور یان شهوقی ماوه کورت و دریز.

(الفبای مورس)

ئه لق: [ناو] هه لق: گه روو: قوڤگ: قوڤوو:

گه لوو. (حلق)

+ ئه لقاويز: (۱) ئالقه ریزی ده رکه: زیره و

زنجیری ده رکه داخستن. (زنجیر چفت

در) (۲) له سیداره دان. (حلق اویز)

ئه لقایی: [ناو] ده روازه ی گه وره ی گولمخی

پان لیدراو. (دروازه بزرگ)

ئه لقه به گوێ: [ئاوه لئاو] ئالقه ی غولامی له

گوێ: به نی: به نده: (ب) حازر و ئاماده

بو نه نجامی هه ر کاریک. (حلقه به گوش)

ئه لقه پیکان: [چاوگه ت] وه ک په پکه خواردنی

مار: خو تیک ئالندن: چه مه ره خواردن: پاپوکه

خواردنی مار. (چنبره کردن)

ئه لقه دان: [چاوگه ت] ده وره دان: پیچ خواردن

به ده ور خودا: وه ک پاپوکه خواردنی مار. (حلقه

شدن)

ئه لقه دوو گمه: [ناو] جیگای دوو گمه داخستن:

کونی جیگای دوو گمه: قولفه ی دوو گمه

(قوڤچه) داخستن. (جادگمه)

ئه لقه پرز: [ناوت] زنجیری داخستن

ده رکه. (چفت)

ئه لقه پرز و دوو لایی: [ناوت] ئالقه و زنجیری

داخستن ده رکه که دوو لایی ده چی به

ناویدا. (چفت و بست در)

ئه لقه مچی: [ناو] ئه لقه قه مچی:

ئه نگوستیله پیکه له باتی نقیم نه شه رفی یا

کانزایک له باری قه مچ به سه ریه وه

دابه سترابی: قه مچ و اتا پرخی چکوله و پانی

قه مچان: ئه ل تورکییه و اتا ده ست، په نجه.

(نوعی انگشتر)

ئه لکای: (۱) ده لکای: ده چه سپای. (می

چسپیدی) (۲) [ناو، بهر] لکاو: چه سپاو:

نووساو. (چسپیده)

ئه لکول: [ناو] تراویکی ئاوریه ره که دوو جوړه:

(۱) خوړاکى، ئیتانول یان ئیتیلیک. (۲)

غه یری خوړاکى میتانول، میتیلیک، که

زه که ریای پازی پاویری کرد. (الکل)

ئه لکومیت: [ناو] ئه لکول پیو: که رهسته ی

ئهنده گرتنی پاده ی ئه لکول له ناوی

هه لمه تکیندا. (الکل متر)

ئه لکولی: [ئاوه لئاو] (۱) هه ر شت که ئالووده

به ئه لکول پی: ئه لکولی. (آغشته به الکل) (۲)

که سیک که بو ماوه ییکی زور خووی به

خواردنه وه ی ئالکول گرتیت. (الکلی) (۳)

نو شابه ی (خواردنه وه ی) ئالکول دار: نو شابه ی

ئالکولی. (الکل دار)

ئه‌للوو: [ناو] هه‌ل‌ووژه؛ ئالوو؛ ئالووچه. (الوجه)
 ئه‌لمان: [ناو] ده‌وله‌تی ئالمان؛ ئالمانیا. (المان)
 ئه‌لمانی: [ئاوه‌ل‌ناو + ناو] (۱) میله‌ت و زبانی
 ئالمانی. (مردم و زبان آلمانی) (۲)
 گرێدراو به‌ ئالمانه‌وه. (المانی)
 + ئه‌لماس: [ناو] که‌ربوونی خالیس؛ پووژه؛
 جه‌واهیریکه‌ بو شووشه‌ برینه‌وه، یا له‌
 جه‌واهیر سازیدا به‌ کار دێت. (الماس)
 ئه‌لماس نیشان: [ئاوه‌ل‌ناو] دابه‌ستراوی
 ده‌نکه‌گه‌لی ئه‌لماس له‌ سه‌ر شتی بو جوانی.
 (الماس نشان)
 + ئه‌لماسه: فند: [ناو] جوړیک تیغه‌ی ئامرازی
 جوړبه‌جوړ و ده‌می برغووی که‌ربو‌نداری
 سه‌خت و زوړ په‌ق و به‌ ده‌وامه‌ که‌ له‌
 به‌ردبهرین و ئاسنگه‌ری و نه‌چاریدا به‌ کار
 دێت. (الماسه)
 ئه‌لمه‌دین: [ناو] (۱) پارچه‌ی ئارمووش؛
 قوماشی هه‌وڕیشمی. (پارچه‌ ابریشمی) (۲) دار
 ده‌ست. (چوب‌ده‌ست)
 ئه‌لند: [بهنه‌، ناو] به‌رهبه‌یان؛ سبه‌ی سالتان؛
 سوای سالتان. (صی‌حدم)
 ئه‌لو: اند؛ فند: سلاوی ته‌له‌فونی؛ هیلوی
 ئینگیزی. (الو)
 ئه‌لوته‌لو: [ناو] عه‌له‌شیش؛ بو‌قله‌موونه؛
 بو‌قله‌مووته. (بو‌قلمون)
 ئه‌لواتی: [ناو] به‌ره‌مه‌می‌چاوگه‌ [عد؛ فند:
 ئه‌لواتی؛ کاری ئه‌لوات؛ هه‌زه‌گی و عه‌ییاشی
 و به‌ره‌لایی و خو‌پریه‌تی و شه‌و گه‌ردی و
 شه‌لاتی. (الواتی)
 ئه‌لوار: فند: [ناو] (۱) مووری داری درێژی

چوار پالوکراو. (۲) کوته‌داری پراوه‌ به‌مووری
 درێژ؛ ئالودار. (الوار)
 ئه‌له‌وه‌دا [ناو] مال‌اواپی؛ خودا‌حافیزی. (خدا
 حافظی)
 ئه‌له‌وه‌ن: (۱) ناوی چۆمبیکه‌ له‌ قه‌سه‌ری
 شیرینه‌وه به‌ره‌و خانه‌قین ده‌روا (نام رودخانه‌-
 ایست) (۲) ناوی کیو‌یکه‌ له‌ نزیک‌ی هه‌مه‌دان.
 (کوه‌ الوند)
 ئه‌له: [ناو] ته‌لو؛ هه‌لو. (عقاب)
 ئه‌له‌ها: (۱) که‌له‌که‌له؛ ئاره‌زوو. (آرزو) (۲)
 ناوی خودا به‌ زمانی عیبری. (اله‌ا)
 ئه‌له‌زیز: [ناو] ته‌له‌زیز؛ شاریکی کوردن‌شینی
 تورکییه‌. (نام شهری است)
 ئه‌له‌فه: [ناو] ته‌شکیل؛ قولفه‌ی خپوته‌ (حلقه‌-
 چادر)
 ئه‌له‌ک: [ناو] هیلکه‌. (الک)
 ئه‌له‌گا: < ئیو‌رگه‌؛ بو‌سه‌؛ په‌ناگا. (پناهگاه)
 ئه‌له‌م: [ناو] عد؛ فند: عه‌له‌م؛ ده‌رد و په‌نج؛
 ئازار؛ نه‌خو‌شی؛ ئه‌و ده‌رمانه‌ بخو‌ عه‌له‌مت
 (ئه‌له‌مت) تیدا نامینی. (الم)
 ئه‌له‌مووت: ناوی قه‌لاییک له‌ نزیک‌ی شاری
 قه‌زوینی ئیران که‌ حه‌سه‌نی سه‌ب‌باح سه‌روکی
 فیرقه‌ی ئیسماعیلیه‌کان دروستیکرد (الموت)
 ئه‌لی: ده‌لی؛ ته‌وشی؛ ده‌بیژی؛ ده‌بیژه؛ ماچو
 (می گوید)
 ئه‌لییو‌ردو: [ناو] شو‌ربای دان‌دار؛ دان‌وله‌؛
 شو‌ربای دان‌ه‌ویله‌. (آش بنش‌دار)
 ئه‌لیف: [ناو] گیاییکه‌ پو‌نی ته‌لیفی لێده‌گیریت
 و له‌وینه‌ کیشانی په‌نگ و په‌وه‌ندا که‌لکی
 لێوه‌ده‌گیریت. (الیف)

ئه‌لیک: [ناو] کولمه؛ رومەت. (لپ)

ئه‌لیمی: [ناو] شالگەردن؛ ملیج. (شال گردن)
ئه‌لیی: [بەند] ئەوشی؛ دەبیژی؛ ئیزی؛ دەلیی؛
ماچی؛ وه‌کوو؛ ئەلیی مانگە ئەونە جوانە.
(گوئی)

+ ئەم: (۱) [پیشگر] ئامرازی کەسی یە کەم
بو‌ر‌ابوردووی بەردەوام؛ ئەمخوارد؛ ئەمەپاری؛
ئەمشت؛ ئەمنووسی. (پیشوند.) (۲) بە جیگای
دەم؛ ئەمخوارد؛ دەمخوارد؛ ئەمنووسی؛
دەمنووسی. (می در مضارع)

ئەمارات: عەد؛ فەد؛ کووی ئەمارەت؛ کووی
ئەمیرنشین؛ ئەو وڵاتانە کە جیی فەرمانڕەوایی
ئەمیرن. (امارات)

ئەماراو: [ناو] هەماراو؛ عەماراو؛ جیگای ئاو
تێکردن و پاشە کەوتکردنی ئاو لە قەدیم دا.
(انباز آب)

ئەمارداری: [ناو] (۱) فەن و زانستی بە‌پ‌پ‌ئ‌وه
بردنی کاری ئەمبار و ئەمبارکردن. (۲)
شۆلی بە‌پ‌پ‌ئ‌وه‌بردنی ئەمبار. (۳) کرپی عە
مبارکردنی باری هاتوو لە پۆستەخانە یا گاراج
کە ئەمباری دەکەن تا خاوەنە کەمی بێت و
بیباتەوه. (انباز داری)

ئەمارقەرستی: سەرچیسابی پیتە‌و‌ای ئەمار
بوون؛ ژماردنی کەلوپەلی عەمبار و پیک‌گر
تێیان لە گە‌ل‌ دەفتەری ئەمباردا.
(انباز گردانی).

ئەماری: [ناو] عەمباری؛ ئەمباری؛ (ب)
شوێنیکی بچووک لە مالددا وەک خە‌ل‌و‌ە‌تی؛
مە‌کو‌ی ئامرازی زیادی و کە‌لو‌پ‌ە‌لی مال.
(انبازی) < ئەنبازی

ئەماری ئالف: کایەن؛ شوینی عەمارکردنی
کاو وینجە و سەوزالف. (انباز علوفه)
ئەماری دانە‌و‌پ‌ە‌ل‌ە: کە‌نو‌و یان شوینی ئەمار
کردنی دە‌غ‌ل‌و‌دان. (انباز غله)

+ ئەمان: [ناو] فرسەت؛ دەر‌ف‌ە‌ت؛ مۆ‌ل‌ە‌ت؛
بە‌ل‌ام؛ ئەمما؛ دە‌خ‌یل‌. (فرست؛ اما)
ئەمان پێدان: [چاوگە‌ت] پە‌نا بە کە‌س‌یک دان
و پاراستنی لە ناهێمنی و مە‌تر‌سی؛ فورسەت
پێدان. (امان دادن)

ئەمان پێنەدان: [چاوگە‌ت] پە‌نا پێنەدان؛
دەر‌ف‌ە‌ت نەدان؛ ب‌ر‌ست و فورسەت لێ‌سە‌ندن؛
بە سە‌ردا نە‌چ‌و‌ون و لێ‌نە‌بو‌وردن؛ هەر سە‌ری
لە سە‌نگ‌ەر دەر‌ک‌ە‌وت ئەمانی پێنەدا
تە‌ف‌ە‌نگ‌یک‌ی تێ‌گ‌رت. (امان ندادن)

ئەمان خواستن: [چاوگە‌ت] (۱) پە‌نا بە کە‌س‌یک
بردن بو‌ پارێزران لە ناهێمنی و شە‌پ‌رو
کێ‌ش‌ە‌و خە‌تەر. (۲) دا‌و‌ای هەل و مە‌رج و
فورسەت و هێ‌م‌نا‌یە‌تی کردن.

(امان خواستن)
ئەمان لێ‌پ‌رین: [چاوگە‌ت] تە‌نگ پێ‌هە
ل‌چ‌ن‌ین؛ زۆر بو‌ هێ‌نان؛ هە‌راسان کردن. (امان
بریدن)

ئەماننامە: فەد؛ [ناو] نووسراوە‌ی‌یک‌ی پ‌ر‌ە‌سم‌ی
یان دە‌و‌ل‌ە‌تی، ب‌ر‌یتی‌ل‌ە‌و‌ە کە گیان و م‌ال‌ی
خاوەن ئەماننامە بپارێز‌ر‌یت. (امان نامە)

ئەمانە‌ت‌خ‌وا‌ز: [ناو] کە‌س‌ی کە‌دا‌و‌ای شتی‌دە‌کا
بە ئەمانە‌ت کە دوا‌ی‌ی بیداتە‌وه. (امانت خواه)
ئەمانە‌ت‌خ‌وا‌زی: [ناو، بە‌ر‌ه‌م‌ی چاوگە‌] کاری
خواستن و داوا کردن شتی بو‌ ما‌و‌ە‌ی‌یک.
(امانت خواهی)

نه مانه تدار: [ئاوه لئاو] [ناوټ] فند: (۱) كه سيك
كه نه مانه تي پي سپير دراوه. (۲) كه سيك كه
جي باوه پري جه ماوه ره: نه مين؛ (ب) نه مين
و دروستكار. (امانت دار)

نه مانه تداري: فند: [ناو، به ره همي چاوگه]
ده ستياكي و چاك پ اگرتني نه مانه تي خه لك؛
نه مين. (امانت داري)

نه مانه فروشي: [ناو، به ره همي چاوگه]
دووكاني فروشتني كه لوپه لي خه لك؛ (ب)
دووكاني فروشتني كه لوپه لي كار كروو
(كون). (سمساري)

نه مانه تي: (۱) [ئاوه لئاو] مالي نه مانه تي شتي
وهر گيراو به نه مانه تي. (۲) بو ماوه ييك؛
بو كا تيك؛ بو ماوه ييك به نه مانه تي ليره
ماومه تهوه سي مانگي تر ده پوم. (امانت)

نه مانه تي پوستي: [ناوټ] شتيك كه به
پوست دا ديت يان ده ني دريت؛ به سته ي
پوستي. (امانت پستي)

نه مبا: (۱) [ئاوه لئاو] هه مبا؛ هاوشان. (هم
شان) (۲) ده مبا؛ له گه ل خوي ده مبا. (همراه
خود مي برد)

نه مبايي: [ناو] هه مبايي؛ هاوقه دي؛ هاوقه -
رايي؛ هه مشاني؛ هاوقه دري. (هم شاني)

نه مپوپ: [ناو] جوريك گاز بو گرتني شت يان
دهر كيشاني بزمار له ته خته و شتي تر وهك
گاز نه مپوپ؛ نه مپوپ ده ستي؛ ده مباريك. پلاس.
(انبر)

نه مجا: [بهند] نه مجار؛ نه وجار. (ايندفعه)
نه مجاره: [ناو، بهند] نه ده دفعه؛ نه كه په ته.
(اينبار)

نه مدهس به ودهس نه زانين: (ب) كاري

په نامه كي كردن به ته په ده ستي. (كار سري
كردن)

نه مدهس و نه ودهس كردن: خو خافلانين.
(دست دست كردن)

نه مديو نه وديو كردن: (۱) شانه وشان كردن له
پاكشانا. (غلطيدن در دراز كشيدن) (۲)
سه ركيشان بو هه موو و تاغ و ژووريك.
(سر ك كشيدن) (۳) هاتوچوي له سنوور
په رينه وه. (آمد و رفت پياي از مرز) (۴)
كون كردن به گوله و ده رچووني له لاييكي
ديكه وه؛ نه مديو نه وديو سمين. (سوراخ
شدن سرتاسري بدن با گوله)

نه مراز: [ناو] نامراز؛ كه ره سته. (وسيله)
نه مراز: [ناو] نامراز؛ هامراز؛ هاوقسه؛
هاونشين؛ هه مراز. (همراز)
+ نه مړو: [ئاوه لئاو، بهند] نيرو؛ (ب) له م
پوژگار ده؛ نيستا؛ نه مړو چه قو كيشي باوي
نه ماوه. (امروزه)

نه مړو كه: [بهند] نه مړو كه؛ لهو
پوژگار ده؛ ني مړو كه؛ ني مړو. (امروز)

نه مرونيا: [ناوټ] له (نه مرونه هي) ي فارسيه وه
هاتووه، نه مرونه هي؛ له نه مرونه ني اي
كه سيكدا بوون؛ له ژير فهران و گوپراډيري
كه سيكدا بوون. (تحت امر)

نه مړو و سبه ي: [بهند] (۱) (ب) له م پوژانه دا؛
به م زووانه؛ نه مړو و سبه ي ديت وه. (۲) نه مړو
نا سبه ي؛ ده ستاو ده ست پي كردن؛
ماتل كردن. (امروز و فردا)

نه مړو و سبه ي پي كردن: خافلانين و

دواختنی کاریک. (امروز و فردا)

ئه مړوږی: [ئاوه لئاو] ټیمروژی؛ موډی ټه مړو؛
بابه تی ټه مړو؛ پیوه نندیدار به کاتی ټیستوه.
(امروزی)

ټه مری خیر: کاری خیر: (ب) هاو سه
ماره کردن: زه ماوه نندی ژن هینان و
شوو کردن. (امر خیر)

ټه مریکا: نامریکا: ناوی قورنه ی ټه مریکا له -
ناوی (نامه ریکو ویسپوچی) هاو آلیکی
کریستوف کلومب وه گیراوه له و کاته دا که
قورنه ی ټه مریکایان پاور کرد و ناویان لینا.
(قاره آمریکا)

ټه مسا: [به ند] ټیسه؛ ټیسا؛ ټیسه؛ ټیسته. (حالا)
ټه شاخ و ټه شاخ کردن: (ب) قسه ی
دژبه یه ک کردن: قسه گوړین؛ راپا بوون. (از
این شاخه به آن شاخه پریدن)

ټه مشاسپه ند: ناوی هه ریه ک له حهوت
فریشته کانی دینی زه پرده شت که هه کام بهر
پرس یان راسپارده ی به پړوه بردنی کاریکن
به ټیراده ی ټاهورا مه زدا. (امشاسپند)
ټه مشه وانه: [به ند، ناوت] ټه م چه ند شه وه.
(این شبها)

ټه مشه وگین: [ئاوه لئاو] هی ټیمشه و؛
ټه مشه وین: پیوه نندیدار به ټه مشه وه وه؛ شامی
ټه مشه و گین: شامی ټه مشه و. (امشب)
ټه ملا: [جینا و] دژی ټه ولا؛ لای نزیکتر؛ لایه -
نی نزیکتر. (اینطرف)

ټه ملا و ټه ولا: [جینا و] (۱) شانه و شان؛ بهم -
لاو ټه ولادا خو ی ده له نگینی. (۲) لای ټه م
ونه و چوون بو ټه تجمی کاریک. (۳) جیگای

جوړا و جوړ؛ له م لا و ټه ولا باسی چاکه ی تو
ده کهن. (این ور و آنور)

ټه ملک: [ناو] به رخی ساوا. (نوزاد بره)
ټه ملکن: [ناو] به رخی که ټه مهنی له دوو
مانگ که متری. (بره تا دو ماهه)

ټه ممانیختن: [چاوگه ت] ټه گه رتیختن؛
(ب) به هانه هیانه وه؛ بروو بیانوو تاشین. (اما
و اگر)

ټه مهن و ټه مان: [ئاوه لئاو] فد؛ نارام و دوور له
ترس و خو ف و ټازاوه و شه پروشور؛ له -
هیمنایه تیدا. (امن و امان)

ټه مهنه: (۱) [به ند] ټه مهنه؛ ټه مهنده؛ ټه وهنده؛
هینده. (۲) نارامه؛ هیمنه. (اینقدر؛ آرم است)

ټه مهنه سووره که: [ناو] ریخراوی
(ټیستیختبارات) و زیندان و شویی ټه شکه -
نجه ی سهریه پړییمی مله وری به عس بوو له
شاری سلیمانی که له سهره تای شوړشدا بو
گرتنی ټه شوینه خوینی لاوانی کورد عه -
رزی سوور کرد. (سازمان امنیت رژیم صدام
در شهر سلیمانیه)

ټه منیه: [ناو] ژاندارمه ی قه دیم. (امنیه)
ټه مو ټه و: ټیشاره به خه لکی نادیار؛ ته واوی
ماله که ت دا به ټه م و ټه و. (این و آن)
ټه مووس: [ناو] ټه نگوس؛ قامک؛ تبل؛ کلک.
(انگشت)

ټه مووستیله: [ناو] ټه نگوستیله؛ کلکه وانه.
(انگشتر)

ټه مهاری: زبانی زوړبه ی خه لکی ټیټیوپی که
له ره چه له کی زبانگه لی سامیه. (امهاری)
ټه مه چه و: ټه مه چی بوو؛ ټه وهشته چی بوو؛

ئەمەچەو ھەموو پۆزیک دئیت. (این چیه)

ئەمەهای: ئەمەتا؛ ئەمە لێرەیه. (اینست)

ئەمەک حەرەم: [ئاوئەلناو] (ب) بیوئەفا؛

بی ناخوون؛ سێلە. (بیوفا)

ئەمیان: (۱) [جیناو] ئەمەیان. (این یکی)

(۲) [ناو] کیسەیی پوول؛ ھەمیان؛ ھە-

مانە. (کیسە چرمی)

ئەمیر: [ناو] عەد؛ فەد: (۱) پەلە لە سەر

ھەنگی بەرھەو ژوورتر لە ئەرتەشدا (لە سوپای

ئێراندا). (۲) ناوھ بو پیاوان. (۳) سەرکرەدە.

(امیر)

ئەمیرزادە: [ناو] عەد. فەد. کوپی ئەمیر؛ لە بنە-

مالەیی ئەمیر. (امیرزادە)

ئەمیرە: عەد؛ فەد: لەقەبی ژنیک کە لە

بنەمالەیی پاشا و ئەمیربوو. (امیرە)

+ ئەمین: [ناو] [ئاوئەلناو] (۱) ھەریەک لە

ئەندامانی کوپی ئومەنا. (امنا) (۲) کەسیک کە

دادگا ھەلەبەژێرێت بو ئاگالیوونی مالی

ھەتیو یا کەسیکی تر کە پێویستی بە ئەمین

ھەبە. (امین) (۳) ناوھ بو پیاوان. (نام مردانە)

ئەمینبوون: [چاوگەت] (۱) ئەرخەیان؛

ئەرخایەن؛ لەو شوێنە ئەمین نیم: متمانەیی

پێناکەم: جێگای مەترسیە. (امین بودن) (۲)

جیی باوھ پوون؛ دەست و چاو پاکبوون؛

دەست و چاو پاک. (امین بودن)

ئەمیندار: [ئاوئەلناوی یک+ناوی یک] فەد:

کارگیر و سەرکاری ئاغا بو بە پێوەبردنی کار و

خەرمان ھەلگرتن؛ دەست و چاوپاک و

جێگای متمانە. (امین دار)

ئەمینداری: [ناو بەرھەمی چاوگە] فەد: (۱)

دەست و چاو پاک؛ (۲) کاری ئەمیندار. (۳)

شوولی سەرکاری و خەرمان ھەلگرتن لە

گوندا. (امینداری)

ئەمینکردنەو: [چاوگەت] ترس پەواندنەو،

بروون ئەو دزانە ئەمین کەنەو: ((ئارام کردنە

و، ئەرخایەیان کەن))؛ گرتنەو، باریگنی

بەرپەلا بوو. (مطمئن کردن؛ آرام کردن)

ئەن: [بەند] چەندە؛ چەند؛ ھەندی؛ ھیند؛

(چقدر)

ئەناب: [ناو] شیلە؛ ددانی پێشەو، پەشەولاخ

ئەگەر پکەوێت نیشانەیی ئەو ھەبە تەمەنی لە

چوار سال بەرھەو ژوورە. (دندان جوانی گاو)

+ ئەناز: (۱) پاشگر: توورپەر؛ ھاویژ؛ تیر

ئەنداز: تیرئەناز، فەردەر. (۲) پاشگر:

پانکەرھەو؛ پاخەر؛ داخەر؛ پانکردنەو،

فەرش و پراختنی بو پای ئەنداز؛ پا

ئەنداز: پایەناز. (انداز)

ئەناشتا: [ناو] (۱) سبەینان پێش بەر قلیان

خواردن؛ لە خوڕینی. (ناشتا) (۲) ناشتایی؛

چاشت؛ خواردنی بەیانی؛ سبجانە؛ بەر قلیان.

(ناشتایی)

ئەنام گیان: [ناو] ئازای پیکھینەری لەش؛ ئازای

ئەنام؛ ئازای ئەندام. (اعضای بدن)

ئەنبارداری: [ناو] عەمارداری: (۱) پێشەیی

ئاگاداری لە ھەمار و سەرھیسایی شتی ھەمار

کراو بوون. (۲) کرپی پراگرتی ھەر شت کە

لە ھەمارا پراگیری. (۳) زانستی ھەمار کردن

و بە پێوەبردنی کاری ھەمار. (انبار داری)

ئەنبارکردن: [چاوگەت] عەمارکردن؛ دانان لە

ئەنباردا. (لە پوانگەیی زانستییەو: کوکردنەو

و هه لچنين و راگرتن و پاراستنی هه -
 ركالايك له هه مارا. (انباز كردن)
 نه مباري: [ناو + ئاوه لئاو] (١) عه مباري;
 وه تاغيكي بچووك بو داناني كه ل و پهل له
 مالد؛ هه ماري. (انبازي) (٢) هه رشت راگيراو
 له هه ماردا؛ هه ميوه يان خوارده مهني كه
 شياوي هه مار كردن ييت؛ پيازي هه ماري;
 ييره لاماسي نه مباري. (انبازي)
 نه مباري ئارد؛ كه نوو؛ شويني عه مبار كردني
 ئارد. (انباز آرد)
 نه بنان: [ناو] هه مبان؛ هه مانه؛ هه وان؛ هه فانه؛
 هه وان؛ هه مبان؛ هه فان؛ هه بنانه؛ كيسه له
 پيستي خوشكراوي ورده هه يوان. (هميان)
 نه مپوڤ: [ناو] مقاش؛ نه مپوڤ؛ پوولووگر؛
 نامرازي دوو شاخه ي كانزايي بو گرتني
 سكل و پوولووي ئاور. (انباز)
 نه مپوڤ دهستي: [ناو] پلاس؛ جوړيگ گازی ده م
 پانه؛ بو بزمار ده ره ينان و قرتاندني سيم؛ له
 كاري سيمكيشي كار هادا له نه وعيكي كه
 ده سكه كه ي روو كيشي لاستيكيه كه لك
 وه رده گرن. (انباز دست)
 نه نبوزه ني: [ئاوه لئاو] ماددي؛ سه ربه ماک؛
 (دژي پزوني). (مادي)
 نه نه [ناو] هيند؛ فند عه مبه؛ (١) داريكه
 هه ميشه سهوز له شويني كه رمدا ده پوي؛ (٢)
 ميوه ي نهو داره. (انبه)
 نه نتاري: [ناو] كهوا. (لباس بالا تنه)
 نه نتوپه هت: [ناو] بهر گومان ليكراو؛ جيي
 شك. (جاي شك و شبهه)
 نه نتهر: [ناو] عه نتهر؛ جوړيگ مه يموون.

(عتر)
 نه نجام بوون: [چاوگه، ت] به گاتامه ي؛
 جييه جي بوون؛ ته واو بووني كار؛ هاتنه كرن.
 (انجام شدن)
 نه نجام دان: [چاوگه، ت] جييه جي كردن؛
 پيكه ينان؛ پيكتانين؛ ته واو كردني كار؛ به گا
 ئارده ي؛ قه داندن. (انجام شدن)
 نه نجوجه: [ناو] نه نجوجه ك؛ ناوكي هه رمي
 به برژاوي، كه ده يترو كيئن. (تخم گلابي
 بوداده)
 نه نجومه ن ئارا: [ئاوه لئاو] مه جليس ئارا؛
 كه سيك كه كوږ و مه جليس ده پازيئته وه و
 كه رمي ده كا. (مجلس آرا)
 نه نجومه ني نه ده بي: كوږي شاعيران و
 نوو سه ران و ويژه وانان. (انجمن ادبي)
 نه نجومه ني به پيوه به ري: ليژنه ي هه لسو وږ -
 اندن و كار راپه پاندن. (انجمن اداره كردن)
 نه نجومه ني شار: كوږي شوپاي شار و بهر -
 پرساني شاره داري: شاره واني. (انجمن شهر)
 نه نجومه ني لادي: كوږي نه نداماني شواري
 گوند. (انجمن ده)
 نه نجومه ني مال و مه دره سه: كوږ له گهل
 بهر پرساني مه دره سه دا. (انجمن گرتني
 دايك وبابي منداله مه دره سه خانه و مدرسه)
 نه نجه نه نجه: نه نجن نه نجن؛ له ت
 له ت؛ كوت كوت. (تكه تكه)
 نه نجير: [ناو] هه نجير. (انجیر)
 نه نجير باوا: [ناو] مهوز. (موز)
 نه نداز: [پاشگر] (١) تووږ ده ر؛ هاويز؛ فرېده ر؛
 (٢) راخه ر؛ داخه ر؛ پانكه ره وه.

وهك: پائەنداز. (پسوند)

+ ئەندازە: [ناو]ئەندازە؛ قاس؛ ھېند؛ ڤادە؛
میزان؛ ھەد؛ قەد؛ قەرا؛ ڤرەڤر؛ ئەزىزاد نەكەم؛
نەشل نەتوند. (اندازه)

ئەندازەبوون: [چاوكەت]كەوشەكانى من
ئەندازەى پاى تون؛ بە قەدبوون؛ ڤرەڤر بوون؛
بەقەرابوون. (اندازه بودن)

ئەندازە ڤاگرتن: [چاوكەت] (ب) زىادە ڤەوى
نەكردن؛ ڤادە ڤاگرتن؛ لە ھەد نە چوونە دەر.
(اندازه نگه داشتن)

ئەندازەكردن: تاقي كردنەوى جل و بەرگ
وكەوش بو ئەندازەبوون؛ سەر ڤاستكردنى
زور و كەمى؛ ئەندازەگرتن. (پرو:اندازه كردن)
ئەندازەگر: [ناوىبك] فەكەسيك كە شتيك
دەپيوت و سەنگيني (كيش) يان دريژايى و
پانايى ديارى دەكات يان بە قەد دەگريټ يا
پيك دەگريټ. (اندازه گير)

ئەندازەگرتن: [چاوكەت]بەقەدگرتن؛
بەراوەردى شتيك لەگەل شتيكى تردا؛
پيگگرتن؛ پيوان و كيشان و گەزكردن.
(اندازه گرفتن)

ئەندوك: [ناو]دارى بەينى دوو لولەپ؛ ناو
دوك؛ نيرەژن؛ دارى نيو مەشكە؛
داردوژەنگ. (چوب زبانه دار بالاي مشك)

ئەندونيزايى: [ئاوئەندو] (۱) خەلكى
ئەندونيزى. (مردم اندونزی) زبانيان (زبان آنها)
ئەندەرلەناو؛ ژناقا؛ ھونڤور؛ جەدئەندەر جەد:
پشتا و پشت. (اندر)

+ ئەندەروون: [ناو]فەد؛ ناخى ھەر
شت؛ ناو. (اندرون)

ئەندەروونى: [ناو]ئەندەروون؛ ھونڤور؛ ژوورى
مالەو؛ خانووى تايبەت بو خيزانى مال؛ دژى
بيروونى. (اندرونى)

ئەندەك: [بەند]فەد؛ (ف.مشە). ھەنەك؛
ھينديك؛ ھەندەك؛ توژى؛ كەمى؛ نەختى.
(اندك. كم)

ئەندەكو: [ناو]وينجە. (يونجه)
ئەنراندن: [لە چاوكەى ئەنرەين] تووڤەكردن و
قەلس كردن. (عصبانى كردن)
ئەنەرۆك: [ئاوئەندو]جنگز؛ تووڤە؛ قە-
لس. (عصبانى)

ئەنەريشە: [ناو]ھەندريشە؛ جوړيک-
گيايە. (نوعى گياه)
ئەنەرين: [چاوكە]تووڤە و زويڤبوون. (عصبانى
شدن)

ئەنەزەلوک: [ناو]كولە؛ كوخت؛ كوڤ؛
خانوچكەى خراب. (كلبه)

ئەنفیە: [ناو]فەد؛ تيکەللوک لە ئەجزا و
ھەندى گيا بو ھەلمژين و سەرخوش بوون؛
بەنووتى؛ لە تورکيەو ھاتوو؛ برنى ئەوتى
واتا گياى لووت؛ گياى ھەلمژين. (انفيه)

ئەنفیەدان: [ناو]قوتوو يان کيسەى ئەنفیە
تيکردن. (انفيه دان)

ئەنگ: [ناو]رووڤەريكى نووسراو كە
نووسراو كەى كون كرابى، و دروشم و
نيشانهى فابريکاي لە سەر جەبە (جەبە) و
تەليسى کالاي دەنەخشيئن. (انگ)

ئەنگاو: [ناو]ھەنگاو. (قدم)
ئەنگر: [ئاوئەندو]سل؛ تووڤە؛ قوشقى؛ زيز؛
توراو. (عصبانى)

نهنگ لیډان: [چاوه‌ت] (۱) موړ و نیشان
دانان له سهر به‌سته و جعبه و ته‌لیسی پر
له کال. (۲) تو‌مه‌ت لیډان؛ ناو‌خسته سهر
که‌سیک. (انگ زدن)

نه‌نگوتکه: [ناو] (۱) جوړیک تری. (نوعی
انگور) (۲) گونگ؛ نه‌نگوتک. (چونه)
نه‌نگوړ: [ناو] تام؛ چپړه. (طعم)

نه‌نگووس پیانان: [چاوه‌ت] قامک پیډانان؛
له جیاتی واژو به سهری قامک موړ به
به‌لگه دانان. په‌نجه موړ کردن. (انگشت
زدن) (ب) په‌ژراندن.

نه‌نگوست تی‌خستن: [چاوه‌ت] (ب)
شیواندن و نا‌زاوه نانه‌وه؛ خو‌تی‌ه‌لقور تاندن؛
(ب) ده‌ست له‌کاری وهر دان. (آشوب بیا
کردن)

نه‌نگوسته گه‌وره: [ناو] که‌له‌ نه‌مووست؛ تبالا
مه‌زن؛ تلیا مه‌زن؛ قامکه گه‌وره؛ به‌رانی؛
قامکی هره قه‌ویی ده‌ست وپا. (انگشت
شصت)

نه‌نگوستیلای بی‌کاسه؛ نا‌قه‌ی په‌نجه؛
نه‌نگوستیلای بی‌نقیم. (انگستر بی‌نگین)

نه‌نگوستیلای درومانی؛ نه‌نگوسانه؛ قووچکه؛
کلکه‌وانه‌ی درومانی؛ سهر تلیک؛
هنگوستوک. (انگستانه)

نه‌نگوشت: [ناو] فد؛ قامک؛ نه‌نگووس؛ تل؛
تیل؛ کلک. (انگشت)

نه‌نگوشت نیشان: [ناوه‌لناو] نه‌نگوشت‌نوما.
(انگشت‌نما)

نه‌نگوشته‌ری: فد؛ [ناو] نه‌نگوستیلای؛ کلکه-
وانه. (انگستر)

نه‌نگووس گه‌زین: (ب) په‌ژیان بوونه‌وه؛ له‌حه
سهر‌تدا قامک بردن به‌ده‌ما و
گاز لیگرتن. (انگشت‌گزیدن)

نه‌نگووس له‌سهر دانان: (۱) ده‌ست له‌سهر
شتیک دانان و دیاریکردنی شتی دل‌خواز. (۲)
هیما به‌کاریا باسیک کردن و دیاریکردنی
خالیک له‌باسیکدا. (انگشت روی چیزی
گذاشتن)

نه‌نگووس نیگاری: [چاوه‌ت] (۱) وینه
هه‌لگرتن له‌هیلی سهر قامک بو‌دو‌زینه‌وه‌ی
خاوه‌نه‌که‌ی. (۲) وینه هه‌لگرتن له‌جی
شوینی سهر په‌نجه بو‌دو‌زینه‌وه‌ی دز و خراپه
کار. (انگشت نگاری)

نه‌نگووسه براتووته‌له: تبلی په‌نای قامکه
تووته‌له. (انگشت چهارم)

نه‌نگووسه ناو‌گین: [ناو] تبلی ناوه‌پراست؛
زه‌پنه‌قووته؛ به‌رزه‌ملی؛ تلیا ناوین. (انگشت
وسطا)

نه‌نگووسی؛ قامکیک. (ب) که‌می‌ک. (یک
انگشت)

نه‌نگووسی ئیشاره: نه‌نگووسی شاده؛ دو‌شاو
مژه. (انگشت سبابه)

نه‌نگه‌بین: [ناو] فد؛ (۱) هه‌نگوین. (عسل)
(۲) شیرهی گه‌ز نه‌نگه‌بین. (گزانگبین)

نه‌نگه‌چهری: بی‌چه‌یایی شهرم. (بیشرم)
نه‌نگیر: [ناو] تری. هه‌نگور. (انگور)

نه‌نو‌ش؛ نو‌ش؛ (ب) نو‌شی گیانت‌بی؛ به‌گیانت-
خو‌ش و گه‌وارایی. (نو‌ش)

نه‌نو‌خته: [ناو] پاشه‌که‌وت. (اندوخته)
نه‌نو‌خته‌کار: [ناو] بیک پاشه‌که‌وت‌کار.

(اندوخته گر)

نه نووخته كـردن: [چاوگه هت]
پاشه كه وتكردن. (اندوخته كردن)

نه نيشه: [ناو] (۱) بير؛ هوش؛ فكر؛
خيال. (انديشه) (۲) ترس؛ خوف. (ترس)

نه نى گهش: [ئاوه لئاو] (۱) پرووخوش، (۲)
جوان؛ قه شنگ؛ خوشكوک؛ نيوجاو
كراوه. (بشاش؛ زيبا)

+ نه نيماتوپ: فد: [ناوبك] كه سيك كه فيلمى
كارتون (نهمه يشين) دروست ده كات.
(انيماتور)

+ نه نيمه يشين: [ناو] اند؛ فد: فيلميك كه به
وينه گرتنى په يتا په يتا و له سه ريه ك له شتى
بيگيان وه ك بوو كه چينى و وينه ي
نيگار كيشى چيده بى. (كارتون)

نه نين: داد و هاوار و پوپو. (داد و هوار)
نه واره: [ئاوه لئاو] ئاواره؛ ئه راكيل؛ دهر به دهر؛
سه رگه ردان؛ بيته نو؛ دهر وه دهر؛ ته ره؛
هه لوه دا؛ پهره وازه. (آواره)

نه واره يى: [به ره همى چاوگه] ئاواره يى؛
دهر به دهرى؛ بى نه نوایى؛ بيچيگه و پيگه يى.
(آواره اى)

نه وازين: [ناو] وازن؛ زريان. (باديكه از شمال -
ميوزد)

نه وياش: [ناو] عد؛ فد: نه لوات؛ هه تيومه تيو؛
به ره لا؛ نه لوجه لو؛ لات و لووت؛ بيسه روپا؛
ويلگه رد؛ رووته و پووته؛ هه رزه؛ گه ده و گوده؛
سووك و چرووك؛ شه لاتان و شه فروش.
(اوباش)

نه وياشى: فد: [به ره همى چاوگه] په وشتى

نه وياش؛ كارى نه وياش؛ شه لاتى؛
شه فروشى؛ شه لاتانى. (اوباشى)

نه وياشيگه رى: [ناو به ره همى چاوگه] لاتی؛
نه لواتى؛ نه لواتى؛ ويلگه ردی. (اوباشگری)

نه به رى: [ناو] ليفه ي بچووك. (لحاف
كوچك)

نه وپه پ: [ناو] نه وسهر؛ نه و به ر؛ نيهايه ت.
(نهایت)

+ نه وت: [ناو] اند؛ فرد؛ فد: (۱) ثاوت؛ توپ
چوونه دهر له سنوورى كايه ي ولييال و
فووتبال و باسكيتبالدا. (۲) وه ده رنان؛ چوونه دهر
يان له كايه يان له كي به ركى قرت (قت) بوون.
(اوت)

نه وتا: [ئاوه لئاو] هاوتا؛ هاوته ندازه. (همتا)
نه وتو: [به نددت] وا؛ وه ها؛ شياوى
باس؛ كاريكى نه وتو ي نه كرد؛ كاريكى گرینگ و
شياو و به رچاوى نه كرد؛ به چه شنيك؛ به -
جوړيک. (مهم؛ شايدان گفتن؛ به نوعى)

نه وتنه وت: وه ره موه پ. (عوعو)
نه وتين: [چاوگه] وه پرين. (عوعو كردن)
نه وجاريش: نه مجاريش؛ هه ميسانه كه؛ هه -
مديسان. (دوباره)

نه وجن: [ناو] جوړيک سه خته داره. (نوعى
درخت)

نهو دونيا: دونياى پاشمه رگ؛ ئاخيره ت: (آن
جهان) (۲) دونيا ييك كه تيبداين؛ نهو دونيا
چهند بيوه فايه؛ نهو دونيا چهنديوه فايه. (اين -
جهان)

نهو ده م: [به نددت] نهو وه خت؛ نهو كات.
(آنوقت)

ئه وراق: [ناو] هه وریک که بارانیکی که می
 پیوهی. (ابر کم باران)
 ئه وراقچی: [ناو] که سیک که که رهسته ی کوڤ
 و ئه وراقی ده فروشیت. (اوراقچی)
 ئه وراقی: [ئاوه لئاو] (۱) (ب) شهق-
 وشپ. (۲) لیک هه لوه شاهه؛ له بهریه ک
 ده رها توو. (۳) شیاوی لیک هه لوه شانندن.
 (۴) [ناو] دووکانی فروشتی که رهسته گهلی
 هه لوه شاهه. (اوراقی)
 ئه ورام: [ناو] روایی؛ سازگاری؛ دروستی.
 (سازش)
 ئه ورترشکی: [ناو] هه وره تریشقه. (رعد و برق؛
 آسمان قرمبه)
 ئه وروکه: [بهند] ئه مپروکه؛ ئیمپرو؛ ئه م
 روژگاره؛ (امروزه)
 ئه وروو: [ناو] مه لاشو. (سق)
 ئه وره مه زدا: < ناهورا مه زدا. (اهورا مزدا)
 ئه وره نگ: [ناو] (۱) ته ختی شایه تی؛ شکو.
 (اورنگ) (۲) [ناو] تیگه یشتن؛ فامین.
 (فهمیدن)
 ئه وریشم: [ناو] ئام مووش؛ هه وریشم. (ابریشم)
 ئه وزه ل: له ئاوه به واتای عه قله وه وه-
 رگیراوه. فرمزان؛ زانا؛ (په پوهندی به ئه فزه لی
 ئاره ویه وه نییه) (دانا)
 ئه وشان: [ئاوه لئاو] هاوشان. (هم شان)
 ئه وشین: < ته فشین.
 ئه وشو: ئیشه ف؛ ئه مشه و؛ شه ویک که
 تیییداین. (امشب)
 ئه و قاس: [بهند] ئه وه نده؛ هینده؛ ئه و نه ندازه.
 (انقدر)

ئه وقه: [ناو، ت] ئاوقه؛ شالو؛ هیرش؛
 تووشبوون. (حملة؛ برخورد)
 ئه وقه دبوون: ئاوقه دبوون؛ هاو نه ندازه؛
 هاوشان. (هم قد)
 + ئه وک: کابرا؛ هین؛ وانیک؛ یارو. (یارو؛ چیز)
 ئه وکات: ئه و سا؛ ئه و وهخت. (آنوقت)
 ئه وکردنه وه: [چاوگه ت] کردنه وه؛ ئاوه لاکردن؛
 درانه ئه و که واتا ده رگا که بکه وه. (باز کردن)
 ئه وکی: [جینا و ناو] ئه وک؛ کابرا؛ یارو؛
 وانیک؛ هین. (یارو؛ چیز)
 ئه وگار: [ئاوه لئاو] په ریشان؛ په شیو؛ دل به خه م؛
 زگار؛ کز. (مغموم)
 ئه ولاد: [ناو] عد؛ فذ؛ زاروک؛ مندال؛ فرزند ی
 کوپ وکچ؛ عه ولاد. (اولاد)
 ئه ولولا: [جینا و] ئه ملاو ئه ولا؛ ئه یلاو ئه ولا.
 (اینطرف و آنطرف)
 ئه و له و: [ناو] لا فاو؛ سیلاو؛ له هی. (سیلاب)
 ئه و له یی: [ناو] خاتر جه می؛ ئه ر خایه نی
 دلنیا یی؛ پڕوایی؛ متمانیه؛ جیی ئیحتیار.
 (اطمینان)
 ئه و نه: (۱) قی قاس؛ هینده؛ ئه وه نده؛ (اینقدر)
 (۲) ئه و که سه نه. (او نه)
 ئه و وهخته: [بهند، ت] ئه و کاته؛ ئه و
 زه مانه؛ ئه و ده مه. (آنوقت)
 + ئه وه: [ناو] شه ونم؛ خوناوه. (شبیم)
 ئه وه ئامای: [چاوگه ت] ها تنه وه؛ گه رانه وه.
 (برگشتن)
 ئه وه ئیس: دوزه ره وه. (پیدا کننده)
 ئه وه ئیسته ی: ئیسته ی وه؛ دوزه نه وه. (پیدا
 کردن)

ئهوه پرای: [چاوگه، ت] له بواردان؛ په پښه وه.
(گذشتن)

+ ئه وه تا: [جیناو] ټیپې؛ نه قهقهه؛ نه قایه؛ ها؛
هانې؛ نه مه سا؛ نه مه تا؛ نه تا؛ ئاتانی؛
ئینه؛ نه وه تانی؛ خوږه تی. (اینه اش؛ خودشه)
نه وه تاوای: [چاوگه، ت] قالبوون؛ تاوانه وه؛
ثاتیوان؛ تاوانه وه (ذوب شدن)
نه وه تانی؛ نه وه تا؛ نه وه ټیپې؛ نه یه؛ نه یه سه؛
یه سه؛ نه وه سه؛ خوږه تی؛ خوږه سی. (این
است)
نه وه تاهې؛ خوږه سی؛ نه وه ټیپې؛ خوږه تی.
(خودش است)

نه وه تی: نه وه تی توم دیوه هیچ که سم
ومیر نایه؛ له وکاته وه. له وه تی. (از آنوقت)
نه وه ټیپې؛ نه وه تانی؛ خوږه سی. (اینست)
نه وه سیای: (۱) حه سانه وه. (استراحت)
(۲) حه په سان. (زبان بند آمدن)
نه وه کان؛ هینه کان؛ نه وانی دی؛ شته کانی تر.
(دیگران؛ چیزها)
نه وه گوړې بی؛ (ب) نه وه دهر دی بی؛ دهر پرو
دهی حه قی خوږه تی؛ مافی خوږه تی. (حقتش
همین بود)

نه وه نده؛ نه وه هیڼده؛ نه ونه. (آنقدر)
نه وه نده ی: [بهند] هیڼده ی؛ نه ونه ی؛ به قه د.
(آن قدر؛ هر چقدر)
نه وه ها: (۱) ناو؛ وا. (اینطور) (۲) [جیناو]
نه وه ها؛ نه وه تا؛ نه وه های؛ نه وه تانی. (اینست)
نه وه یه؛ نه وه سه؛ خوږه تی. (خودش است)
+ نه وی؛ [جیناو] تاکی می [نه وی] گوته من؛
نه و ژنه به منی گوت. (او برای زن)

نه وی ستای: (۱) زبانی که تاوی ستای
پښو و سړاوه. (۲) پیوه دیندار به تاوی ستا کتیبی
دینی زرده شته وه. (اوستای)
نه وی ستی: [بهند] ټیستا؛ ټیسته؛ ټیسه. (حالا)
نه وی ستیکه: [بهند] ټیستا که؛ ټیسته که. (حالا؛
حالا که)

نه وی سک: ناوی بالنده ټیکه (نام پرنده ایست)
نه وی شان: [جیناو] نه وان. (ایشان)
نه وی که: (۱) نه وی دیکه؛ نه وی دی؛ نه وی تر.
(آن یکی) (۲) نه و که سه. هه رکه سیک؛
نه وی که نه یت به شی ده خوریت. (هر کسی)
نه وی ڼده ر: [بهند] نه قینده ر؛ نه وی؛ نه و جیگا.
(آنجا)

نه وی ڼده ری: [بهند] نه وی؛ نه قینده ری؛
نه و جیگایه. (آنجا)
نه وی ها؛ هو نه وه. (آنست)
نه هالی: [ناو] فد؛ جه ماوهری دانیش تووی
جیگایک؛ ((نه و شاهي ماهی میسر نه هالی
له ری سجوود)) «نالی» (اهالی)
نه هرامی میسر: [ناو] فد؛ سی هیره می به
ناوبانگی میسر. (اهرام مصر)
+ نه هل: [تاوه] ناو مناله که ی زور ژیر و
نه هله؛ نارام؛ ژیر. (آرام)

نه هل و عه یال: [ناو] فد؛ (ب) ژن و مندال؛
خاوخیزان؛ عال و عه یال. (اهل و عیال)
نه هلی: [تاوه] ناو فد؛ رام؛ ده سته مو؛ که وی.
(اهلی)
نه هلی به قیه: [ناو، ت] (نه هلی باقیه. (ب)
خه یات. (اهل بخیه)
نه هلی ته سه نون: فد؛ [ناو، ت] (ب) سوننی

مهزهه ب. (اهل تسنن)

ئههلی ته شه یوع: فد: [ناوت] (ب) شیعه

مهزهه ب. (اهل تشیع)

ئههلی ته قوا: فد: [ناوت] (ب) تهوهی له

کاری دژی دین خوئی ده پاریزیت. (اهل

تقوی)

ئههلی حال: فد: [ناوت] (۱) ئههلی زکر و

عیرفان و سوفیگه ری. (۲) (ب) باحال: خوش

گوزهران: خوش پابویر (اهل حال)

ئههلی حه ق: فد: [ناوت] (۱) لایه نگری

عه دالته و حه ق و راستی. (۲) پهیره وی

دینی حه ق. (اهل حق)

ئههلی دل: فد: [ناوت] (ب) خوشبار له

ههلسو کهوتدا: کهسیک که به دلی خوئی

دهژی: زیاتر بو خوش پابواردن و دلداری به

ههموو ماناییکه وه: خاوهن دل: ئههلی کهیف.

(اهل دل)

ئههلی عیبادت: فد: [ناوت] (ب) کهسیک که

ئههلی دینی خوئی به پیره ده بات. (اهل

عبادت)

ئههلی قهلم: فد: [ناوت] (ب) نووسه ر:

ئهدیپ: قهلم به ده ست. (اهل قلم)

ئههلی قهناعت: فد: [ناوت] (ب) ئههلی

قهناعت له پللو خوشتره داندوک) شیخ

پهزا. پازی و ده ست پیوه گر. (اهل قناعت)

ئههلی کتیب: فد: [ناوت] (۱) (ب)

پهیره وانی په پرتووکی ئاسمانی. (۲) هوگری

موتالا و کتیب خویندنه وه. (اهل کتاب)

ئههلی مهنقل: فد: [ناوت] (ب) تلیاکی:

ترباکی: ئههلی بافوور: ئه سرار کیش: بافووری:

وافووری. (اهل منقل)

ئههلی نه زهر: [ناوت] (خاوهن پا. (ب) پسویر

له کاریکدا. (اهل نظر)

ئههلی وه فا: (ب) وه فادار: ئه مه کدار: باوه فا.

(اهل وفا)

ئههوه ره: ئاهورا. (اهورا)

ئههوه ره مه زد: [ناو] (۱) ئاهورامه زدا. (۲)

پووناکی به رزی گه وره: خودا له ئایینی زه-

پدهشتدا. (اهورا مزدا)

ئههوه ن: [ئاوه لئاو] ئارام: له سه رخو: زیر:

هیور (آرام)

ئههه ک: [ناو] ئاهه ک: قسل: ئه ها ک. (آهک)

ئهی ئه ی: ئای ئای: وشه ی سه رسوو پمانه:

ئائای ئه وه شیت بوو گی. (آی آی)

ئهیا: [ناو] ئایه: دایه: دایک. (مادر)

ئهیه ته: هیه ته: [ناو] پولیس: ژاندارمه.

(ژاندارم پولیس)

ئهی چه: ئه ی چی: ئه دی چی. (پس چی)

ئهی چی: ئه دی چی: ئه ی چه. (پس چه)

ئهیدز: اند: فد: فرد: [ناو] نه خوشینی له کار

کهوتنی هیزی به رگری و چاره سه ری له

له شدا که ده بیته هوئی چاک نه بوونه وه ی

برین و نه خوشینگه لی تر، له کاری سه ر

جیی له گه ل نه خوشینداری ئه یدزیدا تووشی

مروف ده بیته یان له ریگای خوینی

ئهیدزیه وه تووشی مروف ده بیته. (ایدز)

ئهیدزی: [ئاوه لئاو] دوو چاری ئه یدز هاتوو.

(ایدزی)

ئهیدمر: [بهند] ئیره: ئیستا. (اینجا: حالا)

ئهیدی: [نامراز] ئه دی: ئه یتر: ئه تر: ئیدی:

تهیدی به سمه: ئیتر به سمه. (دیگر)

تهیره: [بهند] ئیره؛ نه گره؛ قیری. (اینجا)

تهیرو: < نهیرو. (ای داد)

تهیزه: [ناو] خودا؛ یه زدان؛ پهروهردگار.

(ایزد)

تهیزه دی: [ناو] ئیزه دی؛ خودایی؛ خودا

په رست. (ایزدی)

ته یزه ن: [بهند] فد؛ له (ته یزه ن) ی فارسی

ومر گه راوه، دیسان؛ دووباره؛ ههمدیسان؛

هممیسان. (ایضا؛ دوباره)

ته یزی: ده بیزی؛ ده لئی؛ چما؛ وایزانم. (ب)

واده زانی؛ وایزانم. (می گوئی؛ گوئی)

ته ی سووتام برژام: ناوی گه مه ییکی مندالانه.

(نام بازی است)

ته یقه ز: [ناو] ئاماده. (آماده)

ته یقه زاندن: [چاوگه ت] ئاماده کردن؛

ته یار کردن. (آماده کردن)

ته یقه زین: [ناو] ئاماده یی؛ ته یاری؛ حازری.

(امادگی)

ته یلا: نه ملا؛ ئیلا؛ لای نزدیکتر؛ دژی ئوولا

و ئه ولا. (اینطرف)

ته یلو: بوبانگ کردنى کو مه لئى پیاو؛ گه لو.

(برای صدا کردن جمعی مرد)

ته یلی: بوبانگ کردنى کو مه لئیک ژن. (برای -

صدا کردن جمعی زن)

ته ین: [ناو] هه یین؛ هه یینی؛ جوعمه. (جمعه)

ته ینا: [بهند] ته گینا؛ ته گهرنا؛ دهنّا. (اگر نه)

ته ینوو: هه یینی. < ته یین. (جمعه)

+ ته یه: [بهند] (۱) ئایا؛ داخو؛ داخوم؛ داخوا.

(آیا) (۲) ئه مه؛ یه؛ نه فه. (این)

ته یینی: [ناو] ئه وینی؛ نه فینی؛ حه زلئیکه ری؛

خوشه ویستی؛ میهره بانى. (عشق)

ئیبلیس: [ناو] یوان د؛ عد؛ فد؛ وشه ی یوانی

دیابولوس؛ واتا دوو زمان؛ دروژن؛ شه ییتان؛

(ب) شه ییتان. (شیطان)

ئیتالیائی: (۱) پیوه مندیدار به ئیتالیاهه.

(۲) خه لکی ئیتالیا و زمانیان. (ایتالیایی)

ئیتانول: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ جهوه هری شه پاب؛

نه لکولی خوراکى؛ له هه لمه تکین کردنى

(تمقیرى) شه پاب به ده ست دیت. (اتانول)

ئیتراک: [ناو] ئه تره ش؛ زراو؛ زمندeq؛

زراور. (کیسه صفرا؛ زهره)

ئیتقات: [ناو] ئیتقاد؛ له ئعتقادى ئاره ویه وه

هاتووه؛ باوه؛ عه قیده؛ ئیمان؛ برّوا. (اعتقاد)

ئیتوان: [ناو] هیتوان؛ جووتیار. (شخم زن)

+ ئیتود: اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] ده سته واژه ی

نیگار گهرییه، موتالای سهره تایی؛ گه ئالهی

ته پر احی سهره تایی؛ مه شق له بابته

نیگار کیشیه وه. (اتود)

ئیتون: [ناو] کویر. (کور)

ئیتوون: [ناو] دوزه؛ جهه نهم. (جهنم)

ئیتیر: [ناو] تراویکی بیرهنکه و هه لچوک؛ بون

پیوه کردن و هه لمزینی ده بیته هوئی له سهر

خو چوون و بیهووشی. (اتر)

ئیحاره دار: [ناو] فد؛ که سیک که شتیک بو

ماوه ییک به ئیحاره ده گریّت. (اجاره دار)

ئیحاره داری: [ناو] فد؛ بارو دوخ و کاری

ئیحاره دار. (اجاره داری)

ئیحاره نامه: [ناو] فلتنو و سراهوی شهرت و

شرووتی ههر شتی ئیحاره یی. (اجاره نامه)

ٲيجاره نشين: [ناو] فد: دانشتوو له مالى
به كړيگير اودا: ٲيښي: ٲيجاره و كړى ٲم به ٲم
يه كنښن باغ و ٲيستان زياتر به ٲيجاره
ده گيرٲ نه به كړى، ٲياو به كړى ده گيرٲ
نه به ٲيجاره. (اچاره نشين)

ٲيجاره يى: [ٲاوه لټاو] فد: (١) دانراو بو
ٲيجاره. (٢) ٲيجاره كړاو (اچاره اى)

+ ٲيجازه: [ناو] فد: لټگه ٲان؛ بوار، ٲيزن؛
(وهك: ٲيجازه ي مه ره خه سى، ٲيجازه ي
روښتن، ٲيجازه ي دانشتن). (اچاره)

ٲيجاز نامه: [ناو] فد: نوو سراوه ي ٲيزن ٲيدان؛
ٲه روانه: جهواز؛ ٲمواديد؛ ويزا. (اچاره نامه)

ٲيجبارى: [ٲاوه لټاو + ناو] فد: ٲم وشه يه
ٲاره وييه: له ٲووى ناچار يه وه؛ له ٲووى
ناعيلاج يه وه؛ (ب) دوو سال ٲيجبارى
(سه ربازي) خزمه تى وه زيفه ي عه سكه رى.
(اچاره)

ٲيجياروم رى: [ناو] ٲيشكى خوړه تاو؛ تيريز؛
(اشعه خوړشيد)

ٲٲچك: [ناو] دارٲكى سهر به قولاپه له سهر
گوريسى ده به ستن. (حلقه چوبى كه به سر
طناب مې بندند)

ٲٲچ قه لا: [ناو] ٲوچ قه لا؛ له توور كييه وه
هاتووه، ناوى سى قه لا به دهم يه كه وه كه
ميرى ٲه واندوز درووستي كړدوه. (سه قلعه)

ٲيحتياجى: ده سټكورتى؛ ٲيوستى؛ ٲاتاجى؛
ٲاته واوى؛ هموجه يى. (محتاجى)

ٲيحتيار: [ناو] عد: فد: (١) جٲى باوه ٲ.
قه كه ت جٲى ٲيحتياره. (٢) كه سايه تى
مالي؛ به ٲيحتيارى تو بانگ قه رزى ٲيدام.

(٣) ٲاره ي ته رخان كړاو له دهوله تدا؛
ٲيحتيارى ده زگاي كارها چه نده يه؟ (٤)
ٲه واچ؛ ٲم؛ ماوه؛ ٲيحتيارى پاسٲورته كه م
سبه ښى ته واو ده ٲت. (٥) به ٲزى و
كه سايه تى؛ ٲياو ٲكى به ٲيحتياره. (اعتبار)

ٲيحتياردار: فد: (١) به لگه ٲٲك كه ماوه ي
به سهر نه چوو ٲت. (٢) [ٲاوه لټاو] جٲى باوه ٲ.
(٣) موخته بهر و داراي كه سايه تى و ريز.
(اعتباردار)

ٲيحتيارى بانكى: به ٲٲى فورمگه لى بانكى و
شيوه ي موعامه له ي موشته رى، بانك ٲاده ي
باوه ٲيكر او ي به كه س يان شه ريكه ٲٲك
ديارى ده كا. (اعتبار بانكى)

ٲيحتيرام: [ناو] عد: فد: ريز؛ حورمه ت.
(احترام)

ٲيحتينا: [ناو] حاله تى به حيساب هٲنان؛ لا
لٲكر دنه وه؛ به راخوه دان؛ ٲاور لٲيدانه وه. (اعتنا)
ٲيحسان: [ناو] عد: فد: (١) ٲاوه بو ٲياوان.
(نام مردانه) (٢) ٲيسحان؛ خير و چاكه.
(احسان)

ٲيحياكړ دنه وه؛ وشه ٲاره وييه و زور جار له-
ديوانى مهوله ويدا هاتووه؛ نه حيا كړ دنه وه؛
بوژاندنه وه؛ زيندوو كړ دنه وه؛ هٲنانه وه حال؛
(احيا كړدن)

+ ٲيختيار: [ناو] عد: فد: تدا: (١)
ده سه لټات؛ سهر ٲشك بڼوون. (٢) هوښ؛ بى-
ٲيختيار كه وتن؛ بٲهوښ كه وتن. (اختيار)

ٲيختياردار: [ٲاوه لټاو] خامون؛ به ده سټ بڼوون؛
ده سه لټاتدار؛ باوكم ٲيختياردار مه هر چى بلى
وا ده كه م. (اختياردار)

ئېخندان: [ناو] (۱) يەغدان؛ جېڭاي لىياس و
شتوو مەك. (صندوق) (۲) جېڭاي
سەھول. (يخندان).

ئېخندان: [چاۋگەت، چۆك پىدادان و
خەواندنى وشتى؛ لە توركى را هاتوو؛ يخندان.
(خواباندن شتر)

ئېخسىرى: [ناو] دىلى؛ كۆپلەتتى؛ زىندانى؛
بەندى. (اسارت)

ئىخە: [ئامرازى دەنگ] بۇ دەنگ دانى مەر و
بزن. (صدایی برای دور کردن بز و گوسفند)
ئىخە: [ناو] يەخە؛ يىخە؛ بەرۆك. (يقه)

ئىخە و بەرك: [ناوت] يەخە و بەرۆك؛
سىنگ و بەرۆك. (يقه و سرسینه لباس)
ئىخە و بەرۆك: [ناوت] يەخە و بەرسىنگ؛
سىنگ و بەرۆك. (يقه و سینه)

ئىدارە جاتى: [ناو] كەسىك كە لە ئىدارە دا
ئىش دەكات. (اداره ای)

ئىدارى: [ئاۋەلناو] فد: (۱) كارى ئىدارى،
سەيارەى ئىدارى؛ كەسىك كە لە ئىدارە دا
دەوام دەكات؛ (۲) پەيوەندىدار بە ئىدارە ۋە.
(ادارى)

ئىدز: [ناو] نەخۇشىنى لە كار كە وتتى ھېزى
بەرگى لە ۋىرووس و ھوروك كە دەبىتە
ھوى چاك نەبوۋنە ھى زام لە لەشدا. (ايدز)

ئىدزى: [ئاۋەلناو] كەسىك كە نەخۇشىنى
ئىدزى ھەيە. (ايدزى)

ئىدوون: [بەند ناو] ھەنووكە؛ ئەلمان؛
ئىستە؛ نەھ. (حالا)

ئىدەك: [ناو] يەدەك، ئامرازى پەچاۋگىراو بۇ
جېڭىگۇر كى لە گەل ئامرازى پەك كە وتوودا.

(يدك)

ئىدەك: [ناو] يەدەك؛ چارەۋىنى زىادى
بەدۋاي سوارە ۋە بۇ جېڭىگۇر كى و ھىلاك
نەبوۋنى ئەسپى ژىر پ كىف. (يدك)

ئىدەن: ئەمەسە؛ ئەمەيە. (اين است)
+ ئىرادە: [ناو] ھېزى زال بەسەر دەرووندا.
(اراده)

ئىرادە كردن: [چاۋگەت، ھىمەت كردن و لە
خۇپريان؛ عەزم جەزم كردن بو كوردنى كارىك.
(اراده كردن)

ئىرانى: [ناو + ئاۋەلناو] خەلكى ئىران؛
پەيوەندىدار بە ئىرانە ۋە. (ايرانى)
ئىرج: بە ھادار؛ بەنخ؛ (بارزش)
ئىردانە: [بەند] ئىرانە. (اينجا)

ئىردەك: [ناو] ئىدەك؛ يەدەك. (يدك)
ئىرش: [ناو] ھېرش؛ پەلامار. (حمله)
ئىرشت: [ناو] ھېرش؛ ھەلمەت. (يورش)
ئىرگا: [ناو] ئاگرگا؛ ھىرگا. (آتشگاه)

ئىرلەندى: [ناو + ئاۋەلناو] (۱) زىانى سەلتى. (۲)
خەلكى ئىرلەند؛ پەيوەندىدار بە ئىرلەندە ۋە.
(ايرلندى)

ئىرنگە: [بەند] ئەلمان؛ ئىستا. (حالا)
ئىروكووشن: [ناو، بك] ئاور كوۋزىن. (آتش
خاموش كن)

ئىرەتى: [ئاۋەلناو] بىتىن؛ بېھىز؛ خۇنەگر. (بى
استحكام)

ئىرەل: [ناو] (ئىرەلماسى)؛ لە توور كىيە ۋە
ھاتوو، (يىر زە ۋى + ئالما؛ سىو) يارەلماسى؛
سىوك؛ يىرەلماسى؛ كارتول؛ كارتۇپى؛ پەتاتە؛
سىف زەمىنى؛ سىب زەمىنى؛ كارتىنە؛

هیره لماسی؛ کرتو پل؛ پوتیه؛ کارتینک؛
 کرتو فل؛ په تیه. (سیب زمینی)
 ئیره وان؛ ناوی پیته ختی ئهرمه نستان. (شهر
 ایروان)
 + ئیره یی: (۱) خه لکی ئیره. (اهل اینجا)
 (۲) [ناو، بهرهمی چاوگه] به خیلی؛ به غیلی؛
 به خیلی. (حسادت)
 ئیریس [ناو] سه روکی فه له کان. (رهبر
 عیسویها)
 ئیز [ناو] تد؛ فد؛ شوین؛ جیبا. (رد)
 ئیز: [جیناو] ئهمه. (این)
 ئیزافه: [ناو] فد؛ ئهم وشه یه فارسییه به لام
 زور باوه، زیاده کردن؛ زور کردن؛ زورتر له
 پیویست؛ لیباسی ئیزافی، نانی ئیزافی،
 عه لاوه؛ زیادی؛ ئیزافه له حقه که ی خووی
 ده تمه نم پیدا؛ زیاتر له ئه ندازه ی دیاری
 کراو؛ ئیزافه بار؛ دوو به ئیزافه ی سی ده کاته
 پینج. (اضافه)
 ئیزافه کار: [ناو] کاری زیاتر له ماوه ی دیاری
 کراو. (له ئیدارات باوه). (اضافه کار)
 ئیزافه کاری: [ناو] (۱) کارکردنی زیاتر له
 پاده ی دیاری کراو. (۲) پاره ییک که بابه تی
 ئیزافه کار وهرده گیریت. (اضافه کاری)
 ئیزافه کردن: [چاوگه، ت] خسته سهر؛
 زیاده کردن سهر؛ له ماتماتیکدا دوو په قه م یا
 زیاتر کووم کردنه سهریه ک؛ عه لاوه کردن.
 (اضافه کردن)
 ئیزدان؛ یهزدان. (یزدان)
 ئیزدی: [ئاوه لئاو] په یره وی دینی ئیزدی؛
 ئیزه دی؛ یهزیدی به هه له و تراوه. (ایزدی)

ئیزدین سهری: [ناو] جوریک بووزوو. (نوعی
 بافته از پشم بز مرغز)
 ئیزگومکردن: [چاوگه، ت] شوین گومکردن.
 (رد گم کردن)
 ئیزگه: [ناو] شوینی ویستان؛ ئیزگه؛ ئیستگا؛
 ویستگه. (ایستگاه)
 ئیزمک: [ناو] ایرو؛ نه خوشینیکی پیستییه.
 (اگرما)
 ئیزن خواستن؛ داوای ئیجازه کردن؛ داوای
 ئیجازه ی دویشتن و خودا حافیزی کردن
 له کاتی دهرکهوتن له کوپیکدا. (اجازه گرفتن)
 ئیزن دان: [چاوگه، ت] ئیجازه دان؛ (ب)
 مه ره خهس کردن؛ ئیختیار پیدان. (اجازه
 دادن)
 ئیزه: [ناو] ئیزه؛ خودا. (خدا)
 ئیزه دی [ئاوه لئاو]: (۱) خودایی. (۲) سهر به
 دینی ئیزه دی که به هه له به یهزیدی
 به ناوبانگن؛ چونکا زور له پیش یهزید دا نه و
 ئائینه هه بووه. (ایزدی)
 ئیزهن: [جیناو] ئهمه سه. (اینست)
 ئیزیره: [ناو + بهند] دوینی. (دیروز)
 ئیزینگ وان: [ناو] ئیزینگ فان؛ داربر و دار
 کوکه رهوه. (همه چوب جمع کن)
 ئیزهن: [ناو] چاچکه؛ بنیشت؛ به نووشت؛
 به نیشت. (سقر)
 ئیساکوونی: [بهند] ئیستاکوونی؛ ئه ویستاکه.
 (الان)
 ئیساولا: [بهند] له ئیستا به ولاره؛ له مه و دووا.
 (منبعد)
 ئیسپات کردن: [چاوگه، ت] عد؛ فد؛ دهرخستن

و سه‌لماندنی راستی و دروستی مه‌به‌ستی به
سه‌نهد و به‌لگه‌وه؛ چه‌سپاندن؛ سه‌لماندن؛
(بادلیل قبولاندن)

نیسپاگیتی: [ناو] ایتالیایی؛ فرد؛ اند؛ فد؛
خوراکی که له هه‌رشته فه‌رنگی دروست
دهی. (اسپاگتی)

نیسپانیائی: [ئاوه‌لئاو+ئاو] (۱) پیوه‌ندیدار
به نیسپانیاه. (۲) خه‌لکی نیسپانیا و
زمانیان. (اسپانیایی)

نیسپانیولی: [ئاوه‌لئاو+ئاو] نیسپانیایی؛ خه‌لک
و زبانی دانیش‌توانی نیسپانیا. (اسپانیایی)

نیسپراتو: [ناو] زمانیکی ساکار که سالی
۱۹۱۷ (ز) له لایه‌ن (دوکتور زامینه‌وف) ی
له‌هیستانییه‌وه دروست‌کرا، که له ساکارترین
وشه‌ی زمانگه‌لی دنیا پیک‌هاتووه. (اسپراتو)
نیسپیرم: [ناو] فرد؛ فد؛ تووی نیرینه که له‌گه‌ل
ئوول‌دا ده‌گوروی و له مند‌الداندا مند‌ال
(ئاوه‌لمه) دروست‌ده‌کات. (اسپرم)

نیسپیرماتوزوئید: [ناو] فرد؛ فد؛ تووی نیرینه؛
نیسپیرم. (اسپرماتوزوئید)

نیست: [ناو] فد؛ (۱) فه‌رمان بو وستان؛
راوه‌سته. (ایست) (۲) له کار که‌وتن؛ وستان؛
نیستی‌قه‌لبی: راویستانی دل. (ایستادن؛ از کار
افتادن)

نیستادیوم: [ناو] اند؛ فد؛ سالون (هوولی)
وهرزشی. (استادیوم)

نیستارت: [ناو] اند؛ فرد؛ فد؛ تد؛ (ب)
ده‌ست پیک. (۲) سلف (کلیل) ی هه‌لکردنی
هه‌ر جوړ مه‌کینه یان موټوړ و سه‌یاره؛ سویچ
لیدان. (۳) که‌ره‌سته‌ییک له سه‌یاره‌دا. (۴)

هیندلی (قه‌دیمی). (استارت)

نیستالاگیت: [ناو] فرد؛ فد؛ نه‌ستوونی
ئاو‌یزان له میچی نه‌شکه‌وتدا له به‌ردی
نهرمی ئاهه‌کی که به هووی دل‌وپه‌کردن
پیکدی. (استالاگیت)

نیستالاگیت: [ناو] فرد؛ فد؛ نه‌ستوونی
به‌ردی ئاهه‌کی (له‌قسل) که له دل‌وپه‌ی ئاو
له ته‌ختی عهرزی نه‌شکه‌وت دا چیده‌بی.
(استالاگیت)

نیستامبولی: [ناو+ئاوه‌لئاو] (۱) خه‌لکی
نیستانبولی تورکیا. (۲) ده‌فری قور‌کیشان له
به‌تانییدا. (۳) پیوه‌ندیدار به نیستانبوله‌وه. (۴)
جوړیک هی‌ره‌لماسی چکو‌له و دریز و مه‌یله‌و
سپی ره‌نگ. (استانبولی)

نیستانبولی‌پلاو: [ناو] خوراکیک که به برنج و
ته‌ماته و قیمه‌ی گوشت وهی‌ره‌لماسی چی-
ده‌ییت. (استانبولی پلو)

نیستاندارد: [ناو] اند؛ فد؛ (۱) دیار‌یکردنی
نموونه‌ی (سه‌منعات و هه‌رجوړ به‌ره‌م) که
له دنیا یان له کیشوهریکدا به‌دی دی بو
په‌ژراندنی گشتی. (۲) مه‌تاعیک که له‌گه‌ل‌ئو
نموونه‌دا په‌ک بگریته‌وه. (۳) سازمان یان
مه‌رزینگه‌ی به‌ر پرسی ئه‌و کاره. (استاندارد)
نیستردار: [ناو] هی‌سره‌وان؛ خاوه‌ن هی‌ستر.
(چاروادار)

نیستره‌گایله: [ناو] نیستری باب‌ئه‌سپ
(بالانی). (استری که مادرش الاغ باشد)

نیستگا: [ناو] فد؛ (۱) نیزگه؛ ویستگه. (۲) جیی
تایه‌تی ویستانی سه‌یاره و قه‌تار. (۳)
ساختمانی فه‌نی بو‌گه‌یانندی هه‌ندی

خرمه‌ت. ئىستىگای رادیو؛ ئىستىگای کاره‌با.
 (۴) جیسی پراوه‌ستانی سپارده بو کاری
 تاییه‌ت. ئىستىگای بازپرسی. (ایستگاه)
 ئىستوپ : فذ؛ اند. له‌کوردستانی باشوور به
 تورمزی سه‌یاره ده‌لین (استوپ؛ ترمز)
 ئىستوپا: ناوی زیاره‌نگای بووداییه‌کانه که
 زیاتر له بیچمی نیوه‌گو چیده‌بی. (استوپا)
 ئىسته‌پل: [ناو] فذ؛ ته‌ویله‌ی ته‌سپ و هیسر.
 (اصطبل)
 ئىسته‌نسیل: [ناو] اند؛ فذ؛ جوریک کاغه‌ز.
 (استنسیل)
 ئىسته‌یو: دۆزینه‌وه. (پیدا کردن)
 ئىسته‌یو نه‌وه‌شی: [چاوگه‌ت] په‌یداکردنی
 چه‌شنی نه‌خو‌شی؛ شناسینی نه‌خو‌شی؛
 ناسینی چلوانیه‌تی نه‌خو‌شی. (تشخیص
 بیماری)
 ئىسته‌یه‌وه: [ناو، بک] په‌یداکەر؛ دۆزهره‌وه.
 (پیداکننده)
 ئىستىیداد: [ناو] ئوتوکراسی؛ حکومه‌تی
 مله‌پراڻه و په‌چاو نه‌گرتی ویستی خه‌لک و
 جه‌ماوه‌ر؛ دژی دیموکرات. (استبداد)
 ئىستىعاره: [ناو] عد؛ فذ؛ ده‌سته واژه‌ی
 شیعریه؛ حاله‌تی دانانی وشه‌یی‌ک له
 په‌سته‌یی‌کدا که واتا و بو‌چوونیکي دیکه ده
 داته ده‌ست؛ ئىستىعاره‌ی نزیک وه‌ک: که‌وان
 و نه‌برو‌یان بالآ و سه‌ول؛ ئىستىعاره‌ی دوور
 وه‌ک: کچی به‌یانی و پو‌ژ؛ چاوم له‌ دیمه‌نی
 کچی به‌یانیه، «سواره‌ئیلخانی زاده».
 (استعاره)
 ئىستی‌قه‌لبی: [ناو] پراوه‌ستانی دل. (ایست

قلبی)

ئىستىلاح: [ناو] عد؛ فذ؛ کو‌ژ؛ ده‌سته‌واژه؛ (۱)
 وشه‌یی‌ک یا په‌سته‌یی‌که که له‌ناو هه‌ر گروپ یا
 سینفیکي تاییه‌تدا و اتاییکی تاییه‌تی هه‌یه؛
 وه‌ک ئىستىلاحی بازارپی، ئىستىلاحی
 پزیشکی، (اصطلاح) (۲) به‌ئىستىلاح توبه‌ی-
 کردوه. (به اصطلاح)
 ئىستىوار: [ناو] فذ؛ ده‌ره‌جه‌ی نیزامی ئیران؛
 بالآتر له‌گرووه‌یان. (استوار)
 ئىستىوایی: [ئاوه‌لناو] فذ؛ ته‌و سه‌رزه‌وینانه‌ی
 که نزیکي هیلی ئىستىوان. (استوایی)
 ئىسحالی خوینی: [ناوت] زه‌حیری به‌خوین و
 لیمان و زگ ئیشه‌وه؛ زه‌حیری باسیلی.
 (اسهال خونی)
 ئىسپراحت: پشوودان؛ ئىسپراحت؛ بیهن
 وه‌دان؛ ئاسووده‌یی. (استراحت)
 ئىسپرایلی: [ناو] ئاوه‌لناو] خه‌لکی ئیسراییل؛
 پیوه‌ندیدار به‌ ئیسرایيله‌وه. (اسرائیلی)
 ئىسفالت: [ناو] (۱) قیرتاو؛ به‌ تیکه‌لأوه‌ی قیر و
 زىخی داخ، پو‌شاندنی شه‌قام یان سه‌ریان. (۲)
 جاده‌یی‌ک که قیرتاو کرابی. (آسفالت)
 ئىسفالتی داخ: ئىسفالتی که تا ۱۶۰ ده‌ره‌جه‌ی
 سانتیگراد گهرم ده‌کریت. (آسفالت داغ)
 ئىسفالتی سارد: ئىسفالتی که به‌ گهرمای
 که‌م و زىخی گه‌وره‌تر چیده‌کریت. (آسفا
 لت‌سرد)
 ئىسفالتی گهرم: ئىسفالتی‌ک که تا
 ۱۰۰ ده‌ره‌جه‌ی سانتیگراد گهرم ده‌کریت.
 (آسفالت گرم)
 ئىسفه‌ند: [ناو] مانگی ئاخری سالی هه‌تاوی.

ئیسفهنج: [ناو] گیانله بهرکی گیا ئاسایه؛ بی بزوه و جولیه له ژیر ئاوی دهریادا دهژی و لاشه دهیته کوگایکی گه وره له جنسی وهک بهردی نهرم که جوړاوچوره و ئاهه کی و سیلیسی و شاخی ههیه و له بهرده پاشوره دهکا. (اسفنج)

ئیسفهان: (۱) شاریکی ئیران. (شهر اصفهان) (۲) ئیسفهان یا به یاتی ئیسفهان؛ مهقامیکی موسیقایه که هندی له پسهوهرانی موسیقا ده لاین له مهقامی شووردایه و هه ندیکیش پیمان وایه سهربه خوویه. (مقام اصفهان)

ئیسقانی: [ئاوه ئناو] (۱) پیوه ندیدار به ئیسقانهوه؛ وهک: ئازاره باریکهی ئیسقانی. (۲) له جنسی ئیسقان. (استخوانی)

ئیسقانی که شکه ک: [ناوت] ئیسقانی کاسه ی ئهژنو؛ ئیسقانی سهزرانی؛ که شک ئهژنو؛ (کشک زانو)

ئیسقای: [ئاوه ئناو] که سیک که نه خوشینیی ئیسقای ههیی. (استقای)

ئیسکاتیف: [ناو] جوړیک روئی گیاییه له گهل روئی به زره کدا تیکه لای ده که نه بو زووتر وشک بوونه وهی پهنگی نیگار کیشی. (اسکاتیف)

ئیسکاچ: [ئاوه ئناو] (۱) پیوه ندیدار به ئیسکاتله ندهوه؛ (۲) جوړیک چه سپ. (۳) جوړیک قاپ و قاچاخ شور. (اسکاچ)

ئیسکاندیناوی: [ناو] بریتیه له ولاته کانی سوئید و نورویژ و دانیمارک و ئیسله ند و

ئیسکله: [ناو] (۱) سه کو و شه پۆل شکین و بار ئه نداز له پهراوی دهریادا. (۲) له نگه رگای پاپۆر. (اسکله)

ئیسکوئک: [ناو] ههنیسک. (حالت شبیه سسکه بعد از گریه)

ئیسکوئو: [ناو] یه که ی پاره ی مهمله که تی پورته قال. (واحد پول پرتغال)

ئیسکووک: [ناو] که وچکی داری کلک دریز. (قاشق چوبی دراز)

ئیسکه یت: فد؛ اند: [ناو] که وشیکی چه رخدار یا ساف بو روشتن یان خلیسکان به سه ر ئیسفالت یا سه ر سه هول یان به سه ر زهوی سافدا. (اسکیت)

ئیسکه یتی سه ر سه هول؛ پاتیناز؛ خلیسکین له سه ر سه هول به له پی کردنی که وشی تاییه ت. (پاتیناز)

ئیسکی: [ناو] (۱) وه رزشی خلیسکین و روشتن به سه ر به فردا به که وشی تاییه ت، که له ته خته ی دریز و باریک چیده ییت. (۲) ناوی ئهو کایه وه رزشیه. (اسکی)

ئیسکی باز: [ناو] که سیک که ئیسکی ده کات. (اسکی باز)

ئیسکی سه ر ئاو: جوړیک ئیسکی، به ده ست گرتن به ته نافی دوا ی قایقه وه و به که وشی پانی تاییه ته وه به سه ر ئاودا خلیسکان. (اسکی روی آب)

ئیسکیمو: [ناو] فد؛ (۱) قه ومیکی دانیش تووی باکوری کانادا و ئالاسکا و گروئینله ند و خوړ هه لاتی سبیری. (۲) هه ریه ک له ئه ندامانی

ئەو قەومە؛ (۳) چەشنى بەستەنى. (اسكىمۇ)
ئىسلآج: [ناو] لە ئارەبىيەو هاتووە و لە
كوردىشدا جى كەوتووە؛ (۱) بەرھەمى راست
كردنەوەى چەوتى يا ھەلە؛ ھەك: ئىسلآحى
نووسراو. (۲) كارىك كەدەيىتە چاك تر بوونى
حالتى ھەر شت ھەك ئىسلآحى نىژادى
حەيوانات. (۳) كارى سەر و پىش پىكوپىك
كردن يا تاشين يا كورت كردنەوەى سەر.
(اصلاح)

ئىسلآحى سەر: قرتاندن و پىكوپىك كردنى
قزەسەر. (اصلاح سر)

ئىسلآو: [ناو] چەند دەستە لە زبەنگەلى ھيەند و
ئوروپايى ھەك زبەنى ئوكراينى، رووسى،
سىرب، كوروات، ئوسلەواكى، چىك،
ئوسلونى، لەھىستانى و نىژادى جەماوهرى
ئەو ولاتانە و بولغارستان و مولداوى. (اسلاو)
ئىسلاید: [ناو] وىنە لە سەر فېلم بو نیشاندا
بە پىزىكتوپ. (اسلايد)

ئىسماعىلىيە: [ناو] تىرەيىك لە مەزھەبى
شىعە، كە ئىسماعىلى كورپى ئىمام جەعفەر بە
ئىمامى ئاخىر دەزانن. (اسماعىليە)

ئىسم لەسەر كەسى دانان: لە قەب لە
سەر كەسىك دانان ھەك: فاتى گاخوور و
مەجىد سەرەگا (اسم روى كسى گذاشتن)

ئىسم و پەسم: [ناو]ت: قە: ناوبانگ: شوهرەت:
ناودارى. (اسم و رسم)

ئىسم و پەسمدار: [ئاو] لە ناوبانگ;
مەشھوور؛ ناو دەر كردو؛ بە ناو و دەنگ.
(اسم و رسم دار)

ئىسمەن: [بەند] (۱) لە پرووى ناوہو؛ ئىسمەن

دەيناسم خویم نەديوہ. (۲) بەقسە؛ لە
روالەتدا؛ ئىسمەن نوکەريەتى: بە زاهير، لە
روالەتدا نوکەريەتى. (اسما)

ئىسمى شەو: [ناو] دركەندى پەمزی شەو بو
ھاتوچو و عەلامەتى خوپی بوون؛ بە تايەت
لە عەسكەريدا. (اسم شب) ئىسمى فامیل: قە:
شوهرەت؛ ناوى گەورە (شەھرت)

ئىسنومبیل: اند؛ قە: [ناو] ماشینی بە فرمالینی
جادە و شەقام؛ سەيارەى سەر بەفر؛
(اسنومبیل)

ئىسوئی: [ناو] ئىسيوہت؛ ئالەت (فلل سياه)
ئیسو: بانەگر؛ پەنابا. (پناھگاہى كە از باد در
امان باشد)

ئیسە: [بەند] ئیستە؛ ئیستا. (حالا)
ئیسەرەم: [بەند] تە ئیستەرەم: دەمە ویت؛
دەبى؛ وشەى پى داگرتن؛ حەتمەن و
پىويست؛ لە ئیستەرەمى تور كپىەوہ ھاتووہ
بەواتاى؛ دەخوازم. (بايد)

ئیسەنى: [بەند] ئیستاكە. (هم اکنون)
ئیشارە: [ناو] قە: ھیما و ئاشیرە تەکردن بە
دەس و چاو يا ھەر شتى تر؛ بە نووسین يا
قسەى ناپاستەوخو، سوو كە ئامازە پىكردن.
(اشاره)

ئیشارەت: [ناو] ھیما؛ ئامازە؛ ئاشیرەت؛ (دەمى)
تو نەينى شەو لە نیوى دەم، خودا بىپریت
ئیشارەت بە چەم (اشارت)

ئیشارەت كردن: [چاوگەت] بە ھیما و ئامازە
تېگەياندن؛ بە قامك نیشاندا و ئامازە
كردن؛ سوو كە ناوبردى لە قسە يا نامەدا.
(اشاره كردن)

ئیشازراق: [ناو] فازاره باریکه؛ سیل (سل)
 + ئیشان: (۱) جیناو [نه وان. (آنها) (۲) ژان؛
 گل؛ ژان کردن. (درد کشیدن)
 ئیشاندن: [چاوه گهت] وه ئیش هینان؛ وه ژان-
 هینان. (به درد آوردن)
 ئیش به دههست: [ئاوه لئاو] کار به دههست؛
 که سیک که له سهر کاریکه. (کار به دست)
 ئیشپیل: فرد؛ فند [ناو] خشپیل؛ ته لیکی دوو
 توکراو که دووای به ستنی پیچ و مورهی
 (تاییه تی کوندار) لهو کونهی پروده کهن بو
 نهوهی شل نه بیته وه په رچی دهه نه وه؛ له
 کورده واریدا بووه به خشپیل. (اشپیل)
 ئیشپیل: فند: [ناو] گه رای ناوسکی ماسی.
 (اشپل)
 ئیشتیا کردن: [چاوه گهت] ئاره زوو کردن؛ دل-
 پیوه بوون. (اشتها کردن)
 ئیشتیا کو پیر بوونه وه: له ئیشتیا که وتن؛
 به سهر چوونی مه یلی خواردن. (اشتها کور
 شدن)
 ئیشتیالی بوون: [چاوه گهت] دل به خوراک یان
 شتیکه وه بوون؛ تامه زرویی؛ مه یل لیوون.
 (اشتها داشتن)
 ئیشتیانه بردن: [چاوه گهت] (ب) تیر خواردن و
 دل نه بردن؛ ئاره زووی خواردنیک چوونه
 بهس؛ ههز به خواردنیک نه کردن.
 (میل نداشتن)
 ئیشتیاهه لسان: [چاوه گهت] په یدا بوونی
 مه یل و هه وهس بو خواردنی خوراکیک یان
 کردنی کاریک. (هوس کردن)
 ئیشتیها: [ناو] ئیشتیا. (اشتها)

ئیشدار: [ئاوه لئاو] ژان دار؛ صاحب ئیش. (درد
 دار)
 ئیشدار: [ئاوه لئاو] که سیک که دارای کاریکه؛
 شو لدار. (دارای کار)
 ئیشکاو هاتن: برانه وهی ئاو. (ب) هه رشت که
 دووایی بی. (قطع شدن)
 + ئیشک کردن: [چاوه گهت] (۱) وشک کردن؛
 ئاو لیچنین. (۲) ریگی ئاو برین. (۳) کانیه که
 ئیشکی کردووه: ئاوی لی ناییت؛ ته واو بوونی
 ئاوی کان. (خشک کردن)
 ئیشکوبرینگ: [ئاوه لئاو] وشکوبرینگ؛ هیچ
 ته رایی تیدا نه بوون. (خشک خشک)
 ئیشک به نند: وشکه سهرما. (سرمای سخت
 بدون برف و باران)
 ئیشکه په ر: [ناو] [اره حهت] بوونی بی-
 نزیکایه تی ژن و میردی؛ زیاتر بو حه یوانات
 به کارده بریت. (انزال بی جماع)
 ئیشکه جاو: [ناو] [ئیشکه جوو؛ نانی وشکی
 خواردن؛ نانی بی پیخور خواردن. (نان خالی
 خوردن)
 ئیشکه چن: [ناو] دیواری به ردی بی مه لات و
 قور؛ دیواری به بهرده لچنراو. (دیوار سنگی
 بدون ملات)
 ئیشکه شیو: [ناو] [ئیشکه شور؛ (ب)
 هه لگه پانده وهی لیاس به دیوی تازه تریدا.
 (برگرداندن لباس بر رویه تازه تر)
 ئیشکه مه له: [ناو] (ب) حمام چوونی به لهش
 پاک. (حمام بدون جماع)
 + ئیشک هه لاتن: [چاوه گهت] [رهق بوونه وه و له
 سهرما وشک هه لاتن. (از سرما یخ بستن)

+ نیشکیل: [ناو] (۱) دهسه لات؛ حوکم؛ فرمان. (حکم) (۲) به دهست و پا به ستنه وهی و لآخی به رزه و هر چوارپی دیکه. (دست و پا بستن اسب و استر)

نیشکیل کردن: [چاوه گهت] دهست بهند و پابه ندرکنی و لآخی به رزه (پابندو دستبندزدن چهارپایان)

نیش لیّهاتن: کار له دهس هاتن. (توانائی کار)
نیش لیّهاتوو: [ئاوه لئاو] کار لیّهاتوو؛ که سیک که توانائی کردنی کاری ههیه؛ (ب) کارزان؛ پسپور؛ کار نازمووده؛ سرده رچوو. (کارآمد)
نیشن: ده لئن؛ نووشن؛ ده بیژن؛ ئیژن. (می گویند)

ئیشوو: [ناو] هیشو؛ بول. (خوشه)
ئیشه فت: [ناو] بهند نهوشو؛ نه مشه؛ نه مشو؛ ئیمشه. (امشب)

ئیشی: نووشی؛ ده لئی؛ ئیژی. (میگویی)
ئیتیادییه: له کوردستانی باشوور به واتای (ئاساییه) به کار ده بریت. (عادی)
ئیعدامی: فذ: (۱) [ئاوه لئاو] ئیعدام کراو. (۲) مه حکووم بووه به ئیعدام و چاوه پئی به- رپوه چوونی حوکمه. (۳) (ب) زور بوئی ههیه مه حکووم به ئیعدام بکریت. (اعدامی)
ئیف ئیف: [ناو] که رهسته ی دهر که که ره وهی کاره بایی. (آفون)

ئیفاده فروشتن: به خو نازین و ده عیه و دهمار به خه لک نیشاندان؛ لووت به رزی نوواندن. (افاده فروختن)

ئیفاهه: [ناو] فایده؛ موف؛ حاله تی چاکتر کردنه وه؛ دهرمانه که ئیفاهه ی نییه؛ و اتا

که لکی نییه. (افاقه)

ئیفاهه کردن: [چاوه گهت] به له شت و موف بوون؛ به که لک بوون؛ به هره دان. (افاقه کردن)

ئیفهت: [ناو] (۱) زایه بووگ؛ ئیفهت لیډمر کردن: دهر هاویشتنی خوش و خال؛ (۲) که مکردنی- کیئشی دانه و یله له ههماردا به هوئی وشک بوونه وه؛ (۳) خوش و ناراستی و درو له گیرانه وهی باسیکدا، قسه کانی گشتی وانیه ئیفهتی زوره. (۴) سووکی و که سری شان؛ (ئهو) کاره بو تو ئیفهتی ههیه (افت)

+ ئیفهتبخار: له قه می عه بدولا خانی ناهید، نووسهر و ئوستادی تار و نیگار کیئشی کورد که بو ئه وه لئن جار له سالی ۱۲۹۲ هه) تاری- شیرازی هینایه کوردستان (گوندی سلیمان کهن دی له ناوچه ی سه قز). (لقب استاد عبدالله ناهید)

ئیفدار: دوز مندار؛ غه نیمدار. (دشمن دار)
ئیفنوئه: [ئاوه لئاو] ساغ و سه لیم؛ له ش ساغ. (تندرست)

ئیفهر: [ناو] وانیک؛ هین؛ شت. (چیز)
ئیفدانه وه: (۱) سه ر ریژی نه ستیر؛ حیق کردنه وه. (سرریز استخر) (۲) (ب) جه ماوه ریکی زور که له جیگاییکه وه دهر که ون. (یکباره جمعیت زیاد برافزادن)
(۳) هه له یئانه وهی خوراک. (استفراغ)
ئیکبیر: [ئاوه لئاو] هاویر؛ یه ک هه لو یست. (هم فکر)

ئیکران: فذ: (۱) که کران. (۲) [ناو] په رده ی سپی سینه ماکان که و ینه ی فیلمیان ده

کهوټه سر؛ (ب) نیشاندانی فیلم له سینه
ماکان؛ هیشتافیلمه کهمان ئیکران نه بووه.
(اکران)

ئیکس: [ناو] (۱) ناوی پیتیکی ته لفو بیی
فهرانسه و ئینگلیزی. (ایکس) (۲) (ب) نهو
پیته دروشمی بهر پیوار و نادیاره؛ تیشکی
ئیکس: تیشکی نادیار. (مجهول)

ئیکو: فرد؛ فد؛ [ناو] (۱) ناویژه و زایه لهی
ده نگ (۲) < نهو تو؛ شایانی باس. (اکو؛ قابل؛
مهم)

ئیکی: [ناو] به کیه تی؛ به کیتی. (اتحاد)

+ ئیگره: [بهند] نه گره؛ ئیره. (اینجا)

ئیکروز: اند؛ فرد؛ فد؛ تد؛ [ناو] بۆری جیی
دهر چوونی دوو که لی سه یاره؛ جیی دهر چوونی
دوو که لی مو تو. (اکروز)

ئیکلوو: [ناو] سییه یا مالی له بهر چیکراوی
ئیسکیموکانی نالاسکا. (ایگلو)

ئیکو: فد؛ فرد؛ [ناو] (۱) کانگای نهوتی ژیر
زهوی. (۲) پهه نندی ناوه پوی پیساوی شار.
(اگو)

ئیکه: (۱) نه م دانه؛ ئی گله. (این یکی) (۲)
ئیستا. (حالا)

ئیل: نه ملا. (این طرف)

ئیلغا: [ناو] ناوی له وه پگه ییکه له ماردین.
(نام علفچریست در ماردین)

ئیلامی: [ناو] لئاو + ناو (۱) په یوه ندیدار به
ئیلامه وه. (۲) خه لکی ئیلام (شاریکه له ئیران).
(۳) خهت و زمانی قهومی که ونارای ئیلام.
(ایلامی)

ئیلوئولا: [جینا] نه ملاوئه و لا (اینطرف و

آنطرف)

ئیلاهه: ناوی په کی له خوداکانی میوینه له
نائینه که ونارا کاند. (الاهه)

ئیلاهی: عد؛ فد؛ خودای من؛ خودایا؛ یاخود؛
(الاهی)

ئیلچی: تد؛ فد؛ [ناو] (۱) سه فیر؛ بالويز. (۲)
دهستهی خوازینیکهر. (ایلچی)

ئیلخان: تد؛ فد؛ (۱) سه روک عیل. (۲) له تایفه
و هوژی ئیلخانانی مه غوول. (۳) خاتوونی
عیل؛ خانمی عیل. (ایلخان)

ئیلخی: [ناو] (۱) په وه سه سپ. (۲) جیگای
پاگرتنی ته سپ. (۳) (ب) بیسه روبهر و بی
ته دهب له هه لسو که و تدا. (ایلخی)

ئیلدرم بیلدرم: تد؛ فد؛ [ناو] به هه په شه و
گو په شه وه قسه کردن؛ هارت و پورت. (الدرم
بلدرم)

ئیلغار: تد؛ فد؛ [ناو] پوشتن به پکیف کو
پوو به دوژمن له شهردا و کوشتن و بهرین و
تالان و برۆ. (ایلغار)

ئیلیم: [ناو] (۱) هیلیم؛ چه سپی دارتاشی.
(سریشم) (۲) چیا ییکه که بو کوردان پیز داره
له جزیر و بوتان. (کوهی است که برای
کردها مقدس است)

ئیلمه: [ناو] هیلمه؛ گرپی فهرش. (گره فرش)
ئیلنج: [ناو] هیلنج؛ دل په یه کاهاتن؛
حاله تی پشانه وه. (دل آشوب شدن)
ئیلوک: [ناو] هیلو. (عقاب)

ئیلهقه: [ناو] تاموور؛ نارهق؛ ثاقبله؛ باسکیش؛
ئیره قه. (چوب دراز خیش)
ئیلپان: [ناو] هیلان. (آشیانه)

چهند وشه ییانی که له گووار و بلاقوکه کاندای
 بهرچاو ده کهون یان له پهیقیندا به کارده برین،
 نه گهرچی کوردی نین، به لام به پیویستم
 زانی چهند لاپهریان بوته رخان بکه م
 ئابار: [ناو] تیزاوی سولفیتی قورقوشم؛ تاواوهی
 تیزاوی سولفوریک و قورقوشم. (سولفیت
 سرب)
 ئابازوور؛ فد؛ فرد؛ اند: [ناو] سه ریوشی بو که م
 (مولایم) کردنی نووری چرا؛ به تاییه ت شهوقی
 گولویی کارهبا. (آبازور)
 ئاب نه بات؛ ئاو نه بات؛ [ناو]ت؛ فد؛ جوړیک -
 شیرینی. (آب نبات)
 ئابوتاب؛ [ناو]ت؛ فد؛ پازاندنه وه له
 قسه گیرانه وه دا، لق و پوپ زیاد کردن
 له گیرانه وهی قسه ییکا. (آب و تاب)
 ئابی: [ناو] فد؛ (ف. گیو) (۱) په نگی ئاسمانی.
 (آبی آسمانی) (۲) [ئاوه لئاو] ئاوی؛ هه ر
 شتی که په یوهندی به ئاوه وه بی؛ حه یوانی -
 ئاوی؛ زهوی ئاوی؛ ئاوه زی. (آبی)
 ئابیایی: [ناو]ت؛ فد؛ (۱) کاری دوزینه وهی
 ئاو له ژیر عهرز. (ردیایی آب زیر زمینی) (۲)
 کاری قوماریازیک که بانکی پرېووه و هه ر
 کایه بهرده وام ده کا. (کارقمار بازی که بانکش
 پر شده وادامه می دهد. آبیایی)
 ئاپارات؛ روسد؛ فد؛ تد: [ناو] (۱) ئامرازی
 نیشاناندانی فیلمی سینه مایی. (۲) ئامرازی
 گهرم کردن و په نچه رگرتنی تیوی ته گهری

سه یاره. (آپارات)
 ئاپاراتچی؛ تد؛ فد؛ [ناو] که سیکه له سه ر
 ئامیری ئاپارات کارده کا. (آپاراتچی)
 ئاپارتمان؛ فد؛ فرد؛ اند؛ تد؛ شوقة؛ بینای
 چهند قاتی بی حه سار زیاتر هه رقات
 ملکی که سیک بیت؛ یا سه ربه خوبیت.
 (ساختمان چند طبقه مستقل)
 ئاپارتمان سازی؛ [ناو] کار و په وتی دروست -
 کردنی ئاپارتمان. (آپارتمان سازی)
 ئاپارتمان نشینی؛ فد؛ [ناو] نیشته جی بوون و
 ژیان له ئاپارتماندا. (آپارتمان نشینی)
 ئاپارتاید؛ فد؛ فرد؛ اند: [ناو] جیاوازی نیژادی؛
 په گهز په رهستی. (آپارتاید)
 ئاتو؛ [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ (۱) به لگی
 سه رکه وتوو له قوماردا. (۲) هوی په لپو
 به هانه. (آتو)
 ئاته ش؛ [ناو] فد؛ ئاور؛ ئاگر. (آتش)
 ئاته شبار؛ [ناو]ت؛ فد؛ (۱) گورھانی توپخانه
 که سی دهسته ی ۲۷ که سیبه له ئه رته ش
 (سوپا) دا. (واحد توپخانه) (۲) یه که ی توپی
 شه؛ مه ترملوس. (توپ)
 + ئاته شهاره؛ [ناو]ت؛ و [ئاوه لئاو]ت؛ فد؛
 ئاورپاره؛ سکلی ئاور (ب) زیر و زرینگ؛ زیت و
 وریا؛ هاروهاج؛ نه سهرموت؛ کار له دهس هاتوو.
 (آتش پاره)
 ئاته شه ره ست؛ [ناو] بک؛ فد؛ ئاور په رست؛ (ب)
 گاور، زه رده شتی. (آتش پرست)

ټاته شچه رخان: [ناوټ] ټاته شگهردان،
 ټاولمه. (آتش گردان)
 ټاته شدن: [ناوټ] فد: جیی ټاور؛ کوچک ټاور؛
 کوانوو؛ مه نقه ل؛ ټاوردان؛ کوانگ؛ کووره؛
 کووری؛ مه نقه ل؛ وه جاخ؛ ټوجاق. (آتشدان؛
 آتش زدن)
 ټاته شکیش: [ناوټ] خاک ټه نداز؛ خاکه ندازی
 بچووک که دمه که ی کمی نوشتاوه ته وه
 بو نریک کردنه وه ی سکل له کووره دا؛
 خاکه ناز. (آتش کش)
 ټاته شگهردان: [ناوټ] فد: ټاولمه. (آتش
 گردان)
 ټاته شگیر: فد: [ټاوه ټناوټ] ١ شتیک که زوو
 ټاور بگریټ. (مواد محترقه) ٢ [ناوی ټیکه -
 لَو] مقاش. (منقاش)
 ټاته شی مه زاج: [ټاوه ټناوټ] فد: (ب) حاله تی
 که سیک که زوو توره ده بیت. (آتشی مزاج)
 ټاداب: [ناو] عد، فد: ١ زوو خاو؛ کیټ.
 (خونابه) ٢ کو ی ټه ده ب؛ ټادلو؛ په سم گه ل؛
 داب و نهریت؛ کو ی یاسا و پی و په سم و
 نهریت؛ داب. (آداب)
 ټاداب زانین: [چاوگه بت] ټاگابوون له چوټیه تی
 په سم و یاسا و داب و نهریت. (آداب دانی)
 ټادابی موعاشیرهټ: عد؛ فد: په سم گه لی
 هه لس و کهوت، داب و نهریت و یاسا گه لی باو
 له کومه ټدا. (آداب معاشرت)
 ټادمیرال: فد؛ عد: [ناو] ده رجه ی ژینرالی
 هیژی ده ریایی. (درجه نظامی نیروی دریایی)
 ټاده م کوژ: [ټاوه ټناو] (ف مشه) مروف کوژ،
 قاتل. (قاتل)

ټادینه: عد، فد: [ناو] هینی؛ جومعه. (جمعه)
 ټارام به خش: [ټاوه ټناو] فد: ١ داسراکین؛
 هیډیکه ر؛ سوکنایده ر؛ دامرکین؛ هیور که ر؛
 سره وینه ر. ٢ [ناوی ټیکه لاو] دهرمانی
 ټیش بهر. (آرام بخش)
 ټارام په ز: [ناوټ] فد: مه نجه لی (کاره بایی)
 که زور به شینه یی (به تینی که م) چیشت
 ده کولینی. (آرام پز)
 ټارامش: [ناو] فد: ١ هیمنایه تی و نه بوونی
 زه نازه نا و شه ر و شوټ. ٢ سوکنایی؛ هیمنی.
 (آرامش)
 ټارامگا: [ناوټ] فد: ١ گومه ز و باره گای
 سه رگوټ. (گنبد) ٢ گلکوټ، قه بر؛ گوټ؛ مه زار.
 (قبر) ٣ جیی حه سانه وه. (جای آرام گرفتن)
 ټارامگای سه ربازی ون: فد: ټارامگای
 سه ربازی نه ناسراو؛ مه زاریک که بو پیز گرتن
 و به یادی ته واوی شه هیدانی شه رپک
 دروست ده کړیت؛ گوټی سه ربازی ون.
 (آرامگاه سرباز گمنام)
 ټارایشگه ر: [ناوټ بک] فد: شانه کار؛ خه ملین؛
 جوانکه ر. (آرایشگر)
 ټارایشگه ری: فد: [به ره می چاوگه] کاری
 ټارایشگه ر؛ شانه کاری. (آرایشگری)
 ټارایشی جه نگی: فد: دابه شکردن و
 جیگیرکردن و چینی هیزه کان له مه یدانی
 شه ردا. (آرایش جنگی)
 ټارایی: [پاشگر] پازینه ری؛ وه ک: سفره ټارایی؛
 سه فحه ټارایی؛ مه جلیس ټارایی. (پیسوازه ؛
 آرایه)
 ټارتیست: فرد؛ فد: اند: [ناو] شانوکار؛

کایه کهری سینه‌ما و شانۆ؛ نه‌کته‌ر. (آرتیست)
نارتیست‌بازی: فد؛ اند؛ فرد؛ [ناو]‌کاری
سه‌یرو سه‌مه‌ره کردن بو خوناندن. (آرتیست
بازی)

نارشیکت: فد؛ اند؛ [ناو] نه‌ندازیاری پلان-
کیشی (نه‌خشه کیشی) بیناسازی (آرشیکت)
نارشیو: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] کو به‌لگه؛ جیگای
پاگرتن و ناگاداریکردن له به‌لگه و نوسراوه و
گوڤار. (آرشیو. بایگانی)

ناره‌ق‌گیری: [به‌ره‌می‌چاوه] ناره‌ق‌کیشی.
(عرق‌گیری)

نازارگه‌ری: فد؛ [ناو]‌کاری نازارگه‌ر؛ سادیسم،
نه‌شه‌کنه‌چه‌گه‌ری. (آزار‌گری. سادیسم)

نازمایش‌فد: [ناو]‌ناروین؛ نه‌زموون؛
تاقیکاری؛ جه‌پانندن؛ له (ف.‌مشه) یشدا
هاتووه. (آزمایش)

نازمایشگا: [ناو] فد؛ تاقیگه؛ نه‌زموونگا.
(آزمایشگاه)

نازمایشگه‌ر: [ناو]‌یک فد؛ تاقیکار؛
نه‌زموونکار؛ (امتحان‌کننده. آزمایش‌کننده)

نازمایشی: فد؛ بو‌تاقیکاری؛ بو‌نازمایش؛
نه‌وه‌ل فرینی فروکه نازما ییشیه. (آزمایشی)

نازموون: فد؛ [ناو] نه‌زموون؛ ناروین؛
تاقیکاری؛ ته‌جروبه؛ له‌وکاره نه‌زموونم
وه‌رگرت. (تجربه)

ناسایشگا: [ناو] فد؛ جیگای ناسوده‌یی و
خه‌وتن و ئیسرا‌حه‌ت؛ وه‌ک ناسایشگای
(به‌سالآ چووان؛ قوتابیان؛ تیغلیجه‌کان؛
موعتاده‌کان؛ نه‌خوشه‌کان له (ف.‌مشه) یشدا
هاتووه (آسایشگاه)

ناسیستان: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] (۱) دووای
ته‌واو کردنی زانستگای پزشکی کارکردن و
فی‌ر بوون به‌کرده‌وه له به‌رده‌ستی ئوستاد
دا. (۲) وه‌رده‌ست؛ به‌رده‌ست؛ کومه‌ک؛
یاریده‌ده‌رر. (آسیستان)

ناشام: فد؛ پاشگر؛ هه‌ل‌ووش؛ وه‌ک خوین
ناشام. (پیواژه؛ مانند خون آشام)

ناشپه‌زیاشی: تد؛ فد؛ [ناو] سه‌رناشپه‌ز؛
سه‌رکرده‌ی ناشپه‌زگه‌ل؛ باش له‌تورکییه‌وه
هاتووه به‌واتای سه‌ر؛ باشی؛ سه‌رکرده. (سر
آشپز. آشپز باشی)

ناشپه‌زخانه‌ی ئوین: اند؛ فد؛ [ناو]
ناشپه‌زخانه‌ی ئاواله‌ی مو‌دی تازه که له
لاییکه‌وه دیواری نییه و زو‌رت‌ر پروو به‌سالوونی
میهمانی ئاواله‌یه. (آشپزخانه‌این)

ناشووب: [ناو] فد؛ نازاوه؛ شه‌ر و کیشه؛
ئالو‌زی؛ پشیوه. (آشوب)

ناشووب‌گیر: [ناو]‌یک +ئاوه‌ل‌ناو] ناشووب‌گه‌ر؛
که‌سیک که ناشووب به‌ریا ده‌کا؛ خوم‌شیوین؛
نازاوه‌چی؛ پشیوه‌چی؛ شه‌ره‌له‌خ‌رین.
(آشوبگر)

ناشووب‌گه‌ر: [ئاوه‌ل‌ناو] فد؛ نازاوه‌چی؛
پشیوین؛ گیره‌شیوین؛ تیک‌ده‌ر؛ شه‌ره‌له‌خ‌رین؛
خوم‌شیوین. (آشوبگر)

ناشووب‌گه‌ری: فد؛ [ناو] به‌ره‌می‌چاوه‌گه‌کاری
ناشووب نانه‌وه؛ پشیوه و نازاوه‌دروستکردن؛
شه‌ر دروست کردن. (آشوبگری)

ناشووب‌گیران: [چاوه‌گه‌ت] کیشه‌نانه‌وه و
شه‌ره‌له‌لایسان؛ نازاوه‌دروستکردن؛
شه‌ره‌له‌خ‌راندن. (آشوب‌بها کردن)

ناشووبنانوهه: [چاگهت، کیشه
هه لایساندن، شهر دروستکردن، ناژوه
به ریا کردن، آشوب بیا کردن]

ناشوفته: [ناوه لئاو] (وشه فارسییه به لام زور
له سهر زمانانه) ناشفته: شیواو؛ شله ژاو؛ تیک-
چوو؛ ئالوز؛ شیویاک؛ هه لشیواو. (آشفته)
ناشوفته بازار: [ناو] که س له که س؛ شیواو؛ شلوق
و بلوق. (آشفته بازار)

ناشوفته حال: [ناوه لئاو] فد: حال شیواو؛ شهرزه
و شله ژاو؛ په شیو حال. (آشفته حال)
ناشوفته خه یال: [ناوه لئاو] فد: فکر شله ژاو؛
فکر په ریشان؛ خه یال بلآو. (آشفته خیال)
ناشوفته دل: [ناوه لئاو] فد: دل نیگه ران؛ دل-
په شیو؛ دل په ریشان. (آشفته دل)
ناشوفته یی: [ناو] شهرزه یی؛ بی سهر و بهری؛
شیواوی؛ په ریشانی. (آشفته گی)

ناشیان: [ناو] فد: له مهموزیندا هاتووه؛
ناشیانه؛ هیلانه؛ هیلوون. (آشیانه)
ناشی پرشته: [ناو، ت] ناشی هه رشته؛ ناشیک که
به دانه ویله و سهوزی و هه رشته فه پهنگی
چی دهییت و کهشکی ساوارو له گهل نه عنا
داخی به سهردا ده کهن. (آش رشته)

ناشی شوله قه له مکار: [ناو] (۱) ناشی
شله قه له مکار. (۲) (ب) شوبهاندن به کاری
ئالوز و تیکهل پیکهل؛ هه شتی دهره هم و
به ره هم. (کار شلوع بلوغ)

(۳) ناوی چیشتیکی تراوه به هه رشته
فه پهنگی و دانه ویله و سهوزی چی دهییت.
(آش شله قلم کار)

نافتابروو: فد: [ناوه لئاو] وه تاغی پروو به پروژ؛

جیگاییک که تاو بیگریت. (آفتابگیر)

+ ناftamat: روس د. فد. [ناو] (۱) جوړیک
موسه لسه لی خودکار. (ئه سله حه ی خودکار)
(۲) ناوی که ره سته ی خودکار کردنی کاره بای
سه یاره. (وسيله)

خودکار کردن برق ماشین. آftamat
ناftاو: [ناو] خور؛ پروژ؛ هه تاft؛ هه تاو ناوه
بوژنان؛ له (ناftاب) ی فارسی وه گیراوه.
(آفتاب)

ناftاو په: [ناو، ت] پروژ په؛ (غروب)
ناftاوی: [ناوه لئاو] (۱) پروژی بی هه ور؛ خوره-
تاو. (آفتابی) (۲) ناشکرا؛ ناftاوی بیوون؛ خو
ده رختن؛ ده که و تن. (واضح)

ناftهت: فد، عد: [ناو] (۱) به لآ؛ وهی؛
نه خوشی. (۲) میمل. (آفت)
ناftه تی ئاسمانی: فد: به لآی ئاسمانی؛ وه ک:
بووم هه لرزه؛ قه که و تنه نیو مالت
وشکه سالی. (آفت آسمانی)

ناftه تی روچ: فد: میملی روچ، به لآی گیان.
(آفت روح)

ناftه تی عه نبار: ئه و جان هه و هه رانه که شتی
عه نبار کراو له بهین ده بهن وه ک؛ مشک؛ کرم؛
سپی؛ موریا نه. (آفت انبار)

ناftه تی گهنم: وه ک؛ هه و بریدن؛ سن؛ ژهنگ؛
بیبارانی بو دیم؛ سپیی گهنم؛ کولله؛ ئه و
شتانه که گهنم له بهین ده بهن. (آفت گندم)

ناftه تی گیایی: فد: میملی گیایی؛ به لآی له
بهین بردنی باغ و زهرحات وه ک؛ سن؛
کولله؛ ژهنگ؛ کرم؛ بزار. (آفت گیاهی)

ناftیش: فرد؛ فد: [ناو] تیتیلایه بو هه لواسین

و ناگاداری؛ زیاتر به وینه‌وه؛ دهسته‌واژه‌ی
سینه‌مای (ته‌کته‌ری‌خازر به‌کار و ناماده بو
فیلم به‌رداری. (آفیش)

ناکاردنونی: [ناوه‌لناو] فد: حاله‌تی شتی که
وه‌ک گه‌پره‌مه‌شکه دریز و کورت بیته‌وه.
(اکاردنونی)

ناکادیمی: [ناو] فرد؛ فد: جیگای فی‌ربوونی
فن یا زانستی به‌کرده‌وه و خویندن، له
ناوی باخی وهرگیراوه له یونان که
ئه‌فلاتون دهرسی (وانه‌ی فلسفه‌ی تیدا
گوتووه‌ته‌وه؛ کوپری زانیاری؛ ته‌نجومه‌نی
عیلمی. (اکادمی)

ناکادیمیک: [ناوه‌لناو] فرد؛ فد: اند:
زانستگایی؛ (ب) خویندنی زانستگایی.
(تحصیل دانشگاهی)

+ ناکتور: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] کایه‌کهری پیاو له
شانو و فیلمی سینه‌مایدا. (اکتور)
ناکتورپس: [ناو] زنی شانو‌گه‌ر؛ ته‌کته‌ری
ژن. (زن بازیگر)

ناکتیف: اند؛ فد: پرکار؛ له‌کار؛ به‌کار؛ کارا؛
له‌حه‌ره‌که‌تدا. (فعال)

ناکسان: فد؛ اند؛ فر: لیدانی نو‌تیکی تاییه‌ت
له‌ناکاو و پی‌داگری له‌سه‌ر ته‌و نو‌ته‌له
نور کیستردا. (اکسان)

ناکواربوم: فرد؛ فد؛ اند: ده‌فری شووشه بو
پاگرتی جانموه‌ری ناوه‌زی. (اکواربوم)
ناکورد: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] چهند نو‌تی موسیقایی
هاو فریکانس که پیکه‌وه لی‌درین. (اکورد)

ناکولاد: فرد؛ فد: [ناو] وه‌ک دوو ته‌بروی
په‌یوه‌سی به‌رانبه‌ر به‌یه‌ک که چهند په‌رانتیز

ده‌گرتیه به‌ر و جیایان ده‌کاته‌وه؛ بو جیا
کردنه‌وه‌ی وشه‌گهل و په‌سته‌گهل به‌کار
دیت، وه‌ک: {} (اکولاد)

ناگراندیسمان: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] (۱) گه‌وره
کردنه‌وه‌ی وینه. (۲) کاری گه‌وره کردنه‌وه‌ی
وینه. (۳) (ب) گه‌وره نیشان دانی پرووداویک
له‌گیراندنه‌وه‌دا. (۴) که‌ره‌سته‌ی گه‌وره
کردنه‌وه‌ی وینه. (اگراندیسمان)

ناگنوستیسیسم: فد؛ اند: [ناو] مه‌کته‌بی
نه‌زانین گه‌ری. (اگنوستیسیزم)

+ نالایش: فد: [ناو] نالایش؛ ناووده‌یی؛ خوو
وخده‌ی ناپه‌سه‌ند؛ خه‌وش؛ تیکه‌لای.
(الایش)

نالترناتیف: [ناوه‌لناو] اند؛ فرد؛ فد: جی‌نشین؛
عه‌وه‌ز؛ یاکه‌گر؛ جیگر؛ په‌سندکراو و به‌رگه‌م
کراو بو دانانه‌جی. (الترناتیو)

نالتو: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ده‌نگی زیلی ژنانه له
ناوازی کوپدا. (صدای زیر زنانه در کر)

نالومینیوم: [ناو] فافون. (آلومینیوم)
نالومینیومی: [ناوه‌لناو] هه‌رچی له فافون
چیکرابی؛ وه‌ک ده‌فری نالومینیومی.
(آلومینیومی)

+ نالووده: [ناوه‌لناو] فد: شت تیوه‌چوو؛ تیکه‌لاو
به‌شتی پیس بوو؛ گیروده‌بوو؛ تووشبوو به-
خرابه؛ خوو پیگرتوو. (آلوده)

نالووده‌یی: [ناو] به‌ره‌همی چاو‌گه (۱)
گیروده‌بووی؛ حاله‌تی تیوه‌تلیاوی. (۲) شتی
پیس تیچوووی؛ پیسبووی. (آلودگی)

نالیرزی: فد؛ اند: [ناو] (۱) هه‌سته‌مه‌نی؛
هه‌ستوکی؛ هه‌ساسیه‌ت؛ خورووی له‌ش به

هوئی بون پیوه کردن یا خواردنی شتیکه وه؛
(۲) بزوتنی ههستی خوشهویستی یارق
لیبون به دیتنی که سیک یا ناو بردنی یان به
یستنی بابه تیک یا قسه ییکی به دل یا نابه دل.
(الزی)

ئاماتور: [ئاوه ناو] اند؛ فرد؛ فد؛ کاریک بو
سه رگرمی و سه رقالی. کاریکی هونه ری یا
وه رزشی یا هه رچی که بو بژیو نه بی و
نه بیته پیشه و شوئی سه ره کی دزی
پروفیشینال. (اماتور)

ئاماده کراو: [پابور دووی ئاماده کردن
[ساز کراو؛ ته یار کراو؛ حازر کراو. (آماده شده)
ئاماده کردن: [چاوه ت] ساز کردن؛ حازر
کردن. (آماده کردن)

ئاماده کریاک: ئاماده کراو؛ ساز کراو؛ ته یار
وحازر کراو. (آماده شده)

ئاماده کهر: [ناو بیک] ته و که سه یه که کار
یاشتیک سازده کات و ته داروکی کاریک
دهینی. (آماده میکند)

ئاماده بی: [ناو] ته یاری؛ پیک و پیک؛ سازی.
(آمادگی)

ئامار: [ناو] سه رزمیری له هه رشت؛ بژاردنی
جه ماوه؛ ئاماری نه خوشی؛ ئاماری مال و
مه سکه ن. (آمار)

ئامارگر: فد؛ [ناو بیک] که سی که کاری
ئامارگرتن ده کا؛ که سیک که کاری سه ر
حیاسب کردنه؛ سه رزمیر. (آمار گیر)

ئامارگرتن: [چاوه ت] ئامارگری؛ کاری
ئامارگرتن. (آمارگیری)

ئاما و رهفت: [ناو ت] ئامه دو رهفت؛ هاتوچو.

(ب) هه لئس و کهوت و نزیکا یه تی. (آمد و
رفت)

ئامبولئس: فد؛ اند؛ فرد؛ [ناو] سه یاره ی
تایبه تی راگو یزانی نه خوش و بریندار و
مهیت. (امبولئس)

ئامبولی: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] ریی خوین له ناو
ده مارا گیران، که به هوئی ده له مه بوونی
خوین به (هه وا یا گازی نیو ده مار) پیکدی.
(آمبولی)

ئامفی تیاتر: اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] هوئی
شانوگهری. (امفی تئاتر)

ئاناتومی: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] زانستی له ش-
ناسی؛ زانستی شروقه کردنی له شی
گیاندارانی موغره دار به تایهت ئیسی له شی
ئینسان (دهسته واژه ی پزشکی و ته پراجیه له
نیگار کیشیدا. (آناتومی)

ئانارشیسم: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ئانارش؛
مه کته بی پشیوه خوازی. (هه رج و مه رج طلبی)
ئانارشیست: [ئاوه ناو] پشیوه خواز.
(انارشیست)

+ ئانالیز: فرد؛ فد؛ [ناو] شیکاری؛ جه پانندن و
که ند و کاو؛ پشکتنین و به دوا دا گه پان و
لیکدانه وه ی پاژگه لی هه رشت؛ به شی له
زانستی ماتماتیک و کیمیا. (آنالیز)

ئانتراکت: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] زه مانی پشوودان
له به یینی دوو په رده ی شانوگهری یا
سینه مادا؛ یا له به یینی دوو پروگرامی
ئورکیستری موسیقادا. (آنتراکت؛ فاصله بین
دو پرده نمایش یا دو برنامه موسیقی)

ئانتی بیوتیک: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] ده رمانی

نه خوشين گه لی چلکی؛ دژی هوورک. (آنتی بیوتیک)

ثانتیم: [ئاوه لئاو] فرد؛ فد: نهنتیم؛ گیانی گیانی؛ هاوپی و هاوالی نزیك و گهرموگور. (انتیم) ثاندانته: فرد؛ فد: [ناو] زهر ب و پیتمی هیواش له موسیقادا له بهینی ئالیگرتو و ناداجیودا. (آندانته)

ثاندوسکوپ: فرد؛ فد: [ناو] که رهسته ی پشکنینی چال و چولی دهر وونی له ش که به گلویی تاییه ت ناوزک و ناخی له ش روشن دهکات و دهیخته پیش چاو به که لک وهر گرتن له دوورین. (جوری ک کامیرا). (آندوسکوپ)

ثاندوسکویی: فرد؛ فد: [ناو] کاری موعاینه به دهز گای ثاندوسکوپ. (آندوسکویی)

ثانزیوگراف: [ناو] به که رهسته ی ثانزیوگراف رهگ و دهمار پشکنین، بو دهر خستنی گیر و گرفت له ناو دهماردا. (آنزیو گرافی)

ثانوپمال: فرد، فد، اند: [ئاوه لئاو] غهیری نورمال؛ خیلافی قاعیده؛ خیلافی یاسا. (آنرمال)

ثانه می: فرد؛ فد؛ اند: ناوی نه خوشینی که م خوینی. (آنمی)

+ ثانی: (۱) [ئاوه لئاو] فهوری؛ له ثانی کدا؛ بی- ماتلی؛ زور زوو. (آنی) (۲) [ناو] نه نیه؛ هه نیه؛ نیوچاوان. (پیشانی) (۳) ئیدی؛ دنا؛ نه دی؛ نه ینا. (اگر نه) (۴) نه مه؛ بو که سیکی میوینه و نزیك. (این) (۵) نه مانه. (اینها)

+ ثاوانس: فرد، فد، اند: [ناو] قان؛ کو مه ک؛ چاو پوшы له هه له؛ ئیمتياز پیدان. (اوانس)

+ ثاوبرده: [ناو بهر] ثاوبردوو؛ شتی که

ثاو پای مالییی و بردیتی. (آب برده)

ثاوری هيجران: ثاوری دووری. آتش هيجران

+ ثاوگیر: [ناو] (۱) گول و نه ستیری

گهوره؛ ههریمی که چال و نهوی بی. (۲) ههر

شوینی ثاوی تیدا کو بیته وه. (۳) کاری

که سیك که له شتیك ثاوبگریت. (۴)

که سیك که نه ستیر بو نوبه ثاوی ثاو داشتن

دهگریته وه. (آبگیری)

ثاوگیری: [ناو بهر ههمی چاوگه] کاری ثاوی

میوه گرتن؛ کاری ثاو گرتن؛ سه ندنی (چینی)

ثاوی پولاً بو نهرم بوونه وه؛ پرکردنی (خه-

زینه) ثاوی حمام و عنباراو. (آبگیری)

ثاهه ک په زی: [ناو بهر ههمی چاوگه] فد: (۱)

کاری دروست کردنی ثاهه ک. (آهک پزی)

(۲) [ناو] کووره ی ثاهه ک په زی، (کووره ی

قسل په زی) (کوره آهک پزی)

ثای. سی. یو: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] به شیکی

خهسته خانه بو ناگالیوونی تاییه تی نه خوش و

ئیحازه ی نزیك بوونه وه یان دیداری که سو-

کار نه دان بو چوونه ژووره وه. (آی. سی. یو)

ثای. کی. یو: اند؛ فد: [ناو] پاده به هره وهری

هوшы؛ (ثای. کی. یو) له سه ره وهیه به

هوشه. (آی. کی. یو)

ثوپیر اتور: [ناو، بک] فرد؛ فد: که سیك که به

که رهسته ی وهک مه کینه ی حساب یا چاپ

یا ههر که رهسته ی ماشین ی کار ده کا. (اپراتور)

ثوتوباند: [ناو] المان د؛ فد؛ اند؛ فرد؛

ثوتوبان؛ دوو جاده ی پان ویه ک لایه نه له

پال یه کدا. (اتوبان)

ئوتۇكرات: [ئاۋەلناۋ-ئاۋ] دىكتاتور؛ خود
 ۋاپىي. (استبداد)
 ئوتۇكراسى: فرد؛ اند: [ئاۋ] (۱) جورىك
 ئىستىباد دۇي دىموكراسى. (۲) كارى
 كەسپىك كە ھەر جور پىخوش بى بىزى: (اتو
 كراسى)
 ئوتومات: [ئاۋەلناۋ] (كور تىكراۋەي
 ئوتوماتىك) ھەر دەستگايىك كە خو به خو
 كاردەكا؛ خودكارى؛ ۋەك ئاقتامات كە چە-
 شنى موسىلسەلى خوكارە. (اتوماتىك)
 ئوتوماتىك: روس د؛ فرد؛ اند: [ئاۋەلناۋ]
 دەزگاي خوكار؛ خوبزوين. (اتوماتىك)
 ئوتوسرويس: فرد؛ [ئاۋ] جىگاي ۋاگە يشتن به
 كارى سەيارە ۋەك: شورىن يان گوپىنى
 رۈنى مۆتۈر ۋ ئاچار كىشى سەيارە. (اتو
 سرويس)
 ماشىن شورى. (۲) ھەلەى باۋە، به
 ئوتووشۈي: [ئاۋت]؛ اند: (۱) كارگەي لىياس
 شورىن ۋ ئوتوكىشان ۋ شوپى شورىن ۋ
 ئوتوۋى لىياس دەلېن ئوتووشۈي، لە جياتى
 ئوتو بوخار يان ئوتوكىشى. (اتو شۈي)
 ئورزانس: فرد؛ اند: [ئاۋ] بەشېك لە
 نەخۇشخانە كان كە بى ماتلى دەرمانى
 نەخۇشگەلى جىي مەترسى ۋەك تەسادوفى
 ۋ برىندارى جىي مەترسى دەكا. (اورزانس)
 ئوستادى ۋانوما: مامۇستاي رېنۋىن؛
 مامۇستاي زانستگا كە يارىدە دەرى ئەۋ
 كەسانەن كە پايدان نامە (تېز) ى دۋاي
 تەۋاۋ كوردنى زانستگا دەنۋوسن. (استادراھنما)
 ئوسلوۋوب: فرد؛ اند: [ئاۋ] ئوسلوۋوب؛ شېۋە-

ى كار؛ تەرىقە؛ ۋەۋىشتى كار. (اسلوب)
 ئوسۋولى دىن: عد؛ اند: [ئاۋت] قاعىدە ۋ ۋەسىمى
 پەۋزۋاۋى دىن؛ لە سۈنىي دا؛ تەۋھىد، نبۋەت،
 مەعاد ۋ لە شىعەدا عەدل ۋ ئىمامەتى لى زياد
 بوۋە. (اصول دىن)
 ئوكازيۋن: فرد؛ اند: [ئاۋ] ھەل ۋ فورسەت
 بو كوردنى كارىكى بەمۇفا ۋ پىرسوود يا
 كارىكى زور بەدل. (اكازيۋن)
 ئوكىت: فرد؛ اند: [ئاۋ] بەشى لە مۇسىقا كە
 بە ھەشت دەنگ يا ھەشت كەرسەتى
 جورۋا جورى مۇسىقايى لىدەدرېت. (اكت)
 ئولتىماتوم: فرد؛ اند: [ئاۋ] ھوا قسە؛ ئاخىر
 بىر يار پىۋتن؛ دۋايىن ھەپەشە. (اولتىماتوم)
 ئۇلگوۋ: اند: [ئاۋ] ئىمۋونە؛ ئورناك؛ سە رمە شق؛
 كىردارى كەسپىك كوردنە ۋىنە ۋ سەرمەشق.
 شىكل ۋ ۋىنەيىك كە لە ۋوۋىەۋە دروست
 بىكەن يان بىكىشەنەۋە. (الگو)
 ئۇملىت: [ئاۋ]؛ فرد؛ اند: ھىلكەۋېۋن كە
 تەماتەي تىكرابى. (املىت)
 ئومەر: عد؛ اند: [كۋى ئەمىر] ۋ شە ئارەۋىيە ۋ
 لە كوردىشداۋاۋە؛ ئامرگەل؛
 ئەمىران؛ كەسانىك كە فەرمان دەدەن؛
 سەۋك گەل. (امرا)
 ئۇنىفۇرم: فرد؛ اند: [ئاۋ] (۱) لىياسى يەك
 ۋەنگ ۋ يەكسان بو گروۋپىك؛ ۋەك
 ئۇنىفۇرمى عەسگەرى. (۲) لىياسى تاييەت بو
 ناساندنى شۈلى كەسپىك ۋەك ئۇنىفۇرمى
 خزمەتكارى ھۆتېل ۋ كابارە ۋ ھتد. (يونىفۇرم)
 ئوۋېرتۇر: فرد؛ اند: [ئاۋ] ئاھەنگى پىش
 دەست پىكردنى ئوۋېر؛ يان ئاھەنگى پىش

دهست پیکردنی ئاههنگی عهسلێ. (اورتور)
 ئهحهده: عد؛ فد: (١) [ئاوهلناو] تهنیا؛ یه کدانه.
 (یکه و تنها) (٢) ناوه بو پیاو. (نام مردانه)
 ئهخته رناسی: [ناوه به رهه می چاوه] زانستی
 نوجوم؛ ئهستیره ناسی. (ستاره شناسی)
 ئهدهب پهروهه: فد: [ئاوهلناو] لایهنگری
 ئهدهب؛ خزمه تکاری ئهدهبیات. (ادب پرور)
 ئه دیب: [ناو] عد؛ فد: (١) شاره زای ئهدهبیات.
 (ادیب) (٢) شاعیر؛ نوسهر. (شاعر. نویسنده)
 (٣) وێژهوان. (سخنور)
 ئه دیبانه: [ئاوهلناو] ئه دیب ئاسا؛ وهک ئه دیب؛
 شاعیرانه. (ادیبانه)
 ئه رج: ف. مشه؛ فد: مه زناتی؛ حورمهت؛ ریز؛
 گهورهیی؛ بێلیند پایهیی. (ارج)
 ئه رج مهند: (ف. مشه) فد: [ئاوهلناو] به حورمهت؛
 ریزدار (ارجمند)
 ئه ساسنامه: فد: [ناو] کووی قانون و
 دهستووریک که بو بهر پوه چوونی شه ریکه یان
 حیزبیک دیاری ده کړیت. (اساسنامه)
 ئه سألته: عد؛ فد: [ناو] (ئهم وشه یه ئاره ویه)
 حالته تی عهسل بوون. (٢) (ب) نه جابهت؛
 ئه سألته تی عه شیره تی: ئه سألته تی
 خانه واده یی. (اصالت)
 ئه سل و نه سه ب: عد؛ فد: [ناو] ئیل و ته بار؛ باو
 بابیر؛ خانه واده و عه شیره و تایفه؛ بنه چه؛
 په چه له ک؛ نیزاد؛ په گهز؛ ئاباوته جداد؛ جه د و
 ئابا. (اصل و نسب)
 ئه سلحه: [ناو] فد: له (سلاح) ی ئاره ویه و
 هاتووه، چه ک؛ ئامرازی راو و شه؛ له زمانی
 کور دیدا جی که و تووه. (اسلحه)

ئه سلحه خانه: [ناو] فد: جبه خانه؛ جیگای
 راگرتی ئه سلحه به تایبهت له پادگانی
 نیزامیدا. (اسلحه خانه)
 ئه سلحه دار: [ناو] فد: (١) بهر پرسی
 ئه سلحه خانه. (٢) چه کدار. (اسلحه دار)
 ئه سلحه دانانه عهرز: چه ک دانانه عهرز؛ (ب)
 دهس له شه به لگرتن. (اسلحه زمین
 گذاشتن)
 ئه سلحه سازی: فد: [ناو] (١) کاری-
 دروستکردنی چه ک. (٢) فابریکای ئه سلحه
 چیکردن. (اسلحه سازی)
 ئه سلحه کیشان: [چاوهت] (١) له
 جیکاییکه وه چه ک بردن بو جیگاییکی تر.
 (جابهجایی اسلحه) (٢) خنجیر و شیر و
 ده مانچه ده رکیشان یان هه لکیشان له کالان
 و بهرگ؛ ئایه خته کردنی ئه سلحه بو هه ره شه
 یا کوشتن. (اسلحه کشیدن)
 ئه سلحه هه لگرتن: [چاوهت] (١) (ب)
 ته یاربوون بو شه؛ خو ئاماده کردن بو شه.
 (٢) (ب) یاخیبوون و چه ک هه لگرتن بو
 بهر ههنگاری. (اسلحه برداشتن)
 ئه سلحه ی خوکار: [ناو] ته موسه لسه ل؛
 چه کی که به تیر نه ندازی دووباره ئاماده ی تیر
 نه ندازی ده یته وه؛ وهک ته ماتیر. (اسلحه
 خودکار)
 ئه سلحه ی راو: چه کی راو؛ (ب) زیاتر تهنهنگی
 دوو لولوی ساچه هاوێژ؛ چه کی راو نه یچیر.
 (اسلحه شکاری)
 ئه سلحه ی سارد: [ناو] ته کی که تهقه مه نی
 تیدا به کار نه بری وهک شمشیر و کارد و

خنجیر. (اسلحه سرد)

ئەسلەحەى سەنگین: فە: [ناوت] چەكى كە
تەقەمەنى زۆرى تیدا بەكار دەبریت: گوللەى
گەورەىە و خۆشى زۆر قورسە: وەك: توپ،
مەترەلۆس، یا موسەلسەلى سەنگین. (اسلحه
سنگین)

ئەسلەحەى كەمەرى: [ناوت] دەمانچە.
(اسلحه كمرى)

ئەسلەحەى گەرم: فە: [ناو] چەكى گەرم. چە-
كێك كە تەقەمەنى تیدا بەكاربەرىت.
(اسلحه گرم)

ئەسسىرگرتن: [چاوەگەت] دیلگرتن؛
یەخسىرگرتن. (اسیر گرفتن) ئەسسىر جەنگى
ئەسسىرى جەنگى: فە: دیلى كە لە سەنگەر یا
لە شەردا بگىرىت؛ كە بە پى یاسای ژینىف
دەبى رەفتارىكى تاییەتى لە گەلدا بكریت.
(اسیر جنگى) ئەشكەم دوپیدە: [ئاوەلناو]
سكەدراو؛ زكەدراو؛ گەدەدراو. (ب) زۆر خۆر.
(شکم دریده)

ئەشكى تىمساح: [ناوت] فرمىسكى بەدرو؛
گرىانى بەرپایی؛ وەك: كوشتنى كەسك و
گرىان و شیوەنکردن بو. (اشك تمساح)

ئەشكى خەسەرەت: فرمىسكى كە بەهوى
ناكامى و پەشیمانىیە وەبیت؛ گریان بو
خۆشەویستی لە دەس چوو. (اشك حسرت)

ئەشكى شەم: فە: (ب) تەكەى مۆم كە
وەختى سووتان لى دەتكیت. (اشك شمع)

ئەفسووس: فە: [ناو] ئامراز داخ؛ مەخابەن؛
دریقا؛ حەیف؛ ئاخ و داخ بو لە دەس چوو.
(افسوس)

ئەفسوونگەرى: [ناو، بەرھەمى چاوەگەناو]
فە: سیحربازی؛ چاوەبەسى جادوگەرى: (ب)
عیشوەگەرى. (افسونگرى)

ئەقسات: فە: لەئارەوییە وەهاتوو، كو-
قیست؛ دابەشکردنى قەرز (مانگانە یان
سالانە) بە چەندكەرت. (اقساط)

ئەكسىر: [ناو] (۱) ئىكسىر؛ نایاب. (۲) ماكىكى
ئەفسانەى كە پىيان وابوو بنەمای هەر
شتىك دەگوپت وەك: ماكى كىمىایی كە
مس بکات بە زېر. (اكسىر)

ئەكشین: [ئاوەلناو] اند؛ فە: پڕشەر و
شۆر؛ پڕلە جۆش و خوروش؛ پڕجم و جۆل؛
زیاتر بو فىلمى سىنەمایى پڕلە كیشە و هەللا
بە كاردینىت. (اكشن)

ئەلباقى: عە: فە: [ناو] باقى؛ ئەوەى ماوەتەو؛
لە دەتمەن چوارتمەنم خەرجکرد، شەش
تمەن ئەلباقیە كەى ماو. (الباقى)

ئەلكوئىزم: فە: اند؛ فرد: [ناو] ئەلكوئىسم؛
رەوت و كاری عادەتگرتن بە خواردنەوەى
ئەلكۆل. (الكلیسم)

ئەمپىر سیونىست: فرد؛ فە: [ئاوەلناو] شوپگرى
ئەمپىر سیونىسم؛ سەر بە ئەمپىر سیونىسم.
(امپرسیونیست)

ئەمپىر سیونىسم: فرد؛ اند؛ فە: [ناو] پىيازىكى
هونەرى و ئەدەبیە كە شوپگرانى
(هەوادارانى) وىستیان دەبرین و نیشاندانى
بە تەواوى و گشتى هونەرە كە یە بى ئەو
سەرئەج بەدەنە وردەكارى و پەراوێزى
هونەرە كە. (امپرسیونیسم)

ئەمپىر یالىست: [ئاوەلناو] خاوەنى دەم و دەزگا

و ډهوشتی ته مپړيا لیسم. (امپريالیست)

ته مپړیالیستی: [ناوه/ناو] فرد؛ فد؛ ډهوت و شیوهی کاری ته مپړیالیست؛ گړیدراو به ته مپړیالیستی وه. (امپريالیستی)

ته مپړیالیسم: [ناو/ادواین قوناغی پېشپوهتی] نیزامی سهرمایه داری به شیوهی په یدا بوونی ته ک قورغ گهلی مه زن و دهسه لاتدارانی مالی و ناردنی سهرمایه بو ولتانی ژیر فرمان و چهوساندهوه و گپروگرفتی دروستکردن بو زالبوون به سهریاندا. (امپريالیسم) ته مریه: [ناو] فد؛ (۱) ده ستوور و فرمانی بالادهست به نووسراوه بو ریخراوی ژیر دهست. (۲) نووسراوهی دهستووری گشتی. (امریه)

ته نتيړن: اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] ته لمبه ييک که کاری خویندنی پرشتهی پزیشکيه و پاش ته واو کردنی زانستگا له خهسته خانه کان بو ماوه ييک له بهر دهستی پزیشکی ئوستاددا کار ده کات. (انترن)

ته نتيړ ناسیونال: فرد؛ فد؛ [ناو] جیهانی؛ ریځکخراوهی حیزبی یا شوئی له سهرانسه ری دونیادا؛ وه ک ته نتيړ ناسیونالی کریکاران: ته نتيړ ناسیونال سوسیالیسم. (انترناسیونال) ته نتيړ ناسیونالیست: [ناوه/ناو] فرد؛ فد؛ هه وادار و هوگری ته نتيړ ناسیونالیسم. (انترناسیونالیست)

ته نتيړ ناسیونالیسم: فرد؛ فد؛ [ناو] پروا به په کیه تی و بهر ژه وندی گشتی له ناو ته واوی میله تگه لی دونیادا بو گروییک یا چینیک یا سینفیک له جیهاندا؛ وه ک ته نتيړ

ناسیونالیسمی کریکاران. (انترناسونالیسم)

ته ندیکاتور: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] دهفته ری سهبتی نامه ی (نیداری یا ریځکخراوه ييک) که بو ته و نیداره دیت یا به ری ده کړیت بو جیگایيکی تر و لیدانی ژماره و کات و نووسینی کورته ی نامه که له دهفته ره که دا. (اندیکاتور)

ته نیماتور: فد؛ [ناو] که سیک که فیلمی کارتون (ته نیمه یشین) دروست ده کات. (انیماتور) ته نیمه یشین: اند؛ فد؛ [ناو] فیلمیک که به وینه گرتنی په یتا په یتا و له سهریه ک له شتی ییگیان وه ک بوو که چینی و وینه ی نیگار کیشی چیده بی. (کارتون)

ته وراق: [ناو] عده؛ فد؛ (۱) کوی وهره ق و په ره. (اوراق) (۲) (ب) هه لوه شاهه؛ له بهریه ک ده رها تووی که رهسته گه لی وه ک سه یاره و مونږ و هند. (ورقه ورقه)

ئی ئوسین: [ناو] دووهه مین خول له خولی سیه می زهوی شناسی. (اټوسین) ئیسیلون: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] (۱) پیڼجه مین پیتی ته لفوبی یونانی. (حرف پنجم الفبای یونانی) (۲) نریک به هیج. (ب) هیج. (اپسیلون؛ یک سر سوزن)

ئیپول: [ناو] بالشته کیکی بچووک که ده- خریته ژیرشانی کوټ. (اپل)

ئیپیکورثایینی: [ناو] ریازیکی فهلسه فی یونانی که نامانجی ژبان له خوشی و نارامشی رو حیدا ده زانی. (اپیکور آینی) ئیپیکوری: [ناوه/ناو] فد؛ اند؛ مه که به ی ثایینی عه یش خوازی. (مکتب وائین عشرت

(طلبی)

ئېيکوريسم: فد؛ اند: [ناو]هوا داری
مه کتهبی ئېيکور ئاینی. (ایکوريسم)
ئیتود: اند؛ فرد؛ فد: [ناو]موتالای سهره تایی؛
گه لاله؛ تهرپراحی سهره تایی؛ مه شق له بابته
نیگار کیشیهوه. (اتود)

ئیتیکیت: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] (۱) به لگی
چووکی قیمته نووسین و به سه رکه ل-
وپه لهوه چه سپاندن له فروشگا و بازاردا. (۲)
کارتی نووسراوهی ناوی ههرکس که
له سه رسینگی دراییت. (۳) (اتیکت) (۴) که-
سایه تی؛ (شخصیت)

ئیتخیار کردن: [چاوه ت]ه لباردن و به
ساحیب بوون. (اختیار کردن)
ئیتخیاری: [به ند] فد؛ به مه یلی خو؛ به
ئیرادهی خو؛ (اختیاری)

ئیرادته: فد؛ [ناو]بو ته عاروف به گه وره تر ده-
وتریت، سه رسیپری و دوستی و ئیمان و
باوه به که سیک هه بوون. (ارادت)
ئیسرتیبتیز: اند؛ فد: [ناو]جوریک ره خسی
رؤژ ناوایی که ره قس که ری ژن له کاتی-
ره خسیندا تیکه تیکه لیاسه کانی داده که نی تا
تهواو پروت ده بیتهوه. (استریتیز)

ئیستریس: اند؛ فد: [ناو]زهبری روخی؛
تهوژمیروخی. (استرس)

ئیستریل: [ئاوه لئاو] فرد؛ فد: (۱) حاله تی
بی میکروبی. (۲) نه زوک. (استریل)

ئیسیتیداد: [ناو] زوره ملی؛ ئوتوگراسی؛
حکومه تی خود سه رانه و ره چاو نه گرتهی
ویستی خه لک و جه ماوه؛ دژی دیموکرآت.

(استبداد)

ئیسیتیدادی: [ئاوه لئاو] زوره ملانه؛
ملهورانته؛ (استبدادی)

ئیسیتیرلیزه: فرد؛ فد: [ئاوه لئاو]ئیستریل کراو؛
میکروب کوژراو؛ پاقرکراو. (استرلیزه)

ئیسیتیریوفونیک: اند؛ فد: [ناو] [ئاوه-
لئاو] که ره ستهی تومار کردن و بلاو کردن
دهنگ به شیوه ییک که دهنگه جیاوازه کان
هه رکام له بلیند گوپی که وه بلاو بیتهوه؛ ره وتی
تومار کردن به شیوهی ئیسیتیریوفونیک.
(استریو فونیک)

ئیسیتیسمار: عد؛ فد: [ناو]قازانج وه گرتن له
زهحه تی دیتران؛ به هره وه گرتن له
به رهه می کاری دیتران. (استقمار)

ئیسیتیمار: عد؛ فد: [ناو]داگیر کردن
سه رزه مینیک له لایه ن هیزی بیانییه وه بو
به هره و قازانج وه گرتهی ئابووری و
که له پووری و هیزی ئینسانی به ناوی
لایه نگری و پشتیوانییه وه. (استعمار)

ئیسکادران: ئیتاد؛ اند؛ فرد؛ فد: [ناو]هیزی
هه وایی و ده ریایی و عهرزی به رانه به ۳ تا
۶ پاپوری جهنگی. ۳ تا ۶ فروکهی جهنگی.
۳ تا ۶ ده بابه. (اسکادران)

ئیسکلپت: فرد؛ فد: [ناو] (۱) ئیسقان به ندی
له ش. (۲) ریزه ک؛ چووارچیوه؛ قاپوور و
گه لاله. (اسکلت)

ئیسکورت: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) به دره قه
(ره وانه کردن) و ئاگاداری و به ریکردن؛ چند
فروکه ئیسکورتی شهو پاپورمن؛ (۲)
موراقه بهی چند یایه ک که س له که سیکی

تر. (۳) ناوی تهو چهند کهسه (اسکورت)

ثیشارپ: فرد؛ فذ: [ناو] قوماشیکی سی گوښه-
یه که وهک کوټوانه ژنان دیدهن به شانیاندا
به تاییهت له نوروپا. (اشارپ)

ثیشانتیون: فرد؛ فذ: اند: [ناو] نمونه‌ی مه‌تاع
یا دهرمانیک که به خوږایی دهریت به
موشته‌ری یا خه‌لک بو ناساندنی زیاتر و
کړینی تهو شته. (اشانتیون)

ثیشیل: فرد؛ فذ: اند: [ناو] راده و میزان؛ پله و
پایه‌ی مووچه و حقوقی ئیداری. (اشل)

ثیعتیاد: عد: فذ: [ناو] (۱) عاده‌تگرتوو. (۲)
خووگرتن و گیروده‌بوون به کردنی کاریک.
(۳) به هوئی کردن یا خواردن یان هه‌لمژین
دووچار و گیروده‌بوون که تهرک کردنی
دژواریت وهک ثیعتیاد به ئالکول و سیفار و
ترياک و.... (اعتیاد)

ثیفتیخار کردن: [چاوگه‌ت] نازین؛ شانازی-
کردن. (افتخار کردن)

ثیفتیخاری: [ناو+ئاوه‌لناو] (۱) به لگه یان
بروانامه‌ی پیشکه‌شی بو شانازی، به بی
تیه‌ر کردن بوری پیویست وهک: دیپلومی-
ثیفتیخاری. (۲) به شداری کردن له کاریکدا
به بی‌موقابله یان به شداربوون له کوږیکدا
به بی‌موقابله: نه‌ندامی ثیفتیخاری. ۳. کومه‌ک-
کردن و به شداری کردن بو به‌پویه‌بردنی
کاریک به بی‌موقابله: نه‌کته‌ری ثیفتیخاری؛
کاری هونه‌ری و خزمه‌تی به‌لاش کردن.
(افتخاری)

+ ثیفلیج: [ئاوه‌لناو] حاله‌تی گوچی؛ گوچ‌بوون
یا ده‌ست‌وپی کارنه کردن و بی‌جووله بوونی

هیندی نه‌ندامی له‌ش. (افلیج)

ثیفلیجی: [ناو] حاله‌تی ثیفلیج بوون؛ جاری
وایش هه‌یه زگماکیه. (افلیجی)
ئیکسپیر سیونیسیت: [ئاوه‌لناو] هه‌واداری
ئیکسپیر سیونیسیم. (ا کسپر سیو نیست)

ئیکسپیر سیونیسیم: [ناو] شیوازیکه له هونه‌ردا
که زیاتر گرینگی به حاله‌تگه‌لی هه‌ستی و
روچی دهدا. (اکسپر سیونیسیم)

ئیکسیر: یونان؛ عد: فذ: [ناو] ماک یان
گه‌وه‌هریک که پیمان و ابوو چوئیه‌ت و ماک
هه‌ر شت ده‌گوږیت یان ته‌واوتریان ده‌کات؛
وهک ئیکسیری جه‌وانی که پیری بکاته‌وه
لاو یا مس بکاته ئالتوون؛ (ب) شوبهاندن به
هه‌ر شت که به دژواری وه‌ده‌ست بکه‌ویت.
(اکسیر)

ئیکوسیستم: فرد؛ فذ: اند: [ناو] ژیان و جیی
ژیانی هه‌موو گیانداریک. (اکوسیستم)

ئیکولوژی: فرد؛ فذ: اند: [ناو] زانستی ناسینی
زه‌وی و جیی ژیانی گیانله‌به‌ران. (اکولوژی)
ئیکولوژیست: فرد؛ فذ: اند: [ناو] که‌سیک که
کاری ئیکولوژییه. (اکولوژیست)

ئیکولوژیکی: [ئاوه‌لناو] فرد؛ فذ: اند: تیگه-
یشتوویی له جیواری ژیان. (زیست محیطی؛
اکولوژی)

ئیکونومی: فرد؛ اند: فذ: [ناو] ئابوور. (اکونومی؛
اقتصاد)

ئیکونومیک: [ئاوه‌لناو] فرد؛ فذ: اند: ئابووری.
(اکونومیک؛ اقتصادی)

ئیکونومیست: فرد؛ فذ: اند: [ناو] ئابوور زان؛
ئابوورناس. (اکونومیست؛ اقتصاددان)

ئیگزىستانسىيالىست: [ئاۋەلناۋ] ھۆگرى
 ئیگزىستانسىيالىسم: (اگزىستانسىيالىست)
 ئیگزىستانسىيالىسم: فرد؛ اند؛ فد: [ئاۋەلناۋ] مە-
 كتهبىكى چەرخى بىستەمە لە ئورۇپا سەرى
 ھەلدا، كە بېرۋى واىھ ئىنسان لە ھەلس و
 كەوت و نىزىكايەتى و مەرگدا حالەتتىكى
 سەرەستى ھىيە و خۆى ژيانى خۆى
 ديارىدەكات: (اگزىستانسالىزم)
 ئىگۈ: فد؛ فرد: [ناۋ] (۱) كانگای نەوتى ژىر
 زەوى. (۲) پەھەندى ئاۋە پۈى پىساۋى شار.
 (اگو)
 ئىلوتەبار: فد: [ناۋت] تايىفە بەگشتى. (اىلو
 تبار)
 ئىلىكتىرىك: فرد؛ فد: [ناۋ] ئەلەتتىرىك؛ ئەلەم
 تىرىك؛ كارەبا. (الكتىرىك)
 ئىلىكتىرىكى: فرد؛ فد: (۱) دووكانى فروشتى
 كەرەستەى كارەبايى. (مغازە الكتىرىكى) (۲)
 كەسىك كە پىشەى دروستكرندەۋەى
 كەرەستەى كارەبايى. (برق كار) (۳)
 كەرەستەگەلى كە بە كارەبا ئىش دەكەن
 ۋەك سەماۋەر ، رادىو، ئوتۈۋى كارەبايى.
 (الكتىرىكى)
 ئىمپراترىس: فرد؛ اند؛ فد: [ناۋ] (۱) ژنى كە

فەرمانپەرۋى ئىمپراتورىيە. (۲) ژن و ھاۋ
 سەرى ئىمپراتور. (امپراترىس)
 ئىمپراتور: فرد؛ اند؛ شای چەند
 مەملەكەت. (امپراطور)
 ئىمپراتورى: (۱) مەقامى ئىمپراتور. (۲) چەند
 مەملەكەت كە لە ژىر حوكماتى يەك
 ئىمپراتوردايىت. (امپراطورى)
 ئىمپىرىيىست: [ئاۋەلناۋ] پەيوەندىدار بە
 ئىمپىرىيىستەۋە. (امپىرىيىست)
 ئىمپىرىيىسىم: [ناۋ] ئىمپىرىيىسىم؛
 پىيازىكى ھونەرە كە شوپىگرانى بېروايان
 بەنیشاندىنى ناۋەرۈكى ھونەرەكەيە و بايەخ
 بە وردەكارى و پەراۋىز نادەن. (امپىرىيىسىم)
 ئىمپىرىيال: [ناۋ] قوشە (سكە) ى كۆننەى
 پارەى پووسيا. (امپىرىيال)
 ئىمپىرىيالىست: [ئاۋەلناۋ] پەيوەندىدار و خاۋەنى
 دەزگای ئىمپىرىيالىسم (امپىرىيالىست)
 ئىمتىياز: فد. (۱) سەربوون؛ پىشتىربوونى
 ژمارەى سەرکەۋتن لە ھەر سرويسى
 والىيالدا. (۳) ئىجازەى دامەززانى بىكەيا
 پىكخراۋىك لەلايەن دەۋلەتەۋە؛ خاۋنى -
 ئىمتىيازى رۇژنامە؛ قان پىدان؛ مافى تايىبەت.
 (امتياز)

ئەمروپە: بابەتی ئەمروپە؛ مۆدە. (پدر؛ مەباب)
 بابا پياره: [ناو]باوه پياره. (پدر خوانده)
 بابادەم: [ناو]حەزەرەتی ئادەم. (آدم؛ شوهرخوا)
 باباگوپگوپ: [ناو]باوه گوپگوپ مەزاری چاکیکە؛
 ناوی ناوچەییکی لە هەریمی کوردستانی-
 عێراق. (لەسەر سینگە نەوتاییەکی
 باوه گوپگوپ، نزیک تافگەیی بەرەوژووری
 زیڕینی گڕ(پەشیو) (اسم پیر و نام منطقه
 ایست)

بابان: [ناو](۱)میرسلیمان کەمیرنشینی بابانی
 لەسلیمانی دامەزراند، لەگەڵ تایفەیی فەیزو
 لا بەگی (بەگزادە)دا کە لە بەینی دیواندەرە و
 سابلأعدا دەژین لە نەتەوێ قەیی ئەحمەدی
 دارەشمانەن؛ «میزووی ئەدەبی کورد،
 نووسینی عەلادین سەججادی، ل. ۲۲۸» و
 گەشتی ریج بو کوردستان ل. ۲۹۷ و-
 رگیڕ «محەممەد حەممە باقی» و شەجەرەنامەیی-
 ئیلی فەیزو ئابەگی، نووسینی «حەسەن سەلاح
 سۆران» (بابان) (۲) باوان. (خانە پدري) (۳)
 بنەمالەییکی دەسەڵاتدار بوون لە سنە و
 سلیمانی تیمارەتی بابانیان لەو ناوچە دامە
 زراند. «میزووی ئەدەبی کورد». (بابان)
 بابان ئاوا: ماله باب ئاوه دان (ب) ئافره تی که
 خاوهندی که سوکاره؛ مآلبات ئاوه دان؛ بابانت
 ئاوه دان یی. (کسی که خانه پدري دارد)
 بابانویل: [ناو]پیرە پیاویک بە کلای گوڵینگدار

(ب)واتا به؛ بچاوان؛ به چاوان؛ بچاره کی:
 به چارپکی؛ بتهنی؛ به تهنی. (ب)
 + با: [ناو](۱) ههوا؛ دهمار؛ فیز؛ خو
 ههلمساندن؛ لووت به رزی؛ خو به زل زانین؛
 بای که لله؛ بای که پو. (باد) (۲) ده سپیک و
 ئه وهل؛ له بای به یانییه وه هاتووم؛ له ئه وهلی
 به یانییه وه هاتووم؛ له گه ل؛ به؛ باوجودی؛ با
 ئەم حاله؛ (با این حال)
 + با: [پیشگر] خاوهن؛ با ئەدەب؛ با
 فەرھەنگ. (پیشوند؛ دارای)
 بائورد: [ناو]با ئاوه؛ باهاورد؛ پیاوێتە کە
 قەیسەر هەشت کووپە خەزینە باری پاپۆڕ
 دەکات کە لە شەڕیکدا کە لە گەل
 خەسەرەو پەرەیز بووێتە دووری بختەوێتە لە-
 مەیدانی شەڕ بەلام با دەپڕینی
 بەرەو لەشکری خەسەرەو، وشەیی باد ئاورد،
 یا باهاورد یا بائورد لە وێرا بووێتە باو. (باد
 آورده)
 بائوردە: داھاتی بی رەنج و هەوڵدان.
 (باد آورده)
 بائەم؛ بائەمە؛ بەئەم؛ بەم؛ بائەم حالە؛ بەم
 حالەو. (با این)
 بائەمە: [بەند] ئەگەر چی؛ لە گەل ئەمەدا؛ بائە
 مە کە نەخۆشبوووم هاتم؛ ئەگەر چی کە
 نەخۆش بووم هاتم. (با وجود)
 + باب: [ناو]باب؛ باو؛ رەواج؛ مۆد؛ بابی

و چه کمه و جلو بهرگی نا ئاساییهوه که هه-
 موو سالیک له شهوی له دایک بوونی عیسا
 مهسیحدا دیاری بو مندالان دهبا. (بابا نوئل)
 بابان ویران: [ئاوه لئاو بهر] بابانکور؛ مالی دایک
 و باب ویران؛ بریتی له ژنی بی که س و کار و
 تمنیا کهوتوو. (کنایه از بی کس و کار شدن)
 بابانه: [ئاوه لئاو] (۱) وهک باب. (مانند پدر) (۲)
 باوینی. (پدری)
 بابانی: جوړیک قوماشی به نرخه به ناوی
 عه شیرهی بابانهوه ناوی لئیراوه؛ هه رشت
 پیومندی به بابانهوه بی. (نوعی پارچه)
 باب برا: [ناو] زبر؛ هاو باب. (برادر ناتنی)
 باب دهست: [ئاوه لئاو] وه رشکست؛
 به رشکست، نابووت؛ موفلیس؛ مافیگی.
 (ورشکسته)
 بابردوو: [ئاوه لئاو بهر] (۱) هه رشتی سووک
 که با رفاند بیتی. (اشیاء سبک باد برده) (۲)
 (ب) هه رشتی سووکی بووده له. (اشیاء
 سبک) (۳) (ب) له ناو چوو؛ له دهست چوو،
 مهچو به دواي کلاوی بابردوودا. «فولکلور»
 (از بین رفته)
 بابری: < بابردوو.
 بابزم: [ناو] باویشک. (خمیازه)
 بابک: [ناو] رهجه لهک؛ بهر باب. (ریشه؛ نژاد)
 باب کوشتی: [ناو] بیک باب کوشتوو. (پدر کشته؛
 قاتل پدر)
 باب لمعه: عد؛ فد: [ناو] درگای گه ده؛
 جیگاییک که ریخوله به گه دهوه لکاوه. (باب-
 المعه)
 بابلوسک: [ناو] (ف. گیو) دهوران؛ سه ردهم؛

سه ده. (دوران؛ عصر. سده)
 بابله کانی: [ناو] جوړی سهما و هه لپه کیی
 کوردی. (نوعی رقص کردی)
 بابلیسوک: [ناو] الووتی فیل؛ گیزه لوو که.
 (خرطوم. گردباد)
 + بابو: بوڼ هه لگرتن؛ بوڼ گیران؛ سه گ و
 تانجی که به بابو نیچیر ده دوزنه وه. (پیدا
 کردن به وسیله بو کشیدن)
 بابور: [ناو] ده ره لینگهی هه لپیچراو (ورمالیدن
 پاچه)
 بابوره: [ناو] تیکه ی دریزی پیچراو؛ بابوله.
 (لقمه بزرگ و دراز؛ ساندویچ)
 بابونک: [ناو] بابوونه؛ گولی بهیوون. (بابونه)
 بابوون: [ناو] جوړیک عهنته ره. (بابون)
 بابوهیز: بابویژ؛ درز و که لینی دیوار؛ بادروخ.
 (منفذ باد)
 بابه لبا: (ب) جه دئهنده رجه؛ زور له میژینه؛
 چه ندین پشت. (پدر درپدر)
 بابه راخ: ناوی شوپشگیر و شاعیری کورد له
 ئیلی داسنی که به فه رمانی خه لیفه
 مه نسوری عه بیاسی کوژرا. (بابرا.)
 بابه رو: باوکه رو؛ له وهختی مردنی بابدا یان
 له وهختی کاره ساتی دلته زین دا ده یلین. (بابام
 وای)
 بابه ژنی: [ناو] زردایک. (زن پدر)
 بابه قوورته: [ئاوه لئاو] چله نوک؛ مروقی
 بسته بالای تمه من زور. (کوئوله)
 بابه ک: ناوی باوه گه وپه ی ئه رده شیری
 بابه کان بووه. (پدر بزرگ اردشیر بابکان)
 بابه کی خوره مدین: ناوی شوپشگیری دهورانی

خه لېفه‌ی عه‌ببایسی (موعته‌سه‌م) بووه، که
سه‌ر کرده‌ی خوږهم دینان و خه‌لکی مه‌حالی
خه‌لخالۍ تازه‌ربایجان‌بووه، که ده‌رته‌نجام
خه‌لېفه‌ی عه‌ببایسی کوشتی. (بابک خرم‌دین)

+ بابهلۍ: [ناوت، بابوه‌لۍ؛ پیاوی پیری نایینی
وه‌ک بابه وه‌لۍ؛ پیاوی خوا. (بابا ولی)
بابه‌لیچ: [ناو] قامکی نه‌نگوستیله؛ براتووته‌له.
(انگشت چهارم دست)

بابه‌لیچک: [ناو] به‌سه‌ره‌هاتی سالانه. (وقایع
سالانه؛ سالنامه)

بابه‌لیسک: [ناو] بابلیسک؛ گیزه‌لوکه؛ باگه‌ر؛
گهرده‌لول؛ شایی جندوکان. (گردباد)

بابه‌لیشک: [ناو] پوری گه‌لوو؛ لووله‌ی گه‌روو؛
قورقورچاکه. (مری)

با بهیر: با بویر. < بابوهیر. (منفذ باد)

بابی: [ناو] په‌یره‌وانی نایینی میرزا عه‌لی
شیرازی، مع‌عروف به باب. (بابی)

بابی: (۱) بلایی؛ بیلا بابی. (بگذار بیاید) (۲)
باوکه. (بابا)

بابی بابی: [ناو] (۱) باوه‌گه‌وپه‌ی ته‌و. (پدر
بزرگ او) (۲) گه‌مه‌ی مندالانه؛ نوغلانه‌که‌م

له‌بی له‌بی سه‌رسووری من له‌مالی کی. واته:
کوږه‌که‌م له‌وی له‌وی سه‌ر سوپی من (سه‌ر

سوږ؛ شارواه) له‌مالی کی؟ هیما به‌کام مال
ده‌که‌م؟ نوغلان: مندل، وشه‌ییکی تورکییه.

(بازی کودکان)

بابیت: [ناو] تیکه‌لاوی قورقوشم و قالایی که
زور په‌قه و ناسوی یاتاغانی مونوپی لی چی

ده‌کهن. (بابیت)

بابیتی: ۱. باوکی؛ ۲. بابیه‌ت. (پدری)

بابی‌چاویش: [ناو] پیری خیفزان و غه‌ییزان.
(پیر غیب گو)

بابی‌خیفزان: [ناو] (۱) پیری غه‌ییزان؛ ناوی
پیری بووه له‌نایینی ئیزه‌دیاند. (۲) پله‌ییکی-

بالا له‌نایینی زه‌رده‌شت‌دا. (پیرغیگو)

بابیزوک: [ناو] لافاو؛ سیلاو؛ له‌هی. (سیلاب)

بابیستانه: [ناو] حه‌قلی مه‌قو. (الاکلنگ)

بابی کوچه‌ک: [ناو] پله‌ییکی خوارتر له‌بابی
خیفزان له‌لای ئیزه‌دیان. (یک درجه کمتر از

پیر غیب گو)

بابیه‌ت: (۱) بابیه؛ په‌یازگه‌ی به‌ه‌ایه‌کان
(بابی) (۲) باوکی. (پدری)

بابالو: قند: [ناو] (ب) جلی ناسک و کون-
کون؛ فیلتری هه‌وای سه‌یاره. (لباس نازک.

فیلتر)

بابزوو: [ناو] ته‌و به‌فره‌که با بیمالی و له‌لاپا
لن سووانه‌ی پی‌یکا؛ کلیله به‌فر؛

پنوو. (بهمن)

بابشکیو: [ناو] قنچکه سلاو. < بویتان (گل
مژه. سنده‌سلام)

بابووسکه: [ناو] بابووسکه؛ خو له‌میش؛
سووتکی کاغز و خو لی جگه‌ره و په‌رو.

(خاکستر کاغذ و پارچه)

بابووشکه: [ناو] چیلکه و کای نه‌رم که با
هه‌لیده‌گریت؛ بابرده‌له. (خرده‌خاشاک)

بابه‌ر: [ناو] ره‌ونج؛ دوا هیلاکبوون-
وعاره‌فکردن له‌بریا دانیشن و تووشی بابهر

(ره‌ونج) بووون. (سرماخوردگی از جلو باد
نشستن بعد از عرق کردن)

بابیچک: [ناو] سووږ هه‌لدانی با؛ بوژان؛

بادهف: بابلیسوک: گیزه لووکه. (طوفان)
 باپیچهک: (۱) شهته کدان. (محکم طناب پیچ
 کردن) (۲) ژان و پیچی که به هوئی-
 باکردنه وه، له ناو زگدا ههست ده کریت.
 (نفخ) (۳) با پیچه کی نان: تیروک. (وردنه)
 باپیران: باوک و باپیر گهل. (پدران)
 باپیره گه وره: [ناوت] باوکی باپیر. (پدر پدر
 بزرگ)
 باپشتیوان: پشتیواندار: پالپشتدار. (پاښتیان
 باپیشی: [ناو] پزیشکی چاو. (دکتر چشم)
 باپیکردن: [چاوگهت] مووش پیکردن:
 سک ماسانندن و سک پهنانندن.
 (حرص کسی را در آوردن. باد کردن
 به چیزی)
 باپلیک: [ناو] گهرده لولول: باگهپ:
 گیزهبا: با گیزه: شایی جندوکان: گه په پیچ:
 گیزه لووکه: باگروکه: باگه روک: باگه روکه.
 (گردباد)
 با پیو: [ناو] که رهسته ی نه ندازه گرتنی توندیی
 و ته وژمی با. (بادسنج)
 باپیوان: [ناوه] [ناو] باپیقان: هه تیوچه: هه تیم-
 چهرهک: هه تیم. (یتیمچه).
 بات: بری: له باتی. (بجای)
 باتانی: [ناو] جاش: جاجم: به تانی: په توو.
 (جاجیم)
 باتری ته: [ناوت] عه مباری کاره با که له
 ده فریکی (تیلکترو لیز) و دوو تیلکترو د
 پیکدی. (باطری تر)
 باتری ساز: [ناوبک] کاری دروستکردن یان شارژ
 کردن یا چاک کردنه وه ی باتریه. (باطری ساز)

باتری سازی: [ناو] (۱) کاری که سیک که ناوی
 باتری سه یاره ده گوریت یان شارژ (پری)
 ده کاته وه یان له کاروباری که رهسته ی
 کاره بایی سه یاره دا ئیش ده کا. (۲) شوینی
 کردنی نه وکاره. (باتری سازی)
 باتری وشک: [ناو] اقووه: قهوه: قووه ی
 چراقووه. (باطری خشک)
 باتری هه تاوی: [ناو] اقووه (پیلی) هه تاوی که
 به خور شارژ ده بیته وه. (باطری خورشیدی)
 باتسی: [ناو] جه ژنیکی له بیر چووی ئیزه دیانه
 نپیک به کاتی جه ژنی کریسمه س به پړوه
 ده چوو. (باتسی)
 باتک: [ناو] [ناو] گهردان: که وچکی گه وره ی
 ناوه له گوین تن. (آبگردان)
 باتلاغی: [ناوه] [ناو] حاله تی زه وینیک که
 باتلاغی: حاله تی زه وینیک که قور او بیست و
 مروف تی هه له چه قیت. (باتلاقی)
 باتمان: [ناو] قورسای ۲۶ کیلو. (باتمان)
 + باتوو: [ناو] عه شیره تیکه له بووتاندا.
 (عشیره باتو)
 با توو به ند: [ناوت] [ناو] رامازی به ستنی باتوو
 به تایهت بو که سیک که قور بیست. (خایه بند)
 باتوودان: [ناو] هه ویج: پیستی گون.
 (پوسته خایه)
 باتوون: فرد: فد: [ناو] (۱) شوشکه: شیر ی
 کورت. (۲) باتوم: قوله دار یان لاستیکی
 دهستی پاسه بان و پولیسی قه دیدیم. (باتوون)
 باتوونی کاره بایی: [ناو] میله ی کاره بایی بو
 نه شکه نجه ی به ندی. (باتون برقی)
 باته: پال تو: جه مته: کن تو: لای تو: بال ته.

(نزدتو)

باتهرییه: [ئاوه لئاو] بائه ده ب؛ خاوه ن
نزاگه ت؛ خاوه ن تهرییه ت. (باتریت)

باته گیر: [ئاوه لئاو] به تگبیر؛ کارزان؛ به مشوور.
(باتدبیر)

+ باتیدان: [چاوه گه ت] باتیکردن به ناسووس
یان به قه له مه فوو کردنه ناو لاشه ی ئازهل بو
جیا بوونه وه ی پیست له گوشت و باشتر
کهول بوون. (باد کردن)

باتیسک: [ناو] خوشکی شوو؛ دش بالذ.
(خواهر شوهر)

باتیکردن: [چاوه گه ت] (۱) فوتیکردن؛
پرکردن له با. (۲) (ب) دنه دان؛ شووتی وه بن
ههنگل نان؛ هان دان (باد کردن و هندوانه زیر
بغل گذاشتن، ترغیب)

باج خوازی: <باج؛ به زوره ملی پاره یان
شتیک ویستن. (باج خواهی)

+ باجگر: [[ئاوه لئاو + ناو، بک] له پابووردوودا
پیاوی لات و زوردار به زور باجیان له خه لک-
دهستانه. (باجگیر)

باج لیگرتن: (ب) ناخوونه ک له ئه مانه ت یان
له شتی که سییک دان. (کنایه ناخونک زدن)

باجووا: [ناو] باجی به باجی؛ ژنی که ژن به ژنی
پیکراییت. (زن گرفتن تواتری)

باجووج: [ئاوه لئاو] شوخی باز؛ گالته چی.
(شوخی)

باجه: [ناو] بوته که؛ گیسه؛ ده ککه؛ وه تاغه ک؛
وه تاغیکه بچوو ک بو فروشی
بلیتی (پسووله) ی سینه ما یان فروشی
ورده واله. (باجه. گیسه)

باجه لان: ناوی خیل و مه له ندیکه له نزیک

خانه قین. (سرزمین باجلان)

باجه لانی: خه لکی باجه لان. (اهل باجلان)

باجه ی بانگ: شوینی پاره سپاردن و پاره وه-
رگرتن له بانگ. (باجه بانگ)

باجه ی بلیت: وه تاغی چکوله ی فروشتی
بلیت (پسووله). (باجه بلیت)

باجه ی ته له فون: [ناوت] کیوسکی ته له فون له
ته له فونخانه یان سه رشه قام. (باجه تلفن)

باجه ی پووست: [ناوت] شوینی نامه
پووستکردن له ئیداره ی پووست. (باجه پست)

+ باجی: [ناو] پله ی حه و نوته ی موسیقا.
(اندازه گام موسیقی)

+ باجی: [ناو] زردایک له هه ندی بن زاراهه-
دا. (نامادری)

باجی پی: [ناوت] کریی ده ربازبوون له پیکا یان
ئوتوبان. (عوارض)

باجی سمیل: [ناوت] باجی مله پوری و
لاتیگه ری و سمیل قه ویه تی که له قه دیمدا
له خه لکی بیینهوا ده ستینرا. (باج سبیل)

باجی سه ربار: [ناو] پیتاکی سه ربارانه. (باج
سربار)

باجوو: [وته] حه رف) کاری ئه مری] بلی؛ باجه؛
بیژه؛ بووشه (یگو)

باجه: [کاری ئه مری] باجوو؛ بیژه؛ بلی. (یگو)

باجک: [ناو] (دییمیله) دانه ویله بییکه له هه رزن
گه وره تر، ساقه ته که ی ده که ن به گسک.
(دانه ایست ازازرن بزرگتر)

باحال: فد. [ئاوه لئاو] (۱) سه ر زیندوو. (زیر و
زرنگ) (۲) خاوه ن ئاکاری له به ردلان.

(باحال) (۳) له سه رحال؛ به که یف. (سرزنده. سرحال)
 باخېم: [ئاوه لئاو] [ناوی بک] هه رهس کار؛
 ته کمیشی باغ ده کات یان داری باخ دهمپړته-
 وه. (هرس کننده باغ)
 باخ پړین: [چاوگه، ت] (۱) ته کمیشی باغ.
 (۲) بړینی باغ؛ ههرسی باغ. (بریدن باغ)
 باخت: فند: [چاوگه ی کور تکر او] له کور دیدا
 هم وشه یه به ده گمن به ته نیا دمو تریت و له-
 گهل کار (فیعل) ی کردندا دمو تریت: په وتی
 دانان؛ دوړان؛ باخت کردن؛ به خت کردن؛ له ده-
 ستدان؛ دوړاندن؛ (مصدر مرخم باختن)
 باخته: له ئاو پستادا به منای (باکوور) هاتوو.ه.
 فند: [تاو] (ف. مشه) پوژ تاو؛ خوړنشین؛ (باختر)
 باخچه وان: [تاو] ئاگاداری باغچه یه.
 (باغچه بان)
 باخچه ی مندالان: [تاو] چیکه ی ئاگالیوونی
 مندالان، پیش له تمه منی چوونه مه درسه؛
 پارکی مندالان. (کودکستان؛ پارک کودک)
 باخدار: [ئاوه لئاو] پیشه ی باخداریه؛ خاوه-
 باخ؛ باخی هه یه. (باغدار)
 باخستن: باکه وتن؛ باکه ی خست.
 (با دخوابیدن)
 باخله: [تاو] عه مار شه تل؛ دوو کانه شه تل؛
 که رته زه وییک که تووی پیداده چینن بو
 شه تل؛ خه زانه. (انبار نشاء)
 باخوا: [ئاوه لئاو] (دیندار؛ خواناس؛ پیاو خاس.
 (با خدا)
 + باخواردن: (۱) هه لختستی جلی شوړ دراو بو
 وشک بوونه وه. (با دخوردن) (۲) پیچ خواردن؛

خول خواردن. (پیچ خوردن)
 + باخوښ: [تاوه لئاو] له بار؛ باو خوښ.
 (خو شدست)
 باخوښه: [تاو] که وچک یا دار یکی پان بو
 شیواندنی دوکولیو. (قاشق بهم زدن آش)
 باخوه: [کاری نه مری] باخفه؛ قسه بکه؛ (حرف
 بزن)
 + باخه: [تاو] باغه؛ ته زیجی باغه؛ جنسی
 جوړیک مووړوو. (باغه)
 باخه خواز: [تاو] سوال که ری باخه گنم و جو.
 (سائل باقه غلات)
 باخه فتن: [چاوگه، ت] یا که وتن؛ ویستانه وه ی
 با؛ (ب) له به ین چوونی لووت به رزی؛ له فیز
 و ثیفاده و ته که بور که وتن؛ باکه ت خه فت؛
 ئارام بوویه وه؟. (باد خوابیدن)
 باخه لېم: [تاو، بک] باغه لېم؛ گیرفان بر. (جیب
 بر)
 باخه له: [تاو] باغه ل؛ بن باغه ل؛ گیرفان. (بغل؛
 جیب)
 باخه وان: [تاو، ت] ئاگاداری باخ؛ نه وی که کاری
 په روه رده کردنی گیاو گول و داره له باخ دا.
 (باغبان)
 باخه وانی: (۱) زانستی کاری باخه وانی. (علم
 باغبانی) (۲) په وتی چاندن و په روه رده کردنی
 گول و دار و گیا له باخدا. (باغبانی) (۳) کاری
 باخه وان. (کار باغبان)
 باخی وه حش: [تاو] جیگای پ اگرتنی حه یوان-
 گهل بو پیشاندان به خه لک. (باغ وحش)
 باخی: [تاو] که وره ی فله. (بزرگ عیسوی ها)
 باخیر: [تاو] بک] خه به ره ین؛ به رسه ف-

هين. (خبررسان)

باخير: [ناو] باکروقه؛ بوران؛ با و کرپوه
پيکهوه؛ بادهف. (بوران)

باخی گولان؛ [ناو] گولزار؛ گولستان؛ باخی پر
له گول. (گلستان)

+ باد: [ناو] با؛ ههوا؛ (بهوهی بادیهه وایه دهلین
کورته بالایه). (ب) ته که بور؛ فیز؛ لووت
به رزی. (باد)

+ باد: بی؛ زینده باد: بژی. (باد)

بادناورده: (۱) < باثاورده؛ شتیک که با له-
گه ل خوی بیهینیت. (۲) [تاوه لئاو] (ب) مالی
بی تیکوشان هاتنه دهست. < باثاوه رد (باد
آورده)

بادابادا: [ناو] گورانیکه له ئیران بو زاوا و
بووکی دهلین. (بادابادا مبارک بادا)

باداروک: [ناو] ده سريلهی سهری مندالی ساوا؛
گوله سهر. (دستمال کوچک نوزاد؛ گل سر)
باداری؛ واداری؛ تووشی نه خوشینی په نمائی
چوک و جومگه (جومگه) ی له ش هاتوو
(رماتیسیم)

باداریتی: [به ره می چاوه] دوو چاری
په نمائی له ش بوون. (دچار اماس بودن)

بادام زمینی: [ناو] بهری داریکه توخلیکی
قهوی و کفلهی هیه و له ناوکی فهندوق
ده کا و که میک دریژ تره و ده خوریت. (بادام
زمینی)

بادام هیندی: [ناو] بهری داریکه که له هیند
ده پرویت؛ ده خوریت و تیکه لاوی ناچیل (چه-
رهزی ده کهن. (بادام هندی)

بادامی: [تاوه لئاو] (ب) له وینهی بادام؛ وه-

ک: چاوبادامی؛ هه رشت به بادامه وه پیوندی
هه بی. (بادامی)

بادامی تال: [ناوت] بادامیک که تامی تاله و روڼ
بادامی لیډه گرن. (بادام تلخ)

بادامی کاغه زی: پسته به هیف؛ بادامی توخل
ناسک. (بادام کاغذی)

بادامی کیوی: بادامه کیویله. (بادام وحشی)

بادایی: [پا بور دووی بادان] هه ستوو؛ گرژیوو؛
بادراو. (ریسیده)

باده بان: [ناو] جوړی په رده له قوماشیکی قایم
که به ده که لی پاپور وه قایم ده کریت و به
هیژی با پاپور ده خاته ری. (بادبان)

بادرهوش: [ناو] کون و که لینی خانو؛ بادرز؛
بابویر؛ (درز در و دیوار خانه)

بادروخ: [ناو] بادرز؛ باده لین؛ بادرهوش؛ بابویر.
(منفذ باد)

بادرهنجیوو: [ناو] بادره شکبو؛ بادره نجبو؛
بادرهنجیو؛ گیایکه عاره قیکی بوئوخوشی
لیډه گیریت. (بادرنج بو.)

بادرپزه: [ناو] بارپزه. (میوه باد انداخته)

بادرپسه: [ناو] (۱) سه لکه ته شی. سهره دووخ.
(سردوک) (۲) فر فرو که؛ فر فرهی مندالان.
(فر فره) (۳) دهوار. (چادر) (۴) کومانج؛
هه وره بان. (کماج)

بادک: عه شیره تیکه له ولاتی بوټان.
(عشیره ایست)

بادکیش: [ناو] باکش؛ که له شاخ. (بادکش)
+ باد: (۱) مهی؛ (می) (۲) بای بده، کرژی بکه.
(بریس. بیچان)

(۳) گشته، کرژه. (ریسیده شده) ۴. هه وایه (باد

هواست): (وهره ساقی به کول^۱ یینه دلی که یلم به هوئی باده، به جامی^۲ مهی خه لآتم که و سه- ری تونگم له بو^۳ باده، شهرابی ثالی یا قووتی بده دمستم فهلک باده، تهپ و توژی خه یالات وخهفه تباریم وه بهر بادم) «حه سهن سه لاج سوران» (می: بییج: ریس زیاد باد: باده هواست.) باده چی: [ئاوه لئاو] مه یفروش: مه یخانه دار. (می فروش)

بادهر: [ناو] (۱) شتیک که بای لیدهر چی.
 (دارای منفذ باد) (۲) کرژده کا و بایددها. (ریسنده) (۳) جه ره بادهر. (بیج کوشتی)

+ بادمر چوون: [چاوگه مت] یه نجه ری: ته گهر یان توپ کون بوون: (ب) با نیشتنه وه و له لووت بهرزی که وتن: (ب) له فیز و ته که بور که وتن. (پنجر)

بادهف: [ناو] باده وه: بوران: با و به فر بارین یئکه وه: بای توند که به فر رامالی^۴. (طوفان)

بادهک: [ناو] آچار: بیج کوشتی: جه ره بادهر. (بیج کوشتی)

باده مهک: [ناو] لووی ژیریست: گروقه ر. (غده)

باده نوشی: [ناو] مهی خوار دنه وه. (باده نوشی)

بادیان: [ناو] یادینه: رازینه. (رازینه)

بادیله: [ناو] جامی بچووک: ده فری چکو له. (ظرف کوچک)

بادین: [ناو] (۱) گوئیکی گه وره یه له به یینی موسل^۵ و هه لیردا. (دریاچه ای نزدیک هولیر)

بادیناوا: ناوی گوندیکه له نزیک کیوی قهندیل. (اسم دهی است)

بادینی: [ئاوه لئاو + ناو] زبان و خه لکی

بادینان. پیوه نه یدار به بادینه وه. (زبان و اهل بادینان)

بادی هه فا: [ئاوه لئاو] له خودهر چوو. (متکبر)

+ بار: [پاشگر] بوئی هه یه له وشه ی جو بار و ره باردا و اتای (یوار) بدا و له پیشدا جو بار و ره بار بوو بیتن. (پسونده بار)

+ بار: [ناو] (۱) ئیزی چوونه باره گای سولتان و گه وران. (۲) باری کاره بایی. (۳) پیشخوانی مه یفروشی. (۴) گهنجه ی تایهت بو دانانی مهی. (۵) که رهت. (ده بار، سه دبار). ده فعه، پات. (۶) ره ستورانی تایهت بو پیاله- فروشی و خوار دنه وه: جیگای دانانی خوار دنه وهی جو راو جو ر. (بار)

بارئاسیاو: [ناو] باره تاش. (بار آسیاب)

باره تاش لیگردن: [چاوگه مت] یار بو تاش بردن و به ئارد کردن (بردن بار به آسیاب و آسیاب کردن). (ب) چهنه دریژی. (کنایه و راجی)

بارئه ناز: [ناو] (۱) باره ناز: جیگای باردا گرتن. (۲) شوینی بار لیدان و باردا گرتن له ئیسکله ی به ندر. (بارانداز)

بارا خودی: (ف. مشه). (ب) بهش یان پشکا خودی: زه کات. (زکات)

باراف: عه شیره تیکی کورد له دیار بکر. (اسم عشیره ایست)

بارام: (۱) به هرام ناوی پیوان. (نام مردانه)

(۲) ناوی ئه ستیره ی میړیخ. (سیاره مریخ)

+ باران: [پاشگر] به ناوه وه ده لکی و اتای ره زاندن خوار دها وه ک، توپ باران، بهرد باران، گولباران. (پیواژه: باریدن)

باران بارین: [چاوگه مت] هاتنه خواره وهی

باران. (باران باریدن)

باران پیوی: [ناو] لقی له زانستی یووم ناسی که له چلونایه تی و راده ی باران له شوینگهل و وهرزگه لی جوراوجور ددهویت. (باران سنجی)
+ باران دادان: [چاوگه مت] ههر شت یان میچ یان په شمالی که ناوی باران دابدا. (نشت- باران بداخل چادر)

+ بارانندن: [چاوگه مت] کاتییک مریشکیکی جووچکه له بهر جووچه له کانی له خووی دوور ده کاتهوه به هووی گهوره بونیا نهوه. (وقتی مرغ جوجه هایشرا از خود دور میکند)

باران دیده: < بالان دیده

باران کوت: [ناو] سفت بوون و کوترانی

جیگاییک به باران. (باران کوب)

بارانگر: [ناو] ههر شوینییک که باران بیگریتهوه. (باران گیر)

باران لیدان: [چاوگه مت] (۱) له بهر باراندا مانهوه و تهر بوون. (۲) باران له ههر شتییک بکهوی. (باران خوردن)

بارانه: (۱) کری یار. (کرایه بار) (۲) ههوا و گورانیکه. (اسم ترانه ایست)

بارانه ی سهر به قه پوچکه: کلاو به سهر؛ بارانی به خوږهم و دهنک گهوره. (باران تند)

بارانه ی سهر به کلاوه: ریژنه بارانی توند؛ کلاو به سهر؛ شسته بارانی به تهوژم. (باران تند)

بارانه ی ورد: نهرمه باران. (باران نم نم)

بارانه ی وهشت: په هیله باران؛ بارانی به خوږهم و دهنک گهوره. (باران بشدت)

+ بارانی: (۱) [ثاوه ناو] ههر شت پیوندی به

بارانه وه بی؛ هه وری بارانی؛ هه وای بارانی.

(۲) [ناو] جوړی بالته ی ناسک که باران ناده لینی (دای نادا) (بارانی)

بارانی په له: به بارانی ده لنین که به نه ندازه ی پیویست بو شین بوونی دهغل بباریت. (باران کافی برای روئیدن غلات)

بارانی توند: شسته باران. (باران تند)

بارانی ده سگرد: بارانی که به گورانی پهوتی ههر ده بیارینن. (باران مصنوعی)

بارانی ناوخت: بارانی بیواده که زهره له کشت و کال ده. (باران بیموقع)

باریاج: [ناو] یاجی که له ههر کول و ههر باریک ده ستیریت. (بارانه)

باربارانی: [ناو] یاره خوینی؛ کول کولینی. (بازی نوجوانان)

باربارکی: [ناو] کول کولینی. (بازی نوجوانان)

باربه: [ناو] (۱) یاره بهر؛ باریگنی باری. (۲) کول بهر؛ یاره بهر. (باربر)

باربه ری: [ناو] (۱) کول کیشی. (۲) بنکه ی راگو یزانی باری خه لک بهمز؛ بونگی

(نوو سینگه ی) باربه ری. (باربری)

باربه ژن: [ناو] ته لیسمی هه لواسراو (ثاویزانکرا) و به له شدا. (طلسم آویزان بر بدن)

+ باربهستن: [چاوگه مت] (۱) پیچانه وه و بهستنی بار. (بستن بار) (۲) (ب) به پوول و

پاره گه بین و جیی خو قایم کردن له ژياندا. (به آلا ف و ثولوف رسیدن)

+ باربه نند: [ناو] (۱) ههر شت که باری پی بیهستن. (۲) تهرک یا شوینی بار له سهردانان

له سه رسه ياره‌ی سواری. (۳) که سیک که بار
 دهستی. (بار بند)
 بار به نیش که ردهن: باری پیچاوه ته وه؛ بار
 به ندیی کردوه. (بار بندی کرده)
 بار به ها: [ناو] بنپشک؛ ته و کچه که برا که ی
 دایناوه ژن به ژنی پی بکات؛ په سمیکی کون و
 کریت بوو له قه دیدما (خواه‌ری که برادرش
 برای عوض کردن با دختری دیگر و عروسی
 در نظر می‌گرفته)
 بار پیچ: [ناو، بک و بهر] (۱) که سیک که بار
 ده پیچیته وه. (۲) شتیک که له بار به وه
 ده پیچن. (بار پیچ)
 بار چه وتی: [ناو، به ره می چاوه] بار که -
 چی (لاری)؛ (ب) نا راستی و نه گونج‌جای.
 (بار کجی)
 + بار خانه: [ناو] (ب) سمت و سواتان؛ سمت و
 بار خانه. (کنایه از باسن بزرگ)
 باردا: [ناو] چومیکه له سوریا. (رود باردا)
 + باردار: [ناو] (۱) ناوس. (۲) [ناو] زمانی
 باردار و تهم گرتوو یان (به لغ گرتوو). (باردار)
 باردان: [چاوه گهت] اگر ژ کردن؛ بادن؛ پستن.
 (پیچ دادن)
 بارزانی: له قه می چه زه تی ما پشال مسته فا
 بارزانی خه بات گپری نه مری کورد. (لقب
 حضرت ژنرال مصطفی بارزانی).
 بارزه: [ناو] جیوه‌ی دار. (صمغ درخت)
 باری ژیان: (۱) قورسایی و بارگرانی ژیان. (۲)
 چونه تی ژیان؛ په وتی ژیان (طرزو شیوه
 زندگی)
 بارسا: [ناو] بارست؛ بارستا؛ قیلله‌ت. (ضخامت)

بارسئک: [ئاوه لئاو] که م بار؛ بارسووک؛
 (ب) بیخه م؛ بی په روش. (سبک بار بی غم)
 بارسووک: [ناوت] که م بوونی که لویه لی مال؛
 (ب) بی ته رک. (سبک بار)
 بارقه: [ناو] بوژان؛ په شه‌با. (بوران)
 باروفت: [ناو] زه وییک که با خوله که ی
 بردبی ببا و بوژان بارهش. (بارفت؛ بوران)
 بار فیکس: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] که ره سته ی -
 وه رزشی ژیمناستیک. (بار فیکس)
 بار قورس: [ئاوه لئاو] بارگران؛ (ب) وه ژیر
 مهینه ت که وتوو. (بار سنگین)
 بار قوول: [ئاوه لئاو] خور اگر؛ به پشوو بیهن
 دریژ. (مقاوم)
 + بار کردن: [چاوه گهت] (۱) بار لی‌دان.
 (بارزدن) (۲) (ب) مال پویشتن له جیگاییکه وه
 بو جیگاییکی تر؛ مه‌پو بارمه -
 که. (کوچ کردن) (۳) (ب) قسه‌ی ناخوش
 خسته‌سهر. (۳) بار کردن)
 بار کوله: [ناو] باری چکوله. (بار کوچک)
 بار کیشی: [ناو] به ره می چاوه گه
 (۱) بار کیشان؛ همالی. (همالی) (۲)
 باره له سه‌نگاندن و به‌قه‌پان یان به
 ترازو کیشان. (توزین کردن بار) (۳) کاری
 که سیک که ته و ئیشه ده‌کا. (بار کشی)
 بارگر: [ناو] چه ماله بو نه‌پوو خانی دیوار. (چوب
 حماله دیوار)
 + بار گه‌چی: [ناو] (۱) کاروانچی. (کاروانی)
 (۲) ژنی کاره‌که که له گه‌ل بووک ده‌چی بو
 مالی زاوا و بو ماوه ییک ده‌مینیته وه. (کلفت
 که با عروس میرود و میماند)

بارلیدان: [چاوهگهت] باربارکردن؛ بار خسته
 سهر بارهبر. (بار زدن)
 بارنج: پرنج بهبا. (رنج بهباد)
 + بارنهبردن: [چاوهگهت] (ب) یاخیوون؛
 سهرکیشی؛ که له وه کیشی؛ نافه رمانی؛
 ژیر بارنه چوون. (بار نبردن. زیر بار نرفتن)
 بارنهوهری: [ناو] (ب) بارنهبردن و کو له دان.
 (نافرمانی)
 بارووسه رزمانی: [ناو] باری سهرزیان. (بار
 زبان)
 باروک: [ناو] شیوازیکي موسیقای ثوروویه.
 (باروک)
 باروبنه: [ناو] مال له کوچ؛ بارگهوبنه. (باروبنه)
 باروزگا: [ناو] بارنه نداز؛ باره ناز. (بارانداز)
 باروشه ی کاره بایی: په نکه؛ باوه شینی
 کاره بایی. (پنکه)
 بارووم: به هیئی. (بیاوردم)
 باروون: [ناو] له قه می پیای گه وره له ثورپا؛
 عینوانی پیای گه وره ی نهر معنی. (بارون)
 باروو: [ناو] (۱) بورج و باروو؛ دیواری به رز.
 (برج و بارو) (۲) بارووت. بارووت. (باروت)
 (۳) باربوو؛ یارمه تی زهرمر لیکه ووتوو. (کمک
 به خسارت دیده)
 بارووت ییز: [ناو] بیک بارووت چیکهر. (باروت
 ساز)
 بارووتخانه: [ناو] (۱) جیگای دروستکردنی
 بارووت. (کارخانه باروت) (۲) عه مباری
 بارووت. (انبار باروت)
 بارووتساز: [ناو] بارووت چیکهر. (باروت ساز)
 بارووت کهر: [ناو] بارووت چیکهر. (باروت ساز)

بارووته: [ناوه لئاو] خو پری؛ لهش گران؛
 تمه بهل. (تبل)
 بارووتی: بارووتی. [ناو + ناوه لئاو] (۱) ناوی
 جوړیک چای وشک و ورده. (چای باروتی)
 (۲) ههر شت پیوندی به بارووته وه هه بیت.
 (باروتی)
 بارووتی بی کوکهل: [ناو] جوړیک بارووت
 که له کاتی سوتاندندا دوو که لی نییه. (باروت بی -
 دود)
 بارووتی په ش: قهره بارووت؛ بارووتی ثا
 سای. (باروت سیاه)
 بارووتی لوکه: [ناو] بارووتی په موو؛ مایکی
 لوکه ثاسایه که زوو ناورده گریټ (باروت پنبه)
 باروود: تد: [ناو] بارووت. (باروت)
 بارووف: [ناو] گژه با. (باد تند)
 باروون: [ناو] له قه می پیای مووسایی.
 (بارون)
 باره: [ناو] واره؛ بابهت؛ له باره ی کیوه قسه
 ده کهن. (باره)
 باره اوردن: [چاوهگهت] (۱) بار ثانین؛
 هاوردنی بار. (آوردن بار) (۲) باره اوردن؛
 هاوردن وهر؛ په عه مهل هیئان. (بار آوردن)
 باره بی: (۱) [ناو] کولیک داری؛ باریک
 داری. (یک بار چوب بید) (۲) باربوو؛ باره بوو؛
 کو مه کی مالی (کمک مالی)
 باره بی کردن: [چاوهگهت] باربوو کردن؛
 کو کردنه وهی کو مه کی مالی بو که سیک.
 (جمع کردن کمک مالی برای کسی)
 باره خوی: (۱) باره خویی بارکراو. (۲) جه والی
 پر له خوی. (بار نمک) (۳) گه مه ییکه؛ بار

بارانی. (اسم بازی)

باره دار: (۱) [ناوت] داری له بار به ستراو؛ کوئیک دار. (بار هیزم) (۲) [ئاوه لئاو] ئاوس؛ تولدار؛ زکپر. (آستن-حامله) (۳) باره-دار؛ بهردار؛ بههره دار. (بهره دار)

باره سیاو: [ئاو] باره ئاش. (بار آسیاب)

باره سیاوهاپ: [ناوی] بک [پاراش] لیکه. (کسی که بار را آسیاب میکند)

باره که: [ناو] مریشکی باپ؛ باروکه. (جوجه مرغ یکساله)

باره له لگرتن: [چاوگه مت] (۱) کوئل هه لگرتن. (بار بردن) (۲) (ب) ژیرباری ژیان چوون و پهنج و زه حمهت کیشان. (زحمت کشیدن) (۳) ژیر بار چوون. (زیر بار رفتن)

باره هنگ: [ناو] تووی گیای پکیشه بو قوڅه باشه. (بارهنگ)

بارهینان: [چاوگه مت] (۱) پهروه رده کردن. (بار آوردن) (۲) بار هینان. (وهک) له بانه وه، باریکی هینا بو سه قز. (حمل بار)

+ باری: (۱) هه رشت تاییهت به بار کیشی-بیست وهک ته سپی باری. (باری) (۲) هاتنه خواره وهی له سه ریهک له پابووردودا؛ وهک: باران باری. (بارید) (۳) یه که ی گوشار به رانه به ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰ پاسکال له فیزیک دا. (باری) (۴) کورتکراوه ی باری تعالا؛ (تا که س نهلی به کوردی نه کراوه مه دحی باری) «حه قیقی». (باری)

باری: (۱) ده ستاوده ستکردن؛ باری به هه ر حال، هه ر چوئیک بیست. (۲) یهک بار؛ یهک کوئل (۳) یهک جار؛ یهک که پهرت.

(باری)

باریتون: [ناو] دهنگی (پیاوانه) له بهینی باس و تینوردا له موسیقادا. (باریتن)

باری تهعالا: خوی گهورم. (باری تعالی)

بارینوخ: [ناو] بارودوخ. (وضع؛ موقعیت)

بارپیزان: گه لاپیزان؛ بریتی له پاییزی درهنگ. (برگریزان)

بارپسه دوخ: [ناو] سه لکه تهشی؛ سه ره تهشی. (سردوک)

باری سه رزمان: [ناو] به لئی سه رزمان. باروسه-رزمانی. (بار زیان)

باری سه ربار: [ناو] ناوبار. (ب) موزاحیم؛ باری که له سه ر کوئل و باری سه رشان داده نریت (بار سربار)

باری سه رشان: [ناو] (۱) وه زیفه؛ ئه رکی سه-رشان. (وظیفه) (۲) سه ربار بوون؛ زحمهت و ده ر دیسه ر. (سربار شدن)

باری عام: [ناو] ئیزنی به عام چوونه باره گای گهوران. (بار عام)

باری کاره بایی: [ناو] پاده و ئه ندازه ی هیزی کاره با که له خه زینه یا (ژنراتور) و مرده گیریت. (بار برقی)

باریکایی: [ناوت] شوینی هه ره باریکی هه ر شت. (جای باریک هر چیز)

باریکبیر: [ئاوه لئاو] ورد بین؛ بیرتیز. (باریک بین)

باریکبیری: [ناو] چوئیه تی بهوردی تی فکرین؛ بیرتیزی. (باریک بینی)

باریکبین: [ئاوه لئاو] وردبین؛ زورسه رنج ده ر. (باریک بین)

باریک‌بینی: [ناو] وردبینی؛ چوڼیه تی وردبین
 بوون. (باریک بینی)
 باریکه‌پ: [ناو] تووله‌پری؛ پښگای ته‌نگه‌به‌ر؛
 پښگای ته‌سک. (راه‌باریکه)
 باری‌لیو: [ناو] به‌لفی سه‌رلیو؛ لیوی بارگرتوو
 (لیو به‌بار و تازی به‌بارم) (قشر روی لب)
 بارین: پاشگر؛ هاتنه‌خوار. خو‌ل‌بارین: گولله-
 بارین، باران‌بارین. (باریدن)
 بارپن: [چاوگه] باړه؛ باړاندنی ئا‌زال. (بع بع
 کردن)
 باریه: [ناو] بوړیا؛ حه‌سیر؛ پرایه‌خی له جه‌گن
 چی‌بوو. (بوریا)
 + باز: (۱) نه‌سپی نیو‌چاوان‌سپی. (اسب
 پیشانی سفید) (۲) باز. (ف گیو) دیسان؛ هم؛
 دووباره؛ ژی. (باز)
 + بازپ: پوژۍ، یاکاتیکی دیاریکراو له مانک
 یا حه‌وتوودا بو‌کپین و فروشتی مآلات و
 ئا‌زال له شو‌پښکی دیاریکراودا؛ وه‌ک بازپ
 قه‌باخکه‌ندی. (بازار)
 بازپ‌په‌سند: [ئاوه‌ل‌ناو+ئاو] قایلی فروش؛
 موشته‌ری په‌سند. (بازار پسند)
 بازپ‌چه: [ناو] گوزهر و شو‌پښیک که چند
 دووکانی تیدا‌یت. (بازارچه) + بازپ‌گه‌رمی:
 [بهره‌می چاوگه] تاریفی زور و به‌درو بو
 فروشتنی شتیک یان خوشیرین کردن. (بازار
 گرمی)
 بازپ‌ری: [ئاوه‌ل‌ناو] (۱) کاری بازپ‌ری: کاری هو-
 نه‌ری بو فروش و په‌چاو نه‌کردنی ورده‌کاری
 له هونه‌ره‌که‌دا. (۲) [ناو] نه‌وه‌ی له‌بازاردا
 موعامه‌له ده‌کا یا دووکانی هیه. (۳) (ب) کار

یا شتی بیایه‌خ و سه‌رسه‌ری. (بازاری)
 بازپ‌ری ئازاد: کپین و فروشتنی بی‌گرفتوگیری
 و به‌بی کوپون؛ بازپ‌یک که زیادی و که‌می
 قیمه‌ت به هو‌ی زور و که‌می کآلا یان زور و
 که‌می پیداو‌یستی موشته‌ری
 ده‌گو‌پ‌دریت. (بازار آزاد)
 بازپ‌ری بوورس: شو‌پښی سه‌ودا و موعامه‌له‌ی
 وه‌ک جه‌واهیرات و نه‌وت؛ هند. (بورس)
 بازپ‌ری جیهانی: بازپ‌یک که جنسگه‌لی له
 لایه‌ن ده‌وله‌تگه‌لی جو‌راو‌جو‌ر بو‌کپین و
 فروشتن دایین‌بک‌ریت. (بازار جهانی)
 بازپ‌ری روژ: پوژگه‌لی دیاریکراو بو‌کپین و
 فروشتن له شو‌پښکی تاییه‌تدا. (بازار روز)
 بازپ‌ری زپ‌رینگه‌ران: شو‌پښیک یا راسته
 بازپ‌یک که زو‌ریه‌ی دووکانه‌کان زپ‌رینگه‌ر
 بن؛ هه‌روها بازپ‌ری ئاسنگه‌ران و مسکه‌ران
 و قوماش‌فروشان و ته‌نه‌که‌سازان. (بازار
 زرگران)
 بازپ‌ری سیا: [ناو‌یت] په‌شه‌بازپ؛ موعامه‌له‌ی
 پیداو‌یستی به‌گرانتر له‌نرخ و به‌دزیی یاساوه.
 (بازار سیاه)
 بازپ‌ری شام: (ب) جیگای زور‌شلو‌ق و تی‌که‌ل
 و پی‌که‌لی پیداو‌یستی. (بازار شام)
 بازپ‌شکینی: کاری فروشتنی کآلا‌پیک زور به
 هه‌رزان یابه‌نرخ‌ی که‌م بو زهره‌ر لیدان له‌و
 که‌سانه‌ که‌مله (په‌قابه‌ت) ده‌که‌ن و له
 مه‌یدان ده‌رکردنیان. (بازار شکنی)
 بازپ‌ری عومده‌فروشی: شو‌پښی که ورده
 فروشه‌کان سه‌رجه‌م شتی لی‌ده‌کپن و به
 ورده‌فروشی به‌گرانتر ده‌یفروشنه‌وه. (بازار

بازاری کار: پاکیشانی هیئزی کاری‌نینسان
له لایهن داخوازانی نهو هیزه‌وه له کو‌مه‌لدا؛
همموو پوژ ژماره‌ییک خه‌لک ده‌چنه
نیوبازاری کارموه، شول په‌یدا ده‌کهن. (بازار
کار)

بازاری گهرم: (ب) به‌برمو. (بازار گرم)

بازاری مانگانه: بازارپیک که مانگی جاریک
له پوژیک دیاریک‌راودا پیکدی؛ هه‌روه‌ها
بازاری سالانه‌وه هفته‌یی. (بازار ماهانه)

بازاری ناوخو: بازارپیشاندان و موعامه‌له‌ی
کالا له ناوخوی ولاتدا. (بازار داخلی)

بازارپه‌بوون: بی‌بازاری؛ بازارکه‌سادی؛ بازاری
چول‌وهول و بی‌موشته‌ری؛ دژی بازارتیژی و
بازارگهرمی. (بازار کساد)

بازیردن: [چاوگه‌ت، په‌رین؛ به‌سه‌ر شتی‌کدا
بازدان. (پیریدن)

بازیره: (۱. ف. مهر). جیی‌ده‌ربازبوون؛ شوینی
ده‌ربازبوون. (۲) بازارده‌ر. (راه‌گریز ۲. پرش‌کننده)
بازیه‌ند: [ناو] بازووبه‌ند؛ قول‌به‌ند؛
بازیه‌ند. (بازوبند)

بازد: [ناو] باز. (پرش)

بازدایی: [ناوبیک] ده‌رچوو؛ هه‌ل‌اتوو. (فرار
کرده)

بازدبازوکی: [ناوت] بازبازین؛ کایه‌ی
بازدان. (پرش)

بازدان: [چاوگه‌ت، باز دان. (پرش کردن)

+ بازدی: [ناو] بازدید؛ دیدنی‌دانه‌وه. (بازدید)
بازراقه: [ناو] بازرقه؛ بازراقه‌دان؛ له‌پر
ده‌ریه‌رین. (جهش)

بازقه‌بان: [ناو] باشقه‌بان؛ تیژمار. (نوعی مار)

+ بازگ: [ناو] بازوو؛ بال. (بازو)

بازگو: دووباره و تنه‌وه‌ی قسه‌ییک؛ گپ‌انه‌وه-
ی قسه‌ییک. دووپاتکردن. (بازگو)

بازمه‌له: [ناو] باسکه‌مه‌له. (شنای کرال)

بازنگ: [ناو] بازند؛ خرخال؛ بازنه. (النگو)

بازنگه: [ئاوه‌ل‌ناو] (پیتی‌گ منگه) بازننه؛
دوپاو. (بازنده)

بازننه: [ناوبه‌ر] بازنده؛ دوپاو له قوماردا؛
بوپردراو له‌زورانبازی و وهرزش‌دا. (بازنده)

بازنۆکه: [ناو] به‌ربازن بو‌دانه‌که‌وتنی بازنه؛
بازنه‌ی چووک. (النگوی کوچک)

بازنه‌گاسن: [ناوت] ئالقه‌ی‌ئاسن که ده‌خریته
سه‌رگاسنی درزدار. (حلقه‌گاو آهن)

بازو: ناوی‌سترائیکی کوردیه. (نام‌ترانه‌ایست)
بازوپاز: [ناو] جوژیک زکر له ئایینی زه‌رده-
شتدا. (نوعی ستایش درئاین زردشت)

+ بازوور: [ناو] په‌شه‌با؛ بای زوورتوند. (باد
شدید)

بازوله: [ناو] باسک؛ (زیاتر بو‌باسک و قولی
قه‌وی) ده‌وتریت، نه‌گهرچی (له‌نیشانه‌ی

چوو‌ک‌کرده‌وه‌یه. (بازو)

+ بازوو: [ناو] نه‌و چاره‌ویی‌که‌ئالقه‌ییک
باریکی‌سپی له‌خوارچوکه‌کانیه‌وه‌ییت؛ نه‌گهر

هه‌ر له ده‌ست یاپاییکی‌دابیت، (چه‌په). < نه-
سپی‌چه‌پ. < نه‌سپی‌پ‌است. (اسبی که در

پایین بخلق حلقه‌هایی سفیدرنگ دارد)

+ بازووبه‌ند: فند: [ناو] (۱) ئالقه‌ی بو‌جوانی
له‌قول‌به‌ستن. (۲) نوشته‌له‌قول‌کردن وه‌ک

گولله‌به‌ند و تیغ‌به‌ند. (۳) بازووبه‌ندی

پالَه‌وانی. (۴) بازووبه‌ندی‌رِش له‌عه‌زادا. (۵)
 بازوو به‌ندی کاپیتانی والیبالی یا فووتبال. (۶)
 بازووبه‌ندی به‌رپرسی، وه‌ک بازووبه‌ندی
 دیزبان. (۷) بازووبه‌ندی هیلالی
 ته‌حه‌مر. (بازوبند)

بازووکا: فند: [ناو] چه‌کی شه‌ر دژی تانگ و
 زری‌پوش که لووله‌کی زیاتر له میتریک
 دریژی همیه و به‌شان هه‌لده‌گیریت. (بازووکا)
 بازووی باره‌لگری نویل: له خالی
 پالگه‌ی نویله‌وهیه تا ئه‌و جیگا که هیزی باره-
 که ده‌که‌وێته سه‌ر نویل، که هه‌میشه که‌متره
 له‌بازووی زور‌پێده‌ر. (بازوی اهرم)

بازووی زور‌پێده‌ر: ماوه‌ی خالی زور هینه‌ر تا
 پالگه‌ی نویل، که هه‌میشه زور‌تره له بازووی
 باره‌لگر: (له فیزیکا). (بازوی محرک)
 بازوه‌ن: [ناو] بازووبه‌ند؛ قوڵبهند. (بازوبند)
 بازوی: < بازوو: ئه‌سه‌پی که چه‌ند ئالقه‌ی
 سه‌پی له‌لاقه‌کانیدا ییت؛ (اسبی که در پایین
 بخلق پاها حلقه‌ی سفید رنگ دارد)

بازووی درگا: [ناو، ت] لاشییان. (چوبه‌ای دو
 طرف چهار چوب در)

+ بازه: [ناو] (۱) مه‌یت؛ جه‌نازه. (جنازه) (۲)
 ئه‌سه‌پی نیوچاوسپی. (اسب پیشانی سفید)
 + بازه: به‌له‌ک؛ ناوه بو سه‌گی به‌له‌گ؛ (بوره
 نه‌بی بازه‌بی، دانه‌یک ته‌ر و تازه‌بی)
 (فولکلور). (سگ‌دورنگ)

بازه‌م: (۱) به‌هیله‌؛ لیم‌گه‌رپی. (بگذا ر) (۲)
 دیسان؛ دووباره. (بازهم)

بازهند: [ناو] مه‌چه‌که‌بند؛ خر‌خال‌بازنه. (النگو)
 بازه‌وان: [ناو] که‌سیک که خزمه‌تی باز ده‌کا و

له‌راودا باز به‌رده‌داته نیچیر. (بازبان)
 بازه‌ی: (۱) [ناوه‌لناو + به‌ند] برپوه؛ هه‌ندی؛
 بازی؛ به‌عزی؛ بریک؛ (بعضی) (۲) دیسان.
 (بازهم) (۳) لینگه‌رپی. (ولش‌کن)

بازی: فند: [ناو] (۱) کایه؛ گالته؛ یاری؛ قوما‌ر؛
 پاشگر؛ کایه‌که‌ری؛ ته‌خته‌بازی، قوما‌ر بازی،
 توپ‌نا بازی، سیا بازی؛ که‌له‌شیربازی،
 کو‌تربازی. (بازی) (۲) وه‌ردینه‌ی گونگ پان-
 کردنه‌وه؛ تیروک. (غلطک‌یه‌ن کردن خمیر)

بازی‌سی: [ناو، ت] شاباز. (شه‌باز)
 بازیگر: فند: [ناوی‌یک] کایه‌که‌ر؛ ئه‌که‌ری
 شانو؛ ئاکتوری سینهما و شانو. (بازیگر)
 بازیلیک: [ناو] جو‌ریک مارمیلک که به‌پا له
 سه‌ر ئاو هه‌لدیت. (بازیلیک)

بازی هه‌وا‌یی: [ناو] به‌رزه‌هوا‌یله؛ به‌رزه
 هه‌وا‌یی. کو‌لاره. (بادبادک)

باز: ف. مشه. باز؛ واتا: دیسان. (باز)
 با‌ژار‌سازی: با‌ژی‌سازی. (شهر‌سازی)
 با‌ژار‌گیری: له کوردستانی خوره‌ه‌لات:
 شاره‌داری؛ له کوردستانی ته‌ودیو: شاره‌وانی.
 (شه‌رداری)

با‌ژار‌وک: [ناو] شارو‌چکه. (شه‌رک)
 + با‌ژه‌له: [ناو] مو‌رو‌ییک که ده‌یسا‌ونه‌وه بو
 ده‌رمانی نه‌خوشینی با‌ژه‌له. (نوعی خرزه)
 با‌ژهن: [ناو] (۱) با‌وه‌شین. (بادبزن) (۲) نیری‌ه
 کی‌وی. (بز کوهی)

با‌ژنه: [ناو] پا‌ژنه؛ پانی؛ پاشنه؛ با‌ژنو. (پاشنه)
 با‌ژی‌ر‌گیر: [ناو، یک] شاره‌دار؛ له ئیران؛
 شاره‌وان؛ له کوردستانی عی‌راق (شهر‌داری.
 شه‌ربانی)

+ باس: فرد؛ فند؛ اند؛ [ناو] (۱) دهنگی گر له سازی نور کیستر و ئوپیرادا؛ دهنگی گرم (بهه) له کوپله موزیکیدا، دهنگی ئیر و پیاوانه. (باس) (۲) خه بهر؛ به حس (ب) نزیک که وتن؛ کارم به سه ریوه نییه باسی ناکه م؛ لیینهاده توخنی ناکه موم. نایدوینم. (کاریش ندارم) باسارک: [ناو] کولپر؛ کولپری ناوی و گازی. (کولر آبی و گازی) باسییز: [ناو] حه کایه تبیز؛ چیروکییز. (داستان گو) باس پرس: فند؛ [ناوی] یک باس کول؛ تویره له باس؛ باسوخواسکه م. (باز پرس) باسترغه: [ناو] تاودانی چه لئووک بو چه که ره کردن. (آب دادن چلتوک) باستووق: [ناو] باسلخ؛ باسووق. (باسلق) باسخوون: [ناو] په لاماری له پر و بی خه بهر له شهر دا به شهو. (شیخون) باسریز: [ناو] پروپاگه نده چی؛ پیکلام چی؛ بالگاهه چی. (تبلیغات چی) باس زان: [ناو] میژووزان. (تاریخ دان) باسقول: [ناو] له پر ئابلوقه دان. (محاصره ناگهانی) + باسک: تیره ییکن که دانیشتووی باسکن له باکووری ئیسپانیا؛ هه رکام له کهسانی شهو عه شیرته و زمانیان. (باسک) باسکاته: دوو بهر که؛ دوو قولی بوون؛ بهه- ره بهر کهانی دوو فیرقه یی. (انشقاق و مخالفت دودسته ای) باسک بهند: [ناو] قول بهند؛ بازو بهند. (بازوبند) باسکراو: [جیناو] ئیو براو؛ باس لیکراو؛ لیدواو.

(نامبرده) + باسکلاو: [ناو] ناوی مه لیکه (اسم پرنده ایست) باسکو: [ناو] قرتاندنی بالی بالنده. (قیچی کردن بال پرنده) باسکو باسکو: بال لیدانی فرنده؛ باله پرزی باله فری. (بال زدن پرنده) باسکول: [ناو] (۱) قه پانی هه ره گه وره بو کیشانی باری قورس. (باسکول) (۲) باس کول؛ قه کولر له باس؛ تویره له باس. (باز پرس) باسکه باسکانی: دوو بهر که؛ دهسته به ندی؛ دوو قولی؛ دوو دهسته یی. (دسته بندی) باسکه دار: [ناو] دهسته ک؛ داری دارم. (تیرک) باسکه مزانه: [ناو] باسکیش؛ بازوی دراز خیش) باسکهو باسک: [ناو] ت؛ ئەم یال و ئەو یال. (از این تپه به آن تپه) باسکیتبال: اند؛ فند؛ فرد: [ناو] وه رزشیکه له بهینی دوو دهسته یی پهنج نه فه ریدا که تیژه کوشن توپیک بخه نه نیو توپیکی هه- لواسراوه وه. (بسکیتبال) باسکی سیفار: [ناو] موندنه؛ دهمنه. (چوب سیگار) باسلوق: [ناو] جوریک شیرینی نه رم و کیش- داره. (باسلق) + باس نه کردن: [چاوگه] ت؛ کار به سه ره وه نه بوون. وه ره من باست ناکه م؛ کارم به سهر ته وه نییه. (کار به کسی نداشتن)

+ باس و خواص: [ناوت] لپیرسینه وه؛ حساب و کیتاب لی کیشانه وه و پرسینه وه له خه رج کردن یا له چوئیه تی کاریک. (پرسیدن از خرج و دخل. حسابرسی؛ باز خواست)
 باسوون: [ناو] سازیکی نیزامیه که به فوو لیده دریت وه کوو کلارینیت وایه. (باسون)
 باسه ری: [ناو] بای که لله؛ به هه وایی؛ لووت به رزی. (مغزور)
 باسه واد: [ئاوه لئاو] (۱) سه واددار؛ خوینده وار؛ خوئنه وار؛ خوئنده فان؛ خاوه نی توانایی خویندنه وه. (باسود) (۲) (ب) زانا. (دانا)
 باسی: [ناو] لاسایی؛ دهمه لاسکی. (تقلید؛ ادا)
 باسی کرن: [چاوگه، ت] ده مه لاسکی کردن؛ لاسایی کردن. (تقلید کردن؛ ادا در آوردن)
 + باش: تدا: [پیشگر و پاشگر] وه که باش مه لئا و به ننا باشی؛ سه روک؛ سه رده سته؛ نه فوری- سه روو؛ که سی یه که م له یاریدا؛ باش مه لئا؛ سه روه سته؛ (دزی قره). (سر)
 باشتی: (ف. مشه) میرات. (ماترک متوفی)
 باش روژ؛ روژ باش؛ روژ به خیر. (روز بخیر)
 باشقه: [ئاوه لئاو] سه روو؛ ژوور؛ سه رباشقه؛ هه لبرآرده؛ له هه موو چاکتر؛ سه رتوئپ؛ هه لکه وته؛ له (باشقا) ی تور کییه وه هاتوو و اتا بان سه ر. (لایق؛ تک؛ بالا؛ برگزیده)
 باشقیر: خیلکی تورکن که له ئاسیای نیوه راست نیشته جین؛ هه ر کام له نه ندامانی نه و خیله. (باشقیر)
 باشکو؛ فد: (ف. مشه) شکودار؛ ریزدار؛ گه وره. (باشکوه)
 باشکین: [ناو، بک] ریزیک دار که بهر با

بگریت؛ هو یان ده رمائی لابردنی بای سک. (بادشکن)
 باشگا؛ فد: [ناو] یانه. نادى؛ کلووب؛ ناوی جیگاییکه که چند که سی هاو بیروپا یا هاو شول لئی کو دهنه وه بو رباردن و سه رگرمی؛ وه که باشگای ورزه شی، باشگای ئه فسران، باشگای ماموستایان. (باشگاه)
 باشمه: [ناو] باسمه؛ شه قلی خه رمان؛ مووری قوماش رهنگاندن. (باسمه)
 باش مه لئا: [ناو] باش (تورکیه؛ سه ر). که سی نه وه ل یاریدا؛ سه روه سته. (نفر اول بازی)
 + باش و بوش: [ئاوه لئاو] چاک و پوشته؛ پوشته و به رداخ؛ خوش گوزه ران. (خوش گذران)
 باشوو: [ناو] بالنده ییکه له واشه گه وره تره و زوو که وی ده بیت. (نوعی شاهین)
 باش وه سته: [ناو] سه روه سته. (استاد کار)
 باشه باش؛ چاکه چاک؛ (ب) هه مووی دروسته. (درسته)
 باشه فار: ئیفار باش؛ ئیواره باش. (ئیواره به خیر)
 باشی: (۱) چاکی (خوبی) (۲) پاشگر؛ سه رده سته؛ لوئی باشی، به ننا باشی، چاپه زباشی، (باشی)
 باشیق: [ناو] باشوو؛ بالنده ییکه له سه قر گه وره تره و زوو که وی ده بی. (نوعی شاهین)
 باشیلا: [ئاوه لئاو] باش (تورکیه؛ سه ر). سه رگه ردان. (سرگردان)
 باشیله: [ناو] یاش؛ تورکی، له؛ نیشانه ی بچووک کردنه وه؛ ده ستمالی بچووکی سه ر؛ سه ریوشی چکوله؛ به ره له یینه و کولوانه ی چووک. (روسری کوچک. پیشبند؛ رودوشی)

باشیم: [ناو] باشتی؛ میرات. (ماترک)
 باشیمگیر: [ناو] باشتی گر؛ کوتگر؛ بهش بهر؛
 (سهیم در ماترک)
 باغاندن: [چاوگهت] بالاندن؛ باراندن. (نالاه
 گوسفند و بز)
 باعه باغ: [دنگه ناو] باعه ی له سهریه کی کار
 وناژهل. (بعبع)
 + باعیس: فد: [ناو] بایس؛ بوونه عیله تی-
 کاریک؛ هو. (ب) بوونه هو؛ خودا باعیس و
 بانیه که ی مال ویران کات. (سبب؛ علت)
 باغار: [ناو] به پرتاو. (چهار نعل)
 باغبین: [ناو] گیای دریزی باخه بهستن.
 (گیاه بلند مخصوص بستن باقه)
 باغچه ی ساوایان: (ب) شوینیک بو ناگا-
 لیوونی منداآن له تمه نی که متر له حوت
 سآلیدا. (کودکستان)
 باغدار: فد: [ئاوه لئاو + ناو] خاوه نی باغ؛
 دارای باغ. (باغدار)
 باغداری: فد: [ناو] کاری باغدار؛ کاری توانین
 و زانینی به رپوه بردنی باغ.
 (باغداری)
 باغبودن: [چاوگهت] گه وره بوون گه وره-
 بوون؛ له خوگوړان؛ له خوډه رچوون؛ غورور
 په یداگردن. (مغورور شدن)
 باغستان: فد: [ناو] دارستان؛ زیاتر بو داری
 بهر. (باغستان)
 باغه وانی: [به ره می چاوگه] باخه وانی؛ کاری
 سهرپر شتی کردنی باغ. (باغبانی)
 باغه و بهس: [ناو] باغبین. (گیاه دراز مخصوص
 بستن یکدسته گیاه)

باغی میلی: [ناو] پارکی میلی؛ باغی که
 ده ولت سهرپر شتی ده کات بو گه شت و له-
 ناودا گه پانی خه لک. (باغ ملی)
 باغی میللت: [ناو] باغی میلی؛ پارکی میلی.
 (باغ ملت)
 باغی وه حش: [ناو] جیگای پراگرتنی حه یوانی
 جوړ به جوړ بو نیشانندان به خه لک. (باغ وحش)
 باف: چن؛ [پیشگر] وه ک: قالیباف، جاجم باف،
 بهر مال باف. (باف)
 بافالو: اند [ناو] بووفالو؛ گامیشی وه حشی. (بو
 فالو)
 بافورک: [ناو] فزنده. (پرنده)
 + بافزه: [ئاوه لئاو] بادیه هوا. (مغورور)
 بافل: [ناو] تافگ؛ تاف. (آبشار)
 بافوور: فد: [ناو] وافوو؛ خو ققه و دهسته که ی
 بو تریاک کیشان. (وافور)
 بافووری: [ئاوه لئاو] فد: (وافووری؛ (ب)
 تریاک؛ نه سرار کیش. (تریاک)
 بافه دهنګ: [ئاوه لئاو] بافیش کهر؛ خو هه-
 لکیش. (خود پسند)
 بافه دهنګی: [ناو] خو هه لکیشی؛ تریف کردن له
 خو. (خود پسندی)
 بافی: فد: [پاشگر] چین؛ قالیبافی، جاجم بافی؛
 بهر مال بافی. (بافی)
 بافین: [چاوگه] چین؛ گوره وی بافین؛
 گوره وی چینین؛ کامو بافین؛ کامو چینین؛
 (یافتن)
 باف ماری: [ناو] زرباب. (ناپدري)
 بافی: [کاری نه مری] بهاوی؛ بهافی؛ بخه؛
 باوی. (بیانداز)

باقیزه: [کاری نه مری] بهاویژه؛ فریده؛ فرییده.
(بنداز)

+ باقینی؛ باقیتی؛ باوکییتی. (پدری)

باق: [ناو] (۱) موچ؛ قولایه؛ گریه دهست و پا.

(مچ) (۲) سه لکه سیر و پیاز. (غده سیر و پیاز)

باقباق: [دهنگه ناو] باقه باق؛ دهنگی ریوی و
چه قل. (واق واق)

باقر: (۱) دهفری مسینه که قالاویه کی
سیوراییب و سوورایی مسه که ده رکه و تبتیت.
(ظرف مسی قلع رفته)

(۲) پروو دامالو. (بی آرم) (۳) [ناو] زهنگی-
مس. (زنگ مس)

باقسمات: [ناو] ایسکویت. (ایسکویت)

+ باقل؛ چما؛ له پرووی عه قله وه؛ پهنگه؛
وادیاره؛ باقل نه یزانییبت؛ پهنگه نه یزانییبت؛
باقل تو نازانی من خه لکی سابلانم؛ چمابه نه
قل. (عقلا؛ شاید)

باقلا قاتق: [ناو] خواردنیکی زورمه شهوری
باکووری ئیرانه. (با قلا قاتق)

باقلاوا: [ناو] (۱) تیگو شینی رو و دوشاو.
(نوعی غذا است) (۲) جوریک شیرینیات.
(نوعی شیرینی) (۳) ناوی گوندیکه له باکووری
شاری سنه پهنگه باقراوا بوویبت. (نام دهی-
است.)

باقلک: [ناو] باقله؛ پاقله. (باقلا)

باقله پلاو: [ناو] پلاو به باقله و گوشته وه.
(باقلا پلو)

باقله کیوی: [ناو] بوقلی؛ جوریک باقله ی ورد.
(باقلا ی وحشی)

باقله وا: باقلاوا؛ جوریک شیرینیاته چوار گوشه

ده پیرن و بادام و پسته ی تیده خهن. (باقلاوا)
باقوئه: [ناو] سه لکی پیازچه؛ نیرتکی پیاز و
سیر. (غده ریشه پیاز و سیر)

باقوشه: [ناو] میوه ی نه گه ییو؛ بارپزه؛ باکوئه؛
(میوه نارس؛ زیردرختی)

باقوله: [ناو] باقوره؛ کوده له ی بهراز؛ به چکه ی
بهراز. (بچه ی گراز)

باقوور: [ناو] کته مهر و نان. (رمه گوسفند)
باق وه س: [ناو] یک باق وهز؛ باقه وه س؛ (۱)
که سیک که باخه دبه ستیت. (کسی
که دسته گیاه را می بندد) (۲) [ناو] باقیین؛ باغه-
یین؛ (گیاه دراز مخصوص بستن؛ باقه)

باقویی: [ناو] به له باقه؛ دهردیکی ناواله.
(ناخوشی بزو گوسفند)

باقه باق: [دهنگه ناو] دهنگی ریوی و بز و کار.
(واق واق)

باقه بزه: [ناو] به له باقه؛ نه خوشینی کوتوپری
نازال. (مرض گوسفند و بز)

+ باک: اند؛ فد؛ فرد: [ناو] عه مباری بینزین له
سه یاره دا. (باک بنزین)

+ باکردن: [چاوگه ت] (۱) په نمان. (۲) سک-
ماسین؛ توپه و قه لیس یوون. (۳) فیز کردن.
(باد کردن). (۴) [کنایی] شتی فروشی به سهر
دهسته وه مان و نه فروشان. (باد کردن)

باکرن: باکردن. (باد کردن)

باکردنه قولایه: بی جی تاریف کردن و هاندان
و دنه دان بو نه نجامی کاریک؛ شوتی وه بن
هه نگل دان (تعریف و تحریک به انجام
کاری)

باکردگ: [ناو] بهر [باکردوو؛ په نمانو. (باد کرده)

< باکردوو

باکردوو: (۱) [ناو] پهنماو. (۲) [ناو] (ب)
شتی فروشی که به سهرده سستی فروشیاره وه
مایته وه و نه فروشریت. (باد کرده)

باکروقه: [ناو] بوران؛ به فربارین به باوه. (بوران)
باکوت: [ناو] جیکایی که بای زور تیده که ویت.
(جایی که باد زیاد به آن میوزد)

باکوزک: [ناو] باکوسک؛ کزه با. (باد خلی
سرد)

+ باکاهش: [ناو] لوله ی سو به
(بوغاری، کووره). (لوله بخاری)

+ باکاهش گرتن: [چاوگه ت] که له شاخ گرتن
بی نه شتمز لیدن. (بادکش گرفتن)

باکله: [ناو] [ناو] (۱) که له دار. (۲) (ب)
عه قل دار؛ هزردار. (باکله)

باکیره: [ناو] [ناو] کچی که بنی هه یه. (باکره)
+ باگا: [ناو] [ناو] ناگدار؛ به خه بهر؛ نه نووستوو؛

هویشار. (آگاه)
باگار: [ناو] باغار؛ غاردانی ته سپ

به پرتاو چهارنعل)
باگر: جیکاییک که زور بای تی بکه ویت. (در

مسیر باد)
باگرتن: (۱) بای ناو بوپی پم له تراو گرتن له

به نه تعقین. (۲) سهاره ییک به توندی
به لاما هات لیینه دام، به لام باکه ی گرتمی

وه ری چه رخاندنم، سوراند میه وه. (بالیدن، با
گرتن). (باد گرفتن)

باگردان گیر: [ناو] یک که سیک که بانگردین
ده گیریت له سهریان. (بام غلطان کار)

باگو: [ناو] وه لام. (جواب)

باگور: [ناو] (۱) باگورک؛ تاریکاری؛ زباره؛ هه-
رهوز. (همیاری) (۲) تابوونه؛ به شداری کردن؛
نه ندانم بوون. (آبونه)

باگوره: [ناو] مشار. (اره)
باگه پین: [ناو] بانگردین. (بام غلطان)

باگه ف: (ف گیو) خشتیک که ته واو سوور نه
بوو بیته وه. (خشت نیمیز)

باگیر: < باگر؛ شوینیک که با ده یگریت؛ سهر
دایوشی کون کونی سهر قلیاناوی. (جای باد

گیر؛ در پوش قلیان)
باگی یادی: (ف. مشه) مانگی یادی خودا.

(ب) مانگی پهمه زان (ماه رمضان)
بال: [ناو] (۱) سهرنج؛ بالکیش؛ سهرنج

پاکیش؛ (توجه) (۲) پهنگی خول. (رنگ
خاک) (۳) بال، له (تورکیه وه هاتو وه اتا هه-

نگوین) (عسل)
+ بالآ: [ناو] [ناو] بهرز؛ سهره وه؛ زوور؛

قیمه تی تلتوون بالآیه؛ زور زیاده. (بالا)
بالآ بلند: [ناو] [ناو] بهژن بهرز. (قد بلند)

بالآ بلیندی: [ناو] بالآ بهرز. (بالا بلندی)
بالآ بهر: [ناو] مه کینه ی باری قورس

هه لینان. (بالا بر)
بالآ بهر: [ناو] که ره سته ی بردنه سهره وه ی

باری زور قورس؛ ئاسانسور. (بالا بر؛ آسانسور)
+ بالآ بهژن: [ناو] [ناو] بهژن بلیندی؛ بالآ بهرز. (قد

بلند)
+ بالآ پوش: [ناو] [ناو] هه رشت ته واوی له ش

دایوشی؛ «سفیده ی کفن بالآ پوشم بی»
(فولکلور) (بالا پوش)

بالآته: [ناو] گیاییک که به ره که ی له ناو گو له

کهیدا دیاربیت: وه کوو تووی گوله به پوژه.
(گلی که تخمه در داخل گلبرگش پیدا باشد)
بالا خوه دان: [چاوه گهت] سه رنج دان.
(توجه کردن)

بالا دار: [ناو] داری سه ره وهی دارته ون. (چوب
بالا در قالی بافی)

بالا سه ر: بانی سه ر: (۱) ژورور ناسمان;
(۲) سه ر به رشت: چاودیز: ژنیکی ته لاق
دراوی بی بالا سه ر: ژنیکی ته لاق دراوی بی-
سه ر به رشت. (بالا سر)

بالا شیرین: [ناوه لئاو] (ب) به ژن جوان. (خوش
قد و بالا)

بالا عه پ عه پ: [ناوه لئاو] (ب) قهو بلیند: بالا به رز;
قه دبلیند. (قد بلند)

بالا فروان: [ناو] بالا فروان: فرو که وان. (خلبان)
بالا فس: [ناوه لئاو] کورته بالا. (کوتاه قد)

بالا ف خوش: سیحه تی ناوی گهرم: حمام
کردنت خوش. (صحت حمام)

بالا فگه: [ناو] سه ره شو رگه: گهرماو:
گهرماق. (حمام)

بالا فیک: [ناو] ورده برپوش: ساواری ورد:
ساقاری هوو: سما ییلوک. (ریزه بلغور)

بالا کورت: [ناوه لئاو] کورته بالا:
کو تا بالا: قوله بنه. (کوتاه قد)

بالا لایکا: فد: اند: ناوی که ره سته ییکی
موسیقیه. (بالا لایکا)

+ بالان: [ناو] بالان. (۱) ته له گورگ. (تله ی
گرم) (۲) دالانی هه وایی: شوینی دیاری-

کراوی هات و چووی فرو که. (دالان هوایی)
(۳) راره وی نیو بینا. (دهلیز: راهرو)

بالانن: [چاوه گهت] بارانن. (صدای بز)
بالاندیده: [ناوت] تله دیتوو: وه ک: داودوز
(ب) به نه زموون: (کنایی، باتجربه)
بالانه وی: [ناوه لئاو] کورته بالا: کوله بنه.
(کوتاه قد)

بالا و داوین: [ناوت] سه ر و خواری کراسی-
ژنانه. (بالا و دامن)

بالباز: (۱) بال نه به ستراو. (باز و آزاد) (۲)
بالويز. (سفیر)

بالبالی: [ناو] هومایی: مه پ مه پ شا. (چلوار)
بالبالو که: [ناو] تاژیلکه: تانجی کیویله:
تانجی قولانج: خوشتر خوا. (آخوندک)

+ بالبه سته: [ناو] به ر: که سیک که دهستی
به ستراو: (ب) که سیک که هیچ کاریکی
پی نه کریت. (دست بسته)

بال به سه ردا کیشان: [چاوه گهت] (۱)
خسته نه ژیر باندر: داگیر کردن.

(غصب کردن) (۲) بال به سه راگرتن: میهره بانی
و ناگاداری و به خبو کردن: هه روه ها

خسته نه ژیر بال: چاوه دیری و دهست دانه بال.
(مهربانی و نگهداری)

بال به سه راگرتن: [چاوه گهت] (۱) چاوه دیری
و به خبو کردن و ناگا لیون. (۲) دهست به

سه ردا گرتن. (غصب کردن)
بال پوش: [ناو] قواوخی سه ربالی قالونچه و

خالخالو که و شتی تر. (بال پوش)
بالتان: [ناوه لئاو] (ف. مشه) نارام: هیدی: زیر.

(آرام)
بالتو: [ناو] پالتو: پالتو: بالته. (پالتو)
بالتوز: تد: [ناو] بالدز: دش: خوشکی میرد.

(خواهر شوهر)

+ بالته: [ناو] (۱) بالته؛ بالاپوش. (پالتو) (۲)
تهور؛ بیور. (تیر) (۳) بالته؛ لای تو؛ کن
تو. (نزد تو) (۴) جهنجه ری گیره کردن.
(خرمنکوب)

+ بالدار: [ناوت] بالنده؛ همرمه لیک که بالی
هه بیست (بفریت یا نه فریت) (ب) بالنده.
(بالدار)

بالداسوکه: [ناو] تهره کویره. (پرنده ایست)
بالدریز: [ناوله ناو] (ب) به پشو؛ پشوو دریز؛
به تاقهت؛ به سه بر. (صبور)

بالدوز: تد [ناو] بالتوز؛ خوشک (خوشک) ی
میرد؛ دش؛ بالدز. (خواهر شوهر)

بال دهره نیان: [چاوه گهت] (۱) به چکه مهل
که خه ری که پهلای بال دهرینی. (۲) له
خوشیان له وانه بوو بال دهرینیم. (۳)

قول له بندا دهره نیان. (بال در آوردن)
بال راکیش: [ناوله ناو] زهین راکیش؛ سه رنج
راکیش؛ بالکیش. (مورد توجه؛ جذاب)

بال راکیش: [ناو] قول راکیش؛ (ب) چاوساگی
مروقی کویر. (راهبرانسان نابینا)

بالش: [ناو] سه رینی چکوله. (بالش)
بالشتهک: [ناو] (۱) بالشی چوک. (۲) جیگای
ساجمه ی بولبرینگ. (بالشتک)

بال شکان: [چاوه گهت] (۱) تیسقانی بال و
قول شکان (۲) (ب) بی هیزبون؛ بی یاوه
بوون. (بال شکسن)

بالفر: [ناو] فروکه. (هوایما)
بالفر شکین: [ناوبک] فروکه شکین.
(هوایمای جنگی)

بال فشکر دنه وه: [چاوه گهت] بال فشه و کردن.
(۱) با کردنه خو و خو به پالنه وان زانین. (۲)
باله شوپی؛ شوپونه وهی بالی مریشکی
نه خوش. (بال آویزان کردن)

بالفه دان: بال لیدان. (بال زدن)
بال قرتاندن: [چاوه گهت] (۱) قول برین. (قطع
کردن) (۲) بال کردن؛ باسکو کردن. (قیچی
کردن)

بال کردن: [چاوه گهت] باسکو کردن؛ شاپه ر
قرتاندن بو هه لنه فرین. (بال قیچی کردن)
بالکو: [ناو] (۱) تارمه ی بهر په نجه ره. (۲) <
بالکون. (بالکن)

بالکوک: [ناو] به لگه؛ قه باله؛ نیور. (سند)
بالکیش نامه: [ناو] نامه ی دادگا بو ناگاهی.
(اخطاریه)

بالکاش: [ناو] اشات و شوت؛ ری کلام. پرو
پاگانده. (تبلیغات)

بالکاشه: [ناو] بالکاش؛ بالکاشه؛ ری کلام؛ پرو
پاگانده. (تبلیغات)

بالگی: [ناو] بالگه؛ بالین؛ بالین؛ سه رین؛
بالیف؛ بالیفک؛ بالیک؛ بالینگ؛ بالنج. (بالش)
بالکیف: [ناو] بالش. (بالشت)

بالموم: [ناو] بالمه می؛ بالمومی؛ له تورکیه وه
هاتووه واتا مومی ههنگوین؛ هیزای وتنه که
موم واتا شهم و موم (میو) به لام شهم واتای
میوی ههنگوین نادا و ماکیکی پاترولیه.
(موم)

بالنده ی که وی: بالنده ی دهسه مو. (پرنده رام)
بالنگی: [ناو] سه رینی ژیری. (بالش زیر پا)
بالوپال: رهواجی؛ فرهوانی. (فراوانی)

بالوپهږ: [ناوت] (۱) بالوپهږ؛ په پوبال. (بال و
 پر) (۲) (ب) قودرت؛ ده ست پوښتن؛ له بال
 و پهږ کهوتن؛ له ده سالت کهوتن (قدرت)
 بالور: [ناو] بالويز. (سفير)
 + بالوره: [ناو] دنگ هه آينان و نا هه ننگي
 ږي تيمیک (چهل پایي) گوتن و به سه رپه نجه له
 گهروو دان. (نوعی ترانه)
 بالوفک: [ناو] بالنجی چوک. (بالشتک)
 بالول: [ناو] بوږی؛ لولوله. (لوله)
 + بالون: [ناو] اتونگی نازمايشگای کیمی.
 (بالن)
 بالون: [ناو] (۱) گیانله بهرنيکی زور گه وړه ی
 ده ریایی (که شیر به به چکه ی دها) له پرون و
 گوشتی که لک وهرده گیریت؛ نه هنگ؛ (بالن.
 نهنگ) توره که ی زور گه وړه ی پر له گازی
 سووک یا گهرما که ده که ویتته حوا (بالن)
 بالووری: [ناو] مه پمه پشا؛ هومایی؛ بالبالی.
 (چلوار)
 بالووک: [ناو] بالووک. (زگیل)
 بالووک رهش: [ناو] خال. (خال روی پوست)
 بالووکي: [ناو] بالووک. (زگیل)
 + باله: [ناو] لئاو [گوج؛ حول. (گیج)
 باله: [ناو] بالی ماسی. (باله ی پشت، باله ی
 سک، باله ی کلک، باله ی سینگ). (باله ماهی)
 + باله: [ناو] جوریک په قس و هه لپه پینه
 له نوروپا و نهمریکا. (رقص باله)
 بال هاورده نه وه؛ شاپهږ دهرهینانه وه. (بال در
 آوردن دوباره)
 باله بال: [دهنکه ناو] باره بار. (صدای احشام)
 + باله بان: [ناو] بالابان؛ شه پوری

زور گه وړه؛ که پنه نا، دارای کونی جیگه قامکه و
 به پیک کوک ده کریت (وهک زورنا). (بالبان)
 باله خانه ی تاوسانی؛ کوڅکی هاوینی. (ویلا)
 باله شنه: [ناو] بالشت. (بالش)
 باله فم که: [ناوت] باله فری؛ باسکو باسکو. (پر
 زدن پرنده وقت اسارت)
 باله فرتی: [ناوت] باله فرتی په له وهر له کاتی
 سهر پرین دا. (بال زدن پرند وقت سر بریدن)
 باله کره: [ناوت] بیله کرې. (بیل رابه زمین
 کشیدن برای جمع اشغال)
 باله وان: [ناو] باله بان. (بالبان)
 + باله و بال: گولله باله و بال سمیویه تی؛ (نه مډیو
 نه و دیوکردنی گولله) (سوراخ شدن بدن با
 گلوله)
 باله ی سهر سه هول: [ناو] په قسی باله که له
 سهر سه هول ده کریت. (باله روی یخ)
 بالیت: [ناو] په قسی باله. (بالت)
 بالیدان: (۱) حاله تیک که با له شتی بذا؛ باره-
 وشه کردن. (۲) با کردنه ناو ته گهر یا توپ یا
 تیوب یا شتی تر. (بلاد زدن)
 بالیف: [ناو] کیسه ییک که پری ده کهن له پهل
 یا شتی نهرم و بهرگی ده گرن بو له زیر سهر
 نان؛ سهرین. (متکا)
 بالیفک: [ناو] سهرینی گچکه. (بالشتک)
 بالیک: [ناو] بالووک. (زگیل)
 بالینه: [ناو] بالینه؛ جه غزیکی بجوکی له
 قوماش (عغال ناسا) په له کاتی کا منجه ل
 یان ته بهق له سهر سهر داده نریت له به یینی
 سهر و باره که دا دای ده نی. (بالشتک زیر
 باری که روی سهر حمل شود)

+ بالینه: [ناو] (۱) ژیر نیر. (بالشتک گردن گاو
در موقع شخم) (۲) کورتانی حمالی. (پالان
حمالی)

بالینه ک: [ناو] بالون؛ کیسه‌ی زه لای می پر له
گاز یا گهرما که به حوادا ده‌چی. (بالون)
بام: [ناو] [ناو] رشتاله؛ نه سمه‌ر؛ سه‌وزه‌روو.
(اسمر)

+ بام: بیم؛ بیم؛ من بام بولای تو فیدات بام؟
من بیم بولای تو فیدات بم؟ (بیام، بشوم)
بامال: جیگای به‌رزایی که با به‌فره‌کی یان
خوله‌که‌ی بامالی. (برف‌روبی شده‌با باد)
بامبو: فند: [ناو] [قامیشی هیندی. (بامبو)
بامجانا ره‌ش: [ناو] [باده‌مجان. (بادمجان)
بامجانا سوور: [ناو] [ته‌ماته. (گوجه‌فرنگی)
بامخه‌لتان: [ناو] [ف. مشه) بانه‌لتان؛ بانگلین؛
باگردین؛ بانگووش؛ بانگوش؛ باگوردین؛
بانگلان؛ مهنده‌روونه؛ تپانه؛ لوغ؛ گردل؛
باگوردان؛ بانگلیر. بان تلیر. (بام غلطان)
با مرنی: [ناو] [بای مردنی (ب) تا‌عوون. (تا‌عون)
با مره: [ناو] [بانه‌بان؛ قوونه‌بان. (کنج بام)
بامشت: [ناو] [باگر. (بادگیر)

بامهن: بیمهن؛ کور تکراره‌ی ناوی به‌همهن.
(خلاصه‌شده‌اسم بهمن)

+ بامیه: [ناو] (۱) شیرینیانی تایه‌تی مانگی
په‌مه‌زان؛ زولیا و بامیه. (بامیه) (۲) داهاتیکی
بیستانییه و له‌شاری بامیانی نه‌فغانستانه‌وه
هاتووه. (بامیه)

بان: وان: [پاشگر] به‌واتای چاودیر؛ نگهبان؛
زیره‌وان؛ باغبان؛ باغه‌وان. (بیواژه، بان)
+ بان: کور تکراره‌ی باند. (باند)

بان: [ناو] [جوریک داره له هیند که له
به‌ره‌که‌ی رو‌نیک‌ی بو‌ن خوش ده‌گرن (بان)
+ بان: بووایی؛ بیونایه. (می بودند)
بانا: [ناو] [بانوما. (باندما)

بانبز: [ناو] [ف. گیو) بزنه‌کیوی. (بز کوهی)
+ بان پوشین: [چاوگه‌ت، (۱) سه‌رنانه‌وه و
شارنده‌وه‌ی مه‌به‌ستیک؛ دیزه‌به‌ده‌رخونه. (۲)
سه‌ری به‌تالی ده‌فر نانه‌وه؛ سه‌ریوش به‌سه‌ر
هه‌ر شتیکدا دان. (سر پوشیدن)
بان تلیر: [ناو] [باگردین. (بام غلطان)
بانتوو: [ناو] (۱) جه‌ماوه‌ریکی زور له‌خه‌لکی
ره‌ش پوشتالی نه‌فریقای ناوه‌پاست و
باشووری نه‌فریقا. (۲) زبانیان. (بانتو)
بانجو: بانژو: [ناو] [که‌ره‌سته‌ییکی موسیقاییه له
گیتار بچوو کتره. (بانجو)

+ بانه‌جیله: [ناو] (۱) تارمه؛ بالکونی به‌ریه-
نجیره؛ ته‌خته‌بندی به‌ریه‌نجیره. (بالکن
جلوپنجره) (۲) کو‌مانج؛ بانیجه. (کماج)
بان چاو: (ب) به‌سه‌رچاو؛ به‌لی‌باش‌روی چشم).
بان چه‌وک: (ف. گیو) سه‌ر لانه‌که (روی گهواره)
بانخانی: [ناو] [سه‌ریان؛ بانخانوو. (پشت‌بام)
باندان: [چاوگه‌ت] [شارنده‌وه؛ بان پوشین؛ بان
نانه‌وه؛ سه‌رنانه‌وه. (پوشش. قایم کردن)
باندپچی: [ناو] [پپچانی برین یا جیگای
کوتراو یان هه‌ر شت به‌تفزیف. (بانداز)
باندپول: [ناو] [کاغه‌زی چه‌سب‌داری وه‌ک ته-
مر بو لکاندن به‌سه‌ر شوشه (تری) [تالکول
یاهر به‌ره‌هم‌میکی ده‌وله‌تی‌دا؛
یاباندی (شریتی‌بان) دریز بو‌سه‌ر به‌سته‌به-
ندی له‌فابریکادا. (باندرول)

باندِر وُلدار: [ناو+تاوه+ناو] (۱) دارای باندِر وُل.
 (۲) بریتی له نه کراوه؛ تازه و کارنه کردوو؛
 ناکبه‌ند. (آکبند؛ باندِر وُل دار)
 باندوَر: [ناو] (۱) هه‌ریمی ده‌سه‌لانداری.
 (قلمرو) (۲) ته‌سه‌ر دانان؛ کاردانه‌وه؛ شوین-
 دانان. (نقش و ایز بجا گذاشتن؛ عملکرد).
 باندوور: [ناو] نیر؛ نیله؛ نیری‌ک که ئامووری
 پیوه ده به‌ستریّت. (دنباله یوغ)
 باندهر: [ناو] باندَه‌ف؛ باده‌وه؛ باده‌ف. (طوفان)
 باندَه‌و: [ناو] باده‌وه؛ بوَران. (بوران)
 بانژو: [ناو] بانجو؛ که ره‌سته یی‌کی موسیقاییه.
 (بانجو)
 + بانسه‌ر: سه‌ره‌سه‌ر؛ ته‌وقی سه‌ر (ب) له
 جیاتی بان‌چاو؛ به‌لی. (بالای سر، روی سر)
 بانکداری: (۱) [به‌ره‌می چاوگه] پ‌ه‌وتی
 به‌پ‌یوه‌بردنی بانک؛ (۲) خاوه‌نی بانک بوون.
 (۳) شوْلی ئیداره‌کردنی (به‌ریوه‌بردنی) بانک.
 (بانکداری)
 بانکوت: (۱) شیلان و کوتانه‌وه‌ی بان بو‌به‌ر
 گری له دلوپه. (۲) ^ببانگلیر. (پشت بامرا
 سفتکردن و کوبیدن)
 بان کوتانه‌وه: [چاوگه‌ت] ^ببانکوت کردن.
 (کوبیدن پشت‌بام)
 بانکه: [ناو] بو‌شکه‌ی چکوله. (بشکه کوچک)
 بانک به گویداخویندن: (ب) ناوانان؛ ناو له -
 سه‌ر دانانی منالی موسولمان. (اسم گذاری)
 بانگ‌دان: [چاوگه‌ت] بانگ‌گوتن. (اذان
 گفتن)
 بانگ‌ده‌ر: [ناوی‌یک] که سی‌ک که بانگ‌ده‌دا؛
 بانگ‌ویژ؛ (اذان گو)

بانگژابوون: گرزبوون؛ نانگژابوون؛ هیرش‌بردن
 بو‌یه‌ک. (عصبانی شدن)
 + بانگ کردن: [چاوگه‌ت] (۱) لیگیرانه‌وه؛
 بانگ‌پشتن؛ ده‌عووتکردن. (دعووتکردن) (۲)
 قوماری بانگ کردن. (بازیکردن قماربانک)
 (۳) قاو کردن؛ هه‌را لیگردن. (صدازدن)
 بانگ‌که‌ر: [ناوی‌یک] جاپ‌چی؛ هاوار‌که‌ر؛
 که‌سیک که بانگ ده‌کا. (به هه‌موو ماناییکه-
 وه) (چارچی)
 بانگلور: [ناو] بانگردین. (بام غلطان)
 بانگ‌لیکردن: [چاوگه‌ت] هه‌را لیکردن؛ قاو
 لیکردن. (صدازدن؛ فرا خواندن)
 بانگ مه‌ل: ناوازی بالنده. (آواز پرنده)
 بانگوله: [ناو] میتولکه. (نوزاد شیش)
 بانگوویر: [ناو] شانه و شه‌نه‌ی کو‌کردنه‌وه‌ی
 کلّو و به‌ردی نیو شیناوه‌رد. (شن کش)
 بانگه: [ناو] (۱) مناره‌ی جیی بانگ‌وتن. (مناره)
 (۲) سیپی تازه له ږشک ده‌ره‌هاتوو؛ میتولکه.
 (نوزاد شیش)
 بانگه‌ږا: [ناو] بانگلین. (بام غلطان)
 بانگه‌بانگ: [ناوت] هاوارهاوار. (هوار هوار)
 + بانگه‌شه: [ناو] ږیکلام؛ بانگاش؛
 پ‌روو‌پاگاندا؛ (تبلیغات) (تهم وشه‌یه به جار‌دان
 و بانگه‌واز نزدیک‌تره، بالگه‌شه و بالگاشه
 کوردیت‌ر و نزدیک‌تره به (ریکلام) چوونکی بال،
 واتا: سه‌رنج یاسرنج. (تبلیغات)
 + بانگه‌واز: [ناوت] بریتی له ږاگه‌یاندنی
 خه‌به‌ریک؛ یان بو‌ږاگه‌یاندنی شتی گوم بوو
 به خه‌لک؛ جار‌دان. (جارزدن)
 بانگی شیوان: [ناو] (۱) بانگی مه‌غریب. (اذان-)

مغرب) (۲ب) وهختی خوراوی درهنگ؛
 ئیواره‌ی درهنگ. (وقت غروب)
 بانه‌ک: [ئاوه‌لئاو] خوین‌شیرین؛ ئیسک
 سووک؛ قسه‌خوش؛ بامه‌زه. (بانمک)
 بانئاو: [ئاو] بانه‌ئاو؛ قوهره‌بان. (گل اندود کردن
 بام)
 بانوانک: [ئاو] بانبانک؛ رزق؛ جوړیک مشکی
 گه‌وره. (نوعی موش)
 بانوانه: [بەند] خاتونانه؛ خانمانه. (خانمانه)
 + بانۆک: [ناوی بک] له‌چاوگه‌ی (باناندن):
 قبول‌کردن؛ به‌بزن و مه‌پیک ده‌لین که
 شیر به‌بیچوو دده‌ن، و دبانیئن. (حیوانی
 که به‌نوزاد شیر می‌دهد)
 بانوما: [ناوت] که‌ره‌سته‌ی پیشانده‌ری شوینی
 هاتن و ته‌وژمی‌یا. (بانما)
 بانوو: [ئاو] (۱) خانمی‌مال؛ خاتوون. ۲. سه‌ر
 دیره‌گی‌به‌رز. (بانو. تپه)
 بانووان: [ئاو] به‌ر دغه‌پش؛ سه‌نگفه‌پش.
 (سنگفرش)
 بانووچکه: [ئاو] بانیژه؛ بانی‌چووکه؛ کو‌مانج؛
 هه‌وره‌بان. (کماج)
 بانهاپ: [ئاو] سه‌ره‌وه‌ی ژیره‌پ؛ له‌ئاش
 وده‌ستاپ‌دا. (سنگ روی آسیاب)
 بانه‌سه‌ره: [ناوت] زنجیری به‌ندکردنی
 لاره‌پیچ به‌سه‌ره‌وه. (زنجیر محکم کردن
 دستار زنانه)
 بانه‌ک: [ئاو] خوو؛ خده؛ په‌موش؛ په‌فتار. (خو؛
 عادت)
 + بانه‌وبان: [ئاو] جه‌خیلی که‌زوړ به‌بانانه‌وه
 بگه‌ریت؛ کاتی به‌فر زوړبی و کو‌لان پریت له

به‌فر به‌سه‌ر به‌فردا له‌و بان بو‌ته‌و بان چوون.
 (جوانی که‌زیاد پشت بام‌ها را گز کند؛ از
 روی بامی به‌روی بام دیگر رفتن)
 بان‌هه‌لیان: [ئاو] باله‌خانه‌ی چند قاتی.
 (ساختمان بلند)
 بانيجه: [ئاو] کو‌مانج؛ بانیژه. (کماج)
 + بانیژه: [ئاو] کو‌مانج؛ بانيجه؛ شوینی به
 پلیکان پروشتن بو‌سه‌ریان. (کماج)
 با نیشته‌وه: (۱) نیشته‌وه‌ی ئاماس؛ ته‌واو
 یوونی په‌نمین؛ (ازبین رفتن آماس) (۲)
 وستانى با؛ (قطع شدن باد) له‌فیز و لووت-
 به‌رزی که‌وتن. (نخوت و باد خوابیدن)
 با نیك و دوو هه‌وا: (ب) قسه‌یا کاری دژ
 به‌یه‌ک له‌یه‌ک کاتدا. (یک بام و دوها)
 + بانین: [چاوگه] ناوجیی؛ بوونه‌هوی ناشت
 بوونه‌وه؛ بوونه‌هوی پیکه‌وتن و یه‌کترین
 په‌ژراندن. (میانجی؛ آشتی‌دادن)
 بانپو: [ئاو] گه‌رماو؛ هه‌مام؛ شوړگه. (حمام)
 + باو: (۱) له‌گه‌ل به‌ند دا دیت؛ به‌ندوباو؛
 ئستران. (آواز) (۲) موډ؛ تازه‌ته‌و لیباسه‌باوی
 نه‌ماوه. (مد)
 باوانه: [ئاو] نیره‌چوله‌که؛
 نیره‌پاساری. (گنجشکنر)
 باوباران: [ناوت] بوړان. (بوران)
 باوبرا: [ئاو] باوک‌برا؛ زپ برای باوکی. (برادر نا
 تنی)
 باوخوش: [ئاو] لئاو خوشباو؛ هه‌ل‌خوش.
 (خوش دست)
 باوره: [کاری ئه‌مری] بیئه؛ بیه‌ینه. (بیاور)
 + باوسه‌ندن: [چاوگه]ت؛ بوونه‌موډ

لهجه ماوهردا؛ پهره سهندن. (مد شدن)
 باوشكاندن: [چاوگه، ت] باویشك هاتن. (حالت
 دهن دره)
 باوشكين: [چاوگه] باویشك هاتن. (دهن دره-
 كردن)
 باوكبرا: [ناو] زربرا؛ باببرا. (برادر ناتنی)
 باوگوپی: [ناو] پاوژكاری؛ پویشكاری.
 (مشاوره)
 باوگهره: (ف. گيو) بابه گهره. (بابابزرگ)
 باولی: [ناو] صندوق دهسته داری كه لوپهل؛
 يه غدان. (صندوق دسته دار)
 باو و نه ریت: [ناو، ت] داب و ده ستور؛ داب و
 نه ریت؛ پی و شوین. (رسم و رسوم)
 باووین: [ناو] (ف. مشه) ناره زوو؛ هومید (امید)
 باوه: (۱) باوكه؛ بابه. (پدر) (۲) موده؛ بابه ته.
 (مد) (۳) كهردوو؛ دیراو. (كرت)
 باوه جوا؛ بانه مه؛ بانه محاله؛ جوداله مه. (بالین
 وجود)
 باوه خوله: [ناو، ت] باوه خوولی. (بازی
 نوجوانان چرخیدن)
 باوه خوون: [ناو] پوهه وهل چار كه بووك ده-
 چیته مه مالی بابی؛ باوه خوون. (اولین مهمانی
 رفتن عروس به خانه پدری)
 باوه ریكردن: [چاوگه، ت] كار یا قسه ی
 كه سی به راست زانین و بر وا پیکردن. (باور
 كردن)
 باوه پیپینان: [چاوگه، ت] باوه پیکردن. (۱)
 باو به كه سیک كردن. (۲) كاری كه سیک كه
 باوه به قسه ییك بكا. (باور كردن)
 باوه پدار: [ناو، ت] باوه پ؛ باوه مه مند. (دارای

باور)
 باوه پده رمانی: [ناو، ت] مالیجه به هوئی زیاد
 كردنی باوه پ و ثیمان و عه قیده وه. (باور
 درمانی)
 باوه پگران: [ناو، ت] دیر باوه پ؛ گران باوه پ؛
 سهخت باوه پ. (دیر باور)
 باوه پگرانی: دیر باوه پ؛ گران باوه پ (دیر
 باوری)
 باوه پگومان: [ناو، ت] دوودل؛ دووشك. (دو
 دل)
 باوه پمهند: [ناو، ت] باوه پ كری؛ به باوه پ.
 (باور مند)
 باوه پرو؛ [كارپی، مری] بیپینه؛ باومره. (بیاور)
 باوه پروك: [ناو] پروانامه. (ویزا)
 باوه رهك: (ف. گيو) بای سهخت. (بادسخت)
 باوه زیرك: [ناو] (ف. گيو) جزووی دوویشك و
 ههنگه ژاله و تیتیر. (نیش عقرب و سایر
 گزندگان)
 باوه زو؛ [ناو، ت] ناواره؛ سهرگهردان. (آواره)
 باوه سیر: [ناو] بیو سیری. (بواسیر)
 باوه ش پیداكردن: [چاوگه، ت] له باخه ل گرتن؛
 له نامیز گرتن؛ له زوران بازیدا مه چهك له كه-
 مهر قایم كردن. (بغل كردن)
 باوه شان: [چاوگه، ت] باوه شین كه ر. باوه شین-
 كردن با لینان. (بادزدن)
 باوه شی: [ناو] هه لو. (عقاب)
 باوه شین: [ناو] باوه شین. (باد بزن)
 باوه كو: [بهند] ته گهرچی؛ هه رچه ند. (اگر چه)
 باوه له: [ناو] باوه لی؛ چه مه دان؛
 يه غه ان. (صندوق)

باوموه: [ناو] بایهوه؛ بادموه. (بوران)

باوی: [ناوهلناو] پروماتیزمی؛ باداری.
(روماتیزمی)

باویزه: [ناو] با و پیچی ناوزگ؛ بایچهک.
(نفخ)

باویژدان: [ناوهلناو] دارای ویژدان. (با وجدان)
باویژه: [کاری نهمری] بیخه؛ بیهاوژه. (بینداز)
باویشه: [ناو] (۱) بارپژه. (میوهی باد
ریخته) (۲) کاتی لاره سییه ری ئیواران.
(هنگام عصر دیر وقت)

باوین: بهره لست دروستکردن به گل. (با گل
جلو گرفتن جانی)

باوی نوی: مودی تازه؛ نهموئی. (مد نو)
باوینی: باو کینی؛ شتی ماله باب؛ شتی باوک.
(پدري)

باهاوردن: [چاوگهت] (۱) باهینان؛ باکردن؛
پهنمین؛ ماسین. (اماس کردن) (۲) حاله تی
شتیک که با بیهینی. (چیزی که باد با خود
بیاورد)

باهر: [ناو] بایر؛ بایهر؛ چول. (بایر)
+باهو: [ناو] موور و نهلوار بو کاری نه چاری؛
تهخته ی قهوی و دریژ؛ دار و کاریتیه ی
قهوی. (چوب الوار)

باهوبه نند: [ناو] قبوله نند؛ بازوبه نند. (بازو بند)
باهوس: [ناو] باهوژ؛ په شه بای سهخت؛ توفان.
(طوفان)

باهوش: [ناوهلناو] وریا؛ زیرهک. (باهوش)
باهول: [ناو] باهوس؛ باهوژ؛ بای-
سهخت. (بادسخت)

باهول: [ناو] (ف.م.شه) چاتته؛ توربه؛ جانتک.

(ساک)

باهینک: [ناو] (ف.م.شه) پروماتیسیم؛ هینک،
دروستتره. کباداری. (رماتیسیم)

بایا: بیواییت؛ خوزگه دونیا به دلی من بایا. (می
بود)

بای به هاری: [ناوت] بای دمه و
نه ورور. (بادبهار)

بای به یانی: [ناوت] بای سه رسبح. (باد
صبح)

بایت: [ناو] چکوله ترین گروپی بیره وه ری له
کامپوتیردا. (بایت)

بای جومگه: [ناوت] اروماتیزم. (روماتیزم)
بای دارناوس: بای واده که لهو کاته دا دار چرو
دهکا. (باد وقت بهار)

+ بایده: (۱) [کار نهمری] کرژیکه؛ گرژی
بکه؛ بای بده. (بیچ و بریس) (۲) [ناو] باییه؛
چهرخی؛ دهفری چووکه ی کانزا. (کاسه قلزی)
بای روژناوا: [ناوت] بای بیرین. (باد عصر)
بای زریان: [ناوت] باییکی ساردی پاییزانه
له لای باکووره ده دیت. (باد سرد موسم
پاییز)

بای زه مهن: [ناوت] بای توندبا
سهخت. (بادسخت)

بای سه با: [ناوت] شنه بای سه حهر. (باد صبا)
بای سه بوون: [ناوت] بای زور گهرم که باغ و
بیستان وشک دهکا وده پیر و کینی. (بادسام)
بای سه حهر: [ناوت] شنه بای به یانی. (باد
سحر)

بای سه پسه: [ناوت] بای زور توند. (باد
سرسر)

بای سهوا: [ناوت] بای سهبا. (باد صبا)
 بای شمال: [ناوت] بای باکوور (باد شمال)
 بایق: [ناو] بهقا. (باور)
 بای که پو: [ناوت] (ب) فیز و غورور؛ لئوت
 بهرزی (باد دماغ؛ باد غیب)
 بای که لله: [ناوت] (ب) غورور؛ خه یالاتی -
 سیاسی (پامیاری). (کنایه. غرور)
 بای گه لوو: [ناو] قرقینه. (اروغ)
 بایلو: بالو: بالو: بالو: (سفیر)
 باینجان سیاوه: [ناو] یاده مجانی -
 رمش. (بادمجان)
 باینه: [ناو] بایه قووش؛ کونده بوو. (بوف)
 بای نهرم: نهرم؛ شنه؛ سروه. (نسیم)
 بای واده: [ناو] بای به هاری؛ (به فری به فرانباره
 بی بای واده قهت ناچیته وه). «فولکلور»
 (باد بهاری)
 بای وشک: [ناو] وشکه بای ساردیادی باران -
 (سرد)
 بایه خدار: [ناو] به پیز؛ به نرخ، به قیمت.
 (بالرزش)
 بایه دهس: [ناو] هه له خه رج؛ دهس بلاو.
 (ولخرج)
 بایه ر: [ناو] به یار؛ بایر، بووره؛ به تال؛ خالی.
 (بایر)
 بایه ف: [ناو] دهوه نپکه بو سوتاندن. (بته ایست
 برای بر افروختن)
 بایه کوش: [ناو] وه جاخ کویر؛ دو عاکردن
 له زن که وه جاخ کویر بیت؛ واته منال
 سه رکوشته نه چیت. (اجاق کور؛ بچه دار
 نشدن)

بایه وان: [ناو] یاده بان؛ باده وان له پاپوری
 بایی دا (یادبان)
 بایی بیرین: [ناوت] زریان؛ بای پوژانه؛ بای
 ئیواران. (بادروزانه)
 بایی تووری: (ب) بیبایه خبوون؛ نرخ به قهده
 نرخ تووریکه. (کنایه از بی ارزشی)
 بایید: [ناو] له گهن؛ تهشت. (لگن)
 بایی زهر: [ناو] زهر دووی. (یرقان)
 باییس: (۱) بهند؛ گهره که؛ دهبی واییت.
 (بایستی) (۲) [ناو] هو؛ باعیس. (سبب، علت)
 بایی کوور: [ناوت] بای شمال (باد شمال)
 بایی گور: [ناوت] بای توند. (باد سخت)
 باییه وه: [ناو] له بادیه وه؛ به فیز؛ لئوت بهرز
 (متکبر)
 باییه وهایی: [ناو] به ره می چاوه [پهوتی
 باییه وهایی. (حالت متکبر شدن)
 بده بستین: [ناوت] تالاش ویرش؛ گوپینه وه له
 مو عامله دا. (بده بستان). له (ف. مشه) یش دا به
 واتای گوشت و گو؛ هاتووه
 بدهرم: بدهرم؛ پیم بده. (بدهمن)
 بدیکار: بدیکار
 بدیکار: (ف. مشه) دهیندار؛ قهرزدار. (بدهکار)
 بران: (۱) له دایک و بایکن. (برادرند) (۲) هه
 دوو به سه بازی بران؛ بران. (برندشان)
 بران: (۱) [پاوردووی چاوه گی برین بو که -
 سی سیه می کو] قرتیان؛ بران؛ له -
 تیانکردن. (بریندشان) (۲) له یه ک بران؛
 دابران و جیاوه بوونه وه. (جدا شدند) (۳)
 [پاشگر] باران بران. (پسوند)
 براندوک: [ناو] براندوخ؛ دروینه وان. (دروگر)

برای کانونی: پاییزه‌بر.

برنده‌سەر: (۱) داسه‌پاندن و جی‌که‌وتنی قسه و مهبه‌ست: ئاخری قسه‌ی خو‌ی برده‌سەر. (سخن بکرسی نشانندن) (۲) حه‌وانه‌وه و ژیان و ته‌واو کردن: چو‌ن له‌گه‌ل ته‌و بی‌ته‌مه- که ده‌تووانی پو‌ژگار بیه‌یتسه‌سەر؛ واده‌ی زیندانه‌که‌ی برده‌سەر (بسربردن) (۳) که- سایه‌تی پیدان: ته‌وه‌نده‌ی تاریف‌کرد و بردیه سەر گه‌باندیه عاسمان. (شخصیت بالا بردن) (۴) باره‌که زو‌رسووک بوو به‌ئاسانی بردیه سەر سه‌یاره‌که (بالا بردن)

برسیاتی: [ناوبه‌ره‌می چاوگه] برسییتی؛ برسی‌بوون (گرسنگی)

برکدان: خستن؛ فریدان؛ هاویشن (انداختن) برمه: [ناو] دیزه‌ی چیش‌ت تیدا کولاندن. (دیزی)

بروا: (۱) بچیت؛ (۲) پروانه؛ تماشاکه. سه‌یرکه.

(۳) باوهر. (برود؛ تماشاکن؛ باور)

بروانه: تماشاکه. <بروا. (نگاه‌کن)

برووکیای: [چاوگه‌ت] برووسکیان

بروووسکیان؛ ترووسکانه‌وه؛ دره‌وشانه‌وه.

(درخشیدن) (۲) وه‌ک: چاو‌داگرتن؛

چاو‌قرتانندن. (چشم‌زدن)

بریان: (۱) [ئاوه‌لناو] برژیاو؛ برژاو.

(بریان) (۲) بران، رابووردووی (بردن) بو‌که-

سی سه‌یه‌می کو. (بردنشان)

برپتک: [ناو] (۱) شه‌قه‌مشار؛ مشاری دوو ده-

ستک. (اره دونفره) (۲) برینگ. (دو‌کارد)

برپن: گو‌پر‌ه‌ی‌با؛ خو‌پر‌ه‌ی‌ئاو؛ قو‌پر‌ه‌ی زک.

(صدای آب و باد و نفخ)

برینه: [ناو] ژانی مندال‌بوون. (دردزایمان)

+ بژ: [ناو] داسوو؛ پرژی سهری گو‌له‌گه‌نم و جو؛ کاکو‌لی گه‌نمه‌شامی (کاکل ذرت. کاکل گندم)

بژارپ: [ناو] ناوی‌یک [بژارچن؛ ئالاچن؛ بژار لی‌پین؛ بژارپم‌کرد؛ بژارم‌لی‌پری. (بیلچه‌وجین؛ تمام وجین کردن)

بژارتوو: [ناوبه‌ر] ژمارده؛ بژارده؛ ژماره‌کراو؛ بژیردراو؛ هه‌لبژیردراو. (شماره‌شده. پاک‌شده. برگزیده)

بژارتی [ناوبه‌ر] (۱) برژاو؛ برژی‌اک. (۲) بژیردراو. دانه‌ویل‌ه‌ی پاک‌کراو. (۳) ژماره-کراو. هه‌لبژیردراو. (بریان‌شده؛ پاک‌شده؛ شماره‌شده. انتخاب‌شده)

+ بژاره: [ناو] په‌روبال پیک‌وی‌پیک‌کردنی فرنده به‌ده‌ندوکی خو‌ی. (مرتب کردن پرها با نوک)

+ بژانک: [ناو] که‌ره‌سته‌ی ئارایشی ژنان. (وسيله‌آرایش زنان)

بژاندن: ئیش‌تیا و هه‌وه‌سکردن. دل‌پیه‌بوون. (هوس کردن)

بژن: ژن‌دار. (زندار. متاهل)

بژنین: [چاوگه] هه‌لبژاردن؛ به‌رگه‌م کردن. (انتخاب)

بژون: (۱) جوان‌خاس. (جوان) (۲) وره؛ توانا. (توانایی)

بژوولک: [ناو] برژوول؛ مژوول. (مژه)

بژوون: (۱) پو‌شته‌وپه‌رداخ؛ ته‌پو‌ش. (شیک پوش)

(۲) نازا؛ جوامیر؛ گورجو‌گول. (جسور)

+ بژوین: [ئاوه‌لناو] خاوین؛ ته‌میس. (تمیز)

بڙه: [ناو] (۱) ههنگوینیک که پاش پرنه وهی
 که ندوو بو ژيواری ههنگ ده مینیتته وه. (عسل
 جاماندهدر کنډو) (۲) زورزان و عه یار. (عیار)
 + بژی: (۱) ټیشکایی؛ به پی. (بر) (۲) په شی.
 (سیاهی) (۳) زیندوو به؛ بژیته؛ زیندوو بیت؛
 زیندوو بیت. (زنده باش؛ زنده باشی؛ زنده باشد)
 + بژیان؛ ناره زوو کردن. ټیشتیاکردن. (آرزو)
 بژیړ: (۱) [ناو] بزار. (علف هرز) (۲) بزار
 کردن. (وجین) (۳) [ناوه لئاو] زیره؛ ور یا.
 (زیرک هوشیار)
 بژیړدراو: [پرابوردووی چاوگهی بژاردن، ناو،
 بهر] (۱) ژماره کړاو. (۲) [ناو بهر] بژیړاو؛ ده غلی
 پاک کړاو. (شماره شده؛ غله پاک شده)
 بژیړه ش: [ناو، داسوو؛ گولی گهنم و جو.
 (سنبله گندم و جو)
 بژیړلک: [ناو] بژیړول. (مژه)
 بژی و ممره: (ب) ژيانی زور ساکار و
 فقیرانه؛ خوراکي کهم. (بخور نمیر)
 بسات: فد؛ [ناو] بیسات؛ شتومه کی پیو یست بو
 پڅخستنی کاری میوانی یان زه ماوه ند؛ دام و
 ده زگا؛ (ره بیبی بیسات شوی) شتومه کی سهر
 عاره بانه ی چهر چی. (بساط)
 بساز: (۱) چیکه؛ دروست ده کا. (ساز
 نده) (۲) دژی ناسازگار؛ که سییک که
 ده حاویته وه و ده سازیت. (سازشکار)
 بسام: (۱) [ناوه لئاو] به سام؛ سامدار؛
 به هه بیته. (باهیت) (۲) [ناو] جاری گهنم و
 جو. (جای گندم درو شده)
 بسانیمه وه: بم سینره وه. (پسم بگیر)
 بستام: فد؛ مهر جان. (مهرجان)

+ بستوکه: [ناو] مه سی؛ شه ستیولک؛ پارچه
 ناسنی سهرته نوور. (آهن روی تنور)
 + بسته: [ناوه لئاو] به فیز؛ به هه و! لووت به رز.
 (متکبر)
 بسته: [ناوه لئاو] برؤ له لایهن منه وه بسته به؛
 چیت پی خوشه ییکه؛ نازاد؛ سهر به ست. (آزاد)
 بستین: [ناوی یک] بستینهر. وده رده گری؛
 وهر گر. (بستان) ۲. کپیار. (خریدار)
 + بسک: [ناو] کولانه ی مریشک؛ باله خانه؛
 کوشک. (لانمرغ. کاخ)
 بسکو: [ناو] مافووره. (فرش)
 بسکوکه: [ناو] له رزانه؛ بسکوله. (زیور زنانه)
 بسکه بسک: مشقه مشق. (۱) به خوشیه وه
 هاتن و چوونی تازه لاو به دهورو بهری-
 کیژاندا. (۲) ټیری به دهور بزنډا مر قانډن کاتی به
 ته که بوون. (گشتن شاک بندو بز)
 بسکه گیا: [ناو] قولی گیا. (یک دسته گیاه)
 بسمارک: [ناو] بزماره ی دست وپا؛ میخه که.
 (میخچه)
 + بسه: پسته. (پسته)
 بسهرخوه: (ف. گیو) [ناوه لئاو] نازا؛ جه سوور؛
 سهر به ست. (جسور؛ مستقل و آزاد)
 بسهرکه تن: (۱) سهرکه وتن؛ پیروژ بوون.
 (پیروزی) (۲) که وتنه سهر؛ وهک؛ که وتنه
 سهر تاو. (بالا مانډن) (۳) وهک؛ له پلیکان
 سهرکه وتن. (بالا رفتن)
 بسهر وهاتی: [ناو] سهر به هوری؛
 به سهر هات؛ سهر گوره شته. (سرگذشت)
 بسیلاک: [ناو] سیلاک؛ لمدار زیخه لان؛
 زهونیک که لم و زیخی زور بیت. (شنزار)

بشرین: [ناو]بزه؛ لیوکه‌ن. (لبخند)

+ بشکانن: [چاوگه‌ت]پشکینن؛ پشکانندن.
(جستجو)

+ بشکفاندن: [چاوگه‌ت]تروکانندن؛ له‌یه‌ک-
کردنه‌وه؛ کاردوژه‌ی‌گوئیز. (شکستن یا در
آوردن مغز گردو یا تخمه)

بشکفین: [چاوگه]سه‌رسووږمان. (تعجب)
بشکوفت: [ناو]بشکوژ؛ قوږچه؛ دووگمه.
(دگمه)

بشکول: برژول. (مژه)

+ بشیونه: (۱) [ناو]بک [بشیونن؛ که‌سیک که
ده‌شیوینیت. (به‌هم زن) (۲) فرمانی شیوانن.
ئه‌و دوخوا بشیونه (بیشیوننه) با نه برپوسقییت.
(مخلوط کن)

+ بقور: [ئاوه‌لناو] زور خور. (شکمو)
بق: [ئاوه‌لناو] ترکزه. توکز. خه‌ته‌ر؛ مه-
ترسی. (وه‌ک) تابلوی‌ناگاداری له مه‌ترسی له-
سه‌ر شه‌قام: نیشانه‌ی بقه) (خطر)
بقار: [ناو]بوار. (گذار)

بقوک: [ناو]جه‌غزیکی‌تورپاری چووک بو
ماسی‌گرتن. (انبرک و تور کوچک دسته دار
ماهی گرفتن)

بقه: (۱) [ئاوه‌لناو]خه‌ته‌ر؛ (۲) جیی‌مه‌ترسی؛
وه‌ک: تابلوی عه‌لامه‌تی خه‌ته‌ر له‌سه‌ر جاده.
ترکزه. توکز. (خطر؛ علامت خطر)

بقلیقوک: [ناو]بلقی‌ناو. (حباب آب)
بقه: (ف. گیو) پلته. (قرزدن)
بقه‌بق: فلته‌فلت؛ پلته‌پلته، بلمه‌بلم.
(یاوه‌گوئی؛ قرقر)

بکار: فد [ناو] (بی‌کار) ده‌نگی‌نو‌تیک له

حاله‌تی سروشتیدا؛ ده‌نگی ئه‌سلیی نو‌ت که
بیمول یان سوری یان کوږون یان دیز نه‌ییٔ
له موسیقادا. (بکار)

بکارئانین: [چاوگه‌ت]به‌کاره‌ینان. (به‌کار
بردن)

بکپ: [ئاوه‌لناو+ ناو]بک [کپ‌یار؛ بسین.
(خریدار)

بکو: [ناو]بسکو؛ مافووره. (فرش)

بکوژیکوژ: [ناو]ت [کوشتو کوشتاری زور.

(بکش بکش)

بکوژوبیر: [ناو]ت [کوشتار و سه‌ریرین. (ب)
زه‌بر و زه‌نگ خسته‌سه‌ر. (بکش و ببر)

بکه‌ر: (۱) کار‌که‌ر. (۲) بیکه. (۳) (ئه‌وه‌ی
کارپکی لی ږووده‌دا). ئه‌وه‌ی کارپک ده‌کا؛

(فاعیل) (۱. گنده ۲۰. بکن ۳۰. فاعل ۰)

بکیشو: بکیشی؛ به‌هه‌مووماناو. (بکشد)

بکیقوک: [ناو]بلقی‌ناو. (حباب آب)

بکیلگه: [ناو] زه‌وی کیلراو؛ کیلگه. زمین-
شخمزده)

بگاردان: بواردان؛ ږیگادان؛ بفاردان. (گذار
داشتن؛ با گذار)

بگرای بگر: [ناو]ت [گرتنی له سه‌ریه‌ک. (بگیر
بگیر)

بگریگر: [ناو]ت [هه‌راوه‌ریا؛
قالمه‌قالم؛ <بگرای بگر. (دادو هوار بگیریگر)

+ بگردن: [چاوگه]بووردن؛ ږابووردن؛
دابگردن؛ بگردن له‌م کوووجیه‌باریکه‌و سه‌خته.

(گذر کردن)

بگه‌ږ: [ئاوه‌لناو+ ناو] ئه‌وه‌ی ده‌گه‌ږی؛ خول-
خور. (چرخان؛ سیاح؛ دوار)

بَلَباس: [ناو] (۱) ناوی ئیَلکی کورده. (نام
 عَشیره‌ی کرد) (۲) نه‌لماس. (الماس)
 بَلبال: [ناو] سه‌وزمواتی‌خواردن. (سبزی
 خوردن)
 بَلبَسین: [ئاوه‌لناو] سه‌رگه‌ردان: حه‌یران.
 (حیران. سرگردان)
 بَلبله: [ئاوه‌لناو] (۱) زوَر بَلی. (حراف) (۲)
 [ناو] پِلپله: پِرپره: پِرپره‌ی گواره.
 (أویزه‌گوشواره)
 بَل‌بوون: [چاوگه‌ت] زوَرگه‌بین: کاله‌کی‌بَل؛
 گرکه‌ی بَل؛ شل‌ونه‌رم بوونی میوه‌وه‌ک
 کاله‌ک و شووتی و گرکه‌به‌هوی مانه‌وه‌ی
 زوَره‌وه. (نرم شدن میوه. زیاد رسیده)
 بَلحات: [ناو] بی‌لعت: خراپه. (بلعت)
 بَلحانه: [ئاوه‌لناو] به‌ند [وه‌ک بَلج: به‌شیوه‌ی
 بَلج و ئاريله. (بد اطوار اس‌ا)
 بَلحه‌روو: [ئاوه‌لناو] زنی‌حیز و ئاکارخراپ:
 هه‌رزه و ده‌مه‌په‌یکه‌نین له‌گه‌ل هه‌مواندا. (زن
 هه‌رزه)
 + بَلسک: [ناو] قولانج. (پاز)
 بَلسک: [ناو] پلوسک. (ناودان)
 بَلقاس: [ئاوه‌لناو] خو‌به‌زل زان. (متکبر)
 بَلقن: [ئاوه‌لناو] چَلمن: بَلقه‌ی دی: وه‌ک:
 بَلقه‌ی لووتی دَیت. (چلمن)
 بَلقه: [ناو] ئامراز‌ی ده‌نگ [ده‌نگی هاتنه
 ده‌ره‌وه‌ی با له‌ژیر تراومه‌وه. (صدای حباب‌از
 زیر آب بیرون‌آید)
 بَلماندن: [چاوگه‌ت] بَلمه‌بَلم کردن. (غرو لند
 زیر لبی)
 بَلمن: [ئاوه‌لناو] زوَر ده‌بَلمین و بۆله و بَلمه‌ی

بَغیر: [ئاوه‌لناو + ناوی‌بک] (۱) کارگیر.
 (مدیر) (۲) که‌سیک که‌شتیک ده‌گیریت یا
 خولی پینه‌دا. (گرداننده)
 + بَل: ناوی تافگه‌ی بَل له‌نزیکی هه‌ورامان:
 گوندی بَل له‌نزیکی هه‌ورامان: میوه‌ی -
 نه‌رم‌بووی زوَرگه‌یشتوو: وه‌ک: کاله‌کی‌بَل.
 (آبشار بَل. دهمبل. میوه‌نرم شده)
 بلاجووه‌ور: [ناو] هه‌وره‌تریشقه. (تندر)
 بلاچه: [ناو] برووسکه: تریشقه: هه‌وره -
 ترشکی: بَلیسه: گر: شوْله. (درخشنده. شعله)
 بلاف: [ئاوه‌لناو] دزی‌چم: بلاو: پَرش و بلاو.
 (پخش)
 بلافوک: [ناو] هه‌رشت که‌بلاو بیته‌وه (ب)
 گوْغار و پوْزنامه. (نشریه)
 بَلالوو که‌کیوله: [ناو] داریکی کورته‌بنه‌یه که‌به -
 ریکی سووری توْخی هه‌یه. (آلبالوی کوهی)
 بَلام: [وته] به‌لام: به‌لان. (اما: ولی)
 بلامکه‌ر: [ئاوه‌لناو] زوَرخوَر: بغور. (پرخور)
 بَلان: [وته] به‌لام. (اما)
 بَلانه: [ئامراز‌ی ئهمری] لیگه‌پری: بِلانه: بی -
 هیله: بیله. (بگذار)
 بلاو: [ناو] ددانه‌له‌غاو. (دهنه‌افسار)
 بلاو: [ئاوه‌لناو] بک لاوینهر: ئه‌و که‌سه‌یه که
 چه‌مه‌ری ده‌گیریت و مردوو ده‌لاوینته‌وه
 (خواننده‌عزا)
 بلاوین: [ئاوه‌لناو] بک که‌سیک که‌ده
 لاوینته‌وه و دلداری ده‌داته‌وه: ناز و نه‌وازش -
 که‌ر: لاوینهر. (تسلی دهنده)
 بلاوی: [به‌ره‌می چاوگه] په‌رت و بلاوی:
 په‌خشانی: پزیاگی. (پراکندگی)

دی. (غرغرو)
 بَلَن: [ئاوہلناو] بَلیند؛ بهرز (بلند)
 بَلَنای: [ناو] بَلیندایی؛ بهرزی. (بلندا)
 بَلنداهی: [ناو] بَلینندی؛ بهرزی. (بلندی)
 بَلندبوون: [چاوگه، ت] (۱) وهحهوا کهوتن؛
 بهرزبوون؛ پهنگزین. (بلند شدن). (۲) [ناو] بَلند
 بوون؛ بهرز بوون؛ بهرزی. (مرتفع بودن)
 بَلندیٔی: [ناو، بهرهمی چاوگه] حالهٔ تی بَلیند
 بوون. (حالت بلندبودن)
 بَلندین: [ناو] سهردهرانه؛ ئاسانه. (آستانه)
 بَلنگو: [ناو] بَلیندگو، بهرزمواج. (بلند گو)
 بَلو: [کاری ئهمری له چاوگهی لوین نرویشتن]
 برؤ؛ بچو؛ هه، هه. (برو)
 بلوار: فرد؛ فد؛ [ناو] شهقامی بهرین و پان که
 بوویته دوو کهرتی یهک لایهنه بو هاتن و
 چوونی سه یاره. (بلوار)
 بلوډان: زور کولان و بَلق هه لَدانی تراویک له
 سهر ئاور و هه لچوونی. (سر رفتن مایع در
 حال جوش)
 بلور: [ناو] بِللور؛ مینا؛ پیووک؛ ههر شت که
 له بلور چییوویته. (بلور)
 بلور: [ناو] (۱) بلور؛ بلویر. (سازیسٔ) (۲)
 لوله نیولانکی منډالان.
 (لوله‌ای در داخل گهواره) (۳) شوشه؛
 کریستال؛ پیووک. (بلور؛ کریستال)
 بلورساز: [ناو] (۱) کارخانه‌ی
 بلورچیکردن؛ (۲) کاری بلورچیکردن. (۳)
 کاری بلورساز. (بلور سازی)
 بلورقان: [ناو] بلویرژمن. (نی زهن)
 + بلووری: (۱) [ناو] هومایی؛ بالالی؛ شاخ‌بزی؛

مه‌مه‌پشا. (چلوار) (۲) [ئاوہلناو] بلوورین؛
 ههر شتی چی کراو له بلوور. (بلوورین)
 بلووک: [ناو] میگهل. (رمه‌گوسفند)
 بلووک: [ناو] (۱) چهند مال له بیناییکدا، له‌ناو
 (شوڤه یان آپارتمانیکدا) چی بوویته. (بلوک)
 (۲) ئاجووری له چیمه‌تو چی بوو. (بلوک-
 مصالح ساختمانی)
 بلووک: [ناو] (۱) کوئی چهند مه‌مله‌که‌تی
 یهک گرتوو دارای پِیو، موشتیکی نزیک
 به یهک؛ وهک (بلوکی غه‌رب) (بلوک) (۲)
 جووری خشتی گه‌وره‌یه له چیمه‌تو چی کراو.
 (بلوک ساختمان)
 بلووکه: [ناو] فش؛ بوش؛ وهک به‌فه‌بلوکه.
 (نرم و متخلخل)
 بلوول ژمن: [ناو] بلویرچی؛ بلویرژمن (نی زن)
 بلویرچی: [ناو] بلوولک پیچ؛ پارچه په‌روییکه له
 بلوول ده‌پیچریته. (پارچه)
 ای که‌دور لوله‌داخل گه‌واره‌می پیچند)
 بله: (۱) [وته، کاری ئهمری] واچه‌بیی؛ بیژه؛
 بوویش؛ بووشه؛ بلی بیژه؛ (بگو) (۲) [ناو] شل
 و نه‌رمه؛ ئهو شووتیه بله. (میوه‌ی
 زیادرسیده)
 بله‌خش: [ناو] جه‌واهیتر. (جواهر)
 بله‌زنده‌ر: [ئاوہلناو] پیای زل و له‌نده‌هوور.
 (لنده‌هور)
 بله‌گاز: [ئاوہلناو + ناو] (ف. گیو) به‌له‌نگاز؛
 پیچاره؛ داماو. (پیچاره)
 بله‌وجه‌ز: [ئاوہلناو] بله‌زنده‌ر؛ له‌نده‌هوور.
 (لنده‌هور)
 بله‌وه‌ز: [ئاوہلناو] زالم؛ مله‌ور. (مستبد)

بله و هس: [ئاوه ئاوا] هوه سباز؛ هوه س دار؛
 به هوه و هس؛ که لکه له باز. (بلهوس)
 بلی: [به ند] جگه؛ بیجگه؛ جیا له وه (غیراز)
 بلی: [به ره می چاو] حالتی زور گه یشتن و
 نهرم بوونی میوه (حالت زیاد رسیدن و نرم
 شدن میوه)
 بلی: [وتهی ئه مری] بیژه؛ واچه؛ بووشه؛ بیژه؛
 بله. (بگو)
 بلیارد: [ئاو] بلیارد؛ یاری دوو که سبی سه رمیزه
 که به چو بلیارد له چهند گو ده دن و
 ده یخه نه نیو کونیک دیاریکراو. (بلیارد)
 بلیاق: [ئاو] گلینه ی چاو. (مردمک)
 بلیان: [چاو] پیگه بین؛ زانین؛ پیگه بین.
 (دانستن)
 بلیتچی: [ئاو] بلیت فروش؛ چه موه ز. (بلیط
 فروش. گیرنده بلیط)
 بلیسکه: [ئاو] بلیسه؛ وه ک فیچقه ی خوین و
 بلیسه ی ئاور. (فوران. شراره)
 بلیسه بلیس: [ئاو] نیله نیل؛ کله کلب.
 گرپه گرپ. (زبانه آتش پشت سر هم)
 بلیسه دار: [ئاوه ئاوا] گردار (آتش زبانه دار)
 بلیک: [ئاو] کرپوم (بارش برف)
 بلیمانه: [ئاو] لیمان؛ خهستیکی کیش داره
 له گل مندال بووندا له زبی میوینه دیت. (مایع
 غلیظ که همراه بچه از رحم زانو بیرون می آید)
 بلیمه تیه تی: [ئاو] به ره می چاو گه [رهوتی
 بلیمه تی و زور زانی و زور زیره کی؛ هه لکه و
 تووی و پسووی. (ناغه)
 بلین: [وتهی ئه مری] ئیوه بلین؛ بیژن؛ ئه وان
 بلین؛ بووشن. (شماها بگویند، آنها بگویند)

بلیندایی: [ئاو] به رزایی؛ تروپک. (هه رکه سیک
 به رز ئه فزی زوو ئه مری، بای بلیندایی سه ر و
 دل ده گری) «ماموستا هه ژار». (بلندا)
 بلیند پایه: [ئاوه ئاوا] بلند پایه؛ پایه به رز. (بلند
 پایه)
 بلینه ییز: [ئاو] بلیندگو؛ بلیندیژ به رزه واچ.
 (بلندگو)
 بلیوار: [ئاو] یه که ی پاره ی وینیز و ئیلا. (بلیوار)
 بلیین: [وته] ئیمه ییزین، بوشین. (بگویم)
 بن به ست: [ئاو] کولنیک که سه ریک ی
 گیرایی. (بن بست)
 بن بیف: [ئاو] خانووی ژیرعه رز. (خانه زیر
 زمین)
 بنپال: [به ند] ته نیشت؛ لا؛ کن؛ نک؛ په ناده-
 ست. (کنار؛ جنب)
 بنپزوو: [ئاو] قوشقون؛ پالوینی بن کلکی و لآخی
 سواری. (پاردم)
 بنتان: [ئاو] ئیله ک؛ سوخمه؛ سیخمه. (یلک)
 بنک: گه لای خواره وه ی ساقه تی تووتن.
 (برگهای پایین ساقه تووتن)
 بن که ن: (۱) بن که ند؛ له ریشه وه هه لکیشان؛
 له بیخ ده ره ئیان. (از بیخ در آوردن) (۲) (ب)
 بنه بر؛ دواها توو. (به خاو و خیزانه وه له و شاره
 بن که ن بوون و هیچ که سیان نه ما).
 (به یکباره رفتن از جایی)
 بن درپایی: (۱) قه رزرداری؛ موفلیسی
 (ورشکستگی) (۲) هه ر ده فر و هه بنانه ییک
 که بنه که ی درپاییت. (ته پاره) (۳) (ب) کچی
 بن پزاو. (بی بکارتی)
 بندیان: [ئاو] (۱) چه له ک فه له؛ بنه فه له

(عیسوی) (۲) ژیرددان. (زیر دندان)

بښه: [ناو] بڼه پټ؛ بناغه. (اساس)

بواچه: [وتهی ته مری (حرف)] بیژنه؛ بلی؛
بووښه؛ وچه. (بگو)

بوتانی: [ناوه لئاو] پیوهندیډار به ولات و
زمانی بوتانه وه. (بوتانی)

بوچه: [ناو] پاره‌ی تهرخان کړاو بو مه به
ستیک. (ف. مشه) پوډجه؛ مه سرف. (پوډجه)

بوخوا: [ناو] بوڼی ناخوښی وهک بوڼی ماسی
یاگوشتی کال (بوڼی بد گوشت و ماهی خام)

بوخه: [ناوه لئاو] گای دبه؛ بوغه؛ ملقه وی.
(کاوگردن کلفت)

بوډله: [ناوه لئاو] نه زان؛ گهوج؛ حوّل؛ گیژ.
(گیج؛ نفهم)

بوړه: بوهړه؛ بخو. (بخور)

بوړه: [ناو] پښتني ته سپی پښتني بوز (اسب
نیله)

بوړه بوز: [دښمنانو] دښمنی که پښتني له سه-
ریه ک؛ گریان و گابوړ؛ (صدای کرنا؛ صدای-

گریه با صدای بلند)

بوړه خزم: [ناو] خزمی دور؛ خزمایه تی به-
بوڼه‌ی ژن و ژن خواستنه وه. (خزمی دوری

ژن یا میړد) (اقوام دور. اقوام سببی دور از طرف
زن یا شوهر)

بوړه ژان: [ناو] بهرزه ژان؛ دهسپیکي ژانسی-
منډال بوون؛ ژانه دروژنه (درد کاذب قبل از

زایمان)

بوړه مروف: < بوړه پیاو

بوړی لاستیکي: لولوله‌ی لاستیکي؛ شيله-
نگ. (شیلنگ)

بوړیوه: [کاری ته مری بو دووه هم که سی

تاک] بوړه وه؛ وهره وه. (برگرد)

بوریزان: [ناو] بوریزان؛ که پښتني؛
شه پیوورژمن. (شپورچی)

بوزه: [ناو] بزن. (بزن)

بوښلی هله نه سان: (ب) پروتوقوت؛ بیخه یته
ته نوور بوښلی ناییت. (کنایی ملخت و عور)

بولبوله: [ناو] لولوله‌ی ته نگی تونگی تراو
تیکردن. (لوله تنگ تنگ)

بوټچی: [ناو] تاجی؛ تازی؛ تانجی. (سگ تازی)
بوټسو: [ناو] بوټسو (بوی سوختن پارچه)

بوو: (۱) بو. بو. (۲) پښتني بوون، کی
له وی بوو؛ (بود)

بوواج: [وته] کاری ته مری بو چاوه‌ی
وتن [بیژنه؛ بلی؛ بووښه؛ باچه؛ نیشانه‌ی ده-

رختنی کاریکه، بوواج بزانه بو نه هاتی؟
(بگو)

بوواجو: ده لیم؛ ئیژم؛ ئووشم. (میگویم)

+ بووان: بخوینه. (بخوان)

بووبایه: (۱) بیوبایه؛ بیا؛ بیوایت؛ (۲) که ره که
بووبایه؛ بووبایه، بوټیگر تووه. (می شد؛

بوگرفته)

بووبایی: بیوایی؛ بیوایت. (می شد)

بوو بووچک: [ناو] پوپه‌ی فرنده. (تاج پرندگان)
بوو بهرامه: [ناو] پوڼی پښتني و خوش بوون

خوښی. (خوشبویی)

بوویش: [ناو] شوڼی زبه ندی دیم؛ گیا
جاری دیم. (گیاهزار دیم)

بووچار: [ناوی] که سی که کاری بوو
چاره. (بوچار)

بوو جاړی: [ناو] (۱) کاری پاک کردنه وهی
دانه ویله به بیژنگی گه وره، به باکردنی یان
به ده ست یان به که ره سته ی موتوړی و
مه کینه. (۲) ناوی نهو مه کینه. (بوجاری)

بوو چکه و بوون: چکوله بونه وه: (ب) له
ده ستدانی حورمه ت؛ (بی) په ستبوون. (کوچک
شدن)

بوو خاک: (ف. گيو) فوو کردن و ده ماندن
(فوت کردن)

بوو خیر: [ناو] هیشوی چووکهی تر بی نه گه ییو
(قوره) (خوشه نرسیده انگور)

بوو دایی: [تاوه لئاو + ناو] په پرهوی دینی بوودا.
(بودایی)

بوو داییه ت: [ناو] بوو دایسم؛ دینیکه که بوودا
له هیند دایمه رزاند؛ (دایمه زراند). (بودائیت)
بووده له: [تاوه لئاو] پیاوی چکوله و نابووته.
(انسان خیلی کوتاه قد) گیزو حول. (گیج و
منگ)

بوور: [ناو] بوار. (گذار)

+ بوور: (ف. گيو) (۱) جوړه عه ره بانه ییکه.
(نوعی ارابه) (۲) بیور. (تبر)

بوورا: (۱) تیپه پری: (بوور د؛ رابورد؛ رابرد).
(گذشت) (۲) برای ژن. (برادر زن)

بوورانن: (۱) کاری به خشین و چاولی پوښین
(له چاوگهی بوورن). (بخشیدن) گوزهراندن؛
بهورانن: پرت (ره د) کردن (گذرانن)

بووراهی: (۱) [به ره می چاوگه] بوړایی؛
حاله تی بوړبوون (۲) [ناو] شتی بوړ که له
دوور موه جوان دیاری نه کا؛ تارمایی. (کبودی)
بوورن: [چاوگه] (۱) پرت بوون؛ رابگردن؛

به وورن: رابوورن. (۲) له گوناج
خوښبون؛ بوورن. (گذشت کردن)

بوورژان: [چاوگه ت] و منه وز؛ خه وه نوو چکه؛
پینکی (چرت)

بوورژانه وه: [چاوگه ت] چاو چوونه خه؛ له
و منه وزه وه چوون. (چرت زدن)

بووروو: [ناو] سووته کی ثاور که له گهل گرو
دوو که لدا به حه وادا ده چی. (اشیاء

سوخته سبک که همراه دود به هوا می رود)
بووره دیر: [ناو ت] زهویی بووره که ناو بدری

بو نه رم بوونه موه و کیلان. (آب دادن زمین بایر)
بووری: وهره؛ بیرو؛ بی. (بیا)

بووریان: حاله تی بوورن. [له چاوگهی
بوورن] (۱) نهوان پرت بوون و پوښتن،

بووریان؛ ده رباوون؛ گوزهریان؛ پرت بوون.
(رد شدن) (۲) له گوناج خوش بوون؛ بوورن.

(گذشت کردن)

بوورین: [چاوگه] (۱) تیپه پین؛ به ورتن؛
رابوورن؛ لیوه بوورن. (گذشتن) (۲)

به خشین؛ لیو بوورن. (گذشتن)

بووزو؛ دابخات؛ رابخات؛ فشرش بووزو؛ فشرش
رابخات. (بگستر د)

بووزوو چریشکردن: (ب) کاری سهرسری و
ناپوخته کردن؛ سهره مبه بندی. (کار سهرسری

کردن)

بووزه: بهاوی؛ بخه باویژه. (بینداز)

بووزه له: [ناو] پارچه قوماشیک که له کاتی
مه شکه ژمنددا سنگو باسکی کابان

داده پوښیت. (نوعی پیشبند)

بووزی: [ناو] بووزو. (شال دستباف)

بووزان: (۱) گیای بیژان (۲) قه‌ژیان؛ ژیانه-
 وه. ۳-خه‌وه‌نووچکه؛ وه‌نه‌وز.
 (بومادران؛ احیا، چرت‌زدن)
 بووزاندنه‌وه: [چاوگه‌ت] زیاندنه‌وه؛ قه‌ژیاندن؛
 زیندو کردنه‌وه. (احیا کردن)
 بووس: [ناو] هه‌لم و بوُق؛ هالالوی گه‌رما؛
 تینی گه‌رما. (هورم گرما و بخار)
 بووسان: [چاوگه] خه‌وتن؛ نووستن؛ پازان.
 (خوابیدن)
 بووک‌وزاوا: [ناوت] گولآله؛ گولآله میلاقه. (گل
 لاله)
 بووکیئی: [ئاوه‌لناو + ناو] بووکی؛ پیوه‌ند یدار
 به بووکه‌وه؛ جلو به‌رگی بووکیئی؛ که‌وشی
 بووکیئی. (عروسی)
 بوولدان: [ناو] خوله‌میشدان (جای خاکستر)
 بووم‌ریج: ئوس‌تر‌الیاد؛ فند؛ [ناو] ته‌خته‌یان
 کانزاییکی پانه که ده‌هاویژریت، ده‌وریک
 ده‌داته‌وه و به خول‌خواردن ده‌گه‌ریته‌وه
 بولای هاویژه‌ره‌که‌ی (بومریج)
 بووتاق: [ناو] هه‌وره‌تریشقه‌ییک که له‌عه-
 رزه‌دا. (برق رعد که بزمین برخورد کند)
 بووه‌ره: (۱) [کاری ئه‌مری، له‌چاوگه‌ی
 وارندن] بخو. (بخور) (۲) [کاری ئه‌مری] وه‌ره؛
 بی. (بیا)
 بووه‌یشک: [ناو] گوژ؛ بلج. (زالزالک)
 بوهارتن: [له‌چاوگه‌ی به‌ورین] به‌وردن؛
 تییه‌رین؛ په‌ت‌بوون؛ پ‌اگردن. (گذشتن)
 بوه‌توم: [ناو] بوختن؛ تومه‌ت. (تهمت)
 بوه‌ره‌ی: [کاری ئه‌مری] باوه‌ره‌ی؛ بییه؛
 بییه‌نه. (بیاورش)

بوهری: [کاری ئه‌مری] بیخو. (بخور)
 بوهرنه‌مووت: بو‌مچه‌وه. (بوگند)
 بوی ئاواهی: به‌وشکله؛ به‌وجوره؛ به‌و‌چه‌شه.
 (اینطور)
 بو‌یاخکار: [ناو، بک] بو‌یاخچی. په‌نگ‌کار.
 (واکسی. رنگ کار)
 بویتان: [ناو] بویتک؛ قنجکه‌سه‌لام؛ سیتکه
 سه‌لام؛ بایشکیو. (گل مژه. سنده‌سلام)
 بو‌ی دی: (۱) چاکی بو‌دی شانس‌ی هه‌یه (له)
 قوماردا. (برایش می‌آید) (۲) سفارشی کردوه
 «منیش دامناوه خو‌ی بو‌ی دی»
 ده‌ییا. (می‌آید برایش) (۳) بو‌نی لی‌دی؛ بو‌گه-
 نه. (بویش می‌آید) واهه‌ست ده‌که‌م؛ بو‌ی دی
 بقه‌ومیت؛ وادیاره بقه‌ومیت. (حس میکنم)
 بو‌یری: [ناو] به‌ره‌می چاوگه [به‌جهرگی؛ نه-
 ترسی؛ جه‌سارته. (جسارت)
 بو‌یژه: [کاری ئه‌مری] (۱) بی‌یژه؛ بی‌یژه؛
 بلی‌بو‌واچه. (بگو)
 بو‌یکردگه: (۱) بو‌یکردوه؛ بو‌نی کردگه.
 (گنبدیده‌است) (۲) هه‌ستی کردوه-بو‌برده
 است (۳) (من بوم‌ئه‌نجام نه‌داوه‌ئو بو‌ی-
 کردوه؛ ئو بو‌ی کردگه) (برایش انجام داده)
 بو‌ینووت؛ بدینیم؛ بتینیم. (بینم)
 بو‌یه: له‌کوردستانی باشووربه په‌نگ ده‌لین
 (رنگ)
 بو‌یه‌مه: [ناو] میژه‌ری گولینگ‌دار. (دستار
 منگوله‌دار)
 بو‌ی هه‌نگه‌ل: بو‌ی ژیرباخه‌ل؛ بو‌کلیشه.
 (بوی زیربغل)
 بو‌یه‌ی نینوک: په‌نگی نانووخ په‌نگ کردن؛

رهنگی نینوک؛ (لاک ناخن)

بوئی؛ بهو هوئی؛ لهبر نهوه؛ پوکی؛ نهرا.
(باين علت)

بهئارپو: [ئاوهلئاو] ئارپودار؛ بهپرومهت. (با آبرو)
به ئاخري خهت گه يشتن: (۱) تا دوايي
كاريك چوون. (۲) هيو ليران و نزيك
به مردن. (به آخر خط رسيدن)

بهئارمانج: [ئاوهلئاو] خاوهن مهرا؛ بههيوای-
گه يشتن به مهرا؛ (هه دفمند)

بهئاره زوو: (۱) [ئاوهلئاو] بههيو؛ ئاواتخواز؛
بههيشی؛ بهههوي؛ ئاره زوومهند؛ تاهه زرو؛
ئوميدهوار؛ (۲) بهئيشتيا؛ بهتهواوی؛
تيروتهسهل؛ به ئاره زووی دل ته ماشام کرد. (با
آرزو)

بهئاره زووی دل؛ بهئيشتيای دل؛ تا رادهی
پيخوش بوون؛ بهئاره زووی دل سهيرم کرد. (تا
دل بخواهد)

بهئازموون: [ئاوهلئاو] فد؛ بهتهجروبه؛
ئه زموون وهر گرتوو. (ب مروقی دونياديدم.
دنيا ديد)

بهئازين؛ بهدهستوو. (۲) (ب) خاوهنی پي و
شوینی تايهت بو ئه نجامی کاریکه (دارای-
سيک)

بهئاستهم و دووبهلا؛ [بهنهت] ئه ندازه ييکی
زور کهم؛ به حال و دووبهلا؛ به عاستهم و دووبهلا
(خیلی کم)

بهئاکار: [ئاوهلئاو] (۱) به کردار؛
ههفتار چاک. (۲) (ب). ماقوول؛ ساحيی-
که سایه تی و مه زنی. (نيك کردار)

به ئاگاهيئان: [چاوگهت] وشيار کردن؛ بيدارمو

کردن؛ لهخه وهه لساندن؛ له خه و خه به-
ر کردنه وه. (آگاه کردن بيدار کردن)
بهئالشت: [ئاوهلئاو] خوروو دار؛ ئالوشاوی.
(ب) زور ئيرخواز يا ميؤخواز؛ به خوروو.
(حشری)

به ئاليقه دان: [چاوگهت] ئرخاندن؛ هه لسه
نگاندن. (بروارد کردن)

به ئامانهت؛ به ئه مانهت؛ سپاردن بو چه ند
وهخت. (ب) بو ئاگاليبوون و چاوهديري-
ليکردن؛ ئه وهتفه نگه به ئامانهت لای تو
داده نیم پوم راگره؛ (ب) بوکاتيکی ديار يکراو،
بو ماوه ييک به ئه مانهت ليره ماومه ته وه چه ند
پوژي تر ده پوم. (بطور امانت؛ موقتي)

به ئاواچوون: [چاوگهت] (۱) نو قوم بوون له
ئاوا. (به آب رفتن) (۲) (ب) له ده ست دان و
گوم بوون؛ سه رتي داچوون. (از دست دادن)
به ئاو و ئاورا دان؛ پرسک؛ هه ولدانی بي
مه ترسی؛ بي ترس خوخته خه ته ر. (به آب
واتش زدن)

به ئاوه دانسی نه زانين: (ب) به چ حساب
نه کردن؛ پويته پينه دان؛ به هيچ نه گرتن.
(بحساب نياوردن)

به ئاههنگ: [ئاوهلئاو] (۱) خاوهنی ئاههنگ و
ئاواز؛ ئاههنگ دار. (۲) به پيی زه رب، يان
(ريتم) ی ئاههنگی، جوولانه وه؛ (به ههواي
ريتمی خاوی و کرزی). (اهنگين؛ باضرب)
به ئجاندن: [چاوگهت] هاندان. (تير کردن)
به ئجين: [چاوگهت] ئووهره يی دامرکان. (آرام-
کردن)

به ئوک: [ئاوهلئاو] ناشيرين. (زشت)

به‌ئەدەب: [ئاوھلناو] بەنزاکەت؛ بەعەدەب؛

بەعەوہب؛ ژیر. (بادب)

بەئەرک: (۱) بارقورس؛ بەزحمەت. (بار

سنگین) (۲) بەئەرکی خوزانی: بە وەزیفە-

خوزانی. (بوظیفە) (۳) کەسیک کە زەحمەتی-

زوربێ بوکەسیکی تر. (زحمەتدار)

بەئەژمارە: بەبژاردە؛ بەدەسەندە. (باحساب و

شمارە)

بەئەم: بەم؛ بەئیمە. (بە این؛ بێما) بەئەمانە:

بەمانە: بەم شتانە؛ مەن بەئەمانەپازی

ناہم. (با این چیزها) (۲) لە دەست ئەوان دا نییە

بە ئەمانە (پیش اینهاست)

بەئەمەدا: بەمەدا؛ بەئەمەدا دیارە، لە پروی

ئەمەو. (از روی این؛ از این) (۲) بە ئەمەدا مەرۆ:

بەم جیگادا مەرۆ. (از اینجا)

بەئەو: بەو؛ بەئەو نییە؛ لە دەسەلاتی ئەودا

نییە؛ بەئەو نەبێ ناکرێت. (پیش او؛ در دست او)

(۲) بەئەو: لای ئەو، لای مەن نییە. (پیش او)

(۳) بەئەو چە لای ناییت: بەئەو شتە. بە-

وشتە. (با آن)

بەئەوانە: (۱) بەوانە؛ بەوانە، بەئیمە نییە؛ لای

ئیمە نییە. (پیش آنهاست) (۲) بە ئەوانە

ئەسپە کە ناگیردرێت: بەوکەسانە (با این

افراد) (۳) بەو شتانە؛ بەوانە ناکەوێت، بەوانە

نامرێت. (بە آن چیزها)

بەئەو جۆرە: بەوی ئاواھی؛ بەوی پەنگی؛ بوی-

پەنگی؛ بەو جۆرە. (اینطور)

بە ئیستراحت: (۱) بە ئیستراحت و خەوتن لە

جێدا چاک دەبێتەو. (۲) بە شینەیی؛ بە

کاوەخۆ؛ بە ئیستراحت کارە کە دەوام بەدە

زۆر پەلە مەکە. (با استراحت؛ بە گەندی)

بەئیشتی: (۱) دارای مەیلی خواردن. (با

اشتها) (۲) (ب) تەواو؛ بەئەندازە ی پێویست؛

بێلا مەزرا کە بە ئیشتی بخووسیت. (بەندازە

کافی) (۳) بە ئیشتیای تو نییە؛ بە مەیلی تو

نییە. (بە دلخواه)

بەئیمان: [ئاوھلناو] (۱) خاوەنی باوە و ئیتقاد.

(۲) (ب). مروقی راست و دروست. (با ایمان)

بەبادان: [چاوگەت] لە دەس دان؛ بەفیرۆ

چوون. لە ناو بردن (ب) خەرمان بە دەم باوە

دان؛ (بە باد دادن)

بەبا دریاگ: [ناو، بەر] (۱) بەبا دراو؛ ئەو شتە ی

دراو بە دەم باوە؛ (بە باد داده شده) (۲) بە-

فیرۆ لە دەس چوو. (بیاد رفته)

بەبارە: (۱) بارکراوە، لە ژێر بارداوە؛ (بارگیری

شده) (۲) بە سەمەر؛ بە بەهرە (۳) بەسەمە-

رە؛ بە بەهرە یە (بەهرە دار؛ با بهره‌داشت)

بەباریکدا خستن: [چاوگەت] بە لاییکدا

خستن؛ (ب) کارپێانەو؛ بیخە بە باریکدا یا

چاک یا خراپ؛ یە ک لایی کردنەو ی کاری.

(کنایی. تکلیف روشن کردن)

بەباسک و باهو: [ئاوھلناو] بەهیز؛ زەلام و

شان و قول قەوی. (گەردن کلفت)

بەباڤ: بادراو؛ کرژ. (رسییده شده)

بەباکردن: [چاوگەت] شت بە دەم باوە دان

بو پاک بوونەو؛ (ب) شەن کردن و لاتیل و

خەرمان بەباکردن. (با باد تمیز کردن بنشن

از گاه)

بەبالبران: [چاوگەت] (۱) لی کالینەو؛ بە-

نسیب بوون؛ ئەو کارە بابەتی تۆیە بە بالای

تو بپراوه. (شایان)(۲) به نه‌ندازه بوون؛ نه و
که‌وا هر ده‌لئی به بالای تو بپراوه. (به‌اندازه
بودن)

به بالا دا هه‌لگوتن: [چاوکه‌ت،] تاریف له
که‌سیک کردن؛ به شان و بالدا هه‌لگوتن؛
په‌سن کردن. (از کسی تعریف کردن)
به‌بای‌بال؛ به‌باوی‌بال؛ له‌سهره‌خو کار کردن؛
به‌کاوه‌خو؛ به‌هه‌وا‌ی‌شان. (بدون
عجله و بآرامی کار کردن)

به بای فنه‌نا چوون: (ب) نابووت بوون؛
فهوتان؛ (ب) تفر و توونا بوون. (به‌باد فنا
رفتن)

به‌بر: فد: [ناو] به‌ور؛ درنده‌یی که خه‌ت
خه‌ت. (بیر)

به‌بر: (۱) [ناوه‌لناو] به زاکون؛ به‌برشت.
(کاربر)(۳) بی پیوانه و دیاری کردن؛ دروینه
به بر هه‌لگرتن. (کنترات تخمینی)
به‌بلی به‌بان؛ به‌بله به‌بان؛ (ب) مندالی ساوا.
(نوزاد)

به بوق و که‌رنا: به هه‌را و هوریا. (ب)
به بالگاهشه؛ به‌پیکلام و بانگه‌شهی زور.
(بوق و کرنا)

به‌بون: (۱) بوندار؛ (هه‌روه‌ک پ‌یخانه به بونی)
(بودار) (۲) به هو‌ی بونه‌وه؛ به‌بونکردن؛
تانجی به‌بون که‌رویشکه‌کی دوزیه‌وه.
(بودار)

به‌به: [ناو] (۱) بیبیله‌ی چاو؛ بیبیله؛
ره‌شکینه‌ی چاو. (مردمک چشم) (۲) مندالی
ساوا. (نوزاد)

به‌به‌ران: [ناوه‌لناو] مه‌ری به‌ران‌خواز. (گوسفند

جفتخواه)

به به‌روه‌بوون: [چاوکه‌ت] (۱) ژنی که‌منالی
ساوای به به‌روه‌یه، به‌باوشییه‌وه‌یه. (۲) هه-
بوونی کات و زهمان و شتی‌تر (شهو زوری
به به‌روه‌یه). (کاره‌که زوری به به‌روه‌یه)؛
یان زوری به دمه‌وه‌یه؛ زوری ماوه‌ته-
واوییت. (۳) ده‌وام؛ به‌په‌که زوری به به‌روه
نه‌ماوه، کوئه. (مهلت داشتن؛ جاداشتن؛
ماندن؛ دوام.)

به‌به‌ز: [ناوه‌لناو] به‌نه‌فه‌س؛ بیهن دریز؛ به‌زدار؛
(ب) قه‌له‌و. (پرنفس. چاق)

به‌به‌غه: [ناو] به‌رخه‌به‌به؛ چه‌رمی شوپ بووی
ژپرملی‌گا یا هه‌ر گیانله‌به‌ریک. (غیغ)

به‌به‌له: [ناو] (۱) به‌به‌له؛ مندالی ساوا. (۲)
کناچه‌ی چاو؛ کناچه‌ی چه‌می؛ بیبوک. که‌چکا
چاقی؛ بیبیله‌ی چاو؛ (مردمک چشم)

به‌بیرئانین: [چاوکه‌ت] بیره‌ینانه‌وه؛ یاد
کردن؛ تاسه کردن.. (یاداوری. بیاد آوردن)
به‌پا: (۱) [ناوه‌لناو] نازا و گورج و گول

له‌پ‌گا رویشتندا؛ به‌له‌پا؛ خیرا و خوش
په‌وت. (سریع) (۲) [ناو] به‌سه‌ر دیم نه‌ک به‌پا؛
شعق به‌پا دمه‌وشیندریت. (با پا)

+ به‌پشت: [ناوه‌لناو] ده‌غل و دانی پ‌ر و بی
خالیا‌یه‌تی. (پ‌ر پشت)

به‌پیچ و قه‌مچ: (۱) به‌خوبادان و خو
هه‌لسووران. (باقرواطوار) (۲) چو‌مه‌که به
پیچ و قه‌مچه‌وه له شیوه‌کاندا ده‌روات. (پیچ
و تاب) (۳) (ب) ناز و غمه‌زه؛ فیل و ته‌له‌که.
(ادا؛ حيله)

به‌ت: [ناوه‌لناو] بی‌ته‌زموون؛ بی‌ته‌جروبه. (بی-

تجربه)

به تات: [ناو] درو؛ ریا. (ریا)

به تار: (ف. گیو) (۱) به دبه خت؛ شووم. (بد

بخت) (۲) چه تال؛ بینایی چاو. (دید چشم)

به تارافک: [چاوکه ت] نقوم بوونی پاپور و

گه می له تاودا؛ به ژیر تاومه وه بوون. (غرق

شدن)

+ به تاره: [ناو] گوله نگ؛ مهنگوله. (منگوله)

به تاک: (۱) [تاوه لئاو] به تال؛ تاواله. (تهی؛ باز)

(۲) به تاق؛ دژی به جووت. (مفرد)

به تالپا: [تاوه لئاو] ویلگهرد؛ بیکار. (ولگرد)

به تال کردن: [چاوکه ت] (۱) خالی کردن.

(خالی کردن) (۲) باطل کردن؛ پووج کردن.

(فسخ؛ باطل کردن)

به تالوکه: به پهله؛ به لهر. (با عجله)

به تال و هه تال: [تاوه لئاو] خالی و خوت؛ بیکار و

بی بار. (کاملاً خالی. بی کاره)

به تالیون: [ناو] به یک تیپ سهربازی هزار که-

سی له ئه رته شی تور کیدا. (یک تیپ سرباز

در ترکیه)

به تان: [ناو] ئاستهر. (آستر)

به تانه: [ناو] تیکه لوی میل و روئی به زره ک

بو شوشه پهنجیره دابهستن و پرکردنه وهی

درز و قلیشی تهخته ی دار. (بتونه)

به تانه کاری: [ناو] کاری تیهه لساوینی به تانه به

سهر درز و برینی تهخته و شتی دیکه دا.

(بتونه کاری)

به تاو: به پرتاو. (۱) به تالوکه؛ به پهله؛ به لهر.

(با عجله) (۲) به خوچ. (باتابش آفتاب)

به تاوار: [ناو] عاقیبهت و دهره نجام. (عاقبت)

به تخوو: [تاوه لئاو] بهد رموشت. (بد خو)

به ترییر: [ناو] به سر پییر. (پس پریروز)

به ترییرار: [ناو] به سر پییرار. (پس پییرار)

به ترمه: (ف. مشه) به ترومه؛ به ترومه؛ په یوهند

لیدانی دار. (پیوند زدن درخت)

به ترمه یی: [تاوه لئاو] به ترومه؛ به ترومه؛ تیکه ل

له چهند وشه یا چهند شت؛ دژی ساکار.

(مرکب)

به تری: [ناو] چاو ئیشه. (چشم درد)

به تفهر: [تاوه لئاو] به دفعهر. (زشت)

به تکه بهش: [ناو] قورمه به شه؛ چاله که.

(گورکن)

به تالاندن: [چاوکه ت] ماندوو کردن؛ هیلاک-

کردن؛ له بهین بردن. (خسته کردن؛ ازین

بردن)

به تله: [ناو] ته پکه؛ داومووسک؛ ته له. (دام

به تلی روژ؛ چهند کاتی له روژ. قسمتی از روز)

+ به تلین: [چاوگه] (۱) تیاچوون؛ به تلین؛

به تلان؛ (از بین رفتن) (۲) هیلاک بوون؛

شه کهت بوون. (خسته شدن)

به توره: [تاوه لئاو] (۱) به شیواز. (به راه. بطریق)

(۲) خاوهنی تیگه یشتن؛ زانا؛ به ئه دهه. (دانش.

با ادب)

به تووم: [ناو] (۱) جوریک سابوونه له روئی

فستق ده گیری. (نوعی صابون) (۲) [تاوه-

لئاو] خاوهنی توو؛ به ناوک. (دارای تخم)

به توون: (۱) به جهه ندهم. (به جهنم)

(۲) [تاوه لئاو] خویری؛ مروقی بی عار؛ مروقی

بی فمه ک و خویری و په ست. (انسان

لابالی)

به توونه: [ناو] (۱) به تانه. (بتونه) (۲) جوړی
 گول؛ باتوونه. (گل بابونه)
 به تهریه ت: [ئاوه لئاو] (۱) به نه دهب؛ زیر. (با
 ادب) (۲) تهریه ت کړاو؛ په عمه مل هاتوو. (با
 تربیت)
 به ته ک: [ناو] کوږ کوږ. که مواله؛ به دبه ده. (با
 قرقره؛ باغرقره)
 به ته گه: [ئاوه لئاو] به ته گ؛ بزنی نیرخواز.
 (حالت جفت خواهی نر)
 به ته ما: [ئاوه لئاو] چاوه پروان؛ به هیوا. (منتظر)
 به تیش ت: [ئاوه لئاو] ناوس؛ تولدار؛ زگېر.
 (آبستن)
 به جا: (۱) به جی؛ به وهخت؛ به جا:
 (۲) [ناو] له جیاتی؛ دووباره کردنه وه؛ حالتی له
 پینگ پونگدا نه گهر توپ له تور بکه ویت و
 نه چیته دهره وه؛ دووباره سرویس لیده دریته-
 وه (بجا)
 به جا: [ناو] حالتی مانه وه؛ مانه وه له جیگای
 خوی؛ به رهنده به جا: (ب) له یاریدا دوږاو
 لاده چی و یاری که ریکی تر له گه ل به رهنده دا
 یاری ده کا. (بجا)
 به جه ناین: [چاوگه ت] به جی هینان؛
 نه داوه کردن. (بجا آوردن)
 به جه م: [ئاوه لئاو] به بند؛ پته و؛ توند؛ خوږاگر.
 (محکم)
 به جیگه: (۱) له جیاتی؛ له باتی. (بجای) (۲)
 به وهخت؛ په سهند. (بجا)
 به جیماو: [ناو، بهر] (۱) که له پوور؛ میرات.
 (ماترک) (۲) دواکه وتوو؛ وه پاش که وتوو. (۳)
 (روښتن و ماله که یان لی به جیماوه). (بجا)

مانده)
 به جی هاوردن: [چاوگه ت] (۱) به جی هینان؛
 جیه جی کردن؛ نه دا کردن. (۲) ناسینه وه؛
 (بمبوروه به جیم نه هینايت): نه مناسیت (بجا
 آوردن)
 به چاودا دانه وه: [چاوگه ت] چاکی له گه ل-
 که سیک کردن و باس کردنی له لای خوی؛
 کولینه وه (ب) به پروودا دانه وه. (بروی کسی
 آوردن)
 به چاوه وه کردن: [چاوگه ت] چاو پیدا
 هه له هینان؛ به چاو پیکان؛ به چاوی پیس پیکان.
 (چشم زخم)
 به چکوو: [به ند] به شکم؛ به شکوو؛ به لکوو؛
 به لکم؛ به لکی؛ به لکین. (شاید)
 به چکه دانان: تره کین؛ زایینی گیانله به ری
 وه ک سه گ و پشيله و جر و جوولمه ور. (بچه
 گذاشتن)
 به چکه دهولمه مند: [ئاوه لئاو + ناو] منالی ماله
 دهولمه مند؛ مندالی مالی ساماندار. (ب) ده ست-
 بلاو؛ به هیممه ت؛ دلئاو. (بچه دارا)
 به چکه سوالکهر: [ناو] مناله فه قیر و سوالکهر
 (ب) [ئاوه لئاو] چاوچنوک. (بچه گدا)
 به چوکدا هاتن: [چاوگه ت] کول دان؛ به زین؛
 خوږانه گرتن؛ چوک دانانه سهره رز.
 (شکست خوردن؛ زانو زمین گذاشتن)
 به چه خستن: [چاوگه ت] به رفردانی ناژل.
 (بچه انداختن)
 به چه خوږ: نهو گیانله به ره وا به چکه ی خوی
 ده خوا. (جانوریکه بچه خودرا میخورد)
 به چه سرکه: [ناو] جوړیک که پرووی سهر

خوارده مهنی؛ میښووله ییک که سرکه هه
لیدینی؛ میښووله ییک که میوه ی کوڼ وگه نیو
هه لیدینیټ. (قارچ روی خوراک. پشه سرکه.)
به حال و دوو به آ؛ [ئاوه لئاو] به ئاسته م؛ زور کم؛
به حاسته م و دوو به آ. (خیلی کم)
به حټ: [ئاوه لئاو] گټ؛ ور؛ گټج. (گټج)
به حری: [ئاوه لئاو] (۱) پیوندیدار به به حر
موه. (بحری) (۲) زه ربایی؛ ده ربایی. (دربایی)
به حسی سهر؛ باسی سهر؛ قسه یا کاری پر-
مه ترسی که سهر به بها ده؛ توکز؛ بغه.
(خطرناک)
به حشینک: [ناو] (۱) ههناری نه گه یشتوو. (آنار
نارس) (۲) (ب) به حموت ناو شوریا گه سهو؛
بی شرم و حه یا؛ حه یا تکاو؛ بی نابروو؛ حه یا
نه ماو. (کنایه از بی حیایی)
به حهق: (۱) به مز (۲) له حه قیقه تدا؛ به راستی؛
به حهق پیای چاکه. (در مقابل مزد؛ به حق)
به خ؛ فیز؛ ثیفاده؛ فیز کردن به سهر که سیکدا.
(به خ مه که به خ ده که ی). «فولکلور» (فخر؛
افاده)
به خاو که وتن: [چاوگه ت] به جه مام که وتن به
هو ی شه که ت بوونی زور موه له ناو
(ماسوله) و خوند زهریک په یداده بی که
ماسوولکه رقه ده کا و دیشیت، به و حال ته ده-
لین به خاو که وتن. (کوفتگی بعلت خستگی)
به خپور: [ناو] به غپور؛ له دوو وشه ییک
هاتووه، به خ؛ خود؛ پوور؛ کور؛ واتا کوری
خود؛ به فه خفوری پادشای چین و تراوه.
(به عقیده چینی ها پسر خدا) به حټ:
[ناو] (۱) ته و کچه چوووه مالی به حټ؛ به حټی-

کرایه وه شسووی کرد. (ب) شوو کردن؛
(بخت) (۲) له حهرام گټرآن و دوړاندنی مال و
پاره یه؛ له ناو پستادا به حټه به واتای شانس
هاتووه؛ له فارسی و کوردیشدا ههر به و مانا
به کار ده ربیت، له پیښدا باختی (فارسی) یووه
که چاوگه ی کورتکراوی (باختن) به واتای
دوړاندن. (شانس؛ دور ریختن مال)
به ختان؛ هات؛ ئامه و؛ ئامه د. (آمد) به تیز و
تانه وه دژواتایه (نه هاتی)
به حټ بلیند: [ئاوه لئاو] به حټه وهر. (بخت بلند)
به حټ تاقیکردنه وه؛ تالا گرتنه وه. (ده چمه
سهری سولتانی شو دادی نا ییمه وه، به حټی
خوم و لیو تالی به تاقی ده که موه. (ب) به رد
به کیلی قهبری زیاره تگاوه چه سپاندن
بو تاقیکردنه وه ی به حټ و شانس. (بخت
آزمایش کردن)
به حټ چوونه به س؛ به حټ به ستران؛ دژی
به حټ کرانه و؛ به دبه حټی و نه هامه تی. (بخت
بسته)
به حټ خه وتوو: [ئاوه لئاو] به دتالا؛ به دشانس؛
به دبه حټ؛ بی ثیقبال. (بخت خفته)
به حټ کرانه وه؛ [چاوگه ت] به حټ پروو
تیکردن؛ (ب). شوو کردن. (بخت باز شدن)
به حټ که نوک: [ئاوه لئاو] به حټه وهر؛
خو شبه حټ؛ (ب) لیو که ن لیدانی شانس به
پرووی که سیکدا؛ بزه هاتنه سهر لیوی به حټ.
(خوشبخت)
به حټ که نوکی؛ به حټه وهری؛ نه وه ی شانس و
ثیقبالی بزه ی له سهر لیوه. (خوشبختی)
به حټ له درگادان؛ پروو هینانی ثیقبال؛ شانس

پروو تیگردن؛ خوشبه ختی به رهو پرووهاتن.
 (بخت در کسی را کوبیدن)
 بهخت و نیوچاو: [ناوِت] شانس و بهخت و
 نیقیبال. (لهم نیوچاوی نهو خانه دانه لهی چونه
 پیتی برهوه) «سوارم نیلختانیزاده». (شانس)
 بهخت وه رگه پروا: [ئاوه لئاو] بهخت وه رسوو پروا؛
 بهخت هه لگه پروا. (ب) نه هاتی و نه دامه ت
 پروو تیگردن. (بخت برگشته)
 بهخت وه کری: [ئاوه لئاو] شانس دار؛ بهخت-
 کراوه؛ بهخته مهر. (شانس دار)
 بهخت نه مهنه: [ئاوه لئاو] بهخت نه مهنه؛ بی-
 بهخت؛ بهد بهخت؛ شانس نه ماو. (بد بخت)
 بهخته باران: [ناوِت] مانگی دوو هه می به هار؛
 بهخته واران؛ بارانی کاتی به هاران که له
 جیگاییک دهباری و له جیگاییک ناباری.
 (باران بهاری شانس در منطقه محدود)
 بهخته بهاران: [ناوِت] بهرخی دوو ساله که
 دایدنن بو داشت تا بیته بهاران. (نگهداری
 بردهو ساله برای قوچ شدن)
 بهخته ک: [ناو] موته که؛ کابووس؛ سهنگ-
 سواربوون؛ بههووی ته زینی لهش له خهودا؛
 ههستی خنکان له خهودا؛ (بختک)
 بهخته واران: [ناوِت] بهخته باران. (بخت باران)
 بهخت یاری گردن: [چاوگه ت] باش هاتن؛
 بهخت به پیریوه هاتن؛ بهخت له گه ل بوون؛
 شانس پروو تیگردن. (بخت یاری گردن)
 بهختی به ستر او: بهختی نووستوو؛ شانس
 گریدر او؛ به کچی ده لین خوازینی که ری
 نه بییت. (بخت بسته)
 بهختی نووستوو: نهوهی دایمه تیده شکلی و

سه ر ناکه وی و هه ر خراپه دیته ریگای؛ به-
 د بهخت. بهد نیقیبال. (بخت خوابیده)
 بهخته وه ری: [به ره هه می چاوگه]
 بهختیاری؛ کامه رانی (بختیاری)
 بهخچه: [ناو] باخچه. (باغچه)
 به خشانندن: [چاوگه ت] (۱) به خشین. (۲)
 عه تا گردن. (۳) بهش گردن. (بخشیدن)
 به خشراو: [ناو بهر] (۱) لیسوورد؛ عافوو کراو.
 (عفو شده) (۲) شتی که در اییت به که سیک
 یان به خشرابی. (چیزی که بخشیده شده)
 به خودا شکانه وه: [چاوگه ت] خه جاله ت بوون؛
 شهر مه زار بوون؛ ته ریق بوون وه.
 (شرمند شدن)
 به خودان گردن: [چاوگه ت] یار هینان؛
 به روه رده گردن؛ خوبه ساحیب گردن.
 (پرورده گردن)
 به خو پراگه یشتن: [چاوگه ت] خه ریکی خو
 بوون؛ خو جوان گردن. (ب) چاک زیان؛
 خزمه تی خو گردن. (بخود رسیدن)
 به خو پرهم: به ته وژم هاتنه خواره وی چوم و
 سیلاو؛ بارانی توند و به خو پر. (سرعت آب
 سیلاب ورود خانه در حال پائین آمدن)
 به خو وه بوون: قه لهو بوون؛ زه لام و زه به لاح-
 بوون (چاقبوند؛ تنومند بودن)
 به خو یه وه: (۱) له خو یه وه؛ له خو پرا. (خود بخود)
 (۲) له گه ل خویدا؛ (به خو یه وه شهش
 نه فهرن). (با خودش)
 به خه بهر: [ئاوه لئاو] ناگادار؛ خه به ردار؛
 نه خه و توو؛ هو شیار. (با خبر)
 به خیر چی: سه ر خیراچی؛ (ب) بره به

سلامت. (ب) خودات له گهل. (خير پيش)

به خير هاتي: (۱) وه لامي به خير هاتي
كه سيك كه دپته ناو كوړ يان سلاو ده كا. (۲)
خوش هاتي: له كاتي خودا حافيزيدا. (خوش
آمدی)

به خير يهت: خير ي له گهل يي؛ به خير وه. (خير
باشد)

به خيلي: [ناو، بهر هه مي چاوگه] چكووسي؛
به غيلي؛ وه چم ته نكي؛ بهر چاوته نكي؛
رژدي؛ چرووكي؛ چاوچونكي؛ ثيره يي.
(حسودی)

به خيو: [ناو] دزي بي خيو؛ خاوهن دار (۲) به-
خيو كردن؛ به خاوهن كردن؛ په روه رده كردن.
(صاحبدار؛ سرپرستي كردن)

به خيووون: [چاوگه ت] به پيچوون؛ گوزه-
ران كردن. (اداره شدن؛ پرورش شدن) به-
خيو كار: [ناو بېك] به خيو كهر؛ به پيهر؛
په روه رده كهر؛ كه سيك كه به خيو ده كات.
(سرپرست؛ پرورش دهنده)

به دثاډگار: [ناو له ناو] ناشيرين؛ ناهه ز؛ دزيو؛
خوين تال؛ به دغه ر. (زشت)

به دثاكار: [ناو له ناو] كردار خراب؛ كار خراب؛
كه سيك كه كرده وي خراپه؛ ثاكار خراب. (بد
عمل)

به دثاهه نك: [ناو له ناو] (۱) دهنك ناخوش؛
ثاهه نك ناخوش. (۲) رېتم و زهري ناپه سهند
له موسيقادا. (بد آهنگ)

به دثوتوو: [ناو له ناو] كووتال و جل و بهرگي كه
ثوتوو (ثوتوو) هله نه گري. (بداتو)

به دثوغر: [ناو له ناو] به ديومن. شووم؛

نامو باره ك. (شوم)

به دته حوال: [ناو له ناو] فد: (۱) حال خراب. (۲)
ناساغ و دستكورت؛ زبان تال؛ ژيوار ناخوش.
(بد احوال)

به دته سل: [ناو له ناو] فد: نار هه سن؛ خراب (بد
اصل)

به دته نجام: [ناو له ناو] فد: عاقبه ت خراب؛
دواړو ژ رهش؛ عاقبه ت شه ر. (بد انجام)

به دثيخلاق: [ناو له ناو] به دخوو؛ به دغه ر؛
به دكردار؛ په رفتار خراب (بد اخلاق)

به دثيقبال: [ناو له ناو] به خت رهش؛ به دشانس؛
بييه خت. (بد اقبال)

به دارفه كرن: [چاوگه ت] (۱) دارداكري، هه-
لواسين؛ ثاويژان كردن به ديوار يانداردا.
(اويژان كردن) (۲) له سپداره دان. (دار زدن)

به داري نه حله تاجوون: رازي نه بوون به هيچ
كلوچي؛ پاچه قاندين له مبهستي.
(به هيچوجه راضي نشدن. لڅ كردن)

به دانسته: (۱) له روي نه قله وه. (۲) به
ثاگاداريه وه. (۳) به ثاغه س؛ ده س نهغه س. (از
روي عقل؛ با آگاهي؛ عمدي)

به د بد ي: [ناو له ناو] (۱) كه سيك كه خراب
دهدا يان ده داته وه. (۲) (ب) قه رز كويز. (بد
بده)

به دپسين: [ناو له ناو] زور ژرډ له سهر
سهندنه وي قهرز. (بدبستان)

به دبو: [ناو له ناو] بوگه ن؛ بوډن. (بد بو)
به دبه ختانه: فد: له به ختي خراپه وه (ب)

به دباخه وه؛ مه خابه ن؛ له شانس خراپه وه.
(متأسفانه)

به دبه ختی: [ناوبه ره می چاوه] (ب) چاره رشی؛ خاک به سهری؛ قور به سهری؛ کولولی؛ به له ننگازی؛ پوژه ره شی؛ نه هامه تی؛ نه دامه تی؛ دامای؛ هه زاری؛ به دچاره یی؛ سیابه ختی. (بدختی)

به دبیز: [ئاوه لئاو] خراپه ویز؛ قسه ناخوش؛ زبان ناخوش؛ قسه تال. (بدگو)

به دپه سهن: [ئاوه لئاو] بی سه لیه له به رگه م- کردن دا؛ گهن په سهند؛ شتی خراب په سهنه کهر. (بد پسند)

به دیوز: [ئاوه لئاو] خوبه زل زان؛ پوزو فیزی- بیجی. (متکبر)

به دتوخم: [ئاوه لئاو] (۱) نا په سهن. (۲) نیره ی گیانداریک که به چکه یا مندالی چاکی لی- نه که ویته وه. (بد تخم)

به دچاپ: فند نوو سراوه ییک که چاپه که ی باش نه بییت؛ که ره سته ی چاپ که باش چاپ نه کات. (بد چاپ)

به دچاو: [ئاوه لئاو] چاوپیس. (چشم شور) به دحال: فند [ئاوه لئاو] (۱) به د ژیاوار. (۲) حال نه دار، نه خوش. (بد حال)

به دحساب: فند [ئاوه لئاو] خوو گرتوو به به دحسابی؛ حیساب کویر؛ قه رز کویر؛ (ب) مالی خه لک خوور (بد حساب)

به دخواز: [ئاوه لئاو] خراپه ئاره زوو ده کابو خه لکی تر. (ب) دوژمن. (بد خواه) به دخوراک: [ئاوه لئاو] (۱) خوو گرتن به خوارده منی خراب. (۲) هه موو خوراک ی نه خواردن و قیزو بیژ کردن. (بد خوراک)

به دخوو کردن: [چاوه گه] ئازه ل یا مرووف

فیبری خوو و خده ی خراب کردن؛ پموشتی- خراب فیبر کردن. (بد خو کردن) به دخووی؛ [ناوبه ره می چاوه] کاری به دخوو؛ به دپه فتاری؛ به دپه ووشتی؛ پلمه رووی؛ لاساری؛ نه گونجاوی؛ ناوچاو گرزی. (بدخویی)

به دخهت: خهت ناخوش؛ خهت ناشیرین؛ دزی خوش خهت. (بد خطا)

به دخهت: [ئاوه لئاو] (۱) که سیک که درهنگ- خهوی لی ده که وی؛ (۲) که سیک که له خه و رچه نی تیر خهوی لی نه که ویته وه و به دخه بیی؛ خه و زراو. (بد خواب)

به دخه یال: [ئاوه لئاو] خه یال خراب. (ب) دل- بیس؛ به دگومان. (بد خیال)

به دده ست: [ئاوه لئاو] (۱) دهشت خراب؛ (ده- شت، هه وه لین پاره ییکه که دوو کاندار له موشته ری وهری ده گری) هه رگا له دهستی که سیک وهری بگریت که ودمی خراب بییت - ده لین به د دهسته یان به د دهشته. (۲) ده ست- قورس بو لیدان یا قهرز لی وهر گرتن. (بد دست)

به ددیمهن: [ئاوه لئاو] پوآلهت ناشیرین. (بد منظر)

به در: فند [ئاو] دیار بوونی باز نه ی ته وای مانگ له شهوی چواره ده همد. (بدر)

به در: [ئاوه لئاو] (۱) خاوه منی بیرو باوه ری خراب. (۲) که سیک که ریگای خرابی- گرتیته بهر. (۳) لاری؛ ریگای خراب (۴) جیگاییک که ریگا که ی سه خله ته. (بد راه) به درایی: [ناوبه ره می چاوه] (۱) به ریگه ی-

خرابدا پرویشتن؛ (۲) خواهنی بیر و پای-
 خراب، (۳) لاپیی کردن. (بدراهی)
 بهدرک: [ئاوهلناو] رق ههستوو؛ کهله رهق؛
 سهر سخت؛ کینهیی. (کینهیی. سر سخت)
 به دروخستنهوه: [چاوگهت] درو به پروودا
 دانهوه؛ دهرخستنی درو؛ راستی وتنی قسهی
 دروژن. (نمایاندن دروغ)
 بهدرپوژ: [ئاوهلناو] کهسیک که بهروژ خراب و
 توو په یهو به شهو چاکتره. (بد روز)
 بهدرهفتاری: [ناو بهرهمی چاوگه] نیشاندانی-
 کردهوی دزیو؛ کردهوه خرابی و ئاکار خرابی
 لهگل خه لک. (بدرفتاری)
 بهدرهگه: [ئاوهلناو] لهشی کهسیک ده ماری
 دیار نه بییت و بهزحه مت ده ماری بو دهرزی
 وه شانندن په دیدابییت (بدوزیته وه). (بدرگ)
 بهدرهنگ: [ئاوهلناو] رهنگ ناشیرین؛ ناحهز. (بد
 رنگ)
 به درهنگ خستن: [چاوگهت] وه درهنگ-
 خستن؛ کار راگرتن بو ماوه ییک؛ خستنه
 دوواوهی نهنجامی کاریک. (به تا خیر انداختن)
 بهدرهوشت: [ئاوهلناو] بهدکردار؛ بهدرهفتار؛
 بهدخوو. (بد روش)
 بهدرهوشتی: [به رههمی چاوگه] کار و پهوتی
 بهدرهوشت؛ بهد خوویی؛ ئاکار خرابی؛
 بهدرهفتاری. (بد روشی)
 بهدری بوون: [چاوگهت] لاپی بوون؛
 رهوشت خراب بوون. (بدرهشدن)
 بهدزمان: [ئاوهلناو] جنیو فروش؛ زمان پیس،
 بهدبیز؛ زمان شر؛ دهم شر. (بد زبان)
 بهدسروش: [ئاوهلناو] بهدزات؛ بهدسهسل؛

بهدخوو. (بدرشت)
 بهدشانس: فد: [ئاوهلناو] بهدثیقبال؛ بخت په-
 ش. (بدبخت)
 بهدشهو: [ئاوهلناو] کهسیک که به شهو
 رهفتاری خراب بییت و بهروژ چاکترییت
 (کسی که شب ها بد اخلاق باشد)
 بهدشیوه: [ئاوهلناو] ناشیرین؛ بهدقیافه؛
 ئیسک گران؛ دزیو. (بد قیافه)
 بهددهف: [ئاوهلناو] شووم؛ بی ودم ناشیرین؛
 ناحهز؛ ئیسک گران. (بد یمن)
 بهددهرجام: فد: (ف. مشه) پاشه پروژ خراب؛
 ئاخرشه پ. (بدهرجام)
 بهدقومار: [ئاوهلناو] له قوماردا-
 گزوم؛ کایه شیوین؛ (بد قمار)
 بهدقهدهم: [ئاوهلناو] قهدهم شه؛ کهسیک که
 نهها مهتی بییت، بجیته ههرجی ده بیته هو
 شه و ناخووشی؛ قهدهم په ش. (بد قدم)
 بهدقهواره: [ئاوهلناو] قه لافهت ناشیرین؛
 قه دوبالا ناشیرین. (۲) زهویک که ناپیک و
 ناله بار و ناپیژه بی بو دروست کردنی خانوو.
 (بد قواره)
 بهدکاره: فد: [ناو] ژنی خراپه کار؛ ژنی کردهوه
 خراب. (بدکاره؛ فاحشه)
 بهدکردار: فد: [ئاوهلناو] کردهوه ناشیرین؛
 کار ناشیرین؛ بهدرهوشت. (بد کردار)
 بهدگل: [ئاوهلناو] بهدگل؛ (ف. مشه) بهدخاک؛
 ناشیرین و کریت و ناپیک (بدگل)
 بهدگوشت: [ئاوهلناو] (۱) خویتتال؛
 ناشیرین. (۲) کهسیک که برینی درهنگ
 ساپیز ده بییت. (بدگوشت)

به دگومان: [ئاوه لئاو] به دین؛ دل ییس؛
 دووشک؛ دل چه پهل. (بد گمان)
 به دگوز: [ئاوه لئاو] په وشت خراب و تووړه؛
 بیانوو گر. (بد ادا)
 به دگوئی: [ناو، بهرهمی چاوگه] به دیبزی؛
 به دزیانی؛ خراپه یبزی؛ خراپه ی که سیک
 گوتن. (بد گوئی)
 به دل: [به ند] (۱) په سهند (به دلهمه). (پسند) (۲)
 [ئاوه لئاو] به جه رگ؛ (به جورته)؛ بویر.
 (باجرت)
 به دل وداو: [به ندت] به داوخوازیکی له دلوه؛
 (ب) داخوازیکی له کانگای دلوه؛ به نیشتیای-
 دل. (از تهل)
 به دل وگیان: [به ند] به دل وداو؛ به گیان و دل
 داوخواز کردن؛ داوخواز کردن له ناخی دلوه.
 (از جان و دل)
 به دله غاوی: [ناو، بهرهمی چاوگه] سهربادانی
 نه سپله کاتی له غاو کردن؛ که له وه کیشی؛
 سهریچی؛ نا فرمانی (نافرمانی)
 به دله وه گرتن: [چاوگه، ت] له دلدا مانی
 باندوړی کرده وه یان قسه ی ناخوش و له بیر
 نه برنده وه ی. (بدل گرفتن)
 به دله وه نووسان: (۱) گوشین به سینگه وه؛
 پی خوش بوونی خوراک و خواردنه وه، نوشی
 گیان کردن؛ (نه ت هیشت نانه که م
 به دله وه بنووسی، لیت کردم به زه هری مار)
 (به سینه چسپاندن؛ نوش جان کردن)
 به دمو عامه له: [ئاوه لئاو] له موعامه له دا جیر و
 بیانوو گر؛ سهرسهخت له مامه له کردن. (بد
 معامله)

به دمه زه به دمه ززه. [ئاوه لئاو] تام ناخوش؛
 مه زه خراب؛ تام ناخوش. (بد مزه)
 به دمه زه به دمه سسه وه؛ خاوه نی دین و
 ثابین و مه زه به بی ناشایست و دزی دینی
 جه ماوه؛ زیاتر بو جوینه (ب) بی دین؛ بی-
 ثوول. (بد مذهب)
 به دمه ست: [ئاوه لئاو] ناکار خراب له کاتی
 مه ستیدا؛ ناگا له خوېران له کاتی مه ستی دا. (بد
 مست)
 به دمه سه به؛ به دمه زه به؛ بو جوینه.
 (بد مذهب)
 به دمه وه دان: [چاوگه، ت] (۱) پروو پیدان؛ به
 دمه وه دان. (۲) شل کردن؛ گوریه که شوړ
 که ره وه و که م که م بیده به دمه میوه. (۳) ماوه
 پیدان بو کردن کار ی. (۴) شتی خسته
 سهرشتیکی تر له جنسی خو ی؛ باغچه که ده
 دمه ده م ه ساره که. (رودان؛
 به سرانداختن؛ میدان دادن. شل کردن)
 به دمیگتون: فد؛ [ناو] وه رزشیکه که به راکیت
 و توپی په ردار ده کریت. (بد میتون)
 به دناو کردن: [چاوگه، ت] ناو به خراپه زړاندن؛
 ناوی په کی به خراپه خسته سهرزمانان. (بد
 نام کردن)
 به دنوما: [ئاوه لئاو] رواله ناشیرین. (بدنما)
 به د نیژاد: [ئاوه لئاو] به د په سهن؛ به دته سل؛
 به د توخم؛ به د په گز. (بد نژاد)
 به دنیست: [ئاوه لئاو] ناره زوی خراپه ده-
 کا؛ به دخواز؛ به دنیهاد؛ نیست خراب؛ دهروون-
 خراب. (بدنیت)
 به دوا دا چوون: [چاوگه، ت] (۱) چوون

به شویندا بو بانگکردن. (رفتن به دنبال کسی)
 (۲) له پشت سهرهوه روښتن. (پشت سر رفتن)
 (۳) پښکا و ټاکاری که سیګ هه لږتن؛
 (دنباله رو) (۴) وه شوین کاریک که وتن.
 (پیگیر بودن)

به دوا داناردن: [چاوگه،ت] (۱) به دوا دا
 هه ناردن؛ ناردنی که سیګ بو بانگ کردنی
 که سیګی تر. (دنبال فرستادن) (۲) دوا به دوا ی
 که سیګ، په وانه کردنی که سیګی تر. (پشت سر
 کسی روانه کردن)

به دوا داهاتن: [چاوگه،ت] (۱) به ربوونه وه یا
 شل بوونه وه ی بار له سهرپشتی باره بهر بو
 پشته وه. (افتادن بار از عقب ستور) (۲)
 که سیګ که هاتوه به شوین که سیګدا که بییاته وه.
 (دنبال آمدن) (۳) له پشت سهر که سیګه وه
 روښتن. (پشت سر آمدن) (۴) چه مینه وه یان
 که وتن به پشستا. (ب) نوشوست هیان.
 (به پشت افتادن؛ تنزل)

به دوور زانین: کاری که دوور له چاوهروانی
 بیت؛ دوور له خه یال؛ دوور له چاوهروانی؛
 دوور له باوه؛ (دور از انتظار)

به دهره تان: (۱) به موله ت؛ فورسه ت پیدهر.
 (دارای مهلت) (۲) [ټاوه لټاوه] بهر ټاواله؛ بهر نه-
 گیراو؛ یان و بهرین. (جلوباز؛ وسیع؛ گسترده)
 به دهره ک: (ب) به تـوون؛ به جه حـنـدم.
 (به جهنم)

به دهست وبرد: [ټاوه لټاوه] (ب) له کاردا خیر!-
 کارامه؛ دهست سفک؛ زیره ک. (سریع در کار)

به دهسته وام؛ به هره وه؛ به گهل کردن و به
 دسته واو؛ به کومه کی که قهره بوو بکریته وه

ههره وه جوړه کومه که؛ قهرزی کومه ک به-
 کومه که. (کمک متقابل)

به دهسته وه بوون: [چاوگه،ت] (۱) شتی که له
 ناو دهست دایه. (۲) نزدیکی ته واو بوونی-
 کاریک؛ به دهسته وه به ته واو بییت، خه ریکه
 ته واو ده بییت. (۳) که رهسته بییک که دایم له بهر
 دهست دا ټاماده بییت. (۴) که سیګ که دایم بو
 ټنه جام دانی کار و بار له بهر دهست داییت. (۵)
 خه ریک بوون به ده سپییکی کاریک؛ کاریکم
 به دهسته وه به. (در دست بودن)

به دهم ټاوه وه دان: [چاوگه،ت] (۱) شتیک
 خسته ناو ټاویک که دهر وا. (به آب جاری
 انداختن) (۲) (ب) به فیرو له دهست دان. (از
 دست دادن)

به دهم باوه دان: [چاوگه،ت] (۱) سپاردن به با؛
 به بادان؛ توزه که ی دابه دم باوه. (۲)
 به ویلخه رچی سامانه که ی خو ی دا به دهم باوه؛
 (ب) له ناو بردن. (به دست باد سپردن)

به دهم دادان: [چاوگه،ت] (۱) قسه لی پرینه وه
 و پیدهنگ کردن؛ له دهم راکیشان و لیدان.
 (ساکت کردن) (۲) وه لامي رقم دانه وه.
 (تودهن زدن)

به دهم دا دانه وه: [چاوگه،ت] بهر په رچ دانه وه ی
 قسه. (حرف کسی را قطع کردن)

به دهم دانان: [چاوگه،ت] (۱) به دهم دا
 چه سپاندن؛ ټاوه که ی به دهم دا نا، چزانندی به
 ده میا؛ (۲) رشانه وه. (۳) (ب) شیوه دان؛ ټه و
 مندا له چه ند له بابی ده چی ده لی به دهم
 داینا وه. (گذاشتن روی دهان؛ با دهان
 گذاشتن)

به دهمه داهاته وه: [چاوه گهت] جوابه جه نگی؛

شه رده مندوو کی. (جوابگوئی)

به دهم ریگاو: له حال و له کاتی ریگه
رویشتن دا؛ به دهم ریگاو گورانی ده لی.

(ضمن راه)

به دهم که سیکه وه چوون: [چاوه گهت] (ب)
به فریای که سیک که وتن؛ چوون بو ئاریکاری
که سیک؛ (ب) به دهنگ و هاواری که سیکه وه
چوون؛ (۲) پیشوازی کردن. (به کمک کسی
شتافتن؛ به پیشواز رفتن)

به دهمه وه بوون: [چاوه گهت] (۱) شتیک که
به دهمه وه یه؛ سیوه که ی به دهمه وه یه. (دردهان
بودن) (۲) بوونی کات و مولهت؛ زورم به
دهمه وه نییه پیریوومه. (مهلت) (۳) به به ره وه
بوون؛ به رین بوون. (وسعت) (۴) له
به رده ستدابوون و به دهور و پشت دا هاتن
و خزمهت کردن. (خدمت کردن) (۵) نه و به ره
زوری به دهمه وه نه ماوه ده درپیت؛ واتا به رگی
نه ماوه. (استحکام)

به دهمه وه دان: [چاوه گهت] (۱) به دهمه -
وه کردنی خوراک. (دهن گذاشتن) (۲) پرو
پندان و پرو دار کردن. (رو دادن) (۳) ورده
ورده شل کردنی تمناف. (شل کردن طناب)
(۴) نه و قوماشه کورته بده به دهم له تیکی
ترموه. (اضافه کردن)

به دهمه وه روین: [چاوه گهت] (۱) هه لکه وتن
و به سه ره وه روین؛ سه رنگردان. (سکندری
خوردن) (۲) نه و دیواره به روخینی زیاتری
به دهمه وه نه روات و نه یداته دهمی. (بیشتر
شدن؛ اضافه شدن)

به دهمه وه هاتن: [چاوه گهت] (۱) لاییک له
دیواره که ده روخینی نه ولاکه ی تریشی
به دهمه وه دیت. (اضافه شدن و همراه)
(۲) به فریای که سیکه وه هاتن. (۳) پیشوازی -
لیکردن. (به کمک آمدن؛ به پیشواز رفتن)

به دهم یه که وه بوون: [چاوه گهت] (۱)
به هاواری یه ک گه یشتن. (به داد هم رسیدن)
(۲) پیکه وه چه سپاو؛ یه کپارچه. (یکپارچه)
به دهورا هاتن: [چاوه گهت] (۱)
خولانه وه و گه ران به دهوری شتیکدا. (دور
چیزی گشتن) (۲) له دهور گه ران و خو به
قوربان کردن؛ (قربان صدقه رفتن) (۳) (ب)
خزمهت کردن و ئاگالیون و خه ملاندن و
جوان به خپو کردن. (خدمت کردن)
به دهه هن: [ئاوه لئاو] دلاوا؛ ده سلاو؛ دهه نده
و به هیمهت. (بخشنده)

به دیاره وه بوون: [چاوه گهت] (۱) به دیارو

بوون؛ شتی که دیاریت؛ له به رچاو؛

دیاریوون؛ خوبووون؛ (مرئی؛ پیدا بودن) (۲)
به لاهودانیشتن؛ ئاگا لیووون. (نگهداری)

به دیاره وه دانیشتن: (۱) [چاوه گهت] (ب)
چاوه پروانی بو پی گه یشتن و هاوسه ری، تاگه -
رانه وه و یه ک دیتن؛ وه ک، چاوه پروانی -
کچییک و شوو نه کردنی تا گه رانه وه ی ده -
زگیرانه که ی له دوور و لاتان. (در انتظار
نشستن) (۲) ئاگا لیووونی نه خوش.
(پرستاری)

+ بهر: (۱) به؛ دلشاد بهر؛ دلشاد به؛ (۲) له پ؛
به ری ده ست؛ له پی ده ست. (باش؛ کف دست)
+ بهر: [ئاو] دهره وه؛ بهر که رده ی؛ دهر کردنه -

دهرهوه؛ نامای بهر: هاته دهرهوه؛ (بیرون).

+ بهر: [ناو] (۱) تهو پاناییه که پاله له دروینه دا دیاری ده کا بو دوورینه وه < پاله. (انتخاب عرض درو) (۲) دوورینه وه یه که کهرت و بی وچان گرتن (درو یک عرض معین در یک بار) (مهودا؛ ماوه؛ بهری تهنگانه کورته. (چشم انداز؛ مدت)

بهر: [ناو] قهراغ؛ کهنار؛ لیو؛ لیوار. (کنار)

بهرئاف: [چاوگهت] پهراو؛ قهراغ زهریا. (کنار دریا، ساحل)

بهرئافیتن: [چاوگهت] بهرخستن؛ بهر فریدان؛ مندا ل لمبارچوون. (سقط شدن بچه) بهرئاگر: [چاوگهت] (۱) کوله وهژ. (چوب آتش بهم زن) (۲) بهر ئاگر؛ پیشه وه و پرو به ئاور. (روبه روی آتش) بهرئانین: [چاوگهت] (۱) پیشکesh کردن (پیشکeshی) (۲) بهر هینان؛ سمه رهینان. (بهرمدان)

بهرئاو: گیای قناولی؛ بو چلکی سی باشه. (منداب)

بهرئاو له: [ئاوه لئاو] پیش بهتال؛ بهر نه گیراو؛ بهر فراوان. (وسیع)

بهرئندام: [ناو] خو دیاری کردن بو دهنک - دان و بهر گهم بوون. (کاندیدا)

بهرئندامی: کاری خو دیاری کردن بو هه لئباردن و دهنک دان و بهر گهم بوون. (کاندیدایی)

بهر: [ناو] بلا؛ با. (بگذار)

بهرابه ریتی: [ناو] بهر ههمی چاوگه [بهرامبه ری؛ پرو به پرو ویستان؛ رموتی ملانی و بهر هنگاری و هاوهیزی. (حالت برابری و

(رقابت)

+ بهرات: (۱) تاجری نامه ییکی ده نووسی بو تاجریکی دی که پاره ی دیاریکراو له نامه که دا بدا به ساحیبی نامه که (له قه دیم دا) نه مرو بانگ ههر بهو شیوه ئیش ده کا و بهو نامه ی بانکییه ده لین (بهرات) (۲) جه ژنی بهرات. (۳) مووچه (موچه) ی کریکار و نوکهر و رهنجبه ر. (برات)

بهرات: (ف. مشه) به لگه؛ ئاوه ند؛ ده لیل؛ رهزا- یه تنامه ی گهوران. (رضایتنامه بزرگان)

+ بهرات: [ناو] به لگه ییکه که له سونگه یه وه که سیک له که سیکی تری ده ویت که له کاتیکی دیاریکراودا پاره ییک بدا به که سیک یان شویتیک. (برات)

بهرات کیش: [ناوی بک] بهرات نووس؛ که سیک که دهره وهسته پاره ی بهرات له کاتی دیاریکراودا بدا به بهرات گر. (براتکش)

بهرات گر: [ناوی بک] (۱) که سیک که پاره ی- بهراته که له واده ی دیاریکراودا له برات کیش ومرده گری. (برات گیر)

بهرارو: دهرینیت؛ دهر کیشیت. (دریوارد)

بهراره وی: [بهنه د] بهراگوزهری؛ بهه لکه هوت؛ له نا کاو. (اتفاقی)

+ بهرازه: [ناو] (۱) تهخته داری کورت و قهوی له بهینی کوله که و کاریتهدا؛ سه رکوله که؛ تانج کوله که. (۲) ناغزوونه؛ ئافزوونه. (۱) سر ستون. ۲. سگک)

بهرازی می: مالوس. (خوک ماده)

بهرازی نی: یه کانه. (گراز)

به‌راژو: [ئاوه‌لئاو] به‌ره‌وژوور؛ سه‌ره‌وژوور. (سر بالا)

به‌راژوئی: [ناو] سه‌ره‌وژووری. (سر بالایی)
به‌راست: (۱) به‌لای راست‌دا. (بطرف راست)
(۲) به‌راستی و بی‌درو. (براستی) به‌راش:
[ناو] جوړیک چیشک‌یه. (نوعی گنجشک)
به‌راشو: [ناو] به‌رشو؛ جل و به‌رگی‌ک که بو
شووشتن داده‌نریت. (رخت برای شستن.
رخت چرک)

به‌راشه: [ناو] جوړیک بالنده‌یه. (نوعی پرنده)
به‌راف: په‌راو؛ قه‌راغ زم‌ریا. (کناردریا، ساحل)
به‌رافیتن: [چاو‌گه‌ت] به‌رهاو‌یزتن؛ به‌رخستن؛
به‌ر فریدن. (انداختن جنین)
به‌رافیزک: [ناو] به‌رها‌فیزک؛ زی‌ره‌وشان.
(زرافشان)

به‌راکردن: به‌غار؛ به‌ه‌لآتن. (با دویدن)
به‌راگر: (۱) به‌رئاگر. (۲) کو‌له‌وه‌ژ.

(۱) جلو‌آتش. (۲) چوب به‌مزدن آتش‌تنور)
به‌رامبه‌ری کردن: (۱) وه‌ک یه‌ک‌هاتنه‌وه و
یه‌کسانی. (یکسان بودن) (۲) به‌ری‌ره‌ک‌انی
کردن؛ و نه‌به‌زین. (رقابت)

به‌رامپیل: [ناو، ت] (۱) به‌رانپیل؛ به‌ره‌ه‌لیینه.
(پیش‌بند) (۲) [چاو‌گه‌ت] به‌رانبه‌ری کردن؛
به‌رامبه‌ره‌کی. (۳) به‌ران‌بم. (برابری و رقابت؛
پیش افتادن و دور زدن)

به‌ران‌بازی: [ناو] شه‌ره‌به‌ران. (جنگ قوچ)
به‌رانبه‌ری‌بوون: (۱) روو به‌رووی یه‌ک بوون.
(۲) هاوتابوون؛ هاو‌کیش بوون؛ هاو‌نه‌ندازه-
بوون؛ هاو‌قه‌دبوون. (۳) به‌ران به‌ر
بوون) (ب) کاتی به‌ران به‌ردان بو‌نیو می‌گه‌ل.

(روبه‌روی هم بودن؛ برابر بودن؛ زرها کردن)
قوچ به‌میان‌گله)

به‌ران به‌ردان: (۱) به‌ران کردنه‌نیو می‌گه‌ل.
(تگه‌را با گله‌همراه کردن)
(۲) به‌ران‌به‌ر دان. حاله‌تی به‌یه‌ک‌گرتن؛
هه‌ل‌سه‌نگانیدن؛ پی‌ک‌گرتن؛ روو به‌روو دانان
(مقابله)

به‌ران‌به‌ری نه‌کردن: به‌رگ‌هی شتیک نه‌گرتن؛
نه‌واندن؛ کو‌ل‌دان؛ به‌زین؛ هیز پی‌نه‌شکان؛
هاوسه‌نگ نه‌بوون؛ هاوشان نه‌بوون.
(مقاومت نکردن. برابری نکردن)

به‌ران‌پوژ: پوژ به‌ران؛ لووت به‌ران؛ که‌پوی
کوو‌ری دهر په‌ریو. (دماغ عقابی) به‌ران‌کی:
[ناو] به‌ران‌ه‌ک؛ تلیامه‌زن؛ قامکه‌گه‌وره.
(انگشت شست)

به‌ران‌ه‌جنگی: (۱) به‌رانی تاییه‌ت بو
شه‌ر. (قوچ جنگی) (۲) شه‌ره‌به‌ران. (جنگ
قوچ)

به‌ران‌ه‌ک: [ناو] قامکه‌گه‌وره‌ی ده‌ست؛ تلیا
مه‌زن. (انگشت شست)

+ به‌رانی: به‌سه‌ر له‌یه‌ک دانی‌که‌ل و
حه‌یواناتی دیکه؛ کشانه‌وه‌دواوه‌بو‌خو به
یه‌ک‌دادان. (ها‌ره‌ی گو و دوو قرانی، لیک
ده‌کشانو به‌رانی) (فول‌کلور). (شاخ به‌شاخ)

به‌رانی‌خودادان: (ب) په‌شیمان بوون و داخ و
حه‌سره‌ت دهر برین بو‌له‌ده‌س چوو به‌ده‌ست
به‌سه‌ر راندا دان. (کنایه‌ی اظهار تأسف و
بادست به‌زانو کوبیدن)

به‌راوان: [ناوی‌یک] پار‌یزه‌ر؛ چاودیر. (محافظ)
به‌راوه‌به‌ر: [ناوی‌یک] رپی‌ه‌ر؛ به‌ری‌وه‌به‌ر.

(مدیر)

بهراوهرد: (۱) هه لسه ننگاندن له گووتره. (برآورد)
(۲) هاتنه دی؛ ئاواته کم بهراوهرد بوو.
(رسیدن به آرزو) (۳) بهراوهردن؛ ده رهینان؛
پیشهش بهراورد؛ پیشه‌ی ده‌رهینا. (درآوردن)
بهراویژ: [ناوی یک] به‌رهاویژ؛ به‌رفریده‌ر؛
ناژملی که به‌رده‌خا. (بچه‌انداز)

به‌راویژ: [ئاوه‌لناو] خاوه‌ن راویژ؛ به‌ته‌گبیر. (با
تدبیر)
به‌راویژتن: [چاوگه‌ت] به‌رخستن؛

له‌بارچوون؛ به‌رهاویژتن. (بچه‌انداختن و
سقط شدن)

به‌راویژتوو؛ له‌بارچوو؛ به‌رهاویژتوو؛ به-
رخستوو. (بچه‌انداخته)

به‌راویلکه: [ناو] به‌رگاییلکه؛ به‌رگاییله؛
جوړیک چوله‌که یه که کاتی شیو برینی زهوی
له‌تزیکی جوتیار کرم له‌زهوینی تازه شیو برپاو
هه‌لده‌گری و دهی چنپته‌وه. (اسم
پرنده‌ایست)

به‌راهک؛ به‌راهی؛ به‌رای. (دیدگاه)
به‌رایسی: (۱) په‌ژراندن و فتوا دان؛ دلّم-
قه‌بوول‌ناکا؛ دلّم‌به‌رای‌نادا. (قلبا قبول کردن)
(۲) سه‌رده‌لیل؛ سه‌رکاروان؛ پیشه‌نگی کاروان؛
پیشه‌وه‌ی رانه‌مه‌ر؛ به‌رفراوانی. (پیشرو
کاروان؛ وسعت) (۳) قوچه‌قانی؛ به‌رده‌هاویژک؛
به‌ره‌قانی؛ به‌ره‌قان. (فلاخن)
به‌راییل: < به‌رای. ۱ و ۲.

به‌ربات: [ئاوه‌لناو] به‌رباد. (برباد)
به‌رباد بوون: [چاوگه‌ت] ته‌فر و توونا بوون؛
لناو چوون؛ به‌فرپوچوون (بربادرفتن)

به‌ریچاف؛ له‌به‌رچاو؛ دیار؛ به‌رچاو؛
خویا. (جلوچشم)

+ به‌ربار: (۱) به‌رپرس. (مستول) (۲) گوی‌له-
مست. (گوش‌بفرمان) به‌رباران: (۱) له
ژیرباران‌دا. (زیر باران) (۲) چه‌تر؛ سه‌یوان.
(چتر)

به‌رباری: [(۱) به‌رپرسی. (مستول) (۲) گوی-
پایه‌لی؛ گوی‌له‌مستی. (شنوا)

به‌ربای‌گویی‌که‌وتن: [چاوگه‌ت]
سووسه‌کردنی ده‌نگوباسی؛ هه‌ست-
کردن. (حس کردن؛ باد به‌گوش رساندن)
به‌ربایی: ناشکراوون؛ خه‌به‌ری‌پرواویک که
بلاو بیپته‌وه. (برملا)

به‌ریچاف: [ناو] سه‌رکار؛ (ئه‌میندار) (۱) ئه‌و
که‌سه‌را‌ده‌ی مافی‌ئاغا، یا ده‌ولت له‌مالی
کاسب و پهنجبه‌ران دیاری ده‌کا. (ممیز) (۲)
دیار؛ خویا. (پیدا) (۳) گرینگ؛ له‌به‌رچاو.
(چشمگیر)

به‌ریچان؛ ئه‌وه‌ی که‌پره‌فتار و ئاکاری له‌خه
لک نه‌چی. (آنورمال؛ دارای رفتار غیرعادی)
به‌ریخوار: (۱) سه‌ره‌و ژیر؛ پروو به‌خوارمه.
(سراشیب؛ روبه‌پایین)

+ به‌رېږ: [ئاوه‌لناو] (۱) به‌ربه‌ند؛ به‌رلی-
پړینه‌وه. (سد؛ مانع) (۲) به‌رانېر دانه‌وه،
پیشکه‌وتن و ده‌ور دانه‌وه له‌پښگاډا.
(دورزدن) (۳) که‌سیک که به‌رانېر ده‌داته‌وه یا
پیش به‌کاریان که‌سیک ده‌گری. (حالت
پیشی گرفتن) (۴)

هه‌رشت که به‌رد ده‌پښت؛ که‌سیک که به‌رد
ده‌پښته‌وه. (سنگ بر)

به ربړينه وه: [چا وگه، ت] پيش پيگرتن؛ نه هيشتن و نيځازه نه دان؛ بهر هه لست دانان له بهر پيدا. (جلوگيري)
 بهر بړوور: سهر موژوور. (سربالا)
 بهر بړيژ: (۱) بهر دهه لېژاردن له دانه وياله و زمو؛ نيسکه که بهر بړيژر بکه. (سنگ-جدا کردن) (۲) [ناوت] بهر بړيژر؛ بهر موخوار؛ سهر موخوار. (سراشيب) (۳) بهر دهه لېژيژر. (کسی که سنگ جدا می کند)
 بهر بسک: [ناو] نه گريجه؛ قزی لاسهر. (گيس طرفين صورت)
 بهر بلآو: [ناو] پيش ناواله؛ پان و بهرين؛ به-رنه گيراو. (وسيع)
 بهر بور: که سيک که تووشی گيچه لي بووه و ليی رزگار ناييت. (گرفتار محصه لا علاج)
 بهر بوار: [ناوت] (۱) بهر بوار؛ سالی قسربوونی تاژل. (یکسال نازایی) (۲) بهر بوار؛ له سهر پرې؛ له سهر بوار و بهر گه. (گذرگاه)
 بهر بووز: [ناو] چوغه؛ چوڅه؛ له بووزو و چيکراو. (لباسی از شال دستباف محلی)
 بهر بووق: [ناو] [ناو] ژنی به دکار و خو فروش؛ جننه؛ جوته. (جنده)
 بهر بوو کانه: خه لاتی زاوا بو شاييگپ له کاتی گه يشتنی بووک دا. (خلعت داماد به مطرب)
 بهر بوونه وه: [چا وگه، ت] (۱) ديسان بهر بوون؛ (دوباره رها شدن) (۲) که و تنه خوار؛ خلار بوونه وه له سهر موه. (افتادن) (۳) تاو بهر بوونه-وم. (سرایت)
 بهر بهت: [ناو] امارازيکی موسيقايه؛ عوود. (بربط؛ عود)

+ بهر بهر: [ناو] قه و ميکی دوا که و توو له شارسانيه ت له باکووری نه فریقا. (ب) ومحشی و بی قهرهنگ. (بربر)
 بهر بهر وژگ: [ناوت] بهر بهر وچکه؛ شوینی-بهره تآو؛ خوژگر. (روبه آفتاب)
 بهر بهروو: [ناو] بهر بهروک. (يقه)
 بهر بهر له: [ناو] پيش نه گيراو؛ بهر ناواله. (ب) بی خاومن. (آزاد، بیمانع)
 بهر بهری: [ناو] (۱) دوژمنایه تی. (دشمنی) (۲) چاوليکه ری. (هم چشمی)
 بهر بهری: [ناو] جوړی کولیره ی دریژ و قهوی. (نان بربری)
 بهر بهزه: تالان کردن مالی دوژمنان. (غارت مال دشمنان)
 بهر به سهر: بهر به ژوورقه؛ بهر به و بان؛ سهره و ژوور. (روبه بالا)
 بهر به سکردن: [چا وگه، ت] (۱) پيشگرتن؛ بهر به ست کردن. (مانع شدن) (۲) هه لکيشانی بهن له زاخاودا بو مانه وه و بهر دهوامی پهنگ. (نخ را در مواد فرو کردن برای دوام رنگ)
 بهر به گوار: [ناو] [ناو] لیک که گوشتيکی زيادی وه ک گولنيگ له بهر ملی دايه. (گوسفندی که گردنش گوشتی گوسواره مانند دارد)
 بهر به لاکردن: [چا وگه، ت] به لاکړ کردن؛ به قوربان کردن. (قربان و صدقه رفتن)
 بهر به بند: [ناوت] (۱) سده؛ به نداو؛ له مپهر؛ تاو بهند؛ (سد) (۲) ژيژر چنه؛ خشی ژيژر چنه کای ژنان. (زيور زنانه)
 به په نه پيوان: پويته پينه دان؛ بايه خ پينه دان؛

به چ نه گرتن. (اهمیت ندادن)
 به ربه هه ف: [به ند + ئاو له ئاو] به رانبهر؛
 پرو به پرو. (روبرو)
 به ربه یار: [ناو] بووره؛ وه ک چاندنی گهنم له
 زهویی نه کێلراودا. (زمین سخم نشده)
 به ربیر: [ناو] شوان. (چوپان)
 به ربیر: (۱) [ناو] پیش و تار و سه ره کی؛
 (دیباچه) (۲) [ئاوه ئناو] زو ربلی؛ فره ویژ؛ چهنه
 دریز؛ دریز داد؛ پر بیژ. (پر حرف) (۳) [ناوی -
 بک] مزگینی دهر؛ موژده هینهر. (مژده آور.)
 به ربیرست: سه ره تای لاوی؛ تمهن له بیست
 سال که متر. له هاوتای (تین ئیجیر) ی
 ئینگیزی وه گیراوه. (کمتر از بیست سالگی)
 به ربیرنده: [ناو] به ربین؛ بهن که له وه. (نخ چنبر
 گاو)
 به رپابوون: [چاوگه ت] پرو دان؛ قهومان؛
 دروست بوون؛ ساز بوون. (شه به رپابوو؛ شه
 هلسا؛ شه ره لایسا. (برپا شدن)
 به رپال: [ناو] قه دیال؛ داوینی کیو. (دامنه ی کوه)
 به رپان: [ئاوه ئناو] به رین؛ دووبهر؛ قوماشی که
 به ری زوړ پان بیت. (برپهن)
 به رپشت: [ناو] کورتانی سه ر پستی کوْل
 هه لگر. (پالان حمالی)
 به رپرسیه تی: حاله تی ده وه ست بوون. (ب)
 په وتی سه رو کایه تی. (حالت مسئولیت)
 به رپشین: [چاوگه ت] به رپشین؛ توو چاندن؛
 توو وه شانندن. توف هاوینتا په ریزی. (تخم
 پاشی)
 به ریوژ: به رلووت؛ به رانبهر؛ به رده م. (در برابر؛
 جلو دماغ)

به ره پرچ دانه وه: [چاوگه ت] (۱) قسه لی پین و
 جواب دانه وه. (صحبت قطع کردن) (۲)
 به رانبهر دانه وه. (راهد کردن)
 به رپیش کرن: [چاوگه ت] پیشکه شکر کردن.
 (پیشکش کردن)
 به ربین: [ناو] پاشقول؛ پی وه به ر پی دان.
 (لنگ)
 به ربیوار: [ئاوه ئناو] گوم؛ نادیار؛ بزر. (گم)
 به رتا به رتا: [ناو ت] گهنه تا؛ سووکه ته ب و
 له رزی پیش نوبه تی. (پیش تب)
 به رتاسه: [ئاوه ئناو] به تاسه؛ ئاره زوودار.
 (آرزومند)
 به رتا شت: [ناو ت] به رچاشت؛ به رتیشت؛
 به رچا؛ به رقه نده؛ نانی به یانی؛ به رقلیان؛
 ناشتایی. (صبحانه)
 به رتر: [به ند] پیشتر؛ له مه وه به ر؛ به ر له نیستا.
 (قبلاً؛ پیشتر)
 به رتل: [ناو] مته؛ میته؛ میچکه؛ هه ر شت که
 له هه لماتیندا داده کری بو یاری میشین.
 (نشانه برای تیله بازی)
 به رته ر: [به ند] به رتر؛ پیشتر؛ له مه وه به ر. (قبلاً)
 به رته سک: [ئاوه ئناو] که م پانایی؛ به رته نگ -
 کو لانی به رته سک؛ باریک؛ قوماشی
 به رته سک؛ که م به ر. (کم عرض)
 به رته ق: بارتقا؛ به قه د؛ هینده ی؛ نه ونده ی.
 (اینقدر)
 به رته لان: (۱) به ر تاشه به ردان، (تهل):
 به رزایی. به ر واتا: (سا، ژیر، بن، پال؛ په نا).
 په نای به رد. (سایه؛ پناه سنگ) (۲) به ر
 په وه زی به رز؛ به ر به ردی قیت و قووچی

به رچینگ: [ناو] به رچیغ؛ نه ستونده کی چیغی -
 مهر و مآلت. (دیرک چادر)
 به رچاو تاریک بوون: [چاوغه، ت] (۱) (ب) زور
 تووره بوون و ناگا له خو بران له تووره یی دا.
 (خیلی عصبانی شدن) (۲) هیچ نه دیتن له
 بهر بیستنی خه بهری ناخوش و دلته زین.
 (جلو چشم تاریک شدن)
 بهر چاوتیر: [ناوه لئاو] دل ئاوا؛ دهست و دل باز؛
 دژی چکووس. (مستغنی)
 بهر چاوتیری: [ناو، بهرهمی چاوغه] دل فراوانی؛
 دل ئاوا یی. (استغنا)
 بهر چاو و دهم کهوتن: (ب) به چاوی پیسه وه-
 بوون؛ پیکران به چاوی پیس. (چشم زخم
 خوردن)
 بهر چچاک: [ناو] تریان؛ بهر چنوگ؛ بهر چن؛
 بهر چنه؛ قه رتالهی میوه چنین. (سبد
 میوه چیدن)
 بهر چو: کاریکی دژوار که همه موو کهس بووی
 نه کری. (کار سختی که از همه بر نیاید)
 بهر چوکنان: [چاوغه، ت] زیر چوکنان؛
 زهوت کردن؛ داگیر کردن. (غضب کردن)
 بهر چوله مه: [ناو] بهر چیله؛ پیستی شوپومه
 بووی ژیر ملی گا. (پوست زیر گردن گا)
 + بهر چه پ: [ناوه لئاو + ناو، ت] میمل؛ دژ.
 (آفت)
 + بهر چه ق: [ناو] دهسته خنجیر و
 شمشیر؛ مشتووک. (دسته خنجر و شمشیر)
 بهر چهنگ: بهر دهست. (جلو دست)
 بهر چیت: که پرده؛ پرده یی جیا کردنه وه ی
 خانوو یان په شمال که پیاوان له ژنان

سه رکپوان. (پای دیواره ی سنگی)
 بهر تهنگ: [ناوه لئاو] (۱) تهسک؛ بهر تهسک؛
 کوئلانی بهر تهنگ: کوئلانی باریک. (تنگ)
 (۲) [ناو] بهر تهنگه؛ قایشی ژیر سینگی ولاخ
 کاتیک که زین ده کریت. (تنگه زین)
 بهر ته ونانه: [ناو] گورانی تاییه ت له کاتی
 تهون کردند. (آواز مخصوص فرش
 بافتن)
 بهر تیل خواردن: [چاوغه، ت] پریشوه ت
 وهر گرتن. (رشوه گرفتن)
 بهر تیلخور: [ناو، بک] وهلیقه تخور؛
 پریشوه تخور. (مرتشی)
 بهر تیل کردن: [چاوغه، ت] (ب) پاره و مال لی-
 کیشانه وه؛ موفته خوری و له سه رسی
 که سیک له وه پران. (سر کیسه کردن)
 بهر جا: [بمندا] بیجگه له؛ جگه؛ جگه له؛ با
 بمینی. (بجز؛ بماند)
 + بهر جل: [ناوه لئاو] بهر چاوتهنگ. (تنگ نظر)
 بهر جلانه کی: [ناو] جولانی؛ هه لور تک.
 (تاب بازی)
 بهر جلییتی: بهر چاوتهنگی؛ دژدی؛ چکووسی.
 (تنگ نظری)
 بهر جهسته: [ناوه لئاو] (۱) هه لکه وته؛ مومتاز.
 (۲) قوت؛ بهرز؛ زوپ. (برجسته)
 بهر جهه ونگ: [ناو] بهر جهه وهن؛ روانگه؛ دیمهن؛
 بهر چاو. (منظره)
 بهر جی: [بمندا] بهر جی؛ بهر جا؛ بیجگه له؛
 جگه له؛ بابوهستی. (بمندا؛ بجز)
 بهر جیس: [ناو] ناوی ته ستیره ی موشته ری.
 (ستاره مشتری)

جیاده کاته‌وه. (حائل؛ پرده‌میان چادر)

به‌رچیچک: [ناو]نزگه‌ره. (سکسکه)

به‌رحوزور: [به‌ند] له‌به‌رانبه‌ر و له‌خزمه‌تا؛

له‌خزمه‌ت دا؛ له‌حوزووردا؛ له‌پووبه‌روودا.

(درحضور)

به‌رحه‌ق: [ناو]له‌ناو] حه‌ق به‌ده‌ست؛ حه‌قدار؛ له

سه‌رحه‌ق؛ حه‌ق؛ راست. (برحق)

به‌رحه‌لینگ: [ناو]بوته؛ بوته‌ی به‌ردین؛

ده‌فری تاوندنه‌وه‌ی کانزا. (بوته)

به‌رخ‌ناهو: [ناو]کار مامز. (بره‌آهو)

به‌رخدان: [ناو]پزدان. منال‌دانی مه‌پ. (رحم-

گوسفند)

به‌رخستن: [چاوگه‌ت] (۱) وه‌پیش‌خستن

بو ریز لیگرتن. (جلو انداختن) (۲) نان‌خستنه

به‌ر سه‌گ. (نان پرت کردن جلو سگ) (۳)

به‌ر هاویشتنی تولدار. (بچه‌انداختن)

به‌رخستن: [ناو] نه‌خوشینی به‌رخستن،

تایه‌تی‌نازله‌که بو ئینسانیش گیروی‌هه‌یه

به‌ناوی (یاوی مالت)؛ ناوی عیلمیه‌که‌ی (پرو

سلوژ)م. (تب مالت)

به‌رخ‌خنکینه: [ناو]گیاییکی (نووسه‌ک و

چه‌سپانه) له‌می‌رگ‌دا ده‌روی. (نوعی

گیاه‌چسپناک)

به‌رخوار: [ناو]له‌ناو] پیش‌چه‌وت؛ زه‌وی-

لاره‌ولار و نارپک؛ قوماشی‌که لار بی‌ر دری.

(کج)

به‌رخواردن: (۱) تووش‌بوون؛ گه‌یشتنه‌یه‌ک.

(به‌م رسیدن) (۲) گران‌هاتن؛ پی‌م به‌ری

خوارد (برخوردن) (۳) به‌رخواردن؛ له‌سه‌مه‌ر و

(به‌ر) خواردن. (از به‌ره خوردن)

به‌رخسوه‌دان: سرنج‌دان؛ تماشاکردن؛ روو

تیکردن؛ به‌راخوه‌دان. (نظر کردن)

به‌رخوهر: به‌رخوړ؛ (۱) که‌لک؛ سوود؛ مفا.

(مفید) (۲) له‌سه‌مه‌رخوړ؛ به‌ره‌م خوړ.

داهات‌خوړ. (از به‌ره خوړ) (۳) گران‌هاتن؛ قسه

یا هه‌ر شت که ده‌یته‌هوی سوکایه‌تی و

ته‌وه‌ین (برخواردن). (برخوردن) (۴) به‌ر پوژ.

(رو به‌آفتاب)

به‌رخه‌به‌ران: [ناو]ت‌کاوپ‌به‌ران؛ کاوپی نی‌ر.

(برمنر)

به‌رخه‌فج: موته‌که؛ به‌رخه‌فج؛ سنگ

سوار بوون له‌خه‌ودا. (کابووس)

به‌رخه‌که‌م: (۱) به‌رخه‌که‌ی من. (۲) شو

به‌اندنی منداڵ یا کیژوله‌به‌به‌رخ. (هه‌ی لاهه

لاوه به‌رخه‌که‌م لاهه). فولکلور. (بره‌کوچک)

به‌رخه‌له‌وان: [ناو]ت‌شوانی به‌رخه‌ل. (چوپان-

بره)

به‌رخه‌می: [ناو]ت‌وه‌رمه‌ما؛ به‌رخ‌ی می.

(برمه‌اده)

به‌رخه‌نی‌ر: [ناو]ت‌وه‌ره‌نی‌ر؛ به‌رخه‌به‌ران.

(برمنر)

به‌رخه‌ساوا: [ناو]ت‌ئه‌ملک؛ به‌رخ‌ی تازه‌زاو.

(برهنوزاد)

به‌رداسی: [ناو] ده‌غلیک‌کاتی دروینه‌ی

هاتبیت. (مزرعه‌غات رسیده‌برای درو)

به‌ر داس‌نه‌که‌وتن: ده‌غلی که‌م بالآ که‌به

داس نه‌درویت‌ه‌وه. (دم داس نیافتادن)

+ به‌ردان: (۱) وه‌ختی ده‌ست لیک به‌ردان و

جیا بوونه‌وه. (جدا شدن) (۲) تازاد کردن. (رها

کردن) (۳) به‌ر دان؛ سه‌مه‌ر و فایده‌دان. (به‌ره

دادن) (۴) وه بهر دان؛ داره که ی بهرده؛
 وه بهرده با نه کهوئیت. (حایل کردن) (۵) وه-
 بهردان؛ کردن به ژیرسه یارموه. (زیر گرفتن)
 بهردانک؛ بهردامین؛ دانگ؛ دانک؛ دامین،
 خواروو؛ دانگی چیا؛ داوینی چیا. (دامنه)

+ بهردانهوه؛ [جاوگهت] (۱) با له کونیکه وه
 بهتال کردن؛ بای ته گهری سه یاره که ی
 بهرداوه. (خالی کردن) (۲) خلاز کردنه وه ی له
 سهر بو خوار؛ توپه که ی بهرداوه؛ خلاری
 کرده وه؛ کهوتنه خوار؛ بهربوونه وه؛ ناوله شیله-
 گه داخستن و بهردانهوه. (پائین
 انداختن) (۳) بون بهردانهوه؛ بلاو کردنه وه.
 (پخش کردن)

بهرداوه تی؛ [ناو] گورانی داوهت. (آواز عروسی)
 بهردایی؛ [ناو] (۱) بهرده لان؛
 پرله بهرد. (سنگلاخ) (۲) بهربووک؛ رهاوو؛
 بهره لوبووک؛ بهردراو؛ ویل کراو. (رهاشده)
 بهرد باران؛ [ناو] بهرد به سهردا باراندن؛
 سهنگه سار؛ چه شنی سزای شهرعییه.
 (سنگسار)

+ بهردبپر؛ [ئاوه لئاو + ناو] (۱) ههر شت توانای
 برینی بهردی هه بیئت. (۲) که ره سته ی
 بهردبپرین. (۳) که سیک که کاری بهرد برینه.
 (سنگ بر)

بهردببری؛ (۱) [ناو] کاری بهرد برین و بهردبپر-
 (۲) توانایی برینی بهرد. (۳) کارخانه ی
 برینی بهرد (۴) مه ته و که ره سته ی بهردببری؛
 مه ته ی بهرد برین. (سنگ بری)

بهرد بژیر؛ (۱) ته ونیسکه بهرد بژیر که؛
 بهرده که ی جیا که وه. (جدا کردن سنگ)

(۲) زمویه که ی بهردبژیر کرده و پاکی
 کرده ته وه له بهرد. (چین سنگ زمین) (۳)
 کاری بهرد بژیر کردن. (کار جدا کردن سنگ)
 بهرد بهردانی؛ [ناو] (۱) قه مچین؛ بازه لئین.
 (بازی با سنگ؛ یک قول دو قول)

(۲) بهرد به سهر بهرده وه بهند نه بوون؛
 هیچ به سهر هیچ وه نه مان. (ب) ویرانبوون؛
 کاول بوون. (سنگ روی سنگ بند نبودن)
 بهردتاواندنه وه؛ (ب) که سیک توانای خواردنی
 هه موو خوراکیکی بیئت و گرفت پی نه کا.
 (سنگ هضم کردن)

بهردخسته بهرپا؛ چه ت خسته کاری به-
 رگری له نه نجامی کاری؛ به ره له ست
 دروست کردن بو نه نجامی کاریک. (سنگ
 جلو پا انداختن)

بهرد در؛ [ناو] جل و بهرگی که بو پیشگیری
 له درانی لییاسی چاک له بهرده کریت؛ جل و
 بهرگی کار. (لباس کار)

بهرد پرژ؛ [ناو] سهنگ فهرش؛ داپوشینی زمو ی
 یا شهقام به بهرد؛ بانوان. (سنگ فرش)

بهردپرژ کردن؛ [جاوگهت] جیگاییک به بهرد
 داپوشین وه ک سهنگ فهرش. (سنگ فرش
 کردن)

بهردشکین؛ [ئاوه لئاو + ناوی بک] (۱) پیک یا
 ههر شت که بهرد بشکینی. (۲) که سیک که
 بهرد ده شکینی. (۳) (ب) که سیک که بهرد
 پرک ده کات بو کاری ساختومان سازی.
 (سنگ شکن)

بهرد کردنه ناو؛ (ب) روم و بهزه یی راکیشان
 به لای خودا. (کنایی، رحم و شفقت کسی را

برانگیختن)

به رد کولاندن: [چاوگهت] (ب) کاری بی سوود و موفا کردن. (کنایی، کار بیهوده)

+ به ردل: تیکه ییکم له و بیسکوخته خوارد به ردلی گرتم؛ له نیشیتیا کهوتم. (رفع گرسنگی)

به ردلک: [ناوه لئاو] ئو فلاز؛ نازنین؛ خوشه-ویست. (محبوب)

به رد له نه ژنو دان: [چاوگهت] (ب) بهشیمانی له کار و کردموه. (سنگ به زانو زدن) به رد له سه ردانان: [چاوگهت] (ب) دیزه به دهر خونه؛ شاردنه وه و له بیر بردنه وه و یاس نه کردنی مه به ستیک. (سرپوش گذاشتن)

به رد لیبارین: [چاوگهت] (ب) تووشی به لا و موسییهت بوون؛ به رد باران بوون؛ (کی تهره ی داوی به ردی لیباری) (فولکلور). (دچار مصیبت شدن سنگسار شدن)

به ردوش: (۱) ته کان دان. هه ژاندن. (تکان دادن) (۲) به ره لینه. (پیشبند)

به ردوولا فی: [ناو] هه واو به سته ییکه، ژنان له بهر خویانه وه، له کاتی خوری پستن و رایه خ چیکرندا ده یلین؛ به شیوه ی بهر ته و نانه. (آهنگی است)

+ به ردو لیان: [ناو] بهر ئاوی که له دو لیانی ئاشه وه دیت و له ژیر پهره ی ئاشه وه دهر ژ-یته دهر وه. (آبیکه از آسیاب بیرون میر یزد)

به ردوئه سی: [ناو] ته سستی و به رد به ردوچه خماخ. (قطعه آهن و سنگ آتش زنه) به ردوو: [ناو]ت بهر دووگ؛ شوینی بی

مووی ژیر دووگ. (زیر دنبه)

به ردووگ: [ناو]ت نهو جیگا له دووگ که به پانی مه پروه دهنوو سی و مووی نییه. (جای بی موی دنبه)

به رد: (۱) نهو تاپو به رد، ئاسن نییه؛ (سنگ است) (۲) شو بهاندن به به رد؛ پهقه ده یلی به رد. (مانند سنگ است) (۳) په های که؛ به ریده. (ده پرو به روکم به رد). (رها کردن) (۴) بیده ده می؛ وه به ریده؛ چاره که شیو که بووره یشی به رد و اتا وه به ریده. (اضافه کن) (۵) داره که به ری زوره کو له که ی به رد، کو له که ی وه به رد؛ (حایل کردن) (۶) کویله؛ خولام. (برده)

به رد هئاش: [ناو]ت به رد ئاسیاو؛ به رد یکی سهخت و پهقه و (سیلیسیه) ده ی تاشن و ده-یکهن به هاره بو هارینی دانه و یله؛ هاره ی تاش. (سنگ آسیاب) به رد هیل: [ناو] مه ری سی سآله. (گوسفند سه-ساله)

به رد ه خوی: [ناو] (۱) به رد یکه پان که خوی ده کهن به سه ریدا بو ئا ژال. (سنگ نمک پاشیدن برای حیوانات) (۲) به ردی خوی لین؛ به ردی خوی که له (سو دیوم و کولور) چی بووه؛ خویی مه عدن (کانگا) که وهک به رد وایه. (سنگ نمک)

به رد ه خوین: به ردی خوین: [ناو] جو ریگ به رد. (حجر الدم. سنگ خون)

به رد ه رکانه: [ناو] پاره ییک که له زاوا وه رد ه گیری تا در گای مالی بووکی لی بکه نه وه. (پول گرفتن از داماد جلو خانه عروس).

به رده زوورک: [ناو] به رده زووره؛ به رده زبره؛
به ردیکه له هه سان زبرتره بو تیزکردنی
دهمه تیخ. (سنگ خارا)

به رده سپيله: [ناو] به رده چه رمه له. (سنگ
سفید)

به رده ستک: [ناو] دسته که وشه؛ دهسته ندوو؛
دهسته مشت؛ جیگای دهست پیوه گرتن له
سه رباسکیش له شیو بهرین دا. (جای دست
گرفتن در خیش)

به رده سمانه: [ناو] به رده ماته؛ به ردی
جه هه ندم؛ هه سان؛ به ردی تیخ تیزکردن.
(فسان)

به رده سمباده: [ناو] به رده چخماخ که به قالب
و چه سب ده بیته تهخته به ردیکی ناسک و
به جه غر ده بیرنه وه بو سه ر مه کینه ی
سومباده بو ساوینی کانزا و شتی دی. (سنگ
سمباده)

به رده سووری: تیره ییکی کوردن له ئیران، له
مه حالی به رده سوور. (اسم طایفه ایست)
به رده سه بر: [ناو] به ردیکی ته فسانه یی
که قسه ی بو ده گیرنه وه هه تا ده-
قه لشی. (سنگ صبور)

به رده فرکی: [ناو] (۱) به ردخستن بو نیشانه یان
بویه کترین؛ به رد هاویشتنی زور. (بهم سنگ
اندازی کردن) (۲) به رد فریدانی له سه ریه ک.
(سنگ اندازی پیایی)

به رده فروشی: [ناو] به ره ره می چاوکه [کاری
فروشتنی کوپله. (برده فروشی)

به رده ف: [ناو] ده م است؛ نوینه ر؛ قسه زان.
(سخنگو؛ نماینده)

به رده فک: (۱) هاوده م؛ هاو راز. (همدم) (۲)
مونه؛ مودنه؛ ده منه. (چوب سیگار) (۳) له لایه-
ن که سیکی ترموه ناخافتن و دووان. (سخنگو
بجای کسی) (۴) سه ربار؛ موزاحیم. (مزاحم)

به رده فکر: [ناو] قلیاندار. (قلیاندار)

به رده قسل: [ناو] به ردیک که له ناو ناوری
به تین دا ده بیته قسل؛ به رده ئاهه ک. (سنگ
آهک)

به رده کو له که: [ناو] به ردی پانی زیر
کو له که؛ به ردی زیر ویستوون. (سنگ زیر
ستون)

به رده گونجه: [ناو] به ردیکی کونه ده یکه نه
گونجه ی حوز و ته ستیر. (سنگ آبرفت)
به رده گیج: [ناو] به ردی که به گهرما پیدان
له کووره دا ده بیته گه چ (گیج). (سنگ گیج)
به رده مانگ: [ناو] جوړیک به ردی به-
نرخه. (سنگ قمر. حجر القمر)

به رده مو ره: [ناو] خشتیکی چکو له نه که له
مه زه بی شیه دا وا ره سمه بو موباره کی له
سوجه ی نویژدا نیوچاوان ده نینه سه ری.
(مهر نماز)

به رده موو که: [ناو] ده مامک؛ نیقاب؛ ده مو کانه؛
دهم کانه؛ ده م و لووت پیچ. (صورتک نیقاب)
به رده مه رمه ر: [ناو] (۱) به ردیکی جوان و
ره نگاو ره نگ بو نومای بینا به که لک دی. (۲)
به ردی که هه لماتی لی چی ده که ن. (سنگ
مرمر)

به رده نسک: [ناو] به ره بیسه ر؛ گوینگر.
(مخاطب)

به رده نما: [ناو] به رده نویژ. (سنگ نماز)

به‌رده‌نووس: [ناو] (۱) له‌وحی به‌ردین.

(۲) نوسراوه‌ی سه‌ره‌رد (سنگ نوشته)

به‌رده‌موام: [بمند] بیپ‌انه‌وه؛ همه‌میشه؛ داییم؛
بیپ‌انه‌وم (مندام)

به‌رده‌له‌کن: [ناوی‌بک] که‌سیک که‌له‌کان
(مه‌عده‌ن) به‌رد هه‌لده‌کهنی؛ به‌رده‌لقهن.
(کسی که‌کارش در آوردن سنگ از کان
است)

به‌رده‌یی: [به‌ره‌همی چاو‌گه] حاله‌تی
به‌رده‌بوون؛ کو‌یله‌تی؛ خولامی. (بردگی)

به‌ردی‌پا: [ناو] سه‌نگی‌پا؛ به‌ردیکی
(سیلیسیه) ره‌ش و ناو کفه‌له‌ بو‌ شو‌ردنی زیر
پی‌ به‌کاری دینن له‌ گهرماودا. (سنگپا)

به‌ردی‌ترازو: [ناو] سه‌نگی‌ترازو؛ به‌ردی‌ثایه‌ره
بو‌کیشان. (سنگ‌ترازو)

به‌ردی‌چه‌خماخ: [ناو] به‌ردیکی‌ره‌قه‌له
جنسی‌سیلیس که‌له‌یه‌ک بدرین‌ثاوریان
لیده‌بیته‌وه و بو‌چیکردنی‌کاغه‌زپه‌رداخ
که‌لکی‌لی‌وه‌رده‌گرن؛ به‌رده‌سی. (سنگ
چخماخ)

به‌ردی‌سارد و گهرم‌وه‌به‌ر پی‌هاتن: (ب)
تووشی‌به‌لا و موسیبه‌ت‌هاتن؛ (کنایی، دچار
مصیبت و بلاشدن)

به‌ردی‌سه‌رمه‌لو: کاتی‌گیا و درک و دال
دووروا ده‌یکه‌نه‌مه‌لو و به‌ردیکی‌له‌سه‌ر
داده‌نین که‌با نه‌ییا؛ (ب) ثامازه‌یه‌بو‌به‌لینی
سه‌رزاره‌کی؛ به‌وه‌قهراره‌ده‌لین که‌
خوازی‌بینیکی‌سه‌رزاره‌کی‌له‌کچی‌یکری
وجوابی‌ئه‌رینیکی‌سه‌رزاره‌کی‌وه‌رگیراییست.
(پیمان‌معامله‌نام‌محکم و آبکی)

به‌ردی‌قه‌بر: [ناو] (۱) به‌ردیک که‌له‌سه‌ر
گوریچه‌ی‌قبر‌داده‌نریت؛ به‌ردی-
ئه‌ل‌ده‌د. (سنگ‌الحد) (۲) کیل. (سنگ-
گور) به‌ردی‌گفته: [ناو] له‌پا‌بو‌وردوودا به‌ردی
بو‌و که‌گوشتیان له‌سه‌ر ده‌کوتا‌بو‌که‌بابی
لوول و گفته. (سنگ‌گوشت‌کوب)

به‌ردی‌کومری: [ناو] به‌ردی‌په‌ژی؛
سه‌نگ‌مزوخال؛ (کومور) تورکیه. (ذغال‌سنگ)
به‌ردی‌گورچیله: [ناو] به‌ردی‌که‌له‌ناو
گورچیلدا چیده‌ییت و ئیم‌روژه‌به‌تیشکی
له‌یزپ‌چاره‌سه‌ری‌ده‌کهن. (سنگ‌کلیه)

به‌ردی‌گیچ: [ناو] به‌رده‌گه‌چ؛ به‌ردیک که‌له
ناو‌کووره‌ی‌گهرمدا‌دا‌ده‌یته‌گه‌چ. (سنگ
گچ)

به‌ردیک: [ئاوه‌ل‌ناو] هاو‌نرخ؛ هاوتا؛ هاوشان.
(هم‌شان)

به‌ردیلی: [ناو] (۱) زن‌به‌ژن. (زن‌درمقابل
زن) (۲) گو‌پنه‌وه‌ی‌شت‌به‌شت. (معامله‌ی
تهاتری)

به‌ردی‌مه‌حه‌ک: [ناو] به‌ردیکی‌ره‌ق و ره‌شه
که‌له‌تیزاودا‌ناتوویتته‌وه و بو‌دیاری‌کردنی
پاده‌ی‌زیری‌خالیس له‌لیره‌یا‌شتی‌زیرین‌دا
به‌کاردی. (سنگ‌محک)

به‌ردی‌مه‌سانه: [ناو] به‌ردیک که‌له‌به‌ر
میزه‌لدان‌دا‌دروست‌ده‌ییت و زور‌به‌ئیش و
ئازاره، جارجار‌ده‌خزی و له‌گه‌ل‌میزدا
دیتته‌دمر و جاریش‌هه‌یه که‌به‌ده‌رمان‌یا
نه‌شته‌رکاری‌یا‌تیشکی‌له‌یزپ‌مالیجه‌ده‌ییت.
(سنگ‌مئانه)

به‌ر‌پادان: (۱) [چاو‌گه‌ت] به‌ر‌پیش‌مالین‌یا

پاک کردنهوه به گسک یا به بیل پادان. (جلو جاروب کردن) (۲) کایه و یاری. (بازی کردن) (۳) دَوَرنندن له کایه‌دا. (باختن)

به‌رپه‌تختستن: وه‌گیرختستن. (گیرآوردن)
+ به‌رزاخوپ: [ئاوه‌لناو] ولاغی که به ئالفی خوش فیر بووییت و ئالفی ناخوش نه‌خوات. (ب) ئینسانی به‌فیز. (اسب و استری که عادت به علف خوش خوراک گرفته: متکبر)

+ به‌رززان: (۱) به‌رزه‌کان؛ (بلندیها) (۲) بارزان؛ مه‌ل‌به‌ندیکه له به‌ین زیار و ده‌واندزا که عه‌شیره‌ی بارزان له و مه‌ل‌به‌نده‌دان (سرزمین و عشیره بارزان)

به‌رزاو: [ناو] به‌راو؛ زه‌ناو. (زمین آبی)
به‌رزاو: [ناو] هاتنه سه‌روه‌ی ئاوی زه‌ریا به هووی بارووخوی مانگه‌وه؛ دژی (نیشتاو یا ئاوچه‌پ). (مد)

به‌رزیه‌پین: [چاوگه‌ت] (۱) هه‌ل‌خستنه‌وه؛ زوَر خو‌حه‌وادان. (پیریدن بلند) (ب) (۲) حاله‌تی لووت-به‌رزی و به هیوای گه‌یشتن به پله‌وپایه‌ی به‌رز. (بلند پروازی) (۳) هه‌ل‌فرینی مه‌ل به ئا سمان‌دا و زوَر بلیند بوونه‌وه‌ی. (پرواز بلند)

به‌رزگ: [ناوت] (۱) خوارووی زگ. (پائین شکم) (۲) پیستی ژیر زگی حه‌یوان. (پوسته-زیرشکم حیوانات)

به‌رزواج: [ناو] به‌رزویر؛ بلیندگو؛ توندییژ. (بلندگو)

به‌رزوخه: [ناو] به‌رزو‌له؛ مناره. (مناره)

به‌رزو‌له: [ناو] به‌رزوخه؛ مناره. (مناره)

به‌رزه‌بلیسه: [ناو] (۱) ئاوریک که بلیسه‌ی زوَر به حه‌وادا بجی. (آتش شعله‌بلند) (۲)

[ئاوه‌لناو] چه‌نه‌باز؛ زوَر‌بلی؛ هه‌له‌موپ (حراف) به‌رزهبوون: [چاوگه‌ت] گومبوون؛ بزپبوون؛ زایه‌بوون. (گم شدن)

به‌رزهبی: ته‌واو راست‌بوونه‌وه و له به‌ر هه-لسان. (تمام‌قد جلو پای کسی بلند شدن)
+ به‌رزه‌حه‌یوان: [ناوت] ولاغی به‌رزه؛ یه‌ک-سم؛ ئه‌سب، ئیستر، و که‌ر. (مال سواری و باری)

به‌رزه‌خ: [ناو] (۱) به‌رزه‌ق؛ ماوه‌ی سنووری جه‌هه‌ندم تا به به‌هه‌شت گه‌یشتن. (برزخ) (۲) [ئاوه‌لناو] تووپره. (عصبانی)

به‌رزه‌فت کردن: [چاوگه‌ت] سه‌رپیکا لیگرتن؛ پییش پی‌گرتن. (جلوگیری کردن)

به‌رزه‌فر: [ئاوه‌لناو] (ب) بیر له کاری گه‌وره ده‌کاته‌وه و هیوای کردنی کاری گه‌وره‌ی له دل‌دایه. (بلند پرواز) (۲) فرنده‌ییک که زوَر بلیند هه‌ل‌ده‌فرپیت. (بلندپرواز)

به‌رزه‌قانی: [ناو] قوچه‌قانی؛ قه‌ل‌ماسک. (فلاخن)

به‌رزه‌کرن: [چاوگه‌ت] به‌رزه‌کردن؛ بز کردن؛ گومکردن؛ دَوَرنندن؛ زایه‌کردن. (گم کردن)

به‌رزه‌کول: پرکردنی ده‌فر له شتی وه‌ک دانه‌ویل، زیاتر له دارمال به شیوه‌ییک که له سه‌روهه قیت بیته‌وه. (زیادپر کردن غله‌در ظرف)

به‌رزه‌که‌وه: [ناوت] لق‌ی داری به لق و پوپ بو چیکردنی په‌رژین؛ لق‌ی به‌رزی سه‌وز. (چوپ با شاخه‌و برگ)

به‌رزه‌لنگ: [ناوت] زه‌نگوله‌گیا؛ گیاییکه دژی کرمی په‌خو‌له و ته‌وژمی‌خوینه. (یوشن؛

ورک؛ درمنه)

به‌رزمو کردن: [چاوگه‌ت] هه‌لگرتن و له عه‌رز
برین؛ به‌رز کردنه‌وه. (ب) ژن و کچ
هه‌لگرتن (ساز کردن). (بلند کردن)

به‌رزیه‌یی: [یه‌ند] به‌دزیه‌وه؛ شاراو؛ نادیری؛
په‌نامه‌کی. (پنهانی)

به‌رزیه: [ناو] ئاته‌ک؛ شاقه‌ل. (تریج؛ تریز).
به‌رزیکان: ناوی ده‌سه‌لات‌داری کوردی
شاره‌زوور که ناوه‌نده‌کی دینه‌وه بوو (نام
امارت شهر زور با مرکزیت دینور)

به‌رزین: [ناو] (۱) قه‌لتاخ؛ قالتاخ؛ قه‌ریوز؛
قه‌لپوز. (قالتاغ) (۲) جوانووی ئاماده‌ی گرتن
که وختی زین کردنی هاتییت. (اسب سه‌ساله)
(۳) نهرمه‌زین؛ خلورت. (نمد زین)

به‌رزوور: [ناوت] سه‌ره‌مو‌زوور؛ به‌رمو ژوور؛
سه‌رمو ژووری. (سربالایی)

به‌رژه‌ند: [ناو] به‌رژه‌وه‌ند؛ په‌چاوگرتن و به-
راوهردی چه‌خش و به‌هره و داهات و سوود و
قازانج و دهرفه‌تی به‌موف. (صلاح
و مصلحت)

به‌رژه‌وه‌ند: [ناو] به‌رژه‌ند؛ په‌چاوگرتنی
(چه‌خش و به‌هره و قازانج و دهرفه‌ت و موف
و هه‌ل و پیکه‌وتی‌خیر). (براوورد مصلحت و
منفعت)

به‌رژه‌وه‌ندی: چه‌خشی؛ به‌رژه‌ندی؛ موفایی-
خودیتن؛ په‌چاوکردنی قازانج. (درراستای-
مصلحت بودن)

به‌رژه‌وه‌ندی په‌رست: سوود په‌رست؛ قازانج
په‌رست. (مصلحت پرست)

به‌رزیز: [ناوت] سه‌ره‌مو‌خوار؛ به‌رمو ژیز.

(سراشیب)

به‌رستک: [ناو] به‌رستو؛ به‌رییخه؛ به‌ریه‌خه؛
(جلویقه)

به‌رستوک: [ناو] به‌رسکوور؛ به‌روک.
(جلوسینه)

به‌رسفکه: [ناو] هه‌یوان. (ایوان)
به‌رسکوور: [ناو] به‌رمل. (یقه)

به‌رسم: [ناو] گه‌لای دار؛ له ئاو‌یستایش دا هه-
ربه‌و مانایه هاتووه. (برگ درخت)

به‌رسمیل کردن: [چاوگه‌ت] اسمیل-
کورتکردنه‌وه. (ب) پروکه‌م کردنه‌وه؛ ئازار و
زه‌ره‌ر پیگه‌یاندن. (کنایی؛ ضرر زدن؛ روکم-
کردن)

به‌رسووج: [ناو] به‌ر؛ به‌رتاوان؛ تو‌مه‌ت لیدراو؛
تاوانبار. (متهم)

به‌رسوورکه: [ناو] قالدونچه؛ سوورکه؛ (سوسک
قرمز)

به‌رسیچکه: [ناو] نرگه‌ره. (سکسکه)
به‌رسیسانی: [ناو] ئامرازی مشتومال کردن.

(وسائل مشت و مال)
به‌رسیلک: [ناو] ته‌ندوور؛ ته‌ندووری

به‌رد. (تندرستی)
به‌رش: [ناو] به‌نگ. (بنگ)

به‌رشکسته: [تاوه‌لناو] نابووت؛ وه‌رشکسته؛
ما‌فینگ. (ورشکسته)

به‌رشو: دهرچیت. (فرار کند؛ بیرون شود)
به‌رشو: [ناو] به‌رشو؛ جلی‌که له‌کاتی شیو

و کول‌دا ده‌یکه‌نه به‌ر. (لباس تعویضی برای
کارشتشو)

به‌رشه: [کاری ئه‌مری بو دووه‌م که‌سی

تاک[دهرچو؛ ده رکهوه. (دررو)

به رشه نوټ: [ناو] (دهر هاو یشتن) جیا کر دنه وه و
جیا ږاگرتنی گیاندارۍ نه خوش دوور و جیاواز
له ساخ (له بهر نه وه ی گیروده ی نه خوشی-
نه بن). (قرنطینه)

به رشینا: [بهووری له چا وگه ی به رشین]
دهر هات: ده کهوت. (بیرون آمد)
به رشینان: [چا وگه] دهر هاتن؛ ده رکه-
وتن. (بیرون آمدن)

به رشیف: [ناو] عه سروژه. (عصرانه)
به رشین: [چا وگه] چوونه دهر؛ دهر چوون؛
چه حده به رشین: له حده دهر چووه. (بیرون
شدن)

به رغه به به: [ناوت] (ف. گيو) به رغه به به.
(غیغ)
به رغه موټ: [ناوت] جوړیک میوه یه. (میوه
ایست)

به رفرمان: فرمان بهر؛ ناماده بو به جی هیانی
فرمان. (حاضر به فرمان)
به رفره: [ناو] زور؛ گه لیک؛ زه حف؛
به رمشه؛ به ر فراوان؛ به رپان. (زیاد؛ وسیع)
به رف مال: [ناو] به فرمال؛ وهور مال؛ وهروه؛
به رفه لو. (پاروی برف روبی)

+ به رفک: [ناو] (۱) نهو بارستا سه هوټه که
دیواره ی یه خجال (سه لاجه) له ناووه
ده یگری. (۲) مه غشوش بوون و خهت خهت
بوونی شاشه ی تله ویزوون له کاتی روشن
بووندا. (۳) په لوی سپیایی (خوی) دهر دانی دیوار
به هو ی ته ره شووه. (برفک)

به رفه نده: [ناو] هره سی به فر؛ شکانی کلپه

به فر. (بهمن)

به رفی مالک: [ناو] یلی به فرمالین؛ وهروه.
(پاروی برف روبی)

به رفان: شوان. (چوپان)
به رفانه ک: [ناو] به ره لینه؛ به روانکه ی
منډال؛ به رفانک. (پیش بند)

به رفه: (۱) قه؛ دوو تو نوو شتانه وه. (تا؛ لایه)
(۲) به ربه؛ روویه. (روبه) (۳) به روه؛ پیش؛
پیشه وه. (روبه جلو)
به رفه کری: [ناو] اگوشاد؛ به رئاواله؛
به رکراوه. (گشاد)

+ به رق: فد؛ [ناو] (۱) کاره با؛ (سی فاز، دوو فاز،
یه ک تهره فه، دوو تهره فه، ساکین) (۲)
دروه شانه وه؛ بریقه؛ شموق. (برق)
به رقتین: [چا وگه] قه لشین؛ له ت بوون.
(قطع شدن)

به رق خستن: [چا وگه] (۱) بریقه دان؛
به رق خستنی ههور؛ ههوره تریشقه لیدان. (برق)
رعدو برق (۲) ساوین ولووس کردن و
بریقه دار کردن. (ب) زور خاوین کردنه وه ی
سامانی مال. (برق انداختن)

به رق گر: فد؛ [ناو] یک [تریشفه گر؛
برووسکه گر؛ میله یک له کانزا له سه رخانوو
ده چه قیت و به سیمیک به عه رزه وه ده ی-
لکینن که باری کاره بایی بو عه رز
ږاگو یزیت، ههروهه زنجیریکه له لوری و
تریلی نهوت کیشدا له پاشه وه له عه رز
ده خشی بو ږاگو یزانی باری کاره بایی بو عه رز.
(برق گیر)

به رق گرتن: [چا وگه] کاره با که کیانله به-

ریک ده گزیت به هوئی ههوره تریشقه یان
 كهوتن له سیمگهلی کارهبا. (برق گرفتن)
 بهرق لیدان: (۱) دره و شانموه؛ بریقه خستن؛
 بریقه دان. (۲) به بهرق سه‌ری که چهل
 مالیجه کردن (کاره‌با) (۳) بهر بروسکه‌ی
 ههوره تریشقه كهوتن. (۴) بروسکه دانی
 ههوره تریشقه. (برق زدن)
 بهرقه‌پ: [ناوه‌لناو] بهرقه‌پ؛ داری پوووا؛
 پرتووکیاگ و نزیک به قریب بوون. (پوسیده)
 بهرقه‌د: [ناو] (۱) ناوقه‌د؛ (کمر) (۲) قه‌ده‌پال.
 (کمر کش کوه)
 بهرقه‌دیز: [ناوی، بک] پارێزەر. (محافظ)
 بهرقه‌م: [ناو] جوړیک ره‌نگی سوور. (رنگیست-
 سرخ)
 به‌رک: [ناو] به‌ره‌ی بچووک. (گلیم کوچک)
 + به‌رکار: (۱) نه‌وه‌ی کاریک به سه‌ریدا دیت
 (دژی کریار و بکه‌ر) (مفعول) (۲) دانیشتن له
 پای کاریک وه‌ک جو‌لایی و قالی چنین.
 (پای کار) (۳) به‌رده‌ست. (وردست)
 به‌رکردن: [چاوگه‌ت] (۱) جل پو‌شین؛
 له‌به‌رکردن. (پوشیدن) (۲) به می‌شک سپاردنی
 نوو سراوه؛ نه‌ز به‌رکردن؛ له‌به‌رکردن. (حفظ
 کردن)
 به‌رکرده‌ی: [چاوگه‌ت] دهر کردن. (بیرون کردن)
 به‌رکزه: [ناو]، هاورد؛ دژی ده‌رکزه. کالای
 توجاری که دیته ناو ولایتیک. (واردات)
 + به‌رکوت: [ناو، ت] له‌روی نیازوه به‌شیکی-
 کهم کلوش گیره ده‌گزیت بو‌نه‌وه‌ی
 گه‌نمه‌که‌ی زوو بگه‌یین به‌ئاش یا زوو
 بی‌فروشن. (قسمت کم. غله‌کوبیدن)

به‌رکوز: [ناو] جیقه‌ل‌دان؛ قیسک. کول (چینه-
 دان)
 به‌رکوز: [ناو، ت] جیگای تفاق پیدانی ئازهل له
 زستان دا. (جای علف دادن به‌گوسفندان)
 + به‌رکوزه: [ناو، ت] قه‌یتانی بو‌داخستن
 یه‌خه‌ی کراس به‌گریدان؛ به‌نه‌خه. (بند یقه)
 به‌رکۆسته: [ناو] به‌رکۆسه‌ر؛ بن‌دیوار؛ پای-
 دیوار؛ سای‌دیوار. (پای دیوار)
 به‌رکۆسه‌چ: [ناو] پی‌اوی بی‌پیش؛ پی‌اوی
 کۆسه؛ پی‌اوی پیش‌ته‌نک یا بی‌پیش. (کۆسه)
 به‌رکۆشک: [ناو، ت] به‌رباله‌خانه؛ به‌ره‌یه‌یوانی
 بآله‌خانه. (بالکن)
 به‌رکۆف: [ناو، ت] پنا به‌رد؛ پال به‌ردی که په‌نا
 و په‌سیو‌بیت. (دریانه‌سنگ)
 به‌رکۆل: [ناو] آشتی نه‌رم بو‌سه‌رپشت که بار
 ئازاری نه‌دا. (روپشتی زیر بار)
 + به‌رکۆل کردن: [چاوگه‌ت] (ب) خواردنی
 که‌می‌ک خوراک پیش نه‌هار و شام؛ زور
 برسیم نییه به‌رکۆل‌یکم کردوه. (چند
 لقمه‌خوردن قبل از حاضر شدن غذا)
 به‌رکه: (۱) [ناو] چوار به‌رکه‌ی قورسی؛ چوار
 لاشانی قورسی که زستانان دایان ده‌نا. (بغل
 کرسی؛ اطراف کرسی) (۲) لایکه‌وه. (تو
 گیانی کاکه‌ت به‌رکه به‌م لاوه). «فۆلکلوپ»
 (برگرد و نگاه‌کن)
 به‌رکه‌رده‌ی: [چاوگه‌ت] دهر کردن. (بیرون
 کردن)
 به‌رکه‌شوک: [ناو] که‌شه‌فی چکۆلانه. (سینی-
 کوچک)
 به‌رکه‌فتن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌رکه‌هوتن؛

به رخسنتی نازل. (بچه انداختن، افتادن)
 (۲) بهر کهوتن؛ له پیش که سیکه وه پرویشتن.
 (جلو افتادن) (۳) بهش پییران له بهش-
 کردن دا. (قسمت شدن) (۴) پیکران؛
 تهنگیوران؛ وه بهر گولله کهفتن. (اصابت
 کردن) (۵) دابران؛ چهوشه که مان بهر خیابان
 کهوت. (جزو شدن)

بهر کهف؛ ههل؛ دهرهفت؛ (فرصت)

بهر که ناز؛ (۱) قهره نه کهوتوو؛ له که ناروه؛ له
 ره خه وه؛ (برکنار) (۲) جیا؛ بیجگه؛ بهرجا؛
 بهرجی؛ (بجز) (۳) دهر کراو له کار؛ لا براو؛
 وه لا تراو. (رانده شده) (۴) خانه نشین؛ کار که نار.
 (باز نشسته)

بهر که ناری؛ (۱) دوور که وتویی؛ (فاصله گرفتن)
 (۲) حاله تی وه لا نراوی و لا براوی و
 دهر کراوی. (رانده شده) (۳) تیکه لی جه ماوه
 نه بوون و له پهراویز دابوون. (گوشه گیری و
 برکناری)

بهر که وانسن؛ پیکان؛ له نیشانه دان. (زدن
 به هدف)

+ بهر کهوتن؛ [چاوگهت] (۱) بهردا خستن؛ له
 بار چوونی مندا. (جنین انداختن) (۲)
 ماله کهم وه بهر خیابان کهوت. (جزو شدن)
 (۳) بهش پی گه یشتن. (قسمت) [۴] وه پیش
 کهوتن. (جلو انداختن)

بهر کییش؛ [ناوبیک + ناو] بهر دکییش. (۱) که سیک
 که بهرد ده کییشی. (سنگ کش) (۲) خه ره کی.
 (وسیله حمل سنگ).

بهر کییشک؛ [ناوت] که شهوی میز؛ چه کهمه جه.
 (کشوی میز)

+ بهرگ؛ [ناو] بهلگ؛ وه رهق؛ لا په ره. (برگ)
 + بهرگ؛ [ناو] پرووکییش؛ وه که بهرگی
 دوشه ک و لیفه و دمانچه و کتیب و سهرین
 و بالش و پشتی و زین و نووشته و کیلانی
 خنجیر.... (روکش؛ برگ)

بهرگ پیداکرتن؛ [چاوگهت] بهرگی لیفه و
 دوشه ک و کتیب دوورین.... پیداکرتن؛
 بهرگ گرتن؛ (برگ گرفتن)

به رگ؛ پیش (گ) کورته بزوینه؛ [ناوه لئوای بهر]
 بهرگین؛ پیشوو؛ له مه و پیش. پیومندیدار به
 پابور دووه وه. (قبلا)

+ بهرگاز؛ [ناو] خلیف و قوونووی مییش
 ههنگوین. (کندوی عسل)

بهرگر؛ [ناوبیک + ناو] (۱) نه هیل؛ بهر به نه؛
 پیش پیگر؛ بهر به ست؛ کو سپ. (مانع) (۲) به-
 دهوام؛ بهر که گر. (مقاوم) (۳) داری ناوته ون
 بو راست پراوهستان؛ بهر گرد. (چوب
 دستگاه قالیبافی)

بهرگ تیگر؛ [ناوی یک] (۱) که سیک که بهرگی
 ده گری به پرووی شتیکدا. (برگگیر)

بهرگ ساز؛ [ناوی یک] خه یات؛ پروکییش ساز.
 که سیک که بهرگ دروست ده کا. (خیاط؛ جلد
 دوز)

بهرگ گر؛ [ناوی یک] بهرگ پیگر. (برگگیر)
 بهرگواره؛ [ناو] زنگه ته تری. (خوشه انگور)

بهرگ رگوز؛ [ناو] بهر رگوز؛ چوخه؛ چوخه. (لباسی
 که دستباف و از پشم ریسیده درست شده)

بهرگوه ک؛ [ناوت] (۱) گوشیی ته له فون؛
 بیستوک. (گوشی) (۲) گوی پووش. (گوش
 پوش)

به رگوى كه وتن: [چاوهگهت] (ب) بيستن، به-
 سووسه بيستن. (شنیدن)
 + به رگه: [ناو] (۱) به لگه؛ سه نه د. (سند) (۲)
 وهرقه. (ورقه) (۳) تا بشت و توانا و قايمى و
 خوږاگرى؛ له توانادابوون و پى و هستان؛
 (توان) (۴) زمانه چكوله؛ (زبان كوچك) (۵)
 ناسو؛ ديمهن؛ به رگه. (منظره)
 به رگه شت: [ناوى چاوهگه] (۱) زفرين؛
 گه پانه وه؛ (برگشت) (۲) په شيمان بوونه وه.
 (پشيمان) (۳) [ناو] له موسيقا دا دوو هيللى
 نه ستوونيبه به دوو خاله وه له سهر پنج هيللى
 نوټ به واتاى نهويه تا نه وچيگايه، نوته كان
 دووپات بينه وه. (دوخط برگشت)
 به رگه گرتن: [چاوهگهت] (۱) وهرقه گرتن؛
 به رگه وهرگرتن؛ زياتر بوټيجازمنامه ي هات-
 وچو يا ټيزنى مهره خه سى له سهر بازخانه.
 (برگه گرفتن) (۲) خوږاگرى له كار يكد؛
 دهوام هيټان. (دوام آوردن)
 به رگه گر: [تاوه نساو] (۱) به دهوام؛ خوږاگر.
 (بادوام. مقاوم) (۲) [ناوى بك] كه سيك كه
 به رگه (به لگه) وهرده گرى. (كسى
 كه ورقه (برگه) بگيرد)
 به رگه گرى: به دهوامى؛ خوږاگرى؛ پاره ستاوى.
 (دوام آوردن)
 به رگى: (۱) بنا گوى. (بنا گوش) (۲) يه ك
 به رگ. (يك برگ)
 + به رگير: (۱) به ره لست؛ كوټسپ؛ پيش
 پيگر؛ به رگر؛ رى به ست؛ نه هيل. (مانع) (۲)
 به رگه گر؛ خوږاگر. (مقاوم) (۳) حاله تى
 وده ده ستختن؛ به رچنگ؛ وه گير هيټان؛

هيچم به رگير نه كهوت. (گير
 انداختن؛ بچنگ آوردن)
 به رگين: (۱) [ناو] برگ دار. (جلد دار) (۲) [به ند]
 پيشوو. (قبلى)
 به رگيو: ناو، بك [به ره لست؛ كوټسپ؛ له مهر؛
 به رگر؛ گلده ره وه؛ (مانع)
 به رلوعه: [ناوت، به رچيله؛ به رخه به به. (غيب)
 به رليكه: [ناوت، به رسينگه ي مندا لان. (پيش
 بند بچه ها)
 به رمال به سهر ناواگه پان: (ب) پياو چاكى و
 ديندارى. (تعريف براى خوبى و ديندارى)
 به رمالان: [ناو] پيش مالان؛ خوار مالان زياتر
 له ديهات دا دهوترى. (جلو روستا يا شهر)
 به رمالك: [ناو] (۱) به ورمالك؛ وه ورمالك.
 به فرمال؛ وهره رم. (بيل برف روب) (۲)
 به ره ليينه. (پيش بند) (۳) جاجم و جاش و
 مه وچى چكوله. (رختخواب پيچ)
 به رمالووسكه: [ناوت، خه وشوخال و كوټه لى
 خوار مالووسكه له خه رمانى ده غلدا. (خاشاك
 پائين ماسوله خرمن)
 به راما: (۱) هه لسا؛ به رزبووه وه. (بلند شد؛
 ايستاد) (۲) [ناو] ياريده دهر و به رده ستى
 مامان؛ ژنيك كه كوټه كى دوكتورى ژنان
 ده كات له مندا ل بوونى تاوسدا. (وردست ماما)
 به رماوه خوږ: [ناو، بك] پاشخوان خوږ؛ (ب)
 نوكه ر. (پسمانده خور)
 به رماوه خوږى: [ناو] پاشخوان خوږى. (ب)
 نوكه رى و چلكاو خوږى. (خوردن مانده از
 خوراك سفره)
 به رمل: [ناو] يه خه؛ نهو خوربه كه بو جوانى

له بهرملی مهردا ده‌میخته‌وه و نایپر نه‌وه.
 (یقه؛ موی یقه‌گوسفند)
 به رمووره؛ به رموور؛ [ناوت، (۱) ملوانکه. (۲)
 موورو یا قاشی گه‌وره‌ی خوار ملوانکه؛ پای
 ملوانکه. (پائین گردنبد)
 بهرمیت؛ [ناو] میو؛ مؤم. (موم)
 بهرمیز؛ [ناو] که‌میله. (گال)
 بهرمیشک؛ [ناوت، جوریک قه‌زوان؛ جوریک
 وه‌نه‌ته‌ق. (چاتانقوش)
 بهرمیله؛ [ناو] بهرمیل؛ بوشکه. (بشکه)
 بهرمین؛ شتی‌خواهانی زورییت؛ به‌بره‌و؛
 به‌بازار؛ به‌رمواج. (خواهان و رواج داشتن)
 به‌رناخ؛ [ناوه‌لناو] فیلباز؛ زرینگ؛ باهوش؛
 شه‌یتان و سه‌ربزئو؛ مه‌ردوپه‌ند؛ که‌له‌کی‌باز.
 (حقه‌باز؛ زرنگ)
 + به‌رناف؛ [ناو] هه‌وه‌لی شیو و دهره. (اول
 دره)
 به‌رناقدان؛ [چاوگه‌ت] ئامیته‌کردن؛ تیکه‌لاو
 کردن. (مخلوط کردن)
 به‌رنامه‌نووسین؛ [چاوگه‌ت] (۱) داپشتی
 به‌رنامه و جیا کردنه‌وه‌ی کاتی ده‌رسی
 هه‌ریه‌ک له وانه‌کائی مه‌دره‌سه و
 دیاریکردنی ماموستای هه‌ر ساتی، که
 مودیری مه‌دره‌سه ده‌ی‌نووسیت. (۲) نویسی
 پروگرام بو ئه‌نجامی‌کاری که پله به پله
 دیاری ده‌کریت. (برنامه‌نوشتن)
 به‌رنامه‌وه؛ بنی بیستان و دار بوش کردن و
 خول دانه پالی. (خاک زیر بته‌ریختن)
 به‌رناو؛ ناوی گه‌وره؛ له‌قه‌م؛ له‌قه‌ب؛ به‌رناف؛
 شوهرت؛ (شهرت)

به‌رندیز؛ [ناو] مه‌پی سی‌سآله. (گوسفندسه-
 ساله)
 به‌رننه؛ (۱) [ناوه‌لناو] به‌رنده؛ سه‌رکه‌وتوو.
 سه‌رکه‌وتوو له قومار و یازی‌دا. (۲)
 که‌سیک که جایزه (خه‌لات) به ناویه‌وه ده‌ردی.
 (۳) سه‌رکه‌وتوو له کیبه‌رکی‌دا. (۴) که‌سیک که
 شتیک ده‌باته‌وه. (برنده)
 به‌رنووت؛ [ناو] وشه‌ییکی تورکیه؛ (برنو،
 برنی؛ لوت) ئه‌نفیه، که‌به‌لووت هه‌لی‌ده-
 مژن؛ توژی‌تووتن که‌پشمه‌دینی. (گرد توتون)
 به‌رنه‌گر؛ (۱) داریک که به‌ر نه‌هینی. (بی
 بر) (۲) که‌سیک که به‌ر هه‌لستی له کاریک
 نه‌کات و به‌رنگاری نه‌ییت. (حالت مانع
 نشدن)
 به‌رنیا؛ [ناو] به‌رنیان؛ ده‌مه‌زه‌رده؛ زیاتر بو
 گاسنه. (تعمیر‌گاواهن و داس)
 به‌رنیر؛ [ناوت، (۱) گاییک که نیری له‌سه‌ر
 مله. (گاو شخم زن) (۲) جوانه‌گاییک که
 وه‌ختی جووت‌کردنی هاتیییت. (گاوا‌آماده‌ی
 شخم‌زنی)
 + به‌رو؛ (۱) به‌روه؛ پیشه‌وه. (جلو) (۲)
 دهره‌وه. (بیرون) (۳) بیات. (ببرد) (۴) له‌به‌رویه؛
 له‌به‌روهیه. (جلواست)
 به‌روئیک؛ [ناو] هه‌نیه هه‌لگرتن؛ مووی
 زیادیی ئه‌برو و ناوچاوان ده‌رکی‌شان. (ابرو
 برداشتن)
 + به‌رواز؛ (۱) میژوی مانگ و سال؛ تاریخ.
 (تاریخ) (۲) ریکه‌موتی‌کات. (مصادف) (۳)
 ئه‌ندازه‌ی پانایی زموی. (مساحت)
 به‌روارک؛ [ناو] قه‌رتاله؛ قه‌رتاله‌ی میوه‌چنین؛

تریان؛ بهرچن. (سبد کوچک)

بهروازی: [ئاوه لئاو] (۱) ئاوه زوو؛ پیچه وانه.

(برعکس) (۲) بهروازی وی به کی: بهو باری-

ئمهو دا؛ بهو باری دیکه دا. (برعکس این)

بهروباو: (۱) بهره جووت؛ داهاتی جووت وگا.

(حاصل کشت و زرع) (۲) کاره سات؛ گیچه ل.

(آشفته گی)

بهروخوار: [ئاوه لئاو، بهره و خوار؛ سه ره و خوار؛

سه ره و لیژ؛ (سراشیب)

بهروپوو: (۱) پوآله ت؛ سه ر و سیما؛ خووش

بهروپوو: پوآله ت جوان؛ پشت و پوو. (سرو

سیما؛ پشت ورو) (۲) بهره و پوو؛ حاله تی

پوو به پوو بوون. (دردر رو)

بهروژ: (۱) پوژانه؛ حیساب به پوژانه (روزانه)

(۲) پوه پوژ؛ بهر به روچکه. (روبه خورشید) (۳)

ناوی قه دیمی بانه؛ (اسم قدیم شهر بانه) (۴)

له کاتی پوژدا. (در روز)

بهروژه: (۱) به پی پوژه، پوژانه بارووخ ده-

گوپردی؛ وه ک، قیمه تی ئالتوون بهروژه؛ ده-

سته وازه ی بازاریه. (روزانه) (۲) بهروژایه، به-

شهوانیه. (در روزاست)

بهروک بهردان: [چاوگه ت] واز له که سیک

هینان؛ لی گه پان. (دست از کسی برداشتن)

بهروک گرتن: [چاوگه ت] یه خه ی که سی گرتن

و شه پیفر و شتن. (یقه کسی را گرفتن)

+ بهروو: [ئاوه لئاوی بهر] (۱) رابووردوو؛

بهوری؛ پیشوو؛ بهرگین. (گذشته) (۲) [ئاو]

سینه و بهروک. (سینه و پستان)

بهروودا که وتن: [چاوگه ت] (۱) بهروودا که-

وتن؛ به سهرا که وتن. (سرزده دینن مسئله یا

کاری) (۲) شهرم له پرووی که سیکدا کردن.

(شرم کردن) (۳) له سه ر سک پالکه وتن.

(روی شکم افتادن) (۴) سه ره نگری بوون و

به ده مه وه که وتن. (روبه جلو افتادن)

به پرووله خور: [ناوت] به پرووله خور؛ هه ر شت

که پیو یستی پی به پروله ی تیو به جی؛ جیگی

به پرووله؛ وه ک؛ کونی شیله په که به پرووله ی

تیو ده خری بو توند کردن یاسکیش. (سوراخی-

در وسایل و ماشین آلات که لازم باشد پیم یا

میله کوچکی در آن فرو کنند،)

بهروون: بیهه؛ بیوهه؛ بوهه؛ بهرم. (بیرم)

بهروونکار: [ناوی چاوگه] به ره نگار؛ ئاست؛

هه مبه ر. (مقابله و سد راه)

به پروه کووپه: [ناوت] جووری به پرو که له

کووپه له ده کا. (نوعی دانه بلوط)

بهروه: دهره وه؛ پوو به؛ بهر به؛ بهروه با؛ پوو

به با؛ بهرانبه ر به با. (بیرون روبرو)

بهروه بهر: که کم کم؛ نه خته نه خته؛ بهره بهره.

(کم کم)

بهروه دان: [چاوگه ت] به رفه دان؛ بهردان؛

په ها کردن؛ بهره لا کردن؛ بهره ودان؛ ئاوبهروه-

دان؛ ئاوبهردانه وه. (آزاد کردن)

بهروه ده: [ئاوه لئاو] بهر ئاوه له؛ بهر بلاو. (وسیع)

بهروه ست: بهر گه؛ تابشت؛ دهوام؛

تاقه ت. (دوام)

بهروه ستن: [چاوگه ت] بهر گه گرتن؛ دهوام-

هینان؛ له باراندا بوون. (با دوام)

بهروه سیل: [ناوت] (۱) ئاووردان؛ ئاگردان؛

کووانوو. (آتشدان) (۲) بهر به سیل؛ خواردنیکی

کورد هواریه زیاتر به گوشتی گیسک و

ماسټ چی ډهیت. (نوعی غذا)

بهروه شین: [ناوت] لهو تووه یه که پیش
کیلان دموه شیت به عهرزدا. (تخم قبل از
شخم)

بهروه نن: بهرخستن؛ لهبارچوون؛
بهرواویشتن. (سقط شدن)
بهروه نه: [ناوبک] بهرها ویژتوو؛ بهرخستوو.
(بچه سقط کرده)

بهروی: [ناو] بهروک. (سرسینه)

+ بهره: (۱) ناستهر؛ وهک، بهره لیفه؛ (آستر)
(۲) فهران بو بردن؛ ثم پاره بهره بو بانک.
(ببر) (۳) دزی هوژته له جووت کردن دا.
(ندا به گاوی که شخم می کند)

+ بهره: [ناوت] دهسته؛ دوبه ره کی له جه بهی
شهر دا. (دو دسته یی)

بهره: [ناوت] قایشی بهر سینگه ی زین و به-
رگ؛ (تسمه زین در جلوسینه)

بهرواویشته کردن: [چاوگه ت] (۱) زووتر له
موژه ت. (قبل از موعد) (۲) پیش خستن. (جلو
انداختن)

بهره باب: [ناوت] نه ته وه ی باب؛ تایفه ی باب؛
هرچه لهک. (طایفه پدری)

به ره پو: [ناوت] به ره؛ گلیم؛ مافووره ی
بی تووک؛ به ره؛ له ی. (گلیم)

به ره پاش؛ به ره و پاش؛ روو به دواوه؛ بو
دواوه (روبه عقب)

به ره پیش: (۱) به ره و پیش؛ بو به ره وه. (۲) بیه
پیشه وه. (روبه جلو؛ ببر جلو)

به ره جو: [ناوت] (۱) به ره جووتی جو. (حاصل
جو) (۲) چند کهرت زهوی که له بهر

جوگه له ییکداین و لهو جوگه یه ناو بدرین.
(چند قطعه زمین که از یکجوب آبیاری شوند)
به ره دار: (۱) به ره دار؛ مهودای بهینی دوو
کارته له خانوو دا. (فاصله بین دو بالار)
(۲) به ره دار؛ سه مری دار. (بر درخت) (۳)
به ره دار. (بهره دار)

به ره دوو ف: [ناوت] بهر دووگ؛ پیستی بنی
دووگی مهر. (پوست بیخ دنبه گوسفند)

به ره دی: [ناوت] (۱) زهویی خوارووی دی و
نزیک به دی. (زمین پائین دهو نزدیک) (۲)
(ب) دی بهر؛ خواره وهی گوند. (جلو ده)

به ره مته: [ناوت] به ره گه؛ سهر ریگه و
شوینی پابووردن؛ به ره گه ی ریوی له راودا
دیره گاو دیره گه. (مسیر راه)

به ره ز: [ناو] به ره ز؛ نهو گیایه که به زولفی
جوانان دهی شوبهین. (اسم گیاه پر
سیاوشان)

به ره زفر: [ناوت] به ره زووره؛ به ره زبره؛ به-
ردی تیژکردنی دمه تیخ؛ جوړیک به ره ده-
پاشور. (نوعی سنگ خارا)

به ره زوونه: [ناوت] آناغزونه. (سگک)
به ره زیف: < به ره زفر.

به ره سته: [ناوت] به ره دئه سته؛ به ره سته ی.
(سنگ آتش زنه)

به ره شکون؛ بو ی هیه به ره شکوهوت بی؛
به ردی گه و ره ی سیبه دار بو دانیشن. (سنگ

بزرگ سایه دار)
به ره شور: [ناو] به ره شور؛ نیسکه شور. (جدا

کردن شن و ماسه از حبوبات با آب)
به ره شور که: جوو له وه ریگه وه ک قولانچه.

(سوسک)

به‌ره‌فی: [ناو] مه‌جلیس؛ کوږ. (مجلس)

+ به‌ره‌ک: [ناو] (۱) به‌روک. (سرو سینه) (۲)
ته‌ستیره‌ی سیوه‌یل. (ستاره‌سهیل)

به‌ره‌کونار: [ناو] به‌ری کونار؛ به‌ری شیلان.
(میوه‌نسترن کوهی)

به‌ره‌که: [ناو] نو به‌ره. (نوبر)

به‌ره‌که به‌ره‌ک: وتووږ؛ گوډوگوډ. (گفتگو)

به‌ره‌که‌ت: [ناو] (۱) موباره‌کی؛ پیټ. (برکت)
(۲) (ب) دوشینی مهر و مالات؛ به‌ره‌که‌ت
کردن؛ وانا دوشین؛ ده‌سته‌واژه بو ږیزگرتن
له‌مهر و مالات. (برکت؛ دوشیدن حیوان)

به‌ره‌لایوون: [چاوگه‌ت] (۱) په‌هابوون؛ ویل-
بوون. (آزاد شده) (۲) باغی یان زه‌وییک که
قه‌ده‌غه نه کرایټ یان بی‌خواهون بیت. (باغ یا
زمینی که صاحب نداشته‌باشد)

به‌ره‌لا کریاک: [ثاوه‌لناوی به‌ره‌ + ناو به‌ره‌لا
بوو؛ به‌ره‌لاکراو. (آزاد شده)

به‌ره‌لایی: [ناو] به‌ره‌همی چاوگه] (۱)

آزادی؛ سهر به‌ستی؛ ره‌های؛ ره‌های؛ ویلی.
(آزادی) (۲) بی‌عاری؛ بی‌کار سووړانه‌وه.
(ولگردی)

به‌ره‌م: [ناو] عه‌مبار؛ عه‌مباری تفه‌نگ. (انبار)

به‌ره‌مه‌شکانه: [ناو] (۱) به‌خشینی که‌ره‌ی
نه‌وه‌لین مه‌شکه‌ی سال. (بخشیدن اولین
که‌ره‌ی مشک) (۲) داهات و به‌ره‌همی که‌ره‌ی
یه‌ک جاری مه‌شکه ژندن. (فرارنده‌یکبار
مشک)

به‌ره‌منان: [ناو] به‌منان کردن یه‌ک که‌ولی
په‌له‌گونک. (پختن یکسری چونه‌حاضر شده)

به‌ره‌نگ: (۱) خاوه‌ن په‌نگ. (رنگدار)

(۲) به‌ره‌رینگ. (آسادگی کوسفند برای پشم)

چینی (۳) وه‌ک: به‌ره‌نگی سوور
دایپوشه. (بوسيله رنگ)

به‌ره‌نیا: [ناو] بیراز. (آجدار کردن سنگ آسیاب)
به‌ره‌و: (۱) پیښ؛ پیښه‌وه؛ بی‌به‌ره‌و؛ وه‌ره
پیښه‌وه. (جلو) (۲) پروبه؛ به‌ره‌و خوشی
چوون؛ پرو به خوشی چوون؛ به‌ره به خوشی
چوون. (روبه)

به‌ره‌وان: [ناو] به‌ره‌قان؛ نیوږیکار؛ ناو جییکه‌ره.
(میانجیگر) به‌ره‌وان: [ثاوه‌لناو] لایه‌نگر؛
هه‌وادار.

(مدافع)

به‌ره‌وانی: [به‌ره‌همی چاوگه] په‌وتی
لایه‌نگری؛ پاراستن؛ به‌ره‌قانی (دفاع)

به‌ره‌وپر دانه‌وه: [چاوگه‌ت] به‌ره‌انپر دانه‌وه.
(در حالت دویدن پیچیدن جلوی کسی)

به‌ره‌وبوونه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) به‌ره‌بوونه‌وه؛
تیی‌ره‌بوون؛ ثاور تییه‌ره‌بوون. (افتادن؛
گرفتن) (۲) ږژاندنی ثاوه‌کی؛ ثاوه‌که به‌ره‌و
بوو: قلم بوووه (ریختن) (۳) به‌ره‌دانه‌وه و
که‌وته‌خوار؛ خلاریوونه‌وه له لیژی؛ که‌وته‌نه
خواروه (قل خوردن؛ افتادن)

به‌ره‌وپیش: به‌ره‌به‌پیش؛ بوپیشه‌وه؛ پروو
به‌پیشه‌وه. (روبه‌جلو)

به‌ره‌وپیشه‌وه چوون: (۱) پیش چوونی کار.
(پیشرفت) (۲) بوپیشه‌وه په‌پیان. (جلو رفتن)

به‌ره‌وپیل: [ناو] به‌ره‌وپیر؛ پیشواز. (پیشواز)
به‌ره‌ودان: به‌ره‌دانه‌وه؛ به‌روه‌دان. (۱) بوږ
بلاو کردنه‌وه؛ بوږ به‌ره‌ودان. (پخش کردن)

(۲) ناوی ته ستیر بهر هودان؛ بهردانهوه؛ قلم-
کردنهوه. (آب استخر را باز کردن)
بهره و دووایی: ږو وله ته و او بوون؛ ږو و له
ته و او ی؛ نزدیک به دوا یی هاتن.
(رو به اتمام)

بهره فکار [ناو بیک] کووه کهر؛ خر که ره وه.
ثاماده کار. (جمع کننده)
بهره و ا: [ثاوه لئاو] بی که لک؛ فیرو؛ بی فایده؛
بی سوود؛ بهر یاد؛ بهر بات. (بر هوا)
بهره و ا: [ثاوه لئاو] بی موفا؛ بی مانا؛ بی و ا تا.
(بی معنی)

بهره هووت: [ثاوه لئاو] فد؛ بی بانی چول و قافر
و چول هوول. (بر هوت)
بهره لدا: [ثاوه لئاو] (۱) نازاد؛ بهر له. (آزاد)
(۲) (ب) خو پری و بیکاره. (بیکاره)

بهره ی خو نه خستنه ژیر که س: نیجازه به
که سیک نه دان بو خاپانن و مال خواردن؛
خو نه خستنه ژیر باری منه تی که سیک.
(اجازه سوو استفاده کردن بکسی ندان)

بهره ی کار: [ناو] بهر همی کار؛ سه مری کار.
(بهره کار)

بهری: (۱) وه لئاو. (بری) (۲) بی بهری؛
بی بهری؛ بی بهش. نافه روژ. (محروم؛ بی
قسمت) (۳) بهروو؛ بهرگ؛ پیشوو؛ له پیش.
(قبلاً)

+ بهری: [ناو] (۱) پیشی؛ پیشه وه؛ وهره بهری؛
واتا وهره پیشه وه. (جلو)

به ریختن: بهر پکردن [چاوه ت] (۱) (ب)
کاری که سیک جیه جی کردن. (۲) پاره به-
کارگر دان پاش ته و او بوونی کار و بهری

خستیان؛ (۳) بهر پاکردن؛ میوانداری بی که م
و کوپری سازدان؛ بهر پوه بردن. (۴) ناردنی-
که سیک بو جیگایک؛ بهری کردن
(راه انداختن) بهری خوه دان: [چاوه ت] ږو و
تیکردن؛ سهره نجلان؛ ته ماشا کردن؛ زهین
پی دان. (نگاه کردن)

بهری ده ست: [ناو ت] له پی ده ست؛ ناو له پی
ده س: (کف دست)
به ریژ: [ثاوه لئاو] بهر ووه ت؛ بهقه در؛
به حورمه ت؛ ماقول؛ سه نگین و گران.
(محترم)

به ریش: [ناو] نه خوشینی نازه له. (مرض-
بز و گو سفند)

به ریشه وه به ستن: [چاوه ت] خستنه مل؛
به سهردا سه پانندن. (به ریش بستن)
به ریگ: [ناو] تیر؛ گولشه. (تیر؛ گلوله)
به ریما: بنچینه یی؛ ره چه له کی؛ نیزادی،
(نژادی)

به رینه: (۱) پیشینه؛ میژینه. (قدیمی) (۲)
پانه؛ مه و دای زوره. (پهن است)

به رینی: (۱) پانایی. (عرض) (۲) پیشویی (قبلی)
به ریواره: [ناو ت] بهر ریواره، دوا ی نیوه ږو؛
کاتی لاره سیبه؛ زهرده ی خوراوا. (عصر)
بهر پوه بهر: [ناو ی بک] (۱) بهر پرس. (۲)
مودیر؛ ږا بهر. (مسئول) (اداره کننده)

+ بهر پوه چوون: [ناو ت] (۱) بهر پوه بوون؛
بهری چوون. (اداره شن) (۲) بهر پگادا ږو یشتن.
(راه رفتن)

به ریه می: [ناو] گیای کوو زه له؛ فیتامین (ثا و
ئی) زورو، خواردنی بو ژنی تولدار باش نییه

جارنا منڊال لهباردهبا. (بولاغ اوتی؛ شاهي
 آبی؛ علف چشمه)
 + بهزا: (۱) [رابووردوی بهزین] بهزی؛
 شکستی خوارد. (شکست خورد) (۲) [تاوه لئاو]
 نهو شته یا نهو کهسه که زور شکست دهخوا.
 (شکست خور) (۳) [تاوه لئاو] خوشبهز؛ نهسپی
 بهنهفهس. (راهوار)
 بهزابته: [تاوه لئاو] بههیههت؛ بهسام؛ بهتوانا؛
 (باقدرت)
 + بهزاخ: [تاوه لئاو] بهکار؛ فازا؛ بهدهستویرد؛
 خوشمیر؛ جوامیر. (کاری. کارا)
 بهزافته: [تاوه لئاو] بهزابته؛ بههیههت؛ بهسام؛
 (باهییت)
 بهزافیت: [تاوه لئاو] تاو، بیک [تیرادگر؛ په خنه گر؛
 عه تمبرگر. (عیب جو)
 بهزانندن: (۱) [چاوگهت] بوژدان؛ شکست
 دان. (شکست دادن) (۲) [پاشگر] له گهل
 (ههل) و (دا دا دی، ههل به زانندن، دابزانندن،
 جهانندن، پیاده کردن) (۳) غاریی کردن.
 (دوانندن)
 بهزاوا بوون: [چاوگهت] (۱) ژن هینان. (۲)
 چوونه په رده له گهل تازه بووک بو نهو هل جار
 و دهست تیکه لآو کردن. (داماد شدن)
 بهزداخ: [تاو، ت] به پیودا خ کردن؛ داخ کردنی
 قلیشی دهست و پا به دووک بو نهرم بوون و
 چا کهوه بوون. (پیه داغ)
 بهزدار: [تاوه لئاو] (ب) قه لهو. (کنایه. چاق)
 بهزدوک: [تاو] جیگای بازدان؛ پلیکانی تایهت
 له تخته جیگای خو هاو یشته ناو نه ستیر بو
 مهله و کیهر کی. (جای پریدن. پله پرش)

بهزرهک: [تاو] گیاییکه پونه که ی ده گرن و له
 نه قاشی (وینه کیشی) په نگ و په و غه نندا
 که لکی هه یه. (بزرک)
 بهزک: (۱) [تاو] قوماریکه به په په ده کری.
 (نوعی قمار) (۲) [تاوه لئاو] تاوس. (آبستن)
 بهزکه: [تاو] بهزهک؛ رازانندهوه؛ تارایشته؛
 جوان کردن و خه ملانندن. (بزرک؛ آرایش)
 بهزکه کهر: [تاوی بک] خه ملین؛ رازین؛
 جوانکه ر؛ شانه کار. (آرایشگر)
 بهزل: بهرانبهر؛ هه قهر. (برابر)
 بهزمان: (۱) [تاوه لئاو] به قسه؛ قسه زان؛
 به ده موپل؛ (۲) به زبان؛ ههر به زمان رازیان-
 ده کا. (سروزیان دار؛ بازیان)
 بهزم پیگرتن: [چاوگهت] تاو پوه بوون و شلتاخ
 کردن به سه رکه سیکا؛ (ب) سه ر خسته سه-
 رکه سیک و گالته پیگرتن. (از کسی عصبانی
 شدن و دری وری گفتن؛ سربسر گذاشتن)
 بهزمیگ: [تاو] (۱) بز نمزه؛ جوړیک مارمیلک.
 (بزمجه) (۲) معج؛ گهنه. (کنه)
 بهزمشک: [تاوه لئاو] به ده موپل؛ به زبان.
 (حراف)
 بهزمکه: [تاو، ت] به زمگا؛ جیگای به زم پوه زم.
 (بزمگاه)
 بهزم گیران: (۱) کیشه ساز کردن. (تاشوب
 درست کردن) (۲) شای و زهماوند به پړیوه-
 بردن. (بزم درست کردن)
 بهزم پوه زم: [تاو، ت] (۱) شادی و زهماوند. (۲)
 (ب) شادی و شادمانی کردن به ههراوهوهر
 یاوه. (بزن بکوب)
 بهزوک: (۱) [تاوه لئاو] خوشبهز. (اسب راهوار)

[ناو]سه یاره. (ماشین)

به زوکه وان: [ناو]شوفیر؛ تاژوان. (راننده)

به زهک: [ناو]بایی زهر؛ زهر دویسی (مرض
یرقان) که به زکه

به زه وزو: زور سک و زا که به زاوزوو؛ حاله تی
مندال بوونی زور. (ماده ای که زیاد بزاید)
به زه ویاجوون: [چاوگه، ت] (۱) پوچوون به -
زه ویدا (۲) (ب) خه جالته بوونی زور. (بزمین
فرورفتن)

به زه وی پیاها تن: (به زه یی) [چاوگه، ت] په حم
و دل سوو تاننن بو هه رشت؛ به زه یی
پیاها تن (دلسوزی)

به زه ویدا دان: [چاوگه، ت] به عه رزدا دان؛
(ب) شکست دان؛ نکوول پی هینان. (بزمین
زدن)

به زه ویدا کوتان: [چاوگه، ت] به عه رزدا دان؛
به زه وی دا دان. (ب) شکست پی دان. (بزمین
زدن)

به زه یی دار: [ئاوه لئاو] به په حم؛ میهره بان؛
دلسوز. (دارای رحم؛ دلسوز)

به زیاد کردن: [چاوگه، ت] (۱) (ب) کو
کردنه وی سفره وخوان پاش نان خواردن.
(۲) (ب) شکور کردن؛ سپاس کردن. (جمع -
کردن سفره)

به زیاغ: [ناوی بهر] به زیو؛ شکست خواردوو؛
بوپ خواردوو؛ به زاو. (شکست خورده)

به زین: [له چاوگه ی به زین] به زین؛
بوپ خواردن. (شکست خوردن)

به زپیک و زا کون: [ئاوه لئاو] میرخاس و
کارامه؛ به دیسیلین و نه زمونیزام؛ ری کوپکی

و لیها تووی له کاردا؛ به زابته؛ به سام. (بانظم و
کارآمد)

به زی چاو: [ناوت] چه وری و گوشتی زیادی
له سه رسپینه ی چاو؛ وه ردینه؛ ناخونه ک.
(ناخنک)

به زیو: [ئاو بهر] بوپ خواردوو؛ شکاو له زوراند؛
تیشکاو له شه و کییه ری کیدا. (مغلوب)
به ژنائی: [ناوت] وشکاو ی؛ زینده وهری که له
وشکایی و ئاودا ده ژی. (ذو حیاتین)

به ژاف: [ناو] زه وینی دیمی و بی ئاو. (زمین
دیم)

به ژاقیت: [ئاوه لئاو + ناو] به ژاقیت؛ په خنه گر؛
عه ته بگر؛ به بیانوو؛ به په لپ. (بهانه گیر؛
رخنه گیر)

به ژانه وه بوون: [چاوگه، ت] (ب) ژنیک که له
حالی مندال بوونایه و ژان و ئیشی هه یه؛ به
ئیش و تازار موه بوون. (در حال درد زایمان
بودن)

به ژگی: نا کوکی؛ ناتهبایی؛ تاژاوه. (نابسامانی)
به ژمنیر: [ئاوه لئاو] خاوه ن شکو. (باشکوه)

به ژمیر: ژمیراو؛ به ژمارده؛ به حیساب هینراو؛
شیاو؛ شایان. (به حساب آوردن)

به ژن شووش: [ئاوه لئاو] ناتله نگ زراو؛
قه دباریک؛ به له باریکه؛ (باریک اندام؛ کمر
باریک)

به ژن کورت: [ئاوه لئاو] کورته بنه؛ کورته بال؛
کوله بنه. (کوتاه قد)

به ژن وبال: [ناوت] به ژن وبال. (قد وبالا)
به ژنه دار: [ناو] تهنه ی دار؛ کوته ره؛ ساقه ته -
ههره قهویه که ی دار. (تنه درخت)

به ژن هورت: [ئاوه‌لناو] به ژن کورت؛ کورته‌بالا؛
 کوله‌بنه. (کوتاه‌قد)
 به ژوک: [ئاوه‌لناو] زوربلی؛ پریژ. (پرچانه)
 به ژه‌ک که‌وتن: [ناوت] نه‌خو‌شی مندالی ساوا
 به‌هو‌ی زور خواردن‌ی ژه‌که‌وه. (مریضی
 بچه‌بلعت اغوز زیاد خوردن)
 به‌ژه‌وه‌ندن: [ئاوه‌لناو+ناو] په‌سه‌ندن؛ به‌رگه‌م؛
 هه‌لب‌ژارده. (پسند؛ ممتاز)
 به‌ژی: (۱) دیمی. (دیمی) (۲) ئیش و
 ئازاریک که به له‌شدا ب‌لاو ده‌بیته‌وه. (درد
 پخش شده در بدن)
 به‌ژی‌رادان: (۱) به‌رز کردنه‌وه. (بلند کردن)
 (۲) حاشا لیک‌کردن. (حاشا کردن)
 به‌ژی‌ر لچه‌وه‌کردن: که به ژیر لی‌وه‌وه کردن؛
 (ب) نه‌درک‌اندنی نه‌هینی که‌سی؛ چاو‌پو‌شی-
 کردن و شاردنه‌وه‌ی هه‌له؛ دیزه به‌ده‌رخ‌ونه
 کردن. (کنایه؛ چشم پوشی کردن)
 + به‌س: (۱) [پاشگر] که‌سیک که ده‌به‌ستی؛
 چاو‌به‌س؛ باغه‌به‌س. (اسم فاعل بستن) (۲)
 کیفایه‌ت؛ ته‌واو؛ به‌سمه‌ ئیدی نامه‌وی.
 (کافی) (۳) (ته‌نیا؛ قوتار) به‌س‌من‌ده‌چم؛
 تویت و به‌س. (فقط) (۴) به‌ست؛ قفل و
 به‌س. (بست)
 به‌سه‌ال‌چوو: [ئاوه‌لناو] پیر؛ به‌ته‌مه‌ن؛ زور‌هان.
 (پیر)
 به‌سه‌ال‌دا چوون: [چاو‌گه‌ت] پیر بوون؛
 گه‌یشتنه سنوری پیری؛ ته‌مه‌ن زور‌بوون.
 (پیر شدن)
 به‌س‌پیژ: [ئاوه‌لناو] زوربلی؛ چهنه‌باز. (حراف)
 + به‌ست: [ناو+ناوی‌بک] (۱) جیگای

داخستنی درگا به ئالقه‌ریژ و دوولایی. (جای
 قفل (۲) هه‌رچی که دوو شت پیکه‌وه به‌ند
 بکا. (بست) (۳) به‌شی جاریک کیشانی تریاک
 که به سه‌ر وافوریه‌وه ده‌چه‌سپینن. (چسپ)
 به‌ست: [ناو] وه‌جی؛ سه‌روا؛ ئیله‌ام؛
 گه‌یشتن به‌مه‌به‌ستی له‌خه‌یال‌دا؛ خه‌یالی.
 (الهام)
 به‌ست: [پاشگر] دربه‌ست؛ مالی‌ده‌ره‌ست؛
 سه‌یاره‌ی‌ده‌ره‌ست؛ چپو‌به‌ست؛ داربه‌ست؛
 (بست)
 به‌ست: رابوور‌دووی به‌ستن؛ ده‌ر که‌که‌ی به-
 ست. (ماضی‌بستن)
 + به‌ست: [ناو] (۱) ده‌شت. (دشت) (۲)
 به‌ستین. (مرز دو مزرعه)
 به‌ستام: [ناو] (۱) شاری به‌ستام له‌ئیران.
 (شهر بسطام) (۲) ناوی خالی نه‌رده‌شیری
 بابه‌کان. (دائی اردشیر بابکان)
 به‌ست دانیشتن: کاری دانیشتن و په‌نا بردنی
 گونا‌جباران به‌مه‌رقه‌د یان جیگاییکی
 مو‌بارک بو‌خو‌ پاراستن له‌سزادان، ریوا‌یه‌ته
 که ده‌ست و پایان به‌مه‌زاره‌که‌وه به‌ستوه‌ته‌وه
 (بست نشستن)
 به‌ست لی‌رابوون: گه‌یشتن به‌هه‌ستیکی
 ده‌رونی له‌به‌ری‌پواره‌وه؛ له‌نادیاره‌وه به‌دل‌دا
 هاتن؛ سه‌روا هاتن. (الهام. سروش)
 + به‌ستن: [چاو‌گه‌] گریدان؛ دانانی قه‌رار و
 په‌یمان و شهرت؛ شهرت‌بستن؛ په‌یمان-
 به‌ستن (بستن)
 به‌ستن: [چاو‌گه‌] به‌یستن؛ بیستن؛ شنه‌فتن.
 (شنیدن)

به‌ستن به‌پیشه‌وه: [چاوگه‌ت، اشتی‌داسه‌پاندن
به‌سهر دا؛ به‌کول‌دا دانی‌تومەت، (بریش
به‌ستن)

به‌ستوو: [ئاوه‌لناو] (۱) به‌ستراو؛ مه‌یوو.
(به‌سته‌شده) (۲) ته‌زیو؛ چیاو؛ چیاگ؛
سپرووگ؛ چوو؛ ده‌ستم له‌سهرمادا به-
ستوویه‌تی. (چائیده)

به‌ستوورک: [ناو] به‌رستوورک؛ ملیوان و
یه‌خه‌ی کراس. (یقه‌پیرهن)

+ به‌سته: گورانی و ئاهه‌نگ که‌خاومنی زه-
رب و رپتمه‌(جیاوازه له‌مقام) به‌سته‌(ته-
رانه‌ی) فارس‌یه‌ گورانیه‌که که‌جاران له
به‌ینی مه‌قامیکدا ئیجرا ده‌کرا و ئه‌مرو
له‌کوردوستاندا پیش یا دوا‌ی مقام (به‌سته)
ده‌وتریت خو‌ی مقام نییه، به‌لام ههر له‌سهر
رەوتی موسیقایی ئه‌و مه‌قامه‌ دا
ده‌وتریت، (په‌رده) و حاله‌تی نو‌ته‌کانیشیان یه-
کیکه. (ترانه)

+ به‌سته: بی‌ترس؛ بی‌پاک؛ ئازاد؛
بسته؛ (بیپاک)

+ به‌سته: هیل‌ی به‌ینی دوو مه‌زرا؛ هیل‌ی
دیاری کردنی سنوور. <به‌سه. (مرز)

به‌سته‌به‌ندن: [ناوی‌یک] به‌سته‌پنج؛ کاری
به‌سته‌پنجی ده‌کا. (بسته‌بند)

به‌سته‌به‌ندی: رەوتی ده‌سته‌کردن و پیچانه‌وه
و به‌ستن؛ به‌سته به‌سته‌کردن؛ پریسکه و
پیاز که‌دروستکردن؛ شت خستنه‌ ناو قوتوو و
سهرچه‌سپاندن و پیچانه‌وه‌ی. (بسته‌بندی)

به‌سته‌کار: [ناو، یک] به‌سته‌دانه‌ر؛ به‌ند
رپک‌خهر؛ هه‌وادانه‌ر؛ ئاهه‌نگ‌ساز. (ترانه‌ساز)

به‌سته‌کاری: به‌سته‌دانان؛ به‌ند رپک‌خستن؛
رەوتی هه‌وادانان؛ ئاهه‌نگ‌سازی. (ساختن
ترانه)

به‌سته‌له: [ناو، ت] به‌سته‌لوک؛ به‌سته‌له‌ک. (بخ
بسته)

به‌سته‌م: [ناو] ئه‌ستی و به‌رد (سنگ
چخماخ)

به‌سته‌وانی: میزگیران. (بسته‌شدن میزراه)
+ به‌ستی: (۱) [ناو] چاو‌تیری؛ به‌قنیات.
(قانعی) (۲) [ناو] یاره‌که‌ویک که‌فی‌رپاو
ده‌کریت. (کبک تعلیمی برای شکار)

+ به‌ستی: (۱) چاو‌تیری. (قانعی) (۲)
کووله‌که. (کلو) (۳) تهرم. (جنازه) (۴)
[رپور‌دووی به‌ستن] دای‌خست؛ زه‌ندی
گریندا. (بست)

به‌ستیار: بیستیار؛ [ناو، یک] گوی‌ر‌ادهر؛ بیسه‌ر؛
بهیستیار. (شنونده) ناو‌ت

+ به‌ستین: [ناو] (۱) زه‌مین؛ بواری
هونه‌ری. (زمینه) (۲) خودوود؛ مه‌رز. سنووری
به‌ینی دوو مه‌زرا. (مرز)

به‌س‌روین: <به‌ست‌چوون، په‌نابردن؛
به‌ست دانیشن، هانابردن. (بست نشستن)

به‌سکیتبال: [ناو] یاری دوو ده‌سته‌ی پنج
نه‌فه‌ری له‌زه‌ویی تاییه‌تدا. (بسکتبال)

به‌سکیتبالیست: [ئاوه‌لناو + ناو] که‌سیک‌که
کایه‌ی به‌سکیتبال ده‌کا. (بسکتبالیست)

به‌سلامه‌ت: بی‌مزه‌ه‌ت؛ بی‌وه‌ی؛ به‌ساغی؛
جوابی خودا‌حافیزی؛ به‌دوعا. (سلامت)

به‌سلامه‌تی: به‌له‌ش‌ساغی؛ به‌خیریه‌ت؛
توسلامه‌ت‌بیت؛ ته‌عاروفی پیش خواردنه‌وی-

مه‌ی. (بسلامتی)

به سلک: [ناو + ناوه‌لناو] (۱) سه‌هول. (بخ)

(۲) به‌سته‌نی؛ دۆندر مه. (بستنی) (۳)

سه‌هول‌بەندان. (بخ‌بندان)

به‌سلکه: به‌سلک: به‌سته‌له‌ک. (بخزده)

به‌سله‌مه: (مه‌له‌ماخ) ی تور کیه‌وه هاتووه.

دابەستراو؛ دابەسته: نه‌غەر بو

دابەستنی ئازاله که بو قەلهو بوون دابەسته

ده‌کری. (بسته‌شده: پروار)

به‌سمین: [ناوت] لیوکه‌ن؛ بزه؛ که‌نین.

(لبخند)

به‌سه: [ناو] (۱) به‌سته. (بسته) (۲) خودوودی

به‌ینی دوو مه‌زرا؛ به‌ستین. (مرز) (۳) قهراری

تاییه‌تی له قوماردا هه‌ر که‌س شه‌و

ده‌سته‌ی (عوین) برده‌وه شه‌و پاره‌هی

خو‌یه‌تی. (بسته‌در قمار)

+ به‌سه: (۱) کیفایه‌ته؛ نه‌یترا؛ نه‌وه‌م به‌سه.

(کافی است) (۲) به‌سته؛ به‌سراو؛ داخراو.

(بسته)

به‌سه‌ختی: [به‌ند] به‌دژواری؛ به‌چه‌توونی؛

به‌سه‌خله‌ت. (بسختی)

به‌سه‌ر: (۱) [ناوه‌لناو] حازر؛ ئاماده؛

خه‌رمانه‌که‌م به‌سه‌ره. (آماده) (۲) به‌فری به‌-

ستوو؛ به‌فره‌به‌سه‌ره ناچه‌قم. (بخ بسته)

به‌سه‌راچوون: [چاوگه‌ت] چوون به‌سه‌ر

که‌سیکدا له کاتی کردنی کاریکدا. (مچ

گرفتن)

به‌سه‌راکه‌وتن: [چاوگه‌ت] (۱) دۆزینه‌وه.

(پیدا کردن) (۲) که‌وتن به‌سه‌رشتیکدا. (افتادن

روی چیزی) (۳) به‌سه‌رمیراتدا که‌وتن؛

به‌ده‌ست‌هینانی مالی موفت. (مالی بدست

افتادن)

+ به‌سه‌راهاتن: [چاوگه‌ت] رووداو ییک به

سه‌ردا قه‌ومان؛ ناخ چیم به‌سه‌ره‌ات. (به‌سر

آمدن)

به‌سه‌ر بردن: [چاوگه‌ت] راپواردن؛ زیان؛

زینگانی کردن؛ ته‌واو کردن. (بسر بردن)

به‌سه‌رپاییکه‌وه: سووکه‌سه‌ردان؛ چوون بو

ماوه‌ییک کووورت. (کنایه. یک لحظه رفتن و

سرزدن)

به‌سه‌ره‌پین: [چاوگه‌ت] (۱) نه‌سب سواری

مایین بوون. (جفتگیری اسب) (۲) پیاوی که به

سه‌ر ژنه‌وه بگیری. (کسی که بازنی گرفته

شود)

به‌سه‌رچوو: (۱) (ب) پو‌یشت و لی‌بووه‌وه؛ له

سه‌ر لاچوو؛ ته‌واو بوو. (گذشت) (۲) به‌سه‌رچوو؛

فریوی خوارد؛ به‌سه‌ه‌وچوو؛ به‌ه‌له‌چوو.

(قریب خوردن)

به‌سه‌رخ‌ولانه‌وه: نه‌وه‌نده‌سه‌رم دیشی به‌سه‌ر

ده‌خولیمه‌وه. (باسر چرخیدن)

به‌سه‌ردا برین: [چاوگه‌ت] داسه‌پاندن به‌زور؛

کچی‌خوی به‌سه‌رشو‌رشدا بری؛ خوی بری به

ملیا (تحمیل کردن)

به‌سه‌ردادان: [چاوگه‌ت] (۱) له‌سه‌ری که‌سیک

راکی‌شان و لی‌دان. (توی سرزدن) (۲) خو

داسه‌پاندن و به‌میوان بوون به‌ناوه‌خت و له

ناکاو. آوار کسی شدن) (۳) مه‌ده به‌سه‌ر

ماله‌که‌یدا قه‌لب و چرووکی مه‌که. (توی

سرمال زدن) (۴) هیرش بو‌بردن؛ هه‌لکو‌تانه-

سه‌ر. (حمله کردن)

به سهردا دانهوه: [چاوگهٔ ت] شتی وهر گپړاو یا
کړدراو که به دلپان نه بی و بیبه نه وه یو
ساحیې پیښووی (پس دادن)

به سهردا قیزانندن: [چاوگهٔ ت] هه پره شه و
تو وره یوون و سهر کوته به دهنگی بهرز؛ به
سهردا گورانندن؛ نه رانندن به سهردا. (هوار
کشیدن بر سر کسی)

به سهردا کردن: [چاوگهٔ ت] [۱] شتی له به-
ر کردن به سهر جلوه بر گیکي ترده؛ شتی کردن
به سهر شتیکی ترده؛ (به تن کردن لباس بر روی-
لباس دیگر) (۲) به سهردا پړانندن. (ریختن
بروی)

به سهردا هاتن: [چاوگهٔ ت] له پړ؛ ناکاو؛
نشیکه؛ به سهردا کهوتن؛ کاریک به سهردا که-
ومان. (ناگهانی)

به سهردا هاتن: [چاوگهٔ ت] [۱] سهر کوته کردن
سرزنش کردن (۲) بیروکه یان هه وه سی
کاریک کهوتنه میښک. (به مغز خطور کردن)
به سهرزگه وه چوون: مردنی ژن به دهم مندل
بوونه وه. (سرزا رفتن)

به سهر کردن: [چاوگهٔ ت] اړه وان کردنی پیچ و
موره. (رولان کردن پیچ و مهره)

به سهر کردن: [چاوگهٔ ت] بهرز پوښتنی گولله؛
(سر کردن گلوله)

به سهر کردن: [چاوگهٔ ت] ازماردن؛ سهر حیساب
بوون. (حساب کردن). (۲) سهر لیدان؛ هه وال
پرسین؛ نه حوال پرسین. (ملاقات رفتن)

به سهر کردنه وه: [چاوگهٔ ت] سهر لیدان؛
لیپرسین؛ لی توژینه وه. (بازدید پرسیدن
احوال)

به سهر گپړان: سهر لی شپوانندن و پراگرتنی
کاری کسی. (دست بسر)
به سهر روبه ر: [ئاوه لئاو] پړیک و پوخت و پاراو؛
مالیکی به سهر روبه ر و موړه تبه؛ به نه زم و
نیزام. (منظم)

به سهر روبه روه: (۱) به یه کجاری.
(یکجا؛ باسروبر) (۲) به خویوه و به سه موره که-
یه وه. (باسروبر)

به سهر روبه روه تیا چوون: (ب) دواپی هاتنی
بنه مال؛ قمرتی کهوتنی بنه مال ییک؛ له به یین-
چوونی گیان و مال به یه کجاری. (از بین رفتن
جان و مال)

به سهر و زمان: [ئاوه لئاو] زیره ک و وریا و
قسه رزان و خوړیک خهر. (زیرکوز بانباز)

به سهر هاتن: [چاوگهٔ ت] [۱] وهختی شتی
ته و او بوون؛ وهک به سهر چوونی ماوه.
(به اتمام رسیدن) (۲) (به سهر هاتن) تو ئیشاره
بکه به سهر دیم نهک به پا. (باکله آمدن)
(۳) قهومان؛ نازانی چه به سهر هات. (پیش-
آمد؛ بسر آمدن)

به سهره و روپین: [چاوگهٔ ت] سهره نگری بوون.
(باسر بجلو رفتن؛ سکندری)

به سهره هف: [ناو] (۱) سه له م. (پیش خرید)
(۲) به سهریه که وه؛ سهر جه م. (کلی؛ سرجمع)

به سه زمانی: [ناو] (ب) لیقه و ماوی؛ هه ژاری؛
به سه زمانی؛ بی سه روزمانی. (حالت زبان
بسته بودن)

به سی: [ناو] گوژه؛ جه ره. (کوزه) که سیک که له
به ست داییت؛ په نا بردوو؛ به ست نشین؛ هانا
بردوو؛ له به ست دا دانیشوو. (به ستی)

به‌سی: ناوی ئافره‌تانه. (اسم زنانه)
 + به‌سیان: (۱) به‌سی‌دانه؛ به‌سی‌کەس؛
 شەپە که یەک به‌سیان بوو. (سه‌تایی)
 (۲) [چاوگەت] به‌ستن؛ به‌سران؛ داخران.
 (بستن) (۳) به‌سیان کرد؛ ته‌واویان کرد. (تمام
 کردند) (۴) [ر‌ابوردووی به‌ستن] دوو‌کانه‌کان
 به‌سیان؛ داخریان؛ دایان‌خست. (بسته شدند)
 [چاوگەت] به‌سران؛ داخران؛ به‌ستن. (بستن)
 به‌سی‌که: بی‌پرەوه؛ ته‌واوی‌که. (بس کن)
 به‌ش‌ب‌راو: [ناوی به‌ر‌ایبەش؛ بی‌وه‌ری؛
 ئافەرۆز. (بی بهره؛ عاق)
 به‌شەبەش کردن: [چاوگەت] پشک‌پشک کردن؛
 پاژ پاژ کردن؛ پار‌پار کردن. (قسمت قسمت
 کردن)
 به‌شت: [ناو] کاربته‌ی خانوو. (بالار)
 به‌ش‌چوونه‌وه سەر به‌شان: نزاو دوعای
 مەرگ بو‌ که‌سی خواستن که پیش‌ئەوه
 به‌شت پی‌ب‌یریت و میرات وەر‌ب‌گیری، خۆت
 بمری و به‌شه‌ که‌ت میراتبه‌ره‌کانی تر بییه‌ن؛
 یا ئەوه‌ی هه‌ته‌میراتبه‌ر بییا. (آرزوی مرگ
 خواستن برای کسی)
 به‌ش‌خواردن: [چاوگەت] (۱) خواردنی
 مالی‌که به‌ر‌که‌سیک‌که‌وتووو. (۲) به‌ناحەق
 مال یا حەقی که‌سیک‌داگیر کردن. (سهم
 خوردن)
 به‌ش‌خوران: [چاوگەت] بی‌به‌هره‌بوون؛
 ئەوه‌ی درەنگ بچی به‌شی ده‌خوری؛ ماف
 خوران. (سهم خوردن)
 به‌ش‌خوراو: [ناوی به‌ر‌ که‌سیک‌ مالی
 خورابیت یان لی داگیر کرابیت] (زولم لیکراو،

ماف خوراو). (بی بهره‌شدن؛ مظلوم واقع-
 شدن و خورده‌شدن سهم)
 به‌ش‌خوراوی: [ناو] بیبەشی؛ قسمەت
 خوراوی؛ (ب) زولم لیکراوی. (بی بهره‌ای)
 به‌شداره‌کی: ئەندام بوون؛ به‌شداری؛
 شەریکی؛ هەڤایی (عضوشدن)
 به‌شداری: [ناو] هاوکاری؛ به‌شداره‌کی؛
 شەریکی؛ هەڤایی. (عضویت؛ همکاری)
 به‌شداری کردن: [چاوگەت] شەریک-
 بوون؛ هاوکاری کردن؛ ئەندامبوون. هکاری
 کردن)
 به‌ششاندن: [چاوگەت] دابین کردن؛ قایل-
 کردن؛ رازیکردن. (رازی کردن)
 به‌شقم: [بەندەت] به‌شقم؛ به‌شکوو؛ به‌لکوو؛
 ته‌قاو؛ هاتوو؛ به‌شکم؛ ویدەچی؛ بو‌ی هەیه-
 دوورنیه؛ شاید. (بلکه)
 به‌ش‌کریاو: [ناوی به‌ر‌ایه‌شکریاگ؛ به‌ش-
 کراو. (قسمت شده)
 + به‌شکوو: (۱) [ئاوه‌ل‌ناو] خاوه‌ن شکو؛
 به‌ژمنیر؛ گه‌وره. (شکوهمند) (۲) به‌شکوو؛ به-
 شکوه له‌گەڵ دوو دلیدا. (باتردید) (۳)
 [ناو] به‌ش‌کوو. شەریکه؛ شیرکه‌ت. (شرکت)
 به‌شگه: [بەندەت] به‌شگه؛ به‌شکوو؛ شاید؛
 به‌شگه‌م؛ بو‌ی هەیه؛ به‌لکوو. (شاید)
 به‌شلانه: [ناو] فەقیی فەله‌یان. (فقیه‌عیسوی)
 به‌شو: [ئاوه‌ل‌ناو] شیدار؛ شو‌دار. (نمدار؛ دارای
 ترشح)
 به‌شو‌نا روین: [چاوگەت] به‌دوا‌دا رو‌یشتن؛
 به‌شوینا چوون؛ که‌وتنه‌دوا. (دنبال کردن)
 به‌شەرتی‌چه‌قو: فروشتنی میوه‌ی وه‌ک

شووتی به و مهرچه له تی بکا نه گهر چاک
 نه بوو نه یکرپیت. (به شرط چاقو)
 به شهر دوست: [ئاوه لئاو] مروفت دوست؛
 ئینسان دوست. (انسان دوست)
 به شهر دوستانه به شیوه ی به شهر دوستی؛
 کوومه کی به شهر دوستانه ی گروهی موسیقا بو
 نه خوشخانه ی به سالچووان. (بشر دوستانه)
 به شهر دوستی: [به رهمی چاوه] حاله تی
 خوش ویستن مروف و دلسوزی و هاوده رده ی
 بو خه لک. (بشر دوستی)
 به شهر وه کری: [ئاوه لئاو] پروو خوش. (خوش
 رو)
 به شهر ی: [ئاوه لئاو] (۱) گری دراو به
 ئینسانه وه. (۲) ئینسانی. (بشری انسانی)
 به شهرن: [ئاو] قه لافه ت؛ هه یکه ل؛ له ش؛
 نه ندام؛ دیمهن. (جسم. هیکل)
 به شهرن خوش: [ئاوه لئاو] دلگه؛ دیمهن جوان؛
 دلر فین. (دلگیر)
 به شهرنی: به دهنی؛ له شی؛ په یکه ری. (بدنی)
 به شهر و کردن: [چاوه گه ت] (۱) به ش کردنه وه؛
 دابه ش کردن. قسمت کردن (۲) به شه و
 کار کردن سه خته؛ به شه و کاری کردن
 سه خته. (شب کار کردن) (۳) (ب) خه وتن؛
 دره نگ وه خته با بیکه یین به شه و؛ واتا
 بخه وین. (کنایه خوابیدن)
 به شینه یی: [به ندیت] به تارامی؛ له سه ره خوویی؛
 بی لهزو به ز. (آرام)
 به شینی خواردن: [چاوه گه ت] (ب) فروشتنی
 حاصلات پیش نه وه ی بگا؛ پیش فروشی
 حاصلات له بهر دهس ته نگی. (فروختن)

حاصل کشاورزی قبل از رسیدن)
 به عاسته م و دووبه لئا: [به ندیت] به ئاسته م؛
 زور که م؛ به هیواشی. (خیلی کم)
 به عام: [به ندیت] گشت؛ گشت پیکه وه؛
 به کو مه ل؛ هه موو. (همگی)
 به عجی: [ئاوه لئاو] ترسه نوک. (ترسو)
 به عه ج: [ئاو] ترس؛ خوف. (ترس و بیم)
 به عه رز نه که وتن: [چاوه گه ت] (ب)
 کالاییک که به سه رده سه ته وه بیکرن و له
 عه رزدا نه مینیته وه؛ پیو یستی هه مووان.
 (کنایه کالایی که روی دست ببرندش)
 به عیجین: توو په بوون؛ په ق هه لسان. تو قین
 له ترسیکی زور. (عصبانی شدن. ترسیدن)
 به عیغه تهر: [ئاو] بادامی تهر؛ چوله بادام؛
 (چقاله بادام)
 به غدا: [ئاو] به غداد؛ له وشه ی ئاو یستایی
 (به غوداته) واتا (خودای زانا) وه هاتووه.
 (بغداد)
 به غیلی پی بردن: [چاوه گه ت] ئیره یی پی-
 کردن؛ هه سوودی پی کردن. (حسودی
 کردن)
 به هفتا چوون: [چاوه گه ت] توو په بوون و شه
 پی فروشتن؛ به گژدا چوون. (گلاویز شدن)
 به فراو: [ئاو] به فراف؛ (۱) ئاوی به فری
 تواوه. (برف آب شده). (۲) (ب) ئاوی سارد؛
 سه هو لئاو؛ ئاوی فره چاییک. (کنایه آب یخ)
 + به فرمال: [ئاو] بک؛ نه و که سه به فر ده مالی.
 (کسی که بفر روی می کند)
 به فر نیشتن: به فر که وتنه زموی؛ داپوشترانی
 زموی به بهر بارین. (برف نشستن)

به فروپشو: [ناوټ] شلیوه. (برف و باران باهم)

به فرو دوشاو: [ناوټ] زیاتر به فري دانار دانار له گډل دوشاودا ټيکه لى ده که ن بو خواردن. (برف و شیره)

به فرمه سهر: [ناوټ] به فري که به ستوويه تی و پای تی ناچه قی. (برف یخزده که پاداران فرو نرود)

به فرمه خوړه: [ناوټ] به فري بلوکه و که که به سهر به فردا بیاری زووتر دیتو وینټه وه (برف برف خورک)

به فره شینه: [ناو] کاسه لکه شینه؛ کاسه له شینکه. (مرغ زنبور خوار)

به فرمه بار: [ناو] به فرانتبار. (دی ماه)

به فري پیری: [ناوټ] (ب) سپی بوونی موی سهر. (برف پیری)

به فريک: [ناو] سه هوډان؛ به فردان؛ جیگای به فرو سه هوډل به فر مال. (یخدان پاروی برف روبیدن)

به فرینه: (۱) [ناو] به سته نی؛ دوندومه. (بستنی)

(۲) [ناوه لئاو] هر شت گریدراو به به فرموه. (هر چیز و ابسته به برف)

+ به فشک: [ناو] باریکایی ده ست و لاق. خواره موی لوو لاکى پی و مه چک؛ مووچی ده ست و پی. (مچ دست و پا)

به فر: [ناو] (۱) ته ور؛ بیور؛ بیفر؛ بیفر. (تیر) (۲) به ور؛ به بر. (بیر)

به فر: [ناوه لئاو] درون؛ ناوانته چی. (دروغ گو)

به فرا: [به ند] به هه فر؛ پیکه وه. (باهم)

+ به قل: هاو پایه؛ هاوشان. (هم شان)

+ به قا: [ناو] فد: (۱) دهوام؛ باقی بوون؛ حاله تی ماندنه وه؛ سهرت سلامت، به قای عومری تو بیت. (باقی) (۲) پروا؛ به قات پیناکم؛ باومرت- پیناکم. (باور)

به قالی: [ناو] دوکانی نازوڅه فروشی؛ کاری- نازوڅه فروشی. (بقالی)

به قانامه: [ناوټ] باوه پنامه؛ پروانامه. (اعتبار نامه)

به قبه قی: [ناو] گوزه له ی دهم چکو له، کاتی که ناوه که ی برېژى دهنگی بلقه بلقی لیوه دی. (کوزه دهان تنگ)

به قم: (۱) په نگ هه لکه پاو؛ په نگ پروو سقاو. (رنگ باختن) (۲) به قوم کون و که لینی دیوار سوواخذان؛ ده رگا سوواخذان؛ به قوم گرتن؛ ویران کردن. (ویران کردن)

به قهستی: له قهستی؛ به شوخی و گالته. (از سر شوخی) ۲. به قهستی؛ به دانسته؛ ده س نه نقه س؛ فیانی؛ خوازه کی؛ له پرووی ویسته وه. (از قصد)

به قهو: به قهد؛ به قهی. (باندازه)

+ به قهم: [ناو] گهنم و جو ی گه یشتوو بو درویننه. (گندم و جو رسیده)

به ک: اند؛ فد: [ناو] باریکهری دواوه له فوتبال دا له (توپى پا) دا. (بک)

+ به کار: (۱) [ناوه لئاو] به که لک. (بدرد خور) (۲) حازر به کار؛ له کارا بوون؛ به کاردی؛ به که لک دی. (آماده کار) (۳)

[ناوه لئاو] نازا؛ خیرا. (کاری)

به کارثانین: [چاوگه، ت] به کارهینان. (بکار گرفتن)

به کاری: [ناو] خیرایی؛ نازایی؛ زورکار که ر. (کاری)

به کاسه هاوسی ژیان: (ب) به سووال و سهدهقه و له سایه کی کوّمه کی خه لکه وه ژیان. (کنایی باگدایی زندگی کردن) به-کتاش: (ف.مشه) (۱) نازناوی خزمه تکاری میران. (۲) ناوی عارفیکه. (۱) نام خدمتکارامیران: ۲ نام عارفی است

به کر: [ئاوه لئاو] کاتی له سهر هیلکه کر کهوتنی بالنده. (کرچ بودن)

به کری گرتن: [چاوگه ت] وه رگرتنی ههر شت بو پاره راندنی تیش و کار له به رانبهر پاره دا بو ماوه ی دیاریکراو. (کرایه گرفتن)

به کری گیراو: [ناوی بهر] (۱) ههر شت بو ماوه ییک له به رانبهر پاره دا به کری گیرایی. (کرایه) (۲) نهوه ی که به پاره خزمه تی که سیک یا ریخخراوی یا کوّمه لیک بکا. (اجیر) (۳) (ب) جاسوس و نیشتمان فروش. (کنایه جاسوس)

به کلک گوینژشکاندن: (ب) زور به که یف و خوشحال. (بادم گردوشکستن)

به کو: [یهند] به کوّمه ل؛ به عام؛ تیگرایی. (دستجمعی)

به کوّمه ل: [یهند] به کو؛ به عام؛ به تیگرایی؛ به گهل. (دستجمعی)

به کونا کردن: [چاوگه ت] (۱) (ب) به زانندن. (۲) به کونا کردن نیچیر له کاتی راودا. (کنایی شکست دادن؛ توی سوراخ راندن شکار)

به کیودا دان: [چاوگه ت] (۱) (ب) یاخی بوون.

(یاخی شدن) (۲) (ب) شیّت بوون. (دیوانه شدن)

به کیودا کردن: [چاوگه ت] (ب) به شیّت زانین؛ له وانه بوو بیکن به کیودا؛ چه پله لیکوتان و پرسوا کردن. (دیوانه پنداشتن)

+ به گ: ناوی خودای هه خامه نشیان. (خدا در زمان هخامنشیان)

+ به گا: [ئاوه لئاو] به جی؛ به جا؛ رهوا. (بجا) به گانه: [ئاوه لئاو] ئاغانه؛ وه کوو به گ. (بیگ آسا)

به گرتن دان: [چاوگه ت] بوونه هوّی گرتن. (سبب بازداشت کسی شدن)

به گزاده: [ناوت] دوو هوّزی گهوره ی کوردن. (۱) تایفه ی فیزیولا به گی که له گه-وره هوّزه کانی کوردستانی ئیران و له بهینی (دیوانده ره هه تا بوکان) نیشته جین. (۲) عه شیره ی ناوداری به گزاده له ناوچه ی تهر گوه و مهر گهوه پن. (دو طایفه بزرگ کرد)

به گشتی: [یهند] (۱) به بادراوی؛ به گرزی. (بیس زیاد) (۲) به گشتی؛ به-

هه مووان. تیگر؛ به ته واوی؛ ته فیر (همگی؛ بتمامی)

به گلک: له (به گلخ به گلک) ی تور کییه وه هاتووه، به گییه تی و به گییتی. (حالت بیگ-بوون)

به گور: [ئاوه لئاو] (۱) به هیز؛ به تین. (زوردار) به گوره گور؛ به گوراندن و هه راو هورای زور. (نمره زن زیاد)

به گوشت: [ئاوه لئاو] (۱) قه له و. (چاق) (۲)

زموینی نهرمانی بی‌بهرد؛ گوشته زهوی. (زمین نرم و بدون سنگ)

به‌گو‌شه‌ی چاو پروانین: (۱) (ب) ناز کردن؛ به‌نازه‌وه پروانین. (۲) به‌توورپه‌یه‌وه پروانین. (باگو‌شه‌چشم نگاه کردن)

+ به‌گون: (ئاوه‌لناو) (۱) (ب) پی‌او‌ی جه‌سوور و به‌جه‌رگ. (۲) نه‌خه‌ساو؛ زی‌اتر بو‌ مالت دمو‌تریت. (خایه‌دار)

به‌گوی: گوی‌پایه‌ل؛ قسه و مرگر؛ دزی بی‌گوی. (حرف شنو)

به‌گوی‌چکه‌دا‌هاوردن: < به‌گوی‌دا‌هاوردن. به‌گوی‌دا‌هاوردن: [چاو‌گه‌ت] تیگه‌یاندن و به‌گوی‌دا‌دان و ئیشاره‌یی‌کردن؛ به‌گوی‌چکه‌دا‌خویندن. (نصیحت کردن. حالی کردن)

به‌گوی‌ره: له‌وشه‌ی (گوی‌رماخ) ی‌تورکیه‌وه هاتوو: (واتا: دیتن) له‌بوار؛ به‌هه‌لسه‌نگاندن؛ به‌به‌راوه‌رد؛ به‌دیتن؛ له‌پیک؛ به‌پی‌ی. (برطبق؛ بنابه‌نظر)

به‌گه‌رووی شیر‌دا‌چوون: (ب) بو‌یر و نازا بوون. (تو دهن شیر رفتن)

به‌گه‌م: به‌که‌لک؛ به‌ده‌ردخو‌ر؛ به‌کاره‌اتوو؛ گرینگ. (بدربخور)

به‌گیان‌گه‌یشتن: له‌ده‌ست نا‌مه‌ته‌ی ته‌واو عاسی‌بوون؛ ئیتر به‌گیانم گه‌ییوه ناتوانم قه‌بوولی‌که‌م؛ تا‌ق‌ه‌ت ته‌واو بوون. (بجان رسیدن)

به‌گییتی: حاله‌تی به‌گ‌بوون. (بیگی)

به‌ل: (۱) ماسین؛ ئاووسان؛ هه‌لمسان؛ په‌نمان؛ (باد کردن) (۲) یزنی گوی‌لول. (یز گوش لوله‌ای)

به‌لادا: (۱) به‌ته‌ره‌فی‌کدا (یه‌کی‌له‌چووار تهره‌ف). (۲) کراسه‌که‌ی کرد به‌لادا کراس-کردنی (ژنان) به‌بهر پشتویندا. (یک طرف)

به‌لاشه: (۱) [ناو] جو‌رپیک قوماشی‌هه‌رزان و خراپه. (۲) به‌خوپ‌ایه. (نوعی پارچه؛ مفت‌است)

به‌لا‌فکه‌ر: [ناوی‌بک] په‌خشکه‌ر؛ ب‌لاو‌که‌ر. (ناشر)

به‌لافی: (۱) ب‌لاوی؛ پرش و ب‌لاوی (پراکندگی). (۲) هه‌راشی؛ شاشی؛ وه‌ک: قوماشی‌هه‌راش و زیر چندراو، یان مه‌زرای دا‌چیندرای‌که‌م توو. (فاصله‌داری؛ کم‌پشتی)

به‌ل‌اکیش: [ناو‌بک] ده‌رد‌کیش؛ زه‌جر‌کیش؛ مه‌ینه‌ت‌کیش. (بلاکش)

به‌ل‌الووی: [ناو] ب‌الوک. (آبالو)

+ به‌لام: (۱) به‌ل‌اییک که‌دیته‌خوار بو‌من؛ به‌لام ئیت‌دا؛ قه‌زاو‌به‌ل‌ای من له‌تو‌که‌وی (۲) وه‌لی؛ ئه‌مما؛ به‌لان؛ لی. (بلایم؛ ولی؛ اما)

+ به‌لان: [ئاوه‌لناو] وه‌ک: پی‌او‌ی توند و تول و نازا و چه‌له‌نگ. (چابک)

به‌لاو: (۱) [ئاوه‌لناو] ب‌لاو؛ پر‌زاو؛ به‌لاف؛ ب‌لاو؛ پر‌اگه‌نده. (۲) به‌لات؛ به‌ل‌ای تو (به‌لاو له‌من). (۱) پراکنده؛ بلایت)

به‌لاو‌کردن: [چاو‌گه‌ت] ب‌لاو‌کردن؛ په‌خش-کردن. (پخش کردن)

به‌لاوه: (۱) [به‌ند] له‌پیشدا. من به‌لاوه‌گه‌یستم؛ من له‌پیشدا گیه‌شتم. (قیلا) (۲) توم به‌لاوه‌یه: تو‌تزیکی‌منی، ئاگاداری‌منی. (پیش نزدکنار)

به‌ل‌ای‌خود‌اتاشین: [چاو‌گه‌ت] (ب) قازانج و

به‌رژه‌مندیی خو ره‌چاو‌گرتن. (نفع خود را در نظر گرفتن)
 به‌لبه‌لا‌سینگ: [ناو] به‌په‌په‌ژوک. (پروانه)
 به‌لبه‌له‌شوانی: [ناو] جوړیک گیای خوړاکیه. (نوعی گیاه‌خوردنی)
 به‌لبه‌لیت‌انگ: [ناو] به‌پووله. (پروانه)
 به‌لبه‌نی: [ناو] به‌لپینه؛ دؤراخ. (نوعی گیاه)
 به‌لچم: [ناو] گه‌لا؛ به‌رگ؛ وه‌لگی دار. (برگ درخت)
 به‌لخ‌کوچک: [ناو] خه‌نه‌گورگه؛ گله‌وه‌ز؛ خه‌نه‌تیلکه؛ قریژه‌به‌رد؛ کریژه‌به‌رد؛ گه‌نمه‌به‌ردیله؛ بیرو‌به‌رتک؛ خه‌نمه‌به‌ردیله. (گل سنگ)
 به‌لشاندن: [چاو‌گه‌ت] هاندان بو ده‌سته‌و یه‌خه‌بوون و پیکدا هه‌لپه‌ژاندن؛ ناوقا‌کردن. (تیر کردن)
 به‌لغوبو: [ناوت] پیس و بوگه‌ن؛ چلکن و بو‌ن ناخوش. (چرکین و بوگندو)
 به‌لغه: [ناو] به‌لغ؛ به‌لخ؛ دوو‌که‌ل و په‌شایی که له سهر شووشه‌ی چرا نه‌وتی ده‌نیشی؛ به‌لغی‌حه‌وز؛ قورم. (بلغ؛ دوده)
 به‌لغی: [ناو] سه‌ره‌تای چینی به‌په و مافووره. (ابتدای بافتن قالی)
 به‌لغاندن: [چاو‌گه‌ت] خلا‌فاندن؛ فی‌ل‌وته‌له‌که لی‌کردن؛ خاپاندن. (گول زدن)
 به‌لاف: [ناوی‌یک] خلا‌فینه‌ر؛ خاپینه‌ر. (گول‌زن)
 به‌لغاندن: [چاو‌گه‌ت] بل‌قاندن؛ ده‌نگی - هه‌لقولینی ناو؛ بل‌ق‌دان؛ بل‌قه‌ی ناوی که له زه‌وی هه‌لده‌قولی. (صدای آب که از چشمه جوشد)

به‌لقتاندن: [چاو‌گه‌ت] قه‌له‌شاندن؛ قه‌لاشتن. (شکافتن)
 به‌لغه‌تین: [چاو‌گه‌ت] قه‌له‌شان؛ قه‌له‌شیان. (شکافتن)
 + به‌لگ: [ناو] به‌رگ؛ گه‌لا؛ وه‌لگ. (برگ)
 به‌لگ‌چاو: [ناو] پیلووی چاو. (پلک چشم)
 + به‌لگه: [ناو] ومه‌ره‌قه؛ په‌ره. (ورقه)
 به‌لگی‌لووت: [ناوت] په‌په‌ی‌لووت. (پره‌دماغ)
 به‌لمه‌پیشه: [ناوه‌لناو] (ب) پریشی پانی تی‌ک - ئالاو. (ریش پهن آشفته)
 به‌لوتنه‌ک: [ناو] پیک؛ پیق؛ پیکی زوپ‌نا؛ فیه‌قه‌نه. (زبان‌ه‌سر سرنا)
 به‌لو‌ق: تروسکه‌دار؛ به‌بریه. (درخشنده)
 به‌لوو: [ناو] (۱) به‌روو. (۲) دارگه‌زو. (درخت گز علفی؛ بلوط)
 به‌لووچ: [ناو] خه‌لکی به‌لووچستان. (بلوچ).
 به‌لووچکه: [ناو] (۱) به‌لووچه؛ به‌رووله؛ خره‌داری چکوله و کورت که ده‌چی به‌نیو دوو داری کونکراودا بو توند‌کردن وه‌ک به‌رووله‌ی به‌ینی دهند و پاشباره له‌ئامووردا، هه‌روا له‌کلزایش چی ده‌ییت. (۲) به‌رووله‌ی - بیستان. (پیم؛ میله مخروطی)
 به‌لووچی: [ناوه‌لناو + ناو] زمان و خه‌لکی به‌لووچستان؛ گریدراو به‌قه‌ومی به‌لووچه‌وه. (بلوچی)
 به‌لووه‌ر: [گوژه]. (کوزه)
 به‌لوه‌شین: [ناو] ته‌خوشینی گولی. (جنام)
 به‌له: [ناو] مه‌پری گو‌پچکه دریز و لوول. (گوسفند گوش دراز و پیچیده)
 به‌له‌بو‌ر: [ناو] مه‌پری په‌نگ‌بو‌ری گوی (پاست)

و دریز) (گوسفند رنگ کبود)

به له بوز: [ناو] (ب) گورگ. (کنایه از گرگ)

به له بهش: [ناو] بزنی پرهشی نیوچاوان سپی. (بز
سیاه پیشانی سفید)

به له پا: [ناو] گور جو گول و نازا له
پویشندا. (سریع در رام رفتن)

به له توور که: [ناو] نه خوشینی به له فیهره.
(ناخوشی حیوانات)

به له دی: [ناو] به ره می چاوه [شاره زایی.
(بلدی)

به له زوواد: [ناو] تافزوننه؛ تاغزوننه. (سگک)

به له سوور: [ناو] که له کیوی ئامال سوور. (بز
کوهی رنگ مایل به قرمز)

+ به له سه: [ناو] بهر گولکی به له سه بووه؛
تاراهه، به لام بو ئینسان ههر (به له زه) به کارده
بری. (فراری؛ باعجله)

+ به له شین: [ناو] بز نه کیوی ئامال شین
(بز کوهی رنگ مایل به کبود)

+ به له ک: [ناو] گیای به له ک. (گیاه مجو؛
شیرین بیان)

به له ک: [ناو] له حه یوانگه لدا دوور هنگ؛
گولگولی؛ پلینگ پلینگ. پلنگ و (خال خالی
گه وره). (خال خال)

به له ک چاو: [ناو] خاوه نی چاوی پان که
په شکینه که ی زور پرهش و سپینه که ی زور
سپی بیت. (چشم قرنیه سیاه و سفیده چشم
خیلی سفید باشد)

به له کناچی: [ناو] له زنانی؛ ئاریله؛ پیایوی
زنانیه. (مرد با اخلاق زنانه).

به له کی: (۱) [ناو] خال خال بوونی به فیری

کیوان؛ کاژو واژ (خال خال شدن برف
کوهستان) (۲) [ناو] نه خو شینی دوو پرهنگ-
بوونی پیست. (مرض برص)

به له گ: (۱) [ناو] سه رمایه. (سرمایه) (۳)

شیوه ی بهرگ پوشین. (شیوه پوشیدن لباس)
به له گهور: [ناو] (ب) به دبه خت؛ (به ختی
به له گهوره، به شهو سایه قه یه و به پوژ
ههوره). (بدبختی)

به له مرک: [ناو] ئانیسک؛ ئانیسک. (آرنج)
به له مکیش: [ناو] یک پاپوپی موتوپی بو
کیشانی پاپوپی بی موتوپی. (یدک کش)

به له میسکه: [ناو] شوپراوه ی که می تراو.
(ریزش کم مایعات)

به له ندر بر: [ناو] کاتی برینه وه ی خوری له
کاوپه می دوو ساله (بره دو ساله که وقت
پشم چیدنش رسیده باشد)

به له نگازی: [ناو] به ره می چاوه [هه زاری؛
نه داری؛ لیقه و ماوی؛ بی نه وایی؛ ده سه و سانی.
(بیچارگی)

به له و: [نه ند] له پیشدا. (قبلا)
به له و بوون: [چاوگه مت] به له دبوون؛ زانین؛
شاره زایی. (بلد بودن)

به لی: [ناو] ئاشکرا؛ له بهر چاو؛ دیار؛ خویا.
(آشکار)

به لیبور: تارامی؛ حاله تی هی دی بوون؛ هیمنی.
(آرامی)

به لیتانک: [ناو] په پووله. (پروانه)
به لیته: [ناو] ناوی گورانییکه. (اسم آهنگی است)

به لینا: ماسی گه وره. (ماهی بزرگ)
به لینی: [ناو] قه ولی ئه رینی؛ په یمان؛ سوژ؛

نه هاتی گهرچی پیتد ابوو به لینی. «هیمن»
 (بیمن؛ قول)
 به مانه: < به نه مانه. (باینها)
 به مباب: [ناو] بومبا؛ بومب؛ بوم. (بمب)
 به مبوبو: [ناو] جوړیک قامیشی هیندی. (بامبو)
 به مجوره: ثاوا. بهم چه شنه. (اینطور)
 به مز: به کری؛ به پاره. (به کرایه)
 به مزدره: [ناو] بیک [به کری] دهر. (کرایه دهند)
 به مزدان: [چاوگه] ت [به موزد] دان؛ به کری
 دان. (کرایه دادن)
 به ممووی مابوو: به موو به ندبوو؛ که میکی مابوو؛
 به ممووی مابوو بکهوی. (نزدیک بود)
 به مینه وه: به گریان و فینگه فینگه وه؛ به
 مینگه مینگه وه. (همراه با صدای گریه)
 بهن: [< به ند ۱و ۲] (۱) به ند؛ پیوندهی؛
 به ستراو: (سیامه ند به داره به نیکه وه بهن -
 بوو)؛ (۲) گل: دوو روژه منت بهن کردووه بو
 ناهیلی پروم. (مانع؛ معطل) (ب) مائل کردن.
 (۳) ریسمان؛ ریسراوی خوری و موو،
 (ریسمان) (۴) وهن؛ داره وهن؛ داره بهن.
 (درخت ون) به ناحق؛ فد: دوور له حهق و
 ماف: دوور له حه قیقه ت؛ دوور له پراستی
 و دروستی. (بناحق)
 به ناږومی: [ناو] گیای تاو لی؛ گزنیږ. (گشنیز)
 به ناشرمه: [ناو] ملوانکه ی پیاوانه. (گردنبند
 مردانه)
 + به ناف: (۱) [ناو] بناو؛ بناوچ؛ داریکی قورسه
 له ناو ثاودا ده که ویت به بن ثاو. (درخت زبان
 گنجشک) (۲) [ثاوه لئاو] به ناو و دهنگ؛ ناو
 دار. (نامدار)

به ناغ: [ناو] بناغه؛ بنچینه؛ نه ساس. (اساس)
 + به نان: [ثاوه لئاو] (ب) به خشنده؛
 دلغراوان؛ دهس بلاو؛ نان بدی. (بخشنده)
 به نان هات و به ناو چوو: (ب) بیسر و شوین
 بوون؛ گوم بوون. (کنایه گم شدن)
 به ناو بانگ: [ثاوه لئاو] به نیو بانگ؛ ناودار؛
 به ناو و دهنگ. (مشهور)
 به ناو کردن: ناوی که سیک له سهر شتی دانان؛
 ماله کهم به ناو کوره که موه کرد؛ به ناوی موه
 تا پوم کرد. (بنام کردن)
 بهن پرچ: [ناو] ت [به نی] زولف پی بهستن. بهن
 جهله بهن به لکه. (بند گیس)
 بهن پیلاو: بهن کهوش. (بند کفش)
 بهن تغهنگ: قایشی تغهنگ. (بند تفنگ)
 بهن تهرک: بهن سامو رته. (بند ترک؛ فتراک)
 بهن ته زیج: به نیک که ته زیجی پی
 ده هوننه وه. (بند تسبیح)
 به نهجه له: [ناو] (۱) به نی جهله پیوه کردن و
 هوئینه وه. (بند ردیف کردن و نخ کردن
 چیزی) (۲) به نی زولف بهستن؛ (بند زلف)
 + به ند: [ناو] (۱) بهن؛ ته ناف؛ هه ودا؛ په ت؛
 (طباب) (۲) بهندی سعات؛ بهندی کهوش؛
 [پاشگر و پیشگر به ند که له وه، گهردن -
 به ندر و رو به ند؛ (۳) پابند؛ گیر خوار دوو؛
 (سه باره ت به توو له م شار به ند م) [(پاییند) (۴)
 [ناو] به نیی دوو ثا جوړ له مینا سازیدا؛ به
 ند کیشی؛ به نکیشی؛ سواخ دانی به نیی دوو
 ریزه ثا جوړ له دیوار دا. (بند) (۵) جومگه. (بند)
 (۶) [ناو] به ربه ست؛ به ند؛ به نداو. (سد) (۷)
 زیندان. (زند) (۸) گری ساقه تی گهنم و

قامیش. (بند) (۹) تهنافی هه‌لواسراوی
 ناسویی بو به‌ندبازی و تهنافبازی. (۱۰) سه‌د؛
 ناوبه‌ند. (۱۱) وپستانه‌وه؛ خوین به‌ند
 هاتن (بند) (۱۲) به‌ند له پروانگه‌ی ده‌ستووری
 زمانه‌وانییه‌وه، قه‌ید. (قید)

+ به‌ند: مائل؛ گرفتار؛ که‌سیک که له
 زیندان (له‌به‌ندابی) وه‌ک به‌ندکراو. (گرفتار؛
 تاخیر؛)

به‌ند: [ناو] به‌شیکی تاییه‌ت له زیندان وه‌ک:
 به‌ندی‌چوار؛ (بند)

+ به‌ندان: (۱) [پاشگر] به‌ستران، پرگابه‌ندان،
 ری‌به‌ندان، پیوه‌به‌ستن، وه‌ک خه‌نه‌به‌ندان،
 جه‌مدین: سه‌هول به‌ندان. (بستن) (۲) کو‌ی به-
 ند؛ گورانی و ستران. (به‌ندان ده‌لیم به‌زاری)
 (فولکلور). (ترانه)

به‌ندار: [ئاوه‌لئاو] بو‌ندار؛ خاوه‌نی به‌ن.
 (بودار؛ بندگان)

به‌نداو: [ناو] گول؛ نه‌ستیر؛ سه‌د. (استخر)
 به‌ندباز: [ناوی‌یک] تهنافبازی سیرک؛ نه‌وه‌ی
 له سه‌ر تهنافی هه‌لبه‌ستراو یاری ده‌کا.
 (بندباز)

به‌ندبیر: به‌ن بر؛ (ب) تیغ؛ تیغه؛ چه‌قو. (تیغه)
 به‌ندیژ: [ناوی‌یک] گورانی بیژ؛ ئستران بیژ.
 (آواز خوان)

به‌ندیژی: [ناو] شایه‌ری؛ گورانی بیژی. (آواز
 خوانی)

به‌ندپساندن: < په‌ت برین < په‌ت بر.
 به‌ندخستن: به‌ن خستن؛ پرومه‌ت هه‌لگرتن.
 (بند انداختن)

به‌ن دخوه دان: [چاوگه‌ت] یون له خودان؛

گول‌و له خو دان؛ عه‌تر له‌خو دان. (بخود عطر
 زدن)

به‌ندکران: زیندانی کران؛ گیران؛ گیریان
 (۲) (زندان‌ی شدن) (۳) مائل کران. (معطل
 شدن)

به‌ندکردن: [چاوگه‌ت] (۱) مائل کردن؛ گل-
 دانه‌وه؛ به‌رگری له پو‌یشتن. (معطل کردن)
 (۲) زیندانی کردن؛ گرتن. (زندان‌ی کردن)

به‌ندکی دوو هه‌مبانی: به‌ندی دوو هه‌مانه؛
 (ب) مروقی به‌کارنه‌هاتوو. (بی‌کفایت)

به‌ندگیرانه‌وه: گورانی سه‌ندنه‌وه. (تکرار
 کردن آواز خواننده دیگر در مراسم)

به‌ندگیس: [ناو] (ف. گیو) به‌ن برج. (بند زلف)
 به‌ندوبه‌س: [ناو] زیاتر بو په‌یمانی نه‌ینی و
 به‌دزی به‌کاردی. (ب) ساخت و پاخت. (بند و
 بست)

به‌ندوبه‌ستچی: [ئاوه‌لئاو + ناوبیک] کاری-
 که‌سیک که به‌ند و به‌ست ده‌کا. (ب)

ده‌ست و گو‌ییر. (بند و بستچی)
 به‌ن دوشک: [ناو] به‌ن به‌خه. (بند یقه)

به‌نده: (۱) به‌نی؛ کو‌یله؛ واتا؛ من، به
 ته‌واز و عه‌وه؛ (۲) گیره؛ گیراوه؛ ؛ ده‌ستم به‌نده.

(غلام؛ بنده؛ بند است)
 به‌نده‌ری: [ئاوه‌لئاو] فد؛ هه‌ر شت پیوه‌ندی به

به‌نده‌روه بی؛ گورانی به‌نده‌ری؛ ره‌قسی
 به‌نده‌ری. (بندری)

به‌نده‌فان: [ناو] به‌ندوان؛ زیندانه‌وان؛ زیره‌وان
 (زندانبان)

به‌نده‌ک: [ناو] لنگه‌بار. (یک لنگه‌بار)
 به‌نده‌ک: [ناو] به‌ز و چه‌ورایی سه‌ر لات-ه

ٲاهى ناٲال. (چربى روى دنده وشكم حيوان.
 بهندهمان: [ناوۀلناو] مهخته لمان و له سهر
 وٲستان؛ چاوورٲى. (منتظر)
 بهندهمانى: [ناو] چاوهروانى. چاوهرنوارى. (انتظار)
 بهن ده مٲٲن: [ناو] بهنى به ستنى ده مٲٲنى
 گاگٲره. (نخ بستن دهان بندگاو)
 + بهنده وار: [ناوۀلناو] (١) چاوهرٲى؛ به هيو اى
 كه سٲك بوون. (منتظر) (٢) زيندانى؛ دٲلى؛
 بهندى. (زندانى) (٣) وهك كوٲله. (غلام آسا)
 بهنده لگرتن: [چاوگه ت] (١) جوگه كٲشان
 له ل اى ژووره وهى چوم يان له چاوانه وه بو
 سهر مه ز را. (جوى آب كشيدن) (٢) ٲوو مه ت
 هه لگرتن به بهن. (بند انداختن)
 بهنده هوٲن: [ناو ت] به نه خوٲن، هوچه نه؛
 دوخين؛ بهن شهروال. (بند شلوار)
 بهنده يى: [ناو، بهرهمى چاوگه] بهنده گى؛
 خولامى؛ حاله تى بهنده بوون. (بندگى)
 + بهندى: [پاشگر] (١) ٲاگير او؛ زاوا بهندى؛
 (٢) دهسته كردن، بهش كردن، جيره بهندى؛
 دهسته بهندى؛ (٣) جى كه وتن؛ ناو بهندى.
 موٲوٲ. (٤) كون گرتن؛ ناو بهندى. (بندى)
 بهنديخانه وان: [ناو ت] زيندانه وان؛ پاسه وانى
 بهنديخانه. (زندانبان)
 بهندى دل ٲچران: [چاوگه ت] بهندى دل ٲريان.
 (ب) دل ٲاكو تن له خه بهرٲكى جهرگٲر يان
 داچله كانى زور. (بند دل ٲاره شدن)
 بهنديره: < بهندير.
 بهندى گواره: [ناو] زريزه يان قه يتانى كه
 گوارهى قورسى ٲيدا هه لده واسرٲت كه گوى
 ناٲار نه دا. (بند گوشواره)

بهندىل: (١) ٲياسكه؛ بوخچه اى چكو له.
 (بقچه كوچك) (٢) له گهل (بار) دا دى.
 باروبه ندىل: كه لوٲه لى كه ٲٲچراوه ته وه بو
 بار كردن. (بار و بندىل)
 بهندى مار كرنى: به يمانى ژن ماره كردن.
 (عقدنكاح)
 بهندى ناوك: [ناو] نهو لووله كه بژيو
 ده گه ٲٲٲته ناو له مه كاتى له مندال دنايه.
 (بند ناف)
 بهنديوار: ٲه يوه ندى؛ بهنديوارى: ٲيو بهندى،
 نزىكى. (بستگى)
 بهنزونه: [ناو] ناوى عىلمى روٲن يادامى تال.
 (بنزوتن)
 بهنزين: [ناو] ٲٲنزين؛ تراوٲكى ناو بهرره كه له
 زور بهى سه ياره ومه كينه دابه كارى ديٲن بو
 سووتان دن له موٲوٲر ياندا (بنزين)
 بهنزين: [ناو] باوٲشك. (خميازه)
 بهن ساماته: [ناو] بهن ساموٲته؛ بهن تهرك.
 (فتراك)
 بهن سه عات: [ناو ت] بهندى كاتر مٲر؛ قايش يا
 زنجير يا ده سه بهندى كاتر مٲر. (بند ساعت)
 بهنشٲوك: [ناو] بنٲشٲوك؛ داره بهن؛ دار
 قه زوان؛ دار بنٲشٲ. (درخت ون)
 بهن شهروال: [ناو ت] بهن شهروال؛ دوخين؛
 هوچه نه. (بند شلوار)
 بهن قاده: [ناو ت] بهن كه له وه. (بند چنبره)
 بهن كاله: [ناو ت] بهنٲك كه كاله اى له ٲادا ٲى
 توند ده كن. (بندگاله)
 بهن كلاوه: [ناو ت] بهن كه له وه. (بند
 چنبره گاو)

بهن که له مه: [ناوت] بهن که له وه. (بند
چنبره گاو)
بهن که وش: [ناوت] قهیتانی قوندره؛ بهنی
که وش. (بند کفش)
بهنکه ی شاخ: [ناو] گری شاخی ئاژهل
(گره شاخ)
بهنکی خستوک: [ناوت] گری پووچکه.
(گره کور)
بهنگالی: [ئاوه لئاو و ناو] زبان و خه لکی
بهنگال. (بهنگالی)
بهنگ بوون: [چاوگه ت] (۱) بهند بوون. (بند
شدن) (۲) بیهوش بوون و مهنک بوون.
(معطل شدن. بیهوش شدن)
بهنگ کیش: [ئاوه لئاو + ناو بیک] خووگرتوو به
کیشانی بهنگ، فیری کیشانی بهنگه یا
بهنگ ده کیشی. (بهنگی)
بهنگوله: [ناو] میتولکه. (نوزاد پشی)
بهنگه ژ: [ناو] پوخسار؛ دیم؛ دم و چاو.
(صورت)
بهنگه ی شاخ: [ناو] بهنکه ی شاخ؛ گری شاخی
ئاژهل. (گره شاخ حیوانات)
بهنگه ی ناخوون: [ناو] جومگه ی قامک؛ به-
که مین گری سهر قامک (بند سر انگشت)
+ بهنگین: (۱) هاوار کردن؛ گازی کردن؛
بانگ کردن. (هاوار) (۲) ناوی هاوالی مه، له-
کتیی مه و زیندا. (دوست مم)
+ بهنگین: [ئاوه لئاو] عاشق. (عاشق)
بهن مووتاوین: [ناو] مووی یادراو؛ بهندروو.
(بند دوختن جوال)
بهتنه: [ناو] کویله؛ بهنی؛ بهنده؛ [جیناو] به-

پیزه وه له جیانی من ده گوتری. (بنده؛ غلام)
بهنوش: [ناو] گیای وهنه وشه؛ (دزی یاوه).
(بنفشه)
بهنوک: [ناو] گولاو؛ خاوهن یون؛ بوندار.
(گلاب؛ بودار)
بهنوکه: [ناو] داره بهن؛ داره نوک؛ بهنیشتوک؛
دارقه زوان. (درخت ون)
بهنولیدان: عهتر لیدان. (عطر زدن)
بهنووش: [ناو] بنیش؛ چاچکه. (سقز)
بهنووک: [ناو] بهنوکه؛ داره بهن. (درخت
ون)
بهن هاتن: [چاوگه ت] ویستانه وه ویستانه وه؛
دوایی هاتن؛ خوینی لوتم بهر ببوو بهن هات،
یا بهند بوو. برپاوه. (بند آمدن).
بهنه فش: [ناو] بهنه وش. (بنفش)
بهنه ک: [بهند] بشوو ییک؛ ده میک؛ به
ینیک؛ هه ناسه ییک. (نفسی؛ دمی)
بهنه وش: [ناو] بهنه فش؛ پهنگی (سوور و
شین) ی تیکه لاو. (بنفش)
بهن هه لکردن: [چاوگه ت] بهن کووه کردن و
به گولوله کردن. (کلاف کردن ریسمان)
بهن هه لگرتن: [چاوگه ت] (۱) جوگه کیشان
بو ئاو پیدا چوون. (جوی آب کشیدن) (۲)
مووی ده موچاو به ریسمان هه لکیشان.
(بند انداختن)
بهنی زاوا: [ناو] زاوا ریوی؛ زاوا بهندی. (داماد
سر خانه)
بهنیو: [ئاوه لئاو] بهناو؛ بهناو بانگ؛ نیودار.
(مشهور)
بهنیوان: [ناو] زیندانه وان؛ بهنده فان.

(زندانبان)

به نیوبانگ: [ئاوه لئاو] ناسراو؛ نیودار. (مشهور)

بهن یه خه: [ناو] بهر کوژه. (بنديقه)

بهو: (۱) [ئاوه لئاو] بهد؛ خراپ. (بد) (۲) بهئهو.

(باو) (۳) ومه (بیا)

بهوا: [ناو] بووا؛ باب؛ باوه؛ باوک؛ باوکه.

(بابا)

بهوا: (۱) [ئاوه لئاو] به بیا؛ (دیل) ماسه گی

نیرخواز. (وقت جفت گیری سگ ماده) (۲)

بهوا؛ به ئهوا؛ بهئهو؛ بهوا؛ بهوا بوم بنیره.

(وسيله او)

بهوار: [ناو] چهوتی؛ چهفتی؛ خواری. (کجی)

بهواسی: [ناو] بیوه سیری. (بواسیر)

بهویپودانه: (ب) بهو پهوشته؛ بهو پیوانه؛ بهو

پیومه ره؛ بهو پهوته. (از روی این معیار)

بهو جوړه؛ بهو جووره؛ بهو چهشنه؛ بهوی

ئاواهی. (آنطور)

+ بهور: [ناو] بوار؛ گوزره. (گذار)

بهور: (۱) [ئاوه لئاو] بهوج؛ گهوج؛ گیل.

(احمق) (۲) [ناو] بهبر. (بیر)

بهووروو: [ناو] بووروو که له گهل شوله ی ئاوردا

سهرده که ویست؛ سوو که بوول. (خاکستر

که به هوا بلند شود)

بهورهوه: [کاری ئهمری] بگه پوه؛ ومهروه. (باز

گرد)

بهورین: [چاوگه] رابووردن. (گذشتن)

بهوز: [ناو] بهقر؛ زقیرک؛ جوړی زهرگه ته و

زهرده واله. (نوعی زنبور)

بهوست: [ناو] بست؛ بنگووست. (وجب)

بهوشت: [ناو] بههشت. (بهشت)

بهوش مل: پشتمل. (پشت گردن)

به وناوی: [ناو، بهرهمی چاوگه] به وناوی. (بد

نامی)

بهوون نیشته یه ره: زه حیری خوینی. (اسهال

خونی)

بهوه: (۱) لای ئهوه به من نییه. (پیش

اوست) (۲) خراوه؛ بهده؛ خراپه. (بد است) (۳)

بهئهوه؛ بهو شته؛ بهوه بادی هه وایه ده لنین

کورته بالایه. (با این)

بهوهی که م: (ب) سویند بهو که سه. (قسم

به او)

بهوی ئاواهی: بهوته رزه؛ بهوشیوه؛ ئاوا؛ بهو

جوړه. (با آن شکل)

بهوی پهنکی: بهورپهنکه؛ (ب) بهو ته رزه؛ بهو

جوړه. (آنطور)

به هادار: [ئاوه لئاو] فد؛ نرخ دار؛ به نرخ؛

بهقیمهت. (بهادار)

+ به هاران: فد: (۱) هه موو به هاریک. (۲)

وه رزی به هار. (بهاران خوشه زمیزان).

(۳) ئاوی شارو چکه ییکه له شاری سنه.

(بهاران)

به هاربه ن: [ناو] به هاربه ند؛ تهویله ی سهر به-

تال^۲ بویه ستنه وهی چاره وی له هه واخو شیدا.

(طویله سر گشاد)

به هارخه و: [ناو] وه تاغی^۲ (زووری) له قاتی

سهرمه وهی باله خانه دا که دهوری نه گیرایی^۲ یا

لاییکی نه گیرایی. (بهار خواب)

به هارخیر: سهره تایی شینایی گیای به هار.

(اولین سیزه بهاری)

به هار نارنج: فد: [ناو] په پهی گولی نارنج؛

غونچه‌ی گولی نارنج که له عه ترسازى و
 موره‌با چيکړنددا به که‌لکه. (بهار نارنج)
 + به‌هاره: [ناو] (۱) ناوى سترائيکه. (اسم
 آهنگى است) (۲) گنمى به‌هاره به‌هاروو؛
 به‌هاره کيل. (گندم بهاره)
 به‌هاره‌کانى: [ناو] کانیه دروژنه؛ کوږه‌کانى که
 هاوینان وشک ده‌کا. (چشمه‌ای که فقط بهار
 آب دارد)
 به‌هاری‌نازادى: فد: ناوى سکه‌ی زيرى
 ئيران. (بهار آزادى)
 به‌هاز: [تاوه‌لناو] به‌هيز؛ زوردار. (باقدردت)
 به‌هاى: فد: [ناو] په‌پړه‌وى دينى به‌هاى.
 (به‌هاى)
 به‌هاى‌گمرى: فد: به‌هاييت. (بهائىگرى)
 به‌هاييت: فد: [ناو] دينى که
 سالى (۱۹۶۱ کوجى) خوسه‌ينعلی نوورى واته
 به‌هاتولا هينای وئيدىعاى وابوو که هه‌ر نه‌و
 که‌سه‌يه که عه‌لى موحه‌مه‌دى باب موژده‌ى
 هاتنى داوه. (بهائيت)
 به‌هاتندن: [چاوگه‌ت] ترساندن؛ گيژ کردن؛
 وړ کردن. (ترساندن)
 + به‌هتين: [چاوگه‌ت] ترسان؛ واق وړمان.
 (بوخت)
 به‌جين: [چاوگه‌ت] به‌جين. (۱) تووړه‌بوون. (۲)
 توران؛ وه‌ره‌زيوون؛ هيلاک‌بوون. (قهر
 کردن؛ خسته کردن)
 + به‌هره: تد: فد: [ناو] سووت؛ سوود؛ نزوول؛
 پړيا؛ (۱) سوودى بانگى. (۲) به‌هره و سوودى
 پوولى به‌پړيا و نزوول دراو. (بهره)
 به‌هره‌چه: [ناو] سهمه‌ره؛ داهات. (درآمد)

به‌هره‌ک: [ناو] به‌ش؛ پشک. (سهم)
 + به‌هره‌مه: [ناو] (۱) دريل؛ برغوو. (۲)
 سه‌رى دريل، مه‌ته؛ به‌هره‌مه‌ى تاييت به
 ديوار و ئاسن و چيو. (دريل. مه‌ته)
 به‌هره‌وه‌ر: فد: [تاوه‌لناو] به‌هره‌مه‌ند؛ به‌هره
 بردوو؛ به‌هره وه‌رگرتوو. (بهره‌ور)
 به‌هره‌وه‌رى: [ناو] حاله‌تى به‌هره وه‌رگرتووى؛
 به‌هره‌مه‌ندى. (بهره‌ورى)
 به‌همه‌ن: [ناو] (۱) ناوى مانگى يازده‌هه‌مى
 سالى هه‌تاوى. (۲) وه‌همه‌ن؛ يه‌کى له
 نه‌مشاسپه‌ندان. (۳) کليله‌به‌فر؛ په‌نيابه‌فر؛
 پړوو. (۴) ناوى پياوانه. (بهمن) (۵) بير و خه-
 يال چاک؛ (نیک اندیش)
 به‌هناف: ناوچاک؛ ناوه بو پياوان. (بهنام)
 به‌هوره: [تاوه‌لناو] خاوه‌ن ئيراده؛ به‌وره. (با
 اراده)
 به‌هوش‌هاتنه‌وه: [چاوگه‌ت] هوش‌به
 به‌ردا‌هاتنه‌وه؛ دژى به‌هوشى؛ وشيار بوونه‌وه؛
 ئاگادار بوونه. (بهوش آمدن)
 به‌هوک: [ناو] به‌هى؛ بى؛ به‌ى. (به)
 به‌هوورده: [تاوه‌لناو] بليمه‌ت؛ به‌سه‌ليقه. (با
 سليقه)
 به‌هه‌ست‌ويسته‌وه خواردن: خواردن به‌ناوک
 و پيسته‌وه؛ خواردن (به‌هسته و پيسته‌وه)؛
 (ب) خواردن به‌يه‌کجارى. (يکجا بليندن)
 + به‌هه‌شت: فد: [ناو] له‌ئاويستادا وه‌هه‌شت
 هاتوو و اتا جه‌ننه‌ت؛ (ب) گولزار و جيگای
 خوش و به‌ديمه‌نى پي‌ده‌شوبه‌ين. (بهشت)
 به‌هه‌ف: [به‌ند] پيکه‌وه. (با هم)
 به‌هه‌ف شابوون: [چاوگه‌ت] به‌يه‌ک گه‌يشتنى

دوو خوشه‌ویست و دلدار؛ به‌دیتنی یه‌ک شاد بوون. (بیدار هم شاد شدن)
 به‌هه‌لم: (۱) به‌هه‌لم و بوغ. (دارای بخار) (۲)
 [ئاوه‌لناو] به‌هه‌لمه‌ت؛ خیرا. (تیز چنگ)
 به‌هی: [ناو] (۱) ماته‌م؛ نازیه‌تی؛ ره‌شپوشی؛
 پرسه. (عز؛ تعزیه) (۲) ژاکاو؛ چرمسی.
 (پژمرده).
 به‌هی‌پوش: [ئاوه‌لناو] ره‌شپوش؛ عازیه‌تبار.
 (سیاه‌پوش)
 به‌هیسانی: به‌ناسانی. (به‌آسانی)
 به‌هیفت‌ته: [ناو] چووله‌بادام؛ ته‌ره‌بادام.
 (چاقاله‌بادام).
 به‌هین: (۱) هه‌لبه‌ز و دابه‌ز. (جست و خیز)
 (۲) به‌هین؛ به‌وانیک؛ به‌شت. (به‌چیز)
 چرمسین؛ سیس‌بوون؛ ژاکان. (پژمردن)
 به‌هیندگرتن؛ گرینگی‌پیدان؛ به‌گرینگ‌زانین؛
 پوئته‌پیدان. (اهمیت‌دادن)
 به‌ی: به‌یی (۱) به‌دی؛ به‌لی؛ با. (آری)
 (۲) بی؛ (به‌قوربان‌کهرده‌ی ناله‌ی رهنگ
 نه‌ی، چیش‌مهبو‌ته‌ریه‌ی وه‌ی په‌ی من‌ته‌ر
 نه‌ی). «مه‌وله‌وی» (بیایی)
 به‌ی: (۱) به؛ به‌و؛ به‌ی جیلوه‌ی
 جه‌لایته‌وه؛ به‌و جیلوه‌ی جه‌لایته‌وه. (۲)
 بده‌ی؛ ته‌توانی کتییی به‌ی به‌من؟ (بده‌ی)
 (۳) وه‌ره؛ بی (بیا) (۴) به‌ی. (به)
 به‌یا: [ئاوه‌لناو] بیفایده. (بیفایده)
 + به‌یات: [ئاوه‌لناو] (۱) کوئن؛ ماوه؛ وه‌ک: نانی
 به‌یات. (بیات) (۲) [ناو] ناوی چهند مه‌قام
 (ده‌ستگاه) ی ئیرانی له‌موسیقادا وه‌ک
 به‌یاتی‌زه‌ند (تورک)، به‌یاتی‌ئیسفه‌هان،

به‌یاتی‌کورد، (کورد به‌یات). (نام
 چنددستگاه‌موسیقی ایرانی)
 به‌یاتی‌کورد: [ناو] ناوی مه‌قامیکه له‌موسیقای
 ئیراندا. (کورد به‌یات) (دستگاه‌بیات کرد)
 به‌یارب: [ناوی‌بک] بووره‌کیل. (کسی که زمین
 بایر را شخم می‌کند)
 به‌یاز: [ناو] (۱) ده‌فته‌ری شیعر. (دفتر شعر)
 (۲) داشی دویمینه‌ی سپی (بی‌خال). (طرف
 سفید مهره‌دو مینه)
 به‌یان به‌ریوون: [چاوگه‌ت] [روژ
 بوونه‌وه] (آمدن سحر؛ صبح‌شدن)
 به‌یانیان: [ناو، ت] (۱) سبه‌ینان. (۲) به-
 ند] هه‌موو به‌یانیک. (صبحها، هر روز صبح)
 به‌یانی‌باش: به‌یانی به‌خیر. (صبح بخیر)
 به‌یانی‌دا: روژ بووه‌وه؛ به‌یان به‌ریوو (له
 دوگمه‌ی سینه‌ی دوینی نوژی شیوان، به‌یانی-
 دا سپیده‌ی باغی سیوان) «تالی» (سحر شد)
 به‌یایی‌کردن: [چاوگه‌ت] ی‌یادکردن. (یاد
 کردن)
 به‌یتار: [ناو] به‌یتال؛ دوکتوری‌ئاژله. (دامپزشک)
 به‌یتاک: [ناو] چوله‌که. (گنجشک)
 به‌یتال: [ناو] به‌یتار. (دامپزشک)
 به‌یتک: (۱) چوله‌که. (گنجشک) (۲) شتی بی-
 سود و بی‌که‌لک. (اشیاء بی‌فایده)
 به‌یت‌وباو: [ناو، ت] (ب) ده‌نگو داخستن؛ قسه
 هه‌لبه‌ستن؛ تو‌مه‌ت و درو و ده‌له‌سه؛ به‌یت‌و
 بالوره‌[برای کسی حرف درست‌کردن]
 + به‌یته‌شه: (۱) [ئاوه‌لناو] سه‌رکیش؛ وه-
 ک‌ته‌سپی سه‌رکیش؛ قاتری که بو سواری و
 بارلئیان رانه‌وه‌ستی. (اسب و قاطر سرکش)

(۲) دهمه‌ه‌راش و بیچه‌یا. (زن زبان دراز و بد دهن) (۳) بی چاو و ږوو. (ناسپاس و بی چشم و رو)

به‌یتی‌بله: (ب) درېزه پېندان؛ نه‌برانه‌وه‌ی ږووداو یان قسه. (کنایه‌مانند خون‌سیاوش)
به‌یتی به‌شکر دنی‌تاو: له هه‌ورامانی کوڼدا به‌وتی به‌یت تاویان به‌ش‌ده‌کرد؛ ږه‌نگه له جیاتی کانتر میږ بوو بیټ. (آهنگ سهمیه‌بندی آب)

به‌یدانه: [ناو] ناوکی به‌هی به‌برژاوه‌که‌ی ده‌لین؛ نه‌نجووجه‌ک یان به‌یجووجه‌ک. (دانه‌به)

به‌یدمالی: [ناو] داره‌نجیریک که به‌ری نه‌وه‌لی بو‌ری و چند ده‌نکی پیوه بمینی. (درخت انجیر که میوه اش ریخته باشد)

به‌یر: [ناو] به‌هره؛ سمهر. (بهره)
به‌یستار: [ناو] بیک؛ بیسه‌ر؛ شنه‌وا؛ گویدهر. (شناو)

به‌یستوک: [ناو] به‌یستوک؛ که‌ره‌سته‌ی بیستنی دهنگ وه‌ک گوشتی ته‌له‌فون. (اسباب صوتی و گوشی تلفن)

به‌لیسه: [ناو] سه‌هول؛ یه‌خ؛ چلووره. (یخ؛ دنگاله)

به‌یغرا به‌یغرا: [به‌ند] به‌یه‌که‌وه؛ پیکه‌وه. (با هم)

به‌یه‌ک‌پیان: [به‌ند] به‌یه‌ک‌جیان؛ به‌یه‌کجاری؛ تیکر؛ پیکر؛ به‌یه‌کرا؛ به‌یه‌که‌وه؛ پیکه‌وه. (با هم)

به‌یه‌کرا: [به‌ند] به‌جاری؛ تیکر؛ به‌یه‌که‌وه. پیکه‌وه؛ به‌یه‌کجار. (با هم)

به‌یگه‌یشتن: (۱) بی‌گه‌یشتن. (باورسیدن) (۲) به‌هی‌گه‌بین. (رسیدن‌به)

به‌ینه: [کاری‌نهمری له چاو‌گه‌ی هاوردن] بینه؛ باومرو؛ بیرا؛ (بیار)

+ به‌ین: [ناو] په‌یمان؛ (من دوور و تو دوور به‌ینی بیبه‌ستین) (فولکلور) به‌ینه‌ت. (پیمان) له‌هه‌ندی جی به‌(دوور) مانا کراوه به‌لام له‌م شیعه‌دا واتای عه‌د و په‌یمان ده‌دا.

به‌ینه‌شه: < به‌یته‌شه؛ بی‌چاو و ږوو. (بی چشم و رو)

به‌ینی: به‌ینیک؛ ماوه‌یک؛ مه‌وداییک؛ په‌یمانی. (مدتی؛ عه‌دی؛ پیمانی)

به‌یو: بیټ. (بیاید)
به‌یواستن: پیوستی؛ زهروری؛ خوازه. (ضروری)

به‌یه‌خه‌داکیشان: کرده‌هی خو؛ وه‌ک: مندالی بیانی کرده‌ مندالی خو (مال خود کردن)
+ به‌یه‌که‌و دان: (۱) پیکه‌وه‌نان؛ دانه

دهم یه‌ک: به‌هم چسباندن) (۲) داخستن؛ پیوه‌دان و جووت‌کردنی دهرکه. (بستن)
به‌ی هه‌لگه‌ریان: [چاوگه‌ت] پیا هه‌لگه‌ران؛

پیا هه‌لچوون. (بالا رفتن از)
به‌یی: [ناو] (۱) به‌دی؛ به‌لی (بلی) (۲) خرابی؛

خرابی؛ به‌دی؛ به‌وی. (بدی)
به‌یجه: [ناو] په‌یزه؛ نیردیوان؛ په‌یجه.

(نردبان)
به‌یین: ژاکاندن؛ وشک‌کردن. (خشک کردن)
+ بی: بی؛ بووی. (باش؛ باشی)

بی‌نابرووی: [ناو] بی‌ناو‌رووی؛ چرووکی؛ نابروو نه‌مان؛ نابروو‌تکاو؛ ږوو سیایی؛ به‌د

ناوی؛ ناو به خراپه زړاوی؛ ږسوايي. (بی
 آبرویی)
 بی‌تار: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌عیب؛ < بی‌عار. (بی
 عیب) (۲) که‌سیک که‌عیه‌ی لاتیسه (ب)
 بی‌شهرم؛ که‌سیک که‌نمزموونی له‌عیه
 وهر نه‌گرتووه و تهمی‌نه‌بووه و عیه‌ی پی-
 عیب نییه. < بی‌عار (بی‌عار)
 بی‌تازار: [ئاوه‌لناو] (۱) پی‌درد و
 ږهنج؛ ساغ (سلامت) (۲) نه‌وه‌ی که‌عزیه
 و تازاری به‌که‌س ناگا. (بی‌آزار)
 بی‌ثاف: [ئاوه‌لناو] بی‌ثاو؛ وشک؛ هر شت که
 ثاوی نه‌ییت. (بی‌آب).
 بی‌ثامان: [ئاوه‌لناو] بی‌درفه‌ت، بی‌موله‌ت.
 (بی‌امان)
 بی‌ثاوی: [ناو] باغه‌که له‌به‌ر بی‌ثاوی و شک
 بووه؛ (ب) وشکه‌سالی؛ که‌م‌ثاوی. (بی‌آبی)
 بی‌ثاین: [ئاوه‌لناو] بی‌دین؛ خودانه‌ناس. (بی
 آئین)
 بی‌ته‌ده‌ب: [ئاوه‌لناو] فد؛ فی‌ری نزاکه‌ت
 نه‌کړاو؛ بی‌نزاکه‌ت؛ بی‌ثاکار. (بی‌ادب)
 بی‌ته‌ده‌بانه: به‌شیوه‌ی دوور له‌نه‌ریت و
 نزاکه‌ت. (بی‌ادبانه)
 بی‌ته‌ده‌بی: [ناو] بی‌عه‌ده‌بی؛ بی‌نزاکه‌تی؛
 کاری نه‌گونجاو کردن؛ (ب) بی‌تیحترامی-
 کردن. (بی‌ادبی)
 بی‌ته‌ندازه: [ئاوه‌لناو + ناو] بی‌حه‌د؛ له
 ته‌ندازه‌به‌دور؛ بی‌ته‌ژمار؛ له‌حه‌دبه‌دور؛ پی‌شو.
 (بی‌اندازه)
 بی‌تیحیتیاری: [ئاوه‌لناو] (۱) جیی‌باوه‌ږنه‌بوون؛
 بی‌ږیز. (۲) بی‌بره‌و؛ له‌ږه‌واج که‌وتوو؛ بی‌که‌لک

که‌وتن و کات به‌سه‌رچوون؛ بلیته‌که‌م دوینی
 تیحیتیاری ته‌واو بوو. (بی‌اعتبار)
 بی‌تیساف: [ئاوه‌لناو] دوور له‌راستی و
 دروستی؛ که‌سیک که‌خاوه‌نی کرده‌وه‌ی ږه‌وا
 نییه؛ له‌عه‌سل‌دا وشه‌ثاره‌ویه و له‌سه‌ر
 زبانی خه‌لکیش وه‌ک کوردی لی‌هاتووه. (بی
 انصاف)
 بی‌تیسافی: [ناوت] ناحه‌قی؛ حه‌ق کوژی؛ بی-
 عه‌داله‌تی؛ بی‌مروه‌تی؛ کرده‌وه‌ی ناږه‌وا. (بی
 انصافی)
 بی‌تیشتیا: [ئاوه‌لناو] بی‌مه‌یل؛ بی‌مه‌گیز؛
 حاله‌تی دل نه‌بردن. (بی‌اشتها)
 بی‌تیشتیایی: [ناو] بی‌مه‌یلی؛ دل پی‌وه‌نه‌بوون؛
 حاله‌تی دل نه‌بردن و حه‌ز له‌خوراک نه‌کردن.
 (بی‌اشتهایی)
 بی‌تیمان: [ئاوه‌لناو] بی‌باوه‌ږ؛ کافر؛ بی‌دین؛
 بی‌عاقیده و ږه‌وا. (بی‌ایمان)
 بیابان‌گه‌رد: [ئاوه‌لناو] فد؛ بیابان‌گه‌رد؛ چول-
 گه‌رد. حاله‌تی کوچه‌ری‌بوون له‌ده‌شت و
 بیاباندا. (بیابانگرد)
 بیابان‌گیل: [ئاوه‌لناو] بیابان‌گه‌رد؛ چول‌گه-
 رد. (صحراگرد)
 بیابان‌نشینی: [ناو] چول‌نشینی؛ سه‌حرا‌نشینی؛
 زیان له‌چول و سه‌حرا‌دا. (بیابان‌نشین)
 بیانگه: بیانگ؛ بینک؛ په‌لپ‌به‌هانه (بهانه)
 بیانی: [ناو] (۱) بیگانه. (بیگانه) (۲) بیانونو؛
 بیانک. (بهانه) (۳) به‌یانی؛ سبج؛ سبجا؛
 سپه‌ینی؛ شه‌وه‌کی. (صبح. فردا)
 بیوانی: [ئاوه‌لناو] سه‌حرایي؛ پی‌وندیدار به
 بیوانه‌وه؛ (غوولی‌بیوانی). (ب) دوور له

شارسانییته؛ وه حشی و ئاداب نه‌زان.
 (بیابانی)
 بیاوه: [کاری ئه‌م‌ری] بگه؛ وه‌روه. (برس).
 بیاوه‌شه‌ره: [کاری ئه‌م‌ری] رابخه؛ به‌ره و
 رابخه رابخه. (پهن کن؛ بگستران)
 بیاوه‌م: [کاری ئه‌م‌ری] بمگه‌ری، بمگه‌یه؛
 پی‌م بگه. (بهن برس)
 بیایی: [ناو] (ف. گیو) سه‌هول به‌ستنی ئاو؛
 سه‌هول به‌ستن. (بخ بستن)
 + بیبا: (۱) بیبویه. (میداشت) (۲) جیگه‌ی
 بی؛ گلینه‌ی خوم ده‌هینمه‌ خزمه‌تت بوم
 تیکه تا بیبا. «ماموستا هیم» (جا داشته
 باشد) (۳) لیگه‌ری له‌گه‌ل خوی بیبا. (ببرد؛
 ببردش)
 + بی‌بار: (۱) [ناوت] که‌سیک که‌باری نییه.
 (بدون بار) (۲) ب. [ئاوه‌ل‌ناو] ناله‌بار؛ به‌دنده‌دا.
 (ناراست) (۳) بی‌سه‌مه‌ر؛ بی‌به‌ر. (بی به‌ره)
 بی‌بارانی: [ناو] باران نه‌بارین؛ (ب)
 وشکه‌سالی. (بی بارانی)
 بیباکی: [ناو] پاوی‌ری؛ ئازایی؛ بو‌یری؛ دل‌یری
 (بیباکی)
 بیال: (ف. گیو) بی‌ده‌ست؛ دست‌کورت؛ بی
 هاوال؛ ییکه‌س؛ فرنده‌ی بال قرتاو.
 (یکس، بیدست، بیبال)
 بی‌باوک: [ئاوه‌ل‌ناو] (۱) هه‌تیو؛ سیوی؛ باب
 مردوو. (یتیم) (۲) (ب) بیژوو؛ زول؛ حه‌رام زا؛
 حه‌رام زاده. (حرامزاده)
 بی‌باوه‌ر: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌ئیتقات؛ بی‌عه‌قیده؛
 ره‌ش بین؛ ئه‌وه‌ی باوه‌ری به‌که‌س یا به
 شتی نه‌بی. (بی باور)

بی‌پ‌رانه‌وه: [به‌ند] بی‌پ‌سانه‌وه؛ له‌سه‌ریه‌ک و
 بی‌به‌ین که‌وتن. (لایق‌قطع)
 بی‌پرشت: [ئاوه‌ل‌ناو] (۱) کول. (کنند) (۲)
 زه‌وی یا هه‌ر شتی که‌حاسلی چاکی نه‌ییت.
 (بی حاصل) (۳) نه‌بوونی توانایی و زافته و
 پرپایی له‌کار و فه‌رماندا. (بی قاطعیته)
 بی‌پ‌روا: < بی‌باوه‌ر. (بی باور)
 بییکه: (ف. گیو) بیبیله‌ی چاو. (قرنیه‌چشم)
 بی‌بنیات: < بی‌بونیاد.
 بی‌بنگه: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌پ‌ریشه؛ بی‌عه‌سل و
 نه‌سه‌ب؛ بی‌پ‌ه‌چه‌له‌ک. (بی ریشه)
 بی‌بو: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌بو؛ بی‌بوو؛ بی‌بین؛ بی‌
 بیهن. (بی بو)
 بیوک: (ف. گیو) بیبیله. (مردمک)
 بی‌بوار له‌ئاودان: (ب) بی‌تاقیکردنه‌وه‌ی پ‌یگای
 چاره‌سه‌ری، کاریک کردن. (بی گذار به‌آب
 زدن)
 بی‌بوونیات: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌ئه‌ساس؛ بی‌پایه؛
 بی‌پ‌ریشه؛ (ب) دروئین. (بی اساس)
 بی‌به‌رقی: (۱) بی‌بریه و تریفه. (۲) بی‌
 کاره‌بایی. (بی درخشندگی؛ بی برقی)
 بی‌به‌ندوبار: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌پ‌پوشوین؛ بی‌
 ده‌روه‌ستی؛ قه‌فان؛ به‌رله؛ بیعار. (بیند و بار)
 + بی‌بی: [ناو] (۱) خانم؛ خاتوون. (بی بی) (۲)
 پوور. (عمه)
 بیبیجان‌خانم: [ناو] هاوالی پاله‌وان که‌چه‌ل له
 به‌زمی چادر هه‌لدانی ده‌سته‌ی لوتیان له
 رابوو‌ردوودا. (عروسک لوتیه‌ای عروسک
 گردان)
 بیبی‌چه‌و: [ناو] بیبیله‌ی چاو؛ گلینه‌ی چاو.

(قرینه چشم)

بی بی مه تو: [ناو] تووتی. (طوطی)

بیبین: [ناو] بیبین؛ پشتوین. (شال کمر)

بی بین: [ناو] [ناو] بی بین؛ بی سه بر؛ بی-

پشوو؛ بین تنگ؛ بی بون. (بی بو؛ بی صبر)

بی یار: [ناو] [ناو] بی به ش؛ بی یشک؛ بی وه ری؛

بی نسیب؛ نافه روز. (بی سهم)

بی پال: [ناو] [ناو] ته نیابال؛ بی په نا؛ بی یاهو؛

بی پالپشت. (بی پناه)

بی پالپشت: [ناو] [ناو] بی لایه نگر؛ بی پناه؛-

لانهواز و بیکهس. (بدون حامی)

بی پشتوپه نا: [ناو] [ناو] لانهواز؛ بی پالپشت؛

بیکهس. (بی پشت و پناه)

بی په ربوون: [چاوه، ت] (۱) هر شت که

په ری وهری بیت. (بی پر) (۲) (ب) په پوه رین

و فیز نیستنه وه. (از آفاده افتادن)

بی په رداخی: بی زه وقی؛ شیواوی؛ (دل نه

گهرده لوول بی په رداخیه ن) (مهوله وی). (بی

نشاطی)

بی په رده: (۱) [ناو] [ناو] قسه ی راست و

په وان و به ناشکرا؛ پیک و په وان. (بی پرده)

(۲) هر شت په رده ی نه بی. (۳) (ب) پزاو.

(بی پرده)

بی په رگ: (ف. گيو) به تالووک؛ به له ز؛ به

په له. (با عجله)

بی په روا: [ناو] [ناو] فد. (ف. گيو) بیترس؛

بیباک؛ جه سوور. (بی پروا)

بی په روایی: فد. [ناو] پاویری؛ گوستاخی؛

پریلاسی؛ بویری؛ به جهرگی؛ نه ترسی. (بی

پروایی)

بی په روبال: [ناو] بی په لوپو؛ (ب) [ناو] [ناو]

بی نهوا؛ هه ژار و بی قودره ت؛ (ب) بی-

یاریده دهر و ته نیا بال. (بینوا)

بی په ره: (۱) بی وه ره ق؛ بی به رگ؛ بی لاپه ره.

(بی برگ) (۲) (ف. گيو) به فیرو؛ به خو پایی؛

موفته. (مفت)

بی په نا: [ناو] [ناو] بیکهس؛ بی پالپشت؛ بی-

یاریده دهر. (بی پناه)

بی پیر: (۱) جوړی جوین. (۲) بی گه وره و

پیری ده ستگیر. (بی پیر)

بی پیژن: بی ده ست و پا وه شاتدن؛ نارام؛ له

سهره خو؛ هیدی. (آرام)

بی پیشگر: بی به ره له ست؛ بی کو سب؛ نازاد؛

سهر به ست. (آزاد؛ بدون مانع)

بی پیش و دووا: [ناو] [ناو] بی سه روبن؛ بی-

به رودوا. (بی سروه)

بی پیشه: (۱) [ناو] [ناو] بی شول؛ بی ئیش؛

بیکار. (بیکار) (۲) [ناو] په لینه (گیاه خرفه)

بی پیشه: [ناو، ت] (ب) گوشتنه رمه ی بی-

ئیسقان. (بدون استخوان)

بی پیله که رمه بی پیله که ره: (ف. گيو) مارمیلک.

مارمیلکه. (مارمولک)

+ بی پیوان: (۱) به بی پیوانه؛ له گو تره؛ له بر.

(با تخمین) (۲) به بی نه ندازه گرتن. (بی

اندازه گرفتن)

بی تا: (۱) [ناو] خه و منو و چکه؛ چورت؛ چورتم.

نقرو سک؛ پونژین؛ به پونژین. (چرت) (۲) [ناو]-

[ناو] بیوه ک؛ بی لنگه؛ بی هاوتا. (بی همتا)

بی تاقه ت: [ناو] [ناو] بی تاب؛ بی توانا و

تابشت؛ بی تاو؛ بی حه وسه له. (بی طاقت)

بیٚتان: [ئاوہلناو] ئاشکرا. (آشکار)

بیٚتان و پو: [ئاوہلناو] (ب) بیٚعسل و نہ سہب؛

بیٚراہیل و پو. (بی اصل و

نسب؛ بی تارو پود)

+ بیٚتاو: (۱) [ئاوہلناو] بیٚتین و گہرما. (بی

حرارت) (۲) یہ کسی تہپ، کہ نہ توانی بہ

توندی غار بکات. (اسب کندرو) (۳) بیٚ

خوہ تاو؛ روژی بیٚخوڑ. (ابری) (۴) [ئاوہلناو]

بیٚتوقرہ؛ بیٚفارام؛ بیٚتاب. (نا آرام بیتاب)

بیٚتاوی: [ناو] بیٚتابی؛ بیٚتاقہ تی؛ بیٚتارامی؛

بیٚتوقرہیی؛ نیگہ رانی. (بی آرامی)

بیٚترس: [ئاوہلناو] بیٚواہیمہ؛ بیٚباک؛ بیٚ

پہروا. (بیباک)

بیٚتک: [ناو] چو لہ کہ. (گنجشک)

بیٚتلشا: (ف. گیو) ولّاخ. (الاغ)

بیٚتن: [چاوگہ] (۱) بیٚرتن؛ بیٚزان؛ دایبزان.

(غربال کردن) (۲) گوتن؛ وتن. (گفتن)

+ بیٚتو: (۱) بیٚتہ؛ دونیام ناوی بہ بیٚتو

(فولکلور) (بی تو) (۲) بیٚتو؛ بیٚتہوہ؛ بگہ پتہوہ؛

تہ گہر کاکہ مبیٚتو؛ تہ گہر کاکہ م بگہ پتہوہ.

(بیاید؛ برگردد)

بیٚتوافہ: [ئاوہلناو] بیٚتہ فاوہ؛ بیٚجیاواز؛

بیٚتہ وفیر؛ وہ کوویہ ک. (بی تفاوت)

بیٚتوافہ تی: [ناو] (۱) حالہ تی یہ کسان بوون؛

بیٚفہرق و جودایی. (۲) پویتہ پینہدان؛ لہ لا

گرینگ نہ بوون؛ بیٚمشووری؛ کہ متہرخہ-

می. (بی تفاوتی)

بیٚتور: [ئاوہلناو] (ف. گیو) بیٚکار؛

دہستہوسان. (بیکار)

بیٚتورہ: [ئاوہلناو] بیٚتہ دہب؛ بیٚپوشوین. (بی

ادب)

بیٚتوک: [ئاوہلناو] (۱) بیٚتوخل. (بی پوستہ) نہ-

رمونیان. (کنائی نرم و نازک)

بیٚتون: فد: [ناو] تیٚکہ لاوی زیخ و چیمہ تتو

وئاو؛ سمینت. (بتون)

بیٚتوون ئارمہ: فد: اند: [ناو] میلہ ی ئاسن

(ئارماتوڑ) لہ ناو چیمہ تتوڈا بو موحکہ می کہ

لہ بیناسازی دا بہ کاردی. (بتن آرمہ)

بیٚتون پریزی: پر کردنہوہ ی بنچینہ ی دیوار بہ

بیٚتون؛ داکردن و فہرش کردنی شہقام و

سہریان بہ بیٚتون (بتن ریزی)

بیٚتونکاری: [ناو] سواخذان بہ بیٚتون یان

بیٚتون پریزی؛ کاری بیناسازی بہ بیٚتون. (بتن

کاری)

بیٚتو نہ بیٚت: بیٚو نہ بیٚ؛ ہہر؛ ئیسہرہم؛

بیٚو نہ بیٚ لہ لای تہوہ؛ حہتمہن لہ لای تہوہ.

(باشد و نباشد)

بیٚتوتی: [ئاوہلناو] ہہر شت لہ بیٚتون چی-

کراییت (بتنی)

+ بیٚتوو: (۱) بیٚتوو؛ تووی نییہ؛ تہمسال

رہحیم نان و تووی نییہ. (بی تخم؛ بی بذر)

(۲) [بہند] ہاتوو بیٚ؛ تہ گہر بہ راست

بگہری؛ تہ گہر بیٚتوو خودا بیٚکا... (اگر بشود)

+ بیٚتووک: (۱) [ئاوہلناو] لہ پولواواز. (لاغر)

(۲) بیٚگلہیی؛ بیٚدوعاونزا. (بدون گلہ) (۳)

[ئاوہلناو] رووت و رہجال. (ندار) (۴) [ئاوہلناو]

مروٹ یان ہہر شت کہ مووی پیٚو نہ بیٚ.

(بیمو)

بیٚتہ جروبہ: [ئاوہلناو] (۱) بیٚتہ زموون؛

کہ سیٚک کہ تہ جروبہ ی کہم بیٚ. (۲) بیٚ-

جربانندن و تاقی کاری (۳) (ب) بی‌ئاوه ز و
 دوتیا نه دیتوو. (بی تجربه)
 بی‌تهریه ت: [ئاوه‌لناو] فی‌ری تهریه ت نه کراو؛
 (ب) دوور له زانستی نه‌دهب و ره‌سمی
 کوومه‌لا یه تی؛ بارنه‌هاتوو؛ بی‌نه‌دهب. (بی
 تربیت)
 بی‌تورش: [ئاوه‌لناو] (ف. گیم) به‌دخوو؛
 به‌دیه‌فتار؛ که‌مته‌رخه‌م. (بد اخلاق)
 بیته‌فروتیز؛ بیته‌وس‌وتیز؛ بی‌توانج. (بی کنایه و
 طعنه)
 بی‌تین: [ئاوه‌لناو] (۱) سارد؛ بی‌گه‌رما
 (بی‌حرارت) (۲) بی‌هیژ؛ بی‌توانا؛ بی‌تابشت؛
 چله‌کی؛ ئیره‌تی. (ناتوان)
 + بیج: [ناو] ره‌نگی بیژ: ره‌نگی چیره‌یی
 مه‌یله‌وکه‌وم. (بژ)
 + بیجا: (۱) [ناو] بیجی‌وپی. (۲) (ب) غه‌له‌ت؛
 بیجای کرد: غه‌له‌تی کرد. (۳) ناب‌ه‌جی؛ بی-
 جیگا؛ نه له جیگه‌ی خویدا. (بیجا)
 بیجاده: [ناو] یاقوتی سوور. (بیجاده)
 بیجاگردن: [چاوگه‌ت] غه‌له‌تکردن؛ شه‌که-
 رخواردن؛ (بیجا کردن)
 بیجامه: [ناو] بیژامه؛ بیژامه؛ بیجامه. (لیباسی
 نه‌یایی و خه‌وتن)
 بیجیجانخانم: [ناو] جوړیک شانوگه‌ری بوو له
 ناو چادریکی چکوله‌دا. (نوعی خیمه‌شب بازی)
 بی‌جقه: [ئاوه‌لناو] بی‌نیشان و نه‌خش؛
 ساکار، ساده. (ساده)
 بیجه‌ک: [ناو] کاغه‌زی فاکتور؛ سیاهه و
 لیسته‌ی کرپنی که‌ل‌وپه‌ل و نه‌شیا که
 فروشیار ده‌یدا به‌مشته‌ری. (فاکتور خرید)

بیجی: < بی‌جیگه.

بی‌جیازی: (۱) بی‌جیایی؛ بی‌جیاو‌زی. (بی جدا
 یی) (۲) بووکی که جیازی نه‌بیت. (بی جهاز)
 بی‌جیگه: (۱) بی‌جی‌وپی؛ بی‌شوینی مانه‌وه.
 (بی مکان) (۲) قه‌رزى که‌بو‌دانه‌وه‌ی سامانی
 له جیگایدا نه‌بی؛ (بیجا) (۳) که‌م(که-
 سر)هینانی‌پاره له لایه‌ن سندووقدار یا
 حیسابداره‌وه؛ سندووقداره که هه‌زارتمه‌ن بی-
 جیه. (کم آوردن) (۴) (ب) جیگه‌ی ته‌نگ و
 که‌م. (جانتگی)

بیچاره‌یی: [ناو] به‌ره‌همی‌چاوگه [(۱) بی
 ده‌ره‌تانی. (۲) (ب) چاره‌په‌شی؛ به‌دیه‌ختی؛
 نه‌دارى؛ فه‌قیری؛ هه‌ژاری؛ دست‌کورتی.
 (بیچارگی)
 بی‌چال‌و‌چول: ساف و بی‌گری؛ (ب) بی-
 ده‌ست نه‌نداز. (صاف؛ بی دست انداز)
 بی‌چاوسوور: [ئاوه‌لناو] بی‌داشدار؛ بی-
 سه‌ره‌رشت؛ بی‌چاودیز. (بی سرپرست)
 بی‌چاوه‌پروان: (۱) له ئینتیزاردانه‌بوون. (۲)
 که‌سیک که به هیوای وه‌رگرتنی حه‌ق یا پاره
 یا پاداش نییه؛ دوور له چاوه‌پروانی و ئینتزار و
 هیوا. (بی انتظار؛ بی‌توقع)
 بی‌چاوه‌پروانی: (۱) بی‌هیوای پاداش و حه‌ق
 و مز. (بی توقع) (۲) به‌هیوای هاتنی
 که‌سیک نه‌بوون. (نا متظر) (۳) بی-
 ئینتیزاری. (بی چشم‌انتظاری)
 بی‌چرته: [ئاوه‌لناو] بی‌چرپه؛ بی‌چرکه؛ بی-
 ترپه؛ بی‌ده‌نگ؛ بی‌خوست. (بی صدا)
 بی‌چرکه: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌حه‌ره‌که‌ت؛ بی-
 جووله؛ بی‌جووله. (بی حرکت) (۲) بی‌ده‌نگ و

تارام و بی‌خوست. (بی صدا)

بیچروچاو: [ئاوه‌لناو] (۱) چاو مژومور؛ چاوکز.
(دید ضعیف) (۲) بی‌ثمه‌ک؛ نمه‌کنه‌ناس.
(ناسپاس)

بیچک: [ئاوه‌لناو] بووچک؛ چکوله. (کوچک)
بی‌چنه: بی‌به‌لکه؛ بی‌ده‌لیل؛ بی‌هو؛ له‌خور؛
بی‌سه‌به‌ب و عیله‌ت. (بی دلیل)
+ بی‌چوون: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌وه‌ک؛ بی‌وینه.
(بیچون) (۲) بی‌چوون؛ به‌بی‌رویشن. (بدون رفتن)

بیچووه‌مامز: [ناوت، کارمامز؛ کارزیله؛
کارزیله‌ی‌ئاوو. (آهو بره)
بیچووه‌وان: [ناو] شوانی‌به‌رغل؛ به‌رخه‌وان؛
کاره‌وان؛ بیچ‌فان. (نگهدار بره‌ها)
بی‌چهن‌وچوون: بی‌چه‌ندوچوون؛ بی‌له‌سه‌ر
رویشن و چه‌نه‌لیدان؛ بی‌شهرت‌وشرووت و
به‌هانه‌هینانه‌ووه. (بی چند و چون)
بی‌چیک: [ئاوه‌لناو] حوّل؛ گیز. (گیج)
بیچ: [ناو] مامه‌له؛ بیچ؛ موعامه‌له. (ب) پاره‌ی
پیشه‌کی له‌موعامه‌له‌دا؛ چه‌شنیک بارمته له
سات و سه‌ودا دا (بیچ)

بی‌حال: [ئاوه‌لناو] (۱) له‌هوش‌چوو. (۲) شه-
کته؛ ماندو؛ هیلاک. (۳) ته‌نبه‌ل و بی‌کاره؛
سست و خاو. (۴) بی‌حال و چه‌وسه‌له. (۵)
حال‌نه‌دار؛ نه‌خوش. (بیحال)

بی‌حال‌بوون: [چاوگه‌ت، دل‌بووردنه‌ووه؛
له‌هوش‌چوون؛ له‌حالی‌نه‌خوشی و هیلاکه‌تدا
بوون. (بیحال شدن)

بیحد

بی‌خورمته: [ئاوه‌لناو] بی‌ریز؛ سووک‌وچروک.
(بیحرمت)

بی‌حەلاب: له‌کایه‌ی میشین یان یاری تردا
وشه‌ییکه واتا، حیساب‌نیه؛ هه‌له‌یه، قه‌بوول-
نیه. (قبول نیست)

بی‌حه‌مدی: [ناو] غه‌یری ئیرادی؛ بی‌ناگا
لیبون؛ نه له‌پرووی قه‌سته‌ووه؛ ویده‌چی له‌وشه-
ی (عه‌مدی ئاره‌وی یافارسییه‌ووه هاتبی. (غیر عمد)

بی‌حه‌و: [ئاوه‌لناو] بی‌حه‌د؛ بی‌ئه‌ندازه؛ له
ئه‌ندازه به‌ده‌ر؛ بی‌خودود. (بیحد)
بی‌حه‌وسه‌له: [ئاوه‌لناو] بی‌تابشت؛ بی‌تاقه‌ت.
جارز. (بی حوصله)

بی‌حه‌یا: [ئاوه‌لناو] بی‌ئاو‌روو؛ حه‌یاتکاو؛ پروو
دامال‌او؛ بی‌شهرم. (ب) شه‌پرانسی و
شه‌پ‌فروش. (بی‌حیا)

بی‌حیساب: [ئاوه‌لناو] (۱) له‌ژماره‌به‌ده‌ر؛ بی
هه‌ژمار؛ (ب) له‌ئه‌ندازه‌به‌ده‌ر. (بیشمار) (۲)
پاک له‌پاک. (بی حساب)

بی‌حیسابی: [ناوت] (۱) (ب) غه‌در؛ زولم؛ نا
حیسابی. (ظلم) (۲) حاله‌تی له‌به‌ین‌چوون یا
پاک‌کردنی حه‌ساب و کیتاب؛ حاله‌تی نه‌مانی
قه‌رز و قوله. (بی حسابی)

بی‌حیل: [ئاوه‌لناو] (۱) خه‌سته؛ بی‌حال؛
نه‌خوش. (۲) ناتنه‌وان؛ بی‌هیز. (بیحال)

+ بیخ: [ناو] (۱) بیخ‌دیوار؛ بن‌دیوار. (۲) کونجی
لای‌خواروو؛ له‌بیخ‌ماله‌که‌دا دانیشه‌ووه. (بیخ)
(۳) بن؛ بیخ‌حه‌وزه‌که‌پره له‌قور؛ چیشته‌که
بیخی‌گرتوووه. (بیخ) (۴) ریشه، گیزه‌لووکه

گیا که ی له بیخهوه ده رکیشا. (ریشه)
 بی خال: (۱) [ئاوه لئاو] بی نیشانه؛ بی نوخته؛
 ساده و ساکار. (۲) بی خالو. (بیخال؛ بی نقطه؛
 بدون دائی)
 بی خاو خیزان: [ئاوه لئاو] بی ژن و مندل؛
 سهلت. (بی زن و بچه)
 بی خامن: [ئاوه لئاو] بی ساحیب؛ (ب)
 بهر هلا؛ وهک باغی بهر هلا. (بی صاحب.
 ول)
 بیخ بهستن: (۱) ریشه داکوتان. (محکم شدن
 ریشه) (۲) بیخ گرتنی چشت، له تاوه و تیانه دا.
 (بیخ گرفتن)
 بیخ په پیداکردن: بهر دیزه کیشانی کاری؛ لق و
 پوپ لی بوونهوه و دژوار بوونی کاری؛ کاره که
 بیخی په پیداکردووه بهم زووانه ته واونابی.
 (بیخ پیدا کردن)
 بیخ دیان: بن دیان؛ پووک؛ ریشه ی ددان. (بیخ
 دندان)
 بیخ دیوار: فد؛ پای دیوار؛ بن دیوار. (بیخ دیوار)
 بیخ پریش: فد؛ (۱) بن پریش. (۲) مالی قه لب
 بیخی پریشی ساحیبی؛ داسه پاو؛ مانه وه
 بهر پریشه وه؛ بهر پریشه وه بوو. (ب) بهر سهر
 دهسته وه مان. (بیخ ریش)
 بیخ گرتن: [چاوگه ت] (۱) سووتان یا لکانی
 چشت به بنی تیانه و تاوه دا. (۲) نیشتنی
 خلته ی تراو. (بیخ گرفتن)
 بی خلته: ساف؛ تراوی روشن؛ بی لیته؛ تراوی
 پروون. (ساف)
 بیخ مل: [ناوت] بنامل؛ ژیرمل؛ بینه قاقا.
 (بیخ گلو)

بیخ ناخوون: [ناوت] ژیر ناخوون؛ بنی ناخوون.
 (بیخ ناخن)
 بی خو: (۱) [ئاوه لئاو] نابه جی؛ بی خود؛ بی-
 خوی کرد؛ غه له تی کرد، بیجای-
 کرد. (غلط) (۲) [بهند] بی هو؛ بی جیهه ت؛ له
 خورایی؛ قسه ی موفت؛ بی دهلیل. (بیخود) (۳)
 (ب) [ئاوه لئاو] بی هو؛ بی حال؛ له حال-
 چوون؛ دلبور دنه وه. (بیحال)
 بیخوین: [ناوت] پنج و بناوان؛ بنه پرت؛ ریشه
 و دهمار؛ بنچینه. (بیخ و بن)
 بیخو بناوان: [ناوت] ریشه وره گهز؛ بنه ما؛
 بنچینه؛ وهک: سهره تا و چاوگه ی-
 خه بهر یک. (بیخوین)
 بیخ و بنج: [ناوت] پنج و بناوان؛ رهگ و
 ریشه. (بیخ و بن)
 بی خودان: (۱) [ئاوه لئاو] بی ساحیب؛ بی خبو.
 (۲) بی خوان؛ خودایان نییه. (بیصاحب؛
 بیخدایند)
 + بی خولک: [ئاوه لئاو] (ب) ساردوسر؛ بی-
 ته عاروف. (ئیواره دیتم به جه لاله وه خولکی
 نه کردم. بیمه ماله وه). (فولکلور) (بی تعارف)
 بی خه: [ئاوه لئاو] (۱) حاله تی که سیک که
 خهوی زپاوه و خهوی لیناکه وی؛ خه و
 لینه که هوتن. (۲) که سیک که مهر کهز
 (ناوهندی) خهوی شیواوه و قهت خهوی
 لیناکه وی. (هوکیشی زهره له سهرکه هوتنه).
 (بیخواب)
 بی خهوش: [ئاوه لئاو] خالیس؛ بی تیکه لای؛
 بی گهر؛ پاک؛ بی عیب. (بیغش. ناب)
 بی خهوی: [ناو] (۱) که سیک که خهوی زپاوه

و خه‌وی لَیناکه‌وی. (بیخوابی) (۲)
 شه‌ونو‌خوونی. (۳) (ب) که‌م خه‌وی. (کم-
 خوابی)
 بی‌خه‌یال: [ئاوه‌لناو] (۱) که‌سیک که فکر و
 خه‌یالی نییه؛ ئاسوده‌خه‌یال. (۲) سست و
 مشوور نه‌خوَر و لاقه‌ید و که‌مته‌رخه‌م. (بی-
 خیال)
 بی‌خه‌یالی: [ناو] (۱) بی‌خه‌م و خه‌یال‌بوون.
 (۲) که‌مته‌رخه‌می؛ هیچ شت به‌گرینگ
 نه‌گرتن. (۳) بی‌مشووری. (بی‌خیالی)
 بی‌خَیر: [ئاوه‌لناو] بی‌سوود؛ بی‌که‌لک؛ بی-
 قازانج؛ بی‌مَوْفا. (ب) بی‌بَو و بی‌خاسیه‌ت. (بی-
 خیر)
 بی‌خَیر‌به‌ره‌که‌ت: [ئاوه‌لناو] بی‌سوود و
 قازانج؛ بی‌که‌لک. (ب) بی‌به‌رگه‌گری و بی-
 ده‌وامی و بی‌به‌ره‌که‌تی مال و سامان. (ب)
 خَیر نه‌دانه‌وه. (بی‌خَیر و برکت)
 بی‌خَیو: ^کبی‌خودان
 + بی‌دا: [ناو] بی‌دازولم؛ دوور له‌دادگه‌ری؛ دوور
 له‌عه‌دالته. (بی‌داد)
 بی‌داخ: (۱) [ناو] به‌یداخ؛ ئالّا؛ به‌رچه‌م؛ به‌یره‌ق؛
 به‌ندَیر. (پرچم) (۲) [ئاوه‌لناو] بی‌ده‌رد و
 که‌سه‌ر؛ بی‌داخ و ده‌رد. (بی‌غم)
 + بی‌داد: [ناو] (۱) بی‌دا؛ زولم؛ ناعه‌دالته‌تی؛ بی-
 عه‌دالته‌ت. (ب) بی‌عه‌دالته‌تی. (بی‌داد) (۲)
 گوشه‌یی‌که له‌ده‌ستگا) مه‌قامی هوما‌یوندا.
 (گوشه‌ای در دستگاه همایون)
 + بی‌داد: [ئاوه‌لناو] (ب) بی‌عه‌د؛ بی‌سنوور؛
 بی‌ژمار؛ جه‌ماوه‌ریکی بی‌داد پراوه-
 ستا‌بوون. (بی‌حد)

+ بی‌دار: (۱) بی‌دار؛ شوینی که داری لی‌نه‌بی و
 رووته‌ن‌بی. (بی درخت) (۲) [ئاوه‌لناو] به‌خه‌به‌ر؛
 هو‌شیار. (بی‌دار)
 بی‌دار‌خه‌و: (۱) سوو‌که‌خه‌و؛ وه‌نه‌وز. (۲)
 حاله‌تی به‌ینی به‌خه‌به‌ری و نووستوویی. (۳)
 حاله‌تی که‌سانی که له‌خه‌ودا هه‌لده‌ستن و
 ده‌رَوَن به‌پَیدا. (بی‌دار خواب)
 بی‌دار‌وده‌خت: زه‌وییک که‌پرووه‌کی تَیدانه‌بی.
 رووته‌ن. (بی دار و درخت) بی‌دار‌ومال: [ئاوه-
 لناو] بی‌سه‌روسامان؛ هه‌زار؛ بی‌مال و
 دارایی. (بی سرو سامان؛ بی‌نا)
 بی‌دالده: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌پشتیوان؛ بی-
 په‌نا. (۲) بی‌پناوان. (بی پناه؛ بی‌خانه دار).
 بی‌دانه: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌ناوک؛ بی‌ده‌نک؛
 بی‌تۆم. (بی هسته) (۲) [ناو] جو‌ریک‌ترَیه
 که‌ده‌نکی نییه. (انگور بی‌دانه) (۳) [ناو] ناوکی
 بی؛ ده‌نکی به‌هی. (دانه‌به)
 بی‌داوی: [ئاوه‌لناو] له‌پران نه‌هاتوو. بی‌دوایی.
 بی‌ته‌واو بوون. (بی‌پایان)
 بی‌دایی: [ناو] بی‌دای؛ هاوار له‌زولم و بی-
 ئینسافی و بی‌عه‌دالته‌تی و بی‌دایی. (بی‌دای)
 بی‌ددان: [ئاوه‌لناو] که‌ل؛ ته‌واو دیان که‌وتوو؛
 بوونه‌وه‌ری بی‌دیان یا بی‌مینای دیان وه‌ک
 ئارمادیلو یان میلووره‌خۆره. (بی دندان)
 بی‌دل: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌چه‌رگ؛ ترسه‌نو‌ک.
 (تر سو) (۲) : دل‌مردوو؛ بی‌هه‌وه‌س و ئاره-
 زووی دل‌داری؛ بی‌دل‌وده‌ماخ و خه‌مبار.
 (دل‌مرده)
 بی‌دل‌خه: ناوی هه‌فته‌ی دووه‌می ئاخر
 مانگی زستان. (نام هفته دوم اسفند ماه)

بیدمشک: [ناو] جوړی پرووه کی بون خوشه
 که له شیرینی سازیدا که لکی هه یه،
 عاره قه که یشی ده گرن. (بید مشک)
 بی دوا: بی پاش؛ بی دوی؛ بی نه نجام؛ دوا براو.
 (بی انجام)
 بیدور: (ف. گیو) [ئاوه لئاو] (۱) به هیز؛
 به قووه و. (زورمند) (۲) به پز؛ پزدار.
 (محترم)
 بی دو: زهندن: (۱) هه لپه رین بی دو ت.
 (رقصیدن بدون دختر) (۲) (ب) به هه موو
 شت و هه موو بارودوخی رازیوون. (کنایه بهر
 چیز راضی بودن)
 بی دوندان: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) (ب) و جاخ-
 کوپر؛ نه زوک؛ شوین براو. (بتر. اجاق کور)
 بیدونده: (ف. گیو) مندا ل له دووا به جی
 نه ماو. (بی فرزند)
 بی دوو: [ئاوه لئاو] (۱) بی دوو که ل؛ (۲) (ب)
 بی که لک بی خاسیه ت؛ بی خیر. (بی دود؛ بی-
 خاصیت)
 بیده: فد: (۱) [ناو] فوواره ی ئاوده س
 فهرنگی. (۲) [کاری نه مری] بیده به نه-
 و: بیده ری. (۱ و ۲ بیده بده)
 بی ده راف: بی ده راف؛ بی ده رفه ت؛ بی موله ت.
 (بی فرصت)
 بی ده رد: [ئاوه لئاو] (۱) بی غم؛ بی پهنج؛ بی
 نازار. (بیدرد). (۲) (ب) سست و بی خه یال و بی-
 مشوور؛ که مته رخه م. (بی درد)
 بی ده ردی: [ناو] بی زانی؛ حاله تی بی پهنج-
 بوون؛ بی په رویشی؛ بی هه سستی له ئاستی
 پروودای دل ته زیندا؛ (ب) بی په گی؛ بی-

ده ماری؛ بی خه یالی. (بیدردی)
 بی ده ردیسه ر: [ئاوه لئاو] بی گرفتاری؛ بی-
 نه رک؛ بی کیشه؛ بی گرفتوگیری؛ بیسه ری شه.
 (بیدرد سر)
 بی ده رمان: [ئاوه لئاو] (۱) بی عیلاج؛ له عیلاج
 نه هاتوو؛ له چار نه هاتوو. (۲) (ب) ده ردی که
 چاره وده رمانی نییه. (بیدرمان)
 + بی ده س: (۱) (ب) [ئاوه لئاو] بی ده سه لات. (بی
 قدرت) (۲) دستی نییه. (بیدست)
 بیده سته ر: ف اند؛ ناوی سه گی ناوی.
 (بیدستر؛ سگ آبی)
 بیده سنویز: که سیک که ده سنویزی شکابی یان
 ده سنویزی نه میت. (بی وضو)
 بیده سوپا: [ئاوه لئاو] بیده ستوپا؛ (ب)
 سروسه پول؛ ده سه وسان؛ بیده سه لات؛
 کارلینه هاتوو. (بی دست و پا)
 بیده سه لات: [ئاوه لئاو] حاله تی ده ست
 نه رویشتن و کارلینه هاتووی؛ بی قودره تی.
 (بی تسلط)
 + بی ده م: (۱) خاوه خاو ده کا له خوارندا؛ (۲)
 [ئاوه لئاو] تانجییک که له وهختی راودا درهنگ
 نچیر هه لده گری و ده مسارده. (کم و یواش
 خوردن؛ تازی که در گرفتن شکار فرزند نباشد.)
 بی ده موزمان: [ئاوه لئاو] سروسه پول و
 قسه نه زان؛ که م قسه. (بی سرو زبان)
 بی ده می: [ناو] (۱) حاله تی حیوانی که
 خاوه خاو ده خوا یا که م ده خوا؛ ده م ساردی.
 (حالت حیوانی که کم غذاست یا یواش غذا
 می خورد) (۲) قسه نه زانی؛ بی ده موپلی. (کم
 حرفی. ناصیح)

بیدەنگ کردن: [چاوگەت] رازی کردن بۆ
 نەدرکاندنێ نەهینی و قسە نەگیرانەوه؛
 خامۆش کردن وهک زادیوکه بیدەنگ که؛
 بەستنی دەم و دەنگ لیبرین؛
 دەمکو تکریدن. (ساکت کردن)

بیدەنگی: [ناو] (۱) حالەتی دەنگ لیو نەهاتن
 پەنەمووسی. (بی صدایی) (۲) ماتی و پیش
 خواردنەوه؛ نارامی. (خاموشی و افسردگی) (۳)
 باسی نەهینی نەکردن؛ بیدەنگی لیھینان.
 (خاموشی)

بی دەوام: (۱) [ئاوہ لئاو] شتی که قایم نەبی؛
 بەرگە نەگر. (دژی یتەو) (۲) [ئاوہ لئاو] بی-
 داوی؛ بی نوایی؛ ناپایە دار. (زولمی زالم بی-
 دەوامە). (بی دوام)

+ بیڕ: [ناو] زەوی وشک و باییر. (زمین-
 خشک و بایر)

+ بیڕا: [کاری ئەمری] بیڕا؛ بیڕانە؛ بیھینە؛
 باوہ رە. (بیاور)

بی پ: [ئاوہ لئاو] بی ئاین؛ بی عەقیدە؛ بی-
 ڕەوشت؛ بی نەزەر؛ بی پێگە. (بی عقیدە؛ بی رە)
 بیڕاخ: [ناو] پەرچم؛ ئال؛ بەیداخ؛ بەندێر؛
 بەیرەق (پەرچم)

+ بیڕازتن: ڕەندلێدان بۆ لە بەین چوونی
 تەرەشویی و زۆنگی لەزمو یدا. (زەکشی)
 بیڕافک: [ناو] سەول بیلی بەلەم؛ بیلاوک.
 (پارو)

بیڕاق: [ناو] بەیرەق؛ ئال؛ <بەندێر. (پەرچم)
 بیڕاهی: لەفکردا؛ لە بیڕکردنەوهدا؛ لەئە-
 ندیشەدا. (دراندیشەبودن)

بیڕایی: [ناو] لا پێی؛ کەچ ڕەوی. (گمراهی)

بیڕبەر: [ئاوہ لئاو] (ف. گیو) زیرەک؛ وشیار.
 (هوشیار)

بیڕبیروک: [ناو] کرمیکی فوسفورپە بەشەو
 دەدرەوشی؛ گول ئەستێرە. (کرم شب تاب)

بیڕتەسکی: [ناو] میڤشک و شکی؛ مژی
 هسکی؛ (ب) نەزانی. (تنگ نظری. نادانی)

بیڕتیز: [ئاوہ لئاو] بیڕقوول؛ زانا؛ زیرەک؛
 وشیار. (اندیشمند)

بیڕدوش: [ناو] بیڕەدوش؛ سەتلی دوشینی
 مالت؛ بیڕی. (سطل شیر دوشی؛ شیردوش)

بیڕقوول: [ئاوہ لئاو] تیگە یشتوو؛ عقڵدار؛ بەفکر.
 (اندیشمند)

بیڕکردن: [چاوگەت] (۱) فکر کردن لە کاری.
 (تفکر) (۲) تاسە کردن؛ تامەزروی دیتن؛

(مشتاق دیدار) (۳) هەروەها لە بیڕکردن: فە-
 رامۆش کردن. (فراموش کردن)

بیڕکردنەوه: [چاوگەت] فکر کردنەوه؛ بەدل
 ورد بوونەوه لە مەبەستی. (اندیشیدن. تفکر)

بیڕکووپ: [ئاوہ لئاو] بیڕقوول؛ بیڕتیز؛ بەئاوہز.
 (با هوش اندیشمند)

بیڕکووت: زیدی شاعیری ڕۆشنبیر عەبدولا
 پەشیو. (اسم دهی دست)

بیڕکەر: [ناو، بک] (۱) فکەر دەکاتەوه. (فکور)
 (۲) بیڕهه لکەن. چاه کن)

بیڕکەفتن: [چاوگەت] (۱) بیڕکەوتن؛
 بیڕکەوتنەوه؛ هاتنەوه یاد. (یاد آمدن) (۲)

کەوتنەوه یاد. وه بیڕ خو ھینان. (بیاد آوردن)
 بیڕکەوتنەوه: هاتنەوه یاد. (یاد آمدن)

بیڕگ: شوینی بیڕی کردن؛ بیڕگە. (جای جمع
 شدن گله برای دوشیدن)

بیرگه: [ناو] (ب) میسک. (نفر)

بیرگهش: [ئاوه لئاو] پوښنیر؛ ټیگه یشتوو؛
پیشکه موټووی هزری؛ دزی دواکه وته.
(روشن فکر)

بیړم: (۱) [له چا وگه ی هینان] پینم؛ بهینم
(بیا ورم) (۲) [ناو] بهنداډ؛ بهنداو.
(سد) بیرمشک: [ناو] بیدمشک؛ داریکه له بی
ده چی؛ عاره قی بیدمشکی لیده گیری.
(بیدمشک)

بیړموک: [ناو] داری قه زوانی که بهره که ی
ورده؛ بهنه و شوک. (درخت ون ریزدانه)

بیرنامه: [ناو] یادنامه. (یادنامه)
بیروبه رتک: [ناو] خه نه گورگه؛ خه نه ټیلکه؛
قریز بهر د؛ گه نه بهر دیله؛ به لڅ کوچک؛
گله وه زه؛ خه نه بهر دیله؛ به لڼه کوچک؛
کریز بهر د. (گل سنگ)

بیړو: [کاری ټمیری] (۱) وهره؛ بی. (بیا) (۲)
وهره وه؛ بیړه وه. (برگرد)

بیروړا: [ناو، ت] (۱) پرس و مه سله حه ت (۲)
ثاقیده و بوچوون؛ نه ندیشه و ړا. (اندیشه
ونظر)

بیروړد: [ئاوه لئاو] بیر هووړ؛ وردبین؛ زوړ
سه رنج دهر. (اندیشمند)

بی پړوزی: [ئاوه لئاو] (ب) که مړزق؛ که م-
دهرامه د؛ چوله که پړوزی. (بی روزی)

+ بیروږف: [ناو] تووکی بهر زگ. (موی زهار)
بیروکه: خه یالی به میسک داهاتن؛ گه لاله ی نه-
ندیشه یی و فکری. (خیال)

بیرووت: به یرووت؛ پټه ختی لوبنان.
(پایتخت لبنان)

بیرووک: [ناو] بهرک؛ گیرفان. (جیب)

بی پړوموت: [ئاوه لئاو] بی ټاېروو؛ بی پایه خ؛
بی پړیز. (بی آبرو)

بیړه: (۱) بهینه. (بیا وړ) (۲) په وتی پیری کردن؛
پانه بیړه. (کار شیردوشی در جای مخصوص)

بیرهاتن: وه بیرهاته وه. (یاد افتادن)
بیړه یا: [ناو، ت] بهیل شهن کردن و خه رمان

به با کردن؛ بیله با. (بایبل خرمن رباباد دادن)
تییینی: (ل) همندی جار ده بیته (ر) وهک پیل؛

بیړ، مال؛ مار
بیره بیره: [ناو، ت] وازوای؛ پارایی. (وهک
مه په کیوی بیره بیره خوښم). (فولکلور) (فرار
کردن و واپس نگرستن اهو؛ حالت تردید)

بیړه حم: [ئاوه لئاو] دل پرق بی به زه (بیرحم)
بیړه دا؛ به ټیره دا؛ ویقه؛ قیړه پ؛ قیړی دا.

(ازاینجا)
بیړه زا: [ئاوه لئاو] (۱) په زاگران؛ ناشیرین.
(زشت) (۲) د پرنده و بی نه مان؛ نهو سه گه
زوړ بی په زایه ناو قه ی هه موو که س ده بی.

(درنده خو)
بیړه و: [ک بیړو] (۱) وهره؛ بی. (بیا) (۲) وهره وه؛
بگه پړوه. (برگرد و بیا)

بی پړه و اج: فد؛ [ئاوه لئاو] بی پړه و؛ قه لب.
(بیرواج)

بیړه و اجی: [ناو، بهر ه می چا وگه] که سادی؛
بی پړه وی. (بیرواجی) بیره وخه ر؛ [ناو، بک]
تهو که سه وه بیر ده خاته وه؛ به یاده پنه ر؛

بیر خه ره وه. (بیاد آورنده)
بیره و کردن: [چا وگه، ت] بیر کردنه وه؛ فکر
کردنه وه؛ چوونه نیو فکره وه (فکر کردن)

بیڙه ونه ق: [ټاوه لټناو] (۱) بیږه واج. (۲) بی-
شه وق. (۳) سیس؛ ژاکاو. (بی رونق) بیره وهر:
[ټاوه لټناو] خاوه ننی بیر و هوښ. (هوشمند)
+ بیره وهری: [ناو] له بیرماو؛ به یاد ماو؛
سه رگوره شته و پروداوی قه دیم؛ خاتره.
(خاطره)

بیرره له نندن: [چاوه ت] بیر هه لکه نندن؛
چال اوچیکردن. (چاه کنی)

بیږیا: [ټاوه لټناو] بیږی؛ راست؛ موخلیس؛
بیږی گری؛ بیږو؛ بیږیل سه میمی؛ دوستی
بیریا: دوستی گیانی. (بیریا)

بیږی بیږی: فد؛ اند؛ فرد؛ ناوی نه خوشینیکی
ماسوولکه و پوکه به هووی که م بوونی
ویتامین بی وه تووشی ټینسان ده بی. (بری
بری)

بیږیږی: [ناو، بهرهمی چاوه] ږیسوایی؛ بی-
حورمه تی بی حرمتی)

بیږیش: (۱) [ټاوه لټناو] کوښه؛ لووسکه؛ بی-
تووک. (کوسه) (۲) ږیش تاشراو. (بی ریش)
بیږی کرن: (۱) ټاډال ډوښین له بیږگه. (۲)
مه ږهینانه وه بو بیږی. (گوسفندان را در جای
مخصوص دوشیدن بردن)

بیږیک: [ناو] بهرک؛ گیرفان. (جیب)
بیږی: [ناو] ټیشتیا؛ (۱) ټه گهر بیږ له بیږاریه وه
هاتی بی واتی ټیشتیا نادا. (۲) ټه گهر وها نه-
بیټوو واتی ټیشتیا بدا ده بی قیزیش به واتی
ټیشتیایی دما (قیزو بیږ) ده بیته دوو وشه ی دږ
مانای لیکدراو، یاخو (قیز) یش ده بی واتی
ټیشتیا بدا، که ږهنگه ټه مه له راستیه وه
نزیکتر بی چوونکی ده لیږن: قیزم ده با: بیږم

ده با، به لام لیږه دا جیځای (قیزو بیږ) ږیک لیږ
ده بی. ږوانینه قیزو بیږ له فهره ننگه گانی
دیکه دا، که واتی دل هه لشیوان دده.

بیږاری: [ناو] (۱) هه راسانی؛ چارږی؛ وهره
زی. (۲) بیږاری؛ بیږه می. (بیږاری؛
بیدهانی)

بیږال: [ټاوه لټناو] (ف. گیو) ترسه نوک؛ بیږزاو؛
بیږزاو. (ترسو)

بیږراف: [ټاوه لټناو] بیږزاو؛ ترسه نوک؛ بی-
زاله؛ دږی دل قاییم. (ترسو)

+ بیږزاو: [ناو، بک و بهر] (۱) له
به رچاوکه و تووی؛ له خواردنی قیز هه-
لشیوانه وه (زده شده) (۲) مه لی توږاو
له هیالنه؛ له هیالنه بیږزاو. (پرنده از آشیان
فراری) (۳) [ټاوه لټناو] بیږزاو؛ ترسه نوک؛
بیږال. (ترسو)

بیږمان: (۱) زمانی نییه؛ (۲) [ټاوه لټناو] لال؛
(ب) خاموښ؛ بیږسه. (ب) بیږه موپل. (بی
زبان)

بیږو ټوکردن: [چاوه ت] قیزو بیږکردن.
(احساس اشمئزاز بکسی دست دادن)

بیږوک: [ناو] بیږبو؛ ټه و ټه که هیزده بیټ؛
(ژنه ک کو مه هان ده به ت). (زنی که حیض
می شود)

بیږوک: ژن له کاتی ټاوس بووندا تا مندا ل
بوونی. (زن آبستن تاروز وضع حمل)

+ بیږه: [ناو] (۱) بیږگ؛ بیږوو؛ مه گیرانی.
(وبار) (۲) جوړیک دراوی بیږخه. (نوعی پول
بی ارزش)

بیږه: [ناو] سیراج؛ سیریز؛ ژاږی. (کتخ. شیراز)

بیژهاتن: [چاوهگهت] قیزهاتن؛ دل‌هه‌لگرتن؛
چون بیژت هات‌هه‌شته بخوی؛
(مشمزنشمن از دیدن یا خوردن چیزی)
بی‌زه‌حمه‌ت: (۱) بی‌ته‌رک و ده‌ردیسه‌ری؛
(۲) وشه‌بیکه بو‌ئی‌جازه‌گرتن یا رینگه‌دان؛
(ب) زه‌حمه‌ت نه‌بی. (بی زحمت)
بی‌زه‌ر: [ناو] جو‌ری داربی؛ بی‌زه‌رد. (نوعی بید)
بی‌زه‌وق: [ناوه‌لناو] (۱) بی‌شوق؛ سیس؛
ژاکاو؛ بی‌که‌یف. (۲) بی‌سه‌لیقه‌که‌چ
سه‌لیقه. (بینوق)
بی‌زه‌ره: (ف. گیو) رزیو؛ پیس؛
قیزه‌له‌شیوین؛ چلگن؛ چه‌پهل؛ بی‌زه‌ینه‌ر.
(فاسد؛ چرکین)
بی‌زیان: (۱) <بی‌زران. (۲) بی‌زیان؛ بی‌زه‌ره.
(بی زیان)
بی‌زما: بی‌زما؛ لیاسی ناسکی تاییه‌ت بو‌ناو
مال و خه‌وتن. (بی‌زماه)
بی‌زان: (۱) گیای شابه‌نگ؛ بو‌وزان؛ (بومادران)
(۲) دابی‌زان؛ گول‌ه‌بارانی به‌توندی و کون
کون کردن‌ی نامانج؛ (تیرباراندن) (۳)
ته‌قاندنه‌وه به‌هیله‌ک؛ بی‌زانه‌وه و دابی‌زان.
(الک کردن)
بی‌زانندن: [چاوهگه‌ت] (۱) دابی‌زانندن؛ وه‌به‌رگول‌ه
دان به‌موسه‌لسهل یا به‌تیرنه‌ندازی له
سه‌ریه‌ک. (گلوله‌باران) (۲) به‌هیله‌کدا کردن.
(الک کردن)
بی‌زانه‌سیاوه: [ناو] گیای بو‌وزانه‌سیاوه؛ ره‌شه
شابه‌نگ؛ بو‌وزانه‌ی کیوی. (برنجاسف)
+ بی‌زین: [له‌چاوه‌گی بی‌زتن] (۱) بلیین؛
بووشین؛ بی‌زین؛ له‌بی‌زه و بی‌زتن؛ گوتن و

وتن). (بگوئیم گفتن)
بی‌زگه: [وته] جگه؛ جیا له‌وه؛ بی‌جگه؛ به‌جگه؛
ژبلی؛ بلی (بجز)
بی‌زلک: [ناو] بی‌زلک؛ بی‌زوو؛ ویده‌چی (لک)
له‌[لخ] وه‌هاتی و تورکی‌بی‌ت. (حرامزاده)
بی‌زموته: [ناو] بی‌زک؛ بی‌زوو؛ بی‌زلک؛ بی‌زی؛
زول؛ هه‌رامزا؛ هه‌رامزاو؛ هه‌رامزاد. (حرامزاده)
+ بی‌زن: (۱) [ناوه‌لناو] بی‌وه‌زن. (زن بی‌وه) (۲)
[ناوه‌لناو] بی‌زن؛ پی‌او‌ی که‌زنی نیه.
(سه‌لت). (بی زن) (۳) [وته] بلین؛ بی‌زن؛
بووشن. (بگویند)
بی‌زنده: [ناو، بک] بی‌زه‌ر؛ قسه‌که‌ر. (گوینده)
بی‌زنی: [ناو] ره‌به‌نی؛ سه‌لتی؛ حاله‌تی پی‌او‌ی
بی‌هاوسه‌ر. (مجردی. بی زنی)
بی‌زو: [ناوه‌لناو] زوربلی؛ پر‌بی‌ز. (وراج)
بی‌زوک: [ناو] [ف. گیو] (۱) جیگای کو‌بوونه‌وه
بو‌ئاخافتن. (جای تجمع‌برای حرف زدن) (۲)
[ناوه‌لناو] بی‌زوک چه‌نه‌باز؛ زوروی‌ز؛ فره‌وی‌ز.
(حراف)
بی‌زوکه: [ناو] (۱) زوله‌ک؛ دهنکه‌گه‌رمه‌شانی
نه‌توقیو له‌بر‌زانندنا. (دانه‌ذرت نشکفته‌در
چسفیل). (۲) به‌مندالی نه‌سره‌وت و شه-
یتان و هاروه‌هاج؛ ده‌لین. (بچه‌نا‌ارام) (۳)
دانه‌ویله‌ی نه‌کول. (دانه‌بنشن دیر پخت)
(۴) دهنکه‌دانه‌ویله‌ی نه‌کولیو له‌ناو گرار و
چیشتن. (دانه‌بنشن نه‌پخته) (۵) دهنکه‌میوه‌ی
نه‌گه‌یشتوی ناو کو‌گای میوه‌ی گه‌ییو. (دانه
میوه‌نرسیده در انبوه‌میوه).
+ بی‌زه: (۱) [کار، ته‌مری] بلی؛ بی‌زه؛ بووشه.
(بگو) (۲) وته؛ قسه. (سخن)

بیژمر: [ناوبیک] ویژمر؛ قسه کهر. (سخنگو)

بیژی: [ناو] بیژوو؛ غهیری عه سل؛ شاخه ولقی
زیادی دار؛ زوله کی بریشکه. (حرامزاده)
بیژیار: [ناوبیک] ویژمر. (گوینده)

بیژیتی: [ناوبه ره می چاوکه] زولی؛ حه رام-
زایی؛ به قیلی. (حرامزادگی)

بیسات: [ناو] بسات؛ نه سپایی سه سفره ی
زماوه ند و میوانی؛ بیساتی سه ماوه ر؛ وه ک
ئیسکان و نالبه کی و قوپی و که شه ف...
سفره یا گاریه ی ورده واله فروشی که نار
شه قام. (بسات)

بیسات شیواندن: [چاوکه ت] (ب) کاری
که سیک تیکدان؛ بیسات تیکدان؛ (ب)
مه جلیس شیواندن. (بساط بهم زدن)

بیسار: فد؛ فیسار؛ جیناوی که سی گوم
(نادیار)؛ له که ل فلاندا دی؛ فلان و بیسار؛ فلان-
وفیسار. (بیسار)

بی سام: [ئاوه لئاو] بی ترس؛ بی واهیمه؛
ترس هینه رنیه؛ بی زافته. (بدون واهمه؛ بی-
ابهت)

بی سامانی: [ناو] بی سامان بوون؛ فه قیری و
هه زاری و بی نه نوایی. (بی سامانی)

بیسانچی: [ئاوه لئاو] بیستانه وان؛ بیستان
ده چینی و ناگای له بیستانه. (بوستانچی)

بیستانچایی: ند. [ناو] جای به تورکی؛ چوم،
بیستانی بهر چوم؛ بیستانی ناوی؛ بیستانی بهراو
که له چوم ناویدری. (بوستان لبرودخانه)

بیسترو؛ اند؛ فد [ناو] جیگای خوراک و نوشابه
فروشتنی هه رزان بایی که له هیندی
کیشوهر (ولات) دا تاییه ت به چینی هه زارانه.

(بیسترو)

بیستوک: [ناو] که ره سته ی یاریده دهری
گوی گرانه بو باشتریستن. (سمعک)
بیستوک: ئامیری دهنک هیهر و دهنک بهر له
ته له یقووندا. (گوشی)

بیستوون: (۱) به غستوون؛ به غستان،
ولاتی خودایان و گهوران؛ (سرزمین خدایان)
بی کوله که؛ (بدون ستون) (۳) کیوکه له
کرماشان. (کوهیست در کرمانشاه)

بیسته: [کاری نه مری له چاوگی
ویستان] بیسه؛ بوسته؛ راهسته. (بایست)
بیستیار: (۱) بیسه؛ گویگر؛ گویداته پین؛
گوهدار. (شنونده) (۲) (ب) سیخور؛ فسوس.
(جاسوس)

بیستیک: [ناو] نه ستیولک؛ ئاسنی سه ر
ته نوور. (تکه آهنی روی تنور که دیگر رانگه
میدارد)

بیسته مین: [ئاوه لئاو] له پله و پایه ی
بیسته مدا؛ له ژماره ی بیسته مدا. (بیستمین)
بیسک: [ناو] نان؛ دهمیکی کورت. (آن)

بیسکان: ئانیکی تر؛ تاوکی تر. (لحظه دیگر)
بیسکار: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) جیو فروش؛
نازار دهر. (بد دهن؛ آزارنده)

بیسکاری: [ناو] (ف. گیو) بیسکانی؛ جیو فروش؛
نازار دهری. (نا سزا)
بیسکانی: کیسکاری.

بیسکویت: فد. [ناو] جوژی توشه له ئارد و
شه کر. (بیسکویت)

بی سمه ت: [ئاوه لئاو] بی سمه ت؛ بی ترس؛
بی ئیحتیات. (بی احتیاط)

بی سوو: نه مانی هیژی دیتن؛ کهم سوو. (کم سو و بی فروغ)
 بی سوو: (۱) [ناو] بی سو؛ بوسه؛ ره بهت؛ کوله.
 (کمین) (۲) [بهند] بی سوو؛ بی گومان؛ بی شک. (بی گمان)
 بی سوود: [ئاوه لئاو + ناو] بی موفا؛ بی قازانج؛ بی سوود؛ بی قازانج؛ بی پریا؛ بی بهره. (بی سوود)
 بیسه: [کاری نهمری له چاوگه ی ویستان بیسه؛ بوهسته؛ راهسته. (بایست)
 بی سهبر: [ئاوه لئاو] بی مولهت؛ نا ئارام؛ به له ز؛ بی تاقهت. (بی صبر)
 + بی سهبر: [ئاوه لئاو] هر شت که سهری نه بی؛ بی که لک؛ بزری؛ بی شوین. (بی سرگم)
 + بی سهروب: [ئاوه لئاو] (۱) زور دوور و دریژ؛ بی نهول و ناخر. (بی سروه) (۲) تی که ل پیکه ل. (بی سرو تهو آشفته)
 + بی سهبر و زمان: [ئاوه لئاو] (۱) نه خوشی که له زمان که وتبی. (مریض از حرف زدن عاجز. (۲) بی دهموئل وقسه نه زان. (بی سرو زبان)
 بی سهروسامان: فد: (۱) [ئاوه لئاو] بی سهرو بهره و شیواو؛ ئالوز. (۲) بی دار و مال و بی نه نوا؛ بی مال و هاوسهر. (بی سهروسامان)
 + بی سهروسه دا: (۱) [ئاوه لئاو] بی دهنک؛ بی ههراو هوریا. (بی سهرو صدا) [بهند] (۲) جیگای خه لوهت و بی دهنک؛ نه مه و تاغه زور بی سهروسه دایه. (دنج) (۳) کردنی کاری به په نامه کی و به هیواشی و بی دهنگی. (بی سر و صدا)
 بی سهره: [ئاوه لئاو] بی خاوهن؛ ئالوز.

(بی صاحب، بینظم)
 بی سهره تا: [ئاوه لئاو] نه زه لی؛ بی چاوگه؛ بی چاوانه و بی سهراوه. (بی ابتدا)
 بی سهلیقه: [ئاوه لئاو] (۱) بی زهوق. (بی ذوق) (۲) تی نه گه ییو و بی عهقل. (بی شعور)
 بی سه مهر: [ئاوه لئاو] بی موفا؛ بی به هره؛ بی سوود؛ بی بهر. (بی بهره)
 بی سه واد: [ئاوه لئاو] نه خوینده وار؛ که سیک نه توانیت بنووسیت و بخوینیت هوه. (ب) که سیک که له باری زانستییه وه زور پر بار نه بی. (بی سواد)
 بی سه وادی: [ناو] نه وانی؛ بی سیواتی؛ نه خویندمواری؛ (ب) کهم ناگای له باری زانسته هوه. (بی سوادی)
 بی سیرهت: [ئاوه لئاو] (۱) بی نه خلاق؛ بی ناکار. (بی اخلاق) (۲) نابرو و چوو؛ بی بن کراو به نارهوا؛ بن پزاو. (بی سیرت)
 بیسیک: [ناو] له زمانگه لی پروگرام نووسینی کامپیوئر. (از زبان های برنامه نویسی کامپیوتر)
 بیسیم چی: [ناو] له سه ریسیم (بیته ل) کارده کا؛ بیسیم هه لگر له نه رته شدا. (بیسیم چی)
 + بیش: [ئاوه لئاو] بهند؛ زیاد؛ که موبیش؛ کهم تا بیش؛ کهم تا زور. (بیش)
 بی شاتوشوت: بی ههراو هوریا و شیته شیت؛ (ب) [ناوت] بی پیکلام؛ بی ته بلیغات؛ بی بانگه شه؛ بی بالگاشه؛ بی پروپاگاندا. (بی تبلیغات)
 بی شاخ: کول؛ هه ره حیوانی شاخداریک (وه)

ک بز(که شاخی نمبیت. (بی شاخ)
 بیشتر: فد: [ئاوهلئاو + بهند] بیشتر؛ زیاتر؛
 فیشتەر. (بیشتر)
 بیشک: (۱) [ئاو] لانکه؛ بیشکه (گهواره)
 (۲) [بهند] بی شک؛ بی گومان. (بی شک)
 بی شکست: [ئاوهلئاو] (۱) کؤل نه ده؛ بی
 نکوول. (۲) ساغ؛ نه شکاو. (بی شکست)
 بی شوخی: راسته قینه؛ بی گالتیه؛ (ب) بو
 پرسکردنه، به راسته؟ شوخی ناکه ی. (جدی؟)
 بی شوو: [ئاوهلئاو] (۱) بیشو؛ بیژمار؛ بی داد؛
 بی حه؛ (بیشمار) (۲) [ئاو] بی میرد؛ (بیوه زن).
 (بی شوهر)
 بی شهرت: بی مهرج؛ بی دانانی مهرج؛ هیچ
 شهرتی له بهین دانه بی. (ب) [ئاوهلئاو]
 شهرت شکین و بیوه فا. (بی شرط؛ بی وفا)
 بی شه رت وشو: [ئاوهلئاو] بی شهرت وشوین؛
 بی وفه؛ بی قهول؛ بی قهول وقه رار؛ بی به لین.
 (بی وفا)
 بی شهرتوو شوین: کبی شهرت وشو.
 بی شهرتی: [ئاو] شهرت نه بردنه سهر؛ شهرت
 به جی نه هینان؛ بیوفایی به قه رار و په یمان.
 (بی شرطی)
 بی شرعی: کاری دوور له ئاین و شرع؛
 کاری خیلاف؛ کاری خراب و غهیری
 شرعی. (بی شرعی)
 بی شریک: [ئاوهلئاو] بی هاو به ش؛ (ب) ته
 نیا؛ ب. (خوای بی شریک) (بی شریک)
 بیشنگ: (۱) [ئاوهلئاو] گرینوک؛ که سیک که
 زور بگری یا زوو دهستبکا به گریان؛ (۲) بی-
 شنگ شو بهی

(همیشه گریان؛ بیدمجنون)
 بی شه هامت: [ئاوهلئاو] بی جه رگ؛ بی
 جگهر؛ قزه؛ ترسه نوک؛ بی غیرهت؛ بی زاله
 (بی شهامت)
 بیشی: بیشه؛ میسه. (بیشه)
 بی شیل: [ئاوهلئاو] (ف. گیو) ناشیرین؛
 ناپوخت. (زشت)
 بی شیه وپيله: [ئاوهلئاو] بی ده غه لی و فیلبازی؛
 پاک و ساده. «گو قاری مه باد ۱۱۲» (بی شیه-
 پيله)
 + بیعار: فد: بو هی هیه له موشه ی (بی عاری
 فارسییه وه هاتبی) عار و اتا عه یب و نهنگ
 له فارسییدا نهم دژواتایه هیه (بی عار)
 بی عاره ق ده رچوون: [چاوگه ت] (ب) بی-
 دیتی ئازار و عه زیهت ده ر بازبوون؛ (ب) له
 سزای تاوان ده ر بازبوون. (معادل مفت در
 رفتن)
 بی عورزه: [ئاوهلئاو] بی لیاقه ت؛ سووک و
 چروک؛ نالایق؛ (ب) کار لینه هاتوو. (بی عرضه)
 بی عوز روبه هانه: بی لامو جوومی؛ بی پهبیانوو.
 (بی عذر و بهانه)
 بی عه جمان: [ئاوهلئاو] بی حه جمان؛ نه سهرت؛
 بی ئوقره؛ بی قارام و قه رار. (نا آرام)
 بی عه جه له: به کاوه خو؛ به ئارامی؛ بی له زوبه ز.
 (بی عجله)
 بی عه مه ل: [ئاوهلئاو] بی حه مه ل. (۱) بی
 کرده وه. (۲) (ب) کابرا پیاویکی بی عه مه له؛
 هیچ کاریکی خراب ناکا. (بی عمل)
 بی عه یب: [ئاوهلئاو] ساغ؛ دروست؛ بی ئیراد؛
 بی ئاهوو؛ (بی عیب)

بی‌غهرمز: [ئاوه‌لناو] بی‌کینه؛ بی‌بوغز؛
 راست‌و‌په‌وان؛ (ب) بی‌لایه‌نگری‌یان دوزمنی؛
 بی‌نه‌زهر له قه‌زاوت کردندا. (بی‌غرض)
 بی‌غهم: [ئاوه‌لناو] غهمی‌نبیه؛ که‌مته‌رخه‌م.
 (ب) ئه‌رخایه‌ن‌به، بی‌غهم به؛ خه‌مت نه‌بی؛
 نیگه‌ران مه‌به. (بی‌غم)
 بی‌غیره‌ت: [ئاوه‌لناو] نامووس فروش؛ (ب)
 نیشتمان فروش؛ ناپاؤ؛ خو‌پری؛ بی‌په‌گ.
 (ب) ترسه‌نو‌ک؛ قه‌زه؛ بی‌شه‌هامه‌ت. (بی‌
 غیرت)
 بی‌فرمان: [ئاوه‌لناو] بی‌کار؛ نیش و فرمان بی‌
 نه‌سپیردراو؛ [ناو] بی‌فرمان؛ سه‌یاره‌یی‌ک که
 رو‌لی نه‌بی‌یان؛ رو‌له‌که‌ی خه‌لاسی (بو‌شی)
 بی‌یان خراب بی. (بی‌کار؛ بی‌فرمان)
 بی‌قه‌ز: [ئاوه‌لناو] به‌دقه‌ز؛ ناشیرین؛ ودم
 خراب؛ شووم. (شوم و بدیمن)
 بی‌قه‌ره‌نگ: [ئاوه‌لناو] بی‌که‌لتوور؛ بی‌
 ئه‌ده‌ب. (ب) دوا که‌وتوو؛ ئاداب‌نه‌زان؛ دوور له
 شارستانییه‌ت. (بی‌فره‌نگ)
 بی‌قه‌هی‌ت: [ئاوه‌لناو] بی‌شه‌رم؛ بی‌ئا‌بروو؛ بی‌
 حه‌یا. (بی‌آبرو)
 بی‌قان: (۱) هین؛ وانیک؛ ئه‌وکی. (چیز)
 بی‌قل: [ناو] بی‌قل؛ که‌پو؛ لووت. (بینی)
 بی‌قابیلته‌ت: [ئاوه‌لناو] سووک و چروک؛
 نالایه‌ق؛ ناقابیل؛ بی‌پ‌ز. (بی‌قابلیته‌ت نالایق)
 بی‌قاچ: (۱) دوور له په‌ژراندنی عه‌قل‌غ‌ه‌یری
 مه‌نتیقی؛ دوور له په‌سه‌ندی عه‌قل. (غیر
 منتقی) (۲) که‌سیک که‌پای‌نبیه؛ بی‌پا. (بی‌پا)
 بی‌قاعیده: (۱) دوور له په‌سم و په‌سووم؛
 (۲) بی‌سه‌ره‌مه‌به‌ره. (۳) عه‌یب، ئیراد؛

بی‌قاعیده نبیه من بچم بۆلای ئه‌و دۆسته‌ت؟
 وانا عه‌یب نبیه؟ (بی‌قاعیده دوراز رسم و
 رسوم)
 + بی‌قام: [ناو] حه‌وز یا گو‌لی به‌قه‌د با‌لا پیاوی
 قوول بی؛ حه‌وز یا گو‌می په‌ی نه‌دا. (حوض یا
 استخر، در‌حدود دو‌متر‌گود)
 بی‌قانونی: (۱) [ناو] که‌س له که‌سی، بی‌سه‌ره‌و
 به‌ره‌یی. (۲) زولم؛ غه‌در؛ نا‌حه‌قی؛ دوور
 له یاسا. (بی‌قانونی؛ ظلم)
 بی‌قول‌اخ: [کنایه] بی‌سه‌روشین؛ له تور‌کیه‌وه
 هاتوو‌ه قول‌اخ و اتا‌گو‌ی؛ وا باو بوو ئه‌گه‌ر
 مه‌پ‌یک گورگ زگی درپیا، شووان
 گو‌پ‌چکه‌کانی ده‌هیناوه بو نیشانه‌ی ئه‌وه که
 گوم نه‌بووه؛ بی‌سو‌راخ؛ وندا؛ بزر. (کنایه‌گم
 شدن)
 بی‌قه‌در: [ئاوه‌لناو] سووک و چروک؛ بی‌پ‌ز؛
 بی‌حورمه‌ت. (بی‌ارزش)
 بی‌قه‌راری: [ناو] (۱) نا‌ئارامی؛ بی‌ئوقره‌یی. (۲)
 زه‌وت نه‌بوون و به‌ندنه‌بوون له جی‌گاییک.
 (۳) نیگه‌رانی. (بی‌قاراری)
 بی‌قه‌واره: [ئاوه‌لناو] ناقولا؛ ناشیرین؛ له
 ئه‌ندازه و قه‌واره‌دا نه‌بوون؛ زه‌وی یان شتی
 پان که‌دارای که‌چ و کوو‌پی بی‌یان چوار
 گو‌شه‌ نه‌بی و لار و خ‌یج بیت. (بی‌قواره)
 بی‌قیمه‌ت: [دژ و اتا] (۱) بی‌به‌ها؛ هه‌رزان؛
 چروک؛ بی‌ئه‌رزش؛ ناقابیل. (۲) به‌خو‌پایی؛ بی‌
 قیমে‌ت بو‌تو. (۳) (دژ و اتا) زور به‌ قیমে‌ت و
 له قیমে‌ت نه‌هاتوو. (بی‌قیمت)
 + بی‌کاری: [ناو] به‌ره‌می چاو‌گه [۱] په‌وتی
 نه‌بوونی کار. (۲) به‌تالی و کاتی په‌وودان و

سهر پهرژین؛ (۳) لهسهر کار دهر کران و بیکار
مانهوه. (بیکاری)
بیکاری وهرزی؛ کهسانی که شوله کهیان وایه
که چند مانگ له سالدأ کاریان نهیی؛ وهک:
فهلاو دروینهموان که زستانان بیکارن.
(بیکاری فصلی)
بیکنج: پروت و بیلیاس؛ بیجل و بهرگ.
(بی لباس)
+ بیکوانه: [ناو] بنیشت؛ جاچکه؛ شیلهی
قهرزان. (سقز)
بیگول: < بیکول.
بیگول: [ئاوهلناو] بی کهسهر؛ بی دهر؛
بی آزار؛ ئاسوده. (آسوده)
بیگول: [ناو] گوله بی؛ بی زهر؛ بی زهر؛
بنجه بی که له میشه دا سهوز ده بی. (بته بید
کوتاه)
بی کهس وکار: [ئاوهلناو] بی فقه کوفامیل؛ بی-
قهوم و خییش. (بیکس و کار)
بی کهسی: [ناو] (۱) بی خزم و کهسی؛
ته نیبالی. (۲) بی هاوده می؛ بی هاوالی؛
ته نیایی. (بیکسی)
بی کهلک: [ئاوهلناو] بی کهلک؛ بی سوود؛ به کار
نه هاتوو. (بدردنخور).
بی کهله: [ئاوهلناو] (ب) بی نیحتیات و سه ره
رو؛ کهله رهق؛ (ب) بی مه غز؛ بی عه قل. (بی
کله)
بی که موزیاد: (۱) به اندازه؛ نه کهم نه زیاد.
(۲) (ب) تهواو و کهمال. (بی کم و زیاد)
بی کهم و کهسر: [ئاوهلناو] تهواو کهمال؛ بی
کهمایه سی؛ بی کهم و کووری. (بی کم و کسر)

بی که یف: بی حال؛ بی شهوق؛ په شیو؛ خه مبار؛
نه خوش. (غمگین)
بی گیر: [ئاوهلناو] (ک) پلاوده وتری؛
به کار نه هاتوو؛ بی کهلک. (بدردنخور)
+ بیگ: [ناو] پیادهی شه تره نچ.
(پیاده شطرنج)
بیگا: [ناو] بهند [بیگاف؛ ناوخت. درهنگ وه-
خت. (بیگاه)
+ بیگافی: [ناو] (۱) ناوه ختی؛ درهنگ وه ختی.
(ناوختی) (۲) زور مملی. (زور گوئی)
بیگانه خواری: [ناو، بهرهمی چاوگه]
(ب) نیشتمان فروشی؛ فسوسی بو
بیگانه کردن؛ کاری بی شه رهی و دوور له
نیشتمان پهروهری کردن بو بیگانه.
(بیگانه خواهی)
بیگانه یی: [ناو] (۱) حاله تی خزم نه بوون و
دوور له خزمایه تی. (۲) نه ناسراوی و غه رییی؛
نامویی؛ غهواره یی؛ ناس نه کری. (بیگانگی)
بی گری: [ئاوهلناو] راست و په روان؛ (ب) بی
قورت و خواری؛ سه ولی بی گری؛ سه ولی
راست و بی که چ و کووری؛ (ب) بی فیل (بی
گره)
بیگله یی: له وه ختی به ری کردن میواندا ده لین
واتا: هیوا دارم میوانداریمان جیی گله یی و
گازنده نه بووبی. (بی گلایه) بیگو: [ناو] بوژو.
(غلف بو گرفته)
بیگومان: [بهند] بی شک؛ شه رخنه یان. (بی
گمان)
بی گوناج: [ئاوهلناو] بی سوچ؛ بیتوان. (بیگناه)
بیگهف: [ئاوهلناو] گهوج؛ سه ره سهری. (احمق)

بیل: [ناو] ناخ؛ خوَل؛ خاک. (خاک).

بیلا: (۱) دوو نهوَم. (دوطبقه) (۲) باران نه گر؛ په سیو. (جائیکه باران نخورد) (۳) لی گه پری؛ لی گه پری. (بگذار)

بیلاته شبی: (ب) دوور له پرووت؛ ته شبیهاتی نه بی؛ دوور له شوبهاندن. (بلا تشبیه)

بیلاسن: [ناو] بیلی ئاسنی؛ پیمه ره. (بیل آهن)
بیلاسنی ته سپه ره دار: [ناو، ت] پیمه ره بییک که ته سپه ره ی خراوته سهر بو جیگای پا. (بیل آهن ته سپه ردار)

بیلامانی: (۱) دوور له مانای شاراهه. (بدون معنی دیگر) (۲) بیلامانبع؛ بی به رگری و عیب و عار. (بلامانع) (۳) (ب) دوور له پرووت؛ بیلاته شبی. (دور از حضور)

بیلانه: [کاری نه مری] لیگه پری؛ بلا. (بگذار)
بیانسیبته: [بهند] به لا نیسبته؛ (ب) دوور بی له نیسبته به تو؛ بی پیوهندی له گهل تو دا. (بلانسیبته)

بیلایهن: [ئاوه لئاو] حاله تی بی هوگری. (بی طرف)

بیلایهنی: [ناو] حاله تی که سییک که له حوکم کردندا لایه نی هیچکه س نه گری. (بی طرفی)

بیلته کرن: [چاوگه ت] ته کمیش؛ بوش کردن و شی کردنه وهی بنی دار. (بیل زدن و نرم کردن زیر درختان)

بیلشا: (ف. گیو) لوی گیژ و خوَل و بی میشک و گهوج. (خول)

بیلکاری: [ناو] (۱) به بیل کار کردن (۲) زهوی شیو کردن به بیل. (۳) پیمه ره کاری. (بیل

کاری)

بیلوته: [ناو] داوه تی بی دو (دوت)؛ (داوه تی فقیان) (جشن و سماع فقه ها)

بیلوژه: جوړیک هه رمی. (نوعی گلابی)
بی لوک: پویشتنی ئارام و بی لوقه کردن. (راه رفتن آرام)

بی لوت: (۱) بی ده ماخ؛ سه یاره بییک که مو تو پره که ی له پاشه وه بی و پیسه که ی ساف- بی. (۲) نوکه بیلوته: نوکه سیپلکه (بیدماغ) بیله: [ناو] جوړی بیلاوی ژنان بوو له قه دیم- دا. (نوعی کفش قدیمی)

بیله با: [ناو] شهن کردنی جه غزی دانه ویله به بیل. (باد دادن گندم و خرمن با بیل)

بیله کو: [ناو، ت] بوول؛ خو له میش. (خاکستر)
بی له نجی: [ناو] خوین گه رمی؛ بی مان گرتن؛ ته با. (خون گرم)

بیله وار: [ناو] مه حالیکه له نازر بایجانی پوژ هه لاتدا له ئیران. (بیله وار)

بیلیارد: اند؛ فذ: [ناو] (۱) جوړیک یاریه به چند گوئی دارین و داره دهستی ده کری (۲) کورسی میزی ته ویاریه. (بیلیارد)

+ بی لیته: [ئاوه لئاو] ساف؛ بی قوم و لیته؛ تراوی بی خه وش و خال؛ تراوی بن نه گرتوو. (ساف و بی تمشین)

بیلی میکانیکی: [ناو، ت] جوړیک مه کینه بو هه لکه ندنی زهوی که بیلیکی گه و ره ی به سه روهیه. (بیل مکانیکی)

بیلیون: فذ؛ اند؛ فرد: [ناو] له ئامریکا هه زار ملیون و له ئینگلیس به ک ملیون- ملیون. (بلیون)

بی ماتی: [بەند] فەورەن؛ بی مەختەلی؛ بی
 راوستان. (بی معطی)
 بیمار: [ئاوێلناو] نەخۆش؛ ناساز؛ نەساخت؛
 خەستە؛ (بیمار)
 بیمار یفت: [ئاوێلناو] لە فارسییەوه هاتوو
 بەلام واتاکە ی گوێدراو بە عەریفەت. (ب)
 ئەمەک نەناس؛ بی پیاوێتی؛ بی جوامیری؛
 (بیمەرفت)
 بی ماف: [ئاوێلناو] بی بەهرە؛ بی بەش؛ بی
 حەق. (بیبەرە)
 بی ماک: (۱) نیری کە هێلکە گونی نەبی.
 (نەبی خایە) (۲) کار و بەرخی بی دایک.
 (بەرگالەو برەبی مادر)
 بی مال: [ئاوێلناو] (۱) بی خانەولانە؛ کەسیک
 مالی نەبی. (۲) فەقیر و بی ئەنوا. (۱) بی خانە. ۲
 فقیر و بی چیز
 بی مانا: [ئاوێلناو] بی مەعنا؛ بی واتا؛ قسە ی پەر
 و پووچ و بی مانا. (بیمەنی)
 بی مایە: [ئاوێلناو] (۱) بی پوول و پارە. (۲)
 زوێر و تراو. (۳) (ب) بی سەواد؛ بی زانست.
 (بیمایە)
 بیمەحەلی: [ناو] بی تەوێ جوهی؛ بە چ نەزانین؛
 ریز لی نەگرتن؛ بە چ نەگرتن؛ خو
 تێنە گەیاندن؛ پوێتە پێنەدان. (بیمحەلی)
 بیمرووس: [ئاوێلناو] (ف. گیو) غەمگین؛ پروو
 تال؛ مرووچ؛ مرووچ. (غمگین؛ روترش)
 + بی مریس: [ئاوێلناو] (ف. گیو) بی ئیشتیا.
 (بی اشتها)
 بی مزەرەت: [ئاوێلناو] ساغ و سەلامەت؛ بیوێ
 (بیمضرر).

بی مشوار: [ئاوێلناو] (۱) بی ودم؛ بی-
 فیشک. (بیدیم) (۲) نا پایە دار. (ناپایدار)
 بیمشور: [ئاوێلناو] بی تەگبیر و بی سەلیقە لە
 بەرپوێبردنی کاریکدا. (بی تدبیر)
 بی مشووری: [ناوێت] بی تەگبیری بە تەنگی
 کاریکەو نەبوون؛ حالەتی لێنەهاتوویی لە
 سەرپەرەشتی کردنی کار یان پێخراوێکدا. (بی
 تدبیری)
 بی موخ: [ئاوێلناو] بی کەللە؛ بیمیشک. (ب)
 ئەوێ کردووی لە پرووی عەقڵەوێ نێیە
 (بیمخ)
 بیمول: [ناو] نیشانە ییکە لە نوێ نووسیدا کە
 دەنگی نوێی ئەسلی نیو پەردە دەهێنیتە
 خوارووه. (بمل)
 بی موو: (۱) [ئاوێلناو] هەوێز؛ سەرتاس؛ بی-
 تووک؛ (۲) هەر شت کە مووی نەبی. (۳)
 لووسکە و موو دەر نەهاتوو. (۴) موو تاشراو.
 (بیمو)
 بیمە: فد: [ناو] مەختە؛ بەلام لە سەر زمانی
 خەلک هەر بیمە دەوتری و لە کەسم نە
 بیستوو کە بلێت مەختە ئەگەر چی وشە
 کوردیە کە مەختەیه. (بیمە)
 بیمەزە: [ئاوێلناو] بی تام؛ بی چێژ؛ هەروها.
 قسە ی بی مەزە؛ شوخی بیمەزە و بی ئەمەک
 و بیتام. (بیمزە)
 بی مەزەیی: [ناو] بی تامی؛ کار و قسە ی بی
 ئەمەک و بیتام کردن. (بیمزگی)
 بی مە غز: [ئاوێلناو] (۱) بیمیشک. (۲) بی-
 ناوێ پروک. (۳) پروک؛ پووچەل. (۴) (ب) بی-
 ناوێز. (بی مغز)

بی‌مه‌یلی: [ناو] پی‌خوش‌نه‌بوون؛ بی‌
عه‌لاقی‌یی؛ سارد و سری؛ بی‌فیشتیایی. (بی
میلی).

بی‌میژ: [ناو] بی‌شوو؛ بی‌میژد. (بی شوهر).
بی‌میژی: (ف. گیو) گه‌وره‌یی؛ پانی. (بزرگی؛
وسعت).

بی‌میهری: [ناو] بی‌موحیه تی‌نه‌بوونی
میهره‌بانی و خوشه‌ویستی؛ بی‌مه‌یلی. (بی
مهری)

+ بین: [ناو] بین‌خوارنده‌وی زوپ‌ناژن و
شمشال‌ژمن. (عمل دم و بازدم در حین

زدن نی) (۲) پیران کردن و توند خولاته‌وی
مه‌زرمق و شیلای. (بسیار بسرعت
چرخیدن) (۳) [باشگر] واتا بینا (ناوی‌کرداری -
ده‌بخشی) ئه‌وی که ده‌بینی وه‌ک دوور بین،
نزیک بین، هووپ‌بین. (بین) (۴) بینه قاقا.
قوپ‌گ. قوپ‌وو. (خرخره)

+ بینا: (۱) [ناو] ساختومان. (۲) [ناو] قه‌رار؛
به‌نا. مه‌گر بینا له‌سه‌ر ئه‌وه نه‌بوو تو‌بچی.
(بنا) (۳) [ئاوه‌ل‌ناو] که‌سی که ده‌بینی. (بینا)
بینافسوک: [ئاوه‌ل‌ناو] (ف. گیو) غه‌مگین؛
خه‌مناک؛ به‌په‌روش. (غمگین)
بیناف: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌ناو؛ ناوندیار بی‌ناوک؛ بی‌
ناوک. (بی نام؛ بی‌هسته)

بی‌نامووس: [ئاوه‌ل‌ناو] ناپیاو؛ بی‌غیره‌ت؛ <
بی‌شهره‌ف. (بیشرف)

بیناندن: [جاوگه‌ت] بار بار کردن و به‌ستن.
(بستن)

بیناندنه‌وه: [جاوگه‌ت] (۱) دوزینه‌وه؛ دیتنه‌وه.
(۲) به‌ستنه‌وه. (پیدا کردن. بستن)

بینانه‌وه: به‌ستنه‌وه. (بستن)

بی‌ناوک: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌ناوک؛ بی‌ناوه
روک؛ بوش؛ بادامی بی‌ناوک؛ بادامی بی‌مه‌غز.
(بی مغز و تهی)

بینای: به‌ستن؛ به‌سه‌هول‌بوون؛ یه‌خ به‌ستنی
ئاو. (یخ بستن)

بین‌بین: [به‌ند] به‌ین به‌ین؛ به‌ینابه‌ین؛
ناوبه‌ناو؛ جار‌جار. (هرازگاهی؛ گاه‌گاه)

بین‌ته‌نگ: [ئاوه‌ل‌ناو] بیهن‌ته‌نگ؛ پشووسوار؛
بی‌تاقه‌ت. (بی صبر)

بین‌خوارنده‌وه: [ناوت] شمشال‌یا زوپ‌نا ژمند
به‌یه‌کنه‌ففس و بی‌پ‌رانه‌وه و بی‌پشوودان.
(یک‌نفس در نی‌دمیدن)

بین‌دریژ: [ئاوه‌ل‌ناو] پشوو دریژ؛ به‌تاقه‌ت؛
خوپ‌اگر؛ بیهن دریژ. (صبور)
بیندن: < به‌ستن. (بستن)

بینژین: [چاوگه] پشیمین. (عطسه‌کردن)
+ بینشک: (۱) باویشک. (۲) وه‌نه‌وز؛ پونژین؛

خه‌وه نووچکه. (خواب آلودگی زیاد)
بین‌فهره: [ئاوه‌ل‌ناو] به‌تابشت؛ به‌تاقه‌ت؛
به‌سه‌بر. بین‌دریژ؛ بیهن دریژ؛ بیهن‌فهره؛ به‌
پشوو. (صبور)

بین‌فه‌دان: بیهن‌فه‌دان؛ وچان‌گرتن؛ هیلاکی
ده‌کردن؛ هسه‌سانه‌وه. (خستگی در کردن)

+ بینگ: [ناو] (۱) به‌رقوپ‌وو؛ به‌ربین. (جلو‌گلو)
(۲) هه‌ناسه؛ بین؛ بیهن. (نفس)

بین‌گرتن: [جاوگه‌ت] (۱) پیران‌گرتن و توند
سووپ‌انه‌وه. (سریع چرخیدن)

(۲) بین‌خوارنده‌وی زوپ‌ناژمن. (یک نفس
سرنا زدن) (۳) به‌ر بینه قاقای که‌سیک‌گرتن.

(بقه کسی را گرفتن)

بینه: [کاری نهمری] باره؛ باوه رو؛ بیره؛ باوره؛
بیرا؛ بیرانه؛ بیهینه. (بیار)

بینهر: [ناوبک] (۱) تماشاچی. (۲) نهمه‌ی که
دهبینی. (بیننده)

بی نه‌سیو: [ناوه‌لناو] بی‌پار به‌ش بر او؛ بی به‌ش؛
ثافه‌روژ. (بی نصیب)

+ بینی: [پاشگر] حاله‌تی دیتن؛ جیهان بینی،
تالا بینی، خوشبینی، به‌دبینی. (بیواژه. بینی)

+ بی نیازی: [ناو] (ب) تیروته‌سه‌لی؛
ده‌وله‌مه‌ند؛ هیچ نه‌خوازی؛ بی‌خه‌وجه‌یی. (بی

نیازی)

بی نیشان: [ناوه‌لناو] (۱) یه کده‌ست و بی خال.
(۲) بی شوین. (۳) بی میدال. (۴) گوم‌بوو؛

سهره‌لگرتوو؛ بیسه‌رو شوین. (بی نشان)
بینین: چاوینکه‌وتن؛ دیتن؛ به‌ستن؛ جه

مدین؛ به‌سه‌هول بوون. (دین؛ بستن)
بینینه‌وه: [چاوگه‌ت] دوزینه‌وه؛ دیتنه‌وه. (پیدا

کردن)
بی نیوبر: [یهند] په‌یتا په‌یتا؛ له‌سهریه‌ک؛ بی-

پسانه‌وه. (بدون وقفه)
بینیه: [کاری نهمری] له چاوگه‌ی هینان

بیهینه؛ نه‌و شته بینه؛ باوه‌ره‌ی؛ بیرانییه.
بیرای. (بیاورش)

بیو: [ناو] بیف؛ فورسه‌ت؛ ده‌رفه‌ت؛ بیف.
(فرست)

بیواده: [یهند] بیگاف؛ بی‌وه‌خت؛ ناوه‌خت؛ (ب)
درنگ وه‌خت. (بیموقع)

+ بی وار: [ناوه‌لناو] (۱) بی شوین. (بینشان) (۲)
وه‌جاخ کویر. (اجاق کور)

بی واری: [ناو] بی شوینی؛ وه‌جاخ کویری. (بی
نشانی. اجاق کوری)

بی واز: [ناوه‌لناو] بی‌خه‌وسه‌له؛ حال نه‌دار؛ بی-

تاقه‌ت؛ بی‌حال؛ جارس؛ جازز؛ ییزار.
(بیحال) بیمال و سامان؛ هه‌زار؛ ژیان-
ناخوش. (بیوضع)

بی واسیته: [ناوه‌لناو + یهند] بی پیوه‌ندده‌ر؛ بی-
ده‌لال؛ بی نیوجییی که‌ر؛ بی نیوبر؛ راسته‌وخو.

(بیواسطه)
بی و جوو: [ناوه‌لناو] بی و جوو؛ شتیک که

بوونی نییه. (ب) بی که سایه‌تی؛ بی قه‌در؛ بی-
بایه‌خ. (بیوجود)

بی و جان: [یهند] بی خه‌سانه‌وه؛ بی پاره‌ستان؛
له‌سهریه‌ک و په‌یتا په‌یتا. (بی وقفه)

بیوکه: [ناو] (۱) موریانه‌ی خوری و به‌ن. (۲)
مورکه. (موریانه‌پشم)

بیوله‌ت: [ناوه‌لناو] نه‌گه‌ت؛ نه‌هامه‌ت؛
ندامه‌ت؛ جووری جوین؛ شووم. (بی یمن)

بیوم: بووم؛ بووگم. (بوده‌ام)
بی ونه‌بی؛ بی ونه‌بی؛ بیت ونه‌بیت؛ له

ههر حالدا. (باشد و نباشد)
+ بی وه‌خت؛ تد؛ فد؛ [یهند] ناوه‌خت؛ زیاتر

بو دره‌نگ وه‌خت؛ به‌م نیواره‌بیوه‌خته هاتی؟
(بیوقت)

بیوه‌سیری: مایه‌سیری؛ باواسیر؛ واسی.
(بواسیر)

بی وه‌فا: [ناوه‌لناو] بی به‌قا؛ بی قه‌ول وقفه‌رار؛ بی
شهرت وشو. (بیوفا)

بی وه‌ک: [ناوه‌لناو] بی هاوتا؛ دایکا بی وه‌کا
من؛ دایکی بی وینه‌ی من. (بی همتا)

بی ویری: [ناو] (۱) بیقیری؛ بی ده‌رفه‌تی. (بی
مجال) (۲) نه‌خوش که وتوووی بی عیلاج و

چاره. (مریض لاعلاج)
بی ویزدان: [ناوه‌لناو] ویزدان خه‌وتوو؛

که‌سیک که ویزدانی نییه. (بی وجدان)
بی های: [ناو] بی ناگایی؛ ناگا له خو نه‌بوون.

(نا آگاهی)

بیَهش: [ئاوه لئاو] بیَهوش. (بیَهوش)

بیَهَن: [ناو] (۱) نه فەس؛ هه ناسه. (نفس) (۲)
بوَن. (بو)

بیَهَن: (۱) بوون؛ بووه؛ بووگه. (۲) بووگن؛ (بوده؛
بوده اند)

بیَهناخوه بهردان: هه سانه وه؛ پشوودان. (تنفس
استراحت)

بیَهنام: ناوه بو پیاوان؛ ناوچاک؛ خوشناو.
(بهنام)

بیَهَن پیکه تن: [چاوگه، ت] بوَنگرتن؛ بوگه ن-
بوون. (بوگرتن)

بیَهَندار: [ئاوه لئاو] بوَندار. (بودار)

+ بیَهَن دان: [چاوگه، ت] (۱) پشوودان؛
هه سانه وه. (استراحت) (۲) بوَن دان؛ حاله تی
هه رشت که بوَنی لی دی. (بو دادن)

بیَهَنزین: [چاوگه] پشمین. (عطسه کردن.)

بیَهَنشک: [ناو] پشمه. (عطسه)

بیَهَن فهدان: [چاوگه، ت] پشوودان.
(استراحت)

بیَهَن لی چکاندن: [چاوگه، ت] نه فەس لی-
برئین. (نفس قطع کردن)

بیَهَن لی چکین: نه فەس تهنگ بوون. (نفس
تهنگ شدن)

بیَهووده: فد: [ئاوه لئاو] (ف. مشه) بی سوود؛
به فیر و بی موفا. (بیهووه)

بیَهوَرک: [ناو] بهی؛ بی؛ بهی. (به)

بیَهوَشکردن: [چاوگه، ت] لهسه رهوَش بردن؛
له هوَشبردن؛ زیاتر بو نهشته ر کاری.
(بیهوَشکردن)

بیَهوَشکه وتن: [چاوگه، ت] بی هوَشبوون؛ له-
سه رخو چوون. (بیهوَش شدن)

بیَهوَشی: [ناو] (۱) حاله تی لهسه رخو چوون و

هوَش له دهست دان. (۲) بی هوَشی؛ کهم بیر
و هوَشی؛ فهراموش کاری؛ گیزی. (بیهوَش)
بی هوَنەر: [ئاوه لئاو] نه وهی هیچ هونه ریکی
نییه؛ (ب) بوَره پیاک و بی جه وهه ر. (بی
هنر)

بیَهوی و نه یهوی: بشی و نه قشی. (ب)
مه جیوره؛ ناچاره. (خواهی نخواهی)

بی هه تک: [ئاوه لئاو] بی شه رم؛ بیحه یا؛
پروودار. (بیحیا)

بی هه ست: [ئاوه لئاو] بی خوست؛ بی خشه؛
بی دهنگ و ئارام؛ بی حیس. (یواش؛ بیحس)

بی هه قبه ر: [ئاوه لئاو] بی هه متا؛ بی-
هاوشان. (بی همتا)

بی هه مبه ر: [ئاوه لئاو] بی به رابه ر؛ بی هاوتا؛
بی هه قبه ر؛ بی ره قیب؛ بی هاو ته راز. (بی
همتا)

بی هه مپائی: [ناو] بی هاوشانی؛ بی هه قبه ری؛
بی به انبه ری. (بی همتایی)

بی هه مدی: [ناو] بی هه مدی؛ غه یری ئیرادی؛
به ده ست خو نه بوون؛ بی ناگایی. (غیر عمدی)

بی هه نا قی: [ناو] ترسه نوکی؛ بی جه رگی؛
بی زراقی. (ترسویی)

بی هیقی: [ناو] ناھومی دی؛ ناھومی د؛ ناھمی؛
بی هیوا؛ بی هیوایی. (نا امید. نا امیدی)

بی یار و یاور: [ئاوه لئاو] بی دو ست و رفیق؛ بی-
پشت گر و یاریده دهر. (بی یار و یاور)

بی یاوهر: [ئاوه لئاو] بی یاریده دهر؛ بی ئاریکار؛
بی هاوال و پالپشت. (بی یاور)

بی ی کو: بی نه وهی. (بدون اینکه)

بی یومن: [ئاوه لئاو] بی و دم؛ به د قه ده م؛ بی-
یوم؛ نامو باره ک. (بی یمن)

پیتی (ب) بهشی وشه‌ی بیانی

به‌نگی په‌روه‌ده ده‌کا بو‌شه‌وه‌ی به‌ژی‌ری و
سلامه‌تی بگه‌پ‌نه‌وه ناو جه‌ماوهر و ژبانی
ئاسایی؛ دیسان په‌روه‌ده‌کردن. (بازپرور)
بازپه‌روری: فەت‌[ناو] کار و په‌وتی گه‌پ‌اندنه‌وه‌ی
ژی‌ری یان له‌ش ساغی و پ‌ه‌ینانی (گیرۆده
بووان به‌ماک‌گه‌لی س‌پ‌که‌ر) به‌ره‌و ژبانیکی
ئاسایی. (بازپروری)

بازجو: [ناو، بک] باسو‌خواس‌که‌ر؛ که‌سی‌یک-
که‌کاری ل‌پ‌رسینه‌وه‌ی سه‌ره‌تاییه له‌لایه‌ن
پ‌یک‌خراوی ئینزییات (شاره‌بانی) یه‌وه بو
دروست‌کردن و ته‌کمیلی په‌روه‌نده‌ی تو‌مه‌ت
ل‌یدراو؛ پرس‌که‌ری داد‌گا و به‌رپرسی
حکوممه‌ت. (بازجو)

بازخ‌رید: فەت‌[ناو] که‌سی‌یک که‌چهند سال له-
پ‌یک‌خراو پ‌کدا شو‌ل ده‌کا و له‌سه‌ر شه‌و کاره
ب‌یکاری ده‌که‌ن و یه‌کجی باب‌ه‌تی شه‌و سال‌ته
که‌خ‌مه‌تی کرد‌وه پ‌اره‌ب‌یک‌کی ده‌ده‌نی. (باز
خ‌رید)

بازداشت: فەت‌[ناو] زیندانی کردنی کاتی
(موه‌قه‌ت) ی تو‌مه‌ت ل‌یدراو هه‌تا پ‌وون
بوونه‌وه‌ی تو‌مه‌ته‌که له‌لایه‌ن داد‌گاوه.
(بازداشت)

بازداشتی: [ناو، به‌ر] شه‌وه‌ی بازداشت-
کراوه. (بازداشتی)

بازدید: [ناو] دیدنه‌ی دانه‌وه؛ کاری بازپه‌سی له
پ‌یک‌خراوی بو‌ ناگاداری له‌ چ‌لونا‌یه‌تی
کاروباری شه‌و پ‌یک‌خراوه. (بازدید)

بادی‌گارد: فەت‌[ناو] پارێزهری گیانی که
س‌یک له‌به‌ران‌به‌ر کوشتن یا هه‌ر چه‌شنه‌هه-
ل‌مه‌ت‌یک‌دا. (بادی‌گارد)

باته‌ج‌روه: [ناو، ل‌ناو] به‌شه‌زموون. (ب)
دونیا‌دیدمه. (بات‌ج‌ربه)

بارب‌کیو: فەت‌ فرد؛ فەت‌[ناو] که‌باب‌برژن‌یک‌کی
مو‌دی پ‌وژه. (بارب‌کیو)

باردار کردن: [چاو‌گه‌ت] تاوس‌کردنی
گیان‌له‌به‌ر؛ په‌وتی به‌ره‌مه‌دار کردنی پ‌ووک.
(باردار کردن)

بارداری: [ناو] تو‌ل‌پ‌ری؛ تو‌ل‌داری؛ ز‌گ‌پ‌ری؛
تاوسی؛ دوو‌گیانی. (بارداری)

باجه: [ناو] بو‌ت‌که؛ گیشه؛ ده‌ک‌که؛ وه‌تا‌غه‌ک؛
وه‌تا‌غ‌یک‌کی ب‌چوو‌ک بو‌ فروشی ب‌لیتی سینه‌ما
یا فروشی وردمه‌واله. (باجه. گیشه)

باداباد: هه‌رچی ده‌بی باب‌یی. (باداباد)
بادگیر: [ناو] (۱) هه‌وره‌بان ئاسا له‌ سه‌ر
سه‌ریان چی‌ده‌ک‌ری و بو‌ ناو مال هه‌وای
سارد د‌ینی له‌ هاوینان دا. (۲) کراسی ناسکی
با نه‌بو‌یر که‌ به‌سه‌ر ل‌یاسدا له‌ به‌ر ده‌ک‌ری.
(بادگیر)

بازپرس: [ناو] داد‌په‌سی‌یک که‌کاری ل‌پ‌رسین له
تو‌مه‌ت ل‌یدراو و شاهیدانه بو‌ پ‌وون کردنه‌وی
چو‌نیه‌تی گوناخ و حوکم ده‌ر کردن له‌و
باره‌وه. (بازپرس)

بازپه‌روه: فەت‌ [ناو، بک] (۱) به‌خ‌یو‌که‌ری باز.
(۲) کاری که‌سی‌یک که‌ به‌ندی و تریاکی و

بازپهس: فذ: [ناوی بک] پشکینه: شهوهی
 بازپهسی ده کا. (بازرس)
 بازپهسی: فذ: [ناو] (۱) پشکین: سهنگ-
 وسوژن کردن. (۲) لیگولینهوه و
 توژیینهوهی کاروباری پیکخراوی. (۳)
 توژیینهوه له چلوناپهتی روداو یک: سهرلیدان
 و سهرنجدان له کاری ریخراو یا کاریکی
 دی. (بازرسی)
 بازسازی: فذ: [ناو] (۱) دروستکردنهوهی شتی
 تیکدراو. (۲) تیکدان و له سهره نو
 دروستکردنهوه. (باز سازی)
 + بازگهشت: فذ: [ناو] گه پانهوه له سهفه:
 زفریان. (بازگشت)
 بازگهشتی: فذ: [ناو] (۱) که سییک که
 بازگهشت بووه و په شیمان بووه ته وه. (۲)
 کالاییک که بازرگان به دلنییه و دهینیریتیه وه
 بو فابریکا (کارخانه). کالای بازگهشتی: کالای
 بهرگهشتی. (بازگشتی؛ برگشتی)
 بازنشوست: [ناو] کارکه نار؛ خانه نشین.
 (بازنشست)
 بازنشوستهیی: [ناو] (۱) کارکه ناری. (۲)
 مووچه ی نه و کاره؛ مووچه ی بازنشوستهیی
 (بازنشستگی)
 باستان: فذ: [ناوه/ناو] له میژینه؛ که و نار.
 (باستان)
 باستان ناس: [ناو] کوئینه ناس. (باستان شناس)
 باستان ناسی: فذ: [ناو] کاری کوئینه ناس؛
 کوئینه ناسی. (باستان شناسی)
 باستانی: فذ: [ناوه/ناو] ههر شتی زورکون؛
 ههر شت پیوهندی بیی به باستانه وه.

(باستانی)

باستانی کار: فذ: [ناو] وه رزشکاری
 زورخانه. (باستانی کار)
 باسمهیی: [ناو، بهر] شهل کراو؛ مور کراو؛
 قوماشی مورلیدراو. (ب) کاری سه ره سهری
 و بی سه رنجدان. (باسمه ای)
 باسن: فذ: که قه: بهر زایی که مهر له
 پشته وه؛ سمت؛ نه ندازهی دهوری نه ندان له
 خوار که مهره وه، (دهسته وازه زیاتر له جل-
 درووندا). (باسن)
 + بافت: فذ: چن؛ چنراو؛ کاری چنن؛ بافتی
 شاره که کونه یه؛ شه بهرده بهردی مسه،
 بافته که ی په گ په گاویه؛ کومیک یاخته ی
 یه کسان بو نه نجامی کاری زیان له له شدا؛
 بافتی کروژ کروژه. (بافت)
 + بافته: فذ: [ناو، بهر] چنراو. (بافته)
 بافته نی: فذ: [ناو] ههر شت به شیش یا قو
 لاپ یا مه کینه له بهن یا کاموا بچنری.
 (بافتنی)
 بالانس: فذ؛ فرد؛ اند: [ناو] (۱) میزان بوون؛ له
 وهرزشی ژیمناستیکدا له سه رده ست
 پراوستان و یا سه رمه و قولانج لیدان لایتیل.
 (بالانس) (۲) تراز؛ میزان سوورانی ته گهر؛
 هاوسهنگ بوون؛ ته راز بوون؛ (بالانس)
 بالانس کردن: هاوسهنگ کردن؛ ته گهری که
 والّه ده کا بالانس نییه. (بالانس)
 بالرین: اند؛ فرد؛ فذ: [ناو] پیاو له په قسی
 بالهدا. (مرد رقصنده باله)
 بالرینا: اند؛ فرد؛ فذ: [ناو] زن له په قسی
 بالهدا. (زن رقصنده باله)

بالشویست: فد؛ روسد: پموتی بالشویک
 بوون. (بالشویست)
 بالشویسم: فد؛ روسد: [ناو] بالشویسم؛
 مەرامی بالشویکی هەوا داری حوکومەتی
 میلی. (بالشویسم)
 بالشویک: فد. روسد: [ئاوەلناو] بالشویک؛
 فراکسیونی حیزبی سوسیال دیموکراتی
 شوپموی قەدیم. (بالشویک).
 بالکون: فد: [ناو] (۱) قاتی سەرەوهی سالونی
 سینەما. (۲) هەیوانی بەر پەنجیرە؛ تارمە.
 (بالکن)
 بالیستیک: فد؛ اند: دارای سیفەتی بالیستیکی.
 (بالستیک)
 بالیستیکی: فد؛ اند: [ناو] مووشەکی بالیستیک
 دارای تایبەتمەندی ئاراستەکردن بۆمەودا
 ییکی دوور. (بالستیکی)
 بامەزە: [ئاوەلناو] (۱) شتی تام دار و
 خوش. (۲) (ب) ئینسانی قسەخوش و
 مەجلیس ئارا و بامەک. (بامەزە)
 باند: [ناو] (۱) پارچە قوماشی باریک و درێژ؛
 تەنزێف؛ باندی برین پیچان؛ باندی قژ
 بەستن؛ پەوانی قژ پیچان؛ (۲) دەستە و
 گروپ وەک: باندی تروریستی. (۳) جادە-
 پان؛ ئوتۆ باند؛ باندی فرودگا. (باند پارچە.
 دەستە؛ باند فرودگا)
 باند: [ناو] شەپۆل (فەڕیکانس)؛ (ب) شەپۆل
 لە کەرەستەیی وەک رادیو و بیتهڵدا شەپۆلی
 کورت و بلێند و ناوەندی؛ رادیو کەم دوو
 باندە. (باند)
 بانداز: [ناو] پیچانی برین بە باند؛ باندپیچی.

(باند پیچی)
 باندبازی: [بەرھەمی چاوگە] پموتی دەستە
 و گروپ سازکردن بۆ ئە نجامی کاری؛ دەستە
 و گروپ بازی. (باندبازی)
 بایگان: [ناوی بک] (ف.مشە) ئەو کەسە
 کاری بایگانی دەکا. (بایگان)
 بایەگان: [ناوبک] کەسێک کە نامە یا
 بەلگەگەل دەستەبەندی دەکا و پرایدەگری.
 (بایگان)
 بایەگانی: [ناو] ئەو جێیە بایەگان کاری
 هەلگرتن و دەستەبەندی بەلگە و نامە
 لی دەکا. کاری بایەگان ئارشیو. (بایگانی)
 بلوف: اند؛ فد: [ناو] توپوتەشەری بی
 ناوەرۆک؛ توپوتەشەری بەدرۆ؛ توپ لێدانی
 خاپێنەر لە قوماردا. (بلوف)
 بلۆندۆر: اند؛ فرد: [ناو، بک] تراویکە لە
 موو دەدری بۆ ئەو پەنگی موو بلۆند بکا
 (کالی بکاتەو). (بلوندور)
 بلووز: فد؛ فرد: [ناو] جوری کراس؛ کراسی
 ئەستوور؛ بۆلیز؛ (بلوز) (بلوز)
 بلووکە: اند؛ فد: داگیرکردن و دەسبەسەر
 پارەیی دەوڵەتیکدا گرتن لە لایەن
 دەوڵەتێکی دیکەو. (بلوکە)
 بوورژوا: [ناو] ئەندام یان هەواداری
 بوورژوازی. (بوورژوا)
 بوورژوازی: [ناو] بوورژوازی؛ شارستانیگەلی کە
 سەرمایە و ئامیڕگەلی بەرھەم هێنانیان بەدە-
 ستەوێ (لە وڵاتگەلی سەرمایە-
 داریدا. (بوورژوازی)
 بوورس: فرد؛ فد: [ناو] شوینی یەکر دیتنی

بازرگانان بو موعامه له ی کالایک. (بوس)
بورسی خویندکاری: [ناوت] فخرانه ییک
یان پاره ییک که بو خویندن به
خویندکاریک ده دری (زیاتر له لایهن دهوله-
تهوه).

بوروکرات: فرد؛ فد: [ئاوهلناو] هوگری داموده-
زگای مه رزینگه یی؛ مه رزینگه-
وان. (بوروکرات)

بوروکراسی: فرد؛ فد: [ناو] یاسای
مه رزینگه یی؛ (ب) نامه بازی؛ کاغه بازی.
(بوروکراسی)

به ئیجرا دلان: [چاوگهت] (۱) بردنی چهک
بو بانک و له بانگه وه بو دادگا بو ئیجرا.
(به اجرا گذاشتن) (۲) به پیره بردن. (اجرا
کردن)

به تالەت: فد؛ عد: [ناو] وهخت به فیرو دان؛
بی کار سوورانه وه. (بطالت)

به ته رتیب: فد: (۱) ریزکردن و ریزبه ندی؛ له
چووکه وه بو گه وه یا بهو باردا. (۲) [ئاوهلناو]
به نه زم؛ موره تب. (به ترتیب؛ منظم)

به خش: فد: (۱) په خش؛ بـلـاو. (۲) پاشگر؛ به-
خشنده؛ وهک: نارام به خش، ره هایی به خش.
(بخش)

به خش: فد: [ناو] (۱) شاری گه وه که به
چهند به شی دیاریکراو دابهش کراوه و هه
به شه به خشداریکی هه به و به خشداره کان ژیر
دهستی فه رمانداریکن. (۲) چهند گوند له
ناوچه ییکدا که گوندیک ده بیته ناوه ندی
به خش و به خشدار و به خشداریی تیدایه.
(بخش)

به خش: فد: [ناو] (۱) به ش؛ (۲) به شی له
ریکخراوی؛ ژ به خش تاییهت، به خش
دهوله تی، به خش کاردوژه
نه خوشخانه (جراحی)؛ (۳) چهند گوند که
به خشداریکی هه به. (۴) کاری دابهشکردن له
ماتماتیک دا. (۵) به خش کریکارنشینی
شار. (۶) به خش حیسابداریی ئیداره ی کاره با.
(بخش)

به خشدار: مقامی هه ره گه وه له به خشد؛
به رپرس و به پیره به ری شاروچکه یا به شیکی
دیاریکراو له شاردا به ناوی به خش. (بخشدار)
به خشداری: [ناو] (۱) کاری به خشدار. (۲)
هه ریمی که له ژیر باندوژی به خشدار دابه.
(۳) شاروچکه داری. (۴) جیگای کار تیدا
کردنی به خشدار. (بخشداری)

به خشکردن: [چاوگهت] یازکردن (بخش
کردن)

به خشنامه: فد: [ناو] ناردنی ده ستووراتی
گشتی بو ئیدارات و ریکخراوه کانی ژیر ده ست
به نووسین (بخشنامه)

به دئه خته ر: فد: [ئاوهلناو] به دئیقبال؛
به دشانس؛ ناوچاوهره ش. (بد اختر)

به دئه خم: فد: [ئاوهلناو] خوینتال؛ پرووترش؛
ره زاگران؛ ناوچاوتال؛ ئیسک گران؛ مهرو مۆج؛
ناوچاوگرز؛ گرژومۆن. (بد اخم)

به دئه ندام: [ئاوهلناو] فد: قیافه ناشیرین؛
لهش خێج و خوار. (بد اندام)

به دئه ندیش: [ئاوهلناو] نییهت خراب؛
بیرچه په ل؛ فکر چهوت؛ بیرچهوت؛ گومان-
ره ش؛ دل پیس؛ (بد اندیش)

به دئه نیشی: [ناو، به ره می]

چاوه [به دئه نیشی؛ فکر چه وتی؛ کاری
به دئه نیش؛ دل پیسی؛ کاری
که سیکه فکری خراب له سهری دایه. (بد

اندیشی)

به دجنس: [ئاوه لئاو] فد: نا په سه ن؛ جنس -
خراب؛ به دزات. (بدجنس)

به دجنسی: [ناو به ره می چاوه] فد:
نا په سه نی؛ به دپه سه نی؛ به دزاتی؛ خرابی. (بد
جنسی)

به رخورد: (۱) لیکه کوه تن؛ له یه ک که وتی دوو
شت. (۲) چو نیه تی هه لئس و که وت. (۳) تووش
بوون؛ به یه ک که یشتنی دوو نه فهر له پهر. (۴)
به ره ه لست و دژ راوستان؛ به ره خور دی
پو لیس له گه ل خراپه کاردا (نوع به رخورد.
برخورد)

به ره قه رار: فد: [ئاوه لئاو] راوه ستاو؛ پا به رجا؛
ماندگار؛ دامه زراو؛ به ره دوا م. (برقرار)

به ره قهراری: فد: [ناو] جیگر تووی؛ راوه ستاوی؛
به ره دوا می؛ دامه زراوی. (برقراری)

به ره گوزیده: فد: [ئاوه لئاو] هه لژ یردراو؛
به ره گم کراو؛ په سه ن کراو؛ مومتاز. (برگزیده)

+ به ره گه شته: فد: [ئاوه لئاو] سه ره نخوون؛
سه رو بن بوو. سه ره نگوون هه لگه راوه؛ هه له -

و که پیاگ؛ و مرگه راو؛ به راوه ژوو؛ (برگشته)
+ به ره گه شتی: فد: (۱) که سی که به ره گه شت

بووه. (۲) [ئاوه لئاو] کالاییک که تاجری
کریار به دلی نییه و دینیر ته وه بو

کو مپانیاییک که لئی کړ بو. (اجناس برگشتی)
به نامه پژی: [ناو] دا هشتی پژی و شوینی

ته نجامی کاریک؛ به نامه چنن. (برنامه
ریزی).

به شهارت: فد: عد: [ناو] موژده؛ مزگانی؛
(مژدگانی)

به فرخوړ: فد: [ناو] جوړی که ره سته ی به فر
مالی شه قام و جاده یه. (ماشین برف روب)

به کالوریوس: فرد: [ناو] لیسانس (لیسانس)
به که هه ند: اند: فد: [ناو] زه ره به پشت

پاکیت لیدان له یاری پینگ پونگدا. (بک هند)
به لادیده: [ئاوه لئاو + ناو، به ره] به لادیه؛

موسیبه ت دیده؛ به لآ به سه ره هاتوو. (بلا
دیده)

به لغه می مه زاج: [ئاوه لئاو] مروقی به شینه یی و
ناو چاو تال و گرژو موڼ. (بلغمی مزاج)

به نه درگاه: [ناو] ته سه که له؛ جیگای بار گیری و
بار خالی کردنی پاپوړ. (اسکله)

به نه ده گری: [ناو] نو که ری؛ کوپله تی.
(بندگی)

به نه ده می: [ناو] کوپله تی. (ب) حاله تی چوو کایه -
تی. (بندگی)

به نه ده نوازی: [ناو] (ب) ژیر ده ست نه وازی؛
میهره بانی له گه ل ژیر ده ست. (بند نه وازی)

به ره بهرداری: فد: [ناو] په وتی به ده ست
هیئانی حاصل و مه نه غه عت؛ که لک و هر گرتن

له داهات. (بهره برداری)
به یانگه ر: فد: [ناو] بک رو شن که ره وه ی

مه به سستی؛ واده رده که وی؛ وادیاره؛
قسه کانی بابم به یانگه ری ته وه بوو که که وشم

بو ناکر پت. (بیانگر)
به یانییه: فد: [ناو] به یاننامه؛ راگه یانندن به

نووسراوه. (بیانیه)

بهین شه کهراو بوون: (ب) بهین تیځچوون؛
له یه ک زیزبوون یا توران. (میانه شکر آب)
بی نه سل ونه سه ب: فد: [ئاوه لئاو] بی خانه واده و
بی ئیل و ته بار؛ بی بنه چه ک و په چه له ک؛ بی
بنه چه که؛ (ب) نار سه ن. (بی اصل و نصب)
بی بوخار: (له فارسییه وه هاتووه) (۱) بی
هه لم. (بی بخار) (۲) [ئاوه لئاو] (ب) بی زابته و
زا کوئ؛ خو پری و بی خاسیه ت. (بی بخار)
بی ته ترتیب: [ئاوه لئاو] نار یک شیواو؛ بی-
سهرویه؛ بینه زهونیزام. (بی ترتیب)
بی داری: [ناو بهر هه می چاوه] به خه بهری؛
ئاگاداری. (ب) هو شیاری. (بیداری)
+ پیده ماخ: [ئاوه لئاو] (۱) بی که یف. (بی حال)
(۲) بی لووت؛ وه ک سه یاره ی بی ده ماخ که
مو توره که ی له دواوه یه. (بی دماغ)
بی راهه: [ناو ت] بی پری که؛ کویره پی؛ لا پی
سه خلته؛ (بی راهه)
بی شعور: فد: ند: [ئاوه لئاو] بی ئاوه ز؛ بی-
عه قل؛ نه فام. بی هه ست؛ گه وچ؛ تی نه گه-
یشتوو. (بی شعور)
بی فته ک: فد: [ناو] تیکه گوشتی سورمه وه کراو
له گوشتی چه رخ نه کراو. (بی فته ک)
بی گوشت: [ئاوه لئاو] بی گوی؛ قسه نه بیس.
(حرف نشنو)

بیان: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) ته راز نامه؛
بهراوه رد و سیایی گرتن له کاری یه ک یان
چند ریځخراوی. (۲) حیسابی کارکردی
مو عامه له و خه رج و درامه ت و قازانج و زهره
له کاتیکی دیار یکراوی ریځخراوی کدا.

(بیان)

بی موبالات: [ئاوه لئاو] بی نه ندوبار؛ بی-
ته وه جوه؛ بی قه ید. که م ته رخه م. (بی
مبالات)

بی مولاچه زه: [ئاوه لئاو] بهند [بیمه لاهه زه؛
په چاو نه کردنی داب و ده ستووری
سه لمیندراو له کو مه لدا؛ بی سرنج؛ بی-
ئاوردانه وه و تماشا کردن؛ بی موبالات؛ بی-
رو و ده ربایستی؛ بهی شرمی حوزوور. (بی
ملاحظه)

بیمه کراو: (۱) مه خته کراو؛ مه خته بوونی گیان
یا مال له لای بیمه گهر. (۲) هه ر شت که
بیمه کراوه؛ وه ک مال و سه یاره... و.
(بیمه گزار)

بیمه گهر: فد: [ناو بیک] که س یا ریځخراوی که
که بیمه ده کا له بهر انبه ر وهر گرتنی پاره ی
دیاریکراو دا، که له بیمه کراوی ده سینئ.
(بیمه گر)

بیمه نامه: [ناو] مه خته نامه؛ قه راردادیکی
نوسراوه له بهینی بیمه گهر و بیمه کراو دا که
شهرت و شروتی هه ردو و لایه نی تی دا
نوسرابی. (بیمه نامه)

بیمه ی ئیجباری: مه خته ی ئیجباری جوړیک
بیمه که بو گروپیک له شولگه ل پیو یسته
وه ک بیمه ی که سی دووه م بو خاوه ن
سه یاره یا بیمه ی موسافیر. (بیمه اجباری)
بیمه ی بار بهری: بو نه رخیه ن بوون له
زه رهری زور نه کردن، کالای توجاری یا هه ر
باریکی تر، به پیی قیমে ت بیمه ده کری.
(بیمه باربری)

بیمه‌ی (مخته‌ی) بیکاری: بیمه‌یک بو
 قهره‌بووی روژه‌کانی بیکاری؛ هه‌روه‌ها
 بیمه‌ی کارگه‌ری و کارمه‌ندی و دزی و
 سوتمان و بیمه‌ی سه‌یاره و بیمه‌ی عومر و
 بیمه‌ی ده‌وا و ده‌رمان. (بیمه‌بیکاری)
 بی‌نه‌زم: فد: [تاوه‌لناو] بی‌نیزام؛ بی‌ته‌رتیب
 (بی‌نظم)
 بیوگرافی: فرد؛ فد: [ناو] نویسنی به‌سه‌ره‌ات
 و نه‌حوالات. (بیوگرافی)
 بیولوژی: فرد؛ اند: فد: [ناو] ژیان‌ناسی.
 (بیولوژی)

بیولوژیست: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] ژینه‌ور ناس؛
 زینه‌وه‌رناس. (بیولوژیست)
 بیه‌داری: فد: [ناو] پیک‌خراو‌یکی پزشکیه
 ده‌روه‌ستی ساغی و سلّامه‌تی جه‌ماوه‌ره.
 (به‌داری)
 بیه‌داشت: فد: [ناو] باش پ‌اگرتن؛ ری‌و‌ره-
 وشت و کارگه‌لی که بو پاراستنی سلّامه‌تی و
 ساغی جه‌ماوه‌ر پیویسته. (به‌داشت)
 بیه‌داشتی رو‌حی: فد: [ناو، ت] بیه‌داشتی
 په‌وانی؛ پیش‌گرتن و پاراستن و مالیجه‌ی
 نه‌خوشینگه‌لی رو‌حی. (به‌داشت روانی)

په رده ی پای مراوی و قاز. (پای پرده دار)
 پابه رجا: [ئاوه لئاو] پاوهرجا؛ پابه رجی. (پا برجا)
 پابه رجی: [ئاوه لئاو] پابه رجا؛ پاوه رجی؛
 راهو ستاو؛ بهرقه رار له سهر شوینی خو؛ خوږاگر؛
 چیگر؛ دهوامدار. (پا برجا)
 پابه ری: [ناو] شهروال؛ شوال؛ ده ری. (شلاوار
 زیر)
 پابه س: < پا به ست.

پابه سته: (۱) [ناو، بهر] پی به ستراو. (پابسته) (۲)
 [ئاوه لئاو] گیروده؛ گیرخوار دوو؛ پابه سته ی
 ئهو دوو کانه م ناتوانم بو شوینی بچم. (پاییند)
 پابه سته ی: [ناو] پهوتی پابه ست بوون؛
 گرفتاری؛ گیروده یی؛ گیرخوار دووی به ده ست
 ئیشیکه وه. (پاییندی)
 پا به عه رزا کوتان: (۱) لهقه به عه رزدا دان
 (زمین لگد زدن) (۲) (ب) قین گرتن و تووهره-
 بوون (عصبانی شدن)
 پا به عه رز نه کهوتن: (ب) له خوشی و به
 ده ماخیدا پا به زهوی نه کهوتن؛ زیاتر به
 گه یشتنی خه بهری خوش. (روی پا بند
 نبودن)

پابه مانگ: [ئاوه لئاو] زنی تۆلدار له مانگی
 ئاخری دوو گیانی دا؛ (ب) لهو مانگه دا
 ده زی. (پا به ماه)
 پابه ند: [ئاوه لئاو] (۱) ده روه ست؛ ده روه س.
 (متههد) (۲) گیروده؛ ده سته بهر

پا: [ناو] یه که ی ئه ندازه گرتنی
 درژیایی، پیوهریکی ئورووپییه به رانبه به ۰۴۸/
 ۳۰ سانتیمتر (قوت)
 پا ئه وشاز: [ناو] ته خته ی ژیری یی جولا.
 (تخته زیر پای جول)
 پابازی: فند [ناو] گه مه کردن به پا (ب)
 گه مه کردنی دوو دلدار به پا، وهک ده سبازی.
 (پابازی)

پا برین: [چاوگه، ت] (۱) پاقرتانیدن یا
 بریندار کردن و برینی پا. (پا بریدن) (ب)
 دوو ریکردن و نه چوون بو شوینی؛ سهر
 لینه دان؛ تو خوا پام لی مه به زیاتر سهرم بده؛
 پات لی ره بیه قهت مه یی. (پا بریدن)
 پابلقه: [ناو] قادرمه؛ نیردیوان؛ پیلیکان
 نه ردیوان؛ په یزه؛ په ینجه پا پللیکان؛ (نزدبان)
 پابوچ: [ئاوه لئاو + ناو] پیبهند؛ پابه ند (پاییند)
 پا بو س: [ناو، بک] پا ماچ کهر. (پا بوس)
 پا بوسی: [ناو] پا ماچ کردن (ب) بوخزمه ت
 پیای زور گه وه چوون. (پا بوسی)
 پا به پا: به یه که پهوت له گه ل که سیکا
 رو یشتن، شان به شان. (قدم به قدم؛ پا به پای
 کسی رفتن؛ شانه به شانه)
 پا به پا: [ناو] پا و پا؛ پاوه پا؛ لنگه به لنگه
 کهوش کردنه پا. (لنگه به لنگه)
 پابه په رده: [ئاوه لئاو] په نجه ییک که به یینی
 قامکه کان، به په رده ییکه وه لکابن وهک

(پایبند) (۳) [ناو] همر شت که پای پی به-
ستن (وسيله پابستن) (۴) [ناو] پاوه‌ند؛ به-
ستنه‌وه به پا (پا پابستن)

پایمنی: [ناو] پای‌مندی؛ بارو دُوخی پای‌مندیوون.
(پایبندی)

پایه‌وی: [ناو] جیازی و هو؛ جیازی
بووک (جهاز)

پا به به کاهاتن: (۱) لاق تیکه‌الان. (پا بهم
پیچیدن) (۲) حالته‌تی وره به‌ردان له رویشتنند
(پا بهم پیچیدن)

پاییل: [ناو] پی‌مه‌ره؛ بیلاسن؛ مه‌پیل. (بیل
آهن)

پاپ: [ناو] (۱) پی‌اوای گه‌وره‌ی ئایینی
مه‌سیحی گه‌وره‌تر له که‌شیش. (پاپ) (۲)
ناوی جوړیک موسیقایی روژ ئاواپی و
ئوورو پییه (موسیقی پاپ)

پاپره‌گ: [ناو] به‌پره‌گ؛ گیای کولیره مارانه؛
سموکا ماری. (اسم گیاهی)

پا پوره‌نیای: (۱) پا پیدانان؛ ژیر پاخستن؛
پاشیل کردن؛ تلیقاندنه‌وه به‌پا؛ پا له‌سەر دانان.
(زیر پا انداختن) (۲) (ب) ماف پی‌نه‌دان؛
حاشا کردن و پیش‌لکردنی ماف. (زیر
پا گذاشتن)

پاپوش: [ناو] (۱) همر شت که لای
خوارووی له‌ش داده‌پوشی؛ که‌وش، پاتول،
ده‌ری، گورموی، به تاییه‌ت به قونده‌ره
ده‌لین (پاپوش. کفش) (۲) پیلان؛ داو؛ (ب) له
مه‌خمه‌سه خستن (پاپوش)

پاپوش دروست کردن: [چاوگه‌ت] (۱) پا پوش
چین؛ که‌وش دوورین. (کفش دوختن) (۲)

گیچهل ساز کردن؛ به‌ناو مو تووشی
مه‌خمه‌سه کردن؛ پیلان نانه‌وه و له
ده‌ریسه‌رخستن. (پاپوش دوختن)

پاپوکه: [ناو] ئالقه‌دان؛ چه‌مه‌ره؛ خو
کوکردنه‌وه و قهف خواردنی مار. (چمبره‌زدن)
پاپه‌جانی: [ناو] پیلاوی چووکهی مندا لان.
(کفش کودکان)

پاپه‌جینه: [ناو] په‌یژه؛ پاپه‌ینجه؛ پییه‌لیسک؛
نیردیوان. (نردبان)

پاپه‌ر: [ئاوه‌لناو] فرنده‌ییک که تا سه‌ریه‌نجهی
په‌لی لی‌روایی؛ وه‌ک کو‌تری پاپه‌ر. (پاپر)
پاپه‌ست: [ئاوه‌لناو] پی‌خوست؛ پی‌په‌ستکراو؛
له ژیر پی‌نراو؛ پاپه‌ست بوو؛ به‌ری‌خراو.
(لگد کوب؛ پایمال)

پاپه‌ستی: [ناو] حالته‌تی ژیر پا خراوی و
پی‌خوست بوون. (پایمالی)

پاپه‌ل: (۱) [ناو] لقه‌کانی خوارووی دار و گیا.
(برگ ساقه پائین گیاه) (۲) [ئاوه‌لناو] پاپه‌ر؛
فرنده‌ی پا به‌په‌ر. (پرندهر پا)

پاپه‌نج: [ناو] سیخو‌ر؛ جو‌ری ژووژووی تیر
هاو‌یز. (نوعی خارپشت)

پاپه‌ی: (۱) به‌دوای مه‌به‌ستی‌کدا رویشتن؛
پاداگرتن و سووربوون له‌سەر داوخوازی. (۲)
سوراخ‌گرتن و حه‌ول و ته‌قه‌لا بو دوزینه‌وه‌ی
که‌سیک یان شتی‌ک. (پیگیر)

پاپیاده: [ناو]ت پیاده؛ سوارنییه؛ (ب) به پیاده
رویشتن. (پیاده)

پاپیچ: [ناو]ت مووزیچ؛ به‌له‌ک پیچ؛ همر
شت که به‌دموری پا دا پیچ بخوا. (پا پیچ)
پاپیچ‌بوون: به‌پای که‌سیکا پیچان و پیلان

گېرپان و بهانه پيگرتن؛ بهدوای چزه ليدان و
نازاري كه سيكهوه بوون؛ به پادا ئالان. (پا پيچ
شدن)

پاپيرووس: ناوی گياييکه که یه که مجار
کاغەزيان لی دروست کردوه. (پاپيروس)
پا پيژ: [ناوبەر] دهوی به پا پيژراو؛ گهمره.
(سرگین پا خوردەموسفت شده)

پاپيلکه: [ناو] قادرمه؛ نيرديوان؛ پيليکان
نەردیوان؛ په یژه؛ په ینجه. : پاپليکان؛
(نردبان)

پاپيو: [ناو] ئەندازە گرتن به ههنگاو؛ به پا
پيوان. (با پا متر کردن)

پاپيون: [ناو] جوړيک قهره ويته له شكلي
په بېوله، به لام وهک بوين باخ شوپ نايتهوه.
(پاپيون)

پات: (۱) حاله تيکه له شه تره نجدا، به رابه
بوونی بی (بردنه وه و دوړاندن). (پات)(۲)
پات؛ جار؛ دووپات؛ دووباره؛ تیکرار.
(مرتبە)(۳) هەمبەر. (خمير)

پاتار: [ناو] (۱) له ههندی شوين (ل) دهبی
به (ر) يا به (غ) پاتال؛ ئازملي وهک مهر و بز
و گا؛ پاتاغ؛ پاتال؛ پرو پاتال. (حيوانات اهلی)
(۲) له کار کهوتوو؛ پيرو پاتال (پيرو پاتال).

پاتاغ؛ < پاتال.

پاتاک؛ < پاتال.

پاتان: [ناو] جه ماوه ريکی سپی پيستی
نيشته جيی ئەفغانستان و پاکستان. (پاتان)

پاتاوه: [ناو] (۱) پوو پيچ؛ موو پيچ؛ مووچ پيچ.
(موچ پيچ (۲) کاله. (پاتاوه)

پاترو تـک: (۱) [ئاوه لئاو] رزيو.

(پوسیده)(۲) [ناو] پـرزوـل؛ نيتول؛ بزگور.
(رشته باريک پارچه کهنه)

پاتلاغ: [ناو] باتلاغ؛ زهوينی زونگ و شله قور؛
زه لکاو؛ زونگاو. (باتلاق)

پاتن: پات؛ هه وير؛ هه وير پاتن؛ هه وير پيژان؛
هه وير پانکرده وه و له بيچمی نان
دروستکردن؛ (ب) نان کردن. نان پيژان.
(خمير را بشکل چونه درآوردن)

پاتور پاتور: [ئاوه لئاو] (۱) پترو پترو؛ پيشال-
پيشال؛ پـرزوـل پـرزوـل. (تکه تکه)(۲) شر و
کون کون و له کار کهوتوو. (سوراخ سوراخ)
پاتوره: [ناو] دهنگی به فر؛ کولووی به فر؛
(دانه برف)

پاتوره: دیاری؛ خهلات؛ (سوقات؛ خلعت)
پاتوس: [ناو] پاتوز؛ کومباين؛ مه کينه ی
دروينه. (کمباين)

پاتوق: [ناو] جيگای رابواردنی کاتی پشوودان
و بيکاری؛ پاتوقی من مهيدانی هه لويه هه
وهخت پيت خوش بوو لهوی ده مبینی؛ مه کو
(پاتوق)

پاتولی: [ناو] پاتول؛ دهمه قوپان. (تنبان)
پاتووک: [ئاوه لئاو] پتروکاو؛ پرتووکاو؛
شر و کوئه. (پوسیده)
پاتەروخ؛ < پاتال.
پاتەروک؛ پاتال.

پاتی: (۱) چيشتی له ناو پاتيدا کولاو؛ کولاو؛
نيوه سووت. (آماده شده در پاتیل)(۲) له گهل
قاتيدا دی، قاتی پاتی؛ تيکه ل پيکه ل. (قاتی
پاتی)

پاتیل: (۱) [ناو] مه نجه لی گچکه؛ تيانه ی

چکوله (دیگ کوچک) (۲) [ناو] سوئنه ی دار؛
جیگای پات شیلان؛ جیگای ههویر شیلان.
(پاتیل خمیر) (۳) [ناو] زور مهست؛
ره شه مهست؛ قه ره مهست. (سیاه مست)

پاتیل بوون؛ سیاه مست بوون؛ زور سهر
خوش بوون؛ قه ره مهست بوون و ناگا له
خونه مان. (پاتیل بودن)

پاتیلوک؛ [ناو] گوشتی پاتی؛ که بابی پل.
(کباب)

پاتینان؛ که و تنه ناوکاری؛ تیوه تلیان له کاری؛
زیاتر بوکاری خراب دهوتری. تیکه وتوووه؛
پای تیناوه. (افتادن توی کاری)

پاجا؛ یه کسه؛ یه کجاری؛ تیکم؛ به جاری.
(یکجا)

پاجور بوون؛ [چاوگه، ت] له راده ی پیوستدا
حه ریفی یاری هه بوون. (پا
جور بودن)

پاجور کردن؛ [چاوگه، ت] پهیدا کردنی هه ریفی
یاری له راده ی پیوستدا. (پا جور کردن)
پاجووت کردن؛ [چاوگه، ت] پا چه سپاندن
(چه سپ لیدان) ی پله ی خوارتر بو پله ی بانتر
له سهر بازی (عه سکه ری) دا؛ (ب) مردن.
(پاچسپاندن؛ کنایه از مردن)

پاجه؛ [ناو] (۱) باجه؛ پهنجیره؛ پهنجهره.
(پنجره) (۲) ده ربیجه ی چکوله ی پسووله
فروشتن له سینه ما. (۳) دوکانچه؛ بوئکه.
(باجه)

پاجه چی؛ پهنجیره ساز. (پنجره ساز)
پاجی؛ [ناو] جی پا؛ پاجی؛ شوین پی؛ هچه.
(جای پا)

پاچرا؛ (۱) [ناو] [ناو] (ب) مروقی زور
کورت بهال. چله نوک؛ باوه عه مره؛ باوه قووره ت.
(کوتوله) (۲) [ناو] پاره ییک که قومار باز به
ساحیبی قومار خانه ی دهدا. (شتیل)

پاچه زان؛ پاچقان؛ وه رگپ. (مترجم)
پاچک؛ [ناو] (۱) پی؛ پا؛ قاچ؛ قول؛ لینگ.
(پالنگ) (۲) په روی لهت و شر؛ په روی
دهستگره؛ دهستگره ی ناشه ز خانه.
(دستگیره آشپز خانه) (۳) پاچکه؛ پایه ی چرپا و
کورسی. (پایه)

پاچکه؛ (۱) له بن رانه وه هه تاپه نجه ی-
پی. (از بیخ ران تاپه نجه ی پا) (۲) پایه ی کورسی و
چرپا و قه ره ویله. (پایه میز) (۳) دهره لینگ.
(پاچه)

پاچکه به ده مابردن؛ وه ک قولاپه بردن به ده-
ما؛ لی توو ره بوون به شیشه شیت و شاتوشووته-
وه، شو به اندن به سهگ. (پاچه کسی
را گاز گرفتن)

پاچکه هه لمالیاگ؛ [ناو] [ناو] دهره لینگ هه-
لما لراو؛ (ب) بی حه یا و پروو دامالراو. (پاچه
ورمالیده)

پاچه به نند؛ [ناو] (۱) دهره لینگ به نند؛ پاچکه-
به نند؛ (۲) به نی دهره لینگ پی به ستن. (پاچه بند)
پاچه سپاندن؛ [چاوگه، ت] چه سپ لیدان و
سلاوی سهر باز و عه سکه ر بو بالآ دهست.
(پاچسپاندن)

پاچین؛ (۱) [پاشگر] قرتاندن؛ هه لپاچین،
داپاچین. (پسوند چیدن) (۲) [ناو] نه وه لین
چینی خواره وه ی دیوار. (پاچین دیوار) (۳) [ناو]
لیوار و دامینی خواره وه ی کراسی ژنانه.

(پاچین)

پاچینه‌وه: (هه‌ل پاچین و برینه‌وه‌ی خوری له
ناژهل)؛ برینه‌وه (پشم چینی)

پاخ: [ناو] ترس؛ سام؛ باک؛ هه‌راس. (ترس؛
بیم)

پاخاف: [ئاوه‌لناو] گوێقولاخ و ترساو؛ له
سه‌ره‌ه‌ست؛ به‌ترسه‌وه. (گوش بزنگ و
بیمناک)

پاخاو‌کردنه‌وه: [چاوگه‌ت] په‌وتی‌پویشتن
هی‌واش‌کردنه‌وه. (آرام‌تر راه‌رفتن)

پاخستن: [چاوگه‌ت] له‌پاکه‌وتن؛ هی‌زی
پویشتن لی‌په‌رمان به‌هوی‌نازار و هیلاکی زۆره-
وه؛ (ب) حاله‌تی‌نه‌خوشی‌که‌نه‌تووانی‌هه-
ل‌سێته‌سه‌ریا. (ازیا‌افتادن)

پاخلیس‌کان: [چاوگه‌ت] (١) پاخزان.
(غزیدن) (٢) (ب) تووشی هه‌له و لا‌پی‌بوون.
(اشتباه‌کردن)

پاخواردن: [چاوگه‌ت] (ب) کار‌کردنی
زیر‌پاخه‌ر، وه‌ک مافوو‌ره، زیاتر بو‌کۆن‌بوون و
هه‌نارد، (ده‌رکزه) کردن وانا ناردن بو‌ولاتی
ده‌روه‌بو‌فروش (هه‌لبه‌ت له‌به‌ر نه‌وه
مالیاتی شتی کار‌کرده‌که‌متره). (پا‌خوردن)

پاخو‌پ: [ناو] پاشاخو‌پ (پاش‌ئاخو‌پ). چیلکه و
چه‌وی‌لی به‌رماوه‌ی له‌وه‌پ له‌ئاخو‌پدا.
(پسمانده‌خور)

پاخمند: [ناو] یاکمند؛ یاقووت. (یاقوت)

پاداشت خراوی: [ناو] (١) سزا؛ قه‌ره‌بووی
ئاکاری خراپه‌کردنه‌وه؛ خراو هاتنه‌پ‌ری. (٢)
هه‌روا پاداش خاسی؛ چاکه‌هاتنه‌پ‌ری و
قه‌ره‌بووی چاکی‌کردنه‌وه. (پاداش‌بدی و

(خوبی)

پاداف: [ناو] (١) پاداو؛ ته‌پکه؛ داو مووسک.
(دام) (٢) که‌وی بنه‌ک‌بک داخل
کمی‌نگاه‌شکار)

پادان: [چاوگه‌ت] پاکه‌وتن؛ هه‌ل‌په‌خسین؛
لوان؛ نه‌گه‌ر پابدا بو‌م به‌هاردیم؛ وانا نه‌گر بو‌م
بلوی به‌هاردیم. (پا‌افتادن)

پادای: [چاوگه‌ت] پالیدن؛ پا له‌کیفی
که‌رماشین (بایسیکل) وه‌ردان؛ رکیف لیدن
له‌سواری اسبدا؛ پا جوولانه‌وه له‌مه‌له‌دا. (پا
زدن)

پادزه: [بهنه‌د] پی‌دزه؛ بی‌ده‌نگ هه‌نگاو
هه‌ل‌گرتن؛ بی‌چرپه‌پویشتن. (پاو‌چین)

پادگان: فقه: [ناو] یاگه‌ی‌سپا؛ سه‌رباز‌خانه؛
شوینی فیربوونی کاری عه‌سکه‌ری؛ جیگای
ژیانی سه‌رباز‌گه‌ل. (پادگان)

پاده‌ره‌وا: [ئاوه‌لناو] (ب) کاری‌که
ده‌رته‌نجامی دیارنییه‌دروست‌ببی‌یاخه‌یر،
موعامه‌له‌که‌مان بو‌ی‌هیه‌پیک‌نه‌یی‌ت
هیشتا پا ده‌ره‌ه‌ویه؛ ته‌قوله‌قه. (پاده‌روا)

پاده‌ری: فقه: [ناو] رایه‌خیکه‌له‌به‌ر درگای
ژوو‌ری‌پاده‌خری. (پا‌دری)
پاده‌م: [ناو] ده‌مه‌ی‌ئاسنگه‌ری.

(دمه‌آهنگری)

پا‌پابلوم: [ناو] جو‌ریک‌ده‌مانچه‌یه‌(پا‌پابلوم)
پارازو: پاریزه‌ر و ئیش‌کچی؛ چاو‌ه‌دیر.
(نگهبان)

پاراستن: [چاوگه‌ت] چاو‌ه‌دیری؛ مه‌لاحه‌زه‌کردن
و به‌زه‌یی‌پهااتن له‌لیدن‌دا، ده‌ست‌پاراستن
وانا په‌چاو‌گرتنی ده‌ست و پی‌شکان یا

کوږېږوون له کاتي دارکاری و کوله ک
لېدندا. (در نظر گرفتن و پر هيز کردن)
پاراف: فرد؛ فند [ناو] پيش واژوو؛ پيش نيمزا؛
نيمزای پيش نووس . (پاراف)
پارافين: [ناو] جوړيک ږون که له نهوت به
دهستدۍ له قديمه دياندا له سهر و قز بو
جواني؛ دوو جوړه (تراو و هق) (پارافين)
پاراگراف: فرد؛ فند [ناو] بهشي له نووسراوه
که له بابتهۍ ددوی و به دهستپيکي
ديپيکي تر بابت ده گوږي و له بهشي پيشوو
دادمېرېت. (پاراگراف)
پارالېل: [ناو] که رهسته بيکي وهرزشي
ژيمناستيکه که له دوو ميله پيکهاتووه که له
راستي په کدان و هه رکام به دوو پايه له سهر
عهرز دابه ستراون (پارالل)
پاراندن: ^۱ ^۲ ^۳ ^۴ ^۵ ^۶ ^۷ ^۸ ^۹ ^{۱۰} ^{۱۱} ^{۱۲} ^{۱۳} ^{۱۴} ^{۱۵} ^{۱۶} ^{۱۷} ^{۱۸} ^{۱۹} ^{۲۰} ^{۲۱} ^{۲۲} ^{۲۳} ^{۲۴} ^{۲۵} ^{۲۶} ^{۲۷} ^{۲۸} ^{۲۹} ^{۳۰} ^{۳۱} ^{۳۲} ^{۳۳} ^{۳۴} ^{۳۵} ^{۳۶} ^{۳۷} ^{۳۸} ^{۳۹} ^{۴۰} ^{۴۱} ^{۴۲} ^{۴۳} ^{۴۴} ^{۴۵} ^{۴۶} ^{۴۷} ^{۴۸} ^{۴۹} ^{۵۰} ^{۵۱} ^{۵۲} ^{۵۳} ^{۵۴} ^{۵۵} ^{۵۶} ^{۵۷} ^{۵۸} ^{۵۹} ^{۶۰} ^{۶۱} ^{۶۲} ^{۶۳} ^{۶۴} ^{۶۵} ^{۶۶} ^{۶۷} ^{۶۸} ^{۶۹} ^{۷۰} ^{۷۱} ^{۷۲} ^{۷۳} ^{۷۴} ^{۷۵} ^{۷۶} ^{۷۷} ^{۷۸} ^{۷۹} ^{۸۰} ^{۸۱} ^{۸۲} ^{۸۳} ^{۸۴} ^{۸۵} ^{۸۶} ^{۸۷} ^{۸۸} ^{۸۹} ^{۹۰} ^{۹۱} ^{۹۲} ^{۹۳} ^{۹۴} ^{۹۵} ^{۹۶} ^{۹۷} ^{۹۸} ^{۹۹} ^{۱۰۰} ^{۱۰۱} ^{۱۰۲} ^{۱۰۳} ^{۱۰۴} ^{۱۰۵} ^{۱۰۶} ^{۱۰۷} ^{۱۰۸} ^{۱۰۹} ^{۱۱۰} ^{۱۱۱} ^{۱۱۲} ^{۱۱۳} ^{۱۱۴} ^{۱۱۵} ^{۱۱۶} ^{۱۱۷} ^{۱۱۸} ^{۱۱۹} ^{۱۲۰} ^{۱۲۱} ^{۱۲۲} ^{۱۲۳} ^{۱۲۴} ^{۱۲۵} ^{۱۲۶} ^{۱۲۷} ^{۱۲۸} ^{۱۲۹} ^{۱۳۰} ^{۱۳۱} ^{۱۳۲} ^{۱۳۳} ^{۱۳۴} ^{۱۳۵} ^{۱۳۶} ^{۱۳۷} ^{۱۳۸} ^{۱۳۹} ^{۱۴۰} ^{۱۴۱} ^{۱۴۲} ^{۱۴۳} ^{۱۴۴} ^{۱۴۵} ^{۱۴۶} ^{۱۴۷} ^{۱۴۸} ^{۱۴۹} ^{۱۵۰} ^{۱۵۱} ^{۱۵۲} ^{۱۵۳} ^{۱۵۴} ^{۱۵۵} ^{۱۵۶} ^{۱۵۷} ^{۱۵۸} ^{۱۵۹} ^{۱۶۰} ^{۱۶۱} ^{۱۶۲} ^{۱۶۳} ^{۱۶۴} ^{۱۶۵} ^{۱۶۶} ^{۱۶۷} ^{۱۶۸} ^{۱۶۹} ^{۱۷۰} ^{۱۷۱} ^{۱۷۲} ^{۱۷۳} ^{۱۷۴} ^{۱۷۵} ^{۱۷۶} ^{۱۷۷} ^{۱۷۸} ^{۱۷۹} ^{۱۸۰} ^{۱۸۱} ^{۱۸۲} ^{۱۸۳} ^{۱۸۴} ^{۱۸۵} ^{۱۸۶} ^{۱۸۷} ^{۱۸۸} ^{۱۸۹} ^{۱۹۰} ^{۱۹۱} ^{۱۹۲} ^{۱۹۳} ^{۱۹۴} ^{۱۹۵} ^{۱۹۶} ^{۱۹۷} ^{۱۹۸} ^{۱۹۹} ^{۲۰۰} ^{۲۰۱} ^{۲۰۲} ^{۲۰۳} ^{۲۰۴} ^{۲۰۵} ^{۲۰۶} ^{۲۰۷} ^{۲۰۸} ^{۲۰۹} ^{۲۱۰} ^{۲۱۱} ^{۲۱۲} ^{۲۱۳} ^{۲۱۴} ^{۲۱۵} ^{۲۱۶} ^{۲۱۷} ^{۲۱۸} ^{۲۱۹} ^{۲۲۰} ^{۲۲۱} ^{۲۲۲} ^{۲۲۳} ^{۲۲۴} ^{۲۲۵} ^{۲۲۶} ^{۲۲۷} ^{۲۲۸} ^{۲۲۹} ^{۲۳۰} ^{۲۳۱} ^{۲۳۲} ^{۲۳۳} ^{۲۳۴} ^{۲۳۵} ^{۲۳۶} ^{۲۳۷} ^{۲۳۸} ^{۲۳۹} ^{۲۴۰} ^{۲۴۱} ^{۲۴۲} ^{۲۴۳} ^{۲۴۴} ^{۲۴۵} ^{۲۴۶} ^{۲۴۷} ^{۲۴۸} ^{۲۴۹} ^{۲۵۰} ^{۲۵۱} ^{۲۵۲} ^{۲۵۳} ^{۲۵۴} ^{۲۵۵} ^{۲۵۶} ^{۲۵۷} ^{۲۵۸} ^{۲۵۹} ^{۲۶۰} ^{۲۶۱} ^{۲۶۲} ^{۲۶۳} ^{۲۶۴} ^{۲۶۵} ^{۲۶۶} ^{۲۶۷} ^{۲۶۸} ^{۲۶۹} ^{۲۷۰} ^{۲۷۱} ^{۲۷۲} ^{۲۷۳} ^{۲۷۴} ^{۲۷۵} ^{۲۷۶} ^{۲۷۷} ^{۲۷۸} ^{۲۷۹} ^{۲۸۰} ^{۲۸۱} ^{۲۸۲} ^{۲۸۳} ^{۲۸۴} ^{۲۸۵} ^{۲۸۶} ^{۲۸۷} ^{۲۸۸} ^{۲۸۹} ^{۲۹۰} ^{۲۹۱} ^{۲۹۲} ^{۲۹۳} ^{۲۹۴} ^{۲۹۵} ^{۲۹۶} ^{۲۹۷} ^{۲۹۸} ^{۲۹۹} ^{۳۰۰} ^{۳۰۱} ^{۳۰۲} ^{۳۰۳} ^{۳۰۴} ^{۳۰۵} ^{۳۰۶} ^{۳۰۷} ^{۳۰۸} ^{۳۰۹} ^{۳۱۰} ^{۳۱۱} ^{۳۱۲} ^{۳۱۳} ^{۳۱۴} ^{۳۱۵} ^{۳۱۶} ^{۳۱۷} ^{۳۱۸} ^{۳۱۹} ^{۳۲۰} ^{۳۲۱} ^{۳۲۲} ^{۳۲۳} ^{۳۲۴} ^{۳۲۵} ^{۳۲۶} ^{۳۲۷} ^{۳۲۸} ^{۳۲۹} ^{۳۳۰} ^{۳۳۱} ^{۳۳۲} ^{۳۳۳} ^{۳۳۴} ^{۳۳۵} ^{۳۳۶} ^{۳۳۷} ^{۳۳۸} ^{۳۳۹} ^{۳۴۰} ^{۳۴۱} ^{۳۴۲} ^{۳۴۳} ^{۳۴۴} ^{۳۴۵} ^{۳۴۶} ^{۳۴۷} ^{۳۴۸} ^{۳۴۹} ^{۳۵۰} ^{۳۵۱} ^{۳۵۲} ^{۳۵۳} ^{۳۵۴} ^{۳۵۵} ^{۳۵۶} ^{۳۵۷} ^{۳۵۸} ^{۳۵۹} ^{۳۶۰} ^{۳۶۱} ^{۳۶۲} ^{۳۶۳} ^{۳۶۴} ^{۳۶۵} ^{۳۶۶} ^{۳۶۷} ^{۳۶۸} ^{۳۶۹} ^{۳۷۰} ^{۳۷۱} ^{۳۷۲} ^{۳۷۳} ^{۳۷۴} ^{۳۷۵} ^{۳۷۶} ^{۳۷۷} ^{۳۷۸} ^{۳۷۹} ^{۳۸۰} ^{۳۸۱} ^{۳۸۲} ^{۳۸۳} ^{۳۸۴} ^{۳۸۵} ^{۳۸۶} ^{۳۸۷} ^{۳۸۸} ^{۳۸۹} ^{۳۹۰} ^{۳۹۱} ^{۳۹۲} ^{۳۹۳} ^{۳۹۴} ^{۳۹۵} ^{۳۹۶} ^{۳۹۷} ^{۳۹۸} ^{۳۹۹} ^{۴۰۰} ^{۴۰۱} ^{۴۰۲} ^{۴۰۳} ^{۴۰۴} ^{۴۰۵} ^{۴۰۶} ^{۴۰۷} ^{۴۰۸} ^{۴۰۹} ^{۴۱۰} ^{۴۱۱} ^{۴۱۲} ^{۴۱۳} ^{۴۱۴} ^{۴۱۵} ^{۴۱۶} ^{۴۱۷} ^{۴۱۸} ^{۴۱۹} ^{۴۲۰} ^{۴۲۱} ^{۴۲۲} ^{۴۲۳} ^{۴۲۴} ^{۴۲۵} ^{۴۲۶} ^{۴۲۷} ^{۴۲۸} ^{۴۲۹} ^{۴۳۰} ^{۴۳۱} ^{۴۳۲} ^{۴۳۳} ^{۴۳۴} ^{۴۳۵} ^{۴۳۶} ^{۴۳۷} ^{۴۳۸} ^{۴۳۹} ^{۴۴۰} ^{۴۴۱} ^{۴۴۲} ^{۴۴۳} ^{۴۴۴} ^{۴۴۵} ^{۴۴۶} ^{۴۴۷} ^{۴۴۸} ^{۴۴۹} ^{۴۵۰} ^{۴۵۱} ^{۴۵۲} ^{۴۵۳} ^{۴۵۴} ^{۴۵۵} ^{۴۵۶} ^{۴۵۷} ^{۴۵۸} ^{۴۵۹} ^{۴۶۰} ^{۴۶۱} ^{۴۶۲} ^{۴۶۳} ^{۴۶۴} ^{۴۶۵} ^{۴۶۶} ^{۴۶۷} ^{۴۶۸} ^{۴۶۹} ^{۴۷۰} ^{۴۷۱} ^{۴۷۲} ^{۴۷۳} ^{۴۷۴} ^{۴۷۵} ^{۴۷۶} ^{۴۷۷} ^{۴۷۸} ^{۴۷۹} ^{۴۸۰} ^{۴۸۱} ^{۴۸۲} ^{۴۸۳} ^{۴۸۴} ^{۴۸۵} ^{۴۸۶} ^{۴۸۷} ^{۴۸۸} ^{۴۸۹} ^{۴۹۰} ^{۴۹۱} ^{۴۹۲} ^{۴۹۳} ^{۴۹۴} ^{۴۹۵} ^{۴۹۶} ^{۴۹۷} ^{۴۹۸} ^{۴۹۹} ^{۵۰۰} ^{۵۰۱} ^{۵۰۲} ^{۵۰۳} ^{۵۰۴} ^{۵۰۵} ^{۵۰۶} ^{۵۰۷} ^{۵۰۸} ^{۵۰۹} ^{۵۱۰} ^{۵۱۱} ^{۵۱۲} ^{۵۱۳} ^{۵۱۴} ^{۵۱۵} ^{۵۱۶} ^{۵۱۷} ^{۵۱۸} ^{۵۱۹} ^{۵۲۰} ^{۵۲۱} ^{۵۲۲} ^{۵۲۳} ^{۵۲۴} ^{۵۲۵} ^{۵۲۶} ^{۵۲۷} ^{۵۲۸} ^{۵۲۹} ^{۵۳۰} ^{۵۳۱} ^{۵۳۲} ^{۵۳۳} ^{۵۳۴} ^{۵۳۵} ^{۵۳۶} ^{۵۳۷} ^{۵۳۸} ^{۵۳۹} ^{۵۴۰} ^{۵۴۱} ^{۵۴۲} ^{۵۴۳} ^{۵۴۴} ^{۵۴۵} ^{۵۴۶} ^{۵۴۷} ^{۵۴۸} ^{۵۴۹} ^{۵۵۰} ^{۵۵۱} ^{۵۵۲} ^{۵۵۳} ^{۵۵۴} ^{۵۵۵} ^{۵۵۶} ^{۵۵۷} ^{۵۵۸} ^{۵۵۹} ^{۵۶۰} ^{۵۶۱} ^{۵۶۲} ^{۵۶۳} ^{۵۶۴} ^{۵۶۵} ^{۵۶۶} ^{۵۶۷} ^{۵۶۸} ^{۵۶۹} ^{۵۷۰} ^{۵۷۱} ^{۵۷۲} ^{۵۷۳} ^{۵۷۴} ^{۵۷۵} ^{۵۷۶} ^{۵۷۷} ^{۵۷۸} ^{۵۷۹} ^{۵۸۰} ^{۵۸۱} ^{۵۸۲} ^{۵۸۳} ^{۵۸۴} ^{۵۸۵} ^{۵۸۶} ^{۵۸۷} ^{۵۸۸} ^{۵۸۹} ^{۵۹۰} ^{۵۹۱} ^{۵۹۲} ^{۵۹۳} ^{۵۹۴} ^{۵۹۵} ^{۵۹۶} ^{۵۹۷} ^{۵۹۸} ^{۵۹۹} ^{۶۰۰} ^{۶۰۱} ^{۶۰۲} ^{۶۰۳} ^{۶۰۴} ^{۶۰۵} ^{۶۰۶} ^{۶۰۷} ^{۶۰۸} ^{۶۰۹} ^{۶۱۰} ^{۶۱۱} ^{۶۱۲} ^{۶۱۳} ^{۶۱۴} ^{۶۱۵} ^{۶۱۶} ^{۶۱۷} ^{۶۱۸} ^{۶۱۹} ^{۶۲۰} ^{۶۲۱} ^{۶۲۲} ^{۶۲۳} ^{۶۲۴} ^{۶۲۵} ^{۶۲۶} ^{۶۲۷} ^{۶۲۸} ^{۶۲۹} ^{۶۳۰} ^{۶۳۱} ^{۶۳۲} ^{۶۳۳} ^{۶۳۴} ^{۶۳۵} ^{۶۳۶} ^{۶۳۷} ^{۶۳۸} ^{۶۳۹} ^{۶۴۰} ^{۶۴۱} ^{۶۴۲} ^{۶۴۳} ^{۶۴۴} ^{۶۴۵} ^{۶۴۶} ^{۶۴۷} ^{۶۴۸} ^{۶۴۹} ^{۶۵۰} ^{۶۵۱} ^{۶۵۲} ^{۶۵۳} ^{۶۵۴} ^{۶۵۵} ^{۶۵۶} ^{۶۵۷} ^{۶۵۸} ^{۶۵۹} ^{۶۶۰} ^{۶۶۱} ^{۶۶۲} ^{۶۶۳} ^{۶۶۴} ^{۶۶۵} ^{۶۶۶} ^{۶۶۷} ^{۶۶۸} ^{۶۶۹} ^{۶۷۰} ^{۶۷۱} ^{۶۷۲} ^{۶۷۳} ^{۶۷۴} ^{۶۷۵} ^{۶۷۶} ^{۶۷۷} ^{۶۷۸} ^{۶۷۹} ^{۶۸۰} ^{۶۸۱} ^{۶۸۲} ^{۶۸۳} ^{۶۸۴} ^{۶۸۵} ^{۶۸۶} ^{۶۸۷} ^{۶۸۸} ^{۶۸۹} ^{۶۹۰} ^{۶۹۱} ^{۶۹۲} ^{۶۹۳} ^{۶۹۴} ^{۶۹۵} ^{۶۹۶} ^{۶۹۷} ^{۶۹۸} ^{۶۹۹} ^{۷۰۰} ^{۷۰۱} ^{۷۰۲} ^{۷۰۳} ^{۷۰۴} ^{۷۰۵} ^{۷۰۶} ^{۷۰۷} ^{۷۰۸} ^{۷۰۹} ^{۷۱۰} ^{۷۱۱} ^{۷۱۲} ^{۷۱۳} ^{۷۱۴} ^{۷۱۵} ^{۷۱۶} ^{۷۱۷} ^{۷۱۸} ^{۷۱۹} ^{۷۲۰} ^{۷۲۱} ^{۷۲۲} ^{۷۲۳} ^{۷۲۴} ^{۷۲۵} ^{۷۲۶} ^{۷۲۷} ^{۷۲۸} ^{۷۲۹} ^{۷۳۰} ^{۷۳۱} ^{۷۳۲} ^{۷۳۳} ^{۷۳۴} ^{۷۳۵} ^{۷۳۶} ^{۷۳۷} ^{۷۳۸} ^{۷۳۹} ^{۷۴۰} ^{۷۴۱} ^{۷۴۲} ^{۷۴۳} ^{۷۴۴} ^{۷۴۵} ^{۷۴۶} ^{۷۴۷} ^{۷۴۸} ^{۷۴۹} ^{۷۵۰} ^{۷۵۱} ^{۷۵۲} ^{۷۵۳} ^{۷۵۴} ^{۷۵۵} ^{۷۵۶} ^{۷۵۷} ^{۷۵۸} ^{۷۵۹} ^{۷۶۰} ^{۷۶۱} ^{۷۶۲} ^{۷۶۳} ^{۷۶۴} ^{۷۶۵} ^{۷۶۶} ^{۷۶۷} ^{۷۶۸} ^{۷۶۹} ^{۷۷۰} ^{۷۷۱} ^{۷۷۲} ^{۷۷۳} ^{۷۷۴} ^{۷۷۵} ^{۷۷۶} ^{۷۷۷} ^{۷۷۸} ^{۷۷۹} ^{۷۸۰} ^{۷۸۱} ^{۷۸۲} ^{۷۸۳} ^{۷۸۴} ^{۷۸۵} ^{۷۸۶} ^{۷۸۷} ^{۷۸۸} ^{۷۸۹} ^{۷۹۰} ^{۷۹۱} ^{۷۹۲} ^{۷۹۳} ^{۷۹۴} ^{۷۹۵} ^{۷۹۶} ^{۷۹۷} ^{۷۹۸} ^{۷۹۹} ^{۸۰۰} ^{۸۰۱} ^{۸۰۲} ^{۸۰۳} ^{۸۰۴} ^{۸۰۵} ^{۸۰۶} ^{۸۰۷} ^{۸۰۸} ^{۸۰۹} ^{۸۱۰} ^{۸۱۱} ^{۸۱۲} ^{۸۱۳} ^{۸۱۴} ^{۸۱۵} ^{۸۱۶} ^{۸۱۷} ^{۸۱۸} ^{۸۱۹} ^{۸۲۰} ^{۸۲۱} ^{۸۲۲} ^{۸۲۳} ^{۸۲۴} ^{۸۲۵} ^{۸۲۶} ^{۸۲۷} ^{۸۲۸} ^{۸۲۹} ^{۸۳۰} ^{۸۳۱} ^{۸۳۲} ^{۸۳۳} ^{۸۳۴} ^{۸۳۵} ^{۸۳۶} ^{۸۳۷} ^{۸۳۸} ^{۸۳۹} ^{۸۴۰} ^{۸۴۱} ^{۸۴۲} ^{۸۴۳} ^{۸۴۴} ^{۸۴۵} ^{۸۴۶} ^{۸۴۷} ^{۸۴۸} ^{۸۴۹} ^{۸۵۰} ^{۸۵۱} ^{۸۵۲} ^{۸۵۳} ^{۸۵۴} ^{۸۵۵} ^{۸۵۶} ^{۸۵۷} ^{۸۵۸} ^{۸۵۹} ^{۸۶۰} ^{۸۶۱} ^{۸۶۲} ^{۸۶۳} ^{۸۶۴} ^{۸۶۵} ^{۸۶۶} ^{۸۶۷} ^{۸۶۸} ^{۸۶۹} ^{۸۷۰} ^{۸۷۱} ^{۸۷۲} ^{۸۷۳} ^{۸۷۴} ^{۸۷۵} ^{۸۷۶} ^{۸۷۷} ^{۸۷۸} ^{۸۷۹} ^{۸۸۰} ^{۸۸۱} ^{۸۸۲} ^{۸۸۳} ^{۸۸۴} ^{۸۸۵} ^{۸۸۶} ^{۸۸۷} ^{۸۸۸} ^{۸۸۹} ^{۸۹۰} ^{۸۹۱} ^{۸۹۲} ^{۸۹۳} ^{۸۹۴} ^{۸۹۵} ^{۸۹۶} ^{۸۹۷} ^{۸۹۸} ^{۸۹۹} ^{۹۰۰} ^{۹۰۱} ^{۹۰۲} ^{۹۰۳} ^{۹۰۴} ^{۹۰۵} ^{۹۰۶} ^{۹۰۷} ^{۹۰۸} ^{۹۰۹} ^{۹۱۰} ^{۹۱۱} ^{۹۱۲} ^{۹۱۳} ^{۹۱۴} ^{۹۱۵} ^{۹۱۶} ^{۹۱۷} ^{۹۱۸} ^{۹۱۹} ^{۹۲۰} ^{۹۲۱} ^{۹۲۲} ^{۹۲۳} ^{۹۲۴} ^{۹۲۵} ^{۹۲۶} ^{۹۲۷} ^{۹۲۸} ^{۹۲۹} ^{۹۳۰} ^{۹۳۱} ^{۹۳۲} ^{۹۳۳} ^{۹۳۴} ^{۹۳۵} ^{۹۳۶} ^{۹۳۷} ^{۹۳۸} ^{۹۳۹} ^{۹۴۰} ^{۹۴۱} ^{۹۴۲} ^{۹۴۳} ^{۹۴۴} ^{۹۴۵} ^{۹۴۶} ^{۹۴۷} ^{۹۴۸} ^{۹۴۹} ^{۹۵۰} ^{۹۵۱} ^{۹۵۲} ^{۹۵۳} ^{۹۵۴} ^{۹۵۵} ^{۹۵۶} ^{۹۵۷} ^{۹۵۸} ^{۹۵۹} ^{۹۶۰} ^{۹۶۱} ^{۹۶۲} ^{۹۶۳} ^{۹۶۴} ^{۹۶۵} ^{۹۶۶} ^{۹۶۷} ^{۹۶۸} ^{۹۶۹} ^{۹۷۰} ^{۹۷۱} ^{۹۷۲} ^{۹۷۳} ^{۹۷۴} ^{۹۷۵} ^{۹۷۶} ^{۹۷۷} ^{۹۷۸} ^{۹۷۹} ^{۹۸۰} ^{۹۸۱} ^{۹۸۲} ^{۹۸۳} ^{۹۸۴} ^{۹۸۵} ^{۹۸۶} ^{۹۸۷} ^{۹۸۸} ^{۹۸۹} ^{۹۹۰} ^{۹۹۱} ^{۹۹۲} ^{۹۹۳} ^{۹۹۴} ^{۹۹۵} ^{۹۹۶} ^{۹۹۷} ^{۹۹۸} ^{۹۹۹} ^{۱۰۰۰} ^{۱۰۰۱} ^{۱۰۰۲} ^{۱۰۰۳} ^{۱۰۰۴} ^{۱۰۰۵} ^{۱۰۰۶} ^{۱۰۰۷} ^{۱۰۰۸} ^{۱۰۰۹} ^{۱۰۱۰} ^{۱۰۱۱} ^{۱۰۱۲} ^{۱۰۱۳} ^{۱۰۱۴} ^{۱۰۱۵} ^{۱۰۱۶} ^{۱۰۱۷} ^{۱۰}

پارسون: [ناو] پارزون؛ پالۆینه؛ پالۆ. (پالا؛ صافی پالونه)

پارسه‌نگ خسته‌پال: [چاوگه‌ت]
(ب) ناوینتکه و قسه‌ی سووک بو که سیک دروستکردن و دانه پال؛ ناو زپاندن له خورایی له قه‌می کریت خسته‌پال. (بکسی- نسبت‌بدادن)

پارسه‌نگ گرتنه‌وه: [چاوگه‌ت] قورسایی ده‌فری خالی دیاریکردن بو کیشانی هه‌ر شت که بکریته ناو ده‌فر و بکیشری؛ سه‌ر راستکردنی دوو تای ترازوو. (تعیین وزن- ظرف محتوی شیئ توزینی؛ پارسنگ)

پارسی: فند: [ئاوه‌لناو + ناو] (۱) خه‌لکی ولاتی پارس؛ زمانی پارسی یا فورسی. (۲) ئەندامانی هوژی پارس. (۳) زه‌رده‌شتیه‌گانی دانشتوووی هیند. (پارسی)

پارقه‌کرن: [چاوگه‌ت] به‌شکردن؛ قیسمه‌ت- کردن؛ دابه‌شکردن. (قسمت کردن)

پارک: فرد؛ فند: [ناو] (۱) سه‌یرانگای خاوه‌ن دار و دره‌خت و گول و زیاتر جیگای یاری کردنی مندالان به که‌ره‌سته‌گه‌لی که له سه‌یرانگا که‌دا دامه‌زراوه. (۲) شوینی پارگرتنی تاییه‌ت به سه‌یاره له شه‌قامدا؛ (ب) گاراجی سه‌یاره زیاتر له قاتی یه‌که‌م یا ژیر زویدا؛ به‌ده‌گه‌من له بینای گه‌وره‌دا له قاتی دووه‌هه‌م و یا زیاتر چی‌ده‌کری. (پارک)

پارکار: اند؛ فند: [ناو] ناوی جوړیک بالته‌ی کلّاو داری قه‌وی و دریزه؛ زیاتر تاییه‌ت به‌ئه- ندامه‌کانی عه‌سکه‌رییه. (پارکا)

پارک‌کردن: [چاوگه‌ت] (۱) فه‌نی فیڕ بوونی

پارگرتنی سه‌یاره له شو‌فیریدا. (۲) پارگرتنی سه‌یاره له شوینی دیاریکراودا. (پارک کردن)
پارکیت: فرد؛ فند: [ناو] چیوفه‌پرسی تاییه‌ت بو ناو مال که له ته‌خته و چیوی ناسک چی‌کراوه. (پارکیت)

پارکی جه‌نگه‌لی: [ناوت] (۱) لیم‌ه‌واری تاییه‌تی سه‌یرانگا. (۲) لیم‌ه‌واری پاوآن کراوه، (قورخ) بو ژبانی گیان له‌به‌رانی وه‌حشی و کیوی. (پارکی جنگلی)

پارکی‌شار: [ناوت] پارکی‌گشتی سه‌یرانگای- گشتی زیاتر له ناو شاره‌کاندا. (پارک شهر)
پارکی‌گشتی: پارکی‌شار. (پارک شهر)
پارکی‌موتوپی: [ناوت] شوینی له پادگاندا که که‌ره‌سته‌گه‌لی وه‌ک سه‌یاره و ده‌بابه‌ی لی پارک ده‌که‌ن. (پارک موتوری)

پارکی‌میلی: [ناوت] (۱) شوینی بو پاراستنی گیان له‌به‌رانی نایاب. (پارک‌میلی) (ب) پارکی‌شار. (پارک شهر)

پارگین: [ئاوه‌لناو] پیوندیدار به‌پاره‌که‌وه‌م. (پارینه)

پارلمان: فند؛ فرد؛ فند: [ناو] په‌رله‌مان شوینی کو بوونه‌وه‌ی نوینه‌ران بو کاری تاییه‌ت و ده‌ستووردانان. (پارلمان)

پارلمانی: [ئاوه‌لناو] په‌رله‌مانی؛ گریدراو به‌په‌رله‌مانه‌وه. (پارلمانی)

پاروا: بیستانی که دره‌نگ ده‌گا. (بوستان دیر رس)

پاروینکه: [ناو] جوگه‌له‌ی ده‌وری چیخ و چادر و خپوت بو به‌رگری له ناوی باران. (جوی- دورچادر)

پاروو: [ناو] (۱) بیل؛ بیللی داری؛ وهروره؛
 به فرمال. (پارو) (۲) سهول؛ چپوی گهمی به-
 ریوهردن؛ بیللی گهمی ئازووتن. (پارو)
 پاروو کیشان؛ <پاروولیدان.
 پاروگرتن؛ [چاوگه،ت] تیکه گرتن بو خواردن.
 (لقمه گرفتن)
 پاروولیدان؛ [چاوگه،ت] (۱) بیل لیدان؛ به بیل
 پاک کردنه وهی شوینی؛ بیل مال. (بیل زدن)
 (۲) به پاروو به فری سهربان خستنه خواره وه و
 سهربان مالین به وهروره. (برف روبی) (۳)
 گهمی ئازووتن به سهول؛ سهول لیدان. (پارو
 زدن)
 پارووی: [ناو] سهول؛ پارووی گهمی. (پارو)
 پاره خشت؛ [ناو] له ته خشت؛ تیکه ییک خشت؛
 خشتی شکاو؛ دهسته واژه ی به نناپییه،
 واتا؛ نیوه خشت. (پاره خشت)
 پاره خور؛ [ئاوه لئاو] به رتیل خور؛ له ئاو پستادا
 ههر بهو واتا هاتوو؛ (رشوه خور)
 پارهس: [ناو] (۱) بوار. (گذار) (۲) جیگای پی
 له قهراخ بیردا، وهک پلیکانی چووک بو پا
 دانان له سهر و خوار کردن له بیردا. (پله های
 دیوار چاه)
 پاره کردن؛ [چاوگه،ت] دراندن؛ هه لدرین؛
 دادپین؛ کو تکردن؛ له تکردن؛ بچراندن؛
 بچکراندن؛ (میره وحت زولفه وکه بابیش جه-
 رگی پاره ی نالییه) «تالی» (پاره کردن)
 پاره که: (۱) [ناو] سالی رابووردوو؛ له
 ئاو پستادا ههر (پاره که) هاتوو.
 (پار سال) (۲) [کاری ئه مری] بدرینه؛
 بدره؛ (جه رگم به خنجیر پاره که) (پاره کن) (۳)

[ناوی ناسکری] دراو که: درپاوه که. (آن پاره
 معلوم) (۴) [ناوی ناسکری] دراو که: پووله که.
 (آن پول، اسم معرفه)
 پارمگا: [ناو] پی میو؛ نهو داره که دهیدنه بهر
 تهرزی میو. (ستون نگاهدارنده تاک)
 پارهو: [ناو] پیاده رهو؛ که ناری شه قام تاییه ت
 بو پیاسه. (پیاده رو)
 پاریا: [ئاوه لئاو] خراب؛ که نهفت؛ کریت. (بد)
 پاریزتن: [چاوگه] پاراستن؛ چاوه دیری؛
 پارازتن. (نگهداری)
 پاریز کهر: [ئاوبک] نهوه ی که پاریز ده کا و
 خو دوور راده گری له ههر شت که به خراپی
 بزانی؛ خو بویر. (پرهیز کننده)
 پاریز که رده ی: [چاوگه،ت] پاریز کردن؛
 پاریز گاری. (حفاظت)
 پاری زل: [ئاوه لئاو] (۱) (ب) به رتیل خوری
 ته ماحکار؛ زالم. (رشوه خور ظالم) (۲) پارو زل؛
 تیکه قهوی (ب) زور خور. (لقمه بزرگ؛ شکمو)
 پاریف: [ناو] گوشتی برژاو. (گوشت برشته)
 پاریک؛ <پاروو.
 پارین: [ئاوه لئاو] پارگین؛ پیوه نندیدار به
 پاره که وه. (پارینه)
 پارینه: [ناو] پارونه؛ مریشکی دوو ساله. (مرغ-
 دو ساله)
 + پاز: [ئاوه لئاو] (ف. مشه) ناسک؛ نه رم و
 نیان. (نازک)
 پاژاچ: [ناو] (ف. مشه) داپیرک؛ ماما. (ماما)
 پاژار: [ناو] پاژار؛ دژی ژار؛ دژی ژه حر.
 (پادزهر)
 پازهن: [ناو] نیریه کیوی. (بز کوهی نر)

پاژمله: پاش مله؛ پشت سهر. (پشت سر)
 پاژنه: [ناو] (۱) به شی دوواوهی پا له زیر
 قولابه‌دا. (۲) نالچه؛ وه ک نالچهی کهوش. (۳)
 ریسمه؛ گریژنه؛ پاژنه‌ی درگا. (۴) ته‌خته‌ی
 زیره‌وی قوناخی تفهنگ. (پاشنه‌قنداق)
 پاژنه‌به‌رز: [ناوت] کهوشی نالچه‌به‌رز.
 (پاشنه‌بلند)
 پاژنه‌تیگرته‌وه: [چاوگه‌ت] گوپینی پاژنه‌ی
 کهوش. (تعویض پاشنه)
 پاژنه می‌شووله: [ناوت] کهوشی نالچه بووچک
 که تاییه‌ت به‌ژنانه. (کفش پاشنه‌کوچک)
 + پاژنه‌هه‌لکی‌شان: [چاوگه‌ت] (ب) قول
 هه‌لمالین و خو ته‌یارکردن و ناماده
 بوون. (پاشنه ورمالیدن)
 پاژنه‌ی درگا هه‌لکی‌شان: [چاوگه‌ت] درگا له
 ریسمه بردن. (ب) هاتی په‌یتا‌په‌تای
 که‌سیک. (پاشنه دراز جا در آوردن)
 پاژه: [ناو] سه‌روپیک. سه‌روپی. (کله‌پاچه)
 پاژه‌ر: [ناو] کوله‌که؛ نه‌ستون؛ ویستون؛ راگر.
 (ستون)
 پاژه‌په‌ش: [ناو] گه‌لای تازه دهره‌اتووی
 دارگویز. (اولین برگ‌از‌تزه‌ی درخت‌گردو
 درآمده)
 پاس: [ناو] (۱) خستی توپ بو‌هاوال له یاری
 توپی پا و باسکیت بال و والیبال و ههند بالدا.
 (۲) نیشک؛ کیشک. (۳) په‌تکردن و ته‌واوکردن
 و دهرچوون له نه‌زموونی ده‌رسی؛ نه‌ده‌بیی‌اتم
 پاسکرد. (۴) هیشتا چه‌که‌کم پاس نه‌کرده
 واتا پاره‌که‌یم نه‌خسته‌ته‌بانک. (۵)
 ناگادارکردن و وه‌پینی سه‌گ. (پاس)

+ پاسادان: [چاوگه‌ت] عافووکردن؛
 به‌خشین؛ لی‌ووردن؛ گوزه‌شتکردن؛
 چاوپوشیکردن؛ داپوشینی هه‌له و عه‌یبه
 (گذشت و چشم پوشی)
 + پاسار: [ناو] که‌سهر؛ خه‌م؛ خه‌فته؛ کولوکو.
 (غم و اندوه)
 پاساردان: کولی دل دهرکردن؛ غه‌شی دل
 دهرکردن؛ غه‌شی دل پشتن. (دق دل خالی
 کردن)
 پاساودان: پیشگری له به‌دناوی به‌پاکانه؛
 حولدان بو‌شاردنه‌وه‌ی تاوانی که‌سیک.
 (جلوگیری از بدنامی کسی)
 پاس‌دان: [چاوگه‌ت] (۱) کیشک دان.
 (پاسداری) (۲) خستی توپ له یاری توپیندا
 بو‌هاوال. (پاس دادن) (۳) شت یا که‌سیک
 له سهر خو دامالین و هه‌واله‌ی که‌سیکی
 ترکردن. (پاس دادن)
 پاستوپ: [ناو] لووی پاستوپ زانای فهره‌نسی
 که میکروبی پاپویر کرد و کاری میکروب
 کوژی (پاستوریزه‌کردن) به‌ناوی نه‌وه و هیه.
 (پاستور)
 پاستوریزه: فده‌فرد؛ اند؛ [ئاوه‌لناو] هه‌رماکی
 که میکروب (ه‌وورک) و باکتیریه‌کانی به
 شیوه‌ی پاستوپیزاسیون له به‌ین چوویی؛
 وه‌ک شیر ی پاستوپیزه. (پاستوریزه)
 پاستوپیزاسیون: فده‌فرد؛ [ناو] کاری له
 به‌ین بردنی (ه‌وورک و باکتیری)
 له‌خواردنه‌یه‌کاندا به‌شیوه‌ی گه‌رما پیدان بو
 ماوه‌ی دیاریکراو و تیکنیکی تاییه‌ت.
 (پاستوریزاسیون)

پاستیل: فرد؛ فذ [ناو] جوړیک ته باشیر به
ږمگ گهلی جوړاو جوړ که له وینه کیشیدا
که لکی لی و مرده گرن. (پاستیل)

پاست بوون: [چاوگه،ت] نهو قسم بیست
هه ردو پام سست بوو، نه ژنوم شکا؛ هیزی
پانه مان. (پا سست شدن).

پاسکاری: [ناو] له سهریه ک و په یتا په یتا
پاس به یه کدان له یاری توپی پادا.
(پاسکاری) (ب) نازاردانی که سیک له
نیداره ییکی حکومه تیدا و جیه جی نه کردنی
کاره که ی و ناردنی بولای هم و نهو.
(پاسکاری)

پاسکال: (۱) ناوی زانای ټینگلیسی که
دانه ری یاسای پاسکاله. (۲) یه که ی پیوره ی
ته وژم، به رانه به یه ک نیوتون له سهر
میکاییک (۳) یه کی له زمان گهلی پروگرام
نووسینی کامپیوټر. (پاسکال)

پاس کردن: [چاوگه،ت] (۱) حاله تی سه گی که
دوهه ری. (پاس کردن) (۲) توپ خستن بو
هاوال یاری یا پاسکردنی توپ بو سهر توپی
والیال بو نیسپه ک لیدان. (پاس دادن) (۳)
پاره ی چه ک له بانگ هاویشن بو بهرگری
له گه رانه وه ی چه ک. (پاس کردن) (۴) له
سهر خودامالین و به که سیکی دیکه حه واله
دان وه ک پاسکردن له م نیداره وه بو نهو
نیداره. (پاس کردن) (۵) وه پینی سه گ له
بیگانه. (پاس کردن)

پاسوور: [ناو] جوړیک یاری به په ری
په راتو. (پاسور)

پاسووکوون: [چاوگه،ت] ده لین له ده سټیکی

کاریکدا نه گهر که سیک پای سووک بیت و
رابیوری به سهر کاره که دا زوو ته و او ده بی، له
ده سټیکی ته ون کردندا مندالیکی خوین
شیرین بانگ ده کن که بی به سهر کاره که دا.
(پاسک بودن)

پاسه زانای: [چاوگه،ت] پی و ابوون؛ وا لی-
حالی بوون؛ وا زانین. (پنداشتن)

پاسه ن: به و جوړه سه؛ واسه؛
وایه. (اینطور است)

پاسه ننگ: [ناو] پارسه ننگ. (پارسنگ)
پاسه مه بو؛ وانابی؛ وانیه به و جوړه نابی.
(اینطوری نمی شود)

پاسه وانه: [ناو] خه رچی ټیشکچی؛ پاره ییک که
به جه زایه رچی دهری. (هزینه پاسداری)
پاسه یچه: وایچه؛ وایشه؛ ناوایشه؛ (پاسه یچه
نییه تو وینیت وه چه م) وایش نییه تو به چاو
دیت. (اینطور هم)

پاسیاوان: [ناو] پاسه وان؛ زیره وان؛ زیره وان.
(پاسبان)

پاسین: [چاوگه] په سند کردن؛ تاریخ کردن؛ پیا
هه ل خویندن. (تعریف و تمجید کردن)
پاشار؛ پاشار؛ دهره قهت؛ مشوور. (مقابله؛
بفکر بودن)

پاشا فر؛ پاشا خوږ.

پاشام: (۱) پادشای من. (شاه من) (۲) [ناو]
پارشو. (سحری)

پاشاو: [ناو] (۱) پانوا؛ ناویک که له کاتی ناو
داشتنی زمو ی دا به فیرو ده چی و له خوار
زمویه که وه دهره ده چی؛ (قووناو) (پساب
آبیاری) (۲) پاشماوه ی ناوی خوراره له

شهریه‌دا. (پس مانده آب در لیوان)

پاشای: (۱) [چاوگه] شانای؛ پاشین؛ پرژاندن.
(پاشیدن) (۲) [پربوردوی پاشین] پرژاندی؛
پاشاندی. (پاشید)

پاشایه تی: [ناو، بهرهمی چاوگه] حاله تی پاشا
بوون؛ شایه تی؛ میرایه تی. (پادشاهی)

پاشایی: (۱) [ناو] جوریک تری. (نوعی انگور)
(۲) [بهرهمی چاوگه] سولتانی؛ پادشایی؛
شایی. (پادشاهی)

پاشایی کردن: [چاوگه، ت] (۱)
خوونکاری کردن؛ کار و رموتی سولتانی.
(پادشاهی کردن)

پاشباره: داریکه له باسکیش (ناموور) چه قیوه
و دهسته که وشه ی له سهره. (پایه ی
دستگیره خیش)

پاشبه: < پاشه بهر.

پاشبین: < پاشه پروژ بین.

پاشپاریز: [ناو، یک] یاساولی که ناگای له
دواوه ی له شکره؛ پاشدار؛ دواپاریز (نگهبان.
عقبه لشکر)

پاشتر: دوواتر. (عقب تر، بعدا)

پاشتن: [چاوگه] لوولدان و گریدان و هه لبه-
ستنی پریشوه ی شده و میژر. (اویز
عمامه بستن)

پاشخستن: [چاوگه، ت] (۱) دوواخستن؛
وه پاش خستن؛ (عقب انداختن) (۲) سپلوت
پاکشاندن به عهرزدا. (به زمین خواباندن
سگ)

پاشخور [ناو] پاشاخور. (علف مانده در آخور)
پاشدر: (۱) سه گی که بیذهنگ له دواوه گاز

ده گری. (سگی که پنهانی حمله میکند) (۲) (ب)
مروقی که به نه هینی زهرمر و زیان
ده گه مینیت. (کسی که در خفا ضرر میزند)

پاشدوو: [ناوبک] له پاشمله غه ییه ت ده کا .
(پشت سر غیبت میکند)

پاشروژ: [ناو] دواروژ؛ داهاتوو؛ پاشه پروژ.
(آینده)

پاشرویی: [ناو] زفرین و گه رانه وه؛ به دواوا
گه رانه وه؛ به پاشداگه رانه وه؛ پاشقه چوون.
(برگشتن)

پاشقه دان: (۱) خو خسته دواوه. (خود را
عقب انداختن) (۲) کشانه وه؛ گه رانه وه. (عقب
کشیدن)

پاشقه لیدان: [چاوگه، ت] هه لچه رخانندن؛
قه زفراندن. (برگرداندن)

پاشقاوه توون: [ناو] نان خواردنی به ینی (نانی
به یانی و نیمه پروقاوه توون و فراوین. (غذای
بین صبحانه و نهار)

+ پاشقول: [ناو] ناخرین قروش یا قهره یوول
یا میته یان دراوی که به قوماریاز ده مینیت؛
و به قه ولی قومار بازان له قولیدا

دایشاردوووه؛ که قانی پاشقول یان قانی
دواقولی پیده لین. (آخرین دینار قمار)

پاشکری: [ناو] دواکری؛ پاشماوه ی کری که
دوای گه یشتنی بار یا موسافیر ده دری به
شوفیر. (پسکرایه)

پاشگر: [ناو] ورده وشه و واژوکه که به دوای
وشه دا دی و واتای وشه که ده گوپیت وه ک
(پاشی) له وشه گه لی ناوپاشی، ژارپاشی، وتوم
پاشیدا. (پسوند)

پاشکه مه: [ناو] پاشکوم؛ خواره وهی قه فی
گوچان. (پایین خم عصا)
پاش که وتن: [چاوگه ت] (۱) به جی مان له
رپگا روپشتندا؛ وه پاشکه وتن. (۲) دواکه وتن
له زیان یا دهرس خویندندا. (عقب ماندن)
(۳) پاشکه وتن؛ پالکه وتنی سه گ و تانجی.
(خوابیدن سگ)
پاشکی: دهرنه نجام؛ له پاشان؛ دووایی؛
نهوجار؛ نه وسا. (بعدا)
پاشگو: [ناوبک] پاشدوو؛ قسه ی پشتمله؛
قسه ی پشته سهر. (غیبت)
پاشگوتن: [چاوگه ت] پاشگوئی کردن؛ قسه
له پشته سهر کردن. دوا قسه، دوا گوتن.
(غیبت کردن. آخرین حرف)
پاشماگ: [ناو] میرات؛ که له پوور؛ به جیماو.
(بجامانده)
پاشماگ گر: [ناوت] میرات بهر؛ میراس-
گر. (سهم گیر ازمال بجا مانده مرده)
پاشماوه خور: [ناوبک] بهر ماوه خور. (ب)
چلکاو خور؛ نوکهر. (پس مانده خور)
پاشمه لالا: [ناو] دوا ی مه لالا؛ دوا ی
باشمه لالا؛ که سی دووه هم له یاریدا. (نفر دوم
در بازی)
پاشمیر: [ناوبک] پشتگر له شهردا؛ یاریده دهر
له شهرو کیشه دا. (کسی که در جنگ به کسی
کمک می کند)
پاشمیر: [ناوبک] بهرگری دواوه له یاری
تویی پادا. (دفاع عقب)
پاشنوئیز: (۱) دوا ی نوئیز. (پس از نماز) (۲)
(ب) دوا ی نیوه رو. (بعد از ظهر) (۴) پاش-

نیرو؛ پاش نیوه رو؛ دوانیمه رو. (بعد از ظهر)
پاش ویش: بهرودوا؛ سه روبن؛ دووشت که
جیگای سهری به کیکیان له دواوه بی و
جیگای دواوه ی له پیشه وهی. (سروته)
پاشور: [ناو] (۱) پا دهشوا. (کسی که پا شوید)
(۲) ههر شت و ههر که رهسته که پای
پیده شو. (وسایل پا شستن)
(۳) (ب) بهردیکی ره شی کفه له (به رده
پاشور) (سنگ پا) (۴) شوئیکه له قهراخ
حهوز بو دسنوئیز گرتن و پا شوردن. (پاشوره)
(۵) پاشوره کردن بو فینک بوونه وه یا بو
مالیجه ی نه خوشی. (پاشویه)
پاشوره کردن: [چاوگه ت] پا شتن؛ پی
شووشتن؛ پاشوره به گه لا بی یا دهرماناوی تر
بو له بهین بردنی یاو؛ پا شوردن بو فینک-
کردنه وه. (پا شویه)
پاشه روژبین: [ئاوه لئاو] دوورنه ندیش
نایه ندمبین. (آینده نگر)
پاشه سهر: [ناوت] پشته سهر؛ پشته سهره
، جوړی خشی ژاننه که له دواوه ی لاره پیچی
دهدن. (نوعی زیور زنانه)
پاشه کشه: < پاشه کشی. [ناو] (۱) گه پانه وه
به دوا دا؛ پاشه کشه. (عقب-
نشینی) (۲) (ب) به شیمانی؛ پاشگه زبوون.
(پشیمان شدن)
پاشه لپیس: [ئاوه لئاو] (ب) راپوور دوو خراب؛
راپوور دووی خراب و گهنده ل. (بد سابقه)
پاشه نگ: [ناو] پاشدار؛ پاشمیر. (عقب دار)
پاشه وانه: [ناو] که ندووی زیادی که دهنری به
پاش که ندووی سهره کییه وه بو شانه به سستی

ههنگ. (کندوی يدک.

کندوی دوم)

پاشه و پاش: پشتا و پشت: (ب) بی پروو
وهر گیزان و سووران ههنگاونان بو دواوه.
(عقب عقب)

پاشی: (۱) له دوايي؛ له پاشان. (بعد)

پاشی: [پاشگر] واتا: پرشان؛ وهشان؛
توو پاشی، ناو پاشی، خوی پاشی. (پیاوژه)
(۳) [رابوردوی پاشین] پاشاندی؛ بلاوی
کرده وه. (پاشید)

پاشیل: [ناو] (۱) پاشل؛ قافیهی شیعر.
(قافیه شعر) (۲) پیوز و پاژنه ی پا. (ساق پا)
(۳) فلان کهس پاشیلکی ته په؛ واته:
رابوردوی خراپه. (سابقه)

پاشین: (۱) لاق شین؛ پا بهر هنگی شین. (پا
آبی) (۲) [چاوگه] پرژانندن؛ پرژان.
(پاشیدن) (۳) [ئاوه لئاو] دووا هه مین. ناخرین.
(واپسین)

پاشینه: [ناو، بک] هه رشت که ده پرژینی یا
ده پاشینی؛ پرژینه. (پاشنده)

پاقزی: [ناو] ته میسی؛ ته میزی و
پاکي. (پاکي)

پاقلوک: [ناو] ئیسکی قه له مه؛ ئیسقانی
لوولاک؛ ئیسکی دریزی ده ست ویی. (قلم دست
و پا)

پاقله ی کیوی: [ناو] بولکه؛ جوریک پاقله ی
ده ست. (با قلا ی وحشی)

پاقله مارانه: [ناو] پاقله ی کیوی؛ بولکه مارانه.
(با قلا ی کوهی)

پا قلیره: [ناو] گویزی که پیسته شینه که ی

دانه مال را بی. (گردو با پوست سبز)

پاقلیس: پاقر کردن؛ پاک کردن؛ ته میس کردن؛
ده فزی خوراک پاش ته واو کردنی خوراک به-
نان لسته وه. (پاک کردن)

پاقورس یوون: [چاوگه، ت] دزی پاسووک -
بون. (پا سنگین بودن)

پاقولاخ: [ناو] اسمکول. (سم بر زمین کوبیدن)
پاکاسه: [ناو] له یاری رامیدا که سیک
که دهستی ته وه لی بر دووه ته وه پای کاسه یه و
ئه گهر دهستی دووه میس بهر ته وه کاسه یس
دهبا ته وه. (پای کاسه)

پاکایی: [ناو، بهرهمی چاوگه] (۱) جیگاییکی
پاک له چاو ده و رانده وری؛ (۲) ته وهنده پیسه
هه رچه ند ده یشوم پاکایی ناییت؛ واتا پاک
بوونه وه؛ حاله تی به پاکي -
گه یشتن. (ثایی، پاشگری که وه ک ته -

پایی، وشکایی، ساردایی). (حالت پاک شدن)
پاکتاو کردن: [چاوگه، ت] (۱) پاک کردن وه؛
بژار کردن؛ کار و ره وتی ته میس کردن
شوینی له گه مار و پیسی و خرای؛ جه پانندن
و ئاپوین کاری و ناسینی ته ندامانی ناپه سهند
و وه ده رنانیان له ریک خراوییک. (۲) پاک -
کردنه وه؛ له بین بردنی به لگه گه لی قاچاخ و
کتیب و... که دهنه هو ی گرفتاری و
گیر که وتن؛ پاک کردن وه. (پاک سازی)

پاکدامان: فد: [ئاوه لئاو] پاکداوین؛ ده هه من
پاک: (ب) بی گوناخ. (پاک دامان)

پاکداو: [ئاوه لئاو] پاکدامین؛ پاریز کار؛ داوین -
پاک. (پاک دامن)

پاکداوین: [ئاوه لئاو] پاکدامین؛ پاکداو. (پاک

(دامن)

پاکدل: [ئاوئلناو] بی فروغیل؛ ساکار؛ دلپاک؛
بی غمهرهز. (پاکدل)

پاکرن: [ئاوئلناو + ناوبیک] (۱) دروین و انیک
که له بنهوه دهستی دهگری و بنبر
دهیدوریتهوه و گول ناخا. (پاک درو کننده)
(۲) (ب) به سهر چاک و خراب یا جوان و
ناشیریندا نه چوون. (ب) یا له خوارنددا گوی
نه داته خوښ و ناخوښ و هموو شت بخوا و
له سهر سفره هیچ به جی نه هیلی.
(همه چیز پسند)

پاک پوهشت: [ئاوئلناو] خوشخوو؛ پاک پوهفتار؛
پاک کردار. (پاک روش)

پاکژ: [ئاوئلناو] پاکژ؛ پاک. (پاک)

پاک کردن: [چاوهت] (۱) قهرز دانهوه و
قهرز پاک کردن. (تسویه حساب) (۲) توپکل
لیکرنهوهی میوه و دار و پیست دامالینی
لاشهی نازل. (۳) ناوه پروت کردن یا موو له
پیست کردنهوه. (پوست کندن) (۴) پاکژ کردن؛
تمیس کردن. (پاک کردن)

پاکنووسی: [ناو] نووسینی دووباره له پرووی
پیش نووسهوه؛ نووسین له پرووی
چلکنووسهوه. (پاکنووسی)

پاکنیزاد: قد: [ئاوئلناو] پاکنیزات؛
(ب) نه سلزاده. (پاکنیزاد)

پاکنیهاد: [ئاوئلناو] دل و دهروون پاک؛
پاک سروشت؛ (ب) نهوهی بو هممووان ناواته
خوازی چاکه دهکا. (پاک نهاد)

پاکوپارواو: [ئاوئلناو] پاکوپارواو؛ تهروتازه؛
پاقژ؛ خاوپن. (تمیز و تر و تازه)

پاکوپارواو: [ئاوئلناو] پاکوپارواو؛ تهروتازه و
ئاودار؛ (تمیز؛ تر و تازه)

پاکوتکی: (۱) به پا شیلان. (لگد کردن)

(۲) پا به عهرزدا کوتان و سمکول کردن. (سم
بزمین سائیدن و کوبیدن)

پاکول: [ناو] (۱) به چکهی ورچ.
(بچه خرس) (۲) سمکول. (سم بزمین
سائیدن)

پاکول: (۱) کورتربوونی پا له ژوورووی لهش.
(پاکوتاه) (۲) پایه کورت؛ ههر شتی پایه
داری کورت. (پایه کوتاه)

پاکه: (۱) [کاری ئه مری] برنجه که پاکه؛
پاکیکه. (پاککن) (۲) ته میزه؛ بی خه وشه.
(پاک است)

پاکه تی: (۱) له بیچمی پاکهت. (۲) (ب)
جوینی پاکه تی جوینی سهریه سته. (قسه پی-
وتن) له تووی نزاکهتدا. (۳) له ناو پاکهتدا؛
ماستی پاکه تی، شیری پاکه تی، (پاکتی)

پاکه تی پوستی: [ناوت] (۱) پاکه تی که له
ئیداره ی پوستهوه دی. (۲) پاکه تی که نامه ی
تیده نی. (پاکت پستی)

پاکه ره شیله: [ناو] گیلای (یاوز) بو درگا کردن
دومه ل که لکی هه یه. (اسفرزه)

پاکه متار: [ناو] پاکه متیار؛ گیاخه روو.
(گیاخو روو). بو نه خوشینی گال (که رولی) که
زور ده خوری باشه. (خر نوب)

پاکه ند: [ناو] پاخه ند؛ یاکه ند؛ یاقووت.
(یاقوت)

پاکه و پاک: [ئاوئلناو] پاک له پاک؛ بیحیساب.
(بیحساب)

پاکه و تن: [چاوگه، ت] هه ل په خسان پیکهاتنی
ده رفه ت و هه لومه رج؛ لوان؛ پیکه و تن. (پا
افتادن)

پاکه و کردن: [چاوگه، ت] (۱) پاک کردنه وه و
دهستمال کیشان. (دستمال کشیدن) (۲)
گسک دانی مال و بهر دهر که. (آب و جارو)
(۳) دهر دانی خهوش و خال له چال یا خهوز.
(پاک کردن) (۴) له بزار پاک کردنه وهی
دهوری دار و باخچه. (وجین کردن) (۵)
هه ژگه لی دار قرتانیدن. (هرس) (۶) شتن و
ته میس کردن و خاوین کردن. (شستن و تمیز
کردن)

پاکه و کریاک: [ناو بهر] دهستمال کیشراو و پا
قژ کراو؛ ته میس کراو. (پاک شده)

پاکي: (۱) [ناو بهر هه می چاوگه] ته میسی؛
پاکیتنی. (تمیزی) (۲) [بهند] سه رتاپای؛
گشتی؛ هه مووی؛ ته واوی. (پاکي با بیبا) و اتا؛
هه مووی با بیبا. (همه ماش)

پاکیتنی: [به ره همی چاوگه] اړه وتی ته میسی؛
خاویننی. (پاکي)

پاکیشان: [چاوگه، ت] پای که سیک کیشانه
ناوکاری؛ (ب) له کاریکه وه تلانندن و توووشی
کیشه کردن. (پاکشیدن)

پاکیشانه دواوه: دهست هه لگرتن له کاری؛ واز
له کاری هینان و خو کیشانه دواوه له کاری. (پا
بیرون کشیدن)

پاگر: (۱) پاکیر؛ گرفتار؛ پابه ند؛ دووچار؛ هو
پیش نه چوونی کار؛ دهست و پیگر. (دست و پا
گیر)

پاگران: [ناوه لئاو] (۱) ناوس؛ (۲) پیقورس؛

دژی پاسوک. (پا سنگین)

پاگرتن: [چاوگه، ت] (۱) مندالی که فیری
پیکار و پشتن بیسی. (۲) کهوشی که له
شوینیکدا نازاری پا بدا له بهر تهنگی؛
کهوشه که م پام ده گری. (پا زدن) (۳) کاری-
گرتنی پا له زور انبازیدا. (زیر گرفتن)
پاگودا: ناوی بهر هستگه ییکی روژ هه لاتی
دووره. (پاگودا)

پاگوشادانه: [ناو] پیشکه شیکه، به میوانی
دهدري که بو هه وه لین جار به میوانی
ها تووه. (پاکر دهنه وه. (پیشکش مهمان)
پاگرد: فد: [ناو] جیگاییک بو دهور دانه وه یا
وهر چه رخان له پیکه ی پلکانی بینای
چهند قاتیدا. (پاگرد)

پاگیر: (۱) هر شت بیینه له مپهر و بهر گر؛
گیروده. (۲) حاله تی دل بهستن به شتی یان
که سیک که بهر گری بکا له روپشتن و بهجی
هیشتنی جیگاییک. (۳) هو ی گرفتاری و ده-
ردیسه ری و ناره خه تی. (پاگیر)

پاگیر بوون: [چاوگه، ت] (۱) تیوه تلانن به تاوانی
که سیکی دیکه وه. (پاگیر) (۲) پابه ند بوون؛
حاله تی دل بهستن به شتیکه وه؛ گیروده بوون.
(پاگیر شدن) (۳) حاله تی گیر خواردویی له
تهنگ و چه له مه ییکدا یا له سووچیک
(گوناجیک) دا. (پاگیر شتن؛ گیر افتادن)

پاگیره: [ناو] خه رمانی که به پا ورد ده کری.
(خرمن کویی با پا)

+ پال: (۱) [ناو] سیستمیکی نیشان دانی پهنگ
له ته له ویز یوئی پهنگیدا؛ هاوتای سی کام.
(پال) (۲) (ب) حه مه خوشکی نه حه مدی له

پال^۱ دایه واتا ژنبیه تی. (کنایه همسری) (۳)
 (ب) ته جاووه؛ پیاویان کرده پالی واتا
 نه تکیان کرد. (کنایه هم خوابگی)
 پالاردنان: [چاوگه،ت] (۱) (ب) هه له کردن؛
 لاپیکردن؛ کاری خراب کردن؛ کاری
 ناآسایي کردن. (۲) (ب) له نه مری گه وره تر و
 بالاده ست دهر چوون. (پا کج گذاشتن)
 پالادروو: [ناو له ناو + ناو، بک] پیلادروو؛
 کهوش دروو. (کفش دوز)
 پالاندروو: [ناو له ناو + ناو، بک] کورتان دروو؛
 کوپان دروو. (پالاندوز)
 پالاندن: [چاوگه،ت] پالاوتن؛ پالیوتن؛ پالافتن.
 (پالودن)
 پالانقه جه ری: [ناو] کورتانی قه جه ری؛ چوری
 کوپان که له زه ماننی قاجار دا دروست کراوه.
 (پالان قجری)
 پالوشک: [ناو] جیگه ی پیلانواو؛
 کهوشکن. (کفش کن)
 پال به پال: [به ند] شان به شانی یه که وه
 بوون؛ له تمیشت یه کدا. (شان به شان)
 پال پیوه نه ر: [ناو، بک] (۱) پالنه ر؛ نه وه ی که
 پال به شتی که وه دهنی. (فشار دهنده) (۲) (ب)
 هانده ر. (محرک)
 پالتاو: [ناو] پالته؛ پالپوشی شور. (پالتو)
 پالچم: [ناو] په لچم؛ گزره له گه لای دار
 تاییه ت بو خوراکی بزن. (برگ درخت خشک
 خوراک بز)
 پال خریاک: [ناو، به ر] پال خراو؛ پاکیشراو.
 (خوابانده شده)
 + پال خستن: [چاوگه،ت] (ب) خه وانندن و

دریژ کردن له سهر عهرز. (خواباندن)
 پال دانه پال: شان به شانی یه که وه نان بو
 نه نجامی کاری. (ب) کو مه ککردن؛
 تاریکاری؛ گه له کو مه کی. (کمک کردن)
 پال دای: هه له سپاردن؛ هه لی سپارد. (تکیه دادن؛
 تکیه داد)
 پال دراو: [پاوردووی پال دنان] هه له سپارده؛
 هه له سپار دراو؛ هه ر شت که پالی دابیته وه.
 (تکیه داده)
 پال دیوار: [ناو، ت] پای دیوار؛ په نای دیوار.
 (جنب دیوار.)
 پالس: [ناو] یه که ی دیاری کردنی خه رج و
 پاره ی تله فون و موبایل. (پالس)
 پال سه نگ: [ناو] پارسه نگ که بو قه ره بووی
 تای ترازوی سووک له سهری داده نری. (پار
 سنگ)
 پالکورسی: [ناو، ت] پال قورسی؛ نزیک قورسی؛
 بهر که ی قورسی. (جنب کرسی)
 پالکه فتگ: [پاوردووی پالکه وتن] پالکه وتوو؛
 پاکشاو؛ دریژ بوو. (دراز شده)
 پال که وتن: [چاوگه،ت] دریژ بوون؛ پاکشان.
 (دراز کشیدن)
 پالگان: [ناو] پالگانه؛ پالکون. (پالکن)
 پالگه: [ناو] جیگای پال پیوه دان؛ پالنج؛
 پشتی؛ پالپشت. (پشتی)
 پال لیدانه وه: [چاوگه،ت] پال دانه وه و
 یشووده رکردن؛ بیهن وه دان دوا ی نه نجامی -
 کاری؛ (ب) ئاسووده بوون؛ دلنیا بوون؛ نه ر
 خایه ن بوون. (تکیه دادن. آسوده شدن)
 پالنگان: پلینگان؛ گوندیکی دیمه ن جووانه له

پوژ تاوای باشوری شاری سنه. (پالنگان)
 پال نه گهران: [چاوگهت] پال نه گهران؛ پالت
 نه گهریت؛ (ب) خودا دموامت نه دا؛ جوژیک
 تووک لیگردن؛ هیوای خراپ خواستن بو
 کهسیک (له گهر پکه ویت) خواستاریدی
 برای کسی)

پالوش: [تاوه لئاو] پرش؛ تیکهل. (مخلوط)
 پالونه: [ناو] پالونه؛ کفگیر؛ کهوگیری کون
 کون. (کفگیر)

پالوته: [ناو] (۱) گهل؛ گهله دروینه و گهل
 جووت. (۲) بیگار به گهل؛ کاری بی مز به گهل.
 (بیگار جمعی)

پالوو دان: [چاوگهت] (۱) به ته نیسته وه
 پالکموتن؛ پالوه دان؛ پالوه دان؛ پالقه دان؛
 پالدا نه وه. (تکیه دادن) (۲) که ژووی ژیرسکی
 باره بهر و تنگهی زین بهستن. (تنگ زین
 بستن)

پالووڤ: [ناو] (۱) لاتهرافه؛ ته نیشت. (پهلو
 (۲) تنگه و پالووی ژیر سکی ولآخ؛ پالوو.
 (تنگ زین)

پاله: [ناو] (۱) وشه ییکی تاو یستاییه واتا شار،
 پاله وان؛ چاو دیری شار. (۲) به ههله باوه که
 به هه موو دروینه وانی ده لئین پاله، به لام پاله
 نهو دروینه وانه به که له هاوالانی به کارتره و
 خه تی دروینه دیاری ده کا له پاله وه،
 و دروینه وانی تر له خوار ده ستیه وه دروینه
 ده کهن. (دروگر ممتاز)

پا له بهر دروژتر گردن: [کنایی] پای زیادی
 داکیشان؛ (ب) پروو داری و زیاد موی؛ له
 نه ندازه بهدر گردن؛ تمماح و ویستی زورتر

له نه ندازه؛ (ب) به تمای نه نجامی کاری که
 له وزه دا نه بی. (پا را از گلیم دراز کردن)
 پالمه سیو: [ناو] (۱) گهمه ی پال له یه که وه-
 نان زیاتر له پال دیواردا؛ پالمه پستی؛ شانه-
 چرکی. (بازی هول دادن با فشار) (۲) به زور
 تاخینه وه؛ پالمه پستو. (با فشار آکتنن)

پا له بهی دان: [چاوگهت] پا قاویژ؛ له-
 رو یشتندا پانییه له قولایه ی پاکه و تن.
 (پاشنه زدن به قوزک پا موقع را رفتن)

پا له په بین دان: [چاوگهت] (ب) بی کاری و بی
 باری؛ گهران و سوورانه وه یی موڤا. (بیکار)
 پا له حه حق خستن: [چاوگهت] پا له سه رحه حق-
 دانان؛ ماف و راستی پامالکردن؛ حه حق وه
 شاردن؛ حه حق کوژی. (حق را زیر پا گذاشتن)
 پا له ژیرده رچوون: [چاوگهت] (ب) هه-
 لخلیسکان؛ (بالغزیدن)

پا له سهردانان: [چاوگهت] پا لئینان؛ پا
 لئینان؛ به ژیر پاوه گردن (ب) شاردنه وه یی مه
 بهستی. (لگد کردن)

پا له سه رلیوی قه بریوون: (ب) سه ره له گوئی
 قه بر له رزین؛ پیری زورهان؛ به یه کی ده لئین که
 عومری که مابی و زور پیر بووبی. (پا لب-
 گور بودن)

پالسه قوچه: [ناو] سه ره مه وقولات؛
 سه ره مه قولانج. (مخلوق)

پالهقه: [ناوت] (۱) لهقه لئیدان؛ به ژیر پی به
 سه رشتیکدا دان، نه گهر به سه ره پنجه ی پای
 (شعق) ه. (۲) بو ولآخ نه گهر به یه ک پای
 لهقه و پاش لهقه به و نه گهر به هه دوو پا
 بی جووته میه. (لگد)

پالَه کی: قد: [ناو] دوو سندوقی دارین که به ینی تهخته کانی هه راشه (بالوه) و له سه ر باره بهر دایدمهستن بو کیشانی بهرد و خشت. سه ره که یشی به تالَه. (پالکی)
 پالَه میږ: [ئاوه لئاو] ئاخوه وهند؛ هونه رهنه ند؛ زیره ک؛ وریا؛ زانا. (هنرمند. دانا)
 پالنگ بوون: [چاوگهت] (۱) شه لبوون. (شل شدن) (۲) بارچهوت بوون. (بدیاری) ۳. که م بوونی پای یاری (پالنگ بودن درباری)
 + پالَه وان: (ناو) (۱) وشه ییکی ئاو یستاییه؛ شاره وان؛ چاودیری شار. (۲) نه کته ری ئه وهل له سینه مادا. (آرتیست)
 پالَه وان که چهل: [ناو] ئاوالی بیجیجان خانم له به زمی لوتیاندا که له ناو چادر یکی چوو کدا به ریوه ده چوو. (پهلوان کچل)
 پالَه وان ه: [ناو] پالَوانه؛ بالَداسووکه؛ تهیره کویره؛ تهیره هه واییله. (پرستوی سیاه)
 پالهوی: (ناو) (۱) پیوه نندیدار به پالهویه وه، کلّاوی پالهوی، زمانی کوئی پالهوی، (۲) بنه ماله ی شای ئیران له ده ورانی قاجار هه تا دامه زرانی کوماری ئیسلامی. (پهلوی)
 پالی: زمانی ئه ده بی و دینی تاقمی له بووداییه کانی هیند. (پالی)
 پالی برین: [چاوگهت] هاتوچو نه کردن؛ سه رلی نه دان؛ ئه حوال نه پرسین. (پا از کسی بریدن)
 پالیدان: [چاوگهت] (۱) به پا له شتیک دان. (۲) پا جولانده نه له پا مه له دا. (۳) رکیزی دووچه رخه سووراندن به پا. (۴) به رکیف له نه یشتی ئه سب کوتان. (۵) ناسووسی پایی

لیدان و با کردنه ناو توپ و تیوپ. (پا زدن)
 به تلمبه باد پازدن)
 پالینان: [چاوگهت] (۱) پانیان به سه رشتیکدا. (پا گذاشتن) (۲) راستی وتن؛ درکانندی نه ینی و سووچ و گوناح؛ دان پیدانان. (اعتراف)
 پالیو: [ناوبک] ئه وه ی که ده پالیوی؛ ئامرازی پالوتن؛ (پالا)
 پالیوگا: [ناو] (۱) (ب) پالایشگاه؛ فابریکای پالوتنی پاترول (نهوت) و گاز و. (ب) فابریکای پالوتن و جیا کردنه وه ی ماگه لی که له نهوت به ده ستدی. (پالایشگاه نفت) (۲) جیگه ی پالوتن. (جای-پالایش)
 پامال: [ئاوه لئاو] خسته ژیر پی؛ پیشیل؛ پایه مال؛ له ژیر پی دا ورد کردن؛ پتیوار. (پامال)
 پامناچی: (ب) قهت ناچم؛ هه رگیز ناچم؛ پای تی نانیم. (پا نمی گذارم)
 پاموره: [ناو] (۱) پاماو؛ لووسکردنی گهچ له گهچ کاریدا به قوماش یالوکه ی ته (صاف کردن گچ یا پنبه تر) (۲) پاموره؛ پیمووره؛ پاوانه له موورووی هوئراوه. (زینتمچ پا)
 پاموزه: [ناو] پامز؛ حقه پیلاو. (حق القدم)
 پاموره جوانی: گورانییه کی کوئه که به ریز میسباح دیوان، (ئه دب) به شیعی (نوسره تی- جوانی) دای ناوه و بو ی هیه که سانیکی دی که مه به ستیان نوسرهت نه بهو کردوویانه به پاموره جوانی چونکا هه ردوو یه ک (میلودی) و یه ک (ئاوهنگ) و گورانی. (اسم ترانه ای

است)

پامه‌س: [ناو] وتار؛ گوفتار؛ نوسراوه‌ی وتار.
(مقاله)

پا مهنه‌ری: [ناو] (۱) لاواندنه‌وه‌ی مردوو له
بواری قسه‌ی ناخونددا له لایهن دانیش‌توانی
دهوری مهنه‌رموه. (۲) (ب) وته‌ی که‌سیک
به شیاو زاین و سه‌لمانندی به خه‌لکی‌تر
به‌وتنی به‌لی و ئه‌ری یا قسه و که‌لام
هاویشتن له بواری قسه‌که‌دا. (پا منبری)

پامه‌نقه‌لی: [ناو] جوړیک ئاوازی ئیرانی له پا
بووردوودا تاییه‌ت بوو به ئه‌سرار کیشانی
دهوری مه‌نقه‌ل که له‌بواری هونه‌رییه‌وه
بایه‌خیکی ئه‌و تو‌ی نه‌بوو، به‌لام به‌شیعه‌رکانی
زیاتر بایه‌خ ده‌دا. (پامنقلی)

پاناڤ: [ئاوه‌لناو] پانتاو؛ پاناو؛ زه‌وینی ته‌خت؛
دهشتایی. (میدان؛ په‌نایی زمین)
پا نان به‌چه‌رگدا: (ب) زات‌کردن؛ نه‌ترسان؛
ویران؛ خو خسته‌نه‌ترسی و خه‌ته‌ر.
(پاروی جگر‌گذاشتن)

پا نانه جیپا: (۱) که‌سیک‌کردن به‌نمونه بو
ژیان و حه‌ول دان بو ئه‌وه‌ی وه‌ک ئه‌و زیان
به‌رنه‌ سه‌ر و جیگای ئه‌و پېر بکه‌نه‌موه. (پا
جای پای کسی گذاشتن) (۲) لاسایی
کردنه‌وه؛ ده‌مه‌لا‌سکی‌کردن و وه‌ک که‌سیک
خو‌نیشاندن. (تقلید در آوردن)

پا نانه‌ناو؛ چوونه‌ناو؛ چوونه‌تیوی؛ پام‌ناوه‌ته
حه‌فتا سال. (پا گذاشتن)

پاناوک: [ناو] ئه‌و جیگا که چوم پان و ته‌نک
ده‌ییته‌وه؛ ته‌نکاو؛ زیاتر بو بواری چوم
ده‌وتری. (گذار)

پان‌بوونه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) خو پان‌کردنه‌وه
و خه‌وتن له عه‌رزدا. (۲) خو شل‌کردنی میوینه
بو جووت‌بوون و خو پال‌خستن. (پهن شدن)
پانتومیم: [ناو] لال‌بازی؛ نیشاندان و
گیرانه‌وه‌ی مه‌به‌ستی به‌جوولانه‌وی هه‌موو
ئازای له‌ش جگه له زبان جار و بار
موسیقایشی له‌گه‌لدایه. (پانتومیم)

پانچارپی: [ناو] پانچارچن؛ گیاجن؛ گیای
خواردمه‌منی هه‌لکه‌ن. (سبزی جمع کن)
پانچ: اند؛ فد: [ناو] ئامرازی که ئاگاداری ده‌دا
به‌که‌ره‌سته‌گه‌لی کاره‌بایی و کامیو‌تیری، به
کون‌کون‌کردنی شریتی کاغه‌زگه‌لیک. (پانچ)
پاندا: فرد؛ فد: اند: [ناو] گیانله‌به‌ریکی ورج
ئاسای چکوله‌یه زیاتر به‌ره‌نگی به‌له‌کی
سپی و ره‌ش، ده‌وری چاوشی ره‌شه. (پاندا)
پانک: [ناو] مه‌ل‌اشوو؛ مه‌ل‌اشک. (سقف دهان)
پانک: اند؛ فد: [ناو] تا‌قمی له‌لاوه‌کانی روژ
ئاوایی که دژ به‌بیر و باوه‌ری کو‌مه‌ل‌گیانن.
(پانک)

+ پانکه: [ناو] جووجه؛ غه‌ریب سنجان؛
ته‌خته‌پیتی. (په‌نکه. (ساس)

پانکی: [ناو] شوپگرانی پانک؛ که‌سانی‌که
وه‌ک پانک لیباس له‌به‌ر ده‌که‌ن و سه‌ر و
قژیان به‌شیوه‌ی ئه‌وان ده‌پازینه‌نوه. (پانکی)
پانگ: [ناو] قولانج؛ در‌یایی به‌ئاندازه‌ی
کردنه‌وه‌ی قامکی گه‌وره و شاده. له‌بست
که‌متر. (باژ)

پانگولهن: [ناو] مروچه‌خو‌ر و میلووره‌خو‌ر،
گیانله‌به‌ریکه به‌قهد رپو‌ییک ده‌بی و لووتی
وه‌ک (بابلیسوک) خو‌رتوومی فیل وایه.

(پانگولن)

پانگهه: [ناو] پشتير؛ هول؛ تهويله؛ گهور؛
پشتير؛ ههمار؛ عهنباری گهنم و خهله.
(طويله؛ انبار)

پان وپوز: [ئاوهلناو] (۱) مه کانی پان و بهرين.
(مکان وسيع) (۲) مروقي تهزه ی ناوشان
پان؛ تیک سمرای قهوی و قولی ناوشان پان.
(گردن گلفت؛ شانه پهن)

پانوپاما؛ اند؛ فند: [ناو] وشه ی اینگیلزی واتا:
دیمه ن؛ جیهان نوم؛ به سینه مایک دهلین که
وهک (سینه پاما) به چهند پروژیکتور فیلم
دهخاته سهر پهرده ی سینه ما و وینه کان پان
و بهرینن. (پانوراما)

پانوله: [ئاوهلناو] قول وپان؛ تیک سمرای
کوله بنه؛ قوله بنه ی قهلهو. (چاق و قد کوتاه)
پانوما؛ [ئاوهلناو] گورموی ناسک که پا
دهنویی وهک کایزه، له تورپکی ناسک چی.
بوو. (پانما)

پانهسته: [ناو] پیست؛ پوس. (پوست)
پا نیان به گیانا: (ب) زات کردن؛ جورته ت-
کردن؛ خوخته خهته ر. (از جان گذشتن)
پا نیانه پیش: (ب) ناماده بوون؛ حازر بوون؛
پیشقه دم بوون و داخوازی بو کردنی کاری.
(داوطلب)

پا نیانه جیا: به رچه ی که سیکا روپشتن
حهول دان بو گرتنه وه ی جیگای که سیک له
جهماوهردا؛ (ب) لاسایی کردنه وه و که سیک
به نموونه و نورناک کردن. (پا جای پای
کسی گذاشتن)
پانیه فه رشی: [ناو] کهوشی سه ریایی ناومال؛

دهمپایی ناومال. (دمپایی مخصوص منزل)
پانیه کیش: [ناو] پاژنه کیش؛ پاژنه هه لکیش؛
کوته کانزاییکی بچووکه له که وچک ده کا بو
هه لکیشانی پشت پاژنه ی کهوش.
(پاشنه کش)

پاواندار: (۱) ئیشکچی و چاودیری قورغ و
پاوان (نگهبان محوطه حفاظت شده) (۲) هه-
رجیگاییک که ئیشکچی بو دانرابی. (دارای
نگهبان)

پا و پا: تابه تا کهوش کردنه پا. (لنگه بنلنگه)
پا و پاکردن: [چاوگه ت] خو خافلاندن؛ شک
و گومان و دوودلی کردن؛ ماتل کردنی کار.
(تردید و دو دلی)

پاپوپوز: [ناوت] پی و بهلهک؛ (پاپوپوز دهلی
زیره پیوه نه ی تیکراوه) فولکلور. (ساق پا)
پاودان: [ناوت] بارو دوخ؛ دوخ؛ حالت.
(موقعیت)

پاوقه ده مپرهش: [ئاوهلناو] بی ودم؛ به دقه ده م؛
بی یومن؛ شووم؛ پاش گوپز تنه وه ی بووک
نه گهر روو داوییکی خراپ له مالی زاوا
بقهومی دهلین بووک پاوقه ده می ره شه. (بد
قدم)

پاوند؛ اند؛ فند: [ناو] (۱) یه که ی کیشانه ی
ئه مریکایی و ثورویی به رانیه ره به ۴۵۴ گرام.
(۲) یه که ی پاره ی باوی ئینگلیز. (پاوند)
پاوه پا: لنگه کهوشی پای راست له پای چپ
کردن و لنگه کهوشی پای چپ له پای راست
کردن. (لنگه بنلنگه)

پاومر: پا به ری؛ به ریگه وه؛ که سیک که
خهریکه بکهو پته ری بو سه فهر. (پا براه)

پا وهرمانگ: < پا به مانگ:

پاوهره: [ناو] پا وهری؛ پی وهره؛ دهرپی؛ ناوه
لکراس؛ پاتول؛ شهروال؛ شوال؛ (زیر شلوار)
پاوهرجایی؛ پاورجیی؛ بهردهوامی؛ پراوهستا
وی. (پابر جایی)

پاوهرجی: [ناوه/ناو] پراوهستاو؛ پایهرجی؛ پتهو؛
قاییم؛ بهردهوام؛ پایهدار؛ پاوهجی. (پابر جا)
پاوهیو: [ناو] پیخهسوو؛ پاوهوی؛ پاخه
سوو. (ینگه)

پاویر: (۱) [ناوه/ناو] نهترس؛ بهجورتهت.
(ترس) (۲) [ناو] دوزینهوه و پهیداکردن و
ناساندن بو ههوهلین جار. (کشف کردن) (۳)
پالپشت؛ لایهنگر. (تکیه گاه)

پا هه لکهوتن: [چاوگهت] (۱) سههرهنگردان؛
شتی وه بهر پا کهوتن؛ سههرسمدانی تهسب؛
سههرهنگری. (سکندری) (۲) (ب) هه له کردن.
(اشتباه کردن)

پای ئیمان: تو ئیمان؛ ههروها؛ پای شهرا
فهت، پای پیاوتهت، پای مهردانه گیت، پای
دوستیمان. (به حساب ایمانت)
پایتوون: [ناو] فایتوون؛ دروشکه؛ گالیسکه.
(درشکه)

پایزه: (۱) ناوی به یتیکی کوردیه. (نام آواز
کردی) (۲) ههرمیوه ییک که درهنگ بگا.
(میوه پاییزی) (۳) [ناوه/ناو] پیوندیدار به پایزه-
وه. (منصوب به پاییز)

پایزه برا: [ناو] سهبارهت به دهستکهوتی
حاصلات له کاتی پاییزدا سهه لیدان و پهیدا
بوون؛ (ب) دوستی نانی؛ به که سیکیش ده لین
که درهنگ درهنگ ده بیندری. (دوستی به

خاطر نفع مادی؛ کنایه از دیر ملاقات کردن)

پای زیادی داکیشان: [چاوگهت] (۱)
زیاده رموی؛ پرورداری زیاده له هه- (۲)
ویستی زیاده له نه ندازه. (۳) دهستدانه کاریک
که له وزه دا نه ییت. (پا از گلیم دراز کردن)

پای سیداره: [ناو] (۱) له بهریه تی سیداره دا
راگیراو بو له سیداره دان. (۲) بهندییک که
زور بووی ههیه له سیداره بدری. (۳)
بهندییک که مه حکوم بووه به مهرگ و له
زینداندا ماتلی به پئوه بردنی حوکه مه. (پای
اعدام)

پای که سیکنوو سین: [چاوگهت] (ب)
خه تابار کردن و تاوان خستنه سههره سیکن؛
گوناحه که ی پای من نییه پای خوته؛ خودا به
پای منی نه نووسی. (پای کسی نوشتن)
پای من نییه: (۱) لاقی من نییه. (۲) پای من-
نییه (ب) پیوندیی به مننه وه نییه؛ به حیسابی
من نییه. (پای من نیست)

پای ویزدانت: (ب) تو و ویزدانت؛ بیعی -
ویزدانت؛ تو بیت و ویزدانت؛ بیحی ویزدانت؛
بو سوینددانه. (ترا وجدانت)

پایه: [ناو] (۱) ستوون؛ ویستوون؛ راگر؛
کو له که؛ (پایه) (۲) بنچینه؛ بنه رت؛ هیم؛
بنه ما. (پایه) (۳) پاچکه؛ پایه ی-
کورسی؛ پاچکه ی کورسی. (پایه) (۴) دهره جه؛
پله و پایه. (پایه) (۵) پییه، دهست نییه. (پا
است) (۶) نه ندانه؛ تهویش پایه؛ پاییکی
یاریه. (پاست)

پایه بلیند: [ناوه/ناو] (۱) پایه بلن؛ پایه بهرز. (۲)
ههر شتیک خاومندی پاچکه ی دریز بیت. (۳)

مهزن؛ پړېزار؛ خاوهن پله و پایه. (پایه بلند؛ بلندپایه)

پایه بهرزی: [ناو] (ب) شان و شکوډاری؛ گهوره یی و مهزنی؛ پایه موری. (پایه بلندی)

پایه دار: [ناو] (۱) پنه تدار؛ هر شتی که پاچکه ی بی؛ خاوهنی پله و پایه و دهره جه و مه قام. (پایه دار؛ مقام دار) (۲) پاره ستاو؛ بی داوی؛ دموامدار؛ بهر قرار؛ جیگرتوو؛ بهر دهوام؛ بی دواپی. (پایدار)

پایه پړیژی: [ناو] (۱) بناغه دانان؛ بنه رت دانان. (پایه ریزی) (۲) دار شتی پایه ی دیوار (خنده ک دار شتن). (پی ریزی)

پای یاری: [ناو] هریه که له نندامانی یاری؛ پای کایه؛ هاوکایه. (پای بازی)

پاییزی: [ناو] (۱) سهر به پاییز؛ پیوه نیدار به پاییزه وه؛ سهرمای پاییزی، بارانی پاییزی. (پاییزی)

پت: [ناو] (۱) تبل؛ تلی؛ قامک، نه نگووس؛ کلک؛ نه نگوست. (انگشت) (۲) [ناو] (۱) ژیکه له؛ خشپيله و جوان؛ نازدار. (قشنگ کوچولو) (۳) سووری توخ؛ پل؛ شوتیه که وه پتی خوین وایه واتا زور سووره. (قرمز تیره)

+ پتپوک: [ناو] (۱) خال؛ خال؛ نوخته نوخته؛ پینپوک. (نقطه نقطه)

پتدان: چل دان. (نبض زدن)

پترووکاو: [ناو] (۱) پتورکاو؛ دازاو له بهر کوئی؛ پوواو؛ پرتووکیاگ. (پوده)

پتری: (۱) زوری؛ پرانی؛ زورتري؛ فیشته ری. (بیشتر) (۲) پتری؛ خراب هینان له یاری و قوماردا. (بطر آوردن) پتک: [ناو] (۱) پت؛

قامک؛ تبل؛ تل؛ کلک. (انگشت) (۲) شمهجه؛ شقارتیه؛ گوگرد. (کبریت)

پتکو: [ناو] (۱) خشپیلانه؛ جوان؛ ناتله نگ- زراوی ژیکه له. (کمر باریک و قشنگ)

پتکه: [ناو] پرتکه؛ پتروکه. (تکه)

پتویازگ: [ناو] (۱) بوخچه؛ پیاسکه؛ پریسکه. (بقچه)

پتوورکاو: [ناو] (۱) پترووکاو؛ پوواو؛ دازاو؛ زور کون و دافه تراو. (پوده)

پتوون: [ناو] (۱) تهاو؛ تهاو؛ یه کجی؛ «گو فاری مهاباد ۱۱۲» (یکلی)

پته: [ناو] (۱) پلله؛ چه قه نه. (بشکن) (۲) پته لیدان؛ چه قه نه لیدان. (بشکن)

زدن: (۳) پتوک؛ په له پیتکه. (تلنگر)

پتیسوار: [ناو] (۱) پامال؛ تهنه فروتوونا؛ کاول. (پایمال)

پیچ: چک؛ توز؛ کهموکه. (کمی اندکی)

پیچ: (۱) هه ویره کهم پیچییه واتا هه ویره کهم ترشاهه و زور هه لاتوو. (ور آمدن زیاد خمیر) (۲) سرتسرت. پیچ پیچ. (پیچ پیچ)

پیچانه وه: (۱) دووباره پیچان. (باز پاره شدن)

(۲) پیچان؛ ته زیچه که مت پیچانه وه واتا پیچانند. (قطع شدن)

پیچاره وه: (۱) [رابوردووی دووری پیچان] له- میزه پیچاره وه (قبلا پاره شده) (۲) پیچریاو؛ کون بووگه و پیچاره وه: (پیچاره وه، پیچریاگ) (۳) دیسان پیچریاوه. (پاره شده است؛ پاره شد؛ پاره شده)

+ پیچ پیچ: (ب) له ت کردن و پانندن هه رکهس بو خوی؛ کهس له کهس؛ بر فین

برفین. هەر کەس فریا کەوت بەشی خوێ
 پچری. (مەادل بخور بخور)
 + پچرینەو: [چاوگەت] (۱) پچرانەو.
 (پارەشدن) (۲) (ب) کێشانەوی مال و پارە
 لە کەسێک: وەک: رفاڤان یان دەس کەوتنی
 شتی. (کتایی، سرکیسە کردن)
 پچۆز: (۱) خاترخازی؛ بەدووعایی؛ خودا
 حافیزی. (خداحافظی) (۲) ژنی پەست و
 بی‌ئابروو. (زن بی شرم)
 پچوو کاهی: [ناوبەرەهەمی چاوگە] چکۆلەیی؛
 چووی؛ مندالی؛ پچووی. (کوچکی)
 + پچوو ککردنەو: [چاوگەت] (ب) سووک و
 چرووک کردن لە لای خەلک بەروو شکینی یا
 بایەخ پێنەدان و پوێتە پێنەدان؛ پی‌پە-
 ستکردن (چکۆلە کێدەو) (کوچک کردن)
 پچەران: پچکران؛ پچران. پسان. پڕچیان.
 (پارەشدن)
 پچەراندن: [چاوگەت] پساندن؛ چراندن؛
 پچراندن؛ پچکراندن. (پارەکردن)
 پچەرپچەر: (۱) پچر پچر؛ تیکەتیکە؛ کوک
 کوک. (پارەپارە) (۲) برفین برفین. (ب)
 کەس لە کەس؛ هەر کەس بوو خو رفاڤان.
 (مەادل بخور بخور)
 پچی: (۱) برۆ؛ بچە. (برود) (۲) کەمی؛
 چکی؛ تۆزی. (کمی)
 + پچین: (۱) [داهانی] (چوون) [بوکو]؛ برۆین.
 (برویم) (۲) [چاوگەت] تێهەڵدان؛ شەق لێدان.
 (تیبا زدن)
 پچین: [ناوبەک] وەشین؛ کەسی کە توو
 دەچینی؛ توو وەشین. (پاشندە)

پخپخ: (۱) [ناو] هەلگەوفین و ختیکەدانی
 مندالان. (غلغلک) (۲) [بو] دەنگدانی ناژال. (پخ
 پخ) (۳) هیمما بوو سەرپڕین. (پخ پخ) پخ و هوو:
 [دەنگەناو] پرخەیی زوور بەهێز؛ پرخو هوو.
 (خرناسە بلند و زیاد)
 پخەپخ: [ناوبەت] پرخەپخ. (خرناسە زیاد)
 پخین: [چاوگە] پرخاندن. (خرناسە کشین)
 پدی: [ناو] پدوو. پدوو. پوو. گوشتی بێ دان.
 (لقە)
 + پەر: [ناو] [ناو] دژی تەنک؛ تووی زوور
 بەزمیداکردن؛ چر؛ چنارەکان زوور پەرن؛ زوور
 لە پال یە کدان. (تنگ هەم)
 پڕئیش: زوور بەنازار. (دردناک)
 پڕاکریت: [ناو] هەموو زمانە کوێنەکانی هیند
 جگە لە سانسکریت. (پراکرت)
 پڕانی: گشتی؛ زووری؛ بەپڕانی؛ بەگشتی؛
 بەتەواوی. (تعامی)
 پڕاو: [ناو] [ناو] (۱) پڕاو؛ چۆمی کە ئاوی زوور
 بی. (پڕ آب) (۲) ئاودار. (آبدار)
 پڕبوون: [چاوگەت] (۱) لییایلیپ بوون؛ تەژی
 بوون. (۲) بڵاو بوونەوی قسە لە شاردن.
 داگەوتنی قسە پڕ بەشار. (پڕ شدن)
 + پڕبوونەو: [چاوگەت] وەک: تۆز و خۆل
 چوونە چاو؛ چال پڕبوونەو. (چیزی در چشم-
 افتادن) پڕشدن
 + پڕپەر: [ناو] [ناو] بەند [بە اندازە بوون؛
 بەقەد؛ نە زیاد نە کەم؛ ئەو پێچە پڕپەری
 مۆرە کە یە: (تواو بە ئەندازە یەتی) : تەواو فیتی
 خۆیەتی؛ (کیپ: فیت؛ بە ئەندازە بودن)
 پڕپەست: بە ئەندازە؛ تەواو پڕپەر. (بە ئەندازە))

+ پریاکردن: [چاوگهت] قهپ گرتنی
سهگ: نچیرگرتنی سپلوت. (گاز گرفتن
سگ)

پریچ: [ئاوهلناو] جاده که پریچ و پلووچه؛
پریچ و قهچ. (ب) مروقی فیلبازی ناپاست.
(پریچ: کنایه از آدم حيله باز)
پرتاندن: [چاوگهت] له ژیر لیوهوه بولاندن.
(غرولند)

پرتاندن: [چاوگهت] پرتاندن؛ پرتاوتن؛
قرتاندن؛ دراندن. (قطع کردن؛ پاره کردن)
پرته: [ناو] (۱) پرته و بوله. (۲) پرتک؛ کوتی
چکوله؛ پرتک. (غرولند؛ تکه)
پرتهم: تهمی زور؛ مژی چپ. (مه غلیظ)

پرتچه کول: [ناو] گویزه کیوی؛ گویزه که زی؛
بلچه کیفی. (دژی شه که رمز و بهردی
گورچيله. یه. (زالزالک کوهی)
پرخور: [ئاوهلناو] (ف. مشه) خور؛ زورخور. (پرخور)
خور)

پرخوری: [ناوت] (۱) زورخوری (۲) نه خوشینی
نازال که زاوریان ده ماسی؛ ناوردل؛ کولهش؛
زاله ماسه؛ ناو دور دل؛ ماخته؛ (مرض
کیسه صفرای حیوانات)

+ پرخه: هیمايه بو خه و لیکه و تن و خه وی
خوش؛ (گیانه له پرخه وی خه وی خامودا، پی-
بنی به سهر هه ردوو چاومدا) له پرخه وی
خه و دایه له خه و نیکی گراندا یه. (کنایه از خواب
رفتن)

پرخه تهر: [ئاوهلناو] پرمه ترسی؛ بفه. (پر خطر)
+ پردان: (۱) پریپداکردن؛ له پرگرتن. (گرفتن)
(۲) [ئاوهلناو] گه نمه که پردانه؛ دانی زورم.

(پردانه)

پردل: [ئاوهلناو] نازا؛ میرخاس؛ جوامیر؛
بهزات؛ نه ترس؛ به جورتهت. (پردل)

پردوکه: [ناو] (۱) پرده له؛ پردی چکوله. (پل
کوچک) (۲) دوو تهخته داره له که رهسته ی
جهنجه پردا. (دو قطعه چوب خرمنکوب)

پردوو: [ناو] پهردوو؛ کورته داره کانی بهینی
دهسته ک و هه لاش له سهر بانی خانوودا.
(پردوو)

پردوو خیگ: [ئاوهلناو] هه لپرووزاو؛
هه لپرووزیگ؛ (پشم و موی سوخته)
پردوو خیان: [چاوگه] هه لپرووزان. (سوختن-
پشم و مو)

پردهباز: [ناو] پردی پیدار و یشتن؛ به رده باز؛
چهند بهرد که له ناو ته نکاوی ئاودا به ریز
داده نری بو پا نانه سهر و په پینه وه. (پل. از
روی سنگ پریدن و رفتن به طرف دیگر آب
یارودخانه)

+ پرده له: پردوکه. (پل کوچک)
پردی ئاسنی: [ناوت] پردی چی بوو له ئاسن؛
ههر وه ها پردی خستی، پردی بهردین،
پردی دارین. (پل آهنی)

پردی پیاده رهو: پردی تاییهت به په پینه وه ی
پیاده. (پل عابر پیاده)

پردی پشت سهر شکاندن: (ب) هومیدی
گه پانه وه برین. (ب) پیوهندی له گه
رابوو ردوودا قرتاندن؛ ریگیای گه پانه وه
تیککان. (پل را پشت سر خراب کردن)

پردی ته نافی: [ناو] پردی هه لواسراو؛ پردی-
که به ته ناف یا به کابل (چهند رشته سیمی)

بادراو) کیشرای و ناوه که ی ته خته پوئش
کرای زیاتر بو سه رچومی بی یوار. (پل
اویزان طنابی)

پردی قه تار: [ناوت] پردی تاییه ت به قه تار که
هیلی ناسنی به سهردا کیشراوه بو رابووردنی
قه تار. (پل قطار) پردی که وانی: [ناو] پردی که
هیلالی و کوو دروستکرای. (پل قوسی)
پردی هه وایی: [ناو] (ب) هات وچوی فروکه
له بهین دوو شویندا. (۲) پردی بهرز له
سهرجاده بو په پینه وه. (پل هوایی)
پر پروو: [ئاوه لئاو] پروودار: پرووه لماراوه;
بی شه رم: ریلاس. (پررو)

پر پرووی: [ناو به ره می چاوگه] پرووداری;
بی شه رمی: ساوازی; سه وازه کریاوه یی; بی -
حه یایی; پروو هه لماراوی. (پرروی)
پر پرهنگ: [ئاوه لئاو] پرهنگی توخ;

پرهنگی خهس و خول وه ک: چای پرهنگ: (ب)
پرهنگی دزی ئاچخ. (پررنگ)

پر زوله: [ناو] پر زوله; پر پوله. (زواله)
پرزه: نه فهس; تا قهت; فورسه ت; برست هیز;
تین: ههست; پرزه ی پریم: له هیزی خستم.
(توان; فرصت)

پرزه برین: [چاوگه ت] ده سه وسانکردن;
به یده سکردن; هیچ بو نه هیشتنه وه; مال -
ویرانکردن; برست لیبرین; له توانا خستن.
(توان بریدن)

پرزه کورت: [ئاوه لئاو] بیهن تهنگ; بی تا قهت و
توانا. (ناشکییا)

پرژ: [ناو] په پ; لقی ورد و باریکی دار; پرژوبال
واتا په روبال. (پر; ساقه نازک بالای درخت)

پرژوبالو: [ئاوه لئاو] پرشوبالو; په خش و
بلاو. (پخش ویلا)

پرژه: [ناو] (۱) پرشه; پرشه; ورده ی هه رشت
که بهرشی و بلاو بیته وه. (۲) پرشکه; وه ک
پرشکه ی ئاو; پرشکه ی خومپاره; پرشکه ی
ئاور. (پشنگ; ترکش)

پرسان پرسان: [بهند] به پرس کردن لهم و
لهو. (پرسان پرسان)

پرس پیکراو: پرس لیکراوه; پرس و پا لی -
خوازارو; (ب) نیجازه لی وه رگیراو. (پرشش از
او شده)

پرس پیکردن: [چاوگه ت] بیروپا لیخواستن.
(ب) نیجازه خواستن; بی پرس ی باو کم شوو
ناکه م. (عقیدمو اجازه خواستن از کسی)

پرسکار: [ناو; یک] پرسکهر; پرسیار (پرسنده)
پرس کردن: [چاوگه ت] پرسکرن; پرسین.
(پرسیدن) < پرسیار

پرسکهر: [ناو; یک] پرسکار; پرسیار; پرس -
دهکا و ده پرس ی. (پرسنده)

پرسوجو: [ناوت] پرسین و گه پان له
مه بهست; پرسین و جویابوون. (پرسوجو)

پرس وپا: [ناوت] پرسکردن و پا و بوچوونی
پرسلیکراو زانین; پرس و مه سله حه ت; ئاقیده
و پا له باره ی کاریکه وه پرسین; پرسین و
ریی چاره ویستن له که سی. (مشورت; عقیده
ورای خواستن)

پرسه خه سوو: [ناو] (ب) نهحوالپرسی نه
به پاستی; لیبرسینی سهرزازه کی. (احوال
پرسی سرسری)

پرسه دار: [ئاوه لئاو] عازیه تبار; مردوو لی مردوو;

عزادار؛ سهره خوشی دار. (عزادار)
 پرسه ک: نیشانه‌ی پرس له‌پاش پسته‌دادده-
 نریت وه ک؟ (علامت سوال)
 پرسه که ر: [ناوبیک] که سانی که ده‌چن بو
 سهره خوشی. (کسانیکه به‌عزاداری می‌روند)
 پرسى: (۱) [پاشگر] په‌وتى پرسین؛
 نه‌حوالهرسى، جواو پرسى. (۲) پرسیکرد؛
 [پرابووردوى پرسین]. (پرسید)
 + پرسیار: [ناوبیک] پرسکار؛ پرسکه ر. (سوال
 کننده). (به‌لام به‌هله به پرس ده‌وترى
 پرسیار، پرسیار واتا که سیک که پرس ده‌کات
 وه ک جووتیار، کر یار.
 پرسیار پیچ: کارى که سیک که به پرس کردنى
 جوړاو جوړ به تاییه ت له کاتى بازجوئى
 پولیسدا سهرله گومانلیکړاو ده‌شیوئى؛ به
 پرس لیکردنى زوړ، تنگ پی‌هه‌لچنین و زوړ
 بو هینان؛ حاله‌تى که سیک که که‌وتووه‌ته بهر
 ته‌وژمى پرس لیکردنى پرسکه ر. (سوال پیچ)
 پرسیاروکی: به پرس؛ زوړ پرسکه ر؛ که سى که
 زوړ پرس ده‌کا. (خیلی سوال کننده)
 پرسیارى: [ناوبه‌ره‌مى چاوگه] پرسته‌ى
 پرسینه‌وه له لایه‌ن پرسیاره‌وه؛ وه‌ره‌قه‌ى
 پرسیارى؛ وه‌ره‌قه‌ى نه‌زموون وه‌رگرتن
 به پرس کردن. (پرسشى)
 پرشان: [چاوگه] پرژان. (پاشیدن)
 پرشاندن: [چاوگه] پرژاندن.
 (پاشیدن)
 پرسکه: < پرژه؛ پرشه؛ پرسه.
 پرسه‌پرش: [ناوت] پرسه‌ى له سهریه‌ک.
 (پاشیدن پشت سرهم)

پرشه لیکه‌وتن: [چاوگه] ت: (۱) تراو به که
 سیکا پرژان؛ که‌وتنه بهر پرسکه. (با آب تر
 شدن) (۲) (ب) تاوان و خراپه‌ى که سى
 داوینگیر بوون؛ به‌دناو بوون به هوئى
 که سیکى دیکه‌وه. (بدنام شدن)
 پرسه‌نگ: (۱) زوړ شوخ و شه‌نگ. (خیلی
 قشنگ) (۲) چریسکه؛ پزیسک؛ پرسنگ؛
 پزوسک؛ پزووسکه. پرسه. (شراره) (۳)
 پرسنگ؛ تیروژ؛ تیشکی روژ. (تابش آفتاب)
 پرسینه‌ر: [ناوبیک] پرژینه‌ر. (پاشنده)
 پرئ: تریقه؛ قاقا؛ پرقه‌ى پیکه‌نین: تریقه‌ى
 پیکه‌نین. (قهقهه)
 پرکووره‌ت: [ناوه‌لناو] به‌هیز؛ به‌قووه‌ت؛
 زوړدار. (پر قدرت)
 پرئین: (۱) له تریقه و قاقای پیکه‌نین‌دان.
 (قاه‌خندیدن) (۲) قرئینه. (آروغ)
 پرک: (۱) پردى چکوله؛ پردوکه؛ پرده‌له. (پل
 کوچک) (۲) خلته؛ تلته. (درد)
 پرکاندن: [چاوگه] ت: [تروکاندن] چاو. (پلک
 زدن)
 + پرکردن: (۱) [چاوگه] ت: [لیپاو لیپ کردن؛
 ته‌زى کردن. (۲) پرکردنى ددانی هه‌لؤل. (۳)
 قاوداخستن؛ قوو داخستن له ناو شارد،
 شاره‌که‌ى پرکردوه له باسى من و تو. (۴) به
 قسه هه‌لفریواندن و قسه بوکردن و هاندان
 بوکارى؛ پرپان کردوه‌ته‌وه. (۵) نه‌واریکى
 پرکردوه: شریتیکی پرکردوه‌ته‌وه. (پر کردن)
 پرکردنه‌وه: [چاوگه] ت: (۱) داگرتنه‌وه‌ى
 تفه‌نگى په‌شوکی. (پر کردن) (۲)
 پرکردنه‌وه‌ى چال و چول. (پر کردن) (۳)

دووباره پرکردنی دهفر و هه رشتی خالی.
 (دوباره پر کردن) (۴) لا پره ییکی پر کرده-
 تهوه. (پر کردن) (۵) هه لفریواندن و دنده دان و
 هاندان به قسه و ناموژگاری بارووخ پده خسا-
 ندن بو ته نجامی کاری. (تیر کردن) (۶) ددان
 پر کرده وه؛ (۷) شارژ کردن باتری؛ (دندان-
 پر کردن. شارژ کردن باطری) (۸) وه لام
 نووسینه وهی پرسنامه. (پر کردن پرسنامه)
 پرکه: [دهنگه ناو] تریقه؛ پریقه؛ قاقا. (قهقهه)
 پر که رده ی: [چاوگه ت] په پر که رده ی؛ ته پنا ی؛
 پر کردن. (پر کردن)
 پر کیش: [ئاوه لئاو] زاتدار؛ ئازا؛ پرروو. (پررو)
 + پر کیشی: [بهره می چاوگه] زاتکردن؛ له
 روو هه لئاو؛ جورته ت کردن؛ جه ساره ت کردن؛
 پر کیشیم نه کرد بیمه خزمه ت؛ جه ساره تم نه-
 کرد بیمه خزمه ت. (جسارت)
 پرمان: [چاوگه ت] پرماندن. (صدای بینی
 اسب)
 پرماندن: [چاوگه ت] دهنگی لووتی چاره وی
 و یه کسمی تر. (صدای بینی اسب و استر)
 پر مایه: فند: [ئاوه لئاو] (۱) مایه دار؛ خه سوخول؛
 چاییه که مایه داره واتا زور پر پهنکه؛ (مایه دار)
 (۲) (ب) به که سیکی زانا و ئاگا ده لئین؛
 می شک پر؛ باسه واد و زانا. (پر مایه) (۳) (ب)
 دارا و پوولدار. (پولدار)
 پر موهور: [ئاوت] (۱) پر مه پرمی زوری لووتی
 نه سپ. (صدای بینی اسب). (۲) له پر مه ی
 گریان دان و به ته وژم گریان. (زیر
 گریه زدن) < پر مه پرم
 + پر مه: [دهنگه ناو] (۱) دهنگی به ته وژمی

گریان. (صدای گریه و شیون) (۲) دهنگی
 لووتی چاره وهی و هیستر. (صدای بینی اسب
 و استر) (۳) تریقه؛ پریقه. (قهقهه)
 پر مه پرم: [دهنگه ناو] پر موهور؛ دهنگی په یتا
 په یتای پرماندن. (صدای پیاپی بینی اسب)
 پر مه ی گریان: [ناو] به ته وژم و نه هیم گریان.
 (زیر گریه زدن)
 پر مین: [چاوگه دهنگه ناو] (۱) پرمان؛ پرماندن؛
 دهنگی لووتی نه سپ. (صدای بینی اسب)
 (۲) دهنگی گریانی بهرز و له ناکاو.
 (زیر گریه زدن)
 پر نا: [ناو] قاش؛ به قاش برراو. (قاچ)
 پر نو: [ناو] به لگه؛ دهلیل؛ سه نهد. (برهان)
 پر نه: [ئاوه لئاو] پر پیاکه ر؛ گورجو گول و ئازا.
 (چابک)
 پرو؛ فرد؛ فند: [ناو] پمنر و ف؛ (پیکه وه چه-
 سپاندنی قوماشی بر او ی جلویه رگ به سنجاخ
 یا کوک (ته قه لی درشت) بوئه ندازه گرتنی
 لیاس له خه یاتیدا. (پرو)
 + پروانندن: [چاوگه ت] (ب) ورد کردن؛ بو ت
 هه لسم دت پروینم. (خرد کردن)
 پرو پاتال: [ئاوت] (۱) که ره سته و نه سپایی بی
 نرخ و بی بایه خ. (آت و اشغال)
 + پرو پووج: [ئاوت] به هیچ کردن؛ پاره که ی-
 له دوور وژدا پرو پووج کرد و ته و او ی کرد. (برباد
 دادن و از بین بردن دلاری)
 پرو پووش: [ئاوت] پلو و پووش؛ چیلکه و
 چه ویل؛ هه زگل؛ پووشوپلاش. (ساقه های
 قطع شده باریک و خشکیده درخت و گیاه)
 پرو پیتال: [ئاوت] شتومه کی ژنان؛ خرته و

پرتَه؛ شپوشیتال؛ جل و به رگی شپ. (آت و
 آشفال؛ وسایل زنانه و لباس فرسوده)
 پروتستان: فرد؛ فذ؛ اند؛ [ناو] مه زه هب و
 شوپگرانی مه زه بی پروتستان، لقّی له دینی
 مه سیحیه ت. (پروتستان)
 پروتیز: [ناو] (کوژی پزشکیه) کاری
 دانانه جیی ئەندامگه لی له ش وه ک دهستی
 ددانی دهستکرد. (پروتز)
 پروژه: [ناو] پخ شان (نشر)
 پروستات: [ناو] لوو یا گروقه ریکی که الله
 قهندی ئاسای چکوله یه له ژیر میزه لدانی
 مروّفا. (پروستات)
 پروفسور: فذ؛ فذ؛ اند؛ [ناو] لیژان؛ مروّفی زانا
 و بلیمه ت؛ بالتر له دهره جهی دوکورا له
 بواری زانستیه وه. (پروفسور)
 پروفانس: [ناو] زمانی تاقمی له خه لکی
 فه رانسه، نیشته جیی پروفانس. (پرووانس)
 پروقه: [ناو] ته مرین؛ مه شق؛ راهیان.
 (تمرین).
 پروگرام: اند؛ فذ؛ [ناو] به رنامه؛ رینامه؛ پیروه؛
 پیچ؛ پیروه بو جیه جی کردنی کاری. (برنامه)
 له زمانی کوردیدا جی که وتووه.
 پروم: [ناو] لووتکه ی چیا؛ لووتکه. (قله)
 پروناف: [ناو] جیناو؛ پیتی که هیمایه بو ناو.
 (ضمیر دستوری)
 پرونیو: [ناو] جیناو؛ پروناو؛ پروناف؛ پیتی که
 هیمایه بو ناو؛ (ضمیر دستوری) پرووزکاندن؛
 [چاوگه ت] پرووسکاندن؛ پرووسقاندن؛
 بچراندن؛ بچکراندن؛ قرتاندن؛ له ت کردن.
 (قطع کردن)

پرووزه: [ناو] ورده سووتای کاغه ز و موو.
 (خاکستر ریز کاغذ و مو)
 پرووزه بابرَدن: (ب) بوون به قهقهه س؛
 سووتان؛ ئاور تییه ربوون و بوون به سووتوو.
 (آتش گرفتن و خاکستر به هواررفتن)
 پرووزیاگ: [ئاوه لئاو] هه لپرووزاو. (مانند موی
 سوخته شده)
 + پرووسقان: [چاوگه] پرووسقان بچران؛
 قرتان؛ (گیاه که به پیشه و دهر نه هات له دهستم
 دا هه لپرووسقا؛ قرتا؛ (قطع شدن)
 هه لپرووسقان: هه لپچران؛ شیر و دوکولیو
 پرووسقان؛ بریان. (حالت بریدن شیر)
 + پرووسقیان: [چاوگه] (۱) پرووسقان؛ بریانی
 شیر و دوکولیو؛ خراب بوونی شیر و دوکولیو؛
 (بریدن شیر) (۲) پچریان؛ قرتیان؛ قرتان؛
 بریان؛ له ت بوون؛ که رت بوون. (قطع شدن) (۳)
 پهنگی روخسار په رین. (رنگ باختن)
 پرووش: [ناو] پوز؛ زویی سه رته خته وه ک
 ورده تولاش؛ پرزول؛ کولک و مووی سه ر
 قوماش؛ کهواکه م پرووشی هه لئاوه. (پرز)
 پرووکان: [چاوگه] (۱) پسانی گیانداران به
 هووی هیلاکی زوره وه. (مردن از خستگی)
 (۲) مردن به هووی گهرمای زوره وه. (هلاک-
 شدن از گرما)
 پرووکاندن: [چاوگه ت] وه ک ترووکاندنی-
 چاو (پل کردن)
 پرووکاندن: [چاوگه ت] اکوشتن به ماندوو
 کردنی زور یان گهرمای زور؛ پساندن؛ (کشتن
 با خستگی و گرما)
 پرووکه: [ناو] ترووکه؛ پرووشه؛ به فر بارین به

دهنکی ورد و تارام. (بارش برف آرام و ریز)

پروهش: [ئاوه ئاوا] زورخوش؛ خوشبەز؛

خوشمەو؛ بەرەوت؛ ئەسپی پروەش؛ ئەسپی

تالیم دراوی بە کار. (خوش. خوش قدم)

پەرەملە: [ناو] جوړیک ملوانکە ی تەنگ و پەر

بەمل و چەسپی مل. (نوعی گردنبد تنگ)

پەرەنگ: [ناو] پەرەنگ؛ وشە دان. (لقنامە)

پەری: تەژتی؛ حالەتی پەروون. (پەری)

پەریانکەرگەسەو: (۱) ئەوان ددانیان کولۆر بوو

پەریانکەرگەسەو؛ ئەوان چالە خالیە کە یان

پەرگەرگەسەو. (پەر کردەاند) (۲) هانیان داو؛

فیزیان کردو؛ بەراست یا درۆ می‌شکیان

پەرکردووە تەووە کە کاری بکا؛ پەریان

کردووە تەووە. کەر کردنەو. (پەرش کردەاند)

+ پەریزە: (۱) پەریز؛ زەوییک کە

دووراویتەو (دووراویتەو) و دەغل و گیای تیدا

نەماپی؛ چارەگەنم و جو. (مزرعه درو شده) (۲)

پەمەت؛ حەشارگە. (کمین) (۳) بەدزە چوون

بو نچیر. (پاورچین نزدیک شدن به شکار)

پەپس؛ فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] (۱) مەنگەنە؛

ئامرازی گووشینە پال یە ک بە گوشاری زور.

(پەرس) (۲) جوړیک هالتیرلیدان (بە-

رزکردنەو) بی هەلخستەو، لە پەرووردو؛

یا پەرسی سەر سینگ. (پەرس)

پەرسکە: [ناو] نەردیوان. (نەردبان)

پەریقوھو؛ [دەنگەناو، ت] پەریقوھو؛ تریقوھو؛

پەریقوھو؛ پەریکە پەریک؛ پەریکوھو؛ پیکە-

نین بە دەنگی بەرز و حیلکە حیلک؛ لە قاقای

پیکەنین دان. (قاهەخندیدن)

پەرمووس: [ناو] پەرمییز؛ جوړیک چرای

ئاشپەزە. (پەرموس)

پەرنت؛ اند؛ فد؛ [ناو] چاپ؛ لە چاپ دراو.

(ب) کاری چاپکردن بە ئامیری پەرنتی.

(پەرنت)

پەرنتی؛ اند؛ فد؛ [ناو، بک] چاپگەر؛ کەرەستە ی

چاپ. (چاپگر؛ پەرنتر) لە زمانی کوردیدا جی-

کەوتوو.

پەرینگان؛ [چاوگە] سەلمین؛ ترسان؛

پاریزکردن و نزیک نەکەوتن. (ترسیدن و

دوری کردن)

پەرینگاندنەو؛ [چاوگە، ت] داچلەکاندن؛

ترساندن؛ سەلماندنەو و ترساندن و

پادانەدوو. (ترسانیدن)

پەرینگانەو؛ [چاوگە، ت] سەلمینەو؛ کوکردن؛

مەترسیکردن؛ هەلبەزینەو لە ترسان؛

داچلەکان؛ سەلکردن. (ب) خو لە قەرەنە دان؛

دوووری لی کردن. (جاخوردن. ترسیدن و

نزدیک نشدن)

(پ.ز)؛ کورتکراوە ی وشە ی (پیش لە زاینی)

حەزەرەتی عیسا مەسیح. (قبل از میلاد. ق. م)

پەز؛ (۱) منداڵ لە تۆلداندا؛ ئاولەمە؛

ئاو لەمە (جین) (۲) بلیند؛ گەورە؛ بەرز. (بلند)

(۳) دومەل؛ برین (دمل؛ زخم) (۴) پەس؛ کوپ؛

پەزام؛ پەسام؛ کوپام. (پەس)

پەزێوک؛ جگەرە؛ سیفار؛ سگار (سیگار)

پەزێوک؛ [ناو] گروفر یا گوشتی زیادی یا

زییکە ی گەورە بە سەر پستی لە شەو.

(گوشت زیادی روی پوست بدن)

پەزووک؛ [ناو] بارانی بە خورەم؛ بارانی زور و

توند. (بشدت باران باریدن)

پزگور: [ناو] پيشالی جلکی دپاو؛ بزگور.
(بزگور)

پزماری: [ناو] بزماره؛ میخه که (میخچه)

پزمام: پسمام؛ کوری مام (پسر عمو)

پزوو: [ناو] نه خوشینی کلاوردهش؛ مشه؛
سیه پرده شه؛ میشه پزگ؛ سیه زینه؛ سی دهرده؛
هه نووه کوته؛ که تاییه ت به نازلله، ناوه
عیلمیه که ی (پنوسونی) یه. (پنوسونی)

+ پزوو: [ناو] (۱) جیگای تییه لکیشانی
دوختین (نیفه) (۲) به قره بلوکه یی که با
ده یهینی و به رده رکه ده گری. (بز. برف
باد آورده) (۳) جیگه ی به ن تییه لکیشانی
جه مسهری سهرین (نیفه) (۴) جوزی
نه خوشینی مهر که چلمن ده ییت و مووشه ی
دی و ناله و مهری. (مرض گوسفند) (۵)
گیاییکه ده یکه ن به په تیکه وه ده یکه نه ملی
مهر بو شیفای نه خوشینی پزوو. (گردنبند
گوسفند برای بهبودی مرض)

پزیشکی قانونی: [ناوت] پزیشکی به رگه م
کراوی دادگا که چوئیه تی بریندار بوون یا
کوژرانی مروف به دادگا راده گه یینیت.
(پزیشکی قانونی)

پزیشکی مآلت: [ناوت] پزیشکی تاییه ت بو
نازل. (دام پزشک)

پزا: [رابوردوی پزان] (۱) کول؛ پشا؛ کولیا
(پخته شد) (۲) پرزا؛ بلاو بووه وه؛ پرشیا؛ پرشا
(پاشید)

پزقاندن: [چاوگه ت] رزاندن (بو تراو)؛
پرشانن (پاشیدن)

پزل: [ناو] (۱) هه زگه ل؛ (خار و خاشاک) (۲)

پرژ و لکی باریکی سهره وی دار. (شاخه نازک
درخت)

پژمان: [ئاوه لئاو] (۱) دلسارد؛ پشمان؛
په شیمان؛ پاشگه ز. (پشیمان) (۲) [ناو] ئاوه بو
پیاو (اسم مردانه)

پژماندن: [چاوگه ت] پشماندن؛ پنژین؛
بیهنژین. (عطسه کردن)

پژمل: [ناو] پشت گهردن. (پس گردن)

پژمل پان: (۱) پشتمل پان (پس گردن
پهن) (۲) (ب) به تیزه وه به مروقی ته زه و
خویری ده و تریت. (کنایه تن لش)

پژمین: [چاوگه] پشمین؛ بیهنژین؛ پژمای
(عطسه)

+ پژمچه: [ناو] (۱) شانه ی
جولایی (شانه بافندگی) (۲) قاشاو؛ رنه ک
(قشو) پژونی: [ئاوه لئاو] واتایی؛
مه عنه وی؛ پیوه ندیدار به بیر و هه سته وه؛ دژی
دونیایی و ماددی؛ دژی ئه بوژهنی. (معنوی)
پژی: < پزل.

پژیاو: < پژیاگ؛ پرش و بلاو بوو. (پاشیده)

پژین: [چاوگه] (۱) پشان؛ کولان و برژان به
گهرمای بی شوله. (پختن) (۲) پشان؛ پرژان؛
وه ک خوینی لووت به ربوون؛ (مانندخون
دماغ پاشیدن)

پژین: [ناوبک] پرشین؛ پرشینهر؛ ده پرشین.
(پاشنده)

پسا: [رابوردوی چاوگه ی پسان] (۱) پچکر؛
قرتا؛ که رت بوو؛ پسیا؛ له ت بوو؛ پچا؛ قورمسا؛
قورمسا؛ پرووسقا. (پاره شد) (۲) ته سپه که له
غاری زوردا پسا؛ بریا. (بریدن اسب بعلت-

خستگی)

پسات: [ناو] (۱) کیسات؛ دهموده زگا.
(پسات ۲) که لوپه لی که له که نار شه قام
له سر سفره یا ته خته، پانی ده که نه وه بو
فروش؛ (۳) بیساتی سه ماوهر؛ که لوپه لی سه-
ماوهر (پسات)

پسپسه که له: په زه کیفی؛ په زه کیو یله؛
جوړی جال جالوو که ی تووکن و بی تازار (نوعی
عنکبوت)

پسپیری: پیشبینی. (پیشبینی)

پستانه ک: فد: [ناو] (۱) مه که مه زه؛ له
فارسییه وه هاتووه و باوه. (پستانک) (۲)
جه پیکی کونه له که ره سته ی گازیدا که گازی-
لی دهر ده چپته دهر وه. (پستانک) (۳)
سه ریچیکی کونه له چراتو پدا که نه وت له و
کونه وه ده پر ژپته ناو توپری چرا. (پستانک
چراغ توری)

پسته ی زه مینی: بادام زه مینی (بادام زمینی)

پسته ی شامی: [ناو] بادام زه مینی. (بادام
زمینی)

پسته ی کیوی: [ناو] بهری داره وه؛ وه نه ته ق؛
قه ز که وان؛ قه زوان؛ قه سخه وان؛ قه قه وان؛
قه ز که وان. (پسته کوهی. چاتلانقوش)

پستی: [ناو] بیه؛ پسته؛ له سلیمانی به پسته ده لین
فسدق یا فستق (پسته)

پسخال: [ناو] کوپه خال؛ خالو زای-
نیرینه (پسرداری)

پسدار: [ناو] پزدار؛ تولدار؛ ناوس؛ زگپر.
(آبستن)

پسدان: [ناو] (۱) پزدان؛ پزدانک مندال دان.

(زه دان) (۲) زهرف؛ دهفر. (ظرف)

پسل: [ناو] گیای چه مه ماره (ترتیزک وحشی)
پسلی: [ناو] گیادو خه وا؛ گیادو خوا؛ دزی کرمی
ریخو له یه. (گندنا ی کوهی)

پسمار: [ناو] بزمار؛ میخ (میخ)

پسماری: [ناو] بزماره؛ میخ که (میخچه)

پسولمان: مسولمان (مسلمان)

پسولوله: [ناو] بهرگه؛ به لگه ی ئیجازه دان؛
پاسپورت؛ به لگه ی هاتن و چون؛ بلیت؛ ومهره-
قه. (برگه بلیط)

پسه: (۱) وه ک؛ وا. (اینطور) ۲. پسته. (پسته)
پسه زانای: [چاوگه] پسه زانای؛ وازانین؛
پی و ابوون؛ به خه یال؛ وادانان؛ گومان کردن
(گمان کردن)

پسه ژمنی: [ناو] تار یله؛ ژنانیلی؛ ژنانی.
(زن آسا)

پسه یوی: [ناو] وه ک خو ی؛ عهینی شت.
(شبییه)

پش: [ناو] نه خوشینی گه لای دارمی و باخ.
(آفت برگ درخت مو و درختان)

پشاره ش: [ناو] جهرگ؛ جگهر (جگر سیاه)
پشاسپی: [ناو] سییه لاک؛ سی. (جگر سفید)
پشافتن: [چاوگه] پشاوتن؛ هه لپشاوتن؛ هه-
لگلو فین. (مچاله کردن)

پشبه ن: [ناو] (۱) پشته بند؛ دواپی؛ دووماهی.
(پشت بند) (۲) شه و زهن؛ پشت وه سی دهر که؛
پشته س؛ کولوم. (۳) دوا به بند؛ رسته ی دوا به-
ندی گورانی. (پشت بند)

پشپشو که: [ناو] گیاکتک؛ گیابوندار؛ نه شه دبو؛
ریخه داروو (علف گربه. سنبه طیب)

پشپشيان: پشليان؛ پچيچ بوون؛ هه لاتن؛ هه-
 لماسين. (ورآمدن خمير)
 پشليان: [چاوگه،ت] هه لاتن و هه لماسيني
 هه وير. ترشان؛ گه ليک پچيچ بوون. (ورآمدن
 خمير)

پشپو: [ناو] پشپو؛ جيگای ئاويزان کردنى
 بهن تهون له فهرشچيکردندا (چوبى که منخ
 فرشباقي را با آن مى آویزند)
 + پشت: [ناو] پاش؛ پشتى سى روژ؛ پاشى
 سى روژ؛ هه ندى جارواتا (سه ربيان) وهک،
 پشت دهست: سه ردهست؛ پشت زين: سه رزين.
 (بعد ، بالا)

پشت ئاواله: [ئاوه لئاو] [ناوت] هه رشت که
 پشتى به تال بيت و نه گيراييت وهک کراسى
 پشت ئاواله؛ پشت ماله که مان سه حرايه:
 پشت ئاواله يه. (پشت باز)

پشت ئيشه: [ناوت] ئازار و ژانى پشت و
 که مهر. (پشت درد)
 پشتباقي: [ناو] هه تيوى که بابى مرد ييت؛
 هه تيوى باوکى. (پدر مرده)

پشت بهرگ: [ناو] بهرگى ئاخري جلدى
 کتيب؛ (پشت بهرگ دژى روو بهرگه) به لام به
 هه له هه ردوو وشه بو سه ر جلدى کتيب به-
 کاردين (پشت جلد)

پشت به سيل: [ناو] جوړى کوليره ي سه رساج.
 (نوعى گرده که روى ساج درست شده)

پشت به يه کو دان: [چاوگه،ت] پشت به
 يه کهو دان؛ پشت به يه کهوه دان؛ پشت به
 پشت وه نان؛ پشت دانه پال يهک؛ پال دانه پال-
 يهک؛ (ب) پشتى يهک گرتن؛ هاوکارى-

کردن: کوّمه کى يهک بوون (همپشتى)
 پشتيه رده: (ب) شارواه؛ نه هينى. (پشت پرده)
 پشت پى: (۱) شهق. (تيا) (۲) پشت پى تو
 نه ويش روپى واتا دواي روپشتنى تو نه ويش
 روپى. (بعد از رفتن) (۳) پاژنه ي پا؛ پاشنه ي
 پا. (پاشنه)

پشت چاف: [ناو] پيلوو به لکى چاو. (پلک
 چشم)

پشت چه پهر: [ناوت] (۱) پشت ده رکه ي له
 شوول چيکراو؛ (پشت در طئيده شده از شاخه
 درخت) (۲) پشت سه نگر؛ پشت بو سه. < چه-
 پهر. (پشت سنگر)

پشت چه مانه وه: [چاوگه،ت] (۱) پشت چه-
 مينه وه (ب) کوپ نو ش بردن و دانه وين (خم
 شدن) (۲) له بهر بار قورسى يا ژيانى سهخت
 و دژوار يا رووداوى دلته زين کوّم بوونه-
 وه. (پشت خم کردن) (۳) کوّم بوون به هوى
 پشت شکان ياپيري به وه (پشت خم شدن)

پشت چه مين: [چاوگه،ت] (۱) پشت کوور بوون؛
 پشت چه مينه وه له بهر پيرى. (۲) پشت کوّم
 بوون له ژير بارى قورس يا بارى ناله بارى
 ژيان يا پشت شکاندا. (پشت خم شدن)

پشت جوچک: [ئاوه لئاو] پشت کوور؛ پشت-
 کوّم؛ پشت خوار؛ پشت چه ماوه؛ پشت قووف.
 (کوژ پشت)

+ پشت دانه وه: [چاوگه،ت] پال دانه وه. (لم
 دادن)

پشت دهست: [ناو] نه و ديوى بهرى دهست؛
 بان دهست. (پشت دست)

پشت دهست داغ کردن: [چاوگه،ت] (۱)

ټاورنان به پښت دهسته وه. (آتش گذاشتن
به پښت دست) (۲) (ب) ټوبه له
دووباره كړدنه وهی كاری. (پښت دست داغ-
كردن)

پښت دهست گه زین: [چاوگه ت] دهر پرینی
په شیمانی؛ وهك به بهرد له نه ژنو دان. (پښت
دست گزیدن)

پشتر است: [ټاوه لټاو] پښتگهرم؛ پښتیواندار؛
به پښته فټان؛ دلگهرم؛ نه رخایه ن؛ دلنیا؛
خاترجه م. (دلگرم؛ مطمئن)

پشتر است بوون: [چاوگه ت] دلنیا بوون؛
خاترجه م بوون؛ نه رخه یان بوون؛
موتمانه كړدن. (مطمئن بودن)

پښت پاست كړدنه وه: [چاوگه ت] (ب)
دوواى هاتنی به لاو نكولى هیټان دوو باره
گه پانه وه سهر دوخی پیشوو؛ پار نابووت بوو
(به رشكست) نه مسال پښتی پاست كړدنه وه.
(بعد از ورشكستگی بحال اول بازگشتن)

پشتر استی: [ټاوه بهرهمی چاوگه] خاترجه می؛
دلنیا یی؛ نه رخه یانی. (مطمئنی؛ اطمینان)

پښت زین: [ټاوه ت] (۱) دواوه ی زین؛ جیی
تهرك (عقب زین) (۲) (ب) سهر زین؛ دانیشه
پښت زین و به غار چوو. (روی زین)

پښت سارد: [ټاوه لټاو] مه یل به كاری نه مان؛
ناهومید بوون له كاری؛ بی هیوا؛ دل سارد.
(دل سرد)

پښت سهر: [ټاوه] (۱) دواوه ی سهر؛ پښتمل.
(عقب سر) (۲) پاشمله (در غیاب؛ پښت سر)

پښت سهریه ك: (۱) [به ند] په یتا په یتا؛
به دوواى یه كدا. (پښت سر هم) (۲) له پښت

سهریه كه وه بهر پر ټاوه ستان (پښت سر هم)
پښت شكاندن: [چاوگه ت] (۱) (ب) به لای
زورگه وړه به سهر دا هیټان. (پښت شكستن)
(۲) شكاندنی پښتی كه سی (پښت شكستن)
پښت شكین: [ټاوه بك] (ب) موسیبه تی
گه وړه؛ كه س یان شټيك، كه پښت
بشكینیت. (پښت شكین)

پښت قایم: [ټاوه لټاو] (۱) دارای پښتیوانی به
قودره ت: (۲) نه رخایان بوون له لایه نگرى و
هوگرى كه سی؛ پشتر است؛ پښتگهرم؛ پښت-
نه ستوور. (دارای پښتیان)

پښتكو م: [ټاوه لټاو] پښتقوف؛ پښتكوور؛ پښت
خوار؛ پښت خوچك (كوژ پښت)
پښتكوول: [ټاوه] پښكه ل (پشكل)
پښتكووز: < پښتكو م.

پښتگر: [ټاوه لټاو] لایه نگر؛ هه وادار؛ داشدار؛
یاریده دهر؛ كو م هك. (حامی)

+ پښتگرتن: [چاوگه ت] (۱) كه وتنه دواى
كاری و دهست هه لټنه گرتن؛ پښتی كاره كه م
گرت تا دروستم نه كړد لئی نه گه رام (پښت
گرفتن) (۲) پښتیوانی كړدن (حمایت كړدن)
پښتگرى: [ټاوه] پښته فټانی؛ هوگرى؛ یارمه تی؛
كو م هك كړدن؛ پښتیوانی؛ لایه نگرى.
(حمایت)

پښت گو هافیتن: < پښتگو ی خستن.

+ پښتگو ی خستن: [چاوگه ت] پو یته
پینه دان؛ له بیر خو بر دنه وه. (پښت گوش
انداختن)

پښتگهرم: [ټاوه لټاو] (۱) دلگهرم؛ به هیوا؛ به-
دل و داو خه ريكی كاری بوون. (پښتگرم جدى)

(۲) نه‌رخایه‌ن له‌کوومه‌کی پشتیوان. (پشت گرم)

پشتگهرمی: فد: [ناوبه‌ره‌می‌چاوگه]

(۱) حاله‌تی‌دلگه‌رم‌بوون له‌کردنی کاریکدا؛ هیواداری به‌کردنی کاری. (پشتگرمی) (۲) به‌هووی هه‌واداری که‌سیکه‌وه دل‌قایم بوون. (تکابه‌پشتیبانی حامی)

پشت‌له‌نه‌ردی: ژنکا پشت‌له‌نه‌ردی: (ب) ژنی ماره‌کراو (عقد کرده)

پشت‌له‌رزین: [چاوگه‌ت] (ب) توقین و له‌ترسا دل به‌لاوه‌نه‌مان؛ (ب) هست به‌مه‌ترسی گه‌وره و ترسانی زور کردن. (پشت لرزیدن)

پشت له‌عهرزدان: [چاوگه‌ت] (۱) له‌زورانبازی دا له‌عهرزدانی پشتی حه‌ریف. (۲) (ب) شکست پی‌هینان له‌هه‌ربواریکی دیکه‌وه. (پشت به‌خاک مالیدن)

پشتماز: [ناو] پشته‌مازه؛ پشتمازه؛ موغه‌ره‌ی پشت: بره‌ره‌ی پشت. (پشت مازه)

پشتماک: [ناو] هه‌تیوی دایک مردوو. (مادر مرده)

پشتماله: [ناو] پاشماله؛ ژیرماله (سرایدار) پشت‌میز‌نشین: [ئاوه‌ل‌ناو] (ب) موچه‌خوری ده‌وله‌ت: یه‌خه‌سپی؛ کاربه‌ده‌ستی پرک‌خراوی ده‌وله‌تی. (پشت میز نشین)

پشتو: [ناو] (۱) ده‌مانچه (طه‌انچه) (۲) دواوه؛ پشته‌وه. (عقب)

پشتوپروو: [ئاوه‌ل‌ناو] پیچه‌وانه؛ به‌روپشت؛ به‌راوه‌زوو؛ به‌روازی؛ هه‌لگه‌راوه؛ هه‌له‌وگه‌ریاک. (برعکس)

پشتوو: [ناو] زمانی به‌شتوو؛ که له‌پاکستان و نه‌فغانستان پیی ده‌دوین. (زبان پشتو)

پشت وه‌رگیران: [چاوگه‌ت] (۱) له‌شه‌پدا هه‌لاتن، و پشت‌کردنه‌دوژمن. (پشت‌کردن-بدشمن) (۲) پروو وه‌رگیران و بایه‌خ پی نه‌دان؛ پشت تیکردن. (پشت کردن و اهمیت ندادن)

+ پشته: [ناو] (۱) پشت‌دی‌راو؛ پشته‌ی که‌ردوو؛ بلیندایی به‌ینی دوو که‌ردوو. (پشته) (۲) دووایین بیره‌کانی کاریز و هه‌وراز و به‌رزایه‌کانی پشته‌وه‌ی. (زمین‌های مرتفع پشت چاه‌های کاریز) (۳) هه‌وراز؛ ته‌پ؛ ته‌پولکه؛ زه‌وینی به‌رز و قوت. (ته)

+ پشته‌سه‌ر: [ناو] پاشه‌سه‌ر؛ (۱) خشلی که له‌پاش لاره‌پیچه‌وه قایم‌ده‌کری؛ پشته‌سه‌ره. (زیور پشت سر زنان) (۲) له‌نه‌بوونی که‌سیکدا باس کردنی؛ پاشمله. (غیبت)

پشته‌قان: [ناو] پشتیوان؛ پالپشت؛ هوگر؛ هه‌وادار؛ لایم‌نگر. (پشتیان)

پشته‌مال: [ناو] هه‌وله؛ خاولی (حوله)

پشته‌مله: [ناو] پشته‌سه‌ر؛ پاژمله؛ پا شمله؛ وه‌ک: قسه‌کردن له‌باره‌ی که‌سیکه‌وه که‌خوی له‌وی نه‌بی. (پشت سر؛ در غیاب؛ غیبت)

پشته‌وپروو: [ناو] (۱) پشته‌وقه‌پال (تاق‌باز) پشته‌وسوور: [ئاوه‌ل‌ناو] پشت‌ئه‌ستوور؛

خاترجه‌م و دل‌قایم؛ نه‌رخایه‌ن. (مطمئن) پشت‌هه‌ف؛ به‌یه‌که‌وه؛ له‌گه‌ل یه‌کدا؛ ته‌فی

هه‌ف؛ پشت‌به‌پشت. (با هم) پشتیکیش: کول هه‌لگر؛ کولکیش؛ باربه‌ر؛

حملال. (باربر)

پشدان: [چاوهگهت] بیهنوه دان؛ پشوودان؛
هه ناسه کیشان؛ هیلاکی ده رکردن (نفس
تازه کردن؛ نفس کشیدن)

پشده ری: [ناو + ناوه/ناو] (۱) خه لکی پشدر
(اهل پشدر) (۲) پیوندیدار به پشده ره وه
(وابسته به پشدر) (۳) [ناو] پارچه و قوماشی که
له سهر شوشه ی پهنجیره داده به ستری له
بهینی پهرده و پهنجیره دا. (پشت دری)

پشقه ل: [ناو] اقبیل؛ کشیه ل؛ پشقل؛ پشکه ل؛
پشقل؛ بوشکول؛ کوشیل؛ بشکول (پشکل)
+ پشک: [ناو] (۱) دهو؛ پشکیل؛ قورعه.
(پشک) (۲) بهش؛ سه هم؛ قیسمهت
(سه م) (۳) گوپکه ی دار؛ چرو. (تزه درخت)

پشکاندن: [چاوهگهت] (۱) هه موو کونج و
قوزبنی گه ران و پشکین. (وارسی کردن) (۲)
پشماندن؛ پژمین؛ پشمین؛ پنژین؛ پشکین.
(عطسه کردن)

پشکاوتن: [چاوهگهت] هه لوه شانندی چندراو
یان ته قه لی دووراو. (شکافتن)

پشک خستن: [چاوهگهت] دهو کردن؛
قورعه کیشان. (پشک انداختن)

+ پشکو: [ناو] چرو و گوپکه ی دار.
(تزه درخت)

پشکو دان: (۱) [ناوت] ناوردان؛ مه نقه ل
(آتش دان) (۲) [چاوهگهت] پشکو دان؛ پشکو
ده رکردنی دار؛ و خونچه و گوپکه ده رکردن؛
پشکو ده ران. (درخت در حال غنچه دادن)

پشکوژه: [ناو] پشکو؛ چرو ی دار (تزه درخت)
پشکو ف: [ناو] خونچه؛ خونچه له حاله تی

دهم کردنه وه دا. (غنچه در حال باز شدن)

+ پشکول: [ناو] (۱) داری داخستنی پشت
دهر که بو خاتر جه می؛ نه شکیل نه شکیل؛
پالپستی دهر که. (چوب پشت در برای
اطمینان. کلون) (۲) < پشکه ل.

+ پشکول: [ناو] (۱) بشکول؛ قور؛ قورای.
(گل آلود) (۲) پاشه کشی؛ خودزینه وه. (عقب
نشستن؛ فلنگ بستن)

+ پشکووتن: [چاوهگهت] (۱) دهم کردنه وه ی
گوپکه ی دارو گول. (۲) خیقوون؛ وردبوون،
کرانه وه ی بهردی قسل که ناوی لی بکه وه ی.
(۳) هه لتوقینی گهرمه شانی له وه ختی
برزاندندا. (۴) (ب) که یف خوش بوون؛
رووگهش بوون؛ روو گه شانوه. (شکفتن)

پشکووزا مه مکا: [ناوت] دوگمه ی مه مک؛
گو ی مه مک؛ گوپکه ی مه مک. (نک پستان)
پشک هاو پشتن: [چاوهگهت] دهو کردن؛
قورعه خستن؛ قورعه کیشان. (قرعه کشی)

پشکه گول: [ناو] گیاییکه (بلویر) یشی پی
ده لین. (بادبیز)

+ پشکیلان: [ناو] (۱) رویشتنی زاوا و برا زاوا
بو مالی بووک له شهوی شهوگه ردا. (رفتن)
داماد و دوستانش بمنزل عروس در شب قبل
از عروسی) (۲) گورموی بازی. (جوراب بازی)
پشکین: [چاوهگهت] پشمین؛ پنژین؛ بیهنژین؛
ده لین یه ک جار سه بره، دوو جار جه خته و
چاکی هینا. (عطسه کردن) پشور: [ناو]
نه حلهت. (لعنت)

پشوره یی: [ناوه/ناو] نه حله تی. (لعنتی)
پشوودار: < پشوودریژ.

پشوو دان: [چاوه گهت] بیهن وه دان؛ هیلاکی-
دهر کردن؛ حه سانه وه؛ وچانگرتن. (خستگی
در کردن)

پشوو دریز: [ئاوه لئاو] خوراکر؛ بهنه فهس؛
به رگه گر؛ پشوو دار؛ به تاقهت؛ به سهبر؛ دلفره؛
مهند؛ له سه ره خو. (صبور و مقاوم)

پشيله خستنه ده ری: جوړی هه ره شه بو
ته مبی کردن، له رابوو ردوودا جوړی ته مبی-
کردن؛ زیاتر بو زنان بوو. (نوعی تنبیه در
گذشته گربه به تنبان انداختن)
پشیونی: < پشیوینی.

+ پف: (۱) [ئاوه لئاو] کفهل؛ پفهل؛ فش؛ دزی
پتهو؛ تووری کفهل و اتا تووری
قانگ. (متخلخل) (۲) [ناو] سیبه لاک؛ پشاسپی؛
سی. (ریه)

+ پفدان: [چاوه گهت] (ب) سگ ماساندن و
تووړه کردن. (کنایه عصبانی کردن)

+ پف کردن: [چاوه گهت] (۱) فوو کردن له
گری چرا بو کوژاندنه وهی. (۲) خوشکردنی
ناور؛ به فوو توژ لایردن له سهرشتی. (قوت
کردن) (۳) باکردن؛ په نمین؛ هه لمسان؛
ماسین. (باد کردن؛ پف کردن)

پف کردن به سه ره گه وه ره که یدا: (ب)
ناشاره زایی له کاریکدا وه ک فوو کردن به
سهری گه وهی زور نادا. (کنایه. نا وارد بودن
در کار)

پفکه: [ناو] پفله ک؛ بلوق؛ توقله؛ ناوړگ.
(تاوول)

پفله: [ناو] پفکه. بلوق. پفله ک. توقله. (تاوول)
پفله: (ب) کیشانی تریاک؛ وافوور؛ نه هلی

پفله یه وانا تریاکییه. (اهل وافور)

پف له خو له مییش کردن: پف له خو له مهر کردن؛
(ب) کاری بیسوود و بیهووده. (کنایه کار
بیهووده کردن)

پفله که: < پفله.

پفلیان: [چاوه گه] پشلیان؛ وه ک هه لاتنی
هه ویر؛ ماسین؛ باکردن؛ په نمین. (باد کردن)

پفیان: [چاوه گهت] (۱) تووړه بوون؛ بایان-
کرد؛ سکیان ماسی. (عصبانی شدند) (۲)
باکردن؛ تووړه بوون. (عصبا نیت)

پفه ک: [ناو] پوفه ک؛ جوړیک خواردنه بو
مندالان له هیره لماسی و هیلکه و خو ی به
شکلی به رووله ی کفهل دروست ده کریت
(پفک)

پفیو: [ئاوه لئاو] په ست؛ بی غیرهت؛ بو ی هه یه
هه ر (پفیوز) ی فارسی بی به و اتای بی غیرهت
به لام له ته سل دا به کسی ده لین که له کوړی
مه ی خواردنه وه دا ته نیا مه زه و خوراک
ده خوا. (پفیوز)

پفوک: [ناو] (۱) بالون؛ کیسه ی زور گه وه ره
که به گاز یکی سوو کتر له هه و، یان به گه رما
هه لده ماسی و به بار و موسافیره وه ده چی
به حه وادا. (بالون؛ بالن) (۲) کیسه ی پرله با له
ناوژگی ماسیدا. (کیسه هوار شکم ماهی)

پکه نه: (۱) پیکه نه. (بخند) (۲) هه لکه نه؛ نه و
جیگا پکه نه؛ چالی که. (بکن. گودکن) (۳)
لیباسه کانت پکه نه؛ دایکه نه. (بکن)

پکیټ: [ئاوه لئاو] راوه ستاو؛ قایم؛ پته و
(محکم)

پکیش: [ناو، بک] نه وه ی که ده کیشی؛ بکیش

(به ههمو ماناییکهوه) (بکش)

پکیشه: [کاری ئهمری] پکیشه: (۱) هه ناسه
پکیشه: سیگار پکیشه. (بکش) (۲) وینه
پکیشه: پهسم پکیشه: عه کس و وینه
هه لگره: بگره. (بگیر) (۳) نه قاشی پکیشه:
هیلی پکیشه. (بکش) (۴) له دهس روزگار
تالی پکیشه. (از دست روزگار بکش) (۵) ئه و
ئه رابه پکیشه: راپکیشه. (بکش) (۶) به ترازوو
برنجه که پکیشه. (توزین کن) (۷) ته نافه که
پکیشه: ته نافه که له و به ره یوانه هه لحه:
بیگیره. (بکش)

پلاتین: [ناو] پلاتین: ئالتوونی سپی: زهری
سپی. (پلاتین)

پلاره قسه: [ناوت] تانوت: قسه ی ناخوش،
زیاتر له تو ی نزا که تدا: توانج: ته شهر: تهوس:
قسه ی به تیکول. (متلک)

پلاژ: فرد: فذ: [ناو] له کوردیشدا بوه، چیخ و
چادر یامال و خانووی دروستکراو له پهراوی
دهریادا. (پلاژ)

پلاژداری: [ناو] (۱) کهسی که پلاژی
هه یه. (۲) کاری به پیه بردنی پلاژ. (پلاژ
داری)

+ پلاس: [ناو] گاز ئه نیو، جووری گازی
دهمهانه. (انبردست)

پلاس ناخو: [ئاوه لئاو] (ب) ژنیک که شهرمی
گه وره بیت (کنایه فرج گشاد)

پلاستیر: اند: فذ: [ناو] چهسی موشه مایی بو
چاره سه رکردنی ئیش و تازار. (پلاستر)

پلاستیک: فرد: اند: فذ: [ناو] یه کی له
به ره مه کانی پولیمیری که به گرما پیدان

نهرم ده بیته وه و بیچی دلخوازی پیده دری.
(پلاستیک)

پلاستیکی: [ئاو، ئاوه لئاو] هه رشت له پلاستیک
بی: پیوه ندیدار به پلاستیکه وه. (پلاستیکی)
پلاسما: [ناو] بهشی تراوی خوین که له ئاو و
ماگه لای کانهزایی و پرۆتوین پیکهاتوو.
(پلاسما)

پلاف: [ناو] پلاف: پلاو: چلاوی که ئاو کیش-
ده کری و نانی له ژیردا داده نین بو بنک و
پیش ده مکیشان پرونی به سه ردا ده کری:
هه روه ها، هه رشته پلاو، لوییا پلاو،
ئیستامبولی پلاو، بلالووک پلاو، شیرین پلاو،
پلاو برویش، پلاو بامیه، پاقله پلاو، سه وزی-
پلاو، زرشک پلاو: پلاو گوشت، پلاو و خورشت.
(پلو)

پلاک: فرد: اند: فذ: [ناو] (۱) قه واره ی جیا
کراوی زهوی. (۲) قاشی ملوانکه ی کانهزایی
که ناو و ژماره ی له سه ر نووسراوه و سه ر یازان
ده یکه نه مل له بهر بیسه روشوین نه بوونی
تهرم له شه ردا. (۳) په قه می نو سراو له سه ر
دهر که ی خانوو به رم. (۴) ژماره ییک که پاش
له دایک بوونی مندا ل له نه خوشخانه ده یکه نه
دهستی بو نه گوپان. (پلاک) (۵) پیزه کی
په قه می سه یاره. (شماره ماشین)

پلاکت: فرد: اند: فذ: گرده ی خوین که زه-
پره گه لیکی لاپانی زور وردن، له گرسانه وه و
ده لمه بوون و مه یینی

خویندا باندور یان هه یه و به هووپین
دهمینرین. (پلاکت)

پلان: اند: فذ: [ناو] (۱) گه لاله: نه خشه ی

خانوو؛ به‌رنامه و پروگرامی به‌پویه‌بردن.
 (پلان)(۲) پیلان؛ ته‌شقه‌له‌مودولاب. (کلک) (۳)
 فیلم هه‌لگرتن له‌دیمه‌نیک بی‌برانه‌وه له
 کاری سینهمادا (پلان)
 پلانکتون: [ناو] گیاندارانی وردیله‌ی ناو زه‌ریا
 که به‌شیکی زور له‌خوراکی ناوه‌زیان پیک-
 دینن. (پلانکتون)
 پلاوپرویش: [ناوِت] پلاف‌ساوار؛ پلاوی که
 له‌ساوار چی‌ده‌بی. (پلوبغور)
 پلاوپارزن: [ناو] پلاوپالو؛ سه‌له‌یا ده‌فری کون-
 کون بو‌دارشتنی پلاو (پالاوَتنی پلاو)
 (ابکش‌پلو)
 پلاوپارین: < پلاوپارزن.
 پلاوپه‌ز: [ناو](۱) پلاو لینه‌ر؛ ده‌فری پلاوتیدا
 چی‌کردن؛ (پلوپز) (۲) [ناوبک] ناشپه‌زی پلاو
 لینه‌ر؛ وه‌ک چاپه‌ز و ناشپه‌ز. (اشپز پلو)
 پلاوپه‌زی کاره‌بایی: [ناو] ده‌فریکه به‌کاره‌با
 گهرم ده‌بی و برنج لی‌ده‌نی بی‌ئه‌وه‌ی
 بییالیون، (بی‌دارشتن). (پلوپز برقی)
 پلاوخور: (۱) پپوه‌ندی‌دار به‌پلاو خوارنده‌وه؛
 لییاسی پلاوخور: لییاسی میوانی: لییاسی
 تازه و جوان. (لباس پلو خوری) (۲) [ناو]
 ده‌فری گه‌وره‌ی پلاوتیکردن (دیس) (۳) (ب)
 میوانی و جه‌ژن و بانگه‌یشتن بو‌پلاو
 خواردن. (دعوت‌به‌جشن)
 پلاوماش: [ناوِت] پلاوی که له‌برنج و ماش
 دروست ده‌بیِت. (پلو ماش)
 پلپلی: [ئاوه‌لناو] زورلی؛ چنه‌دریژ. (پر حرف)
 پلتانگ: [ناو] په‌رپه‌روک؛ په‌پووله. (پروانه)
 + پلته: [ناو] تلته. (۱) خلته و خول و لیلیایی

نیشتوو له‌زیر(بن‌تراودا. (درد)(۲) پاشماوه‌ی
 چایی له‌ناو قوریدا؛ پلته‌چایی. (تقاله‌چای)
 پلته‌پلِت: [ناوِت](۱) فلتَه‌فلِت؛ قسه‌ی بیتام و
 بی‌جی فلتَه‌فلِت مه‌که؛ واتا قسه‌ی
 قورمه‌که. (حرف بی‌ربط)(۲) قسه‌کردنی بی-
 ددان. (صحبت کردن آدم بی‌دندان)
 پلته‌خور: [ناو، به‌ره‌مه‌می‌چاوگه] پیس-
 خوراکی؛ به‌رماوه‌خور. (بد خوراکی)
 پل ته‌قین: [ناو، بک] پلله لی‌ده‌ر؛ چه‌قه‌نه لی‌ده‌ر.
 (بشکن زن)
 پلچاندنه‌وه: [چاوگه‌ت] فلیقاندنه‌وه؛ پان و
 فلچ کردنه‌وه؛ تلیقاندنه‌وه. (له‌کردن)
 پلچی: (۱) [ناو] بلچ؛ گوژ؛ گی‌وز.
 (زالزالک)(۲) پلیخاوی؛ پان و فلچی.
 (له‌شدگی)
 پلحه‌تکه: [ئاوه‌لناو] ده‌سترپاست؛ پلله‌پاست له
 مهرمه‌پندا. (هه‌ف زن در تیله‌بازی)
 پلخ: [ناو] فلق؛ پلق؛ پلخ دهره‌نیان؛ فلق ده-
 ره‌نیان؛ فلیقاندنه‌وه. (له؛ یهن)
 پل لی‌ته‌قاندن: [چاوگه‌ت] چه‌پله‌لی ته‌قاندن؛
 (ب) ناشکرکردنی نه‌هینی و پيسوا کردن؛ له
 قاودان. (کنایه‌انگشت نما کردن)
 پلم: [ئاوه‌لناو] پلم؛ گرژ؛ موون؛ مون؛ پلمه-
 پروو؛ پرووناخوش (تند خو. بد اخم)
 پلماندن: [چاوگه‌ت] بلماندن؛ له‌به‌رخ‌ووه
 بو‌له‌بو‌ل کردن. (غرو‌لند کردن)
 پلم‌زیان: [چاوگه‌ت] پل‌زیان؛ سیس بوون.
 (پژمرده)
 پلمه‌پروو: [ئاوه‌لناو] پرووترش؛ پرووناخوش و
 پرووگرژ؛ په‌لپگر؛ ناو‌چاو گرژ؛ توورپه‌(ترش رو؛

عصبانی؛ اخمو)

پلند: [ناو] جه مسهری بربره‌ی پشت؛ بهندی
خواره‌وه‌ی مؤغهره‌ی پشت. (آخرین
مهره‌پشت)

پلنگ پلنگ: [ناوه‌لناو] گول گول؛ پنوک
پنوک؛ خال خال؛ په‌له په‌له‌ی چووک. (گل
گلی)

پلنگی: [ناوه‌لناو] پلنگ ناسا. (ب) ره‌نگی
وه‌ک پلینگ: گول گول؛ په‌له په‌له. (پلنگی)

پلو: [ناو] پله؛ پایه؛ راده. (اندازه؛ مقام)
پلوخین: [چاوگه‌ت] (۱) له‌گه‌ل (دا) دا دی،
داپلوخین، داپلوسین، لیدان و داگرتن به‌شعق
و دار. (له و لورده‌کردن) (۲) زور کولان. (له-
شدن از پختن زیاد) (۳) پیست دامالانی سوتاو
(پوست انداختن از سوختن)

پلووپو: [ناوت] (۱) (ب) که‌وتنه سهر
هه‌وای کردنی کاری؛ گل‌وخول خواردن به
دوای کردنی کاریکا. (به‌وای انجام کاری
بودن) (۲) بو‌نکردن و گه‌ران به‌دوای شتیکدا
زیاتر به سه‌گیش ده‌لین که به‌دوای نچیردا
بابو ده‌کا و ده‌گه‌ریت. (گشتن دنبال چیزی-
بو کشیدن) (۳) په‌روپو. (پره‌های پرنده)

پلووره: [ناو] (۱) شو‌راوه‌ی ناوی نه‌پساوه له
شیری سه‌ماوه یا پلووسک یا شیر
ده‌ستشوری. (شهره) (۲) سه‌هولی شو‌روه بوو له
پلووسک یا شه‌که‌وت؛ کیره‌که‌ل (دنگاله)

پلووکه‌به‌رد: [ناو] به‌ردی ورد؛ به‌ردی چکوله؛
له‌تی چکوله‌ی به‌رد. (پاره‌سنگ کوچک)

پل‌وه‌شانندن: [چاوگه‌ت] (۱) ده‌ست
وه‌شانندن؛ پهل‌وه‌شانندن. (ضربه‌زدن)

بادست (۲) پل‌ته‌قاندن. پله‌وه‌شانندن؛
پله‌لیدان. (بشکن زدن)

پلوین: [ناو] (ف. گیا) گیاگوچان؛
گیواوه‌گوچانه؛ سی‌په‌ری؛ سی‌په‌ر؛ بوگه‌ده و
میزه‌سووته و سووزاک باشه. (ناخنک، اکلیل
الملك)

+ پله: [ناو] ده‌ره‌جه؛ پایه؛ راده؛ پله‌ی سارد و
گهرمی هه‌وا. (حد؛ میزان) (۲) یه‌که‌ی پیوانی-
گو‌شه (سوچ) له هیندسه‌دا؛ وه‌ک بلین پله‌ی
گو‌شه‌ی ویستاو (۹۰) و جه‌غز (۳۶۰) پله-
یه. (درجه)

+ پله‌ترازیان: [چاوگه‌ت] له‌پله‌م ترازیان؛ (ب)
له‌ده‌ستم درچوو؛ هه‌له‌ی-
خونه‌ویست. (استباه‌غیر عمد)

پله‌پله: [بمند] که‌مه‌که‌مه؛ قوناخ قوناخ؛ پایه
پایه؛ هه‌نگاو به‌هه‌نگاو (ب) نه‌نجامی کار
به‌ته‌رتیب و به‌ره‌به‌ره. (پله‌پله)

+ پله‌گوشت: [ناو] (۱) تیکه‌گوشت؛
جنچکه‌گوشت (تکه‌گوشت) (۲) (ب) مروقی
قه‌له‌و و شل و نه‌رم. (انسان تپل و چاق)

پله‌مه‌تی: [ناو] مه‌تی. (۱) مه‌ته؛ مه‌ته‌ی
ده‌ستی؛ مه‌ته‌ییک که به‌که‌وان ده‌خولیته‌وه.
(مه‌ته‌دستی) (۲) مه‌ته‌ی ده‌ستی نامرازیک
که‌که‌وانی نییه، به‌لام به‌بادانی ده‌سکه‌که‌ی
مه‌ته ده‌چه‌رخیت. (ده‌سو‌ریت). (مه‌ته‌دستی)
پله‌وه‌ر: [ناو] پایه‌وه‌ر؛ له مه‌قامدا سهرکه‌وتوو؛
دارای پله و پایه. (پایور)

پل‌هه‌لسان: [چاوگه‌ت] (ب) له پر هه‌ست-
کردن به‌مه‌یل و نیشتیای، بو‌کردنی کاری.
(بمناگاه‌هوس انجام کاری کردن)

پله‌ی سهرما و گهرما: پاده‌ی ساردی و گهرمی.
 (سطح. درجه حرارت)
 پلی: [ناو] قالدومه؛ قادرمه. پلیکان؛ نیردیوان،
 نهردیوان؛ دهره‌ج. (نردبان)
 پلیان: [چاوگه‌ت] کهوتن. (افتادن)
 پلیت: پلیت؛ پسوله؛ پلیت. (بلیط)
 + پلیته: [ناو] فقیله. (۱) فقیله‌ی چرای نهوتی
 (فقیله) (۲) په‌رو‌ی بادراو (ته‌نزیف) بو‌ناو
 برینی قوول. (فقیله‌زخم)
 پلیخین: زور‌کولان؛ پلوخین؛ پلخ
 دهرهاتن، پلوخین. (له‌شدن)
 پلیسه: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) جو‌ری دامینی
 لیاسی ژئانه که چین له سهر چین (له‌دریژی
 دا) پاده‌وه‌ستی. (پلیسه) (۲) په‌ه‌سر‌یلکه؛
 پلیس‌رک؛ پلیس‌گهرد؛ پلیز‌گرد؛
 په‌ه‌سلیر که < په‌ه‌ستوو. (پرستو)
 پلیقان: [چاوگه] فلیقان؛ پلیشان؛ پلوخان.
 (له‌شدن)
 پلیکانی: [ناو] هه‌لوو‌کین (الک دولک)
 پلیکانی نه‌جات: [ناو] پلیکانی چیکراو له
 دهرموه‌ی پروکاری خانووی چهند قاتی بو
 دهر‌بازبوون له کاتی ته‌نگانه و سووتمان دا.
 (پلکان اضطراری)
 پنالتی: اند؛ فد: [ناو] جو‌ری جهریمه‌ی تاوان
 له یاری وهر‌زشیدا؛ وه‌ک باس‌کیتبال، توپی
 پی، ههند بال، و فووتسال. (پنالتی)
 پنینی: [ئاوه‌لناو] پنوک پنوک؛ په‌له‌ په‌له؛
 گول‌گول؛ خال‌خال. (نقطه نقطه)
 پنجک: [ناو] پنجی چکوله؛ بنه‌گیای کورت؛
 ده‌هن. (بته)

+ پنج و موز له خو‌نان: خو‌گرتن؛ لووت به-
 رزی و خو‌به‌زل زانین. (تکبر نشان دادن)
 پندر بوونه‌وه: [چاوگه‌ت] وشکبوونه‌وه؛
 کزربوونه‌وه؛ ته‌واو بوونی
 زگچوون. خشک‌شدن؛ بندآمدن اسهال)
 پندرپوزه: [ناو] پرووه‌کیکه له قه‌راخ جوگه و
 پروبار دهرپووی. (نام گیاهی است)
 پندریسک: [ناو] بالنده‌ییکی چکوله‌و هار و
 هاج و نه‌سره‌وته به‌ه‌نگی بو‌ر. (اسم
 پرند‌ه‌ایست)
 پنده‌پیر: [ناو] داپیر و وشک؛ جال‌جالو‌و‌که
 (عنکبوت)
 پنر: [ناو] پندر؛ حاله‌تی چرچ‌بوونی ده‌ست و پی‌که
 زور له ناو‌ئاو‌دایم‌پیتته‌وه. (آبکیس)
 پنس: [ناو] که‌روو. (کپک)
 پنک: [ناو] په‌له‌ی چووک؛ خال؛ پنت؛ په‌له‌ی
 چکوله. (نقطه. لکه)
 پنک پنک: [ئاوه‌لناو] (۱) په‌له‌ په‌له؛ خال‌خال؛
 پنوک پنوک. (لکه‌لکه. خال‌خال) (۲) خال-
 خال بوونی به‌فری کوپستان؛ کاژو واژ. (خال
 خال شدن برف)
 پنکدار: خال‌دار؛ دارای په‌له و خال. (خال‌دار)
 پنکه‌هه‌ور: [ناو] په‌له‌هه‌وری گچکه. (پاره ابر)
 پنگاف: < پونگاو؛ په‌نگاو.
 پنگ خوار‌دنه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) پونگ
 خوار‌دنه‌وه < پونگاو. (۲) (ب) به‌خودا
 چوون؛ پیش خوار‌دنه‌وه؛ زوی‌ر
 دانیشتن. (غم‌گین نشستن)
 پنگر بوونه‌وه: < پندر بوونه‌وه.
 پنوره: [ناو] داری سهر‌دوو فلیقانه بو‌کو

کردنه وهی دېک و گم‌آلک. (چوب‌خارج جمع کنى)
 پښوښى: [ناو] ناوى نه خوښىنى مقاو له
 روانگه‌ی پزىشکيه وه. (پښوښى)
 پنه‌داى: [چاوگه] پيدان (دادن)
 پنه‌زاناى: [چاوگه،] (۱) پيزان، پيزانين؛ به-
 سوپاس‌بوون؛ به‌ئمه‌ک‌بوون.
 (قدرشناسى) (۲) پى‌وابوون؛ وا زانين (فکر
 کردن؛ خيال کردن)
 پنه‌شور: [ناو] هر چى که شتى پنده‌شون؛
 وه‌ک سابوون؛ سپون. (چيزى که با آن
 ميشويند)
 پنه‌ياوان: [چاوگه، ت] پيگه‌يشتن؛ گه‌يین
 (رسیدن)
 + پنى: [ناو] (۱) پينه؛ پښوو. (پينه) (۲)
 په‌نامه‌کى؛ نه‌هينى؛ سوږ؛ سږ. (سر. راز)
 پنى: [ناو] پنه؛ پنه‌که. (تخته‌خمير پهن
 کردن)
 پنيا: (۱) [ئاوه‌لناو] په‌نامه‌کى (نهانى) (۲)
 پينه‌کردن (پينه‌کردن)
 پنى‌سيلين: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] هه‌وه‌لین
 دهرمانى ميکروې کوژ که که‌متر له سه‌د
 ساله‌ پاوړ سووه و بو چاره‌سهرکردنى
 نه‌خوشينگه‌لى چلکى به‌کار ده‌برى؛ که له
 چه‌شنى که‌روو به‌ده‌ستدى؛ جورېک ثانتى-
 بايوټيکه. (پنى سيلين)
 + پو: [ناو] (۱) کوپرووى گه‌نم. (سياهه‌ک
 گندم) (۲) به‌روو؛ نانى پو وانا نانى به‌روو.
 (بلوط)
 پوټيم سه‌مفونى: [ناو] پارچه‌موسيقاييک

که‌بو تورکيستر سه‌مفونى دروست ده‌کړى و به
 رواله‌ت ده‌ست‌وييگرى که‌متره و له سه‌ر
 مبه‌سټيکى تايه‌تى نه‌ده‌بى چى-
 ده‌کړيت. (پوټيم سمفونى)
 + پوان: [ناو] (۱) شيلان؛ جليق؛ روه‌کيکى
 دېکاوېه. (نسترن کوهى) (۲) به‌رى نه‌و داره.
 (ميوه‌نسترن کوهى)
 پو به‌ ده‌مه‌وه نه‌بوون: (ب) ده‌مه‌ه‌راشى؛ بى-
 چه‌يايى (بى چاک دهن)
 + پوپ: [ناو] (۱) لق‌وپوپ؛ لقى سه‌رووى دار.
 (بالا‌ترين شاخه‌هاى درخت). (نووچکه‌ى چيا
 و دوند. (قله)
 پوپ‌چه‌رمگ: [ناو] سه‌رسپى؛ پوپ چه‌رموو.
 (موى سر سفيد)
 پوپ‌چه‌رموو: [ناو] (۱) سه‌رسپى؛ مروقى پيرى
 سه‌رسپى؛ ته‌غهر به‌پيرېژن ده‌وترى و به‌پياو
 ريش چه‌رموو ده‌لین. (پير گيس سفيد) (۲)
 (ب) مروقى به‌نه‌زموونو دونيادیده. (گيس
 سفيد)
 پوپلين: [ناو] جوړى قوماشى ناسک بوکراسى
 پياوان و مه‌لاقه که‌لکى هه‌يه. (پوپلين)
 پوپه‌شينه: [ناو] پوپه‌ره‌شه؛ جوړى نه‌خوښىنى
 بالنده. (نوعى بيمارى ماكيان).
 پوتک: جل‌وبه‌رگى شړوکون. (لباس‌مندرس)
 + پوته: [ئاوه‌لناو] به‌رکه‌تى؛ هه‌لېزارده؛
 پيش که‌وتوو. (موفق، جلو افتاده، ممتاز)
 پوته‌که: [ناو] لاته‌پاف؛ که‌له‌که (پهل)
 پوج: [ناو] کيميا. (شيمي)
 پوج‌زان: [ناو] کيمياگه‌ر؛ کيميا‌زان. (کيمياگر)
 + پوخت: [ئاوه‌لناو] جيکه‌وتوو؛ ږسکاو؛

بارهاتوو؛ کاری ته‌واو و ته‌میس؛ خوش‌کراو؛
 بی‌گری‌وگول. (جا افتادن؛ مرتب)
 + پوختکردن: [چاوگه‌ت] خوش‌کردنی قور و
 هه‌ویر و په‌نگی وینه‌کیشی. شیلان و
 تیکه‌لاو کردن و گری‌وگول لیبرین؛ راهینان.
 (پخته‌کردن)
 پوختوپاراو: [ئاوه‌لناو] بیکه‌م و که‌سری و بی‌
 گری‌وگول؛ رسکاو؛ ته‌واو خوش و ناماده‌کراو؛
 کاری بی‌عه‌یب. (بی‌نقص و آماده)
 پوخته‌یی: [ئاوه‌به‌ره‌می‌چاوگه] (۱) خوش-
 کراوی؛ ریک‌ویکی؛ (ب) دونیا دیتوویی؛
 له‌کار دهره‌اتوویی؛ کارزانی؛ پوخت‌وپاراوی؛
 له‌کل دهره‌اتوویی؛ به‌ئه‌زموونی؛ سارد و گه-
 رم چه‌شتوویی. (پختگی)
 پوختی: [ئاوه‌لناو] ریک‌ویکی؛ بیخه‌وشی؛
 ته‌میزی؛ خاوینی له‌کاردا؛ به‌ئه‌زموونی؛ په‌وتی
 پوخت‌بوون. (تمیز. مرتب. باتجربه)
 پوخته‌ره‌که‌وتن: [چاوگه‌ت] بوئی‌هه‌یه‌له
 (پوخته‌ی) تور‌کیه‌وه‌هاتی، گه‌ندی‌کاری
 دهره‌اتن؛ گه‌نده‌لی لی‌ئا‌شکرابوون. (گند
 در آمدن)
 پوخته‌کار: [ئاوه‌لناو] کارپیس؛ ناپوخته‌کار؛ کار
 ناشیرین؛ کارنه‌زان. (کارنامرتب؛ بی‌نظم)
 پوخته‌که: [ناو] جوړی پووشووی نه‌باش.
 (بره‌و)
 پوخته‌له: [ناو] گیای که‌رکول؛ دره‌ده‌وا. (باد
 آورد؛ خار مقدس)
 پوذر؛ فرد؛ فد: [ناو] (۱) توژ و خوژ ئاسا؛
 هاپ‌اوه‌ی ورد. (۲) پوذر؛ جوړی دهرمانی
 هاپ‌اوه‌ بو به‌رگری له عاره‌ق سووت بوون.

(۳) هه‌والی ماتیک و سووراو؛ جوړی
 سپا. (پودر)
 پوذر ی به‌رد: [ناوت] خا که‌سه‌نگ؛ که‌له‌گه‌ل
 چیمه‌تنوی سپیدا تیکه‌ل‌ده‌بی له بینا سازیدا
 که‌لکی هه‌یه. (پودر سنگ)
 پوذر تالک: [ناوت] پوذر من‌دال؛
 پوذر تیکه‌به‌له‌شی من‌دالی ساوایدا ده‌ساون بو
 نه‌وی عارق سووت نه‌بی. (پودر تالک)
 پوذر من‌دال: پوذر تالک. (پودر تالک)
 پوژاندن: [چاوگه‌ت] تی‌ترنجاندن؛ به‌زور
 پیا‌کردن؛ تی‌ته‌پاندن. (سپوختن؛ چپاندن)
 پوژاو: [ئاوه‌لناو] ناماده؛ دروست بوو. (مهیا)
 پوژاپوین: (ف. گیو) به‌پوژاپوین؛
 چاوهدی‌ری؛ ئاگالی‌بوون؛ (مراقبت؛ زیر نظر
 داشتن)
 پوژت: (۱) پوژما؛ سه‌روقت. (موی سر) (۲)
 تاریف کردن؛ گورانی پیا‌هه‌ل‌خویندن شایه‌ر؛
 به‌شاخ‌وبالدا خویندن. (تریف کردن)
 پوژتخ: [ناو] چلکی‌سرین؛ کیم (کیم)؛
 زووخاو. (چرک‌زخم)
 پوژتره: فرد؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی نیگار‌گه-
 رییه، وینه‌ی سیما و سه‌روچاو. (پرتره)
 پورته‌قال: (۱) [ناو] دار و میوه‌ی پورته‌قال.
 (۲) [ناو] مه‌مله‌که‌تی پورته‌قال. (۱ و ۲ پرتقال)
 پورته‌قالی: [ئاوه‌لناو] (۱) پورته‌غالی؛ خه‌لک و
 زمانی مه‌مله‌که‌تی پورته‌غال. (پرتغالی) (۲)
 په‌نگی پورته‌قالی؛ زهردی مه‌یله و نارنجی؛ له
 تیکه‌ل‌کردنی په‌نگی زهرد و سووری که‌م
 پیکدی. (رنگ پرتغالی)
 پورتک: [ناو] مه‌ندیل؛ سه‌روپو‌تراک؛

پورخ: [ناو] پلېش؛ پلخ؛ جیق. (له)

پورخاندن: [چاوهگهت] تلیقاندن؛ جیق
دهرهټنان. پلېشانندن (له کردن)

+ پورخز: [تاوهلناو] ناقول؛ زهلام؛ تهوهزل؛
تهمهبل؛ تهواسا؛ زهمته؛ زلخورتی تهمهبل و
سسټ؛ قرخه مهرس. (شکم گنده؛ تنبل)

پورسان: [ناو] کاویژ (نخشوار)

پورسپی: [ناو] (۱) پوپسپی؛ پوپچه رملگ؛
سه رسپی. < پوپچه رموو. (مو سفید) (ب ۲)
پیڅه سوو؛ ژنی که له گهل بووک ده چی بو
مالی زالا بو ماوه ټیک؛ پاخه سوو. (ینگه)

پورقوت: [ناو] (۱) موو قرتین؛ سه تراش؛ سه
تراش. (سرتراش؛ آرایشگر) (۲) قز هه لچوو.
(موی سر بالا ایستاده)

پورگ: [ناو] (۱) لوو؛ قونیر؛ کوان؛ دومه؛
کروفهر. (دمل) (۲) بلوق؛ توقله ی له ش کاتی
سووتاندن. (تاوول) (۳) په نمانی برین و بن
ددان؛ کیس. (کیس) (۴) توپزی برین؛
قرتماغه؛ پتروک؛ قه تماغه. (پوسته نازک روی
زخم) (۵) توخلی په رشه و برنج. (چلتوک.
شلتوک) (۶) پینه ی دهست و پی. (پینه دست
و پا)

پوره که رده ی: [چاوهگهت] پیوه کردن؛ کردن
به ناوا؛ هوټینه وه. (فرو کردن. رشتن)

پور هه له ک: [تاوهلناو] قز لوول؛ موو پیچ پیچ؛
موو فر؛ مو قه ف قه ف؛ زیاتری رهش
پوستال پور هه له کن. (مجمد)

پورپن: (ف. گیو) پورپان؛ خهم و خه فته و
سکالا هه لپشتن؛ به یانی خهم و که سه ر و

ده رده ی دل. (درد دل کردن)

+ پوز: [ناو] فرد؛ فد: [ناو] (۱) ده عیه؛
ته که بور؛ لووت به رزی. (تکبر) (۲) پوز؛
وشه ټیکي فهره نسیه واتا رازاوه یی جل و
به رگ، (خو له دهق دان) ویده چی، تهو
رازاوه ییه بووی به ده عیه و لووت به رزی. (پز)
+ پوز: [ناو] (۱) قه پوز؛ لووت. (پوزه) (۲)

لووت هی کیو (قله) (۳) ده مار؛ ده عیه؛
خوگرتن؛ لووت به رزی. (تکبر) (۴) پوواز؛ هوړه.
(پزاز) (۵) [تاوهلناو] هه راو؛ فش؛ گوشاد.
(گشاد)

پوز به ران: (۱) [ناو] قه پوز به رانی؛ لووت که-
مانی؛ لووت که وانی؛ ناوه پراستی لووت
ده رپه ریو. (دماغ عقابی) (۲) (ب) که یف
خوش؛ به ده عیه. (سرخوش) (۳) [تاوهلناو]
جوامیر؛ به جهرگ. (دلیر)

پوزه به ند: [ناو] ده مین؛ ده مین پره شه ولاغی
گیره. (دهان بند)

پوزه وانه: [ناو] ثالثه ټیک که ده خرپته لووت و
لموژی گامیش و گا. (پوزه بند)
پوزمین: [ناو] ئیسکی که الله سه ر؛ کلوخی سه ر.
(جمجمه)

پوزن: [ناو] خهم؛ په روش (پژمردگی. غصه)
پوزنای: [ناو] پوشاندن؛ داپوشین. (پوشاندن)
پوزه نه ی: [چاوهگهت] (ف. گیو) تی ته پاندن؛ تی-
ناخن؛ پیاکردن. (فرو کردن)

+ پوس: [ناو] پوست؛ پله و پایه؛ به رپرس بوون
له مه قامیکدا یان له رپیکخواو یکدا؛ پوستی
رهئیس؛ پوستی وه زارته. (پست)
پوس ته رنه یای: که ول کردن پیسترین؛ پیست

دامالین. (پوست کندن)

پوسان: [چاوه] پرتوکان؛ پزین (پوسیدن)

پوس به پیشه وه لکیان: پیست به ئیسقانه وه

نووسان. (ب) زور له و لاواز بوون. (پوست

به استخوان چسبیدن)

پوس به مه شکه دهره ینان: (۱) کهول کردن و

گرته وهی پیستی لاشه به شیوه ییک که به

سه ریدا دامالریت، بومه شکه. (پوست کندن

برای مشک درست کردن) (۲) (ب) هه په-

شه کردن، که پیستی لهشت به سه رتدا

داده مالم و بومه شکه دهریدینم. (پوست کسی

را قلقتی کندن)

پوسپاره: (۱) پارچه پیست. (تکه پوست) (۲)

پیست دراو. (پوست پاره شده)

پوسپه نیر: [ناو] (۱) خيگه؛ خيگه ی په نیر؛

(خيگ) (۲) پیاوی ز به لاهی قه له وی پی

ده شوپینن. (تشبیه آدم چاق و خیکی)

پوس پیاگرتن: [چاوه ت] پیاگرتنی پوسی

ده هوول و دومبه ک و تار و که مانچه و دایره و

ده ف (پوست انداختن)

پوستال: [ناو] (۱) پوس؛ پوست؛ پیست؛

کهول؛ ئیبار. (پوست) (۲) له کوردستانی

باشوور به پوتینی سه ربازی ده لین پوستال.

(پوتین)

پوستچی خرد: تد؛ فد؛ [ناو] یوسه چی؛ چه په ر؛

نامه گه یین. (پستچی)

پوستی ئیکسپرئس: فرد؛ تد؛ فد؛ [ناو] پوستی

که به خیرایی کار نه انجام دهد؛ پوستی

فهوری. (پست اکسپرس)

پوستی ئیلیکترونیکی: ئیمه یل؛ فرد؛ تد؛ فد؛

[ناو] جوریک په یامنیر به نووسین

له کامیو تیپر پکه وه بو یه کیکی دی. (پست

الکترونیکی)

پوستی دهره کی: کاری بردنی نامه و به سته ی

پوستی بو دهره وهی ولات. (پست خارجی)

پوستی: [ناو] (۱) لاپه په ی وینه دار بو پیکلام

و چه سپاندن به دیواردا. (پوستر) (۲) وینه ی

گیراو له دیمه ن یا له نه قاشی. (پوستر)

پوستی: فرد؛ ایتالیا فد؛ [ناو] کلاوقز؛ قزی

ده ستکرد. (پوستی)

پوستی کاره با: [ناو، ت] بنکه و جیگه ی

دابهش کردنی هیزی کاره با. (پست برق)

پوستی هه وایی: [ناو، ت] کاری پوست به

فر و که کردن؛ هه رواها پوستی زه وینی؛ (پست

هوایی)

پوس خستن: [چاوه ت] (۱) کاژخستن؛ کراژ

فریدانی مار؛ پوس فریدان. (پوست انداختن)

(۲) هاتنه دهره وهی په پووله له قاپووری

گه را. (پوست اندازی) (۳) گوپان؛ هاتنه سه-

ربارودو خیکی تر. (عوض شدن)

پوس رپنای: [چاوه ت] پیست کلاشای،

خوراندن؛ پیست رپنین. (خاراندن و خراشیدن

پوست)

پوس فریدان: [چاوه ت] (۱) پیست فریدانی

مار؛ کراژ فریدان. (۲) پیست فریدانی برین؛

پیست لی بوونه وهی برین. (پوست انداختن)

(۳) (ب) گوپان؛ هاتنه سه ر حالیکه دی؛

روالته گوپین و رهنگ گوپین. (عوض

شدن؛ پوست عوض شدن)

پوس کردن: [چاوه ت] (۱) پوست کردن؛

نامه خسته ناو سندووقی پوٚست یا به
 ئیداره‌ی پوٚست ته‌حویلدان. (پست کردن)
 (۲) ده‌ست به‌سه‌ر کردن و خافلانندن و
 فریودان و ناردن بو جیگاییک. (پست کردن)
 پوٚسکه‌نن: [چاوگه‌ت] (۱) پیست لی‌کردنه‌وه؛
 پیست دامالین. (۲) هه‌په‌شه بو که‌ول‌کردن؛
 ده‌ستم پیٚت بگا که‌ولت ده‌که‌م: پوٚست
 نه‌که‌نم. (پوست کنند)

پوٚسکه‌نه: [ئاوه‌لئاو + به‌ند] (۱) پوٚست دامالآو؛
 پیست لی‌کراوه و پاک‌کراو. (پوست
 گرفته‌شده) (۲) راست و پوٚسکه‌نه: پیست
 و په‌رده له سه‌رلا براو. پییه‌رده، به‌ناشکرا و
 بی‌شاردنه‌وه. (پوست کنده)

+ پوٚشان: (۱) [ر‌اب‌وردووی پوٚشین]
 کردیانه‌به‌ر؛ پوٚشیان؛ پوٚشیان؛ (۲) ته‌وانه‌ی
 که له‌به‌ر ده‌که‌ن؛ (گول چوون رووی ئازیز
 نزاکه‌ت پوٚشان). (مه‌وله‌وی) (پوشیده.
 پوشیدند. پوشان) (۲) لیاس پوٚشان: لیاس
 پوٚشین له به‌ر کردن. (پوشیدن) (۳) کراسی
 منداله‌که‌یان پوٚشان واتا کردیانه به‌ری.
 (پوشاندند)

پوٚشانندن: [چاوگه‌ت] (۱) کردن به‌ر؛ کردنه
 به‌ر که‌سی. (پوشاندن) (۲) داپوشینی سوڤ؛
 سه‌ری شتی داپوشین. (پوشش دادن)

پوٚشته‌یی: [ناو] سازی و به‌که‌یفی؛ خاوه‌ن
 لیاسی ته‌پروتازه؛ حاله‌تی پوٚشته‌بوون. (شیک
 و مرتب بودن)

پوٚشراو: [ناوبه‌ر] (۱) سه‌رنراوه؛ سه‌ربه‌سته؛
 به‌ر پیوار؛ داپوٚشیایگ؛ وه‌شارتوو؛ شاراوه؛
 شاردراوه؛ سه‌رسوڤ؛ سوڤ؛ له نه‌هینیدا.

(پوشیده) (۲) له‌به‌رکراو. (پوشیده‌شده)

پوشکووتن: [چاوگه] دم کردنه‌وی
 گول؛ بشکفتن؛ پوشکووتن. (باز شدن شکوفه)
 پوٚشنای: [چاوگه] پوٚزنای؛ پوٚشین. (پوشاندن)
 پوٚشه‌ر: (۱) [ناوبک] که‌سیک که‌داده‌پوٚشی؛
 داپوٚش. (پوشنده) (۲) پینا‌پوٚشه‌ر؛ سه‌ریوٚش؛
 رووکیٚش. (پوشش) (۳) که‌سی که له به‌رده‌کا.
 (پوشنده)

پوٚشه‌مه‌نی: [ناو] جل‌وبه‌رگ (لباس)
 پوٚشی: (۱) [ر‌اب‌وردووی پوٚشین] کردیه‌به‌ر.
 (پوشید) (۲) [پاشگر] پوٚشانندن؛ په‌رده‌پوٚشی،
 چاوپوٚشی، تاوانپوٚشی. (پوشاندن)
 پوٚشیده: [ئاوه‌لئاو] (ف. گیو) داپوٚشراو؛
 شاراوه (پوشیده)

پوٚشین: [ناوبک] داپوٚشه‌ر؛ ئه‌وه‌ی جل ده-
 کاته به‌ر که‌سیک. (پوشاندند)

پوٚقه: [ده‌نگه‌ناو] (۱) ده‌نگی ته‌قینه‌وه (صدای
 انفجار) (۲) له‌گه‌ل ته‌قه‌دا دی، ته‌قه‌وپوٚقه،
 ده‌نگ و سه‌دای به‌رز. (صدای بلند انفجار)
 پوٚکی، بوٚیی، ئه‌پ؛ له به‌رئه‌وه؛ پوٚکی‌گریا؛
 بوٚیی‌گریا. (برای این)

پوٚکیڤ: [ناو] جوړیک یارییه به‌په‌په‌ی (په‌راتو)
 (پوکر)

پوٚل‌یوار: [ناوت] راوی سه‌ره‌له‌سبه‌ینانی که‌و
 له سه‌ره‌پ‌یگای کانیاو؛ راوی پوٚله‌بالنده‌ی
 کوچه‌ری له‌به‌ر ده‌گی گه‌رانه‌ویاندا له‌گه-
 رمین. (شکاربک و پرندگان درراه‌چشمه و
 گرمسیر)

پوٚلکه: [ناو] پاقله‌ی کیوی؛ سی‌جوړه‌پوٚلکه
 خاتوونه و پوٚلکه‌گیانته‌ده‌خورین و پوٚلکه

مارانه ناخوری. (باقلائی کوهی)

پولوټقه: [ناو] کلکه سووتی. (۱) کلک
پاته کاندنی سهگ بهنیشانهی پهزامندی و
خوښه ویستی. (۲) (ب) زمان لووسی و پیاپی.
(تملق؛ ریا؛ چاپلوسی)

پولووس: فداند. [ناو] پولووس؛ نامرازی به ده-
وردا چهرخینی ته گهری سه یاره. (پولوس)
پولپ: فرد؛ تد؛ فد؛ [ناو] گروه ریکی پایه
داره که له سهر دیواره ی لووت یان گه ده یان
ریخو له گه وره یان مندا لدان په یدا ده بی.
(پلیپ)

+ پولیس: فرد؛ تد؛ فد؛ [ناو] کووی هیزی
به رپرسی هیمنایه تی له ولایتی کدا. (پلیس)
پولیش: [ناو] توژی سماته له ناو جوړیک
ماسله دا؛ بو بریقه دار کردنی پهنگی سه یاره و
شتی تر. (پولیش)

پولیش لیدان: [چاوگه] ت؛ روونی پولیش به
په رو به سهر پهنگی په وغه نی وشکه وه بوودا
ساوین بو بریقه دار بوون. (پولیش زدن)
پولیکا: [ناو] نیوی توجاره تی لووله ی
پلاستیکی، تاییه ت به لووله کیشی پلاستیکه.
(پولیکا)

پولیکوپی: فرد؛ فد؛ (۱) [ناو] نامرازی
کوپی به گرتن. (۲) به ره می کوپی به نه و
که ره سته یه. (پلی کی)

پولین: [چاوگه] ده سته ده سته کردن؛ پول
پول کردن؛ کوکا کوکا کردن. (که که کردن)
پومپ: فرد؛ فد؛ [ناو] (۱) نامرازی هه لکیشانی
ناوه کی و یا؛ ترومپای کاره بایی. (پمپ) (۲) له
سه یاره دا بو پومپی ناو و پومپی رو زياتر

وشه ی (واتر پمپ و نوییل پمپ) به کار دینن.
(پمپ آب. پمپ روغن)

پومپی با: [ناو] نامرازی با کردنه ناو
ته گهری سه یاره. (پمپ باد)
پومپی بینزین: [ناو] (۱) نامرازی بینزین کردنه
ناو باکی سه یاره. (۲) ناوی جیگای فروشتنی
بینزین. (پمپ بنزین)

پومپی په نگه پاشی: [ناو] که ره سته ییک که
پهنگی په وغه نی و با تیکه ل ده کا و به گوشار
دیپه ژنیت. (پمپ رنگ پاشی)

پونگ: [ناو] پهنگ؛ کوپوونه وه و گه پانه وه ی
تراوی به رگیراو و پاره ستاو. (جمع شدن آب
راهبسته)

پونگاو: [ناو] پهنگاو؛ ناوی به رگیراو که کو
بووپیته وه و پونگی خوار دیته وه. (آب جمع
شده پشت سد یا دیوار)

پونگه پړوی: [ناو] پنگه پړوی؛ گیای
پونگه پړواس؛ جوړیک نه عا؛ دزی زهر دوویه
که نه خوشینی پهنمانی زاوړه. (نمناصحرایی)
پونیس: [ناو] بزماریکی کورت و باریکه و
سهری زور پانه که به پال پیوه نان ده چپته
نیو ته خته و دیواری گه چی بو پراگرتنی
عه کس و کاغز. (پونز)

پوو: [ناو] (۱) پووک؛ گوشتی بن ددان.
(له) (۲) په رو؛ پوو شوو؛ ده سته چيله. (که نه.
برهود)

پووار: [ناو] گیاییکه کورته بالا خوراکی ناواله.
(اسم گیاهی است)

پووتانه وه: [چاوگه] ت؛ (۱) پووتانه وه؛
چرووسانه وه؛ (لخت کردن) (۲) چرم سانه وه؛

لهت بوون و پچراندنه وه. (پاره کردن)
 + پووتک: [ناو] (۱) گول؛ خوږم (مرض خوره؛
 جذام) (۲) ده سستگیره ی مدبـه ق.
 (دستگیره آشپزخانه)

پووته ل: [ناوه لئاو] پووج؛ پووک؛ ناو خالی؛ بی
 ناو مروک؛ بی ناوک؛ پوچه ل. (پوچ)

پووجال: [ناو] پووشال؛ پووشولاش. (پوشال)
 پووجانه وه: [چاوگه ت] (۱) پووکانه وه؛
 کاغه زه که ی له ده ستیدا پووجانده وه؛ نایلون
 ئاور ده گری ده پووجیتـه وه؛ ده پووکیتـه وه؛
 له پال یه ک چوون و چکوله بوون و چرچ
 بوون. (کوچک شدن و هم رفتن مجالـه شدن)
 (۲) (ب) کردن به هیچ؛ پووج کردنـه وه. (پوچ
 کردن)

پووجه و بوون: [چاوگه ت] پووج بوونه وه؛ (ب)
 به هیچ بوون؛ جی نه گرتن؛ له پوژیکدا
 پاره که ی پرپووج کرد؛ پووج بوونه وه؛
 پووجه و بوو. (پوچ شدن)

پووجه و کردن: [چاوگه ت] پووج کردنـه وه؛ به
 هیچ بوون. (ب) خرج کردن بی جی. (کنایه
 برباد دادن)

پووجی: [ناو، بهرهمی چاوگه] بی ناوه روکی؛
 پووج بوون؛ پووجایه تی؛ پووجیتی؛ پووجه لی.
 (پوچی)

پووجی: [ناو، بهرهمی چاوگه] بی ناوه روکی؛
 پهوتی بی ناو مروک بوون؛ به تالـه ت. (پوچی)
 پوودی: [ناو] پدی؛ پدو؛ گوشتی بن ددان؛
 پووک. (گوشت بیخ دندان)

پوورتایشوکه: [ناو] پوورایشی؛ رهوه کیکی
 دپراوی رهنگ که وهیه دهیدوورنه وه بو تـایه و

دانگووی بزن. (نوعی خار بیابانی)
 + پوورت: (۱) پورت. (۲) له گه ل هارت دیت،
 هارتو پوورت؛ شاتوشووت؛ هارتوهوورت؛
 خوږه لکیشان. (لاف و گزاف)

+ پووره: (۱) کوږم؛ کوږ؛ پووره یاندا بوو واتا کوږ
 بیونه وه؛ تمه مووره. (جمع شدن) (۲) فد؛ اند؛
 رهنده کراو و ورد کراو؛ پووره ی سیف زه مینی؛
 ورد کراوی دانـه ویله ی نیوه کوږ. (پوره سیب
 زمینی) (۳) شلخه و به چکه ی میس ههنگوین
 و کولـه. (جمع شدن نوزادان زنبور) (۴) پووری؛
 بانگ کردن پوور وهک پووره ئامین. (صدا
 کردن عمه)

پووره گول: [ناو] گیای یاسه که وه؛ له باکووری
 سه قز زوره، دهرمانی کوږه یه. (یاس بنفش)
 پووره ههنگ: [ناو ت] شلخه ههنگ. (جمع
 شدن زنبورهای عسل)

پووری: (۱) بانگ کردن پوور. (صدا کردن
 خاله و عمه) (۲) بانگ کردن زنی که پـراوه بو
 ریزلیان و به پوور بانگ لیکردن. (خطاب
 زنان بعنوان خاله و عمه)

پووزیچ: [ناو] (۱) گیای بناوه توږم؛ بو
 نه خوشینی باداری جومگه (روماتیزم) و
 شه که رمز که لکی هه یه. (۲) < مووس
 پیچ. (ساق پیچ)

پوزکه: [ناو] لووتی ماسی؛ بابلیسوک، لووتی-
 فیل. (دماغ ماهی؛ خرتوم فیل)

پووزهر: [ناو لئاو] پووزهر؛ قز زهر؛ موو زهر.
 (مو زرد)

پووزی: [ناو] ههراوی؛ گوشادی؛ فشی.
 (گشادی)

پووژنه: [ناوبک+ناو] پوژنه؛ پوشر؛ داپوشر؛ پاکهت. (پوشاننده؛ پاکت)
 + پووشال: [ناو] (۱) پروپووشال؛ پووش و پلاش. (۲) دهمهړندهی دارتاشی بو قهراخ کولتری ناوی. (پوشال)
 پووشالی: فذ: [ئاوه+ناو] (ب) دروین؛ خوڼه گرتو؛ نه مهيو؛ بن پووش. (پوشالی)
 پووش برنج: [ناو] (۱) پیستی چه لتووک. (پوست چلتوک) (ب) (۲) کاتی بارانبران. (ایام قطع شدن بارش باران)
 + پووشپه: [ناو] (۱) کاتی په پینی گولی گیا و وشک بوونی. (ایام خشک شدن گیاه) (۲) یه کهمین مانگی هاوین. (تیرماه)
 پووش خستن: < پووش فریدان.
 پووشخورما: [ناو] گه لای دارخورما؛ بوقه رتاله چیکردن به که لکه. (پوش خرما)
 پووشدیان: [ناو] نازنه ی ددان؛ چیلکه ی ددان نازن. (خلال دندان)
 پووش فریدان: [چاوگه+ت] (ب) بی مه یلی-کردن؛ له بیر بردنه وهی دوستی. (بی محبت شدن)
 پووشی: < پووشوو.
 پووشیت: فرد؛ فذ: [ناو] ده ستالی که بو جوانی له گیرفانی به رسینگی چه پی کوتی ده نی و گوشه ییکی به دهره وهیه (پوشت)
 + پووک: [ئاوه+ناو] کفهل؛ قانگ. (متخلخل).
 + پووک: [ناو] (۱) که په گوشه. (لونی) (۲) قاپوور؛ قاوخ؛ پووک فیشه ک؛ قاپوره فیشه ک. (پوک) (۳) جور ی به ردی کفهل و سووک بو بانه ناوی خانوبه ره. (پوک)

پووک: [ناو] پهل؛ دزی پته وی؛ کفهل. (متخلخل بودن)
 پوول به فیروان: پاره خه رج کردنی به فیرو (ب) شتی بی که لک کرین. (پول بیاد دادن)
 پوول په رس: [ئاوه+ناو] پوول په رست؛ مال خوشه ویست. (ب) سه قیل؛ رزد؛ چکووس. (پول پرست)
 پوول په یداکردن: [چاوگه+ت] (۱) پوول دوژینه وه. (۲) (ب) کاسپی کردن؛ پوول وه-دهست خستن؛ خاوهی دهرامهت بوون. (پول پیدا کردن)
 پوول رزاندن: [چاوگه+ت] (ب) له پای مه به ستیکدا پاره ی زور خه رج کردن. (پول ریختن بیای خواسته ای)
 پوول کو کردن وه: [چاوگه+ت] (۱) کو کردن وی پاره ییک که به سر بووک و زاوا دا ده کری (پوولی زیروه شان). (۲) (ب) پاشه کهوت کردن پاره و نیانه سه ریه کی پوول. (۳) پوول خر کردن وه لای ته م و نهو بو کو مک کردن به که سیکی ده ست ته نگ؛ خه رمان کردن. (پول جمع کردن)
 پوول گو پینه وه: [چاوگه+ت] (۱) پوولی درشته دان و پوولی ورده وه رگرتن یا به راوه ژووی نه وه. (پول عوض کردن) (۲) پوولی بیانی-کرین به پوولی ناوخو؛ یا به راوه ژووی نه وه. (تبدیل پول) (۳) (ب) یه کی جه ژنانه دها به مندالی که سیک نه ویش جه ژنانه دها به مندالی نه وی دی. (تعویض پول)
 پوول گیران: [چاوگه+ت] کاسپی کردن به پوولی که سیکی دیکه وه که له قازانجه که یدا

بهش دهبا به پئی بریار. (پول به جریان انداختن؛ با پول کسی معامله کردن)

پوول له پادا دانان: [چاوگهت] بوگه یشتن به نامانج یان مه به سستیک پوول ژماردن و خه رجکردن؛ هه تا عیلاجی نه خوشیه که ی- کرا پاره ییکی زورم له پادا دانا؛ تاکردم به دوکتور پوولیکی زورم له پادا دانا. (پول بالای چیزی دادن)

پول له سه دانان: [چاوگهت] (۱) پاره خه رجکردن له پئی دروست بوونی کاریک یا مه به سستیکدا. (در راه چیزی پول خرج کردن) (۲) بوکپینی هه رشت پاره خه رج کردن. (پول خرج کردن)

پوئی: ژن له حاله تیحه یزدا؛ ژنه ککو مه هان- دهبت. (قاعدگی)

پوول و خوُل به یه کزانی: (ب) بایه خ به ما- لی دنیا نه دان. (کنایه اهمیت به پول ندادن)

پوولو دلی گیفانی: گیلفان پوولی. (پول توجیبی)

پووله سپی: [ناوت] له رابووردوودا قه ره پوولی ئیران، به تایبتهت ۲ قرانی و ۵ قرانی به شی زوری له زیو بوو، ناوی پووله سپی بوو. (پول خرد قدیم)

+ پووله کی: [ئاوه ئناو] پوول دوست؛ پاره پهره ست؛ بو مالی دنیا حازر به نه نجامی کاری ناشایست بوون. (ب) کار به دهستی به رتیلخوَر. (پولکی)

پووله ورده: [ناوت] قه ره پوول؛ پهره هوور. (پول خرد)

پوولی: [ئاوه ئناو] نه نجامی کاریک یان پیدانی هه رشت به پوول؛ به خوَراییه یا پوولیه؟ واتا

به پووله. (پولی)

پوولی: اند؛ فذ: [ناو] جه غریکی خولخوَر له موئوَردا که هیزی موئوَر به ته سمه یان زنجیر ده خاته سه به شیکی تری موئوَر. (پولی)

پوولی پیشه کی: [ناو] (۱) کری خانوه کهت دوسه د هه زار تمه نه و یهک ملیون پیشه کی. (پول پیش) (۲) بیعانه ی موعامه له؛ ده هه زار تمه نه پیشه کی و مرگره نه و فه رشه راگره، مه ی فروشه سبه یینی دیم باقی پاره که دیم و فه رشه که ده بم. (پیش پرداخت) (۳) نه وادیو ده کرم، سی هه زار تمه نه پیشه کی ده دم باقیه که ی به قیست، مانگی دوو هه زار تمه نه ده دم (پیش قسط)

پوولی حه رام: [ناوت] دراوی که له ریگای ناره واره به ده ستدی؛ پوولی ناره واره؛ وه ک سوود؛ (سووت). (پول حرام)

پوولی حه لال: [ناوت] پاره ییک که له ریگای ره واکاسپی و ره نجی شانوه په یدا ده میت. (پول حلال)

پوولی خوین: [ناوت] (۱) خوین بایی؛ به های خوین؛ پاره ی تاوانی کوشتنی که سیک به میراتبه ر دان. (خونبها) (۲) (ب) پوولی خوینی بابی دهوی، به فروشیاری زورگران فروش ده لین. (پول خون پدرش رامیخواهد)

پوولی خه وتوو: پاره ییک خرابیته حیسابی بانگ؛ پاره که له بانگ خه واندوه. (پول خواباندن در بانگ) (۲) (ب) پاره ییک که نه- که و تیبته گه؛ پاره ی راگیرای بی موفا و بیسوود و قازانج. (پول راکد)

پوولی درشت: دژی قهره پوول؛ پاره‌ی زور به‌ها؛ دراوی پر بایه‌خ و ره‌قم زور. (پول درشت)

پوولی کاغه‌زی: [ناو] پاره‌ی قاقه‌ز؛ نه‌سکه‌ناس. (اسکناس)

پوولیکیش: [ناو] کهره‌سته‌ی تاییه‌ت بو دهر کیشانی پوولی له جیگه‌ی خو‌ی له مۆتۆردا. (پولیکش)

پوولی نه‌غد: [ناو] پوول و پاره‌ییک که به ده‌سته‌وه بی؛ (به‌قهرزی ناده‌م به‌پوولی نه‌غدی ده‌فروشم. (پول نقد)

پووه: [ناو] که‌ره‌پوو؛ گیاه‌تره‌ق؛ گیای قامیشی که‌ره‌گو‌شه، که‌به‌ره‌که‌ی ده‌کرا ناو که‌چ بو‌ نه‌وه دوا‌ی که‌چکاری نه‌قه‌له‌شی. (لوتی)

پووه‌دای: [چاوه‌ت] (۱) پیوه‌دان؛ داخستن؛ ده‌ره‌که داخستن. (بستن) (۲) پیوه‌دانی هه‌نگ و مار. (نیش زدن مار)

پوه‌له‌کارگ: [ناوت] قارچکی دار؛ قارچکه جنو‌کانه؛ قارچکه‌جانه؛ پیفی، که‌وشکه‌وه ده‌کری بو‌ پووشوو. (غاریقون؛ قارچ سمی)

پووته: [ناو] گرنگی؛ بایه‌خ؛ پووته پیدان؛ حورمه‌ت گرتن. (اهمیت)

پوینه‌چهرمه: [ناو] گیای پوینه‌چهرموو؛ پونگه‌سپیه؛ بو‌نه‌خو‌شینگی گه‌ده و ریخو‌له-باشه. (نعنا‌فلفلی)

په‌پتوول: [ناو] تلف؛ تَلپ. (تفاله)

په‌پوو تیاخو‌یندن: [چاوه‌ت] (ب) جیگای چۆل‌وهوول؛ ویرانه. (کنایه‌از برهوت؛ ویرانه) +په‌پووسیمانه: [ناو] (ف. ب) بوبوو‌کهره،

پایی سلیمونی؛ پویی؛ په‌پووسله‌مانکه؛ په-پووسوله‌یمان؛ په‌پووسلیمانی؛ په‌پووک؛ په-پووکهره؛ هه‌پووک؛ دوونکول؛ دوونکل؛ سوله‌یمانۆ؛ شانه‌به‌سه‌ر. (شانه‌بسر؛ هه‌هد)

+ په‌پووله‌کلک: پرپووله؛ په‌پووله؛ نه‌خو‌شینی جهرگی نازال. (کلک)

په‌پهرک: [ناو] به‌رده‌تراویلکه؛ زیخه‌شینه که‌ده‌بیته‌هو‌ی خه‌یالی دیتی ناو له‌سارای زیخه‌لاند. (شنی که‌معلول دیدن سراب‌است)

په‌تبر: [ئاوه‌لناو] (۱) شیت؛ سه‌ره‌رو؛ شیت و ویت؛ که‌م ناوه‌ز. (دیوانه؛ بی شعور) (۲) نافرمان؛ یاخ؛ سه‌رکیش. (نافرمان)

په‌ت‌پساندن: [چاوه‌ت] (ب) سه‌رکیشی کردن؛ نافرمانی کردن؛ که‌له‌وه‌کیشی کردن؛ سه-ره‌رویی کردن؛ په‌ت‌برین. (نافرمانی)

+ په‌ته‌تی پیکردن: [چاوه‌ت] به‌لا به‌سه‌ر هینان و عه‌زیه‌ت و ئازاردان؛ نه‌تککردن. (بلا‌بسر‌آوردن)

په‌ترو‌که و زامی: [ناوت] قه‌تماغه‌ی سه‌ر برین. (قشر نازک روی زخم)

په‌ترو‌ل؛ فد؛ اند؛ [ناو] پاترو‌ل؛ ده‌ستکه‌وته‌کان له‌نه‌وته‌وه؛ وه‌ک؛ بین‌زین، نه‌وت، گاز، مازووت. (فراورد‌های نفت)

په‌ترووی برین: [ناوت] (۱) تو‌یز و قه‌تماغه‌ی برین. (قشر زخم) (۲) گوشته‌زوونی برین. (گوشت التیام زخم)

په‌تشان: [چاوه‌ت] په‌تشین؛ داپزان؛ دافلیقان. (پوسیدن)

په‌تکراو: [ناو، به‌ر] (۱) په‌ت له‌مل‌کراو. (طناب بر گردن آویخته‌شده) (۲) ژی‌که‌وانی-

کیشراوی ناماده‌ی تیر هاویشتن. (زه کشیده)
 په تکه‌ر: [ناو] (۱) خاوه‌نی تیر و که‌وان؛
 تیرهنازی که‌وان. (تیرانداز، با کمان) (۲)
 [ناو، بک] نه‌وه‌ی که‌په‌ت ده‌کا و پرستده-
 کا. (کسیکه طناب به گردن کسی می بندد) (۳)
 په‌تچیکه‌ر. (کسیکه طناب درست می کند)
 په‌ت له سهر دامالین: [چاوگه‌ت] (۱)
 به‌ره‌للاکردن. (۲) هه‌وسار له‌سهر دامالین؛
 (ب) زیاتر به ته‌للق‌دانی ژنی ئاکار خراب
 ده‌لین. (افسار از سر باز کردن)
 په‌توت: [ئاوه‌لناو] پرتوو‌کاو؛ پو‌واو. (پوسیده)
 په‌توئن: [ناو] پشوو؛ بیهن؛ هه‌ناسه. (نفس)
 په‌تووره: [ئاوه‌لناو] شپ و په‌تووره؛ کوئن و شپ؛
 شپ و پرتوو‌کاو. (پلدسیده)
 په‌ته: [ناو] په‌ته‌ک؛ کوپوئن؛ کوپین. (کوپن)
 په‌ته‌فینگه: [ناو] قوچه‌قانی‌به‌ن؛ قلماسکه.
 به‌ره‌قانی؛ که‌هینک. (فلاخن)
 په‌ت هه‌لخستن: [چاوگه‌ت] (۱) (ب) سیداره
 ته‌یار کردن؛ سیداره ناماده‌کردن. (طناب-
 دار آماده کردن) (۲) ته‌ناف گیران؛ ته‌ناف
 هه‌لبه‌ستن بو هه‌لخستنی جلی شو‌راو. (نصب
 طناب)
 په‌تیس: [ناو] (ف. مشه) زمهره؛ خه‌سار.
 (زیان)
 په‌تینه: فند: [ناو] (کوژی رهنگ‌کاریه) جوړیک
 رهنگ‌کردنی تیکه‌ل پیکه‌ل؛ تاییه‌ت بو
 دیواری خانوو. (په‌تینه)
 په‌چه‌خووز: [ناو] مال‌ت‌کردنه ناو جاپ و زه‌وی
 له به‌ر پشکه‌له‌که‌یان که‌ده‌بیته‌کووت بو
 زه‌وی. (گله‌داخل زمین‌کردن، برای کودگیری)

په‌چین: به‌پالیدن. (با پازدن)
 + په‌خ: [ناو] لاریک که له‌گوشه و پالوودا
 پیکدی؛ (۱) په‌رچ؛ وه‌ک: په‌رچدا دانه‌وه‌ی
 بزمار؛ سهر داش‌کاندنه‌وه. (پرچ کردن میخ)
 (۲) په‌خکردن: لابردنی پالوی دار یا هه‌ر
 شت که تیژیست، گرده‌ماسی کردن؛
 کوور‌کردنی گوشه و پالوو. (کوژ کردن) (۳)
 لیژ‌کردنی شوینی له‌چاو دهور و پشتی؛
 مارودوو کردن؛ پشته‌ماسی کردن. (پخ)
 په‌خشای: [چاوگه] په‌خشکردن؛ به‌شکردن؛
 بلاو کردن. (پخش‌کردن)
 په‌خشهر: [ناو، بک] په‌خشکه‌ر؛ بلاو‌که‌ر.
 (پخش کننده)
 په‌دمان: [ناو] په‌یمان؛ عه‌هد؛ قه‌رار؛ له
 ئاو‌یستادا (په‌تمان) هاتوو. (پیمان)
 په‌راسوو‌خوار: [ئاوه‌لناو] (ب) ده‌غل؛ دروژن؛
 فیله‌باز. (حیله‌گر)
 په‌رانتوو: [ناو] وه‌ره‌قی‌یاری؛ په‌ره‌ی قومار.
 (ورق‌بازی)
 په‌راش: [ئاوه‌لناو] له‌ئاش‌کراو؛ هاپ‌راوه؛
 وردوخاش. (ریز ریز)
 په‌راشتی: [ناو] پشت‌وپه‌نا؛ داشدار؛ لایه‌نگر.
 (پشت و پناه)
 په‌راش په‌راش: [ئاوه‌لناو] وردوخاش.
 (دزد دزد؛ خرد خرد)
 په‌راف: [ناو] په‌راو؛ قه‌راخ‌ئاو؛ که‌ناری-
 زه‌ریا. (ساحل)
 په‌رانتوو: < په‌رانتوو
 په‌راتیژ: [ناو] دوو که‌وانه پرویه‌پرووی یه‌ک
 له‌نووسراوه‌دا که چند ره‌سته ده‌گریته به‌ر بو

پروون کردنه وهی واتا و جیا کردنه وهی
سه ربه خوویی رهسته کانی ناو که وانه کان.
(پرانتر)

په رانتیز کردنه وه: [چاوگه، ت] دانانی
که وانه ییک پروو به چه پ؛ (پرانتر به ستن:
دانانی دوهه مین که وان پروو به راست) (پرانتر
باز و بسته)

په پراندراو: [ناو، بهر] په پراندراو؛ قرئینراو؛
په پریاو؛ په ریو. (قطع شده)

په پراندن: [چاوگه، ت] (۱) قرئاندن؛ قرساندن؛
په پراندنی لقی دار به داس؛ قهلت کردن. (قطع
کردن) (۲) خستن؛ به رد په رانی؛ خستن؛
په رت کردن. (پرت کردن) (۳) نامه په پرانی،
نامه ناردن؛ نامه گوپینه وه. (نامه پرانی) (۴)
قهلم په پرانی؛ زینا کردن (زنا کردن) له سه
لاچوون، مهستی له سه په پراندن. (مستی از
سر پریدن) (۵) هه لفراندن؛ کوتر په پرانی،
باز په پرانی، (کیوتر پراندن)

(۶) نیر به سه میو گپان؛ په پراندنی نه سسپ
له مایین. (جفت گیری) (۷) قسه له دم
دهرچوون؛ به هه له له دمی په پی. (از دهن
در رفتن) (۸) توانج خستن؛ ته شیری بو په پراند.
(متلک پراند) (۹) پینج تیری په پران،
فیشه که که ی په پرانده دهره وه. (پنج تیر
په پران)

+ په پراو: [ناو، یک + ناو] (۱) قرئاو (قطع شده)
(۲) قهراخ زه ریا؛ قهراخ ئاو. (ساحل دریا)
۳. په رتووک؛ کتیب. (کتاب)

په پراو په پ: [بهند] سه رانسه ر؛ نه سه سه ر تائه و
سه ر؛ نه سه پره تا نه و په ر. (سراسر)

+ په پراو یز: [ناو] (۱) په ردوو؛ کورته داره کانی
به یینی دهسته ک و هه لاش. (پوده) (۲) که ناره؛
لیوار؛ حاشیه. (حاشیه)

په پرار: [ئاوه لئاو] پر بار؛ زور به سه مه ر؛
پر سه مه ر؛ (پر بار)

په پرله که: [ناو] (ف. ب) تورمه ی
په پرله که، شش جور بالندن، به ناوی په -
پرله که، سه قری میس خور، قجی، قجی، قجی
به له که، قجی چاو پرش، چوله که گره،
(په پرله که، که حهوت تیرهن ۱- بو ری
بجووک، ۲- بو ری گه وره، ۳- پاشهل
خه نه یی، ۴- پشت سوور، ۵- پشت شی، ۶-
سه رشی، ۷- قه شان) (سنگ چشم)

په پریتاندن: [چاوگه، ت] پیچاندن؛ بادان؛
کرز کردن ی بهی بادر او. (پیچاندن)

په پرپوت: [ناو] (۱) په پرپوت؛ جو ری مراوی.
(نوعی مرغابی) (۲) کو و شرودر؛ (که نه و
پاره) (۳) (ب) مروقی بووده له ی چکوله
(کوئوله لاغر)

په پرپه: [ئاوه لئاو] (۱) گوله که په پر په ریو وه؛
هه لوه ریو؛ کتیب که په پر په ریو؛ وه رقی
وه رقی بوو؛ گهلا گهلا بووه. (پر پر) (۲) (ب)
مردنی لایک، یان نازیزیک، گوله که په پر
په ریو. (کنایه مرگ جوان)

په پرپه وچکه: [ناو، ت] ته شقی عاسمان. (اوج
آسمان)

په پرتاف: [ناو] (۱) لهرز و یاو؛ نو به تی. (تب) (۲)
تیریز. (اشعه خورشید)

+ په پرتاوتن: [چاوگه، ت] قرئاندن؛ هه لبرین؛
هه لپاچین؛ قهلت کردن. (قطع کردن)

په‌رته‌ف: [ناو] په‌رتاف؛ په‌رته‌و؛ تیشک؛

تیریز؛ رُشنایی. (پرتو؛ اشعه)

په‌رتین: [چاوگه] دران؛ درپان. (پاره‌شدن)

په‌رجوو: مَوْجِزه؛ [ناو] پرووداوی سه‌یروسه‌مه‌ره
ودوور له‌ پیوه‌ری عه‌قل و مه‌نتیق.

«گوفاری‌مه‌باد ۱۱۲» (معجزه)

په‌رجفاندن: [چاوگه‌ت] هه‌لم‌ساندن؛
په‌نماندن؛ با پیگردن. (باد کردن)

په‌رجو: [ناو] ته‌رجو؛ مه‌هده‌ر؛ کرم‌زی؛
مَوْجِزه؛ کاری‌که‌له‌ده‌س هه‌موو‌که‌س
ناییت. (معجزه)

په‌رچه: [ناو] په‌چه؛ هه‌فیز؛ هه‌ویز؛ جیی‌خه-
واندنی می‌گه‌ل. (جای خواباندن گله)

+په‌رچه‌م: تَدَفَد: [ناو] (۱) سووی سه‌ره‌ه‌نیه.
(موی پیشانی) (۲) به‌یداخ؛ لیوا؛ به‌یاخ؛ ئالا؛
به‌یداخ؛ به‌ندیز؛ دروشمی مه‌مله‌که‌ت یان
هی‌زی عه‌سکه‌ری. (پرچم)

په‌رچه‌مدار: [ناوه‌لناو] [ناو] (۱) به‌یداخ هه‌لگر؛
ئالاهه‌لگر؛ خاوه‌ن په‌رچه‌م (۲) بوونه‌رچه
شکین و ریبه‌ر وه‌ک کاوه‌ی ئاسنگه‌ر که
ئالاکه‌ی پیشه‌بنده‌ چهرمه‌که‌ی بوو.
(پرچمدار)

په‌رچه‌می چهرمگ: [ناوه‌ت] په‌رچه‌می‌سپی-
نیشانه‌ی ته‌سلیم‌بوون یا کول‌دان یا
یه‌خسیربوون و خو به‌ ده‌سته‌وه‌دانه. (پرچم
سفید)

په‌رچه‌می سپی: [ناوه‌ت] په‌رچه‌می چهرموو.
ئالای سپی؛ نیشانه‌ی ته‌سلیم‌بوون. (پرچم
سفید)

په‌رخاندن: [چاوگه‌ت] گه‌مراندن؛ نیوه‌کول

کردن. (نیم پخته‌کردن).

په‌رخین: [چاوگه] داپل‌وخین؛ پیربوون و له
کار که‌وتن؛ خراب‌بوون؛ زایه‌بوون. (از کار
افتادن و پیر شدن)

+ په‌رداخ: (۱) [ناوه‌لناو] توند و تۆل و پوشته و
پازاوه. (پرداخته) (۲) [ناو، بک] شتی‌که‌ لووس
ده‌کا؛ وه‌ک، کاغه‌ز په‌رداخ. (صاف کن)

په‌رداخ کراو: [ناو، به‌ر] آگری‌وگول لیبراو؛
لووس کراو؛ ئاماده‌کراو؛ ته‌یار. (ساخته‌و
پرداخته)

په‌رداخ‌کردن: [چاوگه‌ت] ته‌یارکردن؛
ئاماده‌کردن؛ لووس‌کردن و تیف تیفه‌دان.
(مه‌یا و پرداخته‌کردن)

په‌رداخی: ته‌یاری و گورجوگولی و ئاماده‌یی.
(آماده‌و سرخال بودن)

په‌ردال: [ناو] سو‌فار؛ په‌ری تیر. (پراتته‌ای
تیر)

+ په‌رده: [ناو] (ب) په‌مز و راز؛ سو‌ر؛ سو‌ر؛ راز؛
نه‌هینی؛ په‌رده‌دار؛ رازدار؛ په‌رده‌پو‌ش؛
سو‌رپو‌ش. < پارده. (راز)

+په‌رده: [ناو] په‌رده‌ی تار؛ په‌رده‌ی په‌نجیره و
درگا؛ په‌رده‌ی گوی؛ په‌رده‌ی نه‌قاشی،
په‌رده‌ی شانۆ و سینه‌ما؛ په‌رده‌ی کچینی و
په‌رده‌ی پا. (پرده)

+ په‌رده: [ناو] سی‌وشه‌ی په‌ردیسی فارسی
و فرده‌وس (فیرده‌وس) ی‌ئاره‌وی و
(پاردوس) ی‌هه‌رمه‌نی سه‌رچاوه‌یان وشه‌ی
(په‌ئیریده‌ ئیزه‌ی) مادیه‌ به‌ واتای جه‌غزی
ده‌وره‌ دراو، که‌ له‌ کوردیدا هه‌مان پاریز و په-
رژین وپارده‌یه؛ وشه‌ی (پارازیسو‌س) ی‌

یونانی واتا پاریس هەر لهو پېشه‌یه که له فارسیدا بووه به پالیز و له کوردیدا بووه ته پاریز و پهرژین، و پاره: باغ و بیستانی دموړه دراو به دیوار یا قوماش؛ زور بووی هه‌یه ووشه‌ی په-رده نزیکا هه‌تی زوری له‌گه‌ل (پاره) دا هه‌بی. (پرده)

په‌رده به‌ستن: [چاوگه‌ت] (۱) گریدانی په‌رده له سهر ده‌سکی تار به‌گریی تاییه‌ت. (پرده‌بستن) (۲) په‌رده هه‌لبه‌ستن به‌په نجیره و دهرکه‌دا. (اویزان کردن پرده) په‌رده‌پووشی: [به‌ره‌ه‌می چاوگه‌ت] به‌زیر لچه‌وه‌کردن و چاوپووشی له سووچ و گوناخ و ناشکرا نه‌کردنی هه‌له‌ی که‌سیک. (پرده‌پوشی)

په‌رده په‌رده: توی توی؛ توپژ توپژ؛ چه‌ند په‌رده دوا به‌دوا یه‌که. (پرده‌پرده) + په‌رده‌دار: [ئاوه‌لناو] (۱) خزمه‌تکار. (۲) به‌په‌رده‌وه؛ خاوه‌ن په‌رده. (۳) رازدار؛ سوپ‌دار. (۴) جیگای موتمان به‌وون بو نه‌درک‌اندنی راز. (پرده‌دار)

په‌رده دامالین: [چاوگه‌ت] (۱) په‌رده لیک‌دنه‌وه؛ (پرده‌کنن) (۲) (ب) ئابرو بردن و ناشکراکردنی نه‌هینی (پرده‌دری)

په‌رده درین: [چاوگه‌ت] (۱) (ب) ئابرو بردن و نه‌هینی درک‌اندن. (رسوا کردن) (۲) لابردنی په‌رده‌ی کچی‌نی. (پرده‌بکارت پاره‌کردن) (۳) لابردنی دیواری نزاکه‌ت له به‌ینی دوو که-سدا، به‌کرده‌وه‌ی بی نه‌دبانه. (پرده‌حرمت درین)

په‌رده‌کیشان: [چاوگه‌ت] (۱) هو‌لی به‌په‌رده

گیران دوو که‌رت‌کردن. (۲) شار‌دنه‌وه و نه‌درک‌اندنی نه‌هینی؛ چاوپووشی له هه‌له. (۳) سهر داپوشین و قوماش یا ههر شت به‌سهر‌دادان. (۴) په‌رده‌ی په‌نجیره‌لادان یا به‌سهر په‌نجه‌ره‌دا دان. (پرده‌پوشی. پرده‌کشیدن)

په‌رده‌لادان: [چاوگه‌ت] (۱) په‌رده هه‌لدانه‌وه یا به‌لادا خستنی په‌رده له به‌ر په‌نجیره و دهرکه. (کنار کشیدن پرده) (۲) ناشکراکردنی نه‌هینی. (پرده‌از روی چیزی برداشتن) (۳) په‌رده هه‌لدانه‌وه له سهر تا پو یا ئاسه‌واری هونه‌ری بو نه‌وه‌لین جار. (پرده‌برداری)

په‌رده له سهر‌لادان: [چاوگه‌ت] (ب) نه‌هینی ناشکراکردن. پوون کردنه‌وه‌ی مه‌به‌ستیکی نادیار؛ خویاکردن. (پرده‌از رو برداشتن)

په‌رده‌نشین: له توی په‌رده و نیانیداژیان؛ دانیشتن له سهر‌اپه‌رده (ژوور) و دهرنه‌که‌وتن: [ئاوه‌لناو] (ب) ناسک و نازداری و پاکی؛ زور خو دهرنه‌خستن. (پرده‌نشین)

په‌رده‌ی ئاسویی: [ناوت] په‌رده‌ی کرکه؛ له شکلی په‌رده‌ی ته‌ستونیه به‌لام پاژه‌کانی کنازایی و باریک تره و ئاسویی داده‌به‌ستری. (پرده‌کرکه)

په‌رده‌ی ته‌ستوونی: [ناوت] جوړیک په‌رده‌که له پاژگه‌لیکی دریز چی‌بووه و به‌شیوه‌ی ته‌ستوونی له به‌ر په‌نجه‌ره‌داده-به‌ستری و به‌ته‌نافیک به‌سهر په‌نجه‌ره‌دا ده‌کشیت یان ده‌کریته‌وه. (پرده‌عمودی)

په‌رده‌ی بووک و زاوا: (ب) ژووری که‌زاوا و

بووک بو ټه وه لښ جار له و ژور و ردا پټکه وه
 دهن. (حجله)
 په رده ی پا: ژور به ی بوونه وهرانی ټاوی بو
 چاکتر مه له کردن، له بهینی قامکه کانیاندا
 په رده ی پک هه یه. (پرده پا)
 په رده ی په نجیره: [ناوت] قوماشی که ددری
 به په نجیره دا بو دیار نه بوونی ناو مال له
 دهر ووه. (پرده پنجره)
 په رده ی تار: [ناوت] ریخو له ی با دراو (کات
 کوت) که له سهر دسکی تار دبه ستری؛ وه-
 ک ژی که وائی کی باریک وایه. (پرده تار)
 په رده ی چاو: [ناوت] هریه ک له سی توپیژی
 دهر وونی چاو. (پرده چشم)
 په رده ی حه سیری: [ناوت] جوړ پک په رده له
 قامیش چنراو بو بهرگری له هه تاو که به
 پروکاری دهر ووهی په نجیره دا دده به ستری.
 (پرده حصیری)
 په رده ی سینهما: [ناوت] (۱) جیگای پک که
 وینه ی فیلم ده که وینه سهری یا قوماشی
 سپیه یا دیواری که چکاری کراوه. (۲)
 په رده ی پک که ده که وینه بهینی (جیگه ی وینه ی
 فیلم که وینه سهر) و بینه رانی فیلم له هو لی
 سینهما دا. (پرده سینما)
 په رده ی شانو: [ناوت] (۱) په رده یه که له
 بهینی ټه کتیره کان و بینه راندا. (۲) به شیکه
 له شانو له ماوه ی هه لدانه وه و نادانه وه ی ټه
 په رده دا؛ شانو که له سی په رده دا به پټه وچوو.
 (پرده نمایش)
 په رده ی کچینی: [ناوت] بن؛ پوسی کی توپیژ
 ټاسای ناسک له ناو شهر می کچاندا که به

هو ی زهریه و گوشار دهر پټ. (پرده بیکارت)
 په رده ی گوی: [ناوت] ته پلی گوش؛ ته پلی-
 گوی. (پرده گوش؛ پرده سماخ)
 په رده ی موسیقا: [ناوت] ژماره ی لهرانه وه ی
 (فریکانسی) هه رده نگی هه تا دوو به رانه بر
 بوون ده بیته یه که هه نگا و (ټوکتا و) که له
 موسیقای خوړه لاتی ناوه پاستدا دابه ش
 کراوه به ۷ پرده که هه ریه رده ش به به شی
 چووکتر وه ک دییز و بیمول و سو ری و
 کوړون دابه ش کراوه. (پرده موسیقی)
 په رده ی نزاکه ت: [ناوت] (۱) (ب) حورمه ت
 ټاگه تن له بهینی دوو یا چند که سدا. (ادب
 نگه داشتن) (۲) له تو ی په رده دا، مه به ست
 درکاندن به هیما. (پرده ادب)
 په رده ی نهقاشی: [ناوت] (۱) یه که ی
 ژماردن تابلوی وینه گهری و نگار کیشی.
 (پرده نقاشی) (۲) قوماش یا ته خته یا هه
 شت که وینه ی له سهر ده کیشری.
 (پرده نقاشی)
 + په رزان: [چاوگه] هه ل و دهر فته
 بوکردنی کاری؛ سهر م ناپه رژی؛ فورسه تم
 نییه. (فرصت)
 په رزین هینه ر: [ناوت بهر] دالده خواز؛ په ناهینه ر؛-
 ټه وه ی که په نادینی. (پناهنده)
 په رزینی قایم بی: (ب) نزاکه ت له
 بهیندابی؛ بی ټه ده بی نه بی؛ دوو رله پرووی مه-
 جلیس؛ بیلا ته شبی. (کنایه دور از حضور)
 په رسار: [ناو] په رستار؛ په رسته تار؛ ټاگاداری
 نه خوش؛ تیمار که ر و چاوه دیبری نه خوش.
 (پرستار)

په رسوجو: [ناوت] (۱) پرسوجو: جوياوون به-
پرس کردن له م و له و. (پرسوجو) (۲) به دواډا
گهړان و جوياوون. (جستجو)

په رسوم: [ناو] په يينکه: شه و ډارده که به
گونکه هه ویر يمه ده کهن تا به تيروک و
پنه دا نه چه سپی. (آردیکه روی چانه خمیر
میپاشند)

په پښه: [ناو] دیواری بلیندی بیستان و په ز.
(حصار بلند باغ).

په کرکه م: [ناو] (۱) گلاراو: (چشم درد؛ تراخم)
(۲) فی. (صرع)

په پښان: [چاوگه ت] (۱) په لی بال-
هه لکه ندن: (په بال چین) (۲) بال لیدان و
هه لفرین. (پرکشیدن)

+ په رگال: [ناو] بڼه ماله: مال و خیزان.
(خانواده)

په پږگ: [ئاوه لئاو] لاگر: گوشه نشین؛ خو
له خه لک و جه ماوه دوور گرتن.
(گوشه نشین)

په پږگرتنه وه: [چاوگه ت] (۱) بالگر تنه وه:
هه لفرین. (پرواز کردن) (۲) له خوشیان
بال دهره ښان. (بال درآوردن) (پرواز کردن)
په رگی: [ناو] تووش: به یه که گه یین.
(برخورد)

په رمان: [چاوگه] په رمین: په رمیان: لی پادین
و چاوه پوانی کردن بو کردن کار. (باور و
انتظار برای انجام کاری)

په رنساندن: [چاوگه ت] نه حیا کردنه وه:
بووژانندنه وه: ژيانندنه وه (احیا کردن)
په رنسنین: [چاوگه] بووژانه وه: نه-

حیا کردن. (احیاشدن)

په پښان: [ناو] جوړی قوماشی ټارمووشی
نهرم: حه ریر. (پریشان)

په رواربندی: [ناو] کاروپه وتی په روار دابه-
ستن: قه لوه و کردنه وه ی نازل به شیوه ی
تایبته. (پروار بندی)

په رواسه: [ناو] په راسوو. (دنده)
په روا نه کردن: [چاوگه ت] کوته کردن:
نه پږینگانه وه: نه ترسان: بیپه روابوون. (پروا
نکردن)

په روبال پیدان: [چاوگه ت] (ب) ژیربال گرتن:
ده ست ټاواله کردن بوته نجامی کاری:
به ربووش کردن. (په و بال دادن)

+ په روبال دهر کردن: [چاوگه ت] (۱) (ب)
گه وره بوون و به خوډاهاتن. (بزرگ شدن
بچه) (۲) (ب) له کاریکدا سه رکه وتوو بوون و
ده سه لات پیدا کردن. کنایه. موفق شدن و
قوی شدن) (۳) په ل له سه ر لهش و بالی
فرنده روان. (پر در آوردن)

په روبال دهره ښانه وه: [چاوگه ت] (۱) (ب) به-
هیز بوونه وه: به ده سه لات گه یشتنه وه:
(دوباره به قدرت رسیدن) (۲) فرنده ی بال-
کراو که بال دیننه وه. (دوباره بال در آوردن
پرنده)

په روبال قرتانندن: [چاوگه ت] (۱) بال کردن ی
مه ل بو هه لنه فرین: باسکو کردن (قیچی-
کردن بال) (۲) (ب) له قودرت و ده سه لات
خستن. کنایه (از قدرت انداختن)

په روبال وهریو: [ئاوه لئاو] (ب) هه ژار و
بیده سه لات و لاواز بوو. (کنایه ناتوان شدن)

په پړوښان: [ناو] په زوی سه رښانی منډال؛
په پړوی دهم و لووت سپړنی منډال که به
شانیدا دهی لکین. (دستمال روی شانه بچه)
په روښدار: [ئاوه لئاو] به په روښ؛ خه مبار.
(غمگین)

په روښ دل: [ئاوه لئاو] دل به خه؛ جاپړز؛ دل
به په زاره؛ دل په ریشان. (دل پریش)
په ږوشکه: [ناو] پر شه؛ پر شکهی ورد؛
پروو شه؛ بارانی ورد و کهم. (قطرات ریز
باران)

په پړوګرډن: [چاوګه ت] پینه په پړوګرډن.
(پینه ګرډن)

+ په روه راندن: [چاوګه،] (۱) بارهینان؛
تربیته ګرډن؛ په عه مهل هینان. (تربیت
ګرډن) (۲) په روه راندنی قسه و مه به ست؛
پړکوپیک ګرډنی وشه بو سه فڼګ ګرډن و
شروقه ګرډنی بابه تی به جوانی و ته و او ی.
(پرو راندن مطلب)

+ په روه رده: فته [ئاوه لئاو] عاملاو؛ به څیو کړاو؛
بار هاتوو؛ قوره په روه رده: قوره ی په عه مهل
هاتوو و بار هاتوو. (پرو رده)

+ په روه رده ګرډن: [چاوګه ت] بارهینان؛
به څیو ګرډن؛ راهینان؛ په روه راندن؛ عاملانډن؛
به رهم هینان؛ په عه مهل هینان.
(پرو رده ګرډن)

په روه رده که رده ی: [چاوګه ت] پرو رده ګرډن؛
بارهینان؛ پیګه یانډن؛ په عه مهل هینان؛
په نیو هینان؛ هینانه نیو. (پرو رده ګرډن)

+ په روه رشت: [ناو] په وتی بارهینان.
(پرو رشت)

په پړوه رین: [چاوګه ت] (۱) په ل وهرین (په
ریختن) (۲) (ب) له ده سه لات که وتن؛ له هیز
و قودره ت که وتن و نارام بوونه وه و لاواز
بوون. (آرام شدن. ضعیف شدن)

په روه نی: [ناو + بند] په سر پیړ؛ سی روژ له مه و
به ر. (پس پر یروز)

په رو یز: (۱) ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه) (۲)
[ئاوه لئاو] پیروژ؛ سهر به رز؛ سهر که تی؛
سهر که وتوو. (پیروز)

په رو یڼ: فته [ناو] (۱) نه ستیره ی
سوره ییا (پرو یڼ) (۲) ناو بو ژنان. (اسم زنانه)
په په تیر: [ناو] په پی به سترو به بنی تیره وه؛
سو فار؛ په ډال. (په مناوک)

په په جګه ره: [ناو] کاغه زی سیفار. (کاغذ
سیگار)

په ره زیله: [ناو] میوینه ی گیا؛ پایه ی سهر لینج
و نهرم له ناو گولی گیادا که دم بیته هو ی
به رهینانی گیا و ناو سبوونی. (کلاله)

په ره ستګه: [ناو] په ره ستګا؛ جیګه ی عیبادت.
جیګای په ره ستن. (پرستشگاه)

+ په ره سلیر که: [ناو] (ف. ب) ته یه به له ک؛
پزلګرډ؛ پلوز ګرډی؛ پلیر ګر؛ پلیسر؛ پلیسرک؛
پلیسر ګر؛ پلیسری؛ پلیس ګر؛ پولیسور؛
په ره ستوو؛ په ره سلیر که؛ په ره سیلکه؛
په ره سیولکه؛ حاجی حاجک؛ حاجی په ش
حاجی په شک؛ حاجی په ګنګ؛ دومقه سک؛
دومقه س. دومقه سوک؛ حه ججه جک؛
حه ججه جک؛ که له بن میچ و به رقه دی
شاخی به رزدا به قور هیلانه سازده کا.
(چلچله یا پرستو)

پهره سه: [ناو] پَرِزه؛ پاده؛ پله و پایه و مهرته به. (سطح؛ مرتبه)
 پهره ک: [ئاوه لئاو] نیریک که زور ده پهریت.
 (نری که زیاد جماع میکند)
 پهره مریشکه: [ناو] سیچقه؛ له سه رما مووی
 لهش راست بوونه وه. (مو سیخ شدن از سرما)
 پهره مووچه: [ناو] قه له مموو؛ قه له می نیگار
 کیشی. (قلم مو)
 پهره میز: [ناو] پریمووس؛ چرای چیشت لنینانی
 نهوتی که به ناسووس بای تیده کری.
 (پریموس)
 + پهره ناو: [ناو] کلوشی بهرپای گاکیره
 هه لگیرانه وه؛ زیر و پرو کردنی کولوش له
 پیخویی گیره دا. (زیر و رو کردن خرمن در
 وقت خرمنکوبی)
 + پهره وازه: (۱) [ناو] باله وازه؛
 پهرته وازه؛ به چکه می مهل که فیری هه لفرین
 بیی. (اولین پرواز پرنده) (۲) (ب)
 دوور که وتنه وهی کوپوکچ له مالی باب و
 هدریه ک پرو بکه نه ولاتی؛ (ب) هه لو هداوون
 به ولاتاندا؛ تهره و ناوارة بوون به ولاتاندا.
 (آواراه شدن در غربت)
 پهره ی جهنجه ر: [ناو] تیخی جهنجه ر؛ نه و
 پارچه ئاسنانه که کولوش ورد ده که ن له گیره ی
 جهنجه ردا. (تیغه خرمنکوب) پهره ی گوی؛
 [ناوِت] نهرمه ی گوی؛ جیگای گواره
 ئاویران کردن. (نرمه گوش)
 پهره ی ماسی: [ناوِت] بال؛ باله ی ماسی.
 (باله ماهی)
 پهره ی نه ندام: فند: [ئاوه لئاو] به زن پهری. (ب)

ژنی جوان و پیکوپیک و چه له نگ و
 شوخه شنگ و ده لال. (پری اندام)
 پهریتانک: [ناو] پهره پروک؛ په پووله. (پروانه)
 پهریخان: پهری خاتوون؛ پهری خانم؛ ناوه بو
 ژنان. (اسم دخترانه)
 پهری ده ریایی: [ناوِت] فرشته ی خه یالی که
 تا که مهر ئینسانه و خواره وهی ماسییه. (پری
 دریایی)
 پهری پروو: فند: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) سه روچاو
 جوان. پهری پوخسار. (پری رو)
 پهری ره شک: [ناوِت] شه یتان؛ شه هریمه ن.
 مهر نه مووک. (ابلیس)
 پهریز: [ناو] نیردیوان؛ په ینجه. (نردبان)
 پهریزاد: فند: (۱) [ناو] کچی پهری؛ له پهری
 بوو (ب) کچی جوان. (پهریزاد) (۲) ناوه بو
 ژنان. (اسم دخترانه)
 پهریسا: فند: (۱) [ئاوه لئاو] وه ک پهری؛ پهری
 ئاسا؛ په ری شیوه. (پریسا) (۲) ناوی ژنانه. (اسم
 زنانه)
 + پهریش: [ئاوه لئاو] په شیو؛ پهریشان.
 (پیش)
 + پهریشان: (۱) بویان. (برایشان) (۲) پهری
 شان؛ بوشان و مه قام. (برای مقام) (۳) [ئاوه -
 لئاو] ئالوز؛ دل په شیو. (پریشان) (۴) [ئاوه لئاو]
 په پراگهنده؛ پش و بلاو. (پراکنده و
 پریشان) (۵) ناوه بو پیوان. (اسم مردانه) (۶)
 ناوی گوئی که له خوره لاتی ئیران.
 (دریاچه پریشان در شرق ایران)
 پهریشان حال: [ئاوه لئاو] حال شیواو؛ که له لا؛
 ناتهواو؛ دهستکورت؛ بیتاقمت و هیز؛ زار؛

ناکوک؛ لیقه و ماو. (پیشانی حال)

+ په پړین: [چاوه] (۱) فرین؛ بالگرته وه. (پړیدن) (۲) خو هه لڅستنه وه. (پړیدن) (۳) داچله کان له خو؛ له خو په پړین: له خو پاپه پړین (پړیدن) (۴) داچله کان و ترسان. (یکه خورډن) (۵) په پړینی نیر له میو. (جفتگیری) (۶) لیواری کاسه که په پړی؛ شکا. (پړیدن) (۷) هه لپه پړین: په خس. (رقص) (۸) په رنگ برووسکاني دموچاو یا په رنگی قوماش؛ په رنگ پیوه نه مان؛ په رنگ په پړین. (رنگ پړیدن) (۹) بازدان؛ به سهر جوگه دا په پړین؛ داپه پړین. (پړیدن) (۱۰) به هه لم - بوونی تراو. (بخار شدن مایع؛ پړیدن)

په پړینه: [ناوبک] (۱) فریدم (پرت کندنه) (۲) نیر به سهر میو په پړین. (سوار کندنه اسب بر مادیان) (۳) ده په پړینته وه؛ نه - جات ده دا. (نجات دهنده) (۴) ده قرتینی و سهری گیا ده په پړینی. (قطع کندنه)

په پړینه قوروو: خوراک چوونه ناو بوپړیه ی هه ناسه؛ له گه روو په پړینی ناویا خوراک. (به گلو پړیدن)

په پړینه کوډ: (۱) سوار پشت بوون؛ سوار بوون. (بر پشت پړیدن) (۲) (ب) زال بوون. (غالب شدن)

+ په پړینه وه: [چاوه] ده رباز بوون؛ نه جات - بوون؛ له سهر بازی په پړیمه وه؛ له خه تر په پړیمه وه. (گذشتن. نجات پیدا کردن)

په پړیوه: (۱) [پور دووی په پړین] هه لپه پړیوه ته وه؛ هه لی خستوه ته وه. (پړیده. چپیده) (۲) هه لفریوه. (پرواز کرده) (۳) ناوه -

لناو] هه لودا؛ دوور که وتوو؛ سهر که ردان؛ ناوړه. (سرگردان. آواره) (۴) په رداخه که لیوه که ی په پړیوه؛ واتا شکاوه له ت بووه. (پړیده)

په زه کیفی: [ناو] په سپه سه کیوی؛ جالجالوو که یه کی بی نازاری کور کداره (نوعی عنکبوت)

په زدی: [ناو] میسوله؛ پیشکه؛ په خشه. (پشه)

په زشن: [ناو] په سندن؛ پیا هه لڅویندن؛ په سندن و تاریف کردن، بو ی هه یه له (په سن) ی ناویستاوه هاتییت. (پسند؛ مدح)

په زک دانک: [ناو] هاو له ی جهرگی نازهل. (نوعی مرض جگر حیوانات)

په زه کیفی: [ناو] مه پره سوور؛ مه پره کیوی. (میش کوهی)

په زی فهرگاش: [ناو، ت] په زی چاوپرش، په زی به رازی. (میش چشم سیاه)

+ په ز: [ناو] پرز؛ لق و پوپ. (شاخه نازک درخت)

په زاج: [ناو] زنی یاریده دهری تولدار له کاتی مندال بووندا. (ماما)

په ژراندن: [چاوه] ت، اقسه وه هر گرتن؛ قبوو لکردن؛ وه هر گرتن؛ په زیان. (پذیرفتن؛)

په ژقین: [چاوه] تراو به سهر موه نان و خوار دنه وه؛ هه لقوران؛ هه لقوراندن. (هورت کشیدن مایعات)

په ژک: [ناو] پرز؛ لقی سهر وه ی دار؛ پرز؛ په شک. (ساقه های بالای درخت)

په ژلاندوک: [ناو] مووهر؛ داپو؛ دهرمانی

تووک بهر. (واجبی)

+ په ژم: [ناو] تالشته؛ سیخوار؛ سووخ؛
خووسار؛ خووس؛ زوقم؛ خويز؛ نه لماسه؛
سهرماوه رده؛ په ژ؛ ورده سه هو ل یا دهنکه
به فري زور ورد که سبه نینان به نارامی
دېته خوار له هه وای زور سارددا. (پژ)
په ژ مینه: [ناو] په ژینه؛ که پروو؛ که په کیفه.
(کپک)

په ژه ل: [ناو] هه ژگه ل؛ لق و پوپی وشک؛
چرو چیلکه؛ درک ودال. (ساقه های خشک
شده)

+ په ژیک: په ژی نهرم و ناسک؛ خه لف؛ لقی
نهرم و شلی دار. (شاخه ترد و تازه درختان)
په ژینه: [ناو] په ژ مینه؛ که په کیفه؛ که پروو.
(کپک)

+ په س: فد: (۱) [نامراز] بهس؛ نه دی؛ دهن؛
ئیر؛ نه ی؛ ناخر؛ په س بوچی ناروی، په س
بوچی وای کرد. (پس) (۲) [دهنکه ناو] ته س؛
دهنگ دانی که ل بو چوونه دواوه. (پس رفتن)
(۳) [ناو] پاش؛ په سمه نه؛ پاشماوه. (پسمانده)
(۴) [تاوه لئاو؛ پست، پست)

په سا په سا؛ په سای په س؛ په یتا په یتا؛

له سهریه ک؛ گوپ ایگوپ. (پی در پی، متوالیا)

په سا کردن: [چاوگه ت] ئاو لیپ شانندن و
ته پ کردنی پیخوپی قور؛ نماندن؛ فیسانندن؛
خووسانندن. (خیسانندن)

په سای په س: یه ک له دوا ی یه ک په یتا په یتا؛
یه ک له سهریه ک. (بیایی)

+ په سبوون: پیروژ نه بووک؛ له دواوه بوون
له قوماردا دوپاو؛ له پاش بوون. (عقب بودن)

+ په ستان: [له چاوگه ی په ستاوتن]
گوشاردان؛ گوشین؛ حاله تی ئه وشار دانه سهر.
(فشردن)

په ستاو: [ناو] پاسا؛ په سا؛ په ستاو دهره نینان؛
قور گرتنه وه بو خشت برین. (خازه)
په ست بوون: [چاوگه ت] پیخوست بوون؛
سهر شوپوون. (خوار شدن)

په ست کردن: [چاوگه ت] نزم کردن؛ زه لیل-
کردن؛ پاپه ستر کردن. (پست کردن)
په ست و بلیند: [تاوه لئاو] په س و بلیند؛
هه ورار و نشیو؛ چالوچول؛ به رز و نزم. (پست
و بلند)

په سته که فیشه ک: [ناو] په سته کی که
فیشه کدانی له سهر دروست کراییت.
(چوخه نمه دین با جای خشاب)

په سته وان: [ناو] پسووله ی ئیجازه دان بو
هاتوچو. (اجازه نامه عبور)

په س چوون: [چاوگه ت] به پاشداهاتن؛
نکوول هییان که و تنه دواوه؛ پرووه که می-
چوون؛ دژی پیشر و یشتن. (پس رفتن)

په سدان: [چاوگه ت] (۱) بوپدان. (شکست
دادن) (۲) په س وه دان؛ دانه وه؛ (قهرز دانه وه).
(ادا کردن) (۳) پال پیوه ننان و ته س دانی
حه یوانی به رزه. (عقب راندن)

په س سهندن: [چاوگه ت] (ف. گیو) په س-
سهن؛ لی سهنده وه؛ نه ستاننده وه. (پس
گرفتن)

په سقه ره ول: [ناو] پاشقه ره ول؛ چاو دیری پاش
سپا. (نگهبان عقبه لشکر)
په سنده رده ی: (۱) [چاوگه ت] به دل بوون؛

جیا کردنه وه و بهرگه م کردن. (پسند کردن)
 (۲) (ب) په ژراندن؛ له په رله ماندا یاسا که
 په سه نندکرا؛ په ژېردرا. (پذیرفته شده)
 په سکه فتن: [چاوگه، ت] وه پاش که وتن
 که وتنه دواوه. (عقب افتادن)
 په سمار: [ناو، بهر] شکایه ت لیکراو. (متشاکي)
 په سن کراو: [ناو، بهر] (۱) په سه نندکراو؛ په سن -
 کریاک (پسند شده) (۲) هه لېژېراو؛
 هه لېژېردراو؛ بهرگه م کراو. (انتخاب شده)
 په س و بلن: [ئاوه لئاو] په ست و بلیند؛
 چالوچول. (پست و بلند)
 په سهر؛ په سر؛ له پېش؛ په سه ریږی؛
 په سه ریږی؛ سی ړوژ له مه و بهر؛ په سه ریږار؛
 (پس)
 په سه نند فتن: [ناو] په سه نند؛ په سن؛ به دل؛
 پاشگر؛ هه لېژېر؛ جوان په سه نند، گهن په سه نند،
 دېر په سه نند. (بیواژه)
 + په سه سه: [ناو] که په سه سه؛ وردیله به فری
 خر که له سه رمای زوردا دهنک دهنک
 ده باری (پژ)
 په سه سه: [ناو] په سه سه؛ به سه سه؛ قوره؛ هال.
 (غوره)
 په سه سه مارانه: [ناو] به سه سه مارانه؛ قوره
 مارانه؛ هاله مارانه. (نوعی غوره و انگور)
 په سه توو: [ناو] خومره؛ ده فری گه موره ی
 کاشی بو ترشیات و موره با ټیکردن. (خمره -
 کاشی)
 په سه ته په ست: [ناو، ت] خولانه وه ی مروقی
 بیکاره له کوئلان. (کوچه گردی انسان بیکاره)
 په سه ته ویوی: [ناو + ئاوه لئاو] له دوا ی به ک؛

دوا به دوا؛ درېژدار؛ ده وامدار؛ (سریال)
 په شک: [ناو] پر شه؛ پر شه ی وردی ئاو؛
 پر شک؛ پژکه؛ پر شک؛ پژگ. (پشنگ)
 په شکاپیس: [ئاوه لئاو] پر شکاپیس. (ب)
 حه رامزاده. بیژوو. (حرامزاده)
 په شلاندن: [چاوگه، ت] پژاندن؛ پرژاندن؛
 پر شانندن. (پاشاندن)
 په شلین: [چاوگه] پرش و بلاو بوون؛ پاشین؛
 پرشان؛ پرژان. (پاشیدن)
 په شمه: [ناو] رانک؛ پاتولی له بووزو چی کراو.
 (شلوار از شال پشم)
 په شمه نه: [ناو] په سه مه نه؛ پاشماوه؛ پاشخوان؛
 له دوا به جیماو. (پسمانده)
 په سه ننگ: پی شاهه ننگ؛ سه رجه له.
 (پیشاهنگ)
 په شیوان: (۱) په شیویان (پریشان شدن)
 (۲) په شیوگه ل. (پریشانان) (په شیواوه له بهر
 بهرچم په شیوان). (نالی)
 په شیواندن: [چاوگه، ت] ئالوز کردن؛ (به هم -
 ریختن)
 په قلی؛ ته قلی؛ له گه ل؛ پیکه موه. (باهم).
 په قه رنج: [ناو] په قه رج؛ دولچه. (سطل)
 په قیان؛ ته قیان؛ ته قین؛ تره قیان؛ په قین.
 (ترکیدن).
 په که ری: [ناو] غه مگینی؛ وه مری؛
 داگیراوی؛ قه لسی. (پکری)
 په لایسکه: [ناو] کرمی ناو گه لای گیا؛
 په له پیسکه. (نوعی کرم آفت گیاه)
 په لاتنه: [ئاوه لئاو] دوا که وته؛ پاشماوی عه قلی.
 (عقب مانده ی ذهنی)

په لاتنه: [ناو] سوال؛ دهست درېژ کړنه وه بو
 يارمه تی؛ پارانه وه (خواهش و تمنا)
 په لاتنه مان: [ناو] (ف. گيو) مه جلیس؛ کوږ؛
 جیگه ی کوږوونه وه. (انجمن)
 په لار: [ناو] پلار؛ ته شه؛ تانووت؛ داره
 دهست تیگرتن. (تشر زدن. پرت کردن
 چویدست)
 په لافساوار: [ناو] پلاوی ساوار؛
 پلاو پرویش. (پلوی بلفور).
 په لاماردان: [چاوگه] پیا هه لېرژان و
 هیرش بو بردن؛ په ل هاویشن و به دهست
 گرتن؛ بوچوون و گاز گرتنی سه گ.
 (حمله کردن. گرفتن)
 په لاتندن: [چاوگه] په ل بو هینان دهست -
 پیداساوین؛ دهست لیدان؛ دهست لیخشانندن.
 (دست زدن؛ لمس کردن)
 په لایوژ: [ناو] په وتی هه لېز و دابه زی (ده -
 ستی) ته سب له قه دم و ویرغه دا؛ نه و ته سپه
 په لایوژي جوانه؛ په ل هاویز. (رقص پای
 اسب)
 په لت: [ناو] په لک؛ جوړیک چنار. (نوعی
 چنار)
 په لت: زمان شکان؛ توانای قسه بریان.
 (قدرت تکلم نماندن)
 په لچشانندن: [چاوگه] هاپین؛ ورد کردن؛ جیق
 دهر هینان. (له کردن. خرد کردن)
 په لچفین: [چاوگه] فلیقاندن؛ پلیشانندن؛
 ورد کردن. (له کردن؛ خرد کردن)
 په لچموک: [ناو] شه مشمه کویره. (خفاش)
 په لخانندن: [چاوگه] په لخانندن؛ پلیخانندن؛

پان و فلچ کړنه وه. (له کردن)
 + په لخور: په لخور؛ [ناو] جو ی کوتراو بو مه
 و مالآت. (جو کوبیده شده)
 + په لخور: [ناو] خه رمائی ته واو وردکراو و
 گیره کراو. (خرمن خوب کوبیده شده)
 په لڅه: [ناو] پالاخی چووک؛ په لڅه گامیش؛
 به چکه ی گامیش. (گوساله گامیش)
 په ل دیز: [ناو] که لای مه یله و تاریک و په ش؛
 (وهک که لای په شه په یحانه) په ل دیزه. (برگ
 تیره)
 په ل سین: [چاوگه] مه ل سین؛ وردوخاش کردن؛
 هاپین. (خرد کردن؛ پودر کردن)
 په ل شانندن: [چاوگه] پلیشانندن؛ ویران کردن.
 (له کردن؛ ویران کردن)
 په لک: [ناو] چی هر مگ؛ سپینار؛ پیسته که ی
 دهرمانی زهر دوویه. (درخت تبریزی؛ سپینار)
 په لکیش: [ناو] (۱) چاوساخی کویر؛
 دهسکیشی کویر. (راهنمای کور) (۲)
 پنرگر؛ مه قاش؛ ماشه. (انبر)
 په لکین: [چاوگه] گاولکی؛ به چوار په ل
 رویشن. (چهار دست و پا رفتن)
 په ل لووس: [ناو] قاپ و جگی په ل؛ زور
 لووسکراو. (شتالنگ خیلی ساییده شده)
 په ل له ناسمان کوتان: (۱) (ب) په وتی یاخی -
 بوون؛ کوئنه دهری. (تمرد) (۲) له خوبایی؛
 به فیز؛ بهر زه فر. (خودخواه) (۳) (ب) ته سپی که
 په لایوژي جوانه. (کنایه از رقص پای اسب در
 قدم)
 په ل له ته ستیره کوتان: په ل له ناسمان کوتانی
 ته سپ. (رقص پای اسب در حرکت)

پهلم: [ناو] قیز؛ بیز؛ قین؛ نفرت.

(نفرت) < قیزوبیز بو پروون بوونهوی دژواتا.
پهلوشه: [ناو] گیای کولوو؛ له بنه‌که‌ی بو
سوتاندن که‌لک وهرده‌گرن. (گیاهی است
که‌ریشه‌اش سوخت زمستانی است)

پهل وه‌شانندن: [چاوگه‌ت] (۱) ده‌ست
وه‌شانندن؛ (کسی رازدن) (۲) مه‌له‌کردن به
ده‌ست؛ (شنا کردن با دست) (۳) په‌له‌کوئی
و پهل‌کوتان. (کورمال کورمال) (۴)
په‌له‌قازی‌کردن. (دست و پا زدن)

پهل‌هاویشتن: [چاوگه‌ت] (۱) ده‌ست و پی
جوولاندنه‌وه و پهل‌فریدان له مه‌له‌دا. (شنا
کردن با دست) (۲) ده‌ست به‌رزکردنه‌وی
ئه‌سپ له په‌وتی قه‌ده‌مدا. (رقص اسب با
دست) (۳) ده‌ست دریژی؛ ته‌جاووزکردن.
(دست درازی)

په‌له‌بزووت: (۱) سه‌لکه بزووت؛ سه‌ره‌سووت؛
دار ده‌ست و تیلای سه‌ر سووتاو. (چوب‌دست
سر سوخته) (۲) ده‌ست بزویی. (دست درازی)
په‌له‌پسیاک‌له‌حاله‌تی په‌له‌پسکی‌که‌وتوو؛
وه‌عه‌جه‌له‌که‌وتوو؛ وه‌په‌له‌که‌وتوو؛ به‌له‌زی؛
به‌تالوو‌که‌بووگ؛ به‌په‌له‌پرووزکی. (به‌عجله -
افتاده؛ شتابزدگی)

په‌له‌په‌له: [ئاوه‌ل‌ناو] (۱) گول‌گول؛ (لکه -
لکه) (۲) خال‌خال؛ به‌هاره، کوستانان په‌له
په‌له‌بوون؛ کاژوواژ. (خالخال)

په‌له‌پیتکه: [ناو] (۱) نامرازی ته‌قاندنی چه‌کی
گه‌رم؛ په‌له‌پیتکه‌ی تفه‌نگ. (ماشه) (۲)
پلتوک. پته. (تلنگر)

په‌له‌پیتکه وه‌شانندن: [چاوگه‌ت] پلتوک

لیدان: (ب) پلاره قسه‌تیکرتن؛ ته‌شهر و تانه
و تانووت لیدان. (کنایه طعنه‌زدن)

په‌له‌پیسکه: میملی‌گه‌لای دار و گیا
میشووله‌ی توئی گه‌لای‌دار. (آفتبرگ و گیاه)
په‌له‌دار: (۱) پنوکدار؛ خالدار. (خالدار) (۲) په‌له
دار؛ دارستانی چکوله. (باغ کوچک)

په‌له‌دار: [ناو] کوته‌دار؛ تیکه دار. (قطعه‌چوب)
په‌له‌دان: [چاوگه‌ت] ئه‌هو بارستا
بارانه‌یه‌که‌زه‌وی ده‌خووسینی به‌ئهن‌دازه‌ی
یه‌ک بست و نیو. (بارانی که‌زمین را سیراب
کند)

په‌له‌سوور: [ناو] گیای قومام؛ له کوردستاندا
زوره‌ده‌رمانی خوین به‌ستی برینه. (ا‌ذخر؛
گورگیا؛ سنبل هندی)

په‌له‌شت‌به‌ر: [ناو] یک؛ په‌له‌شت شور؛ گه‌مار
لا‌به‌ر؛ پیسی لا‌به‌ر. (پلشت به‌ر)

په‌له‌فرکی: [ناو] (۱) پهل‌کوتان؛ په‌له‌کوئی؛
بال‌لیدانی مه‌لی سه‌ر‌بر‌او؛ بال‌ه‌فری. (پرپر
زدن) (۲) پهل‌فری دان و ده‌ست کردنه‌وه.
(مقابله)

په‌له‌که‌رگ: [ناو] داریکه به‌ناوی باوه‌شین.
(درخت بقایج)

په‌له‌ماشی: [ناو] په‌له‌کوئی؛ کویره‌کویر
رویشتن به‌پهل‌کوتان. (کورمال)

په‌له‌هوورک: [ناو] په‌په‌ی ورد؛ په‌رانتوو.
(ورق‌بازی)

په‌له‌هه‌ور: [ناو] تیکه هه‌ور؛ لکه هه‌ور؛
گه‌واله هه‌ور؛ پارچه هه‌ور. (لکه‌ابر)

په‌لیار: [ناو] ئه‌ستوونده‌ک؛ کوله‌که. (ستون)
په‌لیک: [ناو] هه‌لووک؛ هه‌لویک؛ پلیک.

(الک)

په لیکانی: [ناو] هه لوو کین؛ پلیکانی. (الک
دولک)

په ماو: پاماو: [ناو] ساف کردنی دیواری
گه چکاری کراو به لوکه ی ته. (ساف کردن
گچ کاری پاپنبه تر)

+ په مبلوکی: [ناو] که په کیفه؛ که پروو. (کپک)
په مگ: [ناو] په مموو. (پنبه)

په موخ: [ناو] (۱) په موخ؛ چپو په مه. (چوب
پنبه) (۲) داریکی نهرمه که په موخی لی.
دروست ده کری. (درخت چوب پنبه)

په مووچار: [ناو] جاری په موو؛ کیلکه ی په موو.
(پنبه زار)

په مووی کیوی: [ناو] په موو کیفی؛ جوړیک
په مووی نه سوچ؛ به پشالگه لی خوشه رنگ و
نهرمه وه. (پنبه کوهی)

په مووی نه سوچ: [ناو] لوکه ی نه سوچ؛
په مه ی نه سوچ؛ لوکه یی که له به رانبه ر ئاوردا
خوړاگره و ناسووتی. (پنبه نسوز)

+ په ن: [ناو] با؛ نه فه س؛ هه ناسه؛ په نمین:
په نمان؛ باکردن؛ په نکه؛ باوه شین؛ په نه موس:
نه فه س بگره؛ (خه فه به) په نمی؛ بای کرد؛
ماسیا؛ بهم به لگانه ی سه ره وه. بو ی هه یه
په ن واتای (با) بدا. (باد؛ نفس)

په نابهریوون: [چاوگه، ت] (۱) ژیان له
مهمله که تیکی بیگانه دا به ئیزنی ئو ده ولته
و په چاوگرتنی یاسای پیویستی
په نابهری. (پناهنده بودن) (۲) له دالده ی
که سیک یان ده ولته تیکیدابوون. (پنا
هنده بودن)

په نابهری: [ناو] (۱) دالده خوازی؛ کار و په وتی
په نا بردن بو ده ولته تیکی بیانی به هو ی
کیشه ی سیاسی یا هرچی. (پناهندگی)

په نابهری رامیاری: [ناو، ت] که سی که به
هو ی خه باتی (سیاسی) و دژایه تی له گه ل
حکومه تی ولاتی خو ی و دژوار بوونی ژیانی،
په نا ده باته بهر ده ولته تیکی بیانی.
(پناهنده سیاسی)

په نابهری کوومه لایه تی: [ناو] له بهر توندوتیژی
و گیروگرتی کوومه لایه تی یان ئایینی یان
نه بوونی هیمنایه تی، په نا بردنه بهر ولاتی
بیانی. (پناهنده اجتماعی)

په نادان: [چاوگه، ت] دالده دان؛ جیگاپندان و
خستنه ژیر چاوده یی و دابین کردنی
هیمنایه تی؛ حاواندنه وه. (پناه دادن)
په نار: [ناو] چاوگه؛ سه رچاوه؛ کاریز؛ کانی.
(چشمه)

په ناسیله: [ناو] قوزینی خوچه شاردان؛ جیگای
نادیار و نه له بهر چاو. (پناهگاه)
په ناگه: [ناو] (۱) قوزینی نادیار؛ په ناو په سیوو؛
په رگه؛ جیگای په ناگرتن؛ ره به ت؛ په ناگا. (۲)
< ئیورگه. (پناهگاه)

په نامکردن: [چاوگه، ت] په نه انکردن؛
شاردنه وه؛ نادیار کردن؛ په نام له گوپینی (په-
نهانی) فارسییه وه هاتووه به لام له ره ستدا وه-
ک (په نامکردن و په نامه کی زیاتر به کارده-
بری. (پنهان کردن)

په ناهینان: [چاوگه، ت] په رژین خوازی؛ هاتن
و داوای پاراستن کردن؛ هاتنه بهر دالده ی
پارپژمر. (پناه آوردن)

پهنج چاوگه ی هوښ: <پهنج چاوگه ی هه-
ست

پهنج چاوگه ی هه ست: (ف گيو) پينج
چاوگه ی هوښ؛ پينج هيڙي: (۱- بيستن ۲-
بوټو نكردن ۳- ههستي دهست ليځښانندن.
(په لاندن) ۴- چيژتن ۵- ديتن) (حواس-
پنجگانه)

په نجه دري: [ناو] پينج درگايي؛ ژوور يكي هه-
راو بووه له بيناي قه ديميدا، به پينج دهركي
دوو تاييه وه. (پنجدری)

پهنج روږي عومر: دنيا پهنج و دوو روږيكه،
نيشاره يه به پينج روږ ژيان و دوو روږي
هاتن و روښتن. (پنج روزه عمر)

پهنج گهنج: (۱) < پهنج چاوگه ی
هه ست. (۲) ناوی کتيپه کائي نيزامي
گه نجه موي (خه مسه ی نيزامي)
يه. (خمسه نظامی)

په نجه ل: [ناو] (۱) په نجه ی چکوله.
(پنجه کوچک) (۲) پوو کاول؛ چه موله؛
(پنجه باز دست، روبکسي گرفتن بعلامت تنفر) (۳)
په نجه ی حه يواني درنده (ناخن و پنجه درندگان)
په نجه ل: [ناو] گيا په نجه؛ له کور دستاندا
زوړه و گيا (خاوينی) يشي پيده لين. (کف
مریم)

په نجه بوکس: فد: [ناو] جي؛ په نجه ی کانزا که
له دهستي ده کهن بو مشمت وه شانندن له
شهردا. (پنجه بوکس)

په نجه ته لايي (ب) کار جوان. (پنجه طلايي)
په نجه دال: [ناو] گياي (گول نارام) يشي پي
ده لين که بو خه نازيل و چاو قوولکه (بلفه ته،

تاعوون) باشه. (ماميران)

په نجه که له: [ناو] تليامه زن؛ قامکه گه وره؛
که له موسو؛ تيلامه زن؛ نه نگووسه گه وره.
(انگشت شصت)

په نجه گيا: [ناو] (ف. گيا) تاقه گول؛ گوليکي -
پر پره بو زيبکه ی دهمو چاو باشه. (گل-
صدتومانی)

په نجه موږ: [ناو] قامک به ژير نوو سراوه دا نان
له جياتي واوږ. (انگشت زدن)

په نجه موږ کردن: [چاوگه، ت] (ب) په ژراندن؛
قه قبول کردن. کنايه (قبول کردن؛ پذيرفتن)
(۲) قامک پيانان له باتي تيمزا (واوږ) (انگشت
زدن)

په نجه نه خشين: [ئاوه لئاو + ناو] (۱) (ب)
که سپک که دهست په نگیڼ و هونه رهندي.
(هنرمند) (۲) نافرته ی په نجه نه خش کراو
به خه ند؛ (دوی چاو به سورمه و په نجه
نه خشينم دهوی) (هيمن). (په نجه نقش ونگار
دار)

په نجه وانه: [ناو] (۱) دهستکيش. (دستکش)
(۲) جوړيک دهستکيشي چه رمي که دروينه-
وانان له کاتي دروينه کردند، له بهر درک و
دال له دهستان ده کرد. (نوعی دستکش درو)
په نجه وانه ی بوکس: [ناو، ت] دهستکيشيکي
نهرم که له چه رم دروست ده کري و ناوه که-
ي بهشتيکي نهرم ده ناخن بو کيبه رکي
بوکس، (شه رمهشت) (دستکش بوکس)

په نجه هه لپيکان: [چاوگه، ت] قامکي دوو
دهست له يه ک قوفل کردن يا گريدان (ب)
مات دانيشتن. (نجه قفل کردن)

په نجه ی: [ناو] (۱) له قول په بهره خوږ به قامکی پاوه (پنجه پا) (۲) قامکی پانگشت پا) په نجه ی تار: [ناو] (۱) جیگای راگرتی شهش (گوښی) پیچی کوک کردنی تار که سیمی تی روده چی و ده پیچری؛ له دهسته بهره و ژووری تار. (پنجه تار) (۲) چیژنیکی کوونی ئیرانیانه (عیدباستانی ایرانیان) پیچنه ی تار. په منجه ک: [ئاوه لئاو] له پیچ بهش به شی (یک پنجم) په نجه ر: اند؛ فد: [ئاوه لئاو] (۱) حاله تی ته گهری بادهر چوو: (۲) (ب) په کهر؛ جاپز: ده سهوسان (پنچر) په نچه رگر: [ناو، بک] وه ستایک که په نچه ری لاستیکی ته گهر چاک ده کا. (پنچر گیر) په نچه رگرتن: [چاوگه ت] کاروره وتی گرتنی - کوونی تیوبی ته گهری لاستیکی. (پنچر گیری) په نچه ری: فد: [ناو، بهرهمی چاوگه] حاله تی په نچه ربوون؛ کون بوون و بادهر چوونی ته - گهری سه یاره (پنچری) + په نډیدان: [چاوگه ت] کردنه په ند؛ کاری به سهردا هینان که بیته دهرسی ته ممی بوونی خووی و دیتران. (بلا بسر آوردن) په ند وهرگرتن: [چاوگه ت] (۱) له گوی گرتنی ناموز گاری. (۲) ته ممی بوون و نه زموون وهرگرتن (پند گرفتن) په نزه هار: [ئاوه لئاو] شله زاو؛ په شو کاو. (هول؛ آشفته) په نس: اند؛ فد: [ناو] (۱) ماشه ی گچله، له

مووچین گه وره تر. (۲) گیره (پنس) په نسی کاغه ز: [ناو، ت] گیره ی کاغه ز، که دهسته ییک کاغه ز ده گری. (پنس کاغذ) په نسی نه شته رکاری: [ناو، ت] گیره و ماشه ییک که له (کار دوژه) نه شته رکاریدا به کار دیت. (پنس جراحی) په نکه: هیند؛ فد: [ناو] په ن: وانا (با) په نکه باوه شین؛ واژن؛ باژن؛ نامرازی فینک کردنه وهی کاره بایی. (پنکه) په نکه ی دیواری: [ناو، ت] (۱) په نکه ییک که به دیواردا هله ده واسریت. (پنکه دیواری) (۲) هه روا په نکه ی میچی؛ که ناویزان ده کری به میچه وم. (پنکه سقفی) په نگانندن: [چاوگه ت] راوه ستاندن؛ راگرتن؛ ماتل کردن. (متوقف کردن) په نگرگر: [ناو] ماشه؛ مقاش؛ نامرازیکی کانزای دوو لقانه یه سکلی ناوری پیده گرن. (منقاش) په نگره نه ستیره: [ناو] گول نه ستیره؛ کرمیکی بالداره له تاریکیدا ده ده ره مو شپته وم (کرم شب تاب) په نگزین: [چاوگه،] هه لبه زینه وهی هه ر شت که به ته وژم به عه رزدا بدری؛ وه ک به رزه وه بوونی توپی یاری؛ هه لسانه وه. (بلند شدن) په نگوئن: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] په له وه ریکی رهش و سپیبه و ناتوانی هه لفریت، له ناوچه ی ساردی جه مسهری باشووری گووی زه ویدا ده زی. (پنگوئن) په نکه پیش: [ناو] پیش خواردنه وه؛ قین و رک خواردنه وه؛ بهر تووهری گرتن. (خودخوری)

پهنگه مووس: [ناو] (۱) په نه مووسی یه ک
جاری: خه وی یه کجاری (ب) مردن. (مردن)
(۲) باکردن: په نمین؛ ماسین. (باد کردن)
په نگهین: (۱) بافیش کردن؛ خو هه لمان
(ب) فیز؛ ده مار. (تکبر) (۲) پونگ خوار دنه وهی
ناو. (راکد شدن و برگشتن و جمع شدن آب)
په نمای: [چاوکه] هه لمانسین؛ باکردن. (باد
کردن)
په نمایان: [چاوگه ت] هه لمانسین؛ باکردن.
(باد کردن)
په نوموونی: [ناو] سینه پالوو. (زاتالریه)
په نه زانای: [چاوگه ت] پیژانین؛ په ییی بردن.
(پی بردن)
په نه که و ته ی: [چاوگه ت] لیکالان؛ پیکه وتن؛
لی جوان بوون. (برازنده)
په نیره: [ناو] گیای توله که؛ توله کی؛ تولک؛
قه ره توره؛ نانه حاجیله؛ په نیرو که؛ نانی حاجی -
له قلهق؛ کولیره چه وره؛ په په چه ور؛
په پکه چه ور؛ گیانانه شان؛ که له سه قز و
مه هاباد و شنو زوره. (پنیرک)
په نیره بوون: [چاوگه ت] (۱) کاتی دانی ده غل
شیره ی تی دی و هیشتا رهق نه بووه. (نیم
رسیده دانه غله) (۲) به ردی نه رمی ناو زاور
که هیشتا رهق نه بووه؛ خوار دنی شووتی له
خورینی چاره ی نه و نه خوشینه یه. (سنگ
صفرای سفت نشده)
په نیری پاستوپریزه: [ناو] په نیری که له ده فری
سهر به سته دا هه لیده گرن وشیره که ی
پاستوپریزه کراوه. (پنیر پاستوریزه)
په نیری پیتزا: [ناو ت] جوریک په نیره

ده یکه نه نیو پیتزا و خوراکي جوریه جور. (پنیر
پیتزا)
په نیری خیکه: [ناو ت] وه ک په نیری کووپه
وايه به لام ده یکه نه ناو خیکه وه (پوس په نیر).
(پنیر خیک)
په نیری سه لک: [ناو ت] دواي هه وین کردنی
شیر؛ ده یگوشن و له پیچی گونکه هه ویر
خری ده کهن و هه لیده گرن له ناوه که ی
خویدا، یا له ناو و خویدا. (پنیر خرد نشده)
په نیری کووپه: [ناو] په نیری جه ره؛ په نیری
سه لک ورد ده کهن و له جه ره دا به نه ییم
دای ده گرنه وه و له ژیر خاکدا ده یشار نه وه تا
پاییز. (پنیر داخل کوزه کوچک سفال)
په وچی: پوکي؛ بویی؛ له به رنه وه؛ نه را؛
له به رنه مه. (برای اینکه)
په وکی: په وچی؛ پوکي؛ په وکی؛ نه را. بویی؛
له به رنه وه. (برای اینکه)
په وینه: [ناو] په وینه؛ پاوانه. (خلخال مچ پا)
+ په هتن: [چاوگه] پانکردنه وه؛ پیژان.
(په نکر دن)
په هقان: ناگاداری لاشانی له شکر؛ ئیشکچی
لا پالی له شکر. (پهلودار)
په هله وان په مبی: پالوان په موو؛ (ب)
مروقی زلی بی هونه ری ترسه نوک. (پهلوان
پمبه)
په هناوه ر: فد: [ناوه لئاو] (ف. مشه) پاناتی و
فرهی. (په ناو ر)
+ په ی: فده: [ناو] (۱) ره گوریشال و چه قی
گوشت. (۲) رشته ی هه ست پیگردن له
له شدا. (۳) دوو سهری ماسوولکه. (۴) بناغی

دیوار. (پی) (۵) بو؛ نه؛ په‌ی چیش؛
بوچی. (چرا)

په‌یاغ: [ناو] تیل؛ دارده‌ستی قه‌وی. (چماق)
+ په‌ی په‌ی: [ناوه‌لناو + بهند] په‌یتا په‌یتا؛ له
سهریه‌ک؛ پاتکردنه‌وه‌ی له سهریه‌ک. (پی
درپی)

په‌یجو؛ [ناو، بک] په‌یجو؛ شوین‌ه‌لگر؛
شوینگیر؛ په‌یدوز. (پیگیر)

په‌ی چیش؛ بوچی؛ نه‌راچه؛ نه‌رای چی. (چرا)
په‌یخام کیان: [ناو، بک] په‌یغام‌نیر. (پیغام
فرستنده)

په‌یدوز؛ [ناو، بک] په‌یجو؛ په‌یجو؛ په‌یخواز.
(پیگیر)

په‌ی دیوار: [ناو، ت] خنده‌کی دیوار.
(فونداسیون. خندق دیوار)

په‌یروون: [ناو] پیروزه. (فیروزه)
په‌یژو؛ [ناو، بک] په‌یجو؛ شوین‌ه‌لگر؛ شوین-
گیر. (پیگیر)

په‌یثاندن: [چاوگه‌ت] قسه‌پیکردن؛
وه‌قسه‌هینان. (بحرف آوردن)

+ په‌یک: [ناو] (۱) پیک؛ جوړیک
نيسكان. (۲) پرته‌و نيسكانه له‌تراو. (پیک)

+ په‌یکان: فند [ناو] (۱) سهره‌تیر؛ (۲) ناوی-
سیاره‌ییکی ئیرانییه. (پیکان)

په‌یکانه: [ناو] په‌یکان؛ نیشاندانی رویشتن بو
شوینی له راستای نیشانه‌ی ← دا سهره‌تیر.
(فلش)

په‌یکه: [ناو] به‌دمن و نه‌ندام؛ له‌ش؛ په‌ری
په‌یکه، غوول په‌یکه. (پیکر)

په‌یکه به‌ندی: [ناو، ت] [کوژی په‌یکه

تاشیه) گه‌ل‌له‌ گرتن و سه‌قامگیر کردنی
پازگه‌لی سهره‌تایی که‌ره‌سته‌ییک، بیان
تا‌پو‌ییک پیش نه‌نجامی ورده‌کاری.
(پیکربندی)

په‌یکه رتاشی: [به‌ره‌مه‌می چاوگه] کاری
دروستکردنی تا‌پو؛ کوته‌ل‌تاشی. (پیکر
تراشی)

په‌یکه‌نی: [ناو] ره‌وتی په‌ی که‌ندن؛ بن‌دیوار
دانه‌وه؛ خنده‌قی دیوار دانه‌وه. (که له پاشان
به به‌رد و چیمه نتو پری ده‌کهنه وه) نیمرو
باوه فونداسیون پی‌ده‌لین. (خندق کندن)

په‌یگر: [ناوه‌لناو] په‌یجو؛ په‌یجو؛ دهره‌دوا؛
شوینگر؛ دواگه‌ر؛ به‌دوادا گه‌ر؛ په‌یدوز؛ به‌دوا
کاریکا چوون؛ به‌دووی کاری که‌وتن. (پیگیر)

په‌یگری: [ناو، به‌ره‌مه‌می چاوگه] کاری په‌یگر
بوون و به‌دوادا چوون و په‌یدوزی. (پیگیری)

په‌ی گیلان: [چاوگه‌ت] په‌یجو؛ به‌دوادا
که‌ران؛ توژینه‌وه؛ بوکه‌ران. (تحقیق)

په‌ی لیدان: < قاب‌هاویزی ولاخ. (پا به‌م
زدن در راه رفتن)

په‌ی مان: فند (۱) بو‌مان؛ په‌ریمان. (برای
ما) (۲) په‌ی مان؛ به‌دواماندا. (پی ما؛ دنبال
ما) (۳) په‌یمان؛ قه‌ول و قه‌رار. (پیمان)

په‌یمان: فند [ناو] (۱) په‌یک؛ پیک؛ پیاله‌ی
شهراب خوارده‌وه. (پیمانه) (۲) کیله؛ پایه‌ره.
(پیمانه اندازه‌گیری)

په‌یمانی ناشتی: فند [ناو، ت] به‌لین بو
راگرتنی شهر یا ته‌واو کردنی حاله‌تی شهر؛
په‌یمانی به‌ین خوشی. (پیمان صلح)

په‌یمانی دوستی: [ناو، ت] (۱) به‌لینی برابری

له بهین چهند نه فهدردا. (۲) به لینی دوو یا
چهند لایه نه بو بهر قهرار بوونی دوستایه تی و
ثار و گوږی فدره ننگ و توجار هت و رامیاری
و نابووری له بهینی دمولهت گهلدا. (پیمانی
دوستی)

پهیمانی عهسکه ری: [ناوت] به لینی دوو یا
چهند دمولهت بو هاوکاری سهربازی ههروها؛
پهیمانی نابووری: رامیاری و فدره نگی و
کومه لایه تی. (پیمان نظامی)
پهیناو: [ناو] پهین تیکه لاوی ئاو کردن بو
ئاودانی شیناوه رد، چه شنیک کووت پیدان.
(نوعی کود دادن)

پهی نه دان: [چاوگهت] پا له عرز نه که و تن
له رو باری قوولدا؛ (ب) بوار نه دان. (پابه عمق
آب نرسیدن؛ بی گذار)

+ په یوه ند: فد: [ناو] (۱) موتوریه؛ مو تر به.
(پیوند) (۲) گریذانی وهک: پابیتیه ته له فوئی و
ماره برین. (ارتباط؛ عقد)

په یینکه: [ناو] گه لاو گزی دار که ده پزی و
ده بیته گیاخل (کووت). (وهک به پروو به
په یینکه ی ژیر خوی ده زی) (فولکلور). (خاک
برگ)

په یینگه: [ناو] په یینگه؛ سهرانگوینک.
سه لوینک. (شوله؛ سرگینگاه)

+ پی: [پیشگر] پیم نییه؛ به من نییه؛ پیت
نییه؛ به تو نییه؛ به وشته، پیمردن؛ به و شته
مردن؛ پینازین؛ به و شته نازین. (پیشوند)

پیا: [ناو] په یا؛ پیاده؛ نه به سواری هیچ
رویشن. (پیاده)

پیا: [ناو] کور تکراره ی پیاو؛ پیا به لی؛ پیا ده ی؛

پیاو ده ی؛ پیا به سه: (پیاو به سه). (مرد)
پیا: پییدا؛ به نهودا؛ بهوا؛ به نهوا؛ نامه که ی
پیا بنیره؛ نامه که ی پیدا بنیره. (بوسيله او)
پیا بوون: [چاوگهت] دابه زین؛ په یا بوون؛
پیاده بوون. (پیاده شدن)

+ پیاچزان: [چاوگهت] (۱) چزوو لیدان؛
ههنگه ژاله پیاچزان؛ پیوه دان؛ پیوه ره دای.
(نیش زدن) (۲) (ب) لیدان و ته ممی کردن.
(تنیه کردن)

+ پیاده: فد: [ناو] (۱) سواری هیچ نه بووه؛
(پیاده) (۲) هشت سهربازی شه تره نچ؛
(پیاده) (۳) لیفه که ی پیاده؛ داپوشه؛
(پوشان) (۴) نهوداره ی پیاده؛ لییده؛ (بزن)
(۵) به سهر دادان و هیرش بردنه سهر؛ پیاده؛
پیا بده بده به سهریدا؛ به سهر یا بده؛
هیرش (هیرش) به ره سهری؛ (حمله کن) (۶)
کاریکی به مو فایه خوتی پیاده
(پیداده). (ریسک برای انجام کاری)

پیاده کردن: [چاوگهت] (۱) دابه زانیدن. (۲)
ئیجر اکردن و دارشتنی نه خشه و پلانی به
پروه بردن. (پیاده کردن)

پیا راکیشان: [چاوگهت] (۱) داریکی پیا راکیشا؛
لییدا؛ پیادا. (زدن) (۲) پیا راکیشا؛ (ب) ثیلا قه ی
کرد؛ لیراکیشان. (تجاوز کردن) (۳) له پلاو و
گوشت راکیشان (ب) خواردن. (خوردن)

پیارزه: [ناو] پیاسکه؛ پیارسکه؛ پریاسکه؛
پریسکه؛ پریسکه؛ بوخچه؛ توره که ی چووک.
(بقچه کوچک)

پیا رویشن: [چاوگهت] (۱) به ریگاییکدا
رویشن. (از راهی رفتن) (۲) رویشن نهوا؛ به

ناوا روښتن؛ تيوهچوون. (گذشتن از توی چیزی)
 + پياز: فند [ناو] (۱) پيازی که وکعب؛ پيازى ؛
 زهغهفران؛ سهلکى ههرگيايک که وهک
 پيواز وایی؛ (۲) بنى موو: پيازى موو. (پياز)
 + پياز پاککردن: [چاوگهت] فرميسک داوه-
 راندن؛ (ب) گريان و دلسوزى به پرايى (پياز
 پاک کردن)
 پيازچه: [ناو] پيازى چووک که له گهل
 ساقه ته که یدا هه لده که ندریت بو خواردن؛
 ته په پياز به سهلکه وه. (پيازچه)
 پياز که ولی: [ناو] پياز همارانه. (پياز کوهی)
 پياز هگوله: [ناو] گياى پيازى ورج؛ پيازى
 هورج؛ بو نه خوشینی پرخوله ی دوانزه گری
 به که لکه. (سورنجان. گل حضرتی)
 پياسرین: [چاوگهت] پياساوين؛ قوپره که ی
 پياسرې: قوپرى تيوه دا؛ قوپراوى کرد
 (آلوده کردن با گل)
 پياقی: (۱) پياوه تی؛ پياوی؛ مهردی (۲) مهر-
 دانه گی؛ جوامیری؛ میرخاسی. (مردانگی)
 پياکه وتن: [چاوگهت] (۱) به سهر شه ره که دا
 که وتم؛ ناگام له و ميوانیبه نه بوو پياکه وتم؛
 که وتن به سهر دا. (روی چیزی اقتادن
 اتفاقاً وارد شدن) (۲) به سهر مال و ميراتدا
 که وتن. (مال و دارایی بکسی رسیدن)
 پيا که یشتن: [چاوگهت] (۱) خوگه ياندن؛ له
 ناخری شهودا پياکه یشتم و هاتمه داواته که.
 (رسیدن) (۲) به که سيکدا راگه یشتن و ناگا
 لیوون و چاوډیری کردن. (رسیدگی) (۳)
 بهشی هه مووان کردن. (بهمه رسیدن)

پيا که یین: [چاوگهت] (۱) چاوډیری و
 ناگالیوون. (رسیدگی) (۲) بهشی هه مووان-
 کردن. (بهمه رسیدن) (۳) فریا که وتن. (بموقع
 رسیدن)
 پياگی: [ناو] پياوی؛ پياوه تی؛ جوامیری؛
 (مردانگی)
 پيال: [ناو] پيال. (پيال)
 پيام: [ناو] په يام؛ په يغام؛ راسپارده. (پیغام)
 پيانو: ئيتالياد؛ فرد؛ اند؛ فند: [ناو] پيانوو؛
 جوریک که ره سته ی موسيقايه. (پيانو)
 + پيانووسان: [چاوگهت] گرتنی نه خوشی؛
 قوخره شه پيانووسا؛ پيالکان؛ تووشهاتن؛
 تووشبوون. (دامگیر شدن)
 + پياو: [ناو] زورجار واتای مروف به خووه
 ده گری؛ (له ته مومزی چر دا پياو سهری لیده-
 شیوی) واتا؛ ئینسان سهری لیده شیوی.
 (انسان)
 پياو ما قوول: (۱) پياوی به پروومهت و
 به حورمهت. (مرد معقول) (۲) پریش سپی و
 قسه زانی گوند و شار. (پریش سفید)
 پياوی کاری نه بوون: (ب) له ده ست نه هاتن؛
 شياوی کردنی کاری نه بوون. (مرد کاری
 نبودن)
 پياها تن: [چاوگهت] (۱) به توندی لومه کردن
 و سهر کوئه کردن و به زم پیگیان و به سهر
 داهاتن؛ (سرزنش کردن) (۲) په يتا په يتا مال
 لیدان و پياها تنی تانجی له نچیر. (نزدیک
 شدن پشت سر هم تازی به شکار) پيداها تن؛
 جوگه که م پاک کرده ته وه بو ناو پياها تن.
 (گذشتن) (۴) به گزدا چوون. (حمله)

ویر خاش کردن)

+ پیا هه لکالآن: [چاوگهت] تووړه بوون و
دووا و نزا لیکردن. (عصبانی شدن و نفرین
کردن)

پیا هه لگوتن: [چاوگهت] تاریف کردن له
شاییدا به گورانی و شیعر؛ په سنددان؛ تاریف-
کردن. (تعریف)

+ پی بران: [چاوگهت] (۱) حاله تی پاپړین له
جیگاییک و سهر لینه دان؛ پی پړین؛
نامووشونه کردن. (پا بریدن از جایی) (۲)
وه بهر کهوتن؛ پی بران. (سهم رسیدن)

پیژاردن: [چاوگهت] (۱) شماردنی شتی به
که سیکي تر (۲) قهر مېووی زهره و زیان
پی کردنه وه. (۱) وادار به شمردن؛ ۲. تاوان
گرفتن)

پیووکي: [ناو] پیووکي؛ پاکردنه وهی بووک
بو مالی باوک؛ باوه خوڼ. (اولین مهمانی
عروسی در منزل پدری)

پی بهده ما بردن: [چاوگهت] قولاپه به-
ده ما بردن؛ وهک سهک گاز له قولاپه گرتن؛
(ب) بیحه یایی و شه فروشۍ. کنایه (پاچه گاز
گرفتن)

پی به عه رزموه بهند نه بوون: (ب) زور
خوشحال و خوشکەیف له گەیشتنی
خه بهریکی خوش یان رووداویک. کنایه (پا
روی زمین بند نبودن)

پیبه قوونه: [ناو] (ف. ب) جوریک بالندهی
قهر اخ ناو. (پنج جورن) (۱) پی به قوونهی
سهر به کلاوه. (کشیم بزرگ) (۲) پی به قوونه-
ی چووک. (کشیم کوچک) (۳) پی به قوونهی

شاخدار. (کشیم گوش دراز) (۴) پی به قوونهی
گهردن رهش. (کشیم گردن سیاه) (۵) پی
به قوونهی گهردن سوور؛ که لاقیان زور له
پاش له شیانه وهیه و له ژیر ثاودا بینه یان
زوره. (کشیم گردن سرخ)

پی پاراستن: [چاوگهت] پا به سهر دا نه نان؛
(ب) هوشار بوون بو به ژیر پاوه نه کردن.
(پرهیز از گذاشتن)

پی پان: پایان؛ پی زل. (پا بر گوپهن)
پیپرکی: [ناو] خول به سهر خودا کردنی
فرنده؛ چینه کردنی مهل له خولدا؛ پیپره.
(چینه کردن در خاک)

پیووک: [ناو] شووشه ی تراش؛ کریستال.
(کریستال)

پی به تی: [ثاوه لئاو] پیخاوس؛ (ب) ناسمان
لیف؛ بهر هلا؛ گده و گوده. (پا برهنه)
پیپرخ: [ناو] ده لاک؛ کیسه کش. (دلاک).

پیپهست: [ثاوه لئاو] پیخوست؛ پامال. (پامال)
+ پیت: فد؛ [ناو] ده فری تهنه که؛ ده فری
نهوت تیگردن؛ تهنه که ی نهوت؛ چه لهنگ؛
ده فری حله بی؛ بانکه ی تهنه که. (پیت)

پیپتا په ریگه؟ پیپتا په ریوه؟ پیپتا په ریوه؟ (ب)
جنوکه ت پیا هه لپه ریوه؟ شیت بوو پیت؟
(دیوانه شده ای)

پیپتاس: [ثاوه لئاو] تووکی سهر وه ریو؛ سهری
بی موو؛ تاس؛ هه ویز. (طاس)

پیپتاک: [ناو] هووره ههنگ؛ شانک؛ خلیف؛
قوونوو. (تجمع زنبور عسل؛
شانه؛ کندو)

پیپتاک دان: [چاوگهت] یارمه تی کردن؛ نه-

رکی مالی (پوولی) نه دا کردن (کمک کردن).
 پیتاندن: [چاوه، ت] بهر که تدار کردن؛ خه نی-
 کردن؛ به پیتکردن؛ دمو له مهنه کردن؛ وه ک
 پیتاندنی ئو پانیوم. (غنی سازی)
 پیتفی: پیویست. (لازم)
 + پیتگ: [ناو] شه نگه بی؛ شوپره بی. (بید
 مجنون)
 پیتته زک: [ناو] به فره چال؛ یه خچال؛ کونه به فر.
 (یخچال) مبه به ست (سه لاجه) نییه
 پیتیک: (۱) [ناو] یه ک پیت له نه ل فو بی.
 (یک حرف) (۲) توژی؛ که می. (کمی) (۳)
 یه ک چه له نگ؛ یه ک چه له بی. (یک
 حلبی) (۴) [ئاوه لئاو] پاکز؛ پاک؛ خاوین؛
 ته میس. (پاک؛ تمیز)
 پیجامه: [ناو] لیباسی ته نکى نیومال؛ پیژامه.
 (پیژاما)
 پیجی: (۱) [ناو] جیگه ی پی (۲) کاتیکی-
 کهم چر که ییک؛ دمی. (جای پال حظه ای)
 + پیچ: (۱) [پاشگر] هر شتیک که
 تیده ئالیت. موس پیچ؛ پایچ؛ مه چه ک پیچ؛
 مل پیچ؛ (پیچ) (۲) [ناو] جه. (پیچ)
 + پیچ: [ناو] (۱) جه. (پیچ) (۲) ناراست؛ خوار؛
 لار. (کج) (۳) ژان و ئیشی سک. (درد
 شکم) (۴) (ب) فرو قیل؛ زور به پیچ. (حیله) (۵)
 خول؛ سوور. (پیچ)
 پیچاف: [ناو] هه نیه؛ نیوچاوان. (پیشانی)
 پیچافک: [ناو] قوولکه ی چاو؛ کالانی چاو؛
 قایلکی چاو؛ قووته ی چه می. (حدقه)
 پیچال: [ناو] (۱) که سیک که له پای چال دایه،
 له کایه ی چالیندا. (پای چال) (۲) چالی ژیر

سندان له ئاسنگه ریدا. (گودزیر سندان)
 + پیچان: [چاوه، ت] (۱) پیچاندن؛
 شیوان؛ شیواندن؛ (سه رلی شیواندن به پرسى
 زور لی کردن؛ به لیپرسینى زور ته نگاو کردن).
 (پیچاندن) (۲) تی ئالان؛ به دمو ردا
 ئالاندن. (پیچیدن) (۳) لادان له ری؛ وه رسووران
 و پیچان به لای چه پ یان راستدا.
 (پیچیدن) (۴) سه ری پیچ بادان. (پیچ دادن)
 + پیچانه وه: [چاوه، ت] (ب) به ستنی
 دهر که ی ریخراوییک و تیکدانی بیسات؛
 پیچانه وه؛ ئاشبه تال پیکردن؛ بار پیچانه وه
 (پیچیدن)
 پیچ بادر: [ناو] جه مبادهر (پیچگوستی)
 + پی چرا: (۱) [ناو] بهر زاییک که چرای له سه ر
 دادهنریت؛ پایه ی چرا. (جا و
 پایه چراغ) (۲) [ئاوه لئاو] (ب) به مروقی
 کورته بالآ ده لئن. (کنایی کوتول) (۳) پاره ییک
 که قوما ر بازان به خاوهن قوما رخانه ی
 ده دن. (شیتیل) (۴) پیچرا؛ پیچراوه؛ ئالآ؛ ئالیا؛
 ئالوزرا. (پیچ پیچرا؛ پینالآ).
 (پیچیده شد) (۵) توو وشبوون؛ نه خوشینم
 پیا پیچرا. (دچار شدن)
 پیچک: (ف. گیا) [ناو] گیای لوو شه
 له کوردستاندا باوه ده یکه ن به دو خه وا؛ دژی
 کرمی ریخو له یه. (کرمی ئاسکاریس و
 کرمه ک) (والک)
 + پیچکردنه وه: [چاوه، ت] (۱) (ب)
 قسه گوپین و بادان بو سه ر مبه ستنیکی
 دی. (پیچاندن صحبت) (۲) لادان به لای
 راست یا چه پ له ریگادا. (پیچیدن از راه) (۳)

جهر شلگردنه وه يا دهرهينان. (باز کردن يا شل کردن پيچ) (۴) ميزر له سهر گردنه وه. (پيچ و عمامه از سر باز کردن)

پيچ و تاو: [ناو، ت] (۱) پيچ و باو؛ پيچ و قه مچ؛ پيچ و خول؛ ئالقه ئالقه بوونی زولف. (پيچ و تاب) (۲) به ناز و خو بادان به رپگادا روپشتن. (پيچ و تاب)

پيچوز؛ پچوز؛ خودا حافيزی؛ به دو عا. (خدا حافظ)

پيچوقه مچ: [ناو، ت] (۱) (ب) فرو فيل (حيله) (۲) لار و له نجه. (قرو غمره) (۳) پيچی له سهر به کی کو لآن و چوم و... (پيچ در پيچ) پيچوواندن: [چاوگه، ت] (۱) ويچوواندن؛ پي- شوبهاندن (تشبيه کردن) (۲) له پر کردن؛ لاواز کردن؛ (لاغر کردن)

+ پيچوون: [چاوگه، ت] (۱) له ريوون؛ لاواز بوون؛ (لاغر شدن) (۲) درهنگ کردن؛ له ميواني زوري پيچوو؛ وه درهنگ كهوت (دير کردن)

پيچه: [ناو] گيای نه رمیلی. له کتيبی (ته قويم له بیدان) دا هاتوو که بو دل و جورته ت پهيدا کردن باندوری هديه و باسی دهکا له شهرى ته سکه ندهر له ناوچه ی پيرانشاردا سهر بازه کانی کورد به خواردنی پيچه چاکتریان شهر ده کرد؛ تهویش هو ی ماکيکی وهک (بيکرو توکسين) که جورته زياد دهکا. (سداب)

پيچهک: [ناو] (۱) ههر شت که بيته هو ی پيچ دان وهک پيچه کی گوريس له بار کردندا، پارچه داريکی کورته که گوريسي

پي تونه ده کهن. (پيچک) (۲) ههر شت که پيچري به دوری شتيکی تردا. (پيچک) پيچه کدان: [چاوگه، ت] شته کدان؛ شه- داندن؛ پيچاندنه وه. (ب) دهست بهستن و رامالين و بردن. (گلوله پيچ کردن و بردن) پيچه نه: [ناو] ده سرازه؛ په تيکه پان بو پيچانه وهی مندال له بيشکه دا. (قنذاق پيچ گهواره)

پيچيله: [ناو] موورگه گيا؛ مووروه گيا؛ له عيلاجی شه کهر مزدا که لکی هديه. (گل لادن)

پيدافسين: [چاوگه، ت] سووار بودن و جووت بوونی فرنده. (چسپدن پرنده)

پيداف: [ناو] ته له؛ داو؛ ته پکه. (تله؛ دام) + پي داگرتن: [چاوگه، ت] (۱) شتيک له سهر ره فحه و بهر زايی پي هينانه خوار. (پايين آوردن چیزی توسط کسی) (۲) پا له سهر پاشباره دانان به نهيم بو زياتر چه قيني گاسن. (با پافشار دادن انتهای خيش) (۳) پي چه قانندن و سوور بوون له سهر مبه ستي. (پافشاری) (۴) پي داگرتن؛ بهرگ و مه- لافه (چه رچه ف) به سهر سهرين و دوشه- کداگرتن. (ملافه و جلد کردن)

پيدال: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] جيگای پي له سهر دانانی به ريپی شوفيري سه ياره؛ پيدالی گاز، پيدالی تورمز، پيدالی کلاج. (پدال)

پيدانان: [چاوگه، ت] (۱) پي دانان؛ پي دانانه سهر بهرده باز؛ ددان پيدانان؛ پالينان. (پا گذاشتن) راست گفتن (۲) به که سيک دورانن. (باختن) (۳) ددان تيشه به دهوا

پیدانان ئیشی ناشکی: (له سەردانان) و
 پیوه چه سپاندن: (گذاشتن روی) (۴) گۆزه
 پی دانانه عەرز. (اجباراً کوزه اش را زمین
 گذاشتن)

پیداھینان: [چاوگەت] پیاساوین و لیخستن؛
 پەلاندن: (سائیدن روی چیزی) (۲) ئەو
 لقەدارە ی پی داهینا: پی دانەواند. (به کسی خم
 کردن) (۳) قرەسەر به شانە داهینان. (مو
 شانە کردن) (۴) شتی به کەسیک هەلگرتن و
 پی هینان. (آوردن چیزی بوسیله کسی دیگر)
 (۵) موور یا تەختە برینەو به کەسیک یان
 به شتیک: به مشار دارە کە ی پی داهینا؛
 (چوب را با ازەبریدن توسط کسی، یا چیزی)
 پی پازی بوون: [چاوگەت] پیخو شبوون؛
 پەسن کردن و پەژراندن. (به چیزی راضی
 بوون)

پی پراگە یاندن: [چاوگەت] ئاگادار کردنەو و
 خەبەر پی گە یاندن. (خبری به کسی رساندن)
 پی پراگە یشتن: [چاوگەت] پی پراگە یین؛
 چاو دیوری کردن و خزمەت کردن. (رسیدگی
 کردن)

پی پراگە یین: [چاوگەت] خەبەر پی پەر؛
 ئاگادار کەر. (آگاه کننده)

پیران کردن: [چاوگەت] (۱) دل بووردنەو و.
 (بیھوش شدن) (۲) منالە کە پیرانی کردو و
 بەرگەریانی زور دەش و شـین
 هەلگە پراو (بیحال شدن) (۳) مەزەرە قە کە
 پیرانی کردو و لە جیی خووی واتوند دەخو-
 لیتەو وادەزانی ویستاو (خیلی با سرعت درجا
 چرخیدن)

پیرزال: [ناو] (۱) گیای یازفاک. (گیاهیست
 مدر) (۲) (ب) ژنی زور پیری قیلە باز. (پیرزال)
 پیرسپیکتیف: [ناو] دەستەواژە ی نیگارگەرییە؛
 قولایی وینە نیشاندان لە وینە کیشیدا.
 (پرسپیکتیو)

پیرگ: [ناو] پیری، پيشواز، پیشباز. (پیشواز)
 پیرگیان: [ناو] گیای ویشن؛ بوعلیاجی
 پیوه سیری و دومەل باشە. (اگرتی رکی. وج)
 پیرگین: (۱) شتی پیری. (پریروزی) (۲) پەرگین؛
 تووشی یە کتربوون و یە کتردیتن. (بەھرسیدن)
 پیرماما: [ناو] پیرژنی بەرمامان؛ کە کاری-
 کو مە کە مندال بوونی ژنانیان گرتو و ئەستۆ
 لە هەورامانی کو ئندا؛ پەزاج. (مامای پیر)
 پیرو پاتال: [ناو]ت] حە یوان و زیندە مالی پیرو
 لا کە فتە؛ پیر و پاتال. (دامهای اهلی پیر) (۳)
 بە سووک باسی کو مە لی پیر کردن؛ (پیر و
 پاتال)

پیروو: ناوی مەملە کە تیکە. (کشور پرو)
 پیرووت: [ئاو و لئاو] ناو] پیخاوس؛ لاق پرووت؛
 بی کەوش. (بابرهنه)

پیرە زال: [ناو] (۱) پەنیری لە ناو پو ئندا
 سوورمو و بوو (پنیر سرخ شده) (۲) (ب)
 پیرژنی زورھان. (پیر زال)

پیرە ژنە: [ناو] گیای زوفا؛ زلفان؛ بو تەنگە
 نەفەسی باشە. (زوفا)

+ پیرە کە مو: [ئاو و لئاو] (فە. مشە) بە
 ئەزموون. بە ئاروین؛ شارەزا؛ چە بانندی. جە-
 پ بانندی. (باتجربە)

پی پەرە: [ناو] (۱) جیگای پی پەرۆین. (مسیر) (۲)
 شوین کە مو توو؛ بە شویندا چوو. (پیرو) (۳) یاسا؛

پروگرام؛ بهرنامه. (برنامه)

پیژوکه: [ناو] منډال که داره داره دهکا و فیږی ریځاږویشن دهبی. (یادگرفتن راهرفتن - بچه).

پیږنی دږږږاو: [کینایی] یا لوټی عنتهر توپیو. (ب) کهسی دهلین که پهژارهو خهمی زوږبی له بهر زهره و نههامه تی گران و دهسته و نهژنو و زوږ خهمبار دانیشتی. (کنایه از درد و غم زیاد از رویدادی ناگوار)

پیری موغان: [ناو] گهوره پیایو ئایینی زهږدهشتی. (پیرمغان)

پیږ: فرد؛ فد: ناوی یه کهی نه ندازه گرتنی تهوژم بهرانیر به ۱۰۰۰ پاسکال. (پیږ)

پیږان: [ناوه لئاو] (ب) نه مه کناس؛ قه در شناس. (قدر شناس؛ باوفا)

+ پیږل: [ناو] گياگوپال؛ بهره کهی له بیچمی هیلکه چوله کهیه و دږکاو یه گه لاږان و ژاراوییه، دووکه لی بهره کهی بو کوشتنی (هوورک) میکروب باشه. (تاتوره)

پیږو: [ناو] یه کهی پاره ی ولاتانی؛ کوږا، میکزیک ئارژانتین، شیلی، کولومبیا، و ئوروگوای. (پږو)

پیزوک: [ناو] پيشوک؛ پیفوک؛ ییزگ. (گیاهیست پیاز دار و خوردنی)

پیږان: [چاوگه ست] پیږتن؛ پیږان؛ په هتن؛ له قالبیدان؛ پاکړدنه وه و شکل پیدان. (پهن کردن؛ قالب زدن)

پیږکه: [ناو] پیږک؛ پیشکه؛ میشووله. (پشه)

پیږکه: [ناو] جیگای پیږان. (جای پهن کردن و قالب زدن)

پیږنا: [ناوه لئاو] پیږوو. (قبلی)

پیږوکی: [ناو] گیسای پیږوک؛ پووشه ک. (جو قاسم؛ زعفران وحشی؛ پوشک)

پیست و ئیسقان مان: (ب) زوړله ږولاواز بوون. (پوست و استخوان ماندن)

پیسته: [ناو] کهول؛ پوس؛ ئیسار؛ پیستی هه رچه یوانی که به ناوی حه یوانه که یه وه دهناسری. (پوست)

پیسته ی خاو: کهولی خوش نه کراو. (پوست دباغی نشده)

پیسته ی که مانچه: پیستی که به سهر که مانچه دا ده کیشری؛ هه روه ا پیسته ی (تار، زهر، د، دومبه ک)، دههول، دهف، دا

یره و قانون و تارباس). (پوست کمانچه)

پیستی ناوه لمه: [ناو] پیستی که به تاریدا ده گرن، پیستی ناوه لمه ییکه مانگیکی مایی بو زاین که دایده مالن و بوتار خوشی ده که ن. (پوست بره تودلی)

پی سړی: پی سړبوون؛ پی ته زین؛ پی قه رمین؛ له دهس دانی ههستی پی. (بی حس شدن پا). پیسړین: [چاوگه ست] بهشتی پاکړدنه وه؛ به کهسیک پاکړدنه وه. (وسیله ی ستردن). پی سړین؛ پاکړدنه وه ی پا (ستردن و پاک کردن پا)

پیسوږ: [ناوه لئاو] پیسوول؛ (لام) به (ږی) ده گوږیت له هیندی ناوچه دا وه ک (مار) وانا (مال) پیسوول وانا، پیسوږ، پی کهوش و پیخاوس؛ وانا (پای کهوشه) و کهوشی نییه؛ پاپه تی. (پابرهنه)

پیسوږه: (۱) پاسوږه؛ پامراوی (ب) پا به په رده.

(پای مرغابی) (۲) پاسه‌نه؛ پاسه‌ن؛ وایه.
(اینطور است)

پیسوور: [ناو] قه‌تاره چیا؛ زنجیره‌چیا.
(سلسله‌جبال. سلسله‌کوه) (۲) جوریک یاری
په‌رانتو؛ پاسوور (پاسور)
پسه ی خاراو: [ناو] پیسته‌ی خوش‌کراو.
(پوست دباغی شده)

+ پیشان: (۱) [چاوگه] برژان له گهرمای بی
شوله‌دا. (کفیدن) (۲) نشان؛ حاله‌تی به‌رچاو
خستن و نشانندان. (نشان)

+ پیشاندن: [چاوگه‌ت] (۱) برژاندن به
گهرمای بی گرد؛ به‌هی به‌بوولی گهرم
برژاندن. (کفیدن) (۲) ده‌نگی به‌ردانه‌وه‌ی
نه‌فه‌سی گامیش و نه‌ه‌ه‌نگ؛ پیشقاندن.
(صدای نفس بیرون دادن گاو میش و نه‌نگ)
پیشانده‌ر: [ناو، بک] نشانده‌دا؛ به‌رچاو‌خه‌ر.
(نشان‌دهنده)

پیشانی: [ناو] نیو چاوان؛ هه‌نیه (پیشانیم
هه‌وه‌س زانووش جازمه‌ن، ته‌عزیم جه‌ناب
پی‌ری لازمه‌ن). «هه‌وله‌وی» (پیشانی)
پیشباز: [ناو] پیشواز؛ به‌پیری‌ه‌وه‌چوون
(پیشواز)

پیشبرکی: [ناو] کی‌برکی؛ مله؛ ململانی.
(مسابقه)

پیشبه‌ر: [ناو] جوریک یاری په‌رانتو که هه‌ر
کسه‌س دوو ده‌سستی به‌رده‌وه
سه‌رکه‌وتووه. (پیشبر)

پیش به‌ره‌لا: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌سه‌رگری و
به‌رگری؛ به‌ره‌ره‌لا. (بیمانع و آزاد) (۲) به‌ر
ئاواله؛ به‌ره‌ره‌لا؛ پیش‌نه‌گیراو. (جلوباز)

پیشبه‌ستن: [چاوگه‌ت] به‌رگرتن؛ به‌رلیگرتن؛
ریگه‌لیگرتن؛ به‌ره‌له‌ستبوون. (جلو گرفتن)
+ پیشبه‌ند: [ناو] (۱) ره‌وتی به‌سته‌وه‌ی
ده‌ستی چاره‌وی. (عمل بستن دست
ستور) (۲) په‌ت یا زنجیری ده‌ست پییه‌ستنی
چاره‌وی. (زنجیر دست بستن) (۳) به‌روانکه؛
به‌ره‌له‌لینه؛ به‌رانپیل پارچه قوماشیکه به‌ر
سینگ و پیشه‌وه‌ی له‌ش داده‌پوشی. سه-
دریبه. (پیشبند)

پیشبه‌ر: [ناو] (۱) له‌پیشدا بازده‌دا یا ده‌په‌ریت.
(پرنده‌نفر اول). (۲) پاسووری که زور‌بوونی
په‌ره‌کانیش ره‌چاو ده‌گیری. (پاسورپیشبرگ)
پیشبه‌رده: [ناو] کورته‌شانوی پیش ده‌ستیکی
شانو؛ زیاتر بی‌لادانی په‌رده‌ی شانو له
پیشه‌وه‌ی په‌رده‌دا ده‌کری. (پیش پرده)

پیش پیش: (۱) به‌ند [پیشترله ده‌ستیکی
کاری؛ له‌پیشدا؛ به‌له‌وا. (۲) زور پیش؛
پیشه‌کی. (پیش پیش)

پیشتر: [ئاوه‌لناو] له‌مه‌وه‌ر؛ به‌رووتر؛ به‌رت‌ر.
(پیشتر) (۲) نزیکتر. (نزدیکتر) (۳) پیشکه تیت‌ر؛
پیشکه‌وتووتر. (جلوتر)

+ پیش‌خستن: [چاوگه‌ت] (۱) زووتر ده‌ست
به‌کاری کردن؛ سه‌فه‌ره‌که‌م دوو روژ پیش-
خست؛ (۲) خسته به‌ره‌وه‌ی که‌سیک و له
پشت سه‌ریه‌وه‌ی رویشتن. (جلو انداختن)

پیش‌خواردنه‌وه: [چاوگه‌ت] بین (بین، بیهن)-
راگرتن؛ مان‌گرتن؛ خو‌خواردنه‌وه؛ رک و
قین‌راگرتن؛ په‌نگه‌پیش (خودخوری و
عصبانیت در درون نگه‌داشتن)

پیش‌خوراک: [ناو] خواره‌مه‌نی سارد وه‌ک؛

زه لاتِه (سالاد) و سه وزی و خه یار ماست
(دو غرمه) که پیش له خوراک خوار دن ده-
خوری (پیش غذا)

+ پیشخور: (۱) [ناو] پیشدهستی؛ ده ورپی
به رده ست له سه سفره. (پیشدهستی) (۲) [به-
رهمی چاوگه] حاله تی له پیش به رهم هاتن
و وهختی پیگه یشتی داهات ده ست به
کاری فروشتنی کردن، (پیشدهستی)

پیشدا: (۱) پیشهوه؛ پیشدا که تی: پیشکه وتوو.
(۲) پابنیو پیشدا: پابی پیندا؛ (رویش) (۳) له
پیشدا وانه بوو: له بهووریدا؛ له
پاسووردو دا. (قبل از این) (۴) پیی دا؛ دای-
پی دای پیی؛ به نهویدا. (باو داد)

پیشدار: [ناو] پیهر؛ پیشه نگ؛ سه رجه له.
(جلودار)

پیش زان: [ناو] زانی پیش زانی مندا ل سوون.
(پیش درد)

پیشده ست: [ناو] (ف مشه) ناماده؛ به رنه مر؛
به رده ست. (وردست)

پیش ژماره: [ناو] رهقه می (پیشهوه ی) ته له-
فونی هه رولات و هه رشار؛ کو د. (کد)

پیش شهرت: پیش مهرج؛ من ناماده م
وتوویزی له گهلدا بکه م به لام پیش شهرتم
نهوه یه ته نیا سه باره ت به داهاتوو قسه
بکه ین. (پیش شرط)

پیش فاکتور: فد: [ناو] وه رگرتنی نووسراوه-
ییک بو قیمه ت دیار یکردن؛ (پرسینی) راده-
ی قیمه تی که لوپهل له چهن د فروشیار به
نووسراوه. (پیش فاکتور)

پیشه پیشق: [دهنگه ناو] پیشکه پیشک؛ دهنگی

لووتی گامیش (صدای بینی گاو میش)
پیشه ده م: فد: [ناو] (۱) له پیش هه مواندا
ناماده سوون بو دهستیکی کاری. (۲)
چه شکین؛ له نووسینی چپروکی دریز
(رومان) دا ماموستا فه تاحی نه میری له بوکان
پیشه دم بووه. (پیشقدم)

پیشکم: [ناو] یک پیشخ؛ کرپاریک که
به سه له م ده کرپی؛ پیش (ناماده سوون) ی به-
رهم ده یکر پی. (پیش خر)

پیشکوهو: [دهنگه ناو] زور پیکه نین به دهنگی
له قاقا که متر؛ تریق وهو: (زیاد خندیدن)
پیشکه فت: (۱) [پاپورووی پیشکه وتن] که وته
پیشهوه؛ پیشکه وت (جلو افتاد) (۲) [چاوگه ی
کور تکرای پیشکه فتن] کار و رموتی
پیشکه وتی کاری. (پیشرفت)

پیشکی: هاو له گرتوو؛ گوروی (تابله گرفته)
پیشکیلک: [ناو] به رای هه رشت؛ پیشایی؛
به راهی؛ قه لایز؛ قه ره ولی پیش له-
شکر. (جلودار؛ ره نما)

پیشگایله: [ناو] به رگایله؛ فرنده ییکی
چووک که له کاتی جووت کردندا له سه ر
خه تی جووت به دوا ی کرمدا ده گه پی. (اسم
پرنده ای کوچک)

پیشگو: [ناو] به راوردی پروداو ده کا و له
پیش پروداندنا ده یدر کینیت. (پیشگو)
پیشگو تن: [چاوگه ت] (۱) سه ره تا بو کینی
نووسین. (پیش گفتار؛ دیباچه) (۲) کاری
درکاندنی پیشگو. (اظهارات پیشگو)

پی شلک: [ناو] پی خرم؛ پی گران؛
پاقورس. (تبل در رافرتن)

پی شلکرن: [چاوه‌ت] (۱) هیواشتر پویشتن.
[آرامتر رفتن] (۲) پی شلکرن؛ پی فشکرن؛
پی جوور کردن؛ لی نه‌ستاندن به‌زور. (گرفتن؛
اخ کردن)

پیشمال: [ناو] حه‌وشه؛ حه‌سار. حیاط)
پیشمان: [ناو] حه‌مام چوونی نه‌وهل جاری
ژنی زه‌یسان. (اول حمام زانو)
+ پیشمه‌رگه: [ناو] گیان‌فیدا؛ فیدایی؛ (ب)
سه‌رباز. (سرباز؛ فدایی)
پیشنیاد: [ناو] پیشنیار؛ پیشنیهاد؛ پیشنیاز.
(پیشنهاد)

پیشور: (۱) نامرازی پیشتن؛ وه‌ک سابوون و
سپوون و پیکا؛ پنه‌شور. (عامل شستن)
(۲) پی‌شور؛ کهره‌سته‌ی شووشتنی پا
وه‌ک (به‌رده‌پاشور) (سنگ‌پا)
پیشه: فد: [ناو] (۱) شول؛ شوغل؛ کارئیش؛
(۲) پاشگر-وه‌ک هونه‌رپیشه، سته‌م پیشه.
(پیشه)

+ پیشه: (۱) چه‌قاله و ناوکی‌رقی‌میوه.
(هسته) (۲) له به‌ره‌ویه؛ له یاریدا له-
پیشه (پیش است) (۳) پیته‌تی؛ پیشه‌ن. (نزد
اوست) (۴) ئیسقان (استخوان)
پیشهات: [ناو] به‌سه‌ره‌ات؛ پرودلو؛ هاتنه‌ری.
(پیشامد)

پیشه‌سهر: [ناو] (۱) ئیسقانی که‌له‌سهر؛ پوژم؛
پوژمین. (جمجمه) (۲) < پیشه‌سهره.
پیشه‌سهره: [ناو] خشل و گولنگی به‌ره‌وه‌ی
لاره پیچ؛ یان خشلی سهره‌وه‌ی
همنیه (زیور جלו‌سر
پیشه‌ن: به‌وه؛ پیته‌تی؛ پیته‌تی؛ پیوه‌یه تی (هه-)

رچی بوینوون شیوه‌ی تو پیشه‌ن، دل وه‌هه-
تیه‌ی حه‌سره‌تدا کیشه‌ن) (پیش‌اوست؛
به‌همراه‌دارد)

پیشیاگ: پیشاو؛ پیشیاو. (کفیده)
پی‌فیربوون: [چاوه‌ت] (۱)

ده‌سه‌مو کردن و پام کردن؛ به‌که‌سیک
فیربوون و کاری به‌سهر هیئان؛ (پی در پی
بسر کسی بلا آوردن) (۲) ده‌ست هه‌لنه‌گرتن
له‌که‌س یا جیگایی؛ ژاندارمه به‌و گونده
فیربووه هه‌موو روژی دی (راه جائیرا
یاد گرفتن) (۳) من به‌و نه‌سپه فیری سواری
بووم؛ به‌و نه‌سپه فیربووم سواری بکه‌م (با آن
یاد گرفتن)

پی‌فیر کردن: [چاوه‌ت] (۱) فیری شوینی یا
کاری کردن. (یاد دادن و آشنا کردن به‌جا یا
کاری) (۲) به‌جیگاییک یان به‌که‌سیکی‌تر
فیر کردن؛ رینمونی کردن و پیکا پیشاندان.
(پای کسی را بجایی باز کردن)
پیفی: < پوه‌له‌کاری.

پیقیان: [ئاوه‌ل‌ناو] پیویست؛ زه‌روور؛ حه-
وجه (ضرور؛ لازم)

پیشک: [ناو] پیوانه؛ عه‌یاره؛ کیله؛ سه‌نگی
ترازوو؛ پیوه‌ره. (وزنه؛ پیمان؛ معیار)
پیقیایی: [ئاوه‌ل‌ناو] پیویستی؛ زه‌رووری.
(ضروری)

پیک: فرد؛ فد: [ناو] (۱) خالیکی ره‌شی سهر
په‌ره‌ی په‌راتنوی یاری. (۲) پیق؛ جیکه‌نه؛
جیده‌م له زورنادا. (جا ده‌نی سرنا) (۳) نویلی-
به‌رد شکین (میله‌سنگ شکن) (۴) کور
تکراوه‌ی پیک‌نیک. (مختصر شده پیک

نیک)

+ پیکان: [چاوگه] (۱) (ب) دوزینه وی واتا؛
تیکه یشتن له مبه ست؛ له نامانچ دان. (زدن)
به خال سیاه؛ درک کردن (۲) به ستن؛ سف
پیکان: سف به ستن؛ سف پیک هینان؛ سف
دروست کردن. (بستن) (۳) [پوردووی چاوگه]
پیکایان؛ نه نگاوتیان. (به هدف زدند) (۴) به-
ستیان؛ سف پیکان؛ سفیان پیکا؛ سفیان به-
ست (بستند)

پیکاهاتن: [چاوگه، ت] (۱) پیکداهاتن؛ به
دمور یه کدا هاتن؛ نهو پوره ههنگه ئالوزاوه
هر پیکادین. (شلوغی و آشفتگی) (۲)
پیکداهاتن؛ له یه ک پوویون؛ پیکدادان.
(جنگ کردن)

پیکچوواندن: [چاوگه، ت] ویچوواندن؛ به یه ک
شو بهاندن. (بهم تشبیه کردن)

پیکر: [بهند] تیکر؛ هه موو پیکه وه. (همگی)
پیکراو: [ناوبهر] (۱) نهنگاوتیه؛ نهنگیوراو.
(مورد اصابت قرار گرفته) (۲) پی کراو؛
که سیک که کاریکیان پی-
کرایت. (مجبور بکاری شده) (۳) واوا پیکراو؛
کاری خراب به سهرهاتوو؛ نه تک کراو؛ نابروو
نه ماو. (بسر آمده)

+ پیکردن: [چاوگه، ت] (۱) له غاوه که به
ده می ناکا؛ پی ناکا؛ که وشه که ت به پیی
کردی؟ چه که به موره که ناکا؛ به نه ندازه ی
نییه؛ (به چیزی خوردن؛ اندازم بوون) (۲)
سه گ به حدوشه پیکردن. (بالا به سر
آوردن) (۳) کاری به زور به که سیک
کردن. (وادار به انجام کاری کردن) (۴) چرا و

تاگر هه لکردن؛ داگیر ساندن؛ چرا پی کردن.
(مشتعل کردن)

پیکفه: [بهند] پیکه وه؛ به یه که وه (با هم)
پیکگرتن: [چاوگه، ت] هه لسه نگانندن و
بهراوه ردی چاکی و خراپی یا سووکی و
قورسی دوو شت پیکه وه کردن؛ به رانبهر دان.
(مقایسه)

پیکوز: [ناو] به ریا خستنی گیا و کای وشک
له ناو کوزی به رخ و بیچودا. (گیاه خشکه زیر
پای بزغاله و بره پهن کردن در آغل)
پیکو: (۱) [ناو] سمکول؛ پیکول؛ پیکول سم-
برزمین سائیدن (۲) [بهند] پیکه وه؛ به یه که-
وم. (با هم)

+ پیکهاتن: [چاوگه، ت] سازدان؛ دروستبوون؛
ریککه وتن؛ نه م کاره پیکنای؛ دروستنایی.
(درست شدن؛ موافق شدن)

پیکهاتوو: (۱) [ناوبهر] دروستبوو؛ نه م شته له
سی بهش پیکهاتوو؛ له سی بهش دروست
بووه (درست شدن؛ تشکیل شدن) (۲)
موعامه له که یان پیکهاتوو؛ سازیان هاتوو؛
ریککه وتووون. (توافق کرده) (۳) ناشت
بوونه ته وه؛ پیکهاتووون (هاتگن) و ناشتیان
بوونه ته وه؛ کوک بوون (بووگن)؛ سازاون. (آشتی
کرده اند)

پیکه نوک: [ناو] جفهنگ؛ حه نه ک؛ نوکه؛
قسه ی گالتیه؛ کو میدی؛ پیکه نین هی نه ر؛
شانوی پیکه نوک؛ شانوی کو میدی. (جوک.
کمدی)

پیکه وتن: [چاوگه، ت] (۱) پیکه فتن؛ لی-
کالانه وه؛ لی جوان بوون؛ نه و کراسه ت

پیناکه‌وی: لیت جوان نییه، لیت ناکالیت‌هوه.
 (برازنده‌بودن) (۲) چاک و به‌موفابوون؛
 سازگاری؛ نه‌مو درمانه‌م پیناکه‌وی؛
 (سازگاری) (۳) ههل په‌خسان؛ پیکه‌وتن؛
 پاکه‌وتن. (ته‌گهر وا پیی بکه‌وی بیمه‌وه، پیم
 خوشه. (پیش آمدن)

+ پیکه‌وه‌نان: [چاوگه‌ت] (ب) مال-
 کو‌کردنه‌وه؛ پاره‌کو‌کردنه‌وه؛ پوول‌فره‌پیکی
 پیکه‌و نیگاه: پوولیکی زوری کو‌کردنه‌وه؛
 پاره نیانه سه‌ریه‌ک. (مال اندوختن)
 نه‌وکچه‌جیازیکی زوری پیکه‌وه‌ناوه. (فراهم
 کردن و جمع کردن)
 پیکه‌هینان: [چاوگه‌ت] ساز کردن؛ دروست کردن؛
 چی‌کردن. (درست کردن)

پیکیاگ: < پیکراو (مورد اصابت واقع شده)
 پیکیان: (۱) [چاوگه] نه‌نگیوران؛ پیکران (مورد
 هدف قرار گرفتن) (۲) پیکایان؛ به‌ستیان؛
 سه‌فیان پیکا؛ (سه‌ف پیکیان؛ سه‌فیان
 به‌ست). (صف بستند) (۳) هو‌نراو؛ هو‌نراوه؛
 (پیکایای تایی ده‌رد ریشه‌ی خه‌م گوله‌نگ). »
 مه‌وله‌وی. « (برشته‌کشیده‌شده)

پیکیاپی: [ناو] پیکراوی؛ لیدراوی. (مورد
 هدف واقع‌شده).
 پیگاف: [ناو] پینگاف؛ هه‌نگاو؛ قه‌ده‌م؛
 شه‌قاو. (قدم؛ گام)

پی‌گران: [چاوگه‌ت] [ناو] (۱) < پاگران؛
 پا‌قوورس. (۲) قه‌ده‌م شه‌پ. (بدقدم) (۳) (ب)
 ژنی ناوس. (کنایه زن حامله). پی‌گران‌بوون؛
 له‌لا‌دژوار؛ (۳) له‌لا‌گران‌بوون؛ دژی لا‌هه-
 رزان‌بوون؛ (برای کسی، دشوار)

پی‌گرتن: [چاوگه‌ت] (۱) (ب) فی‌ری

ریگا پرویشن بوون. (را‌ه‌رفتن آموختن). (۲)
 پی‌گرتن؛ له‌زوراندا پای حریف گرتن، لاق
 گرتن. (زیر گرفتن در کشتی) (۳) دامه‌زران؛
 سه‌قامگیربوون. (برپاشدن). (پاگرفتن) (۴) مه-
 جیوور به‌گرتنی‌شتی کردن. (مجبور کردن به-
 گرفتن) (۵) به‌هانه‌پی‌گرتن. (بهانه گرفتن)
 پی‌گروک: [ناو] ته‌له؛ داو؛ ته‌پکه؛ بالان؛ پاگر.
 (تله)

پی‌گروک: [ناو] که‌ره‌سته‌ی شت -
 پی‌گرتن. (وسیله گرفتن اشیا)
 پی‌گول‌ه: [ناو] [ناو] پا‌قورس؛ پی‌شلک؛
 پاگران له‌ریگا پرویشنند. (تنبل در راه‌رفتن)
 پیگمه: فرد؛ فد؛ ناوی هه‌ندی خه‌لکی ره‌ش
 پوستالی، کورته بالایی پوره‌له‌ک (سهر و قز
 لوول) ی‌ئه‌فریقا. (پیگمه)

پیگه‌ییک: [ناو] [ناو] پیگه‌یشتوو؛ پیگه‌ییو؛
 بارهاتوو؛ گه‌وره‌بوو، گه‌ییو؛ گه‌وره‌بووگ.
 (بزرگ شده؛ رسیده)

پیگی‌ره: [ناو] پاهول؛ پاگی‌ره؛ گی‌ره‌ی به‌پی؛
 گیره کردن به‌په‌شول‌آخ. (خرمنکوبی با پا)
 پیلا‌ف: [ناو] پیلاو؛ که‌وش؛ باپوش. (کفش)
 پیلا‌ف‌چی‌کهر: [ناو] [ناو، بک] که‌وش‌دروو؛
 پیلا‌و‌چی‌کهر. (کفش)

پیلامز: [ناو] (۱) حه‌قه‌پیلاو؛ پاره‌ی که‌وش
 کرینی کاسیکار که‌خواهن کار ده‌یدا.
 (هزینه کفش) (۲) کاله‌درانه؛ پالامز؛ مزی
 به‌ریگادا رویشن؛ کری پیگا. (حق القدم)
 پیلانکهر: (ب) پاسپارده‌ی مالی زلاو بو مالی
 بووک پیش زه‌ماوه‌ند. (قاصد قبل از عروسی)

از خانه داماد به خانه ی عروس)
 پیل پر: [ئاوه لئاو] ده سبر؛ قولپر؛ فیله باز.
 (کلام بردار)
 پیل پیلوک: [ئاوه لئاو] پر به رزونه وی؛ شه پوئلدار؛
 پر شه پوئل؛ چالوچول (مواج)
 پیلچوک: [ناو] شه پوئل. (موج)
 پیلوت: [ناو] (۱) یه کهم قاتی خانوو که زیاتر
 بوگاراچ و موئوپ خانه ی شوفاژ و ههمار
 به کاردی. (پیلوت) (۲) شه معه ک (مو مه ک) ی-
 که رهسته ی گازی؛ مو مه ک. (پیلوت)
 پیلووی چاو قورس بوون: (ب) خه و زاینه چاو؛
 خه و آلوو بوون؛ خه وهاتن. (خواب آلود شدن)
 پی له په یین دان: [چاوگه ت] (ب) بیکار
 سوورانه وه. کنایه (بیکار گشتن)
 پی له جی: [ئاوه لئاو] پابه رجا؛ پراوه ستاو؛ قایم
 (مقاوم)
 پیله خوژ: [ناو] که له سمه؛ که لووه سمه؛ کرمی-
 نوک؛ هار په. (کرم آفت نخود)
 پی لیخستن: [چاوگه ت] (۱) ساوینه وه له
 زیر پییدا. (له کردن زیر پا) (۲) (ب) پا
 نانه سه رگوناح و چاو پوشی کردن. (کنایه از
 چشم پوشی) (۳) مه جیوور کردن به-
 لیخستن (مجبور به ساییدن کردن)
 پی لینان: [چاوگه ت] (۱) راستی
 قسه در کاندن؛ دان پیدانان؛ پایانان. (اعتراف
 کردن) (۲) پیخوست کردن و پا به سه ردا
 دانان (پا روی چیزی گذاشتن) (۳) به پا
 سیلان. (مشت و مال با پا) (۴) پیلینان؛
 چیشت به ناشپه ز لینان؛ ناشپه زی پیکردن.
 (وادار کردن به آشپزی)

پی لیداگرتن: [چاوگه ت] (۱) پی داگری کردن؛
 سوور بوون له سه ر مه به ست و ئیسراری
 زور کردن. (یکسی اصرار کردن) (۲) قورسایی
 خستنه سه ر پاشباره و دهنده له جیووت
 (شیوپرین) (۳) فشار آوردن به خیش با پا (۳)
 قورسایی خستنه سه ر هر شت به پا (ب)
 زور گازدان و پا له سه ر پیدالی گازی سه یاره -
 داگرتن. (با پافشار دادن)
 + پیم: (۱) [ناو] پیوو؛ ییق؛ چه وری ناوژگ.
 (پیه) (۲) [ئاوه لئاوی لکاو] پیم؛ به پیم؛ پیم بده،
 بده پیم؛ بده پیم. (بمن) (۳) < ئیشیل. (پیم)
 پیمردن: [چاوگه ت] شه و شته که ده بیته
 هوئی مردن. (با چیزی مردن)
 پیمزک: [ناو] آکری پی؛ پامز. (حق القدم)
 پیمه له: [ناو] پامه له؛ مه له کردن به پا. (شنا با
 پا)
 پیمرد: [ناو] عزیز پیل. (عزرائیل)
 + پیناسه: [ناو] به لگه ی ناساندن؛ سجیل؛
 ناسنامه. (مدرک شناسایی)
 پینج پالو: بیچمیک که خاوه نی پینج گوشه و
 پینج پالو بیت. (پنج ضلعی)
 پینج په ر: [ناو] له بیچمی ته ستیره ی پینج
 گوشه. (پنج پر) هر شت که پینج په ر ی
 هه بیت (هر چیزی دارای پنج پر)
 پینج تمه نی: [ناو] له ئیراندا نه سکه ناس بوو که
 ئه مرؤ بووه ته قهره پوولی کانزایی پینج تومانی
 پینج چاوگه ی دل: (ف گیو) < پینج چاوگه ی
 هه ست.
 پینج چاوگه ی هو ش: (ف. گیو) < په نج
 چاوگه ی هه ست.

پنجشهمه شه: [ناو] شه وی پیش له پژی
هه ینی. (پنجشنبه شب) شه وی جومعه. (شب-
جمعه)

پنجشهمه: [ناو] پنجشهمه و پژی دوی
چوارشهمه و پیش هه ینی. (پنجشنبه)
پنج فهرزه: [ناو] پنج فهرزان. (ب) پنج کاتی
نوژ کردن. (کنایه از پنج وقت نماز در روز)
پنج گا: مه قامیکی ناوازی ئیرانی. (پنجگاه و
راست پنجگاه)

پنج گوشه: [ناو] بیجمیکی پنج قوزین و
پنج پالو. (پنج ضلعی)
پنج گهنج: [ناو] پنج گهنجینه. (۱) ناوی
کتیبه کانی نیزامی گهنجه وی (خه مسه وی
نیزامی). (پنج گنج) (۲) (پنج چاوه گی
هه هست.

پنج له تیغه: له غیر فاند له تایف یا پنج له تیغه
ئه و پنج جیگایه ن که له دهروندا نووری
خودایان ده که ویته سهر. ۱، دل ۲، روچ
۳، سهر ۴، خه فی ۵، نه خفا. (پنج لطیفه)
پنججوم: [ناو] پنججهم؛ خاوه نی پله و
پایه ی پنج. (پنجم)

پنججه ی تار: پنج پژی هه وه لی به هار، (له
سالی که بیسه ده بیته شهش رۆز). که ههر
پژ له سهر مانگی حساب ده که ن له پژ
ژمیردا؛ تا پنج مانگی نه وه لی سال. (پنج روز
اضافی سال از ۳۶۰ روز اول سال)
پندقه: [ناو] کر پژی ههنگوین که له کهندوودا
ده مینیه وم (آشغال عسل در کندو) پینکی: فد:
[ناو] پینه کی؛ پینوکی؛ خه والووی؛ خه-

وه نوو چکه بردنه وه؛ حالته ی وه نه وزدان. (خواب
آلودگی)

+ پینواندن: [چاوه ت] (۱) پی نیشاندان
(نشان کسی دادن) (۲) مه جیوور کردن به
نیشاندانی شتی. (مجبور به نیشاندان) (۳) (ب)
جهزای ئاکار دیتن؛ (ب) جهزای کاری خراب
به سهر هینان؛ سهر که پیته ده نوینم واتا
پیتی ده پژم نیشاتی ده دم؛ خودا سویندی
درو ی پینواند؛ نیشانی دا. (انتقام و جزای
بدی نشان دادن)

+ پینه: [ناو] پورگ؛ پینه ی ده ست و پی به
هو ی کاری زور یا پیاسه ی زور وه؛ تو یخیکی
رهق له پاش توقله کردن له بهری ده ست یا
قامکی پا پیکدی. (پینه)

پین هافیز: [ناو] یک و ناو [پین هاو یز؛
جووته وه شین؛ شه میوز. (جفتک انداز)
پین هزان: [ناو] سپله ئاسو پاس؛ بی ته مه ک.
(ناسپاس)

پینه هه لئه گرتن: [چاوه ت] (۱) کووتال
یا کهوشیک، هینده ی پینه لیدراییت جیگای
نه بیته بو پینه ی دیکه، یا زور پوواییت. (از
بس پینه شده جای پینه نداشتن) (۲) (ب)
که سی هینده ریسوایی ئاشکرای بارهینایی
به هیچ کلوجی نه شاردریته وه. (کسی که اینقدر
مرتکب جرم شده باشد که نشود آن را پوشاند)
پی و ابوون: [چاوه ت] وازانین؛
واهه سترکردن؛ گومان کردن؛ پنه زانای.
(گمان کردن)

پیوار: [ناو] پیوار؛ ون؛ نه له بهر چاو؛ بزر؛

به‌رزه. (ناپیدا و گم)

+ پیواز: سه‌لکی هه‌رگیای سه‌لکدار. (پیاز)
+ پیوانی به‌رزه‌پیو: [ناو] پیوانی قه‌لاچن؛ له
دارمال زیاتر. (بیشتر از مالا مال)
پیوپل‌په‌ش: (۱) [ئاوه‌لئاو] بیقه‌پ؛ نه‌حس؛ (۲)
[ناو] قاچوقول په‌ش. (منحوس)
پیوره: فرد؛ فد: [ناو] نه‌خوشینی چلک‌کردن و
ماسین و ئیشانی پووک. (پیوره)
پیوشوین: سالخ؛ نیشانه‌ی له جیگاییک
بوون؛ سو‌راغ. (سراغ)
پی‌وه‌به‌ری‌دان: [چاوگه‌ت] پاشقول دان.
(لنگ کردن)
پیوه‌تلیان: [چاوگه‌ت] تیوه‌تلان؛ تیوه‌گلان
تووش‌بوون و گیروده‌ی پروداوی‌بوون.
(درگیر شدن)
پیوه‌ته‌قیان: [چاوگه‌ت] (ب) لی‌دان و
هه‌لشاخیان (کتک زدن؛ برخورد)
+ پیوه‌دان: [چاوگه‌ت] (۱) توپه‌له‌قور
پیوه‌دان؛ قوربه دیوار‌دادان؛ نان پیوه‌دان به
تەندووردا، چه‌سپاندنی‌نان به تەندووردا.
(چسپاندن) (۲) جزوو لی‌دانی هه‌نگ؛ مارپیوه-
دان. (نیش زدن) (۳) به‌ستن؛ داخستن؛ ژمندن؛
ده‌رکه پیوه‌دان (بستن)
پیوه‌دران: [چاوگه‌ت] داخران. (بسته‌شدن)
پیوه‌رووان: [چاوگه‌ت] (۱) جووت‌بوونی
سپلوت. (جفتگیری سگ و روباه و گرگ) (۲)
گرسان و سه‌وز بوونی لکی
پیوه‌ند (موتوربه) کراوی دار و دره‌خت. (گرفتن
پیوند)

پیوه‌ره: [ناو] (۱) داره داره کردنی منداڵ.
(تاتی تاتی بچه) (۲) دوبه‌ری وینجه. (آخرین
بر یونجه) (۳) کیله؛ پیوانه؛ په‌یمانە.
(پیمانە) (۴) به‌یه‌که‌وه؛ پیکرا. (با هم)
پیوه‌ریانی: [چاوگه‌ت] پیوه‌به‌ستن. (بستن
به چیزی)

+ پیوه‌کردن: [چاوگه‌ت] (۱) تووشی به‌لای
خراب کردن؛ (۲) (ب) به‌شوفاری به‌گرتن‌دان
و به داوه‌وه‌دان؛ به داوه‌وه‌کردن. (به‌دام بلا
انداختن) (۳) هه‌لبه‌ستنی مووروو؛ مووروو به
پیسمانه‌وه‌کردن. (برشته کشیدن دانه‌های
خرزه)

+ پیوه‌ن: (۱) له‌گه‌ل ده‌ست دی؛ ده‌ست و
پیوه‌ن؛ تا‌ق‌می خزمه‌تکاره‌کان؛ که‌سانی
به‌رده‌ست. (نزدیکان. خدمتکاران) (۲)
پیوه‌یه‌تی؛ پیانه‌وه‌یه؛ پیشه‌ن؛ (بالای ئالای
شه‌نگ سه‌د به‌لای پیوه‌ن) (مه‌وله‌وی)
(همراه‌دارد)

+ پیوه‌نان: [چاوگه‌ت] (۱) لکاندن؛
به‌یه‌که‌وه‌نان. (چسپاندن) (۲) نه‌خوشین پیوه
نوساندن؛ پیوه‌لکاندن نه‌خوشی. (انتقال
مریضی) (۳) داخ‌کردن و داخ پیوه‌نان (داخ
کردن) (۴) تی‌گرتن؛ بو‌خستن؛ ئاراسته‌کردن؛
تیریکی پیوه‌نا. (انداختن)

+ پیوه‌ند: (۱) پیوه‌ند؛ ده‌ست‌پیوه‌ند؛ خزمه‌ت-
کارگه‌ل. (خدمت‌کار) (۲) پیوه‌به-
ستراو؛ گریدراو. (وابسته) (۳) گوریس یازنجیر بو
پابه‌سته‌وه؛ پابه‌ند. (ریسمان پابند)
+ پیوه‌نیشتن: [چاوگه‌ت] (۱) نیشته‌وه‌ی بالنده

له سه ر شتيك. (نشستن پرندمروی
چیزی) (۲) خول و خاک پیوه-
نیشن. (گرد گرفتن)
پیویست: [ناوه لئاو] زهروور؛ حهوجه؛ ویست؛
(ضرور)

پی هه لکه وتن: [چاوگه،ت] پا هه لکه وتن؛
هه له نگو وتن؛ بوچاره وی، (سه رسم دان).
(سکندری) (ب) هه له کردن. (اشتباه کردن)
+ پی هه لگرتن: [چاوگه،ت] (۱) بار پی به-
رز کردند وه. (وادار به بلند کردن بار) (۲) پاهه-
لگرتن؛ بهلهز روین (تندتر رفتن)

پی هه لینان: [چاوگه،ت] (۱) پا به رز کردند وه.
(پا بلند کردن) (۲) پییه لینان؛ بار پی به رز
کردن وه. (به کسی بار را بلند
کردن) (۴) پییه لینان؛ هیلکه به مرشک کردن
به جووجه له؛ جووجه پییه لینان. (وادار به
جووجه در آوردن)
پییه یلان: [چاوگه،ت] لیخوش بوون؛
لیبووردن؛ گوزه شت کردن؛ به خشین و گهردن-
نازاد کردن. (گذشت کردن)
پییانه ری: [ناو] ریگای پیاده پیار و یشتنی
قهراخ شه قام. (پیاده مرو)
پی ناوی: پیویست نییه؛ نایه ویست. (لازم
نیست)

چه‌تری ده‌ریازوون و چه‌تری پژگاری،
چه‌تریکه له قوماشی تایهت بو په‌رینه
ده‌روه له فړوکه و نارام هاتنه سهر زموی.
(پارشوت. چتر نجات)

پاراوان: ایتاد؛ فرد؛ فد؛ [ناو] (۱) په‌رده‌ییکی
پایه داره له کاتی دهرزی وه‌شانندن یا
موعاینه‌ی (ویزیتی) دوکتوردا له بهر ته‌ختی
نه‌خوښ داده‌نری بو‌نه‌وه‌ی له چاوی
دیترا نه‌وه دیار نه‌بی. (پاراوان) (۲) جوړیک
پارشیینی گچکه. (پاراوان)

پارتی: [ناو] (۱) جه‌ژن گرتن و میوانی
پڅستن وه‌ک: گووډبای پارتی، جای پارتی و
کوکتیل پارتی. (پارتی) (۲) نه‌و به‌شه
له کالاییک که هر جار بو تاجر یا بو شوینی
ده‌نیردریت. (پارتی) (۳) گرووپ؛ ده‌سته.
(دسته؛ پارتی) (۴) جه‌ماوهری هوژی پارت.
(پارتی) (۵) لایه‌نگر؛ هوگر؛ پشت‌گر. (پارتی)
پارتی بازی: فد؛ کاریکه‌پیان به‌هو‌ی سفارش
و سپارده‌ی دوست و ناشناوه؛ که‌سکه‌سانی؛
(ب) خو‌مانه‌خو‌مانه. (پارتی بازی)

پارتی دار: [تاوه‌ناو] پشت‌گرم بوون به‌هه‌وادار
و لایه‌نگره‌وه؛ خاومن هه‌وادار و لایه‌نگر، که
کاری بو نه‌نجام ده‌دن و ده‌ی سپړن.
(پارتی دار)

پارتیزان: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] چریک؛ گه‌ریلا؛
(گه‌ریلا) کو‌مه‌ل یان گرووپ و ده‌سته‌ی
شه‌پرکری شیوه پی‌شمه‌رگه و عه‌سکه‌ر..

پائهنذا: [چاوگه‌ت] کو‌که‌روه‌ی چند نه‌فر
بو یاری، مه‌جلیسی یاری و په‌پڅستن؛ که-
سیک که کاریک پائهنذازی ده‌کا. (پا اندازی)
پا نه‌ندازی: [ناو] پیشه‌ی پائهنذا؛ ده‌لالی و
یه‌ک خستنی ژن و پیاو به‌ناپه‌وا؛ کاری
پاخه‌ری پایه‌ناز. (پا اندازی)

پاتیناز؛ فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] خلیسکین و
یاریکردن و په‌خسی تایهت‌کردن له سهر
سه‌هول، به له پیکردنی ئیسکه‌یت (جوړیک
پاپوشی تایهت). (پاتیناز)

پادره‌ختی: فد؛ [ناو] بارپزه؛ میوه‌ی وه‌ریو له
پای داردا. (پا درختی)

پادمو: [ناو] شاگردی به‌رده‌ست زیاتر له
دووکان دا. (پادو)

پارازیت: فرد؛ فد؛ [ناو] (۱) لامز؛ چه‌وره؛
موزاحیم؛ وه‌ک ویرووس و کرمی
پرخو‌له. (۲) ده‌نگ و شه‌پولی زیادی که‌ده-
خریته سهر شه‌پولی را‌دیو‌ی بو خراپ‌کردن
وتیکدانی ده‌نگ. له بیت‌هل و تیلیفیزیو‌نیشدا
هر به‌و شیوه‌یه‌یه (پارازیت)

پارازیت خستن: [چاوگه‌ت] شه‌پول و ده‌نگی
موزاحیم خستنه سهر شه‌پولی که‌ره‌سته‌گه‌لی
کاره‌بایی ده‌نگ‌به‌ر یا په‌نگ‌به‌ر وه‌ک بیت‌هل
و را‌دیو و تله‌فیزیو‌ن و یا خشه و به‌فره‌ک
دروست کردن بو‌یان؛ (ب) به قسه په‌رینه ناو
قسه‌ی که‌سیک. (پارازیت انداختن)

پاراشووت: فرد؛ فد؛ [ناو] چه‌تری نه‌جات؛

(پارتیزان)

پارتیشن: اند؛ فند: [ناو] دیواری باریک یان
چینی به ته خته یا قوماش که ژووریک ده-
کاته دوو که رت. (پارتیشن) پارچه بافی:
[ناو] (۱) پارچه چین؛ کووتال چیکردن کاری
چینی کووتال. (پارچه بافی) (۲) شوینی
چینی کووتال و قوماش. (کارگاه پارچه بافی)
پارسا: فند: [تاوه لئاو] (۱) له هیئدی نائیندا:
(ته رکه دونیا). (پارسا زاهد) (ب) پاریز کار؛ له
خوا ترس؛ دیندار. (پارسا) (۳) هه ژار؛ سوال که ر.
(گدا. فقیر)

پارسیایی: [ناو به ره می چاوگه] (۱) کار و
پهوتی دینداری و له خواترسی و له خراپه
پرینگانه وه. (پارسیایی) (۲) هه ژاری؛ گه دایی.
(گدایی)

پارک وهی: فرد؛ اند: [ناو] ئینگلیزی (وهی):
پ، جاده) جاده ی پان و بهرین که به ناو
دارستاندا تیده په ری؛ زیاتر دوو جاده ی یه ک-
لایمنه له پال یه کدا (پارکوی)

پارکینگ: فند؛ اند: [ناو] (۱) گاراج؛ شوینی-
پارک کردن و راگرتنی سه یاره. (پارکینگ) (۲)
ئه زموونی پارک کردنی سه یاره بو وهر گرتنی
پسووله ی شوپیری. (پارکینگ)

پارکی وه حش: [ناو] شوینیکی پاریزراوه بو
راگرتن و پاراستنی گیانه به ران که به
شیوه ی ئاسایی تییدا بژین و پیشاندانیان به
خه لک. (پارک وحش)

پاره بوون: [چاوگه ت] (۱) درپان؛ بچران.
(پاره شدن) قرتان؛ برپان؛ له تبوون. (قطع
شدن)

پاره پاره: فند: (۱) [تاوه لئاو] له ت له ت؛ بچر
بچر؛ تیکه تیکه؛ ونجر ونجر؛ کوت کوت. (۲)
شرو دراو؛ دراو له چمند لاوه. (پاره پاره)
پارموپوره: پارموپوره: [تاوه لئاو] له ت وپه ت؛
شرو در. (پاره پوره)

پارین زیوی: نه وه لئین ده وره ی زه وین ناسی-
که ژیان له و ده وره دا به ئاو دهستی پیکرد.
(پارین زیوی)

پاساز: [ناو] پاساج؛ بینای گه وره که هه موو
ژووره کانی موزاغه و دووکان بی. (پاساز)
پاسا سروشتی: [تاوه لئاو] غه یری سروشتی؛
غه یری ته بیی. (غیر طبیعی)

پاستارخانه: [ناو] شوینی پشوودان و
ماندووپی ده رکردنی پاسه وانان و زیره وانان.
(پاسدار خانه)

پاستاری: [ناو] نگابانی؛ زیره فانی؛ چاوه دیری؛
چاوه دیری؛ ئاگالیوون؛ ئیشکگرتن؛ کیشک
دان؛ پاریزه ری؛ ئاگاداری؛ (پاسداری)

پاستاری ناشتی: [ناو ت] (۱) هیزی پاراستنی
ناشتی سهر به پیکرخوای جیهانی، زیاتر له
سنووری دوو مهمله که تدا که نیوانیان ئالوز
بی. (۲) ئەندامی ئەو هیزه. (پاسدار آشتی)

پاستوریزاسیون: فند؛ اند؛ فرد: [ناو] کاری له به
ین بردنی هوورگ و باکتیری له خواردنه مهنیه
کاندا به شیوه ی گه رما پیدان بو ماوه ی
دیاریکراو و ئیکنیککی تاییه ت.
(پاستوریزاسیون)

پاستوریزه: فرد؛ اند: [تاوه لئاو] هه رماکی
که میکروب (هوورگ) و باکتیری کانی به
شیوه ی پاستوریزاسیون له به ین چووبی،

وهك شیرى پاستوریزه. (پاستوریزه)
 پاسیفیسیم: [ناو] مه کته بیکه که چاوه پروانه،
 ناشتی جیهانی له بواری یه کسانى و خهباتى
 تیکراییه وه چاوه دیری بکری (پاسیفیسیم)
 پاسیو: فرد؛ فد؛ [ناو] نوورگیر؛ جیگه ی
 روشنایی و هرگرتنى په نجه ره بیك که بهر
 ناواله نییه. (پاسیو)
 پاکسازى: [بهره مى چاوه] (۱) خاوین
 کردنه وی شوینی له پیسی و بزار؛ ده-
 رهاوژتتى شتى پیس و خراپ. (۲) دهرکردنى
 که سانی نا شایست و نالایق له
 ریکخراوه بیكد؛ پاکساو کردن؛ (۳)
 دوور کردنه وهى شتى قورخ و قاچاخ له
 شوینی بوئه وهى له دهست پشکین
 نه جاتی بد. (۴) رهوتى خاوین کردنه وهى مال یا
 شوینی له شتى ناله بار و پیس. (پاکسازى)
 پاکون: فد؛ [ناو] بک کور تکرای پاک کوون؛
 هر شت که پاکه وه بکا. (۲) [ناو] (ب)
 مه ساحه؛ میداد پاک کون. (پاک کن)
 پاگوون: [ناو] (۱) پارچه قوماشی سه رشانى
 سه رباز که دواى شمش مانگ پیی دهدرى.
 (۲) هر نهو قوماشه بو دروونى دهرجه و
 نهستیره ی نهفسه ران له سهدرى. (پاگون؛
 سردوشى)
 پالتوسین: ناوی خولی یه که مى دهورى
 یه که مى زه وین ناسی. (پالتوسن)
 پالتولتیک: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] روزگارى
 که ونارا له پیش خول و دهورانى
 بهردینه (چه جهر) دا. (پالتولتیک)
 پالیت: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ته خته بیکی دوو

تویه بو ژیر کالای عه مبارکراو؛ له کانهزایش
 چی دهکری؛ ته خته بیکی پان و ناسک و
 جه غز ئاسایه بو تیکه لاو کردن و دانانى
 رهنک، له نگار کیشیدا به کاردی. (پالت)
 پان ئیسلأویسم: [ناو] یه کیتی ئیسلأوه کان و
 ولاتگه لی ئیسلأو. (پان اسلاویسم)
 پان ئیسلامیسم: فرد؛ فد؛ [ناو] یه ککر تووی
 ولاته ئیسلامیه کان و ههروها ئیسلامه کان.
 (پان اسلامیسیم)
 پان تور کیسم: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] یه کیتی
 تور که کان و هوژ و ولاتیان. (پان تور کیسم)
 پانتوگراف: فرد؛ فد؛ نامرازی وینه کیشان.
 (پانتوگراف)
 پانته نیسم: فرد؛ فد؛ [ناو] ئابین و دینیک که
 هه موو وزه بیکی سروشت به خودا دهزانى.
 (پانته نیسم)
 پاندول: فرد؛ فد؛ [ناو] ناونگی هه ندی
 کاتزمیری دیواری که وهک جولانه له
 خواریه وه هاتوچو دهکا. (پاندول)
 پانسمان: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] دهرمان کردن و
 پیچانی برین؛ برین پیچان؛ کارى شتى
 برین به دهرمان و پاک کردن وه و مه له هم
 لینان و پیچانی به تمزیف. (پانسمان)
 پانسیون: [ناو] جیگاییکی وهک میواخانه که
 له به رانه ر وهرگرتنى پاره بیکی دیار یکرادا،
 شوینی مانه وه و خه و خو راکى که سیک
 دابین دهکا. (پانسیون)
 پان عهره بیسم: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] یه ککر
 تووی هه موو ولاتانى ئاره و هه موو ئاره وی.
 (پان عربیسیم)

پانکرآتین: فرد؛ فد: [ناو] به ره می پانکراس
له له شدا. (پانکراتین)

پانکراس: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] له وزه لمعیده؛
نه ندایکی ناو لهش له ژیر گه ده دایه
(پانکراس)

پاوه ره قی: [ناو] (۱) په پاویز؛ ژیر نووس.
(ژیر نوویس). (۲) پومانی که له چند ژماره
گوځاردا چاپ بیټ؛ زنجیره نووسراوه له
گوځاردا؛ نووسراوه ی سرپال له بلاو کراوه دا.
(پاورقی)

پایه نده: [ناوه لئاو] پایه دار؛ بی داوی بی له بهین
چوون؛ پابه رجی؛ پاوه ستاو. (پاینده)
پراتیک: فرد؛ فد: [ناو] کرده وه بو فیربوون؛
مه شق کردن؛ فیربوون و کارامه یی به
کرده وه. (پراتیک. عملی)

پراگماتیک: فرد؛ فد: [ناوه لئاو] گریډراو به
پراگماتیسمه وم. (پراگماتیک)
پراگماتیسم: [ناو] مهیل و داخواز به مه شق و
کرده وه؛ بیریکی فله لسه فی که ده لی بو
واتاکان له تو ی مه شق کردن و کرده وه دا
بگه پښ. (پراگماتیسم)

پرسیار نامه: [ناو] پرسنامه؛ په په ی کاغه زی که
له لایه ن پرسپاره وه پرسی جوړاو جوړی تیدا
نووسراوه بو وه لمانده وه، ته غه ر بو نه زموون
یا بهر گه مکردن. (پرسنامه)

پرنس: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] پرنس؛
شازاده بوئیر. (پرنس)

پرنسیس: [ناو] پرنسیس؛ کچه شازاده.
(پرنس)

پروپاگانده: فرد؛ [ناو] پروپاگنده؛ اگاه یاندن؛

راگه یینی؛ ری کلام؛ بالکاشه. (تبلیغات)

پروسه: فرد؛ فد: [ناو] پروهه ند؛ بهر هوت؛ رهه -
ند؛ وشه ییکی فهرنسیه و له کوردیشدا به کارد
میری. (پروسه)

پرولیتاریا: فرد؛ فرد؛ روس؛ [ناو] چینی
کریکاران. (پرولتاریا)

پرولیتیر: فرد؛ فد؛ روسد: [ناوه لئاو] کریکار.
(پرولیتیر)

پرنس: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] پرنس.
شازاده بوئیر. (پرنس)

پرنسس: [ناو] پرنسیس؛ شازاده ی میوینه.
(پرنسس)

پرنسیب: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] پرنسیب؛
جیکه وتوویی کرداری؛ که سایه تی ئی خلاق.
(پرنسیب)

پریز: [ناو] جیکه ی دوو شاخه یان سی شاخه ی
سیمي که ره سته ی کاره بایی یان ته له فون.
(پریز)

پریزینت: اند؛ فد: سه رکومار؛ سه روک کومار.
(پریزینت)

پریستیژ: فرد؛ فرد؛ اند: [ناو] که سایه تی.
(پریستیژ)

پسیکولوژی: فرد؛ [ناو] دهر وون ناسی؛ روح و
په وان ناسی. (روان شناسی)

+ پشته ک: [ناو] (۱) سه رمه قولات؛ سه رمه
قولانج له سه رده ست؛ ته قله لی دانی فرنده.

(پشتک) (۲) پشته؛ که رت؛ که ردوو.
(کرت) (۳) له ژیمناستیک داهه لگړانه وه و

مه حله ق لی دانی له سه رده ست. (پشتک)
پشته ک لی دانی: [چاوگه ت] ته قله لی دانی فرنده؛

به تاييهت کوتری ته قله باز؛ سهرمه و قولانج
لیدان؛ سهرمه قولان لیدان؛ محله ق لیدان و
خو هه لگپانه وه. (پشتک زدن)

پلاکارت: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] (۱) قوماشی
نووسراو بو هه لواسین له یاسای تازیه یا
خویشاندان و بالگاش دا. (۲) کاغه زیان
مقهبا یان قوماشی نووسراو که له خو
پیشاندانا به دهستیه وه ده گرن. (پلاکارت)

پلومب: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] (۱) کاری
مور کردن به قورقوشم، شه قل و دیاری
کردنی درگای گاله دراوی هه رشت به
قورقوشم؛ (۲) ئامرازی پلومب کردن.
(پلمب)

پوئنه: اند؛ فند: [ناو] ژماره ی سهرکه و تن له
یاریدا؛ له والیبالدا سی پوئنه ی له سهریه ک
گرت؛ رهقه می ئیمتیار. (امتیار. پوئن)

پوپ تابل: فرد؛ فند: [ناو] تاییه تمندی هه رشت
که به دهست بگوئیز ریته وه؛ رادیو و ته له
فیزیونی پوپ تابل: دهستکار. (پرتابل)

پورز: [ناو] پورز: (۱) زوپ و قوتکه گه لی ورد
له سهر ریخوله (له دیوی ناوه وه) و له سهر
زمان. (۲) پرووش؛ گرنجی و قوت بوونه وه ی
سهر شتی ساف وه ک پورزی فه پش و
خولی (هه وله) (پرز)

پورزی ریخوله: [ناو] قیتکه ی وردی دهوری
ریخوله له ناوه وه که ماکگه لی پیویست له
ناور ریخوله وه دهبا بو ناوخوین و لهشی
بوونه وه. (پرز روده)

پورزی زمان: [ناو] زوپ و قیتکه گه لی وردی
سهر زبان که له هه ر لاییکه وه دهسته ییک

لهوانه هه ست به جوړیک تام ده که ن و
په یغام به مییشک دهدهن که تالی و سویری و
ترشی و شیرینی هه ست بکریت. (پرز زبان)
پورس: [ناو] دهستی خوراکی خواردن له
چیشته خانه؛ دهستی که باب: پورسی که باب.
(پرس)

پورسی: دهستیک؛ ژهمی خوراکی یه ک که -
س؛ پورسی که باب به چه نده: دهستی که باب
به چه نده. (یک پرس)

پوزیسیون: فرد؛ فند: [ناو] حاله ت؛ بارودوخ؛ فورم
و حاله تزیاتر له موسیقا دا. (پوزیسیون)
پوست موذپرن: (یاستموذپرن) فند: اند؛ [ئاوه لئاو]
پاش موذپرن؛ تازه تر له موذپرن. (پست
مدرن)

پوست موذپرن نیست: [ئاوه لئاو] پاش
موذپرن نیست. نویخواز تر له موذپرن نیست. (پست
مدرنیست)

پوست موذپرن نیسم: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] پاش
نوی خوازی؛ هونه ری دوا ی موذپرن نیسم؛
نویتر له موذپرن نیسم. (پست مدرنیسم)

پوس کولوفت: پوسکلفت: [ئاوه لئاو] (۱) هه ر
شت که پیستی قهوی بی. (۲) (ب)
پوودامالو؛ هیچ پی مه ن زور نه بوو؛ به هیچ
قسه و جوینی شهرم نه کردن. (پوست کلفت)
پوسیده: فند: [ئاوه لئاو] پوسیواو؛ پزیو؛ دافه تراو؛
له (ف. مشه) یش دا هاتووه. (پوسیده)

پولیتیک: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] کرده وه ی درو
وده له سه له رامیاریدا؛ فیله بازی له کاری
رامیاریدا؛ (ب) زرنگی و دهس و گوپی ری و درو
وده له سه. (پولتیک) پولیتیک لیدان:

[چاوهگهت] فیل و فرهه رج کردن؛ کلاو کردنه-
 سهر و کهلهک لیدان. (پولتیک زدن)
 پوئیویژ: فرد؛ تد؛ فد: [ناو] چاکه تی چندراو
 له کاموا یا بهن. (پولیور)
 پوماد: فرد؛ ئیتالید؛ فد: [ناو] مهلههم؛
 مهلههم؛ روئی ده زمانی زام. (پماد)
 پومپاز: فرد؛ تد؛ فد: [ناو] کاری هه لکیشانی
 تاوه کی به پومپ. (پمپاز)
 پوود: [ناو] پو؛ بهن یا داوی که له سهر رایل
 (تال) ده چنریت. (پود)
 پوورسان: [ناو] کورتکراوه ی پوورسانت
 ئه ویش کورتکراوه ی پوورسانتاژه. <
 پوورسانتاژ. (پورسان)
 پوورسانتاژ: [ناو] مزی، چهن له سهدی جور
 کردنی موعامله؛ جورئ مزی ده لائی
 موعامله. (پورسانتاژ)
 پووشه: [ناو] جوریک موقه بای ناسک و نهرم
 بو بهرگی په روهنده (دوسیه) (پوشه)
 پووشهک: فد. [ناو] (۱) < پیژوکی. (۲)
 جورئ پیچراوه ی لوکه و قوماش له بهینی
 پای زاروکاندا دایده نیئ بو ئه وه که بیسی
 بگریته خوئی. (پوشک)
 په راگه نده: [تاوه لئاو] (ف. گیو) پرشوبلاو؛ پرژ؛
 به لاف؛ جیا جیابوو؛ په خشوپه لا؛ ئاواره؛
 بهخش؛ له بهک پساو. (پراکنده)
 + په رت: (۱) په رت کردن: کاری هاویشتن و
 خستن و فریدان. (پرت) [تاوه لئاو] (۲) شوین و
 جیگه ی دوور که وتوو؛ ته رت؛ جیگه ی دوور
 له هاتن و چوون؛ گونده که ی ئیمه زور
 په رته؛ په ره؛ چه په ک؛ ته ریک؛ دووره دهس.

(پرت) (۳) بهحت و نا ناگا و ناحالی. (پرت)
 په رت بوون: (۱) [تاوه لئاو] (ب) په رت بوون؛
 دووربوون له مه بهست؛ کابرا زور په رته هیچ
 حالی نایی؛ نا ناگا له مه بهست. (پرت-
 بودن) (۲) [چاوهگهت] که وتنه خوار له بهرزایی؛
 هه لیدران؛ په رت بهستن؛ په رت بوون؛
 فریدان (پرت شدن)
 په رت بهستن: [چاوهگهت] فریدان؛ په رتم-
 بهست: فری درام: هه لیدرام؛ که وتنه
 خواره وه. (پرت شدن)
 په رت دان: [چاوهگهت] فریدان؛ خستن؛
 هاویشتن؛ هاویشتن. (پرت کردن. انداختن)
 په رت کردن: [چاوهگهت] فریدان؛ هاویشتن؛
 فردان. توور دان؛ هه لداشتن. (پرت کردن)
 په رت کریاک: [ناو بهر] په رت بووگ؛ په رت بوو؛
 په رت کراو. (پرت شدن)
 په رتگه: [ناو] (په رت + گه) په رت؛ (خستن،
 فریدان)، جیگه ی فریدان؛ جیگه ی که وتنه
 خوار. (ب) جیگه ی بهرز. (پرتگاه)
 په رتگه: [ناو] هه له مووت؛ هه لیدر. (پرتگاه)
 په روه زن: فد: [ناو] سووک ترین ئه ندامی
 دهسته ی هالتیر لیده ران؛ له دهسته ی په ر
 وهزندا هالتیر لیده دا. (پر وزن)
 په روه نده: فد: [ناو] (۱) هه ف نفیس؛ کو مه لی
 زانیاری و به لگه و نووسراوه له باره ی
 رابووردووی که سیکه وه یا کاره ساتیکه وه. (۲)
 جیگای راکرتنی ئه و به لگانه. (پرونده)
 په روه نده سازی: فد: [ناو] (ب) پاپوش
 دروست کردن به به لگه ی درو؛ پیلان نانه وه.
 (پرونده سازی)

پهره ستاری: فذ: [ناو] (۱) شولی پهره ستار. (۲)
کاری ناگا له نه خوش بوون و خرمنه تی
نه خوش کردن. (۳) پیومندیدار به
پهره ستاره وه. (پرستاری)

پهرمند: [ناو] جه وهه ری سهر تیخی خنجیری
دهبان و پولآ. (خطوط روی تیغه خنجر
فولادی)

پهزان: فذ: [پاشگر] واتا: کولان؛ هه لوا پهزان؛
خورما پهزان: کاتی گه یشتنی خورما. (پیواژه:
پختن)

پهزاندن: [چاوه گه] (۱) لینان؛ کولاندن
(پختن) (۲) (ب) نهرم کردنی لایه نیکی
موعامه له؛ نهرم کردنی که سیک به
قسه کردن و پازی کردنی بو نه جامی
کاریک. (پزیدن)

پهزین: [چاوه گه] (۱) پهزاندن؛ (ب) نهرم کردنی
که سیک به قسه و پازی کردنی بو نه جامی
کاریک. (پزاندن) (۲) کولین؛ کولاندن. (پختن)
په ندنامه: فذ: [ناو] په رتو وکی که
ناوه روکی (ناوه روک) ی نووسراوه که ی قسه ی
نه ستعق و پر له ناموژیاری بیت. (پندنامه)

په نهانکار: په نامکار: فذ: [ناوه لئاو] ناوژیر کا؛
کرده وه شاراوه؛ نه وه ی کار دوور له چاوی
جه ماوهر ده کا؛ وه شیر. (پنهان کار)

په نهانکاری: په نامکاری: فذ: [په ره می
چاوه گه] (۱) کاری شاردنه وه ی مه به ست یا
کرده وه یی. (۲) په وتی کردنی کاری به ریپوار و
دوور له چاوی خه لک. (پنهان کاری)

په هلوو: [ناو] (۱) پالوو؛ په هلی؛ خالیگه؛
لاته رافه؛ لاتنه نیشت؛ که له که. (پهلو) (۲)

تنگه ی زین و کورتان؛ پالوو. (تنگ زین)
+ په ی زهنی: فذ: [ناو] کاری چهن
باوه قوورته له قه دیمدا که شهر ی شیر و
گورز باو بوو خو یان ده کرد به ناو له شکری
دوژمن دا و په گی پشت پا ژنه یان ده برین؛
په ی لیدان. (پی زنی)

په یمانی: فذ: (۱) موچه خوری قه راردادی و
برپاری و غیری په سمی؛ به پی برپار؛ (۲)
پیوندیدار به په یمانه وه. (پیمانی)

پی سیکتیف: فرد؛ اند؛ فذ: [ناو] قولایی وینه
نیشانان له نیگار کشیدا. (پرسیکیو)
پی سوناز: فرد؛ فذ: که سایه تی هه ریه که له
قاره مانانی که له فیلمی کدا کایه ده که ن؛
(ئه کتیره کانی سینهما و شانو). (پرسناژ)

پی رسونیل: فرد؛ فذ: [ناو] نه ندام؛ هه موو
کار گیرانی ری کخراویک؛ کادر؛ کادپر؛
(پرسنل)

پی رسونیلی: فذ؛ اند: [ناوه لئاو] په یوندیدار به پی
سونیله وه؛ لیاسی پی رسو نیلی (پی رسونیل گه ل)
وینه ی پی رسونیلی بری تیه له وینه ی ۶×۴
سانت. (پرسنلی)

پی رفیراژ: فرد؛ اند؛ فذ: کونکردنی ورد و
نزدیک به یه که له که نار په ره بلیت و تهر دا
بوئاسانتر له تبوون ولیی وونه وه. (پی رفراژ)

پی رمیه ن: فرد؛ ناخرین خولی چه رخی
هه وه لی زهوی ناسی. (آخرین دوره از دوران
اول زمین شناسی)

پی ریکامپیریه ن: فرد؛ فذ: سهره تای میژووی
زهوین. (پیر کامبرین)

+ پی شرفه ت: [ناو] پاده ی چوونه پی شه وه ی -

کارټک یان کردنی کارټک؛ کاری بینا که
چهندهی پیشرفت کردووه؟ (پیشرفت)
پیشرووی: [ناو] (۱) کاری به ره و پیش چوون؛
له شکری دوزمن نه یټوانی پیشرووی بکا؛
نه یټوانی یټه پیشرووه.
(پیشروی) (۲) (ف. گیو) رابه ری؛ هر نیشان دان.
(رهبری)

پیکنیک: فرد؛ فد: [ناو] (۱) کار و رهوتی
چوونه سهیران و گهشت و هه رکهس خه رجی
له عوده ی خووی؛ (پیک، پیکی)، کورتکراوه ی
پیکنیک و پیکنیکی؛ (۲) دهسته جه معی شت
یا خوراکی کرین که هه رکهس پاره ی خووی
بدا. (پیک نیک) (تییینی) به شه پاره ی پیک که

هه رکهس بابته تی پیکنیک دهیدا ییی ده لین
(پیک) یابهش. (پیک)

پیکنیکی: [ناو] (۱) ب) ته زبه ی گچکه ی گاز
تایهت بو پیکنیک چوون. (گاز پیک نیکی)
(۲) چوونه سهیران به شیوه ی پیکنیک.
(پیکنیکی)

+ پیل: فرد؛ فد: [ناو] قووه؛ باتری وشک؛
ئامرازی بو ودهست هیئانی گه پرانی
کاره بای یه ک لایه نه له وزه ی کیمیایی. (پیل)
پیلیوسین: فرد؛ فد: پینجه مین و ئاخزین خول
له خولی سیهه می زهوین ناسی. (پلیوسین)
پیلی هه تاوی: [ناو] ئامرازی که له هیزی هه تاو
هیزی کاره بایی پیک دینی. (پیل خورشیدی)

تتوک: [ناو] تاووک؛ چادر؛ په‌شمال؛ تاول؛
خیوه‌ت. (خیمه)

تاب: [ناو] فد. (ف. مشه) (۱) تاو؛ توانا (تاب)
(۲) پاشگر) تریفه؛ پرووناکی (روشنی) (۳) پیچ
وتاب. (پیچ وتاب)

تابان: [ناو] فد ناوی ژنانه‌یه (اسم زنانه)

تابر: [ناو] دوغای لهرزو یاو که به‌سهر
پیشمانیکدا ده‌خویندریت و له مه‌چه‌ک ده-
به‌ستریټ. (دغای تب بر) کلوبر

تابر: لوبر: [ناو] پچرانی تالی ته‌ون؛ پچرانی
لوټیک له تان. (قطع رشته ای درقالیبافی)

تابلو: تابلو: [ناو] فد. تد. (۱) یه‌که‌ی ژماردنی
وینه‌ی کیشر او (نه‌ققاشی) یان ره‌سم و
نووسراوه‌ی له قاپ گیر او. (۲) نووسراوه‌ی
سهر ته‌خته‌ی دار یا شووشه و کانزا و... که له
سهر دهرکی پیکخواه‌کان هله‌دمواسریټ
(۳) نشانه‌کانی ناگادهر و راگه‌یین له سهر
شهماق، یان له پیکخواه‌کاندا بو پینوینی
داده‌ندریټ. (تابلو)

تابلو: [ناو] تابلو: (ب) له به‌ر ناااسایی
بوون، سهرنج، راکیش و زهق؛ که‌س یان
شتی که به زهقی نیشاندهری کار یان خوو و
خده‌ییکه، (تهو کابرایه تابلو‌یه) به‌ره‌نگ و
روویدا دیاره تریاکییه. (تابلو)

تابلو: پینوینی سهر شهماق؛ تابلو: دانراوی
سهر ریگه‌ی هاتوچوی سهاره بو پینموونی

و ناگادار کردن (تابلو: راهنمایی)

تابلو: شیوه‌کاری: (۱) تابلو: ناماده کراو بو
نیگار کیشان. (۲) تابلو: ییک که نووسراوه یان
وینه‌ی له سهر کیشر او. (تابلو: نقاشی)
تابوشت: [ناو] تاقه‌ت؛ خو‌راگری. (تحمل)

تابوو: [ناو] اند. ههر شتی به خراب یا ههرام
له قه‌لم دراوی ناوکومه‌لگا یان له بواری
تاینیه‌وه. (تابو)

تابوو: [ناو] فد شتی پیروژ و که‌ونارا که ده-
بی پیاریزریټ و تیکنه‌دریټ وه‌ک گوپی
چاک و پیری قورغ‌کراوی تاینی و کومه-
لایه‌تی. (چیزهای باستانی و مقدس).

تابووره: [ناو] (۱) فه‌وجی هه‌زار که‌سی له
سپادا. (فوج هزارنفری سرباز) (۲) یاسا؛ ده-
ستوور. (قانون)

تابووق: [ناو] خشت؛ که‌ریوچ. (خشت)
تایلا: [ناو] دوو پاتکردنه‌وه‌ی داوخواز.
(تکرار کردن تقاضا)

تاییټی: [ناو] تاییټی؛ تاویه‌تی؛ تایوه‌تی.
(مخصوص)

تابیه: [ناو] مه‌ته‌ریز؛ سه‌نگهر. (سنگر)
تاپو: [ناو] په‌یکه‌ره. (مجسمه).

تاپیر: [ناو] فد: گیانداریکی گیاخوری ناوچه-
ی گهرمه‌سیری مالایا و سووماترایه. (تاپیر)
تات: [ناو] فد: له ولاته تورک نشینه‌کاندا
به‌و که‌سانه ده‌لین که به زمانی فارسی ده

دوین. (تات) + < تاتی

تاتار: [ناو] فد: ته ته؛ ناوی نیلیکی تورکی
مه غوول، له نیزادی زهر دپوستانی ناسیای
ناوهندی. (تاتار)

تاتاله: [ناو] تاج کو له که؛ سهر کو له که.
(سرستون)

تاتک: [ناو] ثاره؛ زمانی ثاره وی؛ برای باب؛
ثاب. (عرب؛ عربی؛ عمو)

تاتوله: [ناو] گیاییکه به ره که ی له هیلکه
پیشولی ده کا و ده سوو تینزیت دوو که له که ی
هوورک کوژه؛ گیاه گوبالیسی پیده لین. (تاتوره)
تاتوو: [ناو] فد: جوړیک نه سپی کورته بالای
کلک ویال دریزه. (تاتو)

تاته نویت: [ناو] به ردی پان بو نویت له سهر
کردن. (تخته سنگی که روی آن نمازی -
گذارند)

تاتی: [ناو] حاله تی تات بوون؛ کچی که
کروژ کروژه بهر مندالدانی گرتیت. (حالت -
دختریکه جلوز هداش راغضروف گرفته باشد)
تاتیزوک: [ناو] گهرده لول؛ گیزه لولو که. (گردباد)
تاج: تاز. تاز. [ناو] فد: ناوی بایره ی زوحاکه
بهواتای تانجی، چونکی ثاره له بنه چه کی
نهون، فارسه کان پیمان ده لین تازی. (تاج؛
تاز)

تاج خورووز: [ناو] تانج خورووس؛ گولیکی
سووره؛ گوله مه خمه ری؛ گول قه دیفه؛ کوفکا
دیکی. (تاج خروس)

تاج وتهخت: [ناو] فد: نیشانه و دروشمی
پاشایه تی. (تاج وتهخت)

تاجه گول: [ناو] تاجه گولینه؛ کلاو یان جه غزی

له گول چیکراو بو پیشواز یان ریزگرتن. (تاج
گل)

تاجی سهر: [بو] ریزگرتن (ب) واتا: جیگات له
سهر سهره؛ به ریز و سهر وهر. (تاج سر)

تاجیک: [ناو] فد: تاجی؛ خه لکی
تاجیکستان؛ ربوایه ته له ره چه له کی (هوشه -

نگ) ی برای (تاج) ن (تاجیک)
تاجک: [ناو] یونچاخ؛ تاپو؛ قه واله. (یونچاخ)

تاجنای: [چاوگه] ده لاندن. (نشت کردن)
تاجیک: تاجیک: [ناو] بیگانه؛ بیانی؛ زهرده -

شتیه کان به غه یری زهرده شتیه کانیان ده -
گوت، به تاییهت به ثاره ویان ده گوت.
(تاجیک)

تاخت: [ناو] فد: (ف. مشه) غاره نه سپ به
چوارنال. (تاخت)

تاخچه: [ناو] تاقچه؛ ره فحه. ره فه. (طاقچه)
تاخووک: [ناو] کالیسکه وعه ره بانه یقه دیمی

سهر به فر؛ به مودی نه ورو (تیسنو مویل)
(گاری روی برف)

تاخه: [ناو] پاکهت؛ به سته. (پاکت؛ بسته).
تادرگا: [ناو] لنگه ی دهر که؛ تای دهر که

(لنگه در).
تار: [ناو] فد: (۱) نامیری موسیقایه؛ دوو تار؛

سیتار؛ سیتاری (هیندی)؛ تاری شیراز؛ تاری -
قه ققاز؛ (۲) تالی هه موو سازیکی ته -

لدار (سیمی). (تار).
تارانی: [ناو] خه لکی تاران. (تهرانی).

تاراوگه: [ناو] جیگای مروقی تاراو؛ جیی که -
سیکی هه لداش تراو (دوور خراوه). (تبعیدگاه)

تاربوون: [چاوگه] تهره بوون؛ هه تله بوون؛

تاواریبوون. (آواره شدن)

تاریبوون: [له ریشه‌ی تاریک] لیل‌بوون؛

تاریک‌بوون. (تارشدن)

تارب: [ناو] دیاری؛ سه‌وقات. (سوقات)

تارژهن: [ناوبک] تارلیدهر. (تارزن)

تارشه: [ناو] په‌یامبه‌ره؛ چه‌پهر؛ پو‌ستچی؛ ته-

ته‌ر؛ (پستچی)

تارلیدهر: [ناوبک] تارژهن. (تارزن)

تارمه: [ناو] نه‌رده و مه‌جهری قه‌راخ

پلیکان؛ چیخ و چارداخی له‌شووول چیکراو،

بالکونی نه‌رده‌داری به‌ر په‌نجیره (تارمی)

تارن‌ان: [چا‌و‌گه‌ت] پاونان؛ تارنیان؛

پاونیان. (دور کردن. دنبال کردن)

تارو‌پو: [ناو] (ف. گیو) تان و پو. (تارو‌پود)

تاریک‌بیر: [ئاوه‌لناو] تاریک‌مژی؛ سیاویر؛

دژی پو‌شنبیر. (تاریک‌اندیش)

تاریک‌خانه: [ناو] فد: ژووری تاریک بو‌په-

عمه‌ل هینانی فیلم و (نیگاتیف). (تاریخانه)

تاریک و پروون: (۱) ناوی کتیپکی شی‌عری

مامو‌ستا هیمن. (نام‌کتاب استاد هیمن)

(۲) [ئاوه‌لناو] تاریک و لیل؛ گورگ و می‌ش؛

تاریک و پروون. (تاریک و روشن)

تارینه‌ر: [ناوبک] ده‌تارینی؛ پاونه‌ر. (آواره-

کننده)

تازه: فد: (ب) (۱) [وته] ئیتیر؛ ئه‌یتیر؛ تازه‌پی‌ناگه-

م: ئیتیر پی‌ناگه‌م. (دیگر) (۲) [ئاوه‌لناو] نه‌و؛

نوی. (تازه)

تازمه‌بووک: [ئاوه‌لناو] نو‌بووک؛ تازه‌وه‌وی؛

ژنی تازه شوو کردوو. (تازه‌عروس)

تازه‌جه‌وان: [ئاوه‌لناو] لاو؛ تازه‌لاو؛ (سروه

هات خونچه گولی باغی نه‌ده‌ب پشکووتن،

باخه‌وانی گه‌ره‌که، تازه‌جه‌وان، من چیکه‌م)

«مین» (نوجوان)

تازه‌زاوا: [ئاوه‌لناو+ ناو] مرو‌قی که‌تازه ژنی-

هیناوه؛ زاوا له مانگی هه‌نگویندا. (تازه‌داماد)

تازه‌سوو: [ناو+ ئاوه‌لناو] تازه‌ساو (ب) تیز.

(تازه تیز شده)

تازمه‌قلا: [ئاوه‌لناو] (ف. گیو) ناشی؛ ناب‌له‌د

تازه ده‌ستی به‌کاریک کردوو؛ تازه‌کار؛

شتی تازه داهاتوو. (تازه‌کار؛ تازه مد شده)

تازمه‌ففس: [ئاوه‌لناو] فد: ماندوویی دهرچوو.

پشوو دهرچوو؛ (ب) کاتی ده‌ستیکی کار؛ دژی

ماندوو. (تازمه‌ففس)

تازه‌یی: فد: [ناو] حاله‌تی تازه‌بوون؛ نوی‌بوون؛

(ب) حاله‌تی که‌ره‌سته‌ی تازه، کارنه-

کردوو‌یی. (تازگی)

+ تازیه: [ناو] گه‌نمی ده‌ستار‌کراو؛ گه‌نمی

نیوه‌کو‌تراو. تازیمانه. (گندم نیمکوب)

تازیه‌دار: [ئاوه‌لناو] عه‌زادار؛ ره‌شپوش؛ تازیه-

تبار. (عزادار)

تاز: ره‌شمال و ده‌واری به‌رزی په-

شمینه. (چادر بلند پشمی)

تاژانک: [ناو] تازانک؛ شیلانق؛ قه‌مچی؛

تازیه‌نه. (شلاق)

تاژ‌لورم: [ناو] تاو‌پره به‌ردی خلورمه‌بوو له

به‌رزاییه‌وه. (سنگ‌بزرگ که از بلندی غل

داده شود)

تاس‌وته‌به‌ق: [ناو] (ب) خشل‌خواو؛ زیوه

ری‌ژنان. (زیور‌زنان)

+ تاس: [ناو] (۱) فد: موره‌ی ته‌خته نه‌رد

(طاس) (۲) [ئاوہ لئاو] ھەويز؛ مووی سەر
 وەريو. (طاس) [ناو] دەفري گەورەي تايبەتي
 گەرماو. (طاس)
 تاس بازی: فە: مۆرە بازی؛ قومار بە مۆرە ھە-
 لەختن. (تاس بازی)
 تاسبی: [ناو] دوزمنايەتي؛ نە یاری (دشمنی)
 تاس ھە لەختن: [چاوگەت] تاس ھە لاويشتن؛
 (ب) تاس بازی. (تاس انداختن)
 تاسکە تاسک: [ناو] بە ناز ولەنجە پويشتن؛
 (کە دەکەن تاسکە تاسک پەو ھە کترن لە
 تاسک) (خرا مین)
 تاسگرتن: [چاوگەت] حالەتي تەختە بازی کە
 بتوانی مۆرە بگريئ و ھەر خالی دلخوازی
 بێت بپهینیت. (تاسگرتن)
 تاسمە: [ناو] (۱) مەزرای چکۆلە. (۲) کاسمە؛
 بە لەچە ک (۱) مزرعە کشتکاری کوچک
 (۲) قاچ کدوی خشک شەدە (۳) سیرمە ی
 پانی قایش یان جیر، ھە لسووپنەری
 (پوولی) لە مە کینە دا. (تسمە)
 تاسنای: [چاوگە] تاساندن. (نزدیک بە خفگی)
 تاسوولقە: [ناو] سوألەت؛ تە شکەولەت. (تکە
 کوزە سفالین)
 تاسە دار: [ئاوہ لئاو] ئارەزوومەند. (آرزومند)
 تاشت: [ناو] چاشت؛ بەرقلیان. (صبحانە)
 تاشتە ی: [چاوگە] تاشین؛ تراشین. (تراشیدن)
 تاشە بەرد: [ناو] تراشە بەرد؛ تیشە شاخ؛ تاتە-
 تەو ھن. (تختە سنگ)
 تاشە تەو ھن: [ناو] تاتە بەرد. (تختە سنگ)
 تاشە وان: پسیوپی لە بەرد سەرکەوتن؛
 (صخرە نور)

تاف: (ف. گیو) ھیرش؛ پەلامار؛ ھورووژم.
 (حملە؛ یورش)
 تافال: [ناو] سیقاندە؛ سوانە؛ سواندە؛ پاسارە.
 (اضافی لب بام)
 تافاندن: ئاتیواندن؛ تاواندەو ھە (خوب کردن)
 تافزەرک: [ناو] زەر دە ی خورئاو؛ دەرە
 وئیواری. (قبل از غروب)
 تافک: [ناو] پووناکی؛ پووشنایی؛
 نوور. (روشنی)
 تافکەتن: [چاوگەت] خورکەوتن. (طلوع
 آفتاب)
 تافە ھە یف: [ئاوہ لئاو + ناو] مانگە شەو؛
 پووناگی مانگ. (مہتاب)
 تاق تاقە: [بەند] تاقە تاقە؛ یەک یەک؛ چنارە-
 کان تاق تاقە یان ماون؛ زوربە یان وشک
 بوون؛ تاقو لوق. (تک تک)
 تاقمانە جفت: [ناو] تاقمانە جووت. (بازی تاک
 یا جفت)
 تاقما [ناو] کونگرە ی کەوانی (ھیلالی) لە-
 دیواردا. (طاق نما)
 تاقە تکرەن: [چاوگەت] حاواندەو ھە ئازەل
 (ب) ئالف کردنە بەرمالەت. (رسیدگی بە
 حیوانات)
 تاقە جانە: تەقە جانە: [ناو] گیرخواردنی نچیر
 لە جیی سەخلەت و بیدەرە تاندا. (گیرافتادن
 شکار در جای دشوار)
 تاقی برو: [ناو] کەوانی برو؛ شوبھاندنی برو بە
 تاقی کەوانی. (طاق ابرو)
 تاقی پیروزی: [ناو] تاقیک کە لە سەر شەقام
 و جادە، بە ھوی جەژن گرتن یان پزگرتن

به هوئی هانتی که سیکه وه چی ده کریت.
(طاق نصرت)

تاقی زه: [ناو] زه کلاو؛ تاسکلاوی نه خشینراو
به لیره و خشل. (کلاه نارایش شده باسکه
زر)

تاقیکه ردهی: [چاوگه، ت] تاقیکردنه وه؛
ثاروین کاری. (آزمایشکردن)

تاکانه وه: [چاوگه، ت] تاکیانه وه؛ به جیهیشتن؛
تهرک کردن. تاسیانه وهی مهل له هیلانه.
(ترک کردن؛ جا گذاشتن)

تاکسی: [ناو] فرد؛ فند؛ سده یاره ی
پاگویزانی مسافیر، زیاتر له ناوشارد (تاکسی)
تاکسی یار [ناو] سده یاره ی بارکیش زیاتر سه-
یاره ی چووکی سهر به تال پیکاپ (وانییت) ی
بارکیش. (تاکسی یار)

تاکسی تهله فونی: [ناو] فند جوریک تاکسی
که به تهله فون بانگ ده کریت (تاکسی-
تلفنی)

تاک ولو: [بهند] ته کولو؛ تاق ولوق؛ تاک-
وتروک؛ دریژ وکورت (تک تک؛ بلند و کوتاه)
تاکیوی: [بهند] تاچ جیگایی؛ تاچ رادهیی.
(تاکجا)

تاکه: (۱) تاقه، جووت نییه (تک است) (۲)
[پیشگر] تاکه که سیک: تاقه که سیک.
(یک) (۳) [بهند] تا؛ تاکو؛ هه تاکو؛ تاکه تی.
(تا)

تاکه تی: [بهند] تاوه کو؛ تاکو؛ تائه وکاته.
(تاوقتی که)

تاکه و بوون: [چاوگه، ت] دابان؛ جیابوونه وه له
کو. (اشفاق)

تاکه ی: [بهند] هه تاکه نگی؛ هه تاکه ی؟
(تاک)

تاک ی: (۱) تو تاک ی: تو ته نیای (تنها هستی)
(۲) [ناو] ته نیایی. (تنهائی). (۳) [بهند] هه تا؛
تاکه تی؛ تاک ی تو هاتی ئه و پوی؛ هه تا تو
هاتی ئه و پوی (تا)

تالش: [ناو] ناوچه یه که (ناوچه بیکه) له
باشووری ئیران. (طالش)

تال و توون: [ئاوه لئاو] (۱) تال و تیژ؛ تال-
وتوند. (تلخ وتند) (۲) برق هه لساو؛ ناوچاو
گرژ. (عصبانی)

تاله بانی: ناوی به پریز مام جه لال تاله بانی
هه وه لین سهر کو ماری کوردنیژادی دهوله تی-
عیراق، و ناوی عه شیرته که ی (اولین رئیس
جمهور کرد عراق، جلال طالبانی و نام طایفه
ایشان)

تاله بانی: ناوی خیلکی گه وره له هه ری می
کوردستانی باشوور. (طالبانی)

تاله بور: [ناو] مه پی بوری ئامالپه شی یه
کده ست، بی په له ی سپی. (رنگ گوسفند)
تاله بور به له ک: [ناو] مه پی رهنک بوری په له
سپی که جه غزی رهش یان سوور به سهر
سهریه وه بییت. (رنگ گوسفند)

تاله پره شبه له ک: [ناو] مه پی رهش به په له ی
سپییه وه و چند جه غزی سوور به سهر سه-
ریه وه. (نوعی رنگ گوسفند)

تاله رهش: [ناو] مه پی رهش که چند جه-
غزی سوور به سهریه وه بییت. (رنگ گوسفند)

تاله سوور: [ناو] مه پی سوور که چند جه-
غزی رهش له سهریداییت. (رنگ گوسفند)

تالە سوور به لکه: [ناو] مه‌ری سوور به لکه
 به چەند جەغزی ڕەشەوه له سەر سەری.
 (رنگ گوسفند)
 تالەشین بوژ: [ناو] مه‌ری بوژه به چەند جە-
 غزی شین و سوورەوه له سەر سەری.
 (رنگ گوسفند)
 تالەشین سپی: [ناو] مه‌ری سپی به چەند
 جەغزی سوور و شینه‌وه له سەر سەری.
 (رنگ گوسفند)
 تالەشین سوور: [ناو] مه‌ری سوور به چە-
 ند جەغزی شینه وه له سەر سەری. (رنگ-
 گوسفند)
 تالەشین ڕەش: [ناو] مه‌ری ڕەش به چەند
 جەغزی سوور و شینه‌وه له سەریدا. (رنگ-
 گوسفند)
 تالیتوسک: [ناو] تالیتۆز؛ تانتۆز؛ گیاییکی بال‌ا
 به‌رزە به گۆلی زمرد و گەم‌وره‌وه. (نام گیاهی
 است)
 تام‌وخوا: [ناو] تام‌وخوی؛ (ب) تام و لەز زەت؛
 (ب) تامی قسه؛ نمەک. تام و مەزه. (مزه؛
 نمک)
 تام‌وخ‌یکردن: [چاوگەت] له چیشتی سەر
 ئاگر چیشتن بو‌ تاکیکردنەوه‌ی ڕاده‌ی خوی و
 ڕۆن و ئەدوا. (چشیدن غذای روی آتش
 از نظر نمک و روغن)
 + تان: [جیناوی لکاوی کەسی دوو هەم کە-
 سی کو] وەک: براتان، کوپ‌تان، مالتان. (ضمیر
 متصل دوم شخص جمع).
 تانجکۆلە کە: [ناو] کۆتە داری سەر ئە-
 ستوون کە دەکەوێتە بەینی کاریتە و

وێستوون. تاج کۆلە کە. (سرستون).
 تانج کەلە شیر: [ناو] پۆهی کەلە شیر. (تاج-
 خروس)
 تانجی قولانج: [ناو] خوشترخوا؛ بالووک؛
 تازیلوک؛ کە دوا‌ی جووت بوون، میوه نیره-
 کە‌ی دەخوا. (آخوندک)
 تانکێر: [ناو] اند؛ فد: (١) بۆشکە و بەرمیلی
 زۆر گە‌وره. (٢) سەیارە و پا‌پۆری
 تراو کیش، زیاتر نەوت کیش. (تانکر)
 تانگ: [ناو] دەبابە. (تانک)
 تانگۆ: [ناو] فد؛ فرد؛ اند: [ناو] جو‌ریک هە-
 لپە‌رکی (ره‌خس) ی ئارام و نەرمی دوو کە-
 سی ئوروویە. (تانگو)
 تان‌و‌پۆ ئاوریشم: [ئاو‌ه‌ل‌ناو] له لایەن دایک و
 بابە‌وه ئەسل زاده؛ (ب) بەر و پشت ئە‌تلە‌س.
 (از دو طرف پدر و مادر، اصیل)
 + تانە: [ناو] تەشەر؛ تیز؛ تان‌و‌ت؛ قسە‌یی بو‌
 سەر کۆنە کردن؛ تە‌عنە‌ی ئارە‌ویە و
 کوردکاری بو‌وه. (طعنه)
 تانە: [ناو] تە‌یمان؛ دیواری بە‌چه‌پەر. (دیوار
 با ساقه‌های باریک درخت). ف. ه‌ن لکە‌ی
 سەر چاو.
 تاوار: ک‌تە‌وار. ف. ه‌ه‌ن
 تاوان: [ناو] فد؛ دانی پاره‌ی دو‌پاو له قوماردا
 به‌ حە‌ریف. (تاوان) +
 تاواندەر: [ناو، بک] تاوان‌بژێر؛ (بە‌هە‌موو
 ماناییکە‌وه) زەرەر بژێر. (دهنده تاوان)
 تاوای: [چاوگە] تاواندە‌وه؛ ئاتیواندن. (ذوب
 کردن)
 تاوبازی: [ناو] جۆ‌لانی. (تابیازی)

تاو- تاو: [به‌ند] دهم- دهم؛ جار- جار؛ چه‌ل
 چه‌ل. (هردم؛ گاهی)
 تاوتوی کردن: [چاوگه‌ت] پشکنین؛ پنج-
 ویناوانی مهبه‌ستی پروون کردنه‌وه؛ شیکردنه-
 وه؛ شروقه کردن. (تحقیق وبررسی)
 تاودار: [ئاوه‌لناو] لار؛ تابدار؛ خوار؛ لول-
 خواردوو؛ قژی تاودار؛ قژی لول. (تابدار)+
 تاودان: غاردانی ته‌سپ به چوارنال؛ ته‌نگه-
 تاو کردن؛ زور بو هیئان؛ به‌تایبه‌ت بو ده‌سبه-
 تاو چوون. (فشار آوردن)
 تاوشت: [ناو] تابشت؛ تاقه‌ت؛ هیژ؛ وزه؛
 تووانایی. (توانایی)
 تاوکار: [ناو، بک] ریخته‌گر؛ قالب ریژی‌کانزا.
 (کارش ریخته‌گری است)
 + تاوله: [ناو] یاری تیئییسی سهر میژ؛ پینگ
 پونگ. (پینگ‌پنگ)
 تاوله‌کیفی: [ناو] گزنیژه کیویه‌له. (گشنیز
 کوهی)
 تاولی: [ناو] گیای به‌ناپومی؛ گزنیژ؛ دهرمانه
 بو نه‌زوکی و به‌هیژ کردنی گه‌ده و (له‌موزه-
 لمیعه) و بو ده‌له‌میزی شه‌وانه‌ی مندل.
 (گشنیز)
 تاووک: [ناو] چادر؛ ره‌شمال؛ تاول؛ خیوه‌ت؛
 تنوک. (خیمه)
 تاووک: [ناو] تایله؛ داریکی که ژیه. (درختی-
 کوهی است)
 تاوه‌سووت: [ئاوه‌لناو] له به‌ر خور سووتاو؛
 تاوانگاز. (آفتاب‌زده)
 تاوه‌لگرتن: [چاوگه‌ت] گپ‌بوون؛ گپ‌یان؛
 وه‌ک ته‌خته‌ی تهر که لار و گپ ده‌یی‌ت. (تاب

برداشتن)

تاوهر: [ناو] تاجه‌والی گه‌وره. (جوال بزرگ)
 تایی: [ناو] (۱) هوژی زمر دیوستالی ولاتی
 تایله‌ند و دهر دوری. (۲) زمانی سیامی و
 هیئندوچینی. (تای)
 تایاخ: [ناو] پایوش؛ که‌وش. (کفش)
 تایپ: [ناو] اند؛ فد؛ مه‌کینه‌ی نووسین (پیت
 چن). کار کردن به‌و مه‌کینه. (ماشین تایپ؛
 تایپ)
 تایپیست: [ناو] اند؛ فر؛ فد؛ پیت چن. (تایپیست)
 تاییس: ناوی تافره‌تیکی خایین که میله‌تی
 خوئی فروشت و پالیدا به ته‌سکه‌ندهری مه-
 قدوونیه‌وه. (تائیس)
 تاینجه: [ناو] نیوه‌ی تاپه‌شکه‌ی یه‌کسه‌ری
 به دوان ده‌بنه ره‌شکه‌ییک؛ نیوه‌ی دووتایی.
 (لنگه‌تور کاه‌کشی)
 تاییه: [ئاوه‌لناو] دل‌مردوو؛ خو‌پاریز. (دل‌مرده)
 تیل: [ناو] قامک؛ په‌نجه؛ کلک؛ ته‌نگووس.
 (انگشت)
 تیلابه‌رانی: [ناو] قامکه‌گه‌وره؛ تیلامه‌زن؛
 که‌له مووس. (انگشت شصت)
 تیلاروخی: [ناو] قامکی براتووته‌له؛
 براتووته. (انگشت بنصر)
 تیلانچیلک: [ناو] قامکه تووته. (انگشت
 کوچک)
 تیلانیوه‌کی: [ناو] قامکی قووتی. (انگشت
 وسط)
 تیلکه‌ک‌سه‌رنینه: تیلیکی له سه‌رنیه. (ب‌عه-
 بیی نییه؛ عه‌ییی له سه‌رنیه. (بی‌عیب ولکه)
 + تراتین: (۱) هات‌وچوی شتی هه‌لواسراو،

وهك جووڻانهوهى جوڻانى. (آمدورفت تاب)
(۲) ته پاتين؛ گپرائى ته سب بو و شك بوونه-
وهى عارهقى له شى. (را بردن اسب برائى
خشك شدن عرق تنش)

تراشه: [ناو] توڼاشه دمه تيخ و پهندهى
نه چارې. (تراشه)

تراوهى: [ناو] راگويزى؛ هاتن وچوون؛
بردن و هينانى كالا؛ هم وشه كوردية چووه-
ته نيو زمانى فارسى و بووه ته (ترابهري)
(ترابري)

تربووس: [ناو] شو؛ شى؛ نم؛ شه. (نم)
تربه سېي: خوڼه سېي؛ ناخا سېي؛ پهنګه له
(تور بهت) ى ثاره وى كوردكاري كراييت.
(گل سفيد)

+ تر تـره: [ناو] موټو پـسيكليت.
(موتور سيكلت)

ترچك: [ناو] گياگوله نگ. (مارچوبه)

ترسو: [ئاوه لئاو] ترسه نوک: (ترسو)

ترسوک: [ناو] ترسو؛ ترسه نوک. (ترسو)

ترس هينه ر: [ئاوه لئاو] بوونه هوى سام

ليکړدن؛ ترس به ديهينه ر. (ترس اور)

ترسینه ر: [ئاوه لئاو + ناو، بک] که سيک که ده-

ترسينى؛ ترس هينه ر؛ به سام. (ترسناک)

ترشکه: [ناو] ترشوکه؛ گياى خوراکی که و.

(ترشک)

ترشه کشميش: [ناو] کشميشه که ولى؛ سه-

رچک؛ زريشک. (زرشک)

ترشه که: < ترشکه

ترشینه: [ناو] هه ویر ترش. (خميرمايه)

ترکزه: [ناو] (۱) دل نيگه راني؛ گيژهن؛ توکز؛

گپچه ل؛ بقه. (ترس ونگرائى؛
پاپوش؛ خطر). (۲) ته له؛ داو؛ ته پکه. (تله؛ دام)
ترگار: [ناو] ترار؛ دهفري گه وره. (ظرف
بزرگ)

ترگژوک: [ناو] ته يروک؛ ته رزم. (تگرگ)

ترمسک: [ناو] ترماسک؛ تيلماسک؛ زهنگه ته

ترى؛ بوله ترى. (خوشه انگور)

ترمه: [ناو] فد؛ تيرمه؛ قوماشى په شمينه يان

له نارمووش. (ترمه)

ترنگين: [چاوگه] زياتر بو دهنګه وهک؛

ئاويزه ى دهنګ؛ گه پانه وهى دهنګ؛ ده-

نگدانه وه؛ زقرينا دهنګى. (طنين)

تروان: [چاوگه] چلدان نه بز؛ وهک؛ پتداني ده

مار. (نبض)

تروانن: [چاوگه] نه بزلیدان؛ پتلیدان؛ چل

لیدان. (نبض زدن)

ترومبون: [ناو] نامرازىکى موسيقايه (ترومبون)

ترومپيت: [ناو] فرد؛ اند؛ فد؛ نامرازىکى

موسيقايه سى کليل (کون) ى هه يه و به فوو

ده ژهنديت. (ترومپت)

ترولاق: [ناو] ته پاله؛ (تاپاله)

ترووسکايى: [ناو] پرووناکيى که م؛ به حاسته م

ديتنى چاو. (کم سويى؛ ديدکم چشم)

تره کاي ده لى؛ تره کينى سيلوت. (زائيدن سگ)

تره وراوى: [ناو] چهنه دريزى و هه ليت په

ليت قسه کړدن. (چرت وپرت و روده درازى)

تريباتين: [ناو] دهرمانىکه له بنيت ده-

گيريت، له نيگار کيشيدا بو تراو کړنه وهى

پهنګى خه ست که لکى هه يه و تاوينه رى (په

نگى پون) ى نيگار گيشيه. (تريباتين)

ترييل: [ناو] دهنګ له حانديکي بهر زدا؛ ده-
 سته واژه ی موسيقايه. (ترييل)
 تريشک: [ناو] تريشکه؛ تريشق؛ تيشک؛ وه-
 ک: تيشکي پوژ. (اشعه)
 تريشين: [ناو] فرد؛ فد؛ کرمي نيو له شي به-
 راز، به خواردنی گوشتي به راز بو ټينسانيش
 گيروی هه يه. (تريشين)
 تريلوون: [ناو] فرد؛ اند؛ فد؛ يه ک مليون مليون
 (مليون × مليون). (تريليون)
 ترينگوهور: [ناو] ترينګه ترينګ؛ خرينگوهور.
 (صدای برخورد کردن زيور آلات بهم)
 ترينګه: [ناو] دهنګي ويککه وتنی دهفري-
 مس. (صدای بهم خوردن کاسه های مسی)
 تزوک: [ناو] ټاوه لئاو ټنی ته توار خراب. (زن-
 بدکاره)
 تسه گورګ: [ناو] فسه گورګ؛ کارګه فسه؛
 جوړيک کارګی ژه هراويه. (نوعی قارچ سمی)
 (۲) < فسه گورګ
 تشپو: [ناو] (۱) زېرکه؛ پيزوکه؛ زيبک؛ زيبکه.
 (جوش پوست) گروقه و لووی ناو له شي
 گیاندار. (غده)
 تشپوک: < تشپو
 تشتومشت: [ناو]؛ شتومه ک؛ کهل و پهل.
 (خرت و پرت)
 تقال: [ناو] په پوټيکه به به سهرگونکی هه-
 ویردا ده دريت. (رواندا ز چانه های خمیر)
 تفتیک: [ناو] کورک. (کرک)
 تفتيلک: [ناو] کوټه باریکه. (قمری)
 تفره: [ناو] کراژ. (پوسته؛ شوره).
 تفکر دنه وه: [چاوګه]؛ فريدانی هه ر شتی له

دهمدا. (۲) تف فريدان. (تف کردن)
 تفره مار: [ناو] کراژ همار. (پوسته مار)
 تفکه: [ناو] ټاگردانی له قوړ چيکراو؛
 کووانووی قوړينه؛ (آتشدان گلی)
 تفل: [ناو] تويز؛ توکل؛ توخل؛ تفه. (پوسته)
 تفل: [ناو] بو ی هه يه له (تفل) ی فارسيه وه
 هاتبيت. تلف؛ مندا؛ زاروک. (بچه)
 تفه: [ناو] تفل؛ توخل؛ توپکل. (پوسته)
 تفه: [ناو] ديوار يک به موړه (قوړ) دروست
 بوويټ. (ديوار گلی)
 تفه زړی: [ناو] تووه کيو ی. (توت وحشی)
 + تفهنگچی: [ناو] ټاوه لئاو (ب) دهست پاست له
 تيره ندازيدا. (وارد در تيراندازی؛ تيرانداز خبره)
 تفهنگی په شوکی: [ناو] تفهنگيکی قهديمی و
 سهر پر که له سهر لولو له کيه وه بارووت و
 ساچمه ی ټيډه کړا و به زممه داده گيرايه وه.
 (تفنگ سرپر)
 تفهنگی ساچمه يی: [ناو] زياتر بوړاوه و فیشه
 کی ساچمه يی ده خوا. (تفنگ ساچمه زن)
 تفي سهر بهرمو ژوور: (ب) کار يکی کريت که-
 زبان به کريار يشی بگه يینی، و وه ک تفي
 بهرمو ژوور بگه پټه وه بو نيو چاوی خاوه نی.
 (تف سربالا)
 تفر وکه: [ناو] خهر دل؛ خهر دهل. (خردل)
 تفسک: ههنجيري کيو ی. (انجیر وحشی)
 تفل: < تفل
 تقو: [ناو] ترپ؛ توور؛ تفر. (ترپ)
 تقي: [بهند] دقي؛ نه شي؛ دبی؛ گهره ک.
 (بايد)
 تقيای: تووره بوون. (عصبانی شدن)

تک: [ناو] (۱) دک: دوو؛ هه رتک چاوی دیشی؛
هه ردوو چاوی دیشی. (دو) (۲) دلۆپ؛ دلۆپه؛
تکه. (قطره)

تک: [ناو] نوخته؛ خهوش؛ خهش؛ لکه؛ عهیب
وئیراد؛ چ تک تیدا نینه؛ بی عهیب و لکه یه.
(غش؛ لکه) دلۆپ. (چکه)

تکه تک: (۱) [دهنگه ناو] چرته چرت؛ وه ک: ده-
نگی کاتزمیز؛ (تک تک). (۲) دلۆپه -
دلۆپ. (چکه چکه)

تکه کسردن: [چاوه گهت] هاتنه خواروهوی
دلۆپه. (چکه کسردن)

تلاسان: [چاوه گه] هه لخلیسکان. (لغزیدن)
تلیزار: [ئاوه لئاو] به قامک بزار کراو؛ دهست
چن؛ هه لبارده؛ تلیزیر؛ (انتخاب) (۲) له
پادهی قامکی دهستیک تیناپه پیت. (ب) نایاب.
انگشت شمار)

تلخه: [ناو] کوگابه فری به سه هول بووی
په له په له له سه ر عهرز ماو. (کپه برفهای
بجامانده دربار)

تلدار: [ئاوه لئاو] تولدار؛ تولدار؛ ناوس؛ تولپ؛
سکپ. (آبستن)

تلگهنی: [ئاوه لئاو] زک گهنیو؛ سک بوگهن. بو
جوینه. (شکم گندیده)

تلمسک: [ناو] تلماسک؛ زهنگه ته تری.
(تلسک)

تلنایو: [چاوه گهت] تلین؛ تلانه وه. (غلطیدن)
تلوفک: [ناو] (ف. گو لچنینه وه) گلوفک؛ لکی
هه ره سه ره وهی دار. (شاخه های بالائی
درخت)

تلی: [ناو] (۱) گله؛ دانه؛ دهنگ. (دانه) (۲) تبل؛

قامک. (انگشت)

تمتم: [ناو] سماق. (سماق)

تننیک: [ئاوه لئاو] به دئه سل؛ به دنیزاد.
(بداصل)

تنگژ: [ئاوه لئاو] نانگزا؛ توو ره. (عصبانی)

تنگژی: [ناو] توو ره یی. (عصبانیت)

تۆبه ی گورگ مهرگه (ب) دووری نه کسردن و
دهست هه لئه گرتن له خده و خوو؛ تۆبه ی
بیاباه خ؛ تۆبه ی به درو. (توبه درو غین؛ توبه
گرگ)

تۆیز: [ناو] (۱) تۆبه وانه ی کونی ته ستیر و پۆ
چن. (دها ن بندروزن) (۲) میکوت و میگوار؛
دوق؛ کوته کی سه ر بزماریز؛ گورز. (گرز)
تویزه گیواوه: [ناو] گیاسپون؛ دهرمانه بو زه-
ردووی. (میخک وحشی؛ چوبک؛ صابونی)
تۆپله گیا: [ناو] شه له مه باخی. (کلم صحرايي؛
خردل بری)

تۆپه که له م: [ناو] گیا گه له رم؛ کالیسیومی
زوره بو پته و بوونی ئیسک و نه خو شینی
ئیسک به که لکه. (کلم بیج)

توتو: تواتوا؛ چین چین. (لایه لایه؛ قشر قشر)
+ توخماخ: [ناو] قه تماغه؛ پیست؛ توخماخی
سه رت هه لئه که نم؛ پیستی سه رت هه لئه که-
نم (پوست)

توخمه تخیل: [ئاوه لئاو] زول؛ بیژوو؛ توخمی-
هه رام؛ هه رامزا. (حرامزاده)

توپ ناوس: [ئاوه لئاو] پابه مانگ؛ هه راش
ناوس؛ نزیک به زائین. (پابماه)

توراخ: [ناو] خهسه؛ دوی خهستی ئاوچنراو
بو که شک چیکردن؛ دوراخ. (دوغ چکیده)

تۇراق: < تۇراخ.

تۇراققان: [ناو] ئامانى تۇراق. توورەكەى ھە-
لۋاسىنى تۇراخ. (ظرف دوغ چكىدە)

تۇراك: [ناو] جۇرى پەنیر. (نوعى پنىر)

تۇربە: [ناو] توورەكە؛ تووربىن؛ كىسە. (توبرە)

تۇربچە: [ناو] توورە سوورە؛ جۇرىك توورى

چووكەى پىست سوورە. (تربچەنقىلى)

تورتان: [ناو] مقەس؛ قەيچى؛ دۇيرد.

(قىچى)

تورکردن: [چاۋگەت] توران؛

زىزبوون. (قهرکردن)

تورکردن: [چاۋگەت] تېتۇرگرتن؛ رامکردن؛

خستەتۇر؛ زياتر بو کوپ و كيژ دوتريت كە

مەيلى يەكتىرىن رابكىشن. (تورکردن)

توركمان: [ناو] توركمەن؛ توركەمەن؛ جە-

ماوهرى سېي پىستى توركەكانى ئاسپاي

ناوەندى. (تركمەن)

توركى: [ناو] زمانى توركى؛ زمانى توركە-

كانى ئورال ئالتايى وئازەرى. (تركى)

توركى: [تاوەلناو] پەيومەندىدار بە توركەوۋە.

(تركى)

توركى ئازەرى؛ جەماوهرى توركى ئازربايجان.

(ترک آذربايجانى)

توركى لاو: (ب) توركەكانى پاش شورشى

ئاتاتورک لە تورکيا. (ترکهای پس از انقلاب

آتاترک)

تورکيى ئەستەموولى: زمانى ياسايى دەولەتى

تورکيا. (زبان رسمى ترکیه)

تورمز: [ناو] روسد؛ فد؛ ئامپىرى پاوەستاندى

ھەر كەرەستەى تەگەردار؛ چەند جۇرە،

كارمبايى، پۇنى، پايى، دەستى، كومپىرسى و

ھيدرولىكى؛ لە كوردستانى باشوور وشە-

ئىنگىلىزىيەكەى دەلین، و ئىستوىي پىدەلین.

(ترمز)

تورمزېيان: [چاۋگەت] تورمزېين؛ لە

كاركەوتن و عەبىدار بوونى تورمز. (ب) خو

پى تەگىرانەوۋە. (ترمزېيدن)

تورنابازى: [ناو] فد؛ يارى شا و ومزير و دز و

جەللاد. (ترنابازى)

تورۇس: [ناو] تورۇس وئانتى تورۇس، دوو

كيون لە مەلەبەندى كوردستانى توركيان.

(نامدوكوه)

تورەھات: [ناو] فد؛ تورپەھات؛ ھەلېت و پە-

لېت؛ قسەى پېرو پووج. فشقييات. (ترهات)

تۇپى چرا: [ناو] چنراو و ھەلدووراۋىكى تۇپى

كىسەئاساي بچووكە لە دەزوۋى نەسووج،

دەيكەن بە سەر پستانەكى (مەمكەى)

چراتۇردا. (طور چراغ)

تۇز تەكاندن: [چاۋگەت] (ب) ليدان؛ کوتان و

بو تېۋەشاندىن. (كنايى، كىك زدن)

تۇزەلانىنە: [بەند] تۇزەلنە؛ توزىكى كەم؛ نە-

ختىك؛ كەمىك. ھەندىك. (كمى. خىلى كم)

تۇشكە: [ناو] كېرىش وەك؛ كېرىشى سەرى

چلكن يان گەچەل. (شورە)

تۇشەل: [ناو] تۇخل؛ تىقل. (پوستە)

+ تۇف: [ناو] تۇف؛ توو؛ تۇم؛ تۇو؛ توخم. (تخم)

تۇف نەنەوۋە: [چاۋگەت] گىچەل بەرپاكردن؛

كور تىكراوھى تۇفان نەنەوۋە. (شلوق كردن)

تۇف ئاقىتن: [چاۋگەت] تۇفچاندىن؛

تووچاندىن؛ توو وەشاندىن (تخم پاشى)

توؤقی: تهره کالی بو توو راگیراو. (میوه
بوستانی تخی)

توقه: [ناو] توقه؛ دهستومشتاق. (بهم دست
دادن)

+ توقین: [چاوگه] زیادکردنی ئاوی کاریز و
کانی؛ زیانه‌وه‌ی کویره‌کانی. (پرابی
کاریز؛ پرابی چشمه خشکیده)

توقین: [چاوگه] (۱) ترسان
(ترسیدن). (۲) دریانی پورگ (پاره‌شدن
ناول) (۳) زیانه‌وه‌ی کویره‌کانی. (زنده‌شدن
چشمه خشکیده) (۴) ته‌قینی قومبوله.
(ترکیدن نارنجک) +

توکز: [ئاوه‌لناو] ترکزه؛ بقه. (خطر)
تولانه‌وه: [چاوگه، ت] داتولان؛ نهرمبوونی
میوه به‌هوئی زور گه‌یینه‌وه؛ بل بوون. (نرم-
شدن میوه به‌علت زیاد رسیدن)
تولپر: <تلدار

تول دان: [چاوگه، ت] زکدانی دیوار. (شکم-
دادن دیوار؛ طبلک کردن)
تولدان: [ناو] مندالدان؛ (بچه‌دان)
تولومپا: [ناو] تورومپا. (تلمبه)

+ توله: باتی؛ جیاتی؛ بری؛ قهره‌بوو؛ له توله‌ی
قه‌لمیکدا کتیییکم پی‌دا. (عوض)

توله که مارانه: [ناو] مارتوله‌کی؛ له کوردستان
زور دهرویت، تامی تاله و هه‌ندیک ماکی
زاری (نامیگ‌دال) ی‌تیدایه و دهرمانیکی-
ئیش‌یه‌ره. (افسنتين کبیر)

تومار کردن: [چاوگه، ت] دهنگ خستنه سهر
شریت و قهوان؛ <سه‌بت (ضبط کردن نوار
وکاست) +

تومانج: [ناو] بوختان؛ تومه‌ت. (تهمت)
توماندن: (ف. گیو) تومه‌ت لیدان. (تهمت
زدن)

تومپز: [ناو] مشته‌کوئه. (مشت)
توم‌قفه: [ناو] گیچه‌وره؛ له‌میراوا‌ی بوکان و
پاوه و کیوه‌کانی دالاهو زوره و دهرمانه بو
سینوزیت. (گل مرو)

توم‌گیر: [ناو] گیای بالووکپر؛ گوی‌به‌رخ؛
گوئه‌که‌ی به توپ له پال یه‌کدان، دهرمانی
پروئشیت و نازاری سینگه و گه‌لا تووکنه‌که-
ی بو‌خانزیر باشه. (گل ماهور)
تومه‌ز: <تومه‌یژه

تومه‌یژه: تومه‌لی؛ تومه‌ز؛ تومه‌زانه. (تونگو)
تون: [ناو] فده؛ اند؛ فرد؛ پاده و پیره‌ی ده-
نگ، ده‌سته‌واژه‌ی موسیقایه. (تن)
تون: [ناو] فده؛ فرد؛ اند؛ کی‌شیکه به‌رانبه‌ر به
هزار کیلو. (تن)

تون: [ناو] فده؛ فرد؛ اند؛ گوشتی کول‌اوی
ماسی (تون) که له ناو قوتووی سهربه-
ستراوی ته‌نه‌که‌دا پای ده‌گرن. (تن)
تون: [ئاوه‌لناو] مروقی چاوبرسی و تیرنه‌خور.
(حریص)

تون: [ناو] فرد؛ فده؛ اند؛ ناوی جوړیک
ماسییه. (نام ماهی تن)

تون: [نیشانه‌ی ملکی بو دووه‌م که‌سی
تاک] هه‌موو عاله‌م گرفتاری تون. (علامت
ملکی)

+ توند: [ئاوه‌لناو] خه‌ست؛ دژی شل. (تند؛
سفت)

+ توند و تیژ: [بهند] (۱) توند و تیژ را‌بوورد؛

به لمر رابوورد. (سریع). (۲) [ئاوه لئاو] تال-
وترش؛ زور توون. (طعم خیلی تند)
تونده ته بیات: [ئاوه لئاو] نهوهی زوو توو پر-
ده بیات، ته بیات له (ته بیعت) ی ئاره و بییه وه
هاتووه. (تندخو)
توننی: [ئاو] توندی؛ توونی؛ خهسی؛ تام
تیژی قاییم. (تندی)
تووتکان: [چاوه، ت] (۱) پریوایه ته کوپک
چاوی به خواردنیک بکه ویت و ئیشتیای-
بکات و نهیده نی تووی ده تکیت و مندالی
ناییت. (عقیم شدن مرد). (۲) هه لئروو
شکان. (چمباتمه)
+ تووته ک: [ئاو] نه مره نایه. (نوعی نی زبانه-
دار)
تووجی: به لاف کرن؛ پشک کرن؛ بلاو کردن؛
پرش و بلاو کردن. (قسمت کردن)
توودرک: [ئاو] تووترک؛ ته مشک؛ تیمشک.
(تمشک)
توودوک: [ئاو] خاکشیره که شيله؛ گیایی که ده
نکه که ی بو سیبه پرو (مالا پیا) به که لکه. (قدومه
کوهی)
تووپ؛ هاویژ؛ تووپدان؛ هاویژتن. (انداز)
توور: [ئاو] فرد؛ اند؛ فند؛ گهشت وسه-
یران، زیاتر بردنی چهند کهس پیکه وه بو گه-
شت و ولات گه پان له لایهن پیکه خراویکه وه.
(تور)+
تووره کیوی: [ئاو] گیای توره دهیمی؛ له
مهاباد، پیران شار و پاوه زور دهروی گه
لاکه ی ده کوئینن بو دهرمانی برین و دومه ل.
(علف خر)

تووریست: [ئاو] فرد؛ فند؛ اند؛ گهشتیار؛
گه پروک. (توریست)
تووزه ک: [ئاو] ته پرته تیزه؛ ته پرته توره؛ ته ره توله؛
(تره تیزک)
تووش: [ئاو] فرد؛ (۱) له زمانی فهرانسه شدا
به مانای تووشی یه که بوونه؛ پرو به پرووی یه ک
هاتن. (۲) چه توون و تووش و دژوار.
(سخت) (۳) جگی زور ساوراو؛ جگی تووش.
(شتالنگ زیاد ساییده شده) (۴) شه پانی.
(خشن)
تووشک: [ئاو] چویشتیر؛ تویشتیر؛ گیسکه
می له دوو ساله که متر. (بزغاله از دو ساله
کمتر)
تووشکه له: [ئاو] تووشک؛ کاوپه می که
پای ناییته دوو سالان. (میش در اول
دوسالگی).
تووفه پهنگی: [ئاو] شیلک؛ بنه گیاییکی خزو
که، میوه که ی سوور و ترش و شیرینه.
(توت فرنگی)
تووک: [ئاو] ترووک؛ پرووشه ی به فر و باران.
(نهم برف و باران)
توولی: [ئاو] وشتی تووکن و بهرگن دریز.
(شترپشم دراز)
توولیایی: (۱) هله لیلی؛ هه لوپه لپوون له بهر
کولانی زور. (له شده از زیاد پختن) (۲)
توند پرهوی؛ زیده پرهوی؛ زیاده پرویی. (افراط)
+ توون: [ئاوه لئاو] تووژ؛ تیژ (تامی تیژ و
توند). (طعم، تیز و تند)
توونکه: [ئاو] تنوکه؛ دهرپی زور کورت.
(شورت) مایوی گوشاد. (تنکه؛ شورت)

توونوتیز: [ئاوہلناو] (۱) بہ کار؛ خیرا توندوتول.
 (کاری). (۲) توون و تیز؛ تامی زور توند و
 تیز؛ تال و تیز. (طعم خیلی تند)
 توونہ گیواو: [ناو] توونیلہ؛ توونہ گیا؛ تہر خون.
 (ترخون)

توونہ دار: [ناو] دارچین؛ دارچینی؛ داریکہ لہ
 چین و مالیزیه و ہاتوہ، پیستی ٹہو دارہدہ-
 رمانی ہر و نشیت و سی و زوکامہ. (دارچین)
 + توونی: [ناو] توندی؛ تالی؛ تیزی، دزی نہ-
 رمی؛ تووتنہ کہ توونہ؛ نہرم نییہ. (تندی)
 توونیلہ: < توونہ گیواو

تووہ قہ سپہ: [ناو] جوریک تووشیرینی دہنک
 گہورہی سپی (نوعی توت سفید)

+ تووی: من نیم، تووی. ٹہ تووی. (تو ہستی)
 تویخچموو: پیستم ساورا؛ (ب) شہ کہت
 بووم؛ ماندوو بووم. (خستہ شدم)
 تہ بانہ: تہ پانہ. < بانگلیر

تہ بتاندن: [چاوگہ، ت] ٹارام کردنہوہ؛ حہ-
 جماندن؛ دلخوشی دانہوہ. (آرام کردن)
 تہ بتین: [چاوگہ، ت] ٹارامگرتن؛ حہ جمین؛
 داسراکان. (آرام گرفتن)

تہ بخالہ: [ناو] تیمسک؛ لیوہہ لڑریان.
 (تبخال)

تہ بریز: [ناو] تہوریز؛ شاریکہ لہ ٹازربایجان
 پوڑہہ لاتی ٹیران. (تبریز)

تہ بسی: [ناو] کھشہ فہی چایی. (سینی
 کوچک)

تہ ب: [ناو] نہ خوشین بہ ہووی خواردنی
 چہورایی زورہوہ. (مریضی از چربی
 زیاد خوردن)

تہ بلہی سہر: [ناو] تہ پلی سہر؛ تہوقی سہر.
 (فرق سر)

تہ بہ تور: [ناو] تہونی جالجالووکہ. (کارتک)
 تہ پ تہ پی: [ئاوہلناو] کھسیک کہ تہنیا تہ
 وقہ سہری ہہویزہ. (کسیکہ فقط وسط سرش
 طاس است)

تہ پساندن: [چاوگہ، ت] (۱) پراختن؛ پان کردنہ-
 وہ. (پھن کردن) (۲) لیدان؛ کوتان. (زدن؛
 کوبیدن)

تہ پکەر: [ئاوہلناو + ناو، بک] تہ پو؛ فیلہ باز.
 (حیلہ گر)

تہ پل: [ناو] دمہک؛ زہرب؛ ٹامیریکی
 موسیقایہ. (ضرب)

تہ پلہک: [ناو] باکردنی گہچی دیوار بہ ہووی
 تہرہ شوپی (نم) ہوہ. (طبلک). (۲) زیرسیغار.
 (زیرسیگاری)

تہ پلہ کردن: [چاوگہ، ت] ہلہ کردن لہ قسہ-
 کردند. (تپق زدن)

تہ پلہ کی پوڑ: [ناو] گووی پوڑ. (گوی خورشید)
 تہ پلہ گوینی: [ناو] ٹگوینییک کہ کہ تیرہی
 لیدہ گیریت. (گون کتیرا)

تہ پ لینہ کوتان: (ب) بی زانستی لہ کاریکدا.
 (سردرنیاوردن)

تہ پودول: [ناو] کیو و شیو. (ب) ہہردی پیر-
 کوپ و کھندال. (زمین ناہموار)

تہ پودووکہل: [ناو] تہمودووکہل؛ مژودوو؛
 تہم تویمان. (مہ و دود)

تہ پولولول: [ناو] تہمو مژلہ کاتی بہ فر و باران-
 باریندا. (مہ ہمراہ با بارش)

تہ پولہ گیا: [ناو] گیاگزگانہ. (گیاہ طاوسی-

(رنگ)

ته په : [دهنگه ناو] دهنګی که وتنی شتی
قورس؛ وه عهرز که وتنی شتی قورس؛ دهنګی
به دار ته کاندنی لیږه و مافووره. (صدای
افتادن اشیاء سنگین و نرم)

ته پوهوږ: [ناو] هه راوهوړیا و زرمو کوټ. (تق-
وپوق و سړو صدای بلند)

ته په سهر: [ناو] [ئاوه لئاو] بیده سه لالت؛ بیده-
نگ؛ سته م دیتوو؛ سهر کوټ کړاو؛ سهر کوټنه-
کړاو. (مظلوم)

ته په و ته لان: هه ردی پر که ند و کوټسپ. (زمین
ناهموار)

ته بی: [ناو] ته پلوټی؛ سستی؛ له ش گرانی.
(لشی)

ته تن: [ناو] قوږ. (گل وشل)
ته ته: [ناو] ډول و که لی ته ته به ینی هه-
ورامانی ته خت و هه ورامانی لهوږن. (گردنه و
دره ای در اورامان)

ته ته پیچ: ته خته پیچ؛ پیچاندنی ده ست و پی-
شکاو به ته خته. (با تخته بستن استخوان-
شکسته)

+ ته ته له: [ناو] ټامرازی هه وږ گهری، ته خته
یان چه رمیکه بو لووس کردنی هه وږ و
هیربار. (ابزار کوزه گر)

ته ته له: [ناو] (۱) که وانه؛ لاتراسکه کردنی
گولله که له به رد بکه وی. (کمانه). (۲) هه-
لېه زینه وهی په یتا په یتای زاپ کاتی لاتیل
بو سهر ناو ده هاو یژریت. (نان و ماس).
(کمانه)

ته هر: [ناو] ته رح؛ شیوه. (طرح)

ته خار: [ناو] ته غار؛ (ب) سی؛ ته غاریک ته-
پاله سی دانه یه، ته غاریکی چوار پووتی گهنم
سی په یه. (به سی عدد اطلاق میشود)
ته خت خاو: [ناو] قه ره ویله ی له سه رنو وستن.
(تخت خواب)

ته خته: (۱) [ناو] چال و چول نییه (ته-
خت) ه، (تخت است) (۲) [ناو] یه که ی ژماره ی
به ری قوماشی پیکه وه لکاو و (دووړاو) داوینی
کراس چوار ته خته یه. (تخته). (۳) [ناو] یه که-
ی ژماردنی جاش و به تانی و قالی، سی ته-
خته قالی. (تخته). (۴) [ناو] ته خته نه رد،
تاو له. (تخته نرد). (۵) [ئاوه لئاو] شتی پان و ته-
خت وه ک: ته خته به رد، ته خته گهره.
(هرچیز صاف و پهن). (۶) [ناو] ته غهر بو داری
تا سراوی پان ده گو تریت. ته خته دار. (تخته-
چوب)

ته خته پیټی: [ناو] تند: غه رب سنجان؛ جوو جه.
(ساس)

ته خته دامه: [ناو] ته خته پیکه خانه خانه کړاو
و ۶۴ خانهای هیه بو یاری دامه؛ (چه لان
چابوو هه مان بوو ته خته دامه) «مین» (تخته-
داما)

ته خته سږ: [ناو] پارچه یی (لباد یان هه ور) که
نووسراوه ی ته خته سیای قوتا بخانه ی پی-
پاک ده که نه وه. (تخته پاکن)

ته خته سی لا: [ناو] سی ته خته ی ناسک که
ناوه ناوه به باری را راست و را پووتدا (بو ده-
وامی زیاتر) پیکه وه لکاون. (تخته سه لا)
ته خته شنو: [ناو] ته خته داریکی ۸×۸
ساتیمتر بو و هر زشی شنو کردن له سهری.

تهراکتور: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ تراکتور؛ کهره-
 سته‌ی شیو برین. (تراکتور)
 تهراکردن: [چاوگهت،] بهردانهوه؛ خسته-
 خوارهوه. (پائین انداختن)
 تیراموا: [ناو] قه‌تار(شمه‌ننه‌فهر)ی ناو شار.
 (تراموا)
 ته‌رانه: [ناو] ترانه؛ قه‌شمه‌ری؛ گمه. (بازی)
 ته‌رئوس: [ئاوه‌لئاو] ته‌رئوس؛ همردی‌هه-
 میشه شیدار. (زمین همیشه‌نمدار)
 ته‌راوه‌ری: [ناو] هاتن وچوون؛ تراوه‌ری؛
 هاتوچو کهر؛ ثم وشه کوردیه و چووه‌ته نیو
 زمانی فارسی و بووه به ترابه‌ری. (تردد؛
 ترابری)
 ته‌رپهل: [ئاوه‌لئاو] پیریزنی ته‌رپوش. (پیرزن
 شیکپوش)
 ته‌رت: [ناو] که‌سته‌ک؛ کولوی‌خاکه. (کلوخ)
 ته‌رتلین: [چاوگه] گیزبوون؛ شیوان. (آشفته-
 شدن)
 ته‌رجو: [ناو] پهرجو؛ کرمزی؛ مه‌ده‌ر؛ کاری
 که‌س نه‌کردوو. (معجزه)
 ته‌رجه: [ناو] شه‌بیاک؛ ده‌لاقه. (شباک)
 ته‌رجه‌مه: [ناو] پاچقه؛ وه‌گیرانی نووسراوه
 بی‌ک به‌زمانیکی تر. (ترجمه)
 ته‌رخان‌مه‌جلیس: مروقی تاییه‌تی دانیشن له
 کوپ و مه‌جلیسدا؛ (ب) پی‌اوماقوول. (مجلس-
 نشین)
 ته‌رده‌ماخ: [ئاوه‌لئاو] که‌یف خوش؛ به‌ده‌ماخ.
 (خوشحال)
 ته‌رزنوو: [ئاوه‌لئاو] شتی تازه و نوی؛ خه‌به‌ر و
 باسی تازه (جدید و نو)

(تخته‌شنا)
 ته‌خته‌کورت: (ب) عقل‌سفک؛ که‌م
 عقل. (کنایی، کم عقل)
 ته‌خته‌نرد: [ناو] تاوله. (تخته‌نرد)
 ته‌ختی‌سینگ: [ناو] پانایی سهر سینگ.
 (تخت‌سینه)
 ته‌ختی‌ناوشان: [ناو] پانایی لای ژووره‌وه‌ی
 پشت. (پهنای شانه)
 ته‌خر: [ناو] تهرک؛ وازلی‌هینان. (ترک)
 ته‌خلیت: [ناو] (۱) ته‌قلیت؛ سواعبه‌ت؛ گالته.
 (شوخی) (۲) لاسایی؛ ده‌مه‌لاسی. (تقلید)
 ته‌خم: [ناو] شوین؛ جیگا. (مکان)
 ته‌خمر: [ناو] (۱) عه‌شیره. (۲) [بمند] ته‌غمر؛
 زورتر. (۱) عشیره ۲ بیشتر)
 ته‌دووانه: [ئاوه‌لئاو] جیمک؛ لفه‌دووانه؛ بو‌میوه
 (شملوبه‌ره‌که‌ت). (دوقلو)
 ته‌رئه‌نداز: [ئاوه‌لئاو] پیره‌می‌ردیک خو قیت و
 قیت که‌ت. دلته‌ر؛ ته‌رپوش. (شیکپوش)
 ته‌را: به‌تو؛ بو‌تو؛ لو‌تو. (ترا)
 ته‌راتی: [به‌ره‌همی‌چاوگه] ته‌رایی؛ ته‌ری؛
 نمداری. (تری)
 ته‌راف: [ناو] دی‌لاندن؛ ده‌لاندن. (نشت)
 ته‌راج: [ئاوه‌لئاو] (۱) مروی له‌یلاق و دریز.
 (آدم‌خیلی‌دراز قد) (۲) [ناو] عه‌لاف؛ ک‌رپار و
 فروشیاری ده‌غل به‌کوم. (علاف)
 ته‌رازی: [ناو] شه‌ونم؛ خوناوه. (ژاله)
 ته‌راشکاری: [به‌ره‌همی‌چاوگه] تراشکاری.
 (۱) پ‌هوتی تاشین. (۲) جیگا و که‌ره‌سته و
 کاری کانزا تاشین (له‌چه‌شنی‌خه-
 پ‌هاتی) (تراشکاری)

تەرسا: [ئاۋەلناۋ] ديان؛ فەلە؛ عيسايى؛ (لە-
چەند شوئىنى دىكە بە گاۋرىش وتراۋە).
(عيسوى)

تەرفە: [ناۋ] تەفرە؛ خاپ؛ فريو. (فريب)
تەرقال: دوستايەتى لەگەل كەسيكى خراپ-
دا. (دوستى با آدمباباب)

تەرك: [ناۋ] (۱) دوۋاۋەى زىنى ئەسپ، يان
دوۋاۋەى ھەرسوارىك. (ترک). (۲) تەرخ؛ دە-
ست لىيەردان. (ترک) (۳) بېخ؛ بن؛ تەختى
زىرەۋە؛ (تە؛ كف)

تەر كال: [ناۋ] مەزراى دەغلى ئاۋى. (كشت
آبى)

تەركبەند: [ناۋ] بەن سامۇرتە. (ترکبند)
تەركزە: [ئاۋەلناۋ] توكز؛ مەترسى؛ بقە. (خطر)
تەركەخمە: [ئاۋەلناۋ] كەم تەرخەم؛ بىخەم.
(لاابالى)

+ تەركەدونيا: [ئاۋەلناۋ] دوۋرى كردوۋ لە
خوشىەكانى دونيا؛ زياتر بە (پراھىيە)ى
كليسانشىن دەلئىن. (تارك دنيا)
تەركەز: [ناۋ] دارتەقلە لە ساقەتى خەيزمران.
(چوب چوگان ازخيزران)

تەركەزا: تەركەزىد؛ جىھىشتى نىشتمان؛
تەركەديار (ترک وطن و ديار)
تەركەمولات: لە ولات دەرچوو؛ ئاۋارە؛ تەركە-
ديار. (آواره غربت)

تەرمەك: [ناۋ] تايەى درىژ و بارىكى گمەلك
و دېك و دال. (كپە خارمكەب شكل)
تەروتلىس: [ئاۋەلناۋ] تەر و خووساۋ. (تر و
خيس)

تەر و وشك ھاۋىشتن: تىروپشك. (نوعى-

قورعە)

تەرۋوك: [ناۋ] دارى تەرە ژىيا؛ بەرىكى
سوۋرى ھەيە بو نەخوشىنى سى و دل بە-
كەلكە. (طويلک)

تەرۋەندە: [ناۋ] تازەقېر اگە يىشتى؛ نوبەرە. (نوبر)
تەرۋەنە: [ئاۋەلناۋ] پېرش و بىلاۋ؛ ئاۋارە
(پراکنده)

تەرەتيزە گيۋىلە: [ناۋ] كووژەلە. (ترتيزک آبى)
تەرەژيە: [ناۋ] آگىاي تەرۋو؛ لە كوردستان زۆرە
و دەرمانى كرمى پىخولەيە. (سنجد
صحرايى)

تەرەشو: [ئاۋەلناۋ] شىندار؛ نمدار؛ شەدار؛ تە-
پەشوع؛ پتوبە تدار. (نمدار)
تەرەفاندىن: [چاۋگە] بېرىن؛ بەلكردن؛
قرتاندن. (قطع کردن)

تەرەفە: [ناۋ] سىك لەۋەپېن؛ پلەندەر. (تفيلى)
تەرەك: [ناۋ] تىك؛ درز؛ قەلەش. (ترک)
تەرەكان: [چاۋگە] ترەكيان؛ قەلەشان؛ قەلە
شىن. (ترکيدن)

تەرەلەيلان: [ناۋ] نىرتكەپياز. (بيازچه)
تەرەمىر: [ئاۋەلناۋ] پياۋى دل تەر و خوۋازىنەر.
(مردى که زياد به خودش ميرسد)
تەريانە: [ناۋ] ساقۇر؛ سەۋەتە؛ تريان. (سبد
بزرگ)

تەريب: [ناۋ] بەلاڧ؛ تەرس؛ تەپالە؛ تەپالە
(تپاله)

+ تەريب: [ئاۋەلناۋ] دوۋ ھىل لە راستى يە-
كدا، كە ھەرگىز بە يەگ نەگەن مەگەرلە
نېھايەتدا، ۋەك پۋالەتى ھىلى قەتار. (موازی
در هيندسه)

+تهريب: [ئاوہلناو] تہراز؛ ھاوتہريب: ھاوشان
، ھاومہرام؛ ھاوړی، (موازی؛ ھمسان)
تہریفہ: [ناو] تریفہ؛ نہخوشینی ئازالہ کہ نابی
گوشتہ کہی بخوریت. (نوعی مرض حیوانات)
تہریکی: [ناو] تہنیایی؛ تہنیا کہ وتووئی؛
گوشتہ گیری. (عزلت)
تہریبہ: [ناو] تہریدہ؛ پښکر؛ چہ تہ؛ جہردم
(راھزن)

تہزہرد: [ناو] مہری سپی کہ سہروچاوی زہ-
ردیبت. (رہنگ گوسفند)
تہزاندن: [چاوغہت] سږ کردن؛ لہئاوی سارد
یان بہفردا راگرتی تہندامی گیانلہ بہر؛
(ب) تہممی کردن. (کنایی، تنبیہ کردن)
+تہزین: [چاوغہ] (۱) میلوورہ کردنی تہ-
ندامی لہش؛ (مورمور کردن اعضا) (۲) چیان؛
چوون و سږبوون بہ سہرما. (کړخت شدن).
تہژ: [ئاوہلناو] پږ؛ ډولڈر؛ لیاوولپ. (پږ)
تہژہ: [ناو] (۱) تہگہ، نیری (نہاز). (۲) یاری
قلہ منداري. (نوعی بازی). (۳) تہستوون
(ستون). (۴) بالار. (الوارسقف) (۵) [ئاوہلناو] زہ-
بہ لاج. (لندھور)
تہژہندمر: [ئاوہلناو] زہ بہ لاج؛ دريژ و ناقولہ.
(لیلاق؛ لندھور)

+ تہس: [دہنگہ ناو] فہمانی دہنگدانی کهل
گامیش و تہسپ بو پاشہوہ چوون. (فرمان
پس رفتن اسب و گامیش)
تہسکوتروسک: بہر تہنگ؛ باریک و تہسکد
(کم عرض و باریک)

تہسمہ: [ناو] وشہییکی بیانیہ بہلام بہ باو
بوونی سہیارہ، لہ سہر زاری جہماوہر و ہک

کوردی بہ کار دہبریت و کوردکاریش کراوہ و
بووہ تہ تہسوو یان تہسوہ بہلام زیاتر ہر
تہسمہ دہوتریت. (تسمہ)
تہسمہ پہروانہ: [ناو، ت] ئالقلہ لاسیقی کہ بہ
ھیژ ی ماتوږ پہروانہ ہلڈہ سووړپښت بو
فینک کردنہوہی را دیاتوږ. (تسمہ پہروانہ)
تہسوو: [ناو] سیرمہ؛ تہسووہ. (تسمہ، نواری
از پوست و چرم)

تہسہل: ئارام؛ تیرو تہسہل، بوئی ہہیہ (تیر
وتہسہلا) بی و تہسہلای ئارہ-
وی (سوکنایی) بہ (آرام)
تہسیقی شوږپړی: [ناو، ت] گہواہی نامہی
شوږپړی؛ شہا دہی شوږپړی. (گواہینامہ-
رانندگی)

تہشاووم: [ناو] شیوہ و شو بہاندن؛ ویدہ چی لہ
وشہی (تہشاوہوہ) کوردکاری بوو بیت.
(تشابہ)

تہشریف: عد؛ فد؛ وشہ ئارہوہ بہلام بہ واتای
(بہ پږزوہ ہاتن) بہ تاییہ ت لہ ہہورامان و
موکو ریان زوړ دہگوتریت (تشریف)
تہشرین: [ناو] عد؛ ناوی دوو مانگی سالہ لہ
بہینی تہیلوول و کانوونی یہ کہ مدام نام
(دوماہ)

تہشکہل: [ناو] داوین؛ دامین. (دامن)
تہشہخوس: [ناو] کہ سایہ تی؛ دہمار و لووت
بہرزی، لہ ئارہوہوہ ہاتوہہ.
(شخصیت؛ تکبر)

تہشہنہ: [ناو] پەرہ؛ تہنہنہوم (پخش)
تہشہنہ کردن: [چاوغہت] تہشہنا و ہہ-
وکردنہوہی برین. (باز چرک کردن زخم).

(۲) ته‌نینه‌وه. (پخش شدن)

ته‌شی‌بریق: [ناو] برووسکه. (برق)

ته‌شیکه: [ناو] موغ‌موغه؛ میشووله‌ی لاق-
دریژ که هه‌ندیکیان سه‌ریشتیان کولکنه.
(پشه‌بزرگ)

ته‌شی‌مل: [ناو] کولیچه گیواو؛ گوله‌کانی زهره
و له پال‌یه‌کدان، ریشه‌که‌ی تام‌تاله‌ دهرمانی
ئیشی گه‌ده و پهمانه‌وه‌ی تووره‌یه. (جینتیانا)
ته‌شیوک: [ناو] جوړیک هه‌له‌په‌رکی. (نوعی
رقص)

ته‌عارفکردن: [چاوگه‌ت] فذ: ئاره‌ویه به‌لام
به واتای خو‌لک‌کردن له زمانی کوردیدا باوه.
(تعارف‌کردن)

ته‌غمه: [ناو] شه‌قلی ئاژهل داخکردن؛ تاغمه.
(مهر داغ‌کردن حیوانات)

ته‌غهر: [به‌ند] زوړتر؛ زیاتر. (بیشتر؛ غالباً)

ته‌هفت: [ناو] قهرتاله. (سبد میوه)
ته‌فتی: [ناو] گه‌نمی وه‌ک برپویش کوتراو.
(گندم نیم کوب)

ته‌فره‌باز: [ئاوه‌لناو] ته‌فره‌ده‌ر؛ فریوده‌ر؛ له
خسته به‌ر؛ خه‌له‌تین؛ خاپین. (فریبکار)
ته‌فه‌ش: [ئاوه‌لناو + ناو] خاپین؛ خو‌فروش.

(خائن)

ته‌فته‌فیک: [ناو] که‌مانچه. (کمانچه)
ته‌فجفان: [ناو] له‌گه‌ل که‌سیک زوړنزیک-
بوون؛ په‌یومندی. (رابطه)

ته‌فدا: زهره‌رگه‌یین؛ زبانی خو‌رو. (زیان‌رسان)
ته‌فرزین: [ناو] ته‌به‌رزین. (تبرزین)

ته‌فسک: [ناو] ته‌فزک؛ ته‌فرک؛ ته‌فاریک؛
هه‌زیر؛ (هه‌نجیری) کیوی. (انجیر کوهی)

ته‌فش: [ناو] قه‌مچ؛ چه‌وی پان. (تکه‌سنگ
پهن سابیده‌شده)

ته‌فگر: [ئاوه‌لناو] هه‌مووگر؛ هه‌موو‌لایه‌نیک
ده‌گریته‌وه؛ هه‌مووان ده‌گریته‌خو. (همه-
گیر؛ شامل)

ته‌فل: [ئاوه‌لناو] تی‌که‌ل. (مخلوت)
ته‌فنییر: [ناو] ته‌فنه جنوکه؛ ته‌ونی جالجا
لووکه؛ تالی داپیرو‌شک. (کارت‌تک. تار
عنکبوت)

ته‌فوو: [به‌ند] ته‌قوو؛ ته‌قاو؛ به‌لکوو؛ به‌شکوو.
(بلکه)

ته‌قاندن: [چاوگه] (۱) به‌شوین شتیکیدا گه-
پان و پشکین؛ هه‌موو جی‌کاییکیان ته‌قاند
به‌شوینیدا تا دو‌زیانه‌وه. (پی‌گشتن) (۲) چه-
ک ئاوردان. (شلیک کردن). (۳) داته‌قاندنی
ده‌غل. (بیختن). (۴) تره‌کاندن. (منفجر کردن)
+ ته‌قاو: [به‌ند] ته‌قوو؛ ته‌قوو؛ هاتوو؛ به‌لکوو؛
به‌شکوو؛ به‌شکه‌م. (بلکه)

ته‌قاو: [رابوردووی ته‌قین] به‌هه‌موو
ماناییکه‌وه؛ ته‌قه‌کردوو؛ شه‌ق‌بردوو؛ تره‌کیو.
(منفجرشده)

ته‌ق‌ته‌قان: [ناو] پلیکان له به‌ردی خو‌رست.
(پله سنگی طبیعی)

+ ته‌قله: [ناو] جه‌والی گه‌وره که‌سه‌ریکی
بجیت به‌ناو خویدا له کاتی باران باریندا
وه‌ک که‌په‌نک ده‌یدهن به‌سه‌ردا. (نوعی
بارانگیر)

ته‌قه‌تی‌که‌وتن: [چاوگه‌ت] به‌ره‌و خه‌لاس-
بوون چوون؛ یه‌که‌یه‌که و دووان دووان
مردن یان کو‌ژران، به‌ره‌به‌ره چو‌ل‌کردنی

جیگاییک (روبه انقراض رفتن)
 تهقه راو: [ناو] جوړیک راو که به دهنګ وهه را
 نچیر دهرده پهرین. (شکار باسرو صدا)
 تهقه کردن: [چاوگه، ت] (۱) تره کین؛ تره کیان؛
 قهله شان؛ (ترکیدن) (۲) به چه کی گهرم
 تیرهاویژتن. (تیراندازی کردن)
 تهقه ل به ربوون: [چاوگه، ت] باقیه ی برین
 پچران؛ له یه ک به ربوونی تهقه لی دووریاو.
 (بخیه پاره شدن)
 تهقه لو: [ئاوه ل ناو] شرودر پوش. (ژنده پوش)
 تهقیواو: [راپوردووی تهقین] ته-
 قیاگ (۱) دایژ راو. (بوجاری شده). (۲) تهقیو؛
 وهک: قومبولی تره کاو؛ تهقاو. (منفجر شده)
 + تهکان خواردن: [چاوگه، ت] داچله کان (یکه
 خوردن)
 تهکاندر: [ناو] و [ناوبیک] هه ژینه ر؛ جمینه ر؛
 راوه شینه ر. (تکان دهنده)
 تهکان له خودان: (ب) هه لمه ت بردن بو
 کردن کاریک. (تکان خوردن برای انجام
 کاری)
 تهک تیره ناز: [ناو] تهک تیرهاویژ؛ تیره نازی
 زور دهست راست و نهنگیوه له عهسکه ریذا
 که بو مه بهستی تاییه ت که لکی لی وهرده-
 گرن. (تک تیرانداز)
 تهک خال: [ناو] فد؛ چوار بهرگی ته که له ده-
 ستیک پهری په رانتودا. (تکخال) < ته که ۱
 ته کنای: [چاوگه] ته کاندن. (تکاندن)
 + ته که: (۱) بی وینه یه؛ ته نیایه. (تک است)
 (۲) تاقه؛ جووت نییه. (فرداست) (۳) بجوه؛
 ته که نه ولاتر؛ بچو نه ولاتر. (بروانظر) (۴)

چوار پهری تهک خالی دهستی په-
 رانتو. (تکخال ورق). (۵) حاله تی تهکان
 خواردن؛ شه که ی شتی ئاو یزان. (تکان
 خوردن؛ اهتزاز)
 تهک هاوسه ری: [ناو] (ب) یهک ژنی؛ دژی
 فره ژنی. (تک همسری)
 ته گهر: [ناو] تاییز؛ تایه ر؛ چهرخ؛ پای خول-
 خوری نه رابه و سه یاره. (تایر)
 ته لابی: [ناو] بهو ئاره وانه یان ده گوت، که
 پیشه یان له کاته یی بوو؛ گولچنی ئارمو.
 (خوشه چین تازی)
 ته لاق: [ناو] له سه رته نیش ت یان ثانی شک
 پال دانه وه. (المیدن روی آرنج) +
 ته لپ: [ناو] تلپ؛ سلپ؛ تلف؛ لیته ی
 نیش تووی بن تراو؛ پلته. (تفاله؛ درد)
 ته لچن: [ناو] توپی به ته لچن راو (طور سیمی)
 واباوه به (شبه که، توپی ی ئینتیزیتی ده لین،
 که پیماویه وشه ی) توپی یان راهیله، یان
 راهیله (شیاتر ته له ته لچن. < راهیله
 ته لدروو: [ناو] تیل دروو؛ ته لی در کدار؛ ته ل-
 در کین. (سیم خاردار)
 ته لواسه: [ئاوه ل ناو] په شیو؛ ئالوز؛ ئالوز؛ خه-
 مبار. (آشفته)
 ته لویوکی: [ناو] چالووک؛ ته نگز. (سفیدخار)
 ته له باو: [ناو] قور ولیته ی به جیماو له سیلاو.
 (گل ولای جامانده از سیل)
 + ته له زم: [ناو] ههرشتی باریک و دریز برراو
 وهک سیرمه. (۲) جیابوونوه وسهره له دانی
 تولشه یی له پیست یان ناخوون (تراشه)
 ته له سه نگ: [ناو] گابه رد (سنگ بزرگ)

تهلهکه: [ناو] پارهیی که قومار بازان به خاوه-
نی قومارخانه بیان دده؛ پاچرا. (شتیل) < فیل
وتهلهکه

تهلهمار: [ناو] گیای مهرگهمار؛ له پابوردو دا
له ناوچهی زاوهر و گهلاکه بیان ده کولاند و بو
نهوهرینی مووی سهرکه لکیان لی وهرده
گرت. (کبر)

تهله یفون: [ناو] فرد؛ فده؛ تند؛ نامیری
تیلداری ناخواتن له دوورموه (نهوړو بیتهلشی
هده). (تلفن)

تهله یفوونچی: [ناو] کهسیک که کاری
پیکهینانی په یوهندی تهله یفوونی له نیوان-
تهله یفوون کهرانه؛ تهغهر له تهله یفوونخانه.
(تلفنچی)

تهله یفوون کردن: [چاوگهت] (جهره س)زه-
نگ لیدان و په یوهنی گرتن. (تلفن کردن)

تهله یفوون گرام: [ناو] فرد؛ فده؛ تند؛ نووسی
په یغامی تهله یفوونی. (تلفن گرام)

تهله یفوونی بی سیم: [ناو] تهله یفوونی که له
سونگهی شه پوولی رادیوییه وه په یوهندی
پیکدینی؛ تهله یفوونی بیتهل. (تلفن بیسیم)

تهله یفوونی هاوړی: موبایل. (مبایل)
تهلهو: [ناو] (۱) قهرز (قرض)، (۲) داوخواز.
(خواستن) (۳) چوونه زگ زیاتر زور بو هینانی
جنسی، نهحمده چووه تهلهو فاتم. (۴) کاتی
جووت خوازیی یهک سمی میوینه؛ به تهلهب.
(فحل)

تهماته جنانی: [ناو] گیاییکی گهلاپانه و بهره-
کهی له تهماته وردتره و عیلاجی باداری و
بهردی مسولدانه (عروسک پشت پرده)

تهماته مارانه: [ناو] میوه مارانی؛ ههندي
ژاری (بریونین)ی تیدایه، له پرشه کهی بو
چارهی شه که رمز کهلک وهرده گرن
(انگورمار)

تهماته مروژه: [ناو] گیای پرزه له؛ تهماته
مروچه؛ دهرمانه بو زیپکه و پالوتنی خوین
(تاجریزی)

تهماشا کردن: [چاوگهت] بالاخوه دان؛ به-
راخوه دان؛ سهر کردن؛ پامان؛ چاولی کردن؛
نهیپن؛ میزه کرن؛ تواشا کردن؛ سهرنج دان.
(نگه کردن)

تهماشاگه: [ناو] بهرجه وهن؛ دیمهن؛ جیی
پوانین. (تماشاگه)

تهماکوچنانه: [ناو] گوشه ونا؛ گیاییکه بو
لا بردنی بهردی مسولدان به کهلکه (تنباکوی
کوهی)

تهمایه ر: [ناوهلناو] چاوه پوان؛ به هیوا؛
هیقیدار؛ (چاره نووست خوټ نهبی دیاری
بکهی، نهک تهمایه ربی که بوټ دیاری-
بکهن «قنق» (امیدوار)

تهمباز: [ناو] تهپولک؛ کهمباز. (تپه کوچک)
تهمباسک: < تمباز

تهمبورقان: [ناو] تهمبورژهن. (تنبور نواز)
تهمتومان: [ناو] تهم و مز. (مه غلیظ)

تهمخه: تهمخه؛ تهغمه؛ داخمه. < تهغمه
تهمر: [ناو] پارچه قاقه زیکی چاپکراوی
چووکیه ونرخی له سهر نووسراوه و له به-
رانبر ههر خرزمه تیکدا دمولت له جه ماوهری
دهستینی و موری پووج (به تال) بیوونی لیده-
دابهک؛ تهمری سهر پاکه تی پوست (تمبر)

ناسک. (بسیار نازک)
 تنگال: [ناو] و [بند] رخ؛ پالوو؛ کهنار؛ به-
 رقه؛ کهله که؛ قهراخ. (پهلو؛ جنب)
 تنگاو تیلکه: [ناو] شه ته کدانی کو له بار به-
 پشتوه به شیوه ی راست و چه پ و زور
 توند. (راست و چه پ بستن کو له بار)
 تنگوترش: [ناو] تنگ و ترووسک؛ به-
 تایهت به لیا سی (جل و بهرک) ی تنگ ده-
 و تریټ. (لباس تنگ)
 تنگه زی: [ناو] وام کیوی (باده م کیوی)؛ دارجه-
 وگ؛ له کیوه کانی زاگرو س زور د پرویت و
 ماکیکی تیدایه به ناوی (پروتاز) هه ربه و
 هوپوه زووتر له هه موو پرووه کییک له به-
 هاردا گولده کا، گه لاکه ی ورده و دهرمانی-
 کرمه ک و کرمی (ناسکاریس) ه (بادام کوهی
 مریوانی)
 تنگه کیش: [ناو] که مهربند؛ نیوقه د بهند؛
 که ژووی زیر سینگ باره بهر. (کمر بند؛ تنگه
 اسب)
 تنگی ئیواره: نهنگو ری؛ ئیواره ی درهنگوه
 خت. (تنگ غروب)
 تهنووراو: [ناو] گیزاو؛ تهنووره ی ئاو.
 (گرداب)
 + تهنووره: [ناو] (۱) ناخی گیزاو؛ گیزاوی زور
 به هیز. (گرداب سهمگین) (۲) گیزه لووکه.
 (گردباد) (۳) شو له ی به رزی ئاور. (شعله
 بلند آتش)
 تهنه سوور: ناوی که سیک که به ده ستووری
 نهرده شیر ی پایه کان به شه کانی ئاو یستای کو
 کرده وه. (جمع آوری کننده بخشهای آویستا

ته مری هندی: [ناو] داریکی ئارانییه و بهره -
 که ی که لکی پزیشکی هه یه. (تمبر هندی)
 ته مس: [ناو] لیخشاندن؛ په لاندن؛ پیا هیان.
 (لمس)
 ته مشک: [ناو] ته میشک؛ توورک؛ تووترک.
 (تمشک)
 ته مومز: [ناو] توژ و غمار؛ (ب) هه وریک که
 به سهر عه زدا ده کشی. (مه غلیظ)
 ته مووره دان: ئاپوره دان؛ ئابلوقه دان؛ تی ئالان؛
 کو بونونه وه به دهور شتیکدا. (جمع شدن دور
 چیزی)
 ته مهریز: [ناو] شه په که ل؛ (ب) گرمه و گوړه؛
 قه ره بالغ و شیوانی جه ماوهر، شهر و هه ل.ا.
 (جنگ کل؛ شلوغی)
 ته مه ل: [ناو] هه لماتی مه مه پ؛ که لالا. (تيله)
 ته مه ل: [ناو] جوړیک گیانله به ری مه میوون
 ئاسای تیسک دریژی خاوه خاو که ری جه-
 نگه لیه. (تنبل)
 ته من دریژ: [ناو] به عومر؛ پیر؛ عومر-
 دریژ. (مسن)
 ته مینه: (۱) ناوه بو ژنان (ته مینه) (۲) شه-
 سته باران (باران تند)
 ته نته ل: [ناو] موته که؛ میرده زمه؛ حاله تی-
 سەنگ سوار بوون. (کابوس)
 ته نخوا: [ناو] بری؛ باتی؛ له باتی؛ (شیرعی
 ویم ته نخوای سه متوور و سازی) هه له وی.
 (تنخواه؛ عوض)
 ته ندروسی: [به ره همی چاو که] ته ندروستی؛
 له ش ساغی. ساخلمی. (تندرستی)
 ته نک و تیوال: [ناو] شتی زور ته نک و

به دستور اردشير بابكان)

ته نه كه: [ناو] پروپه پرى ناسكى كانزا؛

گياندارى لاوازى پيښه شو بهين، وهك:

مايين ته نه كه. (حلبى)

ته نه كه پووتى: [ناو] چه له نكي نهوت؛ (نايه ره -

پيښه بو ده غل، به ران بهر به ۱۶ كيلو يان

پووتيك) (حلبى نفت)

ته نه ي دار: [ناو] ساقه تى دار؛ كوته ي دار، له

پيشه وه تالقي دار. (تنه درخت)

ته نه ي: [ناو له ناو] له دايك و باييک؛ دژى زې.

(تنى)

تهواره: [ناو] ده غلى پيښه يشتو. (غله رسیده)

تهوازى: [ناو] بوى هه يه له (تهوازوع ي

ثاره ويه وه هاتييت، و واتا كه ي گوړاييت؛

داوخوازى ليووردن. (پوزش)

تهواشير: <تهباشير

تهوان: [ناو] هيژ؛ توانايى. (توان)

تهواو عه يار: [ناو له ناو] تهواو؛ بى كه مو كه

سرى؛ له سه تاسه ت. «گوړاى مه ياد ۱۱۲۲» (صد

درصد)

تهور له ق: [ناو له ناو] تاكار خراب. حيز؛

ثاويله (لوس؛ بد رفتار)

تهوريز: [ناو] ته بريز؛ شارى ته بريز له

تازر بياجاني خوره له ات (شهر تبريز)

تهوقات: [ناو] نيشت؛ به شه پلاخه به پشت ملدا

دان. (سيلي به پشت گردن زدن)

تهوقه گول: [ناو] گوليكي له هه موو په نكه و

كه لاکه ي ده كوليڼن بو درماني ددانه -

کيرم (گل شاه پسند)

تهوم: [ناو] ته گير. (تديير)

تهون ويه ست: [ناو] بهن ويه ست؛ به نندويه ست.

(بندوبست)

تهومړك: [ناو له ناو] مباره ك؛ ته به مړوك؛

پيروژ (تيرك)

+ تهومره: [ناو] مازم. (محور)

تهومنو دوزخى: [ناو] بهرده سمانه؛ بهردى جه -

هه ندم. (فسان)

تهوهنى پړژنى: [ناو] بهرده مېرمېر. (سنگ مرمر)

تهه تاك: [ناو] ته حتا ك؛ نه عنا؛ پوونكه؛

پينك. (پونه)

تهه لك: [ناو] ته لك؛ تالك؛ خرچه -

تال؛ گم كه تال. (خرېزه و طالبي نرسیده تلخ)

تهى: [ناو] مېرى يه كده ست سپى. (گوسفند

سفید)

تهيرين: [چاوگه] له ش گران بوون؛ سست بوون

(سست شدن)

تهيسان: [چاوگه، ت] بريقه دان؛ برووسكان؛

ترووسكان؛ [له چاوگه ي تهيسين]. (برق زدن؛

سوسو)

تهيهو بووگ: [ناو له ناو] (ب) مروقى له كل ده -

رهاتوو؛ به نه زموون و قال بوو (انسان پخته) +

+ تى بهر بوون: [چاوگه، ت] به دار تيهر بوون

و ليدان؛ تى پو بوون تى هورووان. (كتك -

زدن؛ جمع شدن)

تيينى: [ناو] چاوپياگيران؛ چاف ليگيران؛

وردبوونه وه؛ وردهو بوون بو ناگادارى؛

(ملاحظه)

تيپ: [ناو] بريتيه له سى گورهان؛ له -

شكريكيش سى تيه (تيپ).

تييت: (۱) [داهاتووى هاتن] بهرپويه دييت

(میآید). (۲) [ناو] تاته به ردی که گو لاوی له
سه ریټ. (تخته سنگ دارای چاله پر آب)
تیت: تیټ: دیټ: دی: دیی: دیت: تی.
(میایی)

تیترون: [ناو] قوماشی چی بوو له همدای
پو لیستیټ. (تترون)

تیدامان: [چاوگهٔ] له ناو جیگاییک یان
مه کانیکدا مان. (ماندن در جایی) (۲) له
کاریکدامان و دهسهوسان بوون. (درماندن)
تیرامان: [چاوگهٔ] سه رنج پیدان: ته-
ماشاکردن: لی نه پیرین: لی نو پیرین: میزه کردن:
لی ورد بوونهوه. (بادقت نگاه کردن)

تیرتیرک: [ناو] سیسرک. (جیر جیرک)
تیردوهن: [ئاوه لئاو] تیریهز: چهور. (ب) قهلهو.
(دنبه دار: چاق)

تیرزان: [چاوگهٔ] سه تلای ناوی تیرزان:
رژانديه ناویهوه: رژانده ناو: له شکر تیرزان و
گونه که یان گرت. (دران: ریختن: ریختن)
تیر کردن: [کینایی] (ف. گیو) هاندان: فیتدان.
(تیر کردن).

تیر وهاتن: [چاوگهٔ] هیرش بردن: په
لاماردان: پر پیدا کردن. (حمله بردن)
تیز: [ناو] دواهمین نامیلکه بو و مرگرتنی
بروانامه له زانستگا، که پیویستی به لیدوان
وسه لماندن همیه. (تز)

+ تیز: [ناو] بارووتی ورد: گهردی بارووت.
(باروت ساییده)

تیزار: نازناوی نیمپراتووره کانی پووس. (تزار)
تیزانندن: [چاوگهٔ] هه لهاتن و له پر ده
چوونی حیوانی به رزه، به تاییهت که به تر و

زهره زهروه. (عمر و تیز)

تیزمالک: [ناو] باریکه: هه رشتی باریکه و موبو:
باریک بوونهوه بو خو دزینهوه. (باریکه: جیم-
شدن)

تیزه جاپ: [ناو] (۱) گالته جاپ: که سیک که گالته
ی پیده کریټ. (کسیرامسخره کردن) (۲)
شوینی گالته کردن. (جای شوخ کردن)

تیزاو: [ناو] تراویکی ترش و تاوینه ره ته نانه-
ت کانزایش ده تاوینیتیهوه: وهک تیزاوی
باتریی (باتریی) سه یارم. (اسید)

تیزبیر: [ئاوه لئاو] وردبین: هزر قوول: عاقل:
بیرومهند: که سیک زوو له مبه ست بگا.
(تیزبین)

تیزبین: [ئاوه لئاو] خاوه نی چاوی به هیز: (ب)
زور سه رنجدهر: هویرین: هووربین: وردبین.
(تیزبین)

+ تیز په: [ئاوه لئاو] نیریهی که زور ده په ریټ
و زور ناخیینی (نرینه ای که زیاد و سریع
جفتگیری میکند)

تیز که له: [ئاوه لئاو] به له باریک: ناتله نگ زراف:
به زن باریک: به زن شووش: تیشکه له.
(قد باریک: کمر باریک)

تیزه و کردن: [چاوگهٔ] (۱) تیز کردن:
تیز کردنهوه: وهک تیز کردنهوهی دمه-
تیخ. (۲) < تیر کردن. دنده دان.

تیسرمانندن: [چاوگهٔ] تیسر هوانندن:
پیدامالین و تیکوتان: لیدان: پیاکیشان.
(کتک زدن)

تیشته نگاو: [ناو] (۱) خواردنی به یینی بهر
قلیان و فراوین. (خوراک بین صبحانه و

نهار (۲) کاتی به یانی. (صبح زود)

تیشک شکانه وه: [چاوه، ت] هه ر ۷ دهنگی
تیشکی خۆر له ناو تراو یان هه لمدا پادهی
شکانه وه یان (لاتراسکه) جیاوازه که ده بیته
پیکهاتنی که سکه سوور؛ هه موو نووریکی -
تیش پادهی شکانه وه یان جیاوازه.
(انکسارنور)

+ تیشکان: [چاوه، ت] تانجی بهردانه که -
رویشک ږووه ږوو له بهر ده و سه ر پادا ده -
بیته هووی تیشکان و لیک ترازانی تانجی و
نچیر. (بسرعت ازهم بردندن)

تیک: [ناو] درز؛ قه لهش. (درز؛ شکاف)
تیکفه دان: [چاوه، ت] تیکدان؛ شیوان؛
ئالۆزی؛ ئالۆزی؛ پشیوه دروستکردن.
(خرا بکردن؛ بهمزدن)

تیکردنه وه: [چاوه، ت] دریز کردنه وهی داوین
به قوماش دانه دهم. (دوختن تکه ای پارچه -
بدامن کوتاه) +

تیکفرمان: [چاوه، ت] ږووخان؛ تیک شکان؛
ویران بوون. (ویران شدن)

تیکله: [ناو] کیتله؛ له گوژه چوو کتر و ده می
گه وره تره؛ دیزه ی چوو ک. (کوزه دهن گشاد)
تیکمه: [ناوه، ناو] توکمه؛ قهوی و قول؛ تمنگه -
قهوی؛ تهزه؛ زه به لاج؛ تیکسمراو. (هیکیلی
و شکم گنده)

تیکوشهر: [ناو، بک] هه ولدهر؛ ته قه لادهر؛
خه باتکه ر. (کوشا)

تیکهوتن: [چاوه، ت] ژنیک که ده که ویته
عاده تی مانگانه؛ ژنه ک کو مه هان ده بهت.
(افتادن به عادت ماهانه)

تیک وهردان: [چاوه، ت] شیواندن؛ تیکه لکردن.
(همزدن)

تیکه وه پپچان: [چاوه، ت] باری پچانه وه؛
(بارگه یان تیکه وه پپچا و بهر ی بوون یاران)
«مین». (بار و بندیل بستن)

+ تیکه وه دان: [چاوه، ت] تیکدانه وه؛ خراب -
کردنه وه؛ ږووخاندنه وه؛ ږووخاندن. (خراب -
کردن)

+ تی گرتن: [چاوه، ت] پیداکرتن؛ مه لافه
(چه رچه ف) تیگرتن؛ بهرگ تیگرتن. (برگ -
دوختن؛ جلد گرفتن)

+ تیگیران: [ږا بوور دووی چاوه، ت]
(۱) کیشه یان له بهیندا پهیدا بوو. (درگیر
شدن) (۲) [چاوه، ت] کیشه پهیدا بوون.
(درگیر شدن)

تيله کو: [ناو] ناوچه ییکه له بهینی سه قز و
سنه دا. (منطقه ای بین سقر و سنندج)

تیلیسان: [ناو] بهر هه تاوگر؛ قایش یان
لیواری پپشه وهی کلاو. (آفتابگیر کلاه)
ته له فزیون: [ناو] نامیری ږاگه یاندنی دهنگ
و ږهنگ. (تلویزیون)

تیمساح: [ناو] عذ؛ خزو کیکه له چه شنی
مارمیلک به لام زور گه وره یه. (تمساح)

تینتینوکه: [ناو] بینه قاقا؛ بهر قو ږوو. (بیخ گلو)
تینور: [ناو] دهنگی هه ره بهرزی پیاو (بهم،
بول، بوږ) له کوږی موسیقادا؛ کوژی
موسیقیایه. (بلندترین صدای مردانه، بم)

تینه گیا: [ناو] تاس ئهور؛ خه رده له چه رمه -
له؛ ده رمانه بو له رزینی دهست و سه ر. (خردل
سفید)

تیوار: [ئاوہلناو] بہر تہسک؛ تہنگ؛ باریک.
(تنگ)

تیواندن: [چاوگہ،] تاوانندن؛ تاتیوانندن؛
تاواندندہوہ. (ذوب کردن)

تیول: [ناو] تہوئل؛ نیوچاوان. (پیشانی)
تیووشین: [چاوگہ،] تیوکوشین، تریٹ. (تلیت-
کردن)

تیوہشین: [ناو، بک] کہسیک کہ کاری تیوہ-
شانندی لیباسہ (جلوبہرگ) لہ ناو تہندووردا؛
یان خول دہپرژینی بہسہر قوردا. (تکان
دہندہ لباس؛ پاشندہ)

تیوہتالاندن: [چاوگہ،] تیوہگلاندن؛ تیوہ-
پیچان. (ب) تووشی کاریک کردن.
(درگیر کاری کردن)

تیوہریخ: [ناو] داوی پوی جولایی کہ لہ نیو
ماسوولہ (ماسوورہ) دایہ. (ریسمان و نخ بود
جولائی)

تیوہشانندن: [چاوگہ،] (ب) لیدان؛
پیدامالین. کاری کتی وہشین (کتکزدن) +
تیمو: [ناو] کہرہستہییکی موسیقایہ لہ
دومبہک دہکا. (تمپو)

+ تیہہلدان: [چاوگہ،] تیوہردان؛ ٹاویکی-
تیہہلدہ: ٹاویکی تیوہردہ. (آبکشی)
تیہہلقورتان: تیہہلقوتان؛ خوہاویشتنہ ناو
کار یان قسہی دیتران. (فضولی)

+ تیہہلکردن: [چاوگہ،] تیگرتن؛ تیر-
تیگرتن؛ ٹاوقہ کردن. (هدف قرار دادن)
تیہہ: [ناو] قہبارہ. (حجم؛ تیراژ)

(ت) بهشی وشه ی بیانی

برژاندن یان گهرم کردنه وه ی نان. (تستر)
 توونیل: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] قومەش؛ په هوئی-
 گهوره؛ بوارگه ی قه تار و سه یاره ی، ده-
 سکر دی ناو دلی کیو یان ژیر عهرز. (تونیل)
 تهرکه ش: [ناو] ساچوری تیران؛ تیردانک؛
 تیردان. (ترکش)
 ته که نه وازی: فد: دهسته واژه ی موسیقایه و
 کورد به کاری نابا و هندی موسیقازانانی
 ئیرانیش پییده لاین (سوئو) که دهسته واژه ییکی
 موسیقای ئوروپیه واتاناک ژهنی. (تکنوازی؛
 سوئو)
 تن خواگه ردان: [ناو] فد: پاهریکه به
 که سیک ی به پرس ده دیت بو خهرجی
 پیوستی پیکخراویک که دوا ی ماوه ییکی
 دیاریکرایان ته وواو بوونی پاره که دیته
 حیساب. (تنخواه گردان)
 تیراژ: فرد، فد، [ناو] تیه ی دهرچوونی گوڤار
 و بلاوک له یه ک جار چاپ کردند. (تیراژ)
 تیرمینال: [ناو] فرد؛ اند؛ فد: (ب) جیگای سوار
 کردن و پیاده کردنی پیواران (موسافیرگه-
 ل) ی شاره کان؛ جیی گاراجه کانی چهند شه-
 ریکه ی راگوژانی مو سافیر. (ترمینال)
 تیزاریسم: فد؛ فرد؛ اند: پژیسمی رامیاری و
 کومه لایه تیی زالی دهورانی قه یسه ره کان به
 سه رعورو و سیات (پرووسییه) دا. (تزاریسم)
 تیرور: فد؛ اند؛ فد: [ناو] په وتی کوشتن؛ ته غهر
 کوشتنی رامیاری. (ترور)

تاچه ک: [ناو] بن چه ک؛ دوا ی واژو کردن
 ولیکر دنه وه ی چه ک کوتیکی چووک له
 پاش چه که که به جی دهمینیت. (ته چک)
 تاخستن: (ف. گیو) بیخ گرتن؛ بن گرتن؛
 نیستنی خلته ی شله مهنی. (ته گرفتن)
 تاقیب: [ناو] له وشه ی (تعقیب) ی ئاره وه وه
 کورد کاری کراوه، وه شوین کهوتن. (تعقیب)
 تا کردن: قه د کردن؛ نووشتان دهنه وه؛
 دوولا کردن به سه ریبه کدا. (تا کردن)
 ترانزیت: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ ایتاد: په وتی په-
 رینه وه ی پیوار، یان شتومه ک گواستنه وه
 له ولایتیکه وه بو ولایتیکی تر. (ترانزیت)
 ترانس: [ناو] فد؛ فرد؛ اند: کورتکراوه ی
 ترانسفورماتور؛ ئامپریکی کاره باییه بو که م
 و زور کردنی هیزی کاره با. (ترانس)
 ترانسپورت: [ناو] فد؛ فرد؛ اند: راگوژی؛
 ئاروگوژیم؛ تراوهری. (ترانسپورت)
 تراویرس: [ناو] فرد؛ فد؛ اند: ته خته کانی ژیر
 هیلی قه تار. (تراوورس)
 تره یلیز: [ناو] اند؛ فد: ترپلی؛ که رهسته ی باری
 قورس راگوژان که به تره یلیکیش (له سه په-
 ک) ه وه دهبه ستریت. (تریلر)
 تریکو: [ناو] قوماشی کیشفاف؛ جل و
 پولیویتری کیشفاف. (تریکو)
 توالت: [ناو] اند؛ فرد؛ فد: (ب) نه دهبخانه.
 (توالت)
 توسیتر: [ناو] که رهسته ییکی کاره بایی بو

+ تیرہ [ٹاوہ لٹاوا] توخ؛ دڑی ٹاچخ؛ سووری

تیرہ: سووری توخ. (تیرہ)

تیکست بکند؛ فد، غرد؛ دهقی نوو سراوه؛ ثایهت؛

ناوہ روکی نووسراوہ ییکی پہراو۔ (تکست؛

مطلب)

تکنیک‌های فرد، زوج و ریگ و شیواری زانست

و زنانای. (تکنیک)

تیلیکس غرد؛ فد؛ اند؛ نامیری په یوه ندی و

په یغام^۲ ناردن و وهرگرتنی په یغام. (تلکس)

تیمارستان: [ناو] شیتخانه ؛ جی دینه کان.

(تی مارستان)

تیووپ: [ناو] اند؛ فرد؛ فد

(۱) لاسیق (لاستیک) ی ناو ته گه ری سه -

بارہ۔ (۲) کہہ رہندی لاسٹیکی پر لہا یو^۷

مهله کردن و نه کهوتنه بن ئاو. (۳) لووله‌ی

جیگہی رہنگی روئیی (رہو غہنی) نیگار

کیشان . (۱،۲،۳ تیوپ)

جائسته : به جیمان وشه ییکی ئاویستاییه هه-
ریه و اتا و مه بهسته. (جاماندن)
جائه سمه : [چاوگه، ت] به جیه هشتن.
(جا گذاشتن)

جابر : وته ی بی و اتا. (سخن بی معنی)
جاتروک : [ناو] جاتره؛ گیای نه عنای کیوی.
(نعنا وحشی)

جاجرم : [ناو] جاجم؛ جاش. (رخت خواب پیچ)
جاجک : [ناو] جاجکه؛ جاجک؛ بنیشت. (سقز)
جاجولکه : [ناو] جوالته نه؛ جالجالو و که؛
دایر و شک. (عنکبوت)

جاجولگهر : [ناو] جادوو گهر؛ جاجو و لگهر.
(جادوگر)

جاجیل : [ئاوه لئاو] جه حیل؛ لاو؛ گهنج؛ هه-
رزه کار. (جوان)

جادوویی : [ئاوه لئاو] نه فسو و ناوی؛ سیخراوی؛
په یوه نندیدار به جادوو مه. (جادویی)

جاده ی ئاسفالت : جاده ی قیر تاو. (جاده آسفالته)
جاده ی ترانزیتی : جاده ی تاییه ت به هینان و
ناردنی کالای دهر کزه و بهر کزه. (جاده
ترانزیتی)

جاده ی خاکی : [ناو، ت] پگیایی که خو و
خاکیه. (جاده خاکی)

جاده ی زینخ ریژ : [ناو، ت] جاده ی خو و کراو
که زین و چهو به سه رییدا پیزراوه و پان
کراوه ته وه. (جاده شوسه؛ جاده شن ریزی
شده)

جار جیم : [ناو] جارجم : < جاش

جارم و جار : [ناو] (ب) داچهندنی مه زرا له هه-
موو سالی کدا، دوا ی پینه وه ی گهنم و جو
دیشان شیو برین و داچاندنی مه زرا؛ په ریزاو
په ریز. (کنایه همه ساله کاشتن زمین)

جاری : [به ند] هیشتا؛ جاری نه گه یشتوو هه-
هیشتا نه گه یشتوو هه. (هنوز)

جاریکیان : (۱) [به ند] جاریک له چهند جار.
(دفعه ای). (۲) یه ک جار؛ جاریکیان میوان ده بم
: یه ک جاریان میوان ده بم. (یکبار)
جاریو : جاری؛ (جاریو ته ر : جاریکی تر).
(یکبار)

جاریو ته ر : [به ند] که ره تیکی تر؛ جاریکی تر.
(دفعه دیگر)

جاز : [ناو] اند؛ فد؛ موسیقای رهش پوستانانی
ئه فریقیا که ئه مرو له دونیادا باوه. (جاز)
جاسووسی دوو لایه نه : سیخوپی که فسووسی
بو ههر دوو لایه نی دژ به یه ک ده کات.
(جاسوس دو جانبه)

جاش : [ناو] (۱) مه و ج؛ جاجم؛ جارجم؛
جاجرم؛ جار جیم. (جاجیم). (۲) هو لی که ر؛ به-

چکه که ره. (کره خر) (۳) هندی جار که ژنیک
سی ته لاقه بکر درایت ده بوو له که سیکی

دیکه ماره ی بکه ن و پاش ته لاقدانی، بو
می رده که ی ماره ی بکه نه وه، بهو که سه یان

ده گوت جاش و بهو کاره یشیان ده گوت
(ماره به جاش) (محلل) +

جاش بالته : [ناو] قوله بالته؛ بالته ی کورت.
(اورکت)
جاش ماکر: جاشه میو؛ هوئی که ری که میو
بیټ. (کره خر ماده)
جاش نیړه کهر : هوئی که ری که نیړ بیټ؛
جاشه نیړ. (کره خر مذکر)
جاش هیستر : هیستری چکو له تا سی سالان.
(استری که هنوز کره است)
جافی : [تاوه لټاو] په یوه نندیدار به جافه وه؛ وه-
ک هوړه ی جافی؛ زاړه ی جافی. (مربوط به
طایفه جاف)
جاکه شی : [ناو]، گه وادی؛ قورمساخی؛ پیشه-
ی دهویت؛ دهویتۍ. (جاکشی)
جالو : [ناو] پرد؛ زیاتر به پردی دارین ده-
وتریت. (پل چوبین)
جامبازه : [ناو] غاری وستر؛ وستر لوقی به له ز.
(نوعی دویندن شتر)
جامتا : [ناو] جانتا؛ ساک. (ساک)
جام زریان : (ب) ریسوا بوون. (رسوا شدن)
جامه ربه : [ناو] ده فری که شه ش مشټ (رپه
یی) ده غل بگری. (کیل ۴ کیلویی غلات)
جامه لووسکی : [ناو] کلکه سووتی وه ک ماستاو
کردن؛ خولته کردن؛ رپا و زیانلووسی.
(چاپلووسی و تملق)
جامی : ناوی مه لا جامی زاناییکی گه وړه ی
کورد که گلکو که ی له سابلاغه و مهیدانی
مه لا جامی به ناویه وه ناو نراوه. (جامی)
جامی جهم : [ناو، ت] ټاوینه ی ته فسانه یی جه-
مشید که شای ټیران بووه؛ (ب) جامی جیهان
نوما. (جام جم)
جامیلکه : [ناو] (۱) جامی چووک؛ ټاوینه ی

گچکه (آینه کوچک). (۲) ده فر و بادیه ی
چووک. (ظرف کوچک)
جامی وهرزشی : [ناو، ت] کاپی وهرزشی؛ ده-
فریکی گولدان ټاسا بو خه لاتی یاریزانانی
سه رکه وتووی وهرزشی؛ جامی قاره مانی.
(کاپ قهرمانی)
جانیبزار: ناوی تفه نگیکی قهیمیه (نام تفنگی-
بوده)
جاندارم : [ناو] جاندارمه؛ ژاندارمه؛ پولیسی
دهر وه ی شار. (ژاندارم)
جاندارمه : < جاندارم
جانک : (۱) کیژی پیگه یشتوو. (دختر جوان).
(۲) جوانوو. (کره اسب)
جانکان : [ناو] گوږ؛ گلکو؛ گوږ. (قبر)
جانگوړی : [ناو] گیان فیدایی؛ گیان بازی.
(جان بازی)
جانگیر: جیهانگیر؛ ناوی پیاوړه. (جهانگیر)
جانه گا : جوانه گا. (گاو جوان)
جانیک : [ناو] جوانوو؛ جوانوو ماهین. (کره-
اسب
ماده)
جاورس: [ناو] گاورس؛ گارس؛ دیميله. (ارزن-
تلخ)
جاوه جاو : [ناو] خاوه خاو قسه کردن؛ قسه
جوونه وه. (من و من کردن درسخن گفتن)
جاوی گازری: [ناو] جاویک بوو تا ماوه ییک
ده خرا ناو شیاکه بو سپیتر بوونه وه، و پاش
شور دن ده کرا به کراس و دهرپی. (نوعی کربا-
س سفید)
جبله : [ناو] که له شیر؛ که له باب؛ دیکل.
(خروس)

جبه : [ئاوه لئاو] مهره خهس؛ سهر بهست؛ به -
 خشارو؛ عافو کراو؛ چاويوشي ليکراو له گوناخ؛
 نازاد. (عفوشده؛ مجاز)
 جخاره: [ناو] جفاره؛ جگهره؛ سيفار. (سيگار)
 جخل : [ئاوه لئاو] دوزمن؛ نه يار؛ ناحهز.
 (دشمن)
 جرت و فرت : (ب) هاتوچوي به لهز و له سهر به -
 ک؛ فرت هاتن و چوون. (آمدن و رفتن با -
 عجله و زياد) چريوچوپ؛ هاتوچوي له سهر به -
 ک و به لهز. (رفت و آمد زياد و با عجله)
 جرت هجرت : (۱) دهنگي با ليهه بووني له سهر -
 به ک. (گوزيدن زياد). (۲) خوته و بوله؛ جرت -
 و پرت. (غرو لند)
 جرتي : به سووکايه تي به ژني ده لئين سووکو -
 چرووک و بي نارام و قهرار بيت. (زن جلف و
 نا آرام)
 جرجال : < جه جال
 جرسه : [ناو] جلسه؛ جور يک کووتالي قه -
 ديمي. (ژرسه)
 جرم : [ناو] به لغ و خلته ي شتي تراو که ورده -
 ورده به سهر شتيکي تره وه ده نيشي و وهک
 به رد يکي (نه زور رهق) پييدا ده لکي وهک :
 خلته به ردی پروکاری ناوه وهی سه ماوه و
 کتری و بنی ددان. (جرم)
 جرمگر : [ناو، بک] به لغگر؛ ماکیکی کیمیاوییه
 که جرم له خويدا ده تاوینيته وه و لای ده با.
 (جرمگیر)
 جرم گرتی ددان : (۱) کراندنی به لغی بن
 ددان به کارد یا ئامیری تايهت که دوکتوري
 ددان ده یکا. (جرمگیر ی دندان) (۲) به لغ چی
 بوون له سهر ددان (جرم گرفتن)

جرناو فرنا : < جوړناو فرنا
 جرنګ : [ناو] جرينګ؛ دهنگي له يه ک کهوتنی
 ماميژ يا هه رجور کاناښي. (جرينګ) +
 جړوجانه وهر : [ناو] جووله وهر و گياندارانی ورد
 و کچکه؛ وهک؛ کرم وميش وميړوو. (کرم -
 وحشرات)
 جړوکه جړوک : [ناو، ت] دهنگي خويندنی چوله -
 که؛ جووکه جووک؛ (صدای گنجشک) (ب)
 گريانی له ژير لچه وه و به نووزه نووز. (۲)
 [ناو] پرته و بوله ی له ژير لچه وه؛ بوله و
 خوته ی له بهر خووه. (غرو لند؛ مويه)
 جړووسکه : [ناو] چړووسکه؛ تړووسکه؛ بريکه
 ليدانی ههور. (برق زدن؛ درخشش)
 جريد : [ناو] جريت؛ جليت؛ دارت هقله ی
 کورت. (چوبدست سوارکاران در نوعی بازی)
 جريفک : [ناو] گه سک؛ گسک. (جارو)
 جرينگاندن : [چاوگه ت] بوله و خوته ی له
 ژير لچه وه. (غرغر کردن)
 جرينگه جرينګ : [ناو، ت] جرينګ وهوپ؛ (۱) ده -
 نگی له يه ک کهوتنی (خشل و کاناښ و ماميژ) ی
 له سهر به ک و زور. (جرينګ جرينګ). (۲)
 [ناو] پرته و بوله و قسه ی له ژير لچه وه خوته
 و بوله له بهر خووه. (غرو لند)
 جزار : [ناو] پهنج؛ ئازار؛ جهزربه؛ جزيا؛ بيگار.
 (عذاب؛ بيگاری)
 جزال جزال : [ئاوه لئاو] پړزال پړزال؛
 ونجرونجړ؛ له تله تي چکوله. (تکه تکه)
 چړوين : [ناو] دژوين؛ جوين. (دشنام)
 جسوجو : [ناو] له (جستوجوو) ی فارسيه وه وهر
 گيراهه گهړان و پشکنين؛ به دواي شتيکدا
 گهړان. (جستجو)

جغه: [ناو] مووی ته ویل که به شیوه‌ی چه-
تری بقرتی. (مو‌ی پیشانی چتری)
جفت‌کردن: [چاوگه،ت] (۱) کیلانی زه‌وی.
(شخم کردن). (۲) پیکه‌وه چه سپاندن؛ جووت-
کردن. (۳) دوو دهنک له هدر شت نانه پال یه-
ک، وه‌ک: کهوش جووت‌کردن. (۲و۳ جفت-
کردن)
جفته‌جفته: (۱) [ناو] به‌زمی شانو ناسا که
لایهن
ده‌سته‌ی لوتیان‌وه که له قه‌دیمدا به‌پړوه ده-
چوو. (نوعی بازی لوتیهای دوره‌گرد بود) (۲) [به-
ند] جووته‌جووته؛ دووان دووان. (جفت‌جفت)
جفته‌دووانه: [تاوه‌لناو] لقه‌دووانه؛ تاوه‌لدووانه؛
جفی. (دوقلو)
جفات: [ناو] بزوتنه‌وه و شو‌رشی به‌کو‌مه‌ل؛
بزاو؛ خه‌باتی به‌کو‌مه‌ل؛ راپه‌رین؛ جووله؛
جووین. (جنبش و شورش)+
جفراندن: [چاوگه،ت] جه‌فلاندن؛ جنقاندن؛
جه‌نقاندن؛ ترساندن؛ داچله‌کاندن. (ترساندن)
جفلین: [چاوگه] که‌ولکردن؛ پیست دامالین.
(پوست‌کندن)
جقه: [ناو] خشلیک بو‌ رازاندنه‌وه‌ی کلاو یان
تانجی سولتان و گه‌وران. (جقه). (۲) چو؛
نینوک (نانووخ‌ی به‌ینی دوو په‌نجه‌ی که‌له-
شیر. (ناخن بین پای خروس)+
جقه‌شیننه: [ناو] جوقه‌شیننه؛ کاسه‌لکه‌شیننه؛
کاسه‌له‌شیننه. (سبزه‌قبا)
جگمه: [ناو] جمگه؛ جومگه؛ به‌ند؛ جم‌گه.
(مفصل؛ بند)
جگه: [به‌ند] بیجگه؛ جیا؛ ژبلی؛ جودا. (بجز)
جگه‌رخوین: جگه‌رخوون؛ زو‌ر جاران جگه‌ر

له جیاتی دل به‌کار ده‌بریت: واتا دل پر له
خوین؛ ناوی شاعیریک‌ی نیشتمان په‌روهر (شیخ
مووسا حه‌سهن) له سووریا. (نام شاعر بزرگ-
کرد)
جلخوز: [تاوه‌لناو] جلف؛ بی‌میشک؛ سووک‌و-
چرووک. (جلف)
جلشو‌ری: [ناو] (۱) کاری بالاف کردن؛
شیوو‌کول کردن. (لباس شستن) (۲) [ناو] مه-
کینه‌یی که جلك ده‌شوا و به‌کاره‌با نیش ده-
کا. (لباس شویی)
جلکدروو: [ناو،بک] جلدروو؛ به‌رگدروو؛ جل-
وراز؛ خه‌یات. (خیاط)
جل‌وراز: < جلکدروو
جله: [ناو] جو‌ریک قه‌وزه‌یه که ده‌که‌ویته
سه‌رناو. (نوعی جلبک)
جله: [ناو] جل‌ه‌لاوین؛ گیای سهره‌تان؛
(شیرپه‌نجه) وه‌ک ده‌زوو وایه و په‌نگی زمرده
و لامزه له ههر زمرحاتی‌بدا (به‌تایه‌ت له
وینجه) وشکی ده‌کا. (نوعی انگل گیاهی)
جله‌وشل کردن: [چاوگه،ت] (ب) به‌ربه‌ره-
لأکردن و به‌رگری نه‌کردن؛ قه‌ده‌غه و قورخ
لی نه‌کردن؛ پروویدان و سهره‌ست کردن؛
(ممانعت و جلوگیری نکردن)
جله‌وگرتن: [چاوگه،ت] (۱) له غاو‌گرتن.
(گرفتن افسار). (۲) به‌رگری کردن؛ پیش-
گرتن. (جلو‌گرفتن)
جلیتقه‌ی دزی‌گول‌ه: [ناو،ت] جلیسقه‌ی چی-
کراو له مایک که گول‌ه نه‌بیری. (جلیقه-
ضد گلوله)
جلیتقه‌ی نه‌جات: [ناو،ت] جلیسقه‌یی که پرده
بی‌ت له‌با، بو‌ به‌رگری له نقوم بوون و خنکان

له ٿاودا. (جليقه نجات)

جليسقه : [ناو] جليقه؛ جليته؛ جوڙيڪ سينگ
پوڻي بي قول ڪه له ڙير ڪوتهوه ده ڪريته بهر
و له جنسي قوماشي ڪو ته ڪيه و پشتهوهي
له جنسي ٿاستهري ڪوته ڪيه. (جليقه)

جمڙڪه : < جگمه

جموچول ٽيڪهوتن : [چاوگهت] (ب) سهره-
تاي بزاف؛ جووله ڪهو تنه ناو جقات؛ سهرهتاي
سهر بزيوي. (ابتدای جنبش و شورش)

جموور : ژموور؛ حيساب ڀاگرتني پوڙ و مانگ
و سال له ههوراماني قهديمدا. (شمارش روز-
وماه سال؛ نوعي تقويم دراوامان قديم)

جناخه : [ناو] ڪرمهڪ؛ زهنبر و زيوهريڪ ڪه
له ڙير چنانهوه له دوولاي لاره پيچ يان ده-
سروڪه و ڪلاو قاييم دهيت؛ ڙير چنه.
(زيورست زنانه)

جناره : [ناو] خه ياره؛ جوڙيڪ قوونير و دومهل
و ڪوان. (نوعي ڪورڪ)

جن جن : [ٿاوه لئاو] ٽهنجن ٽهنجن؛ لهت لهت؛
تيڪه تيڪه؛ ڪوت ڪوت؛ جنيني ورد. (قطعه قطعه)
جنچڪ : [ناو] پل؛ جنچڪ، وهڪ؛ جنچڪه
گوشت؛ پله گوشت. (چنجهه)

جندوڪه دار (١) [ٿاوه لئاو] شيت؛ جندار.
(ديوانه). (٢) [ناو] جيگايڪ ڪه بهر پوياءت و
ٽهفسانه ده لين خيوي ههيه يان جنوڪهي
ههيه. (به جائي گويند ڪه جن وپري دارد)

جنراو : [ٿاوه لئاو، بهر + ناوبهر] ٽهنجن ٽهنجن-
ڪراو؛ لهت لهت ڪراو؛ پل پل ڪراو؛ (تڪه تڪه شده)
جنگل : [ناو] گينگل؛ پاپوڪه؛ وهڪ؛ به دهور
خودا ڪوبونهوهي مار. (حلقه؛ چمبرهه) +

جنهنار : [ناو] جن ههنار؛ ههناره جنانه؛ ههناره-
جناني؛ داريڪه له ههنار ده ڪا. (اناروحسي)
جواب ڪردن : [چاوگهت] ڪري نشيني ڪه
خاوهن مال پي ڀاڳهيني مالهه ڪهي چول بڪا.
(جواب ڪردن) +

جوات : [ناو] جقات؛ جووله؛ جووين؛ بزاف؛
بزاو؛ ڀاڀريني به ڪومهل؛ ڪومهل؛ جهماوهر؛
جهمهوور. (شورش) +

جواده : [ناو] جوڙيڪ مهشڪهي ٿاو ٽيڪردن.
(نوعي مشڪ آب)

جوان : [ٿاوه لئاو] (١) قهنج؛ قهشهنگ. (زيبا).
(٢) جهخيل؛ ههرزه ڪار. (جوان)

جوانڀڙو : [ناو] مهخاليڪه سهر به شاري
ڪرماشان. (جوانرود)

جوانمير : [ٿاوه لئاو] (١) جوانمهرد؛ جوامير؛
مير خاس. جوانمرد. (٢) پياوي جوان و جه-
خيل. (مرد جوان)

جوانه زمه : [ناو] جوانه زوه؛ عازه به؛ زيبڪهي
جهخيلي؛ جوانه ڙو. (جوش جواني)

جوانه ڙو : [ناو] جوانه زمه؛ ٿازهوه؛ ٿازه به.
(جوش جواني)

جواو ڪردن : [چاوگهت] جواب ڪردن؛ نه خوشي
ڪه پزيشڪ لئي ناهوميديت و ماليجهي پي
نه ڪري و ماليجه ڪردني ڀمت بڪاتهوه. (جواب
رد دادن؛ رد ڪردن) +

جواهير نيشان : [ٿاوه لئاو] گهوهه رنيشان؛
شتي ڪه به جواهيرات ڀاڙاوه تهوه و له سهری
دامه زراوه؛ نقيم بهند. (جواهير نشان)

جوايهز : [ٿاوه لئاو] جياواز؛ جوي. (جدا)
جوبوار : [ناو] جوبار؛ له ٽهسل دا جوگه بوار بووه
و بووه ته جوبار و له ڪورديهوه چووه ته نيو

فارسی. (جوبیار)

جوبه: [ناو] (۱) جنده خانه؛ جیگای لهش-
فروشی. (فاحشه خانه). (۲) مهیدانی بهر چاو
خستنی کالاً بو فروش وهک مهیدانی ماست و
دانه ویله فروشتن. میدان فروش کالای خوراکي)
جوبی: بهوهویه؛ لهبرتهوه؛ ژبهرقی ههندي.
(به سبب)

جوت قوچ: [ئاوه لئاو] جووت شاخ؛ خاونی-
دوو شاخ. (دارای دو شاخ)
جوتکه: [ناو] جووته؛ پین هاقیتنا دهواران به
هر دوو پاشی خو؛ لهقه خستنی حیوان به
هر دوو پاشوو. (جفتک)
جوخینه: [ناو] خهرمانه ی دموری مانگ.
(هاله ماه)

جودابوونهوه: [چاوگه،ت] دهست لیک بهردان؛
جیا بوونهوه ی ژن و میرد؛ لیک دوور که-
وتنهوه؛ لیک هه لبران؛ (ب) بهشکردنی مال و
سامانی شهریکی. (جداشدن)
جوداجودا: [بهند] بهش بهش؛ جوی جوی.
(جداجدا)

جوداکاری: [به رههمی چاوگه] [ناو] جویکاری؛
کارورمونی لیک هه لبرین و جیا کردنهوه.
(جداسازی)

جودایی خوازی: [ناو] ویست و داوخوازی جیا
بوونهوه؛ (ب) ههول بو جیا کردنهوه ی بهشی
له ولاتیک و کردنی به ولاتیکی سه ره خو.
(جدایی طلبی)

جودو: [ناو] وهرزشیکه له روزه لاتی دوورمه
هاتوو و مروف ناماده دهکات بو خو پاراستن
و زال بوون به سهر حریفدا. (جودو)

جوربوون: [چاوگه،ت] آته بابوون؛ بهین خوش

بوون؛ ریک و پیک بوون؛ پیک هاتن؛ ره خسان؛
دایین بوون. (جوربودن)

جورابین: [ناو] جوراوپن؛ گورموی بازی.
(جوراب بازی)

جورناو فرنا: [ناو] ورینه؛ وراوه؛ له بهر خووه
قسه کردن. (هزیان)

جو پووته: [ناو] یهوه پووته؛ گیاییکی گهنم
ئاسایه دهیدورنهوه بوخوراکی ئازال (جودوسر)
جوش: [ناو] تاو وتین؛ هه لپه رین به هه لخه و
داخه ی زور و به تاو و تینهوه. (حرارت؛ تبو-
تاب)

جوش خواردن: [چاوگه،ت] رموتی چاک
بوونه

وهی ئیسقانی شکاو؛ لکان و جوش خواردنی
متوربه. (جوش خوردن)

جوش دان: [چاوگه،ت] (ب) گهرم کردنی
کوپی هه لپه رکی. (گرم کردن و تبوتاب به-
گرمه رقص دادن)

جوشکاری: [به رههمی چاوگه] [ناو] شوئی
جوشکار؛ کاری لکاندن ی پارچه گهلی کانزا به-
گهرم کردن و تاواندنهوه به گاز و ههوا و...
کارگهی ئه وکاره. (جوشکاری)

جوش و خوروش: [ناو،ت] تاو و تین؛ کول و کو؛
جرینی و بی ئارامی له هه لپه ریندا؛ ویستی
گهرم و گوپ بو کردنی کاری. (گرمی و حرارت
در کارورقص؛ جوش و خروش)

جوش شیرین: [ناو] مایکیکی سپی رمنگ و
خوراکییه به لام خواردنی دیتنه هوئی کفه لی
ئیسقان؛ بو شورنی ناو باتری (باتری) سه یاره
به که لکه. (خوش شیرین)

جوغ: [ناو] نیل؛ ماقیله؛ نیر. (یوغ)

جوقه : [ناو] فرېنده يېکه له چوله که مه زنتړ؛
به شهو و پوژ نالهم دی له چول و له به پيدا،
وهک به ردیکی گولاوان وهک جوقه ی خاصه-
سيا «فولکلور» (نوعی پرنده)

جوقی : [ناو] له ناوېستادا به واتای پریهر و
مورشیدی زانا، هاتووه و له کوردیشدا هر بهو
مانایه. (مرشد)
جوگمه : [ناو] جومگه؛ جمگه؛ جمشیرگ؛ به-
ند.

(بند)

جوگه داخستن : [چاوگه، ت] (۱) جوگه هه-
لگرتن؛ جوگه کیشان. (جوی آب کشیدن).
(۲) ناوی جوگه به ردانه وه له شهله گه وه.
(سرازیر کردن آب از جوی اصلی)

جول : [ناو] له زور جیدا پیتی (ل) له کوردیدا
ناوتریت و له نه سلدا جوگه ل و جوگه له بووه.
(جوی)

جول : [ناو] و [ناوه لئاو] ناوېته؛ (۱) تیکه لالو؛ ته-
قلی هه ف؛ به سه ریبه کداکراو. (مخلوط)
(۲) زنجیر. (زنجیر). (۳) کهرت؛ وهک که رته -
مه پ. (دسته چندتایی). (۴) جوړیک گه نم.
(نوعی گندم)

جوله میړگ : [ناو] جوله میړگ؛ شاریکی
کوردنشینه، پیته ختی ولاتی هه کاری بووه،
نیسته سه به ولاتی تورکیایه. (نام شهری-
در کشور ترکیه)

جومه : کو؛ جمله. گشت؛ تاقم؛ دهسته. (بو
من له جومه ی عه بدی خودانیم؟، سه عاتی
له دهس مهینه ت ره هانیم؟). «فولکلور»
(جمله)

جونگه : [ناوه لئاو] (۱) جنگز؛ به هانه گر؛

بیانووگر؛ له سه ر چز بو شه پ فروشی. (۲)
جوگمه

جونگه : [ناوه لئاو] شه مبوز؛ نه سپی ناوارام و
شه روور (شه روور) و جووته وه شین و چه-
مووش. (چموش)

جووانن : (۱) [چاوگه، ت] بزواتن؛ بزواندن؛ ته-
کان دان؛ جوواندن و هاندان. (تکان دادن؛
تحریک کردن) (۲) جوانن؛ قه نجن؛ قه شه ننگن.
(قشنگ هستند)

جووتباقیه : [ناو] جوړیک دروومانه. (یک نوع-
دوخت)

جووتبوون : [چاوگه، ت] (۱) کاری سه رجیی-
کردن؛ پیوه پروانی سپلوتی نیرومی.
(همخواهی؛ جفت شدن سگ نرو ماده). (۲)
لکان؛ چه سین. (چسبیدن)

جووتبهنده : [ناو] و هرزیری خاوه ن جووت-
وگا؛ دزی ره شایی. (کشاورز دارای گاوشخم-
زنی)

جووت په روانه : [ناو + ناوه لئاو] جوړیک
فروکه ی قه دیمی که دوو په روانه ی (په-
روانه ی) هه بوو. (دوپروانه) هر شت که
خواهندی دوو په روانه ییت. (جفت پروانه)

جووتخال : [ناو] دووخال به شیوه ی (؛) بو
شروقه کردن و مانالیدانه وه له پاش په سته دا
داده نری. (دونقطه)

جووتزگ : [ناوه لئاو] جووتزک؛ لفه دووانه.
(دوقلو)

+ جووت کردن : [چاوگه، ت] به هاوتاکردن و
نزیک دانانی دوو تاق. وهک؛ کهوش جووتکردن
< جفت کردن. (جفت کردن) +

جووتگیری : به پواله ت وشه فارسیه، به لام

دهسته واژه‌ی دارتاشی و ناسک کاریه؛ واتا له-
 بهین بردنی ماوه‌ی بهینی دوو ته خته‌ی
 لکاو به‌چەشنی که شه‌به‌قنه‌دا یان ئاو نه‌ده-
 لینی. (جفتگیری) (۲) کاری وه‌سه‌ر گیرانی
 نیر و می (جفتگیری)
 جووت لووله : [ناو] (ب) تفه‌نگی دوولوول.
 (تفنگ‌دولوول)
 جووت له‌قه : [ناو] جووته؛ پاش له‌قه به‌هر
 دوو پا، یان پاشوو. (جفتک)
 جووتماقه : [ئاوه‌لناو] شمل و به‌ره‌که‌ت؛ شه-
 نگله به‌ره‌که‌ت؛ دوو دمنک میوه‌ی پیکه‌وه
 چه‌سپاو. (دودانه میوه‌م چه‌سپیده)
 جووت وگا : [ناو] که‌ره‌سته‌ی جووتیاری و شیو
 برین؛ ره‌وتی داچاندنی مه‌زار به‌ گاجووت.
 گاوا و اسباب کار شخم‌زنی
 جووته‌ی سه‌ران : (ب) دوو دوست که‌هه‌میشه
 پیکه‌وه بن. (کنایی، دو دوست که‌هه‌میشه باهم
 باشند)
 جووتی : جووتیک؛ جفتی؛ جفتیک؛ یه‌ک-
 جووت. (یک جفت)
 جوو جکه‌له‌قی : [ناوت] (ب) زه‌حمه‌تی زور؛ به
 هزار جوو جکه‌له‌قی کاره‌که‌م خه‌لاس کرد؛
 کلکه له‌قی. (کنایه از زحمت فراوان)
 جووچه : [ئاوه‌لناو] زورزان؛ فره‌زانا؛ زانا. (دانا)
 جووپ کردن : [چاوگه‌ت] فش کردن و تاوانی
 قومار به‌ حریف‌دان؛ (هه‌لبه‌ت وشه‌ییکی بی
 نه‌ده‌بانه‌یه) به‌ هیلکه‌کردنی مریشکیش ده‌لین
 که نه له‌ هیلانه‌ی خویدا بیدوپ‌ینی. (اخ-
 کردن و تحویل دادن)
 جوو قه‌وار لی برین : که‌س نه‌هیشتن و هه-
 مووان کوشتن، هیچ‌که‌س که‌کومه‌لی یا له‌

ئیلی نه‌هیشتن. < جیوساید. (کنایه
 از کشتن کلیه کسان)
 جوو که‌لی برین : بیده‌نگ کردن؛ (ب) هه‌ناسه
 بر کردن؛ خنکاندن. (خفه کردن)
 جووکی : [ئاوه‌لناو] (۱) مروی نوو که‌منووک
 که‌ر؛ جووکن. (نق نقو) (۲) [ناو] موپ‌تاز؛ هه-
 ندی له‌ پیاوانی (ره‌نج و عازاب) دیتووی ته‌ر که
 دنیا له‌ هیندوستان. (جوکی مرتاض)
 جوولپ : [ناو] قرژانگ؛ قرژال. (خرچنگ)
 جوولین : [ناو، بک] بزوین؛ که‌سی که‌ده-
 جوولینی و ده‌ بزوینی. (تکانده‌نده). (پازین؛
 پازینه‌ر؛ (ب) [ناو] هه‌ژینه‌ر؛ هاندەر. (محرک)
 جوومار : [ناو] که‌وه‌مار؛ جوړیک ماری شینی
 کوله. (نوعی مار)
 جوومه‌کار : جوومه‌کفان؛ که‌سیک که‌رایه‌خ و
 به‌ره‌ دروست ده‌کات. (یافته‌گلیم)
 جهال : [ناو] جو‌هال؛ جه‌وال. (جوال)
 جهبر : [ناو] ده‌رسیکی زانستگاه وه‌ک جه‌بر
 و موسه‌له‌سات. (جبر)+
 جه‌برا : [ئاوه‌لناو] چه‌پله‌ر؛ که‌سیک که‌به‌ده-
 ستی چه‌پی زیاتر کارده‌کا. (چپ‌دست)
 جه‌بعه : [ناو] سندوق؛ مجری؛ سنووق. (جعبه)
 جه‌بعه‌ی ره‌ش : [ناو] جه‌بعه‌ی ره‌ش؛ نام‌رازی
 تو‌مارکردنی هه‌موو چه‌شنه‌پووداو‌یک له
 فروکه‌دا که‌ زیاتر دوا‌ی که‌وتنه‌خواره‌وه‌ی
 ته‌یاره، هو‌ی پووداوه‌که‌پوون ده‌کاته‌وم.
 (جعبه سیاه)
 جه‌بله : [ناو] پی‌خوینی‌قور؛ کو‌گای‌قور. (کپه
 آب‌وگل)
 جه‌بو‌ره : [ناو] جیه‌ی‌بو‌ر؛ جو‌ی‌ره‌ش.
 (جوسياه)

جبهه‌ش : [ناو] ژبه‌ش؛ شمستی؛ شمته؛
شووتی؛ شامی؛ شفتی؛ هه‌نی، زه‌به‌ش.
(هندوانه)

جبهیل‌خانه : [ناو] جبه‌خانه؛ قوږخانه؛ ههماری
چه‌ک و ته‌قمه‌نی. (اسلحه‌خانه)

جه‌تان : [ئاوه‌لناو] ږقه‌ن؛ کږال؛ بوورم.
(زمین‌سفت و سخت)

جه‌جال : [ناو] جرجال؛ که‌رسواریکی ته
فسانه‌بییه له‌داها توو دا ږوژیک ده‌رده‌که‌وی
و جه‌ماوهر بانگ ده‌کا بچنه سهر ئایینی نه‌و.
(ب) ساخته‌چی؛ دروژن؛ فیله‌باز. (دجال)

جه‌خت هینان : [چاوگه‌ت] چاک هینان؛
دووچار پشمین؛ واتا جه‌ختی هیناوه و ماتل-
مه‌به و له‌سهر ته‌وکاره له‌زبکه.
(دوبار عطسه؛ خوب‌آمدن)

جه‌خسی : [ناو] چیلانگه‌ری؛ شیلانگه‌ری؛
چه

کسازي؛ وه‌ستایی له‌چه‌ک‌ساز کردندا.
(اسلحه‌سازی)

جه‌درقه : [ناو] نانی ته‌نووری که‌له‌کولیره
ناسکترو پانتره. (نوعی نان)

جه‌دوبن‌جه‌د : جه‌دوئابا؛ بنه‌وبنه‌چه‌ک؛
پشتاوپشت؛ ږه‌چه‌له‌ک؛ (وشه‌بیانییه و له‌سهر
زارانه). (جداندرج)

جه‌ږ : [ناو] بزماریکي پیچداره به‌بادان توند
ده‌بیټ و به‌باری دیکه‌دا شل ده‌بیټه‌وه. پیچ-
(پیچ) +

جه‌ریزه : [ناو] جوربوزه؛ شه‌هامه‌ت؛ غیره‌ت؛
بویری؛ کارامه‌یی؛ لیها‌توویی. (جریزه)

جه‌رجوو : [ناو] قاپوره‌فیشه‌ک. (یوکه‌فشنگ)
جه‌رجهه : [ئاوه‌لناو] لیزان؛ پسپوږ؛ وریا؛

هونه‌رمه‌ند؛ زانا؛ زیره‌ک. (زیرک‌ودانا)

جه‌ردام : [ناو] گولاو؛ قولکی ږم له‌ئاو. (چاله-
پرآب)

جه‌ردان : (۱) پیچ‌بادان و بستن. (بستن‌پیچ).

(۲) شه‌ته‌کدانی بار؛ به‌توندی به‌ستن. (بستن-
بار). (۳) به‌ستنی‌ئاو؛ به‌سه‌هول‌بوونی ئاو له‌

سهرمای زوردا. (پیچ‌بستن) +

جه‌رده : [ناو] (۱) جرج؛ مشک. (موش). (۲) دز؛
ته‌ریده؛ جه‌رده. (راهزن)

جه‌رده‌یی : [ناو] ته‌بابوژی؛ ته‌ریده‌گه‌ری؛ چه-
ته‌یی؛ ږیگری؛ ږاوه‌ږووت کردن. (راهزنی)

جه‌ردی : [ئاوه‌لناو] راستی؛ بایه‌خ؛ به‌گرینگ-
گرتن؛ پوټه‌پیندان؛ دوورله‌گالته‌وگه‌پ؛ کوښا؛
تیکوښهر؛ پیداگر. (جدی)

جه‌رسی : [ناو] ږیسوایی؛ بی‌ثابروویی.
(رسوایی)

جه‌رگ هه‌لقرچاو : (ب) فرزند مردوو؛ جه-
رگېږاو؛ جه‌رگ‌سووتاو. (جگر‌سوخته)

جه‌رگ‌بېږن : (ب) کوشتن. (کنايه‌از‌کشتن)

جه‌رگدار : [ئاوه‌لناو] به‌جه‌رگ؛ نه‌ترس؛ ئازا؛
جوامېر. (نترس)

جه‌رگ‌سوژ : [ئاوه‌لناو] خه‌م‌خوږ؛ جگه‌رسوژ؛
دل‌سوژ. (دل‌سوژ)

جه‌رگه‌بېز : [ناو] (۱) ږه‌شبه‌له‌ک؛ داوه‌تیک که‌

ژن و پیاو پیکه‌وه هه‌لیه‌ږن. (رقصیدن زن و
مرد باهم). (۲) جه‌رگی که‌له‌ئاو چه‌وریدا سوور
بوو بیټه‌وه. (جگر درجری سرخ‌شده)

جه‌رگه‌لین : [ئاوه‌لناو] سووسره‌ت؛ سه‌یرو-
سه‌مه‌ږه. (عجیب)

جه‌ږله‌دم : [ئاوه‌لناو] ئاکبه‌ند؛ نه‌کراوه؛ ده‌ست
لینه‌دراو. (آکبند)

جهړنه : مهری شاخدار. (گوسفندشاخدار)

جهړه بابۀ : (۱) توندکردنی دوو شت به پیچ و
جهړ؛ به ستنی توندی کول و بار؛ به نیم شه-
ته کدان؛ جهړاندن. (محکم کردن). (۲) ب-سه-
هول به ستن له سهرمای زوردا و پیکهوه چه-
سپینی دوو شت به هووی سه هول به ستنه وه.

(بخ بستن وبهم چسبیدن درسرای زیاد)+

جهړه بادمر : [ناو] ناسنیکي دهستکداری دوو
یان

چوار سووچه بو به ستن و کردنه وهی جهړ.
(بیچ گوشتی)

جهړه بایله : [ناو] پشتوین ناساییکه پر له با
که له ناوقه دی دبه ستن بو نه وهی له ناودا
نقوم نه بن. (کمر بند پرازیاد برای شنا)

جهړیمه نووسین : [چاوگه، ت] دیاریکردنی
پادهی پاره ی سزا به نووسین وهک جهړیمه ی
سه یاره به هووی په چاو نه کردنی یاسای سه یاره
ناژوتنه وه. (جریمه نوشتن)

جهړیمه ی نه غدی : [ناو، ت] نوقره داخ؛ سزا دان
به شیوه ی پاره لیسه ندن. (جریمه نقدی)

جهړ : [ناو] مالووسکه ی گهنم له خهرمان، که
دوای شه نکر دن سوور ده بیټ و پاک ده بیټه وه
له کا. (گندم پاک شده از کاه در خرم)

جهړیا : (۱) [ناو] جهړه به؛ جهړه وه؛ سزا؛ عه-
زیهت؛ نازار؛ جهړا؛ (اذیت؛ آزار؛ جزا) (۲) [ناو]
پاداشت؛ قهره بوو. (جزا؛ پاداش)

جهړنی ثایینی : له هر ثایینی کدا پوژی
واهه یه که دیاریکراو وجی پړزو حورمه ته و
لهو پوژده جهړن ده گرن. (جشن دینی)

جهړنی سه ده : [ناو] جهړنیکي ثایینی زهړده
شتیانه؛ به رانبر به ده همی مانگی پړینه ندان.

(جشن سده)

جهړنی سه رسال : جهړنی ده ستنیکي سالی
نوی؛ وهک؛ جهړنی نه وروژ و جهړنی
کریسمه س. (جشن اول سال)

جهړنی میلی : بو پړیز نان له پرووداوکی
میلی

و نه ته وایه تی پوژی سألها تی شو پرووداوه
ده که ن به جهړن و شادی. (جشن ملی)

جهعبه : [ناو] جهعبه، مجری؛ سندوقی
چووک. (جعبه)

جهغزین : [ناو] ناوی دوو کایه ی باوه له-
کورد هواریدا؛ (۱) په زاپ میته ده رخستن له ناو
جهغزیکي چووکدا که له سهر عهرز ده-
کیشری؛ زاپین (۲) جوړیک گه مه ی توپین
که له ناو جهغزیکي گه وړده ده کری؛ توپینی
ناو جهغز (۱ و ۲). نام دوبازی متداول
در کردستان

جهغه تاو : [ناو] پون و ناوی پاش کولاندن
گوشت که وه سهر چیشت ده که ویت. (آب و
جربی گوشت پخته)

جهغه توو : [ناو] جهغه توو؛ ناوی چومیکه له
کوردستانی خوړ هه لات که ده پړیته زه ریای
ورمی. (نام رودخانه ایست)

جهغه ته : [ناو] جهغه؛ توپزی ناسکی سهر تراو
یان توپزی ناسکی سه هوئی سهر ناو. (بخ-یا-
قشر روی مایعات)

جهفا : [ناو] نازار؛ په نج؛ جهور؛ زولم؛ دژی وه-
فا؛ جهړه وه؛ جهړه به. (جفا)

جهفتین : [چاوگه، ت] جهفتکردنی پیستی
ناژهل؛ پیستی که به جهفت (جهوت، تال وجه-
وت) خوش بکریټ وهک مه شکه.

(مهياکردن پوست حيوانات بوسيله ميوه بلوط)

جهفل : [ناو] ترس؛ بيم. (ترس)

جهفلاندن : [چاوگهت] ترساندن؛ داچله كاندن.
(ترساندن)

جهفلين : [چاوگه] ترسان؛ كو (سل) كردن؛
دهست نه چوونه كار؛ دهست شل بوونه وه له
كردنى كاريك. (ترسيندن؛ اباداشتن)

جهفلين : [چاوگه] سيس بوون؛ ژاكان.
(پز مردن)

جهفهنك : [ناو] حنهك؛ گالته. شوخي.
(شوخي)

جهفلاندن : [چاوگهت] هه ژاندين؛ داچله كاندن؛
ته كان دان؛ جوولاندن. (تكان دادن)

جهكو : له كوي؛ له كووره؛ له كوينه. (از كجا)
جهلا : لهلا؛ له روخ؛ له كن. (از طرف؛ از جانب)
جهلا : [ناو] ناوى پوئيكه به سهر نيگار (نه-
قاشي) يان تهخته داردا ده ساورى بو بريقه دار
كردنى. (جلا)

جهلال : [ناو] ناوى پياوان؛ ناوى شوپشگيرى
پرزدار و بهناوبانگ، مام جهلال تالهبانى هه-
وه لين سه روک كوتمارى كوردى عيراق له
ميژووى كوردستاندا. (جلال)

جهلجهلوت : [ناو] زانستنى جادوو؛ زانينى نهو
فسوون و سيحر. (علم جادوگرى)
جهلو : له گهل عهلو دا ديت، عهلو جهلو، واته؛
گه دهو گوده، بى سهرويا. (بى سرويا)

جهله : [ناو] جهله؛ ههرشتى پهسته كراو و هوئرا
وه وهك؛ جهله ماسى و جهله وشتر. (هرچيزى

رارديف كردن و به صيف كردن)

جهلهب : [ئاوه ئناو] نه م وشه له ئاره ويه وه

هاتووه، مروقى ئاكار خراب؛ ناتهل و عه-
ييدار. (جلب) +

جهله به ستر كردن : [چاوگهت] پيكه وه به ستنى
و شتر و دهوار و پيز كردنيان. (رديف كردن-
وبهم بستن حيوانات)

جهله به بند : [چاوگهت] جهله به ست؛ پيزكه ر؛
پيگه گر پيدر؛ پيگه گر يدان؛ پيكه وه به ستن؛
به جهله كردن. (رديف كردن)

جهلهوك : [ناو] جهله بك؛ پهله پيگه هى تفه-
نگ. (ماشه تفنگ)

جهمام : [ناو] به خاو كهوتن؛ به هووى ماندوو
بوونى ماسوو لكه هى له شه وه ژه هريك له ناو
ماسوولكه دا كو دميته وه نه گهر نهو ماندوو ييه،
له پاش ماوه ييكى زور كار نه كردنى ماسوو لكه
بى، ژه هره كه درهنگ ده په مويته وه و ماسوو
لكه رهق ده ميت و ژان ده كا و بهو حاله ته ده-
لين به جهمام كهوتن (كوفتگى)

جهماوه رى : (١) جقاتى؛ كوهملى؛ سه ربه جه-
ماوه ر. (جمعى) (٢) كو كردنه وه؛ ئاز له كانم جه-
ماوه رى كرد؛ كوهم كردنه وه. (جمع كردن؛
گردآورى)

جهماهى : [ناو] جهژنيكى ئيزه ديانه؛ به رانبهر
به جهژنى ميه ره گانى زه ده شتيان. (نام جشن-
ايزديان)

جهمبازى : [ناو] (١) جامبازى؛ چودارى؛ كهرين
و فروشتنى ئازال و ولاخ. (٢) ته نافبازى؛ جه-
نبازى. (طناببازى) . (٣) فيل و تهله كه-
كردن؛ حيله بازى. (حيله بازى؛ حيله گرى)
جهمداندين : به سه هو لكردن. (به نيخ كردن)

جهمه ر : [ناو] پولوو؛ سكل. (اخگر)
جهمه سر : [ناو] سهروينى ههر شت به تاييه ت

شتی دریژ: به دوو سه‌ری باکوور و باشووری-
 گوئی زه‌ینیش ده‌لین. (ابتدا وانتها؛ قطب)
 جه‌موچور: [ئاوه‌لناو] گردوکو: ته‌کووز؛ پیک و
 پیک. (جه‌موچور؛ جمع‌وجور)
 جه‌مه‌ک: [ناو] مز؛ کری؛ پی‌مز؛ حقه‌ده‌ست.
 (مزد)
 جه‌مه‌لئون: [ناو] پروپه‌ری کانزای پروکی‌ش-
 کراو به پوچ، واتا گالوانیزه که سه‌ربانی پی
 داپوش‌راییت. (شیروانی)
 جه‌مه‌وور: [ناو] جه‌ماوه‌ر؛ کو‌مار. (جمهور)
 جه‌مه‌ووری: [ناو] کو‌ماری؛ جه‌ماوه‌ری؛
 (ب) حوکماتی سه‌روکیک که له لایه‌ن جه-
 ماوه‌رموه به‌رگم کراییت. (جمهوری)
 جه‌نده‌ره: [ناو] ته‌نگ‌وچه‌لمه؛ سه‌رگه‌ردانی؛
 سه‌یرانی؛ نا‌ره‌ه‌تی؛ ته‌نگانه. (تنگنا؛
 سرگردانی)
 جه‌نقان‌دن: [چاوگه‌ت] جه‌نقین؛ ترساندن؛ جه-
 فلان‌دن؛ داچله‌کاندن. (ترساندن)
 جه‌نگه‌پوپی: [ناو] شه‌ره‌ده‌نووی؛ شه‌ره-
 جوین.
 (جنگ‌لفظی)
 جه‌نگه‌لی: [ئاوه‌لناو] پیوندی‌دار به لی‌مه‌واره‌وه؛
 (ب) کیوی؛ دوور له شارسانیه‌ت؛ وه‌حشی.
 (جنگلی)
 جه‌نه‌گرتن: [چاوگه‌ت] مان‌گرتن؛ بیانوو-
 گرتن. (بهانه‌گرفتن)
 جه‌واده: [ناو] جه‌واله؛ خيگه‌ی ئاو؛ مه‌شکه‌ی
 ئاو. (مشک‌آب)
 جه‌واز: [ناو] ئیجازه و ئیزنی کارکردن که له
 لایه‌ن ده‌وله‌ته‌وه به که‌س یان پیک‌خراوه-
 پیک ده‌دریت په‌روانه؛ به‌رایي؛ ئیجازه‌نامه.

په‌سایورت. (جواز)
 جه‌واهیر‌ساز: ئاوه‌لناو+ [ناو] که‌سیک که‌گه-
 وه‌رکاری ده‌کا؛ کاری دروستکردن و
 پازاندنه‌وه‌ی که‌ره‌سته‌گه‌ل به جه‌وا هی‌ر.
 (جواهر‌ساز)
 جه‌وجه‌و: [ناو] جه‌وجه‌وک؛ تولو؛ توله‌ی-
 گچکه؛ توله‌ی کونه‌پووی چووک. (توله‌سگ-
 کوچک)
 جه‌ودک: [ناو] خيگه‌ی گچله. (خیک‌کوچک)
 جه‌ورک: [ناو] تووتکه تانجی هه‌تا‌یه-
 کسالان. (توله‌تازی)
 جه‌وز: [ناو] (۱) جیوه؛ جه‌وه؛ شيله‌ی وشکه-
 وه‌ب—وووی پرووه‌ک. (صمغ). (۲)
 گو‌یز. (گردو، گردکان)
 جه‌وزا: [ناو] سی‌ه‌مین بورجی سال به‌رانبه‌ر
 به جو‌زه‌ردان. (جوزا)
 جه‌وشه‌ن: [ناو] زری؛ کنجی کانزایی که ده-
 یانکرده به‌ر بو شه‌پی شیر و گورز، له‌قه-
 دیمدا.
 (جوشن)
 جه‌وله‌خ: [ناو] جه‌وال؛ جه‌وال. (جوال)
 جه‌وه: [ناو] شيله‌ی وشکه‌وه بووی پرووه‌ک؛
 جیوه. (صمغ)
 جه‌وه‌ر: [ناو] جه‌وه‌ر؛ ناوی پیاوانه؛ ناوی
 سمایل ئاغای سمکو. (اسم‌مردانه)
 جه‌ه‌ته‌ر: [ناو] نه‌عنای کیوی؛ جاتره؛
 عارقیکی لی‌ده‌گیری که بو زانی گه‌ده به‌که-
 لکه. (نعنای وحشی)
 جه‌هر: [ناو] پیداکری و سووریوون له سه‌ر
 بوغز و کینه و قین. (جه‌ر)+
 جه‌یران: [ناو] ناوه بو زن؛ ئاسک. (نام‌زنانه؛

(آهو)

جی: [پیشکر] به واتای جیگا؛ جی شه کر، جی-
 سه هول، جی لیباسی، جی کلیل. (پیشوند جا)
 جیات: [ناو] جیاتی؛ جیی؛ بات؛ بری؛ له
 جیاتی: له بری، له باتی. (عوض)
 جیپ: [ناو] جوړی سه یاره تاییه به که ژ و
 کیو و جاده ی ناساف. (جیب)
 جیپ ئیسته یشین: [ناو] جیی که زیاتر له دوو
 ریز سه منده لی هه ییت. (جیب استیشن)
 جی پاکیران: [چاوگه، ت] شوین گیران؛ شوین
 هه لگرتن. (ردپا گرفتن)
 جیت: [ناو] اند؛ فد؛ که رهسته ییک که به ده-
 رچوونی گاز به لای دیکه دا دهرده چی و دهر و؛
 (ب) جوړیک فروکه ی تیزبال. (جت)
 جی خالیانه: [ناو] چوونه لای که سوکاری
 سه فهر کردو زیاتر به دیار یه وه. (به دیدن-
 کسان سفر کرده رفتن و کاو بردن)
 جی خهرمان: [ناو] (۱) گوړه پانی لهبرد و کولو
 پاک کردنه وه و ناو پرشین کردن و کوتانه وه و
 گسک لیدان بو کیشمو گیره و خوین. (جای-
 خرمن). (۲) بن خهرمان؛ پاشماوه ی گهنمی
 بن خهرمان پاش خهرمان هه لگرتن که باو بوو
 ده یاندا به په نجهر و سه پان. (پس مانده
 غلات پس از برداشت خرمن)
 جیدار: [تاوه لئاو] (ب) که سیک که کوپی هه-
 یه. (کنایه؛ دارای فرزند ذکور)+
 جیدار: [تاوه لئاو] به رفراوان؛ هه راو. (جادار)+
 جی دووگمه: [ناو] ئالقه دووگمه؛ کونی له
 لیباسی (جلوبه رگ) ی دووگمه داردا بو
 داخستی دووگمه. (جای دکمه در لباس)
 جیپ: [ناو] جوړیک چه رمی خوش کراوی

بی بریقه ی زبر و کولکن بو چی کردنی (کوټ)
 وقولمه بالته و کهوش وهتد (جیر)
 جیردو: [تاوه لئاو] چردو؛ ئازالی که مشیر؛
 ئازالی که به زهمه بو دوشین رادمه وستی.
 (حیوان نا آرام در وقت دوشیدن یا کم شیر)
 جیره: [ناو] پوولی گیلانی روژانه ی مندا.
 (جیره)+

جیره بندی: [ناو، ت] رهوتی دهست پیوه گرتنی
 شتیک که کم ییت یان بو نه وه ی زیاتر بهش
 بکات؛ له راده ییکی که م دا روژانه یا هه ر جهم
 دابهش بکریت به سهر به شداراندا. (جیره بندی)
 جیره وشکه: [ناو، ت] ئازوخه و دانه ویله بو
 دروست کردن چیش و خوراک؛ له جیاتی نه-
 هار و شام پیدان. (جیره خشکه)
 جیره ومه واجب: [ناو، ت] (ب) مووچه. (حقوق)
 جیریفک: [ناو] گسک؛ گهسک. (جاروب)
 جیفرک: [ناو] (۱) دهر به پین و هه لاتن.
 (پریدن و فرار کردن). (۲) دهر چوون به
 (لووشکه، جووته، و لهقه وه). (جفتک)
 جیقانندن: [چاوگه، ت] (۱) قیزانندن.
 (داد کشیدن). (۲) پیقنه کردن. (فضله کردن پرنده)
 جیقن: [تاوه لئاو] (۱) پیقنه کهر؛ (۲) لاواز؛
 زه حیر. (ریغو). (۳) جیق جیق کهر. (جیغو و یغ
 کننده)+

جیقنه سپیلکه: [ناو] پیقنه سپیلکه؛ جوړیک
 نه خوشینی کوشنده ی مریشک و که له باب و
 فرنده یه. (نوعی مرض پرنده)
 جیق جیق: [ناو، ت] زیرکانندی زور؛ قسه کردن
 به توو پهی و زیرکاندن و به دهنگی به رزه وه؛
 قیژه قیژ. (جیغ و یغ)
 جیکه برین: جوو که برین؛ له زیرکه و قیژه

خستن؛ له دهنگ خستن؛ (ب) خنکاندن.
(خفه کردن)

جیکه نه : [ناو] نامرازیک که ژیکه وانی هه-
لا جی دهله رینیتهو؛ کوتکی هه لاجی. (وسیله
چوبی کوبنده دستگاه ندافی)
جیگا : [ناو] یاگه؛ جی؛ شوین؛ جیکه؛ جاگه.
(جا)

جیگا کردنه وه : [چاوگهت] (۱) جی کردنه وه؛
جیگا دابین کردن بو شت یان که سی.
(جا کردن). (۲) جی بو که سی یا شتی ناواله
کردن و دانیانه نهو جیه. (جاباز کردن-
و گذاشتن در آنجا) (ب) تی ترنجاندنی شتیک
به ناو شتیکی دیکه ده، به زور (سپوختن)
جیگا گوړکی : [ناوت] رهوتی جیگوړین و
شوین گوړین؛ جیگوړکی : (جاعوض کردن)
جیگرته وه : [چاوگهت] (۱) جی دابین کردن؛ []
له پیش موسافیره کاند چوومه نیو نوتوبووسه-
(باسه) که و له ریزی هه وه لدا جیکه م گرتوه.
(جا گرفتن). (۲) جی پر کردنه وه؛ به جینشی
که سیک بوون؛ نهو کوپه جی باوکی گرتوه-
ته وه. (جانشین شدن)

جیگرتوو : [ناوه لئاو] حاواوه؛ نیشته جی بوو؛
هواوه؛ دامه زراو؛ دامه رزیاگ. (جاگیر شده؛
مستقر) +

جیگوړکی : [ناو] رهوتی شوین گوړین.
(تعویض جا)

جیگوړکی پیگردن : [چاوگهت] گوړانه وه له
جیگاییکه وه بو جیگاییکی تر. (جابجا کردن؛
حالت نقل مکان کردن)

جیکه به جیکه : (۱) [ناو] جیه جی؛ نه نجامدانی
کاری. (جابجا) (۲) [بهند] شوین به شوین.

(مکان مکان؛ جای جای)

جی گهرم کردن : [چاوگهت] (۱) له زستاناندا
که مروّف سارده جی دهخویت تا ماوه ییک
ناو جیوبانه که ی سارده ورده ورده به گهرمای
لهش گهرم ده بیئت (۲) (ب) جی خوش کردن و
مانه وه له جیگاییک. (جا گرم کردن)

جیگه ماگ : [ناو] به جیماو؛ که له پوور؛ جیماگ
دواکه وتوو. جائسته. (بجامانده؛ جامانده)

جیگه و بان : [ناو] جیوبان؛ نوین؛ لیفه و دوشه-
که؛ جیوان. (رختخواب)

جیگه هیشتن : [چاوگهت] به جی هیشتن؛ به-
جی هیلان؛ جائاسمه. (جا گذاشتن)

جیل : [ناوه لئاو] جیل؛ جه جیل؛ جوان و جیل
جوان و جه جیل. تولاز؛ گهنج. (جوان)

جیل : [ناو] تورمه؛ به رهی تمه نی. «کوفاری-
مه آباد ۱۳۲۲» (نسل)

جیله : [ناو] سیخوار. (بژ)

جی لیژ کردن : [چاوگهت] (ب) بوونه هو ی
پیژ بوون یان دهر کردنی که سیک له (جییک
یان له سهر شو لیک) زیاتر به شو فاری.
(زیر آب کسی رازدن)

جین : [ناو] (۱) دهسته وازه ی بازار پیه و اتا شه-
ش دانه و دوو جین و اتا دوازه دانه. (جین). (۲)
قوماشیکی قوتوقایم و قهوی زیاتر شه روایی
لی دروست ده که ن. (جین). (۳) جوړیک
خواردنه وه ی ئالکو لداره؛ خواردنه وه ییکه زی تر
له ئینگلیز دروست ده کری. (جین)

جینار : [ناو] جیران؛ هاوسی؛ هاوسا. (همسایه)
جینگر : [ناوه لئاو] له سهر بیانوو؛ له سهر رگزه؛

په لپ گر؛ نه گونجاو. (بهانه گر؛ ستیزه جو)

جینوساید : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] به ره کوژی نه-

سل کوزی؛ جووقهوار لیبرین؛ وشه بیانیه به-
 لام زور به کار دهریت. (نسل کشی؛ جینوساید)
 جیوار: [ناو] شوینی نیشته جی بوون؛ جیی -
 مانه وه؛ جیگه ی زیان؛ جی هوار؛ ناسه وار.
 (جای ماندن)

جیوان: [ناو] جیوان؛ جیگاو بان؛ پیخه فی
 نووستن. (رخت خواب)

جیوان: < جیگه و بان

جیوبری: [ناو] گیلغان (گیرفان) بری؛ دزینی
 پاره ی ناو گیلغانی که سیک. (جیب بری)

جیوه: [ناو] (۱) کانزاییکی رهنک زیوینی له-
 رزوکه (جیوه) (۲) جهو؛ شیله ی وشکه وه بووی
 دار. (صمغ درخت)

جیوه تیکراو: (ب) [ناو] نه سره وتوو؛ بی تارام؛
 فره بزپو؛ (کنایی، نا آرام).

جیوه له ک: [ناو له ناو] سوو کوچرووک؛
 عاسمان لیف؛ ناوارة؛ هه رزه. (هرزه؛ آواره)

جیهان بینی: [ناو] بیر و بوچوون و روانین بو
 گشت دیارده کانی دونیا. (جهان بینی)

جیهان دیتوو: [ناو له ناو] دونیا گه راو؛ دوونیا-
 دیتوو؛ (ب) سهر دهرچوو؛ کارزان؛ عاقل؛ به
 نه زموون. (جهان دیده)

جیهان نوما: [ناو] دونیانوین؛ خهریته ی ته-
 واوی سهرگوی زموین که له سهر روو پهریک
 کیشراییت. (جهان نما)

جیهانی نازاد: [ناو] نهو دهو له تانه که پیشکه-
 وتوو ترن له باری دیمو کراسی و نازادییه وه؛
 ولاتگه لی که دیواری جیاواز بوونیان به دهووری
 خویشان و میله ته که یاندا نه کیشاوه و
 هاتوچوین بی گریف و گیریتره و هه له بهت
 خویشان نهو ناوه یان له سهر خویشان داناوه.

(جهان آزاد)

جیهانی سیهم: [ناو] (ب) نهو به شه له ولاتانی
 دنیا که پاشکه وتوو ترن له چاو ولاته کانی
 پیشکه وتوو تر. (جهان سوم)

جی هیشتن: [چاوگه ت] (۱) به جی هیشتن؛
 له سهر رانه وه ستان و روین. (۲) کاره کهم
 جی هیشت: لیی گه رام و دهستم لییه ردا.
 (ولکردن)

جیی خو کر دنه وه: [چاوگه ت] (ب) به ناکاری
 له به ردلان له ناو دلی کوپ یان کو مه لدا خو
 شیرینکردن و خو گونجاندن و خو خوشه-
 ویست کردن. (جای خود را باز کردن)

جیی لینه بییت: دوورییت له رووی مه جلیس؛
 دوور بییت لهم جی و له رووی تو یا ئیوه؛ حه-
 ددی نه بییت؛ په رزینی قایم بییت؛
 حاشا حازری. (دور از حضور)

چابوک دهست: [ئاوه لئاو] به دهست و برد؛ ته پرده-ست. (تر دست)

چابوک سوار: [ئاوه لئاو] سوار چاک. (چابک سوار)
چابوکی: [ناو] توندوتوئی؛ قوچاخی؛ به ده-ستوبردی. (چابکی)

چابووغ: [ناو] (ف. مشه) سنوور. (مرز)

چاپارزهن: [ناو] چایی پالئو. (صافی چای)

چاپان: [ناو] (۱) ئه ندازه؛ بارست. (اندازه). (۲) جاو؛ خام. (کرباس)

چاپانه سهری: [ناو] گیاییکه له که رته شی ده-کا، به لام درووی نییه. (گیاهی است)

چاپباز: [ئاوه لئاو] دروژن؛ فیله باز. (حیله باز)
چاپکراو: [ناو بهر] له چاپ دراو. (چاپشده)

چاپکه: [ناو] دهفری ماست تیدا هه وینکردن. (ظرف ماستبندی)

چاپگهر: [ناو] (۱) نامیری چاپ-کردن. (۲) شوئی

که سی که چاپ ده کا. (۲.۱). چاپگر)
چاپوک: < چاپوک.

چاپوگووپ: [ناو] چاپوچووپ. فروفیل؛ درو و ده له سه. (نیرهنگ)

چاپهزی: [ناو] پیشه ی چاپچیتی. (قهوه-چيگری)

+ چات: [ئاوه لئاو] گه وره؛ گوشاد. (گشاد)

چاتکردن: چاککردنی ماین له ته سب. (مادیان راگشن کشی کردن)

چاتکیش: [ناو] ئاسنیکي باریکه به سهر شر

یتی پاککردنه وهی لووله ی تفهنگه وهیه. (وسیله تفنگ پاک کنی)

چاته ری: [ناو] چهند رییان. (چند راهه)

چاچوله باز: [ئاوه لئاو] ته شقه له باز؛ داوباز. (حقه باز)

چاخانچی: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) دروژن؛ ده له-سه باز. (چاخانچی)

چاخچاخ: [به ند] جار جار؛ کات کات. (گاه بگاه)

چاخکردن: (۱) قهله وکردن. (فربه کردن).

(۲) داگرساندنی جگه ره. (گیراندن سیگار). (۳) ناماده کردن. (آماده کردن)

چاخموور: [ئاوه لئاو] قاییم؛ (محکم)

چاخوهی: چی ده خوئی؛ چ ده خوئی؛ چی ئه-خوئی. (چه میخوری)

چاخی: [ناو] قهله وئی. (چاقی)

چادره لدان: دامه زرانندی ره شمال و چادر. (برپا کردن چادر)

چادرچی: [ناو] خپوهت چیکه؛ خیفه تساز. (خیمه ساز)

چاربه ری: [ناو] بزنی چوارساله. (بز چهارساله)

چارپانی: [ناو] جوړه هه لیه پرنیکه؛ چاپانی. (نوعی رقص)

چارتیکانی: [ناو] چوارمه شقی؛ چوارمشقی. (چهار زانو)

چارچهف: [ناو] چارشوو؛ چارشهو. (چادر)

چارچی: [ناو] جه پهباده ری چوارسووچ؛ جه پره-

بادهري چوار گوشه. (چهارسو)
 چاردور: [ناو] چواردهور؛ چوار كه نار؛ (ب) ده-
 وړاندهور. (چهار طرف)
 چارديو: چوار لا. (چهار لايه)
 چارسوو: چوار گوشه؛ (ب) جهره بادهري
 چوارسوچ. (چهار گوشه)
 چار كهوت: [ناو] چاردهمسال؛ چواروهرز. (چهار
 فصل)
 چارگاف: [ناو] چوارنال؛ غاري به پرتاوى ته-
 سپ. (چهار نعل)
 چارلنگ: [ناو] چواربي. (چهار پا)
 چار له پك: [بند] چواردهست و پا؛
 گاكولكى. (چهار دست و پا)
 چارماك: [ناو] (ب) چوار ماكي سهره كي؛ ناو،
 ناوړ، با، خاك. (چهار عنصر اصلي)
 چارمه دور: [ناو] چوار كه نار؛ چوار گوشه؛ چوارده-
 وړ. (چهار دور)
 چارمه كووك: [ناو] جورېك بووزوو. (نوعى
 شال)
 چارميركى: < چوارتيكاني.
 چارنيچك: [ناو] چوار گوشه. (چهار گوشه)
 چاروخ: [ناو] جورېك پاپوشي وهك كالهيه.
 (چاروق)
 چاروكه: [ناو] پارچه قوماش، زياتر له
 هومايي كه ژنان له كولي ده كهن؛
 كولوانه. (پارچه روى دوش)
 چاروي: [ناو] چاروا؛ چاروا. (مال سواري)
 چاره ساز: [ناو] به ثيفاقه؛ چاره سهره كره ده-
 رمان كهر. (چاره ساز)
 چاره شل: [ناو] دهموچاو سوور هوولى-
 خالخال. (صورت سرخ نقطه دار)

چاره كردن: دهرمان كردن؛ چاره سهركردن.
 (چاره كردن)
 چاره گران: [ناو] ناو خوين تال؛ په زاگران؛
 ناشيرين. (بدگل؛ زشت)
 چاريني: [ناو] چارينه؛ چوارينه؛ چوارخسته-
 كي. (رباعي)
 چاروو گهر: [ناو] چاروو؛ خاينوك؛ فريوده؛
 جامباز. (جادوباز)
 چاروو: [ناو] چاروو؛ خاينوك؛ فريوده؛
 حيله گهر؛ جامباز. (حيله گر)
 چاژي: [بهند] لموي. (انجا)
 چاشاندی: [ناو، بهر] وشه ييكي ناويستاييه له
 كورمانجي ژوورويشدا ههريه و اتاييه؛
 فيركري؛ فيركراو؛ چيسته كراو؛ (تعليم گرفته)
 چاشيدهر: [ناو] بكهر؛ فيركهر. (ياد دهنده)
 چاشين: [چاوگه] فيربوون. (ياد گرفتن)
 چاغوبهنگ: [ناو] تهره؛ فريو. (فريب)
 چاقبرجي: [ناو] چاوبرسي؛ چاو
 چنوك؛ رزْد. (خسيس)
 چاقبه لوڅ: [ناو] چاو بوق؛ چاو دهرپه ريو.
 (چشم برجسته)
 چاقپارسهك: [ناو] فريوده؛ تهره دهر.
 (فريبنده)
 چاقتاري: [ناو] چاو كزي. (كم سويي چشم)
 چاقتهنگ: [ناو] چاو بوق؛ چاو دهرپه ريو.
 چاو برسي؛ بهر چاو تهنگ. (خسيس)
 چاف چهرينك: [ناو] چاو بوق؛ چاو دهرپه ريو.
 چاو حيز؛ چاوله وه پين. (نظر باز؛ چشم زال)
 چاقديري: [ناو] چاو ليوون؛ (ب) ناگاليوون؛
 ناگاداري. (مراقبت)
 چاڅري: [ناو] چاو پي؛ چاو پوان؛ به تمامي

کەسێ بوون. (چشم‌براه)
 چاقسپیک : [ناو] مارمیلک. (مارمولک)
 چاف کلدایی : چاوبه‌کل. (چشم سورمه کشیده)
 چاقکوور : [ئاوه‌لناو] چاو کوێر؛ (ب) چاو برسی؛
 ئازوهر؛ ڤژد. (خسیس)
 چاف که‌روک : [ناو] چاولیکەر؛ لاسایی که‌ر.
 (همچشمی)
 چافگرتی : [ئاوه‌لناو] چاونه‌کراوه؛ دونیانه-
 دیتوو؛ نابەلەد. (چشم‌بسته)
 چاف که‌روک : [ئاوه‌لناو] چاوگێر؛ چاوله‌وه‌پێن.
 (چشم چران)
 چاف لی که‌تن : چاف‌پێ که‌تن؛ دیتن. (دیدن)
 چاقلیگه‌راندن : چاولیگێرآن؛ (ب) به‌ ته‌ماشای
 به‌ دوا‌ی که‌سی‌کدا گه‌ران. (دنبال گشتن)
 چاف هاقیز : چاولیدەر؛ به‌ چاوه‌ وه‌ که‌ر؛ [ئاوه‌-
 لناو] چاویس. (چشم‌زخم‌زن)
 چافه‌شک : [ئاوه‌لناو] ڤوودار؛ ڤرڤوو. (رودار)
 چافه‌هولی : [ناو] خیلی؛ چاوچه‌پ
 وچیرێ. (لوجی)
 چافی : (۱) سه‌رچاوه؛ چاوگه‌ی
 کارێز. (سرچشمه)
 (۲) وی‌چوون؛ لی‌کردن؛ شیوه‌ (شبهه)
 چاقینوک : < چاف‌هاقیز.
 چاکل : [ناو] که‌له‌وه؛ که‌له‌مه. (چنبر)
 چاکله : [ناو] چاتۆل؛ داوه‌ل. (مترسک)
 چاک هی‌نان : دوو‌جار پش‌مین؛ جه‌خت هی‌نان.
 (خوب آوردن)
 چاک هی‌نان: له‌ یاریی ته‌خته و په‌رانتۆدا مۆره و
 به‌ لگی باش هی‌نان؛ (ب) له‌ سه‌ر شانس‌بوون.
 (شانس آوردن)
 چال : [ناو] (۱) قوولک؛ جیگه‌ی

نزم. (گودی). (۲) نه‌سپی نه‌ستیره‌دار؛ نه‌سپی
 ناوچاوان سپی. (اسب پیشانی سفید)
 چال : بزنی سه‌رسپی. (بز سرسفید)
 چالاکێ : [ناو] فەد: (۱) توندوتۆلی؛ به‌کاری؛
 چوستی. به‌ ده‌ستوبردی. (چالاکێ). (۲) (ب)
 ده‌ورگێران و به‌ شداری له‌ نه‌ه‌جامدانی-
 کاریکدا. (فعالیت)
 چالیستان : [ناو] دی‌راو؛ که‌ردوو. (کرت)
 چالییش : ئازالی سه‌ر و پا سپی. (بز و
 گوسفند سر و پا سفید)
 چالینک : [ناو] قوولکی به‌رگه‌ردن (گودی-
 جلوگردن)
 چال چه‌ناکه : [ناو] چالی چه‌نه. (چاه زرخدان)
 چال زنیان : [ناو] سیاچالی زیندان (سیاه‌چال-
 زندان)
 چاله‌قووت : [ناو] چالی کووڤ؛ چالیی. (گودی)
 چاله‌که : [ناو] گوڤه‌نبش؛ گوڤه‌نه‌فش؛ گوڤه‌به‌-
 شه؛ قوڤه‌به‌شه؛ جووالوو. (گورکن)
 چاله‌ویڤ : [ناو] قوولکه‌ی ئاو؛ چال‌او؛ ده‌فری
 ئاو خوارنه‌وه‌ی سپلۆت. (ظرف آب خوردن
 سگ)
 چام : [ناو] چه‌په‌ریکی سی‌گۆشه‌یه‌ بو
 جو‌مال‌کردن. (ابزار لایروبی)
 چامه : [ناو] جوڤیک لاوانده‌وه به‌ شی‌عر
 وه‌نو‌راوه‌ی پاشیل‌داری درێز به‌ بالۆره و
 لاوکه‌وم (نوعی عزاداری)
 چامه‌په‌ش : [ناو] به‌ لایی‌په‌ش؛ به‌ لای گه‌وره.
 (بلای سیاه)
 چانتە : [ناو] تـووره‌که‌ی شتومه‌ک؛ جانتا؛
 جانتک. (ساک چنته)
 چانده : [ناو] فه‌ره‌هنگ. (فرهنگ)

چانقووش : [ناو] جانکووش؛ مجبوری کلیسا.
(خادم کلیسا)
چاو ئاو نه خواردن: هومید پینه بوون؛ نه په-
رمیان. (ناامیدی)
چاوانکی : (ف. گيو) چونه کی؛ چلوئی.
(چگونه)
چاو باشقالی : [ناو] چاوله وه پئی؛ چاو حیزی؛
چاوبه لی. (چشم چرانی)
+ چاوبه کی : [ناو] کیبر کیی نه قونجاندنی
چاو. (بازی پلک نزدن)
چاو بلین : چاو ولین؛ هه لگلو فینی پیلووی
چاو. (چشم مالیدن)
چاو به رای نه دان؛ دل هه لنه گرتن؛ (ب) نه-
بوونی توانا بو دیتنی هندی حاله تی پرووادی
دلته زین. (توانائی دیدن بعضی مناظر را
نداشتن)
چاو به ستن؛ (ب) خاپاندن؛ فریودان. (فریب-
دادن)
چاو بهل : چاو حیز؛ (ب) زیاتر به میوینه
دموتریت؛ ژنی که زور ته ماشای پیوان ده کا.
(چشم هیز)
چاو به مولهق ویستان : زهق بوونه وهی چاو
بهی تروو کاندن؛ (ب) حاله تی چاو کاتی مه-
رگ. (حالت چشم هنگام مرگ)
چاو پر بوونه وه : توژ و خوژ چوونه ناو
چاو. (گردو خاک نوی چشم رفتن)
چاو پرووشه : کوس کوسک؛ چاو مزومور،
هاوپی له گه ل تروو کاندنی له سهریه کی
چاودا. (کم سویی چشم با پلک زدن پیایی)
چاو پیداخساندن : به په له چاو پیدا
گیران. (سر سری نگاهی انداختن)

چاو پیوه بوون: [چاو گه ت] چاو تیوه بوون؛
(ب) ئاگا لیوون؛ چاقدیری. (مراقبت)
چاو ترساو : (ب) په ند گرتوو؛ ته می بووگ.
(چشم ترسیده)
چاو تیوه برین : (ب) به ته مابوون؛ ته ماح
تیکردن؛ چاو تی برین. (چشم طمع داشتن)
چاو چه پوپاس : [ئاوه لئاو] چاو چه پوچیر؛
خیل؛ خویل. (لوچ)
چاو چلکن : [ئاوه لئاو] (ب) چاوپیس؛ چافینوک.
(چشم شور)
چاو خومار : [ئاوه لئاو] چاومه س؛ چاومه ست؛
دیده مه س. (دیده خمار)
چاوداته کاندن؛ هیما به چاو، بوکردنی کاریک
یان وه لاهی ئه رینی. (بله با اشاره چشم)
چاورا : [ناو] چاره وی؛ چاوره؛ چاره وا. (مال-
سواری)
+ چاو قرتاندن : چاو داگرتن. (چشمک زدن)
چاو قوولکه ی کا : [ناو] لاره شه؛ قوپه؛ گاقران؛
بامرنیی ره شه ولأغی. (طاعون گاوی)
چاو قوولکه ی مامر : [ناو] تازاره مریشک؛ پوپه
ره شه. (طاعون پرنده)
چاو کال : [ئاوه لئاو] چاو که زال. (چشم قهوه نی
روشن)
چاو کراوه : [ئاوه لئاو] (ب) دنیا دیتوو؛ شار و
بهره گه راو؛ (ب) شارها و ئاگا. (چشم و گوش-
باز)
چاو کولی : [ناو] چاو ئیشه. (چشم درد)
چاو گریدای : [ئاوه لئاو] چاوبه سته؛ (ب) چاونه
کراوه؛ تینه گه یشتنوو. (چشم بسته)
چاو گلکردن : چاو ئیشان. (چشم درد)
+ چاو گه : دمی برین؛ چاوانه؛ سهر چاوه. (دم

زخم: مصدر؛ سرچشمه).

چاوه: سه‌چاوه؛ له‌زمانه‌وانیدا، وشه‌یی که به-

بی پ‌چاوه‌گرتنی (کات، مه‌کان، که‌س) کردنی-

کاریک ده‌گه‌بینی (مصدر)

چاوگپ: [ئاوه‌لناو] (۱) چاو له‌وه‌پین؛ چاوه-

ل. (چشم‌چران). (۲) چاو چه‌پوچپ؛ خیل.

(لوچ)

چاولار: [ئاوه‌لناو] چاو تاوه‌تا؛ چاو لاوه‌لا؛ قیچ؛

چاوچه‌پوراس. (لوچ)

+ چاوله: [ناو] چالاو. (چاه‌اب)

چاو له‌بلیندان: (ب) به‌رزه‌فر. (بلندپرواز)

چاوله‌به‌ر: چاوشوپ؛ (ب) شهرمه‌زار؛ چاو له‌ده-

ست. (شرمنده)

چاو لی‌بوون: (۱) دیتن. (دیدن). (۲) مه‌لاعه-

زه‌کردن؛ ناگالی‌بوون. (مراقبت)

چاو لی‌وشین: (۱) خو به‌گیل کردن؛ چاو

نووقاندن. (چشم‌پوشی) (۲) لی‌وووردن؛ گوزه-

شت کردن؛ به‌خشین. (گذشت کردن)

چاو مچاندن: چاو قونچاندن؛ چاو قووچاندن؛

(ب) مردن. (چشم بستن)

چاوموپ: [ئاوه‌لناو] چاوزه‌ق؛ چاو ده‌رپه‌پو؛

چاوبوق. (چشم‌برجسته)

چاونیرگسه: [ناو] جوریک ماسی. (نوعی

ماهی)

+ چاوه: [ناو] یه‌که‌ی شماردنی ژوور و ژوده

و بیرری کاریز. (واحد شمارش اطاق)

+ چاوه: [ناو] له‌داره‌پای خانوودا به‌بینی

دوو کاریته‌یه. (فاصله دو بالار)

چاوه‌پیی: [ناو] چه‌مه‌پایی؛ چاوه‌نواپی؛ ته-

مایه‌ری. (منتظری؛ درانتظار)

+ چاو هه‌لته‌کاندن: برو هه‌لته‌کاندن؛ به‌چاو

وبرو هیماکردن بو نه‌کردنی کاریک، مه‌چو،

مه‌که، یان وه‌لامی سه‌لیی و نه‌رینی، نه، نا.

(ابرو بالا انداختن).

چاو هه‌لینان: چاو کردنه‌وه؛ (ب) به

خوداها تنه‌وه. (چشم‌باز کردن)

چاویلکه‌دان: جزمه و قوتووی جیگی

چاویلکه. (کیف‌عینک)

چایا‌لوون: [ناو] چاپارزه‌ن؛ چای پالیو. (صافی

چای)

+ چای: [ناو] چا؛ چایی؛ بنجه‌داری

چایی‌ده‌م

کراوی گه‌لای په‌روه‌رده کراوی دارچایی. (بته

و برگ و دمکرده چای)

چایچی: [ناو] چاپه‌ز؛ قاوه‌چی؛ چای په‌ز. (قهوه-

چی)

چای هه‌وایی: [ناو] چالی هه‌وایی که‌فروکه

له‌پر تیده‌که‌وی و داده‌چی. (چاه‌ه‌وایی)

چتگه‌ل: کووی چت؛ شتگه‌ل. (چیزها)

چت‌ومه‌ک: [ناو] شت‌ومت؛ که‌لوپه‌ل. (اشیا)

چتونه: چتو؛ چوون؛ چاوا؛ چلون. (چطور)

چتی: [به‌نداشتی؛ شتی؛ وانیکی. (چیزی)

چرابرز: چراییکی قه‌دیمی بوو به‌فتیله و

شیله‌ی گهرچه‌ک هه‌لده‌کرا (چراغ روغن

گرچک)

چرا پی‌بوون: چرا هه‌لکردن؛ گرم‌اندنی چرا. (۲)

خاوه‌ن چرا؛ چرا پی‌بوون؛ که‌سیک که‌چرای پییه.

(چراغ روشن کردن)

چرا ده‌سی: [ناو] چراییکی پلیته‌داری که‌م

شو‌له‌بوو. (چراغ موشی)

چرالخ: [ناو] له‌تورکیه‌وه هاتووه، لکی

داریکه وه‌ک مو‌م ده‌سووتی. (درختی است

مانند شمع میسوزد)
 چراو: (۱) پَر و تیک نالِاو. (توی هم-
 رفته) (۲) پچراو. (قطع شده)
 چراوی: [ناو] چرا. (چراغ)
 چراي: بانگ کردن. (صدازدن)
 چریه ی پی: دهنگیکی که می کاتی هه-
 نگاوانان: (شتی نیه که خوشتر بی له چریه ی-
 پی و چیه یچیه). «به شیو» (بیج بیج)
 چردو: [ئاوه لئاو] ئاژه لیک که باش
 شیرنادا (حیوانیکه مشکل دوشیده شود) <
 چردو
 چرده ری: [ئاوه لئاو] (ب) ژنیک که درهنگ
 خو به دهسته وه دها. (کنایی، زنی که به سختی
 خود را در اختیار بگذارد)
 چرژ: [ئاوه لئاو] پرژ؛ بلاو؛ پرش. (پخش)
 چرژان: چوون به ناو یه کدا و تیک هالان؛ لکی
 داره کان تیک چرژاون. (توی هم رفتن)
 چرسک: [ناو] ترووسکه و چرووسکه ی
 پووناکي؛ ترووسک. (سوسو)
 چرقراندن: پرش و بلاو کردن. (پخش و پراکنده-
 کردن)
 چرقری: [ناو] بلاوی؛ پرژی؛ پهریشانی.
 (پراکندگی)
 چرقه: [دهنگ] قرچه؛ دهنگی شکانی دار.
 (قرچ)
 + چرکه چرک: به چرکه چرک پیچوون: زور
 و به زحمهت و گوشار پیچوون. (بافشار)
 چرگاو: [ناو] زه لکاو ی پر و چر. (نیزارانبوه)
 چرگه: چپکای دژوار و چر. (جای سنگلاخ
 و دشوار)
 چرگهر: [ناو] گورانی بیژ. (آواز خوان)

چرمان: چرمسین [چاوگه] سیسبوون و
 ژاکان. (پژمردمن)
 چروچیو: [ناو] چیلکه و چه ویل؛ لقی داری
 و شکی باریک و ورد. (خرده چوب خشک)
 چروئهک: هه شار؛ نادیار؛ پنهان. (پنهان)
 چرووسکه پراو: شه و پراوی پله وهر به
 چرا. (شکار پرند در شب با چراغ)
 چرووس: [ناو] ترووسک؛ چرووسکه؛
 ترووسکه. (سوسو)
 چره کهو: خویندنی کهو؛ کییه رکیی خویندنی
 دوو یان چند کهو. (مسابقه خواندن کبک)
 چریسکان: ترووسکان. (درخشش)
 چز: [ناو] نووکی قولای ماسی گرتن؛ وهک؛
 قولای دوو چز. (نک قلاب ماهی گیری). +
 < دریشووشک.
 چزرین: [چاوگه] سیس بوون؛ ژاکان؛ چرچ-
 بوون. (پژمرد شدن. چروکیدن)
 چزلیک: [ناو] جوړیک کیژدی که وانییه وهک
 خنجیر. (گزلیک) +
 + چزه لی هه لساندن: (ب) زهرمر لیدان؛ نازار
 پیگه یانندن؛ پیوه دان. (ضرر و آزار رساندن)
 چسک: [ئاوه لئاو] چوست؛ چالاک. (چست)
 چقر: < چقر.
 چقراندن: به گژدا کردن؛ هاندان. (تحریر
 کردن)
 چفت و بهس: [ناو] ئالقه پیز و دوولایی. (چفت
 و بست)
 چفته: (۱) [ناو] (تفهنگی پراو. (تفنگ
 شکاری).
 (۲) [ئاوه لئاو] سیابه خت؛ به دبه خت؛
 دماو (بیچاره)

چفکرن غیل و فهره ج کردن؛ گزی کرن؛ ته-
 شقه له کردن. (حیله کردن)
 چفه چف: [ناو] سرته سرت؛ پچه بیج. (بیج بیج)
 چفانگه: [ناو] جفانگه؛ جیی کو بوونه وه؛ کو مه-
 لگا. (جای اجتماع کردن)
 چفو: [ناو] حیله باز؛ فیله باز، گزی که-
 ر؛ جام باز. (مکار)
 چفوونی: [ناو] جوان و جه حیلی؛ لاوی؛ هه-
 رزه کاری. (جوانی)
 چفین: [چاوه] خوار بوون؛ چه مین؛ هاتنه وه-
 یه ک. (خمیدن)
 چقر: [ناو] چقر؛ خاچ؛ خالی خاچ له پهری په-
 رانتو دا. (خاچ)
 چقله که وی: [ناو] درووه زمرده. (نوعی خار)
 چقله که وه: [ناو] پوور نایشی؛ جور یک درووی
 کورته بالاییه. (نوعی خار)
 + چک: کوتایی؛ بران؛ بیهن چک بوون؛ هه
 ناسه بریان. (قطع)
 چکون: جه کون؛ له کوین؛ کیده رین؛ له کووره-
 ن؛ وه کوورهن. (کجایند)
 چگزین: ته تنویه هت بوون؛ به شک بوون؛ به-
 دگومانی؛ چافزورک. (شکاکی)
 چگووراندن: [ناو] ناوساندن؛ هه لمساندن؛
 بایب کردن؛ برق هه لمساندن. (عصبانی کردن)
 چلاب: [ناو] زیره یی ئالتوون. (زنجیر طلا)
 چلپایی: [ناو] هه زاریا. (هزارپا)
 + چلیولیس: خواردنی به له ز و به دهنگ
 وسه داوه. (خوردن یا سروصدا و عجله)
 چلتوو کجار: مهرزه و شهلتوو کجار؛ مه زرای-
 برنج. (شالیزار)
 چلتیکه: [ناو] پوهی لیقه یی چپوو له تیکه-

گهلی قوماشی دهمه دویرد. (چهل تکه)
 چلچراو: [ناو] چلچرا؛ لووستیر. (لوستر)
 چل چله: زور به سالآچوو؛ چه ندجار چل سال.
 (چهل چهله؛ چل چله)
 چلچمه: کیویکه له بهینی سه قز و مه-
 ریوانداکه سه رچاوه یی چومی قزلوه زانه. (نام
 کوهی است)
 چلخووس: [ناو] رزد؛ چکووس. (خسیس)
 چلدان: (۱) پتدانی دهمار و برین. (۲) ئیشان؛
 ددانم چلده دا؛ دیشیت. (۱) انقبض-
 زدن. ۲) تیر کشیدن، در در کردن)
 چل درو: (ب) زور دروژن. (خیلی دروغگو)
 چلقلین: [چاوه] چریسکین؛ بریقه دانه وه؛ شه-
 وق دانه وه؛ ترووسکه دانه وه. (درخشیدن)
 چلشوک: [ناو] به بریقه؛ به درهوشانه وه؛
 برووسکه دار. (درخشان)
 چلکبهر: دهرمانی دژی چلکی برین و
 هوورگ (میکروپ)؛ ئانتی بایوتیک. (آنتی-
 بیوتیک)
 چلوان: [ناو] چله کانی زستان. (چله های-
 زمستان)
 چلوو: [ناو] مهوادی بینویر بوونی ژن له پاش
 مندا بوون هه رچه ند له چل پروژیش که متر-
 بیت. (مدت قاعدگی زن پس از زایمان)
 چله شور: (۱) ریزنه بارانی پاش چله یی زستان؛
 (۲) ولسی دوی چلوو. (۱) باران پس از چله-
 زمستان؛ ۲) غسل پس از چله)
 چله کان: (۱) لکه کان. لقه کان. (شاخه ها).
 (۲) شله ژان؛ خوریان؛ چله کیان؛ سله مان. (یکه-
 خوردن)
 چله کاو: شله ژاو؛ خورپاو. (یکه خورده)

چله کیانه وه : سلهمانه وه؛ داچله کان. (یکه-خوردن)
 چلی هامنی : چلهی هاوین. (چله تابستان)
 چم : [ناو] سم؛ سمی و لآخ. (سم)
 چمبل : [ناو] دهستکی هیربار. (دسته ظروف-سفالین)
 چنچکان : [ناو] چینچکان؛ به چنچکانه وه
 دانیشتن : هه لئرووشکان. (چمباتمه)
 چنک : [ناو] ریژمول؛ ورتکه نان. (ریزه نان)
 + چنگ گرتن : [چاوه، ت] به ناخوون پرووشاندن
 و بریندار کردن. (چنگ زدن)
 چنگولگرتنه ی : چنگگرتن. (چنگ گرفتن)
 چنگه بلماسی : [ناو] هاشاول بردن به په نجه و
 چنگ گرتن؛ شه په چنگ؛ حاله تی که سی که له
 شه پدا وه ژیر که وتوو له ژیرم وه به چنگ ده-
 ست ده کاته وه. (باچنگ از زیر دفاع کردن)
 چینیه : شتی نییه؛ تشتی نییه؛ (ب) گرینگ
 نییه. (چیزی نیست)
 چینیه وه : [چاوه، ت] هه لگرتنه وه و کو کردنه-
 وه؛ نان چینیه وه ی شوان له ئیواراندن. (جمع-کردن)
 چو : [ناو] چق؛ چقه؛ چوب؛ قیتکه ی ژوور په-
 نجه ی که له شیر و فرنده. (انگشت شاخی پای
 خروس)
 چو؟ ار : [ناو] بهینی واو و هه لف (د) یکی
 سوواو هه یه که به حال ههستی ییده-
 کریت. چودار. (چوبدار)
 چوارپاره : [ناو] چواربه ش. (ب) فیشه کی تاپی
 چوار ساچمه ی راوی گه وره نچیر. (چهارپاره)
 چوار جامه : [ناو] چوار مشقه. (چهارزانو)
 چوار چو : [ناو] چوار چیوه؛ قاپی وینه و

ئاوینه؛ قاپ. ریژه ک. (چهارچوب)
 چوار خرت : به ران و بزن و بوقله و مه پی
 چوار ساله. (بز و گوسفند چهارساله)
 چواردانگ : (۱) [کوژی موسیقایی] له موسیقادا ده-
 نگی گورانیییژه کان به سی پله دابه شده-
 کریت ۲، ۴، ۶، دانگ. (۲) چواردانگ له شه ش
 دانگی هه رملکیک. (چهاردانگ)
 چوار شه ممه سووری : [ناو] وشه یه کی فارسییه
 وله کوردیشدا ده وتو تریت؛ کوله چوار شه ممه.
 چوار شه ممه ی ئاخری سال. (چهارشنبه-سوری)
 چوار قاپ : [ناو] جوړیک یاریه به
 میچ (جگ، قاپ) (چهارقاپ)
 + چوار قهده : [ناو] (ب) سه ریوش و پرو سه ری
 چوار گو شه. (روسی چهارقد)
 چوار گا : [ناو] مه قامی چوار گا له موسیقادا.
 (چهارگاه)
 + چوار لا : چوار تو؛ چوار هینده. چوار به رانبهر.
 (چهار برابر)
 چوار وهرز : چوار فسه سل. (ب) سال. (چهار فصل)
 چوپ : [ناو] درو. (دروغ)
 چوپمه مه : [ناو] چوپمه مه. (چوب پنبه)
 چوتیر : [ناو] چویشتیر؛ بزنی دوو ساله.
 (بز دو ساله)
 چوخی : [ناو] چوغه. (بلیز از شال)
 چوده رچوو : [ئاوه لئاو] چق دریز بوو. (ب) خاوه-
 نی ته زموون و دونیادیتوو. (کنای، دنیا دیده)
 چوپ : [ناو] چوپ پوپ؛ که له شیر جی که لی؛ قه-
 رقاوول. (قراقول)
 چوپراوگه : [ناو] پلوو سکی سه ریان. (ناودان
 پشتبام)

چورت شیوان : چورت بریان؛ چورتی تریاکی
پچران؛ خموه نووچکه شیویان. (چرت پاره
شدن)

چوپه بېم : چوپېر؛ وشک کردنى دواډلوېی
تراو. (تا آخرین قطره خشکاندن)

چوپه چوپ : شوپه شوپ هاتنه خواره وهی
تراو. (شرشر)

چوپه گه لوازه : [ناو] چوپه قازلاخه. (پرندۀ اى-
کبودباندازه سار)

چوق : [ناو] پوک؛ مز؛ نه فه سیکه له جفاره ده-
دریت. (پک)

+ چوقان : چوقین؛ [چاوگه] له رزین له ترس
یان سه رما یان یاو. (لرزیدن)

چوقلی : سه رچل؛ سه رلک؛ خونچه ی سه رلق
وېوېی دار. (غنچه و ساقه بالای درخت)

چوقین : [چاوگه] (۱) هه لقرچانی پون له سه-
رناگر. (تفیدن؛ تفت دادن) (۲) < چوقان.

چوکار : [ناو] چيوکار؛ دارتاش؛ چوگر. (نجار)
+ چوک دادان : چوک له عه رزدا دانان. (ب)

کولدان؛ شکستی هیئان؛ به زین. (شکست-
خوردن)

چوکله شه مچه : [ناو] چیلکه ی شقارته. (چوب
کبریت)

چولخه : [ناو] که سی که خوری نازل به
برینگ دهمې ته وه. (پشم چین با دوکارد)

چولگه رد : [ناوه لئاو] بیابان گه رد؛ چولېر؛ کوچه-
ری بیابان نشین. (بیابان گرد)

+ چوله : [ناو] قه یسی و بادامی سه وزی نه گه-
یيو. (چغاله)

چوله بادام : < چوله

چوله پیچ : [ناو] (۱) چوله مه پیچ؛ داریکی دوو

فلیقانه بو دهره یئانی نجیری وهک که-
رویشک و پړوی له کون. (چوبدوشاخه شکار)
(۲) راه که وی کاتی کر که وتنی ماکه-
و. (شکار کیک درایامی که ماده کیک کرچ-
است). (۳) گولوله پیچ؛ ته ناف پیچ؛ شه دانند و
شه ته کدان. (گلوله پیچ)

چوله پیچهن : < چوله پیچ

چوله که گره : [ناو] سه قری میخخور. قجی.
فرنده پیکه له توره مه ی پهره له که چوله که و

مشک ده خوا. (سنگ چشم)

چوله وانی : [ناو] ده شته وانی. (ب) کشت و کال
له کیو و ده شته. (کنایه، کشت و وزر

در صحرای)

چوماو : ناوی چوم. (آب رودخانه)

چونگه : چینه. (چینه)

چوواندن : (۱) پووچ کردنى گوره وی له
جوراییندا. (پوچ کردن). (۲) دهر کردن و قت کردن

له کوپری یاری. (اخراج)

چوواو : [ناو، بهر] قت کراو له کایه ی
پشکیلاندا. (کنار گذاشته شده در جوراب بازی)

چووزانم؛ چده زانم؛ چیه زانم؛ چازانم؛ چه-
بزانم. (ب) نازانم؛ (چه میدانم)

چووزره : [ناو] تازه ترین چووزه ی پروهک؛
چووزره کردن؛ سهر دهره یئانی گیا له توو یان

له خاک. (جوانه)

چووزه لاو : [ناوه لئاو] لاوی مندالکار و که مهر
باریک، ناوقده زراف. (نوجوان کمر باریک)

چووکیئی : [ناو] پچووکی؛ چکوله یی؛ گچکه-
یی. (کوچکی)

چوولیت : [ناو] خه زیم؛ لووته وانه. (زینت پره-
دماغ)

چوونه : (۱) رابووردووی چووون.
چوونگن. (رفتهاند). (۲) [ناو] ئهنگووتک؛ گونکه
ههویر؛ توپه له قوڤ. (چونه)

چوونه ناو : (۱) کورت بوونهوهی قوماش له
ئاودا. (۲) لاواز بوون؛ تاوانهوه له ئاودا.
(لاغرشدن؛ حل شدن)

چوونه بهس : بهستران. قفل بوون؛ وهک:
زمان چوونه بهس. (بسته شدن)

چوونه بهس : (۱) پنا بردنه بهر مهرقه و باره-
گای چاک و پیر. (بست رفتن). (۲) دوابریان؛
تهواو بوون. (تمام شدن)

+ چوونه جهسته به شهروه چوونه سهرکه-
سی بو لیډانی. (پیش کسی رفتن بقصدکتک-
زندن)

چوونه سهر (۱) دان به سهردا؛ هیرش کردنه
سهر؛ له شکر بردنه سهرکه سی. (حمله-
بردن). (۲) سهرکه وتن؛ پله و پایه وهگرتن؛
چوونه بان، له نیردیوان چوونه بان. (ترقی-
کردن)

چوونه لا : (۱) رویشتنه که نار؛ چوونه لاوه؛
(کنار رفتن). (۲) چوونه کن؛ رویشتن بو (خزمت،
نزیك، کن، لا)ی که سی. (پیش کسی رفتن)
چوویت : (۱) رابوردووی چوون بو ههوه لکه-
سی تاک [پویشتووی؛ رویشتگی؛
پویشتی. (رفتهای؛ رفتی). (۲) [ناو] ههش.
(نیل). (۳) تډ [ئاوه لئاو] چقیت، پاک له پاک.
(بیحساب)

+ چووین : چوون بو ههوه ل که سی کو؛ ئیمه
چووین؛ رویشتین. (رفتیم)

چه پازله : [ناو] شه قهزله؛ شه پلاغه. (سیلی)
چه پاله : [ناو] چه پک؛ چه پاله گول؛ دهسته گول.

(دهسته)

چه پخووس : [ئاوه لئاو] به دواز. خراپه خواز. نیاز
خراپ. (بدخواه)

چه پخوون : (۱) [ئاوه لئاو] خیل. چاولار. (لوج).
(۲) [ناو] هیرش بردنه سهر دوژمن بیخه بهر و
به شهو. (شبیخون)

چه پدهست : چه پله ر.

چه پراست : ئه سپیک که دهستی چه پ و
لاقی راستی باز نه ییکی سپی پهنگی هه-
بیست. (اسبی که دست چه پ و پای راستش
دریخلق سفید باشد)

چه پله ر [ئاوه لئاو] چه پدهست؛ مرویی که به ده-
ستی چه پ کار ده کا یان دهنووسی. (چه پ-
دست)

چه پ و گوپ : [ناو] راهه پرووت. (راهزنی)

چه په : وهر گه پانی سه یاره. (چه په)

چه په رچی : [ناو] پوشتچی؛ په یک و نامه-
هینهر؛ نامه بهر. (پستچی)

چه په رخانه : [ناو] پوشتخانه. (پستخانه)

چه په لکاری [ناو] کاریسی؛ کارناپوختی.
(گندزندن)

چه په لی : [ناو] پیسی؛ گهماری؛
قریزی؛ پوخلی. (چرکینی؛ گندی)

چه په نداز : [ئاوه لئاو] ده غهل؛ فیله باز؛ حيله-
باز (حيله گر)

چه پی : [ئاوه لئاو] (۱) نه ندای حیزبی چه پ
بوون. (چی). (۲) [ناو] چه له پای؛ هه له په کی
کرز. (نوعی رقص تند)

چه ت : [ناو] (۱) کوژری خهرمان؛ ساقه تی
گوله گه نمی نه کوتراو. (ساقه نیم کوب خرمن)
(۲) ته گهره. (چت)

چه تاندن : قتانندن؛ قرتاندن. (قطع کردن)

+ چه ترهه لډان: سه یوان کردنه وه؛ چه ترپان-
کردنه وه؛ چه ترپیکانی بوقله و تاوس. (چه-
ترباز کردن)

چه توهړ : [ناو] نیوه ی نیو بتری شلمه منی به-
رانیه به ۲۵۰ سی سی (ساتیمتری چوار گوښه).
(چتول)

چه ته برژین : [ئاوه لڼاو] برژاندنی به پهله و نیوه
برژ. (نیم پخته)

چه ته پری : [ناو] لاړی؛ پړگه ی باریک وچه-
توون؛ کویره پری. (کور هراه)

چه ته ول : [ناو] پولیسی ټیشکگر. (پاسبان)
چه تیان : [ناو] دهرزله؛ دهرزی عور ووسی؛ ده-
رزی سنجاخ؛ دهرزی بهر سینگ و بهر وک.
دهرزله. (سنجاق قفل)

چه تیم : چه تیوه؛ کچه تیو. (یتیمچه دختر)
چه تین : [ئاوه لڼاو] چه توون؛ دژوار؛ سه-
خت. (مشکل)

چه چه کوڼه : [ناو] چه چه قول؛ جوړیک ناساخی
حه یوانی بهرزه یه. (نوعی مرض اسب وگاو)
چه خت : [ئاوه لڼاو] بیشه رم. (بیشرم)

چه ختی : [ناو] بیشه رمی؛ چه قه-
سووی. (بیشرمی)

چه ختی : [ناو] جوختی؛ له کار دهره اتووی؛
وریایی؛ کارامه یی. (کارامدی)

چه خش : [ناو] بهرزه وهندی؛ قازانج. (منفعت)
چه خمور : [ناو] فد. نه سپی که گلینه ی
چاو یکی کالتر بیت له چاوه که ی دیکه ی.
(چخمور)

چه خمور : [ئاوه لڼاو] چاخمور؛ پتهو؛ قهوی؛
خوراگر؛ قاییم. (محکم)

چه دما : [بهند] جه دما؛ له دووماهی؛ له پاش؛
له دوو. (بعداز؛ سپس)

چه راخوڅ بهشی ژووره وهی سهرته نوور و
مدبهق. (قسمت بالای مطبخ)

چه هرت : [ناو] سه تلای گه وړه ی ئاو. (سطل
بزرگ)

+ چه رچه ف : روو ته ختی؛ مه لافه. (روتختی)
چه رچه توون : [ناو] سوږا؛ کووره. (بخاری)

چه رخی : [ناو] بایده ی مسی؛ کاسه ی
چووکي مسی. (بادیه مسی)

چه رخیای : [چاوگه] چه رخن؛ خول خواردن.
(چرخیدن)

چه رخی خه یاتی : [ناو] مه کینه ی دروومان.
(چرخ خیاطی)

چه رقبه ز : [ناو] هه لپه رین و دوو ده سماله ی
دوو که سییه. (رقص دونفری)

چه رمای چه ما : چه رمینه ی چاو؛ سپینه ی
چاو. (سفیدی چشم)

چه رمه : [ئاوه لڼاو + ناو] چه رموو؛ سپی.
(سفید)

چه رمه له : [ئاوه لڼاو] سپیکه له. (سفید)
چه رنای : له وه راندن. (چراندن)

چه رده وو که ل : < چه رده وو که ل

چه رس : [جیناو] جیهه؛ چیشه. (چیست)

چه رسپ : (۱) [ناو] چه ست؛ سلاوی عه سکه ری
به پاکوتانن به یه کدا. (چسپ). (۲) [ئاوه لڼاو]

جلوبه رگی پر په پری نه ندان؛ دژی فش و هه راو
(چسبان) +

چه سپی ئاوه کی : [ناو] ت [چه سپی دار تاشی. چه-
سپتراو. (چسب مایع)

چه سپنای : [چاوگه] لکاندن؛ چه سپاندن.

(چسبانندن)

چه سپین : [ناو، بک] نووسین؛ لکین.
(چسباننده)

چه سپی نه واری : [ناو] چه سپی کاغه زی و
نایلونی. (چسب نواری)

+ چه شته : [ناوه لئاو] (ب) کار به دهستی که
فیری به رتیل وه رگرتن بوو بیت. (کنایی،
کار مندرشوه بگیر)

چه شته ی : [چاوه] چه شتن؛ چیشتن.
(چشیدن)

چه شنه : پشک : [ناو] قورعه. (قرعه)
+ چه شنی : [ناو] ته قینه ری فیشه ک که له
بنی هه ر فیشه کیدا هه به. (چاشنی فشنگ)
چه فت و چپر : [ناوه لئاو] چه وت و گیر؛ چه فت-
وخوار. لار و گیر. (کچ ومعوچ)

چه فتیاگ : [ناو، بهر] لار بووگ؛ خوار بوو؛ گه-
راو. (خم شده)

چه فر : [ناو] چفر؛ خاچ؛ چقر. (خاچ)
چه فی : [رأبور دووی چه قین؛ چه مین؛ چه ما؛ چه-
می؛ خه م بوو؛ گه را؛ لار بوو؛ چه میا؛ چه فیا.
(کچ شد)

چه فی : [ناو] حاله تی کوو پر بووگ؛
کوو پر؛ لاری؛ (خمیدگی)

چه ق : [ناو] (۱) لای ناو چالی قاپ. (طرف
گودشتانلگ) جوړیک پشه و ده ماری سفتی
ناو گوشت؛ گوشت یان مهمکی داشوړاو و
چه ق. چه ق و داشوړاو. «سینه ی ره قم مهمکی-
چه قم» «فولکلور» (پی؛ پستان شل و افتاده)

چه قماق : [ناو] تدفد؛ چه خماخ؛ نامیریکه به-
سه ر گیلنه نگیده نه وه؛ (چخماخ)

چه ق و ته فی پوژگار : (ب) چه ره مه سه ری

پوژگار. (کنایی، محنت روزگار)

چه قو لووړ : چه په ی به کو مه لی سپلو ت.
(عوعو دستجمعی سگها)

چه قو چو : [ناو] چه قو چو لی پین؛ قرته لی پین؛
مژنی گوان و مه مک تا دوا دلوب. (تا آخرین
قطره مکیدن پستان)

چه ق و چوق : ته قه ی ددان له کاتی له رز
لیها تندا. (صدای بهم خوردن دندان)

چه قوی زامندار : [ناو] چه قویکی زبانه داره که
به بی گوشاری تهو زبانه ده مه که ی
نانووشتیته وه. (چاقوی ضامندار)

چه قه ته : [ناوه لئاو] زوړ بلی. چه نه باز. (وراج)
چه قه دوو که ل : [ناو] چه دوو که ل؛ ته په دوو.
(دود غلیظ)

چه قه رو : سه گوهر؛ هه راو هوریا؛ هه لا. (عوعو؛
هممه)

چه قه سرو : [ناوه لئاو] زوړ بلی؛ قه ره چه ناخ؛
روو دامالو. (پررو؛ بی شرم)

چه قه ل : [ناو] چه قه ل. (شغال)
چه قه لاخ : [ناو] که میله ی ژیر دووگی مه-
ر. (گال؛ پوستاله)

چه قه لته : [ناوه لئاو] له ر؛ لاواز. (ضعیف)+
چه قه وانه : [ناو] نامرازیکی موسیقابه، چه نک.
(چنگ)

چه قی مه رگ : [ناو] به هه زار حال و کیشه-
کیش. (باز حمت)

چه قی نه حله ت : [ناو] مانگرتن و پازی نه-
بوون. (لج کردن)

+ چه قیو : [رأبور دووی چه قین] (ب) بیج ووله
و ته کان، مه زره قه که پیرانی کر دووه و له جیی
خوی چه قیوه؛ راهه ستانی بی بزوه. (بی حرکت)

ایستادن)

چه کال: [ناو] گوشتی له ش که له رهی دیت و
سیس و چرچه. (گوشت شل و آویزان بدن)
+ چه کمه پرمق: خان زاده؛ به گزاده؛ (کوټنه چه -
کمه پرمق: خان زاده ی لیکه -
وتوو.) (خان زاده؛ نجیب زاده)

چه کمه سوور: [ناو] فرنده ییکه له تورمه یی
مه له پوژ، له شی بچوو که و لاقی دریژه.
(چوبیا)

چه کوچو: < چه قوچو
چه کو چول: [ناو] چه ک و نامرزی شه -
پ. (اسلحه و اسباب جنگ)
چه ک و که وان: [ناو] نامیره کانی هه -
لاجی. (دستگاه حلاجی)

+ چه که رداسی: [بهند] تده و شه ییکی تورکییه،
(داس کیشان بی نیفکرین) له ناکوئی؛ لاپره سه -
نی؛ بی پیوانه و کیشانه و به راورد و هه لسه -
نگانندن. (بدون قیاس و تفکر؛ سرسری)
چه که ره کردن: هه وه لین نیشانه ی سه -
وزبوونی پرووه ک. (جوانه زدن)

چه لاپه: پوای به فیره به سه ر. (شکار کردن
برروی برف یخ بسته)
چه لاندن: چه راندن؛ له وه پراندن. (چراندن)
چه لتین: [چاوگه] که ول کردن. (پوست
کندن)

چه لچه له: [بهند] جار جاره؛ جاروبار. (گاهی)
چه لخور: [ناو] چه لخور؛ چه لغوور؛ گسکی
له لکی گزیچار. (جارو از شاخه درخت گز)
چه لخورسی جو: گوله جوی پروینراوی بو دراو
بو چیشته. (جو نارس بوداده)
چه لخورسی گهنم: گهنمی فهریکی له ناوی

کولاتوو هه لکیشراوی وشکه وه بووی له ده -
ستار کراو. (خرده گندم نارس خشک شده)
چه لغوور: چه لغوو. < چه لخور.
چه لماندن: وه قسه هیټان. (بحرف آوردن)
چه لمین: [چاوگه] آقسه کردن؛ ناخه فتن (حرف -
زدن)

چه له بی: [ناو] چه له بچی؛ چودار. (چوبدار)
چه له حانی: له سه رقه سه رویشتن به هه را و ده -
نگی بهرز. (حرف زدن با صدای بلند)

+ چه له پایی: [ناو] (۱) هه لخه؛ هه له پرنیکی
توند و کرزی کوردییه. (۲) تاهه نگیکی
موسیقایییه به پریمی تونده وه؛ تاهه نگ و
گورانی کرز به زه ربی تاییه توه وه بو هه له پرنیکی
چه له پایی. (آهنگ و رقص تند)

چه له کی: [ناو] جوړیک ماسی. (نوعی ماهی)
چه له نگی: [ناو] جوانی؛ شوخ و شه نگی. توند
و تولی. (جوانی؛ خوشگلی. چابکی)
چه ماش: [ئاوه لئاو] چه مووش. ناټارام.
(چموش)

چه ماو: < چوماو +
چه مبرسی: [ئاوه لئاو] چاو برسی؛ چکووس؛
پژد. (کنس؛ خسیس)

چه مبرای: [ناو] چاولیکه ری. (تقلید؛ چشم و
هم چشمی)

چه مبلوول: [ناو] پلووسک. (ناودان)
چه مته نگ: [ئاوه لئاو] به رچاوته نگ. (خسود)
چه مچ: [ناو] که و گیز؛ که و چک؛ چه مچه؛ که -
و چکی ده مپانی به منایی. (چمچه)
چه مچشین: چاو فرین؛ پیلووی چاو په -
رین. (چشم پریدن)

چه مچوچای: [ناو] که و چکه چایی (قاشق

چایخوری)

چەمچۆر : [ئاوہلناو] مروقی لەر و لاواز.
(انسان لاغرو نحیف)

چەمچەمال : شاروچکەییکی لە بەینی سلیمان
و کەرکووکدا. (اسم شهر کی است)
چەمچەقازان : [ناو] کەوگیزی گەورە ی ئاو هە
لگوێزان. (اڤگردان)

چەمچی : [ناو] چەرچی. (پیلەور)

چەمداری : [ناو] چاودیری. (مواظبت)

چەمزەق : [ئاوہلناو] چاو دەرپەرپو؛ چاوزه-
ق. (چشم برجستہ)

چەمساخ : [ناو] دەسکێشی کوێر؛
چاوساخ. (راهنمای کور)

چەم کز : [ئاوہلناو] کەمبەین؛ چاومژومۆر؛
چاوکر؛ چاوپرووش. (چشم ضعیف)

چەمل : [ناو] قوڵفە ی هێربار. (دستہ کوزہ)
چەمنای : [چاوگە] چەماندن. (خماندن)

چەموچوگر : [ناو] قوڤ و چۆم؛ چۆم و
دارستان؛ لێرەوار و چۆم. (درختستان کنار نہر)
چەموخەم : [ناو] پێچ و پلۆج؛ راز و رەمز. (چم-
وخم)

چەموز : [ناو] وشەییکی هەورامییە و دە-
کرێت لە جیاتیی کووتەر و لێجی بە کار
بەریت. چاوەدیری شتیک بوون (کنترولچی؛
نظارت کننده)

چەموک : [ناو] چۆمی چکۆلە. جوگە. (جوب)

چەنانی پێشوو : [بەند] هەر وەک چەلانی-
پێشوو؛ وەک جاران. (مانند زمان گذشته)

چەنتە : [ناو] جانتا؛ جەنتک. (ساک)
چەنچووژ : < چەم برسی
چەنخووس : < چەم تەنگ

چەنگەپرچە : قزکێشان لە شەردا. (چنگزدن
بمو دردعوا)

چەنگەک : [ناو] چفتە؛ قولاپ؛ قە-
نارە. (چنگک)

چەنەئامە ی : [ناو] لە دەست هاتن؛ تووانا و
لێهاتنی کار. (قادر بودن)

چەنەدریز : [ئاوہلناو] زوڤلی؛ چەنەشکاو؛ دەمە
وەر؛ سوڤر قسە؛ فرەوێژ. (پرگو)

چەنەگە : [ناو] تەرزینگ؛ ئارزەن؛ ئارچەن؛ چە-
ناکە؛ چەنە. (چانہ)

چەنەم : (١) چەناکەم؛ (چانەام). (٢) لێم. لەمەن.
(ازمن)

چەنیدان : [ناو] دەرزیدان؛ جیگە ی دەرزی.
(جاسوزنی)

+ چەو : چیبوو؛ چ بوو. (چەبود؛ چەشد)

چەوت و چیر : [ئاوہلناو] چەوت و چە-
وێل؛ خوار و خێج. (کچ و کولہ)

چەوچە : [ناو] مەتەلوکە؛ هەلھێن. (متل)

چەوچەو : [ناو] هەوھەو؛ شلەژاوی. (آشفتگی)
چەودما : [بەند] لەو دەو؛ لەمە و دوا. (سپس؛
منبعد)

چەمەرانە : هەوای (مۆسیقای) چەمەری.
(آهنگ عزای چمری)

چەمەرچۆپی : [ناو] چەمەری؛ دەستگرتن بە دە-
ورە و ئالقە پێکان بو ماتمە و عەزا کە

جوڤیک هە لێرە کێیە. (عزاداری حلقہ وار)

چەمەرەخە یار : [ناو] تروژی. (خیار چمبر)

چەمەزەخم : [ناو] (١) بە چاوەوہە-
بوون. (٢) نووشتە ی چاوەزار. (چشم زخم.
طلسم چشم زخم)

چەمەقوولە : [ناو] چاوقوولکە؛ چاوەقوولە؛

بامرنی؛ بای مردنی. (طاعون)

چهمه نزار: میړ غوزار؛ میړگ؛ چیمه نزار. (چمنزار)
چهمیاگ: [ئاوه لئاو + ناو، بک] لار بوو؛ چه ماوم
(خمیده)

چه ناکه شکیاگ: [ئاوه لئاو] چه نه شکاو؛ (ب)
چه نه وهر؛ زور بلای؛ دمه وهر؛ فره ویز. (پرگو)
چهنان: چهندان؛ هیند؛ (چندان)

چه ودان: [ناو] چه وار؛ چودان؛ چه-
هداس. (چودار)
چه ورو چلیک: [ئاوه لئاو] بیس و پړناوی. (چرب
وچیلی)

چه وس: [ناو] نازار؛ مهینه؛ رهنج. (آزار)
چه وکیش: [ناو] که رسته ییکه وهک شهن که
سهره که ی چه ماوه تهوه بو دهر دانی کولو و ور
تکه به ردی زهوی و زار. (شنکش)
چه وگان: [ناو] فد جوړی یاری که به سواری
نه سپ و گوچانی تاییهت و گو ده-
کریټ. (چوگان)

چه وگه: چه بووگه؛ چی بووه؛ چه بووه. (چی شده)
چه ول: [ناو] چه وول؛ چیلکه و چه وول؛
پاشاخوړ. (پسمانده علف درشت در آخور)
چه ویر: گیاییکی بون خوشه که له
کور دوستانات. زوره. (آویشن)

چه ییگ: [ئاوه لئاو] ته زیو؛ چیاو؛ چاییگ؛
سارد؛ پچیاو. (سرد)

چی نه وی: (۱) چه شتیکی گهره که. (چه-
میخواهد). (۲) چه نه وی؛ چه نه بیټ؛ چیده بیټ؛
چه ده بیټ. (چه میشود)

چیاو: [ئاوه لئاو] (۱) سارد؛ چاییگه (سرد). (۲)
پچیاگ؛ به سه هول بووگ. (بخ بسته)
چیا ی ناگری: < ناگری داغ

چیا ی باله کیان: کیویکی به رزه له ناوچه ی
باله کایه تی. (نام کوهی است)

چیا ی بستی: کیویکه نزدیکی رهواندز. (نام
کوهی است)

چیا ی زینی دهر گه له: کیویکه له ناوچه ی
حاجی ثومه ران. (حاجی عومران) (نام کوهی-
است)

چی بوون: [چاوگه، ت] (۱) چه شته بوونی تانجی
له هه ول پاول. (شکار یاد گرفتن)

تازی. (۲) دروست بوون. (درست شدن)
چیتین: [ئاوه لئاو] فرنده ی چیل چیل؛
خالخال؛ پلنگ پلنگ. (نقطه نقطه)

چیچکه: [ناو] پز هول؛ ورتکه نان؛ (پز هنان).
< چنچکه.

چیچیست: ناوی زه ریای ورمی. (نام دریاچه-
ارومیه)

چیخ: [ناو] چیخ؛ په رده له هه سیری
قامیش. (په رده حایل از نی)

چیدار: [ناو] که له پچه. (دستبند؛ کلیچه)
چیدمای: [بهند] له مه و دووا؛ له نیسته به و لاوه.
(از این بعد)

چیر: [ناو] غه بیته؛ پاشمله باس کردن.
(غیبت)

+ چیر: [ئاوه لئاو] له گهل چه پدا دیت به واتای
لار و گیر، ددانی چه پ و چیر و نارپکه. (کج-
و کوله)

چیش: چی؛ چیه. (چه؛ چی)
چیشټ لیټان: [چاوگه، ت] گرار و چیشټ

دروست کردن. ناشپه زی کردن. (آشپزی کردن)
چیفانوک: [ناو] که کایه ته. (داستان

چیفک: [ناو] چیفک؛ چوله که؛ چفیک؛

کویشکه؛ کیشکه؛ مهلیچک؛ میرچک؛ مه-
 لیچک؛ مهلیشکه؛ چوول؛ چیفک. (کنجشک)
 چیق : [ناو] قالاوه ره شه؛ قرقا رهش؛ قهله ره-
 شه. (کلاغ)
 چیکه : (۱) دروستی بکه. (درست کن). (۲) نه-
 گره. لیړه. ویړی. نه پرا. قیړی. (اینجا)
 چینگه : چیکه؛ چینگا؛ لیړه؛ قیړی. (اینجا)
 چینگه ولا : [بند] لیړه ولا. (ب) چیدمای؛ لومه-
 ودوا. (منبعد)
 چیلکرن : [چاوگه، ت] یادکرن؛ وه بیر هیئانه وه.
 (یادکردن)
 چیلکه وچه ویل : [ناو] پووش وپلاش.
 (خاروخاشاک)
 چيله ک : [ناو] چیل؛ مانگا. (ماده گاو)
 چيله کی : [ناو] جوریک ماسییه. (نوعی ماهی)
 چيله وچه وته : [ناو] سیله وچه وته؛ سیله وچه-

فته؛ بهوردی پروانین؛ سیره گرتن له تفهنگ
 هاویشتندا. (دقیق نگریستن؛ نشانه رفتن)
 چین : [ناو] توپز؛ وهک چینی دیوار؛ چینی-
 کریکار؛ توپزی کریکار. (طبقه) (۲) کووی چی؛
 نهوانه چین؛ چشتیکن. (چيستند) (۳) ناوی ولاتی
 چین (کشور چین)
 + چيو : [ناو] شت؛ چت. (چیز؛ شیئی)
 چيوک : [ناو] دهمار؛ (ب) دهماری
 تووتن. (رگبرگ تووتن)
 چيوک : [ناو] قنچک؛ قنچکی کشمیش و
 میوز و تری. (دم کشمش)
 چيولای : [بند] لومه و دووا. (بعد از این)
 چيوه خرتی : [ناو، ت] چيوه خشانندن له جیگای
 تهنک. و تیوه ژندن؛ (ب) دارگیرانندن له کون
 و نچیرده ره پانندن. (شکار را با چوب از سوراخ
 بیرون کردن)

حارمب : [ناو] نارهو. (عرب)

حارمبگاگوزی: [به‌ند] سه‌رسه‌ری؛ لاپره‌سه‌نی چه-
که‌رداسی. (سرسری)

حازریه‌ی : [چاوگه] حازریبون. (حاضرشدن)

حال : [ناو] (۱) بارودوځ. (حالت) (۲) کیشه به-
هزار حال باره‌که‌م برده‌سهر: حاله‌حال؛ رهنج و
کیشه. (مشکل)

حالوری : [ناو] فیزداری؛ بزوزی. (تکبر)

حالووک : [ناو] هه‌لووک، هه‌لووچه. (آلوچه)
حالی‌حازر : [به‌ند] نه‌لعان؛ نیسته؛ نه‌م‌کاته.
(حال حاضر)

حاملان : [ناو] په‌روه‌رده؛ په‌روه‌رشت (پرورش)

حاملانندن : [چاوگه‌ت] رهنیوه‌نیان؛ په‌رومرده-
کردن. (به عمل آوردن)

حاوین : [ناوبیک] که‌سیک که ده‌حاوینیت‌هوه.
(آرام کننده)

حاوینه‌ر : [ناوبیک] حاوین؛ به‌خیو‌که‌ر؛ نارام‌که‌ر.
(پرورنده؛ آرامش دهنده)

حل : [ناو] هیل؛ جوړیک بهاراتی بوځوځشه؛ به-
ری داری هیل. (هل)

حنچک : < که‌نگ.

حوپله : حوپله‌ر. < حوپه

حوپن : [ناوه‌لناو] زه‌به‌لاحی ناقولّا؛ زه‌لام و
گمته. (دراز بی قواره)

حوپه : [ناوه‌لناو] زه‌لام؛ زه‌به‌لاح؛ ناقولّا (یغر)
حوته : [ناو] هه‌وتوو؛ هه‌فته؛ هه‌وته. (هفته)

حوجره : [ناو] ژووری چکوله‌ی فه‌قییان له‌مزگه-
وت؛ ژووری چووکى کارى توجاړه‌ت‌له بازار.
(حجره؛)

حوققه : [ناو] (۱) قوتوو. (قوطی) (۲) فیل؛
گزى. (حقه) (۳) سه‌ری بافوورکه تلیاکى پیدا
ده‌چه‌سیپنن. (حقه؛ سروافور)

حوکم : [ناو] جوړیک یاری به په‌په‌ی په‌رانتو.
(بازی حکم)+

حولبون : [چاوگه‌ت] سه‌رسام‌بوون گیزبوون.
(گیج شدن)

حولک : [ناو] که‌پر. (کپر)

حولگیل : [ناوه‌لناو] گیزه گیز؛ گیز وحوّل؛ گیزو
ويز. (گیج و ویج)

حولویسک : [ناو] شیلوک. (عضوی در شکم
گوسفند برای پنیر مایه)

حولی : [ناو] (۱) تولی؛ نه‌ومی سه‌ره‌وه‌ی خانوو.
(طبقه آخر ساختمان). (۲) گیلی؛ گیزی؛ (گیجی)

حولیچه‌ک : [ناو] هه‌لووژه؛ هه‌لووچه. (آلوچه)
حونه‌ر : [ناو] حونه‌ر؛ کاری که ته‌نیا که‌سانیکى

تایه‌ت ده‌توانن نه‌نجامی بدن؛ کاری‌شیاو، نه-
وتو؛ بو‌ی‌هیه‌ی وشه‌ی هونه‌ر له‌پیشدا حونه‌ر

بووییت. (هنر)

حهبان : [ناو] جه‌په‌ی‌ثاو. (کوزه آب)

حه‌بدال : [ناو] مروقی ماقوول؛ خوداناس؛ سه
وداسه‌ر؛ عه‌ودال. هه‌لوه‌دا؛ (انسان خانه بدوش؛
خدانشناس)

حهبدالی : [ناو] سهوداسه‌ری ؛ هه‌لوه‌دایی .
(خانه بدوشی)

حه‌بدوئی : [ناو] ئیلی سماییل ئاغای سمکو له
نزیکی شاری سه‌لماس و گوندی چه‌هریق
نیشته‌جین . (طایفه اسماعیل آقای سمیتقو)
حه‌پنای : [چاوگه] هه‌پین ؛ وه‌پین هه‌په‌کردن .
(وعو‌کردن)

حه‌پونه : [ئاوه‌لناو] هه‌پوله ؛ که‌مه‌هوش ؛ مروقی
زل و تی‌کسمراو ؛ هه‌پلوس . (آدم یغر و کودن)
حه‌په‌میش‌خۆر : (ب) مروقی گیل و گه‌وج و
نه‌زان . (کنایی، آدم گیج و بیشعور)
حه‌تال : [ئاوه‌لناو] له‌گه‌ل به‌تالدا دیت . به‌تال -
و‌حه‌تال . خالی‌وخوت ؛ چۆل ؛ بی‌کار . (خالی بی‌کار)
حه‌تتار : [ناو] عه‌تر فروش ؛ عه‌تتار . (عطار)
حه‌جمان : [چاوگه] هه‌جمین ؛ ته‌بتین ؛ عه‌جمان ؛
ئارام و قه‌رار ؛ هه‌دا . (آرام و قرار)

حه‌جماندن : [چاوگه‌ت] ئارام‌کردن ؛ ته‌بتاندن .
(آرام کردن)

حه‌جمین : < هه‌جمان .
حه‌رد : [ناو] ئه‌رد ؛ عه‌رز ؛ زه‌وی ؛ هه‌رز ؛ عه‌رد .
(زمین)

حه‌رز : [ناو] ئه‌رد ؛ زه‌وی ؛ عه‌رز . (زمین)
حه‌ره‌مخانه : [ناو] قد ؛ ژووری جودا له
میوانخانه‌ی گه‌وران ؛ ئه‌نده‌روونی . (منزل
مخصوص خانواده ؛ حرم‌خانه)

حه‌رمه‌ل : [ناو] گیاییکه بو نه‌خوشینی باداری
به‌که‌لکه . (نام گیاهی ایست)
حه‌ره‌سناک : [ئاوه‌لناو] هه‌سوود ؛ به‌ئیرهیی .
(حسود)

حه‌ریر : [ناو] شاریکه نزیکی شه‌قلاوه ؛

گوندیکه نزیکی شاری کرد له باشووری
ئیران . (نام‌شهر و نام دهی است) +

هه‌زار : [ئاوه‌لناو] هه‌زار . (هزار)
هه‌زه‌وه‌نامه‌ی : [چاوگه‌ت] هه‌زل‌کردن .
(دوست‌داشتن)

هه‌سابی : < هه‌سابی
هه‌ساوکه‌رده‌ی : [چاوگه‌ت] هه‌ساب‌کردن .
(حساب کردن)

هه‌ساوی : [ناو] که‌ری به‌کار و ئازا . (خر پر
توان و طاقت)

هه‌سه‌س : [ناو] پاسه‌بان ؛ کیش‌کچی ؛ (عسس)
هه‌سه‌نه‌سه‌سته : [ناو] بالنده‌ییکه لاق درێژ
و‌کلک کورت . (اسم پرنده ایست)

هه‌سیره‌ئاو : [ناو] هه‌سیراو ؛ هه‌ماراو ؛ ئه‌سته‌یر .
(آب‌انبار ؛ استخر)

هه‌سیل : [ناو] هه‌سیر . (بوری)

هه‌سیلک : [ناو] هه‌سیر . (بوری)

هه‌شاکه‌رده‌ی : [چاوگه‌ت] حاشاکردن ؛ وه‌ئه -
سته‌نه‌گرتن ؛ نه‌په‌ژراندن . (انکار کردن)

هه‌شرکردن : [چاوگه‌ت] هه‌شر به‌ریاکردن ؛
(ب) کاریکی ئه‌هوتو کردن ؛ نواندن ئازایی و

کوشتاری زوژ له شه‌ردا . (حشر بپا کردن)
هه‌شروه‌له‌لا : [ناو] هه‌للا و هه‌نگامه ؛ زما زه‌نا .
(هیا‌هوی بسیار)

هه‌شیا : تشت ؛ شت ؛ له ئه‌شیای ئاره‌میه‌وه
هاتووه ، کو‌ی شه‌یی . (اشیاء)

هه‌شیفاندن : [چاوگه‌ت] نووسین . (نوشتن)
هه‌فت‌برالی : [ناو] هه‌وت ئه‌سته‌یره‌ی هه‌وته -

وانان . (هفت‌ستاره دب‌اصغر)

هه‌هفتم : [ئاوه‌لناو] هه‌هوتهم ؛ هه‌وته ؛ هه‌و پوژ پاش

ه دایک بوون یا مردن . (هفتم)

حهفته یی : [بهند] ههوته یی؛ ههر ههوت پوژ
جاریک . (هفته ای)

حهفتیر : [ناو] ههوتیر ؛ جوړیک دهمانچه .
(هفت تیر)

حهقه : [ناوه لئاو] ههقهه؛ ههقوه . (هفده)

حهقیق : [ناو] حاقیق؛ عاقیق؛ عاقیق . (عقیق)

حهکلوو : ههککوو ؛ په ککوو . (وه)

حهلاقى : [ناو] جوړیک تری . (نوعی انگور)

حهلاوی : [ناو] بهفرینه؛ پهره ورده کراوی شیر و
شه کر له نیو بهفردا . (نوعی بستنی)

حهلقه به گوشت : [ناوه لئاو] نالقه به گوشت؛ [ناو]

زپر خرید؛ زپر کر؛ بنده؛ بهنی؛ نالقه له گوئی؛
(حلقة به گوشت)

حهلوا : [ناو] به لاقیک ههلبه زینه وه و پویشن .

ههنگله شهله؛ ههله که . (لی - لی)

حهلهبی : [ناو] (۱) تنه که؛ (ب) چهلنگه پووتی؛
خهلک و په یوه نندیدار به شاری ههله به وه

(۱ و ۲ حلبي)

حهلهوی : < ههلهبی

حهلی شیش : [ناو] ههله شیش؛ بوقله مموته؛ قهل؛
که رگامیسری؛ قهله مموون؛ گزگل؛ ههلو ههلو .

(بو قلمون)

حهلیم : [ناو] خوراکی که له گهنم و گوشتی
بوقله . (حلیم)

حه مباروژی : [چاوگه ت] نامبار بوون؛ هیرش .
(هیرش بردن . (حملة کردن)

حه متهر : [ناو] عه متهر؛ عه تهر . (عتتر)

حه مس : [ناوه لئاو] هه مس جوړیک ږنگی بزن
و نیری . (نوعی بز)

حه مهلی : [ناوه لئاو] عه مهلی؛ گیر وده به شه راب

و تریاک یان شتی تر . (عملی؛ معتاد) +

حه نزه پرووت : [ناو] نه نزه پرووت ؛ شیلهی وشکه -
وه بووی تووسی . (شیره چوغان)

حه نک : [ناو] ژهنین ؛ حینچک؛ کوت . (کله زدن)
حه نهق : [ناو] هه نه ک؛ گالته؛ شوخی؛ گالته

و گه پ . (شوخی)

حهو : [ناو] حه د . (۱) ږاده؛ نه ندازه؛ مه قام؛ هه -
وی به چیه ؛ قاییلی به چیه . (۲) سنوور؛ تخووب؛

خودود (۱ و ۲ حد)

حه وړانه وه : [چاوگه ت] پونگ خوار دنه وه . (جمع)
شدن آب و بر گشتن

حهوز خانه : [ناو] ژووری که ههوزی تیداییت .
(حوضخانه)

حهوشی : [ناو] ههوشه؛ هه سار . (حیاط؛ زمین
محصور)

حهول و دهول : [ناو] ههول و ته قالا . (جدیت
وکوشش)

حه یاس : [ناو] هه یاز؛ جقه؛ چو . (انگشت شاخی
پای خروس)

حه یتاندن : گوږه کردن؛ هه و ههوی سواران .
(هورا کشیدن دستجمعی)

حه یته : [ناو] (۱) چه تیو (نوعی ناسزا) . (۲) ب)
نیشانه ی نیربوون؛ کیر (آلت تناسلی مرد)

حه یس و به یس : [ناو] فد؛ ب) گیره و کیشه؛ هه -
نگامه؛ دهمه قاله . (حیص و بیص)

حه یش : [ناو] عه یش؛ خوش ږابو و اردن؛ وه شی؛
که یف و خوشی . (خوش گذرانی)

حه ین : [ناو] حان؛ له هه ینی گهرمادا ؛ له وه -
ختی گهرمادا؛ (وقت) +

هیج : [ئاوه‌لناو] هیج نه‌تشت؛ هیج نه‌زان (هیج)
 هیج : [به‌ند] هیج زانیوته ده‌ستم شکاوه؟ (هیج)
 هیج : [پیشگر] هیج‌کاره؛ به‌هیج جوړی. (هیج)
 هیج : [جیناو] هیچی؛ هیچیک؛ هیچ‌که‌س.
 (هیج)

هیج‌شتی : [جیناو] هیشتی؛ (هیج چیز)
 هیج‌کاره : [ئاوه‌لناو] بی‌نیش؛ بی‌کار؛ بی‌ده‌سه‌لات.
 (هیج‌کاره)

هیج‌کام : [جیناو] هیج‌کامیان؛ هیج‌کامه‌یان؛
 هیج‌که‌سیان؛ (هیج‌کدام)
 هیج‌که‌س : [جیناو] که‌سیک‌نه؛ هیج‌که؛
 (هیج‌کس)

هیج‌نه‌زان : [ئاوه‌لناو] بی‌ئاوه‌ز؛ ناشاره‌زا؛ گه‌وج.
 (دانائی نداشتن؛ نادان). (هیج‌مدان)

هیج‌وه‌خت : [به‌ند] هیج‌کات؛ قه‌ت؛ هه‌ر‌گیز؛
 (هیج‌وقت)

هیز و سلامه‌ت : بو‌پاراستنی به‌رژمه‌وندی، سه-
 رشوړی قبوول‌کردن. (بخاطر منفعت، خفت
 قبول‌کردن)

هیزه‌فرسه‌ت : [ناو،ت] ناپیاوانه له‌ده‌رفه‌ت که-
 لک وهر‌گرتن. (بانامردی از فرصت استفاده
 کردن)

هیزه‌فیل : [ناو،ت] فیلی بی‌ثابروانه و شه‌رمه-
 زارانه و ناپیاوانه. (حیله ناپسند)

هیزه‌له : [ئاوه‌لناو] مروقی سووک و چرووک و

ترسه‌نوک. (ترسوی بی ارزش)

حیسابی : [ئاوه‌لناو] (۱) به‌ړی و جی؛ باش؛
 قسه‌ی حیسابی؛ قسه‌ی به‌ړی و جی. (۲) چاک؛
 ماقوول؛ پیاوی حیسابی؛ پیاوی چاک و
 ماقوول (حسابی)

حیسابی : [به‌ند] به‌ته‌واوی؛ تیر و پر؛ حیسابی
 دارکاری کرا. (حسابی)

حیشووه : [ناو] عیشووه؛ نازونده؛ لارو له‌نجه.
 (عشوہ)

حیشووه باز : [ئاوه‌لناو] عیشووه‌گر. (عشوہ‌گر)
 حیل : [ناو] عیل؛ تایفه؛ ٹیل. (طایفه)

حیل : پته‌و. (محکم)
 حیلاتی : [ئاوه‌لناو] عیلاتی؛ ٹیلاتی؛ عه‌شیره
 تی. (ایلیاتی؛ عشیره‌یی)

حیلاندنن : [چاوه‌گه‌ت] شه‌هین؛ کوپ‌اندنی نه-
 سپ. (شیعه کشیدن)

حیلیم : [ناو] هیلیم؛ چه‌سپی نه‌جاړی. (دارتاشی).
 (نوعی چسپ چوپ)

حیله‌حیل : [ده‌نگه‌ناو] چند شه‌هینی له‌دوای
 یه‌ک. (شیعه پی در پی)

حیله‌زووک : [ناو] حه‌قلی‌مه‌قو. (اله‌کلنگ)

حیله‌مار : [ناو] کوله‌کوړه؛ کوپ‌ره‌مار. (افعی)

حینوان : [ناو] عینوان؛ حیشووه؛ فیز و ده‌مار.
 (ده‌چیه گوپی بانان کراس زهردی، حینوان ده-
 فروشی) «فولکنډ» (غمزه و تکبر)

خال و به لک : [ناو] کاژ و واژ؛ خالخال بوونی
به فري کويستانان. (خالخال شدن برف
کوهستان)
خامحه لاهه : [ناو] جوریک خام؛ جاو؛ (به-
رهه لپينه ی خام حه لاهه، هه رده پرویی و ده-
کراوه). «فولکلور» (نوعی متقال؛ کرباس)
خانه شاری : [ناو] بو تهم وشه دوو هو په-
چاو ده کریت (۱) خانه واتا مال، کوچ پیکردن
بو شار. (۲) گويزتنه وهی جیگای ژینی به گ
و خانه کان له گونده وه بوشار؛ که ده گه پرتنه-
وه بو زماني پمزا شای پاله وی له ئیران
۱۹۴۱ز؛ (ب) به زور کوچ پیکردنی خان و
سه روک عیلى دیار یکرای دمو روبه ری
شاری سهقر له دیهاته وه بو شار. (خانه-
شهری)+
خانه میری : [ناو] جوریک هه لپه پین و
گورانی تاییه تی نهو هه لپه پینه. (نوعی رقص
و آهنگ مخصوصش)
خانی خانان : [ناو] سه روکی خانگه ل. (خان
خانها)
خانی له پزیرین : [ناو] قاره مانی قه لای
دمدم. (نام یکی از قهرمانان کرد)
خاو : [ئاوه لئاو+ ناو] هیواش؛ نارام؛ ئاهنگی
خاو دژی ئاهنگی بن بزیکه و کرژ. (ملایم؛
نارام)+
خاو : [ئاوه لئاو] بانه دراو؛ دژی گرژ. (ریس زیاد

خاراج : [ناو] خه راج؛ باج و پیتاکه. (خراج)
خازی : [ناو] خاز؛ گولخاز؛ گیاییکه بو
سومای چاو یان لابر دنی زمرداو به که لکه.
(گل شیپوری) +
خازی : [ناو] خوزگه؛ ئاوات؛ خوزیا؛ هیوا؛
هیقی؛ داوخواز؛ که لکه له؛ (آرزو)
خاسه سی : [ناو] قازی کیوی. (قاز کوهی)
خاشه بر : [ناو] له بیخ دهره یان؛ بنه بر کردن؛
په گز نه هیشتن. (از بیخ کردن؛ نسل کشی)
خاشه کیشان : [چاوگه ت] (۱) ب) سه بر پین؛
کوشتن. (کنایی، کشتن؛ سر بریدن)
(۲) خوراک ته واو کردن و هیچ نه هیشتنه-
وه. (خوردن خوراک و چیزی باقی نگذاشتن)
خاک به سه ر : [ئاوه لئاو+ ناو] قور به سه ر؛
خاکه سار؛ کلؤل؛ کلؤل. (خاک بر سر)
خاک شیر : [ناو] زینده وه ری وردیله ی ناو ئاوی
زورماو له نیو عماراودا، که خوراک ماسیه.
(خاک شیر)
خاک شیر که شيله : [ناو] تودم که؛ گیاییکه
دژی نوبه تییه (یاوی مال آپا) یه و له
کوردستان زوره. (قدومه کوهی)
خاک نشین : [ئاوه لئاو] بوول نشین؛ مال ویران؛
مافینگی؛ پووش له دهم. (خاکستر نشین)
خاک وهج : [ناو] جووتیار؛ فه لا. (کشاورز)
خاکینه و خولینه : [ئاوه لئاو] (ب) مروقی بی-
فیز و دهمار. (انسان متواضع)

نتابیده)

خاوشکاندن : [چاوغه، ت] پاهینانی و مرزا بو جووتکردن له نهوعلی به هاردا به چهند هیل جووت پیکردن. (آماده کردن ورزا برای شخم). < جهمام.

خاوک : [ناو، بهن و فریتی پیویستی تهون؛ خاوه. (مواداولیه قالیبافی)

خاوکان : [ناو] بهنی زور با نه دراوی باریک که دوو تالی پیکهوه باده دهن و ده پینه دوولا؛ (شیرین تهشی ده پرسی خاوکانه یان دوولایه) «فولکور» (پرس زیاد تاب نخورده)

خاوکردنهوه : [چاوغه، ت] هیواشکردنهوهی رهوتی، رویشتی توند و بهلهزی سه یاره یان هه رشت که توند و به تاو ده روا. (یواشکردن)

خاوکیش : (ب) په تکیش؛ لیدان و په ته تی پیکردن و گه وزاندن. (کنایی، کتک زدن)

خاوه : < خاوک

خاویر خاویر : [بهند] هیواش هیواش؛ خاوه- خاو. (یواش یواش)

خاویلکه : [ئاوه لئاو] خاوه خاوکه؛ ته مبهل. (تنبل و شلو ول)

خاوین : (۱) [ناو] گیای ژانهدل؛ له کوردوستان زوره و بو نه خوشینی بای سوور به که لکه. (گیاه دمر و باده) (۲) [ئاوه لئاو] پاک. (تمیز)

خایهن : [پاشگر] و اتا پیچوون؛ دریژ خایهن. (پسوند به معنی طول کشیدن) +

خرمان لوغه : [ناو] خهرمان لوغه؛ ده غلیک که له سه ر خهرمان ده دریست به هه ژاران. (از خرمن چیزی به فقرا دادن)

خرنه : [ناو] کووده له؛ پیچووی به راز. (بچه گراز)

خروپر : [ئاوه لئاو] توند و تول و قهلهو. (تپل و فرز)

خشپه گیا : [ناو] دارخه لاته؛ زهرداو په پینه؛ له کو لپندراوی خهستی گه لاکه ی مه له همیک چپده کهن و ده یساون به سه ر بیرودا، به- موفایه. (شونگ؛ پلاخور)

خشه : [دهنگه ناو] دهنکی به یه کدا ساوینی دوو شتی زبر و رهق. (خش خش)

خشیل : [ناو] کهوله گیا؛ شيله که ی هموینی به په نیر کردنی شیره. (علف پنیر؛ شیر پنیر)

خفتان : [ناو] خهفتان؛ توو چاندنی پاییزی درهنگ وهخت. (تخمپاشی درپاییز دیرهنگام)

خلخله : [ناو] خلخل؛ فرنده پیکه له جوړه گه وره تر، سه ر بالی شینه و سینگى قاوه ییه. (خوتکا)

خوان : [ناو] پنه؛ پنه که ی گونک له سه ر پان کردنهوه. (تخته خمیر پهن کردن) +

خو راژاندن : [چاوغه، ت] بزواندنی لهش له کاتی ئیش و په ژاره دا. (خود را جنباندن)

خوړانان : (ب) هووشه کردن؛ خو هه لکیشان. (تعریف از خود)

خوردوس : [ناو] لاله عباسی؛ بو له به یین- بردنی جوانه زمه و زیاد کردنی مه یلی جنسی

ییاوان باشه. (لاله عباسی)

خوردهک : [ناو] ئوردهک؛ جوړیک مراوی. (اردک)

خورکه : [ناو] مورانه ی کتیب و دار. (موریانه چوب)

خوری شور: [ناو] تهخته داریکی لاپانه جلک
و خوری پی ده کوتن له کاتی شورندا؛ (ب)
لیدانی زور و به توندی وه کشتی خوری.
(کتک زدن زیاد)

خوزگه خواستن: [چاوگه، ت] تاوات خواستن.
(آرزو کردن)

خولیدان: قهره که وتن؛ نریک که وتن.
(خود را در گیر کردن؛ نزدیک شدن)

خومه ههرده: [ناو] گیا وه سمه؛ گیاییکه
خومی لی چیده کهن له جوانرو و مهربوان و
شنو زوره. (نیل کوهی، وسمه)

خوپنلین: [ناو] گیای شاتهره؛ دزی جوانه
ز مهیه. (شاه تره)

خه ربه نگ: [ناو] گیای شادانه؛ مهنکه-
گیا؛ گوله لیوه. (شاهدانه)

خه رتهل: [ناو] داله که رخوره؛ شانه کووپه.
(نوعی کرکس)

خه رمان لوغه: < خرمان لوغه.

خه روو: [ناو] پاکه متیار؛ گیاییکه بو نه خو-
شینی گه پرولی به که لکه. (خرنوب)
خه زال: [ناو] قشقه ره؛ قشقه له. (زاغی)

خه زالی: [ناو] خه زایی؛ که شوشک؛
توو خوره؛ عایله مهل. (سار صورتی)

خه لاته گیا: [ناو] گوله نمون؛ له کوردوستان
به تاییهت له ژاوهر و زوره و بو نه خوشینی
واریس (گری گری بوونی دهماری به له ک)
به که لکه. (گل فراموشم مکن)

خه سته خانه ی دهر وونی: تاییهت به
نه خوشینه کانی می شک و عه سه ب و
نه خوشینی روچی. (بیمارستان روانی)

خه سته خانه ی ده وله تی: بیمارستانی که له
ژیر چاوهدیری ده وله تدایه و پاره ی کهم له
نه خوش ده ستینی یان ههر ناستینی.
(بیمارستان دولتی)

خه سته خانه ی سه حرایبی: خه سته خانه ی ناو
چادر یا ناو سه یاره بو بریندارانی شهر یا بوومه
له رزه و فیر له محل دا. (بیمارستان
صحرایبی)

خه سته خانه ی عمومی (گشتی): (۱) خه سته-
خانه ییک بو مالیجه ی هه موو نه خوشینیک. (۲)
بیمارستانی که بو ته وای جه ماوره و
تاییت به که سانیکی تاییهت نییه.
(بیمارستان عمومی)

خه مه خوره: [ناو] واق واق که ره؛ شاهه-
شین. (اگر ت ساحلی)

خه نه جهر بال: [ناو] پهره مه ساسه؛ تهیره
کویره. (بادخورک)
خه نه جهر دم: < دار ته قینه

خه نه دیمی: [ناو] خه نه کرمانی؛ خه نی؛
گیاییکه گه لاکه ی بولابردنی خورووی پیست
و به هیز کردنی پریشه ی موو به که لکه.
(حنای کرمانی)

خه نی: < خه نه دیمی

خه و: [ناو] خاو؛ باری لار بوونه وه ی توو کی
فه رش و رایه خ و قوماشی توو کدار.
(خواب+)

خه وین: [ناو] گیای دهرمانه برک؛ بو کهم-
کردنه وه ی چهوری و تهوژی خوین به که-
لکه. (ملیس)

خه یاره مارانه: [ناو] خه یاره دیمی؛ گیاییکه بو
په واندنه وه ی ماس و په نمائی نه ندام به که-
لکه. (خیار خر)

داناو یستن : [چاوگه،ت] هه لواسین. (اویزان-
کردن؛ آویختن)

انههرده . بژارده . (بومیوه و چتی تر)
دابهر کردن: [چاوگه،ت] بېردان؛ جویگر دنهوه؛
کو تکردن و زهوت کردت (چناکردن، غصب کردن)
دابگردن: [چاوگه،ت] پەت بوون؛ تیه پین-
(گذشتن)

دابوورانندن: [چاوگه،ت] تیه پانندن. (گذرانندن)
دابوورین: [چاوگه،ت] دابووردن؛ تیه پین-
(گذشتن)

دابەزێراو: [ناو،بەر] که سیک که له سواری
هینرایتته خوارهوه؛ پیاده کراو. (پیاده شده)
داییزانندن: [چاوگه،ت] داییزتن. (غربال کردن)
دایینان: [چاوگه،ت] دابهستن؛ گریدان. (بستن)
دایین کردن: [چاوگه،ت] شارندنهوه، دهسته بهر
کردن. (پنهان کردن، فراهم کردن)+
دابەرزان: [چاوگه،ت] پەرش و بڵاو بوونهوه.
(بخش و پلاشدن)

دابلوخین: [چاوگه،ت] (۱) دابلوسین؛ به توندی
لیدان. (کتک زدن) (۲) به گهرمای زور یان ئاوی
کولآتوو سووتانی لهش سوختگی بعلت حرارت زیاد)
دایوی: < پیوه دان.

دایهپ: [ناوبیک] نهوهی ده پهریته خوارهوه. (پائین
پرنده)

دایه پین: [چاوگه،ت] بازدان له سه رهوه بو خوار.
(پایین پریدن)+

دایهستان: [چاوگه،ت] ئاخینهوه؛ په ستاوتن. (تها
نیدن)

دایهستراو: [ناو،بەر] ئاخراو؛ داته پاو. (تپانده شده)
دایه نهی: [چاوگه،ت] پیدان؛ بهخشین. (دادن)
دات: [پیشگر] وهک، داتخست؛ داتنا؛ داتکرمان.
(پیشوند)

داترازان: [چاوگه،ت] لیک هه لپان. (در رفتن)
داتراشین: [چاوگه،ت] تاشینی سه رهو خوار. (رو به
پائین تراشیدن)
داتووکان: [چاوگه،ت] هه لترووشکان. (چمباتمه
زدن)

داته پاو: [ئاوه،ئاو+ ناو،بەر] شیراو؛ ته پینراو؛
داسمراو؛ هیما بو مروقی کورته بالآ و قه لهو و
شل وشه ویق؛ داته پیو. (آدم شل و ول چاق)+
داته پیو: [ناو،بەر+ ئاو،ئاو] پوچوو؛ قوپاو؛ داته پاو
(نشست کرده)

داته کیان: [چاوگه،ت] به تال بوون؛ ته کیان. (خالی
شدن) +

داته میان: [چاوگه،ت] داته بیان و سیس بوون به
هووی خه م و که سه رموه. (افسرده شدن)

دایوژان: [چاوگه،ت] شوپ بوونهوه؛ چه مینه وه؛
ئاو یزان؛ داهاتنی لقی دار. (خمیدن، اویزان شدن)+
دایبک: [ناو] داومووسک؛ داوی ته پکه. (دام از
رشته مو)

دایچه کانندن: [چاوگه،ت] مژین؛ دلوپ لی پین.
(تا آخرین قطره مکیدن)

داچه کاو : [ناو، بهر] (۱) مهمکی که زاروک مژ-
 بیستی. (۲) هه‌لوا سراوی شل و شه‌ویق؛
 داچوپ‌او. (مکیده و آویزان)
 داچه‌مان: [چاوگه‌ت] چه‌مین‌هه؛ کوورپوونه‌هه؛
 چه‌مانه‌هه. (خمیدن)
 داچه‌ماندن: [چاوگه‌ت] اکوور کردن. (خم کردن)
 داچه‌لاندن: [چاوگه‌ت] داهیشتن؛ شوپ کردن‌هه.
 (آویزان کردن)
 داخاز: ک‌داوخواز.
 داخازتن: [چاوگه‌ت] داوا کردن؛ ثاوات خواستن.
 (درخواست کردن؛ آرزو کردن)
 داخرا: [رپور دووی چاوگه‌ی داخستن] ته‌نوور
 داخرا: ته‌نوور هه‌لکرا؛ پی‌کرا. (روشن شد) (۲)
 پیوه‌درا؛ به‌سترا (بسته‌شد) +
 داخران: [چاوگه‌ت] (۱) به‌ستران؛ پیوه-
 دران. (بسته‌شدن). (۲) ر‌اخران؛ پان‌کران؛
 ر‌اخستن. (پهن شدن)
 داخرماندن: [چاوگه‌ت] داکرماندن؛ داکروژتن.
 (مانند، جویدن قند و غضروف)
 داخزاندن: [چاوگه‌ت] داخل‌یسکاندن؛ خزانندن؛
 خزین. (سرانندن روی پائین)
 داخشان: [چاوگه‌ت] داخوشین؛ خشکه کردن
 روو به خوار. (خیزش روی پائین)
 داخ‌کهرده‌ی: [چاوگه‌ت] داخ کردن. (داغ کردن)
 داخ‌کیشان: [چاوگه‌ت] دهر‌دکیشان؛ ئاخ‌هه-
 ل‌کیشان. (آه کشیدن)
 داخمه: [ناو] ته‌مخه؛ ئامیری موری دروشم و
 داخ‌کردنی‌تاژال. (انگ‌داغ)
 داخ‌ودوخان: [ناو] خه‌م و خه‌فته. (غم و اندوه)
 داخ‌وراو: [ناو، بهر] دارووخاو؛ دیوار یک‌که

خورابیته‌وه یان باران لاییکی شور‌دبیت‌هه.
 (خوردگی دیوار)
 داخورت: فال‌گرتنه‌وه و پیش‌گوئی. (پیش‌گوئی)
 داخولا: [یه‌ند] داخوا؛ داخو؛ داخوم؛ ئاخو؛ ئایا.
 (آیا)
 داخی‌به‌جه‌رگم: (ب) داخی‌گرانم؛ حه‌یفی
 (افسوس)
 دادپرسته‌ی: دادپرسین. (داد پرسیدن)
 دادپر‌مردم: ناوی جوریک قوماشی ژئانه‌بوو.
 (اسم پارچه)
 داد‌نووس: [ناو] شکایه‌ت‌نامه‌نووس؛ سکالا
 نووس (عریضه نویس)
 دادو روپرو: [ناو] شیوه‌ن و هاوار؛ داد و هاوار.
 (شیون)
 دادوورانندن: [چاوگه‌ت] پیدا دروون؛ دوورین.
 (دوختن)
 دارئالینگ: [ناو] لا‌ولاو؛ لاف‌لاف. (نیلوفر)
 دارات: داره‌ت؛ خو‌ت له‌و داراته‌مه‌ده: خو‌ت وا
 نشان‌مه‌ده؛ خو‌ت له‌وپیه‌مه‌ده. (وانمود کردن)
 دارباز: [ناو] داره‌وان. (استاد در بالا رفتن از درخت)
 دارباسقه‌منه: [ناو] جوړه داریکه دارجگه‌ره‌ی لی-
 دروسته‌کری‌ت. (چوب‌درست کردن چوب‌سیگار)
 داربه‌دهم سه‌گه‌وه کردن: (ب) بی‌حیایی. (کنایی
 شرارت و بی‌حیایی) +
 دار به‌رو‌حدا دان: زهر‌لیدان. (ضرر و ضربه زدن)
 دارپزو: [ناو] جوریک داره؛ پارچه داریکی پزوو
 ده‌که‌نه ملوانکه و ده‌یکه‌نه ملی په‌ز بو‌ئه‌وه‌ی -
 نه‌خوشینی پزووی چاک بیته‌وه (له‌بری‌نو-
 وشته) (گردن‌آویز گوسفند برای بهبود مرض پزو)
 داریچ: [ناو] گولی لا‌ولاو؛ گیای مله‌گه‌وی؛

دارخز: بو تهنگه نه فه سی به که لکه
(لبلاب: نیلوفر).
داریچی کیوی: [ناو] مله گهوی؛ گیای لاو لوی
کیوی: بو پوهوانی به که لکه (لبلاب: نیلوفر صحرائی)
دارتاوگ: [ناو] گیای ته یلی؛ تایله؛ به ره که ی بو
تاوون (بامرنی) و په نمانی سی و زهر دووی به
که لکه. (داغه اغان؛ تاغوت؛ تاغوت؛ درخت طا)
دارته پان: [ناو] چپوته پانه؛ داریکه له که ره سته ی
جولاییدا. (چوب دستگاه جولایی)
دارته قینه: [ناو] فرنده ی دارته قینه؛ داره سمه؛ خه-
نجه رده مه. (دارکوب)
دارجووت: [ناو] نه قیزه ی جووت کردن.
(سیخونک دراز گاواهن)
دارچه سپ: [ناو] گیای لاو لوی دیواری؛ که به
دیواردا هله ده کشی و دیوار داده پوشی و خوی
به دیوار موه ده چه سپینیت؛ بو زمان به ربوونی
مندل به که لکه. (موجسب؛ پیچک دیواری)
دارچه نگال: [ناو] نالقه و دوویشکه؛ نامرزی نیو
که ره سته ی گیره. (قطعه ای در خرمنکوب)
دارچینی: [ناو] دارچین پیستی نه و داره یه و
ماکی (ثانسی سبتیک و ثانی میکوتیک) ی تیدایه-
که دزی هوورک و قارچی پیسته. (دارچین)
داردووله کان: [ناو] جولانی؛ جولانه. (تاب بازی)
دارده غان: [ناو] (ده رود اغان؛ کور تکراره ی
ده رب وداغان یان ده رود اغانه) له به ریه که ده ر
هینراو. (درب وداغان)
دارده ماخ: [ناو] داری سهول؛ داریکی هه میشه
سه وزه. (سرو)
دارسم: [ناو] فرنده ی دارته قینه؛ شه شجورن؛ به-

لووچی، پی پی، بال سپی، شین، خالخال، پدهش
(دارکوب).
دارسورک: [ناو] په یومند (متوربه) کراوی داری
ههرمی له به پروو. (پیوند درخت بلوط و گلابی)
دارسه وله: [ناو] (۱) ییلی لوتکه. (پاروی قایقرانی)
(۲) داری سهول. (درخت سرو)
دارسیان: [چاوگه ت] هیرش بردن؛ په لاماردان.
(حملة بردن)
دارشاخرن: [چاوگه ت] سهر کوته کردن؛ پیدا
هه لکالان؛ پیدا هه لساخان. (سرزنش کردن)
دارشکین: [ناو] یک که سیک که دار ده شکینی؛
دارپ. (هیزم شکن)
دارشوق: [ناو] چپوشه ق؛ چپوی ژیرباخه لی پا
شکاو یان شهل. (چوب زیرغل)
دارشین: [ناو] داریکی کیوی به له کاتی سوتاندندا
گرپکی پوشتی هه یه، له جیاتی له تهر هه لیان
ده کرد. (اسم درختی است)
دارشینه: [ناو] دارکون که ره. (دارکوب)
دارفرسوق: [ناو] نیشانه ی ماوه ی ریگا. (تابلوی
کیلومتر شمار)
دارقهنده: [ناو] کلکه قلیان. (چوب قلیان)
دارکافور: [ناو] داریکه له هیندوستانه وه هاتووه
و بو گهرولی و بیرو به که لکه؛ کافووری لیده گرن
که بو گهرولی و بیرو به که لکه. (درخت کافور)
دارکه کهو: [ناو] داریکیف؛ که یکوف؛ چپوویکی
پهنگ جوانه بو ناسک کاری وخه پاتی باشه؛
که لکه ی ده کولین بو هاو له وسوور یچه به که-
لکه. (کرکف. ککم)
دارگه زو: [ناو] مازگ دار؛ نهره؛ داریه پروو؛ جیوه
(شيله) ی دارمازگ بو شه که رمز به که لکه.

(کزغلی؛ بلوط)

دارلوق : گالوک؛ وه کاز؛ چپو شەق؛ گوچان.
(عصا)

دارموق : [ناو] تابووت. (تابوت)

دارمهلهم : [ناو] داریکه له هیند و ئەفغانستانه
وه هاتوو و له هه‌ورامانی له‌هون زوره‌ه‌رمانی
نه‌خوشینی ته‌نگه‌نه‌فه‌سه. (درخت برنگ کابلی)
دارنین : [چاوگه‌ت] دامالین؛ وه‌ک: پروومه‌ت پنین؛
پنینی پروومه‌ت به ناخوون له سه‌ره‌وه بو خواره‌وه
(خراشیدن) +

دار و له‌له : [ناو] داری دالیه؛ (ب) ئاگاداری له
حیساب و کیتاب و له زیر چاو ده‌یریدا. (کنایه از
زیر نظر بودن)

دارونه‌دار : [ناو] هه‌ست و نیست (ب) هه‌موو شت.
(داروندار)

دارووشاندن : [چاوگه‌ت] پرووشاندن و دارپنین
پوو به خواره‌وه. (خراشیدن روپائین)

دارومنی: [ناو] داره‌هن؛ دارقه‌سقه‌وان؛ له شيله-
که‌ی بنیشت ده‌گیریت که ده‌رمانی په‌نمان و
برینی گه‌ده و پێخوله‌یه و بو شه‌که‌رمزیش به-
که‌لکه. (درخت بنه؛ پسته وحشی)

داروپنه : [ناو] جوړیک کاری هونه‌رییه؛ وینه‌گه-
ری، به‌که‌لک وه‌رگرتن له پارچه‌ه‌ری په‌نگ
جو‌راو‌جو‌ر؛ (له‌ه‌وانگه‌ی په‌نگ و ئاچ و توخیه-
وه). (مهرقکاری)

داره‌به‌جینگول : [ناو] داری چاکی. (درخت سرمزار
مبارک)

داره‌هنه : [ناو] دارته‌هن. (دارقالی)

داری دنی: یادارایی دنیا؛ لیره‌دا به‌ه‌لکه‌وت
داری ئاره‌موی: (مال، خانوو) له‌گه‌ل دارایی و

سامان (مال) ی کوردی هاومانان که دپته، (مالی
دنیا) که جیی سامانی دنیا یا دارایی دنیایش
ده‌گریته وه. (داردنیا)

داری نان : [ناو] داریکه له هه‌ندی ناوچه‌ی ئە-
فریقا جوړیک کولیره و نانی لی‌دروست ده‌که‌ن.
(درخت نان)

داریووش : [ناو] ناوی شاییکی هه‌خامه‌نشیه
(داریوش)

داژی : لاره‌سیه‌ری عه‌سر. (قبل از غروب)
داسراکی: [کاری ئه‌م‌ری] بسه‌ره‌وه؛ زه‌وت به؛
دامرکی: ئارام به. (آرام باش)

داسراکین : [ناو، بک] ئارام که‌ره‌وه؛
دامرکین. (آرام بخش)

داسقاله : [ناو] داسوولکه؛ داسی چووک. (داس
کوچک)

داس‌کیش : [ناو، بک] دروپنه‌وان. (دروگر)
داسمراو : [ناوه‌ل‌ناو] مروی قه‌له‌وی شل‌وشه‌ویق.
(آدم شکم گنده و کوتاه قد)

داسن : [ناو] خوازیینی که‌ر. (خواستگار)
داس‌وه‌شین : [ناو، بک] دروپنه‌وان. (دروگر)
داسه‌پاندن : [چاوگه‌ت] به‌سه‌ردا‌پ‌رین.
(تحمیل)

داس : [ناو] (١) ته‌ندوور؛ ته‌نووری ئاسنگه‌ر.
(کوره‌آهنگر) (٢) تده‌برد؛ داسی دامه‌به‌ردی
دامه. (سنگریزه‌داما)

داس‌به‌داس : [ناو، ت] له‌دامه‌دا به‌رد به‌به‌رد؛
واتا به‌ردی له‌جیاتی به‌ردی ده‌چووی. (داس
به‌داس) +

داس‌دامه : [ناو] داس تورکیه‌واتا به‌رد؛ به‌ردیان
زیخی دامه‌پیکردن. (سنگ ریز دامه‌)

داشکان: [چاوگه،ت] خوار کردنه وه؛ شه له گه داخستن. (خم کردن؛ تعویض مسیر آب) +
 داشکاندن: [چاوگه،ت] داگیران؛ مهره کان داشکینه بو داوینی کیو-پاتین بردن گله- (۲) شکانن؛ شکست پی هینان. (شکست دادن)
 داشو: [ناو] برایی مه زن. (داداش)
 داشی: [ناو] خوشکامه زن. (خواهر بزرگ)
 داشیار: [ناو] تهنوور داخه؛ کابانی مال. (روشن کننده تنور؛ خانه دار)
 داشی دامه: [ناو] زایی دامه؛ بهردی دامه. (مهره دام)
 داغان کردن: [چاوگه،ت] شق و شر کردن؛ له بهر یه که هه لوه شانندن. (داغان کردن)
 دافسین: [چاوگه،ت] افس خواردن؛ قزهبوون؛ خه- وتنی مریشک بو که له شیر. (خوابیدن مرغ زیر خروس)
 دافلقانندن: [چاوگه،ت] پان و فلج کردن. (له- کردن)
 داف-داف: [بهند] تال-تال؛ هه ودا هه ودا. (رشته رشته)
 داپوون: [چاوگه،ت] پوچوون؛ چه قین. (فرورفتن) +
 داگردن: [چاوگه،ت] به نامانج کردن؛ میته ی هه لماتین و نیشانه ی تیره نازی دانان. (نشانه تیلمازی و سیل گذاشتن) +
 داکوتان: [چاوگه،ت] (ب) به میوانی له جیگاییک زور مانه وه؛ جی خوشکردن. (جاخوش کردن) +
 داکه تی: [بهند] باکه تی؛ تاکه تی؛ تاوه کوو؛ تاکوو. (تا)

داگرتنه وه: [چاوگه،ت] کوتانه وه؛ په ستاوتن؛ ناخینه وه. (لگدکوب؛ کوبیدن) +
 داگرانن: [چاوگه،ت] گووشین. (فشار دادن)
 داگیرلو: [ناو، بهر] (۱) رابووردووی داگیران؛ لهش داگیراو. (تن سنگین شدم از مرض) (۲) نه وه ی له سه رموه هینراوه ته خواره وه. (پایین آورده شده).
 (۳) لیم داگیراو وانا لیم داگیر کراوه. (غضب شده). (۴) تاییک توتن داگیراو؛ ناخراوه. (اکتده شده). (۵) زهویه که به ناو داگیراو؛ ناو داگیر تووه، زهوتی کردووه (آب گرفته) (۶) فهن. گر تیچوو (شعلهور).
 دالاش: [ناو] توورمه ی دالاش پینج جورن؛ که- شکه خووه (پیروزه)، پشت سپی، په شه دال، سیسارگ، شانه کووره. (هما؛ کرکس)
 دالانداری: [ناو؛ بهر هه می جاوگه] (۱) شوئی چاودیری گاراج؛ تهویله داری. (دالانداری) (۲) کرئی باری هه مارکراو له گاراج. (انبارداری)
 دالانی هه وایی: [ناو] شوینگه لی دیاریکراوی هات وچوی فروکه له بهینی دوو ولاندا. (دالان هوایی)
 دالبهش: [ناو] دابهش؛ بهشکردن به سه ر چه ند که سدا. (پخش)
 دالقانن: دارداکرن؛ هه لوا سین. (اویزان کردن)
 دالکه پیران: [ناو] که نگر وهختی پیرده بیته. (کنگر پیر شده)
 دالکه دزان: [ناو] دهس کیس؛ دز دهسکه. (راهنمای دزد)
 دالکه مارانه: [ناو] جوریک مارمیلیکی گه وره. (سوسمار)
 دالگوشت: [تاوه لئاو] له؛ لاواز؛ ره قه له؛ نازالی

که درهنگ قه‌لهو ده‌بیټ. (لاغر)

دالووت : [ناو] چپو به‌ستی باخ؛ دار به‌ستی باخ.
(دار بست باغ)

دالووشاندن : [چاوگه‌ت] اقم کردن و لووت پاک-
کر دنه‌وم. (فین کردن)

داله : [ناو] باخچه‌ی به‌رمالان. (باغچه جلومنزل)
داله : [ناو] پیشگو. (پیشگو)

داله‌که‌رخوره : [ناو] دالاش. (کرکس)
داله‌واز : (۱) زینده‌وار. (جاندار). (۲) له سه‌ری‌پ‌اوه
ستاو. (روی پا ایستاده)

دالینگ : [ناو] ده‌ستور؛ قانون. (قانون)
دالینگوک : قانون نامچه و نیز امانچه. (قانون‌نامه)
داماب : [ناو] گیای که لپوری؛ بو لووی گه‌روو
(له‌وزته‌ین) و ده‌ست له‌رزین به‌که‌که (مریم-
گلی؛ مریم نخودی) +

دامانگر : داوینگر؛ دامان گیر. (دام‌گیر)
دامله : [ناو] گوئلکی نی‌ری دوو‌ساله. (گوساله نر
یک‌ساله)

دامله‌ماچ : [ناو] ناوچه‌یه‌کی ئاسوری نشینه له
نزیکی مووسل. (منطقه‌ای آسوری نشین نزدیک
موصل)

دامنه : [ناو] دامنه‌ه؛ داوین؛ خواروو. بمنی
خواره‌وه. (دامنه، مرابگذار پایین)
دامووسکان : [چاوگه‌ت] هه‌لاواسین. (آویزان-
کردن؛ آویختن، داردا کردن)

دامه‌زران : [چاوگه‌ت] (۱) ماموستا ده‌رسی دامه-
زران یا دامه‌رزاند؛ ده‌ستی بیکرد (شروع
کردن). (۲) بناغه دامه‌زراندن. (پایه ریزی کردن)
(۳) (ف.هن) جیگرتن. (جایگیر شدن)
دامه‌زرنه‌ر : [ناو، بک] دابینکار؛ حاوینهر. (فراهم

کننده)

دان‌ئیشه : [ناو، ت] ددان‌ئیشه. (دندان‌درد)
داناش : [ناو] دانه‌ویل‌ه‌ی تاییه‌ت بو هارین له
ئاش. (بنشن برای آرد کردن)

دانان : [به‌ند] گریمانه کردن؛ وادانان؛ داپن‌ین
وابوو؛ گرتمان وابوو؛ هاتوو وابوو. (به‌فرض) +
دان به‌جه‌رگی خو‌دانان : (۱) پشوودریزی.
(تحمل کردن). (۲) ویران؛ زات‌کردن. (جرئت
کردن)

دان به‌ی : وه‌دوو که‌وتن؛ وه‌شوین که‌وتن. (دنبال
کردن)
دان بیانان : په‌ژراندن؛ حاشالینه کردن؛ درکاندن.
(قبول کردن) +

داندار : [ناوه‌لناو] ده‌نک‌دار؛ پرده‌نک وه‌کوو هه-
نار و گوله‌گه‌نم که دانی زور‌بیټ. (پردانه)
دان‌دوقه : [ناو] که‌ره‌کیوی. (گورخر)
دان‌دول : [ناو] که‌له‌ک؛ جه‌نجال؛ گیچ‌هل.
(هچل؛ معرکه)

دان‌سکی : [ناو] ددانه چیره. (دندان قروچه)
دان‌ریوی : [ناو] ددانه ریوی؛ خشلیکی جوانه
زپ‌رینگه‌ران چیی ده‌کن. (نوعی زیور)
دان‌زلین : [چاوگه‌ت] هه‌راسان بوون؛ جار‌س
بوون. (پریشان شدن)

دانسته : به‌ ئاگایی وه؛ (ف.مشه) تاییه‌تی؛ هه-
لب‌زاده؛ بژارده. (بخصوص)
دان کردن : [چاوگه‌ت] هه‌له‌وم‌راندنی هه‌نار و
بو‌لی‌تری‌وو... (دان کردن)
دان‌ووشتاو : [ناو، به‌ر] داچه‌ماو؛ داهاتوو. (خم
شده) +

دان‌ووله : [ناو] دانه‌ویل‌ه‌ی کول‌او به‌هو‌ی ددان‌ده‌ر

هينانی مندالوه دروستی ده کهن. (بنش پخته)
دانه : (۱) دانی؛ داینی؛ باره که ت دانه: باره که ت
داینی؛ دایینه. (بگذار) (۲) دهنگ: گله. (دانه؛
عدد) +

دانه بنار : دان به بناردا؛ پرووله بناری کیو کردن.
(روبه دامنه کوه نهادن) +

دانه قود : [ناو بهر] (ف. یاد) : گهنمه کوتراو.
(گندم کوبیده)

دانه بهر : (۱) لیخوپرینی ناژال؛ (ب) پاونان و دهر
کردن. (دنبال کردن). (۲) به ژیرسه یارمونه کردن؛
وه بهر دان. (مانند زیر ماشین گرفتن) (۳) وه پیش که
وتن. (جلوزدن)

دانه بهزه : [ناو] مهمکی ژن یا گووانی و آخ و نا-
ژالنه له دهمیکدا که وشک بکا. (پستان
شیردهی که خشک شود)

دانه خاف : [ناو] گهنمی کوتراو و له ت بوو.
(گندم نیمکوب شده) +

دانه دانه : [بهند] دهنگ دهنگ؛ دانار دانار؛ (دانه-
دانه)

دانه دوواوه : [چاوگه ت] (۱) په تکر دهنوه؛ وهرنه-
گرتن؛ گه پاندنهوه؛ گل نه دانهوه. (پس زدن؛ پس-
دادن) (۲) کشانه دوواوه؛ پال دانه دوواوه (عقب-
کشیدن)

دانه دهست : نه سپاردن؛ پی نه سپاردن؛ به دهسته وه
سپاردن. (سپردن)

دانه پرژه : [ناو] پوهتی کو مباینی دهنگ پرژین و
ناشی که له گهل نارد دهنگی ساخ فریده دا. (دانه-
ریختن کمباین و آسیاب)

دانه سهر : رشک داویه ته سهری. (دامه سهر خوه-
ما؛ دام به سهر خو مندا) به سهر و پوترکی خودادان؛

به سهر دادان؛ په لامار بردنه سهر (سرو روی
خود کوبیدن؛ حمله بردن)

دانه شاخ : [چاوگه ت] (ب) یاخی بوون؛ به-
کیو دادان. (یاخی شدن)

دانه کوژتن : [چاوگه ت] دان به کوژتن؛ به-
کوژندنان (په کوژتن دادن)

دانه گرتن : [چاوگه ت] دان به گرتن؛ بوونه هو
گرتن و گیران؛ به گرتن دان. (سبب بازداشت
شدن)

دانه وه : (۱) بنوشتیوه؛ دابه؛ کوپنوش بکه. (خم
شو) (۲) نه داوه کردن؛ پیدانهوه؛ (پس دادن) +

دانه ویله دیمی : [ناو] گیاهی که له ناو چاره گهنمدا
دهرویت و تیکه لی گهنم ده بیت، به ره که ی له
گهنم دهکا و خواردنی بو ټینسان ژاریکی بکووژه
و چاره ی ژه ره ره که ی خواردنی هه نار و به پرووه.
(گهنم رنگ) یشی پیده لین (چچم؛ تلخک، علف
چین)

دانه هف : کو کردنه وه؛ به ره هف کرن. (جمع کردن)
دانی کرمول : ددانی کرمی و په شه وه بوو. (دندان
کرم خورده)

دانیه : [ناو] دانه ویله. (بنشن)
داواخواز : [ناو] داواکار؛ خواز بینی که ر.
(خواستگار)

داوارین : [چاوگه ت] دایارین. (باریدن)
داوا کردن : [چاوگه ت] (۱) داخاز کرن؛ له که-
سیک ویستن. (تقاضا کردن). (۲) شه پر کردن.
(دعا کردن)

داوا کره : [ناو] [ناوه ناو] شه پر کره؛ شه پرانی.
(خوازه لوک) (جنگی؛ جنگیده؛ خواهان) +
داوال : [ناو] لقه گهنمی به پاهو به جیماو له په-

ریژ. (ساقه درو نشده بجا مانده در مزرعه)

داوباز : [تاوه‌لناو] حیل‌باز؛ فیله‌باز. (حیل‌باز)

داوبسته : [ناو] داد و بده؛ تالش ویرش؛ کرین

و فروشتن. (خرید و فروش)

داوداو : [بمند] هم‌ودا هودا؛ بلاو و پهریشان؛ تال-

تال. (تارتار)

داوداوه‌کوسته : [ناو] شوان خله‌تینه. (اسم‌پرنده

ایست)

داودوز : [تاوه‌لناو] داو دوزه‌رموه؛ دافدوز؛ داودیه؛

داودیتوو (ب) فیله‌باز-وه‌ک بالان دیده. (دام‌دیده؛

حیل‌گر)

داوک : [ناو] سییه؛ ره‌بته؛ که‌مین؛ بو‌سه.

(کمین)

داولنا : [ناو] فد؛ دابلنا، رووس‌د. (لوتو. (دابلنا)

داوانانه‌وه : [چاوگه‌ت] (۱) نه‌خشه‌ی فیل و ته-

شقه‌له‌کیشان. (۲) داو و ته‌پکه‌نانه‌وه؛ ته‌له‌نانه-

وه. (۲۱ دام‌گستری؛ تله‌گذاری)

داوودل؛ به‌دل و به‌گیان‌ناره‌زوومندی؛ به‌تاسه

وه (آرزو)

داوودی : [ناو] (۱) جوریک قول‌ه‌بالته؛ (۲) (تاوه-

لناو) دهنکی داوودیغه‌مبه‌ر ناسا؛ (ب) دهنکی

سی‌جراوی و خوش. (نوعی تنبوش؛ صدای

داوداسا) (۳) ناوی گولیکه. (نام‌گلی است)

داوور داوور؛ [بمند] دابر‌دابر؛ شق شق؛ له‌ت-

له‌ت؛ به‌دراوی هیل هیل. (بریدن دربی هم)

داوورین : [چاوگه‌ت] دابرین؛ قسه‌دابرین؛ قسه

به‌رینه‌وه. (بریدن)

داووسیان : [چاوگه‌ت] تاوایوون؛ بزریوون؛ وه‌ک

تاوایوونی مانگ و خور. (گمشدن؛ غروب کردن)

داو و ناو : [بمند] به‌دانسته؛ به‌تایبه-

تی. (مخصوصاً)

داوه‌رائن : [چاوگه‌ت] داباراندن؛ داپ‌زاندن.

(باراندن)

داوه‌رفاندن : [چاوگه‌ت] داوه‌رائندن؛ پرووتاندنه-

وه‌ی دار؛ دارخاوی‌نکردنه‌وه‌له‌گه‌لا و وشکه‌ل.

(تکاندن میوه‌درخت)

داوه‌رفین : [چاوگه‌ت] دلوه‌رین. (تکانیدن)

داوه‌ره : [کاری نه‌مری] تاوه‌ره؛ ساوه‌ره؛ تابوره؛

دایبرو؛ دابی. (بیا)

داوه‌زیان : [چاوگه‌ت] دابه‌زیان؛ دابه‌زین. (پیاده

شدن)

داوه‌سته : [تاوه‌لناو] دابه‌سته. (پروری)

داوه‌شاندن : [چاوگه‌ت] وه‌شاندن؛ چاندن؛

بلاو‌کردنه‌وه. (پاشیدن)+

داوه‌کا : [ناو] شه‌لته؛ ره‌شکه‌ی کاکیشان.

(طرح‌کاه)

داوه‌مشاز : [ناو] مشاری وه‌ک موو باریک؛

مشاری ناسک‌کاری. (اره مویی)

داوی؛ ده‌هاوی؛ ده‌خا؛ ده‌هاویژی. (می‌اندازد)

داوینگر : [ناو] دامینگر؛ داوینگیر؛ هاتنه‌ری و

تووشیوونی سزای کرده‌وه. (دام‌گیر)

داوینگرتن : [چاوگه‌ت] دامینگرتن؛ دسته-

وداوین بوون. (دام‌گرفتن)

داهات : (۱) چاوم له‌به‌رخور داهات. (چشم درد)

(۲) داره‌که داهات؛ به‌درا. (قطع شد). (۳) باو کردن.

پادیو داهات، حه‌کایه‌ت‌بیژ نه‌ما. (پیداشد). (۴)

پو‌چوون؛ قوپان؛ به‌فر زوربوو سربان داهاته

خوارموه. (نشست کرد). (۵) تاشین؛ سافکردن؛

ناسک کردن، ته‌خته‌که به‌رهنده داهات؛ ته‌نک

بووه‌وه (تراشیده شد). (۶) گه‌بیشته؛ به‌سه-

رداهات. شه‌وداهات: بوو به‌شهو. (رسیدن) به-
 شانه مووی سهر داهینان: نالوژابوو چه‌توون به
 شانه، داهات. (شانه شد) (۷) چه‌ما؛ لقه‌که زور
 داهات، شکا. (خمید) (۸) راهانن؛ دلم به‌م شاره
 داهاتوه. (انس گرفت) (۹) دانان دروست کردن؛
 هه تا نهو تاهه‌نگه‌م بو داهات، ماندوو بودم.
 (ساخته شد). (۱۰) لاره سیبه‌رداهات: (سایه-
 بعدازظهر پیدا شد) (۱۱) به‌هره؛ ده‌رامه‌ت
 (ف.هن) بهره؛ درآمد)

داهاوردن: [چاوگه‌ت] (۱) پاویر کردن. (نواوری؛
 کشف کردن). (۲) کردن به باو. (مذکردن).
 داهزانن: [چاوگه‌ت] تی‌ترنجانسن؛ لقانندن؛
 کردنه نیو قالب. (در قالب ریختن)
 داهو: [ناو] گزی؛ هه‌زاری سهر ده‌به‌رخو؛
 پیلان؛ (جادوو‌گهر و گه‌پ‌دهر و به داهو) «مه‌زار»
 (حیله)

داهه‌ژ: [ناوبک] هه‌ژین؛ جوولین. (جنباننده)
 داهیزاو: [ناوبهر] داهیزاو؛ له‌ش گران‌بوو.
 (بی‌حال شده از تب یا گراما)
 داهینه‌ر: [ناوبک] دوزمه‌وه؛ قه‌دانه‌ر؛ خولقینه‌ر؛
 پاویر‌کهر (کاشف) چه‌مین‌هوه؛ داجه‌مین. (خم
 کننده) +

دایه‌ووه: [پابور دووی پیوه‌دان]؛ داییه‌و؛ پیودا؛
 پیوه‌یدا. دای پیه‌وه. (نیش‌زد)
 دایک‌برا: [ناو] زه‌برای دایک؛ دوو‌برا له دایکی.
 (برادر مادری)
 دایک‌مردگ: [ئاوه‌ناو] دایک مردوو؛ (مادر
 مرده).

دایه‌به‌ری: (۱) دایه‌دهمی؛ به‌ده‌مییه‌وه‌دا؛ دریزه-
 ی پیدا؛ (دایه‌به‌ری له هه‌موو بابه‌تی قسه‌ی کرد)

(طول دادن به صحبت. (۲) به‌شیکی خسته سهر
 به‌شیک‌تر. (جزو آن کرد) (۳) به سه‌یاره دایه
 به‌ر، لاقی شکاند. (زیر کردن)
 دایه‌گه‌وره: [ناو] دایکی باب. یان دایکی دایک.
 (مادر بزرگ)

دایه‌نگا: [ناو] جیگه‌ی ئاگالیوون و په‌روه‌رانندی
 مندا لی ساوا. (پرورشگاه اطفال)
 ددان‌نیشای: [چاوگه‌ت] ددان نیشان. (دندان-
 درد کردن)

ددان به‌جهر گنانن: [چاوگه‌ت] (۱) خو‌خواردنه‌وه؛
 هیچ نه‌در کاندن به‌ران‌به‌ر به‌نیش و ئازار.
 خو‌راگری. (دندان روی جگر گذاشتن)
 ددان‌پیدانان: [چاوگه‌ت] پی‌لینان؛ در کاندن؛
 پالینان؛ راستی‌مه‌به‌ستی‌ ئاشکرا کردن (اعتراف
 کردن)

ددان‌پیدانه‌ر: [ناوبک] در کینه‌ر؛ پالینه‌ر.
 (معترف)

ددان‌شاش: ددان‌بلاو. (دندان فاصله دار)
 ددان‌شکین: (ب) جوابی ره‌ق؛ به‌رسقا ته‌حل؛ جو-
 ابی تال. (جواب تلخ)
 ددان‌که‌ل: [ناو]ت که‌سیکه یه‌ک یا چه‌ند ددانی
 که‌وتیبت. (دندان افتاده)

ددان‌مرواری: (ب) ددانی پیکوپیک و سه‌ی.
 (دندان سفید و ردیف)

ددانه: (۱) نه‌وه ددانه. (این دندانست) (۲)
 [ناو]ت هه‌ر شتی زوپ یا ددان ئاسا وه‌ک
 ددانه‌ی سی‌سوو، ددانه‌ی به‌به‌ند، ددانه‌ی پیچ و
 مو‌ره، ددانه‌ی کلیل. (ددانه‌ی آج) +

ددانه‌چیره: [ناو]ت حاله‌تی که‌لپه نیشاندانی
 درنده به‌نیشانه‌ی هه‌ره‌شه. (دندان نشان دادن)

درنده) +

ددانه پېچې: < ددانه چیره .

ددانه پټوی: [ناوټ] دانپټوی؛ جوړه خشلېکې-
ژنانه يه. (نوعی زیورزناڼه)

ددانی خیر بیانمه ښان: [چاوهگهټ] (ب) یاس به-
چاکه نکړدن. (بد گفتن)

ددانی شیري: [ناوټ] ڼو دداناڼه يه؛ کهله ته-
معنی ۶ و ۷ سالیډا ده کهون. (دندان شیري)

دږ: [ئاوه لټاو] بهیژی په ښکته له ښکار کېښودا
وهک: په ش و شین؛ دهسته واژه يه. (قدرت رنگ
درمخلوط کردن) +

دږ: [پاشگر] دږین: دږینه؛ قلمه شین، شفقمر،
دږبه له شکر دان. (دو نیم کردن و رامېز کردن)
دراقگمنی: [ئاوه لټاو] پاره پیس؛ بهرچاوته ښک .
(خسپس)

دراوکږ: [ناو] به دراوکړاو؛ زیر کږ . (زر خرید)
دږزانگ: [ئاوه لټاو] لاواز؛ کز؛ لمړ. (لاغر)
دږکاندراو: و تراو؛ دږکینراو؛ پسی لټنراو؛
ناشکراکراو. (کفته شده)

دږکته لټ: [ناوټ] گیای زړوی؛ گغم په ښک؛
ده لټن، دهرمانی بهرگری له وهړینی مووه .
(چوغان؛ چچم؛ علف چمن)

دږکه په رچین: [ناوټ] گیای دږمباخی؛ به ښاور
روڼه کهی ده گرن و دهیساوڼ به سهر بالوو کهدا،
بو چاکه وه بوون؛ بو تیراویش به که لکه .
(خارباغی)

دږکه څه ښجر: [ناوټ] توښی . (نوعی شوقاق)
دږکه دهرزی: [ناوټ] گیای دږووه بزماره؛ پاش
کولاندنی له ښاودا بو شور دنی بیرو و گه پوولی به-
که لکه . (خارزرد؛ خارشیری)

دږکه ژال: [ناوټ] گیای کوله وار؛ دږکېکه
ترنجه بیني لیده گرن و بو کهوته یی و سکه شور و
هاوله به که لکه . (خارستر؛ خارترنجین)

دږکه کهره: [ناوټ] گیای دږکه ولاخ؛ دږه هری؛
دهرمانی بیوه سیریه . (کنگر فرنگی)

دږکه گورزه: [ناوټ] گیای کهرته شی؛ گورزه گیا؛
بهراوه ژووی کهر کوټ؛ بو زیاد کړدنې ږاده ی شه-
کری خوین به که لکه. (خارشرک تیغال)

دروار: (ف. گیو) بهر گدروو؛ دروومان کهر. (خیاط)
درواری: [ناو] بهرگ دووری. (خیاطی)
دروانگه: [ناو] پوچن؛ پوچنه؛ کولا وکه. (روزن
بام)

درواو: [ناو بهر] (۱) دووړاو؛ دووړاو؛ (۲) پڼراوه.
(۱) دوخته شده؛ (۲) دروشده)

دږوودال: [ناوټ] دږکودال. (خاروخاشاک)
دږووده لسه: [ناوټ] بافیش کړدن؛ چاووړاو.
(چاخان بازی)

دږوو کړدن: [چاوهگهټ] دږک دهره ښان؛ (دږک
کړدن) ی همدی گیا وهک کهنگر. (خاږدراوړدن
گیاه) +

دروهدای (۱) درووکړدن؛ (۲) دروی کړد.
(دروغگوپی؛ دروغ گفت)

دروهه لټه ستن: [چاوهگهټ] قسه ی
دروښاز کړدن. (دروغ پردازی)

دږه دمو: [ناوټ] دږووه دمو؛ دږکه دمو؛ گیای-
که رکوټ؛ له زوړه ی ناوچه کانی کوردستاندا
زوړه و دهرمانی تموزمی خوښه. (خارمقدس)

دروموشدار: [ناوټ] ښالدار؛ په رچه مدار؛ بهیره-
قدار؛ درووشمدار. (پیرچمدار)

دږیل: [ناوټ] توپ ږاگرتن و یاری

پیکردن و درهنگ پاسدان له توپی پا و
 باسکیتبالدا. (دریل)
 دریخ کردن : [چاوگهت] دریخ کردن: کوتایی-
 کردن له کاریکدا. (کوتاهی در کار)
 دریژاهی : [ناو] دریژایی. (درازی)
 دریژکیشان : [چاوگهت] تلوربوون؛ تلورکفتن؛
 پالکھوتن. (دراز کشیدن)
 دریژموکردن : [چاوگهت] دریژوکردن؛
 دریژکردنهوه؛ راکیشان؛ (دراز کردن)
 دریشووشکه : [ناو] دریشووشک؛ چز؛ چزووی
 مار و دوویشک. (نیش و مار و عقرب)
 دریف : [ناو] دراف؛ دراو؛ پوول؛ پارہ. (پول)
 درپله : [ناو] گیای درپله باخی؛ قعیسه کوژ (مه-
 جنون کوژ) گیاییکی کورته بالایه؛ دهیکولینن ئاوه-
 که ی بو خهم و خففت رهواندن باشه. (ترتیزک
 چمنی) +
 دزبازار : [ناو] (ب) جیگاییک که دزی برهوی
 ههیه (دزبازار)
 دزجار : [ناو] شووینیکه دزی زورپیست؛ جیی دز.
 (مسکن دزدها)
 دزخنده : [ناو] لیوکه نی په نامه کی. (لبخند
 دزدکی)
 دزداشه : [ناو] کراسی دریژ؛ زیاتر کراسی
 مروقی دینی و راهییه. (پیراهن بلند)
 دزگین : [ناو] هموسار؛ له غاو؛ دهسته جلہ-
 و. (افسار)
 دزنیرو : [ئاوه لئاو] شوفا؛ تیچین. (نمام)
 دزوک : دز. (دزد)
 دزه خورجینی : کردنی کاریک یا شتییک به-
 دزیهوه (پنهانی)

دزه کردن : [چاوگهت] خودزینهوه. (جیم شده)
 دزیار : [ناوت] دهسکیس؛ دایکه دز؛ دهسکیس.
 (راهنمای دزد)
 دزی کردن : [چاوگهت] ئه بابوژی و دهست-
 پیسی کردن. (دزدی کردن)
 دزاو : (۱) مهزراییک که لیژبیت و چاک ئاو نه-
 خوات. (مزرعه شیدار) (۲) ئاژه لی که مهیلی
 ئاو خوارونه وی نیسه. (حیوانی که میل به آب
 خوردن را ندارد) +
 دژخمان : [ناو] بوژمن. (دشمن)
 دژدوین : [ئاوه لئاو] که م قسه؛ که مندوو. (کم
 حرف)
 دژلهوهپ : ئاژه لی که چاک ناله و پیت. (حیوانی که
 نمی چرد)
 دژپوکه : [ناو] وورده زیپکه و قنچکه له سه-
 ریست. (جوش پوست)
 دژتیری : [ناو] خونا؛ وفاق؛ بوغمه؛ دهر دیکه
 پشوو تنگ دهکات و توژیکی سپی له سه-
 شهرمی ژن و ناو گهروو چیده میست (دیفتری)
 دژفان : قهره بووی چاکه کردنهوه؛ توله لی چاکه
 کردنهوه. (جبران نیکی کردن)
 دژن به ران : قه پوز به ران؛ که پوز به ران؛ < پوز به-
 ران. (مغرور)
 دژکراندن : [چاوگهت] حورمهت گرتن؛ پزیز گرتن؛
 قه درگرتن. (احترام گذاشتن)
 دژگور : جوړه بووزویکه. (نوعی شال)
 دل ئازا : [ئاوه لئاو] دل قاییم؛ ئازا؛ به جهرگ؛ چاونه
 ترس. (دلیر)
 دل ئاو پرشین کردن : (ب) زورپی خوش بوون؛
 دلگه شانهوه. (کنایی، دلشا دشمن)

دل‌نیشان : [چاوگه‌ت] (۱) ژانکردنی دل (دل
 درد) (۲) زیربوون؛ دلمه‌مندبوون؛ دلگران‌بوون؛ ره
 نجیان؛ دلگیربوون. (دلخورشدن)
 دل‌خیف : [ناو] گرانی؛ قات‌وقری. (قحطی)
 دل‌ارام : [ئاوه‌لناو] سوکندهری‌دل؛ نارامی‌دل؛
 داسراکین. دوست؛ یار؛ ناوی ژنانه؛ (دل‌ارام)
 هیلالی‌نهو به دیدارت موباره‌کی، (دل‌ارام)
 دل‌اودل : [ئاوه‌لناو] دووشک؛ دوودل. (دودل)
 دل‌باز : [ئاوه‌لناو] به‌فرراوان؛ دل‌واز؛ دل‌گوشا.
 (وسیع؛ خوش‌منظر)
 دل‌بزوین : هه‌ست بزوین؛ دل‌گر. (احساس‌برانگیز)
 دل‌بکول : [ئاوه‌لناو] دل‌به‌کول؛ خه‌فه‌تبار؛ دل‌پهرله
 که‌سه‌ر؛ خه‌مبار. (غمگین)
 دل‌بووردنه‌وه : [چاوگه‌ت] دل‌سست‌بوون؛ بی-
 حال‌بوون. هاتن به‌لادا. (ازحال رفتن)
 دل‌به‌جی‌هینان : [چاوگه‌ت] دل‌نه‌وایی و دل‌نه-
 وازی کردن؛ ناشت کردنه‌وه. (دلجویی کردن)
 دلپارسه‌ک : ژن‌پهرست؛ می‌باز؛ دل‌بزوک. (زن
 باز)
 دل‌پهرینه‌سه‌ر : دل‌چوونه‌سه‌ر؛ نارمه‌زووکردن.
 (پسندکردن)
 دل‌پی‌سووتان : [چاوگه‌ت] زگ پی‌سووتان؛ به‌زه-
 یی پیداهاستن؛ په‌زاره‌هه‌لگرتن بو‌که‌سیک.
 «کوفاری‌مه‌لاد ۱۱۱۲» (دلسوزی)
 دل‌حه‌سانه‌وه : [چاوگه‌ت] دل‌نیابودن؛ خاترجه‌م
 بوون. (مطمئن شدن)
 دل‌خالی : (ب) له‌خورینی؛ ناشتا. (ناشتا)
 دل‌خالی : دل‌ساف؛ دل‌پاک. (دلپاک)
 دل‌خاوبوونه‌وه : [چاوگه‌ت] دل‌سست‌بوون؛ بی‌خا-
 ل‌بوون. (بی‌حال شدن)

دل‌داخورپاندن : [چاوگه‌ت] داچله‌کاندن.
 (ترساندن)
 دل‌دوین : [ئاوه‌لناو] دل‌حه‌وین؛ دل‌داری‌دمر.
 (دلنواز)
 دل‌دمرهاستن : [چاوگه‌ت] (ب) تامه‌زرروی دیتن؛
 دل‌م‌دمرهاست بووی؛ دیم کرد بووی. (دل‌یک‌ریزه
 شدن)
 دل‌پفین : [ئاوه‌لناو] هه‌ر دیمه‌نیکی جوان و
 دل‌پفین؛ سه‌رنج‌راکیش. (دلربا) +
 دل‌سووتان : [چاوگه‌ت] جه‌رگ سووتان؛ (ب)
 پوله‌مردن. (دلسوختن) +
 دل‌سووتین : [ئاوه‌لناو] (ب) خه‌می جه‌رگ‌بهر؛
 پشت‌شکین. (جگرسوز)
 دل‌غهلینه‌ک : [ناو] پ‌شانه‌وه. (استفراق)
 دل‌قاییم : [ئاوه‌لناو] به‌وره؛ ئه‌رخه‌یان؛ پشت‌گهرم.
 (مطمئن)
 دل‌قفل‌بوون : [چاوگه‌ت] (ب) بیتاقه‌ت و دل‌ته-
 نگ بوون. (دل‌قفل‌شدن)
 دل‌کلافه‌بوون : [چاوگه‌ت] دل‌داگیران؛ دل‌خه-
 فه‌بوون؛ دل‌ته‌نگی؛ دل‌گوشران. (دل‌کلافه‌شدن)
 دل‌کوژتن : دل‌کوشتن؛ پا به‌سه‌ردلدانان؛ له‌عه
 شق بووردن. (دل‌کشتن)
 دل‌که‌ر : بی‌خه‌م و خه‌یال؛ (ب) دل‌داری‌نه‌زانین.
 (بی‌خیال)
 دل‌که‌فکردن : [چاوگه‌ت] دل‌هه‌لچوون. (دل‌کف-
 کردن)
 دل‌گرتن : < دل‌پهرینه‌سه‌ر
 دل‌له‌خوکردن : [چاوگه‌ت] له‌خو‌زویرکردن.
 (رنجانیدن)
 دل‌له‌دوا : [ئاوه‌لناو] نیگه‌ران؛ چاوله‌دوا؛ چه‌مه-

پای له دهست چوو. (دلوایس)

دلنگان : [ناو] بی ټانگه‌یشتن چوونه میوانی .
(تفیلی)

دلنهرم : [ئاوه‌لناو] میهره‌بان؛ دلناسک. (مه‌ربان)
دلنهرم بوون : [چاوگه‌ت] رام بوون؛ رازی بوون
بوکردنی کاریک. (دل نرم شدن)

دلووق : [ناو] بلوق؛ پورگ . (تاول)
دل‌ویستن : [چاوگه‌ت] دل‌خوواژتن؛ ټاره-
زووکړدن؛ هه‌ز کړدن . (دل خواستن)
دله‌دمرد : ټازار و ټیشی دل؛ بو جیویش به-
کارده‌بریت. (نوعی دشنام) +

دله‌ودوا : [ئاوه‌لناو] چاوله‌دوا. (نگران جا گذاشته)
دل‌ه‌لکه‌ندران : [چاوگه‌ت] مه‌یلی جیگاییک
نان. دل‌م له‌م ټاره هه‌لکه‌ندراوه لیږه نامینم.
(دل کنده شدن)

دل‌ه‌لگرتن : [چاوگه‌ت] تووانای قبول کړدن.
(دل قبول کړدن)

دل‌هینانه‌جی : [چاوگه‌ت] ناشتکر دنه‌وه؛ رازی
کړدن. (راضی کړدن)
دلی‌لووای : [چاوگه‌ت] چوونه‌زوور؛ چوونه‌ناو.
(داخل شدن)

دلیمه : [ناو] که‌له‌سه‌ر (داوه‌ل)ی ناو بیستان.
(مترسک)

دمارو : دواړوژ؛ (ب) داهاتوو. (آینده)
دمه‌ک‌دپایگ : [ئاوه‌لناو] ټاوه‌سسو؛ بی‌ټا‌بروو؛
رېسوا. (بیابرو) (۲) [ناو] که‌سیک دمبه‌کی لی
دراپیټ. (پوسته‌ضرب پاره‌شده)
دنچ : [ئاوه‌لناو] (ف. گیو) ټارام؛ ټاسووده؛ خه‌لوه-
ت. (دنچ)

دنگز : [ئاوه‌لناو] فیتنه؛ ټازاوه‌چی؛ (فتنه)

دنگه : [ناو] به‌ردی ناوچالی چه‌لتووک و دانه-
ویلنه تیډا کوتان. (دنگ)

دنیداری : [ناو] سامان پیکه‌وه‌نان؛ خه‌ریکی په-
یداکړدن مالی‌دونیا‌بوون. (دنیداری)
دوا‌ټا‌ژو : < دواوان.

دوا‌باش : [ناو]ت دووه‌مین که‌س له می‌شیندا؛
پاشمه‌للا . (نفردوم)

دوا‌به‌گ : [ناو] جی‌نشین. (جانشین)
دوا‌به‌ند : کوپله‌ی ټاخر؛ پاشبند . (آخرین بند؛
بستن پای چارپا)

دوا‌پاریز : < پاشه‌نگ؛ پاشکوی‌سپا.
دوا‌جار : جاری ټاخر؛ له دوا‌ییدا؛ له‌پاشان . (دفعه
آخر؛ سبس)

دواخ : [ناو] رووبه‌ند؛ نیقاب. (نقاب)
دواخستن : [چاوگه‌ت] وه‌پاشخستن؛ پاشقه‌برن.
(عقب انداختن)

دواژه : < دواوان
دواسک : (۱) قولینچکی لای لاجانگی چاو . (-)
گوشه‌بیرونی چشم) (۲) دوا‌ه‌مین مندا‌ل بوون.
(آخرین زایمان)

دواکه‌وتوو : شوینکه‌وتوو؛ دوا‌ی که‌سیک که‌وتوو؛
به‌دوا‌ی که‌سیک‌دا رویشتوو. (دنبال افتادن). +
دوا‌گیان : سه‌ره‌مه‌رگ؛ ټاویکه؛ ټاویزینگ . (دم
مرگ)

دوا‌ن دوان : [به‌ند] جووته‌جووته . (دوتا-دوتا)
دواوان : [ناو] کومه‌کی شوان؛ می‌رمندا‌لیک که
له‌پاش رانه‌وه ده‌روا . (کمک شیان) +
دوانه : [ئاوه‌لناو] بو‌ټینسان؛ لقه‌ دوانه بو‌ ټرووه‌ک
شم‌لویه‌ر که‌ت. (دوقلو) +

دوبیه : [ناو] دویه؛ رنگال؛ شيله؛ (شیره؛ شهد)

دوت : [ناو]، کيژ؛ بنه‌مای (دو) له داواتی په‌شبه-
 له کدا (دختر) +
 دوتر : [بهنډ] نه‌یتر؛ ئیدی؛ نه‌دی. (دیگر)
 دوت‌میر : [ناوت] کچی‌میر؛ پره‌نسیس. (دختر
 امیر)
 دوخ‌رشمه : [ناوت] دوخ‌رشمه؛ ده‌سکه‌وسار؛
 ده‌سته‌وسار؛ هه‌وسار؛ په‌تی رشمه . (افسار)
 دوخوین : [ناو]، دوخین؛ هو‌ج‌نه. (کمر‌بند‌شلوار
 کردی)
 دوخین شل : [ناو + ناوه‌ل‌ناو] دوخین سست؛ (ب)
 سووک؛ حیز؛ بی‌تابو؛ بی‌نامووس . (بی‌آبرو)
 دوراخذان : [ناوت] توراخذان؛ تووره‌که‌ی دو.
 (کیسه‌دوغ چکیده)
 دور‌بند : چوار‌چیوه. (چهار‌چوب)
 دورج : [ناو]، سندووقی چکوله‌ی جیکه‌ی شتی
 به‌نرخ. (صندوقچه چیزهای بهادار)
 دوروک : [ناو] دبروک؛ میژوو. (تاریخ)
 دورولبا : [ناو] به‌ردیکی قاوه‌یی پهنکی به‌نرخ و
 وریشه‌داره . (نوعی سنگ قیمتی)
 دورمه‌ر : [ناوبک] مه‌ردوش؛ بی‌ری؛ مال‌اندوش.
 (گوسفند دوش)
 دوز : (۱) [پاشکر] دوزه‌روه؛ پش‌کین؛ وه‌ک؛
 داودوز (پیدا‌کننده) (۲) قد؛ فرد؛ ده‌سته‌واژه‌ی
 یزیشکیه واتا‌پاده‌ی خوراک‌ی هر ژهمیکی ده-
 رمان. (دوز)
 دوزام : [ناو]، به‌لوه‌شین؛ گولی . (جدام)
 دوز : [ناو]، تاور؛ ناگر؛ دوزه؛ جه‌ه‌نهم. (آتش)
 دوزم : ده‌لیم؛ ئیزم؛ دیزم؛ ماچو؛ ده‌میزم؛ نووشم.
 (می‌گویم)
 دوستودو : (ب) که‌سوکار؛ دوست و خزم. (کس -

وکار)
 دوسول : [ناو]، تور‌اخ؛ تور‌اخیک که‌که‌شکی
 لی دروست ده‌کهن . (دوغ چکیده)
 دوش‌خواردن : [چاو‌گه‌ت] کولان؛ هاتنه‌کول.
 (جوش‌خوردن)
 دوششان : [ناوه‌ل‌ناو] نیه‌ت خراب؛ کیناوی؛ دوزمن
 (دشمن)
 دولایی : [ناو]، نه‌شکافی نیو دیوار؛ که‌نتور؛ وه‌ک
 جیگای نوین و لیاس؛ جاریش هه‌یه‌ده‌رکه‌ی
 تیده‌خهن و ده‌ییت به‌کومود (که‌نجه). (دو‌لاب)
 دولاخ : [ناو] جوریک چارشویو دوراو له شیوه-
 ی کیسه‌ییکی سهر و بن به‌تال که‌دوو کونیشی
 هه‌یه بو ده‌ست هینانه‌ده‌روه . (چاقچور) +
 دولار : [ناو]، یه‌که‌ی پاره‌ی ئه‌مریکا و کانادا و
 ئوسترالیا و چهند ولاتی دی. (دلار)
 دوللو : [ناو]، دولاف؛ دولیان؛ (دول تور‌کییه؛ پر)
 پر‌تاو؛ چالی پر له‌تاوی بارانی سهر تاشه‌به‌رد؛
 یان بوی هه‌یه له‌دول به‌واتای شیو وهر-
 گیرایی؛ لوله‌ی تاوی تاش که‌ده‌رژیته‌سهر
 په‌ر‌ه‌ی تاش. (لوله ریختن آب آسیاب؛ چاله‌پر
 آب روی سنگ)
 دوللو : [ناو]، (۱) دوو لوله‌ی تمه‌که‌ناسایه له
 کانزای زهره‌که‌ده‌چن به‌ناویه‌کدا و جیگه‌ی
 ده‌رزیی دروومان پراگرتنه، ده‌یکهن به‌به‌رموور
 (پای‌ملوینک) یان له‌به‌ر یه‌خه‌ده‌دریت.
 (جاسوزنی پای گردنبند) (۲) قولفه‌ی کانزای
 داخستنی سووخمه. (بست‌یلک)
 دولبه : [ناو] پالاخ؛ په‌لخه؛ گویلیک‌گامیش . (بچه
 گامیش)
 دوله‌دول : له‌رزه‌له‌رز؛ ده‌له‌ده‌ل؛ جووله‌جوول؛

له رله ره؛ له رانه وه. (لرزیدن)

دوله مچ: [ناو] دوغرمه. (آبدوخ خیار)

دوله مکاره: [ناو] تهسکه نهی ناوچال؛ دوله

موغاره. (اسکنه قاشقی)

دوله هه ویر: [ناو] ته به ک؛ سوینهی هه ویر

(تاغار خمیر)

دولیان: <دولوا

دوماره کوډ: [ناو] دوو پشک. (عقرب)

دوماست: [ناو] ماستو. (ماست مخلوط با آب)

دومبه ران یا دومبه لان: گیاییکه بنه که ی ده-

برژینن چیژی له که بابی گونی به ران ده کا. (-)

دمبلان)

دوتقه: قاپ و جگی په شه ولخ. (شتالنگ گاو)

دوونوان: [ناو] زهریب؛ جیگه ی تیکه لاو بوونی د-

ووچوم. (محل تلاقی دو رودخانه)

دوونه لو: [ناو]؛ دوئیل؛ شهر ی تن به تن. <دو

ئیل. (دوتل)

دوونه نداز: [بند] دووچه ندان؛ دووهینده؛ دوونه-

نازه. (دوبرابر)

دووبایی: دوو به رانه ره جیسا بکراو. (دوبرابر ارزش)

دووبله: [ناو] کاری وهر گیرانی قسه ی ناکه ره-

کان به زمانیکی دی له سهر فیلم. (دوبله)

دووبنه کی: [ناو] مال له دووچی؛ وه ک که-

سیک له شار و له دی مالی هه بیت. (داشتن دو

منزل)

دووبه رخ: مه ری که دوو زگی کردیبت. (میش

دو بار زائیده)

دووبه یانی: [ناو] به بند دووسبه ی. (پس فردا)

دووبین: چاوخیل. (چشم چپ)

دووپشکه: [ناو] قوبه ی کانه زای سهر دهسکی

خنجیر. (قبه روی دسته خنجر)+

دووینگ: فد؛ فرد؛ بند؛ ناو؛ [کاری که لک وهر-

گرتن له ماکي وزه زیاد کهر بو کیه رکی-

(دوینگ)

دووتایی: [ناو] پهشکه ی ناو قهده به ستر او. (طور

دو نیمه بسته شده گاه کشی)+

دووته رکه: [ناو] دوو پشته کی؛ دوو که س

سوواری یه کسمی یان هه رچی. (دوترکه)

دووتیغه: [ناو] دوو چار له سهریه ک تیغ به

پشدا هینان و تاشین. (دو تیغه)

دووچاره زی: تازه لی که له سا لیکدا دوو چار

بیچووی ده بیت. (حیوانی که سالی دو مرتبه

میزاید)

دووچه رخ: [ناو] (۱) دووته گهر؛ (۲) گوشت که

دوو چار له چه رخی گوشت بدریت. (۱ و ۲. دو

چرخ)

دووچه ننگ: [ناو] دوو وشه ی لیکدراو؛

دوو پر گه یی؛ وشه ی دوو پر گه، وه ک شا + قه-

ل: شاقول. (دو سیلابی)

دوو خور: [ناو] چه قه ل؛ دووگ خور. (شقال)

دووده شوک: [ناو] پاچی دوو ده؛ قولنگ؛

قولینگ. (کلنگ)

دووراهی: [به رهمی چاوگه] دوورایی؛ دووری.

(دوری)

دوور گه ی مهرجانی: [ناو] دوور گه ی پیکه اتوو

له لاشه ی مهرجان. (جزیره مرجانی)

دوور له تو؛ دوور بیت له تو؛ دوو له تو. (دور از شما)

دوور له روی تو؛ (ب) بیلاته شبی؛ دوو له روی-

تو؛ عه یب نه بیت. (دور از حضور)

دوور له زهین: جیی سهر سوو پرمان؛ دوور له باور؛

شتیکه له عه قلدا ناگونجیت. دوور له چاوه روانی.
(دور از باور)
دوورونزدیک : کهوتنه شوین کهس یا جانوه-
ریک نه زور نزدیک که ههست بکات نه زور
دوور که له چاو گوم بیت. (دورونزدیک)
دووره تفهنگ : [ناوت] تفهنگ خستن بو
ثامانجی زور دوور. (تیراندازی به هدف خیلی
دور)
دوورهدی : [ناو] (۱) دوورله دی؛ (دور از آبادی)
(۲) دبی چهپک و دوور. (ده خیلی دور)
دوورمگ : [ناوله ناو] (۱) بهلهک؛ بازک؛ بازی.
(ایلق؛ دورنگ). (۲) ریاباز؛ دوورپو؛ دوو پاز.
(دورنگ)
دوورمردینه : هیلهکه بییک که دوو زهر دینه ی هه-
بیت. (دوز رده)
دووسی : دوو یان سی؛ دووسی پروژی تر:
دوویاسی پروژی تر. (دوسه)
دووش : فرد؛ فد؛ [ناو] وشه یه کی بیانیه و له-
سهر زاری جهماوهره به شیر ی حمام دهلین که
وهک ناوپاش سهره که ی کون کونه و ناو ده-
پژئینیت له سهره وه بوخوار له گهر ماودا. (دوش)
دووشهقه : دووله تکرار؛ وهک که لاکسی شفق-
کراوی ناژهل له قهسابی. (دوشقه)
دووف پشک : دوویشک؛ دوماره کوپ. (عقرب)
دووف کوت : کلک قرتاو؛ کلک پراو. (دم بریده)
دووکان : [ناو] تیکه زهونیک ی چکوله ی خوش
کراو بو چاندنی شه تل. (جای پرورش نشا)+
دووکوپ : [ناو] قورمه شه؛ چاله که. (گورکن)
دووکه پسه : [ناوت] گورمویه؛ گوریه چنه؛ فرنده
بییکه، هیلانه که ی وهک گورموی به داراندا شوپ

دهیتهوه. (اسم پرنده ایست)
دووکلکیش : [ناوت] کونی کوانووی ناومال که
ههتا سهربان دریژه ی ههیه و دووکل له سهر
بانوه دهرده کات؛ یان بووری دووکلکیشی سوپا و
بوغاری. (دودکش)
دووگولنگی : دوو گلنگی؛ بهریه دووگواره؛
ناژهلک که له بهرملیدا دوو گوشتی شوپوهوه
بووی ههیه له چه شنی گواره. (گوسفندیکه دو
آویزه گوشتی جلو گردش دارد)
دووگوی : [ناوت] کوئه که ی دوو حاحه
(دووفلیقانه). (ستونیکه از بالا دو شاخه باشد)
دووگی : < دووگوی.
دوولا : [ناو+ ناوله ناو] دژی خاوان؛ دووتال به-
نی بهیه کا بادراوی گرژ. (ریسمان دو لایه)+
دوولاچهنگ : [ناوت] له نوټ نووسی نی
موسیقادا (بهشیک له سازده بهش) ی یه که ی
کات؛ نیوه ی چهنگ. (دولاچنگ)
دوولایی : [ناو] قایشی جووت که دهبه ستری
به یه کی له سی چوکلله ی نیرمونه نه گهر گاییک
که م هیژ تربیت دوولایی ده خریته سهر چوکلله ی
نزیکتر به گای به هیژ ترموم. (وسيله ای درخیش)+
دوولپ : دوو حاحه؛ دووفلیقانه. (چوب دوشاخه)
دوولچ : [ناوله ناو] لچی پان و قهوی که له باری
دریژی چالاییکی وهک هیل تیداییت. (الب
کلفت شکاف دار)
دوولقه دهره : [ناوت] زهرده قوپه؛ زیندموه ریکه -
رهنک ده گوپی و پهنکی دهره بوری ده گریته
خوی. (نوعی سوسمار)
دووله پشت : < دوویشک.
دوومشقان : له سهرچوک دانیشن. (بزاتو)

دووموهر : [ناو] دووموړ؛ نهسپی نامور کیش؛ نه-
سپی شیوېرین . (ر سب شخم زنی)
دوون : [ناوۀلناو] پهست؛ بیایه خ . (دون)
دووناودوون : [ناو] پهوتی جیگوږ کی پوځ له
قالبیکهوه بو قالبیکي تر؛ له لایه ن که سانیکهوه
که پروایان بهو مېهسته هیه . (تناسخ روح)
دووناودوون : هندیک رایان وایه که هه مان
(تونو ناو تونه) وانا له چه قهریه کهوه بو چه قهره-
ییکي دیکه ی جهه مندم . (از جهنی به جهنی
دیگر)
دوونیکل : [ناوۀلناو] دووپوږه؛ فرنده ی دوو کلاوه.
(دو تاج)
دووهوڼی : [ناو] دوو پرویی؛ دوو پهنګی . (دو رویی)
دووینهر : [ناوېک] که سپک که وه قسه دینی.
(به حرف آورنده)
دوی : [ناو+ بهند] دویڼی؛ دویکه . (دیروز)
دویچه : [ناو] گلؤل بهن . (گلوه ریسمان)
دوب : [ناو] ټاپوړو؛ پوومهت؛ حورمهت . (آبرو)
دوبا : جیگای دمیتهوه؛ وهک؛ ته م کیسه
دوکیلو دوبا . (جامیشود ظرفیت)+
دوبار اندابوون : له توانا دابوون؛ له دهست هاتن .
(توانائی داشتن)
دوبره : [ناو] مووچه؛ مزی قهره واش و نوکهر و
ژیر دهستان؛ بهرات . (حقوق؛ دستمزد)
دوبو : ته شیا؛ ده شیا؛ دېووا؛ مه شیا . (میبود)
دوبه : [ناو] بهرمیل؛ بوشکه ی چووک؛ دمیبه .
(دبه)+
دوبه : جوانه گای نه خه ساوی مل ته ستوور و شه-
رانی . (گاو گردن کلفت)+
دوبرنیشن : [چاوگهت] خو دانه بهر کاریک؛

دهست پکردنی کاریک له بهر نیشن . (مشغول به-
کاری شدن)
دمبرنیشن : [چاوگهت] چوونه بهر کوشی ژن
بو کاری سه رجیی . (بردامن زن نشستن)
دمبه گولوو : [ناوۀت] کو مکردنی هه ر شتی
دیاری کراو تا دجار و هه ر جار دوو بهر انبه ده-
بیتهوه، وهک ۱۶/۸/۴/۲ وانا ۱۰۲۴ بهر انبه
(تصادف هندسی تا ده بار)
دمبیر : [ناو] سهیدا و سیت که له دمبیر ستاندا
وانه (دهرس) ده لینه وه؛ راز نووس؛ نووسهر .
(دبیر)
دمپو دوغر : [بهند] (دوغر تور کییه؛ راست) قسه ی
راست و پوهان؛ قسه ی راسته خو و بی پوو بینی .
(رک و راست)
دهجال : [ناوۀلناو] (ب) دروژن . (دروغگو) < جهال
دهخشته : [ناو] دهستان؛ مه هان؛ ینو یژی-
(قاعدگی)
دهخل : داهات؛ ماف؛ پیوهندی؛ دهخلی به منه-
وه نییه؛ پیوندی به منه وه نییه . (ارتباط)+
دهراغ : [ناو] جیگه ی چینی فیشه کی دهمانجه
و تفهنگ که ده خرپته خه زانه؛ جیی فیلم که له
گهل فیلمه که دا ده خرپته ناو کامیرا . (خشاب)
دهرانه : [ناو] درانه؛ دهرک؛ دهرگا؛ دهرکه .
(درب)
دهراوردن : [چاوگهت] دهر هاوردن؛ دهر هیان
(در آوردن)
دهر بهس : [ناو] دهر بهست؛ ترس؛ واهیمه؛ دهر بهس
نیم؛ ترسم نییه؛ په نگه هه ر بهمانای شه وه بیست
دهر وهس نیم؛ بهر پرس نیم یا وه بهر خوم نه گرتوه
و زامن نیم . (ترس یا تعهد)+

دهر به نند: [ناو+] گهلی؛ کووچه ی بن به ستراو؛
 کو'لانا بن گرتی. (دره؛ بن بست)
 دهر پ: [ناو،] ته ور. (تبر)
 دهر دان: سهره هلدانی زیکه و هاو له. (سر بیرون آوردن)+
 دهر د دامر کان: [چاوگهت] ئیش و نازار نه مان؛
 داسه کینی ئیش و نازار. (درد آرام شدن)
 دهر دمر ده: گیاندار یک که له بهر لاوازی و نه-
 خوشی مردییت. (از مرضی مردن)
 دهر ده ستکردن: [چاوگهت] ناماده کردن. (آماده کردن)
 دهر دی پیده رمان: [ناوت] دهر دی کوشنده؛ ده-
 ردی کاری. (درد لاعلاج)
 دهر زی سنجاخ: [ناوت] دهر زی عورووسی؛ ده-
 رزیله ی قایم کردنی قوماش و بهر یخه. (سنجاخ قفلی)
 دهر زی قاقه ز: [ناوت] جوریک دهر زی که سهره
 که ی گوپکه به کی خره و بو' لکانندی چند به-
 رگ (لا به ره) قاقه ز که لکی لی و مرده-
 گرن. (سنجاخ کاغذ)
 دهر زی گیا: [ناوت] دهر یلی؛ واتای ناوه که ی به
 ئینگلیسی و ثاره وی و فارسی گیای شه که رمزه.
 (علف مرض قند)
 دهر زی لیدان: [چاوگهت] (۱) به دهر زیله شتی
 به ستن. (سنجاخ زدن) (۲) به شریقه دهر مان
 کردنه نیوله ش. (امپول زدن)
 دهر ساخ: [ناو،] ده ستاخ تده ستاخ؛ دوساخ؛
 زیندان. (زندان)
 دهر کزه: [ناو،] کالاییک که رهوانه ی دهر موه ی
 ولات ده کریت؛ دزی بهر کزه. (صادرات)

دهر مانه نازار: [ناوت] گوله دهر ی؛ گیایی که له
 سه قز و سه رده ست و هه ورامان زوره بو' کو'نج
 به که لکه. (آقر قرحا)
 دهر مانه حه فوو: [ناوت] دهر که بوو لینه دهر که موه؛
 دهر وه شینه؛ ورد کراوی ساقهت و گه لاکه ی له
 گه ل سر که دا بو' برین و جیی جزوی دوویشک و
 مار به که لکه. (خارنقرهای)
 دهر مانه دیان: [ناوت] گیای که فینه. (گیاه صابونی؛ غاسول)
 دهر مانه گمیز: [ناوت] گیایی که دزی ده له میزیه
 له سه قز و مه باد و شنو و بوکان زوره. (سنبل-
 ختایی)
 دهر مانه گوی: [ناوت] گیای مارهمی له خوراوی-
 کوردستان و جوانزو و کهر کسووک زوره،
 دار چیویشی پیده لین بو' کوشتی هورگی
 ناوگوی به که لکه. (گل مریم)
 دهر مانی رهوانی: (۱) دهر مانی ئیسهال و
 زکچوون. (مسهل)
 دهر نشیف: [ناوه لئاو] به راوه زوو؛ سهره ونخوون.
 (برعکس)
 دهر وازه: [ناو،] دهر کی گهره؛ دوو ره زه کی به-
 توپ چنراوی گوپه پانی توپی بی. (دروازه فوتبال)+
 دهر ووندار: [ناوه لئاو] به جهرگ؛ دلدار؛ دلگوشاد؛
 جوامیز؛ دلفراوان. (با همت؛ جگر دار)
 دهر وونی: [ناوه لئاو] هوندوری؛ ناخی؛ گیانی.
 (درونی)
 دهر ووج: [ناو،] پهنجیره. (پنجره)
 دهره تان: هه ل و دهر فته؛ جیگه ی پژار بوون.
 (مفر)
 دهره جه یک: بن زاراه ی ئه رده لانی < دهره جه

دهرجه یه ک : [ئاوه لئاو] هه ناره که دهرجه یه که
 واتا: زور چاکه؛ سهره. (درجه ییک؛ ممتاز)
 دهرجه ییک : په ییک؛ یه ک پله؛ دهرجه ییک
 سوپاکه زیاد بکه، واتا: یه ک پله، یه ک دهرجه
 زیادی بکه. (یکدرجه).
 تییینی: ههر تهو ناوچه (موکوریان) که ییک به یه -
 ک گوپه ده کا هیندی جار بهراوه ژوو یان ده کاته -
 وه و (دانه دم یه که به دانه دم ییک) به کاردینی
 که لیره دا (یه ک و ییک) ههر و اتاییکیان هیه
 و کیسه ی بنه مایی زمانی کوردی نییه نه که رچی
 چاوهروانی یه کلایی بوونی ههیین
 دهر دزه : خودزینه وه له کار. (از زیر کار در رفتن)
 دهر مندهشت : [ئاوه لئاو] کاک یه کاک ی؛ زور به -
 رفراوان. (درندشت)
 دهرنگ : دهرنگ؛ دیر. (دیر)
 دهر وه کهفتن : [چاوگهت] چوونه دهر؛ وه دهر که
 وتن؛ ناشکرا بوون. (بیرون رفتن؛ بر ملا شدن)
 دهری : [ناو] زمانی فارسیی دهری. (فارسی
 دری)
 دهر بابه : [ناوت] ماسی خوره؛ فزنده یه کی مه -
 لهوان و گه وره یه، دوو جورن؛ پهش و گهردن -
 سوور. (مرغ غواص)
 دهر یادل : [ئاوه لئاو] دلفره؛ دلفره وان؛ دلاوا.
 (دریادل)
 دهر یایگر بوون : حالته تی نه خوشینی زور مانه وه له
 کهشتی و دهر یادا. (دریاگرفتی)
 دهر یوانی : هه لسووراندنی کاروباری کهشتی و
 پایوپ. (ناخدائی)
 دهر یزانک : [ناو] که وشکهن؛ ئاستانه؛ پیشدرگا.

دهری ناهینی : (۱) نای هینیته دهر وه. (بیرون
 نمی آورد) (۲) ب. پیکنایی؛ واناییته؛ تهواوی ناکا؛
 سه رناگری. (نمی شود) (۳) بهش ناکا؛
 ناگا. (نمیرسد)
 دهرگ بادر یاک : [ناو، بهر] فریتی کرژ؛ دهر زوی
 بادراو؛ کشته که. (ریسمان تاب داده)
 دهرگ هه لکه ر : [ناوت] خه په ک؛ کلافه کهر و
 کوکه روه ی دهر وو. (چرخ ریسمان)
 دهرگ یاو : [ناوت] دهر وو ییک که دوعای به
 سهر دا ده خوینن بو چاکبوونی نو به تی؛ دهر زوی
 له زهرین. (ریسمان دعای قطع تب)
 دهر گین : [ناو]؛ (۱) دهر گیره. (دستگیره). (۲) هه -
 وسار؛ هه قسار؛ دهسکه وسار؛ دهسته جلمو. (افسار)
 دهر وزیران : [ناو]؛ دهر گیران. (نامزد)
 دهر زیران : [ناو]؛ دهر گیران. (نامزد)
 دهر زاندن : [چاوگهت] داخکردنی ددان بو ژان
 شکاندنی. (داخ کردن دندان که درد کند)
 دهس تابر : [ناوت] ئاور دوو؛ دهسه چيله. (شاخه
 های نازک آتش روشن کردن)
 دهسایه ر : [ناوت] ئاور دوو؛ دهسته چيله. (خار -
 برای روشن کردن آتش)
 دهسبار : دوو کهسی، دهست به یه که وه گرتن و
 تاییک بار کردن. (دو نفر باری بار کردن)
 دهسباز : [ناوت] دهسته واژه ی موسیقاییه، واتا
 دهنگی سیمی ساز له حالته تی ئازاددا. (دستباز)
 دهس بژیر : [ناو + ئاوه لئاو] دهسبچین؛ به دهست
 هه لیزیر دراو؛ هه لیزارده. (دستچین)
 دهسبو : [ناو]؛ شه مامه. (دستبنو)
 دهسبه دهس دان : (ب) دهست نان نه ناودهستی یه -

ک: به یه ک گه یاندنی بووک و زاوا. (دست به دست دان) +

دهس به زهره ر: زهره رگه یین: که سیک زور خه تا بکا و زهره ر بگه یینی. (زیان رسان)

دهس به کاربوون: [چاوه گه ت] دهس پیکردن. (شروع کردن)

دهس بینک: [ناوت] دهس تبه ند: باز نه: خرفال. (النگو)

دهس تافیتن: [چاوه گه ت] دهس تاویژتن: گرتن: ده-ست بو بردن. (دست درازی. دست اندازی)

دهس تاو: [ناوت] تاماو: تاودانی مهر و مالیات به تاوی که (دو و سزگاو)ی تیکهل ده کهن. (آب-دادن حیوانات با آب و دوغ مخلوط) +

دهس تبار: فد: [ناوت] کوژی موسیقاییه: میز راب له سیمی نامیریکی موسیقادان بی نه وهی قامک له سهر سیم دابنریت. (دست باز) < دهس باز

دهس تیر: [تاوه لئاو] دهسیر: قولیر: فیله باز: هه لخه له تین: خاپین. (کلاه بردار)

دهس تبه ربوون: [چاوه گه ت] (ب) جیا بوونه وه: له یه ک هه لبران: دوور که وتنه وه: دهس تبه ربوون له شتی که به دهس ته وه بیت. (جدا شدن)

دهس تبهستی: [تاوه لئاو] دهس تبه ستر او: چ ژی-نه هاتی. (دست بسته)

دهس تبه سهر داگرتن: [چاوه گه ت] ناگالیوون: خودانکرن: دهستی به سهر مندالی هه تیوودا گرتووه. (مواظبت کردن) (ف.هن)زه-وتکردن. (غصب کردن) +

دهس تبه سهری: [ناو] هه لداشتن و دوور خسته-وه له زید به ویستی حکومت و له ژیر چاوه-دیریدا بوون. (تعبد)

دهس تبه لاف: [تاوه لئاو] هه له خه رج: دهس ت بلاو. (ولخرج)

دهس تبه ند: [ناو] (۱) که له پچه. (دست بند زدنانی).

(۲) بازن: خرفال: مووچ بند. (دست بند) +

دهس تیین: [ناو] دهزین: پرسمائیک که شه-وانه شوان دهیکاته مل شه کیکی سرک و سه-ریکی تری ده کاته باسکی خوئی بو تاگاداری له مه ترسی یان پادانی پانه مه پ. (ریسمان بازوی-چوپان)

دهس تیپک: سه ره تایی دهس تکردن به-کار یک. (شروع)

دهس تیکه لکردن: [چاوه گه ت] (ب) سهر جییی کردن و پیکه وه نووستنی ژن و پیاو. (هم خوابگی)

دهس تییه لکیشان: [چاوه گه ت] دهس تکردن به ناوتر او یان شتی تردا: دهس تکردن به ناو قولی کر اسدا. (دست فرو بردن)

دهس تجهم: [به ند] ته قرا: تیکرا: گشت: پیکه وه. (دسته جمعی)

دهس چیپکری: [تاوه لئاو] کاری دهس ت: ده-ستکرد. ههر شتیک که به دهس ت دروستکراییت. (دست کرد)

دهس ت خالی: [ناو + تاوه لئاو] دهس ت به تال: (ب) فقیر: بی نه ونا: هه ژار: دهس تنگ: نه دار. (بینوا)

دهس ت خاو: [تاوه لئاو] دهس تخاف: سست له کاردا. (سست درکار)

دهس ت خرو: [ناو] (۱) دهس ت خهرو: فریو: خاپان: خه له تان: (فریب) (۲) دهس ته مو: رام: هوگر: (رام)

دهس تخور: چیشتی که به دهس ت بخوریت و تراو نه ییت. (خوراک غیر آبکی)

دهستخوش : ثافه رین کردن له چاک نه نجامدانی
 کاریک. (تشکر)
 دهستخویندهوه : [چاوهگهت] بهراوه ردکردنی
 دهستی حریف له یاری په راتنودا؛ (ب) هه ست
 کردن به نییه تی کهسیک. (دست خواندن)
 دهستخهړو : [ناو]، (۱) فريو؛ (فريب)، (۲) دهسته مو؛
 پام؛ کهوی. (رام) < دهست خړو
 دهستخهړو کردن : [چاوهگهت] خاپاندن؛ رام کر-
 دن. (فريقتن)
 دهست خلیای : دهست له جی چوون. (ازجا-
 در رفتن دست)
 دهستدروو : [ئاوه لئاو] شتیکه به دهست درواییت،
 (دووراییت). (دست دوز)
 دهستدریز : [ئاوه لئاو] (ب) دهسترویشتوو؛ زوردار؛
 دهسته لاتدار. (قدرتمند)
 دهست دریزمو کردن : [چاوهگهت] دهست دریز
 کردنهوه. (ب) پارسه کردن؛ سوال کردن. (گدایی
 کردن)
 دهستدریزی : [ناو] زهوت؛ ته جاوهز؛ تیلاقه؛
 هیرش. (تجاوز)
 دهست پاست : [ئاوه لئاو] نهنگیوه؛ تیر نه ندازی له
 نامانجدهر. (هدف زن)
 دهستراستی : [ناو] دهستراستی؛ نشانه نهنگیوی.
 (مهارت در تیر اندازی)
 دهسترویشن : [چاوهگهت] دهسترویین؛ دهسته-
 لات داری. (قدرتمندی)
 دهسترویشتوو : [ئاوه لئاو] بالا دهست؛ به دهسته-
 لات. (ب) دهوله مند؛ تیروته سهل. (قدرتمندی)
 دهسترویین : [ناو] دهسترویشن؛ دهسته لاتداری؛
 دهوله مند. (قدرتمندی)

دهستروییو : [ئاوه لئاو] به دهسته لات؛ توانا؛ دهست
 رویشتوو. (قدرتمند)
 دهسترونج : [ناو] پاره ی په یدابوو بهرنجی شان؛
 مزی رهنج و حول و ته قالا و زه حمت کیشان.
 (دست رنج)
 دهسترونگین : دهستنه خشین؛ کار جوان و هو-
 نهرمند. (دست رنگین)
 دهستسر : [ناوت] دهسره دهست؛ ههوله.
 خاولی. (دستمال؛ هوله)
 دهستسووک : [ئاوه لئاو] (ب) کهسیک که زینده-
 وهر سهردهر پیت درهنگ گیانی دهرده چییت.
 (سبک دست) +
 دهستشر : [ئاوه لئاو] دهست بلآو؛ هه له خهرج.
 (ولخرج)
 دهست شل بوونهوه : [چاوهگهت] (ب) بیمه یلی له
 ته او کردن کاریک؛ دهست نه چوونه کاریک.
 (بیمیلی به انجام کاری)
 دهستقورس : [ئاوه لئاو] (۱) کهسیک که مشت و
 زلله ی زور به هیزه. (۲) نه گهر تازه لیک سه-
 ربهر پیت زوو گیانی دهرده چییت. (دست سنگین)
 دهستگا : [ناوت] دهرگا و مهقام له-
 موسیقادا. (دستگاه) +
 دهستگر : یارمه تیدهر؛ یاریکار؛ تاریکار. (یاری-
 کننده)
 دهستگه یشتن : [چاوهگهت] سهر په رزان. (فرصت
 داشتن)
 دهستگیرانهوه : [چاوهگهت] گیرانهوه ی دهست
 له کاریک و لی په شیمان بوونهوه. (دست پس-
 کشیدن)
 دهستگیراو : بی دهر فته؛ سهر نه په رزاو. (بی فرجه)

دهست لښوګ : کردهوه؛ پهفتار . (رفتار)

دهست له سه رسینگ : [ئاوه لڼاو] به ته د هې له به
رانېر گه وړاندا پړاوه ستان و چاوه پړوانی ئه مرو فه
رمان، وگردنی فرمان بوون؛ ناماده به خزمهت .
(دست به سینه)

دهست لیخشانندن : [چاوه گهت] په لاندن؛ دهست
پیامالین، دهست پیا هینان. (دست مالین، لمس -
کردن)

دهست لی شوړدن : [چاوه گهت] له شتیک ناهومید
و بی هیوا بوون. (نامید شدن)
دهست لی کیشاندهوه : [چاوه گهت] دهست لی هه لگر -
تن. (رها کردن)

دهستعال : [ناوېت] (۱) له چک؛ دهسمال . (۲)
دهسره دوس؛ دهست سې. (۱) لچک (۲) دستمال
دهستمیز : [ناو] دهست نوويز . (وضو)
دهستنیس : [ناو] دهست نووس؛ دهس نووس. (دست
نویس)

دهستنیژ : [ناوېت] دهست نیا؛ نهو باخه دهست نیژي
خومه : خوم چه قاندوومه (بادست خود کاشته)
دهست واز : [ئاوه لڼاو] دهست باز؛ دلاوا.
(باهمت؛ بخشنده) < دهس باز

دهست و پا وه شانندن : [چاوه گهت] دست و پا
لیدان؛ په له قازی کردن (دست و پا زدن) +
دهست هارپ : [ناوېت] دهسارپ. (دستاس)
دهسته بندی : دهسته گردن و بهستن . (دسته
بندی) +

دهسته چن : [ناوېت] (۱) جوړیک تری (نوعی -
انگور). (۲) میوه ییک که به دهست له دار بگریته وه
(دستچین)
دهسته چو : [ناوېت] داره دهست؛ چپوده ست. (چو

بدست)

دهسته دار : (۱) داره دست؛ (۲) داری نیونجی؛ (۳)
دهسته دار؛ دهسکدار . (۱) چوب دست ۲. چوب
متوسط ۳. دسته دار)

دهسته کچ : (۱) کچی جه خلی مندالکار. (دختر نو
جوان) (۲) گوروویک کچ. (یکدسته دختر)
دهسته کوپ : (۱) کوپه لوی مندالکار؛ تازه لاو. (۲)
گروویک کوپ. (۱) نو جوان ۲. یکدسته پسر)

دهس تنیا : [ئاوه لڼاو + ناو] تنیا بال؛ به تاقی تنیا
(دست تنها)

دهسته واژه : کوژ؛ ئیستیلح؛ وشه ی تاییهت به
هر تپ و تاقم و دهسته که وائیکی تاییهت
ده گه نیی وهک دهسته واژه ی بازاری، هونه ری،
موسیقای . (اصطلاح)

دهسته هارپ : (۱) [ناوېت] دهستارپ. (دستاس) (۲)
دهسته هارپ؛ دهسکی دهسارپ. (دسته دستاس)
دهست هه لکردن : [چاوه گهت] قول هه لکردن؛ خو
ناماده گردن. (آماده شدن)

دهست هه لنینان : [چاوه گهت] (ب) کوومه ک کردن،
له شهر و ژن هیناندا یان هه رکیشه یه کی دیکه دا.
(کمک کردن)

دهس خالی : [ئاوه لڼاو] دهست تنگ؛ دهست کورت؛
هه زار. (دست خالی)

دهس داشوړین : دهس داشوشتن؛ (ب) له شتیک
ناهومید بوون. (قید چیزا زدن)

دهس درو : [ئاوه لڼاو] دووراو به دهست. (دست دوز)
دهسره بادان : [چاوه گهت] دهسره هه لسو وړانندن
له هه لپه پیندا . (دستمال دورسر گردانندن)
دهسکه نه : پښه وهی دهغلی کورته بالا به دهست،
که بهر داس نه که ویت. (درو بادست)

دهس کيشانهوه : [چاوگه،ت] تهك دانه دواوه له
 سهر سفره: دهس هه لگرتن له كار. (عقب
 كشيدن)
 دهسگور: به ئانقهسه؛ به دانسته؛ دهس نه نقهس .
 (عمدا)
 دهس له دونيا بهردان : [چاوگه،ت] دهست ژ
 دنې بهر دايي؛ دهست له خوښي دونيا هه-
 لگرتن. (دست از دنيا شستن)
 دهس له رهش و سپي نه دان (ب) هيچ كاري نه-
 كردن . (دست به سپاه و سفيد نژدن)
 دهس ليداشورژن : [چاوگه،ت] هوميد به شتيك
 نه مان؛ ناهوميد بوون . (دست شستن از چيزي)
 دهسه هار : [ناوت،ت] دهستار؛ دهسكي ده-
 ستار. (دستاس؛ دسته دستاس)
 دهس هه لگرتن : [چاوگه،ت] ره هاگردن؛ لي گه-
 ران؛ واز لي هينان. (دست برداشتن)
 دهس ههوسار : ههفسار؛ دهزگين. (افسار)
 دهسكهړن : گيا و دهغل ودان به دهست ړينهوه؛
 دهسكه نه . (درو با دست)
 دهسكهړيجه : نامرازيكه له كهره سته ي هه
 لاجيدا. (قطعه اي دردستگاه حلاجي)
 دهس لاخستن : [چاوگه،ت] له كيشان و پيواندا
 فيلگردن؛ كه م فروشتن؛ كه م فروشي (كم فروشي)
 دهس ليږياگ : [ناوبهر،ت] دهس پياهورياك؛ ده-
 ست ليدراو؛ شهقل شكاو . (دستكاري شده)
 دهس ليكيشانهوه : [چاوگه،ت] واز لي هينان؛
 دهست لي هه لگرتن . (دست كشيدن)
 دهس مال شهرمه : [ناوت،ت] چنراوپكه به بهر لوتوتا
 هه لده به ستريت. (دستمال جلو بيني)
 دهس نه خواردوو : ناكبه ند؛ دهست لينه دراو؛ مورنه

شكاو؛ شهقل نه شكاو . (دست نخورده)
 دهسنووانن : [چاوگه،ت] دهست نوواندن؛ دهسته-
 لات نيشاندان؛ خو نوواندن . (خودنمايي)
 دهس ودلواز : [ئاوه لئاو] دلاوا؛ به هيممه؛
 دل فراوان. (دست و دل باز)
 دهس ونه خش جوان : [ئاوه لئاو] كار جوان؛ بهسه-
 ليقه له كار دا. دهست ږهنگين. (با سليقه دركار)
 دهس وهشين : [ناوبك] مشت وهشين؛ وهك
 شاخ وهشين. (كتك زن با دست)
 دهسه خويشك: دهسته خوشك؛ گروپيك هاواله
 كيژي هاو ته من . (دختران همسال و دوست)
 دهسه سهر: دهس به سهر؛ مه ژوول؛ خپانندن؛
 فريودان؛ (بچو بلي هاتووم بو دهسه سهره كه)،
 به منډال دهلين بو نهوه ي بهو سپارديه سهر-
 گهرمي بكهن. (دست بسر)+
 دهسه لين : [ئاوه لئاو] دهسته مو؛ دهسگرو؛ رام. (رام)
 دهسه ناو : نه سپړهس؛ دهسته وناو؛ مه يدانه نه-
 سپيك. (ميداني باندازه تاخت اسب)
 دهسه وئاواني : [ناوت،ت] دهسكاونگ؛ دهسكي-
 ناونگ. (دسته هاون)
 دهسه لپيكان : په نجه هه لپيكان؛ (ب) خه مبار-
 بوون؛ په نجه تيك هه لكيشان. (دست به زانو)
 دهسه لگرتن: [چاوگه،ت] دهسته لگرتن؛
 واز هينان؛ ليگه ران. (دست برداشتن)
 دهسه هوسار : [ناو] دهسته هوسار. (افسار)
 دهسي : [ناو،ت] دهستي؛ نه غد قهرز پيدان؛ (ب)
 دهست قهرز. (دستي)
 دهستي كاكي به كاكي : [ناو] دهستي چول وهول و
 بهرين؛ يباباني بي پايان. (بيابان برهوت)
 دهسي : (۱) ديني؛ دهزي. (مي ارزد). (۲) له سهر-

چاوهی (شیان)ه نهشی پړوم. (باید)

دهشیا: (۱)دهی هیئا؛ دهژیا. (می ارزید). دهبوو؛ نه شیا؛ دهبووا؛ مهشیا. (میبود)

دهغه له: [ناو،] خهوش؛ نا خالیسی. (غش)

دهفيله: [ناو،] سان؛ پړژه؛ پړژهو. (سان)

دهقار: [ناوت] (۱)دهوار؛ حیوانی راگیراو، وه- ک نه سب و مهر و مالت. (حیوانات اهلی). (۲)پړه- شمال. (سیاه چادر)

دهقبگوتن: په یمان پراگر؛ خاوهنی قسه ی خوی؛ له بهلین لانه دهر. (درست یمان)

دهقدریا: [تاوه لئاو] زوربلی؛ زاردراو؛ چنه دریز؛ پاز رانه گر. (روده دراز)

دهقراست: [تاوه لئاو + ناو] راست ییز؛ قسه کهر له لایه ن جه ماوهریکه وه. دهمراست. (راست- گفتار؛ سخنگو)

دهفک: [ناوت] دهمره ی بهرلووت؛ سهرپوش؛ دهم ناخن؛ زار ناخن. (سرپوش)

دهفکهن: لیوکه ن؛ زهرده خنه. (لیخنند)

دهفنه رم: میهرمان؛ پرو خوش. (خوشرو)

دهفده شتی: ته پاله کیویه. (تاپاله)

دهفهر: [ناو،] ناوچه؛ ههریم. (منطقه)

دهفیک: [ناو،] کلک؛ جوو جکه. (دم)

دهقاو دهق: ته واو وهک خوی؛ عهینی شت. (مطابق)

دهقبه ستن: [چاوگه ت] ساف ویستان؛ دهق گر- تنی شتی ثوتوو کراو یان قه دکراو؛ شتی له حاله-

تیکدا مانه وه. (صاف شدن؛ ماندن در یک حالت)

دهقدقاندن: چاوگه ت [قدیلکه دان؛ ختیلکه دان. (غلغلک دادن).
دهقساندن: چاوپوشی؛ خسته پشتگووی. (چشم

پوشی)

دهق و دوغر: [بهند] راست و پرهوان؛ بی پړوده- ربایستی کردن؛ بی پړووبینی؛ راسته و راست. (رک-

ورو راست)

دهق و دهق: [بهند] دهپ و دوغر؛ راست و پرهوان. (راست و بی تعارف)

دهلانه: [ناو] دلویه. نم. شه. شی. (نشست؛ ترشح)

دهله لوک: < داوداوه کو سه
دهلق: [ناوت] اته لق پړوپه ری نایلونی شوو شه-
ثاسا. (طلق)

دهلووجه: [ناو] بیباری سوور. (فلقل قرمز)

دهلوودلیز: [تاوه لئاوت] جوامیر و نازا؛ میرخاس و دلقایم. (با جرئت)

دهلووقل: [ناو] (۱)مروقی پروو هه لمانراوی نازای چنه باز. (نترس. خراف) (۲)گه ده و گوده. (الوات)

دهله: (۱) دهله؛ زورمالانگه پ. (دله). (۲) [پیشگر]

دیل؛ بو میسینه ی حیوانگه لی وهک سهگ و گورگ. (سگ و گرگ ماده). (۳) له چاوگه ی ده- لاندن و هرگیراوه وهک دهلمیز. (چکه)

دهله چه یی: نزمی و سووکی و میچکه میچکه- کردن بو ثم و نمو؛ ماستاو کهری؛ (ریایی)

دهله شیر: شیر ی می. (ماده شیر)

دهله میز: [له چاوگه ی ده لاندن] که سیک که به خویدا دهمیزی؛ (شاشو)

دهلیف: [ناو] هه ل؛ دهر فته؛ دهره تان. (فرصت)

دهلینگان وهرهاتن: [چاوگه ت] پاهه لختستن؛ توند پړویشن. (سریع رفتن)

دهماخ شانندن: [چاوگه ت] که یف خوشی له که

سیک تیگدان. (خال گرفتن)

دهمارگرز: [ئاوهلناو] پروتال؛ توورمه. (عصبانی)

دهماره: [ناو] پهگه‌ی کانزا له کان(مه‌دهن)دا

وهک پهگه‌ی زېږ و ټاسن له ژېړ عه‌رزدا. (رگه)

دهمان: دهودوو؛ به‌کړی گرتنی زه‌وی به‌دهودوو.

(دودهم) +

دهمای: دوايي؛ دمایي. (عاقبت؛ بعداً)

دهمایي: [ناو،ت] مداس؛ چه‌کچه‌کیله؛ که‌وشی

سه‌ریایي. (دهمایي)

دهمه‌قین: [ناو،بیک] (ب) [ئاوهلناو] چه‌نه‌باز؛

فرمویژ؛ درېژدادې. (پرخرف)

دهم‌تیوه‌دهر: (ب) خوټیه‌لقورتین به‌قسه.

(فضول)

دهم چه‌ورکردن: [چاوگه‌ت] (ب) سمیل چه-

ورکردن؛ ده‌مشیرینی پیدان؛ رشفت دان. (سبیل

چربکردن)

دهم‌خوټشی: [ناو] راویژخوټشی؛ زمان-

شیرینی. (شیرین زبان)

دهمدادان: (ب) سه‌رله له‌وه‌پکردنی ئا‌زال.

(چریدن حیوانات)

دهم‌دهمان: ده‌به‌دهمه‌وه‌مان؛ راموسینی زور و

لیو له‌سه‌رلیو. (بوسیدن زیاد)

دهمه‌دهمانی: ده‌مه‌دهمانی؛ ماچ‌گوپنه‌وه؛ ده‌به-

دهمه‌وه‌مان. (لب بر لب)

دهم پانه‌وه‌ستاو: [ئاوهلناو] (ب) قسه درکین؛ پاز

درکین. (افشاگرپاز؛ دهن‌گشاد)

دهم‌ژمار: کاترمیژ. (ساعت)

دهمسارد: [ئاوهلناو] تانجی که‌به‌نچیر ده‌گا به

لام دره‌نگ نچیر بگریټ. (تازی که‌دیر شکار را

بگیرد)

ده‌مشیرینی: [ناو،ت] پړزانه؛ ټه‌نمام؛ خه‌لات

پیدان بابه‌تی چاک ټه‌نجمدانی کاریک. (ب)

پشفه‌ت (انعام؛ رشوه)

دهم قورس: [ئاوهلناو] پازه‌ه‌لگر؛ پازدار؛ قسه

نه‌درکین. (دهن قرص)

دهم‌کو: ده‌م‌کوت؛ سه‌رزه‌نشت. (سرزنش)

دهم‌کول: ده‌م ولیو چکوله؛ ده‌م‌خونجه. (غنچه

دهن)

دهم‌کیش: (۱) سیغارکی‌شیک که‌دووکهل ناباته

نیو سییه‌کانی و قووتی نادا. (دهن کش) (۲)

ماده (دوشه‌کچه‌ی سه‌ر نانه‌وه‌ی (پلاو) بو ده‌م-

کیشان. (ده‌مکن)

دهم‌گه‌نیگ: جوړیک جوینه؛ زاربوگه‌ن. (دهن

گندیده)

ده‌ملده‌ست: [ئاوهلناو] ده‌موده‌ست؛ خیر؛ ئازا؛

زوو؛ فه‌وری. (فوری)

ده‌م له‌ده‌مه‌نان: [چاوگه‌ت] (۱) ده‌مه‌ده‌مان کردن

و راموسین. (لب‌برلیگذاشتن) (۲) سه‌رخسته

سه‌ر؛ شه‌ره چه‌قه له‌گه‌لکردن (دهن به‌دهن

گذاشتن)

ده‌م له‌سه‌رپشت: که‌وته‌ن دواي بی‌ماوه‌ی تانجی

به‌شوین نچیردا. (بی فاصله دنبال دویدن)

ده‌ملینیان: [چاوگه‌ت] ده‌م پیوه‌نان؛ ده‌م به‌کا-

نییه‌وه یان کاسه‌ی پر له‌تراوه‌وه نان. (کنایی

نوشتن)

ده‌موجه‌م: [ناو] (ف.گیو) ټابور. (اقتصاد)

ده‌مووش: [ناو] (ف.گیو) شيله‌ی حتی شیرین.

(شیره شیرین)

ده‌مه‌ت: [ناو،ت] تووتنی وه‌لآشمی له‌سه‌ریه‌ک

دانراو و کوگا‌کراو. (کپه‌توون چیده شده)

دهمه ترشته : [ناوت] (۱) دهمه ته شوی؛ (۲) تولا شه؛ تولا ش. (تیغه تیشه؛ تراشه چوب) +
 دهمه رقاجان : ناوړبازی له شایي و شادمانیدا. (شادی و آتش بازی)
 دهمه رقوپان : [ناوت] پاتول؛ پاتول. (شلوار کردی)
 دهمه زهرده : بیچووی مهل که هیشتا زهردی دمندووکي ماوه. (جوجه که هنوز نوکش زردی دارد) +
 دهمه قه چی : [ناوت] لهت و کوتی قوماش و قاقهز که له بریندا یان پیکرکندا دهمینته وه. (دم قیچی؛ پرت)
 دهمه وچوون : [چاوگه، ت] پیریه وه چوون؛ پیشواز کردن. (پیشواز کردن)
 دهمه وژوور : [تاوه، لئاو] سهره وژوور. (سربالا)
 دمندووک بیله : [ناوت] فرنده یه کی کوچه ریه، نیومیتړ دریژه و سپی پهنکه، دمندووک و بالی په شه و سهری دمندووکي زهرده. (کفچه نک)
 دمندووک سووره : [ناوت] فرنده یه که به قه رای قهله بانه یی دهیت، سینک و پشتی په شه و بالی سپیه. (صدف خور)
 دمنگ دابړین : [چاوگه، ت] په وتی توران و زیزبوون. (قهر کردن)
 دمنگدان : [چاوگه، ت] هاندان؛ فرماندان؛ بانگکردن؛ بهلام بو فرمان به حیوان زیاتر وشه ی تورکی به کار دهری (۱) بو بزن (گدی) واتا جوان، گدی واتا لاچو؛ یخه، (۲) بو که ر (هوش یا هیث) کور تکراره ی هیثه که، (۳) بو سهگ کاتی پیوه پووان، (سوواربوون)، (سیک- سیک). (۴) بو سهگ کاتی دوور خسته وه (چخ)

واتا دهر که وه، (۵) بو که له شیر له وهختی شه په- که له شیردا دگل، (دگل دگل دانت دهمه)، (۶) بو وشر له کاتی چوک داداندا (یخ) واتا بکه وه، بڅه وه. (۷) بو گامیش، (یه لی) به زاراه ی سوواوی تورکی واتا. (یاعلی) کاتی له ژیر باری قورس دایه (تهییج کردن) +

دمنگ گډ: [تاوه، لئاو] دمنگ بوړ؛ دزی زیل. (صدای بم)

دمنگ وړمنگ: [ناوت] دمنگ و سیما. (ب) ده نگ و پرنګ بهر: ته له فزیون، (صدا و سیما؛ تلویزیون)

دهوان : ده بان. (خنجر از فولاد جوهر دار)
 دهور : رول؛ نقش؛ کایه کردنی نه کنه که له فیلمدا دهور ده گیری. (نقش بازی کردن) +

دهور به سه رچوون : [چاوگه، ت] له باوکه وتن؛ له بره موکه وتن؛ له بیرخه لک چوون؛ دوری چه قوکیشی به سه رچوو، ته و او بوو (زمان بسر آمدن) دهوره : (۱) چاخ؛ سه ردهم؛ دهوره ی نادرشا. (زمان نادرشا). (۲) زهمانی دیار یکراو بو ده سپیک و ته و او بوونی کاریک، دهوره ی ناوسبوون نو مانگه. (دوره بارداری). (۳) کاری که به شیوه ی چرخین و گهړان به پړیوه چی، دهوره میوانی. (دوره مهمانی). (۴) په وتی غار غارین به ته سپ به شیوی جه غز سوو پانه وه. (دوانیدن اسب بصورت دایره). (۵) ته و او کردنی ماوه ی چوونه وانه ی فیروونی کاریک؛ وهک؛ دهوره ی میکانیکی. (دوره). (۶) گهړان به شار و گونددا وه- ک چه رچی دهوره گیللی (گهردی). (دوره گردی). (۷) وانه ی فیروکاری ته و او کردن (دهوره دیه) دهوره دیده: (ب) کارامه بوون و پسرپوړبوون

له کاریکدا . (دوره دیده) (۸) کتیب و نووسراوه ی
پیوښتی وانه ییک، دموره ی پوټی چواره می
سهره تایی نوکتیبه. (دوره کتاب یک کلاس)
دهوره لگرتن : [چاوگه مت] (۱) سه یاره کهوتنه
سهر باری توند روښتن. (دور برداشتن). (۲) ب)
تهنگ پی هه لچنین و په یتا په یتا قسه پیوتن و
سهر زمشت کردن به توره ییموه . (دور برداشتن)
دموره یی : هه تا قهوان نه بیوو به باو، گوړانی
کور دی دموره یی (پیرو دی) بوو هه رچند سال
جاریک به شیوه یی (دموره یی) بو ماوه ییک زیندو
ده بووه و دیسان فهاوش دهبوو، دواي چه -
ندسال دیسان ده هاتوه کایه. (دوره ای)
دموریش : [ناو،] عموال؛ دمویش . (درویش)
دمولک : [ناو،] سه تلی ناو هه لکیشان؛ دولچه.
(سطل)
دمولت که تی : لیقه و ماو؛ هه زار؛ لیکه و توو. (از
قدرت افتاد)
دمولت تی : [ناو هه ناو] سه ربه میری؛ شتیک که
خاومنده که ی میر و حوکوممت بیت. (دولتی)
دموله قووج : [ناو هه ناو] زار به ستوو؛ هه زار؛ دم -
قووچاو؛ بیدهنگ. (بیدصا؛ بینوا)
دموه : (۱) دمه؛ دمه به؛ دهمری نهوت و تراو
تیکرندن. (دیه) (۲) دمه که له گای نه خه ساوی مل
نه ستوو. (گاو گردن کلفت) +
دهیر : [ناو،] کلیسا؛ کنیسه . (کلیسا)
دهیلاخ : [ناو،] دهیلاخ؛ به چکه و شتری به -
کساله. (بچه شتر یک ساله)
دهیمیله : [ناو،] دیمیله؛ کهردم (نوعی ارزن -
درشت)
دهیندک : [ناو،] چهقاله بادهم؛ باهیف تهر. بادام؛

چغاله).
دیپازون : فرد فد؛ اند؛ [ناو،] تامیریکه بو کوک -
کردنی که رهسته گلی موسیقیه که دهنکی
نوته کانی موسیقای لیدی و نه گوهر. (دیپازون)
دیار : [ناو،] ولات؛ ولایت. (ولایت) +
دیاره : (۱) له بهر چاو دیاره؛ به بهر چاووه یه. (جلو
چشم است) (۲) پروونه؛ مه علوموه . (معلوم
است)
دیاکو : نهو لین پادشای میدیا (ماد) که له
ناوچه یی هه مه دان سهری هه لدا؛ له وشه -
کانی (دیاکو، دایاکو، دیا ناوک) هوه هاتووه.
ناوی سهر داریکی به ناویانگی سهرده می هه -
خامه نشیان بووه. (اولین پادشاه ماد. دیاکو)
دیالوگ : اند؛ فد؛ په یشین. دهسته واژه ی
سینماییه و اتا قسه کردنی تاکته ره کان له فیلم و
شانودا. (دیالوگ)
دیا : جوړیک قوماشی ته تلوس. (دیا) +
دیده ی بهد : چاوی پیس. (چشم شور)
دی دی تی : (ددت) فرد؛ فد؛ اند؛ پوړیکی سپی
بو له به یین بردنی جرو جانه وهر. (ددت)
دیرو : کهردوو؛ (قاناو، له تور کیسه و هاتووه)؛
کهردووی میو. (کرت) +
دیرو : (۱) هه لکو لراو؛ دهر دراو؛ دیرو؛ کهردوو.
(۲) رابووردووی چاو گه ی دان؛ دراو؛ وهک
: تاود دیرو؛ ناودراو، که تاودیر ناوی پیدلوه. (کرت)؛
آبیاری شده)
دیرن دیر : ناوړیک که فله کان له نیوه ی مانگی
ره شه مه یدا ده یکه نه و (آتش بازی
عیسوی هادر نیمه اسفند)
دیر نشینی : دهرن نشینی؛ کلیسا نشینی. (ب ته -
نیایی و دووره پهریزی و دهست له دنیا بهردان

(دیرنشیني)

دیره گ : هه وراز؛ ته پ؛ ته پی دریز؛ تیره-
شان. (تیه دراز)

دیزبان: [ناوټ] چاودیری قهلا. (دژبان)

دیزبانی : چاودیری قهلا؛ (ب) مه‌رزینگه ییکه
چاوه‌دیری به‌پوه‌چوونی یاسای عه‌سکه‌ریه.
(دژبانی)

دیسک : فردغ؛ اند؛ [ناو] (۱) پووپه‌پیکي جه-
غزئاسا وه که‌وان له ئامیری کامیوټیردا
(فلاپی دیسک) (۲) پووپه‌پیکي کانزایی دوو
کیلوپیسه بو وه‌زرشی دیسک هاوټزن.
(دیسک) (۳) پووپه‌پیکي جه‌غزئاسایه له ده-
زگای تورمزی سه‌یاره‌دا. (۴) کروژ کروژوی
خړوله له ناو موغهری پشتدا. (دیسک) (۵) نه-
خوشینی دیسک؛ نازار پیگه‌یشتن یا ترزانسی
دیسکی موغهری پشت. (دیسک)

دیغ: [ناوټ] خهت. هیل. (خط)

دیغ‌دیغ : خهت‌خهت؛ هیل‌هیل؛ ری‌ری. (راه
راه)

دیغدیشک : [ناوټ] کرمی پېخوله. (کرم روده)

دیقین: پیته‌خت؛ پاته‌خت. (پایتخت)

دیقلوک : [ناو،] باپشکیو؛ قنچکه‌سلاو؛ چینه‌چکه-
سلاو؛ سیتکه‌سلاو. (گل مژه؛ سنده سلام)

دیکرن : [چاوگه‌ت] دیتن؛ تماشاکردن؛ پوانین.
(نگاه کردن)

دیلات : داوهت؛ شایی؛ زه‌ماوه‌ند؛ دیلان.
(جشن عروسی)

دیلاف : [ناو،] پزگه‌ی ئاوی پو‌بار. (جانی که
آب رودخانه در آن میریزد)

دیلماج : [ناو،] له تورکییه‌وه هاتوو‌ه (دیل واتا
زمان) وه‌رگپری قسه به زمانیکی تر. (مترجم)
دیلمان : [ناو،] ده‌رزی ته‌به‌نه؛ ده‌رزی لیقه
دوورین. (سوزان لحاف دوزی)

دیله‌سه : دیله‌سه‌گ. (لگ ماده)

دیله‌ف : [ناو،] جیگا. (جا)

دیله‌وه‌وا : [ناوټ] دیله‌به‌با. (سگ گشن خواه)

دیلی : حاله‌تی بهندی بوون؛ گیراوی له‌شه‌پ‌دا.

(ب) بنده‌ستی؛ ژیرچه‌پوکه‌یی. (اسیری)

دیمانی : ماننده‌وه؛ ماندگار؛ دژی کوچه‌ری.
(ماندگاری)

دین : (۱) ته‌وانیش دین؛ (داهاتی هاتن) (می
آیند). (۲) زمین؛ دینا خوه بدی؛ سه‌رنجی بده‌ری؛

تماشای بکه. (ذهن)

دین : (۱) دین؛ ئیمه‌یش دین. (میائیم). (۲) سه-

رنج؛ زه‌ین؛ دینا‌خوه بدی. (ذهن)

۴. ۷۶۵. ۴. ف. هن.

دین‌سس: له دین‌سزی تورکییه‌وه هاتوو‌ه واتا؛

بی‌دین. (بی‌دین)

دیو : (۱) بابچینه ئه‌و دیو : بابچینه ئه‌و دیو:

ژوو‌ره‌که‌ی تر. (اطاق). (۲) ئه‌ودیوی توواشاکه :

تەماشای (ئەودیوی،) واتا پوو‌ه‌که‌ی تری بکه.

(پوو؛ اطاق؛ طرف) +

دیواچه : دیباچه؛ پیشه‌کی بو کئیب؛ پیش‌وتار.

(دیباچه)

دیواری‌ناگر : له فەننی هەمارداریی نوێدا چەند

کورتە دیوار کە هەمار دەکاتە چەند کەرت بو

بەرگری لە ئاورگرتنی هەموو کالای هەمار کراو.

(۲) له عه‌سکه‌ریدا چەند موسەلسەلی دژی

فەرۆکه مەودایێک راست و چەپ وەبەر دەست‌پز

دەدەن کە فەرۆکه نەتوانی بە‌ساغی لە‌وبەر هە-

لسته‌ ده‌رباز‌بیئت. (دیوار آتش)

دیوان : ئامرازیکی موسیقایه کاسه‌که‌ی له سیتار

گه‌وره‌تره. (دیوان)

دیولان : دیگلان؛ شاریکه‌ نزیکه‌ سنه‌ واتا

لانی‌دیو؛ به‌ه‌له‌ دی‌گولانی پی‌ده-

لین. (دهگلان)

داشبوږد : [ناو] اند.فد. ږووپه‌ری به‌رده‌م شوږفیر
له سه‌یاره‌دا. (دشبیرد)

داغی : [ناو] کورټکراوی داغانه؛ که‌رسته‌گه‌لی-
هه‌لو‌ه‌شاوی خراپ‌بووی موټوږ. (داغی)
دریل : [ناو]؛ دریل؛ مه‌تی؛ که‌رسته‌ی کون-
کردن به مه‌ته. (درل)

دوئیل به‌د؛ فرد؛ اند؛ [ناو]؛ شه‌ږ و مملانی له
سهر ټاږو تامردن، له ټوروپای قه‌دیمدا. (دوئیل)
دوال : [ناو]؛ سیرمه؛ ته‌سمه‌ی چهرم یاییست.
(رشته باریک پوست)

دووبلوږ : [ناو، بک] ټه‌وه‌ی کاری گوتنه‌وه‌ی
قسه‌ی ټه‌که‌ره‌کان به زمانیکې دی ده‌کا؛
پاچقه‌که‌ری فیلمی سینما. (دوبلوږ)
دووخان : [ناو]، [دووکهل] (دود)+

دووش‌گرتن : [چاوگه‌ت] کوردی نییه به‌لام هه-
موو خه‌لکی سه‌قز تا کرماشان ده‌یلین وانا ټاوبه
خوداکردن له حه مام و زیر دووشی گهرماو
چوون. (دوش گرفتن)

دوون‌په‌روه : فد؛ [ټاوه‌لناو] دونیای دوون‌په‌روه:

دونیای خوږی‌په‌روه. (دون پرور)
دوبه‌نگی : [ناو] حوټی؛ وږی؛ سه‌رسامی؛ گیزی؛
کاسی. (دبنگی)

دهربوداغان : [ټاوه‌لناو] شتی ټیک‌ومه‌سکه-
ندراو؛ یان به سه‌ریه‌کداسکاو. (درب و داغان)
ده‌سته‌ودایره : [ناو، ت] له فارسه‌وه هاتوه‌ته نیو
زمانی کوردی؛ گروپی ده‌وروبه‌ر؛ زیاتر بو هه-
وادارانی ږامیاری ده وتری. (دسته ودایره)
دیکوټ‌پاز : فرد؛ فد؛ [ناو]، دابه‌شکردنی سناریو؛
(فیلم نامه)؛ ده‌سته‌واژه‌ی سینماییه. (دکور پاز)

دیکوږ : [ناو] خه‌ملاندن وږازاندنه‌وه و چینی
که‌لوپه‌لی مال به‌شیوه‌ی جوان و دلخواز و به-
رچاو؛ ده‌سته‌واژه‌ی سینما و شانویه خه‌ملاندنی
ږوانگه‌ییک که فیلمی لی‌هه‌لده‌گیری. (دکور)
دیکوږ‌اتور : خه‌ملینه‌ری دیکوږ؛ پسوږ له هونه-
ری دیکوږ‌اسیوندا. (دیکوږ‌اتور)

دیکوږ‌اسیون : ږه‌وتی ږازاندنه‌وه‌ی دیکوږ؛
ږازاندوه‌ی ناومال یان هه‌رجی. (دکوږ‌اسیون)

پابوار : [ناو] پښوار. (رهگذر؛ رهرو)
 پابووردن : [چاوگه،ت] دهبازبوون و ټيټه پښ؛
 له شوټيټکه وه دابگردن و پوښشتن.
 (گذشتن. ردشدن)
 پابوړی : [ناو] پابواردن؛ گوزهرانکردن؛
 (ب) ژيانی خوښ کردن؛ له کهیف و ټاهه -
 نگدا بوون. (معیشت؛ خوش گذرانی)
 پابه : (۱) [ناو] پابی؛ کور تکراره ی ناوی
 پاییه و پاییه (راییه) (۲) [ته مری له
 چاوگه ی پابوون] هه لسه. (بلند شو)
 پابه زانندن : [چاوگه،ت] پی وه ستان؛ دهره قهت
 هاتن. (مقابله کردن) +
 پابه ل : [ټاوه لټاو] تووړه؛ قه لس. (عصبانی)
 پاپازنین : [چاوگه،ت] وهک؛ گوشینی پهنیر
 و چی کردن پهنیری سه لک؛ گوشینی
 جلک و قوماشی شور دراوی ته پ. (فشردن
 پنیر و لباس شسته)
 پاپووت : [ناو] باری پانایی ټالوار و ته خته
 داره، که له بواری ټاوخوړه کاندانه بیت. (؟)
 این لغت در فارسی پیدانشد. حالت عمود
 بر آوندها)
 پاپه پرانندن : [چاوگه،ت] په پراننده وه؛
 پژگار کردن. (گذرانندن)
 پاپه ژلین : [چاوگه،ت] سهرکه وتن؛ چوونه -
 سهر. (بالا رفتن)
 پاپه لین : [چاوگه،ت] په پښه وه. (عبور
 کردن از آب)

پاپیچ : پامال. (جلو انداختن و روییدن)
 پاپیکردن : [چاوگه،ت] پرس
 پیکردن. (رای خواستن)
 پاتله قانندن : [چاوگه،ت] ته قاننده وه؛ پاره -
 شانندن و سووړه لدانی بیژنگ و کهو بو
 پاککردنه وه ی دهغل. (چرخانندن غربال)
 پاتله کانندن : [چاوگه،ت] پاته کانندن؛ ته -
 کان دان؛ بزوانندن و له خمو هه لسانندن.
 (تکان دادن)
 پاتول : [ټاوه لټاو] پاتوول؛ ټاواره؛ گه پان و
 سهرگه ردان. (آواره)
 پاتوه : [ناو] مووچه ی دهرس خوښندن؛
 یاریده دانی خوښندکار له باری ټابووریه وه.
 (بورس؛ راتبه)
 پاته کیان : [چاوگه،ت] پاته کان؛ ته کان دان.
 پاره شان. (تکان دادن)
 پاته وړانندن : [چاوگه،ت] به گوریسی درپژ
 به ستنه وه ی مالات بو له وومر. (با طناب بلند
 حیوانات را بستن برای چرا)
 پاجه : [ناو] کاریتیه ی خانوو؛ داری داره پ.
 (الوار سقف خانه)
 پاجه : هیندد؛ نازناوی ټاغا و سهرعیل له
 هیندوستان. (راجه)
 پاچاف : [ناو] زیړه وان؛ چاو دیر؛ په -
 چاو. (نگهبان)
 پاچاف کرن : [چاوگه،ت] زیړه وانیکردن.
 (مواظبت کردن)

ڀاڄلہ کانڊن : [ڇاوگه،ت] داڄلہ کانڊن؛
 ڀاپه ڀانڊن. (ترسانڊن ناگهاني)
 ڀاڄلہ کين : [ڇاوگه،] داڄلہ کين؛ ڀاڄه نين.
 (يڪه خوردن)
 ڀاڇووانڊن : [ڇاوگه،ت] تڙاڪردن؛ تڙ-
 ڀوڪردن. (فروڪردن)
 ڀاڇه رانڊن : [ڇاوگه،ت] لهوه ڀانڊن.
 (ڇرانڊن)
 ڀاڇهنيو : [ناو،بک] ڀاپه ڀريو؛ داڄلہ ڪيو؛
 داڄلہ ڪياڳ. (يڪه خورده)
 ڀاخستي : [ناو،بهرا] پانڇه ڪري؛ ڀاخراو؛
 داخراو؛ پانهوه ڪراو؛ داخرياڳ. (پهن شده)
 ڀاخشڪرن : [ڇاوگه،ت] خوٽاماده ڪردن؛
 خوٽه يار ڪردن. (آماده شدن)
 ڀاڄ و ڀهڄ : [ناو] چوار ڪهنار؛ دهو راندهو ر.
 (دورتادور)
 ڀاخووت : ڀاخوٽ؛ ته ڀاي خوٽ؛ ڀوخوٽ.
 (براي خودت)
 ڀادار : [ناو] ٿاميري وهه گرگرتني شه پوٽي
 ههوايي، زياتر ٻو ٿاگادهري سهبارت به
 ههه بونوي فروگه و مووشه ڪ له عاسماندا.
 (رادار)
 ڀاداشتن : ڪڍاڊيران
 ڀادان : [ڇاوگه،] ٿهسپه ڪهي ڀادا؛ غاري پي-
 ڪرد؛ ٿاڙووتن و به غار په تانڊن. (تاختن)+
 ڀادان : [ڇاوگه،] (۱) ڀامالين؛ مالين.
 (روبيدن) (۲) وهه پيش خوداني هه رشست ،
 زياتر ٻو ٿاڙال و ليخو پرينيان دهوتريت.
 (هدايت گله به جلو) (۳) ڀيگادان؛ ڀيگه پيدان.
 (راه دادن)
 ڀاڊياتور : [ناو] ڪه رهسته ي (سارد يان گه-

رم) ڪردني ژوور وساردهوه ڪهري ٿاوي
 سه يارهيه به په ره گهلي ناو هه لوٽهوه له -
 شوڦاڙ و سه يارهدا ، ڪه ٿاو له ناويدا ده گه-
 ڀيت. (ڀاڊياتور)
 ڀاڊيتن : [ڇاوگه،ت] په رمان؛ پياڀاڊيتن؛
 پياپه رمان. (جاي اطمينان و چشم داشت)
 ڀاڊير : [ناو،بک] ڪه سيڪ ڪه ڪاري
 ڀاهيشتتي منڊاله. (ڪار سرپا ڪردن بڇه)
 ڀاڊيران : [ڇاوگه،ت] ڀاهيشتن؛ ڀاڊاشتني
 منڊال ٻو ميز ڪردن. (سرپا ڪردن بڇه)
 ڀاڊيران : [ڇاوگه،ت] (۱) ڀاڊاشتن. وهه ڪ؛
 فانووس ٻو ڪه سيڪ گرتن. (مانند؛ چراغ
 براي کسی گرفتن) (۲) به تهناف شتيڪ
 شوڦ ڪردنهوه يان تهناف شل ڪردن و
 شوڦ ڪردنهوه. (چيزير اباطناب، ياقط طناب
 را پايين فرستادن)
 ڀاڊيشو : [ٿاوه لئاو] مهه يخوش؛ ترش-
 وشيرين؛ مزر. (ترش و شيرين)
 ڀاڙاپي : [ناو] دووڊلي؛ هه رتاو له سه رمه-
 ڀامي؛ وازوازي. (دهمدي مزاج)
 ڀاڙهنگي : [ناو] ڀاڙنگي؛ نارنگي. (نارنگي)
 ڀارهوي : (ب) هه لکهوت. (اتفاقي)
 ڀاز ڀاگر : [ٿاوه لئاو] ڀازدار؛ جيي متمانه ٻو
 نهڊر ڪانڊني سوڀ. (رازدار)
 ڀاز نووس : [ناو] سڪالا نووس؛ عهريزه
 نووس. (عريضه نويس)
 ڀاز و نياز : [ناو] قسه ي په نامه ڪي و
 عاشقانه يا به نههيني دوغا ڪردن. (رازو
 نياز)
 ڀازاو : خه ملاو؛ نيوي ٿافره تانه. (آرايش
 شده؛ نام زنانه)

پازتن : [چاوه] دروومان؛ دوورین؛ جل -
 دوورین. (خیاطی)
 پارراف : [ئاوه لئاو] مزه دار؛ به چیژ؛ به تام.
 (خوشمزه)
 پارگو : کهسیک که نه هیئی ده خاته پروو؛
 (ب) زه پدهشت؛ تیینی؛ (پاز) و (راست)
 دوو واتای دوور له یه کیان هه یه، کاتی که پاز
 ویزرا و خرایه پروو له ئاخافتند (پازگو) و
 (پاستگو) له یه ک نزیک ده بنه وه؛ < پازوه -
 شیر و پاست وه شیر (پازگو)
 پازنای : [چاوه] پازندن؛ خه ملاندن؛
 جوان کردن. (آراستن)
 پازوه شیر : [ئاوه لئاو] سوپ پووش؛ پازاگر.
 (سرنگهدار)
 پازینه تווوه : [ناو] گیاییکه له هه ورامان و
 پاوه زوره و دژی کرمه، به تاییه ت کرمی (ئه -
 نکیلو ستوم). (نانخواه؛ زنیان)
 پازینه کیویله : [ناو] پازینه پرومی گیاییکه
 بو چاره سهر کردنی به ردی گورچيله به که -
 لکه. (بادیان رومی؛ انیسون)
 پازیاوه : [ناوبهر] پازاوه؛ خه ملیو. (آرایش
 شده)
 پازیای : [چاوه] خه ملین؛ خه ملان؛
 پازاندنه وه. (آرایش شده)
 پازی بوون : [چاوه] ت، قایل بوون؛ مل -
 دان به کردنی کاریک. (راضی شدن)
 پازی کردن : [چاوه] ت، قایل کردن.
 (راضی کردن)
 پاژو : [ناو] هه لهین؛ فه شارتی؛ نوکته.
 (معما)
 پاژموانی : [ناو] شروقه کاری؛ شروقه که ری؛

رافه که ری. (تفسیرگری)
 پاژیر : [ناو] لای خواروو؛ (ب) باشوور؛ کاتی
 تماشا کردنی خه ریته ی جوغرافیا و باوه که
 باکوور له لای سه رموه پاده کرن و باشوور
 ده که ویتته لای خواروو. (غرب)
 پاژینه ر : [ناوبک] جولینه ر؛ هه ژینه ر؛ ته -
 کاندهر. (تکان دهنده)
 پاس : [به ند] راست؛ دروست؛ راست له
 نیمه شه ودا هات؛ [ناو] شانی راست. (درست؛
 سرموقع؛ طرف راست) +
 پاس : [ئاوه لئاو] بیرو؛ بی کووایی؛ قسه -
 ی راست. (راست و درست)
 پاس پووش : [ئاوه لئاو] راست پووش؛ دروژن؛
 پاستی وه شیر؛ ماف کوژ. (حق کش)
 پاسپییر : (۱) پاسپییر دراو. (سفارش برنده.
 فرستاده) (۲) کهسیک که پاده سپیری ت یان
 پاده سپیرد ری. (سفارش دهنده)
 پاس : (به ند) کاتی گونجاو؛ راست له نیمه -
 پوذا هات؛ درست له نیمه پوذا هات.
 (درست) +
 پاس : [ناو] دژی چه پ.
 پاس : [ئاوه لئاو] راست چه قیو؛ هه وائی
 راست؛ هیلی راست.
 پاستافه کری : [ناو] راست کراوه؛ ناشکرا
 کراو. (آشکار شده)
 پاستک : [ناو] خه تی به ینی قژه سهر. (باز
 شدن فرق مو) +
 پاست کردنه وه : [چاوه] ت، (۱) لابرندی
 هه له ی نووسراو. (تصیح) (۲) خوارو خیچی
 لابرند. (راست کردن)
 پاست که تی : [ئاوه لئاو] شیاو؛ لایق؛

گونجاو. (سزاوار)

پاست گه پایی: [چاوگه، ت] پاست گه پان؛
وه دی هاتن. (تعبیر راست)

پاستو: [ئاوه لئاو + بهند] پاستگو؛ سهر به
ست؛ ئازادی؛ پاست و دهوان. (بی پرده
پوشی؛ صادق در صحبت)

پاستهاتن: [چاوگه، ت] تووش یه کترهاتن؛
پیکهوت. (برخورد؛ اتفاقی)

پاسته پی: [ناو، ت] قرچه پی؛ بهلهز له بهر
هه لسان. (فوری جلو پا بلند شدن)

پاسته که وان: [ناو، ت] دووهیلی سهر چه-
ماوه پووه پووی یه کترین که له کاتی
نووسیندا چهند جووت که وان ده گرنه بهر
خو وه ک [] (کروشه)

پاسته و پاست: [ئاوه لئاو] به پی لاکردنه وه و
لا پیکردن؛ یه که پاست (پاسته و پاست) هاتم
بو ئیره؛ (مستقیم)

پاسته و پاست: [بهند] پیکور پاست؛ ده پو
دو غر؛ پاستو دهوان؛ (به طور مستقیم؛
مستقیما)

پاستی: [بهند] (۱) به پاسته قینه. (۲) بو
پرس کردنه؛ به پاستی؟ واتا درو ناکه ی.
(راستی)

پاستی: [ناو] پموتی پاست بوون؛
پاستکرداری. (راستی) +

پاستی: [وته ی پرس کردن] بو سه رنج
پاکیشان؛ پاستی، نه تگوت چهنده قهرزاری؟
(راستی)

پاسلهر: [ئاوه لئاو] پاسته؛ دزی چه پلهر.
(راست دست)

پاسهاتن: < پاستهاتن.

پاسهر: (۱) لای ژووروو؛ سهر وهه. [ناو]
باکوورک پازیر. (طرف بالا)

پاسهرین: لای بهر زییه وه؛ لای سهر وهه؛
لای بلیندایی وه. (طرف بالایی)

پاش: [ناو] داریکی جهنگه لیه له قه-
لاشکاریدا که لکی هه یه. (راش)

پاشکا: [پابوردووی پاشکان] شهو پاشکا
ئه ژنوم شل بوو مانگ به تاقی ئاسمانه وه
هه لپرووکا. (پیشو) شق بوو. (نصف شد)

پاشکان: [چاوگه، ت] شق بوون؛ شهو
پاشکان؛ شهو شق بوون. (نصف شدن)

پاشکاندن: [چاوگه، ت] تییه پکردن؛ راقه-
تاندن. (گذشتن)

پافریای: [ئاو، بهر] رفینراو. (ربوده شده)
پافرووت: [ناو، ت] پاهو پرووت؛ جهرده پی؛
ته ریده گهری. (رهزنی)

پافروو: [ناو، ت] گهران؛ هاتن و چوون. به-
شوین شتیکدا گهران. (جستجو)

پافه نان: [چاوگه، ت] پاونان؛ دهر کردن؛
دوور خستنه وه. (بیرون کردن)

پاقوت: [ناو] پیکر؛ ته ریده ی سهر جاده
(رهزن)

پاقه تاندن: [چاوگه، ت] جوی کردنه وه؛
قرتاندن؛ پاشکاندن (جدا کردن)

پاکالین: پاپه رین به غار و چوارنال.
(پریدن و دویدن حیوانات)

پاکرن: (۱) [چاوگه] له خوبه سستن؛ له-
خو قاییم کردن؛ قایش له خوم پاکهم؛ له خومی

بیه ستم؛ له بهر کردن. (بستن؛ پوشیدن) (۲)
غار کردن و هه لاتن. (فرار کردن) (۳) به-

رز کردنه وه. (بلند کردن)

ڀاڳهه وھي : [ڇاوگه، ت] داسره وٽن؛ ڊاڪه-
 وٽن؛ ٿارام ٻوون. (آرام شدن)
 ڀاڳيشان : [ڇاوگه، ت] ڙني ميڙدار به
 زورھ ملي زھوت ڪردن؛ (ڪه متر به بي مه-
 يلي ڙن ڀووي داوه) (غصب ڪردن)+
 ڀاڳرتي : مروقي به ڀوومھت و سھنگين و
 ڳران. (شخص محترم)
 ڀاڳوڻستن : [ڇاوگه، ت] ڀاڳوڻڙتن؛ ڳوڻڙتنه-
 وه. (جابه ڄاڪردن)
 ڀاڳومڪي : [ناو] ڀي گومڪي؛ ايزگوم ڪردن؛
 شوينه گومڪي؛ هه زاره دوو لايي. (ردگم
 ڪردن)
 ڀاڳوڻڙ : [ناوبڪ] ڀاڳوڻڙهر؛ ڪه سيڪ ڪه
 ڀاده ڳوڻڙي. (منتقل ڪنده)+
 ڀاڳهينين : [ناوبڪ] ڪه س يان ٿامرازي
 بلاو ڪردنه وھي خهبر؛ ڀاڏيو يان خهبر
 ويڙي ڀاڏيو. (ڳوينده و رسنه خبري)+
 ڀالووي : [ڇاوگه، ت] به ڀيگادا ڀوڻستن؛
 ڀيگاپرين. (رامرفتن)
 ڀا ليٻوون : [ڇاوگه، ت] ڀا له سهر ٻوون؛ په
 سھند ڪردن. (پرگزڙين؛ عقيدہ داشتن)
 ڀامدانن : ڀاخستن؛ پان ڪردنه وھ؛ داخستن.
 (پھن ڪردن)
 ڀاموو : ڀامين؛ هيمن؛ ٿارام؛ ڀام ٻوو؛ (آرام
 شدہ؛)
 ڀامي : [ناو] (۱) ناوي جوڙيڪ يارييه به
 په پرائتو. (رامي) (۲) دھسته موڻي. (حالت رام
 بودن)
 ڀانڪ وڇوڻه : [ناو، ت] ڪه واو پانتولي له
 ٻووزوو؛ ڀاني به رگوزو؛ شال و شاپڪ. (فرنچ
 شلوار از شال پشمي)

ڀانويڻ : [ناو، بڪ] ڀانوما؛ ڀانيشاندهر؛
 ڀينموون. (راھنما)
 ڀانه ڪي : [ناو] ڀالوو؛ ڀالڊوو. (پاردم)
 ڀانيار : [ناو، بڪ] ٿاڙووهر؛ هاڙوٽهر؛ هاڙوهر؛
 ليڇور. (راندندہ)
 ڀانيه : شاري ڀانيه له ناوچه ي بيتوينه. (نام
 شھري است)
 ڀاو : [ناو] (۱) ڀاف؛ شڪار. (شڪار) (۲) لڪهي
 سھرو چاوي ڙني تولدار. (لڪه روي صورت
 زن آيستن) (۳) شيله ي ههنگوين. (شيرہ
 عسل) (ب ۴) گالته پيڪردن. (دست انداختن)
 (۵) فھند و فيل. (حيله). (۶) دھسته موڪردن؛
 خسته توڙ؛ رامڪردن؛ (ب) ڪوپيڪ ڪه
 ڪچيڪ سازيڪا. (رامڪردن)
 ڀاوارتن : [ڇاوگه، ت] ڳوڻڙانه وھ؛ ڳوڻڙتنه وھ.
 (جا بجا ڪردن)
 ڀاوباز : [ٿاوه لئاو] (ب) دروڙن؛ گزيڪار؛ ڪه-
 له ڪباز؛ فيلباز؛ حوقه باز؛ ٿاڳول باز. (حقه باز)
 ڀاوبازي : [ناو] قه لودهل ڪاري؛ فريوڪاري؛
 حوقه باز ي؛ فيله باز ي؛ داوبازي؛ حيله باز ي.
 (حقه باز ي)
 ڀاوڪردن : [ڇاوگه، ت] نيچير ڪردن؛ (ب)
 ڀاڙي ڪردن و ڀام ڪردني ڪيڙ. (به تور
 انداختن و شڪار ڪردن)
 ڀاووک : [ناو] ڪيسه ي ٿاوي تري و هه-
 نارگرتن. (ڪيسه آب انگور گيري)
 ڀاووگ : ڪڙ ڀاووک.
 ڀاوهار : [ناو، ت] دھسته واڙهي ڀاوپيانه؛
 ڀاوي ٿاخي هاوين ڪه بيچووي ڪه و گه
 وره دهبن. (شڪار ڪيڪ در آخر تابستان)
 ڀاوهست : [ڪاري ٿمري] ڀاوهسته؛ دھست

پاگره؛ بویسته. (ایست)

پاوه‌کەر : [ناوبیک] شروقه‌کەر؛ (ب)

دووخال (:) که نیشانه‌ی (واتا) یان شروقه-

کردنه له نووسین دا. علامت (:)

پاویش : [ناو] له‌رووی نووسراوه نووسینه-

وه. (نسخه برداری)

پاهانین : [چاوگه‌ت] راهینان؛ بارهینان؛

په‌روه‌رده کردن. (پرواراندن)

پاهیلّه : (١) [کاری ئه‌مری] شوپری بکه‌روهه.

(اویزان کن) (٢) [ناو] ته‌ونی داپیروشک؛

داوه‌ته‌نه؛ پاهیلّه؛ [تار عنکبوت] < پاهیلّه.

پاهینه‌ر : [ناوبیک] فیرکەر؛ په‌روه‌رده‌کار؛

بارهینه‌ر؛ (پرور)

پایت : [ناو] وشه‌ییکی بیانیه واتا نووسین

(ب) چاپ کردن به ئامیری پایتیر؛ له-

کوردی دا پاویش و پایش و پایژ؛ به‌واتای

له‌به‌ر نووسینه‌وه و وینه‌هه‌لگرتن له

نووسراوه‌هه‌یه و (زور نزیکه به پایشی-

کوردی). (پایت)

پایژه : [ناو] پاوژکار. (رایزن)

پایه‌خ : [ناو] پایخ؛ پاخه‌ر؛ (ب) ته‌وه‌ی پاده-

خریت بو له‌سه‌ر دانیشتن. (زیرانداز)

پایه‌ل : [ناو] په‌هیل؛ خه‌واندنی هه‌رشتی

ته‌ستوونی به‌حاله‌تی ئاسویی و دریژ

پاک‌یشاندنی. (خوابانده و دراز شده) +

پایه‌ل کردن : [چاوگه‌ت] ته‌ناف شوپ کردنه-

وه؛ دارخسته سه‌ربانی خانوو؛ دارمه‌پا، خه-

واندنی ده‌سه‌ک له‌داره‌پادا؛ ته‌ناف گیران

و داچینی ته‌نافی ته‌ون؛ داخستن؛

پاخستن؛ پان کردنه‌وه. (خواباندن

و دراز کردن؛ پهن کردن تار قالیافی)

پاهیلّه : راهیلّه؛ پاهیلّه؛ یان (توپ)؛ به‌واتای

داوی جو‌لانه‌نه له‌جیاتی ته‌لچن به-

جیتیره. (تور، شبکه)

په‌نار : [ناو] پپی‌هه‌نار. (ربانار)

پچه : [ناو] جی‌پی. (ب) پپوشوین؛ یوار؛ به

پچه‌ی که‌سیکدا پویشن؛ به‌ئوپناک کردن.

(جاپا)

پچه‌شووت : [ناو] دوندومه؛ به‌سته‌نی؛ ئه‌و

پچه له‌چاوگه‌ی (پچان و پچین) هوه

هاتووه‌وشوت، له‌تورکید؛ سوت، واتا شیر.

(بستی)

پچیاگ : [ناوبه‌ر] پچاو؛ به‌سه‌هول‌بوو.

(بخ‌بسته)

پژاگ : [ناو] (١) به‌ردیکی نه‌رمه و به‌رده

مردو ویشی پی‌ده‌لین. (٢) [ناوبه‌ر] پژیاگ؛

پژاو. (نوعی سنگ‌نرم؛ ریخته‌شده)

پژد : [ناو] ئاوه‌لناو] ئامووریک که‌گاسنه-

که‌ی زور له‌عه‌رز بچه‌قی؛ دژی ئامووری-

مال؛ چکووس. (گاواهنی که زیاد درزمین

فرو رود، خسیس) +

پست : [ناو] یه‌که‌ی شماردنی ته‌مه‌نی

تازی. (واحد شمارش سن تازی) +

پستاق : [ئاوه‌لناو] به‌رانبه‌ر؛ به‌رامبه‌ر. (برابر)

پستی : (١) [ناوبه‌ر] پپسراو؛ تشتیکو

هاتیه‌پستن؛ شتیک که‌پپسراوه؛ پپسراو.

(ریسیده‌شده). (٢) [ناو] عه‌رزی پته‌و.

(زمین سخت) (٣) ئه‌و پستی؛ پابووردووی

پستن بو‌هه‌وه‌ل که‌سی نادیار. (ریسیده؛

بافت؛ رسید)

پسو‌ابوون : [چاوگه‌ت] پپسو‌ابوون؛

ئابرووچوون. (رسواشدن)

په سر : [ناو] مه پری سه رومل سپی. (گوسفند
 سروگردن سفید)
 په سر به له ک : [ناو] مه پری به له ک که سه-
 ری سپی بیت. (گوسفند ابلق سرسفید)
 رشته : (۱) [پاښور دووی پښتن] ریژ راو؛
 وه ک چاور یژ راو. (وسمه کشیده) (۲) تالی-
 هوټراوه به موورو یان مرواری؛ (۳) پندول؛
 بزگور. (رشته)+
 پشفهت خواردن : [چاوگه، ت] به رتیل وه-
 رگرتن؛ به رتیل خواردن. (رشفه خوردن)
 پشفهن : [ناو] پشفهن؛ گالته؛ بزهی-
 سوعبت پیکردن. (ریشخند)
 پفانای : [چاوگه، ت] پفاندن؛ فراندن.
 (ربودن)
 پق نیشته وه : [چاوگه، ت] نه رناف لیچوون؛
 نارام بوونه وه؛ ته واو بوونی که رب و پق.
 (زایل شدن عصبانیت)
 پکانی : [ناو] مله؛ کیبه رکی. (مسابقه)
 پمای : [چاوگه] رمان؛ رووخان؛ تیک ته-
 پین؛ پمان. (فرور یختن)
 پمه : [ناو] سه هوټل؛ یخ؛ زیاتر بو چلووره
 سه هوټل به کارده بریت. (دنگال)
 پندک : [ناو] پندوک؛ پوتک؛ نه سر؛
 پوتک؛ نه سرین؛ فرمیسک. (اشک)
 پندول : [ناو] تیتول؛ شیتال؛ بزگور؛ تیسما-
 لکی قوماش. (بزگور)
 پنه : [ناو] حه یاز؛ حه یاس؛ چو؛ چق؛
 ناخوونی دیاری دان و به راوهر دیپکربنی
 ته مهنی که له شیر. (ناخن خنجر مانند پای-
 خروس)
 پوباب : [ناو] ټامپریکی موسیقای ته لی،

(سیمي) بووه له قه دیمدا. (رباب)
 روبل : [ناو] یه که ی دراوی پرووسیا.
 (واحد پول روسیه)
 روټنار : [ناو] په نار؛ په ی هه نار؛ په چاری
 هه نار. (ربانار)
 روټیه : [ناو] یه که ی دراوی هیندوستان.
 (واحد پول هندوستان)
 روټیار گیر یای : [ناو، ت] روټ گیران.
 (روزگرفتنی؛ خسوف)
 روټیار نیشته ی : [چاوگه، ت] روټ ناو ابوون.
 (اقتاب غروب کردن)
 روټیار هوټ نامای : روټ هه له اتن. (برآمدن
 آفتاب)
 روټچه : [ناو] روټوو؛ روټه؛ روټک. (روزه)
 روټچی : [ناو] روټوو؛ روټک. روټی؛ روټچه؛
 روټچی. (روزه)
 روټ هاتنه سه رلیو : (ب) زور ترسان؛ نزیک
 به مردن له ترسان. (کنایی، خیلی
 ترسیدن)
 روخ : [ناو] (۱) ناوی چوار داش له سی و دوو
 داشی شه تره نچ. (رخ). (۲) پروخسار؛ سه-
 روچاو؛ روو؛ سیم. (رخ)
 روټنه روټی : [بند] روټی نا روټه که ی دی؛
 (ب) دوو روټ جاریک. روټنا. (روزدرمیان)
 روټوو شکاندن : [چاوگه، ت] کوتایی هیټان
 به روټوو. (روزه شکستن)
 روټستم : ناوه بوټ پیاوان؛ پاله وانی به ناو
 بانگ. (رستم)
 روټمان : [ناو] نووسینی چیروکی دریژ.
 (رمان)
 روټشنا : ناسینی که سیک به روا له ت؛ به لام

ټم وشه سهر به خونیه و حاله تی پاشبه ندی
هه یه بو(ناشنا)، ناشناوروشنا به واتای
ناسیاوگه لیکن که به پروالهت دهناسرین و
هیشتا نه بوونه ته دوست و هوال. (روشنا)
روشنایی. (روشنایی)

روئاس : [ناو] روئاس؛ گیای پهنگردنی
بهن. (روناس)

روئ بهنگ : [ناو] روئیک که له گولی
شادانه ده گیریت؛ ماکیکی هوشبه ری
تیدایه. (روغن بنگ)

روئ جه لا : [ناو] بو بریقه دار گردنی
وینه ی پهنک و پهنوغن یان بریقه -
دار گردنی دهرکه و ههرکه رهسته ی چیوی
به که لکه. (روغن جلا)

روئ سوتاندن : [چاوگه] به هوئی شل
بوونی بازنه ی پینگی سوپاپ له موئوپری
سه یاره دا روئ تیکه لی بینزین ده بیټ و
موئوپ دووکه لی زورده بیټ و روئ که م ده -
کات. (روغن سوزی)

روئ کاری : [ناو، بهرهمی چاوگه] جه -
ورکردنی بهند و جومگه گه لی موئوپ بو په -
وان کارکردن. (روغن کاری)

روئ ماسی : [ناو] روئیک که له ماسی
ده گیردیت. (روغن ماهی)

روئهر : [ناو، بک] دانه ر. (گذارنده)
روئهر و : < روئهره روئی.

روئی : [کاری] نمری بو دانان و دانیشن
(۱) داینی. (بگذار). (۲) روئیشه؛ دانیشه.
(بنشین)

روئی ته لیف : [ناو] له وینه کیشی دا یان بو
گرتنه وهی ته کلیل به کاردیت. (روغن الیف)

روئی نیسکاتیف : [ناو] روئیکی گیاییه
بو زووتر وشک بوونه وهی پهنکی وینه -
کیشی ده یکه نه نیو پهنگه وه. (روغن
اسکاتیف)

روئی گیایی : [ناو] روئیک که له تووی.
(به ری گیا) وه ک ناوکی پهنمو و تووگوله -
به روژه ده گیریت. (روغن نباتی)

روئی موئوپ : [ناو] بهرهمیکی پاتروئی
(نهوتی) به بوهره وان کارکردنی موئوپ به که -
لکه. (روغن موئوپ)

رووان : [ناو] پیوه لکان وجووت بوونی
سپلوئی نیلرله میو. (حالت جفتگری سگ) +
رووباری کرن : [چاوگه] رووبار کردنه وه؛
به ره و روو کردنه وه. (روبرو کردن)

رووبه اکردن : [چاوگه] وه ری خستن؛
جیبه جیکردن. (روبراه کردن)

رووپوش : [ناو] (۱) نیقاب. (نقاب). (۲) عه -
باثاساییکه ژنان ده یکه نه بهر. (روپوش)

رووپوشین : [چاوگه] دهمو چاو شاردنه -
وه به دهستمال و له چک یان ههر چی. (ب)
شهرم کردن. (روگرفتن)

رووپوشین : [چاوگه] سه ری دهفر
دپوشین؛ دپوشین به قوماش یان هه -
رچی؛ روخسار دپوشین. (سهرپوشیدن)

روویوی : [ناو] پیوان و دیاری گردنی
دریژی و پانی ههر رووپهر و تهختاییک.
(مساحی)

رووتنای : [چاوگه] رووته وه کردن؛
رووتکردنه وه. (لخت کردن)

رووتوش : [ناو] دهسته واژی وینه گهریه واتا
جوانکاری له سهر فیلمی وینه گیرای

سیما(پورتړه). (رتوش)

پووتهختی : [ناو] جوړهجاجم یان په شمیڼه
یان قوماشیکه ددریت بهسره پیڅهفی سهر
قهرهویلهی نووستندا. چهرچهف. (روتختی)
پووخلاکوړ : [ناو] پيڅوله کویرم. (روده کور)
پوو خوروک : [ئاوهلناو] دمو چاو گرووی؛
پوخسار هاوولایی. (آبلهرو)

پوودار : [ئاوهلناو] بی شهرم و پر پوو. پروو؛
بی شرم)

پووداو : [ناو] بهسرهات؛ بهدیهاووو یان
قمو مانی کاریک؛ خولقانی بهسرهاتییک.
(رویداد)

پوودل : [ناو] گرفت. (رودل)
پووسکه : [ناو] گوله جاف؛ گوله جه فاکیش؛
گولیکه له ناوچه کانی سنه و سهقز و
سلیمانیدا زور دپرووی و بو نازاره باریکه به-
که لکه. (گل خیار؛ گل کارگر)

پووشور : [ناو] دیمه شور. (روشور)
پوونووس : [ناو] نووسینهوه له بهر دهقیکه-
وه؛ رایش کردن. (رونویس)

پوونهبوون : [چاوگه،ت] (ب) شهرم و حه-
یاکردن. (شرم کردن)
پووهاتن : [چاوگه،ت] پووهه لاتن؛ شهرم-
نه کردن. (شرم نکردن)

پووهک : [ناو] داروگیاو گزی که سهرله-
خاک دهر دین. (گیاهان)

پووهو : بهرمو؛ پووهو بازارچوو؛ پوو به لای-
بازارداچوو. (روبه)

پوویگ : [پاوردووی پوین] پویشوو.
(رفته)

پوهیشتن : [چاوگه،ت] داهیشتن؛ داهیلائن؛

شوپرکړدنهوه. ((اویزان کردن))

پویشتنه جی : له کوپری یاری په پراتودا وهک
(پامی و ناس) چوونه جی ونه دیتن (جارتفتن)
پووی : پویشتن؛ چوو. [پاوردووی پویشتن]
(رفت)

په بساندن : [چاوگه،ت] کوکمړدنهوه؛
کوکړدنهوه؛ کوما کردن. (کپه کردن)

په بسین : [چاوگه،ت] کوما بوون؛ کووم بوون.
(کپه شدن)

په بناوک : [ناو] سمل؛ گیاییکی بون خوشه.
(گیاهی خوش بو)

په بنگ : [ناو] پوواسی کوله بنه؛ قالابن.
(ریواس کوتاه قد)

په بنی : [ناو] بهرهمی چاوگه [بی ژن و
مندالی؛ تنیایی؛ مال به کولی؛ (مجرد)

په پاندن : [چاوگه] په تاندن؛ چوارنال غار
پیگردن؛ ماندوو کردن؛ زورگیران. (خسته
کردن)+

په پرپ : [دنگه ناو،] ته په ته پ؛ زرمه زرم.
(صدای تاپ تاپ)

په پ و راست : (۱) [ئاوهلناو] قیت وقنج
پاوه ستاو. (راست ایستاده) (۲) [بهند] بی-

پوویینی ثااختن، ده بودوغر. (رک و راست)
په پ و هوپ : [دنگه ناو،] ته په ته پی توند و

زور؛ زرم وهوپ. (صدای تاپ تاپ زیادوبلند)
په په که : [ناو] (ب) شیناوه ردی بی هیز و

لاواز. (گیاه و سبزه بی نمو و غیر شاداب)
په په لگا : [ناو] په پیلگه؛ پاونی بهر هله دا

کراو؛ یاریکه و جیگای هاتن و چوون.
(میدان بازی و رفت و آمد)+

په پینان : پاونان وهه لبرین و وه دواکه وتن.

(درپی دويدن و بيرون كردن)
 پهتل: [ناو] (۱) گون. (خايه) (۲) پيوهر يک بوو
 له قهديم دا. (پيمانه ای قديمی)
 پهتوم: [ناو] موږ شيدی دینی زه پدهشتيان.
 (مرشد دینی زردوشتی)
 پهچلهک بر او: [تاوهلناو] دوا بر او: (ب) بی-
 کوږ: وهجاخ کوږ. (اجاق کور)
 پهحه تی: [ناو] ږاحه تی: کراس وشهروالی
 ناو مال و خهوتن. (بیژاما)+
 پهخ وروځ: څراخ و پهخ.
 پهختناو پز: [ناو] چولياس. جیگای
 جلو بهرگ پیدا هه لواسین. (رخت آویز)
 پهختخاو پیچ: [ناو] جاجم؛ جاش؛ مهوج؛
 جار جیم. (رختخواب پیچ)
 په دیوونه وه: [چاوگه، ت] پهت بوونه وه؛ وه-
 رنه گیران؛ قه بول نه بوون له نه زموونی -
 خویندن دا. (ردشدن)
 په دکردن: [چاوگه، ت] پهت کردن؛ دهر
 باز کردن؛ بهر پرکردنی که سیک که له مه-
 ترسیداییت. (رد کردن)
 په دمو کردن: [چاوگه، ت] دانه دوواوه؛
 قبول نه کردن؛ که راندنه وه؛ وهر نه گرتن. (-)
 رد کردن)
 په دزاسووک: [تاوهلناو] په زاشیرین؛ ئیسک
 سووک؛ له بهر دلان؛ خوین شیرین. (تودل برو)
 په دزایه ت دان: [چاوگه، ت] ئیجازه دان؛
 پازی بوون؛ (ب) خوش بوون له تاوانبار له-
 لایه ن شکایه ت کار موه. (رضایت دادن)
 په دزک نان: [چاوگه، ت] پیدا کردن؛
 پیدا کردن؛ تی پو کردن؛ (ب) کاری سه
 رجیی. (فرو کردن)

په زم: فذ: [ناو] جهنگ؛ شهر. (رزم)
 په زه کی: [ناو] کوپروو. (سیاهک گندم)
 په زیدر: [ناو، بک] چیکهر؛ دروست کهر؛
 تافر پنه؛ دروست کهر موه. (آفریننده؛
 تعمیر کننده)
 په ساس: [ناو] قورقور شم. (سرب)
 په سهو: [ناو] جهز؛ جیز؛ په فسه؛
 مالووسکی گهنمی سوور بووی خه رمان.
 (گندم پاک شده خرمن)+
 په ش بام: (۱) پهش بومایه؛ پهش
 بوواییتم. (سیاه میبوم). (۲) مه یله و پهش؛ په-
 شباو؛ پهشتاله. (سیاه. تیره)
 پهش به شه: [ناو] گمارو؛ مریشکه په شه؛
 فرنده ییکی (فرنده یه کی) مه له وانه. (چنگر)
 پهش دهر مان: [ناو] گیای سیاو
 پووژ؛ سیاپوش. (پرسیاوشان سیاه)
 پهشکاچاف: [ناو] بیبیلای چاو؛ پهشکینه ی
 چاو. (قرنیه چشم)
 پهشکا کای: [ناو] پهشکه کا. (طور کاه کشی)
 پهشکویت: [ناو] پهنگی نه سپی که کویت
 توخ بیت و به سهر پهشی دا بهروانیت.
 (کمیت تیره)
 پهشمیو: [ناو] پهشمیو؛ میوی تری په شه.
 (مو انگور سیاه)
 په شوکی: [ناو] (ب) بزنه گهل. (بزها) (ف).
 هن تفهنگی په شوکی. (نوعی تفنگ
 سرپر)+
 په شمی: [ناو] جوړیک داری. (نوعی بید)
 په شه توو: [ناو] داری توو شیرینی پهنگ
 سووری توخ و بهر که ی؛ گاتوو؛ شاتوو.
 (شاهتوت)

په شه چاو: [ناو] گیای سیاچاو؛ گیای-
 سیاداری که بوته خوشینی فی به که لکه-
 (خربق)
 په شه دار: [ناو] رهش دار؛ سیاو چنار؛ په شه-
 چنار. (صنوبر سیاه)
 ره شه دال: [ناو] داله گوورگه؛ جوړیک داله
 که لاکي توپیو ده خوات. (دال سیاه)
 په شه پراف: [ناو] پاوی په شینک؛ پاوی بی-
 به فر. (شکار در وقت نبودن برف)
 په شه قه زوان: [ناو] داری په شه مون؛ و منه-
 سیاوی؛ بهر و که لاکه ی ده هار نه وه بو به-
 رگری له وه پینی قز و بو چاره سه رکردنی
 که چه لیش به که لکه. (بنه کوهی)
 په شه گزمر: [ناو] گیای گزه رگه سیاوی.
 (شقاقل)
 په شه وار: [ناو] دهواری له موو چیکراو؛
 سیامال؛ سیاچادر. (سیاه چادر)
 په شه و بوون: [چاوگه، ت] به فری کیوان
 چوونه وه. په ش ه لگه ران؛ په ش بوونه وه؛
 په ش بوون. (سیاه شدن)
 په عنا: (۱) ناوی ژنانه. (اسم زنانه). (۲) [ناو]-
 [ناو] خاوه من به ژن و بالایی شه نگ؛ نه رم و
 نول؛ شل و مل. (زیبای نه رم اندام)
 + په ف: قاته کانی گمنجه. (طبقات قفسه و
 گنجه)
 په فاشک: [ناو] نامیری خه پاتی. (دستگاه-
 خراتی)
 په فونک: [ناو] [ناو] گورگه؛ قاچاخ؛ هه-
 لاتووی خو وه شیر. (تحت تعقیب)
 په فین: [چاوگه] په وکردن؛ باز دان؛ هه-
 لاتن؛ رویشن. (فرار)

په قاز: [ناو] (۱) گوپزی به داره وه وشک بوو.
 (گردوی روی درخت خشکیده). [ناو، بک]
 په قاس: په خس کهر. (رقاس)
 په قانده وه: [چاوگه، ت] (۱) وهک به دیواره
 وچه سپاندن و به نه پیم گوشاردان. (بدیوار
 چسپاندن و فشار دادن) (۲) ناسک کردنه -
 وهی دمه داس به چه کوش. (نازک کردن
 تیغه داس با چکش)
 په کسانا: ناوی کچی کوورش. (نام دختر
 کوورش)
 په گاژو: [ناو] پيشاژو؛ له سه رپیشه سه-
 وزبوون و پهره سه نندی دار. (روی ریشه
 جوانه زدن سبز شدن)
 په گاوپه گ بوون: [چاوگه، ت] په گ به په گ-
 بوون. (رگ بر گشتن)
 په گبره: [ناو] مله؛ جوپره؛ جوپرک.
 (آبدزدک)
 په گه زپهرس: ⁺ په گه زپهرست.
 په گه زپهرست: [ناو] نژاد پهره ست. (نژاد
 پرست)
 په گه ز ناس: [ناو] نژاد ناس. (نژاد شناس)
 په لم: [ناو] خیزی ورد؛ نه رمه خیز؛ په مل.
 (ماسه)
 + په مز: عد؛ فد: [ناو] (۱) چه ندژماره یان
 یتي نه هیئی بو کردنه وهی قوفلی په مزدار.
 (۲) راز. (رمز)
 په مه کی: ناکی (ب) دوور له شارسانییه-
 ت؛ گاره ش؛ گارانی؛ ناسایی. (بی توجه به
 ناداب؛ بی تمدن)
 په مهن: [ناو] وشکه چن؛ دیواری هه لچنراو
 به بهرد. (دیوار سنگی بی ملات)

+ په نجلستان: [چاوگه، ت] نازاردان. (آزاردان)
 دن) فېهن. په نېچ پېدان؛ (رنج دادن) په نېچ-
 کيښان. (زحمت کښيدن)
 په منجدر: دژواتايه. (۱) [ناو، بک] په منجین؛
 که سيکه دپه منجیني (رنجاننده). [ناو، بهر]
 (۲) (ف. هن) رهنجه. (رنج کش) +
 په ند: [ئاوه لئاو] پند؛ نه ترس؛ نازا؛ زیرهک.
 (رند). (۲) جوان؛ قه نېچ (قشنگ)
 + په ننگ: [کوژی نيگار گهريه] هه ر-
 ننگیک جگه له سپی و په ش، که له
 نيگار کيښيدن به په ننگ له قه لهم نادرین؛
 هه موو په ننگیک له ټيکلاو کړنی سې په-
 نگی سهره کی (سوور، زهره، شين) پيکدین.
 (رنگ)
 په ننگاو: [ناو، بهر] په ننگ کراو؛ (ب) خه مليو و
 پازاوه به رهنګ. (رنگ شده)
 په ننگاوی: [ئاوه لئاو] رهنګ تيوه تلاو؛ په ننگ
 پياساوراو. (رنگی شده)
 په ننگ به پرووه وه نمان: په ننگ بزگان؛ په-
 ننگ پهرين. (رنگ پريدن)
 په ننگ کار: [ناو، بک] په ننگين؛ په ننگ کهر؛
 [ئاوه لئاو] که سيک که پيشه ی په ننگ-
 کړنده. (رنگ کاری)
 په ننگ گوړان: [چاوگه، ت] (ب) به يی بارو
 دوخی ژيان چوونه سهر په موت و دوخیکی-
 تر. (رنگ عوض کردن)
 په ننگ گوړان: [چاوگه، ت] له شه رمان
 سوور هه لگهران؛ يان له ترسان په ننگ هه-
 لېر وسقان. (رنگ بړنگ شدن)
 په ننگ هه لگهران: [چاوگه، ت] په ننگ بړو-
 وسقان؛ په ننگ پهرين؛ په ننگ شيوان. (رنگ-

پريدن)

په نگی: [ئاوه لئاو] په ننگين؛ هه ر په نگی-
 جگه له سپی و په ش، که له نيگار کيښيدن
 به په ننگ له قه لهم نادرین. (رنگی)
 په نگی سارد: هه موو په ننگه کانيټيکی لآوی
 نيوان زهره و شين. (رنگ سرد)
 په نگی سهره کی: ته وای په ننگه کان له-
 ټيکلاو کړنی جوړاو جوړی سې په نگی سه-
 ره کیی (سوور، زهره، شين) پيکدین؛ له-
 وينه گهريدا سپی و په ش به په ننگ
 نازميردرين، به لکو به تاريک و روشن داده
 نرين (رنگ اصلی)
 په نگی گهرم: دهسته وازه ی نيگار کيښييه؛
 هه موو په ننگه کانيټيکه لآوی نيوان زهره و
 سوور. (رنگ گرم)
 په نه کاری: [ناو، بهر هه می چاوگه] تاشيني-
 دار به ناميري په نده؛ په نده کاری. (رنده-
 کاری)
 په وازان: [ناو] به شياو له قه لهم دهر؛ پادای؛
 به په واه دهمانی؛ ويزا. < په واهامه. (روايد)
 په ووال: (ف. شه) په موش؛ شيوه ی کار؛ په-
 وتی کار. (روال)
 په واهامه: [ناو] ټيزنی چوون بو ولاتيک که
 له لایه ن نوينه ری نه و ولاته وه به بيانان
 دهر ټي؛ ويزا. (روايد؛ ويزا)
 په واهنده وه: [چاوگه، ت] ټالقه ی زنجير هه-
 راو کړنده وه؛ جه غز هه راو و گه وره کړنده وه؛
 له بهريه ک په واهنده وه؛ (گشاد کردن) +
 په واهنسر: شارو چکه ييکه له به ينی
 کرمانشان و سندها. (نام شهر کی است)
 په واهن کردن: [چاوگه، ت] چه ور کردن و پړو-

نکاریکردنی که رسته گلی موتوپی بو
 تاسان گه پړان. (روان کردن) +
 په وانکری : [ناو بهر] په وانه کړاو؛ نیږدراو؛
 نارډوو؛ په وانکړاو. (روانه شده؛ رهوان شده)
 په وانه : [بند] بهر پکړاو؛ بهر پوه؛ له حالې
 چووندا (روانه شده)
 په وانه : [بند] (۱) له چووندايه؛ بهر پکېه ویه؛
 (۲) له حالې روښتندایه؛ بو جیگایي ډهروا؛
 وهک ټاوی چوم. (۳) [ټاوه لټاو] مه کینه ی
 گریس لیدراو پیگیر وگرفته، په وان ده -
 خولیتپوه. گیری نیبه. (روانه؛ روان است)
 په وانی: (۱) نه خوشینی روحی. (۲) حاله تی
 موتو پکې بی گیر وگرفت کار ده کا. (۳) نه -
 خوشینی ئیسهالی؛ زگچوون. (۴) په وتی
 خویندنه ووهی ډه رسی بی هله. (۱. ۲. ۴)
 روانی. ۳. اسهالی.
 په ووهوان : [ناو] دارگوپز ته کین. (گرد
 وټکاننده) +
 په وویل: [ناو] پچکه؛ جهله؛ پیز؛ قه تاره.
 (صف. قطار)
 په ویه : [ناو] پی و په سم؛ په وشت؛ (بهنده
 نه وازیت وه پیشه که رده، په ویه ی بو -
 زورگیت به جا ټاور ډمن) «ممولوی» (رویه)
 په وها : [ټاوه لټاو] سه ربه خو؛ ټازاد؛ ویل؛ به -
 ردراو. (رها)
 په هابوون : [چاوگه، ت] ټازاد بوون؛
 پزگار بوون. (رهاشیدن)
 په من : [ناو] بارمته دانان بو قهرز وهر -
 گرتن؛ یان خانوویک له بهرانبهر پاره ییکدا
 بو ماوه ییک دیایکړاو به گریو له لا بوون
 (رهن)

په هن ډهر : گریو ډهر؛ گرمو ډهر؛ نه ووهی که -
 شتی له په هن دا داده نیټ. (رهن دهنده)
 پیاکار : فند [ټاوه لټاو] رووین؛ دوو پروو؛ مه -
 رایي که؛ په واهت باز؛ به ډرو خوینشان دان به -
 چاکه خوازی؛ ماستاو کهر. (ریاکار)
 پیا : [ناو] سوودی چه رام له ئیسلام دا؛
 سوودی پاره. (نزول)
 پی بزرگري : له پی ډه رچوو؛ پی گوم -
 کړوو (ب به هله دا چوو. (راه گم کرده)
 پیال : [ناو] (۱) جل و بهرگ و لیاسی
 کوڼ وشر و شړول. (لباس ژنده) (۲) فیله -
 باز؛ (حقه باز)
 پیتالی : [ناو] گه پیده یی؛ دونیادی تووی؛
 ټاواره یی؛ سه رگه رانی. (آواره گی)
 پیت پیتوک : [ناو] زه حیری؛ ئیسهالی.
 (اسهالی)
 پیتم : لنډ فند فرد؛ [ناو] [کوژی موسیقایه]
 په وتی کرزی و خاوی له موسیقا یان
 گورانیډا؛ چونیه تی زه ربه ههنگ، (زه ریی)
 ټاههنگ. (ریتم)
 پیتن : [چاوگه] رشتن؛ پژانندن. (ریختن)
 پیچار : [ناو] ماموستا؛ فیرکار. (استاد)
 پیخراو : [ناو] پیکخراو. (سازمان)
 پیخستن : [چاوگه] سازدان؛ کوپیکمان
 پیخستوه. (راہانداختن) +
 پیخن : [ټاوه لټاو] لهر و لاواز؛ زه حیر.
 (اسهال؛ لاغر)
 پیخوله باریکه : [ناو] پیخوله یی که له پیش
 پیخوله گه وره دایه و پیه ووه چه سپاوه.
 (روده کوچک)
 پیخوله گه وره : [ناو] پیخوله نه ستووره، که

له دواى پيخوټله چكوله وه يه. (روده بزرگ)
پيخه داروو: [ناو] گياييكه بو پالاوتنى-
خوين له ژار، به كه لكه. (سنبل الطيب:
علف گربه)

پيخه شله: [ناو] نه خو شينى فيركه ي
نازال. (مرض اسهال حيوانات)

پيخه كوړه: [ناو] ريخوټله كويړه. (روده كور)
پيزدار: [ناو له ناو] به حورمه ت؛ به پرومه ت؛
مروى گران و سه نكين. (محترم)

پيزگر: [ناو، بك] حورمه ت گر. (احترام گير)
پيزاف: [ناو] نه خو شينى نازل به هوى
خواردنه وهى ناوى زور له گهرمادا. (مرض-
گو سفندوبز)

پيزه و: [ناو] لودزه و؛ نيړينه ي ناو. (ريزش-
آب با فشار؛ گودى رودخانه)+

پيسمه: [ناو] ئيسقانى قوتى جومگه كه -
له ناو ئيسكيكى چالدا ده سوورپت و ده-
جووى. (استخوان برجسته مفصل)+

پيسمه ي دهر كه: [ناو، ت] گريزه نه ي دهر گا؛
گيجه نه ي دهر گا؛ پاژنه ي دهر گا. (پاشنه در)
< ژير پيسمه

پيس وگوريس: (ب) ناخافتنى بى سه روبه ر.
(سخن بى سروته؛ آسمان وريسمان)
پيسه ر: [ناو، بك] نه وهى كه ده پيسى.
(ريسنده)

پيشاو: [ناو] په گاؤ؛ له سه رپشه سه -
وزبوونى پروه ك. (روى ريشه سبز شدن)

پيش تراش: [ناو، ت] ئاميرى خو تراش (۱)
ئاميرى كارهبايى كه پيش ده تاشيت. (۲)
گويزان؛ تيخ. (۲۱ ريش تراش)

پيش دهرمان: [ناو] ناوى گياييكه. (زرنباد)

پيشكه: [ناو] پيشوه؛ پيشوو؛ هملوه شاوى
كه نارى ميزر و ئاغه بانوو كه چهند تال
چهند تال بادراييت. (شنگله)

پيشكه هملبهستن: [چاوگه، ت] پيشوه هه-
لبهستن؛ پاشتن. (شنگله پيچيدن)

پيش گريودانان: [چاوگه، ت] پيش له گريودا
دانان؛ (ب) دهر وهستى و به لينى نه خلاقى.
(ریش گرو گذاشتن)

پيشوئى: [ناو] گاوانى؛ پيشوله. (سار)
پيشه: [ناو] (ب) نه مامى به ريشه وه هه-
لكه ندر او بو چه قاندين له جياييكي تردا؛
يه كه ي ژماردنى نه مام. (ريشه) +

پيشه بر: [ناو] بن بر؛ له بيخدا برين؛ (ب)
خاشه بر كردن و په چه لكه فه وتاندين.
(ريشه در آوردن) < جينو سايد

پيشه داكوتان: [چاوگه، ت] (ب) مانه وه به
يه كه جارى له مه لبه ندى و پابه رجابوون.
(استقرار دائمي)

پيشه داكوتان: [چاوگه، ت] بنج داكوتانى-
گيا؛ خو قاييم كردن و مانه وه له جيايى؛
جيگر بوون و دامه زران. (ماندگار شدن)

پيشه دهرهاتن: [چاوگه، ت] (ب) توخيچوون؛
(ب) ئهركى زور كيستان. (كنايى. زحمت-
فروان كشيدن)

پيشه كه ن: [ناو، ت] هه لكه ندين به ريشه وه؛
بنه بر كردن؛ خاتيمه يي هيئان؛ پيشه كي ش.
(ريشه كش كردن)

پيشه كي ش كردن: [چاوگه، ت] (۱) به ره گ و
دهماره وه هه لكه ندين. (۲) بنه بر كردن. (ريشه
در آوردن)

پيشه هه لكيشان: < پيشه دهره يئان.

پړیځ چه م : [ناو] پړیوځی چاو. (ژمک چشم. قی-
چشم)

پړیک دهرچوون : < پړیک هاتنه وه

پړی کردن : [چاوگه، ت] جیگا کردن: ئیزن-
دان بو هاتنه ژوور؛ میوانم ئه مشه و پړیکه م که:
جیگه م که. (راهدان؛ جادادن)

پړیک هاتنه وه : [چاوگه، ت] (ب) به قهرا یه-
کتر یوون؛ به قه دیه کترین یوون؛ حاله تی به-
رانیه ری. (مساوی شدن)

پړیکشه : [ناو] پړیکشه؛ باری ههنگ؛
گلاد مهل؛ گه لادومهل؛ گیاییکه بو
درگا کردنی دومهل به که لکه. (بارهنګ-
سرنیزه ای)

پړی گوم کردن : [چاوگه، ت] پړی بزرګری.
(ره گم کردن)

پړیگه : [پړابور دووی چاوگه ی پړوین]
پړویگه؛ پړویشته وه؛ پړیکه سهو؛ پړویشته وه.
(رفته است)

پړلین : [چاوگه] وه پړین؛ چه په کردنی سه گ.

(پارس کردن سگ)

پړیموله : [ناو] پړیشکه و پړیشکه کردنی چاو
(دودو زدن چشم)

پړین : [چاوگه ی کورتکراو] کورتکراوی
پړوین؛ پړویشن؛ بابرین؛ بابرین؛ ته غه له
بن زاراوه ی ئه رده لانیدا دهوتریت (ضمیر-
مرخم، رفتن)+

پړینگاو : [ناو] تراوی خه ست وخوړ وهک
ئاوی خهستی سه روپی. (مایع غلیظ شده)
پړی ئوین : [ناو] پړی پیشاندر. (راهنما)

پړیواس چه رمگ : [ناو] گیای پړیواوچو؛ بو
عیلاجی به ردی کیسه ی سه فرا (زرداو) به-
که لکه. (ریونندچینی)

پړیواوچو : < پړیواس چه رمگ.

پړیوایه ت : [ناو] له ئاره ویه وه هاتووه به لام له
کور دیشدا بووه ته باو واتا، گیرانه وه ی
باسیک له زمانی که سیکی ترموه. (روایت)
پړی وړه سم : [ناو] بنه مای په ژریندراو و په-
سن کراوی باوی کو مه لیک. (راه رسم)

ږاد : (ف.شه) میړخاس؛ به دهه هند. (راد)
 ږادیکال : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو+ ټاوه لئاو] له-
 ږامیاریدا وانا بونیات خواز؛ لایه نگری
 ګوړانکارۍ بنه مایی شیوازګه ل. (رادیکان)
 ږادیکالیسم : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو]
 بونیاتخوازی توندوتیژی. (رادیکالیسم)
 ږادیو سکوپي : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] وینه ګرتن
 له ته ندامی گیاندار به ټامیری ږادیو ګراف.
 (رادیسکوپي)
 ږادیو لوژی : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] چاولیګردن
 وناسینی ګیرو ګرفتی ناخی لهش به که لک-
 وهر ګرتن له تیشکی نادیارۍ ټیکس.
 (رادیلوژی)
 ږادیو لوژیست : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] پسپوړی
 ږادیو لوژی. (رادیلوژیست)
 ږاسوو : [ناو] مشک خورما. گیانله به ریکی
 چووکه ی خورمایی ږهنگه. (موش خرما)
 ږاشیتیسیم : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] نه خوشینی
 نه رم بوونه وهی ټیسک. (راشیتیسیم)
 ږاک ته ندړول : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] جوړیک
 سه مای دوو که سیی ږوژ ټاوا ییبه. (راک-
 اندرول)
 ږاکیت : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] ټامیری به ده-
 سته وه ګرتن له یاری پینگ پونګ و ټینیس-
 دا. (راکت)
 ږاکیت : فرد؛ اند؛ فډ : [ناو] ټامیریکی شه ږه؛
 ګوله توپ ټاساییکه ګه وره و پرته قهقهه منی.
 (راکت)
 ږاګو : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] ټاسکه بابی سه-
 ربازخانه و ثوروی. (راګو)

ږالی : فډغرد؛ اند : [ناو] کیبه رکبی سه یاره
 ټاوو تن. (رالی)
 ږشته پلاو : [ناو] هه رسته پلاو. (رشته پلو)
 ږفوزه : فرد؛ فډ؛ [ټاوه لئاو] ږهت بوونه وه .
 ده رنه چوون له ټه زموون. (ږفوزه)
 ږفوزه بوون : [چاوګه ت] ږهت بوونه وه له
 ټه زموونی وانه دا و ده رنه چوون. (ږفوزه-
 شدن)
 ږول : فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] (۱) دهور ګیران له-
 شانوو سینمادا. (رل). (۲) فهرمانی سه-
 یاره. سوکان. (رل) (۳) توپی خر هه لدرای
 دریژ، وهک ږولی کاغه ز. (رول)
 ږولیت : فډغرد؛ [ناو] ټاوی جوړیک شیرینیاته
 که وهک بابوله ده پیچریته وه. (رولت)
 ږوماتیسیم : فډغرد؛ [ناو] ږووماتیسیم؛ نه-
 خوشینی په نمینی جومګه به هو ی ته ږه-
 شو یی و سه رماوه. (روماتیسیم)
 ږوماتیک : ایتاد؛ فډ؛ فرد؛ اند : [ټاوه-
 لئاو] (۱) هه ست بزویڼ. (۲) خه یالای وهه-
 ستوکی. (۳) هه رهونه ریګ به ناوه ږوکی ټه-
 ویندارانه و هه ستوکیه وه. (روماتیک)
 ږوئیسانس : ایتاد؛ فډ؛ فرد؛ اند : [ناو] ږهوتی
 نوی بوونه وه و بووژانه وه له باری هونه ره کان
 و پیشه سازیه وه، که چه رخی ۱۴ تا ۱۶ ی
 زاییڼی له ټور ږویا سه ری هه لدا. (رنسانس)
 ږووباز : [ټاوه لئاو] سه ربه تال؛ بی سه ربان و
 میچ؛ ده فري سه ربه تال. (روباز)
 ږهزایه تینامه : [ټاوت] به نوو سراوه
 چاو پوشین له سووچی تاو انبار؛ ده ربړنی ږه-
 زامندی به نوو سین. (رضایت نامه)
 ږهوان پزیشک : [ناو] دوکتوری ږوچ و ږهوان.

(روان پزشک)

پهوان پزیشکی: [ناو] لقی له زانستی
پزیشکی، که کاری ناسین و چاره سهرکردنی
نه خوشینه کانی دهروونی و روځیه. (روان-
پزشکی)

پهوان ناس: [ناو] خاوه نی زانستی پهوان-
ناسی. (روان شناس)

پهوان ناسی: [ناو] زانستی لیکوآینه وهی
کرده وه کانی پوځی و ههست و بیر و
بوځوونی هزری و چاره سهرکردنی گرفته-
کانی. (روانشناسی)

پهوانناسی پهروه رده کاری: که لک و هرگرتن
له بنه ما کانی پهوانناسی بو باشر پهروه رده
کردن. (روانشناسی پرورشی)

پهوان ناسی تاوانکاری: دوکتوری ناسین و
توژینه وهی هوگه لی هانده ری مروځ بو
تاوانکاری. (روانشناس جنایی)

پهوانناسی گشتی: پهوتی تاوتوی کردنی
پهسم و یاسا و دهستووری گشتی که به-
سهر می شکدا زالن. (روانشناسی عمومی)

پهوان ناسی مندالن: توژینه وهی ټاکاری

مروځ له سهره تای مندالییه وه ههتا لای-
(روانشناس کودک)

پهوه ند: شیوه ی کار؛ پهوت؛ پهغه ند. (روند)

پهیل: اند؛ فده؛ فرد؛ پڼگا یان خه تی
ټاسنی شمه نه فده؛ هیلی ټاسن. (ریل
قطار)

پزیدینت: فده؛ فرد؛ اند؛ [ناو] پزیشکیک-
که بو پسرور بوون له کاری کرده وهی دا، له
به رده ست ټوستاددا له نه خوشخانه کارده-
کا. (رزیدمت)

پڼکورددار: فده؛ فرد؛ اند؛ [ناو] خاوه نی

باشترین شوپ و پله و پایه له کییه رکیده.
(رکورددار)

پڼگ: اند؛ فده؛ فرد؛ [ناو] بازنه ټیک له کانزا
که لاستیکی ته گه ری سه یاره ده چی به-
سهریدا. (رینگ)

پڼگ: اند؛ فده؛ فرد؛ [ناو] سه کوی ته ناف
کیشر او به چوارده وردا بو کییه رکیی شه په-
مشت. (رینگ بوکس)

پڼگ: اند؛ فده؛ فرد؛ [ناو] که رهسته ی-
موټوپه. بازنه ټاسا له دهووری پیستون ده-
خری و به سیله ندرمه دهووت ده بیټ. (رینگ)
پڼگ: [ناو] له موسیقادا به ټاهه نگی بن-
بزپوکه دهوتریت که به بی گورانی، به ساز
لیده دریت؛ چووارمیزراب. (رنگ)

پڼویلور: [ناو] اند؛ فده؛ ریځیلغیر؛ ده مانچه ی
تهوهره دار (تویی دار). (رولور)

زَاب : [ناو] زابی گهوره و چووک ناوی دوو زی
له کوردستانی عیراق. (دودریاچه درکردستان-
عراق)

زابی مهیه : نوږه؛ گهږه دامه‌یه؛ نوږه‌یه مهیه.
(نوبت ماست)

زاتاو : [ناو] زات‌ناو؛ ناوی‌تالی نیو زراو؛ ناوی
زاور؛ سه فرا. (صفرا)

زاج : [ناو] ژنی زه‌یستان؛ ژنی‌تازم‌زاو. (زائو؛ زن
تازمه‌فارغ‌شده)

زاخ : قه‌له‌م‌شه. (زاغ)+

زاخاو : [ناو] (۱) تاویاوه‌ی زاخ له‌نیو ناودا. (زاج
درآب‌حل‌شده). (۲) زاخ‌جو‌ش. (با زاج جوش
کردن؛ زاج‌ذوب‌شده)+

زاخاودانه‌وه [چاوگه‌ت] (۱) پاک‌کردنه‌وه‌ی خشلی
زېږ و زیو به شیوه‌ی تایه‌ت له زیرینگه‌ریدا.
(تمیز کردن جواهرات). (۲) زاخ‌جو‌ش‌کردن.
(زاغ‌جوش کردن). (۳) مشتوما‌ل‌کردنی تیخی
خنجیر و شمشیر. (مشتوما‌ل‌دادن تیغه خنجر).

زاخاودانی‌چاو : به‌که‌یفی دل ته‌ماشای دیمه-
نیکی دل‌رفین یان هه‌ر شتیکی جوان کردن؛
(پرووناک کردنه‌وه‌ی چاو به دیمه‌نی جوان
دیتن) (دینه جلادادن)

زاخ‌جو‌ش : [ناو] تاواوه‌ی زاخ به‌گه‌رما پیدانی
زوږ. (زاج‌ذوب‌شده)

زاخ‌جو‌ش کردن : [چاوگه‌ت] قاییم کردن و
جو‌ش دانه‌وه و چیک‌کردنه‌وه‌ی شتی شکاو به‌زاخی

تاواوه. (جوش‌زدن‌بازاج)

زاخ‌دراو : [ناو‌به‌ر] گاودراو به زاخ؛ قاییم‌کراو به-
زاخ. (چسبانده شده بازاج)

زاخ‌وران : [ناو‌ه‌ل‌ناو] تیرنه‌خوږ؛ زوږ‌خوږ. (پرخوږ
زاخ‌ویی : [ناو‌ه‌ل‌ناو+ ناو] (۱) خه‌ل‌کیان په‌یه-
ندیدار به زاخ‌وو. (اهل‌یا مربوط به زاخ‌و).
(۲) جوږیک بالته که ده‌ستکاری زاخ‌و بووه.
(نوعی پالتو)

زاخه‌که‌وه : [ناو‌ت] قاڙ‌قاڙه؛ ژه‌نگار؛ مووروه‌شینه؛
زاخی‌شین. (زاج‌آبی)

زاخی‌چه‌رمگ : [ناو‌ت] زاخی‌سپی؛ له پزیشکی
و په‌نگه‌پزیدا به‌که‌لکه و سیازاخی‌شی لی‌دروست-
ده‌بیت. (زاج سفید)

زاخی‌سه‌وز : [ناو‌ت] منداره‌به‌رد؛ قڙالک؛ بو
دروست‌کردنی مه‌ره‌که‌ف و په‌نگ‌کردنی چه‌رم
به‌که‌لکه. (زاج‌سبز)

زاده‌ی‌زاد : پشتاویشت؛ جه‌د نه‌ندمه‌جه‌د؛ په‌چه-
لکه. (جد اندر‌جد)

زارانج : زارانجه؛ که‌و (کیک)

زاردراو : [ناو‌ه‌ل‌ناو] (ب) فرموږ؛ زوږ‌بلی. (په‌گو)
زارا : سارا؛ ناوی ژنانه‌یه. (اسمه‌زنانه‌است)

زاراف : [ناو] زاراوه؛ شیوه‌ی تاخافتن؛ زارافه.
(لهجه)

زاربلاو : [ناو‌ه‌ل‌ناو] راز درکین؛ قسه‌پانه‌گر.
(افشاکننده‌راز)

زاربه‌زار : ده‌به‌دهم؛ سینه‌به‌سینه؛ به بی‌نووسین

ڀاڳوڙرائي مه بهست له كه سيكه وه يو كه سيكي
 ديكه. (سينه به سينه)
 زار بهستن: [چاوگه ت] دهم بستن؛ (ب) قسه نه-
 كردن؛ قوروقه پ كردن؛ قوروقه پ پي كردن.
 (دهن بستن)
 زار جوو: [ناو] دهمه جاو؛ به نه ندازه ي جاريك
 جاوین. (باندازه يكيار جوین)
 زار خنده: [ناو] ليو كه نه به ته وسه وه؛ (ف. مشه)
 كه نينا نه ډل. (زهر خند)
 زار دروو: [چاوگه ت] (ب) دهم به سكردن؛
 بهرگري له قسه كردن. (دهن بستن) (ب)
 پيشوه ت پيدان يو چاوپوشي و قسه نه-
 كردن. (بارشوه دهان بستن). (۳) هه ردوو ليو به
 يه كدا دوورين. (لب دوختن)
 زاردهشت: [ناوه لئاو] راست ويژ؛ زمان راست؛ (ب)
 ناوي زهردهشت پيغه مبر. (راستگو؛ زردوست)
 زارزانك: [ناو] شانوكار؛ شانوكه ر؛ نه كته ر و ده-
 رهينه ري شانو. (تيا تر گر. بازيگر تيا تر)
 زار كرده وه: [چاوگه ت] زار ليكر دهنه وه (ب) دهم
 لي هه لمالين و قسه ي ناخوش پيوتن. (دهن-
 باز كردن)
 زار نانه وه: [چاوگه ت] سهر داپوشين؛ سهر نانه وه؛
 (ب) قسه لينه كردن. (سرپوش گذاشتن)
 زار وزيخ: [ناو] ناو و دهنك؛ ناو و نيشان؛ ناوداري.
 (اشتهار)
 زار و هه ساران: [ناو] مندالي ته ستيره كان؛ (ب)
 زه ردهشت كه رپوايه ته كور ي ته ستيره بووه.
 (فرزند ستاره ها)
 زاره كي: [ناوه لئاو] دهمي؛ له فزي؛ له بزي؛ ده-
 فكي؛ به گوته. (شفاهي)

زاره ودهر: (۱) دهر گاي ژووريك كه بهرمو كولان
 بكر يته وه. (دري كه روبه كوچه باز شود). (۲)
 جيگاي گولله يان بريني ديواو ديو. (جايگلوله كه
 از طرف ديگر خارج شود)
 زاره زديها: [ناو] گياي دهمه شير؛ جوړيك گوله.
 (نوعي گل)
 زازايي: جوړيك هه لپه پين؛ خه لك و شيوه زماني
 زازاكان. (نوعي رقص و زبان زازاها)
 زاغوري: [ناو] لاره پيچي شده؛ ميزه ري شده.
 (نوعي دستار ابريشمي)
 زاف: [ناو] له زه غي ثاره وييه وه هاتووه، حاله-
 تي دل بي هيژ بوون. (ضعف)
 زاف: [ناو] په سم؛ نائين. (اتين)
 زافدان: [ناو] تولدان، مندالان. (رحم)
 زاك و ماك: [ناو ت] زاو ماك؛ بهر خومه پ. (بره-
 وميش)
 زاكون: [ناو] زيپك؛ برشت؛ كار ليها تن؛ قودره ت.
 (قدرت؛ ابهت؛ قاطعيت)
 زاگاري: [ناو] زگاري؛ په شيوي؛ عاجزي؛ غه-
 مباري. (آشفته گي؛ غصه داري)
 زاگه: زايگه؛ زاوه؛ مندالي بووه. (زائیده است)
 زال: پير؛ به سال اچوو؛ ناوي باوكي پر وسته مي پاله
 وان بووه. (زال) (۲) هيژ به سه رداشكان.
 (زور چر بدين)
 زال: [ناو + ناوه لئاو] به سال اچوو؛ زال. پير. (پير)
 زال: [ناو] ژهر؛ ژار؛ ژهر. (زهر) +
 زاله: كيسه ي سه فرا؛ كيسه ي جيگاي زال (زه-
 حري سه فرا) (كيسه صفرا)
 زالوو: زاروو؛ مارمژ؛ (زالو)
 زاله بردن: [چاوگه ت] (۱) هاو ابردن؛ گله و

گازنده بردن بو لای که سیپک. (دادخواهی پیش-
 کسی بردن) (۲ب) ترساندن. (ترساندن)
 زاله ته قین: پر مه ترسی؛ زور به سام و ترس.
 (ترسناک)
 زاله زمر داوه: ک زاتاو.
 زالی زه: نازناوی باوکی پر وسته می دهستان
 بوون. (زال زر)
 زامن بوون: [چاوگه، ت] بهر عوده بوون، دهسته به-
 ربوون؛ قفل بوونی چهک و چه قووی
 زامندار. (ضامن شدن)
 زامندار: (۱) [ئاوه لئاو] هه که رهسته ییک که
 زمانه ییکی بییت بو نه جوولان یان کارنه کردنی
 به شیکی نهو که رهسته. (۲) دهسته بهر کراو.
 (۱ و ۲. ضامنار)
 زامنه: [ناو] زامن؛ ئامیری قفل کردنی پهله پیتکه-
 ی تفهنگ یان چه قووی زامندار. (ضامن)
 زامووسقه: [ناو] هه ویری که له خاکی میل و پون
 به زرهک بو پر کردنه وهی درزی تهخته و بو
 دابه ستنی شووشه پهنجیره. (زامووسقه)
 زان: [چاوگه و پاشگریکه] واتا زاین به لام نهک
 هه مندل بوون؛ خوین تیزان؛ ئاو تیزان. ک زاین
 (پسوند جمع شدن)+
 زانای: [چاوگه] زاین؛ تیگه یشتن؛ تیگه یشت.
 (دانستن؛ فهمیدن)
 زانه ویر: [ناو] ئالوو گوپ؛ گوپان. (عوض کردن)
 زاوایه ند: ک زاواریوی
 زاواریوی: [ناو] زاوای له سهر مالی خه زوووره
 دانیشوو. (داماد سرخانه)
 زاواریپنه: [ناو] نازناوی که به تازه زاو ده لین.
 (مانند شاه داماد)

زاویه: [ناو] سی سووچ؛ گونیا؛ که رهسته ی قه-
 لاشکاری و نه ندازیاریه. (گونیا)
 زایفه: [ناو] له قه دیمدا به ژنیا ده گوت؛ ئافره-
 ت. (ضعیفه)
 زایله: [ناو] زایله؛ زایه له؛ دهنگدانه وه؛ که پانه وه-
 ی دهنگ؛ ئاو یزه ی دهنگ. (برگشت
 و تشدید صدا؛ ایکو)
 زایه که رده ی: [چاوگه، ت] له ناو بردن.
 (ب) فروشتنی مه و مالآت. (ازین بردن)
 زاین: [چاوگه، ت] قه تیس بوونی ئاو له چاودا؛
 ئاو زاینه چاو؛ دهستم قرنجا خوینی تیزا. ک زان.
 (جمع شدن مایع)+
 زبان: [ناو] زمان به هه موومانوه؛ وهک زبان
 تال؛ زبان پیس؛ واتا زمان تال، زمان پیس، زمانی
 ئاخافتن. (زبان)
 زبانه [ناو] (۱). بلیسه. (شعله). ۲) داری تا شرابی
 ناو کانه؛ هه رشتی قوت که ده خریته نیوشتی
 ناو چال بو چاکتر ییکه وه لکان وهک کانه و زبانه.
 ۳) بزمارتاسای سهر ئالقه ی ئاغزوونه. (زبانه)
 زبری: [ناو] دژی نه رمی؛ زووری؛ حاله تی زیر
 بوون؛ زبری. (زبری)
 زخ: [ئاوه لئاو] سهخت؛ زهخ؛ زهخت. (سخت)+
 زدک: [ناو] زییک؛ زییکه؛ زبرکه؛ جوشی سه-
 پیست؛ جوانه زمه؛ جوانه زوه. (جوش)
 زراسک: [ناو] کورپه؛ مندالی ساوا. (بچه تازه به
 دنیا آمده)
 زرالات: [ناو] تاته بهرد؛ به ردی پان و گه-
 وره. (تخته بزرگ سنگ)
 زرانوو: [ناو] زران؛ ژنو؛ نه ژنو؛ چوک؛ وژنگ؛
 زرونی؛ زانوو؛ زهنگول. (زانو)

زړانه‌وه : [چاوگه‌ت] زړپانه‌وه؛ دهنګی ناقووس و
زمنګوله بهرز بېونه‌وه. (به‌صدا درامدن ناقوس و
زنگ)

زرانی به‌زرانی: چوکبه‌چوک؛ (ب)نزیک و پروبه
پروو دانېستن. (زانوبزانو)

زراو : [ئاوه‌لناو] زراف؛ باریک. (باریک) < زاله
(ف.هن)

زړاوشان : [ناو] زړپوه‌شان؛ پاره به‌سهرېووکدا
هه‌لځسته‌وه. (زرافشان)

زړپاف : [ناو] باوه‌پیاره؛ زړباب. (ناپدری)
زړپراله : [ناو] زړپرا؛ برایی که تمنی نه‌بیټ.
(ناپدری)

زړپورا : [ناو] زړپرای هاوسهر؛ زړپرای‌زن.
(ناپدری‌زن)

زربه : [ناو] زبره؛ گرنج گرنج؛ درشته. (نخاله)
زربی : [ناو] زبری؛ گرنجی؛ ناسافی؛ دری.
(زبری)

زرتخانه : [ناو] جېگه‌ی کیبه‌رکی و گالته و قه
شمه‌ری. (جای مسابقه‌وشوخی کردن)

زرت‌وپرت : [ناو] جرت‌وپرت؛ قسه‌ی بی‌واتا؛ و بی
مانا. (پاوه)

زرت‌ه‌سوور [ئاوه‌لناو] زرت‌ه‌زلام؛ زرت‌ه‌بور؛
زلحورت. (لندهور)

زړچنه : [ناو] ژړچنه؛ خشلیکه دووسه‌ری به
قولاپ له ژړ چه‌ناکه‌وه به‌لاره‌پیچه‌وه قایم‌ده-
کړیت. (نام‌زیوری‌است)

زړدش : [ناو] زړپرای میړد. (ناپدری‌شوهر)
زړدی : [ناو] زړدایک؛ ژنی‌باب؛ باوه‌ژن. (زن-
پدر)

زرز : [ئاوه‌لناو] شه‌مبوز؛ ناآرام؛ شه‌پوور؛ ته‌غمر

بو‌ولاخ ده‌وتریت. (شرور)

زړزړه : [ناو] زوخاو؛ خویناوی‌برین؛ کیم؛ (کیم)
چلکی‌برین. (چرک‌زخم)

زرشک : [ناو] زریسک؛ زریشک. (زرشک)
زرگ‌وهه‌لټ : [ناو] زهردوما؛ زوورگ‌وهه‌لټ؛
پړکوسپ و کمندال؛ هه‌لدیر. (سنگلاخ)
زرم‌تانه : [ناو] توله؛ حه‌یف؛ حه‌ق‌سه‌ندنه‌وه.
(انتقام)

زړنازیک : [ناو] جولانی؛ جولانه. (تاب‌بازی)
زرنګانه‌وه : [چاوگه‌ت] زرینګانه‌وه؛ هیرباری-
کوون و بون‌گرتوو به‌ناور سوورکړنه‌وه. (سرخ-
کردن دوباره‌کوزه‌کهنه‌)

زرنګه‌ی گویچکه : [ناو،ت] به‌هووی دهنګی زور
به‌رز وه‌ک دهنګی‌توپ، که‌گوی هازه‌هازی لی-
دیت. (ویزویزگوش)

زړنووق : [ناو] چریسکایی پرون له‌سهر شورپاو.
(چربی کم روی سوپ)
زړنووققاو : < زړنووقاو.

زړنووقاو : [ناو] چه‌ورایی که‌م به‌سهر چیستی-
تراوه‌وه (چربی کم‌روی‌غذای‌آبکی)
زرو : [ناو] زرب؛ زبر؛ زقر. (زبر)

زړوالی : [ناو] زړخوشک؛ خوشکی‌ناتهنی.
(ناخواه‌ری)

زړوزبیل : [ناو] زبلوزال؛ خه‌وشوخال. (آشغال)
زړوزهنګیانه : [ناو] متوموورو. (خرزومه‌نجوق)
زړوقه : [ناو] (۱)جووکه (جیک‌جیک). (۲)شه‌به‌ق؛

شه‌وقی که‌م؛ پوشنایی که‌م. (سو)
زړونی : [ناو] زړانوو؛ زړانی؛ ژنو؛ شه‌ژنو؛ چوک؛
وژنگ؛ زانوو؛ زهنگول. (زانو)

زړوی : [ناو] دړکه‌تاله؛ چه‌وغان. < تووسی

زړه فقهی: [ناو] (ب) که سیک که تازه دهستی به
 خویندن کردوه؛ کهم خویندموار؛ کهم سهواد
 (کم سواد)
 زړه کیون: [چاوگه ت] زړه بوون؛ چاوله بهر تیشک
 هه لنه هاتن؛ به شهواره که وتن. (ندیدن بعلت-
 نور و روبرو)
 زړه کهش: [ناو] که شاو پیک که کرز بوو ته وه و
 بو کیلان تاماده بووه. (زمین آباده آماده شده)
 زړه گمنه: [ناو] گیاییکی بوون ناخوشه و بهر که-
 ی خړ و در کاویه. (نام گیاهی است)
 زړه لارو: لاروی ترسه نوک و بی بایه خ. (جوان ترسو)
 زړه مهندي: [ناو] گیاییکه وهک مهندي به لام
 کورته بالتره و گه لاکه ی وردتره. (نوعی گیاه)
 زړیووش: [ناو] له عهسکه ریدا ده بابی که له-
 جیاتی زنجیر له سهر ته گهری لاسیقی دهر وړا.
 (زړه پووش)
 زړیه پ: [ناو] په پړای زهریا؛ که ناری زی؛ که-
 ناری دهریا. (کنار دریا)
 زرشکی: [ناو] په نگی زرشک؛ سووری توخ؛
 پیکی دی له سوور و قاوه یی توخ. (زرشکی)
 زریکه لی هه ستانندن: [چاوگه ت] زریکه لی هه-
 لسانندن؛ پیوه دان؛ بازار پیگه یانندن. (بازار رسانندن)
 زستانه خهو: [ناو ت] نیوه خهوتنی ههندي
 گیانه بهران له زستاندا و بووژانه وه و به خه بهر
 هاتنیان له به هاردا. (زمستان خوابی)
 زفر: < زرو.
 زفر وک: [ناو بک] خول خور؛ که سیک زور ده که
 پیت. (گردنده؛ چرخنده)
 زفر وک: [ناو] گیزاو؛ خول خواردنی ناو؛ ناشی جند-
 وکان. (گرداب)

زقوم: [ناو] زوقم؛ خووسار؛ سیخوار؛ نالشک؛
 خویشک؛ قراف؛ خویز؛ سهرماوهرده؛ جیله؛ هه-
 لمی به سه هول بووی سهر گه لای دار. (بژ)
 زک دان: [چاوگه ت] له م دای؛ ته پله ک کردنی
 دیوار؛ هاتنه پیشه وهی به شی له دیوار یان هر
 پرو به پیک. (شکم دادن)
 زکر: [ناو] پرچ هه لسو وړانندن و هه لپه و داپه-
 پی دهر ویشانه، ته غهر به هه وای دهنگی دهفه وه.
 (سماع درویشان)
 زکرهش: [ناو ه لئاو] دلپیس؛ دووشک؛ به دگومان.
 (مظنون و دل چرگین)
 زک شیلان: [چاوگه ت] (ب) لیدان و به پاوه
 چوونه سهر زگی که سیک. (کتک زدن)
 زک قویاو: [ناو ه لئاو] که له که قویاو؛ (ب) له و
 لاواز. (کنایی لاغر)
 زکه دری: (ب) زور هه وادار بوون و له سهر کردنه وه
 و لایه نگرینی به هه موو توو ناووه. (شکم دریدن)
 زگ بهر لا: [ناو ه لئاو] (ب) زور خور. (شکمو)
 زگ بهرس: [ناو ه لئاو] زگ بهرست؛ چلیس؛ نه-
 وسن؛ سکه پړ؛ چله ک. (شکم پرست)
 زگ دپاو: [ناو ه لئاو] (ب) زور خور؛ خورا؛ فره خور.
 (شکمو)
 زگ دهر بهر پیگ: [ناو ه لئاو] سک مه شکه؛ سکزل؛
 زگ ماسیو؛ زگ په نماو؛ ورگن؛ ته نگه قه وی.
 (شکم گنده)
 زگماهی: زکماکی؛ سروشتی. (طبیعی)
 زگه خشکی: [ناو ت] به زگه وه خوخشاندن و
 چوونه پیشه وه زیاتر بو پاریز بردن. (باشکم خزیدن)
 زلجول: [ناو ه لئاو] گمته ی گیز و ویز و گهوج و
 گیل. (گنده بگ خول وچل)

ز لحیز : [ئاوہلناو] زەلامی بی زرراوی بی غیرەت و
 حیز : (یوغر بی غیرت)
 زلفگیر : [ناو] گیرەیی قز؛ گیرەیی سەری ژنان. (گیرە-
 مو)
 زلقە زلق : [دەنگەناو] جلقە جلق؛ قولتەیی نیو
 قوپی شل و قوړاو. (صدای پادەرگل وشل)
 زلمقیاک : [ئاوہلناو] شلەقاو؛ شلەژیاو؛ شیواو.
 (بەمژدەشدە؛ آشفته)
 زلموو : [ناو] مووی قەوی کە لە پیریدا لە سەر
 کەپو و ڕوومەتی مڕۆف دەپوێ. (موی بلند کە-
 درپیری روی صورت مبروید)
 زلہیز : [ناو] دەسەلاتداری گەورە. (ابر قدرت)
 زلیندک : [ناو] دوێرد؛ قەییچی؛ مقەس؛ مقە
 ست؛ دوارد. (قیچی)
 زلینە : [ناو] زەمیڵە؛ قولینە؛ قەرتالە؛ بەرچن.
 (زنبیل)
 زمان پاراو : [ئاوہلناو] زمان لووس؛ قسەزان؛ دەم-
 پاراو. (سخنور)
 زماندن : بەرەملاکردن؛ ویل کردن؛ ڕەھا کردن.
 (رہا کردن)
 زمان ڕەق : [ئاوہلناو] قسە ڕەق؛ قسەتال؛ زمان-
 تال. (بددھن)
 زمان گەستن : [چاوگەت] (ب) وەئاگاہاتن لە
 ھەلە و ھەسەرت خواردن. (زبان گزیدن)
 زمانەوان : [ناو] پسپۆری زمان ناسی. (زبان دان؛
 خبرە زبان)
 زمبە : [ناو] شیشی تەفەنگ پاک کردنەوہ؛ زمە.
 (سنبە تەفنگ)
 زمبیل قەبتان : (ب) کەسیک کە سمیلی باریکە؛
 سمیل قەبتان. (سییل باریک) +

زمپارە : [ناو] کاغەز پەرداخ؛ سمپارە.
 (کاغذسمبادە)
 زمپان : [ناو] زمپین؛ ئاروین؛ ئەزموون.
 (امتحان)
 زمپاندن : [چاوگەت] ئەزموون کردن؛ تاقی-
 کردنەوہ؛ ئاروین کاری. (امتحان کردن)
 زمپاو : [ناو، بەر] بەتاقی کردنەوہ ناسراو؛ ئە-
 زموون کراو. (امتحان شدە)
 زمروود : [ناو] زمرووت. (زمرّد)
 زناعکار : [ناو، بک] زیناکەر؛ زیناح کەر؛ زینحاکەر.
 (زناکنندە)
 زنج : [ئاوہلناو] تیز؛ تیزایی تیغ؛ دەمی تیزیی تیغ.
 (تیز) +
 زنجیری تەگەر : [ناو، ت] تۆرە زنجیریک کە لە
 کاتی بەستەلە کدا بە دەوری تەگەری سەیارەدا
 دەییچرێت. (زنجیر چرخ)
 زنگار : [ناو] زنجار؛ زنگار؛ ژەنگ و چلکی سەر-
 کائز؛ ژەنگی مس کە ڕەنگیکی شین باوہ و
 ژاراوییە. (زنگار)
 زنە : [ناو] چۆرە چۆر ئاوەھاتنەدەر لە کوێرەکانی؛
 دەلاندن. (نشت. آبزا)
 زنەکیش : [ناو] جوگەیی زورقوول کە لە ناو
 زۆنگەزەویدا ھەلە کەندریت بو کیشانی ئاوی زە-
 وی و وشک کردنەوہی. (جوی عمیق برای-
 کشیدن آب زیادی زمین باطلاقی)
 زنیاک : [ناو، بەر] گوێکە کردوو؛ ھەلزارا؛ لیوہە-
 لزییاک؛ لیوہەلزارا. (لیویشکووتوو. (تبخال شدە)
 زوخواڵ : [ناو] سوخواڵ؛ زوخواڵ؛ ڕەژی. (زغال)
 زورائە کیویلە : [ناو، ت] دیمیڵە؛ کەردم. (ارزن-
 خوشەای)

زوراد : < زوراته کیویله.

زورائیک : [ناو] سهوول خانه؛ بهفره چال؛ به-
رپرسی بهفره چال. (بخچال و مستول یخچال)

زوربو هیئان : [چاوگهت] تمنگ پی هه لچنین؛
تمنگه تاو کردن؛ گوشار بو هیئان. (تحت-
فشار قرار دادن)

زورخواز : [ناو] فرهویست؛ زورویست؛ (ب) به ته-
ماح. (زیاده خواه)

زورک : زورکان؛ زیخه لآن؛ زموینی زور سفت
و پهق؛ پهین. (زمین سفت)

زورگه گم : [ناو] خول خور؛ (ب) مالانگه گم؛ زور له
سهفره دابوون. (زیادگشتن و گردش کردن)

زورلیکراو : [ناو، بهر] (۱) ناچار کراو؛ زوربو هیئازو؛
(مجبور شده). (۲) زولم لیکراو؛ ماف خووراو.
(مظلوم)

زور وهنه کریا : < زورلیکراو

زوره : (۱) فرهس. (زیاداست). (۲) زوهره؛ ناوی ته-
ستیره ی ناهیدینا چاریه. (زهره، زوراست)

زورهان : [ئاوه لئاو] پیری بی تاقهت؛ پیری لاکه-
فته؛ پیری له کار کهوتوو. (پیراز کار افتاد)

زورهوردن : [چاوگهت] زور هیئان؛ تمنگه-
تاو کردن. (فشار آوردن)

زوق : [ناو] جووت؛ دژی تاق؛ بهجووت. (جفت)
زول : [ئاوه لئاو] (ب) فیله باز؛ حيله کمر؛ ساخته-
چی. (حيله گر) +

زولانه : [ناو] ئالقه کانی زنجیر. (حلقه های زنجیر)
زولوولاو : [ناو] به لووی؛ پوه کیکی لامژه،

پیشه ی له سهر داری به پرو دهر وی و میوه که-
ی بو رهوانی باشه (کشمش کولی؛ دارواش)

زوله چهرم : [ناو، ت] سیرمه؛ ریشالی باریک بر دراو

له چهرم. (پرش باریک چرم)

زوله زئا : [ئاوه لئاو] حهرامزاد؛ حهرامزاو؛ بیژوو.
(حرامزاده)

زوله ک : [ناو] دهنکی گهرمه شانی که له برژانندنا
نه پشکووتوووه؛ دهنکه دانه ویله ی نه کولیوی
ناو چیشت. (دانه ذرت چسفیل نشده؛ دانه پخته-
درآش)

زومراو : < زومراو.

زومه : [ناو] ثوبه؛ کومه لی په شمال له په نای یه-
کدا. (چندسیاه چادر باهم)

زونار : [ناو] زونار؛ کهمه ریمندی قه شه ی
مووسایی. (زنار) +

زوان به سه : [ئاوه لئاو] زبان به سه؛ به سه زمان؛
فهقیر؛ بیده نگ؛ بی قسه. (زبان بسته)

زووان لاخستن : [چاوگهت] (ب) درو کردن.
(دروغ گفتن)

زووانه گا : [ناو] گول گوزروان؛ گوزریان؛ گوله که-
ی بو رهوانی باشه و میزه هیئهره. (گل گاوزبان)

زووخال سهنگ : [ناو، ت] زووخالی بهرد؛ بهرده
په ژی؛ سوخاله ته مون. (زغال سنگ)

زووخواله ته مون : [ناو، ت] زووخالی بهرد؛
زووخال سهنگ. (زغال سنگ)

زورمه ناوی : [ناو، ت] زبره ی ناوی؛ زبره ییک که
بو تیژ کردنی تیخ ته پری ده کهن. (سنگ سنباده)

زورمه زووو : [ناو، ت] گریان و شیون به دهنگی-
بهرز؛ قووهره قووو. (گریه کردن با صدای بلند)

زورمه نچ : [ئاوه لئاو] که سیک زوو دلی بشکی
یان بتوپیت. (زودرنج)

زووغور : [ناو] گورچيله ی حه یوان گهل. (کلیه-
حیوانات)

زووگور: [ئاوه‌لناو] پېنځی؛ پېداوېستی؛ پيوېست.
(لازم)
زووگوررت: [ئاوه‌لناو] زووگورد؛ ږمېن؛ ته‌نیا؛
بی‌هاوسه‌ر؛ سه‌لت. (مجرد)
زووه‌له‌یه‌ست: [ناو] بی‌فکر‌کردنه‌وه خولقاندن؛
ده‌سه‌جی حازر‌کردنی به‌ره‌م یان جوواییک.
(فی‌البداهه)
زوئل: [ناو] پووش‌وپلاش؛ زېل. (خاک‌روبه)
زېماندن: [چاوگه‌ت] فریودان؛ گوم‌اکردن؛
لاړی پېکردن؛ خاپاندن. (فریب‌دان)
زېمرو وونی: [ناوېت] زېبری‌خوین؛ فشاری-
خوین؛ ته‌وژمی‌خوین. (فشارخون)
زېبری‌خوین: [ناوېت] زېمرو وونی؛ ته‌وژمی-
خوین. (فشارخون)
زېبور: [ناو] ناوی‌کټیپی عاسمانیی داوود پیغه-
مېر (د). (زبور)
زېمېرجه‌د: [ناو] جوړیک به‌ردی به‌هاده‌ره؛
جوړیک خشله. (زېرجه‌د)
زېمېرده‌س: [ئاوه‌لناو] زېمېرېده‌س؛ به‌ده‌ست-
وېرد؛ کارامه‌د. (زېردست)
زېمخه: [ناو] زېمخه؛ زاور؛ زنده‌ق؛ زراو. (کیسه-
صفرا)
زېمخه: [ناو] گوشتی‌ژیرېلاو. (گوشت‌زیرېلو)
زېمخېچ: [ناو] برین‌پیچ؛ قوماشی‌ناسک و
دریژی بو برین پیچان که زیاتر له که‌تان چیده-
کړیت. (باندزخم‌بېندی) که‌سیک که برین ده-
پیچېته‌وه.
زېمخه‌در‌کردن: [چاوگه‌ت] سه‌ره‌ل‌دانی برین
له‌سه‌ر پیستی‌له‌ش. (زخم‌در‌آوردن)
زېمخه‌کردن: [چاوگه‌ت] زخم‌دار‌کردن؛

بریندار‌کردن. (زخم‌کردن)
زېمخه: فد: [ناو] میزراب؛ لی‌دانی‌میزراب؛ به-
میزراب نه‌غمه وه‌شان‌دان له سیمی‌تار؛ نه‌غمه.
(زخمه)
زېراف: فد: [ناوېت] قوماشی زه‌ړی؛ کړی-
سیمي‌باریک وزه‌رد. (زراف)
زېربانی‌مېریوانی: زاناییکی‌کورد بووه که له ږه-
سه‌دخان‌ه‌ی مه‌راغه کاری‌کردووه و کټیپی
ساروج‌نامه‌ی له زېمانی هه‌لاکو‌ی مه‌غوول‌دا
نووسيوه. (زېربانی‌مېریوانی)
زېریق: [ناو] زمړنیک. (زرنیخ)
زېرتک: [ناو] زېردووی؛ خوینه‌میز که. (یرقان)
زېرجی: [ناو] هه‌وه‌لین سه‌وزایی که به‌هاران
سه‌وزده‌بیټ. (اولین‌سېزه‌به‌اری)
زېرحات: [ناو] (ب) پیستان و سه‌وزی‌کاری.
(سبزی‌کاری‌وبوستان)
زېرد: [ناو] (ب) کانزای برنج. (برنج)
زېرد: [ناو] مسوار؛ کانزای تیکه‌لاو له مس و
قالایی که سه‌ماوه‌ریان لی‌دروست ده‌کرد.
(مسوار)
زېردال: ناوی‌گیاییکه؛ سه‌نده‌ل. (اسم‌گیاهی-
است)
زېردپیست: [ئاوه‌لناو] زېردپوستال؛ ږه‌گه‌زی
ئینسان‌گه‌لی زېردی ږوژه‌لانی‌دوور. (زېردپوست)
زېردجوښ: [ناو] مسواری‌جوښ‌کردنی دوو‌کانزا.
(زېردجوښ)
زېردکریاک: [ناو، به‌ر] (ب) گوشت یان سه‌وزی
یان هر شت نیوه سور‌کراوه له‌سه‌ر ثاور. (تفت-
داده‌شده) (۲) ږه‌نگی زېرد تیه‌له‌ساواراو. (رنگ‌زرد
مالیدن)

زهر دوسوور : [ناو] هه سینه زېړینه؛ موندای فاته؛
 موندای تایشه؛ که سکه سوور؛ توپل زېړینه؛ کولکه
 زېړینه؛ کولکه زېړینه؛ نه ستوونه زېړینه؛ هوره-
 وهری؛ هه ساره زېړینه. (قوس وقزح) +
 زهر دوی : [ناو] عیليکی کوردن له ناوچه ی پاهو؛
 ناوی نه و ناوچه. (ایل زردوی)
 زهره برین : [ناو] ثوره؛ زهره زخم. (نوعی زخم-
 واگیردار)
 زهره پیهاتن : به که سیک پیکمین به لیوکه نی
 به ته وسهوه. (به کی خندیدن)
 زهره تا : [ناو] ته ی زهره؛ نه خوشینیکی جیی مه-
 ترسی و گیروداره. (تب زرد)
 زهره چوپه : [ناو] زهره چپوه؛ زهره چو؛ زهره-
 چپوه. (زرد چوبه)
 زهره زخم : [ناو] ثوره؛ زهره برین؛ برینیکی-
 گیر و داره. (نوعی زخم واگیردار)
 زهره شامی : [ناو] گوره یله؛ گوره وی چنه؛ فر-
 نده ییکه هیلانه که ی به شیوی گوره وی به
 داراندا شوپ دهیتهوه. (اسم پرنده ایست)
 زهره دشت : زاردهشت؛ دهشت واتا راستی؛ دم-
 راست؛ قسه راست؛ زهره دشت؛ رهنکه شاری سه-
 دهشت پیومندی هبیت به زیدی زهره دشتهوه
 چونکا که وتوه ته باشووری زهریای ورمی که
 زورینه میژو نووسان نهو شوینه یان به زیدی
 زهره دشت زانیوه. (زرتشت)
 زهره دشتی : [ناو] په رموی نائینی ثاهورامه زدا.
 (زرد دشتی)
 زهره که نه : [ناو، ت] لیوکه ن. (لبخند)
 زهره گوینی : [ناو، ت] جوړیک گوینی که له
 جوهه که ی که تیره ی زهر دباو ده گرن. (گون زرد)

زهره لو : [ناو] گیای لوی زهر دباو. (نام گیاهی است)
 زهره لیو : [ناو، ت] لیوکه ن؛ بز هاتنه سه رلیو.
 (لبخند)
 زهره ماسی : [ناو، ت] زهره په؛ ماسییک که
 ژیر زگی زهره. (ماهی زرده پر)
 زهره هاتن : گزینهوه؛ گزینهوه؛ بز هاتنه سه-
 رلیو. (لبخند بر لب آمدن)
 زهره ی خوراوا : زهره ی پوژپه. (آفتاب غروب)
 زهره دی : [ناو] جوړیک گیایه؛ قاقلی گیوی؛ بونه-
 خوشینی ته نگه نه فه سی به که لکه. (کاجیره؛
 کاژیره؛ کافشه؛ گلرنگ)
 زهر دینو هیله ی : [ناو، ت] زهر دینه ی هیله که. (زرده
 تخم مرغ)
 زهره پ : [ناو] (۱) زور ورد. (۲) دهنگی زهر اندنی
 کهر. (صدای عرعر خر)
 زهره تال : [ناو، ت] (ب) زه تال؛ نیسک گران.
 (زشت)
 زهره شیرین : [ناو، ت] (ب) زه شیرین. جوان.
 (تودل برو)
 زهر زوور : که په ره سربلکه.
 زهر فار : [ناو] سه راف؛ که سیک که پیشه ی
 گوړینه وه ی پاره ی جوړ به جوړه. (صراف)
 زهر کاهیکی : [ناو، ت] زهر دینه ی هیله که؛ زه-
 ردینو هیله ی. (زرده تخم مرغ)
 زهر که زهوی : [ناو] گیاییکه به سه ر زه ویدا پان
 دهیتهوه و سه لکی بنه که ی شیرینه (اسم-
 گیاهی است)
 زهر که شی : [ناو، ت] به ره می چاوه [ف. گیو)
 روو کیش کردنی هه رشت به ناوی زیر؛ ناو دانه وه
 به زیر. (روکش کردن طلا)

زه پگوز : [ناوت،] داری په لک؛ جوړیک په شه-
 چنارم. (درخت ترنگوت)
 زه پگوز : [ناوت،] (۱) دارگوږیکي زمرده.
 (گردوی زرد). (درخت گردوی رنگ روشن)
 زه پناس : [ناو] که سیک که به به ردی مه که
 زیږده ناسی؛ (ب) مروقی تیگه یشوو؛ به نه زموون.
 (زرشناس)
 زه پنگر : [ناو] زیږپنگر؛ زیږفروش. (طلاساز.
 طلافروش)
 زه پنیگار : [ناو] به زیږ نه خشاو. (زرنکار)
 زه پوقار : \angle زه پفرار.
 زه پروزومر : فند : [ناوت،] خشل و خاو. (زروزیور)
 زه مروه زرده : [ناوت،] گوله هه نگووین؛ بو لا-
 بردنی زمر داو به که لکه؛ گیای سه فراهه.
 (شاسپرم کوهی)
 زه رویله : [ناو] زه رویوله؛ زه رویله؛ زه رویوله؛
 چوله که ییکی دنگ خوشه و نیږه کانیاں پمگی
 زمرده. (پرنده ایست)+
 زه پهاتن : [چاوگه،] (ب) هه وهسی قسه ی
 بیجی کردن، قسه ی بهرز و بیجی کردن؛ هاوتای،
 نه جهل هاتن. (هوس صحبت بیجا کردن)
 زه پهمز : [ناوت،] زه پینی له سهریه کی کهر.
 (عرعر)
 زه پهوشان : [ناوت،] زیږهوشان؛ پاره به سهر
 بوو کدا هه لخته نه وه. (زرافشان)
 زه په هاتن : \angle زه په هاتن.
 زه په هلی : [ناو] هه لووچه زمرده. (الوجه زرد)
 زه پریان : [چاوگه] زه پین؛ دنگی کهر. (عرعر)
 زه رب : [ناو] (۱) سنوور؛ کهوشه ن؛ حودوود.
 (مرز). (۲) جیگه ی بهیه که گه یشتنی دوو چوم.

(محل تلاقی دو رودخانه)
 زه ری قیچ : [ناوت،] زه ردی ئاچخ. (زرروشن)
 زه ربیک : زراف؛ باریک. (باریک)
 زه ربیم : [ناو] نیږگز؛ نیږگس. (نرگس)
 زه عف : [ناو] لئاو (۱) زور؛ گه لیک. (زیاد). (۲)
 [ناو] له سهر خوچوون؛ دل بوور د نه وه.
 (ضعف) \angle زاف
 زه غچوون : نه مان؛ له بهین چوون؛ پشه کهن
 بوون. (از بین رفتن)
 زه غل : [ناو] بزار و گیای زیادی له ناو ده غلی
 سهوز و شیناوه رد دا. (گیاه هرز)
 زه ق : [ناو] هه لمات؛ که لای میشین؛ مه پمهری
 میشین. (تيله)
 زه قان : [ناو] میشین. (تيله بازی)
 زه قه زه ق : [ناوت،] چاودا پچرین و تهماشاکردن و
 چاولی نه تروکاندن. (زل زدن)
 زه لام : [ناو] لئاو گه وره؛ همر شت که قه لافه تی
 گه وره بی. (بزرگ) + پیاو
 زه لامباش : [ناوت،] لئاو [سهر گه وره؛
 مروقی که له گهت و بالابهرز. (قد بلند)
 زه لزه لوک : [ناو] خلیسکین؛ خلیسک.
 (لیز؛ سرسره بازی)
 زه لله : [ناو] زمان به هه له گه پان؛ قسه جوورانندن.
 جوورانندن. (تپق) +
 زه لومور : [ناوت،] زینده وار؛ مه پومالات.
 (احشام)
 زه لپهان : خزین؛ خوشین؛ خشکه کردن. (خزیدن)
 زه لین : خووسانه وه؛ فیسانه وه. تهرپوون و نهرم
 بوون له ئاودا؛ خزین؛ (خيسانندن؛ خزیدن)
 زه لین : زه ناو؛ زه وینی زونگ؛ جیگای شین بوونی

قامیش و زهل. (گل وشل؛ باطلاق)

زهمبه : [ناو] ناوه؛ نهسته موولی؛ دهفري
قوپ کيشان. (زنبه)

زهمبريش : [ناو] سهرين؛ بالشت؛ باليف؛ موته
کا؛ مته کا. (بالش)

زهمبه ق : [ناو] گولی زهمبه ق. (زنبق)

زهمته : [ناو] زهمته لاج؛ گمه؛ تیکسمراوی
ته مبهل. (يغوروتبل)

زهمزهمه : فند : [ناو] (۱) دهنکی هه لقولینی ناوی
که کم له عهرز. (۲) له بهر خووه گورانی وتن به ده-
نگی نرم؛ ویرمویر. (۱ و ۲ زهمزه)

زهمه گلیره : [ناو] چلووره؛ سه هولی شوپره و موبوی
به پلووسک و گويسوانان. (دنگاله)

زمنجهف : [ناو] متومووروو؛ زیر و زیوره؛ خشل
و خاو. (زروزیور)

زمنخ : [ناو] گهنیو؛ بوگهن؛ گهنی؛ گهنیگ.
(گنبدیه)

زمند : (۱) [ناو] گهوره؛ مه زن؛ زه لام.
(بزرگ). (۲) [ناو] نازناوی چند شای ئیران له
عیلی زهنديه. (زند) +

زمنده فیستا : [ناو] زمینداو فیستا؛ په ترووکی
پیروزی زهمده شتیان. (زنداو فیستا)

زمنده شوپ : زهنده شوپ؛ جوړه سه گیکه که چوارپه لی
تا قولاپه و تا مه چه ک له سه رعرز داده نی.
(نوعی سگ)

زمندووک : [ناو] مووچ پیچ. (مچ پیچ)

زمنگ : [ناو] (۱) کاتی دیاریکراو بو دهرس-
خویندن له وانه دا. (۲) ناوی نه و دهرسه که له
ماوهی وانه ییک دا ده خویندري وه ک زمینگی-
چواره ماموستا دهرسی جوغرافیا ده لیته وه، (۳)

دهسپیک و کوتایی هاتنی وانه به زهمی (زام)

زمنگ. (۱ و ۲ و ۳ زنگ)

زمنگار : [ناو] ژمنگار؛ قازقازده؛ موورووه شینه؛
زاخی کهوه؛ زاخی شین. (زاج آبی)

زمنگارو : [ناو] ژمنگارو؛ زمینکاری؛ زمینگی شین؛
زمینگی کهوه. (زنگاری)

زمنگدار : [ناو] ژمنگدار؛ دهسته واژه ی-
موسیقاییه، به سازی ده لین که دهنگ ده داته وه و
زایه لهی هه یه. (زنگدار)

زمنگل : [ناو] زمینگل؛ دلوپ؛ تکه ی تراو؛ دلوپه.
(قطره)

زمنگله زیوه : [ناو] جوړیک فرنده ی گچکه یه بهر
سینگی سووره و له بهر زایی داراندا هیلانه چیده
کات. (نوعی پرنده کوچک)

زمنگله میره : [ناو] جوړیک بالنده ی گچکه یه.
(اسم نوعی پرنده)

زمنگ لیدان : دهستانان به دوو گمهی زمینگدا؛ زه-
نگی مه درسه و کلیسا لیدان؛ (ب) ته له یفون-
کردن. (زنگ زدن)

زمنگول : [ناو] ژنو؛ نه ژنو؛ زرائی؛ وژنگ؛ چوک
زرانوو. (زانو)

زمنگول زمینگل : [ناو] دلوپه دلوپ؛ دلویی-
فرمیسک و نارقه لهش. (قطره قطره)

زمنگوله گيا : [ناو] گیای بهرزه لینگ، پالاوته ی
کولینزروی گول و گه لاکه ی دزی کرمی پرخو
له یه. (درمنه؛ ورک؛ یوشن)

زمنگه : [ناو] داری شکاو بو سووته مه نی. داری
شکاو ی سوخت بو کووره. (هیزم شکسته)

زمنگه زیره : [ناو] ژمنگه سووره. (نوعی زنبور
درشت)

زەنگەسوورە : [ناو] (١) ژنگەسوورە ی پش باو
 به قەرای (کو) دەییٔ و ژەهری زۆر بھەیه. (٢)
 ژەنگەسوورە ی پەنگ سووری ئاچخ کە کەمەر
 باریکە و دووھێندە ی ھەنگە ژالە دەییٔ. (١و٢).
 دونوع زنبوردرشت)
 زەنگەنە : [ناو] دووھوژی ناودارن لە نزیک
 کرماشان و نزیک کەرکووک. (زنگە)
 زەنگەنە ی گەردەکان : ھۆزیک بوون لە نزیک ھە
 مەدان. (زنگە گردکان)
 زەنگی : [ناو+ ئاو+ ئاو+ ئاو] خەلکی زەنگباری ئافریقا؛
 پەش پوستان؛ قوڵە پەش. (زنگی)
 زەنگیالی : [ناو] زەنگیانی؛ زەنگیانە. (منجوق)
 زەنگی پشوودان : [ناو+ت] زەنگیک کە نیشانە ی
 کوتایی ھاتنی وانە و دەستیکی پشوودانە و زە-
 نگیک تر کوتایی بە پشوودانە و دەستیکی وانە-
 ییکی ترە؛ ماوہ ی بەینی ئەو دوو زەنگە کە
 نزیکە ی دەخولە کە، زەنگی پشوودانە. (زنگ-
 تفریح)
 زەنگی درگا : [ناو+ت] زەنگی کارەبایی لە جیاتی -
 دەرکە لێدان و تەقە کردن. (زنگ در)
 زەنگی کاروان : [ناو+ت] (١) جەرەس؛ زەنگۆلەیی
 کە دەکرێتە ملی حەییوانی کاروانی بە تاییەت
 و شتر و زیاتر بو ملی و شتری پێشەنگ، بوھاندان
 و کە مەتر ھیلاک بوونیان. (٢) مەرگی نزیکان و
 ھەوآلن کە ھیما و ئامازە ی بە نزیک بوونەوہ ی
 مردن و پویشن بەرە و مەرگ. (١و٢ زنگ-
 کاروان)
 زەنگی کلیسا : [ناو+ت] زەنگیکی گەورە یە؛ ئاقو
 وس؛ جمخار. (ئاقوس)
 زەوت کردن : [چاوگە+ت] (١) تارام کردن؛ ئەسپە کەم

بو زەوت ناییٔ؛ مندالە کە زەوت ناییٔ. (آرام-
 کردن). (٢) داگیر کردن. (غصب کردن)
 زەوتە ک : [ناو+بک] فریودەر؛ خاپین؛ خاپینوک.
 (فریب دھندە)
 زەوزوو : [ناو+زاو+وو+زە+وو] زەوزو؛ زەوزو؛ زەوزو؛
 زایینی زۆر. (موالین زیاد)
 زەولە : [ناو] مەچە ک؛ زەند. (مچ؛ ساعت)
 زەولەنە ستوور : [ئاو+ئاو] مەچە ک قەوہ ی؛ زەند
 ئەستور. (مچ کلفت)
 زەوونج : [ئاو+ئاو] زوڭ؛ ئەردی ئاوی پراوہ ستاو؛
 شیدار؛ شەدار. (زمین ھمیشە تر؛ باطلاق)
 زەوونگ : [ناو] دوڵمە گییە؛ دوڵمە ی پێخوڵە و
 گەدە ی ئازەل کە پری دەکەن لە برنج و بپویش و
 سەوزی. (دلەمە از رود دەرست شدە)
 زەوہر : [ناو] زەھەر؛ زەھەر؛ بەئارد کردن پاییزانی
 دانەوێلە بو زستان. (زەمان ھەر) (آرد آنوقە
 زمستانی)
 زەوہزو : < زەووزوو.
 زەوی پیو : [ناو] ئەندازە گری زەوی. (مساح)
 زەوی پیوان : [چاوگە+ت] ئەندازە گرتنی زەوی.
 (مساحی)
 زەوی پیوان : [چاوگە+ت] دیاریکردنی درێژی و
 پانایی یان ھەردووکیان بە پیوان و مێتر کردن.
 (متر از و مساحی زمین)
 زەوی ناسی : [ناو، بەرھەمی چاوگە] زانستی
 ناسینی چۆنەتی ئەرد. (زمین شناسی)
 زەوین خوشکریاگ : [ناو، بەر] زەوینی ئامادە
 کراو؛ (ب) مەزرای خوشکراو بو داچاندن.
 (زمین آمادە شدە)
 زەھاک : [ناو] زوھاک؛ شاییکی خوین پێژی

تیرانی بوو. (زحاک)

زهاو : زیندوو؛ ژاوه دان؛ (زنده؛ آباد)

زهه رتړه ک : [ژاوه لئاو] زاله تره ک؛ توقیني زراو؛
(ب) ترسان. (زه رتړک)

زهه رمار کردن : [چاوه گهت] زهه رمار کردن؛ (ب)
خواردنی که به دلوه نه نووسی؛ بهه هری مارت
بیټ: به قوزله قورت بیټ. (زهه رمار کردن)

زهه ریه لاهه لا : [ناو] زهه ریه لاهیل که -
زور بکوژ. (زهه رلاهیل)

زهه فغان : [ناو] کو مه ل؛ دهسته؛ تاقم. (گروه؛
دسته)

زهه فتر : [ژاوه لئاو + بهند] زهه فتر؛ زیاتر؛ زورتر؛
فیشتەر. (بیشتەر)

زهه لمبردن : ترساندن؛ توقاندن؛ زاله بردن. (-)
ترساندن)

زهه لمبه ر : [ناو، بک] ترسین؛ توقین؛ زاله تره
کین. (ترساننده؛ ترسناک)

زهه لمه چوون : [چاوه گهت] ترسان؛ زاله چوون؛
زنده چوون؛ توقین. (ترسیدن)

زهه همان : [ناو] قهبرستان؛ زیارستان؛ گوپرستان.
(گورستان)

زهه هک : [ناو] زهه هاک؛ زهه؛ بزنه کان زهه هکیان
تیکه وتووه؛ زهه یان تیکه وتووه. (زایش)

زهه وتوونه تاله : [ناو] داریکه له بهه ر که ی پوئی
زهه وتوون ده گرن. (زیتون وحشی)

زیان دهر : [ناو، بک] زهه رگه یین. (ضرر رسان)
زیانی کردن : [چاوه گهت] زهه رگه یاندن؛ (ب)

مالات کردنه نیو زهه رحات و ده غلی دیتران. (ضرر
رساندن)

زیک : [ناو] زاکون؛ توانایی؛ هیز؛ برشت.

(توانائی؛ قاطعیت؛ ابهت)

زیتک : [ناو] زمانه ی ژاغزوونه و بالان. (زبانه -
سگک وتله گورگ) +

زیخمال : [ناوت] خو لمال؛ ساوینی ده فر له کاتی
شوردندا به خو ل و زیخ. (شن ساب)

زید په رومر : [ژاوه لئاو] نیشتمان په رومر. (وطن پرور)

زیده پاروو : [ناوت] پارووی زیادی بو قه لوه
بوون؛ (ب) تفاقی زیادی کردنه بهر مالات.
(اضافه غذا)

زیر نای : [چاوه گهت] زیریکاندن؛ قیزاندن. (جیق
زندن)

زیروبهم : [ناوت] زیقه و بوژه؛ (ب) دهسته واژه ی
موسیقیه دوو دهنگی نه رم و بوژه، یان دوو دهنگی -
ناسک و بول. (زیروبهم)

زیره : [ناو] (۱) زیریه؛ ترووسکه؛ چلقلین؛ دره -
وشانه وه. (درخشیدن). (۲) سروه؛ شنه؛ سریوه؛
بای که م و هیواش. (نسیم)

زیره سیاوه : [ناو] گیای ره شه زیره؛ کولیندراوی
بو په نمانی گه ده و بی خه وی به که لکه. (زیره
سیاه)

زیره ی پوئی : [ناو] جوړیک زیره یه. (زیره رومی)

زیره ی سهوز : زیره ی که سک؛ جوړیک زیره یه
که په نگی سهوز و بو په نمانی جومگه
(پوماتیزم) به که لکه. (زیره سبز)

زیر ی بی خه وش : [ناوت] زیر ی خالیس؛ (ب)
مروقی پاکو راستی پیده شو به یین. (طلای ناب)

زیر ی سیی : [ناو] پلاتین؛ له زیر ی زهره به قیقه -
تتره. (طلای سفید)

زیرین : [ژاوه لئاو] له زیر چیکراو. (زرین)

زیزه مندی : [ناو] گیاسیریز؛ به لبه له شووانی؛ به -

لبه‌له‌شوانه. (نام گیاهی است)

زِقاوه : [ناو] سی‌جور مه‌لی مه‌لوانن: زِقاوه و زِقاوه‌ی ده‌شتی و زِقاوه‌ی کلک‌سپی <داوداوه کو‌سه.

زِقه‌تی : [ناو] کی‌شه و تن‌گانه؛ تن‌گ وچه‌له‌مه؛ نه‌داری؛ بی‌ده‌ره‌تانی؛ هه‌ل و مه‌رجی دژوار. (مضیقّه)

زِیل : [ناو] جه‌رگ. (جگر)

زیلان : [ناو] پی‌سمه‌ی ده‌رگا؛ گریژنه‌ی ده‌رگا. (پاشنه‌در)

زیلک : [ناو] ژیه‌مو؛ سکلّی ژیر خوله‌می‌شی نیوه دام‌راو. (آتش زیر خاکس)

زیندان به‌یگاریه‌وه : به‌ندکردن و کاری‌کردنی به‌لاش. (زندان‌باکار)

زیندانی : [ئاوه‌لناو + ناو] به‌ندکراو؛ به‌ندی؛ گیراو؛ پ‌اگیراو له‌زینداندا. چه‌پس کراو. (زندان‌ی)

زیندانی‌ئه‌به‌د : [ناو‌ت] زیندان کردن بو هه‌تا هه‌تا و تا ناخری عومر. (زندان‌ابد)

زینده‌زی : [ئاوه‌لناو] هه‌رگیان‌له‌به‌ریک که له-جیاتی هیلکه هه‌له‌پیان، (به‌راوه‌ژووی تورمه‌ی خو‌ی) به‌چکه‌ی ده‌بیّت. (ب) جوریک‌ماسی که گه‌راکانی له‌ناوزگیدا هه‌لدینی و به‌چکه‌کانی به‌زیندویی ده‌بیّت. (زنده‌زا)

زینک : زینگ. اند؛ فرد؛ ئالماند؛ فد؛ [ناو] پرووه-پئکی مسیه له‌کاری چاپ‌دا که‌لکی هه‌یه. (زینک)

زین‌گرتنه‌وه : [چاو‌گه‌ت] زین له سه‌رپشتی چاره‌وا هیئانه خووار. (زین‌برگرفتن ازاسب)

زینگه‌وکردن : [چاو‌گه‌ت] زیندووکردنه‌وه (احیا کردن؛ زنده‌کردن)

زین‌لیکردن : [چاو‌گه‌ت] زین‌دانانه سه‌رپشتی چاره‌وا و قاییم‌کردنی. (زین‌کردن)
زین‌وبه‌رک [ناو‌ت] : زین، (ب) هه‌موو شتی-پیویست بو زینکردنی نه‌سب. (لوازم‌زین‌کردن)
زین‌وه‌شکه‌ر : [ناو‌بک] زین‌چی‌که‌ر؛ زین‌ساز. (سراج)

زینهب : زینه‌و؛ ناوه بو ژنان. (اسم‌زنانه)

زینه‌ت : ناوه بو ژنان. (اسم‌زنانه)

زینی یاییلی : [ناو] زینیک که بو هه‌مو چاره-وینیک به‌کاری. (زینی که‌بدرده‌مه‌اسب‌هاب‌خورد)
زیوان : [ناو] کون له مه‌شکه‌دا. (سوراخ در مشک)

زیومر : [ناو] خشل؛ ناوه بو ژن و پیاو. (زیور؛ نام‌برای‌زن‌ومرد)

پیتی (ز) به‌شی و شه‌ی بیانی

زالووسیفت : (ب) مرو‌ی خوین‌مژ. (زالو‌صفت)
زه‌ر : [ناو] یه‌که‌ی پیوانی دریزایی له قه‌دیمدا به‌ران‌به‌ر به ۱۰۴ سانتیمیتیر. (ذرع)

زه‌روه‌رق : [ناو‌ت] کاغه‌زیک‌ی پ‌ر نه‌قش و نیگار یان ناسک، زیاتر ره‌نگین بو پیچانه‌وه‌ی دیاری و پیشکه‌شی. (زورورق)

زیپ : اند؛ فد؛ [ناو] زنجیر. جوریک به‌ست بو‌هه‌لپیکانی درزی شه‌روال و کیف (جانتا) و ئیتر. (زیب)

زیر خرید. [ناو‌به‌ر] زه‌رخ‌ری؛ به‌پاره‌که‌رداو؛ [ئاوه‌لناو] (ب) کوپله؛ به‌نده؛ به‌نی. «تاله‌ی جودایی. هین» (زر‌خرید)

زیراکس : اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] وینه‌گرتن وه‌ک کوپیه‌گرتن له به‌لکه. (زیراکس)

تاشن بو قه‌له‌م. (گیاهی برای درست کردنی-

قلمنی)

ژاله : ژاله؛ ناوی ژنانه‌یه. (اسم ژنانه‌است)+

ژان برده‌دل (ب) چزه‌لیدان؛ داخ‌نانه‌سه‌ردل؛

داخ‌یه‌دله‌ومنان. (داخ‌بدل گذاشتن)

ژان بژاردنه‌وه : [چاوگه‌ت] به‌ره‌ژانی پیش

ژانی مندالبوون؛ ورده‌ژان. (دردیکه‌علامت-

دردزایمان‌است)

ژاندارمری : فرد؛ فد؛ [ناو] ژاندارملی؛ پیکخر

اوپکی ده‌وله‌تی (له‌ئیراندا) که زاوتی-

دادگوسته‌ری‌بوو و به‌پویه‌چوونی قانونی ده-

رمه‌وی شاری و مه‌ستو‌بوو. (ژاندارمری)

ژاندارمه : [ناو] جندرمه؛ ژاندارم؛

ژاندار. (ژاندارم)

ژانکردوو : [ناو، (۱) که‌سیک که‌ژان ده‌ستی

پیداییت. (که‌سی که‌دردش گرفته). (۲)

(ب) [ناوه‌لناو] بیقه‌رار و بی‌ئارام و چه‌جمان

لیپراو. (بیقرار)

ژان کرده‌ی : [چاوگه‌ت] ژان لیهاتن؛ ژان-

کردن. (دردشروع‌شدن؛ دردکردن)

ژانویه : [ناو] مانگی هه‌وه‌لی سالی زاینی له

۱۱ی به‌فرانباره‌وه تا ۲۰ی پریه‌ندان.

(ژانویه)

ژانه‌ژاردنه‌وه : < ژان بژاردنه‌وه.

ژانه‌سکه [ناو، ت] ژانی ناو زگ؛ دل‌پیچه؛ سک

ئیشه. (دل‌پیچه)

ژ : (۱) له؛ ژبه‌ر وی هه‌ندی : له‌به‌ر نه‌وه.

(بعلت) (۲) (ف. گیو) هه‌م؛ ش؛ یش؛ زیف-

ژی به‌نرخه؛ زیویش به‌نرخه. (نیز) (۳) به؛ مه-

ژته‌را گوت؛ من به‌تووم گوت. (به)

(۴) (ف. هن) واتای جیابوون ده‌گه‌ینی، جلکی

ژ به‌رخوبکه (از)

ژاراف : [ناو] چه‌وتاو کردنی جیی ده‌می

سپلوت؛ گلاوی دهر کردن به‌گله‌سووره و ناو.

(نجسی در کردن)

ژاراف : [ناو] گلاو؛ سپلوت؛ ژاراو. (نجس)

ژاراو : [ناو] ژاراف؛ گلاو سپلوت. (نجس)

ژاربوون : [چاوگه‌ت] بی‌ئهنوا و فقیربوون؛

لاواوازبوون بی‌هیزبوون. (۱. بینواشدن ۲. زارو

نزارشدن)

ژارو : بوپانک کردنی هه‌ژاره؛ نه‌ی هه‌ژار؛

ئوی هه‌ژار. (ای بینوا)

ژارین : (ف. گیو) هاوار کردن؛ پارانه‌وه؛ لالانه-

وه. (هه‌وار؛ تمنا کردن)

ژاز [ناوه‌لناو] قه‌ره‌بالغ؛ شلوق. پر چه‌شامه‌ت.

(جمعیت زیاد و شلوق)+

ژازک : [ناو] باویشک. (دهن‌دره) (ف. هن)

بنیشت؛ جاچکه (سقز)

ژازکه : [ناو] جاچکه؛ بنیشت؛ جاچک. (سقز)

ژازیل : زوربیلی خاوه‌خاوقسه‌که‌ر. (من‌ومن-

کردن و زیادحراف)

ژازیلوک : [ناو] پرووه‌کیکه ساقه‌ته‌که‌ی ده

ژانه هوورک : [ناو] ورده ژانی پیش ژانی -
مندال بوون؛ بهره ژان. (دردهای کم پیش -
از زایمان)
ژاوه ژاو : خاوه خاوقسه کردن؛ فلتته فلت. (من -
ومن) +
ژبهش : < شووتی؛ هه نی.
ژرسه : فرد؛ فد: [ناو] جرسه؛ جوړیک
قوماشه. (ژرسه)
ژمارای : [چاوه] شماردن؛ پژاردن. (شمردن)
ژمیر : [ناوبک] که سیک که ده بژیړی؛ نه -
ژمیر. (شماره کننده)
ژمیردراو : [ناوبهر] ژمیراو؛ نه ژمارکراو؛ هه -
ژمیراو. (شمرده شده)
ژنباب : [ناو] باوه ژن؛ زړدایک؛
ژنباق. (نامادری)
ژن باو : < ژن پنگ.
زنجا : [ناو] زینا؛ زیناج؛ سهرجی کردنی ناروا.
(زنا)
ژنحیز : (ب) گهواد؛ بی نامووس. (کسی که -
زنش هیزاست)
ژن پنگ : [ناوه لئاو] ژنه پنگ؛ ژنانیله؛ بله -
کناچی؛ ثاریله؛ لووسکه ی ژن ئاسا. (پسرزن نما)
ژن سهیدا : [ناو] ماموستاژن؛ ژنی پیاوی
موده پریس. (همسر مرد معلم)
ژن قیان : [ناو] ژن خواز؛ ژن ویست. (زن خو -
استن. خواستگار زن)
ژنکاپشت له نه ردی : [ناو، ت] ژنی ماره کراو.
(زن عقد کرده)
ژن مردگ : ژن مردوو؛ بیوه پیاو. (زن مرده)
ژنمیر : [ناو] که له ژن؛ شازن؛ شیر -

ژن. (شیرژن)
ژن و مندال : [ناو، ت] (ب) خیزان؛ خاوخیزان.
(خانواده)
ژنویانه ی : [ناو، ت] ژنی مالدرا؛ بناوان؛ که ییا
نووی مال؛ کابانی مال؛ بهرمالی. (زن خانه -
دار)
ژنه سیت : [ناو] سیت؛ ژنی که ماموستایه.
(معلمه)
ژنه که : (۱) [ناوی ناسراو] لیږه دا (که) نامرازی
ناسیاریه. (آن زن، معرفه). (۲) ژنه کی؛ نه ی
ژن؛ زیاتر ژنان له ئاخفتندا به یه که ده لاین؛
ژنه که درهنگه بلېوین. (ای زن)
ژنه وای : [چاوه] بیستن؛ شنه فتن؛ ژنه فتن.
(شنیدن. بشنفتن)
ژنه وایی : [ناو] پهوتی ژنهوتن؛ پهوتی بیستن.
گوهداری (شنوایی)
ژور ژیت : فرد؛ فد: [ناو] ناوی جوړیک
قوماشه. (ژررت)
ژوکېږ : [ناو] دوو کارتی تاییه ت له پهره ی
په راتئودا، شهیتان یان شهیتانه. (ژوکر)
ژووری : (۱) [ناو] ناوه وه. (۲) [بمند] لای سه
رموه؛ (۳) [ناوه لئاو] ژووروو؛ ژوورموه؛ سه روو.
(۱- داخل ۲ طرف بالا ۳ بالا)
ژووژ : [ناو] حاکم (قازی) له ناو
قومار بازاندا. (ژوژ)
ژووژک : [ناو] ژیشک؛ ژووژوو؛ ژفزی؛ ژزو؛
ژزوو؛ ژیزوو؛ ژووشک. (جوجه تیغی)
ژوولان : [چاوه] ژوولین؛ جوولان؛ ته کان
خواردن؛ جوولانه وه. (جنین)
ژهقنی هه لاهیل : ژهقنه ی هه لاهیل؛ ژه -

هری هه لاهیل. (ب) ژه قنه مووت. (زههر- هلاهل)

ژهمهن : [ناو] بهرمه شکه. (کره حاصل از یک بار مشک زدن)

ژهندن : [چاوگه] هه لیه پرین له جیوه و چه له- پای بی جیگو پرین. (دریک نقطه رقصیدن)+

ژمگ : [ناو] وه ک ژاری قلیان؛ جرمی قلیان؛ خلته ی موژنه. (جرم پیپ و قلیان)+

ژمنگار : [ناو] تهمومژی سهرکیوان؛ تهم و دوومان. (مه)+

ژمنگ هاوردگی : [ناو، ت] ژمنگ لی دراو؛ ژه- نکاوی. (زنگ زده)

ژمنگیت : [ناو] برو؛ نه برو. (ابرو)

ژمنیاگ : [ناو، بهر] ژهنراو؛ ژهنیاو؛ ژنیاگ (مضارع) ژهندن (باهمه معانی)

ژمنیک : [بهند] تو سکا لی؛ تو سقا لی؛ که می؛ به ناستهم و دووبه لا. (یک ذره)

ژمه رکمنگر : [ناو، ت] جهوی وشکبووی بنی که منگر؛ بو پرمانی به که لکه. (انگم کنگر)

ژمه رهبا : [ناو، ت] بای سه بوون؛ بای سه- موون؛ گرهبای؛ بای زورگهرم که زمرحات هه- لده پرو کینی. (بادسام)

ژهی : (ف. مشه) که هیکا.

ژهیکا : (ف. مشه) ژهی؛ ژنابه؛ ژنی خراپ و کردار خراپ. (زن بدکاره)

ژهینگی وه : [بهند] له وه به دووا؛ له وساهه؛ له ئیسته وه. (از حال)

ژیار : [ناو] هه لاج؛ په ره کهر. (حلاج)+

ژیاره : [ناو] گوزمران؛ بهر پیچوون؛ پیو یستی ژیان. (معیشت)

ژیان : [ناو] شیان؛ هیان؛ بایه خداری؛ ده- ژی؛ دینی. (ارزش)+

ژیان نامه : [ناو] نووسینی کاره ساتی ژیان و به سهرهات و پرووداو له دریژه ی عومردا. (زندگینا مه)

ژی بهردان : [چاوگه، ت] لی بهردان؛ دهس ژیه بهردان؛ بهر مالا کردن، ته لاقدان، دهست ژی بهردان : دهست لی بهردان. (طلاق دادن)

ژی بهردایی : [ناو، بهر] بهر لاکراو؛ لی ته- لاق دراو. (طلاق داده شده)

ژی دریژ : [ناو، لئاو] به سا لاجوو؛ تهمهن دریژ؛ عومر دریژ. (مسن؛ عمر دراز)

ژی رئاوی : مه له کردن له ژیرئاو؛ به مه له رویشتن له ژیرئاو وه؛ (ب) به دزیه وه و زیره- کانه کردنی کاریک. (زیرابی)

ژی ربان : [ناو] میچ. (سقف)

ژی رپاخستن : [چاوگه، ت] ژیر بی خستن؛ پامال کردن؛ پایه مال کردن. (پایمال کردن)

ژی رخاکی : له ژیر خاکیا شاردراوه؛ (ب) کهل- وه لی که ونارا که له ژیر خاک دهرده- هینریت. (زیر خاکی)

ژی رده ربایی : [ناو] جو ریک که شتییه (پاپو)

که ده توانی له نیو ئاودا نقوم بیت و له ژیر ئاوه وه بهروات. (زیر دریایی)+

ژی رپ یسمه : [ناو] بهرد یان کانزای ناوچال که پاژنه ی درگا له سهری ده سوو پریت. (زیر پاشنه در)

ژی رزین : [ناو] نهرمه زین؛ لبادی ژیر زین که پیش زین کردن له سهر پشتی چاره وا داده- نریت. (نمزدین)

ژیرسه‌ر : ناگاداری له پیلان؛ (ب)
 هووی (فیت، سووچ، خه‌تا، تاوان)، ئەوکیشه-
 گشتی له ژیرسه‌ر ئەوابوو؛ ئەوکیشه گشتی
 فیتی ئەووبوو، به هووی پیلانی ئەهوهه بوو .
 (آگاهی از دسیسه بازی)

ژیرسیفار : [ناو] ته‌بله‌ک؛ ژیرجغاره؛
 ژیرجگه‌ره؛ ژیرسگار؛ چیرجگه‌ره؛ ده‌فریک بو
 سووتکه‌سیگار تیکردن. (زیرسیگار)

ژیرمیزی : [بهند] (ب) به‌رتیل به‌کاربه‌دهستی
 پشت‌میز نشین‌دان به‌په‌نامه‌کی. (زیرمیزی)
 ژیرهاپ : [ناو] به‌ردی به‌هوهی ئاش و ده-
 ستاپ. (سنگ‌زیرین آسیاب)

ژی‌ستاندن : [چاوه‌ت] ژی‌ئەستاندن؛ لی-
 ئەستاندن. (گرفتن‌از)

ژی‌سی : [ناو] ناوی تهنگی‌که. (نام‌اسلحه-
 ایست)

ژی‌قناو : [ناو] ژیان؛ زینگی؛ زینده‌گی.
 (زندگی)

ژی‌قنای : په‌ژیوانی؛ په‌شیمانی؛ پوژمانی؛
 پوشمانی. (پشیمانی)

ژی‌قای : [ناو] ژیان. (زندگی)
 ژیقنای : [چاوه‌ت] ژیاندن؛ به‌خیوکردن.
 (زندگی‌دادن)

ژی‌قه‌قتانندن : [چاوه‌ت] لی‌قه‌قه‌تانندن؛
 لی‌جیاکردنهوه؛ لی‌قرتانندن. (جداشدن و جدا
 کردن‌از)

ژیکری : [ناو، به‌ر] برآو؛ لیکراوه. (قطع‌شده)
 ژیلا : ته‌گره ژیله؛ ته‌رزه؛ (تگرگ)
 ژیله‌مپ : [ناو] ژیله‌مو؛ زیله‌مو؛ پوولوووی ژیر
 خوله‌می‌ش. (اخگرزیرخاکستر)

ژیمایی : [ناو] لی‌ماوه؛ (ب) له‌پاش به‌جیماو؛
 میرات؛ لی‌به‌جیماو. (ماترک)

ژین : [پاشگر] که‌سیک که‌ده‌ژنی؛ پاژین؛
 هه‌ژین. (پیواژه، تکان‌دهنده)

ژین : [ناو] له‌کرۆمۆزۆمدا هو‌کاری
 پاگو‌یزتنی تایبه‌تمه‌ندیگه‌لی په‌گه‌زی و ئە-
 خلاق‌ی و سرو شتییه له‌دایک و باب‌هوه بو
 مندال. (ژن)

ژین : ناوی پوژنامه‌یه‌کی کوردی که‌له-
 سلیمانی ده‌رده‌چوو. (روزنامه‌ژین)+

ژین‌ده‌رمانی : [ناو، ت] چاره‌سه‌رکردنی که‌م
 و کووپه‌کانی په‌گه‌زی به‌ده‌ست تی‌وردانی
 کرۆمۆزۆمه‌کان. (ژن‌درمانی)

ژینگه : [ناو] جینگه‌ی ژیان. (جای‌زیستن)
 ژین‌وژار : [ناو] ژیانی ناخۆش. (زندگی‌تلخ)

ژینیرال : [ناو] مه‌قامیک‌ی بالایه له‌عه‌سکه-
 ریدا؛ (ژنرال)

ژیوان : [ناوه‌لناو] ژیقان؛ په‌ژیوان؛ په‌شیمان؛
 پاشگه‌ز بوون له‌کردنی کاریک. (په‌شیمان)

ژیوای : [ناو] ژیقای؛ ژیان. (زندگی)
 ژیونای : [چاوه‌ت] ژیقنای؛ ژیانندن؛ به-
 خیوکردن. (زندگی‌دادن)

پیتی (ژ) بهشی بیانی

ژامبون : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] گوشتی پانی
 لاشه‌ی سه‌برپاو؛ (ب) باستمه‌ی پان.
 (ژامبون)
 ژانر : فرد؛ اند؛ فد؛ چشن و چه‌مکیکی
 تایهت له کاری هونه‌ری و نه‌ده‌بی‌دا،
 ئافرانندی کاریکی هونه‌ری یان نه‌ده‌بی که
 ناوه‌پوکیکی تایه‌تی هه‌پیت؛ ده‌سته‌واژه‌ی
 سینه‌مایی و هه‌والئیری سینه‌ماییه. (ژانر)
 ژوو‌نال : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] گو‌فاریک که له
 بابهت هونه‌ری کرده‌وه‌ی ده‌ستییه‌وه‌ده-
 دووی، وه‌ک وینه‌ی لیاس و جلدروونی
 باوی پوژ. (ژورنال)
 ژووژ : له‌کوژی یاریدا به‌تایهت له‌قوماردا
 قسه‌په‌وا و حوکم په‌وا (داوه‌ر) ئاسایه. (ژووژ)
 ژیتون : فرد؛ اند؛ فد؛ کوته‌کاغه‌ز یان -
 پلاستیک یان کانزاییکی مو‌رکراو یان
 نشان لیدراوه که له شوینگه‌لی گشت گیردا
 له سندوقدار یان که سیکی تایهت، به‌پاره
 ده‌ک‌دریت و هه‌ر له‌و شوینه‌دا بره‌وی هه‌یه و
 زیاترله شوینگه‌لی وه‌ک قومارخانه و
 چیشت‌خانه و جنده‌خانه و (بیسترو) و ئیتردا
 باوه. (ژتون)
 ژیرسازی: (۱) پیک‌وپیک‌کردنی چینی ژیره-
 وه‌ی جاده و هیلی ئاسن و ته‌پاندنه‌وه‌ی بو -
 کارکردن له‌سه‌ری یان ئیسفالت‌کردن.
 (۲) کاری هه‌ول‌ده‌ست په‌نگ‌کردنی دیوار
 یان تابلوی وینه‌کیشی یان هه‌رشتی که له
 پاشان په‌نگی پیوستی لی‌بدریت؛

پیک‌وپیک‌کردنی هه‌ر پوو‌په‌پیک بو کارکردن
 له‌سه‌ری. (۱ و ۲ زیرسازی)
 ژیله : فرد؛ اند؛ فد؛ اسپانیاد؛ [ناو] له‌رزانه‌ک؛
 گه‌ردیکه که له ناو‌ئوی گه‌رم ده‌ک‌ریت
 دووای ساردبوونه‌وه وه‌ک‌ئوی سه‌روپیکی
 سارده و مپووی مه‌پیوی لی‌دی و ده‌له‌مه‌یه و
 شل و شه‌ویقه، نه‌گه‌ر له جیاتی ئاو بک‌ریته
 نیو‌ئوی میوه‌ده‌پیته ژیله‌ی خواردنه‌مهنی و
 به‌ناوی میوه‌که‌یه‌وه ناوده‌بریت. (ژله)
 ژین : [ناو] له‌ک‌روم‌وژم‌دا هو‌کاری
 پاگو‌یزتنی تایه‌تمه‌ندیکه‌لی په‌گه‌زی و نه-
 خلاق‌ی و سروشتیه له‌دایک و بابه‌وه بو
 مندال. (ژن)
 ژین : ناوی پوژنامه‌ییکی کوردی که له
 سلیمانی ده‌رچووه. (روزنامه‌ژین)+
 ژین‌پاتوژ : [ناو] دینام؛ مو‌تو‌ری کاره‌با؛ که‌ره-
 سته‌یی که هیزی جوو‌لینه‌ر ده‌کاته هیزی
 کاره‌با. (ژنراتور)
 ژینیتیک : [ناو] زانستی که له‌سه‌ر دیارده
 کانی ئیرسی (میراتبه‌ری) و په‌گه‌زی ده-
 کو‌لپته‌وه. (ژنتیک)
 ژینیتیکی : [ئاوه‌ل‌ناو] ئیرسی؛ میراتی؛ نه-
 وشته سروشتیانه که له دایک و بابه‌وه به
 مندال گه‌یشتووه؛ (ب) زگماکی؛ وه‌رنه-
 گیرای زاتی. (ژنتیکی)

ساب: [ناو] سابات؛ کهپر؛ چه تر. (سایه بان)

سابات: < ساب.

سابروون: : [ناو] سابربین؛ نیسری؛ ته گه.
(شاک؛ تکه)

سابری: < سابروون.

سابوته: [ناو] پیره ژناکه فن؛ پیریژنی قاپی.
(زن بسیاریر)

سابود: : [ناو] جوخینه؛ خه رمانه ی مانگ.
(هاله)

سابیر: ناوه بو پیاوان

سابی سالار: : [ناوت] کاروان سالار؛ پربه ری
کاروان. (کاردان سالار)

ساب ساپانی: : [ناوت] نانوماست؛ زاپ-
فریدانی لاتیل بو سه رئاو که چند جار هه-
لده به زیت هوه. (نوعی باز)

ساییت: : [ناو] ساییته؛ کاریته؛ بالار. (شاه تیر)
ساتار: : [ناو] ساخور؛ رووته نی ناو لیره وار و
جهنگه ل. (زمین بی درخت در میان جنگل)

ساتای: سایه ی؛ له ساتای تودا؛ له ژیر سایه ی
تودا. (سایه؛ کرم)

ساتن: [چاوگه] کوتان؛ لیدان. (کتک زدن)
سات وسه وودا: : [ناوت] سه وودا و موعامه له؛
کرین و فروشتن. (معامله)

ساتوور: [ناو] ساتور؛ کاردیکی زوربان بو شه-
قه کردنی لاشه له قه ساییدا. (ساتور)

ساتیر: [ناو] گالته و شوخی؛ تمنز؛ جه فنگ.

(تنز)

ساجی عه لی: وشه ییک بو نه داری و
موفلیس بوون؛ که وتوته سه رساجی عه لی:
واتا هیچی به ده ست نه ماوه. (ساج علی)

ساجان: پشوودان؛ حه سانه وه. (خستگی-
در کردن)+

ساجلخ: [ناو] ساج به توورکی واتا نه گریجه و
زولف، (لخ) یش هه رتوورکییه واتا شتی نه-
گریجه به ند؛ زیوه ری زولف. (زیور زلف)

ساجمه: [ناو] به ردی سه نگ فه رش؛ بانوان.
(سنگ سنگ فرش)+

ساجمه ریژی: [چاوگه ت] به رد ریژی؛ سه نگ-
فه رش کردن؛ بانواندن. (سنگ فرش کردن)
ساجینه: : [ناو، یک] ساریژ کهر؛ ده رمان کهر؛
خوه شه و کهر. (مداوا کننده)

ساحیب: ناوی گوندیکه له روزه لاتی سه قز.
(صاحب)+

ساحیبی: [ناو] ساحیبوی؛ جوړیک تری-
(نوعی انگور)

ساحیبو: ساحیب؛ گوندیکه له روزه لاتی
شاری سه قز (قریه ای نزدیک سقز)

ساحیبو مال: : [ناوت] خاوه ن مال؛ (ب) خانه
خوی. (صاحب خانه؛ میزبان)

ساخ: : [ناوه لئاو] (ب) ده ست لینه دراو؛ شه قل-
نه شکاو. (دست نخورده)+

ساخی پاریز نای: ساخی پاراستن؛ ته ندروستی

پاگرتن. (رعایت تندرستی کردن)

ساد: [ناو] پارچه؛ تیکه؛ کوت؛ لهت. (تکه)

سادر: [ناو] تهورداس. (تبر داس مانند؛ نوعی- تبرزین)

سادول: [ناو] دولیانی له چیمهنتو که سهری
ثاواله بیئت. (ناو آسیاب)

سادیل: [ناو] چووزنه مام؛ چووزنه خلف.
(ترکه جوان درخت)

ساراگردنهوه: [چاوهت] جیگای نارپیک و پر
کوسپ و که ندال پیک کردن. (صاف کردن-
زمین)

سارال: ناوی کیویکه له هورامان. (کوه ساران)
سارامی: پیز له کاتی تیریدا؛ پهزی تیربوو.
(گوسفند سیر شده)

سارده سیړ: [ثاوه لئاو + ناو] کوپستان؛ ناوچه یی
که هه وای سارد بیئت. (سرد سیر)

سارده کیل: [ناوت] توووه شانندی درهنگ
وهخت له پاییزدا. (تخم پاشی آخربایز)

ساردی کردن: نه خوشی به هووی خواردنی
خوراکی (سروشت سرده وه). زور خوراک به
سروشت سارد ده ناسرین و به خواردنیان
مروفت ساردی ده کات و نه خوش ده که ویت.
(سردی کردن)

ساردین: فرد فدا اند. [ناو] جوریک ماسی
وردیله: (ب) کونسیرو (قوتووی پر له ماسی
ساردین که ناماده کراوه بو خواردن).
(ساردین)

ساروبیره: ناوی قاره مانیکی بانه ییه له شهر
چالندور اندا به شدار بووه و به دهستی سوپای-
تورک کوزراوه. (ساروبیره)

ساروج: [ناو] تیکه لآویکه له قسل و خوله-
میش بو سوواخدانی هر روز به کارده هینرا
پیش نه وهی چیمهنتو پاور بیئت. (ساروج)
ساروخ: ناوی چومیکه له کوردستانی روزه-
لآت. (نام رودخانه ایست)+

ساروخ: مووشه که چکی شهر. (موشک)
ساروقامیش: گوندیکه نزدیکی بوکان زیدی
دوو زانا و بلیمه تی کورد، برایم خانی سه لاج و
حه سهن خان سه لاج سوران. (ساری قاموش)
ساره بان: [ناو] ساره وان؛ وشتره وان؛ شوانی
حیشتران. (شتر بان)

ساری: [ناو] تهزیاتی؛ سفکی؛ ساردی.
(سردی)

ساری: [ناو] جور قوماشی تهنکه ژنانی
هیند له خویانی ده پیچن. (ساری)

ساری: [ناو] ساردی؛ سهردی؛ (ب) بی-
خولکی؛ لالووتی. (سردی)

ساریج: < سارووج.

ساریزه کردن: [چاوهت] دلنه وایی کردن؛
ناشت کردنه وه. (آشتی کردن)+

ساز: [ناو] ناوی هه موو نامیره کانی موسیقاییه
به لام به تاییهت بو تار به کارده بری. (ساز)+

سازاخ: [ناو] توفی سارد؛ با و بوران پیکه وه.
(بوران)

سازبه ندی: [ناوت] کاری سازبه ند؛ هه-
لبژاردن و دابه شکردنی سازه کان له
نور کیستردا. (تنظیم کننده ارکستر)

سازگ: [ناو] ته پره ساز؛ ترشیاتیک که شهله-
میشی تیداییت. (ترشی باشلغم)

سازگاری: [ناو] (۱) رهوتی هه لکردن و پیک-

هاتن له گهلْ خه لک؛ (۲) پیکه وتن؛ نهو ده-
 رمانه م پیناکه ویت سازگارنیه؛ (۳) پیک-
 هاتن؛ نهوونی کیشه و دزایه تی؛ پهوتی
 سازشت؛ سازیری؛ سازیان. (سازگاری)
 سازوباز؛ [ئاوه لئاو] حازر و ئاماده. (حاضر
 و آماده)
 سازیان؛ [چاوگه ت] سازشت کردن. (سازش-
 کردن)
 ساس؛ غه رب سنجان؛ جووجه؛ تهخته پیتی؛
 واتا (ئه سپی تهخته) له تور کییه وه ره گیراوه؛
 جووله وه ریکی پانکیله ی چکوله تر له گه نه یه
 و له رویشتندا گورجه، پهنگی قاوه یی سووره و
 شهوړاوه له روشنایی بیزاره و خوینمژیکی
 زوړ به خوورووه، پانکه یشی پیده لین، و
 خوینه که ی بوگه نه. (ساس)
 ساسی؛ [ناو] گه دایی؛ سووالکهری؛ دهرویشی.
 (گدایی)
 سافو؛ [ناو] کلپله به فر؛ پنوو. (بهمن)
 ساقه؛ [ناو] (۱) سیاقه؛ سه ده قه؛ به ساقه ویم؛
 به سه ده قه تیم؛ (ب) به لا گه ردان. (۱ و ۲ صدقه)
 ساقه؛ [ناو] ساغه؛ نه شکاوه؛ ساخه. (سالم
 است)
 ساقه ت؛ [ناو] لاسکی پرووه ک؛ لاسق؛ لاسک.
 (ساقه)
 ساقی؛ [ناو] (۱) ساغی؛ ساخی؛ (سالمی)؛
 (۲) مه ی گپ. (ساقی)
 ساقی؛ وشه ییکی بیانییه به لام زوړ به ی
 شاعیرانی کورد؛ باسیان کردوه به واتای مه-
 یگپه. (ساقی)
 ساک؛ [ناو] جانته؛ کیفی لیباس و شتوومه ک-

تینان؛ جانتا. (ساک)+
 ساکار؛ [ئاوه لئاو] ساده؛ بی نه قش و نگار؛ یه-
 ک پرهنگ؛ بی پیا. (ساده)
 ساکان؛ [چاوگه] چه په سان؛ تاسان؛ کاس-
 بوون. (گیج شدن)
 ساکسیفون؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ئامپریکی-
 موسیقاییه به فوو لیده دری. (ساکسیفون)
 ساکه دهشت؛ [ناو ت] دهشتی پان و ساف و
 به رین. (صحرای برهوت)
 ساکه گوپ؛ < ساکه دهشت.
 ساگات؛ [ناو] ساکات؛ سییه ر. (سایه)
 ساگه وان؛ [ناو] به رازی می؛ مالوس. (خوک-
 ماده)
 سالاد؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] زه لاته؛ سه لاته؛
 سالت. (سالاد)
 سالار؛ (۱) له قه می سالاری ناسر (مسته فابه گی
 موکری په چه له کی به ره بابی ناهیده کانی ئیلی
 فه یزولابه گی. (۲) له قه می نه حمه دخانی فاروقی
 برزازی سالاری ناسر، که سالی ۱۳۲۵ هه، له-
 گهل دووبرا و ۵ ئاموزای شهید کران. (۳) له-
 قه می سالاری ئالبلاغ نیگار کیشیکی به-
 ناوبانگ. (سالار)+
 سالانه؛ [ئاوه لئاو] به ند؛ هه موو سالیکی؛ له-
 سال دا؛ ساله هات. (سالاته)
 سالپ؛ [ئاوه لئاو] سالیانه؛ کریگرته ی به بر بو
 سالیکی. (یکساله)+
 سال بویر؛ [به ند] سالی نه سالی. (سال درمیان)
 صالح؛ ناوه بوپیاوان؛ ساله. (صالح)
 سالدات؛ [ناو] پله ییکی عه سکه ری بوو له
 پرووسیا. (سالدات)

سالنامه: [ناو] به سهرهاتی سالانه؛ گوڤاری که
 سالی جاری دمرده چی. (سالنامه)+
 سالووس: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) ریاکار؛
 چاپلووس؛ درو تاش. (سالوس)
 سال وه گهر: [ناو] ساله هات. (سالگرد)
 ساله و سال: [به ند] سالی جاریک؛ نه مسال بوته-
 و سال. (سال به سال)
 سالی نامی: سالی داهاتوو؛ سالیکی که دیت.
 (سال آینده)
 سالی به دوانزه مانگ: (ب) له ته و اوای سال دا؛
 همه میشه و داییم. (مدام)
 سالی خویندن: ماوه ییک که قوتایان وانه ییک
 ته و او ده کهن به رانبهر به ۹ مانگه و سی-
 مانگیش پشووی هاوینییه. له ئیراندا له نه وه-
 لی ره زبهره وه دستپدکات هه تا آخری -
 پوو شپهر. (سال تحصیلی)
 سالی داهاتوو: سالیکی تر؛ نه و ساله که دیت.
 (سال آینده)
 سالی رابووردوو: یار؛ پاره که. (پارسال)
 سالی زاینی: به قهرا سالی هه تاویه به لام سهه-
 ره تای ده که مویته ۱۱ ی به فرانبار. (سال-
 میلادی)
 سالی مالی: ۱۲ مانگه به لام سهه تاکه ی به
 پی بارودوخ دیاریده کری و سی مانگیش ماوه
 داده نریت بو سهه رپاست کردنی لیست و
 (بیلانی) خهرج. (سالی مالی)
 سالی مه لا خلیل: سالی ۱۳۰۷، ایه پرنی مهلا
 خلیل که بووه ته سالی میژویی له ناوچه ی
 موکوربان. (سال ملاخلیل)
 سالی میژویی: رووداو یک که له سالی کدا قه-

وماوه و به ناوی نه و رووداوه ناوی لی ده بن.
 (سال تاریخی)
 سالیون: [ناو] گیای کاشه مه؛ که ره وزی
 کیوی؛ بو ئیشی جومگه باشه. (کرفس کوهی)
 + سام: (۱) باییری پوسته م (پدر بزرگ رستم)
 (۲) باییکی زورگه رمه له گهر مینه وه دیت.
 (بادیست بسیار گرم)
 سامال: ساف؛ بی گری؛ لووس؛ سایه قه؛
 عاسمانی ساف؛ ئاسمانی بی هه ور. (صاف)
 سامالسا: ویران کردن و جیگه ی ویرانه که
 ساف کردن. (با خاک یکسان کردن)
 سامالسا: هه موو؛ گشت؛ سامالساتالان کردن؛
 هیچ بو نه هیشتنه وه. (بکلی)
 سامان: [ناو] خوینانی کووه کراوی گهنم و جو.
 (خرمن جمع شده گندم و جو)+
 سامان: ناوه بو پیاوان. (سامان)+
 سامره ند: ناوه بو پیاوان. (نام مردانه)
 سامرپژ: < قالاو گیر.
 سام لی نیشتن: [چاوگه، ت] خوف لی په-
 یدابوون؛ هه ست کردن به ترس. (احساس-
 ترس کردن)
 ساموتک: [ناو] ساموته؛ سامورتته؛ به ندی
 پاشته رک. (فتراک)+
 ساتیمتر: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ساتین؛ یه که له
 سه دی میتریک. (ساتیمتر)
 ساتین: ساتیم؛ یه که له سه دا؛ ساتین.
 (ساتیم)
 سانده: [ناو] گویسووانه. (لبه بام)
 سانگو: [ناو] کویلیکی نیری دوو ساله. (گوساله-
 نردوساله)

سانهوه: [چاوهگه،ت] پشودان؛ بیهن وه دان؛
حه سانهوه؛ وچان گرتن. (خستگی در کردن)
سانیلکه: [ئاوه لئاو] ئاسانوکه؛ ئاسان؛ سانا.
(آسان)

سانیلوکه: [ئاوه لئاو] سانیلوک؛ سانيله؛
سانیلکه؛ ئاسان؛ ئاسانوکه؛ سانا. (آسان)
ساواخی: [ناو] ساوایی؛ مندالی؛ کورپه یی.
(نوزادی؛ بجگی)

ساواز؛ ساواز؛ سهوازه؛ ترس په وینه وه. (بی-
ترس)
ساوه له وان: [ناوت] بهرغه له وان؛ کاره وان.
(شبان بیره)

ساهیک: [ناو] کیویه؛ ته پاله. (تاپاله)
سایراو: [ناو، بهر] ساوراو؛ سوواو؛ ساویاگ.
(ساییده شده)

سایلی: [ناو] سایله؛ سایله؛ جوړیکه له لوی-
که م یان بی شیرینی. (کاجی؛ حلوا ی بی-
شیرینی)

سایه وشک: [ئاوه لئاو] سایه هیشک؛ (ب)
چکووس؛ رژد. (خسیس)

ساین: [چاوهگه،] ساوین؛ سوون. (سائیدن)
سبانده: [ناو] سوانه؛ گوئی یان؛ قهراخ بان؛
پاساره؛ گويسوانه. (کناره بام)

سبحان: ناوی گوئیکی مه زنه له ناوچه ی وان
له تور کیا. (نام دریاچه ایست)

سپوور: [] گسک لیده ری کوئان و شهقام؛
زبل پریز؛ له (سپوورگه) ی تورکییه وه هاتووه ته
نیو فارسی و کوردی، به واتای گسک.
(سپور)

سپوون: [ناو] سپون؛ بنه گیاییکه وشکی ده

کهنه وه له ئاودا که فده کات وه ک سابوون
جلکی پی ده شون. (اشنان)
سپایی: چه رمگی. (ب) ماست و شیر و دو.
(کنایی لبنیات)

سپیتهلوک: داری به پاوه وشک بوو. (درخت
در جاشک شده)

سپی چه روک: [ئاوه لئاو] سپیچه لوک؛ رهنگی
دهموچاو یک که مه یله و زهر دبیّت. (زرد رنگ)
سپیکاچاقی: [ناو] سپینه ی چاو. (سفید چشم)
سپی کردنه وه: [چاوهگه،ت] (۱) پاک کردن و
پیست لیکردنه وه ی میوه؛ (۲) که ولکردن و
پیستی لاشه ی حیوان یان سهروپی گرتنه-
وه؛ (۱ و ۲ پوست گرفتن)؛ (۳) ده فری مس به
قالایی سپی کردنه وه؛ (سفید کردن ظرف-
مسی)

ستارخانی: [ناو] جوړیک فیشه کدان و قه-
تاره ی فیشه ک بووه. (نوعی فانوسقه) +

ستماندن: (۱) غه در و سته م کردن.؛ (ظلم-
کردن)؛ (۲) تیکدان؛ پروخواندن و هه لوه-
شاندن. (شکافتن؛ خراب کردن)

سته مدیتی: [ناو، بهر] (ب) زولم لیکراو.
(ستم دیده)

ستیفلوک: [ناو] جرجه کویره؛ مشکه کویره.
(موش کور)

ستیکان: [ناو] وشه ییکی پرووسیه؛ ئیستیکان.
(استکان)

ستیل: [ناو] ئه ستیل؛ ئه ستیر. (استخر)
سقاله: [ناو] سواله؛ دهسته ییک ده غلی
دروینه کراو. (یکدسته گندم یا جو دروشده)

شفوک: [ناو] سماق؛ داری سماق و بهر که ی.

(سماق)

سجاف تهنگ : [ئاوه لئاو] ده ستکورت؛ ده ست تهنگ؛ فه قير؛ نه دار؛ بى ئه نوا. (بينوا)

سج : [ناو] مچ؛ جورېک مچى پان و چووکه. (نوعى کنه کوچک)

سخان : [ناو] ئيسقان؛ ئيسک. (استخوان)
سخولمه: سيخورمه؛ به مست تېکوتان. (سلقمه)

سراندنه وه: [چاوگه،ت] سرپن؛ پاک کردنه وه؛ ده ست يان په رو پېدا هېنان. (پاک کردن)

سرب : [ناو] سورب؛ قورقوشم؛ کانزاييکى نهرم و قورس و سپيه. (سرب)

سرکردن: [چاوگه،ت] بى هه ست کردن به ده-
رمانى سرکه ر زياتر له نه خوشخانه و ددان-
پزىشکى، بو(کار دوژه) نه شته رکارى. (بى-
حس کردن)

سرکه يى : [ئاوه لئاو] ^۲ هه ر شت دروستکراو له سرک؛ ده ستمالى سرکه يى؛ ده ستمالى-
سرک؛ هه وړى. (لباس از نوعى پارچه بنام سرک)

سرپوک : [ئاوه لئاو] سه رما بر دوو؛ (ب) که سى-
که به سه رما قه لسه. (سرمايى)

سره دره : [ئاوه لئاو] گيژ و خول؛ بى ئاوه ز. (بى شعور)

سره موک : [ئاوه لئاو] بى ئاوه پوک؛ پووچهل؛ بى ئاوه. (بى مغز)

سرياس: هه وار گه يه که له نزىکى پاوه له هه-
ورامان. (اسم منطقه اى دراو رامان)

سريشم : [ناو] هيلم. جوړېک چه سپى داره له خوین و ماسى دروست ده کړى. (سريشم)

سزگاو : [ناو] ئاوېک که له کاتى په نير دروستکړدندا ده مي نېته وه؛ دوى گهرم و کولانوو. (آب پير)

سزيان: [چاوگه،ت] سوچاى؛ سووتان؛ کولان؛ جوش هاتنى تراو. (سوختن؛ جوشيدن)

سژين : هاوکات ژان کردن و خورانى برين. (خارش ضمن درد زخم)

سفح: [ناو+ بهند] سبح؛ سبه ينى؛ به يان؛ به-
يانى. (صبح؛ فردا)

سفحا: [ناو+ بهند] سبحا؛ سبه ينى؛ شه وه کى؛ سه يزوو؛ سوژى؛ به يانى. (فردا)

سفرنه : [ناو] ليوارى سه ربان يان ديوار که له پېشه وه تره بو ئه وه باران ديوار نه شواته وه. (برآمدگى لبهام)

سفوره: [ئاوه لئاو] ژنى تهرپوشى زور خودانه-
پوشه ر؛ زياتر له ئورو پا که (ديکولته) ده پوښن و شان و مليان پروته. (زن شىک پوش که گر-
دن وشانه اش په يداست؛ ديکولته پوش)

سکه رو: [ئاوه لئاو] زکه رو؛ نهوسن؛ چليس؛ داييمه له بيرى خواردن دا. (شکم پرست)

سگووم : [ئاوه لئاو] نه گونجاو؛ به دنه خلاق. (بد اخلاق)

سلت وسوبا: [ناو،ت] سه لت و ره بن؛ ته نيا و بيمال. (مجردبى مال ومنال)

سلورت: (ف.مشه) بيکار. (بيکار)

سلوره: [ناو] کاشيه ن؛ کاشيه بند. (ماهيچه-
بستن مقعد)

سلوک : [ئاوه لئاو] سلوک؛ سرک؛ سلکه ر؛ ره مووک؛ ره موک. (رم کننده)

سله زه وه : [ناو] قنچکه سلآو؛ باپشکيو؛

چينچڪه سلاو؛ سيتكه سلاو. (گل مزده)

سَلَمَنای: [چاوگه،ت] سَلَمَماندن؛ داجله
کاندنی حه یوان گهل. (شكه کردن)

سَلَموه چه : [ناو] نه خوشینیکی ناژالَه که
ناتوانی خوراک قووت بدا. (مرض حیوانات)

سلیک : [ناو] چقل؛ دِرک؛ دِروو. (خار)

سَلِمَمانکه نندی: گوندیکه سهر به شاری سه قز
به شی فه یزولابه گی که بو هه وه لین جار

پوشنبیری به ناوبانگ یفتیخار (عبداللّٰه خانی-
ناهد) له سالی (۱۲۹۸هه) دا تاری شیرازی هیئا

کوردستان و له و گونده داینا، زیدی ئوستادی
نیگار کیشی و موسیقا (فه یزو لّٰا خانی ناهید)

(سلیمانکندی)

سَلین: ناوی گوندیکه له هه ورامان. (سلین)
سمایلوک : [ناو] پیرخه نیله؛ برپوشین. (آش-

بلغور)

سمپووتی : [ناو] سمکول؛ سم کوتان و به سم
عهرز پرووشاندن. (سمبرزمین ساییدن)

سمتهر : [ناوبک] (له چاوگه ی سمین) کون-
کهر؛ هه لکول. (سوراخ کننده)

سمنت : [ناو] سمینت؛ چیمه نتو. (سیمان)
سمه : پاشگر به واتای کونکهر : (کهنده سمه.

داره سمه). (پسوند)

سمه کپی: [ناوت] سمه کوتی؛ سمکول. (سم-
برزمین کشین و کوویدن)

سمیل قیت : [ناوت] سمیل قنج؛ (ب) مروقی
قیت و قووز و شایی به خو. (سبیل روبه بالا و

از خود راضی)

سناریو نووس : [ناوت] فیلمنامه نووس. (سنار
یونویس)

سنتور: ناوی داعباییکی نه فسانه ییه که گویا
نیوهی لای ژوورووی له شی ئینسان بووه و
نیوهی تری ته سب بووه. (نام جانوری افسانه-
ای؛ سنتور)

سنجاو : سه نجاو؛ سموره. (سنباب)

سنچیه : [ناو] رهوشت؛ خو؛ نه خلاق. (اخلاق)
سندم: [ناو] گری؛ به ست؛ قوفله گری؛ گری-

پووچکه. (گره؛ بست)

سندوقدار : [ناوت] سندوقدار؛ ده خلدار؛ بهر-
پرسی پاره ی پیک خراویک؛ که سیک که له

فروشگاییک پاره ی شی فروشراو له کرپاران
ده ستینیت. (سندوقدار)

سندووقی پوستی : [ناوت] سندووقیکه له
جیاتی ئادریس (ناونیشان) ژماره ییکی تایبه-

تی هه یه بو نامه ی پوستی که دیت.
(سندوق پستی)

سنگو : [ناو] رمب؛ نیزه. (نیزه)
سنگ و به روک: [ناوت] به ریخه؛ بهر

سینگ؛ سینگ و مه مک. (جلوسینه)
سنگه بهر: [ناوت] به ردی خو پرس؛ به ردی-

خو پرست؛ به ردی چه قاو له عهرزدا. (سنگ-
تانیمه درزمین فرو رفته محکم)

سنوور په راندن : [چاوگه،ت] له نه اندازه
دهرچوون؛ (ب) کاری بیشه رمی و ناااسایی

کردن. (از حد گذشتن)
سنوورداز: [ناو] (۱) بهر پرسى سهر حه د و

سنوور. (مرزدار). (۲) ههر شت که کهوشه نی
دیاری کراییت. (دارای مرز)

سنوورداشی : [ئاوه لئاو+ ناو] هه فسی؛
هاوسی؛ جینار؛ جیران؛ هه مسا. هاوسا؛

دراوسى؛ نهم وشه په گيكي توركي پيوه-
 دياره. (همسايه)
 ستووق تاواز : [ناوت] گرامافون؛ گه په ما-
 فوون. (گرامافون)
 سو؛ پاشگريکه له زاراوه ي قهديمى سقزى
 و هه ندى زاراوه ي تر دا جى گاي (تو) و (تهوه ي)
 ده گر تهوه وهک: خوار دگيه سو، بردگيه سو، وانا
 خوار دگيه سهو، بردگيه سهو. (خوادوويه تو،
 خوار دوويه تهوه) دو زراوه سو (دو زراوه تهوه) که
 نيشانه ي بکهر و بهر کاره. (پسوند)
 سو بهر ي : [ناو] مه له وانى؛ مه له کردن.
 (شناگرى)
 سو خوف : کتيبي ئيراهيمي خه ليل. (کتاب-
 ابراهيم خليل الله)
 سو خان [ناو] : (۱) ئيسقان؛ ئيسک. (استخوان)
 (۲) زووخال. په ژى. (زغال)
 سوخل : [ناو] سوخال؛ زووخال؛ په ژى؛ په ژوو؛
 کوامر. (ذغال)
 سوخورمه : [ناو] سيخورمه. (سقلمه)
 سو دا : [ناو] سهودا؛ تراويکى گازدارى بېره-
 نگه تيکه لى خوار دنه وه ده کرېت. (سودا)
 سو دهره : [تاوه لئاو] سهيروسه مه په. (عجيب-
 و غريب)
 سو رافک : [ناو] سووره قانگ. (نوعى مرغ-
 دريائى)
 سو راو سپياو : [ناوت] سووراو و سپياو؛
 دووماکى ئارايشتى دهموچاو. (سرخاب-
 سفيدآب)
 سو راهى : [ناو] سوورى؛ سوريى. (سرخى)
 سو ربون : ناوى زانستگى به ناوبانگى فهره-

نسيه. (دانشگاه سورين)
 سو رزه : [ناو] سووريزه؛ سووريزه؛ سوورکه؛
 سوورکه؛ سووهرک. (سرخجه)
 سو ريشک : [ناو] قورقور اچکه؛ سوورينچک؛
 سووهرينچک؛ سوورينچکه؛ سوورانچک.
 (سرخ ناي)
 سوک : [تاوه لئاو] هه رزه؛ بى قابليه؛ بى-
 قابيله؛ سووک؛ سووک وچرووک. (هرزه)+
 سول : فردفد؛ [ناو] پينجه مين نوتى موسيقا.
 (سل)
 سولا هه سپى : [ناوت] نال؛ نالى نه سب.
 (نعل اسب)
 سولسو : [ناو] دوو پشكى ساوا؛ بيچوه-
 دوو پشک. (بچه کژرم)
 سولو : فردايتا فدا نند. [ناو] کوژى موسيقايه.
 تاکه ژهنى؛ ميلو ديک به تنيا که ره سته يکى
 موسيقا ژندن يان ئاوازيک که گورانيزيک
 به تنيا له ئوپر ادا ده يليت. (سولوسلو)
 سوله دار : [ناوت] شوپته دار؛ دارى گز.
 (درخت گز)
 سولى : [ناو] سوپرى. (شورى)
 سونوله تيف : [ناو] گولمه وه؛ گيايک بوه که م-
 خهوى و له ش دا گيران باشه و دژى زارى
 خوښه. (علف گربه. سنبل الطيب)
 سوند : فدفر دانند. [ناو] ئامرازى هه راو کردنه-
 وهى دهر او يکى له ش به تاييهت بو چاره ي
 ميز گيران. (سوند)
 سونده : [ناو] سوند؛ لوله ي پلاستيکى؛ بوپرى-
 پلاستيکى باريک. (لوله پلاستيکى)
 سوندهر : [ناو] سوواندهر؛ چه وندهر؛ چوندهر.

(چندر)

سونقور: شاریکی نزدیک کرماشانه. (سنقر)
 سووا: [ناو] له سنه به وهستاده لاین؛
 (سوواکار: وهستاکار)؛ وهستا. (استاد)
 سووارو: ناوی بهیټیکه له موسیقای کوردیدا.
 (آهنگی درموسیقی کردی)
 سووارو: ناوی بهیټیکه له موسیقای کوردیدا.
 (آهنگی درموسیقی کردی)
 سوواعبت: له (سوچبت) ی ثارهمویه وه
 هاتوه و کورډینراوه به واتای شوخی و جفه-
 نگ و گالتهیه. (شوخی)
 سووای سألحان: [ناوت] سبخی زوو؛ بهرهبه-
 یان. (صبح صادق)
 سووپرانو: [ناو] دهسته واژه ی موسیقاییه؛ ده-
 نگی بهرز و زیل له کوپی ئاوازا. (سوپرانو)
 سووت: (۱) باشکر به واتای سووتاو. تاوه-
 سووت. (پسوند). (۲) پریا. (ریا). (۳) قازانج،
 سوود، موفا. (سود)
 سووتاو: نازناوی شاعیری به توانای مه هابا-
 دی په سوولی که ریمی. (تخلص رسول کریمی
 شاعر مه ابادی)
 سووتفه: [ئاوه لئاو] هه لکه وت. (تصادفی)
 سووتکه: [ناو] (۱) سووتکه؛ بنیسک؛
 سوولکه؛ (سووتکه سابوون: سوولکه سابوون)؛
 (۲) بڼه جگهری کیشر او. (ته سیگار). (ته ماند-
 صابون و کشک ساییده شده)
 سووچهک: [ناو] سوووتوو؛ سووتک.
 (خاکستر سیگار و کاغذ)
 سوور: [ناو] له کایه ی پاسووردا؛ بهی سهر-
 باز په ری خال له عه رزدا نه هیشته وه. (سور)

سووراوی لیو: ماتیک، (ماتیک)

سووربوژ: [ئاوه لئاو] په نگی بوژ که به
 سووراییدا بنوینی. (رنگ کبود تیرمه میل به قرمز
 سوورپیستال: سوورپیست؛ په گه زیک له
 چووار په گه زی مروقی سهرگو ی زهوی له-
 روانگه ی په نگی پیسته وه. (سرخ پوست)
 سوورسوور: [ئاوه لئاو] (ب) ناشکرا؛
 سوورسوور ده زانم کاری نه وه؛ به ناشکرا ده-
 زانم کاری نه وه. (آشکارا)
 سوورپان: [چاوگه ت] خه یران بوون؛ خه په-
 سان؛ واقعی وړمان. (حیران شدن)
 سوورمه: سوورم؛ (سوورمه) نیوه بو ژنان. (نام-
 زنانه است)+
 سوورمه پریژ: چاوړشتن به سوورمه. (سر مه-
 کشیدن چشم)
 سوورنجی: [ناو] سووریزه؛ سووریزجه.
 (سرخچه)
 سووروسه پان: ژنی جوان و جهیل. (کنایه،
 زن جوان وزیبا)
 سوورهبا: [ناو] بای سوور؛ نه خوشبینی کی
 گیروداره. (نوعی مرض و اگیردار)
 سوورهپاز: [ناوت] پیازی سه لک سوور که
 له هه ماردا دره ننگر خراپ ده بیټ. (پیاز قرمز)
 سوورهقی: [ناوت] سووره توو؛ شاتوو؛
 گاتوو. (شاه توت)
 سوورهریوی: [ناوت] جوړیک پړویه که
 سهریشت و لاکه له که ی مه یله و (سوورزه-
 رده). (روبه اقرمز)
 سووری کال: سووری ئاچخ. (سرخ کمرنگ)
 سووری هاوین: [ناوت] (ب) هه په تی گه-

رمای هاوین. (در گرمای تابستان؛ چله تابستان)
سووزیای: [چاوگه + رابوردووی سووزیان]
سووتان: سووتای: سووزیان. (سوختن؛ سوختی)

سووک: [بهند] هیواش؛ سووک قسه بکه
بابت خه وتووه: هیواش و نزم قسه بکه.
(یواش) +

سوولک: ناوی گوندیکه له روز ناوای شاری
ورمی که تافگه ییکی به رزی لییه. (اسم دهی - است)

سوولی که باب: [ناوت] بوئی ههیه له
تور کییه وه هاتیبت سوولی واتا: ناودار؛ که -
بابی ناودار واتا زور ناوه که ی نه چنرایت
یان زور نه برزایت. (کباب آبدار)

سوونبول: [ناو] سونبول؛ سوومبول؛ جوریک
گولی بون خوشه. (سنبل)

سوونگهر: [ناو] وشه ییکی یونانییه ناره
وکاری بووه و هاتووه ته نیو فارس و
کوردیش؛ ماکیکی دروستکرای نهرمی کفه -
له وهک ناوی قالوره ی گوله به پوژه؛ که بو
دوشک و زیر سهندلی سه یاره به کارده بری.
(اسفنج)

سوهیل: [ناو] نالف پیچ: گیاییکه له لاولاو
دهکا و پالوته ی کولیندراوی که لاکه ی بو
چاره ی فیداری به که لکه. (سس. اقیمون)
سوی: غهش؛ له سه رخوچوون؛ غهش کردن.
(غش کردن) +

سوین: [ناو] گوگرد؛ له زهمانی موغه کانی زه -
رده شت دا که سیک کاریکی خرابی بگردایت
سویناویان پیده خوارد (دهر خوارد یان ده -

دا) سوین ناو: واتا ناوی گوگرد، نه گهر
گوناجار بووایه دهمرد و نه گهر بی گوناج
بووایه هیچی لی نه دهات...؟ سوین خواردن و
سویند خواردن پاش هاتنی نیسلام بووه به قه -
سه م خواردن، به لام قه سه م خوارده مهنی نییه
و له سر په وتی ناوی گوگرد خواردن وه، قه -
سه میش بووه به خواردن. (قسم؛ سوگند)

سهبا: ناوی مه قامیکه له موسیقای کوردیدا.
(نام دستگاهی در موسیقی کردی)

سهبای زوو: [ناوت] سبهینی زوو؛ هه وه لی
سبهینی. (صبح زود)

سهبری تهییوب: (ب) تاقهت و پشوو دریزی
زور. (صبرایوب)

سه به تچی: [ناوت] سه وه ته چیکهر؛ سه وه
ته چن؛ سه وه ته فروش. (سبد فروش؛ سبد ساز)
سه به قور: سه به قور؛ که سیک که بو
مردووی خوشه ویستی سه ری له قور ناوه.
(ب) نازیه تبار و سه ری ههش و قور.
(عز اگر فته و گل بسر ریخته)

سه پدونه: کیویکه ده لین زه پده شت له ویوه
سه ری هه لدا؛ له پوژه هاتی باشوری ورمیه.
(کوه خاستگاه زردوشت)

سه تمیاگ: [ناو] ناو بهر؛ سه تمیا؛ سه -
تمیاو؛ ویران بوو؛ کاول بووگ. (ویران شده)
سه تمین: [چاوگه] ویران بوون. (ویران شدن)
سه تهره: قاتر؛ هیستر؛ وشه ییکی ناویستاییه
ههر بهو مانا. (استر)

سه حله ب: [ناو] گیاسالمه؛ گیاییکی به نرخه.
(گیاه سلمه)

سه حن: [ناو] وشه ییکی فارسی و ناره وییه؛

بوئی ههیه له (صحن) ی ئارهویییه وه هاتییت،
 بهلام له کوردیشدا دهوتریت؛ جیگای بهربلاو؛
 گوڤهپان؛ (دلاراما هیلالی نهو به دیدارت
 موباره کبی، به دیداری مههی وهک مهه -)
 گرفتارت موباره کبی، قه تاره ی دووگمه که -
 ی سینت تراران بو ته ماشای من، دوو
 ناری نهو ره سی سهحنی سهمه نزارت موباره -
 کبی. (به داخموه ناوی شاعیره که یم له بیرنییه)
 (صحن)

سهحنه: شاریکی کوردنشینی سهربه ههریمی
 کرماشانه. (صحنه)
 سهحه ری: ناوی ئاههنگیکه که له پیش ده -
 ستپیکی شایی و ههلهپرکیی به یانیان به
 زورنا لیده درا بو ئهوه خه لک ئاگادار بکهن که
 بو ههلهپرکی ئاماده بن. (نام آهنگی است)
 سهحی: سهعی؛ سهعو؛ سووکه له ناوی سه -
 عید. (اختصار سعید)
 سهختان: سهخناخ؛ زهوینی پهقهن؛ زوورکی -
 سهخت. (زمین سخت و سنگلاخ)
 سهخته دار: داری پهق وهک داری گوێز و قه -
 یسی و بادام. (سخت چوب)
 سهخته بوون: [چاوگهت] سهخت بوونه وه؛
 پهق بوونه وه؛ پتهو بوونه وه. (سخت شدن)
 سهخلاو: [ناو] تا قمی پیشمه رگهی ئیشک گر
 که له جیگایی ده مینه وه؛ بوئی ههیه له وشه ی
 (ساخلوو) ی تورکییه وه هاتیته نیو کوردی
 بهواتای جیی مانه وهی عهسکه ر؛ که له -
 چاوگه ی (ساخله ماخ) بهواتای (پارهستان و
 راگرتنه) و چووته نیوزمانی فارسیش. (ساخلو)
 سهخهل: [ناو] پز؛ ئاوهلمه. (جنین)

سهده په لکه: [ناو] جوړیک گولی پرپه پهیه.
 (نوعی گل)
 سهدره: ناوی کراسیکی موباره که بووه له
 ئایینی زه ده شتدا که پیش بلووق بوونی
 مندال ده یان کرده بهری و به ومنداله یان ده -
 گوت سهدره پووش. (نام پیراهنی مقدس در دین -
 زردوشت)
 سهدری: پیشبه ندیک که بهر سینگ داده -
 پوشت (سینه بند)
 سهدمیری: [ناو] هاوالی؛ هاوکاری؛ ئاریکاری؛
 هه قپایی. (همکاری)
 سهدهمه: [ناو] (ب) بهق؛ ترکز؛ ئه وکاره سهده -
 مهیه مهیکه؛ ئه وکاره جیی مه ترسییه باسی
 سهه (صدمه) +
 سهدی سهده: سهده له سهده؛ (ب) بی که ماسی؛
 تهواو؛ هه موو؛ بهیه قین. (صد در صد)
 سهه: [ناو] زه؛ زه پینی که ر. (عر)
 سهه ئاسن: [ناو] (ب) مروقی که لله پهق و
 سهه رکیش و که لله شهق. (لج باز)
 سهه ئالقه: [ناو] هه وه لێن ئالقه. (ب) سهه رتو پ؛
 سهه رباشقه؛ له هه مووان سهه رتر. (سرخلقه)
 سهه رته ستوون: [ناو] تاج کوئه که؛ سهه رکوئه که؛
 سهه رستوون؛ ته په کی په شمال. (سرستون)
 سهه ر ئیلچی: [ناو] سهه روکتیلچی؛ ریش سپی و
 بهرومه تی تا قمی بهر پکراو بو نه نجامی کاری؛
 بالوێز. (سفیر)
 سهه راف: [ناو] ئاودهس؛ سهه رئاو؛ کناراو؛ بهئه -
 ده به وه ده لێن ده ستشوری یان ته والیت.
 (توالت؛ مستراح)
 سهه راد: سهه رند؛ چوار گوشه ییکه وهک کهو

گذاشتن

سهر به فته رات دان: تووشی گیچه لیک کردن
که سهری تپید اچی. (سر کسی را به باد دادن)
سهر به کلاوه: (ب) بارانی توند و دهنک گه وره؛
شه سته باران. (بارش شدید باران)
سهر به وی: [ئاوه لئاو] سهر به خو؛ سهر به ست؛
ئازاد. (آزاد؛ مستقل)

سهر به هوئی: سهر به هوئی؛ شوو کردن به که -
سیک که ژنی دیکه ی هه بیت. (شوهر کردن -
به مردی که زن دارد)
سهر به ههش: ماته مگیر ی که خوم له سهر -
خوی بساویت. (عزادار؛ علامت ماتم گرفتن)
سهر به هوئی: شوو کردن به پیاو یک که ژنی -
دیکه ی هه یه. (از دواج با مرد زن دار) +

سهر بین: [ناو] میزه؛ شتیک که سهری پی
بیهستن یان شتی سهر نانه و هی دهفر؛ بین
واتای بهستن دها وهک ده سبینی شوان،
ده مبینی گاگیره. (سپوش؛ درپوش)
سهر پایی: [ئاوت] ده سته واژه ی نه خوشخانه -
یه؛ مالیجه کردن به بی خه واندن له سهر تهخت
و له ناو جیگه و باندا. (سپاری)

سهر پوش: [ئاوت] (ب) له چک؛
چار شیو؛ چوار قهد؛ (ئه وکولمه جوانه له ژیر سه -
رپوشا، به بای پاریزی خه یال ده روشا،
فرمی سکی دل پهق به ردت لیباری، توچون
دلتهات پیابیته خواری. «هولی دیوانه» (سپوش)
سهر پوشراو: [ئاو، بهر + ئاوه لئاو + بهند] داپو شراو
ئیهانی؛ سهر به مور؛ شاراوه. (سپوشیده؛
نهانی)

سهر یولی زه هاو: شاریکه سهر به کرماشان.

به تهل چنراو بو گرتنی درشته ی کلو و به -
ردی خو ل و خاک. (سرنده)
سهر ادار: [ناو] (۱) سهر ایدار؛ کاروانسه -
راچی. (۲) ژیرماله؛ چاودیری خانو و به ره و
کوشک. (سرایدار)
سهر انسو؛ به سهر کردنه وه؛ سهر لیدان.
(سرزدن)

سهر انگری: [ناو] سهر نگری؛ هه لکه و تن؛
هه لکه و گو تن؛ (ب) هه له. (سکندری؛ اشتباه)
سهر او یز: [ئاوه لئاو] سهر وه خوار ئاو یزان؛ به -
راوه ژوو؛ دالقان سهر وه خوار؛ داردا کری، به -
راوه ژی. (برعکس آویزان)
سهر بپ: [ئاو، بک] دروینه کردنی گول بپ؛
دژی بن بپ. (خوشه بریدن و جا گذاشتن ساقه -
بلند در درو) +

سهر بردن: (ب) به له زبوون؛ به تالوو که بوون؛
له شه پری قدیم دا ئه گهر سهری سهر وکی -
دوژمن بپر درایت، زور به له ز به سواری و ته -
قله کوت ده یان تارده وه بو باره گای میر؛ نه وه -
چییه نه وه منده به تالوو که ی ده لئی سهر ده به -
ی. (سر بردن؛ کنایی، عجله داشتن) +

سهر برده: [ناو] سهر به ووری؛ سهر گوزه شته؛
سهر گوره شته؛ به سهر هات. (سر گذشته)
سهر به تاک: [ئاوه لئاو] سهر به تال؛ دانه پوشراو؛
سهر نه رواه. (سرباز)

سهر به ست بوون: (۱) رهوتی ئازادی و سه ره -
ستی (ئازادی). (۲) به سهر به ستی گه یشتن؛
به ئازادی گه یشتن. (آزاد شدن)

سهر به ستن: [چاو گهت] (۱) سهر پیچانه وه.
(بستن سر). (۲) سهر لیئانه وه. (سپوش -

(سرپل ذهاب)

سهرپووت: (ب) سه رزل؛ سه ربه قه را پووتیک.
(سرگنده)

سهرپه: لای ژووروو؛ لای سه روو؛ (پوو له
لای من که مه چو بو سه ربه ری) «هین».
(صدر مجلس)

سهرپه نا: [ناو] په ناگا؛ (ب) جیی ژبان؛
ژووریک که سه ری داپو شرابیت. (سرپناه)
سهرپیچی گلوپ: [ناوت] نامیریکی قوولی
پیچداره که گلوپی چرای به پیچ لی قاییم
ده کهن (سرپیچ لامپ)

سهرپیدانه واندن: [چاوگه ت] کول پیدان؛ سه ر
پی شوپ کردنه وه (وادار به شکست)

سهرتاس: [ناو] کهوچک ناسا دروستکراو له
ته نه که، له دوو کانی به قالی دانه ویله ی پیده-
که نه ناو ده فر یان ترازوو. (سرطاس)
سهرتاس: [ناوت] تووکی سه ر وه ریو؛ هه ویز.

(سربیمو؛ طاس)
سهرته پوله: گه ره کیکی قه دیمی له شاری
سنه. (نام محله ای درسندج)
سهرته ندوور: سه نته نوور؛ سه رته نوور.

سهرته نوور: [ناوت] مدبه ق؛ جیی چیشت
لینان و نان کردن به ته ندوور. (مطبخ)
سهرته ونانه: [ناوت] جیژن گرتن به هو ی
ته و او بوونی (فه رش و راخه ری) چنراو.
(جشن پایان فرش بافی)

سهرتیپ: [ناو] پله و پایه ییکه له عه سکه رهیدا؛
بالا تر له سه ره تنگی. (سهرتیپ) +

سهرتیر: سه رتیل؛ له میشین و هه لماتیندا به
هه لگرته ده لین؛ دژی خشکه. (تيله هوایی -

انداختن) +

سهرتیکردن: [چاوگه ت] (۱) سه ریکرده
بریشکه که تا ته و او ی نه کرد هه لئه سا.
(خوردن تا تمام شدن) (۲) هه موو پوژی ده چنه
زگ کیسه ی کشمیشه که و سه ریان-
تیکردوو؛ ده ست کردن به خواردنی شتیک و
ده ست له خواردن هه لئه گرتن؛ یان هه-
مووکات له شتیک خواردن. (خوردن هه روزه)
سهرتیکه: [ناو] سه یدووکه؛ سه یدووکه؛
گیاییکه به ره که ی پانترله نوکه و ده خوری.
(نام گیاهی است)

سهرجه م فروش؛ سه رجه موره ش؛
تیکر افروش. (عمده فروش)

سهرچاوان: له کاتی به خیر هیان و به ریکردنی
میواندا دهوتری و اتا؛ قه ده مت سه رچاو؛ یان
له جیاتی به لی دهوتری، به سه رچاوان. (روی-
چشم)

سهرچق: [ناو] سه رلق؛ سه رچل؛ سه رلک؛
لکی سه ره وه ی دار. (بالا ترین شاخه درخت)
سهرچک: [ناو] ترشه کشمیش؛ کشمیشی-
که ولی؛ زرشک. (زرشک)

سهرچوپی کیش: [ناو بیک] که سیک که سه-
رچوپی ده گری له هه لپه پیندا. چوپی کیش.
(چوپی کش)

سهرچه میان: [چاوگه ت] سه ر خوار بوون؛
(ب) سه رشو پوون. (سرخم کردن؛
شرمسار شدن)
سهرحه لقه: سه رئا لقه.

سهرخستن: [چاوگه ت] وه سه رگپانی نیر له
می. (سوار کردن نر روی ماده) +

سهرخواردن: (ب) مردنی که سیک له پاش
هاتنی که سیکي تر. (کنسایي. مردن کسی-
بابدنیا آمدن کسی دیگر)

سهرخواری: [ناو] سهرشوړی؛ شهرمه زاری.
(شرمساری)

سهرخوږه هاتن: [چاوگه، ت] هاتنه وه سهرخو؛
وه ناگاهاتن؛ هاتنه وه هوښ. (بخود آمدن)

سهرخوران: حاله تی سهر وه خورین هاتن؛ (ب)
خولیا و مه یلی دهروونی بوکردنی کاریک؛

شوړش سهری له کاری پامیاری ده خوریت؛
واتا مه یلی لیبه تی. (سرخاریدن؛ بی میل نبودن)

سهرخوری: پیستی گا به توو که وه؛ که ولی
خوښ نه کړاو. (پوست درباغی نشده گاو)

سهرخوښیدار: [ناو، لئاو] سهره خوښیدار؛ خاوه-
نی عهزا؛ خاوه ن پرسه؛ عهزادار. (صاحب عزا)

سهرخوښیکهر: [ناو، بیک] سهره خوښیکهر؛ که-
سیک که ده چیت بو پرسه. (افرادی که به-

تسلیت میروند)

سهرخه رمان: [ناو، ت] دانه ویله ی پاک و
خاوینی سهرجهزی خه رمان؛ دژی بن خه رمان.

(بنشن بالائی خرمن) +

سهرخه فنای: [چاوگه، ت] کوپ نووش کردن.
(تعظیم کردن)

سهرداخانه: [ناو] نوقره داخ؛ جهریمه و پاره
لی سهندن. (سزای نقدی)

سهررداری: [ناو] جوړیک گهنمی په نگ
ناچختر له سمه وه ژه که نانی سپی تر و جوانتره.

(نوعی گندم) +

سهرداس کردن: [چاوگه، ت] ثیحاره کردن
ههردی پر گزو گیا بو پښینه وه. (قرارداد

درو کردن علفزار)

سهردانه واندن: (ب) کوډان؛ سهرشوړپوون.
(تسلیم شدن؛ خجالت شدن) +

سهردیبوونه وه: [چاوگه، ت] سارده وه بوون؛
ساردیبوونه وه. (ب) مه یل نان. (سرد شدن)

سهردروو: [ناو، بیک] دروین هوانیک که دهستی
له سهره وه ده گریټ و لاسق به جی دیلیت؛

دژی بن دروو. (دروگری که ساقه بلند بجامی-
گذارد) +

سهرده رینان: سهرده رینان به هه موو
ماناییکه وه. (سردر آوردن)

سهرده ر کردن: [چاوگه، ت] خوړزگار کردن؛
سهرده رکه و مال زوړه. (خود رانجات دادن) +

سهرده سته: [ناو] سهرده ست؛ سهرقوولی
کراس و کوټ و کهوا. (سراستین) +

سهردیز: [ناو] ټاودانی زموی که هه رسهره-
وهی ته ریټ و بنه که ی نه یچیژی. (آب-

دادن سرسری)

سهردیز: [ناو] عینوان؛ سهرناوی شیعر و
نووسراوه. (تیتیر)

سهرپر است کردن: [چاوگه، ت] کردنه وه؛ پیک-
ویک کردن؛ ټازاد کردن؛ ده ست لیبه ردان.

(باز کردن؛ آزاد کردن؛)

سهرپاو: [ناو] له پاره که رویشکا راوچیټیک به
تانجیټی پرستکراوه وه ده چیته مله ی کیو، که

که رویشک لی په تپوو تانجیټی تپیه رده دا.
(موضع گرفتن بالای کوه در شکار)

سهرپه قی: [ناو] که ټله په قی؛ که ټله شقی؛ پی-
داگری و سهرپی نه هاتن؛ سهرسه ختی.

(لجیازی)

سهر پډاېردن: [چاوگه،ت] هه لفریواندن؛ له
 خشته بردن؛ هه لخرانندن. (فریب دادن)
 سهر پډاچوون: [چاوگه،ت] له پری لادان؛ هه له-
 کردن؛ هه لفریوان. (از راه بدر شدن)
 سهر زه لووت: سهر ژووت؛ بی میزهر و بی کلاو
 و سهر پوښ؛ سهر په تی. (بی کلاه و سرپوش)
 سهر زه وی: [ناو] سهر زه مین. (ب) نیشتمان.
 (سرزمین)
 سهر ژیکردن: [چاوگه،ت] سهر برین؛ سه-
 رلیکړنه وه. (سرقطع کردن)
 سهر سامکردن: [چاوگه،ت] حه په ساندن؛ په-
 شوکاندن؛ حه یران کردن. (حیرت زده کردن)
 سهر سامی: حاله تی سهر سام بوون؛ سه-
 رسووپمان؛ سهر سووپرماوی؛ حه په ساوی؛ حه-
 یرانی؛ وړی و گیژی. (تجیر)
 سهر سلامه تی: (ب) سهر خوښی؛ پرسه.
 (تسلیت)
 سهر سوڼگه: کاوه خو؛ فهراغه؛ ئاسووده یی؛
 سهر په رزان؛ شینه یی. (فراغت)
 سهر سهرا: کوڅکی زور بهر فراوان؛ باله خانه ی
 گهوران. (سر سرا)
 سهر سه نگیڼ: [ئاوه لئاو] وشه ییکی فارسییه
 بهلام له کوردستانی پوژ هه لات زور به ساناهی
 دهوتری به دوو واتا. (۱) سهر قورس؛ نه-
 سپیک که بهناسانی سهری به له غاو وهر-
 ئاسووپینی. (۲) سهرگران و لالووت؛ نه بان؛
 (سه نگیڼ) له هه نېانه بوړینه یش دا بهواتای
 کیښی قورس و مروی به حورمهت هاتووه.
 (سر سنگین)
 سهر سهوز: [ئاوه لئاو] ولاتی زه نویر و پر گیا و

لپړه وار. (سر سبز)+
 سهر شکین کردن: [چاوگه،ت] دواى دابه-
 شکردن به سهر هه موواندا نه گهر هیندی لهو
 شته زیادى بمینیتوهه، دووباره به سهر هه-
 موواندا به شینه وه. (سر شکن)+
 سهر شناس: [ئاوه لئاو] به ناووده نگ؛ سهر ناس؛
 خاوه ن که سایه تی. (سر شناس)
 سهر شیو: ناوچه ییکه له سه قز؛ ناوچه ییکه له
 مهربوان. (نام دو منطقه در کردستان)
 سهر شیه ی: [چاوگه،ت] هه لچوون؛ هه-
 لچوونی چیشته له سهر ئاور. (سر رفتن مایع-
 روی آتش)
 سهر فلته: دزیو؛ ناشیرین؛ سهر پووت؛ سهر زل.
 (زشت کله گنده)
 سهر قوفلی: [ناو] سهر قفلی؛ پاره ییکه خاوه ن
 ملک (زیاتردووکان) له کاتی ئیجاره داندا له
 ئیجاره داری ده ستینی. (سرقفلی)
 سهر قوق: [ناوت] هه ویز؛ که چهل.
 (تاس؛ کچل)
 سهر قه بران: [ناو] سهر زیاره تان؛ گورستان؛
 گه په کیکه له شاری سه قز. (گورستان؛ محله-
 ایست در شهر سقز)
 سهر قه پاخ: [ناوت] قه پاخ به تورکی واتا
 (درگاه، زار، سهر) و قاپالی واتا درگاهه ستراو؛
 دهرپوش؛ سهر داپوښ؛ سهر و زاری دهفر.
 (سرپوش)
 سهر قه لم: [ناو] نووکی کلزای سهری خو-
 و دنووس و قه لمی به جهوهه نووسین.
 (نیش قلم)+
 سهر کار: ناویکه بو پڙزان له عهسکه ریدا تا

پله‌ی سهره‌هنگی ده‌وتریت. (سرکار)+

سهرکارگر: [ناو] سهرعه‌مه‌له؛ عه‌مه‌له‌باشی؛

سهرۆکی کریکارگه‌ل. (سرکارگر)

سهرکوت: [ناو] ته‌مران؛ دامرکان. (سرکوب)

سهرکوت کردن: [چاوه‌ت] دامرکاندن؛ ته-

مراندن؛ شکاندنی جفات؛ له‌هیزخستن. (سر

کوب کردن)

سهرکوتکهر: [ناو، بک] (۱) دامرکین؛ داته-

مرین؛ (سرکوبگر)؛ (۲) لومه‌کهر؛ سهرکوتنه-

کهر (سرکوفتن)

سهرکۆل: [ناو] (۱) باری سهربار. (سربار). (۲)

تاج کۆله‌که؛ سهرئه‌ستوون. (سرستون). (۳)

پرکردنی قه‌لأ قووچ؛ قلاقووچان. (تانتهای-

طرفیت پر کردن)

سهرکونسول: [ناو] سهرۆکی یه‌ک یان

چهند کونسولگه‌ری له‌ ولایتیکدا. (سرکونسول)

سهرکه‌تی: [ناوه‌لناو] سهرکه‌وتوو؛ پیشکه‌وتوو

له‌ کاردا. (موفق)

سهرکه‌چ: [ناوه‌لناو] مل‌که‌چ؛ سهرشۆپ؛ سهر-

چه‌میای؛ سهرمه‌زار؛ به‌رفرمان. (گردن کج)

سهرکه‌ش: [ناوه‌لناو] بو‌کیوی زۆر؛ بلند ده-

وتریت. (سرکش)

سهرکه‌وت: (۱) ناوه‌بو‌پیاوان. (اسم مردانه). (۲)

[ر‌ابوردوی سهرکه‌وتن] چووه‌سهر؛ چووه‌بان.

پیروزی؛ (بالارفت؛ بالارفتن؛ پیروزی)

سهرگاینجه: [ناو] سهرمژانه. (رابط‌خیش‌ویوغ)

سهرگۆپ: (۱) سهرمه‌زار؛ (سرهمزار) (۲) سه-

رگه‌رد؛ قوریانی. (بالاگردان)

سهرگورد: [ناو] یاوه‌ر؛ پله‌ییکی عه‌سهریه‌ له

سوپای ئیراندا. (سرگرد)

سهرگۆه‌ند: [ناو] سهرگۆبه‌ند؛ سهرچۆپی.

چۆپی‌کیش. (نقراول‌چۆپی)

سهرگهرم کردن: [چاوه‌ت] سهرقال کردن؛

خافلاندن؛ (ب) جو‌ریک‌خاپاندن؛ مه‌ژوول-

کردن. (سرگرم کردن)

سهرگه‌شته: [ناوه‌لناو] ویل؛ حه‌یران؛ ئاواره؛

سهرلیشیواو. (سرگشته)+

سهرگه‌ندان: [ناوه‌لناو] سهرگه‌ردان؛ ئاواره؛ (له

هه‌ندی ناوچه‌هه‌روا گۆیه‌ده‌کریست)

(سرگردان)

سهرگین: [ناوه‌لناو+جیناو] ئه‌وه‌ی سهرموه؛

سهرووتر؛ بانگین. (بالائی)

سهرلووای: [چاوه‌ت] سهرکه‌وتن.

(بالارفتن)

سهرله‌به‌ر: [ناوه‌لناو] سهرله‌به‌نگ؛ سهرشۆپ؛

مل‌که‌چ؛ فرمانبه‌ر. (خجل‌وفرمانبردار)

سهرله‌پ‌یدابوون: [چاوه‌ت] (ب) حازر بو‌ئه-

نجامی فرمان‌تاسه‌ر تیاچوون. (حاضربه‌انجام-

فرمان)

سهرلیک‌ردنه‌وه: [چاوه‌ت] (۱) سی و دوو

کردن؛ دوودل بوون. (۲) سهربرپن. (دوودلی؛

سهربرپن)

سهرمابری: [ناوه‌لناو] سهرمابردوو؛ سهر-

مابردگ. (سرمایی؛ سرمازده)

سهرمایه‌داری: [ناو] سیسته‌میکی حوکومت

که له‌ سهر بنه‌مای ئابووری و پیشه‌سازی و

بازارگانی دامه‌رزاییست. (سرمایه‌داری)

سهرمایه‌وز: [ناو، بک] ئه‌وه‌ی سهرمایه‌ داده-

نیت بو‌کاریک. (سرمایه‌گذار)

سهرمایه‌وسه‌ی: [ناو] سهرمایه‌دانان.

(سرمایه‌گذاری)

سهرمه‌وقولات: سهرمه‌قولات؛ خو هه-
لگیرانه‌وه به سهر سهردا. (پشتک)
سهرنانه‌وه: [چاوگه‌ت] (ب) دیزه‌به‌ده‌رخونه؛
باس نه‌کردنی مه‌به‌ستیگ؛ شاردنه‌وه‌ی قسه-
وباسیگ. (پنهان کردن)+
سهرنگا: [ناو] (گ، منگه‌ییه) سهرین؛ موته‌کا؛
سهرنگا. (متکا)
سهرنگووم: [ئاوه‌لناو] بی‌سهروشوین؛ سهر
نقوم؛ به‌ئاو‌چوو؛ تیاچوون؛ سهرئوندا. (ازبین-
رفته‌ی نشان)+
(ب) بی‌سهروشوین؛ سهرنقوموم. (گم‌شدن-
وبی‌نشان)+
سهرنووسهر: [ناو،ت] سهرنقیسکار؛ سه-
رنقیسهر؛ سهروکی نووسهرانی گو‌فار و
بلا‌فوک. (سردییر)
سهرنه‌قی: [ئاوه‌لناو] سهرشو‌پ؛ سهرچه‌میای؛
شهرمه‌زار. (شرمسار)
سهرنه‌شیف: [ئاوه‌لناو] سهربه‌ره‌وخوار؛ سه-
رنشیو؛ سهره‌وو‌زیر. (سراشیب)
سهروان: [ناو] (۱) پله‌وپایه‌ی عه‌سکه‌ری له
سو‌پای ئیراندا، له‌سیتوان یه‌که‌م بال‌اتر.
(سروان) (۲) وشته‌روان. (ساریان)
سهروو‌پو‌ز: [ناو،ت] سهروو‌پو‌تراک؛ سهروسه-
کوت؛ سهرومیق‌ل. (پواله‌تی پوشته و په‌رداخ؛
سهروسیمما (سروسیمما)
سهروتار: [ناو] وتاری سهره‌کیی گو‌فار و
بلا‌فوک له‌لایه‌په‌ره‌کانی هه‌وه‌لی گو‌فارد که
زیاتر له‌لایه‌ن سهرنووسهره‌وه‌ده‌نووسریت.
(سرمقاله)

سهرودل: [ناو،ت] فی؛ خووداری؛ گه‌شکه؛
په‌رکه‌م؛ فه‌رکه‌م. (صرع)
سهروریش: [ناو،ت] مووی سهر و ده‌مو‌چاو.
(سرویش)
سهروزماندار: [ئاوه‌لناو] زمان‌پاراو؛ به‌توانا له
ئاخه‌فتندا؛ (ب) زیره‌ک. (سروزی‌تدار)
سهروزمان‌ناخو‌ش: [ئاوه‌لناو] زمان‌تال؛ قسه
ناخو‌ش؛ قسه‌په‌ق. (تلخ‌زیان)
سهروسامان: [ناو] رپ‌کو‌ویکی؛ جه‌م‌وو‌جوری؛
سه‌قام. (سروسامان)
سهروسامان‌گرتن: [چاوگه‌ت] (ب) بوونه
خاوه‌نی ژن‌ومندال؛ بوونه‌خاوه‌نی ژیانیکی-
باش. (سروسامان‌گرفتن)
سهروسوپ: [ناو،ت] که‌ین‌وبه‌ینی په‌نامه‌کی.
(سروسر)
سهروسه‌دا: [ناو،ت] هه‌راهه‌را. (سروصدا)
سهروسه‌مه‌نه: [ناو،ت] سهروسه‌نه‌مه؛ سه-
رونه‌شه‌مه؛ ودم؛ پی‌وقه‌ده‌م. (یمن)
سهروعوزرشو‌ر: [ئاوه‌لناو،بک] (ب) کچیک‌که
بال‌ق‌بووه. (دختر‌بالغ)
سهروکی ده‌وله‌ت: [ناو،ت] سهرو‌کو‌ه‌زیر.
(نخست‌وزیر)
سهرونه‌شه‌مه: [ناو،ت] پاوقه‌دم؛ یومن؛ ودم.
(یمن)
سهره‌وخت: (۱) ئاگادار؛ وشیار. (تذکر). (۲)
لی‌پرسین؛ سوراخ‌گرتن؛ به‌ته‌نگه‌وه‌بوون؛
چوونه‌دیار؛ چوونه‌لا. (سراغ). (۳) له‌سهر وخت-
دا حازربوون؛ به‌وه‌خت‌حازربوون. (سرموقع)
سهره‌ره‌گیران: [چاوگه‌ت] (۱) پشت‌تیک‌کردن؛
پو‌یتنه‌دان؛ ره‌و چهر‌خاندن؛ ره‌و کردن به-

لای دیکه دا. (۲۱ روبرگرداندن)

سهر وین: [ناو] سهر یین؛ میژر؛ دهره ی به سهر وه به ستن. (دستار) سهر یین.

سهر وویی: [ناو] سهر خوویی؛ له سهر وویی: له- سهر خوویی. (هوشیاری؛ آرامی)

سهره: [ئاوه لئاو] قهیره؛ نیوه پیر. (ب) چوده- رچوو؛ بهئه زموون. (دنیا دیده) +

سهره پت: (ب) بهر پرسی و دهسه لات داری؛ سهره پتیکم به دهسته وه نییه؛ هیچکاره نیم. (کنایی شغل)

سهره پیر یژن: بهر واته گیز، به لام زورزان. (بظا هر گيج ولی حيله باز)

سهره تان: [ناو] (۱) شیر په نجه (سرطان). (۲) ته خته ی تالی تهون پوه بوستن. (تار بند قالیبافی)

سهره چلووسک: [ناو] سه لکه بزووت. (چوب- نیمسوز)

سهره خوشی: [ناو] دلنه وایی؛ سهره سالامه تی؛ ته سه لا؛ پرسه لیکردن. (تسلیت)

سهره سوډره: [ئاوه لئاو] مروقی ئاژاوه چی و شهر هه لخر یین. (فته گر)

سهره شوډرگه: [ناو] سهر شوډرگه؛ جیگه ی- خوشتن یان سهر شتن له مالد. (جای تن- شستن)

سهره کوتی: [ناو، ت] (ب) به له قه له قه رویشن؛ به کوته کوت؛ به حاله حال؛ کهم- و کوو پر تیگه یشتن. (لنگان لنگان؛ بزحمت راه- رفتن؛ با اشکال فهمیدن، یا خواندن سطری- بزور)

سهره کی: [ناو] (۱) بنه مایی. (اصل). (۲) پیسه

کی؛ سهره تا. (پیشگفتار؛ مقدمه)

سهره له قی: سهره کوتی.

سهره ماسی: [ناو] بای سوور؛ ئازاریکی- گیروداری سهره مه یه (بفه). (بادسرخ)

سهره مرگ: [ناو، ت] کاتی گیانه لالا؛ ئاویلکه؛ نزیک مردن؛ کاتی گیان دهر چوون. (موقع- مردن)

سهره ندهر: زانین؛ عهقل پیگه یشتن؛ په ی به- کاری بردن؛ پسپوژی له کاریکدا؛ سهره در- چوون. (آگاهی از کار)

سهره وچیره: [ناو] سهره ولیژی. (سرازیری) سهره ووستا: [ناو] سهره ووسته؛ سهره ووستا؛ وه- ستاباشی. (سراستاد)

سهره ووقوله: [ناو، ت] نووک ووسو؛ جووری یاری- به دهرزیله؛ سهر و بنی هیلکه. (نوعی بازی- است؛ سروته تخم مرغ)

سهره وونیان: [چاوگه، ت] نیان به سهره وه؛ تراوبه سهره وونیان و خوواردنه وه. (سرکشیدن) سهره هلدان: [چاوگه، ت] (۱) سهره ره ییان؛ له خاک سهره ره ییان. (۲) په یداوونی بیروکه یان جقات. (سردر آوردن؛ پیدا شدن)

سهره هییش: [ناو] سهره خیش؛ دهنده؛ دهنده ی- جیگای گاسن له تامووردا. (چای آهن گاواهن) سهره عوره: [ئاوه لئاو] له نده هور؛ زبه لاج؛ تیکسمراو. (لندهور)

سهره غلت: [ئاوه لئاو + بهند] سه غلت؛ (۱) سهخت؛ دژوار. (دشوار). (۲) دلته نگ؛ من گه- له ک سه غله تم؛ من زور دلته نگم. (دلته نگ) سه غله ت کردن: [چاوگه، ت] سه غله ت کردن؛ دلته نگ کردن. (دلته نگ کردن؛ غمگین کردن)

سه‌غیربار: ژنیک که مندالی وردی همیٔت و میردی نه‌بیٔت (زن بیوه‌دارای بچه‌صغیر)
 سه‌فپیکان: (۱) [چاوگه] سه‌فبستن؛ (صفبستن)؛ (۲) [ر‌ابوردووی چاوگه] سه-
 فیان به‌ست؛ سه‌فیان پیکا. (صفبستند)
 سه‌فراهر: [تاوه‌لناو] زهرداوبهر؛ کم که‌رموه-
 ی ده‌لاندنی زه‌رداو، وه‌ک ناوی زیرشک و
 ناوی همنار. (صفرابر)
 سه‌فراهر: [ناو] داریکه (نیروک و
 نیرووک) یشی پیده‌لین؛ بولا بردنی زه‌رداو به-
 که‌لکه. (سرخس‌نر)
 سه‌فره‌نگ: [ناو] شروقه کردنی وشه؛ فره‌ه-
 نگي وشه. (فره‌نگ)
 سه‌فهر: [ناو] مانگی دووه‌می سالی مانگی.
 (ماه‌دوم‌سال‌قمری)+
 سه‌قله: [ناو] قه‌بز بوونی مه‌زاج؛ زک کارنه-
 کردن؛ دژی زه‌حیر. (ییس)
 سه‌کری سه‌کران: ناوی کیؤیکه له باله‌کایه‌تی
 نزیکي کیوی هه‌لگورد، که رادیوی هی‌زی
 پیشمه‌رگه‌ی شؤرشی ته‌یلوول له شه‌که-
 وتیکی ته‌وکیوه‌دابوو. (نام‌کوهی‌است)
 سه‌گ: (ب) نشو به‌اندن به‌سه‌گ؛ زورزان؛
 حیل‌باز؛ زورسه‌گه؛ زورفیل‌بازه. (کنایی‌حیل-
 گر)
 سه‌گبا: [ناو] نه‌خوشینی ریخو له‌گیرانی سه‌گ.
 (مرض‌مخصوص‌سگ)
 سه‌گباب: سه‌گ‌باوک؛ کؤی‌سگ. (پدرسگ)
 سه‌گ‌بز دینک: [ناو] سه‌گ‌پسینکه؛ که-
 رویشکی یه‌کساله که زور خیرانییه، زوو
 خؤی دهر باز بکات و سه‌گیش نایگاتی و

ته‌وه‌نده سه‌گ به‌دوای خویدا راده‌کیشی
 هه‌تا سه‌گ شه‌که‌ت ده‌بیٔت یان ده-
 پسیت. (خرگوش یکساله)
 سه‌گ‌حه‌سار: [ناوت] سه‌گ‌به‌حه‌وشه؛ ته-
 می‌کردنی سه‌گی‌ک که زیانی خورؤبیٔت؛ دهر-
 که‌ی حه‌وشه‌ی لی داده‌خهن و دارکاری ده-
 کهن؛ (ب) ئازاردان و گیره‌وکی‌شه‌ی
 زورپیکردن. (سگ رادرحیاط در بسته‌تنبیه-
 کردن)
 سه‌گ‌خور: (۱) [تاوه‌لناو] ههر شت شیایوی
 ته‌وه‌بیٔت سه‌گ بیخو؛ (۲) بی‌خورمه‌تی به
 که‌سپیک که شتیکی پی بدری به‌نابه‌دلی؛
 بگه‌رته‌م هه‌زار ته‌نه‌یش سه‌گ‌خور؛ واده‌زانم
 سه‌گ‌خواردی. (سه‌خور)
 سه‌گ‌ده‌ست: [ناو] که‌ره‌سته‌یی‌که له سه‌یاره‌دا.
 (سگ‌دست)+
 سه‌گ‌ژی: [ناوت] سه‌گ مه‌رگی؛ ژیانی سه-
 گی؛ وه‌ک سه‌گ‌ژیان. (ب) ژیانی ناخؤش و
 تال. (زندگی‌سگی)
 سه‌گ‌گورگ: [ناوت] جؤریک سه‌گه له-
 نیوانی سه‌گ و گورگ‌دا و زور هؤشیاره و له
 هی‌زی پولیس‌دا یاریده‌ره بو دوزینه‌وه‌ی
 تاوانبار و کالای قاچاخ و شتی‌تر. (سگ‌گورگ)
 سه‌گ‌ماسی: [ناو] جؤریک ماسییه. (سگ-
 ماهی)
 سه‌گ‌مه‌گه‌ز: [ناو] سه‌گ‌مه‌گه‌س؛ می‌شه‌سه-
 گانه. (سگ‌مگس)
 سه‌گ‌نه‌خور: (۱) ههر شت که سه‌گ نه-
 یخوات؛ (ب) زیٔر و زیو و پاره و پوول.
 (طلاپوول). (۲) خوراکی زور ناخؤش.

(خوراک بدطعم)

سهگ و سه رچوپی؟ : < سهگ و مزگهوت؟

سهگ و شوان هاتنهوه: [چاوهگهت] قېوونی

که رته مهر له کیو و گه رانه وهی سهگ و

شوان بی مهر (ب) مافینگی بوون و پووش -

له ده م بوون. (کنایی دارایی از دست دادن)

سهگ و مزگهوت؟: (ب) کاریک که له که سیک

نه وه شیتنه وه. (کنایی ناهمخوانی افعال)

سه گورور: سه و گورور: سهگ و گورگ:

بوومه لیل: تاریک و پوونی به یانی که سهگ

و گورگ به دیتن فهرقی پی نه کریت: وهک

گورگ و میش. (گورگ و میش)

سه لاته: < سالاد.

سه لاجه : وشه له نارمویه وه هاتووه و له -

کور دستانی باشوور به یه خچالی فارسی ده -

لین (یخچال)

سه لامهت : [ناوه لئاو] (وشه نارمویه) سلامهت:

ساع: ته ندر وست: وهش: ساق: ساخ.

(سلامت)

سه لبه : [ناو] سهول: بیلی که لهک لیخوپرین:

سه لپ. (بیل قایق رانی)

سه لوا: [ناو] سه لوو: سه لوی: سهول: داریکی

همیشه سهوز به گه لای باریکی سووژنییه وه.

(سرو)

سه لوینک: [ناو] سه رانگوینک: سه رانگوینک.

(شوله: سرگینگاه)

سهما: [ناو] بوئی ههیه له (سماع) ی نارمویه وه

هاتییت: هه لپه پرکی: (ب) دوو ده سما له

کردنی ژنانی که سوکاری زاوا له به ردهم

بووکدا له کاتیکدا بووک ده گاته به رمالی زاوا.

(رقص یادستمال جلو عروس)

سه مات: [ناو] ته رسه قول: ته رس. (پهن اسب و

استر)

سه متاندن: [چاوهگهت] هه لکیشان له ناو.

(در آب گرم فرو بردن)

سه مخه رات: [ناو] سه مخه رات: هو: سه بارهت

: به خاتر. (علت: بخاطر: سبب)

سه مل: [ناو] به رمال. (جانماز)

سه موون: [ناو] جوړیک کولیره ی خه په له و

خپ و چکوله: (نوعی گردنهان)

سه مهمل: سرووتی ناواختی کورتان. (ساقه -

گندم داخل پالان) +

سه مه نند: [ناو] پهنگی ته سپیک که به پهنگی

کایه و زهرده. (سمند)

سه مه نندهر: [ناو] (۱) جوړیک مارمیلک.

(سوسمار). (۲) داعباییکی ته فسانه بیه که ده -

لین له ناو ناگردا ناسووتی. (سمندر)

سه مه نندی کلک ویال سپی: [ناو، ت] یه زیدی: په -

نگی ته سپی یه زیدی کوپی معاویه، که پهنگی

سه مه نند بوو به لام پهنگی یال و کلکی

ئاچتر بوو. (سمند یال و دم شسته: یزیدی)

سه مه نندی یه زیدی: [ناو، ت] ته سپی سه مه نند

که یال و کلکی کالتر یان سپی بیت: پهنگی

ته سپی یه زیدی کوپی معاویه بوو.

(سمند یال و دم شسته)

سه نفا: [ناو] سه یوان: سایه بان: پیشه وهی

کلاوی لیو داری پان. (سایبان)

سه نبول: فغدر داند: [ناو] نورناگ: نمونه:

سه رمه شق کردنی شت یان که سیک:

نموده: نیشانه. (سمبل)

سه‌ته‌نه: سه‌لته‌نه؛ ناویکی ژنانه‌یه. (نامی)

(است‌زنانه)

سه‌نچ: [ناو] دوو جه‌غزی وه‌ک ده‌وری

دروست‌کراو له‌کانزای زه‌رد که به‌یه‌کدا

بدری‌ت ده‌زینگی‌ته‌وه، که‌ره‌سته ییکی مو-

سیقایه. (سنج)

سه‌نچاپ: ژه‌نگاله؛ ژه‌نگار؛ ناوی شاریک و

چیاییکه له‌نزیکی موسل. (نام‌کوهی‌است)

سه‌نچوور: [ناو] سه‌نجول؛ قه‌له‌ده‌ی تانجی؛

قه‌لا‌ده. (قلاده)

سه‌نچه‌ر. ناوه‌بو‌پیاوان. (سنجر)

سه‌ندن: [چاو‌گه] کرین. (خریدن)+

سه‌ندنه‌وه: [چاو‌گه‌ت] گورانی سه‌ندنه‌وه‌ی

دوو یان چه‌ندک‌ه‌س بو‌ماندوو نه‌بوونی

گورانی‌بیژ. (تکرار‌تصنیف)

سه‌نده‌لووس: [ناو] سه‌نده‌پرووس. داریکی

کورت‌ه‌بالایه جیوه‌که‌ی بو‌دروست‌کردنی ده-

رمان به‌که‌لکه. (سندروس)

سه‌نگ: [ناو] لاسکی که‌نگری پیرکه

درووه‌کانی دامالری‌ت. (ساقه‌بی‌خار‌کنگریر)

سه‌نگ: [ناو] موته‌که. (سه‌نگ‌سووار‌بوون؛

هه‌ستی خنکان له‌خه‌ودا). (کابوس)

سه‌نگ‌دادان: لا‌سه‌نگ بوون. (طرفی‌سنگین-

تر؛ نامیز‌انبوون)+

سه‌نگ‌دانه‌سه‌ر: گوشار و هی‌ز خسته‌سه‌ر.

(فشار‌وسنگینی‌بر‌چیزی‌وارد‌کردن)

سه‌نگ‌فه‌رش: [ناو‌ت] بانووان؛ داپوشانی

شوینیک به‌به‌رد و (چیمه‌نتو یان‌قور).

(سنگ‌فرش)

سه‌نگ‌وسووک‌کردن: [چاو‌گه‌ت] (۱) به-

راوه‌رد‌کردن (تخمین‌زدن)؛ (۲) له‌به‌شی

قورس هه‌ل‌گرتن و خسته‌سه‌ر به‌شی

سووک تا میزان بوون و به‌ران‌به‌ر پ‌اوه‌ستان.

(میزان‌کردن)

سه‌نگ‌وسووک‌ی: [ناو‌ت] (۱) له‌مو‌عامه‌له‌دا

به‌راوه‌رد‌کردن و پیک‌گرتن. (۲) ته‌تک‌کردن

(زوریان سه‌نگ‌وسووک‌ی به‌سه‌ر هی‌نا؛ زوریان

ناپروو چو‌واند). (۱) بر‌آورد. (توهین)

سه‌نگ‌وماست: [ناو‌ت] سه‌نگی که‌نگر که

ئاوه‌کول بکری‌ت و تالاییه که‌ی ته‌واوی‌ت و

له‌گه‌ل ماست تی‌که‌ل بکری‌ت. (ساقه-

لنگرو‌ماست)

سه‌نگ‌ووسوژن‌کردن: [چاو‌گه‌ت] هه‌موو که-

لینیک گه‌ران و پشکین به‌دووی شتی‌کدا.

(سنگ‌و‌سوزن‌کردن)

سه‌نگه‌ر: [ناو] بو‌سه. (سنگ‌ر)

سه‌نگه‌سیر: [ناو] خوراکیکی زور نا‌وداره به

تاییه‌ت له‌مو‌کوریا‌ندا که له‌گوشتی گیسک

یان که‌رویشک و ماست چیده‌یی‌ت.

(قور‌او)یشی پی‌ده‌لین. (نام‌خوراکی‌محل‌ی‌است)

سه‌نگه‌ل: [ئاوه‌ل‌ناو] ئا‌زه‌لیک که‌گوانیکی

گه‌وره‌تری‌ت و شیر‌ی‌زی‌اتری تی‌دابیت.

(دامیکه یک‌پستانش بزرگ‌تر‌باشد)

سه‌نگی‌زا‌ور: [ناو‌ت] به‌ردیکه له‌کیسه‌ی

سه‌فرا‌دا دروست ده‌یی‌ت و زور به‌ئیشه و

ئیتا، به‌نووری له‌یزیر مال‌یجه‌ی ده‌که‌ن.

(سنگ‌صفرا)+

سه‌نگین‌ته‌سه‌له‌ه: [ئاوه‌ل‌ناو] (ب) له‌پیاویک-

که‌نیشانه‌ی ئیرینه‌یی گه‌وره‌یی‌ت. (کنایی،

بزرگ‌بودن آلت‌تناسلی)

سه‌نگین پا: [ئاوه‌لناو] پاسه‌نگین. <پی‌قورس.
(پاسنگین)

سه‌نگین ده‌ست: [ئاوه‌لناو] که‌سیک که مالت
سه‌رده‌بیریت زوو گیانیان ده‌رده‌چی؛ (۲) که-
سیک که ده‌ستی قورسه و له هه‌ر که‌س بدا
زور تازاری پی‌ده‌گه‌یی. (۱ و ۲) (سه‌نگین دست)
سه‌وادبوونه‌وه: [چاوگه‌ت] سه‌وازه بوونه‌وه؛
ترس‌وه‌رین. (ترس‌ریختن)

سه‌واش: [ناو] ده‌مه‌قال، شه‌په‌قسه؛ هاوار و
داد؛ (سه‌واش به تورکی واتا؛ شه‌پ). (جنگ-
لفظی)

سه‌وورۆ: [ناو] کووت؛ په‌یین به‌زه‌میداکردن
بو به‌هیز بوونی خاک. (کودحیوانی؛ کود-
بزمین‌پاشیدن)

سه‌ووری: [ناو] ساب‌رین؛ ساورین؛ نی‌ری. (ته‌که)
سه‌وزالف: [ناو، ت] ئالفی سه‌وز؛ (ب) وینجه و
گزره و گیا. (علف‌سبز خشک‌یاتر)

سه‌وزه: [ئاوه‌لناو] مروقی په‌شتالهی ئاچخ؛
گه‌نم په‌نگ؛ شه‌سه‌مر؛ سه‌وزه‌لی سه‌وزه
باریکی منداڵ "هۆنکلۆر". (سبزه‌رو) +

سه‌وزه‌دار: [ناو] داره‌سه‌وزه؛ داریکه‌گه‌لاکانی
وه‌ک سوژن باریکه و هه‌میشه سه‌وزه؛
پالوته‌ی کولیندراوی گه‌لاکه‌ی بو‌عیلاجی
که‌چه‌لی به‌که‌لکه؛ و حه‌یوانی ئاوس به
خواردنی گه‌لاکه‌ی به‌ر ده‌خات. (درخت‌کاج)
سه‌وزی: [ناو] سه‌وزه؛ سه‌وزه‌وات؛ گیای-
خواردمه‌نی. (سبزی)

سه‌وس: [ئاوه‌لناو] ویل و سه‌رگه‌ردان و سه-
وداسه‌ر. (سوداسر)
+ سه‌ول: ناوی گولیکه (گل تاج خروس)

سه‌ول‌بیدان: [چاوگه‌ت] به‌له‌م ئازووتن به
سه‌ول و بیلی تایبه‌ت. (پاروزدن‌قایق)
سه‌ولاندن: [هه‌له‌ته‌کاندن؛ ته‌ته‌له‌کردنی دانه-
ویل به‌پاک‌کردنه‌وه له خه‌وش و خال.
(بو‌جاری و پاک‌کردن غله)
سه‌وله‌جان: [ناو] گو‌چان؛ وه‌کاز، گا‌گولک.
(عصا)

سه‌ولی بیگری: سه‌لوی راست هه‌له‌چوو؛
شوبه‌اندنی قه‌د و بالای به‌رز و ناتله‌نگ‌زراو
به‌سه‌ول. (سروقامت)
سه‌ووړۆک: [ناو] سی‌پوژ به‌رانبه‌ر به‌یه‌ک
مانگ. (سی‌روز؛ یک‌ماه)

سه‌وهان: [ناو] (۱) که‌ره‌سته‌ی ساوین؛ بره‌ند؛
(۲) جوړیک شیرینیاتی به‌ناوبانگه‌له‌ئیران.
(سوهان)

سه‌وی: [ناو] سه‌وه‌ته؛ سه‌به‌ته؛ قولینه. (سبد)
سه‌هوه‌ر: [ناو] تاریکی‌شه‌و؛ په‌شی‌شه‌فی؛
ده‌وال؛ ده‌وال؛ دیو و درنج؛ شه‌جنه. (تاریکی؛
جن)

سه‌هی: [ئاوه‌لناو] راست؛ بی‌گری. (سهی)
سه‌یاره: [ناو] ترومبیل. ماشین؛ ماشینی
سوواری. (ماشین)

سه‌یخول: [ناو] که‌له‌وه؛ که‌له‌مه. (چنبره)
سه‌یده‌ران: گیاساج؛ گه‌لاکانی خه‌ر و ده-
خوړیت؛ بو‌چیکردنی بو‌رانی به‌که‌لکه و دزی
کرمی په‌یخوله‌یه. (سیرزرد)
سه‌یز: [ناو] خزمه‌تکاری شه‌سپ؛ مه‌یته‌ر.
(مهتر)

سه‌یوان: (۱) گو‌رستانیکی گه‌وره له سلیمانی؛
(گورستانی در سلیمانیه) (۲) چه‌تری سییه‌ر؛

سایه‌وان؛ (سایان) (۳) ناوی کیوئکه له
تیلام. (کوهیست در ایلام)

سه‌یوهت : [به‌ند] شینه‌یی. ؛ نه‌سپایی؛
هی‌واش؛ ئارام. (آرام؛ یواش)

سی: پاشگر واتا (تی) کردگیه‌سی، واتا
کردوو‌یه‌تی و نیشانه‌ی بکه‌ره < سو (پسوند)
سی‌ناشان : گه‌ره‌کیکه له شاری مه‌هاباد.
(محلای درمه‌هاباد)

سیا : کورت‌کراوه‌ی ناوی سیامه‌ند و سیامه‌ک
و سیاوه‌ش. (مختصر سه‌اسم مردانه)

سیاچال : [ناوت] (ب) جوړیک گرتوو خانە‌ی
قەدیـم؛ زیندانی قەدیـم. (سیاه‌چال)

سیاچاو : [ناوت] گۆلکی پینچ‌په‌ره و ناخی
په‌شه و له سه‌قز و مه‌هاباد و هه‌ورامان و
سو‌م‌اب‌رادوست زو‌ره و له قەدیـما چاویان به
ها‌پ‌دراوه‌ی گوله‌که‌ی ده‌رشت بو‌ یومن و
دوو‌رخسته‌وه‌ی وه‌یشوو‌مه. (خریق سفید)

سیارپ‌حان : [ناوت] په‌شه‌پ‌حانه. (ریحان-
سیاه)

سیازام : [ناوت] ب‌رین‌په‌ش؛ ئازاریکی هاوبه
شی ئا‌ژال و مرو‌یه که‌به شیوه‌ی کوانیکی ناو
په‌ش له سه‌ری‌یست هه‌ل‌ده‌دا و گیروداره.
(سیاه‌زخم)

سیاسووت : [ناوت] پاوه‌که‌وی هه‌وه‌لی به-
هار. (شکار بک‌دراول بهار)

سیاقه‌له‌م : [ناوت] ده‌سته‌واژه‌ی نیگار
کیشیه واتا وینه‌کیشان به‌په‌ش له‌سه‌ر
پرو‌په‌ری سه‌ی (ب) وینه‌کیشان به‌میدادی‌په-
ش. (سیاه‌قلم)

سیاگوش : [ناو] پشيله‌کیوی له پ‌یوی پان و

پو‌رت‌ره وکلکی کورته و پیسته‌که‌ی به‌نرخه.
(گره‌گو‌هی)

سیامانگا : فـد؛ [ناوت] گیانه‌به‌ریکی گوانداره
به ده‌ست‌ویای در‌یز و ده‌نگیلی زیل و به‌رزه-
وه زیاتر له سه‌ردار و ناو جه‌نگه‌ل‌دا ده‌زی.
(سیامانگا)

سیامه‌ند : په‌شتاله؛ ناوی پیاوانه‌یه؛ که‌سایه‌تی
به‌یتی خه‌ج و سیامه‌ند. (سیه‌چرده؛ نام
مردانه)

سیاو‌ئاله‌ت : [ناوت] په‌شه‌بیبار؛ هه‌ستی
پیاوه‌تی زیاد ده‌کات؛ د‌زی ژه‌هری خو‌ینه.
(فلقل سیاه)

سیاو‌پو‌ژ : سیاوپوش؛ < قه‌یت‌ه‌ران.

سیبا : [ناو] سیبات؛ سابات؛ که‌پر؛ سایه‌وان.
(سایان)

سیبات : < سیبا.
سیب‌نه‌رد : < سیف‌نه‌رد.

سی‌یه‌نگی : [ناوت] هو‌نینه‌وه‌ی ق‌ژه‌سه‌ر به
سی‌په‌لکه. (با‌فتن موی سرد سه‌رشته) +

سیبه‌ه‌ران : [ناو+ به‌ند] به‌لیشاو؛ فره‌و‌فراوان؛
به‌زو‌ری. (بسیار)

سیپ : [ناو] جه‌عبه له ته‌خته‌ی سی‌پو‌وپه‌ر
یان زیاتر چی‌بوو؛ سیپی چایی ده‌کیلو‌چایی
تیدا‌یه. (جعبه ته‌خته سه‌لایی)

سیپا : [ناو] (۱) هه‌رشتی پاچکه‌دار به سی‌
پاچکه‌وه؛ (۲) سی‌باز؛ په‌رینی سی‌باز. (۱ اسم-
پایه ۲ پرش سه‌گانه) +

سیپال‌شو‌ر : [ناو، بک] جلک‌شو‌ر. (لباس شو)
سیپه : [ناو] سه‌پان؛ هه‌ر‌ته‌تی لاو‌یتی؛ هه‌ر‌ته‌تی
جه‌وانی؛ سو‌ورو‌سه‌پان : (ب) جوان و جه‌حیل.

(عنفوان جوانی)+

سیپه‌په: [ناو] ئامیری کون کردنی دار له نه-
چاریدا. (سه‌پر)+

سی‌په‌ری: [ناو] سیوه‌په: گیاییکی کورته-
بالای که وه‌یه: شه‌وه‌ره هه‌ردی. (شبد-
روحشی)

سی‌پیک: [ناو] سی‌پا؛ سی‌پی؛ سی‌پایه. (سه‌پایه)
سیتاف: [ناو] خور؛ هه‌تاو؛ خوره‌تاو.
(نورآفتاب)+

سیتار: [ناو] ئامیریکی موسیقای تاییه‌ت به
ولاتی هینده و په‌رده‌کانی کانزایه و سوزیکی
تاییه‌تی هه‌یه. (سیتار)

سیتار: [ناو] ئامیریکی موسیقایه که ۴ ته‌لی
هه‌یه و به قامک لی‌ده‌دری. (سه‌تار)

سی‌ته‌لاقه: [ئاوه‌لناو] سی‌به‌رده؛ سی‌به‌سی؛
سی‌وه‌سی؛ ته‌لاقیک که ئیتر گری ناخوا مه-
گه‌ر دوا‌ی شوو کردنیکی دیکه یان به راستی
یان به پ‌واله‌تی که پی ده‌لین جاش. (سه-
طلاقه)

سی‌تیر: [ناو] تفه‌نگیکی قه‌دیمی بوو سی-
فیشه‌کی ده‌خوارد. (سه‌تیر)

سیچکه: [ناو] به‌ره‌سماق؛ گیاییکه گه‌لاکه‌ی
دزی هوورگ و جووله‌وه‌ره، ده‌رمانه بو به-
ردی گورچیله. (ترشک)

سیچهن‌گرتن: [چاوگه‌ت] ئوقره‌گرتن.
تارام‌گرتن. هه‌دادان. (آرام‌گرفتن)

سیخ: [ناو] سیخ (۱) یه‌که‌ی شماردنی که‌باب؛
(۲) شیشی که‌باب برژاندن. (۱ و ۲ سیخ)+

سیخاندن: [چاوگه] ده‌نگی هه‌ناسه؛ ده‌نگ
له‌سینگه‌وه‌هاتن. (خس‌خس‌سینه)+

سیخمه: [ناو] سووخمه؛ ئیله‌ک؛ کول‌ونجه‌ی
بی‌قول. (یلک)

سیخوار: [ناو] زوقم؛ ئالشت؛ خووس؛
خووسار؛ خوویز؛ سیخار. جیله. (پز)

سیخوارله‌پشت: [ناوت] ده‌سته‌واژه‌ی
پاوکه‌رانه؛ هه‌په‌تی قه‌له‌وی و خیرایی که-
رویشک (ب) کاتی پاییزیکی دره‌نگ.
(اصطلاح‌شکارچیان. آخرپاییز)

سیخه: [ده‌نگه‌ناو] ده‌نگی‌سینگ و سییه-
لاک له‌کاتی هه‌ناسه هه‌لکیشان‌دا. (صدای-
خس‌خس‌سینه)+

سی‌ده‌نگان: [ناوت] به‌سی‌ده‌نگان
بانگ‌کردن؛ زور به‌ده‌نگی به‌رز بانگ‌کردن.
(باصدای‌بلندصداکردن)

سیرب: [ناو] خه‌لک و مه‌ردومی سیربستان
که له‌په‌گه‌زی ئیسلاوه‌کانی باشوورن.
(صرب)

سیرداخ: [ناو] سیری‌وردکراو و سوورکراو له
ناو پ‌وندا چه‌شنی پیازداخ. (سیرداخ)

سیرماست: [ناو] سیری‌جنراو له‌ماست ده-
کری و ده‌بیته‌سیرماست. (سیرماست)

سیرنوک: [ناو] ته‌رزه‌ی ورد. (تگرگریز)
سیرو: ناوچه‌ییکه له‌پوژ ئاوا‌ی شاری ورمی.
گوندیکی له‌سه‌رسنووری ئیران و
تورکیا. (سرو)

سیروان: ناوی پی‌اوانه. (اسم‌م‌رانه)+
سیرووفه‌له: [ناو] ته‌یره‌کویره؛ بال‌داسووکه؛
ته‌یره‌په‌شکه. (پرستوی‌سیاه)

سیره: [ده‌نگه‌ناو] ده‌نگی هه‌لو؛ ده‌نگی که-
وشی تازه و ته‌نگ له‌کاتی پ‌یگه‌پوشتندا؛

جیره جیری کهوش؛ (نامینی نازمنینی سپهری
دی له پوتینی «فواکوپر». (صدای جیرجیر کفش)
سیره: [ناو] (۱) سههره؛ سهیره؛ جوړیک-
فرندهی دمنگ خوښ. (سهره) (۲) سیله و چه-
فته گرتن؛ میزان کردنی تفهنگ له سهر
نامانج. (نشانه رفتن)
سیرمت: [ناو] ټاپرو. (بی سیرمت کردن؛ بی-
ټاپرو کردن؛ به ناپروا کچینی هه لگرتن).
(سیرت) (۲ب) کیر؛ (الت تناسلی مرد)
سیره سه گانه: [ناو] گیایکه سه لکی بڼه که ی
له پیاز و سیره کا. (سیر کوهی)
سیزوو: سه زوو؛ سوژی؛ سبهینی؛ به یانی؛
شهوه کی؛ سبجا. (فردا)
سیسوو: [ناو] برهنندی سی سووچ؛ سی-
گوشه. (سوهان سه گوش)
سیغاری: [ناوه لئاو] خوو گرتوو به کیښانی
سیغار؛ جگره کیښ. (سیگاری)
سیغه: [ناو] زن ماره کردنی کاتی یان
دایمی؛ (ب) ماره کردنی کاتی. (صیغه)
سیغه کردن: [چاوگه ت] ژنیک به هاوسه ریی
کاتی، ماره کردن. (صیغه کردن)
سیغه یی: [ناوه لئاو] ژنیک که سیغه کراوه.
(صیغه ای)
سیفر: [ناو] ژماره ییکه له یهک که متر؛ له
گه رماپیودا خالی بهینی ساردی و گهرمی؛
نزیك به هیچ. (صفر)
سیفنهرد: [ناو] سیب نهرد؛ شقاق. (سیب-
زمینی ترشی)
سیقای: [ناو] مهله. (شنا)
سیفره شک: [ناو] سیفه کیویله. (سیب-

کوهی)

سیقیل: اند؛ فد؛ فرد؛ [ناوه لئاو] سیویل؛ قهره-
یه خه؛ که سیک که عه سکه ری نییه.
(سیویل)+

سیقلیق: [ناوه لئاو] ژنی زمان شم و بی شهرم
و هه وه سباز. (زن هوسباز)

سیقه توره: [ناو] سیکه توره؛ له زور بهی فه
رهنگه کاندا به جیکه لدان و جیقه لدان
ماناکراوه، به لام سیکه توره زیخه لدانه و
(کوله زرگ) یشی پیده لین و کیسه ییکی به قهرا
گورچیلای کاوم دمیبت و پهنگی سووری زور
توخه و ده خوریت به لام جیکه لدان ناخوریت.
(سنگدان)

سی کانیا: [ناو] کیویکی به رزه نزیك کیوی
په قیتان (له یلان چوغه) له باکوری شاری سه قز.
(نام کوهی است)

سیکتر: [کاری نه مری] له وشه ی
(سیکدیری) تور کییه وه هاتووه به واتای (بدر،
برو بده) له کوردیشدا واتای به سوو کایه تییه-
وه دهر کردن ده گه یه نیت، گومبه له بهر چاوم؛
برو گومبه؛ بر بده. (برو گمشو)

سیکهنه وسه رخان: [ناوت] به جیگای
قه رمالغ ده لین که هاتوچوی زور بیت. (جای
شلق)

سیلسانک: [ناو] سه قری سپی واش؛ جوړیک
مشک گره ی سپی واش. (چرخ سفید)
سیلم: ناوی چیا ییکه نزیکی حاجی نومهران.
(نام کوهی است)

سیلوخ: [ناوه لئاو] له پ و لاواز. زهر دهل و نه-
خوش و کز. (مریض لاغر و مردنی)

سیله و چهفته : [ناو] سیره؛ سیره گرتن به تفه -
نگ بو پیکانی تامانج. (نشانه رفتن)
سیم : [ناو] تیل؛ تهل؛ سیلک. (سیم)
سیمان : فد. [ناو] چیمهنتو. (سیمان)
سیمر سیمر : [ناو، ت] سمر سمر؛ ههراوه وریا و
دهمه قاله. (هیا هو)
سیمرووکه : [ناو] سیره کیویله. (سیر کوهی؛
سیر خرس)
سینا : (۱) ناوی پیاوانه. (اسم مردانه). (۲) ناوی -
کیو و ساراییکه له فه له ستین. (صحرای -
سینا) +
سیناریو : فرد. فد. اند. [ناو] دهسته واژه ی
سینه ماییه؛ فیلم نامه؛ دهقی نوو سراوه ی حه -
کایه تی فیلم. (سناریو)
سینجور : [ناو] سنجر؛ تیشکی ناور؛ شو له ی نا -
ور. (شراره آتش)
سینگور : [ناو] قه له و؛ گوشتن. (چاق)
سینگه سوژ : [ناو، ت] دله کزی؛ ژانی سینگ و
سک. (دلدرد. سینه درد)
سینمائیسکوپ : [ناو، ت] سینه ماییک که
وینه کان له سهر پهرده یه کی پانتر له سینه -
مای ناسایی نیشان ده ریت. (سینما سکوپ)
سینه به ند : [ناو، ت] جوریک ژیریوشی ژنانه یه
بو بهرگری له داچوران و داهیزرانی مه مک.
(پستان بند) +
سینه ر : [ناو، بک] بسین؛ که سیک که ده -
ستینی یان ده کری؛ کپیار. (گیرنده. خریدار)
سینه رام : فرد. فد. اند. [ناو] شیوه ییک له فیلم
هه لگرتنی سینه ماییه که به سی کامیرا و
چهند نامیری دهنگ هه لگر، تو مار ده کریت و

له سهر پهرده یه کی پان و چهماوه به سی
(پروژیکتور) نیشان ده ریت. (سینه رام)
سینه کیش : [ناو] سیغار کیشیک که دوو که لی
سیغار ده بانه نیو سیه کانیه وه. (سینه کش)
سی نیزام : [ناو] نامیریک له بیچمی سی
شویله که، که به پیچ له یه که ده کرینه وه و
ده به سترین و بو اگرتنی مه ته به سهر درپله -
وه به کار ده ریت. (سه نظام)
سینی مال : [ناو] سینی مال؛ کاسه لیس؛
چلکاوخور؛ (ب) خو به بیگانه فروش.
(سورچران؛ خود فروخته)
سیواد : [ناو] سیپایی به یانیان و سوورایی
نیوارانی سهر ناسو. (سفیدی و قرمزی افق -
در صبح و غروب) +
سی و دوو کردن : [چاوگه، ت] لای خو به راوه -
رد کردن یان حیسابی چاکی و خرابی یان
قازانج و زهره کردن؛ تویش سی و دووی دلی
خوت بکه؛ وانا لیکه بده ره وه. (بر آورد کردن)
سی و دوو کردن : [چاوگه، ت] لای خو هه لسه -
نگاندن و به راوه رد کردن. (تحمین زدن)
سیوراو : [ناو، بهر] سیویاک؛ سوواو. (سائیده شده)
سیوسیوه : [ناو] ته وه ره ی بانگردین.
(محور بام غلطان)
سی وشکه : [ناو] (۱) جوریک ژوژو له چاله که
ده کا و تیرها ویژه و در که کانی وه ک تیر
دهاویت بو بهر هنگاری له دوزمن؛ (نوعی -
خاریشت تیر انداز)؛ (۲) فسوس؛ خو به دوزمن
فروش؛ نیشتمان فروش. (جاسوس) (۳)
جوریک نه خوشییه که مروف تیر ناخوا له
خواردنی ناو؛ ئیسقا. (استسقا)

سیوه : [ئاوه لئاو] هه تیو؛ مندالی بی دایک و
 باب؛ سه غیر. (یتیم)
 سی وه خته : (ب) سه یینی و نیوه پرو و شهو؛
 (سی زه مه). (سه وعده)
 سیوه پرو : [ناو] سیبه پرو. یاوی نوبه؛ تهوی -
 مالا پیا. له سی پروژدا جار یک یاو کردن؛ نوبه -
 تی. (تب نوبه)

سیوه هه رمی : [ناوت] میوهی دارسیوی
 موتور به کراو له داره هه رمی؛ سیوی گولآو.
 (سیب گلاب)
 سیو یخانه : [ناوت] جیگای مندالی بی باب -
 ودایک به خپو کردن. (یتیم خانه. دارالایتام)
 سیوی گولآو : [ناو] بهری داری په یوند کراوی
 سیو له هه رمی. (سیب گلاب)

سابوتاز : فرداندفد؛ کارشکینی؛ کوَسپ-
خستنه بهریا. (سابوتاز)

ساپورت : پشتوانی؛ پشتهفانی. (ساپورت)

سادیست : سادیسمی؛ تووشی ئازاری-
سادیسم هاتوو؛ نازاردر. (سادیست)

سادیسیم : فرداندفد؛ مهردم ئازاری؛ (ب)
سوکنایی هاتنی جنسی به ئازاردانی لف.
(سادیسیم)

سازمانی و لاته یه کگرتوه کان؛ پیک خراوی
میله تگه لی هاوبهش و هاوپه یمان. (سازمان-
ملل متحد)

ساسات : که دهسته یی بو کهم کردنه وهی ههوا
له کاربورتوری سه یاره دا. (ساسات)
ساقدوش : [ناو] ساخدوش؛ له تورکیش داهیه
بهواتای شانی راست (ب) برازاوا. (دوستان
داماد)

سألون : فردایتافداند [ناو] هول؛ ئوده ی
زور گه وره؛ ته لاری به رفراوان. (سالن)
ساندویج : فدانند. [ناو] بابوله ی دریز؛ پیخوری
له نان پیچراو؛ پیوایه ته که قوماربان دایان-
هیناوه و کردویانه ته باو (ساندویج)
سپای دانش : [ناو، ت] سه رباز موعه لیم؛ لهزه-
مانی حمه ره ره زاشادا هیندی سه ربازی سه
واددار ته رخان ده کران بو دهرس وتنه وه به
مندالانی دیهات له جیانی خزمه تی سه ربازی.
(سپاه دانش)

سجاف : [ناو، بهر] دووراو، ته قه ل لیدراوی
پهراویزی لیاس. (دوختن حاشیه لباس)

سللول : فده اند؛ فرد [ناو] بچوو کترین به-
شی هه رماکیک کهمیشانه ی ئهوماکه ی پیوه-
بیئت. (سللول)

سللولول : فده ژووری یه ک که سیی-
زیندان. (سللول)

سولفیژ : به دهنگ وتنه وهی نوته کان بو قیر
یوونی موسیقا. (سولفیژ)

سولیسیت : تاکه ژهن؛ که سییک که سازی
سولول (تهنیا) لیده دا یان ئاوازی تهنیا له کوپدا
ده چری. (سولیسیت)

سونات : فرداندفد. ایتالیا؛ بهسته ییکی
موسیقای بی گورانیییژه و تاییه ت به ئوروپایه.
(سونات)

سوورپرینز : فرداندفد؛ کاری چاوه پروان نه
کراو که بییته هو ی دلخوشی و شادی که
سانیکی تر؛ جوریک مزگینی؛ (سوورپرینز)
سوورپرتالیست غرداندفد؛ شوپگرانی سوور
پرتالیسم. (سوورپرتالیست)

سوورپرتالیسم : بزاقیکی هونه ری و ئه ده بییه و
بروای به خستنه پیش چاوی سه ره به ست و
ئازادانه ی بیر و بوچوونه، به بی ئه وهی عه قل و
بریار و په سم و په سوم ئه و بیر و بوچونه
تییک بدا. (سوورپرتالیسم)

سووسیالیسم غرداندفد؛ فده پروایه لاچوونی
دهسته لانداری (کهس) به سه رتامیره کانی به-
ره هم هینه ر و سه رمایه دا؛ سیسته می
حوکومه تی دامه زراو له سه ر ئه و بیر و پروایه.
(سووسیالیسم)

سووسیاالیسمی میلی : فد؛ (ب) نازیسم؛
 تاموژهییکی رامیاری و کومه‌لایه‌تی که له
 نیوهی تهوه‌لی چه‌رخ‌ی بیسته‌مدا له ئآلمانیای
 ییک‌هات و په‌گه‌زه‌ره‌ستی تاپ‌اده‌ییک په‌ره-
 ی سه‌ندکه له ناو عه‌سکه‌ری و نه فسه‌رانی
 هیتلیریدا بوو به هو‌ی پیک‌خستنی ئیس-
 ئیس. (نازیسم؛ ناسیونال سووسیاالیسم)

سه‌دادار : [ئاوه‌لئاو] وشه‌ییکی فارسییه به‌لام له
 کوردیشدا هه‌یه؛ ده‌نگ‌دار؛ هه‌ر شت‌ده‌نگی
 لیوه‌بیت؛ (ب) سازی خوش‌ده‌نگ و ده‌نگ‌به‌رز.
 (صدادار)

سه‌ره‌پرستار : [ناوت] سه‌روک و به‌رپرسی
 په‌ره‌ستار گه‌لی نه‌خوشخانه‌ییک. (سرپرستار)
 سه‌رچه‌شمه : [ناو] سه‌رچاوه؛ بناوان.
 (سرچشمه)

سه‌ردووشی : [ناو] (وشه‌ییکی فارسی و
 کوردیه) پاگون. (پاگون)
 سه‌رده‌فته‌ر : [ناو] به‌رپرسی نووسینگه؛ سه‌ر-
 ده‌فته‌ری ژن‌ماره‌کردن و ته‌ل‌ل‌ق‌دان. (سردفتر)
 سه‌رپشته‌داری : [ناو] مه‌رزینگه‌ی دابین-
 کردنی ئابووری له عه‌سکه‌ریدا. (سررشته-
 داری)

سه‌فیر : [ناو] سه‌رئیلچی؛ بالو‌یز؛ بریکاری
 به‌پیکراو بو‌ نه‌نجامی کاریک. (سفیر)
 سه‌مبول : ف‌ر‌د‌ل‌د‌ف‌د؛ سه‌نبول؛ ئورناک؛ نمانا؛
 شیاوی به‌نموونه‌کردن. (سمبل)
 سه‌مبولیست : ف‌ر‌د‌ل‌د‌ف‌د؛ ئورناک‌خواز؛
 نمووده‌خواز. (سه‌مبولیت)

سه‌مفونی ف‌ر‌د‌ل‌د‌ف‌د؛ مۆسیقای در‌یژ‌خایه‌نی
 چووار به‌شی که به ئورکیستری فره‌سازی
 لیده‌دری. (سمفونی)

سه‌ناتۆز؛ ف‌ر‌د؛ فد؛ [ناو] نوینه‌ری مه‌جلیسی-
 سه‌نا؛ ئەندامی په‌رله‌مانی پیران له پۆمی‌قه-
 دیدما. (سناتور)

سیروم : [ناو] تراویکی ده‌رمانی و خو‌راکییه به
 شریقه‌ ده‌کریته ناو ده‌ماری هه‌ندی نه-
 خوش. (سرم)

سیکولار : ف‌ر‌د‌ل‌د‌ف‌د؛ لادینی؛ بی‌دینی؛ بایه‌خ
 به‌دین نه‌دان. (سەیکولار)

سیکولاریسم ف‌ر‌د‌ل‌د‌ف‌د؛ سیسته‌می لادینی
 و حوکومه‌تیک که پیه‌ه‌ندی به‌دینه‌وه‌نییه.
 (سیکولاریسم)

سیلف‌سرویس : چیشتخانه و په‌ستورانی بی
 پیش‌خ‌مه‌ت که موشته‌ری خو‌ی خو‌راک ده-
 باته سه‌ر میزه‌که‌ی خو‌ی. (سلف‌سرویس)
 سیلو : [ناو] هه‌ماری گه‌وره و فه‌نی (فه‌نانی)
 بو‌ پ‌ا‌گ‌رت‌ن و خ‌را‌پ نه‌بووتی ئارد و دانه‌ویل و
 ئالف. (سیلو)

سیم‌کارت : ا‌ن‌د‌ف‌د؛ [ناو] کارتیکی چکوله‌یه
 له‌ناو موبایلی ده‌نین. (سیم‌کارت)
 سیناریو : ف‌ر‌د‌ل‌د‌ف‌د؛ فیلم‌نامه؛ نووسراوه‌ی
 داستانی فیلم. (سناریو)

سینت : یه‌ک له سه‌دی دو‌ل‌اریک. (پنت)
 سیویل : ف‌د‌ف‌ر‌د‌ل‌د‌ف‌د؛ قه‌ره‌یه‌خه‌ غه‌یری نه-
 سکه‌ری. (غیرنظامی) +

شابک: [ناو] (۱) چوځه. (چوځا). (۲) قهفی
بسک که ده که ویتته نیوچاوان. (حلقه زلف)
شابه لووت: [ناو] جوړیک به پروو؛ شابه پروو.
(شاه بلوط)

شابه ننگ: < بوژانه سیاوه
شابی: < شاورول

شاپ: [ناو] (۱) شوپ؛ جی پا؛ رچه. (رد. جای پا)
(۲) زاب؛ سوآلمت یان به ردی خری چکولای
پان. (سنگ یاسفال پهن و کوچک)
شاپانی: [ناو] شاپان؛ زاپین؛ کایه به زاب؛ کایه
به شاب < شاب ۲. (نوعی بازی)

شاپک: < شابک

شاپوور: ناز ناوی چهند شای ساسانی له تیران.
(شاپور؛ شاهپور)
شابه سهند: ناوی گولیکه و ناوی ژنانه یشه.
(شاه پسند)

شاتون: [ناو] که ره سته ییکه له موټوری سهاره
و هر که ره سته ی سوپا داردا. (شاتون) +
شاته مدیمی: [ناو] گیایکه ره مژن؛ توونه گیا.)
خردل وحشی)

شاجوگه: [ناو] جوگهی سهره کی که چهند جو
گهی لی جیا ده بیته موه. (جوی بزرگ؛ کانال)
شاخبیزی: [ناو] شاخبیزی؛ مهرمه پشا؛ هوما
یی؛ مهرمه پش؛ بلووری؛ بالبالی؛ پیرانشا؛ مووری.
(چلوار)

شاخ دهره ینان: [چاوگه ت] (۱) شاخ پروان له سهر

سهری کاوړه نیړ و ناژملی تر. (شاخ روئیدن) (۲ب)
واق وړمان؛ سهر سووړمان. (از تعجب شاخ در آوردن)
شاخه و شاخ: یال و یال؛ له لم لک بو لکی داریکی
تر. (از این تپه به آن تپه؛ از این شاخه به آن شاخه)

شاخه وهرز: شاخه وان. (کوهنورد)

شادی: ناوی ژنانه یه. (اسم زنانه)

شار: [ناو] مووړووی کانزای نیو بو لبرینگ؛ توپی
دارینی یاری بیلارد. (شار) +
شاراشو؛ شارشیوین؛ شهر تاشو؛ شهره لایسین.
(شهر آشوب؛ آشوب طلب)

شارباژپ: شاریکه له کوردستانی باشوور. (نام
شهریست)

شاربه دهر بوون: [چاوگه ت] له شار دهر چوون
یان له شار وده دهر نانی که سیک. (نفی بلد شدن)
شاربه دهر کردن: [چاوگه ت] له شار دهر کردن؛
(ب) دهر به دهر کردن. (نفی بلد کردن)

شاردار: [ناو] سهر وکی شار؛ بهر پرسی شار؛ (له
باشوور شاره وان). (شهردار) +

شاروچکه: شاروکه؛ شاری بچووک. (شهرک)
شارو کردن: [چاوگه ت] گهران؛ پشکنین؛ توئیزینه
وه؛ لیکولینه موه. (تحقیق و گشتن به دنبال چیزی)
شارویران: ناوچه ییکه نزدیکی مه هاباد. (ناحیه
ای نزدیک مه هاباد)

شارمه زرده واله: [ناو] جیی ژیانی تا قمی هه نکه
ژاله و هه روه ها شاره میلووره. (مکان و سوراخ
کلنی زنبور)

شاره زهر گه ته : [ناو] شانه و کونی ههنگه ژاله.
 (لانه زبور) < شاره زهر دهواله
 شاسپه رهم : [ناو] رېخانه؛ شانه سپه رهم. (ريحان)
 شاشه : پووپه پری شووشه ی ته له فزیون که وینه
 دمنوینی. (صفحه تلویزیون)
 شاعیر : [ناو] هوڼه ری شیعر؛ هه لېه ستغان. (شاعر)
 شاکار : [ناو] کاری بهر چاو؛ جوانترین کرده و یان
 دهستکرد. (شاهکار)
 شاکلیل : [ناو] کللیک که زور به ی قوفل بکاته
 وه کللی دز؛ (ب) لابه ری زور به ی گیر و گرفت
 و کیسه. (شاه کلید)
 + شاکه : (۱) بینه ر؛ سهیر که ر؛ (تماشاگر) (۲) خوی
 فروش. (نمک فروش)
 شاگول : ناوه بو ژنان به تاییه ت له ناوچه ی سنه
 (نام زنانه)
 شالگه ردن : [ناو] ئلیمی؛ مل پیچ؛ شالی دهوری
 مل. (شالگردن)
 شالووک : [ناو] شالوول؛ شالوور؛ ریشولی؛ گاوانی.
 (سار)
 شالی : [ناو] مه زرای برنج؛ چه لتووک؛ شه لتووک
 . (شالی. شلتوک)
 شالی جام : [ناو] جاپری برنجی دروینه کراو. - (بودن)
 (شالیزاردو شده)
 شالیکار : [ناو] فه لای برنج چیڼ. (شالیکار)
 شالیگا : [ناو] جیی چاندنی برنج؛ چاره برنج.
 (شالیزار)
 شامپانی : جوړیک تری په شه له ولاتی شامپانی
 فهرانسه که شه پاییکی هه ر به و ناوه لی دروست
 ده کهن. (شامپاین)
 شام : [ناو] قامیش. (نی)

شامپو : [ناو] تراویکه بو سهر و قژ شتن.
 (شامپو)
 شامه ترووک : [ناو] ههنگیکی چکوله یه له
 کولوره ی داراندا شانه دبهستی. (نوعی -
 زبور عسل)
 شامیران : [ناو] شای شاهان؛ میری میران؛ شای
 میران. (شاهنشاه)
 شانامه : [ناو] دیوانه شیعی فیردهوسی تووسی
 ؛ شاهنامه. (شاهنامه)
 شانای : خستن؛ بلاو کردنه وه؛ توډم چاندن؛ هه ل
 خستنی موړه ی نه رد؛ په وانه کردن؛ ناردن؛ نار
 دی. (روانه کردن) +
 شاندار : [ناو] به شکو؛ مه قام دار؛ پایه به رز؛ شیاو.
 (بلند مرتبه)
 شان داهیشتن : له سهرته نیشته درېژ بوون؛ شان
 دادن. (روی پهلو دراز کشیدن)
 شانک : [ناو] نازه وی؛ نازه وه؛ جوانه زمه. (جوش
 جوانی)
 شانکم : [ناو] دووایی پله ی سفلیس. (شانکر)
 شان له شان دان : (ب) خو هه لسه نگاندن و په
 رانبه رگرتن له گه ل پله و پایه ی که سیکندا. (همپا
 بودن)
 شان وشکو : [ناو] پایه به رزی؛ مه قامی به رز
 . (شکوهمندی)
 شانوکی : [ناو] گیای جافری کیوی؛ دزی نووړه ی
 خوینه. (جعفری)
 شانچه چرکی : (ب) له ناو حه شامه تدا به زور پښکا
 کردنه وه و ده رباز بوون. (در جمعیت بزور راه باز
 کردن)
 شان هه لته کاندن : نیشانه ی بی ته فاوته ی و

بی‌دهرومستی و اتا به‌من چی؛ که یفی خوته.
(شانه بالا انداختن)

شان هه لگرتن: شایان بوون؛ لایق بوون؛ شیاوی.
(لیاقت)

شانه‌ی خوری: [ناوت] جوریک شانه‌ی گه‌وره
له‌کانزا بو شی کردنه‌وی خوری و مووی نازل
(شانه‌پشم)

شانه‌ی هه‌نگوین: [ناو] شانی هنگشین؛ خانه
خانه له میو، جیگه‌ی هه‌نگوین و به‌چکه‌ی هه
نگ. (شانه‌عسل)

شاوول: [ناو] شاغول؛ تامیری هه‌لچینی دیوار
ی راست. (شاغول)
[ناو] ریقه‌بهر؛ به‌ریقه‌بهر؛ به‌ریس؛ مودیر.
(مدیر)

شاویر: [ناو] چهند گولای گچکه نزدیک به یه
ک. (چاله‌های پر از آب کنار هم)

شاویر: [ناو] شاوهر؛ شه‌هر. (شیدر)
شاویرول. [ناو] شابی؛ داریکه له میسره‌وه هاتو
وه عاره‌قیکی لیده‌گرن به‌ناوی عاره‌قی بیدمشک
بو نه خوشینی دل به‌که‌لکه. (بیدمشک)
شاویری: [ناو] قالدبن؛ ریواسی کوله‌بنه. (ریواس
ساقه‌کوتاه)

شاهدانه: [ناو] گیاییکه له گه‌لآکانی جه‌شیش
دروست ده‌کهن و به‌بهره‌که‌یشی که له هه‌رزن
ده‌کا و ده‌خوری ده‌لین شادانه یان شاهدانه.
(شاهدانه)

شاهید: [ناو] شایه‌ت؛ گه‌وا؛ شایه‌د. (شاهد)

شاهیگ: [ناو] جیگای لووس و خلیسک. (جای‌لیزر)
شاهی‌که‌و: [ناوت] که‌ویک که پنجه و چاو و
ده‌ندووی مه‌یله‌و زمردی. (نوعی کبک‌نوک‌زرد)

شایجان: بانگ کردنی ژنانه به ته‌وسه‌وه؛ باجی
شایجان؛ له‌ناو کورده‌کانی خوراساندا ناوی ژنانه
(خطاب تمسخرآمیز زنان؛ نام زنانه)

شاینه‌ک: شاهینه‌ک؛ باشوو؛ باشوو

شایه‌تیمان: [ناو] شاتیمان؛ شاده‌تیمان؛ شادیمان
(کلمه‌شهادتین)

شایی‌شایی: (اب) کو‌کردنه‌وی پاره، شایی له-
گه‌ل

شاییدا و به زه‌حمه‌ت؛ ته‌و پاره‌یه‌م شایی‌شایی و
قران‌قران کو‌کردنه‌وه. (شاهی‌شاهی). (۲)

خوشی‌خوشی (خوشی‌وسرور زیاد)

شبانندن: [چاو‌گه‌ت] شوپهانندن. (تشبیه کردن)
شبره‌و: [ناو] شبرو؛ جوریک چه‌رمی بریقه‌داره
که‌وشی لی چیده‌کهن. (شبرو)

شپک: [ناو] مالوو؛ داریکی درپژه که له ناوهر
ستیدا کو‌نیکی تی‌کراوه و ده‌چی به سهر دهن‌دی
تامووردا و به‌سهر زه‌وینی شیو برادارایده‌کیشن
بو ری‌ککردنی گری و گول و کولو. (نوعی ماله)
شپنه‌کردن: [چاو‌گه‌ت] پاش شیو‌برپنی زه‌وی
مالوو‌کردن؛ ری‌ک کردن به مالوو. (صاف کردن
زمین شخم‌زده‌باماله)

شپ‌پوش: [ناو] لیا‌س‌شپ؛ که‌سیک که جلی
شپ و کوئه له به‌ر ده‌کات؛ مروقی شپول. (ژنده
پوش)

شرپه: [ده‌نگه‌ناو] شله‌په؛ ده‌نگی شتی نهرم که
وه‌ه‌رزبکه‌ویت؛ ده‌نگی شتی که بکه‌وئته ناو
ناو (صدای درآب افتادن چیزی) شرپه؛ گولینگ؛

مه‌نگوله؛ شو‌رپه. (منگوله)

شر‌کردن: (۱) له‌ت‌وپه‌ت کردن؛ دراندن. (تکه
پاره کردن). (۲) سهر‌زمنشتی زور به توو‌ره‌یه‌وه

یان فەزیحەت بە سەرھێنان و تەمبەیی کردن و
 ئاڤوو بردن. (آبروریختن)
 شروچی: [ناوبک] شروقه کەر؛ شیکەرە وە
 باس؛ لیکدەرە وە ی خەبەر. (مفسر)
 شرو و شروڵ: بی سەر و بەرە و بی واتا؛ شرو وڤ.
 (بەقەسیدە ی شرو و شروڵ) «قانع» (بیمەنی؛ ژنده)
 شروڵ: شروڵە؛ تیتۆڵ؛ ریشال؛ بزگۆڤ؛ ریندۆل.
 (ژنده پوش؛ نواری پارچە کەنە)
 شروو: [ناو] شروی؛ دارێکی کورتە بالایە،
 کۆلێندراوی گەڵاکە ی بو شوردنی لەشی کە
 سیک کە نەخۆشینێ کەوتە یی گرتووە یان زەر
 دوویی گرتوو بە کەڵکە. (کرکو؛ افرای صحرا یی)
 شرو وڤ: [ئاوێ ناو] دڤاو؛ لە کار کەوتوو؛ و نچرو
 نچر؛ پزێو؛ پرتوو کیاک. (داغان؛ پارە پورە)
 شریت: [ناو] بەن؛ پێسمان؛ هەر شتی باریک و
 ناسکی وە ک قەیتان یان نەوار. (رێسمان؛ نوار)
 شریت پەر کردنەو: [چاوگەت] نەواری کاسی
 یان ویدئو تۆمار کردن و زەفت کردن (نوار پەر کردن)
 شریخ و هوڤ: [دەنگە ناو] گرمە و گوڤە؛ گرمە گرم؛
 شریق و هوڤ. (غرش یی دریی)
 شفرە: [ناو] تانە؛ کینایە؛ تەموس. (رمز)+
 شفرە ی فیل: [ناوت] دوو ددانێ درێژی فیل کە
 زۆر بەنرخە، لە ناسککاری و خاتە مکاریدا بە کە
 لکە. (عاج فیل)
 شفه زی: شیر بە شیر؛ زگپ بوونی ژنی کە شیر
 بە منداڵە کە ی دەدا. (حاملە شدن زن شیردە)
 شفقوت: قەمچی کوت؛ ئاوازەنگی کوت؛ (ب) زۆر
 بە لەز ئازۆتن؛ یان بە لەز بە پێگادا رویشتن. (راە
 رفتن یا راندن باعجلە)
 شفقوت: < شفقوت.

شقیلە: [ناو] شەوڤەو؛ کەسیک بە شەو بە پێدا دە
 ڤوا. (شېرو)
 شقاق: [ناو] سیبەنەرد؛ سیوێن عەرزیلە. (سیب
 ترشی)
 شکافە: [ناو] میز راب؛ زەخمە؛ نەغمە. (ئامیری
 تارژەندن)
 شکاکی: [ئاوێ ناو] پیوێندیدار بە شکاکەو؛
 جوڤیک هەلپەرین. (مربوط بە شکاک؛ نوعی رقص)
 شکاندنەو: [چاوگەت] (۱) دەستەواژە ی گوڤە
 ویازانە؛ شکاندنەو یان چوواندنی گوڤەویی بی
 پشکێل لە جوڤاییندا. (پوچ کردن جوڤاب درجو
 راب بازی) (۲) پاش دەمکی شانی چایی ئیستیکانی
 ک پەر کردن و دیسان کردنەو ناو قوڤی. (از قوڤی یک استکان چای پەر کردن و دوبارە دا
 خل قوڤی ریختن)
 شکایەت: [ناو] شکات؛ گازەندە و گەلە و داد خو
 از ی. (شکایت)
 شک بوچوون: گومان کردن لە کەسیک؛ گومان
 بردن. (گمان بردن)
 شکست: نوکۆولی؛ شکان؛ بەزین؛ کۆل دان.
 (شکست)
 شکست هۆڤ بەستە ی؛ چاوگەت؛ هەلپەستەو ی
 شکاو. (شکستە بندی)
 شک لیکردن: [چاوگەت] گومان لە کەسیک
 کردن. (بە کسی شک کردن)
 شکۆ: [ناو] جەلال؛ لە گەل شەرمدا دی، شەرم
 و شکۆ؛ شەرم و حەیا. (شرم و حیا)+
 شکۆفە: [ناو] واباوێ بە گۆلی داری بەر دەلێن،
 بە لām شکۆفە گۆلی نە کراوێ یە؛ پشکوڤ؛ خونچە.
 (غنچه)

شکەف : [ناو] دهبه؛ تهنه که پووتی نهوت؛ دهفر
ی گهوره وهک بهرمیل؛ چهلهنگی نهوت. (پیت)
شکهنجه : نهشکهنجه؛ نازار. (شکنجه)
شکین : [پاشگر] [ناو، بک] شکینه؛ کهسیک که
دهشکینی. (شکست دهنده؛ شکننده چیزی)
شلاتی : < شلاتی.
شلپ وهوڤ : [دهنگه ناو] شلپه شلپی زور. (شلپ
شلوپ)
شلپیتاو : شوڤباوی زور تراو و بی ږون. (کنایی،
شوربای خیلی آبکی)
شلته : [ناو] دوشهک؛ پرایه خی نووستن. (تشک)
شلکردن : [چاوهگهت] نهرم کردن؛ (ب) فش
کردن. (نرم کردن؛ اخ کردن و تحویل دادن)
شلکه ږان : [ناو] نهرمه ی ږان (شلکه ږانی بگوو شم
بوئی له سینه ومهم کهم) «مین» (نرمی ران)
شلکه گووی : [ناو] جیگای کونکردنی گوو ږچکه
بو گواره؛ نهرمه ی گووی. (نرمه گوش)
شلوی : شله ژاو؛ ږهنگ تیک چوو. (رنگ باخته؛
آشفته)
شله پاندن : [چاوهگهت] شله قاندن؛ بهیه کدا دانی
شله مهنی. (جنباندن و بهم زدن مایعات) +
شله ساوار : [ناو] ږویشینی تراو. (آش بلغور آبکی)
شله مهنی : [ناو] تراو؛ ناوه کی. (مایعات)
شله و بوون : [چاوهگهت] شل بوونه وه؛ تراو بوونه وه؛
نهرم بوونه وه. (آبکی شدن؛ نرم شدن)
شله و قوله : [ناو، ت] گهده و گوده؛ بهره لآوه هره لآ؛
لات ولووت. (لات ولوت)
شمش : [ناو] له قالب دراوی کانزا؛ وهک شمش
تهلا. (شمش)
شمشیربال : تهیره کویره؛ تهیره چهواییله. (پر

ستوی سیاه)
شمشیرسی چاره کی : (ب) به ږوا لهت نازا و له نه
سلدا خوږی. (شمشیر سه چاره کی)
شمقاپ : جوړیک بالنده یه له شاهین چکوله تره و
گوشت خوږه. (نوعی شاهین)
شملی براهه : < شمل و بهره کهت.
شناسای : [چاوهگه] ناسین؛ ناس کرن؛ شاره زا
بوون. (شناختن)
شناسنای : [چاوهگهت] ناساندن؛ شناساندن؛
شاره زا کردن؛ فیږ کردن؛ ناشنا کردن. (شناساندن)
شنووت : دهسته ک؛ دهسته کی داره ږای خانوو.
(تیر سقف)
شوان کار : [ناو] (۱) شوانی بهر غهل. (شبان بره).
(۲) شوانکاره؛ شوانی کردن به نیوه یی. (شبان
کردن و سهیم شدن در مالکیت گله). (۳) کهسی
که پیشه ی شوانی بیت. (شغل شبانی)
شوانکیله : گیاییکه جیوه ییکی کیشداری هه یه.
(نوعی گیاه)
شوانه ویله : (ب) مروقی ساکار و گهوج و گیل.
(انسان ساده)
شوټ گرسیږ : گیای خشیل؛ کهوله گیا؛ دوو
دلوپ شیله ی نهو گیایه هه وینی لیتریک شیره
که بیکات به پهنیر. (علف پهنیر)
شوخی باز : گالته چی؛ گالته و که پ کهر؛ هه نه ک
باز؛ هه نه ق باز. (شوخی باز)
شور : که له سوو؛ مانگییک که کهل زور سواری
بیت؛ (ب) هاو جییی کردنی زور و له سهریه کی
نیږ له کهل میوینه. (زیاد جفت گیری کردن ماده گاو)
شور : سویر؛ ږخوی. (شور)
شور افک : شور اف؛ شور ک؛ شور کات. (شوره زار)

شوپش : ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه) +
 شوپقه بوون : شوپوونهوه؛ دالقان؛ هه لواسران.
 (سرازیر شدن؛ اویزان شدن)
 شورک : شوره کات؛ زهونی که خاکی سویر و
 خویداربی. (شوره زاز)
 شوپ کردنهوه : [چاوگهت] داهیشتن؛ داهیلان؛
 بهردانهوه. (اویزان کردن)
 شوره شوان : [ناو] نانه مروچه؛ شهوهره شهوهن؛
 گیاییکه بو خوراکي ئاژال، له سهقز و سابلآغ له
 گهل قازیاخدا دهیانکولاند بو عیلاجی زهردوو
 یی و پامالینی زهرداو. (اسپرس)
 شوپملاس : هاوالی خه زال له بهیتی لاس خه
 زالدا. (نام مردانه)
 شوقاق خور : شوقاقخور؛ چلکاخور؛ (ب) نوکەر
 و بهراموخور. (نوکر ماب)
 شوقة : له تارهوی وهر گیراوه < ئاپارتمان (آپار
 تمان)
 شوک : قولایی ماسیگرتن. (قلاب ماهی گرفتن)
 شوکره لات : [ناو] شوکولات؛ چو کلیت، جوریک
 شیرینی. (شکلات)
 شوکه : [ناو] شیلهی که میشولهی (شسته)
 دروستی دهکا و له سهر گهلای داران به تاییهت
 له سهر گهلای داربی دهنیشی و تامی شیرینه و
 له گهزو دهکا. (مدفوع شته)
 شوکرن : [چاوگهت] کار کردن؛ ده وامکردن
 (کار کردن)
 شوڤن کەفتن : [چاوگهت] وه شوین که وتن؛ به
 دووادا پوشتن؛ (ب) چه و پوشتوینی که سیک
 گرتن. (دنبال رفتن؛ دنباله روی)
 شووالپیس : < شهروال پیس.

شووال چه پهل : < شهروال پیس
 شوورته : که شک. (شک)
 شووشبین : [ناو] شووشبان؛ پیاوانی بانگه یشتن
 کراو بو داوات؛ برازاوا. (رفقای داماد در عروسی)
 شووتیله : شفته زی؛ گیاشیر؛ دوو دلۆپ له شیله
 ی ئه و گیایه ده بیته هو ی پهوانی. (گیاه فرفیون)
 شووخال : [ناو] شوین؛ ئاسهوار. (رد؛ عمل
 بجامانده)
 شووداخ : [ناو] داخی سهر گو یچکه ی ئاژال.
 (داغ گذاشتن روی گوش حیوانات)
 شوورا : [ناو] شووبرا؛ هیوهر. (برادر شوهر)
 شوورهمووره : شروشاتال؛ ئه سپایی نیومالک.
 (وسایل منزل)
 شووش : ناوی باژپریکی که ونارا له باشووری
 ئیران. (شوش)
 شووش : (۱) [ئاوه ناو] باریک؛ (ناو) په نمانی
 جیگهی قامچی؛ شووش بهستن؛ ماسینی جیگای
 قامچی وه شانندن. (جای شلاق) +
 شووشبین : [ناو] شووشبان؛ پیاوانی بانگه یشتن
 کراو بو داوات؛ برازاوا. (رفقای داماد در عروسی)
 شووشته ری : (۱) جوریک پاخه ری وه ک به په یه.
 (نوعی زیلو) (۲) ناوی مهقامیکی ئاوازی کوردی
 و فارسییه. (شوشتری)
 شووشته ری : گوشه ییکه له مهقامی هومایووندا،
 هندی به بنه مای هومایوونی ده زانن. (شوشتری)
 شووشتی : شوړاو؛ [پابووردووی شتن بو سیهه م
 که سی تاک] : شوړدی. (شسته شده؛ شست)
 شووشی : ناوی قه لاییک له خوراوی باکووری
 ئیران بووه. (قلعه شوشی)
 شووفلجه زن، شادی به هو ی پژگار بوونی موو

سایه کان له بهندی بابلیه کان له لایه ن کوور
شی هه خامه نشیه وه، که مووسایه کان هه موو
سالی له نه وه لی پایزدا دهیگرن. (جشنپاییزی
یهودیان)

شووگا: که له کیوی. (شوکا)

شووگره [ناو] جه غزیکی کانزای له غاوی نه سب
که لچی خوارووی نه سب ده چی به نیویا. (گیره
لگام)

شویردن: سواری؛ گوشین؛ سواردهی؛ گواشتن؛
گفاشتن. (فشردن)

شوین به شوین: یه ک له دوای یه ک؛ به دوای
یه کدا ره وانه کردن و ناردن. (پشت سرهم)
شوینگر: [ناو] (۱) جیگر؛ به ردیل. (جانشین). (۲)
پی و شوینی که سی هه لیژاردن و کهوتنه سهر
نهو ره وشته. (پیرو)

شهبانکاره: ناوی هوژیکی کورد، که دایکی نه
رده شیر ی بابه کانی شای ئیران لهو هوژه بووه.
(نام عشیره ای کرد)

شهبخان: [ناو] داوین و گو شه ی کهوا؛ شاقهل.
(دامن کتوعیا)

شهبکاندن: [چاوگه، ت] ئیشانندن؛ ئیشان. (به
درد آوردن؛ درد کردن)

شهبنم: (ف. مشه) شهونم؛ شهفتم؛ ناونگ؛
قهرمو. (شبنم)

شهبه که ی چاو: [ناو، ت] توپینه ی چاو. (شبکیه
چشم)

شهبهنگ: [ناو] تارمایی؛ زور له دووره وه و به
حال دیار بوون. (شبح)

شهبالمه: [ناو] شه پلاغه؛ زله. (کشیده)

شهبالوخ: [ناو] وهروه ره؛ بیلی به فرمالین. (بیل)

برف رویی)

شه پاندن: [چاوگه، ت] شله پاندن؛ شله قانندن
(تکان دادن مایعات)

شه پلاندن: [چاوگه، ت] نالوز کردن؛ شیوانندن؛
شله قانندن. (آشفته کردن)

شه پله لیدراو: [ناو، له ناو] سه کته کردوو؛ فهر که م
کردوو؛ پهر که م لیدراو؛ (ب) که سیک که ده ست و
پای ئیفلیج (سه قهت) بی. (افلیج)

شه په شه پ: [دهنگه ناو] ته په ته پی شتی شوپ که
جار جار له عهرز بخشی؛ (شله پ شله پ)

شه تره ننج: [ناو] شه ترهنگ بووه به لام نارمو
پیتی (گ) ی نییه و بووه ته شه تره ننج، یارییکه به
۳۲ موره ده کری. (شطرنج)

شه تره نجی: [ناو، له ناو] وه ک ته خته ی شه تره ننج
خانه خانه؛ چوار گو شه چوار گو شه. (شطرنجی)
شه ترهنگ: [ناو] ناوی پیشوی شه تره ننج؛ له بهر
نهو وه نارمو پیتی (گ) ی نییه بووه ته شه تره ننج.
(شطرنج)

شه ته: [ناو] میشله ییکی بی باله که له سهر که
لای گول و گیا دهنیشی، جور یکیشی هه یه شوکه
دروسته ده کا. (شته)

شه ختاندن: [چاوگه، ت] بهراوه ژوو کردن؛ هه
لگه پاندنه وه؛ سهره ونخوون کردن. (برگرداندن)
شه ختین: بهر ناوه ژوو؛ سهره ونخون. (برگرداندن)
شه خسه: [ناو] شه خته؛ بای زور ساردی پاییز
که زمرحات له بهین دهبا. (سرما ی پای پاییزی
آفت کشت)

شه خل: [ناو] شه قل؛ دیاری کردن. (نشان)
شه دانکه: [ناو] بهر بوخچه و کیسه ی شانه و
ئاوینه ی ژنان. (جای وسایل زنان)

شده لار : میزه‌ری شده‌ی لار پیچراو: [ناو]

لاره پیچ به‌سەر. (کج‌دستار)

شەربەک : شەربە؛ لیوان؛ ئاوخووری؛ لیوان.

(لیوان)

شەڕ بەرپاکردن : [چاوه‌ت] گێچەل نانه‌وه؛

شەڕ هەڵایساندن؛ ئاژاوه نانه‌وه. (شەڕبەرپاکردن)

شەڕخواز: [ئاوه‌لناو] جینگز؛ بیانووگر؛ شەڕفروش،

جینگن. (ستیزه‌جو؛ جنگ‌طلب)

شەردین : داییزان؛ لەبیزنگ‌دان. (غەربال‌کردن)

شەڕکەر : [ناو] (ب) که‌سانی که‌ چەک و سفته‌ی

بی‌مەحل (بی‌جی) به‌ هەرزاتر ده‌کەرن و کاری

وەرگرتنی پارە‌ی چک و سفته‌که‌ وەهسته‌تۆ ده‌

گەرن. (شەرخ)

شەرمخاندن : [چاوه‌ت] خوراندن؛ به‌ ناخوون

ڕنین؛ هەل‌گلاشین. (خارانندن)

شەرمخین : [چاوه‌ت] خوروو لی‌ پەیدا‌بوون؛

خوران. (خاریندن)

شەرمین : [ناو] گیای گۆله‌زەنگ؛ ماکی خەو

هێنەری لێده‌گیری. (گل‌شراب)

شەڕنانه‌وه : کە‌شەر بەرپاکردن.

شەڕنەخیوی : [ناو] شەڕنەخیوی؛ شەڕناخیوی؛

غار‌غارین و تەقلە به‌ ئەسب. (تاخت‌وتاز)

شەروال‌پیس : [ئاوه‌لناو] داوین‌پیس. (تردامن)

شەڕوبنار : [ناو] شەڕوکی‌شە. (جنگ‌ودعوا)

شەڕوتەر : [ناو] کێشە و هەرای بی‌جی و خو

نەخواز. (جنگ بی‌جهت)

شەڕوشوڕ: [ناو] فیتنه‌ و کێشه‌ له‌ ناوچه‌یی‌کدا؛

کێشه‌ و هەرا؛ نانه‌منی. (ناامنی)

شەڕباخه‌ : [ناو] کێبه‌رکی دروینه‌وانان له‌

کاتی دروینه‌دا. (مسابقه‌درو)

شەڕه‌فەر : کە‌شەر هە‌قه‌سه‌.

شەره‌فنامه : کتیی میژووی کورد که‌ له‌ لایه‌ن

شەره‌فخانی به‌تلیسییه‌وه‌ نووسراوه‌. (شرفنامه)

شەره‌قه‌سه‌: [ناو] شەره‌فه‌ر؛ شەره‌جینو، (یان به‌راستی

یان به‌گالته‌). (جنگ‌لفظی)

شەره‌ک : [ناو] شەریتی به‌سته‌وه‌ی ره‌شمال.

(طناب‌بستن‌چادر)

شەره‌که‌ره‌: [ناو] شەڕکردنی دوو یان چەندکه‌ره‌؛

(ب) شەری چەندکه‌سیکی ناحالی و بی‌عەقل.

(جنگ‌خران)

شەره‌نیزه‌ : شەره‌رمب. (جنگ‌بانیزه‌)

شەره‌هەلگەرساندن کە‌شەر بەرپاکردن.

شەره‌هەلگەرسین : [ئاوه‌لناو] فیتنه‌ به‌پاکه‌ره‌، شەڕ

هەلخەڕین. (برپاکێشنه‌ فتنه‌)

شەری زیر‌پینگەری : [ناو] شەری به‌درو بو

بازار گەرمی له‌ لای که‌سی یان لای موشته‌ری.

(جنگ‌زرگری)

شەش‌ناگر کە‌شەش‌تیر.

شەشپه‌ر : [ناو] گورزیکی ئاسنین که‌ شەش

گوپکه‌ی هەبووه‌. (گەرز‌قەعی) +

شەش‌په‌نجە : که‌سانیک که‌ قامکی زیادیان

هەیه‌. (شش‌انگشت)

شەش‌تیر : [ناو] چەکی شەڕ که‌ شەش‌ فیشه‌

ک ده‌خوات. (شش‌تیر)

شەشخان : [ناو] شەشخان؛ یاری مندالان.

(نوعی بازی بچه‌ها)

شەشه‌ربوون : ڕێگای ده‌رچوونی مۆره‌ گیران

له‌ نه‌ردین‌دا ؛ (ب) ڕێگه‌ی چاره‌ به‌ستران له‌

ته‌نگ‌وچه‌لهمه‌دا. (شش‌شدن)

شەشلو: هه‌ر به‌لگه‌یکی په‌راتو که‌ شەش‌ خالی

تیدابیت. (شش لوی ورق)

شه شلوپه : [ناوه لئاو] (ب) دروژن؛ حيله باز؛ کلاوباز.
(کلک)

شه شلوجل : شهش تير.

شهش و بيش : (بیش وشه يکی تورکيه و اتا
(پينج)، شهش و پينج هيتان له نهردين دا؛ (ب)
دهست پيوته گرتن؛ شهش و بيش خه رج کردن.
(ولخرجی)

شه غلهم : [ناو] بهزموهه را؛ هه راوهوريا؛ ثوغله
مه؛ غه له به. (دادوهوار و شلوغی)

شه غهل : [ناو] سه رياچ کردن؛ سه رموهی پرووه
ک هه لپاچين. (غرس)

شهفت : [ناو] ئامير يکی سه ياره يه که ده چی به
ناو رينگی ته گهردا. (شفت) +

شهفتالوو : له هه شتالوو (قوخ) ده کا، به لام کورکی
نيه و چوو کتر يشه. (شفتالو) +

شهفتور : [ناوه لئاو] شهفتوور؛ لاره ولار؛ خووارو
خيچ. (اړيب)

شهفته : گياميشووله. (نام گیاهی است)

شهفته : شهپکه؛ شهپقه. (کلاه له دار)

شهفادی : شهفتر؛ پيری شهو. (پريشپ)

شهفبیری : شهونشینی. (شبنشینی)

شهفترادی : بهسر پيری شهو. (پس پريشپ)

شهفچرا : [ناو] شهوچرا؛ چراي شهوی؛ (ب)

چراي خهو. (چراغ خواب)

شهفچهرين : [ناو] شهوچهره؛ شهوچه له. (شب
چره)

شهفخشت : [ناو] کاليار؛ تروزی که دايدنهين
بو توو. (خيار جنبه بزرگ تخمی)

شهفهشکی : [ناو] شهو کوپری. (شب کوری)

شهفگه ر : (۱) شهوگه ر؛ شهوی به شهو دا ده گه پری.
(شب گرد). (۲) به زمی مالی بووک له شهوی بیش
گوپژ تنهوی بووکدا. (جشن شب قبل از عروسی
در خانه عروس)

شهقاقی : [ناو] شقاق؛ شوقاق؛ نه خوشینی ولا
خی به رزه که سمیان ده قله شی. (مرض تر

ک خوردن سم اسب)

شهقاو : [ناو] قه ده م؛ ههنگاو؛ ههنگاف. (گام)

شهقاویل : [ناوه لئاو] راسته خو؛ راسته وراست.
(مستقیم)

شهقتين : [چاوگه] شهق کردن و هه لوه شانده
وهی درومان؛ هه لوه شاندين. (شکافتن)

شهقراندين : [چاوگه ت] شله قاندين؛ شيواندنی

تراو؛ راژمندی تراو. (جنباندين مایعات)

شهقژن : [دهنگه ناو] دهنگی شهق و هوپ؛ وهک

دهنگی هه وره تريشقه. (صدای مهيب)

شهقلچی : بهرپرسی شهقل کردن و سهردان له
شهقل. (مسئول مهر يانشانه کردن)

شهقه ماسی : جوریک ماسيه. (نوعی ماهی)

شهقیف : [ناوه لئاو + ناو بهر] شهقیف؛ شهقیو؛

شهق بردگ؛ شهق بردوو؛ له تبوو؛ قه له شياو

(در بزرگ؛ شکاف؛ شکافته)

شه کرپه نير : [ناو] جوریک شیرين ياته له شه کری

هاپاوه چيده بی. (شکر پنییر) +

شه کروکه : [ناو] (۱) گیای که رته شی که بو

زيادکردنی رادهی شه کری خوین به که لکه.

(شکر تیغال) (۲) کوپری لووسکه که له زهماوه

ندی هیندی تورکاندا ده ره خسی به کنجی کچا

نه وه. (رقاص پسردختر نما)

شه کره سیو : [ناو] سیوی گولاو؛ بهری داره

سیوی په یوه ند(موتوربه) کړاو له ههرمی؛ مرو
فی زور جوان و ږمزا شیرینی پی ده شوبه ټینن.
(سیب گلاب)

شه کړی خوارد : شه کهری خوارد؛ (ب) بیجای
کرد؛ غه له تی کرد؛ گووی خوارد. (غلط کرد)
شه کنای : [چا وگه ت] شه کاندن؛ ږاوه شانندن.
(تکان دادن؛ به اهتزاز در آوردن)

شه کو؛ بیلی تاییه تی ږاوه ماسی له چومی که م
ناودا. (بیل شکار ماهی)

شه که ت : (۱) شه که تدان؛ توند به ستن. (محکم
بستن). (۲) [ناوه - لئاو] ماندوو؛ هیلاک. (خسته)
شه که راو : [ناو] شه کړاو؛ شه ربه ت؛ (ب) به ین
شیوان؛ په یدا بوونی ساردوسړی له به ینی دوو
دوستدا. (شکر آب)

شه که ره : [ناو] گیای شه که ره؛ که رته شی؛ ډړوه
گورزه؛ جیوه که ی که له جیی چزووی جوړیک هه
نگه زاله وه د ټټه دهر موه ده ټټه هیلانه ی هه نگه
زاله و نه وجیوه بو زیاد کردنی قندی خوین به
که لکه و بو دهنک به ربوونیش باشه. (گیاه شکر
تیغال)

شه کیانه وه : [چا وگه ت] شه کانه وه؛ له رانه وه؛
به دهم باوه له رینه وه ی قوماش. (اهتزاز)
شه کین : [ناو] جگین؛ یاری به قاب. (بازی
شتالنگ)

شه که : [ناو] لای چالی قاب؛ چکه؛ ږوو په ږی
پشته وه ی پکه. (طرف گود شتالنگ)
شه لاق : شه لاق؛ شیلای؛ قامچی؛ قه مچی.
(شلاق)

شه لال؛ [تاوه لئاو] بی حال؛ زور شه که ت و شال؛
زور ماندوو و هیلاک؛ زور نه خوش. (بی حال) +

شه لان شه لان : شه له شه ل؛ به شه لین ږوشتن.

(لنگ لنگان)

شه لپه : [ناو] مار نه گز؛ چه که؛ جزمه. (چکه)

شه لپین : [چا وگه ت] بنکه ن؛ ږیشه که ن؛
دووړخستن؛ لا ږدن؛ له به ین ږدن. (ږیشه کن؛
از میان برداشتن)

شه لتاخ : [ناو] شه لتاخ؛ شلتاخ؛ ته شقه له؛ گپچه ل.
(شلتاق)

شه لتاخ؛ [ناو] شه لتاخ؛ شه ږفروشی؛ ته شقه له
کردن. (قالتاقی)

شه لته : [ناو] خه رار؛ هوړی زور که وړه ی تاییه تی
کاکیشان، له ږه شکه چکو له تر. (غراره)

شه لوال؛ شه روال؛ پاتول. (شلوار)

شه لوال به کو ل؛ [ناو] شه روال به کو ل؛ گیاییکه
بنه که ی ده خوری و بو ږه وانی به که لکه. (گیاهی
است با خاصیت مسهلی)

شه ل وشه پک : [ناو ت] شال وشاپک؛ ږانکو
چو غه. (لباس از شال)

شه ل و کو ت : شه که ت؛ ماندو؛ هیلاک؛ به لیدان
شپړزه کردن. (خسته)

شه ل و کو ت کردن؛ [چا وگه ت] (ب) به لیدانی زور
شه که ت کردن و له توانا خستن. (کتک زدن زیاد)
شه له مکهره : [ناو] پشيله پاییزه. (قاصدک)

شه له می؛ شیلیم؛ شه له م. (شلغم)

شه له وشه پک : [ناو] شه ل وشه پک؛ شال وشه پک؛
ږانکو و چو غه. (لباس محلی از شال)

شه له ولوهو : [تاوه لئاو] هه له ویز؛ زور بلی؛ چه نه
دریژ. (پر حرف)

شه لی : [ناو] گپری؛ پا له نگ بوون؛ لهنگی.
(لنگی)

شهماته: [ناو] زهنگ؛ وهخه بهر هینه؛ سه عاتی
 شهماته دار: سه عاتی زهنگ دار. (شهماته)
 شهمال گیر: [ناو] قاقلی به هار؛ گیاییکی که لاپانه
 و گوله کانی چکوله و له پال یه کدان، عیلاجی که م
 خهویه. (گلپر)
 شهمامه بهنی: [ناو] جوریک کاله یه؛ کاله ی شه
 مامه بهندی. (بند چارق)+
 شهمامینه: < شهمامه +
 شهمتاندن: [چاوگه، ت] (۱) واز لی هیئان؛ دهست
 لیبه ردان. (صرف نظر کردن). (۲) خلیسکاندن. (سردادن)
 شهمزیای: [چاوگه، ت] قورمچایی؛ سیس بوون.
 ئالوز بوون؛ رهنک په رین. (آشفته شدن؛ پژمردن؛
 رنگ باختن)
 شهمزین: (۱) [چاوگه، ت] شهمزین؛ ئالوز بوون.
 (آشفته شدن). (۲) [ناو] ئاوالی شهم له بهیتی شهم
 و شهمزین دا. (عاشق شم). (۳) ناوه بو زنان
 شهمزین ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه)+
 شهمسی: [ناو] شوپروه ی به فر و سهوولی به
 هاران که درهنگ ده تاوینته وه؛ ناوه بو زنان.
 (شره آب یخ که در بهاران خوب میشود)
 شهمشاد: [ناو] شهمشاد؛ داری شهمشاد. (شهمشاد)
 شهمشاق: [ئاوه لئاو] جووامیر و دل فراوان و به
 پیاوه تی. (رادمرد)
 شهموک: [ناو] شهم کوله که؛ داری که دهیده نه
 بهر دیواری شکست بو پراگرتنی. (حایل دیوار)
 شهممت: [ناو] جوریک جاو. (نوعی کرباس)
 شهمه ند و فییر بخرد؛ ند: [ناو] که رسته ی جوریک
 قومارم. (شمند و فر)
 شهمی: کورت کراوه ی ناوی شهمسه ددین و

شهمسولاً و شهمسی. (اختصار اسم)
 شهنندی شوپ: [ئاوه لئاو] شان داچه کاو؛ شیرزم.
 (پریشان حال)
 شهنشه: [ناو] توولی هه لاجی؛ (جگه له هه لا
 جی کردنه که به جیکه نه و کهوان ده کریت)
 به شوولیکی باریک خوری و لوکه ده کوتن و
 پیی کو ده که نه وه. (باتر که حلاجی کردن)
 شهن کردن: [چاوگه، ت] خهرمان به دهم باوه دان
 بو جیا بوونه وه ی کا له دان. (خرمن به باد دادن)
 شهنگال: [ناو] (۱) زهنگار. (زنکار) (۲) ناوی شار
 و چپاییکه له پوز ئاوا ی موسل. (نام شهر و کوهی
 است)
 شهنه با: [ناو] خهرمان به شهنه به دهم باوه دان؛
 شهنی خهرمان. (باد دادن خرمن)
 شهنه وا: [ناو] شهنه با؛ شهن کردن. (باافشون
 خرمن به باد دادن)
 شهوئاژین: [ناو] شهواژین؛ ئاژین کردنی ئاو به
 سهر زهوی و مه زادا به شهو. (آبیاری شبانه
 مزرعه)
 شهوار. شهوگار. (شبهه. در طول شب)
 شهواره: [ناو] نه دیتی چاو له بهر نووری زور به
 هیژ به تایبهت له تاریکی دا. (در مقابل نور قوی
 چیزی راندیدن)
 شهواره بوون: [چاوگه، ت] (۱) چاوه له نه هاتن له
 بهر پرووناکیی زور و سهر لیشیوان. (عاجز از دیدن
 مقابل نور زیاد). (۲) به شهو هه لفرین و ئاواره
 بوونی مهل له هیلائنه. (آواره شدن پرنده در شب)
 شهوالبین: [ناو] بهن شهروال؛ دوخین؛ هوجنه.
 (بند تنیان)
 شهویات: [ئاوه لئاو] چیشتی شهومه نه. (غذای

بیات)

شهو بوسان : [ناو] گولی شهو بوی زهره. (شب بوی زرد)

شهو به کیو : [ناو] مالاتی که شهوانه له کیو مول دهری، له په چه دی. (در صحرانندان گله در شب)

شهو بیر : [ناو] دوشینی نازل به شهودا. (دوشیدن گوسفندان در شب)

شهو چراغ : [ناو] گهوهریکه؛ گهوهری شهو چراغ که له تاریکیدا دهرهوشیتهوه. (گهوهر شب چراغ)

شهو چهره ز : [ناو] شهو چهره؛ شهو چله. (شب چره) شهوړن : [ناو] رنینهوهی شهوانه؛ (ب) دزی له بیستان به شهودا. (چیدن شبانه بوستان)

شهو سو : [ناو] چرای کهم سوو؛ چرای کاتی خهو؛ چرای خهو. (چراغ خواب)

شهو کهران : [ناو] گیاییکی ژه حراویه. (شوکران) شهوگورد : [ناو] ژوانی شهوانه؛ ژوان. (محل قرار شبانه؛ راندوو)

شهو مهي : [ناو] مانگه شهو. (شب مهتابی) شهو نامه : [ناو] بلاقوکی نه هیئی که به شهو بلاو ده کریتهوه. (شب نامه)

شهو مرگ : [ناو] شهوهر؛ شهبدهر. (شبدر)

شهو مره سووره : [ناو] گوچانه باغی؛ گیاییکه گوله که دی وهک گوچان چه ماوهیه؛ کولیندراوی گول و گهلاکه دی بو بینایی چاو باشه. (شبدر عطری)

شهو پرشه : [ناو] جه ژنپکی کاکه بیانه. (نام جسنی است در میان کاکه ایها)

شهو زهنگ : شهوی تاریک؛ تاریکی خهست؛ نه

نگوسته چاو. (شب بسیار تاریک)

شهو که : [ناو] شبه که؛ تهلچن؛ کون کون؛ کونا کونا؛ وهک شهابک. (شبه که)

شهو کی : [بهند + ناو] سبه یینی؛ سبه یینی؛ سوژی؛ سه یزوو؛ به یانی. (فردا) +

شهو هه یینانه : [ناو] شهو هه یینانه؛ شهو جومعانه؛ (ب) خیری تاییه تی شهوی جوومعه. (خیرات شب جمعه)

شهو یاز : [ناو] شایاز؛ بازی سپی. (شاهباز)

شهو بال : [ناو] شابل؛ په ره درېزه کانی بالی بالنده. (شاهپر)

شهو ربوون : [چاوگه، ت] له سهر پاشوو هه ستانی یه کسم. (بلند شدن اسب روی دوبا)

شهو ریوه : [ناو] مانگی شه شهمی سالی کوچی هه تاوی، به رانبر به نه یلوول. (شهریور)

شهو سوار : [ناو] شاسوار؛ سوار چاکه سهر توپی سواران. (شهسوار)

شهو هله وهند : [تاوه لئاو] هونه رهنه؛ زانا؛ فیرس. (هنرمند)

شهو یتان : [تاوه لئاو] (ب) هاروهاج؛ منداییکی شه یتانه : منداییکی هاروهاجه. (شلقو؛ بازیگوش) +

شهو یتانه ک : [ناو] پارچه ییکه له شاخی حه یوان دروست کراو، له به یینی دهسک و په نجه دی تاردا که سیمی تار ده که ویته سهری. (شیطانک)

شهو یدایی : [ناو] شیتی و سهرگردانی به دوی داخواز یان عشق دا. (شیدایی)

شهو یهت : [ناو] شه هین؛ حیلای نه سپ. (شیهه) شیباب : [ناو] گولپهی تهنور؛ چاوانه ی تهنور؛

گولپینه ی تهنور. (هواکش زیر تنور) شپ : [ناو] بهن؛ پرسمان؛ قه مچی هه لخواینه

رى شىلاق. (شلاق گرداننده گردنا)

شىيُو : [ناو] كه رسته ي نه نازده گرتنى نم و ته
رايى و هه لم. (بخار سنج)

شىتارى : [ناو] شىي تاريك؛ نه سپى شىي توخ؛
شىي مه يله و كويت. (رنگ اسب كرنگ تيره)
شىت شهي تان: كه سيك به ئاقه ست خو بدا له
شىتي. (ديوانه مصلحتي)

شىتوشر : [ئاوه لئاو، ت] بى ئاوه ز؛ بى ئه ده ب.
(بى عقل)

شيت شيت : [ناو، ت] به قيزاننده وه دمه مه راشي
كردن، به تاييه ت بو ژنان به كار دمه برى. (دادو
فرياد كردن زنان)

شيت هوزيره : تاوى به ئاوه ز و تاوى شيت؛ هه
ركات حالت گوپين. (گاه عاقل گاه ديوانه)
شيت هوزي: قسه ي هه ليت و پليت كردن. (حرف
ببربطو غير عاقلانه كردن)

شىتي پته رى : [ئاوه لئاو] شيتي پته به ر؛ شيت
و ويت. (ديوانه)

شيتين : [ئاوه لئاو] شير تين؛ (ب) تراوى كه تيني
به نه نازده ي تيني شيرى تازه دوشراوبى. (ولرم)
شىخانى : په يوه نديدار به عه شيره ي شىخانه وه
له نزىكى كه ركوك؛ (ب) هه لپه پرينى شىخانى.
(مربوط به شىخان)

شير : [ناو] پروپه رى قوشه ي قه ديمى كه وينه ي
شيرىكى پيوه بوو؛ نه و ديوى خه ت. (شير روى
سكه) +

شير : [ناو] شيرى: (سه ماوه ر، ده ستشورى، حه
مام). (شير آب)

شيراز : شارى كه له ئيران، زىدى حافز و سه عدى
شاعيرانى به ناو بانگى ئيرانى كه به شارى گول

و بولبول به ناو بانگه. (شيراز)

شيرپ : شيرفه كرن؛ له شير به رينه وه ي مندالى
شيره خوړه. (قطع كردن شير دادن به بچه)

شير حه رام : [ئاوه لئاو] (ب) بيوه فا؛ بى نمه ك؛ بى
نمه ك؛ حرامزاد و فيله باز. (حرامزاده حيله گر)
شير حه لال : [ئاوه لئاو] (ب) شير حه لال، پاك
داوين، به نمه ك، حه لال زاده. (حلال زاده)

شير خشت : [ناو] دارى شير خشت؛ به ميوه كه
يشى ده لين شير خشت؛ دژى به لغه م و پاليوهرى
خوين و دژى زه ردووييه. (شير خشت)

شير خشت : [ناو] گه رد يكي ورده بو پهموانى ده
يدن به مندال. (شير خشت)

شير خوړگه : [ناو] (ف. مشه) جيگاي به خيو كردنى
مندالانى شيره خوړه. (شير خوار گاه)
شير داخ : [ناو] شير داخى؛ جوړيك قوماشى قه
ديمى. (نوعى پارچه قديمى)

شير دادن : [چاوگه ت] (ب) مه يل پى دان؛ ده
ست ئاواله بوون له حاندى كه سيكدا. (تمايل؛
سر كيسه شل كردن)

شير دان : شير به بيچوودان؛ ممه ك به مندال
دان. (شير دادن)

شيرزاد : نيوه بو پياوان؛ به رناوى به ره بابيكي عه
شيره ي فه يزولابه گى له نه ته وه ي ئاغا شير به گ.
(شيرزاد)

شير كو : (١) نيوه بو پياوان. (نام مردانه). (٢) به چكه
شير؛ شير كو له. (بچه شير) (٣) شيرى چيا و كيو.
(شير كوه)

شيرگيا : [ناو] شير هه رد؛ دوو جوړه بى زه هر و زه
هر دار بى زه هر كه هى له ناوچه كانى سنه و جوانو
و مه هاباد و ورمى زوره و دژى بالوو كه ي مالتى

به رزه یه. (مانیوک)

شیرمه رده : [ئاوه لئاو] شیرم رده؛ بیچووی له رو
لاواز به هووی کهم شیر ی دایکه وه. (شیرم رده)
شیرمه شک : [ناوت] مه شک ی شیر تیکردن؛
(بیری دین راده برن شیر مه شک یان پییه)

«فولکلور» (مشک شیر)

شیرواره : دهسته وامی شیر؛ له پاییزاندا که شیر
ی ئازال زور کهمده کا چه ندمال شیر ی خو یان
به نوبه ددهن به یه کتر بو ئه وه ی بشی ماستی
لی دروست بکه ن. (قرض دادن شیر به همدیگر)
شیروخه ت [ناو] شیریاخه ت؛ یاری به قهره پوو
ل. (بازی شیریاخه ت)

شیر وشک : [ناو] گهردی شیر که له ئاودا ده
یتاوی بنه وه و به مه مکهمز به زارو یانی ددهن.
(شیر خشک)

شیر وکول : [ناوریا ت] ئه ستوونیک به سه رکول ه
که ی دریزموه له بیچمی خاچ ، وه بهر دیواری
شکست ده دریت (ستون سلیب مانده خایل دیوار
شکسته)

شیره : [دهنگه ناو] (۱) دهنگی قه له م قامیش له
کاتی نووسین دا؛ (دایک وه قوروان شیر ی قه له
مت بی) «فولکلور» (صدای قلم نی) (۲) دهنگی
دادپینی قوماش. (صدای جردادن پارچه)
شیره بهفرینه : [ناو] تاپووی شیر له بهفر که
مندالان دروستیده که ن. (شیری برفی)

شیره به له ک : [ناو] شووتی؛ شامی؛ هه نی؛ کو
لیندرای پیسته که ی دزی بهردی گورچیل به
؛ به لام زور خواردنی شووتی ده بیته هووی په
نمان یان زامی گه ده. (هندوانه)

شیره تکه ر : [ناو، بک] مویاری که ر؛ نه سیحه

تکه ر. (ناصح)

شیره توون : [ناو] گیای شيله توون؛ توونه گیواو؛

توونه گیا؛ ته رخون؛ بو مایچه ی په نمانی

جومه گه (پوماتیزم) و بی خه وی به که لکه. (ترخون)

شیره خانه : [ناو] شیره کی شخانه؛ له قه دیمما

جیگاییک بوو بو کیشانی تریاک. (شیره کشخانه)

شیره می؛ ناوی مانگی ده هه می کوردیه به رانه ر

به بهفرانبار (مانگی ده ی). (دی ماه)

شیره ر : < شیر گیا

شیری ده ریایی : [ناو] گیانله به ریکی قه له وی مه

له وانه و ماسی خو ره و شیر به بیچووی ده دا. }

شیردریایی)

شیرین : ناوی ژنانه یه؛ بو شو به اندنی شتی جوان

و مروقی جوان به کاردی؛ که نیشکه شیرینه که م؛

کچه جوانه که م، نه شمیلانه که م. (شیرین)

شیرین به له ک : [ناو] میمووک؛ شیرین به یان.

(شیرین بیان)

شیرین به هاره : ناوی شیرینی به پز ئیبراهیم

ئه حمه ده که شاعیر وخه باتگپری کولنه ده ری

کورد بووه و به پز تاهیر ته وفیق به ئاواز گو توو

یه ته وه. (نام شعری از ابراهیم احمد شخصیت ناامدار

وشاعر بلند آوازه کرد؛ نام آوازی کردیست)

شیرین توم : [ناو] گوله شه راو؛ گیاییکه له هه

ورامان و بانه زوره و له گهل نارگیل و زهنجه فیل

ده بهار نه وه بو به هیز بوونی ههستی بیاوه تی به

که لکه. (گل ساعت)

شیرین تومه که شیه؛ [ناو] گیای بنجیله که شیه؛

گیاییکی کیویه تامی گه لاکه ی تفته و به ره که

ی بو کوخه ره شه به که لکه (قدومه کوهی)

شیرین زووان : [ئاوه لئاو] شیرین زمان؛ زمان

خوش. (شیرین زبان)

شیرینکاری : [ناو] (ب) هونه ر نوواندنی وهرز
شکارانی زورخانه به یاریکردن و هه‌لخستنه
وهی که ره‌سته‌ی میل و شتی‌تر و نیشان‌دانی
لیها تووی خویان له کاری وهرزشی باستانیدا.
(شیرین کاری)

شیرین کاری : [ناو] جوان کاری؛ قه‌نج کاری؛
هونه ر نیشان‌دان. (شیرین کاری)

شیرین گروی : [ئاوه‌لئاو، ت] گروی خوی شیر
ین؛ هه‌روا شیرین خیل و شیرین شهل. (آله‌رو)
شیرین و فهرهاد : چیروکیکی به‌ناوبانگه که
نیزامی گهنجه‌وی به شیر دایناه و شیرین
عاشقی خوسره‌وپه‌رویز بووه، فهرهادیش عاشقه
پروته‌ی شیرین بووه. (شیرین و فهرهاد)
شیرینی‌خواردن : (ب) دیاری کردنی کچی بو
کوپری. (شیرینی‌خوران)
شیش کوت : بار و تابار به شیش پشکین.

(بازرسی‌بار با سمبه‌زدن)
شیشه‌ی مه‌ی : [ناو، ت] بوتری مه‌ی؛ بوتلی مه‌ی.
(بطری)

شیشی تهننگ : [ناو] زمه؛ سوبه؛ تهل‌ئاساییکه
بو پاک کردنه‌وه‌ی لولوه‌ی تهننگ یان بو ده
رکیشانی قاپووی گیر کردو له تهننگدا.
(سنبه‌تفنگ)

شیشی تهن‌دور : [ناو، ت] شیشه‌ی کانزا بو دهر
هینانی کوله یان خوشکردنی ئاوری تهن‌دور.
(شیش تهن‌دور)

شیشی که‌باب : [ناو، ت] سیخی که‌باب برژاندن.
(سیخ که‌باب)
شیرینی‌شین گیر : به‌هوی مردنی که‌سیکه‌وه

شیر هه‌لبه‌ستن بو؛ لاواندنه‌وه به شیر.

شعر در مدح فوت‌شده

شیف‌برین : [چاوگه‌ت] شیو‌برین؛ کیلانی زه‌وی.
(شخم‌زدن)

شیفه‌ره‌ش : [ناو] شه‌وی ره‌ش؛ نه‌نگوسته‌چاو.
(شب‌تاریک)

شیکال : [ناو] کاله و قونده‌ره و که‌وشی دپاو که
له پادا چه‌که‌ی دی. (پاپوش که‌نه‌وپاره)
شیکرن : [چاوگه‌ت] (۱) رافه‌کرن؛ شروقه‌کردن.
(تفسیر کردن). (۲) شوو کردن؛ میرد کردن. (شو
هر کردن)

شیل : [ئاوه‌لئاو] لیل‌ئاوی شیل و عاسمانی شیل
واتا ئاوی لیل و عاسمانی ته‌م گرتووی نه‌ساف
(ضد صاف)

شیلان و بیلان : [ناو، ت] شیل و بیل؛ فروفیل؛
فیل و ته‌له‌که. (شيله پيله)

شیللق : [ناو] جوریک مه‌زهره‌قی بی‌تمتمه‌یه که
به شیب ده‌خولیت‌هوه. (نوعی گردنا) +

شیلاناوی : گوندیکه نزیک مه‌هاباد، زیدی
ماموستا هیمن. (نام‌قریه‌ایست)

شیلگیر : (۱) [ناو] بیژنگ و که‌وی کون زل.
(غریبال خیلی درشت). (۲) [ئاوه‌لئاو] شیتگیر؛ سوور
بوون له‌سه‌ر مه‌به‌ست. (مصر)

شيله‌په‌پژ : پاداگرتن له‌سه‌ر شيله‌په‌ی ئاموور
و چه‌قاندنی زیاتری گاسن له شیو‌بریندا؛ (ب)
ته‌واو تیچه‌قاندن. (شخم زدن عمیق)

شین‌بندان : [ناو] به‌هی؛ پرسه؛ تازیه؛ عه‌زا؛
شین‌گیر؛ ماتهم. (عزاداری)

شین‌خور : فروشتنی حاسلات پیش به‌ره‌هم ها
تن. (پیش‌خور)

شینکه : [ناو] جوولهوهریکی شین رهنگه له ژیر
پهروباللی فزنده پهیدادهبی. (جانوری شپش
مانندانگل پرنده) +

شین گیر : [ناوبک] مردوو لاوین؛ شیوهنکه ر بو
مردوو. (عزا گرفتن؛ عزاگردان)

شین ویرهش بوونهوه : [چاوگه،ت] (ب) پیران
کردنی منداڵ له بهر گریانی زور. (کبودشدن
بچه بسبب گریه زیاد)

شینی خاتوو زمهه ریر : [ناو] (ب) سه رما و توفی
ههوه لی ره شه مه؛ ریوایه ته کوپی سه یاح به ره و
پوژئاوا که وته پری بو هینانه وهی خور، له کاتی
ئاخر مانگی زستاندا و نه گه پرایه وه خاتوو زمهه ری
خوشکی سه یاح شینگیری بو کرد که هه مان سه

رما و سولهی مانگی ره شه مه یه. (سرمای آخر
اسفند و اول فروردین)

شیوه دان : [چاوگه،ت] ویچوون؛ دهسته واژه ی
وینه گه رییه نه و وینه شیوه ی خاونه که ی نادا :
واتا له و ناچی. (شبیه بودن)

شیوه قوله : [ناو] شیوه قولانی؛ چیشه قوله ی
منداڵان که تیکلاوی ده که ن و ویکه وه ده یخوون.
(خوراکی که بچه ها قاتی می کنند و باهم می
خورند)

شیوه کردن : [چاوگه،ت] به پروا له ت ویچوون؛
دووشک بوون له ناسینی که سی. (باتر دیدبه کسی
شبیه بودن)

شیه و کردن : [چاوگه،ت] شی کردنه وه؛ شروقه
کردن. (تفسیر؛ شرح دادن)

عاداو : [ناو] ئاداو؛ ئاداب؛ (۱) رهسم و
 ږسوم. (آداب). (۲) کیم) کیم و زووخواوی
 برین. (خون و چرک زخم)

عادل : ناوه بوږیاو. (اسم مردانه)

عارسز : [ئاوه لئاو] بی عار؛ (سز) وشه ییکی
 تورکییه به واتای (نه بوون) و (عار) واتا
 عهیب و نهنگ بی عاریش واتا بی نهنگ
 و بی عهیب به لام وا باوه به که سیک ده لاین
 که بیده روهست و بی شهرم بیت، (بی عار)

عاره ب قوژی : [ناو] ئاره قوژی؛ جوړیک
 ږووه که؛ گولیکی شینی که مړه نگی هه یه.
 (نوعی گل)

عاره قگیر : [ناو] ژیر کراس. (زیر پیراهن) +
 عاره قه : [ناو] ئاره قه؛ خووه؛ خووه ی؛ عاره -
 ق. (عرق)

عاره ویی جلف : زمانی ئاره ویی زاراوه یی.
 (عربی جلف)

عاسته م : [ئاوه لئاو] حاسته م؛ سهخت؛ دژوار؛
 وهک شاخی عاسته م. (دشوار) +

عاسته م و دووبه لا : [ناو] زور هیواش؛ به -
 عاسته م و دووبه لا دهستم لی کهوت؛ که -
 مووکه؛ شتی زور که م. (خیلی یواش؛ خیلی -
 کم) +

عاشق بهند : [ناو] زنجیر و زه مبه له کیکه بو
 سهر سینگى ژنان. (زیور زنان)
 عاقیق : [ناو] عاقیق؛ ئاقیق؛ جوړیک

موورووی به نرخ. (عقیق)

عالمه : [ناو] عالمه؛ دنیا. (ب) حال وهما؛
 دهرویشی عالمه یکی تاییدت به خو ی هه یه.
 (عالم)

عامباز بوون : [چاوگه، ت] ئامباز بوون؛ له -
 هه مبیژگرتن و باوش پیدا کردن به شه ږموه؛
 هیرش بردن. (دست به یخه شستن)

عوولی : [ناو] ئوولی؛ ژوور؛ نهوم. (اطاق؛
 طبقه)

عوین : [ناو] ئوین؛ دهستی برنده وه یان
 دانانی یاری و قوما؛ عوینیک تهخته ی دانا.
 (یکدست بازی)

عوین : [ناو] ئوین؛ له تورکییه وه هاتووه، واتا
 کایه؛ بازی؛ قهره چی عوین : قهره چی بازی.
 (بازی)

عبره ش : [ئاوه لئاو] هه بره ش؛ زور توونی.
 (خیلی تشنه)

عهبیر : [ناو] گیای شه مدانی؛ عه ترین؛ عه -
 تره گیا. (شمعدانی)

عه ته ب : [ناو] ږه خنه؛ عه تهو؛ عه یب؛ ایراد.
 (ایراد؛ انتقاد)

عه تهو : [ناو] عه ته ب؛ ږه خنه. (ایراد؛ انتقاد)
 عه جمان : حه جمان؛ حه جمین؛ ئو قره؛ ئارام
 و قه رار. (آرام و قرار)

عه جیو : [ئاوه لئاو] عه جیب؛ سه یروسه مه ږه؛
 سو سهرت؛ به لاجه وی. (عجیب)

عهداف: [ناو] چلک؛ کیم؛ زووخاو؛ ناداو؛
 ناداب.
 (چرک زخم)
 عهدیال: [ناو] پهتوو؛ بهتانی. (پتو)
 عهدپابه: [ناو] ئهپابه؛ عهدرهپابه؛ ئارهپابه.
 (ارابه)
 عهدپابهی جهنگی. تانگ؛ زیرپوش؛ تانگی
 که له سهر ته گهری لاسیقی دهروا؛ ناتگ؛
 دهپابه. (تانگ)
 عهدرانی: ئهردانی؛ زوران؛ بهعهدرزادان.
 (کشتی؛ زمین زدن)
 عهدرزاله: [ناو] ههرزال؛ که پروکه؛ سه کووی
 ناومال و په شمال. (سکوی جای اشیادرخانه و
 چادر)
 عهدرک: [ناو] جیقه لدان؛ ناشک. (چینه دان)
 عهدرن: ئهرن؛ رق و قین؛ تووړه؛ قهلس.
 (عصبی)
 عهدرنوکی: [ناوه لئناو] ئهرنوکی؛ رقنی؛ قه-
 لسی. (عصبانی)
 عهدرنین: [چاوگهت] ئهړنن؛ ئهړنن؛ عه-
 نړن؛ نهړاندن وتووړه بوون. (داد کشیدن
 از عصبانیت)
 عهدزهرهت: [ناو] تاو؛ ترس؛ خوف؛ لهعهدزهره-
 ت زیندان هملات. (خوف)
 عهدسرانه: [بهند] ههموو عهدسریک؛ [ناو] (ب)
 نان خواردنی بهینی نیمه پړو و شیو؛ عه-
 سروژه. (عصرانه)
 عهدسروژه: < (ب) عهدسرانه
 عهدسکه ری: (۱) سهربازی؛ نیزامی؛ ئهرته-
 شی.

(ارتشی). (۲) ناوی جوړیک تری بی ناوکه.
 (نوعی انگور)
 عهدشرفی: [ناو] ئهشرفی؛ قوشه ی
 چووکی ئالتون؛ ناوی سکه ی چووکی
 زیری ئیران. (اشرفی)
 عهدقرو: [ناو] لهعهدقروبی ئارموییه وه
 هاتوو؛ دوویشک. (عقرب)
 عهدلاخیده: [ناوه لئناو] جیواز؛ جیا.
 (علیحده) +
 عهدلم: (ف. شه) جیی بشکرنا ئاوییه؛
 جیگه ی دابه شکردنی ئاو. (جای تقسیم آب)
 عهدلی قورته: [ناو] کاغز پهرداخ. (کاغذ-
 سمباده)
 عهدماراو: [ناو] ژووری ژیرزمینی بو پاشه-
 کهوت کردنی ئاو؛ بوشکه و بهرمیلی
 جیگای ئاو. (بشکه جای آب)
 عهدمرداری: < ئهبارداری یا ئه مبارداری.
 عهدماره: ناوی شاریکه که قه دیدم ناوی
 (ئاوماله) بووه. (نام شهرست)
 عهدمباراو: [ناو] عهدماراو؛ ژووری ژیرزمینی
 بو عهدمارکردن و پاگرتنی ئاو. (آب انبار)
 عهدمبار: [ناو] عهدمبارد؛ ئامبارد. (حمله)
 عهدمبه: [ناو] داریکه تایهت به
 هیندو وستان بهر که یشی ناوی عهدمبه یه.
 (عهدبه) +
 عهدمبه: [ناو] جوړیک نه ههنگه؛ عهدمبه؛
 شیاکه که یشی ناوی عهدمبه یان عهدمبه ره
 که عه تریکی بوئخوشی هه یه. (عنبر)
 عهدمبه: [ناو] فرمانبه؛ (ب) سهربازی
 که دهستووری بالادهس راده گه یینی. (امربر)

عەممە : [ناو] عەنبە؛ ئەنبە. (انبە)

عەمەلی : حەمەلی؛ کەسی کە وەسواس و دوودل بێ لە پاک بوونی زۆرشت. (وسواس)

عەمەلی : [ئاوێلناو] عەمەلی؛ حەمەلی؛ کە- سێک کە فیری عارەق یا تریاک بووبی و نەتوانی دووری لی بکات. (معتاد)

عەمەلی : [ئاوێلناو] حەمەلی؛ دوودل لە پاک و تەمیزی؛ (وسواسی)

عەنبەرگول : گیاییکە لە ناوچەکانی سەقز و سنە و شنۆ زۆرە، بو بۆنخۆشی لە نزیکی جل و بەرگدا دایەنن، لە عەترسازیشدا بە- کەلکە. (گل عطر)

عەنگرین : تووڕە بوون؛ ئەنگرین. (عصبانی شدن)

عەنناج : [ئاوێلناو] (ف.شە) گەلاج؛ حیلە- گەر. (حیلە گر)

عەنەزە : لە ئانا زاوێ هاتووێ کە ئانا تورکیە

واتا دایک. دایکزا؛ دارای پەسەنی دایکی؛ بە چارەوازی پەسەن و کەحیل دەوتریت. (اسباصیل)

عەیار : [ناو] ئەیار؛ پێست و کەوڵی ئازال. (پوستبز و گوسفند)+

عەیار : [ئاوێلناو] حەیار؛ زۆرزان؛ حیلە باز. (حیلە گر)

عەیار : [ناو] عەیداری؛ زەدەداری. (عیداری)

عیسا : پێغەمبەری خواوەنی کتیی عاسمانی ئینجیل. (عیسی)

عیشوێ گەر : [ئاوێلناو] عیشوێ فرۆش؛ بە ناز و خەمزە. (عشوێ گر)

عیشوێ گەری : [ناو] دلەری؛ ناز و خەمزە- کردن. (عشوێ گری)

عیلام : عیلام؛ ئیلام؛ ناوچەییکی لە ئێران. (ایلام)

غایله : [ناو] خه یالی بیجی؛ دووشکی؛ دوودلی؛
غایله به دلتا نه بیټ : خه یالی خراب به دلتا نه بیټ.
(شک و گمان)

غایه تی : [وته؛ حه رف] به لام؛ من هاتم بولات
غایه تی تو له مال نه بویت : به لام تو له مال نه-
بویت. (اما)

غزباب : [ئاوه لئاو] (ف. شه) قه لهو؛ به که یف.
(چاق و سرحال)

غوتکه خوړه : [ناو] جوړیک مراوی. (نوعی مرغابی)
غوړاپیه : [ناو] جوړیک شیرینیاتی تایبه تی
نازربایجانی ئیرانه؛ غوړابی. (نوعی شیرینی)

غورد : [ئاوه لئاو] دمه؛ که لی دمه و نه خه ساوی
مل نه ستوور؛ غوللوور؛ که لی کوپاره داری قه لهو.
(گاو پر قدرت جنگی)

غولام گهر دش : [ناو] پیشخانه؛ به ره هه یوان. (جلو
اطاق نشیمن؛ جلوایوان)

غولغوله : [ناو] غولغوله؛ دهنگی ئاوی کانیاو که
له عمرز هه لده قولی؛ (ب) هه را و هوریا و قه ره
بالغ. (غلغله)

غهلان : [ئاوه لئاو] بو ی هه یه له فارسییه وه ها
تبیته نیو زمانی کوردی، خهلان؛ تلیاو (غلطان)
غهدوک : [ئاوه لئاو] قین له دل؛ غه یز له سک؛

رق هه لساو؛ کین له دل؛ ده خس. (کینه دردل)
غهب غه به : [ناو] به رخه به به؛ گوشتی ژیر چه نا که.
(غیغب)

غهرقه؛ دو شه کی چوو کی مندالان که نایلوئی

تی هه لده کیشن بو نه وه ی ته نه بیټ. (نایلون-
کشی دور تشکچه)

غهره : [ناو] غهل؛ ئاغهل؛ خهل؛ کوژ؛ کورته دیو
اریکی جه غز ئاسا بو حاوانه وی ئاژال. (اغل)

غهریب سنجان : ساس؛ سوور که؛ ته خته پیتی؛
جووجه؛ جووله وه ریکی سووری مه یله و قاوه ییه،
شه وراوه و له نوور بیزاره، جیی گه زتنی زور به-
خوړوشه، له قه له شی دیوار و ته خته دا ده زی، به-
پر شانندی نه وت به قه له شه کانی دیوار دا چاره ی-
دیټ. (ساس)

غهنه کردن: ئاودز کردنی برین و چلک کردنی.
(چرک کردن زخم)

+ غه لیز : [ئاوه لئاو] (۱) خه ست. (غلیظ) (۲) (ف.
هن) له ئایین دا زور پی چه قین. (متعصب در دین)
غه لین : قامک یا پهل به گه روودا کردن بو
رشانه وه. (چیزی در گلو کردن برای استفراق)

غه واس یغد: عد: [ناو] ویشه ییکی ئاره ویه و
هاتووه ته نیو کوردی، نه وه ی له ئاودا خو ی قووم
ده کا و له بنی ئاودا بوشت ده گه پیت؛ (گه وه هرم
که وته ده ریایه، به سه د غه واس بو م ده رنایه)
«هونکلوپ». (غواص)

غه واسی : [ناو] مه له کردن و چوونه بن گو م و
ئاوی قوول؛ (ب) لیکو لینه وه و به دوا دا گه-
ران. (غواصی)

غه وغا : غه لیه غه لب؛ هه راوه وریای جه ماوه ری
زور. (غوغا)

دوی بهندی و فتراک) بهن سامورته. (فتراک)
فتیلک: پلیته‌ی چرا؛ پلیته‌ی برین؛ فتیلَه‌ی-
چووک. (فتیله)

فجوق کردن: فجووز کردن؛ دل‌ده‌ره‌اتن و
دیق کردن له دووری که‌سیک؛ سوی بوونه‌وه؛
پهرکه‌م کردن. (سکته کردن)

فدی: فهیت؛ فده‌ی؛ فدهید؛ فهیت؛ شهرم؛
حه‌یا. (شرم)

فر: (۱) توّم وه‌شاندنی هه‌راش و بلاو؛ ده‌غلی
چاندرای تنک. (کشت کم‌پشت گیاه‌وغله)
(۲) پیوه‌ندی. (ارتباط)

فر: خه‌بر به‌حهریف‌دان له کاتی ته‌واو کردن و
برنده‌وه‌ی یاری پاسوورد. (اعلام‌بردن-
یکدست‌پاسور)

فراماسیون: فرامسون؛ کوّمه‌لیکی نه‌هینی که
له نوڤووا دروست بوو، له پاشان پهره‌ی سه‌ند
و په‌نگی رامیاری به‌خویه‌وه گرت و زور به-
هیز و جیهانی بوو، زوربه‌ی نه‌ندامانی له که-
سانیکی ده‌سه‌ لآندار و سه‌ربه‌ ده‌روه بوون.
(فراماسیون)

فرامین: ناشتایی؛ فراوین؛ فرابین؛ قاوه‌توون؛
قاوه‌لتوون؛ قاوالتی؛ قاوه‌لتی؛ قاوه‌تی. (وادیاره
له‌که‌ل فراویندا که له هیندی ناوچه به واتای
نیمه‌پوژیه جی‌اوازه) (صبحانه)
فرپیدادان: دژوین پیدان؛ جوین پیدان. (فحش-
دادن)

فابریکا: وشه‌ی بیانییه، کارخانه؛ کارگه‌ی
دروستکردنی شت‌ومه‌ک به (ثامیری ماشینی).
(کارخانه)

فارسوئی < فاسوئی

فارسوونیا < فاسوئی

فارگون: فارغوون؛ فره‌غوون؛ ثاره‌بانه‌ی یه-
ک‌ته‌گه‌ره‌ی ده‌ستی. (فرغون)

فاسوئی: فارسوونیا؛ فارسوئی؛ قوماشیکه بو
لیباس (جلو به‌رگ) (فاستونی)

فالووده: فالووده؛ پالووده؛ جوړیک هه‌رشته
ئاسا که له نیشاسته دروست ده‌کریت و شه-
ربه‌تی به‌سه‌ردا ده‌کریت: (پالوده)

فاماندن: فامین؛ تیکه‌بیشتن. (فهمیدن)

فام‌کردنه‌وه: (۱) (ب) گه‌وره‌بوون و عاقل‌بوونی
مندال. (۲) به‌خودا هاتن و هوّشیاریبوونه‌وه له
هه‌له‌کاری هه‌له؛ عه‌قل‌په‌یداکردن. (۱ و ۲)
بزرگ‌شدن. بخودآمدن

فانتازی: پازاوه؛ نه‌خشینراو؛ جوان؛ نیم‌پوئی.
(فانتزی)

فانوس: (۱) چرای ده‌ریایی؛ چراییکه له‌سه‌ر
بورجی‌که‌ناری ده‌ریا بو پَرموونی پاڤوڤ. (۲)
له‌نته‌ر؛ فه‌نهر. (۱ و ۲) فانوس+

فت و فراوان: زورزیاد؛ زه‌حف؛ زوروزه‌به‌ن.
(فت‌وفراوان)

فتراک: فد؛ وشه‌ییکی فارسیه و مه‌لایی
جزیری فه‌رموویه (شکاره‌ک درخوری شاهم،

فرچوک : فلچه‌ی چووک؛ قه‌له‌می مووی -
 چکوله. (قلم‌موی کوچک)
 فردان : هاویشتن؛ (هاویشتن) فریدان؛ خستن؛
 هافیزتن. (انداختن؛ پرت کردن)
 فردو : فردوق؛ فردک؛ تیکوشیوی دو. (تلیت‌دوغ)
 فر دوق : خوراک‌ی خراب و ناپه‌سهند. (خوراک -
 بی‌ارزش)
 فر دوق خور : فیروبو به‌خوراک‌ی خراب‌خواردن؛
 پیس‌خوراک. (خوراک‌بدخوردن)
 فرس : [ناو] هریز؛ فریزوو؛ هریز. (فریز)
 فرسک : فرچک؛ گوچ؛ هموین؛ ثامیان. (مایه)
 فرسه‌ق‌نوبن : [ناو، ت] فرسه‌نگ‌ژمار؛ نیشانده -
 ری ماوه‌ی پیکا له‌سه‌ر جاده. (فرسنگ‌شمار)
 فرشه : [ناو] فرچه؛ فلچه؛ قه‌له‌می موو. (فرچه)
 فرفک : [ناو] په‌په‌روک؛ په‌په‌روکه؛ په‌روانه؛
 په‌پووله. (پروانه)
 فر فوته : [ناو] قوماشی شاش‌چنراو؛ قوماشی
 سست وه‌ه‌راو چنراو. (پارچه‌شل‌یافت)
 فرک بوون : زایین و به‌ره‌ینانی مایین؛ له‌زگ
 بوونه‌وه‌ی مایین. (بچه‌آوردن‌مادیان)
 فرکه‌فرک : [ناو، ت] فر کوه‌وړ؛ (۱) هاتو‌چووی
 زور و به‌له‌ز. (آمدن و رفتن زیاد و با عجله) (۲) په‌یتا -
 په‌یتا به‌رد هاویشتن یان شتیک فریدان بو
 کەسی یا بو ثامانج. (سنگ‌یاچیزی‌انداختن -
 مسلسل‌وار)
 فرلداخ : [ناو] فروفیل. <فه‌نوفیل. (نیرنگ)
 فرمان : له‌روانگه‌ی ده‌ستووری زمانه‌وه‌ واتا
 کار (فیلعل). (فعل) +
 فرمه : [دنگه‌ناو] پر مه؛ پرماندنی یه‌کسم.
 (صدای‌بینی‌اسب)

فرنه : [ناو] فرن؛ تهنوور؛ تهنوور؛ بو‌ی‌ه‌یه
 فیڤر (فیڤری گاز) ی‌ئینگلیسی و فارسی له‌فرنه
 وهرگیراییت. (تنور)
 فروشه‌مه‌نی : [ناو، ت] کالایی که بو فروشته؛
 فروشی. (فروختنی)
 فروفیشال : [ناو، ت] درو و ده‌له‌سه؛ فروفیل؛
 هووشه؛ بافیش. (چاخان‌باخان)
 فروفیل : [ناو، ت] فرلداخ؛ فیل‌و‌فهره‌ج؛ چاپ‌و -
 چوب. (حیله‌ونیرنگ)
 فروک : [تاوه‌لناو] خوین‌شیرین؛ ئیسک‌سووک؛
 له‌به‌ردلان. (جذاب)
 فروکه‌شکین : [ناو، ت] (۱) جوریک فروکه‌ی
 تیژبال؛ فروکه‌ی شهری. (هواپیمای‌شکاری).
 (۲) چه‌کیک که بو خسته‌خواروه‌ی فروکه
 به‌کار ده‌بریت. (اسلحه‌ضدهوایی)
 فروکه‌ی بو‌مب‌هاويز : جوریک فروکه‌ی‌جه -
 نگي که تاييه‌ته به‌خسته‌خواروه‌ی بو‌مب.
 (هواپیمای بم‌ب‌انداز)
 فروکه‌ی بی‌فروکه‌وان : جوریک فروکه‌یه که
 به‌نامیری تاييه‌ت له‌دووره‌وه پریموونی ده -
 کری. (هواپیمای بی‌سرنشین)
 فرووت : ساقه‌تی‌گه‌نم. (ساقه‌گندم)
 فرووز : فروز؛ زور‌بو‌هینان؛ ته‌نگ‌پیه‌له‌چنین؛
 جاز؛ قه‌لس. (به‌تنگ‌آوردن)
 فره‌خوهر : فره‌خوړ؛ زور‌خوړ. (پرخور)
 فره‌دان : (۱) داندار؛ پران؛ گولی ده‌غلی که
 دمنکی زور‌پی‌وه‌یه. (پروانه). (۲) حاله‌تی
 زور‌دایین؛ زور‌بده‌ری. (زیاد‌دادن)
 فره‌گیل : زور‌گه‌ر؛ نه‌وه‌ی زور‌ده‌گه‌ری.
 (زیاد‌گشت‌زن)

فرهماگ : زورماو؛ (ب) کوڼ؛ قه‌دیمی. (زیاد-مانده)

فرهنگ : فره‌نگ؛ فره‌نگستان؛ (ب) توپ‌وپا؛ کور‌تکراوه‌ی ناوی فره‌نگیس. (فرنگ)

فره‌واج : دريژ‌داد؛ زوربلی؛ چنه‌ دريژ. (پسر-حرف)

فره‌وه‌ر : زور‌حه‌به‌که‌ر. < فره‌واج

فره‌وه‌ر : زور‌خور. (پر‌خور)

فریاد : فریا؛ فره‌یاد؛ هاوار؛ داد؛ هانا. (داد)

فریا‌که‌وه : (ب) زووپرو؛ زوو وهره؛ فریای‌که

وه؛ فریام‌که‌وه؛ زووبگه‌یه؛ زووبگه‌ری. (زود

برس)

فریانه‌که‌وتم : (۱ب) نه‌متووانی؛ ده‌ستم نه‌گه-

یی؛ پی‌منه‌کرا. (توانستم). (۱) فریای نه‌که‌وتم

هه‌تامن چووم نه‌و رویش‌توو؛ نه‌گه‌یشتمی

(نرسیدم)

فریت : کشته‌ک؛ رایه‌لی ته‌ون؛ تانی فره‌ش؛

به‌ن و پيسمانی کرژ بادراو. (تار در فرش‌بافی و

جنس آن تار)

فریدان : په‌رت‌کردن؛ هاویش‌ستن؛ ئافیتن؛

توو‌ره‌ل‌دان؛ خستن؛ ئاراسته‌کردن؛ ئاویتن.

(انداختن؛ پرت‌کردن)

فریز : جوړیک دریل (دریل) به‌هه‌لسووپ‌انیکی

زور‌وه‌ که‌مه‌ته‌ی تاییه‌تی ده‌خړته‌سه‌ر له -

نه‌جاړیدا. (فریز)

فریشه : په‌ری؛ ناوی ژنانه‌یشه. (اسم‌زنانه؛

فرشته)

فریشک‌که‌وتن : [چاوگه‌ت] به‌ژه‌ک‌که‌وتن؛

نه‌خوشینی مندالی ساوا له‌ ترسه‌وه. (مرض-

بچه‌قنداقی‌از‌آغوز‌گرفتگی)

فریشک‌گرتنه‌وه : [چاوگه‌ت] چاک‌کردنه‌وه‌ی

نه‌خوشینی مندالی که‌فریشکی که‌وتبی. (به-

ژه‌ک‌که‌وتبی یان ترسایت) (علاج مرض‌بچه-

قنداقی‌از‌مرض‌آغوز‌گرفتگی یا ترس)

فریشی : [ئاوه‌ل‌ناو] براشتی؛ برژاو؛ کول‌او. (پخته)

فریودهر : [ناوبک] هه‌ل‌خه‌له‌تین؛ که‌سی‌که

فریو ده‌دا؛ خاپین؛ هه‌ل‌فریوین. (فریب‌دهنده)

فستق : فندق؛ به‌ری داری‌که‌تیکه‌ل‌ده‌کریته

نیو‌ناچیل؛ داری‌فستق. (فندق‌ودرخت‌فندق)

فسدوومان : ژووریک که‌کو‌مه‌لیک جگه‌ره‌ی

تیداده‌کیش یان پره‌له‌هه‌لم و دوو‌که‌ل.

(اطاق‌پراز‌بخار‌دود)

فسه‌گور : تسه‌گورگ.

فس‌نیشتنه‌وه : باده‌ر‌چوون؛ (ب) له‌هه‌وا و ته

که‌بور و لووت‌به‌رزی که‌وتن. (از‌تکبر‌افتادن)

فسه‌کلک : مریشک یان که‌له‌بابیک که‌کلکی

شو‌پی. (مرغ‌وخروس‌دم‌رو‌به‌پایین)

فسه‌گورگ : [ناو] جوړیک جال‌جال‌وو‌که‌ی بی-

داوه‌ته‌نه‌یه که‌له‌ع‌رزی‌دا چال‌یکی چکول‌هی خز

هه‌ل‌ده‌که‌نی و خو‌ی له‌ ژیره‌وه له‌ بو‌سه‌دایه که

جوول‌ه‌وه‌ری تی‌یکه‌وی و پاویان بکا. (نوعی-

عنکبوت‌زمینی)

فشاندن : چه‌ماندن؛ لار‌کردن و چه‌ماندنه‌وه

وه‌ک که‌مه‌ی گو‌چان. (خم‌کردن)

فشاندن : فیش‌قاندن وه‌ک‌ده‌نگی به‌راز.

(صدای‌گراز)

فشه‌پرت‌قال : نارنگی. (نارنگی)

فشه‌وبوون : فش‌بوونه‌وه‌ی مریشک بو‌که‌له-

شیر؛ فش‌بوونه‌وه؛ شل‌بوونه‌وه. (شل‌شدن)

فشین : [چاوگه‌ت] (۱) چه‌مین؛ خوار‌بوون.

(خمیدن). (۲) هووشه کردن؛ خوٲاريف کردن؛ به خوٲشين. (از خود تعريف کردن). (۳) دهنگي- هووشاندني مار. (صدای مار) +
 فٲته : [دهنگه ناو] پٲته؛ دهنگي قسه کردني بيٲداني پير. (صدای حرف زدن پير بي دندان)
 فلجه فلج کردن : ملجه ملج له کاتي خواردن دا؛ (ب) قسه ي بيٲام کردن؛ فٲته فٲت کردن. (صدای حرف زدن بيدندان)
 فلي : کورتکراوه ي ناوه کاني (فلامه رز، فهرامه رز، فهره يدون و فهريد) (مختصر شده فرامرز و فريدون و فريد)
 فنجل : بوٲه پياو؛ گوله که؛ (ئيواره وه خته فنجل به به خته) «فوتکٲه». (مرد بي ارزش)
 فوت وفن : [ناوت] ورده کاریگه لي پيوست بو کردني کاری؛ فهندوفيل. (فوت وفن)
 فوتو کوٲي : وشه ي بيانييه، فهرکاندن؛ ويٲه هه لگرتنه وه زياتر له نووسراوه. (فتو کوٲي)
 فوٲر : له گهل (فش) دا دي فش وفوٲر : گه وره و هه راو. (گشاد)
 فوکل : [ناو] (۱) له کاتي سه رتاشين دا به ري- سه ر دهه يٲنه وه که فوکل ي پي ده لين. (فکل).
 (۲) مووي سه ر به رهو بان شانه کردن و خستني- به پشت سه ردا. (موي شانه شده روبه بالا). (۳) مليچ؛ شالگه ردن. (شالگردن)
 فوکل وکراوات : [ناوت] مل پيچ و قهره ويٲه. (شالگردن وکراوات)
 فووله دو نه کردن : گوي به حه لال و حه رام نه- دان. (درفيد حلال و حرام نبودن)
 ففتراک : [ناو] زهره ر؛ زيان؛ ئيش ونازار. (زيان- ورنج)

فهٲرومه : [ناو] موتوربه؛ په ترمه؛ په يوه- نذکردني دار. (پيوند درخت)
 فهٲسان : خنکان؛ خه فه بوون. (خفه شدن)
 فهٲساندن : خنکاندن؛ خه فه کردن؛ قه له شاندن. (خفه کردن؛ شکافتن)
 فهٲسين : قه له شين؛ قه له شان؛ خنکان. (ترک- خوردن. خفه شدن)
 فهٲسووت : فهٲرتسووت؛ دارزاو؛ داقنيو؛ ٲزاو. (پوسيده؛ فرتوت)
 فهٲحه : کورتکراوه ي فهٲتحوٲا؛ (ب) گيز و وٲر. (گيج)
 فهٲراش : وشه يٲکي بيانييه به لام له کورديدا ماناکه ي گوٲراوه و به واتاي گاره کهر ي به رده- ست و چاپه زي ميوانخانه ي گه ورانه. (مستخدم بزرگان)
 فهٲراشي مه درسه : گسگ ده ري حه وش و حه ساري مه درسه. (فراش مدرسه)
 فهٲراموٲشخانه : جيگاييک بو تاليمي ٲي و ٲه- وشتي نهٲداماني فراماسيون. (فراموشخانه)
 فهٲرخه سيني : [ناو] فهٲرخه بو چکوله ي هه ر شت به کارد ي و بو به چکه ي حه يوانيش ده- گوٲريٲت، که شهٲي چکوله؛ مجوعه ي چکوله. (سيني و مجمع کوچک)
 فهٲٲروخ : ناوه بو پياوان؛ سه رکه وتوو. (نام- مردانه؛ پيروز)
 فهٲرزانه : فر، وشه يٲکي بيانييه و به ٲوالهٲت کوردديه و بو ي هه يه له فره زان و مرگيراييٲت؛ فره زانا؛ فره زان؛ حه کيم. (فرزانه)
 فهٲسهٲخ : فرهٲسهٲخ؛ فرهٲسهٲق؛ فرهٲسهٲنگ. (فرسنگ)

فهرسنگ : [ناو] فرسه‌ق؛ فرسه‌خ؛ دریژی
 پښگا نژیک به سی مایل (میل). (فرسنگ)
 فهرشه : پنه‌که؛ پنه؛ ته‌خته‌ی گونگه هه‌ویر له
 سهر پان کردنه‌وه. (تخته‌پهن کردن چونه‌خمیر)
 فهرشی باریکه : < فهرشی لاکیش.
 فهرشی تابلو : فهرشی تابلو؛ جوړیک فهرشی
 ده‌ستبافی چووکه‌یه پوکه‌ی زیاتر له ناوړشمه
 و گریکانی زور ورده : و زیاتر (پورتره) و وینه-
 ی جوانی له سهرده نه‌خشین و له قاپی ده-
 گرن بو هه‌لواسین به دیواری ثوده‌دا. (فرش-
 تابلو)
 فهرشی خرسه‌ک : جوړیک فهرشی نه‌باشه
 گریکانی هه‌راشه (گه‌وره‌یه) و تووکی دریژتره.
 (فرش خرسه‌ک)
 فهرشی ده‌ستباف : فهرشی‌که به ده‌ست ده-
 چنریت. (فرش دستباف)
 فهرشی لاکیش : فهرشی‌که باریک و دریژ زیاتر
 بو سهر پلیکان به که‌لک دیت. (فرش باریکه)
 فهرکه‌م : [ناو] په‌رکه‌م؛ کوټووېر؛ نه‌خوشینی
 شه‌پله. (سکته)
 فهرمان : [ناو] فرمان؛ پولی سه‌یاره؛ جه‌غز و
 بیژنگه (قه‌ریلی) سه‌یاره لیخوپین. سوکان.
 (فرمان اتومبیل)
 فهرمان نامه : ده‌ستووری په‌سمی؛ ده‌ستوور به
 نووسراوه. (امریه)
 فهرمانفه‌رما : سه‌روک؛ حاکم؛ (فهرمانفه‌رمای
 ملک ده‌روون پرئیشان) «هولوی». (فرمانفرما)
 فهرمانی : [ناو] جوړیک فرنچ وکه‌وا. (نوعی-
 کت محلی)
 فهرمه‌سون : < فراماسون.

فهرپویت : خیروبه‌ره‌کت. (یمن و غنا؛
 خیروبرکت)
 فهرهاد : ناوی پیاوانه؛ ناوی عاشقه‌که‌ی
 شیرینی گم‌اوی خه‌سره‌په‌رویز بووه. (فهرهاد)
 فهرهادکوژ : (ب) کولکه‌ی سهر به‌خوین؛
 پیژنی فیله‌باز و سهر به‌ده‌هو. (فهرادکش)
 فهرهان : ترسان؛ داچله‌کان؛ فهرهین.
 (ترسیدن)
 فهره‌بوون : (۱) زور بوون. (زیادشدن). (۲) به-
 رفره‌بوون؛ گوشادبوون؛ به‌رناواله‌بوون. (وسیع-
 بودن)
 فهره‌ح : [ناوه‌لناو] (۱) گوشاد؛ به‌رفرراوان.
 (وسیع). (۲) دلشاد؛ خوشحال. (فرح)
 فهره‌ژان : قهره‌ژان؛ دران؛ پچران؛ قه‌تیان؛
 قتیان؛ قرتیان. (پاره شدن)
 فهره‌ژاندن : دراندن؛ پچراندن؛ قه‌قه‌تیان؛
 قرتاندن. (پاره کردن)
 فهره‌ژین : پچرین؛ درین. (پاره کردن)
 فهرمنقه : [ناو] فهاقه؛ فه‌لاقه؛ پمت و چپوی
 فه‌لاقه؛ کاری فه‌لاقه کردن. (فلک و چوب‌فلک)
 فهره‌نگ : (۱) کورتکراوی فهرنگیس. (خلاصه
 نام فرنگیس) (۲) ولاتی فهره‌نگستان.
 (فرنگستان، اروپا، فرانسه)
 فهرهوود کردن : تالان کردن؛ غارت کردن. (غارت-
 کردن)
 فهره‌یدون : ناوی پیاوانه. (فریدون)
 فهریادرس : فریارپه‌س؛ که‌سیک که فربای
 که‌سیک بکه‌وی و یاریده‌ی‌دا. (فریادرس)
 فهرید : ناوی پیاوانه. (فرید)
 فهریده : ناوی ژنانه‌یه. (فریده)

فهریکه : فهریک؛ بوی هیه له فهریکی
 تور کیسه وه هاتبیت بهواتای، (تازه پیگه ییو)؛ وه-
 ک نوکه فهریکه و گوله کانی نیوه سووتی گه-
 نمی شلک بو قهره خهرمان. (گندم دلمل بوداده)
 فهقی مهلکی : ناوی عیله که له نیو دزه بیاندا.
 (نام عشیره ایست)
 فهقی نه همه دی داره شمانه : ناوی قاره مانیکی-
 کورد بووه و بنه چه کی عیله فهیزولابه گیسه که
 به شیکیان له ئیران و به شیکیان له داره-
 شمانه ی عیراق نیشته جین؛ مهزاریشی ههر له
 داره شمانه یه. (نام سرسلسله طایفه فیض اله-
 بیگی)
 فهقی تهیران : ناوی موحه ممه د بووه وشاعیر و
 بلیمه تی کورد که له سه ده ی نوهمه می کوچی
 هه تاویدا هاتوو ته دنیا. (نام شاعر کرد)
 فهگلی : که له وه کیسی؛ سه ریچی؛ نافه رمانی؛
 سه ره روپی. (نافه رمانی)
 فه لاقه کردن : دارکاری کردنی پاییک که له ناو
 په تی چسو فه لاقه داییت. (فلک کردن)
 فه باز : [ئاوه لئاو] فیله باز؛ به فهندوفیل؛ حیله باز.
 (حیله گر)
 فهنتاز : فانتازی؛ شتی مود و جوان وتازه باو.
 (فانتازی)
 فانتازی : [ناو] فروفیل؛ جادووبازی. (حیله گری)
 فیت : فه هیئت؛ شهرم؛ هیا. (شرم)
 فیر کاندنی چهک : فیراندنی چهک به جوړیک
 (چه شنی) ئاوربرگرت به لام گولله له لووله ی
 چهک دهر نه پهریت و دوو که لی بارووت له-
 پاشه وه دهرچی. (گلوله درنرفتن از لوله اسلحه-
 در موقع شلیک)

فیسقه : (ب) مروقی زور نابووته و چکوله و له.
 (فسقلی)+
 فیسکو : پیاوی ئیرباز. (مردبچه باز)
 فیسکی : ژنی زینحاکار؛ به ژنی خو فروشیش
 ده لئن. (زن هرجایی)
 فیسه : زینحاک؛ زینا؛ زیناج. (زنا)
 فیسه ک : فیسه کار؛ زینحاکار؛ زیناکار.
 (زناکننده)
 فیسه کهر : فیسه کار؛ فیسه ک؛ زینحاکار.
 (زناکننده)
 فیسه کی : وشه ییکی مردووه و کهم به کارده-
 بریت؛ قاجبه. (قجبه)
 فیسایی : فیسیاگ؛ خووساو. (خیس و وارخته)
 فیشال کردن : هووشه کردن؛ خو هه لکیشان؛
 درو و دهله سه کردن. (از خود تعریف کردن. دروغ)
 فیشقاندن : دهنگی که لگامیش و یه کانه ی به-
 راز. (صدای گاو میش و گراز)+
 فیکاله کونی : قهراقه را؛ یاری خوشاردنه وه؛
 خوشارکی. (قایم موشک؛ قایم باشک)
 فیک فیکه : [ناو] فیقفیقه. (سوت سوتک)
 فیله گیجه : [ناو] فیله گیژه؛ گامیشی وه حشی؛
 بووفالو. (گاو میش و حشی. بوفالو)
 فی لیهاتن : بیهوش بوون و دهست و پا وه شانندن
 و کهف هه لخراندن؛ حاله تیکه به سه ره خووداردا
 دیت. (دچار بحران صرع شدن)
 فینار : له (فه راری) فارسیه وه کوردکاری بووه؛
 هه لاتن. (فرار)
 فینکاهی : فینکایی؛ فینکی؛ جیگای فینک.
 (خنکی)
 فینوک : فینک؛ خونک؛ مروقی زور به ئیشتیا
 بو کاری سه رجیی. (خنک؛ حشری)

فا : [ناو] باو؛ خول؛ با؛ پیچ. (بیچ)

فاج: [ناو] گوشه؛ که‌نار؛ حاشیه؛ په-
راویژ. (گوشه. کنار)

فاچ : [ناو] گویه؛ گوته؛ بیژه؛ ویژه؛ زورفاچ؛
فره‌ویژ. (گویه)

فاخواردن : [چاوگه‌ت] باخواردن؛ خول-
خواردن؛ پیچ‌خواردن؛ گشت‌بوون؛ کرژبوون.
(بیچ و تاب‌خوردن)

فار : [ناو] بار؛ باروکه. (جوجه مرغ شش-
ماهه)

فارک : <فار.

فاگیر: باگیر؛ جیگایی که بای تی‌بکه‌ویت.
(بادگیر)

فالا بوون : [ناو] کراوه؛ به‌تال‌بوون؛ به‌تال.
(بازبودن؛ خالی‌بودن)

فاو‌فاران : [ناو، ت] واو واران؛ باو باران. (باد
وباران)

فراقه : [ناو] (۱) وه‌پینی‌سه‌گ؛ فراق‌سه‌ی؛ (پار
س کردن‌سگ). (۲) ورپینه؛ وراه؛ قسه‌ی
هاته ران و پاته‌ران. (هزیان)

فرتو‌وین : [ناو] درو و ده‌له‌سه؛
ماستاو کردن. (چاپلوسی)

فرپ : [ده‌نگه‌ناو] ویرپه؛ ده‌نگی به‌رد و گو‌له؛
فینگه. (صدای گلوله و سنگ‌اندازی)

فر‌فروک : [ناو] فر‌فره؛ له‌یستوکی مندالان
که له‌کاغذ یان دار دروستی ده‌کهن و به با

ده‌خولیت‌ه‌وه. (فر‌فره)

فلته‌فلت : [ناو] (۱) فلته‌فلت؛ ده‌نگی فلت‌ه‌ی
کاتی ناخافتنی بی‌دندان. (صدای دهان‌پیر-
بی‌دندان) (۲) قسه‌ی بی‌تام کردن. (یاوه-
گفتن)

فلتیای : په‌قیای؛ قه‌له‌شان؛ ته-
قیان. (ترکیدن)

فهبال : [ناو] وه‌بال؛ ثوبال؛ تاوان. (تاوان-
گناه)

فهب‌پین : [چاوگه‌ت] برپینه‌وه؛ قه‌رار و مه-
داری موعام‌له برپینه‌وه؛ قه‌ول و قه‌راری
سه‌ودا و موعام‌له ته‌وا کردن. (اتمام پیمان
معامله‌) +

فه‌بز دانندن : [چاوگه‌ت] (۱) ترسانندن
(ترساندن)

((۲) قرتانندن. (قطع کردن))

فه‌بز دانندن : [چاوگه‌ت] بز داننده‌فه؛
پساندنده‌وه؛ پچ‌راندنده‌وه. (دوباره‌پار کردن‌پاره-
کردن)

فه‌بز دین : [چاوگه،] (۱) ترسان. (ترسیدن).
(۲) قرتان؛ بریان. (گسستن)

فه‌بزیان : [چاوگه‌ت] ژیک‌فه‌بودن؛
جیابووننه‌وه؛ قرتیان؛ قرتان؛ فه‌قه‌تیان.
(قطع شدن)

فه‌پاریان : پارانه‌وه؛ لالیانه‌وه. (التماس-
کردن)

ٺه چئاندين : [چاوگه،ت] سه رکونه کردن؛
 بوډواوه برن؛ چغه ليکړدن. (ملا مت کردن)؛
 ٺه چکيان : [چاوگه،ت] چک بوون؛ وشک-
 بوونی ټاو؛ وشکايی هاتن؛ هسکبوون؛ نه مان
 و دوايی هاتنی هه رشت؛ نه فهس چکيان؛
 نه فهس بریان. (قطع شدن؛ خشک شدن-
 چکه) +
 ٺه چوپریان : [چاوگه،ت] چوپریان هه؛
 بلاو بوونه هه؛ جيا بوونه هه. (جدا شدن)
 ٺه خاپاندين : [چاوگه،ت] فريودان؛ فيل-
 ليکړدن؛ له خسته برن. (فريب دادن)
 ٺه خاندين : [چاوگه،ت] خويندنه هه؛ بانک-
 کردن. (خواندن؛ صدا کردن)
 ٺه خه له تاندين : [چاوگه،ت] دهست برين له-
 سهودا
 و موعامه له دا ؛ له خسته برن؛ سهردا برن.
 (مغبون کردن)
 ٺه خو هندن : [چاوگه،ت] يانگه يشتن-
 کردن. (دعوت کردن)
 ٺه دپاندين : [چاوگه،ت] دپاندين هه؛ دپاندين؛
 پچپاندين هه. (دریدن؛ بریدن)
 ٺه دی : جودا کرن؛ خو ژمن ٺه-
 ديکه: خو له من جودا که: خو دوور بگره له
 من؛ ٺه دی ناکه ی مه بتيغ. «جزیری».
 (دوری گرفتن)
 ٺه راسه ی : وراسه ی؛ دوورين؛ دروومان.
 (دوخت؛ دوختن)
 ٺه راقبه ر : بهرانبهر؛ روويه پروو. (مقابل)
 ٺه رانبهر : بهرانبهر. (برابر)
 ٺه چاله : قه چاله؛ ترسه نوک؛ بی زاله.

(ترسو)

ٺه رستيای : هه لوه شاندين؛ کردن هه. (باز-
 کردن)
 ٺه رسهاندين : پشو و پيدان؛ هه ساندين هه.
 (استراحت دادن)
 ٺه رهز : وه رهز؛ يزار؛ ټاسنه نگ؛ به تنه-
 هاتوو؛ جارس؛ جارز. (بتنگ آمدن)
 ٺه رهستی: دهست بهر دايی؛ رهزگاری.
 (رهزگاری)
 ٺه ره مک : برکن؛ بن کر. (تهديد)
 ٺه ريک : بهريک؛ گيلفان؛ گيرفان. (جيب)
 ٺه شاردين : شاردنه هه؛ وه شارتن. (پنهان
 کردن)
 ٺه شه هتاندن : [چاوگه،ت] هيلاک کردن؛
 ماندوو کردن؛ ماندی کرن. (خسته کردن)
 ٺه قمراندين : [چاوگه،ت] شکاندين؛ شکاندين-
 وه؛ ته تېلا مه ٺه قمراند؛ تو قامکی منت
 شکاند. (شکستن)
 ٺه قمرچيان : وه ک؛ به رهز قمرچي خوړ رهش
 داگرسان؛ رهش هه لگه ران له بهر هه تاودا.
 (سياه شدن در آفتاب)
 ٺه قوتان : کوتان؛ ليدن. (زدن)
 ٺه کايين : قاچک جوون؛ قاچک جاوين؛
 کاويز؛ (ب) رينگانه هه و دوو پاتکرده وی
 قسه (نشخوار)
 ٺه کوروتن : [چاوگه،ت] کوروتن؛
 کوروشتن؛ کوروشتنه هه؛ داکرماندين؛ به ددان
 ورد کردنی شتی رهق. (خرد کردن خوردنی-
 سخت و بادندان شکستن)
 ٺه کولان : [چاوگه،ت] (۱) هه لکولان؛ هه-

لکولین؛ هه‌لکه‌ندن. (کندن) (۲) توژینه‌وه؛
پشکنین و گه‌پان به‌دوای مه‌به‌ست و واتادا.
(تحقیق و تجسس) +

قه‌گرتن : گرتنه‌وه؛ گرتنی نه‌خوشین له -
که‌سیکه‌وه؛ گرتنه‌وه‌ی حه‌یوانی به‌ریوو؛
داگیر کردن. (پس گرفتن؛ از کسی قرض
گرفتن؛ باز گرفتن تسخیر کردن)

قه‌گزاندن : جوو‌لاندن؛ ته‌کان دان؛ راژه‌ندن؛
هه‌ژاندن. (جنباندن)

قه‌گژاندان : راپسکاندن و پژگار کردن.
(تکان دادن و نجات دادن)

قه‌گژلان؛ راپسکان؛ هه‌ژاندن؛ راوه‌شاند و ته -
کان دان. (تکان دادن)

قه‌گوه‌ازتن؛ قه‌گوه‌استن؛ گو‌یستنه -
وه؛ پ‌اگو‌یزان. (جابجا کردن)

قه‌گه‌شیان : گه‌شبوونه‌وه؛ گه‌شانه‌وه؛ گه
شه‌کردن. (شتعل شدن؛ اخگر شدن؛

شکوفاشدن؛ شاداب شدن گیاه)
قه‌گه‌فزاندن : [چاوگه‌ت] گه‌وزاندنه‌وه؛ به -

پالکه‌وتنه‌وه‌خول و پیچ پیدان؛ تل پیدان.
(پو‌ییکی تورکی پیوه دیاره). (غلطاندن)

قه‌ماگ؛ شتیپ که مایته‌وه؛ به‌جی‌ماو؛ وه -
پاشکه‌وتوو؛ وه‌دواکه‌وتوو. (مانده؛ بجامانده)

قه‌ها : قه‌هه؛ ئاوا؛ به‌وجوره. (اینطور)
قه‌هاندن؛ هو‌نینه‌وه؛ پستن؛ به‌پرسمانه‌وه -

کردنی مووروو. (رستن؛ رشته کردن)
قه‌هژاندن : [چاوگه‌ت] هه‌ژاندنه‌وه؛ راژه -

ندن؛ راوه‌ژه‌ندن. (تکان دادن)
قه‌هه‌واندن : [چاوگه‌ت] کو‌م کردن؛ کو -
کردن : کو‌کردنه‌وه؛ (جمع کردن)

قه‌یدان : قه‌هه‌واندن.

قه‌یه : (۱) وایه؛ فایه. (اینطور است).
(۲) ئه‌وه‌یه؛ ئه‌وه‌تانی؛ ئه‌وه‌تا؛ ئاوه‌ها.
(اینست)

قیان : [ئاو] ویست؛ حه‌وجه؛ پیداو‌یست؛ گه -
ره‌ک؛ خواز؛ خوازه؛ خوشه‌ویستی.
(خواستن) +

قی‌تو : فرد؛ فته‌تند و ی‌تو؛ ده‌سه‌لانی ره -
تکرده‌وه‌ی رای‌گشتی، (رای کو‌پ‌ریک
شکاندن). (وتو)

قیچی : [ئاو] خواری؛ لاری؛ لار و گی‌ری؛
خیچی. (کجی)

قیدیو : ویدیو؛ ئامیری نمایش کردنی شری‌ت
(کاسیت‌ی ویدیو. (ویدیو)

قیرین : گیفه‌ی شتی هاو‌یزراو وه‌ک ویره -
کردنی به‌رد و گولله. (صدای سنگ پرتاب -
شده و گولله)

قیژاندن : قیراندن. (اسهالی)

قیک‌که‌تن : [چاوگه‌ت] (۱) وی‌یک‌که‌وتن؛
پیک‌هاتن؛ ئاشت بوونه‌وه؛ که‌وتنه‌ته‌کیه -

ک. (توافق کردن). (۲) له‌یه‌ک‌که‌وتن؛
تووشی یه‌که‌بوون؛ راستی‌یه‌ک‌هاتن.

(به‌هم‌بر‌خور‌د کردن)

قاب: [ناو] قاب؛ چوارچیوهی وینه و پوستیر. (قاب) +
 قاب: [ناو] تد؛ (به تورکی واتا درگا) سهر پوشی
 دهفر؛ دهرپوش؛ قاپاخ. (درپوش)
 قابخانه: [ناو] جیگهی قاب و قاچاخ و دهفر و
 نامانی مدبهق؛ (جای ظروف آشپزخانه)
 قاب دهسما: [ناو] دهرهی قاب سرین یان
 وشکه وه کردنی قاب و قاچاخ. (قاب دستمال)
 قابلی: [ناو] قابولی؛ قبولی؛ پلاوی برنج و برو
 یشی تیکه لالو له گهل گوشت و له په و کشمیش.
 (نوعی خوراک)
 قابولی: < قابلی.
 قابووخه فیشهک: [ناو] قابووره فیشهک؛ جهرجوو.
 (پوکه فشنگ)
 قابه جاخ: [ناو] قاب و قاچاخ؛ نامان و دهری
 مدبهق. (ظرف و ظروف)
 قابیلهت: [ناو] شایه نی؛ سیاوی؛ توانایی؛ لیها تووی.
 (قابلیت)
 قاب پرهش: پیرپرهش؛ قدهم پرهش؛ به دیومن. (بدقدم)
 قاب قاچاخ: قاب و قاچاخ. < قابه چاخ
 قابوور: به سووکی به پیره پیای زورهان و به
 که له خ دوتری. (خطابی ادبانه به پیرمرد) <
 قابووخه فیشهک +
 قابووره: [ناو] قولابه؛ قولاپه ی؛ جومگهی پا؛
 قابوله. (مچ پا)
 قابووس: [ناو] میژده مزه؛ خوی ناشه و پاشه؛
 سمنگ سوواربوون. (کابوس)
 قاب هاویژ: (۱) [ناو، بک] که سی که جگ هه لداوی
 له یاری جگین دا. (شتالنگ انداز). (۲) قاپاویژ؛
 (حیوانیکه در راه رفتن قوز کهای پایش بهم بخورد)
 قاپه شینکه: [ناو] قاپه که وه له؛ گیای قه یته ران.
 (نام گیاهی است پر سیاوشان)
 قاپه که وه له < قاپه شینکه.
 قاپیلک: [ناو] قاپیلک؛ نیسقانی دهری له شی
 رهقه و کیسه ل؛ توخلی گوژ و بادام و... (پوسته
 لاکپشت؛ پوسته بادام و گردو)
 قاتا شهر ی: جهرگهی شهر. (ب) مهیدانی شهر.
 (میدان جنگ)
 قاترداشا غی: له تورکییه وه هاتووه گونه هیسه؛
 هه لوچه ییکی دهنک گه وره ی ره شه. (الوی سیاه
 دانه درشت)
 قاتو: [ناو] شهقه مشار؛ مشاری مه زنی دوو ده
 ستک. (دره دونفره)
 قات و قوتی: [ناو] قات و قری؛ گرانی و نه بوونی؛
 وه گیرنه که وتی شتی. (گرانی و نایابی)
 قاتول: [ناو] و شتر خوره. (خارستر)
 قاتی پاتی: نوشه ییکی فارسییه به لام له سه قز هه تا
 کرماشان له سهر زمانانه؛ تیکه ل پیکه ل. (قاتی یا
 تی)
 قاچاخی: تند؛ فد: (۱) نه هی نی؛ به دزیه وه. (پنهانی)
 (۲) مالی قاچاخ؛ شتیک که به قاچاخ ده فرو شری ت.
 (قاچاقی؛ کالای قاچاخ)
 قاچ قاچ: قاش قاش. (ف. مشه) پارچه پارچه.

قاب: [ناو] قاب؛ چوارچیوهی وینه و پوستیر. (قاب) +
 قاب: [ناو] تد؛ (به تورکی واتا درگا) سهر پوشی
 دهفر؛ دهرپوش؛ قاپاخ. (درپوش)
 قابخانه: [ناو] جیگهی قاب و قاچاخ و دهفر و
 نامانی مدبهق؛ (جای ظروف آشپزخانه)
 قاب دهسما: [ناو] دهرهی قاب سرین یان
 وشکه وه کردنی قاب و قاچاخ. (قاب دستمال)
 قابلی: [ناو] قابولی؛ قبولی؛ پلاوی برنج و برو
 یشی تیکه لالو له گهل گوشت و له په و کشمیش.
 (نوعی خوراک)
 قابولی: < قابلی.
 قابووخه فیشهک: [ناو] قابووره فیشهک؛ جهرجوو.
 (پوکه فشنگ)
 قابه جاخ: [ناو] قاب و قاچاخ؛ نامان و دهری
 مدبهق. (ظرف و ظروف)
 قابیلهت: [ناو] شایه نی؛ سیاوی؛ توانایی؛ لیها تووی.
 (قابلیت)
 قاب پرهش: پیرپرهش؛ قدهم پرهش؛ به دیومن. (بدقدم)
 قاب قاچاخ: قاب و قاچاخ. < قابه چاخ
 قابوور: به سووکی به پیره پیای زورهان و به
 که له خ دوتری. (خطابی ادبانه به پیرمرد) <
 قابووخه فیشهک +
 قابووره: [ناو] قولابه؛ قولاپه ی؛ جومگهی پا؛
 قابوله. (مچ پا)
 قابووس: [ناو] میژده مزه؛ خوی ناشه و پاشه؛
 سمنگ سوواربوون. (کابوس)

(قاچ قاچ)

قاچک : [ناو] په لڅورې کاوړ نه کراوی نیو گمده
ی دووسم. (خوراک نشخوار نشده داخل شکمبه)
قادیب : [ناو] پسیږ و ښاره زای جهنگ؛ قادناس.
(متخصص امور جنگی)

قاده : [ناو] جوړیک څیشکه بو کیښانی شه غره ی
گیا و نالف. (نوعی اربه بدون تابر)

قام : وه لا تراو؛ قت؛ بهر که نار. (برکنار)

قارغ : ږوژ کوږ؛ که سیګ که له ږوشنایدا چاوی
باش نابینی. (روز کور) توپ قارپن. (نوعی بازی)
قارهمانی : [ناو] پله ی یه کمی کیږه رکی وهر زشی؛
میړخاسی؛ پالھوانی. (قهرمانی)

قارهوا: ناوی دوو گونده له بهینی سه قز و بوکاندا.
(نام دوقریه)

قارپن : [ناو] قه له مناری؛ (نوعی بازی باتوپ)
قازانه سر: مه لیکی تیژ چنگاله و گوشت خوړه و
کلاونه. (نوعی پرنده شکاری) < قازان به سر.
(ف.هن)

قازوخ : [ناو] وشه ییکی تور کیه و تور که کان بو
نه شکه نجه دانی تاوانباران داریکی تاییه تیان دهر
په پاشی تاوانباران؛ دار تیپرین. (نوعی شکنجه
ترکی در گذشته)

قازوق : < قازوخ

قازووج : [ناوه لئاو] له ږ لاواز؛ بیحال و بی تین و
بی توانا. (لاغر؛ ناتوان)

قازووخ : [ناو] هوړه ی دار قه له شانندن؛ میخ ته ویله؛
پوواز. (پغاز)

قازهرن : [ناو] دهسکه نه له جاری پرگز و گیادا که
ناچار وهک له وه پینی قاز چله چله دهسکه نه بکری.
(درو کردن بادست وساقه ساقه)

قازه قوره : جوړیک ږووه که. (نوعی گیاه)

قازیاغه : [ناو] قازیاقه؛ قازیاخه؛ گیاییکی کور ته بالا
ی گه لاپانه و ده خوری. (قازیاغی)

قازیاقه : < قازیاغه

قازی بازی : [ناو] قالونچه ی ږهنگ سهوزی بریقه
داره که له سره گولان دهنیشی. (نوعی سوسک سبز)
قازی قولینگ : [ناو] قازی قولهنگ؛ بالنده ییکی
قاچ و مل دریزی ثاوییه و زیاتر له هه لفریندا ږیز
ده به ستن. (درنا)

قازهک : [ناو] قشقه له؛ قشقه ږه؛ قه له کلک دریژ.
(زاغچه)

قاست : قاس؛ نه ندازه؛ حاست. (حد؛ اندازه)

قاسلوانک : گاوانی؛ ږیشولی. (سار)

قاسیه پاییزه : [ناو] قاسیده پاییزه؛ گولی داوودی،
مه له میکی لیږوست ده کهن بو جیی جزووی
دووپشک و مار به که لکه. (گل داوودی)
قاش قاش : [ناو]، کووز کووز؛ له تله تی میوه.

(قاچ قاچ)

قاشقوش : مروقی تمبهل و له شگران. (آدم تنبل)
قاشقول : [ناو] قشقول؛ قشقیل؛ هه نجیری و
شکه وه بوو به سهر داروه؛ هه زیری هسک بوو
بداریقه. (انجیر خشک شده روی درخت)

قاشقونجی : نافرته تی جرین و حه که دار. (زن)

(هرزه)

قاشکردن : ږیرین و له تله تکردن، به تاییه ت

کالهک و شووتی و میوه. (قاچ کردن)

قاشو : [ناو] چپوشه ق؛ گوچانی گوین. (چوب چوگان)
قاشیله : [ناو] قاشووله؛ کوته شووشه و کوته چینی.

(تکه های شیشه و چینی)

قافک : [ناو] قاوخ؛ نیسقانی کله سر؛ قاپوور؛

قاپور؛ قافل؛ قاوړ؛ قاوغ. (پوسته؛ جمجمه)
 قافکیت هیکا : [ناو] قافکی هیلکه؛ قاوخی هیلکه؛
 هیلکه‌ی خالی له سپینه و زهر دینه. (پوسته تخم
 مرغ خالی)
 قافله پښتیا : پښتیا که کاروانی پیدا ده‌ړوا؛ (ب)
 پښتیا ټاوه‌دان و پان. (کاروان‌راه)
 قافله‌سالار؛ فند؛ [ناو] پښتیری قافله؛ سه‌روکی قافله.
 (قافله‌سالار)
 قافلی : قافله؛ کاروان. (قافله)
 قاق : ټو‌پاشکه‌وتن له یاری جریټانیدا؛ دووا کهو
 تنی ټه‌سب له جلیټانیدا؛ قاپ. (عقب‌افتادن اسب
 درباری جریټ)
 قاقان؛ خاقان؛ میر؛ گه‌وره؛ زیاتر به میری ولاتی
 چینیان ده‌گوت. (خاقان)
 قاقانی : [ناو] (۱) قه‌باله؛ بونچاق؛ قه‌واله. (قباله).
 (۲) جوړیک قوماش بووه. (نوعی پارچه)
 قاقبوون : ټو‌لارن؛ قاپ‌بوون؛ قتبوون؛ ټو‌پاشکه
 وتن. (برکنارشدن؛ عقب‌افتادن)
 قاقلاو؛ [ناو] فرو؛ ماستی له‌ژه‌ک چیبوو. (ماست
 از اغوز درست‌شده)
 قاقلو که‌شه‌یتان : قاپیلکه‌ی شه‌یتانو که؛ شه‌یتانو
 که. (صدف‌حلزون)
 قاقلی به‌هاره : شه‌مالگیر؛ گیاییکه دژی هوورگ
 (میکروب)، بو گه‌رولی و برینی چلک کردو به
 که‌لکه. (کلهررومی؛ انسج‌دان رومی)
 قاقنه‌ک : ژه‌ک. (اغوز)
 قاقه‌یچک؛ [ناو] قاقری؛ قوپ‌قوپ‌اچکه؛ قوپ‌قوپ‌ا که؛
 قوپ‌قوپ‌اچکه؛ قامیشه؛ قوپ‌وو؛ کر کر اکی گه‌روو.
 (خرخره)
 قاقیزه : [ناو] قازوو. (زاغ‌کوچک‌پاقرمز)

قاقیزه : [ناو] قازوو؛ قازی؛ له ټو‌رمه‌ی قالاو‌مه‌ړه
 شه‌یه‌به‌لام چوو‌کتره و دندووک و پای سووره؛
 قه‌له‌قاز. (زاغ پا قرمز)
 قال؛ له پاش‌سهردادی و واتای مه‌ژوول‌بوون و
 خه‌ریکی کاری بوون ده‌دا؛ سه‌رقالی کاره : سه‌ر
 ی ناپه‌رزی (مشغول)+
 قالاو‌خوړ : گوراله موسایانه : < قالاو‌گیر
 قالاو‌گیر : [ناو] سام‌پښ؛ گیاییکه گوله‌که‌ی ورد و
 ټوپ ناسایه دژی زه‌رداوه. (کلاغ‌خوشه‌ای)
 قالاوه سیاهه : قه‌لاوه‌سیاهه؛ قه‌له‌په‌شه؛ قالاوه‌په
 شه. (کلاغ‌سیاهه)
 قالب‌پښی : [ناو] کاری له قالب‌دانی کانزا یان
 خشت له قالب‌دان. (قالب‌ریزی)
 قالب‌سازی : [ناو] کاری دروست‌کردنی قالب؛ جی‌کای
 دروست‌کردنی قالب. (قالب‌سازی)
 قالب‌سووک : [ټاوه‌لناو] ړو‌ح‌سووک؛ چالاک و نازا؛
 دژی له‌ش‌گران. (آماده‌انجام‌کار؛ ضد‌تنبل)
 قالب‌گران : [ټاوه‌لناو] له‌ش‌گران؛ ته‌مه‌ل. (تنبل)
 قالب‌گرتن : قالب دروست‌کردن و ټه‌ندازه‌گرتنی
 قاوخی دروست‌کړو یان ټه‌ندازه‌گرتنی شتی که
 بهو ټه‌ندازه‌داپ‌پښی؛ قالبی ټاپوی قوپ‌پښ دروست
 کردن بو داپ‌شتن به‌کانزا؛ قالبی ددان‌گرتن به
 هم‌ویری تاییه‌ت بو چپ‌کردنی ړوو‌کیش یان
 ددانی ده‌ست‌کرد (قالب‌گرفتن).
 قالب‌مچی : < قالب‌پښی
 قالبی : [ناو] شتی له قالب‌دراو یان به‌قالب‌ده‌ر
 هاتوو؛ په‌نیری قالبی و چوار گو‌شه. (قالبی)
 قالچه : [ناو] قانچه؛ سووانه؛ گو‌پسووانه؛ سووانگه.
 (کناره‌های پشت‌بام)
 قالک : قالک؛ ټو‌خل؛ ټو‌یخل؛ قه‌پیلک؛ کاسه‌ی

سهر. (پوسته، جمجمه)

قالکراو : [ئاوه لئاو + ناو بهر] ئاتياو؛ کانزای به ئاور
تاواوه؛ ههنگوینی میو لی جیاوه کراو و پالئاوته.
(ذوب شده؛ صاف شده)

قالنجه : [ناو] کو تره ماریکه؛ تفرک. (فاخته
قالنگ: [ناو] گولوله؛ قالنگه بهن: گولوله بهن؛ کلافه.
(کلاف)

قالووشک: پیستی دار؛ تو یخلی دار. (پوسته درخت)
قاله قنگ : [ناو] قال قنگ؛ ریواسی کوله بنه ی
ساقه ت کورت. (ریواس پاکوتاه)

قالییاف : [ئاوه لئاو + ناو، بک] تهون کهر؛ ته فنکه ر؛
فه ر شباف؛ فه رش چیکه ر. (قالییاف)
قالییافی : [ناو] شولا ته فنکرنی؛ کاری تهونکردن؛
چیکرنا مافی ری. (قالییافی)

قامام : [ناو] قومام؛ په له سوور؛ گیاییکه کورته بالآ و
بوئی لیموی لی دیت، له ئاودا ده یکولینن و ئاوه
که ی دژی کیچ و گهنه و جووله وه رانه. (گور گیاه؛
سنبل هندی)

قامکه گه وره: تبالامه زن؛ تبالا به رانی؛ تبالا به رانکی؛
که له مووس؛ تبلی پانکی؛ به رانه ک؛ په نجه که له.
(انگشت شصت)

قامکی براتووته له: قامکی نهنگوستیله؛ تبالا پوخی
براتووته؛ بابا لیچک. (انگشت حلقه؛ انگشت بنصر)
قامکی چکوله: قامکه تووته له؛ قامکه تووته له؛ تبالا
قیچیلک؛ قه لینجه ک. (انگشت کوچک)

قامکی شاده: تلیا شادی؛ تلیا هه لاقیزکی؛ دوشاو
مزه؛ له پال قامکه گه وره دایه. (انگشت اشاره)

قامکی ناو نجی: تبالا ناوی؛ تبالانیفه کی؛ قامکی
نیوه راست؛ نه په مووتی؛ قامکی قووتی؛ هه له مه قوو
ته. (انگشت میانی)

قامیشه: < قاقه یچک.

قامیشه ره شه: [ناو] زله میرگ؛ گیای جه گهن.
(گیاه هزارنی؛ جگن نه ری)
قامیشی شه کر: [ناو] قامیشیکه شه کری لیده گرن.
(نیشکر)

قامیشی گه رمیان: [ناو] له له؛ جو ریک قامیشه که
خه یزه رانیشی پیده لین. (خیزران)

قاناو: ئاوه پووی پیساوی مه بال؛ گه ناو. (جوی
گنداب ستراح) +

قانتووف: سه وه ته. (سبد)

قانج: [ئاوه لئاو] زوور؛ زبر؛ قهووی و نه ستوور؛ دژی
ناسک و لووس. (زبر)

قانچک: [ناو] قه لئاس؛ پرزی گوله گهنم و جو؛
داسوو. (پژ؛ داسه)

قانزاج کردن: قانزاج کردن؛ سوود کردن. (سود
بردن)

قان قان: مهودامه ودا؛ به ینا به ین؛ جیگه جیگه؛
په له په له. (جای جای. گله به گله)

قانگ: گیای نه سپه ندهر؛ تووه که ی ده سووتینن
دوو که له که ی دژی هوور گه. (میکر و ب). (اسپند)
قانگه: کانگه؛ کانگا. (کان)

قانوونزان: [ناو] قازی؛ پسپو ری قانوون و ده ستوور
و یاسای دادگا. (متخصص قانون؛ قاضی)

قاوچه خماخ: [ناو، ت] قاو و چه خماخ؛ نه ستی و
بهرد و پووشو بو ئاور کردنه وه. (هود و سنگ
آتشزنه)

قاوله مه: [ناو] قابله مه؛ چان چیلک. (قابلمه)

قاوه خووری: [ناو] فنجان و ئیستیکانی چوو که ی
تاییه ت به قاوه خواردن. (قهوه خوری)

قایش کیشان: [ناو] (ب) که له وه کیشی؛ نافه رمانی؛

سهربادان؛ شهره قسه و کیشه کردن. (تمرد)
 قایبه : له قاعیده‌ی نارویهوه هاتووه. (قاعده)
 قجیله‌شوان: [ناو]مه‌شکه‌ده؛ جوریک کولله‌یه له
 شیر کولله گه‌وره‌تره و دهنگیکی به‌رزی هه‌یه و
 له سهر پنجه گیا دهنیشی و وهک سیسرک
 دهنگی هه‌لدینیت. (نوعی ملخ)
 قرالوو : قرتول؛ پیری زورهان. (پیرازیا‌افتاده)
 قریوق کوژ: قورواق کوژ؛ گیاییکی کورته بالایه و
 گوله‌کانی پینچ به‌مه. (وزغ کش)
 قریوک : [ناوه‌لناو] هه‌ر شتی رزیوی ناقایم که
 خه‌ریکه بشکی و قریپی. (نامحکم؛ شکستی)
 قرتاندن: [چاوگه‌ت] قرته‌کردن و گارکه‌گاری
 مریشک. (قد‌کردن مرغ)+
 قرتک : [ناو] نزگه‌ره؛ نقره. (سکسکه)+
 قرته‌لیبرین : [چاوگه‌ت] خواردن و ته‌واو‌کردن؛
 هیچ نه‌هیشتنه‌وه. (خوردن تا اتمام)
 قرش‌وقه‌وال : گیاو کلوشی وشک. (ساقه‌گندو
 گیاه‌خشک‌شده)
 قرتول : قرالوو؛ پیری زورهان. (پیرازیا‌افتاده)
 قرتیخستن: [چاوگه‌ت] کوشتنی به‌کومهل؛ ئاسه
 وار لی‌برین. (کشتن دست‌جمعی)
 قرتیکه‌وتوو : وهک جوین به‌مندالانی هاروهاج
 ده‌وتریت؛ ئاسه‌واربراو. (فنا سده‌ها)
 قرچ : [ناوه‌لناو] شتی تورت و ناسک. (ترد و نازک)
 قرچ : قرچ بوو؛ شکا؛ قرچ بوون؛ له‌ت‌بوون؛ قرچ؛
 شکان؛ تورت. (شکستن؛ شکستی)
 قرچوک : قرچ؛ تورت و ناسک. (شکستی و ترد)
 قرچول : شتی قرچ؛ (ب) مروقی قرچ و قرچول؛
 چرچه‌لوک. (برچین و چروک)
 قرچه‌پی : یه‌کپی و به‌له‌ز له‌به‌ر که‌سی هه‌لسان.

(جلوپای کسی باشتاب‌بلندشدن)
 قرخاندن : [چاوگه‌ت] قرخه‌قرخ کردن؛ دهنگی
 گه‌روو کاتی خنکان. (خرخر هنگام خفه شدن)
 قرخول : [ناوه‌لناو] قرخن. (زیاد‌خرخر و سرفه
 کننده)
 قرخه‌مه‌ره‌س : [ناوه‌لناو] مل‌نه‌دان و پریکه دانه
 گرتنی تاژی رست‌کراو. (امتناع از بدن‌بال آمدن
 تازی و سگ)
 قرژالوک: کیچی ده‌ریا؛ نه‌نگوش؛ قولمه‌ی‌ئاوی؛
 مه‌یگوو. (میگو)
 قرقیز : زمان و خه‌لکی قرقیزستان له‌ئاسیای
 ناوه‌ندی. (قرقیز)
 قمرنای : قمراندن؛ موزده؛ خه‌به‌ری خوش؛ نوقلانه.
 (بشارت؛ مژده)
 قمرنایی : قمراندن؛ نوخشانه‌ی خراپ یان چاک
 پیدان، یان هیئان (فال‌بدزدن؛ مژده)
 قمره‌قمزه : (ب) نازوقه‌مزه؛ ناز و نه‌تووار. قه
 لبیره؛ نازونیناز؛ عیشوموناز. (قروغمزه)
 قمره‌قم : [ناو،ت] قیره‌قمیر؛ هه‌راهه‌را؛ دهمه‌قاله.
 (دعوای لفظی و دادوقال)
 قمره‌قم : [ناو،ت] کیشه‌کیش؛ زه‌حمه‌تی زور؛ به
 هه‌زار قمره‌قم جانتاکه‌م هه‌لگرت زور قورس بوو.
 (زحمت)
 قمریان : [چاوگه‌ت] قمربوون؛ قرتیکه‌وتن؛ تی‌کرا
 مردن. (مردن دست‌جمعی)
 قمریژه‌کوچک : [ناو] خه‌نه‌به‌ردیله؛ خه‌نه‌گورگه؛
 گله‌وه‌ز؛ گله‌وه‌زه؛ گه‌نمه‌به‌ردیله؛ چایه‌شه‌یتانه؛
 به‌لخ‌کوچک؛ قه‌وزه‌به‌رد، بیروبه‌رتک؛ خه‌نه‌تیفک؛
 قوزه‌به‌رد؛ خه‌نه‌تیلکه. (گل سنگ)
 قریوله : قهرموئله؛ قه‌روئله؛ ته‌ختی له‌سهر نوو

ستن. (تختخواب)

قزلباش : تند؛ فد[ناوت] دوو وشه ی لیکدراوی
تورکییه قزل : سوور و باش : سهر، واتا سهر سوور.
(ب) عهسکه ری شاعه باسی سهفه وی که کلاویان
سووربوو و ناویان دهر کردبوو به سهر سوور به
تورکی ده بیته قزلباش. (قزلباش)
قزو تیتک : [ناوت] مووی سهر؛ سهر و قز. (موی
سر)

قسقانج : [ناو] جوولهوهریکه له قالدونچه چوو کتره
و کلکی دوو فلیقانه یه. (نوعی سوسک)
قسقه : تووی پیاز. (تخم پیاز)
قسقه : سه لکه پیازی ورد، بو چاندن. (پیاز ریز)
قفه په شه : [ناو] قوزه په شه؛ کوچه په شه. (سیاه سرفه)
قلا فپه نگی : کاسه لکه شینه؛ کاسه له شینه و کرا
سه شینکه له. (سبز قبا)

قلنج : [ناو] داسوو؛ داسووک. پرزه ی سهر گولی
گهنم وجو. (اخگل؛ داسه)
قلخن : <قرخول.

قلکه جهوت : [ناو] کلاوه ی به پروو. (کلا هک بلوط)
قلم بوونه وه : [چاو گهت] پژیان؛ (ب) خه لاسوون؛
جاران دمو له مهند بوون به لام قلم بوونه ته وه و
هیچیان نه ماوه؛ تایفه ییکی گهره بوون که سیان
نه ماوه به جاری قلم بوونه ته وه. (ریختن؛ ازبین
رفتن)

قلم کردنه وه : [چاو گهت] (۱) پژاندنی ناوی دهفر.
(ریختن آب ظرف). (۲) به بادان و له دهست
دانی مال و سامان. (بیاد دادن دارایی)

قله کردن : گالته کردن؛ جفهنگ کردن. (شوخی
کردن)

قلیج : شمشیر؛ شوور؛ شیر؛ ناوی گوندیکه نزدیکی

بوکان. (شمشیر؛ نام دهی است)

قناولی : گیاییکه بو مالیه یی (سینوزیت) نازاری
چلک کردنی ناوه وه ی لووت و دهمو چاو به که لکه.
(گیاه منداب)

قنچ بوونه وه : راست بوونه وه؛ قوت بوونه وه. (پا
شدن؛ سربلند کردن)

قنچ گوش : که رویشک. (خرگوش)

قنجیلانه : [ناو] خنجیلانه؛ خونجیلانه؛ چوو که له ی
جوان. (زیبای ریزه)

قنگرتن : فیبری دانیشان بوونی زارو. (نشستن
یاد گرفتن کودکان)

قنگه جووپی : قنگه جوولی؛ خوفا لاندن و بی مه
یلی له کردنی کاریک؛ مله جووپی به نزاکه تتره.
(بی میلی از انجام کاری به تاخیر انداختن)

قنگه خه و خه و نوو چکه به دانیشان وه و نه وزدان.
(پینکی)

قوباد ناوی جوړیک ماسی؛ ناوه بو پیوان. (قباد)
قوتب : [ناو] کوشتاری به کومه ل و هچکه س
نه هیشتن. (نسل کشی)

قوتب پین : [چاو گهت] له ناو بردن؛ لناف برن. (ازبین
بردن) قوتب کردن : بنه بر کردن؛ قه لاچو کردن؛
په گز نه هیشتن. (نسل کشی و ریشه کن کردن)
قوتو قول : <قه وی و قول.

قوت و قایم : [ناوه لئاو] زور مه حکم؛ زور قایم.
(خیلی محکم)

قوت و قوی : [ناوه لئاو] تیکسمر او؛ مروقی ته زه
و زه لام. (شکم گنده؛ لندهور)

قوته قوتد کوته کوتی دل لیدان. (زدن نبض)+
قوته مووت : قوته موور؛ ناوالی گوی گچکه و قوت.
(گوسفندوبز گوش کوچک و بر جسته)

قوتیان : [چاوه‌ت] کوخین؛ قوخین؛ کوکین.
(سرفه کردن)

قوچوو سه رقه‌ل : نووچکه‌ی کیو. (قله‌کوه)
قوچمن: [ناو] قوشمن؛ قوشوون؛ له‌شکر. (لشکر)
قودغ: [ناو] له‌تورکییه‌وه هاتوو: جاشه‌کهر؛
هولی‌کهر؛ گودخ. (کره‌خر)

قوده: خو په‌سه‌ن؛ گه‌فه‌زه؛ گه‌به‌زه؛ خو به‌زل‌زان؛
له‌خوبایی؛ بادیه‌وا. (خودپسند)

قوديله: قوديله؛ ناوینه‌ی چووکه. (آینه‌کوچک)
قوپ: (ب) هه‌راو؛ لمبه‌ریه‌ک په‌وینه‌وه‌ی ئالقه و
جه‌غز؛ قویانی دهمر. (گشاد؛ قور)+

قورابه: قه‌رابه؛ ده‌فریکی شووشه‌ی مل‌دریزی
گه‌روو تنگ. (قرابه)

قوراخ: [ناو] که‌ژوو‌ی ژیرسکی باره‌به‌ره بو
پاگرتنی کورتان؛ که‌ژگ. (نوارپهن؛ بندپالان)
قورازه: قورازه؛ نامیری وه‌ک سه‌یاره‌ی کوون و
شرو و و شکاو. (قراضه)

قوراس: [ناو] یه‌که‌ی ژامردنی کالای توچارپی
به‌رانبه‌ر به‌دوو‌ازده دوو‌جین. (قراض)
قور او‌خواردنه‌وه (ب) منته‌کیشان؛ منته‌تباربوون.
(منت‌کشیدن)

قوربانی: (ب) گیان له‌ده‌ستان له‌شه‌رپان‌پوو
داو‌یکدا؛ شه‌ری دوینی سی قوربانیی لیکه‌وته‌وه.
(قربانی)+

قورینه: قرقینه. (اروغ)
قورچ و قورژن: [ناو، ت] کونج و قورژن؛ که‌لین و
کولین. (سوراخ‌سمبه)

قورخانه: [ناو] جبه‌خانه؛ جیگای چه‌ک‌وته‌قه‌مه‌نی.
(اسلحه‌خانه)

قورخچی: که‌سی که‌ ناگای له‌لیر‌ه‌وار و دارستان

و می‌شه‌ی پاوانه. (نگهبان‌بیشه)

قورس: (ب) خوراک‌ی که‌ دره‌نگ هه‌لده‌تاوی. ()
خوراک‌دیر‌هضم)+

قورسان: [چاوه‌ت] پچران؛ پسان؛ هه‌لتاواندنی
خوراک له‌گه‌ده‌دا. (پاره‌شدن؛ هضم‌کردن)

قورساندن: [چاوه‌ت] پچرانندن؛ پسانندن؛ قور
سان. (پاره‌کردن)

قورسه‌یاو: [ناو] گرانه‌یاو؛ گرانه‌تا؛ که‌وته‌یی؛ ئه‌سپه
ک؛ که‌وته‌ویوی. (تیفوس)

قورشیلان: قورخوشکردن و ناماده‌کردن بو قوره
کاری و هیربار؛ (ب) کچانی ئاویی ده‌نگ ده‌دران
بو شوینی و یاسای هه‌له‌په‌رین و داواتیش به‌دهم
شیلانی قورپی هیرباره‌وه به‌په‌روه ده‌چوو. (مراسم)
آماده‌کردن گل‌کوزه‌گری)

قورقورک: [ناو] که‌په‌ک؛ هه‌وپه‌ده؛ که‌په‌واله. (بلدر
چین)

قورمچاندن: (۱) سیس بوون. (پژمرده‌شدن) (۲)
لیو هه‌لقورتانندن. (لب و رچیدن)

قورمیج: [ناو] په‌شایی و بارستای دوو‌که‌ل له‌سه‌ر
دیوار و میچی مدبه‌ق‌نیشوو. (دوده‌سقف‌مطبخ)
قورنی: [ئاوه‌لناو] تووره؛ قه‌لس؛ به‌خیل. (عصبانی؛
بخیل)

قور و چلپاو: [ناو، ت] قورپی شلی دوا‌ی بارانی زور.
(گل‌وشل)

قوروشکه: [ناو] روس‌د؛ تده‌شه‌ربه و ئاو‌خور

ده‌سکدار له‌چیمکو. (لیوان‌لعابی‌دسته‌دار)

قورووسکاندن: ده‌نگی سه‌گ له‌کاتی بازار پیگه
یشتن‌دا. (جیغ و ناله‌سگ‌ازشدت‌درد)

قورووش: له‌دوا‌ی قایش‌دی، قایش و قورووش؛
قایش و له‌ته‌قایشی زور. (چرم‌تکه‌چرم‌زیاد)+

قورپه پەست : [ناو] قورپه بان. (گل اندود کردن بام)
 قورمه مه : [ناو] دهن؛ دهند؛ دهندى جیى گاسن له
 بنى ئامووردا؛ که به سه رئا موورموه ده کریت. (جای
 تیغه گاو آهن)
 قورپی : [ناو] (۱) حاله تی قورپوون و گون په نمان.
 (فتی داشتن). (۲) قورپی؛ چادان. (قوری) +
 قورپی : جوییکه بو ژنان واتا ژنی که خه شه ی
 هه راوبی. (ای گشاد)
 قورپجان : جوینى ژنانه یه؛ قورپی. (دشنام زنانه)
 قورپی قه لا : گوندیکه سه ر به شاری پاهه که نه
 شکه ووتیکى به ناوبانگی لییه هه ربه و ناوه. (قوری
 قلعه)
 قورپه زرده : [ناو] زه رده قورپه؛ جوریک مارمیلکه که
 په نگى ده ورو به رى ده گرته خوی (نوعى سوسمار)
 قوزای : [چاوگه] قوخن؛ کوخن. (صرفه کردن)
 قوزلوو : گوندیکه نزیکى شاری سه قز که تریى
 به ناوبانگه. (نام دهی است)
 قوزه سیاوه : [ناو، ت] قوڅه په شه؛ خورووزه که.
 (سیاه سرفه)
 قوزمه قوز : [ناو، ت] کوڅه کوڅ؛ (سرفه کردن زیاد)
 قوفلی په مزى : قوفلى په مزدار، که به په مزى
 تاييه ت و دیار یکراو ده کریته وه. (قفل رمزدار)
 قوڅل : [ناو] نیره که و. (کبک نر)
 قوقلانندن : [چاوگه، ت] دهره یئانه دهر؛ وه که کاسه
 ی چاو هه لکو لان؛ چافیت وی قوقلانندن؛ چاویان
 دهره یئا. (قلعتی در آوردن)
 قوقلانندن : [چاوگه، ت] هه لکو لین؛ چاو قوقلانندن؛
 کالانى چاو دهره یئان. (قلعتی در آوردن)
 قول : کون. (سورخ)
 قول : هه لاتن وه که هه لاتنى هه ویر. (ور آمدن) +

قولا پدوزی : چنن یان دوورینی هه ر شت به
 قولاپ. (قلا ب دوزی)
 قولایی دووچز : [ناو] جوریک قولایی ماسیگرته
 که دوو نووکی تیزی هه یه و ماسی لیى پزگار
 ناییت. (قلا ب دوسر)
 قولاجه : مه وداى هه ردوو قول به کراوه یی؛ بو
 پیوان و نه ندازه کردن. (فاصله دودست باز شده)
 قولپه : [ئاوه لئاو + ناوبک] ده ستپ؛ ده ست و گوپی؛
 (ب) ساخته چی؛ کلاوباز. (کلام بردار)
 قولت : سه لت و قولت : په به ن و ته نیا؛ تاق و ته نیا.
 (تک و ته ها) +
 قولته : قه لحه کوڼ؛ زیاتر بو مینه ده و تریت.
 (واژه توهین به پیر افتاده)
 قولته ی پان : [ناو] شلکه ی پان. (نرمران)
 قولداخ : [ناو] بازنه؛ خر خال. (النکو)
 قول قول : ده سته ده سته. (گروه گروه؛ دسته دسته)
 قولک : [ناو] قولکه ؛ ده خیله ی قه ره پوولی
 مندالان. (قلک)
 قولک : [ناو] چه پک؛ چه پکه؛ په قولی ده ستیک.
 (دسته)
 قولکردن : [چاوگه، ت] (ب) له قوماردا پاره یینه
 هیشتن (کوژی قومار بازانه). (در قمار تا آخرین
 دینار از حریف بردن)
 قولمه ی ناوی : کیچی دهریا؛ نه نگوش؛ قرز آلوکه؛
 مه یگوو. (میگو)
 قولنج : [ناو] کولنج؛ په مونج؛ په قو بوونی نه ندامی
 له ش وه که قولنجی شان و مل و قولنجی گه ده.
 (قولنج)
 قولنجی گه ده : [ناو] له سه رمای زوره وه مروڅ توو
 شی ده بیٹ و نازاریکی جیى مه ترسییه. (قولنج)

(معدہ)

قولنچک : < قولینچک.

قولوچ گپ: شاخ گپ: شاخ وەر گپ: شاخ چمپو.
(شاخ کج)

قوله : (ب) خستنه پشت گوی و له بیر چوونه موی
قهر زاننه: کهوته قوله نه تر نایده موه. (کنایه
از قرصی که ادا نمی شود)

قوله : قوله: قول: کورت: بی کلک: کلک کورت.
(دم کوتاه: بی دم)

قوله کووره : لووله ی دوو که لکیشی سوڤا. (لوله
بخاری)

قولیر : [ناو] حوله‌با؛ پوچن: ده لاقه. (پرویزن)
قولینچک : [ناو] سووچ: گوشه: قوزین: که لین:
قولنچک. (گوشه: زاویه)

قولینگ : [ناو] (۱) پاچی دوو سه‌ر. (کلنگ) (۲) قازی
قولینگ: قورینگ. (درنا)

قومار : (ب) خوبه ناو و ناگردا دان: زیاتر له
توچاره‌ت و موغامه له‌دا. (قمار: ریسک) +

قومراخ : [ناو له‌ناو] به ده‌ست و بر: گورج و گول:
نازا: له سه‌رحال: قوچاخ. (قبراق)

قومسال: خاکی زیخ دار: زیخه‌لان: خیزه‌لان. (خاک‌دارای شن)

قومه‌لان : [ناو] قومه‌لان: زیخه‌لان. (شن‌را)

قوتراش : [ناو] خوتراش: که ره‌سته یی که به تیخ
پیش ده‌تاشی. (خود تراش)

قونگره : [ناو] ددانه ی زویی لیواری کوشک بو
سه‌نگه‌ر یان بو جوانی. (دندانه: کنگره)

قونگره : [ناو] گونجه ی نه‌ستیر (راه آب استخر)
قونگره قونگره: شه‌پول شه‌پول: هر شتیک زور
په له بهرز و چالی بیت. (کنگره کنگره: مواج)

قونه‌ره : [ناو] (ن) منگه، قونده‌ره: کهوش: پیل‌او.
(کفش)

قووشچی : شاروچکه ییکه و ناوی چیا ییکه له
به‌ینی سه‌لماس و ورمیدا. (قوشچی)

قووفلین : چرچ هه‌لانتی چهرم. (چروکیدن چرم)
قووقنای : [چاوگه، ت] قووقاندن: خویندنی که له
شیر. (خواندن خروس)

قووقه : ده‌نگی که له‌باب. (صدای خروس)

قوولکرن : [چاوگه، ت] کون کردن. (سوراخ کردن)
قوولکه‌ستو: [ناو] چالی بهر گه‌ردن. (گودی گردن)

قووله‌شکاندن : (ب) بن پزاندن. (دخترگی برداشتن)
قووناو : [ناو] پاشاوی ناو داشتنی زه‌وی که له خوار
موی بر ژینه‌ده موه. (آب‌زیادی از مزرعه خارج شده)

قوونجانن : [چاوگه، ب] به‌ستن: قووجاندن: چاف
گریدان: لیکنان و به‌ستنی ده‌ست و چاو. (بستن)

قوونسوول : [ناو] نوینه‌ری ولاتییک له ولاتیکی
دیکه‌دا. (کنسول)

قوونوو : [ناو] که‌نوو می‌ش هه‌نگوین: که‌نوو
گوژه‌ناسای هه‌نگوین. (کندوی عسل)

قوونه‌جووری: گه‌ی گرتن: مل‌یادان و نه‌کردنی کار
ی. (اطاعت نکردن: سرباز زدن از کردن کاری است)

قوونه‌خشکی: خو‌خشانن له سه‌رسمت. (روی
باسن خزیدن)

قوونه‌خه‌و : وه‌نه‌وز: به‌دانیشته‌موه وه‌نه‌وزدان: چور
ت‌لیدان. (چرت زدن)

قوونه‌پژده : [ناو] دوومه‌لی که به‌هوی سوواری
زوره‌وه له خوارسمته‌موه ده‌ردی. (دمل‌یعلت‌سوار)

کاری‌زیاد
قوونه‌شه‌ر: شه‌ری نه به‌راستی: شه‌ر جنیو یان

چنگه پلماسکی بو خو دزینه‌مه له شه‌ر. (جنگ)

لفظی)

قوونه ههنگوین : < قوونوو.

قویماخ : [ناو] تندجوو جووش؛ خوراکي زهستان له ئارد و پوڼ. (قیماق. کاجی)

قهبا : [ناو] کورته ک؛ لیباسی هامدامان؛ لیباسیکی دریزی وه ک بالته. (قبا)

قهبر کول : قهبر کول؛ قهبر کهن؛ قهبر هه لکهن؛ کهسیک که قهبر هه لده کهنی. (کسیکه قهبر میکند) قهبر او قهبر : دهرهینانی مردوو له قهبر و گواستنه وهی بو قهبریکی تر له جیگاییکی تر دا. (تعویض جای قبر)

قهبز : (۱) دژی پهوانی و زهحیری. (قبض). (۲) قهوز پهسولهی حیساب. (قبض). (۳) قهوس؛ کاتی ساردیی پاییز. (اواخر پاییز)

قهبهل : قهبهل؛ قوتته رات؛ کاری گرتنه عوده به کوته رات. (کوته رات)

قهپانچه له : [ناو] قوچه قانی بهن؛ قلماسکی بهن؛ بهره قانی. (فلاخن)

قهپچل : [ناوه لئاو] دزیو؛ ناشیرین؛ ئیسک گران. (زشت)

قهپوپر : [ناو] قاتوق؛ گرانی. (نایابی)

قهپووشکه : [ناو] توپکل؛ توپخل؛ قاوخ؛ کاسه لهی به پروو؛ سه دهفی شهیتانوکه؛ کاسه لهی داپوشه ری په قه و کیسه ل (پوسته. لاک پشت. صدف حلزون) قهپوولک : پاشقول؛ پاو به ریا دان. (لنگ)

قهپهجه : پهنگه له قه پاتماخی تورکییه وه هاتییت به واتای بهستن؛ دهست بهستن؛ پهگالی بهستن. (دست وپابستن)

قهتارچیان : گه په کیکی قه دیمیه له شاری سنه. (محلله ای درسندج)

قه تار کیش : [ناو] واگونی پیشه وهی قه تار (شهمه نه فەر) که مو تو پری قه تاری تیدایه و قه تار پاده کیشی به دوا ی خویدا. (واگن موتور قطار)

قه تران : فلتماکیکی کیمیایی پاترولیه له نهوتی پهش به دهست دی وه ک مازووت وایه، دهرمانی نه خوشینی (ته به قی) دووسمه. (قتران) +

قه تلاس : [ناوه لئاو] نایاب؛ بی هاوتا؛ بی وه ک؛ ئه وهی قهت لاسایی ناکریته وه. (بیماند) +

قه تیس : پهگیراو؛ مه حتله؛ تراوی کوو بهوو؛ راه ستاو؛ فرمیسک له چاویدا قه تیس ماوه. (معطل؛ مایع جمع شده)

قه تین : لهت بوون؛ قرتان؛ شکان؛ بریان. (قطع شدن شکستن)

قهجه له : < قشقهره.

قهداخه : قه دهغه. (قدغن)

قه دکردن : نووشتانده وه؛ دوو تو کردن. (تا کردن)

قه دو قهواره : [ناو، ت] قه دو بالآ؛ به زن و بالآ. (قدو بالا)

قهدهح : فذ؛ [ناو] پیاله ی خواردنه وهیه، شووشه بیت یان گلینه. (قدح) +

قههرا به : < قههرا به

قههرا گرتن : نووشتانه وه و دوورینی قهراخی لیا س. (دور گرفتن)

قههرا ده : [ناوه لئاو] بی هیژ؛ بی تابشت. بی تین؛ چرچول؛ پیری زورهان (از کار افتاده)

قههرا و په په پیمان بهستن و تهواو بوونی موعامه له؛ خاتیمه ی قسه ی موعامه له. (قرار داد بستن)

قههرا سه کردن : بهرز کردنه وهی شتی قورس و سه نگین به لوسه و قهرا سه. (بلند کردن با اهرام)

قههراغ و بیجاغ : [ناو، ت] قهراخ و بیجاغ؛ دهو روبه ر. (اطراف؛ دوروبر)

قهر اقهرا : [ناو] خازه‌لی؛ یاری خوشارکی. (قایم
 موشک؛ قایم باشک)
 قهراوش : [ناوبیک] بالکیش؛ سهرنج راکیش؛
 دلدار و خوشه‌ویستی همست بزوین. (جذب‌کننده)
 قهریل : [ناو] بیژنگ؛ سهرند؛ هیله‌ک. (غربال؛
 سرند)
 قهرپوونه : جیگای نموت له لامپادا. (جای نفت در
 لامپا، چراغ نفتی)
 قهرتلاندن : [چاوگه‌ت] قهرتلاندن و پهرتاوتنی لقی
 دار؛ هه‌ژگه‌لی دار پهرتاوتن. (هرس کردن درخت)
 قهرتلین : قهرتلان؛ قرت کردن؛ پهرتاوتن. (قطع
 کردن)
 قهرتماغه : [ناو] قه‌تماخه؛ قرتماغه؛ توئیزی سهر
 برین؛ پوس به‌ستنی برین؛ قرتماخه. (پوسته‌زخم)
 قهرخ : [ناو] نمو نه‌ندازه وینجه یا گیا که به‌یه‌ک
 گه‌وزی مه‌له‌غان دهدرویت‌هوه. (اندازه‌ای در درو)
 قهرقوو : [ناو] قورخ و دارستان و قامیشه‌لان. (چنا
 رستان و نیزار)
 قهرقه‌س : [ناو] گلوشی گیرنه‌کراوی دهوری
 پیخوی. (ساقه‌های خورندشده درو خرمکوبی)
 قهرقه‌ف : مه‌ی. (می)
 قهرقل : [ناو] کفن؛ هومایی بو داپوشین و پیچیان
 به دهوری له‌شی مردوو دا. (کفن)
 قهرماندن : [چاوگه‌ت] قهرملاندن؛ مانوو کردن؛
 هیلاک کردن. (خسته کردن)
 قهرمچاندن : [چاوگه‌ت] قهرمچاندن؛ پوو‌کاندنه‌وه؛
 مووچاندنه‌وه؛ ورد کردن؛ چرچ کردن؛ چروک کردن؛
 هوور کرن. (خورد کردن؛ چروک کردن)
 قهرمچین : [چاوگه‌ت] قهرمچین؛ ژاکان؛ چرچ‌بوون؛
 سیس‌بوون. (پژمرده شدن)

قهرملین : ماندوو بوون؛ هیلاک بوون. (خسته شدن)
 قهره‌ئاغاج : تد؛ له‌تورکیه وه‌هاتووه (۱) (ناوی گوند
 یکه). (۲) داری په‌لک؛ ره‌شه دار. (درخت ترنگوت؛
 نوعی چنار)
 قهره‌بالغ : تد؛ قهرمبارغ؛ حه‌شامات. (جمعیت زیاد؛
 شلوغی)
 قهره‌بووسه‌ندنه‌وه : توله‌سه‌ندنه‌وه. (انتقام گرفتن)
 قهره‌پلاو : پلاوی که برویشی تیدایی؛ یه‌کاوه؛
 برویش پلاو. (بلغوریلو)
 قهره‌چیوا : گه‌ره‌کیکه له شاری سه‌قز. (محل‌های
 در شهر سقز)
 قهره‌ستوون : [ناو] قه‌پان؛ ئامیریک بو کیشانی باری
 زور قورس. (قپان)
 قهره‌سی : [ناو] بالالوو که کیویله. (آلبالوی وحشی)
 قهره‌قاز : تد؛ [ناو] قازی ره‌ش؛ جوریک قازه به‌لام
 ره‌نگی بووری توخه. (قازسیاه)
 قهره‌قانی‌گیلانی : < قهره‌گه‌یلان
 قهره‌قورووت : فد؛ تد؛ [ناو]ت؛ ماکیکی خوارده
 منه‌ی و زور ترش و سویره ره‌نگی خورمایی توخه.
 (قهره‌قروت) +
 قهره‌قول : [ناو] قهره‌قول؛ قهره‌ول؛ قه‌راول؛
 چاوهدیر؛ سهربازی زیرموان. (قراول)
 قهره‌قول‌خانه : [ناو] قهره‌مول‌خانه. (قراول‌خانه)
 قهره‌کول : مه‌ری لاوازی تووک کورت. (نوعی
 گوسفند)
 قهره‌گه‌یلان : قهره‌قانی‌گیلانی؛ داریکه له باکووری
 ئیران به‌تاییه‌ت له گیلان زوره و میوه‌که‌ی ده
 کولین دژی ته‌وژمی خوینه. (قره‌قا)
 قهره‌مات : تد؛ سه‌یروسه‌مه‌ره؛ حه‌یران؛ سهرسوور
 مان. (سیار حیران)

قه‌رمه‌مۆکی : چارز و قه‌لس به سه‌رما؛ سه‌رمایی؛
که‌سی که سه‌رما له گیا نیدا شکایت‌مه‌وه و دايم
سه‌رمایی. (سه‌رمای)

قه‌رمه‌مه‌ست : فد؛ تده‌سیامه‌ست؛ زۆرمه‌ست؛ (ب)
زۆرمه‌ست و ناگا له خو پراو. (سیاه‌مه‌ست)
قه‌رمه‌نه‌ی : [ناو] ئامی‌ریکی مۆسیقایه به فوو لی‌ده
دری و بنه‌که‌ی زورنا ئاسا په‌واوه‌ته‌وه و کونه‌کانی
کلیلی تاییه‌تیان هه‌یه. (قه‌رنی)

قه‌ره‌مول : [ناو] جی‌گه‌ی به‌رز بو پوو‌انین؛ ئیش‌کچی؛
زیره‌وان؛ زیره‌وان. (جای‌نگه‌بانی؛ نگه‌بان) +
قه‌ره‌مه‌وال : زۆربه‌پرس؛ فره‌پرسیار؛ فره‌پرس‌که‌ر.
(زیادست‌وال‌کننده)

قه‌ره‌یه‌خه : [ناو] له تورکیه‌وه هاتووه، که‌سیک
که نیزامی و عه‌سکه‌ر نییه. (سوێل؛ شخصی)
قه‌ریسه‌ک : [ناو] زوقم؛ خووس؛ سیخوار؛ خووسار؛
ئالشک؛ سووخ؛ خویسه؛ قراق؛ خویز؛ په‌ژم. (پز)
قه‌زاق : خه‌لکی ولاتی قه‌زاقستان و زبانیان که
(قه‌زاقییه). (قزاق)

قه‌زاقو‌رت‌ه‌کی : نه‌للا به‌خته‌کی؛ خو و به‌ختی؛ به
شیوه‌ی شانسی و هه‌لکه‌وت. (الابختی)
قه‌زک : [ناو] که‌ژوک؛ ئاوریشمی په‌نگ نه‌کراوی
سپی. (ابریشم‌رنگ‌نشد).

قه‌زمه‌نوشته : [ناو] قه‌بزمه‌نوشته؛ به‌رگه‌نوشته؛
دوعای نووسراوی سی سوچکراوا. (طلسم نوشته،
تا شده)

قه‌زه‌لومر : غه‌زه‌لومر؛ خه‌زه‌لومر کوردی‌تره. (آبانماه)
قه‌ساتو‌ر : [ناو] ساتو‌ر. (ساطور)

قه‌سه‌پ : [ناو] مو‌وره‌شینه؛ زاخی‌شین؛ زاخه‌که‌وه.
(خرزه‌آبی؛ زاج‌کبود)

قه‌سه‌پۆک : ته‌مه‌مان؛ زه‌وینی په‌ق که گاسنی تی

نه‌چه‌قی. (زمین‌سخت‌وسفت)

قه‌سه‌ری : کاسه‌که‌لی سوواله‌ت که ده‌نینه ژیر
مندال بو پیسی تیکردن. (کاسه‌سریاکردن‌به‌جه)
قه‌سه‌ری‌شیرین : شاریکه کوردن‌شین و سه‌ربه‌ناو
چه‌ی کرماشان. (قصر‌شیرین)

قه‌سکان : قه‌سه‌هوان؛ قه‌زوان. (چاتلانقوش)
قه‌سه‌ر : [ناو] قه‌سه‌ل؛ ده‌غل به ساقه‌ته‌که‌یه‌وه.
(ساقه‌وخوشه‌غلات)

قه‌سیسه : [ناو] په‌ریزی وشکه‌چن؛ په‌ریزی به‌رد
ینی ده‌وری مه‌زرا. (دیوارسنگی‌باغ)

قه‌شافی : نه‌خوشینی لیوه‌شکبوون و خه‌ت خه‌ت
بوونی لیو. (خشک‌شدن و پوسته‌پوسته‌شدن‌لب)
قه‌شارتن : [چاوگه‌ت] قاش‌کردن. (قاج‌کردن)
قه‌شقوش < قاشقوش.

قه‌شقۆل : < قاشقۆل.
قه‌شقیل : < قاشقۆل.

قه‌شه‌ماسی : [ناو] جو‌ریک ماسی چۆم. (نوعی
ماهی‌رودخانه‌ای)

قه‌شه‌مو : [ناو] قاشاو؛ پزنجه؛ په‌نه‌ک. (قشو)
قه‌فانچه : [ناو] داریکی دوو‌فلیقانه‌یه له‌ده‌سکی
مه‌له‌غان ده‌خری. (جای‌دست‌درداس‌دراز)
قه‌فته قوشقون : ده‌م له‌سه‌ر پشت؛ هه‌لبه‌رین و
به‌دوادا هه‌لاتنی بی ماوه و مه‌ودا. (دنبال‌کردن
نزدیک)

قه‌قله‌بازی : گوله‌شلی‌ره. (لاله‌سرنگون)

قه‌قل : [ناو] (۱) بۆقله؛ عه‌له‌شیش؛ عه‌لو‌عه‌لو. (۲)
قشقه‌ره؛ قشقه‌له؛ قه‌له‌بازه‌له؛ قه‌له‌باچله. (۳)

قه‌له‌بان‌ه‌یی؛ قه‌له‌سابوونی؛ قالاو؛ قالاوه‌بوولینه.
(۴) قالاوه‌په‌شه. (چهارنوع‌پرنده‌که‌به‌قل‌مشهورند)

قه‌لایسک : [ناو] بیله‌کان؛ بیله‌قان. (چوب‌دست)

(نک‌پهن)

قه‌لاش : [تاوه‌لناو] شهر فروش؛ دهست‌و‌گوین؛

داوباز؛ حيله‌گهر. (کلاش)

قه‌لاغه : [ناو] قه‌لاخ؛ ته‌پاله‌ی هه‌لچنراو؛ (ب)

گومبه‌ز ئاسا له ته‌پاله دروستده کړی و به شي‌اکه

سواخ ده‌دری بو جيگه‌ی ورده و ته‌پاله. (اطا‌کک

با تا‌پاله درست شده)

قه‌لاقوچان : قه‌لاقوچ؛ پر کردنی ده‌فری له شتی

ورد وه‌ک دانه‌وئله که سهره‌که‌ی قووج بيته‌وه

(مالا مال پر کردن؛ هرمی)

قه‌لاکردن : قه‌لاقوچ کردن؛ پر کردنی ده‌فر له‌ده

غل یان ههر چی که له‌سهری قووج بيته‌وه و

له‌وه زیاترنه‌گړی. (سرپر کردن)

قه‌لاويز : [ناو] (۱) سهرده‌لیل؛ پيشه‌نگ (پيشاهنگ)

(۲) پيش قهره‌ولی سپا. (طلايه‌سپاه) گوله‌جوي به

لا‌سقه‌وه به‌جيماو له‌جا‌ردا و به‌رداس نه‌که‌وتوو له

به‌ر کور ته‌بالایی. (گل‌وساقه‌کوتاه‌بجامانده‌درمزرعه)

قه‌لاويز : [ناو] نامیری بر گمبر که کردنی بو‌ری

کانزا بو جيگای پيچ. (قلاويز)

قه‌لای دمدم : قه‌لای قاره‌مانی به‌ناوبانگ خانی له

پ‌زیرین که شاعه‌باس ویرانی کرد. (قلعه‌دمدم)

قه‌لای هه‌ولیر : قه‌لایکی گه‌وره و میژویه له

شاری هه‌ولیر. (قلعه‌هولیر)

قه‌لای چکوله : دو‌خیک له شه‌تره‌نج‌دا که شا ده

چيته جيی ئه‌سپی شا و روخ ده‌چيته جيی فیلی

شا. (قلعه‌کوچک)

قه‌لایچی : گوندیکه سهر به شاری سه‌قز که ئاسه

واری میژینه‌ی زه‌مانی سه‌کا گه‌لی لی‌دو‌زراوه‌ته

وم. (اسم‌دهی‌است)

قه‌لای شه‌تره‌نج : له‌حاله‌تیکی تایبه‌تدا شا ده‌توانیت

دوو خانه به راست یان چه‌پدا بر‌او و روخیش به

سهریدا بازیدا و له‌پنای جيگیریت. (قلعه‌شطرنج

قه‌لای گه‌وره : دو‌خی له‌کایه‌ی شه‌تره‌نج‌دا که شا

ده‌چيته جيی فیلی وه‌زیر و روخ ده‌چيته جيی

وه‌زیر. (قلعه‌بزرگ)

قه‌لبیره : قه‌روقه‌مزه

قه‌لپنگ : [ناو] که‌رخ‌کنینه. (نوعی گیاه)

قه‌لپووج : قه‌لپووت؛ ناو‌خالی؛ بو‌وج؛ (ب) کو‌یری

که گوی چاوی نه‌بی. (بو‌وج؛ حذقه‌چشم‌درآمده)

قه‌لپه‌زه : شه‌پول دانی ئاو به ته‌وژم؛ قه‌لوه‌زه؛

قه‌لپه‌زه؛ که‌لوه‌ز؛ قله‌کردنی ئاو له به‌ر‌زاییه‌وه.

(موج‌بلندآب)

قه‌لپه‌زنگی : کاری پیس و قه‌لپ و ناشیرین.

(کار‌ناسره)

قه‌لچغه : [ناو] سیچقه؛ په‌ره‌میشکه؛ مووی

له‌ش راسته‌وه‌بوون به‌هووی سهرمای زوره‌وه.

(سیخ شدن موا‌سرما)

قه‌لخان : ده‌لیل؛ پيش قافله؛ قه‌لاويز. (طلايه) +

قه‌لخ کردن : [چاو‌گه‌ت] پیستی ئازه‌لی سهربر‌او

دامالین. (پوست‌کندن لا‌شه‌حیوانات)

قه‌لداسوو : [ناو] قه‌لداس؛ قه‌لچخ؛ داسوو؛ داسوو‌که.

(اخگل؛ داسه)

قه‌لشیو : [ر‌ابور‌دووی قه‌لشین] قلیشاو؛ قه‌له‌شاو؛

قه‌لشاو. (ترکیده)

قه‌لنو‌شه : [ناو] تووی بر‌زاوی که‌نگر (تخم‌بوداده

کنگر)

قه‌لو‌گا‌گوز : [ناو] پوله‌که‌گایانه؛ به‌گلینه‌یش ده‌لین.

(غله‌ایست خوراک‌گاو)

قه‌لوون‌کیش : قلیان کیش. (قلیان‌کش)

قه‌لوین : قلیان. (قلیان)

قەلەبەلەك : (۱) قشقەرە؛ قشقەلە؛ قەلەبازلە؛
 قەلەباچكە؛ قەجەلە. (زاغچە). (۲) قەلەبانەیی؛
 قەلەسابوونی؛ قالاوہبوولینە. (زاغ؛ كلاغ خاكستری)
 قەلەپچك : [ناو] تۆخل؛ تۆيۇخل؛ قافك؛ قاوخ،
 زياتر بۇ تۆيۇكلى ميوە دەوتىرى. (پوستە گردووبادام)
 قەلەدە : [ناو] قەلادە؛ سەنجوور؛ قەلاتە؛ قەلەتە؛
 قەلەنگ؛ قەلەتە؛ سەنجول؛ تەوق؛ قەلەتە. (قلادە)
 قەلەرەشە : قالاوہرەشە؛ بەقەد قالاوہ بوولەينە بە
 لام رەشە. (كلاغ سیاہ)
 قەلەزەنگ : < قەلەنگ.
 قەلەشت قەلەشت : شەقارشەقار. (ترک ترک)
 قەلەقاز : < قاقیزە.
 قەلەم پەراندن : (ب) بەناپوا كارى سەر جىيى كر
 دنى ژن. (زناكردن زن)
 قەلەم زرىش : قەلەم زرىج؛ قەلەم رەساس؛ مىداد.
 (مداد)
 قەلەمى تەوہن تاش : قەلەمى بەرد تاشين. (قلم
 سنگ تراشى)
 قەلەمى پىشكە : قەلەمى لاتك؛ بلوئىرى مىزى مندال
 لە لاتكەدا. (لولەلەى درگھوارە كە پىشاب بچەرابە
 جاى پىشاب ھدايت مى كند)
 قەلەمى موو : [ناو] قەلەمى وئە كىشان بۇ رەنگ
 و رەوگەن پىساوین. (قلم مو)
 قەلەندەر : (۱) كەسى كە داب و نەرىتى كومەلگا
 رەچاو نەكاو دەر بەستى خەلك نەبى. (۲) جارو بار
 ۋەك جوئىن بەژنى خو دانە پۆشەرى رووداماللو
 دەلئىن. (۳) گوندېكە سەر بە شارى سەقز. (۱)
 ۲ و ۳. قلندر)
 قەلەندەرى : [ناو] رېياز گەيىكى سوڧيانە يە.
 (پىروى از عقیدەلەى سوڧيانە)

قەلەنگ : [ناو] قەلانگ؛ گوچانى كە لەباتى كەمە
 ى خووار كروا، لكى كورتى ھەرئەو دارە دەبىتە
 كەمەى گوچانە كە. (نوعى عصا)
 قەلەمودەلە : [ناو] فیل و تەلەكە؛ عەلەم و قەلەم.
 (ئىرىنگ)
 قەلەوقوتە : [ناو] قالەوقوتە؛ ھەتئومەتئو؛ رەش و
 رووتە؛ گەدەوگودە. (لشوش؛ بىكار ھەا)
 قەلەئانقۇز : قەلەئانقۇز؛ پۆشەمو پەرداخ؛ بەپۆز و
 بوشناخ. (شىك و با تكبر)
 قەمتەر : [ناو] شەيتان لەغاو؛ شەيتان لىغاف.
 (نوعى دھنەلگام)
 قەمچ كەرە : فەندەيىكە لە تەختى ھىلانە كەيدا
 زىخى لاپان و قەمچ دادەنى. (نوعى پەرنە)
 قەمچوورە : خەشلىكى ژانەيە؛ ژىرچەنە. (زىورى
 زانەنەست)
 قەمچى قوت : قامچى قوت؛ قەمچى كوت؛ (ب)
 زور بەلەز بە رىگادا پويشتن يان ئەسپ ئازو
 وتن. (عجلە كردن در راھ رفتن)
 قەمچى موو : [ئاوہلناو + ناو] قەمچ و لوول؛
 مووى لوول؛ ھەلەك؛ پىچ و لوولى قز. (موى قز؛
 حلقە زلف)
 قەمچىن : قەمچان؛ يارى بە قەمچ و زىخى
 پان. (نوعى بازى با سنگ ريزە پەن)
 قەمراندن : [چاوغەت] برژاندن؛ كەباب كردن؛
 سوور كەرنەوہ لە تاوہدا. (كباب كردن)
 قەمقور : ئەشكەوتى تاريك و تەنوك و تەنگ؛
 زوورى تەنگ و تاريك؛ ژىرخانى تەنگ. (اطاق و
 غارتنگ و تاريك)
 قەمەرەژە : [ناو] قومرى؛ كوكوختى؛ كوترەبارىكە؛
 كوترە بەرجىلە؛ فاتمۇك؛ ياكەرىم؛ ياهوو؛ فاتك؛

تووتاک؛ تفلک. (فاخته)

قه مهل^۱: ملوژمی زمرحات و دهغل^۲؛ وهک: سن؛ کیسه له. (آفت مزرعه)

قه مهلاخ: [ناو] پراوی زړه کهو به زستانان و له سهر به فره بلووک. (شکار کبک در زمستان و در برف)

قه نات: (۱) [ناو] قهنات؛ قهناد؛ شیرینی ساز شیرینی فروش. (قناد). (۲) قهنات؛ کاریز. (قنات)

قه ناس: [تاوه لئاو] قهنگاس؛ گپ و وپ؛ ناله بار؛ نارپک و به دقه واره. (قناس)

قه نج کار؛ کار جوان؛ کار چاک؛ قهنجی کار. (نیک کار) قهنجپ: [ناو] قهن پر؛ مقهسی قهند شکین؛ دویرد

ناساییکه دهم کورت بو له تکردن و به کولوی ورد شکاندنی قهند. (نبر قندشکن)

قه ندیل: [ناو] شووشه سه هوئی شوپره و بووی لیواری گوپسوانه و پلووسک. (دنگاله) +

قه نگاس: < قهناس

قه نهفه: هدر کانپهی ټینگلیزه واتا نیمکته به لام له کوردستانی باشوور به موبل دهلین

(مبل؛ کانپه)

قه واخه: [ناو] قه باخه؛ قاپوور؛ جهر جوو؛ قاوخ. (پوکه؛ پوسته)

قه واره: [ناو] ټمندازه؛ قه واره ی قوماش که به شی دهستی لباس بکات یان به شی کراسیک یان

هرچی. (قواره) +

قه وتاندن: [چاوگه؛ ت] قهوراندن؛ بهر ملاکردن؛ دهر کردن؛ نازاد کردن. (آزاد کردن؛ دک کردن)

قه وچه: [ناو] (ب) به سوو کایه تی به که سی دهلین که دهمه جاویکی گه وره ی بنیشت له دهمدابی

و بیجاوی. (جویدن سقز) +

قه ورخه: [ناو] قهورغه؛ قمبرغه؛ که له که. (تهیگاه)

قه ورین: قهوران؛ دهر کردن. (بیرون کردن)

قه ول^۱: به قه ول کردن؛ به قسه کردن؛ به قه ول ماکا؛ جواپم ناداته وه؛ به قسه ماکا. (گفته؛ حرف)

قه وم: [ناو] خزم؛ تایفه؛ عه شیر؛ (به واتای میلله نییه) میلله ت بو ی هه یه له چند تایفه و ټیل و

عه شیرهی جیاواز پیک بیت، به پرسم و زار او و زبانی جوړاو جوړ وه. (قوم) +

قه ومینه: (۱) خزمینه؛ خزمه کان؛ نه ی خزم گهل. (ای نزدیکان). (۲) نه ی ټیل گهل؛ عه شیر گهل.

(ای عسایر؛ ای نزدیکان)

قه وهت کردن: [چاوگه؛ ت] به نه هپم گوشار هینان بو خو به تاییه ت ژنی که له حالی زاین دایه.

(فشار به خود آوردن)

قه یسی وړون: [ناوت] خوراکیکه؛ چه قاله ی قه یسی دهر دین و پړونی داخ ده که ن به سهر ید.

(خوراکی از زردالو باروغن)

قه یلوه: عد؛ فد؛ دهسته وازه ی فه قیانه، خهوی پیش نیوه پړو. (قیلوه)

قه یله سوون: ناوی گوندیکه له خوره لاتی شاری سه قز. (نام قریه ایست)

قه یله سیل: [ناو] بهر به سیل؛ قوپاو؛ خوراکیکه له گوشت و ماست و پړون چیده ییت. (نام خوراکی

محلی)

قه یه وکردن: [چاوگه؛ ت] قهی کردنه وه؛ پشانه وه. (قی کردن)

قیچه قیق: لار وخیچ تماشا کردن؛ پړوانینی لابه لا. (کجکی نگاه کردن)

قیچه ک: فد؛ تد؛ نامیر پکی موسیقایه، له ماندلین چوو کتره. (قیچک)

قیرسی: [ناو] بهر چاوتنه گی؛ قهر نویسی. (چشم تنگی)

پیتی (ق) بهشی وشه‌ی بیانی

قالتاخ: [تاوه‌لناو] مروقی شه‌پ فروش؛ لات و به‌بیانوو
بو شه‌کردن. (قالتاق)
قه‌ده‌ح: فد: پیاله‌ی خوواردنه‌وه‌یه، شووشه‌ی بی‌یان
گلینه. (قدح) +

قیروگونی: [ناوت] گونیه‌ی له‌قی‌ر هه‌ل‌کی‌ش‌راو بو
پوو‌کی‌ش‌کردن (دایو‌شینی) سه‌ربان. (قیروگونی)
قی‌ره‌گیا: گیای گول‌پژین. (خاتم‌سلیمان)
قی‌زبه‌له: هه‌ل‌اکو‌ک. (پام‌چال)
قی‌زگه: نیشانه؛ ئامانج؛ وه‌ک نیشانه‌دا‌کردن بو
تیرنه‌ندازی و پیکان به‌چه‌ک. (هدف؛ سیبل)
قی‌زو‌بیز: له‌سه‌ر زمانان و له‌قامووسه‌کاندا به
واتایدل هه‌ل‌نه‌گرتن و ئیش‌تیا نه‌چوونه‌سه‌ر خوار
ده‌مه‌نی‌ک‌بیز
قی‌ژنای: [چاو‌گه] قی‌ژنای؛ قی‌ژاندن؛ قی‌راندن. (جیغ
زدن)
قی‌سپ: [ناو] داری چه‌قاوی لیواری ئه‌پ‌ابه‌ی که‌لی
له‌گلوش‌کی‌شاندا. (تیر‌چوبی‌کنار‌ارابه)
قی‌لیج: تو‌خ‌لی چه‌قاله‌ی بادام و گو‌یز. (پوست
بادام و گردو)

کابرنج : [ناو] بهلم؛ کای ساقه‌تی‌برنج. (کاه-
ازساقه‌برنج.)

کاپ : [ناو] جامی کیبه‌رکیی وهرزش. (کاپ)
کاپشین : اند. فد؛ [ناو] قوله‌بالته؛ قه‌مسه‌له.
(کاپشن)

کاپوت : اند. فد؛ [ناو] (۱) سه‌ریوشی موټوړی
سه‌یاره (کاپوت)؛ (۲) کاندوم، نامرازی به-
رگری له نه‌خوشین یان تولدار بوونی زن که
به‌سهر سیره‌تی پی‌اودا ده‌کیشریټ. (کاندوم؛
کاپوت)

کاپول : [ناو] که‌له‌سهر کاسه‌سهر؛ کاپولک؛
قالکامه‌ژی. (جمجمه)

کاتا : چین د؛ [ناو] دسته‌واژه‌ی وهرزشی
تیکواندویه؛ په‌وتی جوولانه‌وه‌ییکی وهرزشی
تیکواندویه. (کاتا)

کاتمی : [ناو] هه‌لمه‌له؛ گوله‌هیرو؛ گوله‌که‌ی
بو به‌رگری له وهرینی مووی‌سهر به که‌لکه.
(گل ختمی)

کاتوس : [ناو] کاکتوس؛ گوله‌خه‌پله؛ پروه-
کیکه‌گه‌لا و ساقه‌تی قه‌وی و پرله درووی
هه‌یه و چند جوړی هه‌یه له میکزیک
جوړیکی به‌قهر سټیټر به‌رز ده‌بیته‌وه.

(کاکتوس)

کاتولیک : [ناو] لقی له مه‌سیحیه‌ت که
شوینگری واتیکانن. (کاتولیک)

کاته‌وار : [ناو] شوینه‌وار؛ شوته‌وار؛ ناسه‌وار؛

نیشان له‌شتی راپوردوو. (نشانه‌های‌بجامانده)
کاتی : [ئاوه‌لناو] ده‌می؛ وه‌ختی؛ بو زهمانیکی
دیاریکراو؛ بو‌ماوه‌ییک؛ ماوه‌یی. (موقتی؛
زمانی؛ فصلی)

کاجو : [ناو] کای ساقه‌تی‌جو. (کاه‌ساقه‌جو)

کاجپر : [ناو] شه‌ویلکه؛ کاجپر. (فک)

کاخ : فد؛ [ناو] قه‌سر؛ کوټشک. (کاخ)

کاخنشین : فد؛ [ئاوه‌لناو] دانیش‌تووی کوشک
و قه‌لا. (کاخنشین)

کادی : [ناو] که‌ندوو؛ قوونووی‌هه‌نگ.
(کندوی‌عسل)

کار : [ناو] (۱) فرمان؛ (له‌بواړی زمانه‌وانیدا
فیعل؛ کردار) (۲) پیشه‌وشوول؛ (۳) خه‌بات و
تیکوشان هه‌رکاریکم کرد به‌قسه‌ی نه‌کردم؛
(۴) پاشگره وه؛ گونا‌حکار؛ وهرزشکار؛
کاشی‌کار؛ خراپکار. (کار)

کاراته : چین د؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] جوړیک
وهرزشی تاییه‌ت و پاوړی خوړه‌لای
ناسیایه. (کاراته)

کاراته‌کار : [ناو،ت] کاراته‌باز؛ که‌سیک که
وهرزشی کاراته‌ده‌کا. (کاراته‌باز)

کاراد : [ناو] که‌وهر؛ که‌وهرگ. (تره)

کاراوان : [ناو] (جوړیک شو‌ده‌ی ته‌گه‌ردار)
که‌به‌پاش سه‌یاره‌وه ده‌به‌ستریټ. (کاراوان)

کاربرانه‌وه : [چاوگه‌ت] کاربرانه‌وه؛ کوټایی
هاتن؛ نیش ته‌واوبوون و دوا‌یی پیټه‌نان

(کار تمام شدن)

کاربُون : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] کاغه زی کوپییه.
(کاربن)

کارپیدا کردن : [چاوگه،ت] شول دوزینه وه.
(کار پیدا کردن)

کارت : [ناو] (۱) پوپه ریکی مقه بایی؛
(کارت؛ (۲) کارد؛ کیرد. (کارد)

کارتوئل : [ناو] ئیره؛ (ئیره لماسی)؛ له
توور کییه وه هاتووه، (بیژ: زهوی + ئالما: سیو)
یاره لماسی؛ سیوک؛ یره لماسی؛ کارتوئل؛
کارتوپی؛ په تاته؛ سیف زه مینی؛ سیب
زه مینی؛ کارتینه؛ هییره لماسی؛ کرتوئل؛
پوتیه؛ کارتینک؛ کرتوئل؛ په تیه. (سیب
زمینی)

کارتوپی : [ناو] سیف زه مینی؛ هییره لماسی؛
سیوک؛ کارتوئل؛ کهرتوئل؛ په تاته؛ په تیه؛
هیله ماسی؛ یاره لماسی؛ کار به توورکی واتا
به فر؛ توپی به تورکی واتا توپی نه؛ توپی به فر
(توپه له به فر)؛ جگه له سیوک و سیف زه مینی
و هیله ماسی که کوردین په تاته و په تیه یش
ئینگلیزیه و وشه کانی دیکه هه موویان له
تورکیه وه وهر گیراوان. (سیب زمینی) < یره-
لماسی

کارتون : فد؛ [ناو] (۱) جه عبه ی مقه بایی
(کارتن)؛ (۲) جوړیک فیلم که به وینه کیشان
چی ده بییت. (کارتون)

کارتوو : [ناو] که ردو؛ دیراو. (گراز)

کارتی پوستی : [ناو،ت] کارت پوستال؛ هه روه ها
کارتی بانگه یشتن؛ کارتی پیروزیایی؛ کارت
پیناسه؛ کارتیه نه ندامیتی. (کارت پستی)

کارتیکردن : [چاوگه،ت] به دلوه وه نووسانی
قسه یان کرده وه بییک؛ باندور له سه ردانان.
(رد گذاشتن؛ کارگر بودن)

کارتینک : [ناو] داوی جالجالووک؛ تهونی جو-
لآته نه. (کاتنک عنکبوت)

کارحف : [ناو] ههرمی؛ هه مرو؛ نارمووت؛ نه-
مروود. (گلایی)

کارخهوتن : [چاوگه،ت] کاروستان؛ ماتل-
بوونی کار؛ کاراگیران. (کارخواییدن)

کاردار : [ناو] (۱) بهرپرسی رامیاری دهوله تیک
له ولایتیکی دیکه؛ بریکاری بالوئیز؛ (کاردار)؛
(۲) کاربه دهست و بهرپرسی کاری دهوله تی؛
(کارمند)؛ (۳) که سیپ که کاریکی هه بییت.
(شاغل)

کارداک : ناوی میژوی نه ته وه ی کورده.
(نام تاریخی کرد)

کاردانه وه : [چاوگه،ت] باندور دانان؛ ئاوئیه-
ی کرده وه یان ره فاروگوته. (عکس العمل
انعکاس فعل در جامعه)

کارډو : < کارډوخ

کارډوک : کارډوک؛ ناوی هه ره کوئی گه لی
کورد؛ (نام باستانی کردها)

کارډوژه : [ناو] (۱) به نه شته ر پشکنینی
توخله گوئیز بو دهره یانی لهت و کوئی کاکله-
که ی. (تکه های مغز گردو را با کارد درآوردن)؛
(۲) نه شته ر کاری له سه ره لش، (جراحی)؛ (۳)
< کارده وه ژه.

کارډوش : ناوی کورده کانی گیلان به زبانی
گیلانی، که له لیواری زه ریای خه زهر دژین-
(کاردوش)

کارډوک : < کارډوځ

کارده : [ناو] گیاییک که له سهر پښه ی سالی
پاږودووی شین بیټه وه. (گیاهی که بر روی -
ریشه اش سبز شود)

کاردموه ژه : [ناو] کارډو ژه؛ پشکین و گهړان
به دواي شتپکدا به کارډ. (جستجو به دنبال -
چیزی)

کارډفین : [ناو، ت] کارهبا؛ کارهوا. (کهربا)
کارقاییم : [ثاوه لئاو] به مشوور؛ کارپته وو.
(محکم کار)

کارکردن : [چاوگه، ت] (۱) کارکردنی وه ک
نووسین؛ دروینه؛ ده فر شوړدن؛ (۲) شوړ -
کردن، دموام کردن له ئیداره دا. (کار کردن؛
اشتغال)

کارکرده : [ثاوه لئاو] کارکردو؛ (ب) شتی کوڼ
و له کارکړاو؛ شتی دهستی دوو. (کار کرده)
کارکه وتنه پړی؛ (۱) ده سټیپکردنی کار،
گیروگر فتمان نه ماوه کاره که مان که وتوته -
پړی؛ (۲) کار جیبه جیوون؛ له شماره وانی
زوو کاره که م که وتنه پړی. (کار راه افتاده)

کارکه پهینه : [ناو] قارچکیکی ژه حراویه له -
سهر په ین وپال ده پرووی. (نوعی قارچ سمی)
کارکه چی : [ناو] به پړیو به پری کارکه؛ خاوه نی
کارکه؛ کارخانه دار. (مستول کارخانه) +

کارکه خوویرک : [ناو] قارچکیکی هره به اشه
بو خواردن. (نوعی قارچ خوردنی)

کارگه شیته : [ناو] قارچ که شیته؛ قارچکیکی
ژه حراویه و خواردن ئینسان ده کوژی. (قارچ -
آمانیت کشنده)

کارگه ف : [ناو] جوړیک قارچکی ژه حراویه؛

هاردراوه که ی یوسه برینی کرمو لی مالات

باشه. (نوعی قارچ سمی)

کارگه که رکول : [ناو] کارگه هه لږ؛ قارچکی
خوړاکی. (نوعی قارچ خوردنی)

کارگه نیو : [ثاوه لئاو] کارگه نیگ؛ کارلینه -
هاتوو؛ کارخراپ؛ نه بوونی توانای نه نجای
کاریک. (گند کار)

کارگه هه لږ : [ناو، ت] قارچکیکی هره به
بو خواردن. (نوعی قارچ مرغوب خوردنی)
کارگی دار : [ناو، ت] قارچکیکی لامزه که به -
شیله ی دار ده زی و ژه حراویه. (غاریقون)
کارگی که ما : [ناو، ت] قارچکیکی له سهر بنی
که ما ده پرووی و ده خوړیت. (نوعی قارچ -
خوردنی)

کارمه زهل : [ناو] (۱) نووسینگه؛ ده فته رخانه؛
(محضر)؛ (۲) چرپای له سهر نووسین.
(میز تحریر)

کارن : ناوی یه کی له کوپه کانی کاوه ی
ئاسنگهر. (یکی از پسران کاوه آهنگر)
کاروان ناشی : [ناو] هیلکاو؛ پیاز او به هیلکه -
وه. (آش پیاز و تخم مرغ)

کاروکاسپی : [ناو، ت] کاروبار؛ کارو پیشه؛ که -
سبو کار؛ کاروکاسپی. (کاروکاسپی)

کارووت : [ناو] کاروټ؛ گیزمر؛ گه زمر؛ گزمر؛
دوو جوړه؛ به نه موش و زهرډ. (گیزمر؛ هویج)

کارهما : (۱) [ناو] کارژیله ی میو؛ (بزغاله -
ماده)؛ (۲) [ثاوه لئاو] شاره زا و کارزان. (کاربلد)
کارهوا : [ناو] کارهبا. (کهربا)

کارهوان : [ناو] شوانی به رغهل. (شبان -
بزغاله ها)

کاره یل: [کوی کار] کارگه؛ کاره کان؛
 ئیشه کان. (کارها)
 کاری: (۱) [ئاوه لئاو] وهک برینی کاری؛ ده-
 ردی کاری؛ (کاری)؛ (۲) [پابوردووی کارین]
 تووانی؛ پیی کرا. (توانست)
 کاریبو: [ناو] گیانله بهریکی شاخداري سهر
 دریژه بهقهرا جوانه گاییک ده بیټ و له گهوه-
 زن (که له کیوی) ده کا. (کاریبو)
 کاری بیکاری: کاری بیسووت و بیمونا.
 (کاری سود)
 کاریت: (۱) [پابوردووی کارین] توانیت؛
 تانیت؛ (توانستی)؛ (۲) ههنگوین؛ ههنگین.
 (عسل)
 کاریزه: ناوی دووگونده له نزدیکی شاری
 سه قز. (نام دوقریه)
 کاریش: [ناو] کارووش؛ گیاییکه له گارس-
 ده کا. (نوعی گیاه)
 کاری کهس نه کردگ: < کاری کهس نه کردو.
 کازوماری: [ناو، ت] کراژه مار؛ کراشه مار.
 (پوسته انداخته مار)
 کازوواژ: [ئاوه لئاو] خال خال تیکهوتنی بهفر
 لهدمهو به هاردا. (خال خال شدن و ذوب شدن-
 برف)
 + کاژیر: کورتکراوی کاتزمیر تاییه ت به
 کات؛ بو ناوی ئامیزی (سهعات) ههر کاتزمیر
 دمو تریت. (مخفف کاتزمیر برای تعیین وقت)
 کاسان: [چاوگه] تاسان؛ بیهووشبوون؛
 گیزبوون؛ حالتهی وېبوون. (گیج شدن)
 کاسکردن: [چاوگه، ت] وېکردن؛ گیز کردن.
 (گیج کردن)

کاسوچه می: < کاسه ی چاو.
 کاسه پشتی ناوی: [ناو، ت] رقه؛ جوریک
 کیسه لی پانکه له یه له ناو ئاودا ده زی.
 (لاکپشت آبی)
 کاسه چه م: < کاسه ی چاو
 کاسه سر: [ناو، ت] قاپ ده شمال. (دستمال
 طرف خشک کن)
 کاسه کهل: [ناو، ت] گلینه و دهفری گلین که
 هه ندیکی پهری بیټ یان شکابیټ. (کاسه-
 گلین شکسته)
 کاسه کهل: [ناو، ت] گلینه یان دهفری لیو
 هه لپه ریو یان نیوه شکاو. (کاسه شکسته)
 کاسه گول: [ناو، ت] وره گیا؛ گیاییکه بو بی-
 خهوی و بیقه راری باشه. (گل انگشتانه)
 کاسه ی جیژن: [ناو، ت] که لوپهل و شتی
 پیویست بو به ریوه بردنی جیژن گرتن، وهک:
 برنج و پون و... هتد (وسایل برگذاری جشن)
 کاسه ی چاو: [ناو، ت] کالانی چاو؛ ئه وچالاییه
 که گوئی چاوی تیدایه. (کاسه چشم)
 کاشمه مه: [ناو] که رهس؛ حه شه گیواو؛ که ره-
 فس. (کرفس)
 کاغز: فد؛ [ناو] کاغز؛ (۱) پروپه ریکه بو له-
 سهر نووسین. (۲) نامه. (کاغذ) +
 کاغزه ی فافون: [ناو، ت] پروپه ریکه ناسکه له
 فافون بو تیوه پیچانی دیاری یان بهسته.
 (کاغذ آلومینیومی)
 کاغزه ی ئا: کاغزه ی تاییه بو چاپ له ئه -
 ندازه ی ۹۰۰×۶۰۰ (میلیمتر) دا ههروهه (ئا)
 (۳) له ئه ندازه ی ۲۹۷×۴۲۰ م. دا (ئا) له
 ئه ندازه ی ۲۹۷×۲۱۰ م. دا و (ئا) له ئه -

ندازه‌ی ۱۴۸×۲۱۰ م.م.دا و (بی) له نه‌ندازه‌ی ۱۰۰۰×۷۰۰ م.م.دا و (بی^۴) له نه‌ندازه‌ی ۳۲۰×۲۳۵ م.م.دا و (بی^۵) له نه‌ندازه‌ی ۲۳۵×۱۶۰ م.م.دا.

کاغه‌زی کایی: [ناوت] کاغه‌زیکی نه‌باش؛ کاغه‌زی هندی روژنامه و بلاوک. (نامه-نوشتن)

کافزیم: [ناو] کهف. (کف)

کافینان: وهک: برژانده‌وهی برین؛ خوین بهس کردنی‌برین. (بندآوردن خون‌زخم)

کاکا: فغد؛ [ناو] له کوردیه‌وه چووه‌ته نیو فارسی؛ کاکه؛ برای‌گه‌وره. (کاکا)

کاکائو: فرد؛ فغد؛ اند؛ [ناو] داریکی کورته بالا-

یه؛ به به‌ره‌که‌یشی ده‌لین کاکائو نیوه‌برژی به‌ره‌که‌ی ده‌ه‌پنه‌وه و ده‌یکه‌نه نیو شیر

داخ یان ناوی داخ و ده‌یخونه‌وه. (کاکائو)

کاکروُس: [ناو] پاقله. (باقلی)

کاکله‌مووشان: جوړیک جال‌جالووک‌ه‌ی ژارداره و زیاتر ږه‌نگی ږه‌شه. (رطیل)

کاکوت‌کردن: [چاو‌گه‌ت] دوا‌ی‌سوواخذان کا به‌س‌ر قوړه‌که‌دا کردن و شیلان. (کاه-

روی‌گل‌اندودریختن‌وکویدن)

کاکوُل‌هه‌له‌ک: [ناو] پوړه‌له‌ک؛ قز‌لوول؛ قز‌فر‌فری؛ قزی پیچ‌پیچ. (موفر‌فری)

کاکوُل‌ی‌گه‌رمه‌شانی: [ناوت] تال‌گه‌لی باریکی سهر گه‌رمه‌شانی؛ پوپه‌کابه؛ کاکوُل‌ی

کابه (کاکل‌ذرت)

کاکه‌مه‌م: گراوی خاتووزین له به‌یتی خاتووزین و کاکه‌مه‌م‌دا. (نام‌مردانه)

کاک‌به‌کاک‌ی: [ناوه‌ل‌ناو] ده‌شت‌یان بیابانی

کاک‌به‌کاک‌ی واتا ناچاو هه‌ته‌رده‌کا به‌رین بیټ و ته‌غهر چوُل بیټ. (دشت‌ویبابان په‌ناور و برهوت)

کاکيله: [ناو] خر؛ ددانه‌کانی دواوه‌ی تاییه‌ت به‌ه‌پینی خوړاک. (آسیا)

کاکيله: [ناو] وشه‌ی بانگ‌کردنی برای چکو‌له؛ هو‌ی کاکيله؛ کاکه‌ی چکو‌له.

(داداش‌کوچک)

کال‌لور: [ناو] کهوشی وه‌ور؛ کاله له پیستی خاو بو‌ناو به‌فر و سه‌هول. (چارق)

کال‌لی: [چاو‌گه] (۱) هه‌ل‌کو‌لین؛ (گود‌کردن)؛ (۲) کیلان. (شخم‌کردن)

کال‌وش: [ناو] گال‌وش؛ کهوشی ناسک زیاتر له لاسیق که به‌سهر کهوشدا ده‌کرېته پا

بو‌به‌رگری له قوړاوی بوونی کهوش له‌کاتی قوړ و چلپاودا. (کاش)

کال‌وکړج: [ناوه‌ل‌ناو] (۱) مروقی مووزه‌ردی سوور و سپی و چاو کال؛ (بورس‌فید پوست)

(۲) نه‌گه‌ییو؛ نه‌کولاً. (نرسیده؛ نپخته).

کاله‌کی‌کرمی: [ناوت] هه‌نه‌ی کاله‌ک کاتی به‌رووله‌یه می‌شووله‌ییکی تاییه‌ت پیستی

ناسکی به‌رووله‌که کون ده‌کات و گه‌رای تیدا داده‌نیت و ده‌بیته هو‌ی کرمول بوونی؛ بو‌به-

رگری له کرمول بوون ده‌بی... گول‌گرتن. (خبرزه‌کرمو)

کاله‌نوژ: [ناوت] سبه‌ینانی زور زوو که هیشتاکاتی نوژ نه‌گه‌یشتی. (نزدیک‌به-

وقت‌نماز‌صبح)

کاله‌وبوگ: [ناوه‌ل‌ناو] کاله‌وبوو؛ ږه‌نگ-رویش‌توو. (رنگ‌باخته)

کالهی شه مامه به نندی: [ناوت] کاله ییکه به
ناورشمی په نگاو په نگ گولینگی بو دروست-
ده کری. (نوعی چارق)

کالیسکه ی سهر به فر: [ناوت] سوور تمه ی
تایه ت، که به سهر به فردا ده خزی و له جه-
مسه ری باکووری گو ی زه وی ئیسکیمو کان
چهند سه گ ده کهنه سوور تمه که بو
پاکیشانی. (سوور تمه بر فی)

کالین: [چاوگه] (۱) بالاندن؛ باراندن؛ (بع-
کردن) (۲) پیا کالین؛ تووړه بوون؛ به منداله که دا
هملکالی؛ لی تووړه بوو. (سرزنش کردن) +
کانال: قد؛ فرد؛ [ناو] جوگه ی به رفراوانی به-
ینی دوو ده ریا که ده ستکرده؛ که نداو؛
(کانال)؛ (۲) توړ و شبهه که ی (ته له فزیون؛
کانال تلویزیون)؛ (۳) لووله ناسای چوارپالو
بو هاتنی هه وای سارد له کو لپړه وه. (کانال-
کولر)

کانگا: [ناو] (ب) قوولایی؛ ناخ؛ له کانگای
دلوه؛ له ناخی دلوه. (بیخ؛ ته) +
کانوون: [ناو] جوړیک مراوی له توړه مه ی
وهرده ک (توړده ک) ه و چهند جوړه. (۱)
کانوونی کاکولدار. (مرگوس کاکلی). (۲)
کانوونی گه وړه. (مرگوس بزرگ). (۳) مراوی سی
سهر سپی. (اردک سر سفید)

کانه وزبانه: [ناوت] ئه و به رزاییه له ته خته-
ییک که ده چینه نیو جیگای کانیشکافوه بو
جووت بوونی دوو ته خته. (کانه وزبانه)

کانیشکاف: [ناو] که ره سته ییکه وه ک
کوشته ره، به لآم له ناوه راستی ته خته دا هیلی
هملده که نیت. (کانیشکاف)

کانیشکافه: [ناو] کانه؛ به ره می هملکه ندنی
هیل له سهر ته خته به کانیشکاف. <
کانیشکاف.

کانیکه وه: گوندیکه سهر به شاری سه قز.
(اسم دهی است)

کاوبا: [ناوت] خه یالآتیک که می شک به
خو به وه خه ریک ده کا؛ (ب) خه یال پلاو.
(خیالات واهی)

کاولکه رده ی: [چاوگه] کاول کردن؛
پروو خاندن. (خراب کردن)

کاوه: (۱) داری رزیو؛ (کنده پوسیده)؛
(۲) کیوی زور به رز و قووج. (کوه سرکش)
کاویه: گهنده ل بوونی ناخی دار. (پوسیدن-
داخل کننده درخت)

کثاف: کونجی. (کنجد) +
کتکه شور: [ناوت] پشيله شور؛ شتنی به پهله
و سهر سهری. (گر به شور)

کچه تیو: [ناوت] چه تیم؛ کچی هه تیو؛ چه-
تیو؛ به ته وسه وه بانگی کچیک ده که ن وه ک
جوین. (دخترک یتیم)

کچه مام: [ناوت] کچ مام؛ کچی ئاپ ئاموزای
میوینه؛ (دختر عمو) هه روها کچه خال؛ کچه-
پوور. (دختر دایی. دختر عمه)

کچی: [ناو] کچه که؛ کیژی؛ که نیله؛ که نی؛
له کاتی ئاخفتن دا به کیژده لین. (دختر)
کچی موډار: [ناوت] (ب) کچیک که بنی
هه بی. (دختر باکره)

کچینه: [ناو] گلینه ی چاو؛ بیبیله؛ ره شکینه-
ی چاو؛ بیبیله ی چاو. (سیاهی چشم. مردمک)
کخک: [ناو] قو خه؛ کو خه؛ قه ف. (سرفه)

کخمیتە : [ناو] تۆز و ورده ئاردی دەورو بهری
 ئاش. (آردا طراف آسیاب)
 کدوخ : [ناو] گهرماق؛ گهرماو؛ همام. (حمام
 کراس قاقانی : [ناو،ت] کهسیک که کراسی له
 قوماشی قاقانی له بهردایه؛ بهسته بییکه له
 گورانی کوردیده؛ (پیراهن از قاقانی. نام ترانه-
 ایست)
 کراسه مارانه : [ناو،ت] کرازی مار؛ کاژه مارانه؛
 تفره مار. (پوست انداخته مار)
 کراش : [ناو] توپژ و قه تماغه ی برین؛ کراژ؛
 تۆژ. (پوست)
 کراشو : [ناو] کدوخ؛ همام؛ گهرماو. (گرمابه)
 کراک : [ناو] مایکی سهرکری بهیه.
 (کراک)+
 کراوات : فد؛ فرد؛ ئالماند؛ اند؛ بوینباخ؛ که-
 راوات؛ که رهویته؛ قهرهویته. (کراوات)
 کرپه : خورپه؛ کرمه؛ وهک؛ کرپه له دلمه وه-
 هات؛ (ب) دلمه داکه وت؛ (دلمه ریخت؛ دل-
 ریختن)+
 کرخه و : له خه وی گرانه وه چوون. (خواب-
 غمیق)
 کردنه یهک : دوو شت دانه دهم یهک و به یه-
 کی کردن. (یکی کردن)
 کرده په شیمان : کهسیک که له کاری
 رابوردوی یان له کاریک که کردوویه تی په-
 شیمان بیته. (از عمل یا از اعمال پشیمان)
 کرده ی : [چاوهگه] کرن؛ کردن. (کردن)
 کرفه : [ناو] سه روا؛ دهنگی فریشته؛ دهنگی-
 غهیی؛ سروش. (وحی؛ الهام)
 کرکاسه : [ناو] دهفر و قاپوقاچاخ. (ظرف-

(ظروف)
 کرکپوکه : [ناو] کرکپاکه؛ کوروژ کوروژه؛
 کرکروچکه؛ خرینچکه؛ خر تینک؛ کور کوروژه؛
 نهستی کوژ؛ له ئیسک نه رمتره. نه رمه
 ئیسک. (غضروف)
 کرمزی : [ناو] حونه ر؛ هونه ر؛ کاریک که له
 دهس هه مووان نه بیته. (هنر)
 کرمن : [ئاوه لئاو] چه که دار؛ ژنی به ئالوشی
 زور به ئیشتیا بوکاری سهر جییی؛ جوړیک
 جوین. (حشری)+
 کرمن : [ئاوه لئاو] وهک جوین به مروی
 ئالوشدار دهوتریت؛ کرمن یان کرمنه.
 (حشری)
 کرمنشانندن : [چاوهگه،ت] جیق ده رهینان؛
 گوشینی به ته وژم و تلیقاندنه وه. (فشاردادن و
 له کردن)
 کرمنشین : [چاوهگه،ت] وردوخاش کردن؛
 تلیقاندن. (له ولورده)
 کرمه تووکنه : [ناو،ت] جوړیک کرمه به
 کو مه ل له دهوری بنجه گیاییک ده هالین و
 ئالگه لی وهک تالی جالجالوکه به لام شیرزه و
 شیواو دروست ده کهن و بنه گیاکه داده بووشن
 و خویشیان تووکنن. (نوعی کرم)
 کرمه ک : [ناو] کرمی زور وردی ناو پینخوله.
 (کرمک)+
 کرمه کوژه : [ناو] گیان گیر؛ گیاییکی ژه هرداره
 و عیلاجی تیراوی و برینی دیکه یه.
 (شوکران صغیر)
 کرمه گرپنه : [ناو،ت] گول نه ستیره؛ کرمیکی
 فوسفور داره به شهو ده رهوشی. (کرم شب تاب)

کرمی نارمووش : [ناوت،] کرمی هه‌هوریشم؛
 کرمی ئاوریشم. (کرم‌ابریشم)
 کرمی که‌دوو: [ناوت،] که‌دووانه؛ جوړیک کر-
 می ناو پ‌یخول‌یه وه‌ک تووی کووله که وایه و
 به‌ده‌میه که‌وه‌یه. (کرم‌کدو)
 کړنده : [ناو، بک] لیسک؛ ئامرازی قوول‌کر-
 دنی کاسه‌ی تار و که‌وچک. (لیسک)
 کړنووش : [ناو] کوړنووش؛ سه‌رچه‌ماندنه‌وه؛
 کوم بوونه‌وه. (کرنش)
 کړنه : [ناو] کړنوو؛ قړنوو؛ مچ؛ چنگنه؛
 کړنک. (نوعی کنه‌کوچک)
 کروچلی : [ناو] کروژ کروژه. (غضروف)
 کروشمه : [ناو] دووش‌دامان؛ کزومات دانیشتن؛
 خو‌ک‌کردن له‌خه‌م یان له‌سه‌رما. (خودراجمع-
 کردن‌ونشتن)
 کړوکاش : [ناو] ته‌قالا؛ حه‌ول‌وته‌قه‌لا؛ (ب)
 د‌ک‌ودال دوورین و کو‌کردنه‌وه‌ی. (کوشش)
 کرو‌لیه : [ناو] توپ‌ل؛ گونک؛ توپ‌له؛ گونده‌له
 به‌فر یان هم‌ویر. (مانندگلوله‌ب‌رف یاخمیر)
 کړومات : [ئاوه‌ل‌ناو] کپ و بی‌ده‌نگ؛ کش-
 ومات. (ساکت‌وبی‌صدا)
 کړیتی : [ناو، به‌ره‌می‌چاو‌گه] فه‌یتی؛
 ناشیرینی؛ کار‌خرایی؛ چه‌په‌لی؛ خرای-
 (زشتی؛ بدی)
 کړیخانوو : [ناوت،] کرامال؛ ئیجاره‌ی‌خانوو؛
 کړی‌مال. (کرایه‌خانه)
 کړیداسی : [ناوت،] حه‌قه‌دروینه؛ کړی-
 دروینه؛ مزی سه‌پانی. (فرد‌درو کردن)
 کړیز : کیش‌هاتنی شله‌مه‌نی؛ وه‌ک کیش-
 هاتنی هه‌نگوین. (کش آمدن مایعات)

کز : [ناو] له کوردییه‌وه چووه‌ته نیو فارسی؛
 حاله‌تی کووه‌بوونی موو له کاتی سووتاندا.
 (کز)+
 کزیزین : [ناو] جوړیک گمه‌ی کوپه لاوی
 گوندنشین بوو، به توپی به‌ن ده‌کرا. (نوعی-
 بازی)
 کسپه : کزه؛ حاله‌تی ئاسنی داخ به‌له‌شدا
 چزان؛ (حالت سوزش تن با آهن گداخته)
 کشایه‌وه : [پ‌ابوردووی کشانه‌وه] کشادوواوه؛
 پاشه‌کشی کرد. (عقب‌کشید)
 کشت‌وکیاز : [ناوت،] چاندنی‌بیستان و ته‌په-
 کاری (ته‌په‌کالی). (کاشتن بوستان)
 کشت‌وکیل : [ناوت،] کشت‌وکال؛ کاری مه-
 زراداری. (کشت‌وزرع)
 کشتی‌جه‌نگی : [ناوت،] که‌شتی شه‌ری؛
 پاپوری توپ داری تاییه‌ت به‌شه‌پ. (کشتی-
 جنگی)
 کشکشین: وه‌دره‌نگ کیشانی کار یان کات؛
 وه‌دره‌نگ که‌وتن؛ زوړ‌پ‌چوون. (ب‌درازاکشیدن)
 کفاره : [ناو] فی‌حقه‌کردنی ئاو له لووله (بو‌پ‌یه)
 ییکه‌وه که له نیو‌حه‌وزدا دروستی ده‌که‌ن؛
 فوواره. (فوارة)
 کفت : [] وه‌ک؛ کفت‌قسه‌که‌ی تو؛ وه‌ک
 قسه‌که‌ی تو؛ ته‌غهر له بن‌زاراوه‌ی ئه‌رده‌ل‌انیدا
 گو‌یه ده‌کړیت. (مانند)+
 کفته‌زووخال : [ناوت،] ورده‌زووخال که به‌ئاو
 ته‌پ‌ی ده‌که‌ن و وه‌ک کفته‌ی گه‌وره‌خپ‌ی ده-
 که‌ن پاش وشک بوونه‌وه زستانان ده‌پ‌ینه
 نیو چاله‌قورسی. (خرده‌ذغال بصورت‌ک‌روی -
 درست‌شده)

گفته و شوروا : [ناوت] گفته و شوربا؛ جوریک-
 چیشته؛ گفته و شورباو. (گفته و شوربا)
 گفته و گوشت : [ناوت] خواردنيکه؛ له شاري
 سنه، وهک سهروپي زياتر به بهرقهنده ده-
 يخون. (گفته و گوشت)
 کفتي : [ناو] گفته. (گفته) (۲) شه که تي؛
 حاله تي ماندوو بوون. (خستگي)
 کفکار : [ناو] کارگ؛ قارچک. (قارچ)
 کفن زه ردرنه بوون : هيشتاکفني زه ردرنه بووه :
 زوري پي نه چووه مردووه؛ (ب) تازه مردوو.
 (کفن زردنشدن)
 کفه : (۱) [ناو+ دهنگه ناو] قف؛ قفه؛ کوخه؛
 قوخه؛ کوکه (سرفه)؛ (۲) دهنگي هه ليووني
 بارووت و گوگرد؛ (صدای روشن شدن گوگرد)
 (۳) هلچووني تراو له سه رثاور؛ (سررفتن-
 مایعات).
 کفهل : [ئاوه لئاو] پووک؛ قانگ؛ پف.
 متخلخل)
 کلا : که نار؛ بو ته سب له سه ر ناخوپ له جياتي
 ته نيشت به واتاي (بروئه ولاتر) به کارده بریت.
 (برو اطرف)
 کلاج : [ناو] که لاج؛ ناميریکه له سه ياره دا که
 دهنده رها (خه لاس) ده کا بو گوپيني دهنده.
 (کلاج)
 کلاس : [ناو] که لاس؛ پولی خویندنگه؛
 کلاسی پینج : پولی پینج. (کلاس)
 کلاشپان : (ب) سه پان و رهنجبر. (کارگر؛
 رنجبر)
 کلاش و هراز : [ناو] کلاشکهر؛ کلاش دروو.
 (کفش نخي ساز)

کلاف : [ناو] به ردیكي تاشراوه پینج سانتیم
 پانه و له به ردکاری نومای بینادا ده یخمنه به-
 يني به ردی (تریشته يي) و به ردی نوما بو
 جوانی. (کلاف)+
 کلاف : [ناو] که رهسته ييکی کانزايی زياتر له
 زیو به نندازه ی جیگای ئیستیکان دروست-
 ده کراو ده سکداربوو له جياتي زیر پیاله
 ئیستیکانی بی قولفه یان تیده نا. (کلاف-
 استکان)+
 کلاکردن : [چاوگه، ت] خستنه لاوه؛ وه لانان.
 (به یکطرف انداختن)
 کلاوړوچنه : (۱) [ناو] روچن؛ کولاوکه.
 (روزنه بام)
 کلاوسه رنان : [چاوگه، ت] (ب) خاپاندن؛
 فريودان. (کلاه گذاشتن سر کسی)
 کلاون : [ئاوه لئاو] فرنده ی پوپه دار؛ کلاونه.
 (پرنده کاکلی)
 کلاوی سه خريچن : [ناو] کلاویکی تهفسانه ييه
 رپوايه نه هه رکهس له سه رنی له چاو ون ده-
 بیت. (اسم کلاهی افسانه ای)
 کلچیف : [ناو] کلچيوک؛ کلچوک؛ میلی کل-
 کیشانی چاو. (میل سرمه کشی)
 کلک پيايه لَسپاردن : [چاوگه، ت] (ب) بایه خ
 پی نه دان؛ که مته رخه می له کردنی کاریک.
 (اهمیت به انجام کاری ندادن)
 کلک زهرده : [ناو] تورهمه ی فرنده ی کلک زه-
 رده دوو جورن. (۱) کلک زهرده که کاکولی
 خورمایی ناچخه و سه ری زه رده و بالی رپه-
 شه. (بال لاکي) (۲) میوه خوره که له سه ر دار و
 بنچک هیلانه ده کا و میوه کانیاں بو ری مه یله

و قاوه بیه و نیره کانیاں په نگی بوری ناچخه
ولا جانگیان په شه. (میوه خور)
کلک کردن به ناو گهلدا: له کاتی شکستی
سه گ له شه په سه گدا کلک بر دنه ناو
پاشوو؛ (ب) قزمبوون وترسانی مروقی پیښه-
شوبهینن. (ناتوانی وشکست)
کلک گرتن: [چاوگه، ت] (۱) کلک بهرز کردنه وه-
ی ته سب زیاتر له کاتی غاردا؛ (دم-
بالانگاهداشتن اسب)؛ (۲) دهست گرتن به
کلکی حه یوانه وه (گرفتن دم حیوان)؛ (۳) له
خودمروچوون، به پله و پایه که یشته خووی
لیکوپراوه و کلکی گرتووه؛ دهغیه لی په یدابوون
(دارای کبر و غرور شدن)
کلکمه قلی: [ناو، ت] قشقهره؛ قه له به له ک.
(زاغچه)
کلک نامراس: [ناو، ت] قامکی ناوه پراست؛ تبلا
قووتی؛ تلیا ناوین؛ بهرزه ملی. (انگشت وسط)
کلک ووژه: [ناو] که له موسه؛ تبلا مه زن؛ تلیا-
مه زن؛ قامکه گه وره؛ کلکه گه وره؛ به رانی.
(انگشت شصت)
کلکه بیل [ناو، ت]: دهستکی بیل. (دستمیل)
کلمسین: [چاوگه، ت] واق و پرمان؛ سه-
رسامبوون. (سرسام گرفتن)
کلون کردن: [چاوگه، ت] کلوم کردن؛ گاله-
دانی درگا به گلون. (کلون کردن)
کلووچی: [ناو] کولووچه؛ کولیچی؛ کولیچه.
(کلوچه)
کلوور: [ناو] کروور؛ کوروور؛ نیوملوین.
(کروور؛ نیم میلیون)
کلووی: [ناو، ت] پیهوکی؛ بلووری؛

کریستالی؛ کولوی. (کریستالی)
کله وه: [ناو] قولایی ماسی گرتن.
(قلاب، هیگیری)
کلیپ: فداند؛ [ناو] دمنگ خستنه سهر وینه ی-
فیلم به شیوه ی لیو جوولاندنه وه. (کلیپ)
کناچلی چه م: [ناو، ت] بیبيله چاو؛ په شکینه ی
چاو. (مردمک)
کناچو: [ناو] کچ؛ قیز؛ دوت؛ که نیک؛ کیژ؛
که نیشک؛ کناچه. (دختر)
کنج: [ناو] مه هان؛ بی نویزی زنان؛ تیکه و تنی
مانگانه ی زنان. (قاعدگی)
کنگلاشک: [ناو] قنگه لاشک؛ گهنگری پیر؛
گیای که نگری پیری وشکه وه بوو. (گیاه
کنگر پیر خشک شده)
کنیشیت: [ناو] کنشت؛ په رستگای جووله کان.
(کنشت)
کو: [ناو] قالونچه ناساییکه هه لده فریت و
ته گهر خووی بدا به چاوی گا و مانگادا
دوو چاری چاویشیه و نه خوشین چاوین دهکا.
(نام حشره ایست)+
کوئه ندام: [ناو، ت] چهنده ندام که هه موو
پیکه وه له بوواریکدا نه رکی خوین به جی د-
ینن بوکردنی کاریک. (اعضا)
کوئه ندامی هه رس: [ناو، ت] (ب) نه ندامه-
کانی (دهم، گهروو، گهده، پرخو له، جهرگ،
زراو) که سه رجه م کاری هه رس کردنی
خواردنه کان ده کهن. (دستگاه گوارش)
کوا ی: (۱) [بهند] کوا؛ له کوپیه؛ له کوپی.
(کجاست؛ کجایی). (۲) [چاوگه] کوتان؛
هارین. (کوبیدن). (۳) لیدان؛ دارکاری یان به

کوته ک لیدان. (زدن)

کوب : [ناو] کاپ؛ له کاپی ټینگلیزه وه ها-
تووه، فنجان؛ ټیستیکانی قاوه خوار دنه وه.
(کاپ؛ جام)

کوپان وراز : [ناوت] کورتاندر وو؛ پالان چیکه.
(پالان دوز)

کوپله : [ناو] (۱) بهش؛ کوگای چکوله. (کپه)؛
به شپک له شپریکی دریژ. (فراز؛ بند)

کوپهک : [ناو] (۱) قهره پوولی پرووسیا؛ (۱)-
جزاپول روسیه؛ (۲) پیلووی چاو. (پلک چشم)
کوتانه زمویا : [چاوگه، ت] کوتانن به عه رزا؛
دان به عه رزا؛ کوتانن به زموینا، (ب) کول پی-
دادان؛ شکست دان. (زمین زدن)

کوتحه : [ناو] کوئل؛ کوته دار؛ داری سووتانندن
له کل و تهن دووردا. (کنده چوپ)

کوتحه جیهه ندم : [ناوت] (ب) مروقی
ناخوشه ویستی زورهان؛ کوته داری جیهه ندم.
(کنده چوپ دوزخ)

کوثر : [ناو] کابوک؛ که بوته ر؛ که فوک؛
کاووک؛ له پړوانگه ی فرنده ناسیه وه چند جور
فرندن. (۱) کوثره شینه. (کبوتر-
چاهی). (۲) کوثره گایانه. (کبوتر جنگلی).
(۳) کوثره نه خشینه. (کوکوختی). (۴) قومری.
(قمری). (۵) کوثره باریکه. (قمری درختی).
(۶) (یا کریم؛ یا هوو) که کللی له قومری دریژ تره.
(یا کریم)

کوثره په پوو : [ناو] توره مه ییک بالندن که
دووقامکیان له پیښه وهیه و دووقامکیان له-
پاشه وهیه و سی جورن، (۱) کوثره په پوو.
(کوکو)، (۲) کوثره په پوو جقه رهش،

(کوکوی تاجدار)، (۳) کوثره په پوو خالخال،
(کوکوی خالدار)

کوثره ینان : [چاوگه، ت] له یاری په راتو یان
هه رقوماریکدا خراب ینان. (بدآوردن درقمار)
کوثری دهریایی : [ناو] فرنده ییکی تیژباله و
به رزگ سپی و پشت پرشه، له بهرد و شاخی ه-
راخ دهریادا هیلانه ده کا. (کبوتر دریایی)
کوثری نامه بهر : [ناو] کوثریکه نامه ی به
پاوه ده بهستن و له هه شوینی به ریدن ده-
گه پښه وه بو هیلانه سهره کیه کی و له قه-
دیمدا له جیاتی چه پهر که لکیان لی وهرده-
گرت. (کبوتر نامه بهر)

کوټ وکولکه : [ناوت] ورده مووی قرتاوی
سهر ورپش له ده لاکخانه؛ ورده خوری و
مووی ټاپوره که به خاوکان ده پړسن بو به-
نی جه وال و ټپر دوورین. (پشم پویله)
کوټ وکویر : [ئاوه لئاو + ناو] کویر؛ (ب)
چاوکز؛ نیوه وناته واو دیتن. (کور؛ چشم کم-
سوو)

کوت ولهت : [ئاوه لئاو] شروپچراو؛ لهت وپهت.
(تکه پاره)

کوته : (۱) [پابوردووی کوت بوون] له ته؛
شکاوه؛ (۲) [ناو] کوته سوالهت؛ سواله تی له-
ت. (تکه شده؛ تکه)

کوته : که هزاره و دولایی
کوته : کوتته؛ له جیاتی دهر دوسندان و ژه قنه
و ژه حریمار و قسه ی ناخوش دموثریت.
(متراذف زهر مارو کوفت)

کوته پړاو : [ناوت] پړاو که وی ناخوری پاییز. (-)
شکار کبک پاییزی)

قهزوان (بنیشت). (قاشقک جمع اوری سقر)
 کُود: [ناو] پیتی نهوت؛ چهلنگ؛ ده فری
 تنه که ی بیست لیتری. (پیت) (۲) پیش ژماره؛
 ژماره ی رهمز. (کد)

کورد: [ناو] کورمانج؛ کورمانج که له وشه ی
 کورماد وهر گیراوه. (کرد)
 کورزه: [ناو] جه وال. (جوال)
 کورژین: [چاوه گهت] بوله بول؛ گوپه گوپ.
 (غرغر)

کورسین: [ناو] (۱) کورسی؛ قورسی؛
 قورسین؛ چرپاییک که له زستاناندا ئاور له
 ژبریدا داده نین و لیفه ی به سه مرداده من.
 (کورسی)؛ (۲) [چاوه گهت] کورپووسانه وه.
 (کلوچیدن) +

کورپه: [ناو] هاواره به ره؛ که تی؛ قه تی؛ قتک
 ؛ کورپه. (مرغ سنگ خوار؛ باقرقره). حهوت-
 جورن. (۱) کورپه ی به رزگ خه نه یی،
 (۲) به رزگ ره ش، ((۳) به رزگ سپی، (۴) خال-
 خال، (۵) ری پ، (۶) کلک دریژ؛ (۷) کورپه-
 ی گه نمان، (۱). شکم بلوطی، ۲. شکم سیاه،
 ۳. شکم سفید، ۴. خالدار، ۵. راه راه، ۶ دم دراز؛ ۷
 کوکرگندمی.)

کورماج: [ناو] کرماج؛ کورمانج؛ کوردماد؛ واتا
 هه موو کوردیک له سه ر گو ی زه وی و به سی
 به ش و سی زاراهه دابه ش کراوه.
 (۱) کورمانجی ژوو روو. (۲) کورمانجی ناوه
 راست. (۳) کورمانجی خواروو. که ۱۰۴ بن
 زاراهه ی هه یه. نه گه به سووکابه تی به
 تا قمیکی نه خوینده وار ده لین، نه وه نارپه وایه و
 هه لیه ستی نه یارانی کورده. (کورمانج)

کوته ره: [ناو] (۱) کورته وه بوو؛ وه ک گسکه
 کوته ره؛ گسکی که چووه ته کار و کورته وه -
 بووه (کوته اه شده)؛ (۲) کوته ی کورتی دار به تایبه-
 ت بنی دار که ده بر دینه وه و به که ی ده مینی
 له عه رزدا. (مانده تنه درخت بریده شده در زمین)
 کوته کوت: [به ند] له تاریکیدا به پهل کوتان
 رویشتن؛ ریگار ویشتنی کویر. (کورمال)
 کوته ل: [ناو] کوته ل؛ به یره ق؛ (ب) جلی
 مردوو له مه یدانیکدا وه ک ئالا به رز ده که نه وه
 و نیشانی پرسه که رانی ده دن یان جل و چه-
 ک و فیشه کدان و شتی تری مردوو له سه ر
 پشتی ته سپیک داده نین و به پرسه که رانی
 نیشان ده دن و شیوه نی بو ده گیرن. (علم-
 کردن لباس واسلحه متوفی برای نشان دادن به-
 مردم در عزاداری متوفی)

کوته ی: [چاوه گه] که وتن. (افتادن)
 کوچیله: [ناو] نه ستونده کی په شمال. (دیرک-
 چادر)

کوچبار: [ناوت] ماله کوچ؛ سامانی مال که
 بار کراوه بو کوچکردن. (کوچبار)
 کوچک: ناوی دوو گونده له یا کووری شاری
 سه قز (نام دهکده) به رد؛ ته وهن. (سنگ)

کوچک تراش: [ناو] کوچک تاش؛ ته وهنتاش
 ؛ بهر تاش؛ بهر دتاش. (سنگ تراش)

کوچه رکی: [ئاوه ناو] وه ک کوچه ر؛ رهمه کی؛
 ده شته کی؛ بی سه ره و به ره یی. (هر دمیل)
 کوچه ک: [ناو] به چکه ی وشتی یه کساله.
 (بچه شتری کساله)

کوچه له: [ناو] که وچه له؛ که وچک ئاسا له
 قور دروست ده کریت بو گرتنی شیریه ی دار

کۆرنان: [ئاوئەلناو] نان کۆیژ؛ نانکۆر؛ ڕژد؛ دە-
 س قووچاو. (خسیس)
 کۆرئۆمیتەر: [ناو] کات پێو؛ زەمان پێو.
 (کرنۆمتر)
 کۆرنیز: [ناو] دوخی لە یاری توپی پادا کە
 لە گوشەو دەست پدەکا. (کرنر)
 کورۆن: یەکە ی پاره ی وڵاتانی دانمارک و
 سوئید و نۆرۆیز. (کرن)
 کورەمام: [ناو،ت] کورمام؛ پسمام؛ ئاموزای
 نیرینه؛ کورئاپ. (پسرعمو)
 کورەوار: [ئاوئەلناو] وار، یان هەوار، یان ما-
 لبات، کۆیژ بوونەو. شۆینەوار کۆیژ بوونەو؛
 مال وێران؛ بۆی هەیه کۆلەوار سیواروی
 کۆرەوار بیت. (بدبخت؛ خانمان ویران)
 کوزاز: [ناو] نەخۆشینێ کە بەهۆی هورگی
 کوزازووە مرووف تووشی دەبیت و ماسوولکە ی
 لەش ڕمق دەکات و دەبیتە هۆی مەرگ؛ دە-
 رده کۆپانە؛ نەخۆشینێکە دەبیتە هۆی ڕە-
 قبوونی ماسوولکەکانی لەش و زۆر بقیە. (کزاز)
 کۆزبەستن: [چاوگەت] کۆبۆونەو بەدەورە.
 (جمع شدن دایرەوار دورهم)
 کۆزروبەربانانەو: (ب) تەمبێ کردن و
 لێدانی زۆر. (کنایی تنیه کردن)
 کۆزانندنەو: [چاوگەت] (۱) هیل کێشان یان
 ڕەشکردنەو یان سڕینەو ی نووسراو؛
 (محو کردن)؛ (۲) تەمراندن؛ خاموش کردن
 ئاور و چرا. (خاموش کردن)؛ (۳) ئارام کردنەو
 و لابردنی شەرو کێشە. (خاموش کردن فتنه)
 کۆژە: [ناو] حەساوی؛ کەری سپی ڕەنگ.

خرسفیدرنگ+

کۆژەل: [ناو] جۆمال. (لایروبی جوی آب)
 کۆژیاگ: [ناو+ ناو، بەر] (ب) هەویرە مردوو؛
 هەویر ترش؛ (خمیرمایه) (۲) کۆژراو. (کشتەشده)
 کۆس: [ناو] تەپلی زەلام؛ دەهۆلی شەپی.
 (پۆس کۆس گۆش ئاو کێشان کەم کەم، ئی سەر
 ئەوسەرەن دووربینە کە ی چەم) هەولەوی
 (کوس)
 کۆس: [ناو] کۆست؛ مەیتی کورە لاوی دەز-
 گیراندار (بە کێژیک دەگوتریت، (کۆس کەوتە)
 کە دەزگیرانی مردبیت. (جنازه نامزد دختر)
 کوسالان: ناوی چیا یێکی بەرزە لە هەورامان.
 (نام کوهی است)
 کۆست کەوتوو: [ئاوئەلناو] یە کێژیک ی دە-
 زگیراندار دەوتریت کە دەزگیرانە کە ی
 مردبیت، بەلام وا بوو بە باو هەرکەس
 مردووی لی بمریت یان بەلایێکی گەورە ی بە
 سەردابیت پێی دەلێن کۆس کەوتە؛ یان
 کۆست کەوتوو. (دختر نامزد مرده)
 کۆس و کەرەنا: [ناو،ت] مۆسیقای تایبەتی شەر
 لە قەدیمدا؛ تەپل و شەپیوور. (کوس و کرنا)
 کۆسە: [ناو] (کۆستە؛ دایێکی کۆنی کوردە-
 واریبە زیاتر لە گوندەکاندا وەک شانۆگەری
 دەمەو نەوروژ بە ڕێو دەچی، چەند لاویک خو
 دەگوێژن و ڕیش بو خویان دروست دەکەن و
 لە مالان کۆسە دەگێژن و پاره یان میوژ و
 گوێزیان دە دەنی. (مراسم کوسه درایام نوروژ)
 (۲) جوړیک ماسی درپنده و زور گه وړه یه.
 (کوسه ماسی)
 کۆسە و موی: [ناو،ت] بووکە بارانی.

(عروسکی که برای باریدن باران درست می کنند)
 کوسه‌ی هه جیج : زاتیکی به‌پیزی ثاینیه که
 کلکوک‌ه‌ی له گوندی (هه جیج) ی هه ورامانه.
 (کوسه هجیج)
 کوش : [ناو] داوینی به‌ره‌وی کراسی ژنانه؛
 پرکوشی کرد له دانه‌ویله: داوینی پرکرد له دا-
 نه‌ویله. (دامن)+
 کوشا : [ر‌اپوردوو کوشش] تیکوشا؛ خه‌باتی-
 کرد. (کوشید)
 کوشا : [ئاوه‌ل‌ناو] خه‌بات‌که‌ر؛ تیکوش؛ حه‌ول
 و ته‌قالادهر. (کوشا)
 کوشتی : (۱) [ر‌اپوردوو کوشتن] گیانی-
 کیشا. (کشت)؛ (۲) [ناو] بو کوشتن؛ ئاژه‌لی-
 دابه‌سته بو قه‌له‌و بوون و سه‌ره‌پین. (حیوان
 پرواری مخصوص ذبح کردن)؛ (۳) [ناو، به‌ر]
 کوژراو؛ باب کوشتی: باب کوشته؛ کوشته:
 (کوژراو) (کشته‌شده)
 کوشتیار : پیداغری کردن؛ کوشتیاری بووم نه-
 هات له‌گه‌لم. (اصرار کردن)
 کوشنای : [چاوگه‌ت] کوژاندنه‌وه؛ خاموش
 ردن. (خاموش کردن)
 کوشهر : [ئاوه‌ل‌ناو] هه‌ول‌ده‌ر؛ خه‌بات‌که‌ر؛ ته-
 قالادهر؛ تیکوش. (کوشا)
 کوپ : [ناو] چیا؛ کو؛ کیو؛ کیف. (کوه)
 کوک : [ئاوه‌ل‌ناو] ده‌سته‌واژه‌ی موسیقاییه
 وانا میزان بوونی سیم‌گه‌لی ساز. (کوک)+
 کوک‌کردن : [چاوگه‌ت] میزان‌کردنی ته‌لی
 ساز و هیئانه‌ سه‌ر (فریکانس) یان نوئی
 پیویست. (کوک کردن)
 کوکلاش : [ناو] کوکلاشک؛ جوپ‌یک چه‌قه،

وه‌ک بنیشت‌ده‌جاوړیت و له شیل‌ه‌ی گیای
 کوکلاش ده‌گیردیت. (نوعی سقر)
 کوکو : [به‌ند] کوکه‌ل کوکه‌ل؛ کوکا‌کوگا؛
 کوما‌کوما. (کوپه‌کوپه)
 کوکی‌دی‌پازون : [ناو، ت] کوکیکی به-
 رژیندراوی جیهانییه له موسیقادا < دی‌پازون
 کوگه : [ناو، ت] جیگای کو‌بوونه‌وه؛ جیگای-
 کوپ به‌ستن. (جای تجمع)+
 کولا : [ناو] ماکیکه له نوشابه‌ی وه‌ک پیسی
 کولا و کوکا‌کولا ده‌کریت و به‌ره‌می‌داریکه
 هه‌ر به‌و ناوه. (کولا)
 کولاس : [ناو] فیشه‌ک کیشی تفه‌نگ و
 چه‌ک. (قشنگ‌کش)
 کولاک : [ناو] (فمشه) بارو‌قه؛ بادهموه.
 (کولاک)
 کولپک : [ناو] جیگه دوو‌کمه؛ کونه‌دوو‌کمه.
 (جای‌دکه) کولکریاو؛ قرتاو؛ کورت‌کراو؛
 قول‌کراو. (کوتاه‌شده)
 کولکه‌مه‌لا : [ناو، ت] نیمچه‌مه‌لا؛ مه‌لاییک
 که سه‌وا‌دی‌زور نه‌بی‌ت. (ملای کم‌سواد)
 کولکه‌میرزا : [ناو، ت] میرزاییک که به‌زه-
 حمه‌ت بتوانی بنووسی و بخوینیت‌ه‌وه. (که-
 سیکه نیم‌سواد‌ی‌دارد)
 کولگرتن : [چاوگه‌ت] کوله‌گرتن؛ به‌دزییه‌وه
 گوی له قسه‌ی خه‌لک‌گرتن؛ گوی‌پ‌اگرتن له
 قسه به‌دزییه‌وه؛ گووشی مالی و سه‌ی. (-
 استراق‌سمع)
 کولنه‌ده‌ر : [ئاوه‌ل‌ناو] نه‌به‌ز؛ خو‌پ‌اگر و نه‌به‌ز؛
 بی‌شکست. (شکست‌ناپذیر)
 کولور : [ئاوه‌ل‌ناو] که‌له‌به‌ر که‌موتنه دیوار؛ قه‌له-

شی گه وره؛ ناو خالی. کوتهره بوون. (تو خالی) +
 کوله : [ناو] کوپله؛ بهنی. (بنده)
 کوله دار : [ناو، بک] کوپله دار؛ چه وسینه؛
 (نیستیمار گهر). (برده دار؛ استعمار گر) +
 کوله زرگ : [ناو] سیکه توره؛ سیکه توره؛ نه-
 ندایکی ناوزگی فرندهیه که وهک گورچيله-
 ی بهرخ وایه وکیسه ناسایه وزیخ و بهرد هه-
 رس دهکات و پهرده ییکی زهردی له
 پروکاری ناوه وهه یه و خوئی دهنگی؛
 سووری توخه. (سنگدان)
 کوله فیتنه : [ناو + ناوه لئاو] مایه فیتنه؛ کورته
 بالایی شهر هه لخرین؛ کورته بالایش نه بیست
 ههر بهو مانایهیه. (فتنه گر)
 کوله که چه قانندن : [چاوگه ت] له سهر سهر
 ویستان؛ له ژیمناستیکدا. (روی سر ایستا دن)
 کوله وار : [ئاوه لئاو] برینداری زور سخت؛
 مال ویران بوون له موعامه له دا؛ حال-
 خراب. < کورمه وار (زخمی؛ خانه خراب)
 کوله وار بوون : [چاوگه ت] [ب] له موعامه له دا
 زور تی شکان و زهره کردن. (مغبون شدن-
 زیادر معامله
 کوله وه یوای : [ناو] سووزمانی؛ به ته وسه وه به
 ژنی خراب ده بیژن. (لقبی ناشایست برای زن-
 بدکاره)
 کولی : [ناو] بالا ف؛ کهلی؛ کهل؛ گه-
 رماوچوون؛ خوشوردن له گهر ماو. (حمام-
 کردن)
 کولیچه گیا : [ناو] کولیچه گیواو؛ ته شی مل؛
 گه لاکانی پانه و گوله کانی به ینا بهین له ناو
 گه لاکه دیدان؛ بوکه م ئیشتیایی باشه. (چنتیانا)

کولیر : فداند فرد (کولیر)؛ [ناو] وشه ییکی
 بیانییه واتا سارده وه کهر؛ دوو جو ره گازی و
 ناوی ئامیریکی کاره بایه بو فینک کردنه-
 وهی ناو مال به کار دیت. (کولیر)
 کولیره ناسکه : [ناو ت] کولیره له هه ویریکی
 چیده بیست که له جیاتی ئاو به شیرده گیریت وه و
 پوئیشی تی ده کهن. (نوعی گرده)
 کولین : [چاوگه] کولان؛ کولین؛ شه کولان؛
 کولیان؛ کولاندن. (حفر کردن)
 کوماچه : [ناو] شه پوئی گه وره ی سیلاو که له
 بیچمی کوماچی سهریان بهرز ده بیته وه؛ قه-
 لیه زه. (موج سیلاب)
 کومار : له وشه ی کومای مادیه وه وهر
 گیراوه بهواتای کوگا. جه ماوهری کووه بوو؛
 (جمهور؛ جمعیت)
 کومپووته : [ناو] کومپووت؛ میوه ی نیوه کول
 له شه به تدا. (کمپوت)
 کوپم : [ئاوه لئاو] پشت کوپم؛ پشت کوپم. (کوژ-
 پشت)
 کومزه خ : [ناو] ئه شکمه وت؛ ئه شکمه فت؛ موغار.
 (غار)
 کوپمه بوون : (۱) [چاوگه ت] کوپونه وه؛
 خپوونه وه له دهوری یه ک. (جمع شدن)؛ (۲)
 نوو شتانه وه؛ کوپو بوون. (خمشدن) چه میانه وه؛
 کوپو بوون؛ چه مانه وه. (خمشدن)
 کوپمته : فرد؛ فد : [ناو] لیژنه ی بالای
 لیکو لینه وه و راگه یینی؛ گوزارشتی به ره می-
 کاری ئه نجام دراو. (کمپته)
 کوپمته ۱ : [ناو] لیژنه ییکی چند که سی که
 بهرپرسی کاروباری شار یان ریختراویکی

پامياريه. (كميته)

كوميسيون: [ناو] مهجليس گرتن بو ډاگه-
يشتن به كاروباري پيكنخراوي. (۲) مافي ده-
لالي موعامه له. (۱ و ۲ كميسيون)

كوناودهر: كوناوديو؛ له م سهر تا تهوسهر
كون؛ شهبه ق تيكه وتوو؛ (تاطرف مقابل سوراخ)
كوند: [ناو] بابه قوش؛ باده قوش؛ بياكوش؛ بوو؛
بووم؛ بووه؛ بووه ته قله؛ بووه كه ره؛ كونده مېوو؛
كونده به بوويشي پيډه لين. (جغد؛ بوف)

كوند: [ناو] چهند جوړ فرنده له پروانگه ي
فرنده ناسيه وه له تورمه ي كوندن، (۱) تاق-
تاق كه ره، (مرغ حق). (۲) تاق تاق كه ره ي بوړ،
(مرغ حق جنوبې). (۳) كونده پشيله، (جغد -
گوش دراز). (۴) كونده پړمال، (جغد ماهي خوار).
(۵) كونده زړه، (جغد) (۶) كوندې سبي كه زياتر
تاييه ت به ولاتاني سارده سپړه. (جغد سفيد).
(۷) كونده شه خسه ي خالخال، (جغد -
خالدار). (۸) كونده قوته، (جغد تالابي).
(۹) كونده گايانه، (جغد بزرگ طلايي).
(۱۰) كونده شه خسه، (جغد كوچك).

كونداكوړ: [ناوت] كونده كوړه. (بوف كور)
كونده كي: هه لئروو شكان؛ قهره فيسكا
پوښستن؛ به قتيچكانه وه دانېشتن. (روى -
پانستن)

كوندى شاخدار: [ناوت] كوندا شاخدار؛
كوندى كه دوو پهل وهك شاخ له ژووړ چاويدا
هه به. (جغد شاخدار)

كونگره: فرد. فدان. [ناو] كوږونه وه ي ته -
نداماني يه ك يان چهند گروپي هه لېژارده ي
دموله تي يان پيكنخراوى سه ربه خو؛ وهك:

كونگره ي جيهاني دوكټورگه ل يان كونگره -
ي جيهاني ناشتي. (كنگره)

كونه جهرگ: [ناوه لئناو] وه پره؛ جازر؛ قه لس؛
هه راسان؛ كونه جهرگ كردن: زور يو هينان و
قه لس كردن. (فشار آوردن و عصباني كردن)
كونه چه كمه پره ق: قه ديم ده وله مهندي ليكه -
وتوو؛ جاران ده سولات دار و چه كمه له پا بووه
و ئيستا نه داره و ليكه وتوووه. قدرت و مال
از دست داده)

كونه زن: (۱) پيريزن؛ ژني به سالد اچوو. -
پيرزن. (۲) ژني پيشوو؛ ژني ته لاق دراوي كه -
سيك. (زن سابق)

كو نه كردن: [چاوكه ت] نه ترسان و سل نه -
كردن و نه پرينگانه وه. (نترسیدن)؛ (۲) كو نه -
كردن: كه فنه كردن؛ (چاوده گپړم ديارنييه له -
يلم، دياره كونه ي كردووه مه يلم)؛ مه يلى
كوڼ كردووم. (كهنه كردن)

كونه لاني: [ناو] (۱) خه لكى كونه لان. (اهل -
كونه لان)؛ (۲) جادوو گر؛ سيجرباز؛ (جادوگر)
كونه مپرد: [ناوت] شووي پيشووي ژن، يان
مردنييت يان ژنه ي ته لاق دايت. (همسر -
سابق زن)

كووانى: [ناو] كووانوو؛ كووانگ؛ ئاووړگ.
(اجاق)

كووپ: [ناو] دوو جوړ خاله له پهره ي په -
رانتوډا له بيچمي دل، كووپي سوور و كووپي
پره ش. (كوپ)

كووپه ي تار: [ناوت] كاسه گه وړه كه ي تار؛ له
نه قاره گه وړه تره و خهره كي سيمه كان له سهر
پيستي كووپه ي تار داده نريت. (كاسه تار)

کووفت : [ناو] سفلیس؛ پله ییک بفه ترله
 سووزاک. (سفلیس)
 کووفتی کاری: [ناوت] سفلیسی کاری؛ وهک-
 جینو دموتریت له جیاتی ژه حری مار. (کوفت-
 کاری)
 کووفه کووف : [ناوت] هه ناسه کردنه نیوده-
 ست بو گهرم بوونه وه له سه رمای زوردا؛ (ب)
 ههل له رزین له سه رمادا. (از سرما لرزیدن و گرم-
 کردن دست بانفس)
 کووله که سه رئاوی : [ناوت] کووله که ده-
 رویشی؛ کووله که ییکی بن خری مل باریکه بو
 مدله فیربوون به که لکه و بو جیگه ی دانه-
 ویله یش دهییت. (نوعی کدو)
 کووله که شیتته : [ناوت] کووله که دیمی؛
 جوړیک کووله که ی چووکه ی کیویه یو نه-
 خوشینی شه که رمز باشه. (کنوی صحرایی)
 کویر بوونه وه : [چاوگه] (۱) پرووخان یان
 پر بوونه وه ی گومانه ی کاریز و کان. (بسته-
 شدن راه آب کهریز)؛ (۲) نه مانی شوړت و ناو
 و دهنکی ئیل و تبار و فه وتان و نه مانیان؛
 خانه دانیکی گه وره بوون ناویان کویر بووه وه.
 (از بین رفتن فامیل یا نام آنها)؛ ویک هاتنه وه ی
 کونی نه رمه ی گوی که کونی ده که ن بو
 گوشه واره. (سوراخ جای گوشواره هم آمدن) +
 کویر کویرانه : [ئاوه لئاو+ بهند] نه نجام دانی
 هه رفرمانیک بی سه رنجدان له دروستی و
 نادروستی فرمانه که؛ وه کوو کویر
 (کور کورانه) +
 کویر کیش : دهسکیشی کویر؛ پرینمونیکه ری
 کویر له ریگه رویشتن دا. (عصاکش)

کویره کویر : [بهند] وهک رویشتن به ریډا له
 تاریکاییکدا که چاو هیچ نه بیییت. (کورمال-
 کورمال)
 کویتانی : [ئاوه لئاو+ ناو] (۱) په یوه نندیدار به
 کویتانه وه؛ نه وه ی له کویتان ده زی.
 (مربوط به کوهستان). (۲) جوړیک گهنمه
 (نوعی گندم)
 کهبابی : [ئاوه لئاو] گوشت یان ماسی یان
 هه رشت که وهک که باب برژاییت؛ هه رشت
 که شیوا یان بابه تی که باب و تاییه ت به که-
 باب، دانراییت بو نه وه ی بیکه ن به که باب.
 (کبابی)
 کهبابی پل : [ناوت] که باب له پله گوشت؛
 کهبابی چنجه (جنچک) (کباب چنجه)
 کهبابی لوول : [ناوت] کهبابی قیمه که له
 شیشی پانی دده ن. (که باب کوبیده)
 که به رمز بره : [ناوت] زبره ته وهن؛ به رده زبره؛
 به رده زووره. (سنگ سوهان)
 که بیسه : [ناو] سالیکی که ۳۶۶ روزه؛ و له
 چوار سالدا جاریک سال که بیسه دهییت و نه و
 روزه ده خریته سه ر مانگی ره شه مه. (سال-
 کیسه)
 که پچاندن : [چاوگه] ت دوواندن؛ قسه له که-
 لکردن؛ وه قسه هینان. (بحرف آوردن)
 که پچین : [چاوگه] دووان؛ قسه کردن؛
 ئاخفتن. (حرف زدن)
 که پسوول : [ناو] هم وشه یه بیانیه؛ (۱)
 جوړیک نه زبه، جیگای گهردی ده رمان که
 ده چی به ناویه کتریندا و گهرده که راده-
 گریت. (کپسول)؛ (۲) نه زبه؛ که پسوولی گاز. (-)

کپسول)

که پهیل : [ناو،ت] که تهیل؛ بیلی کوئی دهم سوواو. (بیل کهنه و کار کرده)

که تان : [ناو] گیامروژه؛ له لقی پرووشال پرووشالی نهو گیایه بهن و قوماشی که تانی دروست ده کهن. (کتان)

که چه : [ناو] کریش؛ بوی هه یه که چه لی له وشه ی که چه راهاتی. (شوره)

که چه ک : [ناو] میژه؛ مهن دیل؛ پیچی له سه ربه ستن. (دستار)

که چه لباد : [ناو،ت] کوته لبادی شرو کوئن. (-) قطعه نمذ کهنه و پاره)

که دخوا : [ناو] کوپخا؛ قیخا؛ که ی خودا؛ که د به تور کی وانا گوند؛ کوپخادی. (کدخدا)

که دکهر : [ناو،ت] کار کهر؛ کاره کهر. (کارگر)

که دووانه : [ناو] کدووانه؛ کرمیکه له بیچمی تووی کووله که، ته زیج ئاسا به دهم یه که وهن و له ناو ریخوله ی مرو قدا ده زی. (کرم کدو)

که راکه : [ناو] ته پلی سهر؛ سهر؛ (ب) سهری- زل. (سر)

که راهی : [ناو] که ریتی؛ رهوتی که رهوون؛ بیگوئی. (کری)

که رب : [ناو] توو ره یی؛ قین. (عصبانیت)+

که رباندن : [چاوگه،ت] توو ره کردن؛ قین هه لساندن؛ دنه دان؛ هاندان. (عصبانی کردن تهیج کردن)+

که ربین : [چاوگه] توو ره بوون؛ قین هه لسان. (عصبانی شدن)

که رپسه : [ناو] که رپسه؛ جوړیک مارمیلکه. (آفتاب پرست)

که رتکردن : [چاوگه،ت] له ت کردن؛ به دووبه-

ش کردن؛ کوتکو تکردن. (دونیم کردن)

که رت که رت : [ئاوه لئاو] له ت له ت؛ کوت کوت؛ بهش بهش؛ (تکه تکه)

که رتور : [ناو،ت] تورانی نیره کهر بو ماوه بیکی کورت و ماکه ری به ته له ب به جیهیشتن و دیسان گه رانه وهی؛ به ته وسه وه به که سیک ده لین له بی جی له شتیک بتوریت. (قهر کردن بیمورد)

که رخ : [ناو] گهوز؛ نه ندازه ی جاریک داس یان مه له غان هینان به گیا یان گهنم و جو دا له کاتی دوورینه وه دا. (جای یکبار داس بکار بردن در درو)

که رخنندن : [چاوگه،ت] تیکدان؛ خراپ کردن. (خراب کردن)

که رخوا : [ناو] دپراو؛ که ردوو. (گراز)

که رخنه نوک : [ناو] که رخنکینه؛ جوړیک گیایه. (نوعی گیاه)

که رخی : [ناو] که له ک؛ لو تکه ی له چند مه شکه و ته خته چیوو، بو په رینه وه له چوم. (کلک)

که رخن : [چاوگه، که رخان] بیزیان؛ وه ک؛ بیزران له خواردنیکی؛ له به رچاو که وتنی خواردنه نیکی. (از چشم افتادن غذا)

که ردو کیش : [ناو،ت] بیلاس ناساییکی زور پانه به دوو ته نافه وه که ردووی پی هه لده ده- نه وه. (بیل گراز کنی)+

که رده ی : [چاوگه] کردن. (کردن)

که رزیله : [ناو] بارینی ورده به فری پیش به- فربارین؛ پرووشه. (بارش برف دانه ریز)

که پرسوون : [ناو] تاوه. (ماهیتابه)

که رسه له : [تاوه لئاو] ئاواره؛ دهر به دهر. (آواره)

که رکاش : [تاوه لئاو] نه سروت؛ ئوقره نه گر؛
بزۆز. (ناآرام)

که رکاوی : [ناوت] که راڤی؛ که لک؛ دوو
جوړن که لکی سپی و که لکی بوړ، فېرنده ییکی
گه وره ی ماسی خوړه. (پلیکان)

که رکوپړگ : [ناوت] جاش؛ (ب) که رکوپړگ؛
کوپړی کهر؛ وه ک جوین دهر تریت. (کره خر)

که رکوز : [ناوت] که ربه نگ؛ هدر به نگ؛
گیاییکه دوو ساله و ژه هراوییه و ماکي خه و-
هینه ری تیډایه خواردنی ده بیته هو ی نهمانی
ههست، (سړ که ره). (بنگ دانه)

که رکه : [ناو] (باینجانی سوور) ی نه گه ییو؛
ته ماته ی کال و شینی نه گه یشتوو. (گوجه
فرنگی نرسیده) +

که رگوان : نازلایکه گوانیکی وشک بوو بیت.
(حیوانی که یک پستانش بی شیر باشد)

که رگه دیوی : [ناوت] وشترمر. (شتر مرغ)

که رگهس : [ناو] داله که رخوړه؛ سیسارگ؛
سیسارگه که چه له. (کرکس)

که رگهوز : [ناوت] نه گه رکریک لئاو خو لدا
خوی بتلینیتوه که ره گه لی دیکه یش هه رته و
کاره ده کن؛ (ب) چاولیکه ری. < که-
رمیز (چشم و هم چشمی)

که رمیز : [ناوت] هه رکات له که ره گه لدا یه-
کیکیان میزیکات زوړ به ی نه وانیتریش
میزده کن؛ لهو پرووهو بو چاولیکه ری نه و
وشه به کاردینن؛ چاولیکه ری. (چشم هم-
چشمی)

که پرو کویر : (۱) که سیک که نه بیسیّت و نه-
بینیّت؛ (کرو کور)؛ (۲) چاوو ده م نه کراوه؛
هیچ نه دیتوو؛ دنیا نه دیتوو؛ نااگا له دنیا.
(چشم و گوش بسته)

که پرو له : [ناو] سه کو ییک که له په نای دهر که-
ی ژوور دروست ده کریت بو که وش دانان.
(سکوی جاکشی)

که په ته ی : مه ری که پیلی سپی پرنګ.
(گوسفند سفید گوش کوچک)

که ره سی : [ناو] که رهس؛ کاشه مه؛ که رهوس؛
که رهوز. (کر فس)

که ره شین : [ناوت] که پرو وه شینه که ره کیفه؛-
که پروو؛ ماکیکی (ثانتي بایوتیکی) لی ده گیریت
که دژی هوور که. (کپک)

که ره فرو : [ناوت] که ره؛ ژه ک؛ ژه ک له سه ر
ناور داده نین هه تا ده گرسیّت. (نوعی آغوز)

که ره کهر : گه وجه گه وچ. (احمقانه
صحت کردن)

که ره گوشه : [ناو] به ری جه گهن؛ شتیکی
تووکنه و له قدیمدا ده کرایه نیو گه چ بو گه-
چکاری دیوار که ده بووه هو ی نه قه له شانی
گه چی دیوار. (کرک گل نی) +

که ره گهل : [کو ی کهر] په مه ی کهر؛ هه ره-
گهل؛ (ب) به گرو ییکی ناحالی ده لین. (ر مه-
خران)

که ره هنگ : [ناو] جوړیک هه نگی بی هه نگوینه
له قه له شی داره کو ندا ده زی. (نوعی زنبور)

که ری : [ناو] که پروو؛ که ره کیفه. (کپک)
که ری پیز گاو : که ری یک که هه زه پینی هه-
بیّت و په پینی نه بیّت؛ پیای بی کرداری

سوږپرسه‌ی پېده شوېښ (لاف زن بی عمل)
که زیکوور : [ئاوه‌لناو] بی بهخت؛ بی شانس؛
به‌دبهخت؛ ته‌غیر بو ژن ده‌گوتړیت. (زن-
بدبخت)

که ژ : [ناو] که‌ش؛ به‌نیکی کیشداره له‌جیر؛
هر شت که کیشی پیت. (کش)+
که ژوکو : [ناوت] کیو و سارا؛ ده‌شت و کیو؛
بیابان و کیو. (دشت و صحرا)

که سایه‌تی : [ناو] خو و خده و په‌وشتی هر-
که‌س که ده‌بیته هو‌ی بایه‌خ دار بوون له
کومه‌لدا یان بی بایه‌خ بوونی. (شخصیت)+
که‌ستی : ناوی ناوچه‌ی سهرشیو نریکی سه-
قز که وشه‌ییکی (په‌هله‌وی و نارامیه) که به
پشتوینی زهرد په‌نگی مووساییه کانیاں گوتووه
که له ناوچه‌ی که‌ستی (سهرشیو) دروست ده-
کرا. (نام‌قدیم منطقه‌سهرشیو)
که‌سدار : [ئاوه‌لناو] پشتیواندار؛ خاوه‌نی قه‌وم
وخیش. (دارای قوم و کس)

که‌سری‌شان : نهم و شه‌یه بیانیه، به‌لام له‌سهر
زمانی جه‌ماوهریشه؛ نه‌وه‌ی ده‌بیته هو‌ی شان
و شکو که‌م‌بوون؛ هو‌ی که‌م‌بوونه‌وه‌ی که-
سایه‌تی له نیوجه‌ماوهردا. (کسرشان)

که‌سکوون : [ئاوه‌لناو] ده‌دونه‌خو‌شینی
تیژوتوند و بڼه؛ نازاره‌که‌م که‌سکوونه‌ده‌ده-
که‌م تووولانییه «فولکوز» (خطرناک؛ مرض
سخت)+

که‌س نه‌بینی : گوږپنه‌وه‌ی شت به‌مه‌رجی
چاو پینه‌که‌وتن. (معاوضه‌بدون دیدن)
که‌س نه‌کردوو : (۱) [ئاوه‌لناو] کاریکی دژوار
که هیچ‌که‌س پی نه‌کړیت؛ (کاریکه‌ازعهده-

کسی برنیاید)؛ (۲) کاریک که تا نه‌وکاته که-
سیک نه‌یکردییت. (کاری که‌سی انجام‌نداده-
باشد)

که‌س نه‌کیل : [ئاوه‌لناو] مه‌زرای بی داهات
زه‌وینیک که‌شیاو‌ی کیلان نه‌بییت. (زمین بی-
حاصل)

که‌سه‌ین : مه‌ینی خوین. (دل‌مه‌شدن خون)
که‌شاو : [ناو] (۱) که‌شه‌و؛ چه‌که‌مه‌جه؛ که‌شه-
وی میز. (کشو). (۲) ناو داشتی زه‌وی بو نه‌رم
بوونه‌وه و ئاسان کیلران. (آبیاری زمین برای-
نرم‌شدن و شخم‌زدن)

که‌شتی‌باده‌وان‌دار : [ناوت] پاپوړیک که به
باده‌وان دم‌روات. (کشتی‌بادبانی)
که‌شتی‌شکین : [ناوت+ ناو، بک] جوړیک
پاپوړی قایمی شه‌په بو تیک‌شکاندنې
پاپوړی دوژمن. (ناوشکن)
که‌شکوول : [ناو] داری نارگیل؛ ده‌لین پونی
به‌ره‌که‌ی به‌رگری له وهرینی مووی سهر ده-
کا. (نارگیل)+

که‌شکه‌په‌شه : [ناوت] قه‌ره‌قورت؛ له
کولاندنی ناوی ماست دروست ده‌بییت.
(قراقورت)

که‌شکه‌ژهنی : [ناو] که‌شکه زه‌نگول؛ که
شکه‌ژنو؛ کلاوه‌ی چوک؛ کلاوه‌ی نه‌ژنو.
(کاسه‌زانو)

که‌شکه‌سوو : [ناوت] سووتکه که‌شک؛
کشکی ساوراو که نه‌ختیکی ده‌مینې وه‌ک
سووتکه‌سابوون. (مانده‌کشک ساییده‌شده)

که‌شهن : [ئاوه‌لناو] هیلاک و ماندوو؛ شه‌که-
ت. (خسته)

که شه‌نی : [ناو] هیلاکی؛ ماندوویی؛ شه‌که-
تی. (خستگی)
که شه‌وان : [ناو] که ژوان؛ شاخه‌وان؛ کو‌گه‌رد؛
که ژفان. (کوه‌نورد)
که فسوول : < که پسوول
که فو‌کول نیشته‌وه : [چاو‌گه‌ت] له‌که‌ف-
و‌کول که‌وتن؛ (ب) سارد‌بوونه‌وه و
دل‌سارد‌بوونه‌وه له‌نه‌نجامی کاریک؛ له‌جوش
و‌خوروش که‌وتن. (از‌شورو‌شوق‌افتادن)
که‌فچک : [ناو] که‌وچک؛ که‌فچی. (قاشق)
که‌فلاندن : [چاو‌گه‌ت] که‌فل‌کرن؛ که‌ول-
کردن. (پوست‌کندن‌لاشه)
که‌فیس : مه‌پیک که‌سه‌ری زه‌رد بیت.
(گوسفندی‌که‌سرش‌زرد‌باشد)
که‌لاس : [ناو] لاشه‌ی مندار‌وه‌بوو؛ که‌لا‌کی
مردار‌وه‌بوو. (لاشه‌مردار)
که‌لان : فد؛ [ئاوه‌ل‌ناو] بو‌ی هه‌یه‌له
کوردیه‌وه‌چو‌بته‌نیو‌فارس‌ی؛ چوون‌کا‌که‌ل‌له
زمانی کوردیدا‌ئور‌ناک (سه‌مبول‌ی) که‌له‌پیاو
یان که‌لانه : وه‌ک که‌لان، که‌هاوت‌ای‌پیاوانه
و‌گه‌وره‌بیه؛ بو‌مو‌عامه‌له‌ی گه‌وره‌له‌فارس‌ی و
کوردیشدا‌به‌کار‌دیت. (کلان)
که‌لبه‌ته‌ین : [ناو] گاز؛ گازی بزمار‌هه-
لکی‌شان. جاران‌ددان‌یان پی‌ده‌کی‌شا. وه‌ک دوو
که‌له. (گاز)
که‌لپتاندن : [چاو‌گه‌ت] تو‌خل‌لی‌کردنه‌وه.
(از‌پوسته‌در‌آوردن)
که‌لپوره‌ی : < دام‌اگ
که‌لیچ : [ناو] که‌ریچ؛ که‌ریوچ؛ (که‌ریچ‌به-
تور‌کی‌واتا‌خشت‌له‌کوردیشدا‌واتای‌خشت-

ده‌دا. (خشت)
که‌لت : [ناو] جو‌ریک‌راخه‌ر. (نوعی‌فرش)
که‌لچه‌ری : [ناو] که‌لچه‌ری؛ خوینده‌واری؛
پوشنبیری؛ پسپوری می‌زوو؛ له‌(کال‌چیر‌ی)
بیانییه‌وه‌وه‌ر‌گیر‌اوه‌واتا(که‌لت‌وور). که-
لتووری. (روشن‌فکری)
که‌لس : [ناو] به‌لغی که‌به‌شیوه‌ی به‌رد‌له
بیخی‌ددان‌یان بنی‌سه‌ما‌وه‌ر و‌شتی‌تردا
پیکدی. (جرم)
که‌لشو‌ک : [ئاوه‌ل‌ناو] شاپ‌لاتان؛ شه‌پ‌لاتان؛
شه‌پ‌فروش؛ شه‌پانی. (شار‌لاتان)
که‌لک : [ناو] که‌لک؛ مو‌فا؛ فایده؛ قازانج.
(فایده)
که‌لکار : [ئاوه‌ل‌ناو] به‌که‌لک؛ به‌مونا؛
بکار‌هاتوو؛ به‌قازانج. (فایده‌دار؛ بدر‌بخور)
که‌لک‌گری : [ناو] په‌وتی به‌که‌لک‌خواردن؛
به‌کار‌هاتن. (بدر‌بخوری)
که‌لله‌پووک : [ئاوه‌ل‌ناو] می‌شک‌خالی؛ نه‌زان؛
بی‌ئاوه‌ز؛ (کله‌پوک)
که‌لله‌گه‌رم‌بوون : (ب) سه‌رخوش‌بوون؛ مه-
ست‌بوون. (که‌له‌گرم‌شدن)
که‌لله‌مه‌له‌ق : [ناو] له‌لله‌مه‌له‌ق؛ سه‌رم‌وه
قولانج؛ سه‌رمه و‌قولات؛ له‌فارسیدا‌به‌واتای
به‌راوه‌ژووه. (کله‌معلق)
که‌لله‌وشک : [ئاوه‌ل‌ناو] می‌شک‌وشک؛ کو‌نه-
په‌ره‌ست؛ می‌شک‌کو‌ن؛ دژی‌نوی‌خواز و
پوشنبیر. (مرتجع)
که‌لله‌وشکی : [ناو] می‌شک‌وشکی؛ کو‌نه‌په‌ره-
ستی؛ په‌وتی بی‌ر‌کردنه‌وه‌له‌بواری‌پا‌بور‌دوودا؛
دزایه‌تی‌له‌گه‌ل‌نه‌و‌ژه‌نی و‌نوی‌کاری و

روشنیږیدا. (ارتجاع)

که لمزاندن : [چا وگه ت] که لاندن؛ کولاندن؛
وه کول هینانی تراو؛ وه جو ش هینان.
(جوشاندن؛ پختن)

که لمزین : [چا وگه ت] کولان؛ جوشیان؛
کولیان؛ که لیان. (جوشیدن)

که لمیش : [ناو] می شه حو لکه؛ می شه گایانه؛
جوړیک می شی هره هره یه. (نوعی مگس-
درشت)

که لنه وهن : [ناوه لئاو] غهواره؛ بیگانه؛ ناواره؛
دهربه دهر. (آواره)

که لوهو خوړه : [ناو] هارپه؛ کرمیکه میملی
که لوهو نوکه. (آفت مزرعه نخود)

که لوهو پرېژ : [ناو ت] نوک نیسک و دانه ویله ی تر
که درهنگ بیدوور نه وه؛ به که لوهو که یه وه ده-
رژینه سرعهرز. (ریختن نیامک بنش که-
دیر چیده شوند)

که لوهو پرېژ : [ناو] سر پرېژ؛ لیواولیوپر؛ لیپاولیپ؛
قلا قلا پر. (لبریز؛ مالا مال پر)
که لهاندن : [چا وگه] کولاندن؛ جوشاندن.
(جوشاندن)

که له روم قومی : [ناو ت] داشکه له روم؛ داشکه-
لهم. (کلم قمری)

که له شاخ : [ناو ت] شاخی ناوه لوللی که-
لگامیش و گا که چه وره سانی دروینه وانانی
تیده کهن. (جای روغن تیز کردن داس)
که له شه؛ کی شه کی ش؛ بهزه حمه ت؛ دهر دیسر.
(زحمت و در دسر)

که له شیر باز : [ناو] که سیک که که له شیر
را ده گری ت و حهزی له شه ره که له شیر ه.

(خروس باز)

که له که بری : [ناو] جوړیک که مه ی مندالانه؛
به ردیک له ناو کوگا خو لیکدا ده شار نه وه و
یه که مندال که خاوهندی کوگا که یه به شق
له منداله کانی دی هه لده دا و بهرگری ده کات
له پرو خاندنی کوگا که له لایه ن هیرش که-
رانه وه. (نوعی بازی کودکان)

که له م گول : [ناو ت] گول که له روم؛ بو
دروست کردنی ترشییات که لکی هه یه. (گل-
کلم)

که له وان : [ناو] لهقه دیدما که نه رابه ی گملی
هه بوو به که سیکیان ده گوت که نه رابه ی که-
لی بازوی. (راننده ربه)+

که له وه شکینی : [ناو] که له وه کیشی؛ سه-
ریچی؛ مله وری؛ یاخیگری. (یاخیگری)
که له یین : [چا وگه] کولین؛ جوشین؛ وه کول-
هاتن. (جوشیدن)

که لی : [ناو، بهر] کولاو؛ چیشی نه که لی؛
چیشتی نه کولاو. (پخته)
که لیان : [چا وگه] کولان؛ وه کول هاتن. (پختن؛
جوشیدن)

که لیز : [ناو] به له چه کی کووله که. (قاچ کدو-
ی خشک شده)

که لی شه : [ناو] کلیشه؛ له ش. (جسم جاندار)
که م : [پیشگر] به واتای که میک یان (بی)؛
وه ک؛ که م ناوه؛ که م ناو؛ که مته رخه م؛ که-
مبایه خ. (پیوازه، کم)

که ماچ : [ناوه لئاو] زبر؛ پروش؛ ناساف؛ گرنج-
گرنج؛ زفر. (زبر)

که ماسی : [ناو] که مایه تی؛ که م و کوووری؛

کیماسی؛ ناتواوی. (کمبود)

کهماندار : [ناو] کهواندار؛ کهسیک که خاوه-
نی تیروکهوانه؛ (ب) تیرهاویژی کهوان.
(کماندار)

کهمانه : کهوانه؛ (۱) [ناو] نیوه جهغزی
ووک؛ (نیمداره کوچک)؛ (۲) لاتراسکه؛
لاپیکردنی بهردی هاویژراو یان گولله که له
شتی رهق بکهویت و لاتراسکه بکات؛
(کهمانه)؛ (۳) [ناو] ئارشی ویلوون و که-
مانجه. (کمان)

کهماولآخ : [ناو] زمرده کهما؛ به شيله وشکهوه
بووه کهی دهلین (ئانغوزه)، دژی کوخهیه.
(کمای اصلی)
کهماهی : کهماسی.

کهمبوون : (۱) میوانه کان زور نهبوون، کهم-
بوون ؛ (کمبود)؛ (۲) هاتنه کهمایهسی؛ کهم
بوونهوه؛ کهمهوبوون؛ هاتووه ته کهمبوون
خهریکه تهواو دهییت؛ (کمشدن)؛ (۳) حاله تی
کهمی؛ کهمبوونی بهش؛ (کم بودن)؛ (۴) که-
م بووگن؛ کهمیان کردووه، نیوهیان له نیو
چوون. (چووگن). (کم شده اند)

کهمتر : (۱) [ئاوهلناو] خوارتر؛ خله له بله
کهمتر نییه «فۆلکلۆر» (۲) [ئاوهلناو] دژی زیاتر؛
من پارهم له تو کهمتر ههیه؛ (۳) [بهند] بهه-
لکهوت؛ جارجار؛ کهمجار؛ کهمتر دهتیینم.
(۱ و ۲ و ۳ کمتر)

کهمتواییه : [ناو] کهمتوایی؛ کلینچکه؛ دووایین
موره کانی موغهره ی پشت. (دنبلیچه)
کهمتین : (۱) کهم گهرم؛ کهم تاو؛ بی تین.
(کم حرارت)؛ (۲) [ئاوهلناو] لاواز؛ بی هیژ.

(ناتوان) +

کهمخیر : [ئاوهلناو] بی داهات؛ کهمباره؛ بی-
سووت. (کم بهره)
کهمراندن : [چاوگهت] سوور کردنهوه؛ وهک
سوور کردنهوه ی خوراک له ناو تاوهدا. (سرخ-
کردن)

کهمشیر : نهبرهش؛ عهبرهش؛ میوینهیی که
شیری کهم بییت. (کم شیر)
کهمفروش : [ئاوهلناو] ترازوو سووک؛ کهسیک
کهشتی فروشراو به تهواوی به-
کپارنادا کمفروش)

کهمکه م : [بهند] توژه توژه وورده وورده؛ نهخته-
نهخته؛ کهم کهمه؛ هیواش هیواش. (کم-
کمک)

کهم کهمهک : [بهند] توژه توژه؛ ورده وورده؛ له-
سهره خو؛ به کاوه خو. (کم کمک)
کهم وارده ی : [چاوگهت] کهم خواردن. (کم-
خوردن)

کهموکه سری : [ناو] کهموکوپی؛ که-
موکووپی؛ ناتواوی. (کم وکسری)
کهموونی : [ناو] کهم خوینی؛ کهم خینی. (کم-
خونی)

کهموهر : (۱) [ئاوهلناو] کهم بهر؛ تهسک؛
(باریک و غیروسیع)؛ (۲) کهمخور؛ (که-
مخوراک)؛ (۳) کهم بهر؛ داریک که بهری
کهم بییت. (کم بهره)

کهمه چ : [ناو] دیاری؛ نیشانه؛ عهلامهت.
(نشانه؛ علامت)

کهمه چکردن : [چاوگهت] دیاریکردن؛
پیشان دانان بو ناسینهوه. (علامتگذاری کردن)

که مه‌رباریک : [ئاوه‌لناو] ناف‌ته‌نگ‌زراف؛
 (ب) تیشکه‌له و قه‌وباریک؛ ناوقه‌د باریک
 (که‌رباریک)
 که‌مه‌ربه‌س : [ناو] پشتوین؛ (شال‌کمر)
 که‌مه‌ربه‌ستن : [چاو‌گه‌ت] (۱) پشتوین به
 ستنه‌وه؛ (شال‌به‌کمر‌ستن)؛ (۲) ناماده -
 بوون بو خزمه‌ت یان ئه‌نجامی کاریک. (کمر
 بستن)
 که‌مه‌ربه‌سه : (ب) که‌مه‌ربه‌سته؛ ئاماده‌ی
 خزمه‌ت. (آماده‌خدمت)
 که‌مه‌ربه‌ندی هیمنی: که‌ژو ئاساییکه له سه-
 یاره‌دا که سه‌ریکی به‌سه‌یاره‌وه لکاوه و سه-
 ره‌که‌ی تریشی سه‌رسینگ و که‌مه‌ری
 دانیش‌تووی نیو سه‌یاره ده‌گریت و ده‌به‌ستری
 به‌پال^۱ سه‌نده‌لیه‌وه. (کمر‌بندایمنی)
 که‌مه‌ره‌شل : پشتوین شل‌ومل؛ (ب) ناوی
 گورانییکی کوردیه. (کسی که شالش راشل می-
 بندد)
 که‌مه‌وکردن : [چاو‌گه‌ت] که‌م‌کردنه‌وه. (کم-
 کردن؛ کاهش دادن)
 که‌نارخستن : [چاو‌گه‌ت] خسته‌لاوه؛ (ب)
 پاشه‌که‌وت‌کردن و له‌خه‌رج گیرانه‌وه؛ وه-
 لاتان. (کنار گذاشتن؛ پس انداز)
 که‌نارده‌ریا : [ناو] له‌ج‌ده‌ریا؛ به‌ستینی ده‌ریا؛
 قه‌راخ‌ده‌ریا؛ روخی زه‌ریا. (کناردریا)
 که‌ناوه‌سمه : [ناو] که‌نده‌سمه؛ په‌نگ‌په‌ژه؛
 می‌ش‌خوره؛ هه‌نگ‌خوره؛ له‌به‌ندن و که‌نده-
 لآن و کونی تاشه به‌ردان هیلانه سازده‌کا و
 سی‌جوړن، (۱) که‌نده‌سمه‌ی ئاسایی، (۲) که-
 نده‌سمه‌ی چووک، (۳) که‌نده‌سمه‌ی گه‌ردن

قاوه‌یی. (۱) زنبور‌خور. (۲) زنبور‌خور‌کوچک.
 (۳) زنبور‌خور‌گردن‌قهویی)
 که‌ندوکۆسپ: [ئاوه‌لناو] که‌ندوله‌ند؛ زه‌وینی
 به‌رز و نزم یان پر‌کۆلۆ و ناساف. (زمین-
 ناهموار)
 که‌ندوله‌ند : [ئاوه‌لناو] بلیندونه‌وی؛ که-
 ندوکۆسپ. (پست‌وبلند)
 که‌نگره‌خاتوونه : [ناوت] که‌نگریکی لاسک-
 دریژ و ناسکه. (نوعی لنگر‌مرغوب)
 که‌نگره‌که‌رانه : [ناوت] که‌رته‌شی؛ شه-
 کروک؛ دپ‌که‌گورزه؛ بو‌ژو‌بوونی شه‌کری
 خوین به‌که‌لکه‌ (گیاه‌شکرتیغال) که‌رته‌شی
 که‌نگره‌ماسی : [ناوت] که‌نگری له‌هیلکه -
 وه‌ردراو که له ناو پوندا سووره‌وه بوویست.
 (لنگر‌وتخم‌مرغ‌سرخ‌شده)
 که‌نه‌لان : [ناو] ئاودپ؛ ئاودپ‌که‌ی گه‌وره؛
 که‌نده‌لال. (آب‌کن‌بزرگ)
 که‌نۆلان : کۆنده‌لان؛ گوندیکه سه‌ربه‌شاری
 سه‌قز. (اسم‌دهی‌است)
 که‌نه‌کاری : [ناو] که‌نده‌کاری. (کنده‌کاری)
 که‌ه‌ابوو : [وته‌ی شهرتی] هه‌ر‌گاوايه؛ که‌واته؛
 که‌واسه؛ که‌وايه. (اگر این‌طور‌است)
 که‌واژ : [ناو] هیربار؛ ده‌فری‌گلین. (ظرف-
 سفالی)
 که‌واغ : [ناو، بک] هه‌و‌پ‌گه‌ر. (سفالگری)
 که‌وانگۆشه : [ناو] شتیکه وه‌ک دوو‌که‌وان و-
 ه‌ک [] که‌چهند که‌وان ده‌گریته‌خۆ. (کروشه)
 که‌وانی‌پۆسته‌م : کۆلکه‌ زیرپنه. (قوس‌و-
 قزح)
 که‌واوخانه : [ناوت] که‌بابخانه. (دکان کبابی)

کهوتنه خوار : بهر بوونهوه له سهرهوه
بوخوارهوه؛ له نه سپ کهوتنه خوار؛ خلور
بوونهوه؛ وهرسیان؛ گریل بوونهوه. (پایین-
افتادن. بیابین غلطیدن)

کهوتنه دل : (۱) کهفتنه دل؛ به دلاها تن؛ (بدل-
برات شدن)؛ (۲) په سهند کردن؛ به دل بوون.
(پسند کردن)

کهوته ی : [چاوه] کهوتن. (افتادن)

کهوته ی : [ناو] نه خوشینی نه سپهک؛ له نه-
سپیی سپیهوه مرووف تووشی ده بیټ؛
(تیفوس)؛ له نه سپیی رهش (نه سپیی سهر) وه
مرووف نایگریټ.

کهووجووت : [ناوت] پاوه کهوی ټاخری
خاکه لیوه که له و کاته دا کهو خه ریکی
جووتگرتنن. (شکار کبک در آخر فروردین)

کهوخور : [ناو] دهنکی ههره وردی تری له -
ناو بولی تریدا که له پیش دهنکه گه وره کاند
ده گات. (دانه های زیر میان خوشه انگور)
کهوشه دارینه : [ناو] تهفته قیله؛ کهوشی سه-
رپایی له تهخته دار. چه کچه کیله . (دمپایی-
چوبی)

کهوکهو : [ناو] کهوکهب؛ گولیکی جوانی
پرپهره گه لاکه ی کور کدار و پانه ، گه لاکه ی
ده کولینن بو شور دنی برین. (کوکب)

کهوکهوه : [ناو] (۱) هموهه وه و هه-
راوه وریای جه ماوهر به بو نه ی هاتنی که-
سیکی پر زداره وه؛ (۲) گوپالیکی تایهت به
سولتان له قه دیم دا؛ (۳) شکو و جه لال و ته-
متهراق و ته تننه. (۲۱ و ۳۰ کبکبه و دبدبه)

کهوگیز : [ناو] کهوچکی ههره گه وره. (قاشق-
بزرگ)

کهول : [ناو] پیسته ی ټازال به لام له زور ناوچه
به سفره دهوتریت چوونکا له پیشدا سفره له
کهول بووه. (سفره)

کهوله کون : [ناوت] به ته وسه وه به مروقی
زور هانی قلخه قلخ کهر ده لین. (کنایی-
از پیراز کار افتاده)
کهوله گیا : کشوت گرسین

کهولی نان : [ناوت] (۱) سفره ی نان له سهر
خواردن؛ (۲) قوماشی که له قه راخ ته نوور
دایده خه ن و گونکی له سهر داده نین. (۱ و
۲ سفره نان)

کهوهرگ : [ناو] کهوهر؛ کاراد؛ جوړیک سه-
وزه واتی تام تیژه. (تره)

کهوه زهن : [ناو] دوویرا؛ دوویراله؛ هه لوی-
کاوان، هه لویکی گه وره یه تا ۷۰ سانتیمتر
بالایه تی پاوی که رویشک و بالنده (ته غه ر
کهو) ده کا. (نوعی عقاب)

کهوه گیا : [ناو] خوم؛ وسمه گیا؛ نیل؛
گیایی که بو رنگ کردنی موو به کار ده بری.
(وسمه؛ نیل)

کهوه موورگ : [ناوت] مووروه شینه. (خر-
مهره)

کهویل : [ناو] چارداخی نیو بیستان و باخ؛
کولیت؛ کوخ. (کوخ؛ کومه)

که بیانوو : [ناو] کابان؛ که بیانوو؛ ژنی که سه-
رپه شتی مال ده کا؛ ژنی به رمال؛ به رمالی.
(بانوی خانه دار)

که بیانوو : [ناو] کابانی به مشوور و
کارامه له به رپوه بردنی نه رکی
مالداریدا. (خانه دار)

که یخا : [ناو] قیخا؛ که یخوا؛ کوخا؛ کوخا.
(کلخدا)

که یخوسرهو : (که ی؛ گه وره ، مه زن. و

خوسرهو: (ناودار) گهوره و ناودار. (ناوی
 شاییکی ساسانییه) (نامدار بزرگ؛ نام یکی از
 شاهان ساسانی)
 که یکیف: [ناو] که یکوف؛ کیف؛ سهخته-
 داریکی نهخش جوانه بو دروستکردنی کهره-
 سته ی رازینه ره کاری خه پاتی و نه جاریدا
 به که لکه، گه لاکه ی دژی زهر دووییه. (کیف؛
 کرکف)
 که یلان: ناوه بوزن؛ ژنی جوان و پیک و پیک؛
 تهرلان؛ خوش به ژن و بال. (زن بلند قامت زیبا)
 که یله کوڭ: [ناو] که لاهه کوڭ؛ خانو و بهری
 له میژ پروخوا و تیگ ته پیو. (خرابه قدیمی)
 که ین و به ین: [ناو] سهروسر؛ قه رار و بهری
 په نامه کی. (سروسر)
 که یوان: ناوه بو پیوان. (نام مردانه)+
 کیاسه ی: [چاوگه، ت] کیاسته ی؛ ناردن؛ هه-
 ناردن. (فرستادن)
 کیانای: [چاوگه، ت] کیاسه ی؛ ناردن؛
 کیاندن. (فرستادن)
 کیاندن: [چاوگه] هه ناردن؛ ناردن؛ شانندن.
 (فرستادن)
 کیبه ره: [ناو] کیه؛ نه قم؛ نه غمه؛ کانال؛
 بوودر. (کانال؛ مجرا)
 کیچ که و تنه کهول: نوڅره لی بران و لهز کردن
 بو نه نجامی کاریک؛ شله ژان. (قراردادن-
 وعجله کردن)
 کیړه ول: [ناو] پیستی شوږمه و بووی ژیرسکی
 گا که میزی گا له ویوه ده چوپړته خواره وه.
 (پوست آویزان زیر شکم گا)
 کیسه کیشان: [چاوگه، ت] له گه رماو به-
 کیسه خو شتن؛ (کیسه کشیدن)؛ (۲ب)
 ماستاو کردن و پایی کردن. (تملق کردن)
 کیښ: [ناو] هیزی پاکیشان و روښتن؛ سه-

یاره که نامیزانه کیښی نیه. (کشش)
 کیښه: [ناو] گیروگرتی؛ گرفتاری؛ دهمه قاله؛
 شه ره قسه؛ شه (گرفتاری. نزاع لفظی)+
 کیل گردن: [ئاوه لئاو] (ب) ژنی گهردن بهرز.
 (زن گردن بلند)
 کیلومتری چوار گوش: [ناو، ت] بهرانبه ره به
 یه کملیون متری چوار گوش. (کیلومتر مربع)
 کیله: [ناو] عه یاره ییکه بو پیوانی دهغل بهرا-
 نه ره به ۱۶ کیلو. (کیل)
 کیښ: (۱) کهم؛ دژی زور. (کم)؛ (۲) چه که-
 سم؛ من کیښ: چه که سم. (کی هستم)؛ (۳) کیښ؛
 ئاداو؛ زوخواوی برین. (چرک زخم)
 کیمخسته: [ناو] سپوس؛ که په ک؛ پیستی که-
 نم. (سپوس)
 کیښ و کیاسی: [ناو] که مو که سری؛ کهم-
 و کورتی؛ که مو کووپی. (کم و کسری)
 کیمونو: فرد زاپون دغد. [ناو] کراسی دریژی
 قول فش که له پیشه وه وک بالته به سه ری-
 کدا دیته وه و به که مهربه ییک قاییم ده کریت.
 (کیمونو)
 کیوپاره: [ئاوه لئاو] ناوچه ی کوستانی.
 (جای کوهستانی)
 کی ولکانی: [ناو] کیهرکی؛ کیهرکی. (مسابقه
 کیوی: [ناو] بهری داری کیوی؛ که میوه ییکه
 هیلکه ئاسا و تووکن و رهنک قاوه یی،
 تامیکی مزی هیه و ده خوریت. و تاراده-
 ییکی زور ویتامینی (سی) ای هیه. (کیوی)
 کیوی ئاورپژین: [ناو، ت] کوو ئایر پژگنای.
 (کوه آتشفشان)
 کیها: کامه؛ کام؛ کیژان؛ کامه تا؛ کیشک.
 (کدام؛ کدامین)
 کیهایان: کامه یان؛ کامیان؛ کیه یان.
 (کدامشان)

گ : کورتکراوه‌ی گشت؛ همه‌وو؛ سوپاسی
گلایکتان ده‌که‌م: سوپاسی همه‌ووتان ده-
که‌م. (همگی)

گ: [پاشگر] له هه‌ندی زاراوه‌دا نیشانه‌ی به-
رکاره وه‌ک مردگ، سووتاک، خواردگیه،
بردگیه

گاباردین : [ناو] گاواردین؛ جوړیک
فارسوونیای ئینگلیزی زوړ به ناویه و باشه.
(گاباردین)

گابازی : [ناو] داییک‌کی کوونی ئیسپانیایه،
مروقیکی گاباز له مه‌یدانیکدا له‌گه‌ل گاییک
شه‌پ‌ده‌کات و زیاتر گاکه شکست دینی و
ده‌کوژریت و جاریش هه‌یه گابازه‌که کو‌له‌وار
ده‌بیت یان ده‌کوژریت. (گابازی)

گابزار : [ناو] بزاری به‌رد له کاتی جووتکرندنا،
که له پاش هیلی گاسنه‌وه به‌ردبژیر ده‌کریت.
(جمع‌کردن سنگ‌درشیار شخم)

گابه‌ده‌نگ‌نه‌پو‌یشن : بیبایه‌خ بوونی فرمان؛
(ب) جواب‌نه‌دانه‌وه. (اجران‌کردن دستور)

گابه‌ردان : کاتی لاره‌سییه‌ری ئیواری که
گای جووت و په‌شه‌ولانگی گیره به‌رده‌ده‌ن بو
له‌وه‌پ. (درعصر باز کردن یوغ گردن)

گاوخ‌رم‌نکوب)
گایینان: جووت به‌ستن؛ نیر له سه‌رم‌لی گا
به‌ستن بو جووت؛ گاگریدان بو جووت. (یوغ-
به‌ستن بگردن گاو)

گاترمه : [ناو] که‌مه‌ربه‌ند؛ که‌مه‌ربه‌ندی زیړ و
زیو نیشان. (کمر بند طلا یا نقره‌نشان)

گاج : گاوان. (چوپان گله‌گاو)

گاجی : [ناو] گاوانی. (چوپانی گاوها)

گاخور : هه‌ر شت که گا بیخوات ؛ هه‌ر شت-
که گا ده‌خوات؛ (ب) زوړخور. (پیرخور)

گاربان گولکانی : [ناو] (ب) بی‌سه‌ره‌وبه‌ره‌یی؛
هه‌ر که‌س به که‌یفی خو؛ بی‌ده‌ستووری. (بی-
نظمی؛ بی‌قانونی)

گار که‌گارک : [ده‌نگ‌ناو] گاره‌گار؛ خویندنی-
مریشک له کاتی هیلکه‌کردندا. (کراخ)

گارگاه : [ناو] موغ‌ه‌ره‌ی پشت؛ به‌رپه‌ی پشت؛
گازراکه. (ستون فقرات)

گارم‌ون : روس‌د؛ فد؛ تد؛ ئامپ‌ریکی
موسیقیه؛ گه‌رمه‌شه‌که. (گارم‌ون؛ آکاردئون)

گارووس : دیمیله. (گاورس)

گاره : [ناو] کیو؛ شاخ. (کوه)

گار‌ه‌ش : [ناو] گایی که په‌نگی په‌شه؛ (ب) پ-
ه‌شه‌ولاخ. (ب) گا و مانگا (گاو سیاه‌گاو)

گاریس : [ئاوه‌ل‌ناو] چه‌په‌ل؛ سووک و
چرووک؛ په‌ست؛ خراب؛ پوو‌په‌ش. (ناپاک؛
پست)

گاریسوک : [ناو] ته‌رزه‌ی ده‌نگ‌گه‌وره.
(تگرگ‌دانه‌درشت)

گاریه : [ناو] گاری؛ ئارمه‌بانه. (گاری)

گازنده : گازنده؛ گله‌یی. (گله)

گازدار : هه‌رچی که گازی هه‌ییٔ؛ زیاتر بۆ
نۆشابه‌ییٔک به‌کارده‌بریٔ که گازی هه‌ییٔ؛
وه‌ک‌پییسی و سه‌ودا. (گازدار)
گازره : [ناو] ئه‌سته‌ووری؛ قیله‌ت؛ بارستا.
(ضخامت)
گازگر : [ئاوه‌لناو] گه‌زؤک؛ ئه‌وه‌ی گازده-
گریت. (گازگیر)
گازگرتوو : [ناو، به‌ر] په‌وتی خنکاو به‌ گازی
ژاراوی. (گازگرفته)
گازمه : خاوشکاندنێ گا له‌ ئه‌وه‌لی به‌هارد و
ئاماده‌کردنێان بۆ شیوپه‌ڕین به‌ دوو سی هیل
جووت کردن؛ له‌به‌رئه‌وه به‌ جه‌مام نه‌که‌ون.
(آماده‌کردن گاوپه‌رای شخم‌زدن)
گازمه : تد؛ به‌تورکی (واتاهه‌لکه‌ن). [ناو]
قولینگ؛ پاچ؛ زه‌نگن؛ کؤله‌ک؛ کؤله‌نگ.
(کلنگ)
گازندؤک : به‌کله‌یی. (گله‌کننده)
گازؤر : [ئاوه‌لناو] به‌هیز؛ که‌سیٔک که هیزی
به‌قه‌د هیزی گاییکه؛ زل هیز. (خرزور)
گازوگیر : نزیک‌به‌گرتن؛ هه‌په‌تی
گیروگرتی. ته‌نگ و چه‌له‌مه. (درشرف
گرفتن یا دندان؛ فشارآوردن، گیرانداختن)
گازؤل : [ناو] به‌ره‌مه‌یی پاترولییه، سووته-
مه‌نی موټؤری گازوئیلییه. (گازوئیل)
گازه : [ناو] له‌ گاتانی ئاویستاه وهرگیراوه و
گازنده و گازکردن و گازی به‌واتای پارانه‌وه و
بانگ و هاوارکردنه له‌ خودا؛ موناجات. (-)
مناجات)
گازمه‌ره : [ناو] گازمه‌را؛ موغهره‌ی پشت.
(ستون فقرات)

گازی تراو : [ناو] گازی که به‌په‌ستاوتنی (به-
گوشار) بووته تراو. (گازمايع)
گازی خه‌رده‌ل : [ناو] گازیکی کیمیاییه که
حه‌له‌بجھی شه‌هیدی پی بۆمباران کرا.
(گازخردل)
گاس : فند [به‌ند] گاهه‌س؛ له‌ کوردییه‌وه
چووته نیو فارسی؛ شایه‌د؛ بۆی هه‌یه؛ په‌نگه؛
ویده‌چی. (گاس)
گافادی : گافا دن؛ ده‌میکی دی؛ کاتیکی تر.
(وقت‌دیگر)
گافقه‌لش : [ئاوه‌لناو] هه‌رزه‌گه‌پ؛ زؤرگه‌پ؛
ئاواره. (هه‌رزه‌گرد)
گافگافانی : [ناو] کایه‌ی بازدان. (بازی‌پرش)
گافؤک : < گامیز.
گاکؤزه : گیاییکی ژه‌هرداره؛ مرؤف و گا ده-
کؤزیت، به‌لام ئازالی تر ناکؤزیت. (شوکران-
آبی)
گاکه‌رک : [ناو] فه‌ره‌جی قول‌کؤرتی تا ئه‌زنو
دریژ. (نوعی عه‌بای آستین کوتاه، دامن-
تازانبولدن)
گاکلوان : [ناو] ته‌ویله‌ی گاکه‌ل. (تویله‌گاوها)
گاکؤپ : [ناو] قه‌بر جگه له‌ گؤپچه. (قبر بجز
ازلحد)
گاکؤز : [ناو] گلینه؛ کزن. (گاوه‌دانه)+
گالته‌وه‌گه‌پ : [ناو] گالته‌وه‌گه‌پ هه‌نه‌ک و په
یفین؛ قسه و شوخی. (شوخی و گه‌پ‌زدن)
گاله‌کؤت : [ئاوه‌لناو] هه‌لچون؛ هه‌راسان؛
نیگه‌ران. (مضطرب)
گاله‌ومرپین : [ناو] (ب) گاح؛ شووانی گاکه‌ل.
(چوپان گاوها)

گامبوره : [ئاوه لئاو] ئازا؛ به کار؛ به دهست و برد.
(کاری)
گامولکی : [ئاو] گامولکی؛ گامولکی.
(چهار دست و پاره رفتن بچه)
گامیر : جوړیک قالونجه. (نوعی سوسک)
گامیزه : مارپیچ؛ هم به روئو بهرکردنی هیل
یان پیچ و قهمع له پیکا پوښتندا. (زیگزاگ)
گاوانهسی : <گاوه ناس؛ گاوه ناز.
گاو بار : له زور انبازیدا به لای شاندا که و تن.
(نیم تیغ)
گاورى سه رکو : بهو زهږ دهشتیاننه یان گوتووه،
که له دهس زوحاک پرویان کرده که ژ وکیو؛
یان دهسته ییکی تریان که به هاتنی ئیسلا م
هه لاته سه رکیو و شاخ. (زردوشتیان فراری-
کوه و کمر)
گاوه شه : [ئاو] گاوس؛ مهشکه ی گه و ره.
(مشک بزرگ)
گاوه شه دم : [ئاوه لئاو] دم زل؛ مهشکه ده مه.
(دهن گشاد)
گاوه ناس : [ئاو] گاوه ناز؛ په یدابوونی گروقه پ-
یکی به ئیش و برین و چلک له بهر ملی گادا.
(مرض ورم کردن گلوی گاو)
گاهنبار : له ئاو یستا داهاتووه که دنیا له شه-
ش پوژدا دروستبووه، (ب) لهو شهش پوژه یه.
(شش روزی که دنیا خلق شده)
گاهیت : [ئاو] گاجووت؛ گای شیو برین و
جووت کردن به تهوسه وه وک جوین به که-
سیکی گیژ و حوّل دهوتریت. (گاونر گاو آهن-
کش)
گای باری : له قه دیمدا باو بوو گایان بار ده-

کرد. (خوم کوپه کاروانی گا به باره وه)
«فولکاور». (گاو باری)
گای سهره : نهوه لاین گای گیره که له قه راخ
پیخویدا ده گه پیت. (اولین گاو در خرمنکوبی)
گایی : (۱) یه ک گا. (یک گاو). (۲. ب) [بهند]
جارو بار؛ بری جار؛ هه ندی جار؛ بریو جار.
(گاهی)
گران فروش : [ئاوه لئاو] گرانجان؛ گران ورهش.
(گران فروش)
گرتن : [چاوگه] (ب) جوانووی له سی سال
به رموژوور رام کردن بو سواری. (رام کردن-
اسب برای سواری)+
گرته ی وهر : گرته باوش. (بغل گرفتن)
گرد : له گهل؛ وه گردمنی؟؛ له گهل منته؟؛
له گهل منت دایه؟. (با)
گرد : [ئاو] نیشانه ییکه له سهر پیچ هیلی
نوٹنوسینی موسیقادا که یه که ی کاته و به
رانبر به دووسپی وههشت چهنگه. (گرد)
گردهمپ : [ئاو] لق یان کوته دار که به باری
پادپووتدا بیردریته وه؛ خشته بر یان گردهمپ
پیده لاین، نهوداره گردهمپ، بیره وه؛ نه گهر به
باری پاراستدا بیریته وه (داهینانی) پیده لاین.
(بریدن هر چیز گرد از عوض)+
گردهو بوون : گردبوونه وه؛ کوپوونه وه؛ کوپ
بوونه وه؛ خربوون؛ خربوونه وه. (جمع شدن؛
گرد شدن)
گردیشک : گیاییکه له ئاله کوک ده کا. (نام-
گیاهی است)
گرسانه وه : پراوه ستانی خوینی برین؛ خوینی
برینه که ی گرسایه وه؛ بهنده ات؛ هاته بهس.

(بند آمدن خون) +

گرسوز : [ناو] گردسوز؛ جوریک چرای نهوتی
که گره کهی جه غزناسایه. (گردسوز)

گړگړه : [ناو] چهرخی ناو دهرهینان له بیر؛
جه رجه رږه. (گهردوونه؛ چرخ چاه)

گروبان : پلهی عهسکه ری بانتر له سهر باز
یه کهم و خوارتر له ئیستیوار. (گروهبان)

گروبان دوهم : پلهی عهسکه ری بانتر له
گروبان سی. (گروهبان دوم)

گروبان سی : خوارترین پلهی گروبانۍ. -
(گروهبان سوم)

گروبان یه کهم : پلهی عهسکه ری بانترین
پلهی گروبانۍ و خوارتر له ئیستیوار.

(گروهبان یکم)

گروقه ر : [ناو] لوو؛ لک؛ لوی؛ بهرزهک؛
نالک؛ نالوو. (غده. تومور) +

گروشانندن : [چاوگه، ت] کرووسانندن؛
کړاندنوه و دامالین به ددان. (بادندان لخت -

کردن مانند بلال خوردن)

گرووچ : [تاوه لئاو] سووک وچرووک. (پست)

گره مشقه له : گره مشقه لآن؛ ناگری شوله بهرز.
(آتش شعله بلند)

گری : [ناو] جوریک گروقه ر له ناو کوته یان
له سهر پشه ی دار. (گره داخل تنه و ریشه درخت)

گریاشان : سهرانگابوو، ئیستا گره کیکه له
شاری سنه. (گریاشان)

گرپال : [تاوه لئاو] که چهل؛ سهرگه نیگ.
(کچل؛ گر)

گریډیر : اند؛ فد؛ [ناو] ماشین تهخت کردنی
زهوی زیاتر له جاده سازیدا به کاردی. (گریدر)

گولیر : فد؛ [ناو] له ئینگلیزی وهر گیراوه واتا

ده روزهوانی کایه ی توپی پا. (گلر)

گری تیکه وتن : (ب) چهت تیکه وتن؛ کوکسپ و
به ره له ست کهوتنه سهر پیی نهنجامی

کاریک. (مشکل در کار پیدا شدن)

گری تیکه وتن : (۱) گری کهوتنه ناو پیس و
بهن؛ نالوزان و لیک گیربونی بهن و

پیسمان. (گره افتادن). (۲) کوکسپ و له مپهر
کهوتنه سهر پیگه ی نهنجامی کاریک؛

دژواری دروست بوون له کاردا. (گره خوردن؛
به مانع برخوردن)

گریس : اند؛ فد؛ [ناو] روئیکی زور خهستی
پاترولیه بو پوهان کارکردنی که رهسته گهلی

سهایره و موتور به کاردیت. (گریس)

گری گویر : [ناو] له بن کوته و سهر پشه ی -
گویر گریبیک خر ده بیته وه که تهخته نه ردی

لی دروست ده کړیت و زور نایاب و بهنرخه.
(گره گردو)

گریسکاری : فد؛ [به ره همی چاوگه] گریس له
پازگهلی بزوزی موتور هه لساوین.

(گریسکاری)

گرینچو : [ناو] جومگه؛ جمگه؛ خرتک.
(مفصل)

گریی دهریایی : [ناو] یه کهی دریایی له ده -
ریادا به رانبه ریه میلیکی دهریایی. (گره دریایی)

گریی سهر دل : داخ به دل مان؛ ناوات نه هاتنه -
دی؛ داخی سهر دل؛ (عقده دل)

گزره هورپر : [ناو] کوته؛ قولمه. (ملخ)

گزمک : [ناو] بزمک؛ دهمین. (پوزه بند)

گزی : [ناو] گزک؛ گسک. (جارو) +

گسک لیډان: [چاوگه،ت] (ب) مالینه‌وه و هج-
به‌جی نه‌هیشتن (کنایی؛ چیزی به-
جانگذاشتن)+

گسکه کوته‌ره: [ناو] گسکیکه چله‌کانی چوو-
بیته‌کار و کورت بوو بیته‌وه. (جاروب کوتاه-
شده بعلت کار کردن زیاد)

گشته‌ک: [ناو] گشته‌ک؛ به‌نی دوورینی که-
وش و درگای جه‌وال و یتیر. (نخ‌کفش دوزی)
گفکه: [ناو] گولینگ؛ گوله‌نگ. (منگوله)

گفاله: (۱) گه‌قاله؛ گه‌واله؛ پارچه‌ه‌هور. (تکه-
ابر). (۲) گفاله که‌فوک؛ تاقمی کوتر. (دسته)
گفشین: [چاوگه] گوشین. (فشاردادن)

گفکرن: [چاوگه،ت] گیف کردن؛ خو‌ناماده-
کرن؛ چه‌تری‌کان. (آماده‌شدن؛ یزدادن)
گفن: [تاوه‌لناو] گرز؛ موڼ؛ تووره. (عصبانی)

گل: [ناو] گله؛ دانه؛ دهنگ؛ دووگله؛ دوودانه.
(عدد؛ دانه) +
گلار: [ناو] گلاره؛ گلینه؛ په‌شکینه‌ی جارو؛

بیبيله؛ ده‌نکه تری. (مردمک چشم؛ دانه
انگور)
گلارارو: [ناو] نه‌خوشینی گلینه‌ی چاو؛ گل-

کردن و نیشانی‌چاو؛ (چشم‌درد)+
گلایول: فرد؛ اند: [ناو] شالانگ؛ گوله‌دیاری؛
گه‌لایول؛ گوله‌کانی به‌ریز له‌سهر لقی‌ک ده-

پشکوون و چند په‌نگی جوړاو جوړی هه‌یه.
(گلایول)
گلج: بزارب؛ برارچن. (بیلچه‌وجین)

گلدوگاجل: [ناو] شتی کوڼ و پروبوچ؛ شره-
وپره؛ شروشاتال. (خرت‌وپرت‌کهنه)
گلکهن: [ناوبک] که‌سیک که‌گل هه‌لده‌که-

نیت؛ ناخکول. (خاک‌کن)+

گلمیسک: [ناو] ناوی‌زار؛ لیک. (آب‌دهان)

گلوپ: [ناو] لامپی‌چرای کاره‌با. (لامپ)

گلوره: شتی خر؛ گولوله. (کلاف و گلوله‌نخ-
یاهر چیز گرد)

گلیرای: [چاوگه،ت] خلار بوونه‌وه؛
خلور بوون؛ سه‌رسم‌دانی‌چاره‌وی.
(سرازیر شدن، افتادن)

گلیر و که‌رده‌ی: [چاوگه،ت] کوڼ کردن؛
کوڼ کردنه‌وه؛ خر کردنه‌وه. (جمع کردن)
گمته: [تاوه‌لناو] تی‌کس‌مراو؛ (ب) قه‌لب؛ به‌ره-

لأ؛ گه‌ده‌وگوده. (گنده‌بی‌ارزش)
گن: [ناو] گروه‌ره؛ لوو؛ گری‌ناو له‌شی
زینده‌وه. (غده)+

گنای: [چاوگه] که‌وتن؛ که‌فتن. (افتادن)
گواتر: فرد؛ فد: [ناو] نه‌خوشینی په‌نمانی
گروه‌ره‌ی (تیروئید) به‌هوی که‌م بوونه‌وه‌ی

(یوډ) له‌له‌شدا که‌ده‌لین له‌خه‌م و خه‌فته‌ی
زوړه‌وه‌یه؛ وه‌ره‌هم. (گواتر)
گوپال: [ناو] گورز. (گرز)

گوپینه: [ناو] کوپکه؛ چروی‌دار؛ خونچه‌ی-
ساوای سهر لقی‌دار. (تزه‌درخت)
گوتوویر: [ناو] گفتوگو؛ وتوویر. (گفتگو)

گوتیار: [ناوبک] بیژمر؛ قسه‌کمر. (گوینده)
گوچه‌سته‌ک: [تاوه‌لناو] نه‌گبت؛ به‌نه‌حلت
کراو؛ نه‌فرین‌کراو؛ نه‌گریس. (نکبت)

گوجيله: [ناو] گورچيله؛ ولک (کلیه)
گور: [ناو] گورخه‌ره؛ که‌ره‌کیفی؛ که‌ره‌کیوی؛
وه‌ک که‌ر وایه و له‌شی خه‌ت‌خه‌ته. (گورخر)

گورایگور: [به‌ند] په‌یتاپه‌یتا؛ له‌سهریه‌ک.

(گروگر)

گورجی: [ناو] خه لکی گور جستان -
(اهلگر جستان) + توند وتولی
گورخه ر: < گور.

گوردان: [ناو] تا قمیک عه سکه به ران به به
سی گورهان. (گردان)
گورده ک: سه گی گوی شوپ سه گی گوی نه -
براو. (شگ گوش اویزان)

گورزه گیا: [ناو] گوله هه نگه: گیاییکه نیومیت
به رزه و بو پهنمانی گورچله و میزگیران به -
که لکه. (افستین رومی)

گورگستان: (ب) ناوچه ییک که دانیشتووانی
بی به زه و جهرده و پیاو کوژبن. (گورگستان)
گورگه بوون: [چاوگه ت] هه لاتن و
خوشاردنه وه له دهس که سی یان حوکومه ت.
(گریختن و ناوار هشدن) +

گورگه پاو: [ناو] پاوی گورگ: (ب) زه حمه ت
و ده ردیسه ری زور پیدان: هینان و بردنی
زور. (شکارگرگ: آزادان زیاد)
گورگی باران دیده: گورگی باران دیتی: هه له -
یه. < گورگی بالان دیده.

گورگی بالان دیتی: < گورگی بالان دیده.
گورگی بالان دیده: بالان له کوردی و فارسیدا
واتا ته له ی گورگ، دیاره هیچ گورگیک نییه
که بارانی نه دیبیت و باران دیده هه له یه که له
فارسی و کوردیدا ده یلین و له نه سلدا بالان
دیده یه وه ک کهوی داودوز به گورگیک ده -
گوتریت که ته له ی دیبیت و نه زموونی وه -
رگرتبیت و له ته له سل بکات و بیناسیت: له
ناکامدا به مروقی به نه زموون و دونیا دیتوو

دهوتریت. (گرگ بالان دیده)

گورم: [ناو] پال پیوه نان و ته کاندانی به ته -
وژمی مه شکه یان شتی تر. (محکم تکاندان)
گورمه ته: [ناو] ته کان له خودان: به توندی -
پاسکان: به توندی هیرش بردن. (جهیدن)
گورواباف: [ناو] دوو که پیسه: گوره ویله:
گوره ویچنه: نورمه ی گورموی چنه ۸ جوړن.
(۱) گوره ویچنه ی بوړ. (چرخ ریسک سرسیاه).
(۲) گوره ویچنه ی سه رسی. (چرخ ریسک -
سرسفید). (۳) گوره ویله ی پشت مل شی.
(چرخ ریسک پشت بلوطی). (۴) گوره ویچنه ی
تورکستانی. (چرخ ریسک تورانی). (۵) گوره -
ویچنه ی سمیل دار. (چرخ ریسک نیزار). (۶)
گوره ویچنه ی شین. (چرخ ریسک سرابی). (۷)
گوره ویچنه ی کلک دریژ. (چرخ ریسک دم دراز).
(۸) گوره ویچنه ی گه وره. (چرخ ریسک -
بزرگ)

گورهان: [ناو] تا قمیک عه سکه به ران به به
سی دهسته. (گرهان) < گوردان
گورپ کردن: [چاوگه ت] (ب) به هه را و ده -
ستو برد کاریک ته واکردن زیاتر له کاری
فه لاحت و دروینه دا به کاردی (ایمان
گورانده به ریکمان دووریه وه): هه یتانندن.
(بادادوفر یادو عجله کاری راتمام کردن)
گورپچه: جوړیک ته له نانه وه له بهر درگای
کونیکدا که نیچیری تیدابیت. (نوعی تله -
گذاری) +

گوریل: اند؛ فذ؛ فرد: [ناو] جوړیک مه یمونی
بیکلکه و زور به هیز و نارامه به لام نه گه ر
تووه ی بکه ن بی ترس و بی به زه هیرش ده -

کات. (گوریل)

گوزن گری: [ناو] پشتوین بهستن به شیوهی

گریچن. (نوعی بستن شال کمر)

گوزمران: گوزه شت کردن؛ به خشیینی
تاوانبار؛ لی خوشبوون. (گذشت کردن) +

گوشادان: له کایه ی نهر دین دا ته نیاموره،

له بواړی موره گه لی حه ریفدا دانان.
(گوشادادن)

گوشاره: [ناو] گوشواره؛ گواره؛ گوهارک؛ گوهار.
(گوشواره)

گوشت کوئی: [ناو] گوشت کوت؛ کوتکی گو-
شت کوتان. (گوشت کوب)

گوشتی قیمه: گوشتی کوتراو یان له چه رخ
دراو. (گوشت قیمه)

گوشتی کوتراو: [ناو، ت، بهرک] له قه دیم دا بو
دروستکردنی که بابی لوول گوشتیان ده کوتا
نهمرو له چه رخی گوشتی دهم و قیمه ی
پیده لین. (گوشت کوبیده)

گوشتی گهردهمل: [ناو] (ب) ناماژه به بو شتی
سهر بار و به سهر داسه پاو. (کنایی سربار)

گوشتی یهک خواردن وئیسقان نه شکاندن

: ئیشاره ته به خزمایه تی. (کنایی، قوم و خویش)
گوشدر: [ناو] گوش؛ گوی؛ گویگر؛ گوی رایهل

: (پوس کوس گوش ناو کیشان که م که م،
ئیسره نه و سهره ن دوورینه که ی چه م) «موله-

وی». (شنونده)

گوشگره: [ناو] گوی داپوش زیاتر بو مندالی
دروست ده که ن. (گوش پوش) +

گوشه مله: گیای گوی مشک؛ کولیندراوی
گیای گوی مشک دژی توو پرده یی و بی خه-

ویه. (مرزنجوش؛ مرزنگوش)

گوشه و که نار: (ب) دهو روبهر. قه راغ و بیجاغ.
(گوشه کنار)

گوشی: فد. له سازه کانی ته لیدا نه و به پووله
خرانه ن که سیم (تهل) یان پیوه ده به ستریت
بو شل و توند کردنه وه و کوک کردنیان.
(گوشی)

گوشی: که ره سته ی گویگر تن له دهنگی
لیدانی دل که دوکتوره کان به گوییه وه ده-
نین؛ بیستوکی ده زگای ته له فون؛ که ره سته ی
دهنگ برین له ئامیری وه ک پادیو و گرام و
ئیتز که ته نیا به و که ره سته گویی لی-
بگیری؛ (گوشی)

گوشینه: [ناو] گونیه؛ گونی؛ ته لیس. (گونی)

گوفتار: [ناو] گوته؛ پهوتی په یقین؛ وتار؛
گوتار. (گفتار)

گوفتوگو: [ناو] ده فچه نگ؛ وتووژ؛ دهمه ته-
قی. (گفتگو)

گوگرانندن: [چاوگه، ت] خرت کردن؛ خره-
لدان؛ گرد کردن؛ له خه راتی دان. (کروی کردن)
گوگرکار: [ناو، بک] خره له در؛ خر که ر؛ له خه-
راتیده ر؛ خرت که ر؛ خه رات. (خه راط)

گولاله قلیان: [ناو] گوراله قلیان؛ گوله نه وروژ؛
جوړیک گولاله یه که په ره کانی قه مویتره له
گوله خه شخاشه و گه لاکانی درژ و باریکه و
پیازه که ی شیرینچه؛ دژی کرمی برینی ده-
ست و پای حیواناته که کرمی هه له ی ناییت.
(لاله الوان)

گولباران: [ناو] جوړیک پرزگرتن له که سیک
به داباراندنی گول به سهریدا له لایهن که س

یان جه ماوه ره وه جوړیک باربوو. (گلباران)
 گول پر شنگ : گیای پهنګه ل زهر د؛ هه ساره
 شمار؛ هه ساره ژمار. (گیاه شیر مرغ)
 گولپه : [ناو] (۱) گوله سو. (۲) کوتراوی گولپه -
 رگی جوړیک گوله وه که به هارات دهیکنه
 نیو ماست و خوراکه وه. (کلپر)
 گول تریاک : [ناو] سهیله گیا؛ مهنګه گیا. (-)
 خشخاش
 گولچیک : [ناو] گولچیسک؛ گورچیله؛
 گولچیله؛ ولک؛ گورچه ویله؛ گورچیلک؛
 گورچک؛ گولچیزک؛ گورچوو؛ فلک. کاری -
 پالاو تنی خوینه له له شدا. (کلیه)
 گول خاز : خازی؛ گیاییکه کولیندراوی گول و
 گه لاکه ی له گه ل سرکه دا دژی کر مه و بو
 بینایی چاو باشه. (گل شیوری)
 گول دسه ته : [ناو] چه پکه گول؛ دسه ته گول؛
 مناره. (گل دسته؛ منار)
 گول پوخسار : [ناو] پوومت وه که گول؛
 (ب) جوان و دیمه ن گهش؛ گول عوزار.
 (گلنزار)
 گول سازی : [ناو] هونه ری دروستکردنی گول؛
 گول دروستکردن له قوماش و پهرو و
 پلاستیک و شتی تر. (گل سازی)
 گول قهند : [ناو] گهرمه شانی برژاوی هه
 لتوقیو له گه ل شهربه تدا به توپه ل گوشراو.
 (گلوله چسغیل باشریت)
 گول گرتن : [چاو گهت] شاردنه وه ی به پرووله
 خرجه له ژیر خو لدا بو بهرگری له گه را دانانی
 می شووله و کرمول بوونی. (زیر خاک کردن -
 خربزه در موقعی که بانداز مبادمی است برای -

جلوگیری از کرم شدن)+
 گول گولاو : [ناو] گوله باخ. (گل محمدی)
 گولله باران : [ناو] (۱) تیر باران؛ کوشتنی
 تاوانبار به شیوه ی به ستنه وه ی به نه ستونه وه
 و دسرپژ لیکردنی. (۲) به چه کی وه که تفه -
 نگ و توپ و خومپاره جیگاییک دانه بهر
 گوله. (۱) تیر باران؛ گلوله باران)
 گولمانج : [ناو] گولی گه وره؛ زونگاو؛ تالاو.
 (تالاب)
 گولمت : [ناو] گومتل؛ پارچه؛ به شیکی گچکه
 له ههرشت. (تکه کوچک)
 گولناز : (۱) ناوه بو ژنان. (۲) گولیکه نه گهر
 دهست له گوله که ی بدریت په ره کانی لوول
 دهین. (۱) و گلناز)
 گولنیشان : [ناو] گولیکی سووری بی بوته.
 (نوعی گل قرمز بیو)
 گولوسوورکه : ریحانه کیویله. (ریحان کوهی)
 گول وینه : (۱) وینه و په سمی گول؛ له شکل
 و شیوه ی گول. (عکس گل؛ شکل و شبیه
 گل) (۲) گولبیننه. ههواکشی خواره وه ی ته -
 نوور. گولبین. (گلوه تنور)
 گولمناخ : گولمناوات؛ گیاییکه گوله که ی و -
 شکده کهن له مهربوان و بیساران (کاژه ی
 پیده لاین دهیکولینن بو سه رنیش به که لکه.
 (گل میمون)
 گولمناسو : گولیکی ههشت په ری جوانه بو
 مالیجه ی سه رنیشه (میگرین) ده بیت. (گل -
 ستاره ای)
 گولمناوژ : کولیندراوی له راده ییکی که مدا
 بو نه خوشینی جهرگی و سه ل باشه و ژه -

هراويه و خواردنی زوړی بڼه يه. (زبان در) (قفا)
 گوله ته سپهک : گولیکي ټاوييه و بو نه-
 خوشيني کهوته يی به که لکه. (نوعی گل)
 گولهبا : [ناوت] گیای قلینچکه هه وریشه؛ بو
 برینی گده که لکی لی و ه رده گرن. (علف-
 چای؛ گل باد)
 گوله باخ : گول ټولاو؛ گولیکه گولاوی لی ده-
 گیریت (گل محمدی)
 گوله بارزانی : گولیکي زهردی بالابه رزه؛
 گیابه رزم. (نوعی گل)
 گوله بريقه : گوله مرواری. (گل مروارید)
 گوله بفرينه : گولیکي سپی و بوڼ خوشه و
 که لای نییه و په پهی گوله که ی ته ستووره و
 ریشه ی له نیو به فردایه و دمه و به هار له
 کازوواژ(خالخال بوون) ی دمه و به هاردا له-
 سر به فر دپوړی. (گل یخ)
 گوله پاییزه : گوله حه سرت؛ له پزشکیدا بو
 دهستکاری (کروموزوم) که لکی هیه و بو
 جیگورکی ژینه کانی کوروموزوم به کارده-
 بری. (گل حسرت)
 گوله پیاله : گولیکي کورته بالای شیوه لاو-
 لاوه به لام کاسه ی گوله که ی قوولتره؛ بو
 خوین به ستی برین به که لکه. (گل استکانی)
 گوله تیکه : گیای شهش پهره پهنگی؛ کو-
 لیندراوی/گوله که ی بو شتنی چاوی
 چاوئیشه دار باشه. (گل آهار)
 گوله جیره : هه لاهه دیمي؛ گیاییکه
 له(مومیایی) دا زوړ به که لکه. (گل کتانی)
 گوله خه شخاش : چاره چه قیل؛ گولاله سووره؛
 خه شخاشه. (شقایق)

گوله خه نازیل : گیاییکي ژه ه رداره
 کولیندراوی ده ساونه جیگای په نمنی جومگه
 یان بیوه سیری، به که لکه. (انجیرک؛ علف-
 بواسیر)
 گوله خه و : < سونبوله تی؛ سونبوله تیف
 گوله دان : کابه. که رمه شامی؛ که نمه شامی؛
 گوله پیغه مبه ره. (ذرت)
 گوله درموش : گیای دووگه گورک؛ گوله نه-
 خته ر. (گل اختر)
 گوله پروو : گول گیروولک؛ کاتمی؛ هه لمه له؛
 گوله هیرو. (گل ختمی)
 گوله زاوا : گیاییکي یه کساله یه، بو مالیجه ی
 برینی کوڼ بوو، له گهل پیازدا له سر برینی
 داده نین به که لکه. (آناغالس دشتی)
 گوله فهاد : گوله کاویان؛ گوله کاوان؛ گیا-
 ییکه بو ئیشی کویچکه به که لکه. (کلما تیس)
 گوله کاغه زی : گولیکي که رمه سپریه و په-
 نگی گوله که ی سووره له بهر تاو بیټ گوله-
 که ی زوړتره و له بهر سپهر که لای که ی زیاتر
 ده بیټ. (گل کاغذی)
 گوله کهر : نیره کهر؛ (ب) پیای زوړ نه فام و
 تینه که یشتوو به ته وسه وه؛ (نره خر)
 گوله گیا : گیاییکه له ناوچه ی مه هاباد و مه-
 ریوان زوړه له گهل بره ټاسن به برینی گولی و
 بیرو ی ته ردا ده کریت و به که لکه. (گرگ-
 کش؛ اقونیطون)
 گوله لیوه : خه ره به نگ؛ گیاییکه به نگی لیده-
 گرن. (شاهدانه ندی؛ بنگ)
 گوله میلاقه : جوړیک گولاله سووره ی که-
 لادریزه و به رگی گوله که ی له گوله خه شخاشه

قه‌ویتره؛ گوله‌نیسان، (گل لاله)

گولمان‌ودوپ؛ چاره‌چه‌قیله‌ی ناو مه‌زرای
گه‌نوجو؛ گوله‌خه‌شخاشه؛ به گوله‌تریاکیش
ده‌لین. (شقایق گل خشخاش)

گوله‌هرمه‌لی؛ هه‌لمه‌له؛ گوله‌هیرو. (گل-
ختمی)

گوله‌هه‌نگوبین؛ گیاییکه له ناوچه‌ی بوکان و
مه‌هاباد زوره و زه‌رداوبه‌ره و دهرمانی برین و
به‌ردی زراوه. (شاه‌سپرم‌کوهی)

گوله‌هه‌وار؛ گوله‌چایه؛ گیاییکه دهرمانی زه-
ردوویی و لابه‌ری زه‌رداوه. (گل‌سرخ‌آلمانی)

گولی‌به‌خیل؛ (ب) مروقی چکووس و حه-
سوود و پژد. (کنایی آدم‌بخیل و حسود)

گوماندار؛ به‌گومان؛ به‌شک؛ زک‌په‌ش؛ دل-
پیس. (شکاک)

گومتاق؛ ته‌قیله له سه‌ری بی‌می‌زه‌ره. (شب-
کلاه‌بسر کرده بدون دستار)

گونه‌ج؛ پاداش؛ جه‌زا؛ توله. (پاداش)

گوندریا؛ [تاو‌ل‌ناو] گوندریاو؛ قوژ؛ قیرم. (قر)
گونگله؛ [ناو] گینگل؛ چه‌مه‌ره؛ ئالقه‌ پیکان.

(چمبره)
گونگهل؛ قومارو یاری؛ (له‌سه‌ر قورسی سه-
نگه‌لی، فیری قومار و گونگه‌لی) «فولکلور».

(بازی)
گون‌هه‌لبه‌ست؛ [ناو] سوواخدانی ناوبه‌ناوی

دیوار که سوواخه‌کی به‌ریداییه. (گل-
اندود کردن گله‌گله‌دیوار)

گونه‌هیستره؛ [ناو] جوژیک هه‌لووژه په‌شه‌ی
ده‌نک گه‌وره‌یه. (نوعی آلوچه)

گووژ؛ [ناو] جهو؛ جیوه؛ شیله‌ی وشکه‌وه-

بووی دار و پرووه‌ک. (صمغ)

گووگه‌پین؛ [ناو] گووگلینه‌ک؛ گووگلین؛
جوژیک‌قالو‌نچه. (نوعی سوسک)

گوو نه‌که‌ر؛ [ناوه‌ل‌ناو] (ب) مروقی پژد و
چکووس و سه‌قیل؛ (خسیس)

گوو‌نیه؛ [ناو] گوئی؛ ته‌لیس؛ گوئییه. (گوئی)
گوو‌هاسن؛ [ناو] به‌رده‌په‌ژی؛ زوو‌خال‌سه‌نگ.

(زغال‌سنگ)
گو‌هاش؛ فد؛ [ناو] چه‌شنی په‌نگی وینه-

کیشان که به‌تاو شل‌ده‌بیته‌وه. (کو‌هاش)
گو‌هقه‌چنین؛ [چاوه‌گه‌ت] گوئی داته‌پان؛ گوئی‌دان

.گوئی‌شل کردن بو‌قسه‌ی نه‌هیئی خه‌لک؛
کول‌گرتن. (استراق‌صمغ)

گو‌هما‌که‌ر؛ (ب) مروقی بی‌ئاوه‌ز و بی‌عه‌قل.
(کم‌عقل)

گوی‌بروسقینی؛ [ناو] گوی‌پچرکی؛ زیاتر له-
سه‌ر سه‌ربانی که دل‌وپه ده‌کات مندالان کو

ده‌که‌نه‌وه و کایه‌ی گوی‌بروسقینی سازده‌که-
ن و نه‌وکیه‌رکییه ده‌بیته‌وه‌ی کوتانه‌وه

سه‌ربانی به‌گل‌دا پو‌شراو. (نوعی بازی‌است)
گوی‌برین؛ (۱) گویی هه‌ندی حه‌بیوان وه‌ک

سپلوت به‌تووتکی‌برین. (۲) خه‌له‌تانندن؛
زیاتر له موعامه‌له‌دا به‌کار ده‌بریت؛ پاره

لیک‌پشانه‌وه؛ (گوش‌بریدن)
گوی‌چکه‌گا؛ کو‌شه‌ن‌وه‌نه. گیاییکی کی‌ویی به

گه‌لای پان و درپژه‌وه له ناوچه‌ی سه‌قز و
شنو و برادوست زوره؛ ده‌ی کولین و له‌شی

پیده‌شون خورووی له‌ش داده‌مرکیئی.
(کاهوی وحشی)

گوی‌سبان؛ [ناو] گوی‌سوانه؛ قه‌راخ سه‌ربان.

(لبه بام)

گوی سَنگین : گوی گران؛ دژی گوی سووک.
(گوش سنگین)

گویکه ره : [ناو] جووله وهریکه وه ک ههزاری
دهلین نه گهر بجیته نیو گوی ده بیته هوی
که پی. (خزنده ایست)

گویل : [ناو] پرهره ردوده ست؛ لاگویل (نیوهی
گویل، پرهری ده ستیک؛ پرلویچی ده ستیک،
لاویچیک). (پرکف هردودست)

گویلاک : [ناو] سه روپوته راک؛ سه روپوته راک؛
پوته راک. (سروسیمما)

گوی مالینه وه : [چاوگهت] نیشانه ی هیرش
کردن و توو ره بوونی نه سب. (گوش خواباندن -
اسب)

گوی نه بیس : [ئاوه لئاو] (۱) که پ؛ که پانسو.
(۲) ب) گوی نه دانه قسه ی که س؛ به قسه ی که -

س نه که ر. (۱ و ۲) کر؛ ناشنوانسبت به حرف کسی)
که پ؛ : [ناوبیک] نوگه پ؛ نو به پ؛ که و تنه پیش
که سیکی که نو به ی له پیشداگرتووه.
(احجاف درنویت)

که بره ک : که بر؛ که ور؛ زه رده شتی.
(زردوشتی)

که بول : [ناو] ده فر؛ کاسه؛ قاب. (ظرف) +
که به : [ناو] لبادی قهوی و تووکن.
(نمد ضخیم) +

که به ر : [ناو] بن ههنگل. (زیربغل) +
که به زه : [ئاوه لئاو] گه وه زه؛ حاله تی گه بزی؛
خو ویست؛ خو هه لکیش؛ خو په سن.
(خودپسند)

که به ل : [ناو] گه واله؛ په له هه ور؛ ده سته ی -

بالنده. (دسته گروه) +

که پاندن : هه لگاندن؛ قووتدانی پاروو به له ز.
(لقمه بلعیدن باعجله)

که پوگاآته : > گالتو که پ.

که ده روگودهر : > که ده وگوده.

که ده وگوده : [ئاوه لئاو] بی سه روپا گه ل؛ به ره لا
و هه ره لا؛ په ش و پروت گه ل؛ لات ولووت؛
قه له و قوته؛ قه له و ده له. (آدمهای بی سروپا)

که پ : [ئاوه لئاو] (۱) که پو ل؛ له هه ندی ناوچه
به گولیش ده لین. (گر). (۲) نو به؛ ده ور. (نویت؛
دوران)

که پاو : [ئاوه لئاو] خواربوو؛ خواربووگ؛ ته -
خته داره که که پاو؛ لاربووه؛ گیپ بووه. (کج -
شده) +

که پاو : که پیده؛ دونیا که پاو؛ (رابووردوی که -
پان، گه ریاو). (گشته)

که پال : [ناو] بیژنگ؛ هیله ک؛ نزیکایه تی
هه یه له گه ل غه ربالی فارسیدا. (غربال)

که ردان کردن : [چاوگهت] پیکختنی
چاوگی وشه له گه ل (کات و جیگا و کار و
که س) له رسته کاند. (صرف کردن)

که ردوز : [ناو] کاتی تیکه لپوونی نیر و می
بزنه کیوی. (هنگام جفتگیری بزکوهی)

که ردوون : [ناو] (ب) ئاسمان؛ فه له ک؛ زه مانه.
(فلک؛ گردون)

که ردو وهرد : [ناو] تووچاندن و کیلائی زهوی
پاش په له. (شخمزن زمین بعد از باران زیاد)

که ردی : [بهند] توژی؛ نه ختی؛ که می. لادی.
(کمی)

که ردی : فد : [ئاوه لئاو] (ب) که سیکی که

خووی به کیشانی هیپرویین گرتووه. (گردی)
گهرساندن: [چاوگهت] ئابلوقه دان؛ گه-
مارو دان؛ قهرساندن؛ لیدان. (محاصره؛ کتک-
زدن)

گهرساندن: [چاوگهت] گهوزاندن؛ تلاندن؛
تیوه تلاندن. (غلطاندن؛ داخل به کاری کردن)
گهرسین: [چاوگه] گهوزین؛ گهقلین.
(غلطیدن)

گهرک: [ناو] ناشی برنج هارین. (آسیاب برنج)
گهرمخین: [چاوگهت] وشکه وه بوون.
(خشک شدن)+

گهرمشاندن: [چاوگهت] هوور کردن؛
هارین؛ ورد کردن. (خورد کردن و بودر کردن)+
گهرمونه رم: [ئاوه لئاو] خوش و له بار بو حه-
سانه وهی لهش؛ جیوبانی گهرمونه رم. (گرم-
ونرم)

گهرمه: [ناو] گهرمه. (سرگین زیر پاسفت شده-
وخشک)

گهرمه ژان: [ناو] ههره تی ژانی مندالبوون.
(شدت در زایمان)

گهرمه ژو: [ناو] زیپکه به هووی تاو بردنه وه؛
گرمژه. (جوش آفتابزدگی)

گهرمه لان: [ناو] (۱) لانی تازه گیانله به ران.
(لانه تازه). (۲) لانی که رویشک له جیگای بهر
پوژ که له پاییزاندا، چپی ده کات. (لانه-
خرگوش در پاییز که رویه آفتاب است).

گهرمه یاو: [ناوت] تهوی زوژ؛ ته بی زوژ؛ جه-
نگهی نو به تی لیهاتن. (شدت تب)

گهرمیان: ناوچه ییکه نزیک کی که رکووک.
(منطقه ای نزدیک کرکوک)

گهرمیله: [ناو] دهست به جی و گهرماو گهرم
سهر برینی نیچیر که گومانی مندار (مردار)
بوونه وهی لی بکریت. (سر بریدن شکاریدن-
فوت وقت)

گهرنیزه: [ئاوه لئاو] لاواز؛ گهرنیه؛ له؛ بی-
تووک. (لاغر مردنی)
گهرنیه: < گهرنیزه.

گهر و گیف: عر و گیف. نه پنین؛ نه پاندن و
ههره شه کردن؛ گوپه کردن. (عروتین)
گهر وه خره: [ناو] مله خره؛ دووشاخه. (خناق)
گهرمه شکه: [ناو] جوړیک ئاکاردئون بی
کلیل؛ ئامیری موسیقاییه. (آکاردئون بی کلید)

گهرمو: [ناو] گریو؛ مهرج. (شرط مهرج)
گهر ره: مهریک دهوری چاوی رهش بیت.
(گوسفند دور چشم سیاه)

گهری: [ناو] (۱) گهرولی. (گری). (۲) به نه-
خوشینی (گوپوی و گولیش) ده لین. (آبله؛
جذام)

گهریک: دهوړیک؛ گهری هه لپه ره. (یکدور)
گهری: [ناو] گهلی؛ شیوی قوول و به رین؛
دول. (دره بزرگ)

گهز گهسک: [ناو] گهز کهزک؛ گهز نه؛ گهزه-
نه؛ ئالوشه؛ گزگزه؛ خه له نگ؛ گیاییکی گه لا-
پانه و کولکی گه لاکه ی خوروشداره و بو
باداری (پروماتیزم) به که لکه. (گز نه)

گهزیزه: [ناو] (۱) گولاله گهزیزه ی هه وه لی
به هاران. (نوعی گل بهاری). (۲) دوور که. ئادا.
(جزیره)

گهسکه توولینه: [ناوت] گسکی له خه لفی
بالووک و گزیچار و ئیتر چی بوو. (جاروب-
بالووک)

از شاخه نازک درختان)

گه‌شت و گوزار : [ناو] گه‌ران و سه‌یران؛ گه-
شت و سه‌یران. (گشت و گذار)
گه‌ف و گوپ : [ناو] هه‌په‌شه و گوپه‌شه.
(تهدید)

گه‌فین : [چاوگه،] چه‌په‌کردن؛ وه‌پین؛ (ب)
قسه‌ی بیتام؛ فلتانیدن. (عوو؛ سخن‌بی‌معنی)
گه‌فازتن : [چاوگه،ت] گه‌فزانیدن؛ خلا‌فاندنه-
وه؛ گه‌وزانیدن. (غلتانیدن)

گه‌فژ : [ناو] زیخ؛ رېځ؛ خیز. (شن) +

گه‌فزانیدن : [چاوگه،ت] گه‌فزانیدن؛ گه‌وزانیدن؛
له‌تورکیدا (گه‌وزاتماخ) واتا گه‌وزانیدن؛ خول-
پیدان و خولاندنه‌وه به‌پالک‌ه‌وتنه‌وه؛ تلاندنه-
وه؛ له‌خوین گه‌وزانیدن. له‌خوین وه‌ردان. (-)
غلتانیدن)

گه‌فلاندی : گه‌وزیندراو. (غلتیده)

گه‌فلین : گه‌وزین؛ تلین؛ گه‌رسین. (غلت)
گه‌ففز : مه‌په‌کیوی؛ مه‌په‌سوور؛ په‌زه‌کیوی.
(گوزن)

گه‌لار : [ئاوه‌لناو] پیرولا‌که‌فته؛ به‌ته‌وسه‌وه به-
مرو‌ی پیر ده‌لین؛ زیاتر به‌سگی پیر ده‌وتریت
(سگ‌پیراز‌کارافتاده) +

گه‌لاله : [ناو] کاری دیاری‌کردنی نه‌ندازه‌ی
پازگه‌ل و کی‌شانی نه‌خشه‌ی سه‌ره‌تایی بو
کردنی کاریک؛ داپشتی پېژه‌کی سه‌ره‌کی
له‌په‌یکه‌رسازیدا بو‌ئه‌وه‌ی ورده‌کاری له
سه‌ربکریت. (طرح) +

گه‌لباخی : [ناو] گه‌لواخی. ئیلکی گه‌ورمن له
کورdestانی روزه‌ه‌لات. (ایل‌گلباغی)
گه‌لفاندن : [چاوگه،ت] وردکردن؛ هاپین؛

ه‌وورکردن. (خردکردن؛ پودرکردن)

گه‌لفچانیدن : [چاوگه،ت] هه‌لوه‌راندن؛
وردکردن؛ پروانیدن. (خردکردن)

گه‌لفین : [چاوگه،] داوه‌رین؛ گولوفین و
پروان. (مچاله‌کردن و بهم‌سائیدن و خردکردن)
گه‌لفچین : [چاوگه،ت] هه‌لوه‌رین؛ گه‌لفین؛
وردبوون؛ پروان؛ سیس‌بوون. (خردکردن؛
پژمردن)

گه‌لوان : [ناو] قه‌زوان؛ قه‌زکه‌وان؛ قه‌زخه‌وان.
(نانکش؛ چاتلانقوش)

گه‌له‌خوی : [ناو] خاوه‌ن می‌گه‌ل؛ (چ هه‌ژارم
نهدی وه‌ک کوردی هه‌ژار، چاوبه‌نه‌سرین و
سپی ده‌س زوردار، خییوی خه‌رمان‌خپری
بی‌نان ده‌نوی، گه‌له‌خوی پیوی نه‌بی داس
بسوی) «مه‌زار». (صاحب‌گله)

گه‌له‌ساوکی : [ناو] نارپک‌پو‌یشتن؛ به‌قاپاو‌یز
پو‌یشتن. (پاشنه‌به‌ساق‌خوردن در‌رام‌رفتن)
گه‌لیری : [ئاوه‌لناو] گه‌لی؛ نه‌ته‌وه‌یی؛ پیوه-
نیدار به‌گه‌له‌وه؛ تورمه‌یی؛ نیژادی. (نژادی)
گه‌لیزه : [ناو] کووزووی مل‌باریک؛ مینا؛
سوراحی؛ سه‌بوو؛ تونگه. (سبو)
گه‌م : [ناو] له‌غاو. (افسار)

گه‌ماره : [ناو] خو‌ش‌کردنی پیست و که‌ولی
نازهل. (دباغی)

گه‌مرین : [چاوگه،] جوی‌بو‌ونه‌وه. (جداشدن)
گه‌نده‌ک : [ئاوه‌لناو] وشه‌ییکی ئاو‌یستاییه
به‌واتای گه‌نیک؛ گه‌نیو؛ گه‌نیاگ؛ گه‌نده‌ل.
(گنبدیده)

گه‌نگ : ناوی چو‌می‌که‌له‌هیندوستان که
خو‌له‌می‌شی له‌شی مردووانی پاش سو‌وتانیدن

تیده پڙن. (رودگنگ)
 گهنگه شه: [ناو] پشوی؛ ئالۆزی؛ کیشه و
 نارچه ته؛ دهر دیسه ری. (در دسر)
 گهنگه شه: [ناو] پاویژ. (مشاوره)
 گهنم: [ناو] ۱۲ جوړه سهرداری، سمه وهژ، به
 هاره سووره، کوپستانی، قهنده هاری، ئومید،
 گول پووت یان گول پووته، شووشه، مه لا، به-
 هاروو، حوله، زهرده، گول په رشه، بوی ههیه
 چه شنی تریشی هه بیت (گندم) +
 گهنمه به ریدله: [ناو، ت] به لڅ کوچک؛ خه نه
 تیلکه؛ گل وه رزه؛ کرپزه به رد؛ قرپزه به رد؛ قه-
 وزه به رد؛ کرپشه به رد؛ گه وهژ؛ بقز؛ مه خمه لینه؛
 خه نه تیفک. (گل سنگ)
 گهنمه ویهو: [ناو، ت] خه له پښ؛ ماشینی دروینه؛
 کو مبین. (کومابین)
 گه وار: [ناو] به چکه کهو. (جوجه کبک)
 گهور: [ناو، لئاو] جوان؛ ږند؛ گهورامن؛
 جوانی من. (قشنگ)
 گه وریای: [ناو] ئه وهی له شیر به ره هم دی؛
 سپیایی. (لبنیات)
 گه وزاله: [ناو، بهر] خول خوار دوو؛ به گولوله بوو؛
 کلاف؛ گلوله. (کلاف؛ گلوله)
 گه وه رچین: تذ: [ناو] گه وگه رچین؛ کوتر؛
 که قوک؛ کاووک؛ کافووک. (کبوتر)
 گه ویر: شاریکی جووله که نشین بووه له
 نزدیکی پاوه نیسته بووه ته چورزی. (نام سابق-
 چورزی)
 گه بینه یه ک: توووشی یه کترین بوون؛ (ب) -
 ییک برانی دوو دلدار؛ به یه ک گه یشتن. (به هم-
 رسیدن دو عاشق)

گیانآلت: گیاییکه وهک ږکیشه بو در-
 گاکردنی دومه ل به که لکه. (نوعی گیاه)
 گیانهاف: گیاکوریس؛ بهرگوآله؛ گیاییکه
 تهنافی لی دروست ده کهن. (کنف)
 گیاتیراوی: له ناوچه کانی مه هاباد و سو ما-
 برادوست و ورمی، (گه پری گیای پیده لین و بو
 مالیجه ی برینی کوڼ بوو (تیراوی) به که لکه.
 (سيزاب)
 گیاخو: گیاییکه له به ییوون ده کا به لام په-
 نگی گوله کانی شینی مه یله و سپین. (نوعی-
 گیاه)
 گیاخاویڼ. گیادل ژان؛ له ناوچه ی مه هاباد
 زوړه و دهرمانی بای سوور و کو لنجه. (گیاه-
 دمر و باه)
 گیادوخوا: پسلی؛ گیاییکه دوخوا ی لی-
 دروست ده کرپت و دژی کرمی ږخوله یه و
 زهر داو به ره. (گندنا ی کوهی)
 گیاسنجا بی: گیاسالمه؛ له به سته نی (دو ندرمه)
 چیکر دندا به که لکه و ده قاقی قوماشی پی ده-
 دمن. (گیاه سلمه؛ ؟ غلب؛ این فونت حرف
 پنجم فارسی ندارد)
 گیاسه فرا: گیاییکه بو ږه وانی باشه. (گیاهی-
 استملین)
 گیاکه و: تالشک؛ تالژگی؛ دهرمانی لابه ری
 زمر داو و مالیجه ی زهر دووییه؛ گه لاکه ی
 خوراکي که وه. (کاسنی تلخ؛ امیرون)
 گیامایه سیر: ږیزه له گایانه؛ گیاییکه گه لاکانی
 وهک دهرزی باریکه و به ره که ی وهک فنق
 وایه و کو لنډ راوی بو شور دنی برین به که لکه.
 (ریس؛ ابله)

گیامشک : گیاییکی بالابه‌رزه و گوله‌کهی
 ژمهرداره. ناوی کولیندر اوی بالووکهی پیئده-
 شوَن به‌مو فایه. (مازریون)
 گیامه‌نگه : گول به‌فرین؛ گیاییکی بالابه‌رزه،
 بو که م‌خوینی که لکلی هه‌یه. (گل‌رازک)
 گیان سه‌گ : [ئاوه‌لناو] (ب) سه‌گ گیان؛
 گیان سه‌خت. (جان‌سخت)
 گییش : [ئاوه‌لناو] تیکسم‌راوی سک‌زل و
 قه‌له‌و. خپیش. (چاق شکم‌گنده)
 گیتار : اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] نامیریکی شه‌ش
 ته‌لی موسیقایه و تاییه‌ت به‌ئوروپایه.
 (گیتار)
 گیتاری کاره‌بایی : گیتاریک که به‌کاره‌با ده-
 نگه‌کهی به‌رز و نه‌وی ده‌یته‌وه. (گیتار برقی)
 گِیج : [ئاوه‌لناو] گِیژ؛ (ب) حوَل؛ گِیژوگه‌وج؛
 گِیل. (گیج)
 گِیج‌بازی : [ناو] تاقمانه‌جووت. (دل‌وه‌گِیج -
 بازی چه‌پگه‌رد بازیش وهرد، جفت ئاره‌زوو
 که‌رد چه‌پگه‌رد تاق ئاوه‌رد). «هه‌له‌وی»
 (بازی‌تک‌وزوج)
 گِیجگا : [ناو] لاجانگ؛ شیشنگ؛ جینک؛
 جاینگ؛ گِیجه‌نه؛ به‌ینی قولینچکی چاو و
 گوی. (شقیقه)
 گیجه‌لوول : [ناو] ناخی ته‌ندووره و گِیژمنی-
 ئاو؛ به‌رزبوونه‌وه‌ی نه‌ستوونی گِیژمه‌لووکه؛ ته-
 ندووره؛ گِیژمه‌لووکه. (گردباد؛ گرداب؛)
 گیرامه‌بو؛ نه‌یته‌دی؛ قبول نه‌ییت؛ گیرانه-
 ییت. (مستجاب‌نشود)
 گِیروویژ : [ئاوه‌لناو] لاروخِیج؛ چه‌پوچِیج؛ گِیژ-
 وقِیژ. (کج‌ومووج)

گِیژه‌پیکردن : [چاوگه‌ت] (ب) هات و چووی
 زوَر پیکردن. (سردواندن)
 گِیژه‌شیوین : [ناوبیک] کارتیکده‌ر؛ ره‌وتی
 کار گوهرین و شیواندن. (کار بهم‌زن)
 گِیژراندن : [چاوگه‌ت] وه‌دره‌نگ‌خستن؛ وه-
 دواخستن؛ گنخاندنی کات. (عقب‌انداختن)
 گِیژ گِیژه‌کانی : [ناو] باوه‌خولی. (بازی‌چرخ-
 خوردن بدورخود)
 گِیژن : [ناو] ته‌نووره؛ گِیژاو؛ گِیجه‌لوول؛ ته-
 له‌زگه؛ گِیچاو. (گرداب)
 گِیژو وِر : [ئاوه‌لناو] گه‌لحو؛ گِیژ؛ گِیج؛ حوَل؛
 گِیل‌وگه‌وج. (گیج)
 گِیژی ده‌لیا : [ناو] گِیجیی ده‌ریا؛ دل‌تیک‌چوون
 و سه‌رله‌ گِیژمه‌هاتن له‌ناو پاپوژدا؛ ده‌ریاگه-
 زی؛ ده‌ریا بردوویی. (دربازدگی)
 گیشا : ژاپوَن د؛ فد؛ تد؛ [ناو] هه‌ندی ژنی
 ژاپوَنی که باره‌ییزاوان بو رابواردن و خزمه‌ت
 به‌پیاوان. (گیشا)
 گیشه : فرد؛ فد؛ [ناو] (ا) ئوده‌ی چووک به‌ده-
 ربیجه‌ییکه‌وه بو فروشتنی پسووله؛ (۲) گیشه-
 ی بانک؛ باجه‌ی بانگ. (ا و ۲، گیشه)
 گیغه‌گیف : [ده‌نگه‌ناو] صدای بادتند.
 (صدای بادشدید)
 گِیلاس : [ناو] گِیلاس؛ له‌گلاسی ئینگلیزیه
 وه‌هاتووه؛ په‌رداخ؛ شه‌ریه‌ی تاییه‌ت بو مه‌ی
 نوشی. (گیلاس)+
 گِیلنای : [چاوگه‌ت] سوورپیدان؛ زفرپان؛
 خول‌پیدان. (چرخاندن؛ گرداندن)
 گِیله‌کی : [ناو] زمان و جه‌ماوه‌ری خه‌لکی
 گِیلان له‌باکووری ئیران. (گیلکی)

گیلەندی : [ناو] مەلەغان، (داس دستانە بلند)
 گیلەن گێدەن : فد؛ تذ: [ناو] لە تورکییەووە
 ھاتووہ (واتاھاتن و چون)، گەلەن گەدەن؛
 ئامیریک لە تەفەنگدا کە بە ھاتوچوویک
 فیشەک دەخاتە بەر خانی چەک. (کلنگدن)
 گیندە : [ناو] کونک؛ گشتک؛ ئەنگووتک.
 (چوونە)
 گینگل : [ناو] قەفخواردن؛ ئالْقہ پیکان.
 (چمبرە) +

گینی : [ناو] گوینی؛ گەون؛ گینی. (گون)
 گیو : ناوہو پیاوان؛ ناوی کوپی گوڈەرز لە
 شانامەدا؛ ناوی ماموستا گیو موکریانی زانا و

فەرھەنگ نووسی پەسپۆر و بە توانای کورد. کە
 بە تیکۆشانی (کوردستان، موکریانی) کیژە
 ڕووناکییە کە ی فەرھەنگی (گیو موکریانی)
 چاپ کرا. (گیو)

گیوا : [ناو] شینایی؛ گیا؛ گیواو. (گیاہ)
 گیواوہ مانگاز : [ناو] مارە جیوہ؛ مالە جیوہ؛
 گیاییکە دەخوری؛ دەلین ئەگەر کەسیک مار
 بیگەزیت کوتراوی مارە جیوہ دابنێنە سەر
 شوینی مار گەستە بە کەلکە. (مارچوبە)
 گیوہەلکیشان : [چاوگەت] کلّاش ھۆر-
 کیشتە ی؛ (ب) خۆتە یارکردن بو ئەنجامی کا-
 رێک. (گیوہراور کشیدن)

پیتی (گ) به‌شی وشه‌ی بیانی

ری و ئاکته‌ری سینه‌مادا. (گریم)
 گریمور: فرد! اند: فد: پسیوپی کریم‌کردن.
 (گریمور)
 گلگیر: فد: [ناو] سه‌رقاییکی کوّمه له سه‌ر
 ته‌گه‌ری سه‌یاره بوّ به‌رگری له قوڤ پرژاندن.
 (گلگیر)+
 گلگیرسازی: [ناو] (۱) په‌وتی دروست‌کردنی
 گلگیر. (۲) پیک‌ویپک کردنه‌وه‌ی گلگیری
 لاروخپج بوو. (۳) کارگه‌ی نه‌وکاره.
 (گلگیرسازی)
 گلوکوز: فد: فرد: [ناو] قه‌ندی‌تری و هه‌ندی
 میوه‌ی‌تری: له هیدرولیزی نیشاسته‌یش به‌ر-
 هه‌م دیت و له په‌وتیکی تاییه‌ندا ده‌بیته شه-
 پاب و له پاشان به‌گه‌رانه‌وه‌ی به‌هوی
 قارچکی که له هه‌وادا هه‌یه ده‌بیته سرکه.
 (گلوکز)
 گودبای‌پارتی: اند: فد: فرد: [ناو] میوانیی
 مال ناوایی: وه‌پ‌خستنی میوانی بوّ به‌پ‌کردن
 و خوداحافیزی له که‌سیک که دوور ده‌که-
 ویته‌وه. (گودبای‌پارتی)
 گوزارش: گوزارشت: راپورت: خه‌به‌ردان: گیر-
 انه‌وه‌ی خه‌به‌روباس. (گزارش)
 گوزارش‌گه‌ر: [ناو‌بک] هه‌والنیر: خه‌به‌ر-
 نووسی‌گوفار: هه‌والده‌ر: شوولی هه‌والنیر.
 (گزارش‌گر)
 گولف: اند: فد: [ناو] یارییکه به‌گوچان و
 توپیکی مچکه ده‌کریت و تاییه‌ت به‌ولاتانی
 ئوپوپیسه. (گولف)

گاراتتی: اند: فد: فرد: دسته‌به‌رایه‌تی: کاری
 وه‌ه‌ستوگرتنی راپه‌راندنی گیروگرفتی که‌ل-
 وه‌ل، پاش فروشتنی له‌لایه‌ن فروشیاره‌وه.
 (گاراتتی)
 گارد: اند: فد: فرد: وشه بیانیه پاریزه‌ر: یه‌ک
 یان چه‌ندکه‌س که پاریزه‌ری گیانی که-
 سیکن. (گارد)
 گارسون: اند: فد: فرد: پيش‌خزمه‌تی چيش‌خانه و
 په‌ستوران. (گارسن)
 گاز: فد: فرد: اند: قوماشی تاییه‌ت بوّ برین
 پیچان. (گاز)+
 گالوانیزه: ته‌نه‌که‌یی که به‌روخ سوواخ‌دراوه
 (به‌سه‌ریدا کیشراره و ئاودراوه‌ته‌وه و ژه‌نگ-
 ناهنی)، زیاتر بوّ داپوشینی سه‌ربان به‌جه-
 مه‌لون. (گالوانیزه)
 گرافیست: اند: فد: فرد: پسیوپی هونه‌ری
 گرافیک. (گرافیست)
 گرافیک: اند: فد: فرد: هونه‌ری به‌دییه‌نانی
 نه‌خش و وینه به‌هیل و نووسراوه. (گرافیک)
 گرانیث: اند: فد: فرد: جوږیک به‌ردی خارا
 بوّ رووکاری بپنا به‌که‌لکه (گرانیث)
 گریپ: فد: فرد: په‌رکه‌م: په‌تا: هه‌لامه‌ت:
 نه‌لامه‌ت: ئارسم: هاله‌مه‌وت: په‌سیو: په‌رسی:
 زو‌کام: درم. فرپینگ: نه‌خوشینیکه: به‌هوی
 سه‌رمابوونه‌وه تووشی مروّ ده‌بیث و گیروداره.
 (گریپ)
 گریم: فرد: اند: فد: گوڤانی شیوه‌ی له‌ش و
 سه‌رچاو به‌شیوه‌ی دلخوار: زیاتر له شانوگه

گووبلهن : اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] وینهی به ده-
 زووی پهنگاورهنگ چنراو؛ کووبلهن. (کوبلن)
 گهردنگهش : [ئاوهلناو] (۱) یاخی؛ (یاغی؛
 متمرّد). (۲ب) سهرکهش؛ کیوی زور بلیند.
 (کوهسربفلک کشیده)

گیربوکس : اند؛ فد؛ [ناو] جهعبه دهندى سه-
 یاره. (گیربکس)
 گیوتین : [ناو] که رهستهی قرتاندن؛ که ره-
 ستهی پیک پرینی قهراخی کتیب؛ لهرا
 بووردوودا له نورپا سهری تا وانباریان پیده-
 قرتاند. (گیوتین)

لا : [ناو] (۱) لو؛ تال؛ رسته؛ (خاتوون ته‌شی ده-
پِسیٚت، خاوکانه یان دوو لایه). «هۆنکلۆ»
(رشته) (۲) کن؛ نک؛ پال؛ ته‌نیشت. (طرف،
پهلو)

لا : [ناو] له موسیقادا ناوی چوواره‌مین نوٚته.
(چه‌ارمین‌نت موسیقی)

لائیك : [ناو] فرد؛ اند؛ فرد؛ حوکه‌ته‌ی لائیك :
حوکه‌ماتی تاخمیک که دینی نییه (جیاواز له‌دین).
(لائیک)

لاباز : ئەسپیک که راسته‌واراست نه‌پوا و به
لاته‌نیشت و لابه‌لادا پهل باوی. (به‌طرف پهلوی-
راهرفتن اسب)

لاپره‌سه‌ن : [ئاوه‌لناو+ ناو] سه‌ره‌پو؛ حاله‌ته‌ی
بی‌تییفکرین کاریک کردن؛ مل به‌کاریکه‌وه‌نان
بی‌سه‌رنج و تییفکرین؛ چه‌که‌رداسی؛ بی-
تاوتویی کردن و هه‌لسه‌نگاندنی چاکی و
خرابی و ئاکام، خو‌خستنه‌ناو کار یان گیچه-
لیکه‌وه؛ (ب) گوی به‌په‌سم و په‌سووم نه‌ده‌ر.
(بدون تفکر و برآورد کار کردن و در نظر نگرفتن-
آداب و رسوم؛ بی‌تفکر)

لاپی : [ناو] لیژ؛ جیگه‌ی لاپال؛ وه‌ک: پِیگای
لیژولاپالی داوینی کیو. (راه‌مایل بر کمر کش کوه)
لاییش : [ناو] وهرزی پاییز. (پاییز)

لاتانه : (۱) وه‌ک‌لات؛ لات‌ئاسا. (لات مانند).
(۲) شه‌پروشی. (شارلاتانی)

لاتانه فروشتن : شه‌پروشی؛ لاتیك بوٚ نه‌وه‌ی

سامانیکی ده‌ست که ویت به‌هانه به‌که‌سپیک
بگری و شه‌پی به‌سه‌ردا به‌پینی. (پاپیج-
کسی شدن؛ تحمیل کردن دعوا)

لاچ لاج : [ناو] قومار بازیکی زور به‌ناویه و
قومارزان بووه؛ (ب) که‌سپیک که زور قومار بازی
به‌لاچ لاجی ده‌شوبه‌ینن. (لیلاج)

لاجوور : [ئاوه‌لناو] غه‌ریب؛ ناشاره‌زا؛ نابه‌له‌د.
(نا‌اشنا)

لاچی : (۱) [به‌ند] ئەپاچی؛ ئەپاچه؛ بوچی؛ لو
چی. (۲) بجیتته‌ نه‌ولاوه؛ لاجچی. (برای چه؛
برودکنار)

لاخستن : [چاوگه‌ت] (۱) جوړیک دزی کردن.
(۲) لی‌ق‌رتاندن؛ له‌خه‌رجی روژانه پاشه‌که‌وت-
کردن و گلدانه‌وه زیاتر به‌نه‌هینی. (کنار-
گذاشتن؛ پس‌انداز کردن و آینده‌نگری)+

لاخوواو : [ناو، به‌ر] هه‌ر شت که لاییکی
خورایی؛ میوه‌ی قه‌پال لیگیراو؛ (ب) میوه‌یی
که نیوه‌ی داعبا خوار دبیٚتی. (میوه‌گاززده)

لاخوز : [ناو] گر که‌ییك که لاییکی چووویی به
چاللو له‌و جیگه‌دا ناسکتره و تاله. (گرمکی که-
یک‌قسمتش گود تلخ باشد)

لادایی : لاپی‌کردوو؛ له‌پی‌لاداو؛ ژ پی‌ده‌ر-
که‌ته؛ هاتیه به‌ر که‌نار کرن. (منحرف از راه)

لادگا : [ناو] لادی؛ گوند. (قریه)
لاده‌ست : که‌نار ده‌ست؛ لبال؛ پال ده‌ست؛ له‌نک

قومار که‌ران دانیشن و تماشای یاری کردن؛ (-

لادهست زهینی پروونتره. (بغل دست)

لارگو: [ناو] دهستهواژهی موسیقاییه وانا تاهه-
نگی زور نارام و لهسه ره خو. (لارگو)

لارولوچ: [تاوه لئاو] لارولهویر؛ خواروخیچ. (کج-
ومعوج)

لاروس: ناوی کییی فهره هنگی به ناوبانگی فه-
رانسه. (لاروس)

لاره دیای: لاتیل پروانین. (چپچپ نگاه کردن)
لاری: [ناو] ریگای ته ریک؛ کویره پی؛
قاچاخه پی؛ لقه ریگایی که له ریگای گه وره تر
جوی ده بیته وه. (راه فرعی؛ کوره راه)

لاریانه وه: [چاوگه ت] لاره ولار کردن؛ خو شه-
نگانن و به ناز و قه مزه پرویشن. (خرامیدن)

لازانيا: ناوی خوراکیکی ئیتالیاییه؛ خوار دنیکه
به شیوهی به ره گه لیک له گهل هه رشته فهره-
نگی و رپی (دوشاوی) ته ماته و پهنیر و گوشتدا
چی ده بیته؛ له کوردستانیش بووه به باو،
دروستی ده کهن. (لازانيا)

لازوان: [تاوه لئاو] لاله پته؛ بی زوان؛ (ب) نه-
زان؛ ناحالی. که مئاوه؛ له زمان حالیه بوو.
(الکن؛ زبان نفهم. کم عقل)

لازه لاز: [ناو] تاخاوتنی خاوه خاو؛ گهمزه گهمز
قسه کردن. (من و من حرف زدن)

لاس: [ناو] داره سنجووی نیل. (درخت سنجدر)
لاس: [ناو] هه وریشمی نه زور باش؛ ناوه بو
پیاوان. (ابریشم پست؛ اسهمردانه)

لاساوه: [ناو] ریژنه باران؛ شه سته باران؛ وه ک
گوژهی سهر به ره خو بارینی باران. (باران تند)
لاس وخه زال: به یتیکی زور به ناوبانگی کورده-
وارییه؛ ناوی دوو قاره مانی شه به یته. (نام-

آوازیست مشهور)

لاشاو: [ناو] لیشاو؛ لافاو؛ سیلاو؛ له هی؛ تیژاف؛
لیمشت؛ لاخیز. (سیلاب)

لاشو: [ناو] نافه یتیکی که ندووی هه ننگه که
قربان ده کا. (آفت زنبور عسل)

لافکهر: هیوچی؛ خو به سن کهر؛ مه دحا خو که-
ر. (لاف و گزاف کننده)

لافایی: [چاوگه ت] لالیانه وه؛ پارانه وه؛ لالانه-
وه. (لا به کردن)

لاق گرتن: [چاوگه ت] (۱) له زوران بازدا
پاگرتن. (زیر گرفتن). (۲) پاچه بردن به ده ما.

(ب) توو ره بوون و جوین پیدان. (پاچه گرفتن).
(۳) سه گییک که گاز له لاقی که سییک بگریته.

(پاچه گرفتن)
لاقوزه: [ناو] لاقوزه؛ لاقوز؛ گندوره یی که-

لاییکی چوویی به چالا و لهو شوینه دا پیسته که-
ی ناسکتره و تاله. (گرمک که از نقطه ای-

پوستش ناز کو تلخ و فرورفته باشد)
لاق ولوق: [ناو] گورگه لوقی ئه سپ؛ لوقه ی

ئه سپ که له یورغه توندتره؛ یورتمه. (یرتمه)
لاق وله تهر: [ناو] قاج و قول؛ خواره وهی له-

ش. (پا پیین تنه)
لاقه پرغه: [ناو] لاقه پرغه؛ کورته که له که؛

خالیکه. (پهلو)
لاک: [ناو] (۱) لاکی مور کردنی نامه و به سته و

کیسه ی پوستی. (لاک)
لاک و تالکول: [ناو] شار لاکی تاووه له تالکولدا؛

ماکیکی سوور له ژیرسکی میرووی (تا کار لا کاو)
ده تکی و له تالکولدا ده تاویته وه بو رنگ-

کردن و بریقه دار کردنی ته خته و شتی

دروست کړاو له دار به کاری دینن. (لاکالکل)
 لاکوموژ کردن: [چاوگهت] داخستی دهرکی
 ههر شت (بهتاییهت پاکهتی نامه)، به گهرم -
 کردنی لاک له سهری و موړپیانان؛ شه -
 قلکردنی لاکي تاواوه له سهر پاکهت یان
 قوفلی دهرکه. (لاکومهر)
 لاکهوتن: [چاوگهت] کهوتنه قهراخ؛ شتی ئاو
 ئاورده، کهوتنه کهنار؛ بهرکه نار بوون. (به -
 ساحل آمدن؛ برکنار شدن)
 لاکیل: [ناو] خه لکی گوندیک که زه وینی -
 گوندیکی تر بکیلیت. (اهل دهی که زمین ده -
 دیگری رابکار)
 لاکي ناخوون: [ناو] جوړیک لاکه بو په -
 نگاندنی ناخوونی ژنان. (لاکناخون؛ مانیکور)
 لاگویل: [ناو] نیوه گوپل؛ لاوېچ؛ پر له پی ده -
 سټیک له ههر شت. (پریک کف دست)
 لالانگی: [ناو] لاله نگی؛ نارنگی؛ فشه -
 پر تمقال. (نارنگی)
 لال بیهی: [چاوگهت] لال بوون؛ بی زبان بوون؛
 (ب) قسه نه کردن؛ وس بوون. (لال شدن)
 لالکه: [ناو] لالک؛ لالیان؛ پاریان. (لابه)
 لالنگی: [ناو] فشه پر تمقال؛ نارنگی. (نارنگی)
 لالوژا: [ناو] خالوژا. (پسرداری)
 لالیکردنه وه: [چاوگهت] (ب) مه لاهه زه کردن؛
 دست گرفتن و کومه ک پیکردن. (مراعات -
 کردن؛ کمک کردن)
 لام: [ناو] کوته شوو شه ییکی ناسک و چکوله یه
 بو له سهر دانانی نمونه گه لی ئاړوینکاری (له
 تاقیگه) که له ژپړ میکروسکوپ (هووربین) دا
 داده نریت؛ (نمونه له تووی لام و لامیدا داده -

نریت). (لام)
 لاما: (۱) نازناوی پیشه وایانی ثایینی لامایی له
 ثایینی بوودایی دا. (لاما)
 لاما: فرد؛ اند؛ قد؛ وشتی بی دووگ. (لاما)
 لامژ: چهوره؛ خوږه خوږکه. ژیان له سهر خوان
 یان له شی زینده وهرانی دی؛ وهک کرمی
 ریخو له و گهنه و یتیر. (انگل)+
 لامژ: [ناو] پرووه کی که پیشه ی ده چه قینیته
 ساقهت و پیشه ی پرووه کی تر و به شیلوی په -
 روه رده کراوی ئه وان ده زی و له ناکام دا لا -
 وازیان ده کات یان وشکیان ده کات. (انگل -
 گیاهی)+
 لامژ: [ناو] کارژیله و بهرڅ، که جگه له دایکی
 خوږیان مهمکی ئاژلی دیکه ده مژن. (بزغالهای
 که از پستان غیر مادر شیر می خورد)+
 لامژ: له جگهره ی خه لک کیشان. (از -
 سیگار مردم کشیدن)
 لامل: [ئاوه لئاو] نه گونجاو؛ که له وه کیش؛ سه -
 رکیش؛ نافه رمان؛ (ب) نه هاتنه سهر بار و پا؛
 لاسار. (متمرد)+
 لاموجیم: لامو جووم؛ پرسینی هووی ئه نجامی
 کاری و سهر بادان له ئه نجام دانی ئه وکاره.
 (تمرد)
 لامه سهو: (لا) وشه ییکی ئاره ویه، به
 واتای (بی؛ نا) و (مه سهو) یش له مفزه بی ئاره -
 ویه و کوردکاری بووه؛ لامه زه؛ لامه سهب؛
 واتا بی دین. (لامذهب؛ لامصب)
 لامی: [ناو] کوته شوو شه ییکه له تاقیگه ی
 پزیشکیدا که نمونه ی تاقی کردنه وه له تووی
 لام و لامیدا داده نریت. (لامی) < لام

لان : لایهن؛ لانی ژن لاوازه : لایه‌نی ژن
لاوازه. (طرف) +

لانیجین : [ناو] دوله‌ی هه‌ویر؛ سووینه؛ ته‌شتی
هه‌ویر تیدا شیلان. (تغار.)

لانیچینه : [ناو] پنه؛ پنه‌که‌ی گونکه‌هه‌ویر له-
سه‌ر پانکردنه‌وه بو نان کردن. [تخته‌خمیرپهن-
کردن‌نانوایی]

لانیکولی : [ناو] گورانییکی کوردییه. (نام-
آهنگی‌است)

لانه‌ولان : [ناوت] ئەم‌شان و ئەوشان؛ لانه
ولانت که‌م، شانە‌وشانت که‌م شه‌و له نیو جی-
دا. «فۆلکۆر» (ازاین پهلوه‌بە‌ن پهلوغلتاندن) +

لانی که‌م : هیچ‌نه‌بی؛ که‌مترین؛ به‌لانی که‌مه‌وه
دوو پوژم پیده‌چیپ (حداقل)

لاوا بوون : لای که‌سیک وابوون؛ به‌پای که-
سیک وابوون؛ گومان کردن؛ لام‌وايه؛ پی‌م‌وايه.
(گمان کردن؛ استنباط کردن)

لاونای : [چاوگه‌ت] لاوانده‌نه‌وه. (نوازش-
کردن)

لاوه‌ران : ناوچه‌یی‌که‌ نزیک‌ی پاوه. (منطقه‌ای-
نزدیک‌پاوه)

لاویرده : [ناو] ئامیری دروینه. (وسیله‌درو کردن
ودروگری)

لاهییر : [ناوه‌لناو] لاهویره؛ لهنده‌هوور؛ لهنده‌هوور؛
زه‌به‌لاح. (لندهور)

لایاوا : له‌که‌سیکه‌وه‌ گه‌یشتن؛ (ب) [ناوه‌لناو]
گیرودار؛ له‌لاگه‌یشت. (مسری. واگیر)

لای ژووورو : داییکی ئەندازیاری و نه‌خشه-
کیشییه‌هه‌میشه‌ لای باکوور له‌ خه‌ریته‌دا ده-
خه‌نه‌ لای ژوووره‌وه و باشوور له‌ خواره‌وه و

خوره‌هلە‌ له‌ راسته‌وه و خورتاوا له‌ لای چه-
په‌وه‌یه؛ له‌ ئاخه‌فتنیشدا بووه‌ به‌ باو، واتا باکوور؛
کورمانجی ژوووروو : کورمانجی‌باکوور. (کنایه
ازشمال)

لج داژەندن : (ب) مۆ‌بوون؛ نوواندنی ناپه‌زایی
و خه‌مناکی. (نشان دادن حالت‌ناراحتی)

لج هه‌لقوتاندن : [چاوگه‌ت] لج هه‌لقوتاندن؛
لیو هه‌لقه‌رچاندن؛ ده‌ره‌پینی ناپه‌زایی و وه‌ره‌زی.

(نشان دادن ناراضایتی با ورچیدن لب)
لچه‌نان : قه‌راغه‌ نان؛ لیواری نان. (کناره‌های-
نان. لبه‌نان)

لرخه : ده‌نگی هه‌ناسه‌ هه‌لکی‌شانی ئازله‌لی سه‌ر
به‌رداو. (خرناس) +

لرفاندن : [چاوگه‌ت] (۱) گلاندن؛ هه‌لگلاندن؛
به‌له‌زخواردن. (باشتاب‌خوردن) (۲) ده‌نگی لرفه-
ی و شتر و سیالو. (صدای غریدن شتر و غرش
سیل)

لرفاندن : [چاوگه‌ت] ده‌نگی و شتر؛ لرفه‌لرف-
کردنی و شتر؛ ده‌نگی سیالو. (صدای شتر)

لرگه : [ناو] هه‌ودای موورو پیوه‌کراو؛ هوئراوه-
ی په‌لکه‌ی مووی سه‌ر؛ جه‌له‌ و هوئراوه.
(رشته‌موی‌بافته؛ گیسوی‌بافته‌شده)

لرکه : [ناو] کلکه‌ی سوورانی؛ کلکه‌ی فه‌قیانه.
(دنباله‌سراستین پیراهن‌کردی.) +

لرفای : [چاوگه‌ت] لوی؛ پویشتن. (رفتن)
لق‌وپو : [ناو] لک و سه‌رلک؛ لک و پوپ؛ پېژ و
شوول و گه‌لای دار؛ لق‌قه‌وی و لق‌ی‌ناسکی

دار؛ گولیف؛ چفک. (شاخ‌وبرگ)
لکنای : [چاوگه‌ت] لکاندن. (چسب‌کردن؛
متصل کردن)

لَلَّه: [ناو] لَلَّه؛ شه پوَل؛ لَلَّه؛ پِل؛ پِل. (موج)
 لمارته: [ناو] لم؛ زېخ؛ لَم. (شن)
 لمه: [ناو] سک؛ زگ. (شکم)
 لندوو: [ناو] ماستی گریگری له نیو ماستاودا
 که باش نه شللقابی. (دوغ صاف نشده؛ ماست-
 حل نشده داخل دوغ)
 لنگ جووت کردن: [چاوگه،ت] (ب) بو مردنی
 مروقی ئاکار خراپ ده لَین. (کنایه از مردن)
 لواسه: [ناو] لوچ؛ لواسه ی دهست: لوچی ده-
 ست؛ لاوچ. (کف دست)
 لوا ی: [چاوگه،] روین؛ رویشتن. (رفتن)
 لوپ: [ناو] تناف یان گوریسی که له چهند
 لو(تال) ییکهاتی و یهک یا دوو تالی پچرابی.
 (طناب چند رشته که یکی دوتارش یاره) (شده-
 باشد) <تاب
 لوپ: [ناو] پلاس؛ جوړیک پیخهف و راخه ری
 چندراو له بهن یان ده زوو. (نوعی گلیم نازک-
 برای زیر انداز یا روانداز)+
 لوپ: [ناو] جیکه نه ی هه لاجی. (پتک حلاج)+
 لوپ ژهن: [ناو] جیکه نه ژهن؛ هه لاج. (حلاج)
 لو تک: هه لَبه زین. (پریدن بال انداختن)
 لو تکین: هه لَبه زینه وه؛ هه لَخسته وه. (بال-
 پریدن)
 لو تی زه لزه له: [ناو] تناف باز؛ نه وه ی له سه ر
 تنافی هه لَخراو یاری ده کا. (بند باز)
 لوچ تیکه وتن: [چاوگه،ت] چرچ تیکه وتن؛ په-
 ینا بوونی چرچ و لوچ له سه روچاو یان له هه ر
 شت. (چین افتادن)
 لوړکی: ناوی گورانیی که له کوردی و تور کیدا.
 (اسم آهنکی است در کردی و ترکی)

لوړی لوړی: (بهند) ئارام ئارام؛ له سه ر خو
 پویشتن؛ لوړی لوړی هاته وه سه ربوړی. «فولکلور»
 (آرام آرام)
 لو س: [ناو] شو؛ مانگایی که که له گا زوړی
 سوار بوو بیتن و به ده ستیانه وه وه پز بوو بی و
 نه یتر بو یان نه ووستی. (جفت گیری کردن زیا-
 دماده گاو؛ ناوی پزیشکیه که ی، بیم فومانیایه)+
 لو س: [ناو] لو سه؛ کاریته ی قهوی. (بالار-
 کلفت)+
 لوفه کردن: حمل دان؛ ته قالا کردن؛ تیکو شان.
 (تقلا)
 لوق دریز: [ناوه ل ناو] لاق دریز؛ (ب) دریزی
 ناقولا. (لنگ دراز. آدم دراز قد)
 لوقمه قادی: [ناو] لوقمه قادی؛ لوقمه قازی؛
 لوقمه گازی؛ جه غزی هه ویری شه کر تیکراوی
 یان و ناسک و چووک، که کاکله گوپز و بادام
 له تویدا داده نین و ده پیچنه وه و له پروندا
 سو ریده که نه وه. (لقمه قاضی)
 لو که می شه: گیایی که بهر که ی کور کرداره و له
 لو که ده چی. (نوعی گیاه)
 لو لک: لوړک؛ په په پروک؛ په پووله. (پروانه)
 لو نگ: [ناو] (۱) بهر مال و فوته ی شری سه-
 ر شانی هه ژاران؛ (شهرته له داخست لو نگی له
 کو ل که م، له م شاره پروم بهر چاوت چو ل که م).
 «فولکلور». (۲) فوته ی گه رماو. (لنگ روی شانه-
 بینوایان؛ لنگ حمام)+
 لووت به لووت ه وه ته قین: (ب) لووت و بزوت
 تووشی که سیب بوون. (ناگهانی برخورد کردن)
 لووت پهق بوون: ههستی به زین و قسه پی-
 نه مان له جوابی که سیکا؛ له جیی خو وشک-

لووله سوڤه : لووله کووره؛ قوله کووره؛ لووله ی
 دووکهل کیچی سوڤا. (لوله بخاری)
 له ئاو ترسان : حاله تیک له نه خوشینی هاری و
 کیسانی بهنگ و حه شیش که مروف تووشی-
 دهی و له ئاو ده ترسی. (از (آب ترسیدن)
 له ئاو که ره گرتن : (ب) مروی زرینگ و بهرزه-
 ومندی خواز. (انسان سودجوو زرنگ)
 له ئاو و گل دهره اتن: (ب) له خهم ره خسین؛
 گهوره بوون؛ قهیره بوون؛ پیگه یشین. (از آب و-
 گل در آمدن)
 له باک : (ئاوه لئاو) فرلداخ باز؛ ده سیسه باز؛ فیلباز؛
 فیله باز. (حیله گر)
 له بال : [بهند] پیکه وه؛ له تهک؛ له گهل؛ پیوه ره؛
 له یدل؛ تهف؛ تهفی ههف؛ پیکو؛ وهیه کهو. (با-
 هم؛ په لوی هم)
 له بتاندن : [چاوگه ت] له پتاندن؛ جوولاندن؛
 بزاونن؛ له عمر زدان. (تکان دادن؛ به زمین زدن)
 له بنی کووله که دان : [چاوگه ت] درکاندنی هه
 موو قسه ی شاراه و درکاندنی نه هیئی. (فاش-
 کردن اسرار)
 له بو : [بهند] ژبو؛ بوچی؛ تهرا؛ ژو؛ تهراچه؛ لو
 چی. (چرا)
 له بهر تهوه : [بهند] بوئی؛ ژبه روی هه ندی؛ ژبه
 تهوه. پوکی. (زیرا؛ برای چه)
 له بهرا : [بهند] (۱) له پیشدا. (قبلا). (۲) نه ولیباسه
 وا له بهر دایه. (برتن پوشیده)
 له بهر چاونه بوون : (۱) دیار نه بوون. (جلو چشم-
 نبودن). (۲) بی ته مه کی؛ ناسوپاسی؛ به چاکه
 نه زانین. (ناسپاسی)
 له بهر دلان : [لئاو] جوان و رهزا سووک و

بوون. (درجا خشک شدن)
 لووت بهران : قه پوز بهران؛ لووت که وانئ. (دماغ-
 کمائی) (ب) [ئاوه لئاو] به پوز؛ به ده عیه؛ لووت به-
 رز؛ به فیز؛ بادیههوا. (متکبر)
 لووت که له شاخ : (ب) [ئاوه لئاو] که پوزل؛ کونه-
 لووت ههراو. (دماغ گنده؛ سوراخ دماغ گشاد)
 لووت ماسیاو : لووت هه لماساو؛ ناپازی؛ موئن؛
 گرژ؛ تووره. (عصبانی)
 لووت و پووت : [ناوت] (۱) قیز و بیز کردن له هه-
 ندی خوراک. (بد غذائی) (۲) كف هن.+
 لووت هه لماساندن. [چاوگه ت] لووت
 ماساندن؛ موئن بوون؛ نیشانه ی ناقابلی. (اظهار-
 نارضایتی)
 لووچکین : [چاوگه ت] پاک کردن؛ تویکل-
 دامالین؛ تویکل لیکردنه وه. (پوست کندن؛
 پوسته شکستن)
 لوورین : [چاوگه]، لوورانن. (زوزه کشیدن)
 لووساو که بهستن: تراو به لووزوه هاتن؛ (ب)
 خوشینی ئاو به سه ره رزدا؛ پلووسک په رین.
 (آب با فشار آمدن)
 لووشته ی : [چاوگه]، هه لمژین؛ وه ک ئاو مزینی
 قوماش؛ هه للووشین. (جذب کردن؛ مکیدن)
 لووشه : [ناو] به که لکترین گیای به هاری بو له-
 بهین بردنی کر مه ک و کر می ریخو له. به تاییه-
 ت دوخه واکه ی. (والک)+
 لووشه گول : [ناو] گیاییکه دزی ئیشی ئیسقان
 و جو مگه یه؛ له جه نگه له کانی مه ریوان و
 نو دشه زوره؛ بو برین و په نمائی لیواری گه ده و
 ریخو له به که لکه. (گل اختر)
 لوول په؛ لولو په؛ لاو لاو. (نیلوفر)

خوشه‌ویست. (دل‌پسند)

له‌به‌ر وی : ژبه‌روی؛ له‌به‌رته‌و؛ به‌خاتری‌ته‌و؛
له‌به‌رته‌وه. (به‌خاطراو)

له‌به‌ریه‌ک په‌وینه‌وه : گوساد بوونه‌وه‌ی ئالقه-
زنجیر و قه‌فی گوچان؛ (ب)قه‌له‌و بوونی زور.
(گشادشدن حلقه، چاق‌شدن)

له‌بیر خو برنده‌وه : پشت‌گو‌ی‌خستن. (پشت-
گوش‌انداختن)

له‌پاخستن : [چاوگه‌ت] هیلاک‌کردن؛ په‌تان‌دن
و شه‌که‌ت کردنی که‌سیک به‌جوړیک که‌نه-
توانی هه‌نگاو هه‌لبینی یا خو به‌سه‌ر پاره
بگری. (ازپانداختن)

له‌پاش : له‌دو؛ کاری که‌له‌کاتی دیاریکراودا
نه‌کرای و وه‌دوا که‌وتی؛ پرژه‌که‌له‌پاشه.
(تاخیر و عقب‌ماندن کار)

له‌پاک‌کردن : کردنه‌پا؛ پاک‌دنه‌ناو؛ که‌وش و
گورموی، کردنه‌پا؛ پوشینی ده‌ری و پاتول. (پا-
کردن)

له‌پان‌دن : [چاوگه‌ت] فریودان؛ خه‌له‌تان‌دن.
(فریب‌دادن) +

له‌پته‌ده‌رچوون : [چاوگه‌ت] له‌مه‌رمه‌ریندا
هه‌لمه‌ت له‌پله‌ده‌رچوون؛ (ب)هه‌له‌کردن.
(اشتباه‌کردن)

له‌پړیکدا : [به‌ند] له‌پړدا؛ له‌پړا؛ ژنشکافه؛
نیشکفه؛ له‌هی‌کړا؛ له‌ناکاو. (ناگهان)

له‌پزیرین : له‌قه‌می (ناسناوی) خانی له‌پ-
زیرین قاره‌مانی قه‌لای دمدم که‌ده‌وله‌تی سه-
فه‌وی هیرشی هینایه‌سه‌ر و قه‌لای خاپوورکرد
و خان تادواین که‌س شه‌پیکرد و گشتیان
کوژران. (خان‌لپ‌زین)

له‌پژان‌دن : [چاوگه‌ت] به‌عه‌رزدا دان؛ دان به-
عه‌رزدا. (به‌زمین‌زدن)

له‌پکه : [ناو] گری هه‌ویری وشکه‌وه‌بوو له‌ناو
ناندا. (خمیرگره‌شده‌روی‌نان)

له‌پن : [تاوه‌لناو] تیرنه‌خور؛ چلیس؛ زورخور؛
زکن؛ فره‌خوهر. (شکو؛ شکم‌پرست)

له‌پوک : [تاوه‌لناو] له‌باک؛ فیله‌باز؛ فریودهر
؛ خایین. (فریب‌دهنده)

له‌پیش : (۱) به‌رده‌م؛ له‌پیشی دانا؛ نایه‌به‌رده-
ستی (جلورو) (۲) سه‌رکه‌وتوو؛ سه‌رکه‌تی.
(پیروز) +

له‌پیش : به‌ر له؛ کاری؛ که‌له‌کاتیکی زووتر له
کاتی دیاریکراو، نه‌نجام درایی؛ کاره‌که‌مان له-
پیشه، وه‌دوا نه‌که‌وتوو. (پیش‌بودن)

له‌پیک‌وماییک‌دان : (ب) له‌نال و بزماردان؛
پیا و دوو‌پرووی کردن. (کنایه‌ازدرویی)
له‌تان و پوکه‌وتن : (ب) زور‌کو‌ن‌بوون؛ له‌که‌لک-
که‌وتن؛ زور‌که‌نه‌فت‌بوون. (فرسوده‌شدن)

له‌تره : قه‌لأفت و له‌ته‌ر؛ زل‌و‌گوشتن؛ قه‌له‌و.
(آدم‌گنده‌و‌چاق)

له‌ته : [ناو] (ب) که‌رته‌مه‌پیک که‌به‌جیا بله‌وه-
پی و تیکه‌لأوی میگه‌لی گوند نه‌بی. (گله
کوچک که‌قاطی گله‌روستا نشود)

له‌ته : [ناو] سوال؛ گه‌دایی. (گدایی) +
له‌ته‌پلی بی‌عاری دان : (ب) ته‌وپه‌ری بی‌شه‌رمی و
بی‌عاری. (زدن بر طبل بی‌عاری)

له‌ته‌چن : [ناو] سوال‌که‌ر؛ پارسه‌که‌ر. (گدا)
له‌ته‌چینی : [ناو] (۱) سوال‌که‌ری؛ ده‌رووزه‌گه-
ری. (گدایی‌کردن). (۲) کوته‌کاسه‌ی چینی.
(تکه‌سفال چینی)

له تهر : [ناو] ته شی. ههم له تهری خهم خول
ئاوهر دموه، تاي گزژی مهینه ت دووباد کردهوه
همه لوی. (دوک) +

له تهره : < له تهر

له تهری : له تهره؛ ته شی. (دوک)

له تهری خواردن و له وشکی نوستن : (ب) خوش
رېوواردن و نه بوونی سهرقالي و کیشه؛
ئاسوودهیی (خوردن و خوابیدن)

له تهنار : [ئاوه لئاو] چافبرسی؛ چاوبرسی؛ چاو-
چنوک؛ چافبرچی؛ چکووس؛ تیر نه خور.
(خسیس)

له چک لابردن : (ب) بی ئابرو کردن و ئیلاقه-
کردن و ته جاومز کردن به زن. (کنایه از بی آبرو-
کردن)

له چهری : [ناو] پهستی؛ پهزیلی؛ قه نووسی.
(ردالت)

له حنعت : [ناو] له (له عنعت) ی ئاره و ییه وه
هاتووه، له ههندی له دووبله ی فلیمه کاند و شه-
ی (نه فرهت) به کار دینن که نه ویش کوردی نییه
و ههر له حنعت به جیتره. (لعنت)

له حهرام گه پران : له حهرام گه پران. (۱) خه سار-
بوون؛ زایه بوون. (حرام شدن، ضایع شدن) (۲) به
شوین شتی نارهوا و حهرامدا گه پران. (به دنبال
حرام گشتن) (۳) ره ها کردن و دهست بهردان له
شتی حهرام، له مالی حهرام گه پرې؛ مه چو به-
لایدا، لیگه پرې (دور کردن از حرام)

له خرته که چوون : [چاوگه ت] له ورتکه چوون؛ له
ورته که چوون؛ له جی چوونی جومگه ی له ش. (از-
جادر رفتن)

له خشه : [ناو] نه خشه؛ پلان؛ پیلان؛ خهریته؛

نه قشه. (نقشه)

له خو بوونه وه : [چاوگه ت] (ب) زور ته عارف کر-
دن؛ خولکی گهرمی میوان کردن. (تعارف کردن-
نزیاد)

له خو ته وه : (۱) له خو ته وه دهست به بزارنی هه-
مووان بکه، دوو وانا ده گه ینی، (۱/۱) تو ته وه
کهس به، (۱/۲) خو ته حساب مه که و له که-
سی پال دهستی خو ته وه دهست پی-
بکه. (از خودت) (۲) له خو ته وه نه وشه پرته دامه-
زراند : له خو را نه وشه پرته دامه زراند. (بی سبب)
له خو فشین : هووشه کردن؛ تاریفی خو کردن.
(از خود تعریف کردن)

له خو یو : (۱) له خو یو؛ (۱/۱) دهستی کرد به
بزاردن له خو یه وه، خویشی هیئا حساب. (۲/۱)
خو ی نه هیئا حساب له کهسی پال دهستی وه
دهستی پیکرد. (از خودش). (۲) له خو؛ بی ده-
لیل؛ بی به لگه؛ بی هو. (بی دلیل؛ بی سبب)

له داری دنی : له دارای دنیا؛ له مالی دنیا؛ له
سامانی دنیا. (از مال دنیا) < داری دنیا
له دوو گه پران : به دوا دا گه پران. (دنبال گشتن)
له دهست دهر چوون : [چاوگه ت] بی ئاگا
لیبوون چهک به دهسته وه تعقین. (از دست در-
رفتن) (۲) له دهست چوون؛ له کیس چوون.
(از دست دادن) +

له دهم دان : (۱) له ده م راکیشان و لیدان. (توی
دهان کویدن). (۲) قسه لی پهرین و په تکر-
دنه وه ی قسه؛ جوابی پهق دانه وه. (تو دهنی
زدن) +

له دم و دوو که وتن : [چاوگه ت] له قسه و
دوواندن که وتن. (ب) نه خوشی که زمانی

بشکی. (قدرت تکلم از دست دادن)

له‌راست : له‌ئاست؛ به‌رائه‌ر؛ له‌حان. (درب‌را‌بر؛ مقابل)

له‌زه‌پۆ : [ناو] که‌ره‌سته‌ی ئه‌ندازه‌گرتنی پ‌اده- ی هی‌زی بوومه‌له‌رز. (له‌زه‌نگار؛ زلزله‌سج)

له‌رزله‌رز : زۆر ترساو؛ له‌رزین له‌ ترسا؛ ده‌ست له‌رزین به‌هۆی مال‌ خوشه‌ویستی و ده‌ست پ‌یوه‌گرتن؛ چکووسی. (ترس و له‌رز؛ ازخست دست لرزیدن)

له‌رزیان : [چاوگه‌ت] چۆقه‌ پ‌یاهاتن له‌ یاو یان له‌ ترس یان له‌ سه‌رما؛ له‌رز پ‌یاهاتن؛ له‌رینه‌وه. (له‌رزیدن)

له‌پ‌که‌له‌ : [ئاوه‌ل‌ناو] ناتله‌نگ‌زراف؛ قه‌دباریک؛ شووش و باریک و لاواز. (لاغر؛ کم‌باریک)

له‌زارده‌رچوون : [چاوگه‌ت] له‌ده‌م ده‌ره‌پ‌رین؛ له‌ زارترازان. (ازدهن در رفتن)

له‌زگ‌چوونه‌وه : له‌زه‌وزوو که‌وتن. زاوزوو به‌رانه‌- وم. (یانه‌شدن)

له‌زم : [ناو] ل‌یزم؛ قه‌وم‌وخ‌یش؛ که‌سوکار. (قوم- وفامیل)

له‌ژیررکیف‌دابوون : له‌ژیر فەرمان‌دابوون؛ ژیرچه‌- پۆکه‌ بوون. (تحت فرمان)

له‌سک که‌وتن : [چاوگه‌ت] ژنی که‌ ئیدی مند- آلی نه‌بی؛ (ب) مه‌هان نه‌بوون؛ تینه‌ که‌وتنی ژن. (عقیم‌شدن زن)

له‌سه‌رخودامالین : له‌کۆل‌خۆکردنه‌وه؛ له‌میل کردنه‌وه؛ له‌ ئه‌ستۆی خۆ لا‌بردن؛ (ب) خۆ له‌ ده‌ست ک‌یشه‌ رزگار کردن. (ازسرباز کردن)

له‌سه‌ردانان : (۱) وه‌ک نرخ دیاری کردن؛ قی‌مه‌ت له‌ سه‌ر دانان. (قی‌مت‌گذاری). (۲) دانیا‌نه‌ سه‌ر

شتی. (روی چیز ی گذاشتن). (۳) دانیا‌نه‌ بیان (بالا گذاشتن)

له‌سه‌ردرچوون : [چاوگه‌ت] فەرما‌مۆش کردن؛ له‌به‌ر فه‌قیری عه‌شقی یاره‌که‌ی له‌سه‌ر ده‌- رچوو. (فراموش کردن؛ ازسربه‌درشدن)

له‌سه‌رگریو : ئه‌نجامی کاریک له‌ سه‌ر مه‌رج؛ به‌مه‌رج. (شرطی)

له‌سه‌رگوان : [ئاوه‌ل‌ناو] ئاژه‌لی نزیک به‌ زایین. (حیوان ماده‌پایماه)

له‌شا ته‌که‌ هی‌نان : له‌ قوماری بانگدا ته‌که‌ بو‌ شا هی‌نان؛ (ب) مروی خوش شانس. (کتایه‌از- آدم خوش شانس)

له‌شان‌وقۆل‌ که‌وتن : [چاوگه‌ت] زۆر ماندوو بوون به‌ کاریک‌ه‌وه. (ازپا افتادن بعلت خستگی)

له‌شت‌وموفا : [ناو،ت] قازانج؛ سوود؛ منفه‌عه‌ت؛ که‌لک. (سوودمنفعت)

له‌شکه‌ر : [ناو] له‌شکر؛ سپا. (لشکر)

له‌علی‌بیدانه : [ناو] جو‌ریک تری‌ی ده‌نک گه‌- ره‌ی سووره و ناوکی نییه. (نام‌نوعی انگور)

له‌علی‌فا : جو‌ریک قوماشی پی‌ری‌ی بوو له‌ زه‌- مانی راپورددوودا. (نام‌پارچه‌ای قدیمی)

له‌غ : [ناو] گری؛ چه‌ت. (گره)

له‌غامه‌ : [ناو] له‌غاوه؛ سووچی هه‌ردوولای لیو؛ ئه‌ملا و ئه‌ولای لچی ئه‌سب. (دوگوشه‌لب؛ دولب اسب که‌ حلقه‌ لگام آنرا دربرمی‌گیرد)

له‌غاوپه‌ر : [ناو] له‌غاوه‌گوورگه‌؛ فەرنده‌ییکه‌ به‌- قه‌را پ‌یشو‌ل‌ئیک. (نام‌پرنده‌ایست)

له‌غاوشل کردن : [چاوگه‌ت] ئیزن دان به‌ ئه‌سب به‌ که‌یفی خۆی به‌روا؛ (ب) سه‌رگری و به‌رگری

نه کردن، پوویدان؛ بهرنه گرتن؛ سهر به ست کردن. (جلوگیری نکردن)

له‌غاو کردن: (۱) له‌غاو له‌زاری نه‌سپ کردن. (لگام به دهن اسب زدن). (۲) پیش گرتن؛ به-ستنه‌وه و ئیزن پینه‌دان و به‌ره‌لست‌بوون له‌هم‌وو بواریکدا؛ دژی له‌غاو شل کرن. (دهنه-زدن)

له‌غاوه‌گوورگه: فرنده‌یی‌که له‌ته‌یره به‌له‌ک ده‌کا و سی جوړن، (۱) له‌غاوه‌گوورگه‌ی بال‌خورمای. (گلاریول بال‌قرمز). (۲) له‌غاوه-گوورگه‌ی بال‌رهمش. (گلاریول بال‌سیاه). (۳) ودوده. (دو دوک)

له‌فره‌چوون: [چاوگه‌ت] له‌شهرمه‌وه چوون و له‌روودربایستی کهوتن؛ تریق بوونه‌وه؛ به‌یده-س بوون. (شرمند‌هو‌خ‌جالت‌زده‌شدن)

له‌فره‌کهوتن: [چاوگه‌ت] فرنده له‌بال‌لیدان کهوتن؛ (ب) له‌جووله و بزوان کهوتن. (بی-حرکت شدن)

له‌قاودان: [چاوگه‌ت] له‌هه‌للادان؛ چه‌پله‌لی-کو‌تاندن؛ راستی نه‌هینی که‌سیک بلاو‌کردنه-وه. (افشا کردن راز)

له‌قسه‌ده‌رنه‌چوون: (۱) به‌قسه‌کردن؛ نامو-ژگاری بردن به‌پړوه؛ به‌قهول کردن؛ فرمان به-جی هیان. (اطاعت کردن). (۲) له‌به‌لین په-شیمان نه‌بوونه‌وه؛ راویستان له‌سفر قسه و په-یمان. (سر قول ایستادن)

له‌ق له‌ق: [ناو] فرنده‌یی‌کی مل دریزی قاچ دریژه و مار و بوق و ماسی خوړه و دوو جوړن. (۱) حاجی له‌ق له‌ق؛ حاجی له‌ک له‌ک. (لک‌لک). (۲) حللیړ؛ له‌ق له‌قی رهمش. (لک‌لک‌سیاه)

له‌قنای: [چاوگه،] له‌قاندن. (تکان دادن-جنبانیدن)

له‌قهر دهره‌پنان: (۱) مردو دهره‌پنان له‌قهر-میت‌را‌لقبر‌درآوردن. (۲) جوین به‌که‌سیک-دان که‌مردووه. (دشنام‌دادن به‌مرد)

له‌قه‌فه: [ناو] پکه؛ قه‌فه‌ز؛ قه‌فه‌س. (قفس) له‌قه‌لم‌دان: [چاوگه‌ت] به‌حساب‌گرتن؛ له‌ته‌ژماره‌پنان؛ به‌حساب‌هینان؛ وای له‌قه‌لم‌مه‌ده: وای دامه‌نی. (بشمار آوردن)

له‌قیا: [رابوردووی له‌قین] له‌قی؛ بزوا له‌جیی خوئی؛ له‌ق بوو؛ له‌جیی خوئی جووی. (لق‌شد) له‌کان: [ناو] پاکیت؛ پووپه‌پیکی جه‌غز ناسایه بو یاری پینگ‌پونگ و تینیس. (راکت)

له‌کول‌خستن: رزگار کردنی خو یان یه‌کیکی‌تر له‌ده‌ست ملوژم و کیسه و به‌لای به‌سهر‌دا‌سه-پاو. له‌سهر لا‌بردن. (نجات‌دان کسی از دست گرفتاری)

له‌که‌ف‌وکول کهوتن: (۱) به‌سهر‌چوونی تین و تامه‌زروی؛ سارد بوونه‌وه له‌کاری. (از شور و شوق افتادن) (۲) له‌کول چوونه‌وه‌ی تراو. (از جوشش افتادن)

له‌گا چوونه‌وه: وشک بوونه‌وه‌ی که‌شاویک که‌کاتی کیلانی تیپه‌ر بوویت. (خشک شدن-زمین آبیاری شده برای شخم)

له‌گره‌نه: (۱) له‌گره‌نا؛ لیړه‌دا‌نا؛ نه‌له‌ئیړه. (اینجانه). (۲) لیړمن؛ لیړانه‌ن؛ نه‌وان له‌گره‌نه‌هان لیړه. (اینجا هستند)

له‌گوپ‌چکه‌ی‌گادا خه‌وتن: (ب) بی‌خه‌به‌ر بوون له‌مه‌به‌ست؛ بی‌خه‌به‌ری؛ نا‌اگایی. (کنایه‌از بی-خبر بودن از دنیا)

له گوښ: [وته] وهك؛ ويچوون؛ وهكشتي؛ له-
 وهدهچي؛ له گوښ: به شيوهي. (شبيه؛ مانند)
 له گه نمال: [ئاوه لئاو] كاسه ليس؛ چلكاو خوړ؛
 نوكه ركردار؛ بهر ماوه خوړ. (كاسه ليس)
 له لاقان وه رها تن: هه لائن و توند و تيز ټيپه-
 بوون. (به تندي فرار كردن)
 له له: [ناو] (۱) قاميشي گهرميان؛ خه يزه ران؛
 جوړي ك قاميشي قهويه و گه لكه ي به
 كو تراوي له سهر برين داده نين به كه لكه. (-)
 خيزران (۲) نه يچه شه كه ر؛ قاميشي شه كر كه
 شه كړي سووري لي ده گيري. (نيشكر) +
 له له نكي: [ناو] (۱) هه ويري له روڼدا سووره وه
 كړاو؛ نان ساجي؛ ناو ساجي. (خمير سرخ شده در-
 روغن؛ توتك)
 له مر ك: [ناو] ثايشك؛ هه ره ژني؛ مر ك؛
 ثايشك. (آرنج)
 له له لواي: [ناو] له مشوړ باي؛ سكه شوړه؛ زه-
 حيري. (اسهال)
 له له ناكو: [به ند] ژن شكافه؛ له هيكر؛ ژنيشكفه؛
 له پر پر؛ له پر دا. (ناگهان)
 له له نال وله بزماردان: < له پيك و ما پيك دان
 له نگاندن: [چاو گه ت] (۱) جوولاندن هوه؛
 (تكان دادن) (۲) شان هوشان و نارام به پر ځا دا
 روښتن؛ (سه يزا ده ي كه مهره شل بيله نكي نه).
 «فولكون» (سالنه سالنه راه رفتن)
 له نه گهر: [ناو] تراز؛ ته راز؛ ميزان؛ قورس كردن و
 سوو ككردني بار به ده ست پيوه گرتن؛ له نه گه-
 ريكي نهو باره (په سكه كايه) م بو بگره. (تراز)
 له هوان: (۱) له هومان؛ له وفان؛ شواني گا گه ل؛
 گاو ان. (چوپان گاوها) (۲) له هومان. (از آنها)

له هوجه تي: [ناو] لهو چي تي؛ زور بليسي. (پس-
 حرفي)
 له هوز: [ناو] له بز؛ قسه؛ (ب) نهو قسه كه له (له)
 وس: (ليو) دي ته دمره وه؛ يو له وز ت ناگه پر ټي؟
 (لفظ)
 له له وه: < له هوجه تي.
 له هون: ناوچه ييكي هه ورامانه له ئيران و
 غير اقا دا. (منطقه لهون)
 له وه: [ناو] گا؛ گاميش؛ لهو. (گاو؛ گاوميش)
 له هومر ين: [ناو، بك] كه سيك كه ده له وه-
 پر ني (ب) شوان. (چراننده؛ شبان)
 له وه ي پر؛ له وشته وه؛ له وه ي پر دياره راست
 ده كا؛ به وه ي پر. (از آن چيز)
 له هو يړ: [ئاوه لئاو] زياتر له گه ل وشه ي لار دا
 دي ت و واتاي خوارو خيچ ده دا، لاروله و يړ؛ چه-
 فت و چير. (كچ و موج)
 له هانندن: [چاو گه ت] دا گير كردن؛ زه وت-
 كردن؛ ده ست به سهر دا گرتن. (تصرف كردن)
 له هه يكه وه: [به ند] له نا خافل؛ له نا كاو؛ له پر دا.
 (يكهو)
 له هياز: [ناو] ئاوه او رده؛ ئاو مال ك؛ نه وه ي ئاو يان
 سيلاو له گه ل خو ي ده يه ني. (آب به ساحل-
 آورده)
 له هيزان دن: [چاو گه ت] كايه پي كردن؛ گه مه
 پي كردن؛ راو پي كردن؛ خافلاندن؛ فريودان؛ سه-
 رگه رم كردن؛ خاپانندن. (بازي كردن)
 له هيز تن: [چاو گه ت] له يزين؛ ياري كردن؛ چه-
 نه ك كرن؛ سه ما؛ له يستن. (بازي؛ رقص)
 له هيل: [ناو] جوړي ك فرنده ي گوشت خوره له و-
 اشه ده كا و چي تين (چينچين؛ خال خال) م. (-)

پرنده‌ای شکاری)

له یلاخ : ناوچه‌یی که به رفراوان سهر به شاری
سنه. (نام منطقه‌ایست) +

له یلان چوڅه : په‌قتیان؛ کیوټکی ههره به‌رزی
ناوچه‌ی سه‌قزه له به‌ینی دوو گوندی
سلیمانکه‌ندی و کانی‌نیازدایه. (نام کوهی است)
له یلوی : [ناو] هه‌لوړکه؛ له‌لوه؛ له‌یلوک؛
جولانی هه‌لبه‌ستن بو خه‌وتنی کوړپه و ږاژه-
ندنی. (ننو)

له یلی ومه جرووم : [ناوت] له له‌یلی و مه‌جنوون
کور دکاری بووه. (یلی و مجنون)
له یهل : [بمند] له‌گهل؛ له‌ییل؛ ته‌فر؛ ته‌فی هه-
ف؛ پیکه‌وه؛ پیکو. (باهم)

لی پړین : (۱) به چه‌قو یان شتی تیژ کوتی له
شتی پړینه‌وم. (پړیدن از). (۲) کوتایی هینان به
خه‌لات و به‌رات یان جیره و مه‌واجب. (قطع-
کردن) (۳) وه‌ک: نان و ناو لیس‌پړین. (قطع-
کردن)

لی پواردن : په‌وتی خوش پ‌ا‌ب‌واردن. (حالت-
خوش گذراندن) (۲) لی پ‌ه‌ت بوون؛ به‌سه‌ردا
کشان. (ردشدن)

لی پ‌وورین : [چاوگه‌ت] (۱) جیگای پ‌ویشتن و
پ‌ه‌ت بوون. (مفر). (۲) لی پ‌خوش بوون؛ به-
خشین. (۳) به سهر چوون؛ تمه‌ن لی پ‌ووردن.
(گذشتن؛ عفو کردن)

لیپ : [ناو] لیژگه؛ لژگه؛ رسته موورووی له تال
هه‌لکیشراو؛ جه‌له؛ پ‌یز. (رشته) +

لی پیس کردن : [چاوگه‌ت] کراسه‌که‌ت لی پیس-
کردم؛ کراسه‌که‌مت پیس‌کرد. (نجس و-
چرکین کردن چیزی یا کسی)

لیخانیدن : [چاوگه‌ت] لی‌دان؛ لی‌خستن؛
پیامالین؛ دارکاری و لی‌دان. (کتک‌زدن) لی‌ره‌دا
لی‌خستن به‌واتای تی‌ساوین نییه

لیخه : [کاری‌نهمری] (۱) لی‌ده؛ پیا ماله؛ پیابده.
(اورا‌بزن بزنش) (۲) پیاساوه؛ لی‌خشینه. (سباب)
لی‌دهر (۱) [کاری‌نهمری] لی‌ده؛ فرمانی لی‌دانه.
(۲) [ناوبک] که‌سیک که لی‌ده‌دا. (بزن؛ نوازنده)
لی‌دهر کردن : (۱) [چاوگه‌ت] نه‌و می‌شانه‌ی
لی‌دهر که؛ لی‌دوور خسته‌نوه. (دور کردن از چیزی)
(۲) لی‌دهر هاویشتن؛ که‌م‌کردن له حساب.
(منها؛ از حساب کم‌کردن) +

لیر : [ناو] (۱) لیرگ؛ (۲) یه‌که‌ی پاره‌ی تورکیا؛
لیره؛ لیر. (که‌یر؛ لیره)

لی‌پ‌اکیشان : [چاوگه‌ت] لی‌دان؛ به‌مشت
لی‌پ‌اکیشان. (کتک‌زدن) پا لی‌پ‌اکیشان (پشو و
دهر کردن و ناسو و ده‌بوون) (استراحت)

لی‌پ‌اکیشان : [چاوگه‌ت] به‌زور ژنی که‌سیک
داگیر کردن یان هه‌لگرتن، داییکی زور کوون
بوو. (زن کسی را بزور فراری دادن) (ب) به‌که-
یفی دل خواردن، سک‌نانه‌سهر (له پلاو و گوشت
پ‌اکیشان). (بارغبت خوردن)

لی‌پ‌اکیشان : [چاوگه‌ت] (ب) نیلاقه‌کردن. (بازن
هم‌خوابگی کردن)

لیسته : [ناو] لیست؛ سیایی؛ ناوی شت نووسین
به‌پیز له سهر کاغز یان ده‌فته‌ر. (لیست)
لیسمال : [ناو] ماستاوه‌ر؛ جامه‌لووسکه
که‌ر؛ خوخته‌که‌ر. (متملق)

لیسه : [ناو] لیسک؛ ئامرازی که‌وچک و
کووپه‌ی تار هه‌ل‌کولین. (لیسک) +
لیف : [ناو] توپ‌کلی داری خورما که کیسه‌ی

گهرماوی لی^۱ دروست ده کهن. (نوعی پوسته-
 درخت خرما)
 لیف بزمری. لیوبه بار؛ لیفا خشک و قهرچمی.
 (کنایه از غمگینی)
 لی کالانه وه : [ناو] لی جوان بوون؛ ییکه وتن؛ نهو
 لیسانه لی ده کالیته وه؛ پییده کهوی : لی-
 جوانه. (برازنده بودن)
 لی کالیانه وه : < لی کالانه وه
 لیک چوون : له یکه چوون؛ شیوه ی یه ک دان.
 (شبیه بودن)
 لیک خران : [چاوگه ت+پابوردووی چاوگه] له-
 یه ک خران؛ دوو بوری لیک خران؛ چوون به ناو-
 یه کدا؛ نالقه پیز و دوولایی لیک خران؛ له یه ک
 هه لیپکران. تیک خران. (توی هم رفتن)
 لیک خشان : [چاوگه ت+پابوردووی چاوگه]
 (۱) له یه ک ساوین؛ (۲) به یه کدا ساوران؛ له یه ک
 خشیان. (بهم ساییدن؛ بهم ساییده شدن)
 لیک داپر دران : له یه ک دوور کهوتنه وه؛ ده ست
 لیک بهردان. (جداشدن)
 لیک پاکیشان : : [چاوگه ت] (۱) له یه ک دان؛ له
 سهرو گو یلاکی یه ک دان؛ شه پر کردن. (یکدیگر-
 رازدن). (۲) پاکیشانی ژن له یه کترین (له
 بهوریدا باو بووه). (نامزد کسی را فریفتن یا
 از چنگش درآوردن)
 لی کراو : [ناو، بهر] (۱) به سه ر هینراو؛ وه ک:
 زولم لیکراو. (۲) جیگای پروودای کاریک شه-
 پلیکراو. (۱) براوشده. (۲) جای انجام کاری (۳) ده-
 غلی له ناش هار دراو. (غله آسیاب شده)
 لیک زیاد کردن : [چاوگه ت] قیمة بردنه سه ره-
 وه و له یه کترین زیاد کردن له موعامه له ی

کی زیاد (موزایده) دا. (مزایده)
 لیک کراو : (۱) جیا کراو له یه ک. (از هم جداشده).
 (۲) په واوه. نالقه ییک که په واوه ته وه. (باز شده)
 لیک کردن : [چاوگه ت] (۱) جودا کردن؛
 جیا کردن. (جدا کردن) (۲) شیوه دان؛ له یه-
 کچوون. (شبیه هم بودن)
 لیک لادان : له یه ک لاپیکر کردن؛ په وه به رووی
 یه کتری نه بوون و ریگا که چ کردنه وه؛ (ب)
 تخونی یه ک نه کهوتن و دووری کردن له یه-
 کترین (احتراز از رو بردن و نزدیکی)
 لیکو : [ناو] جوړیک بالنده په هنگی قاوه بی
 مه یله و نارنجیه و دوو جوړن. (۱) لیکووی خه-
 تخته. (لیکو). (۲) لیکووی زه لان. (لیکو-
 تالابی)
 لی کهوتنه وه : (۱) زاین؛ نه ولاد به دنیا هینان؛
 مانگا که سی گوپره که ی لیکه وتووه ته وه؛
 (ب) عایله و نه ولاد له دوا به جیمان. (۲)
 بوماییک تهقی دوو کوژراوی لی کهوتنه وه.
 (۳) دیسیان لیکهوتن و هه ژار بوون و مافینگی
 بوون و مال و سامان له ده ست دان. (۱) ۳ و ۲
 بجاماند؛ بجا گذاشتن؛ دوباره ورشکست شدن)
 لیک هه لوه شان. له بهر یه ک چوون؛ له بهر یه ک-
 دهره اتن؛ نه وراق بوون. (اوراق شدن)
 لیگوپران (۱) له وکاته وه ده وله مند بووه خو ی
 لیگوپراوه نه یتر نامناسی؛ گوپینی په فتار و
 کردار؛ بووه به حاکم خو ی لیگوپراوه له بیري -
 نییه کی بوو. (اخلاق عوض شدن) + (۲) لاپی
 بوون؛ خودا له ونی لیگوپراوه؛ گوپرا بووه.
 (گمراه شدن) +
 لیگوپراندن : : [چاوگه ت] (۱) به سه ردا قیژاندن

و هاوار کردن. (برسر کسی نمره زدن) (۲)
 گوپه لیکردن؛ به همرا و هوریا وجوش و
 خوروشهوه هندی کار نهجام دان؛ لیمان
 گوراند و بهریکی دروینه کهمان تهواو کرد. (با
 هورا و دادوهوار کاریرا به پیش بردن)

لیمان : [ناو] ناویکی خهستی چلمئاسا که
 دواى زاینسی مبینه له زیان دی. (مایع-
 غلیظی که همراه ژئوبیرون می آید)
 لینایی : [ناو، بهر] لینراو؛ چیشستی سازکراو.
 (خوراک پخته شده)

لینجاو : لینچقاو؛ لینچقی تراو. (مایع لزج)
 لینگیزه؛ لهنگیزه؛ باران و لهنگیزه؛ بارانی به
 خورهم. (باران تند)

لی نیشتن به کوهمل نیشتنهوهی مهل له سهر
 دار یان شتی تر. (نشستن پرندم بر درخت)+
 لیو جووین : لیو کروژتن؛ له توو پهیی زور یان له
 بهر خم و کهسهر. (لب گزیدن؛ لب جویدن)
 لیورپژ. [ناوه ناو] پر؛ سهر پژ؛ دارمال؛ دولدر.
 (البال پر؛ لبریز)

لیو کهن : [ناو] زهرده. بزه. (لبخند)
 لیولیدان : [ناو] که کاتی (کلپ) ی فیلمدا لیو
 جوو لاندنهوهی ئاکتھر. (لب زدن)
 لیو لینه دان : (ب) میلاک نه کردن؛ نه خواردن.
 (لب زدن)

لی وه خو کهوتن : خو بو ئاماده کردن؛ خو بو
 ته یار کردن؛ خو ئاماده کردن بو هیرش کردن
 و دهست کردنهوه. (دفاع کردن آماده مقابله-
 شدن)

لی وهر بوون : هیرش بو بردن؛ تی ئالان و ده-
 سته و یه خه بوون؛ هاتنه ژوور؛ (حمله بردن)
 لی وه شان : [ناو] لی شیان؛ لی کالان و لی هاتن؛

پیکهوتن. (برازنده کسی بودن)

لیوه شیان : [ناو] لی کالینهوهی جلک، لیاس؛
 پیکهوتن. (۲) پیکران؛ توانای کاری هه بوون؛
 پی چیسوون؛ له باراندا هه بوون (برازندگی-
 شایستگی)

لی هاتن : (۱) له دهست هاتن؛ پیکران؛ توانای
 نهجامی کار هه بوون؛ له باراندا هه بوون. (از
 دست آمدن) (۲) لهرز لی هاتن. فی لی هاتن؛
 دومهل لی هاتن؛ جووت بوونی نیر له میو. (دچار-
 شدن)

لی هاندان :: [چاوگه، ت] لی فیر کردن و دنه دان.
 (کسی را بر علیه کسی تحریک کردن)

لی ههستان : ههستان به توو په ییهوه بو لیدانی
 که سیک. (برای حمله به کسی بلند شدن)

لی ههستان : ههستی پیاو تهی له ژنیکی جوان
 جوولان؛ فیرهق بوون له که سیک. (نفوذ کردن)
 لی هه لسان : لی ههستان؛ رابوون بو لیدانی که-
 سی یان هیرش بو بردن. (برای تنبه کسی پا-
 شدن)+

لی هه لکهوتن : (۱) پا له شتی دان و سهره-
 نگریدان؛ (پا به چیزی خوردن). (۲) رابوون؛
 کوردستان پیاوی گهورهی زور لی هه لکهوتوه.
 (برخواستن)

لی هه لکه پانهوه : لی وهر چه رخان. (۱) جواب
 دانهوه به توندی. (اعتراض کردن). (۲) گوپینی
 دوستی به دوژمنی؛ پشت تیکردن؛ پشت به-
 ردان. (پشت کردن)

بههیمما باسی شتی عهیب و عار کردن. (لهفاهه)
 لهوهندی: [ناو] پهوتیکی زاتییه له ههندی ژندا
 که به کریشمه و ناز و لیوکه، سهرنجی پیاو
 بو لای خویان راده کیشن؛ به لام شه و په مزوپازه
 به شیوهی دهستکرد (غیری سروشتی) له وانه-
 (که لاس) ی تاییه تدا فیری ههندی ژنی
 ژاپونی ده که که گیشایان پیده لین. (لوندی)

لامپ: گولوپ؛ گلوپ؛ گلوپی چرای کاره-
 بایی. (لامپ)
 لامپی گازی: گلوپی چرای کاره بایی که ناوه-
 که ی گازی (نارگون یان نیئون) ی تیدایه.
 (لامپ گازی)
 لهفاهه: [ناو] (۱) قوماش یان شتی بو پیچانه وه.
 (پیچیدنی). (۲) سه ریوش؛ له تو ی نزاکه تدا و

مات : (۱) [ئاوہلناو] حەيران؛ کيژ؛ واقو-
 ڀماو. (مات). (۲) [ئاوہلناو] خەمگين؛ دل
 ڀر له کەسەر. (غمگين). (۳) کشومات؛ بي
 جوولە دانیشن؛ بي جوولە و خەمگين؛
 بووی هەبە وشەي کيشوماتی شەترنج لە
 کشوماتی کوردیەو وەرگیراییت. (کیش-
 ومات). تییینی : زمانی کوردی لە سەر
 هەلدانی شەترنج کۆنترە وبووی هەبە وشە-
 ی (کیشومات)ی شەترنج لە کشومات
 و کەشەنگیەو هاتییت؛ حالەتیک لە
 شەترنجدا کە شانەتوانییت بجوولییت؛ مت؛
 کپ؛ واتا: دۆراندنی شەترنج. (مات)+
 مات : فد؛ فرد؛ [ناو] لیل؛ وەک شووشە
 (جام)ی پەنجیرەي مات کە بەشیکی کەم
 ڤوشنای لیپەو دەر باز دەییت. (مات)+
 مات کردن : [چاوگەت] (ب) ڤرندەوہي
 کایەي شەترنج. (مات کردن)+
 ماتماتیک : [ناو] زانستی حیساب. (علم-
 حساب. ریاضیات)
 ماتۆرە : [ناو] ناتۆرە؛ ناوێتکە؛ ناوی خراپ
 لەسەر کەسیک دانان. (لقب زشت روکسی
 گذاشتن).
 ماتومەلوول : [ئاوہلناو] کشومات؛ مات-
 و خەمگين؛ بیدەنگ و پە کەر؛ دەستەوئەژنو
 دانیشن. (غمگين؛ دست بەزانو)
 ماتومیت : [ناو، ت] خو کپ کردن و گوی

هەلخستن؛ خو کپ کرن و گوھفەچنین؛ خو
 مراندن و گوھتیز کرن. (حواس خود راجمع
 کردن و گوش تیز کردن)
 ماتە : [ناو] سمانە؛ بەردی جەھەندەم؛
 هەسان. (فسان)
 ماتە : [ناو] موورگیکە دەلین بو لا بردنی
 تەمی چاو (لیلی چاو) باشە. (نوعی خرزە)
 ماتیک : : فد؛ فرد؛ [ناو] ماکیکی ڤەنگی بو
 ڤەنگ کردن و جوانکردنی لیوی ژنان.
 (ماتیک؛ ڤوژلب)
 ماتین؛ [ناو] هەلماتین؛ مەڤمەڤین؛ میشین؛
 مووشین. (تیلە بازی)
 ماجەمین : ناوہ بوو ژنان؛ جەمین وەک
 مانگ؛ هەنیەو وەک مانگ. (ماجین)
 ماچماچانی : [ناو، ت] ماچومووچ. (ماچو-
 بوسە)
 ماچماچوک : <ماچماچانی
 ماچەنگی : [ناو] کایەي جگین؛ محانچین.
 (یک نوع بازی با شتالنگ)
 ماخو : [ناو] خاوەن؛ خیو؛ مالخو. (صاحب)
 ماخولیای : [ناو] تووشی مالیخولیا هاتوو.
 <مالیخولیا
 ماخەر : [ناو، ت] ماکەر؛ ماچە کەر. (ماچە-
 الاغ)
 ماد : [ناو] تەن؛ ماک؛ ڤەنگ؛ مادی وی
 نەمایە : ڤەنگی نەماوہ. (مادە؛ رنگ)

ماد : [ناو] وه کی ده زانن هه موو کوردی

کورمانجه، کورمانجی ژوورو، کورمانجی ناوه پاست و کورمانجی خواروو، کورمانج له سه ره تادا کوردماد و کوردمانج بووه و کورد و ماد وهک يهک باسی لیکراوه، له کتیبی (تهفسیری عه هه ی قه دیم و عه هه ی جه دید) دا له پال وشه ی ماد و مدی، وشه ی کورد و کوردستان له بهینی دوو- که واندا هاتوو و له ژور میژوودا هه ره بهو جوړه باسی لیکراوه. (ماد) +

مادخووز کراو : [ناو، بهر] بهرگه م کراو؛ په- سندکراو؛ په سه ندکراو. (پسندشده؛ برگزیده شده)

مادی : [ئاوه لئاو + ناو] سه ره به هوژی ماد؛ زما نی مادی که تانیستا ئاسه واریکی سه ره به خو ی نه دوزراوه ته وه. (مادی)

مادی: ماددی: [ئاوه لئاو] نه بووژهنی؛ دونیایی؛ دژی (پژوونی و مه عنه وی و اتایی) (مادی)

ماران مژیو : [ئاوه لئاو] (ب) له پولاواز. (نحیف ولاغر)

مارپیچ : [ناو] خه تی چال به دموری دار یا هه رشتدا دروستکردن له بیچمی ماری که به دموری دار یکدا ئالاییت؛ یا وهک لا و لاو ئالاییته پروه کی؛ مارخول. (مارپیچ)

مارپیچ : [ناو] پروه کیکی چقل داره، جوړیک دپروه. (نوعی خار)

مارپیچ : [ئاوه لئاو] وهک رینگای پر پیچ و قه مچ؛ چهند پیچی رینگایان چوم به دوا ی یه کدا ؛ گامیز؛ گامیزه. (مارپیچ)

مارخول : < مارپیچ

مارده ی : [چاوگه ت] شکاندن. (شکستن) مارپفین: [ناوت] مراوکه زهرده؛ گیاییکه ژه هردار و کولینراوی ساقه ت و گه لاکه ی بو شتی دمی برین باشه. (گیاه درمان- عقرب)

مارزو : [ناو] مازو؛ لیگه پان؛ هیشتن؛ نمازو؛ ناییلی. (رخصت)

مارس : فد؛ تند: [ناو] مارس؛ جاریک کایه کردن و بردنه وهی تهخته نه رد که به دوو ده ست به حساب دی. (مارس)

مارس : [ناو] مارچ؛ مارت؛ مانگی سیه ه می سالی زایینی (تازار؛ ئادار). (مارس)

مارش : فد؛ فرد؛ [ناو] ئاههنگی عه سکه- ری. (مارش)

مارشال . فرد؛ فد؛ اند؛ آلمان د؛ [ناو] پله- ییکی ژوور له ته رتهش (عه سکه ر) یدا، به- رانبه ره به سپه ه بود. (مارشال)

مارشیموون : < مهرشمن

مارک : ئالمان د؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] یه که ی پاره ی ئالمانیا. (۲) موړک؛ نیشانه ی فابریکا له سه ره کالا. (۱ و ۲ مارک)

مارگل : [ناو] جوړیک فرنده یه؛ مارگر. (نوعی پرنده)

مارگیسه : [ناو] بو قله موونه؛ عه لی شیش؛ عه لو عه لو. (بو قلمون)

مارگیسه : [ناو] جوړیک مارمیلیکی گه و ره- یه. (نوعی مارمولک؛ سوسمار)

مارمژ : [ناو] زاروو؛ زهروو؛ زالوو. (زالو) مارمژ : [ناو] سینه کیش؛ سیغار کیشی که

هموو دووکه‌لی سیفار قووت بدا؛ دژی
 دهم کیش. (سیگاری سینه کش)
 مارنه‌گهز: [ناو] جزمه؛ چه‌کمه؛ پوتینی مل
 دریژ. (چکمه)
 مارپوخ: ناوه بو ژنان؛ [ئاوه‌لناو] پوخسار
 وه‌ککو مانگ. (ماهرخ)
 مارپوخسار: [ئاوه‌لناو] ناوه بو ژنان؛ پوخسار
 وه‌ک مانگ. (ماهرخسار)
 مارپووم: [ئاوه‌لناو] له مه‌چرووم وه‌رگیراوه؛
 بی‌به‌ش؛ ئافه‌روژ. (محروم)
 ماره‌توپپو: [ناوت] (ب) که‌سیکی کز و
 پی‌ده‌نگ ماتلی ههل و ده‌رفه‌تیک بیت
 تاجزه‌ی خوی لیدا و زه‌بر بوه شینی؛ زور
 جار ده‌لین مه‌ره مردوو هه‌ر بویه‌ توپیوه-
 که‌یش بووه به‌مردوو. (مارمرده)
 ماره‌خوره: [ناو] زه‌رده‌قوپه؛ دوولقه‌ده‌ره؛
 جوریک مارمیلکی گه‌وره که‌ره‌نگی ده-
 وروبهری به‌خویه‌وه ده‌گری. (نوعی
 سوسمار)
 ماره‌که: [ناو] (۱) له‌(مه‌عه‌که) ی فارسییه‌وه
 هاتوو؛ شه‌پوماره‌که. (معه‌که). (۲) فرمان
 به‌ماره‌کردن، ماره‌بکه. (عقدکردن). (۳) په
 شه‌ماره‌که: ماره‌په‌شه‌که؛ له‌پروانگه‌ی ده-
 ستووری زمانه‌وانییه‌وه، ماریکی ناسیاو مه-
 عریفه‌یه. (مارمعه‌فه در دستورزبان).
 ماری: ماکه‌و؛ (کبک ماده)
 مارپا: [پاپوردووی مارپان] به‌زی؛ شکستی
 هیئا. (شکست)
 مارپان: [چاوگه‌ت] مارپن؛ شکاندن؛
 شکستدان. (شکستن)

مارپایه: [ناو، به‌ر] شکاوه؛ شکستییه؛
 شکیاگه؛ به‌زیوه. (شکسته‌است)
 ماریژوک: [ناو] ماراژوک؛ گیاییکی ته‌مه‌ن
 کورته و ده‌خوریت. (نوعی گیاه‌خوردنی)
 ماریژه: [ناو] مارووژه؛ ماریژه؛ گیاییکی به
 هاریه و ده‌خوری؛ ماریژوک. (گیاهی‌است-
 خوردنی)
 ماری‌کتکی: [ناوت] ماری‌زه‌نگی. (مار-
 کبری)
 ماری‌که‌رانه: [ناوت] جوړی ئاسکی گه-
 وره‌یه. (گوزن)
 ماز: [ناو] به‌رانی چوارساله. (قوچ چهارساله)+
 مازگ: [ناو] (۱) مازه؛ موغه‌ره‌ی پشت.
 (پشت‌مازه). (۲) مازوو؛ به‌ری دار مازوو.
 (مازوح)
 مازگه: [ناو] میژی؛ (مازگا) له‌ئاویستاییدا
 به‌واتای میشک (مه‌غز) هاتوو. (مغز)
 مازگه‌ده‌ر: [ناو] مازگه‌ده‌رد؛ ئیشی‌مازه؛
 پشت‌ئیش. (دردکمر)
 مازوت. فرد؛ روسد؛ فذ: [ناو] نه‌وته‌په‌شه.
 (مازوت)
 مازوړی: توړاو له‌مال و مه‌سکه‌ن و په‌نا
 بردوو به‌شوینیکی‌تر. (قهرکردن از خانه‌و-
 کاشانه)
 مازهنده‌ر: [ناو] هه‌ندران؛ ولاتانی‌دوور؛
 تاراوگه. (ولایت‌دور؛ تبعیدگاه)
 ماژه: حاله‌تی ئیسیکی له‌ش؛ ئیسک به-
 ندی؛ ئیسکلیتی له‌ش (اسکلت)
 ماسته‌ک: [ناو] په‌حه‌تی. (قیف)
 ماسریشم: [ناو] هیلم؛ چه‌سپی‌دار؛ چه-

سپی نه چارې. (سريشم) +

ماسک : (۱) [ناو] مه پتهر؛ خزمه تکاری نه -
سب له تهويله. (مهتر). (۲) [ناو] ناسکی
می. (آهوی ماده). (۳) [ناو] لاناو] پړد؛
چکووس. (خسیس)

ماسک : فد؛ اند؛ فرد؛ [ناو] ماکي دهرمان و
مه لېه می دهمو چاو سواخذان بو گه شه دان
به پیستی روومهت؛ زیاتر له نارایشگای
ژنانه دا. (ماسک)

ماسک : فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] که ره سته ی
پالاولتنی هه وای هه ناسه کیشان له ناو دوو
که ل یان له ناو توژ وگازی کیمیاو یدا.
(ماسک)

ماسکی گاز : [ناو] که ره سته ی پالاولتنی
گازی کیمیا یی له کاتی هه ناسه کیشاندا بو
به رگری له وه زه نی گازی ژارای له سه رکو
نه ندای هه ناسه کیشان. (ماسک گاز)

ماس مال : [ناو] گیامیرک؛ گیاییکه بو
لابردنی ماس و په نمنی جومگه ی
باکردوو به هو ی (روماتیزمه وه) به که -
لکه. (گل آلاله)

ماسی خاویار : [ناو] به تایبته به ماسی
(نوزوون برون) ده گوتری چونکا چند
چه شنه ماسی دیکه یش گه رای ناو زگیان
وهک خاویار ده خوریت. (ماهی خاویار)

ماسیگره ک : [ناو] ماسیهو چنه؛ مایی -
چنه ک؛ ماسیگره؛ فنده ییکی بال دریز و
تیزباله؛ قاق؛ توره مه ی ماسیگره کان نو
جوړن. (۱) ماسی خورکه. (پرستوی دریایی)
(۲) ماسی خورکه ی بوړ. (پرستوی دریایی -

تیره). (۳) ماسی خورکه ی خه زه ری (پرستوی
دریایی خزر). (۴) ماسی خورکه ی دهن دوک
نه ستوور. (پرستوی دریایی نک کلفت).
(۵) ماسی خورکه ی دهنگ بوړ. (پرستوی -
دریایی یدصدا). (۶) ماسی خورکه ی رهش.
(پرستوی دریایی سیاه). (۷) ماسی خورکه ی
رهشی بال سپی. (پرستوی دریایی سیاه بال -
سفید). (۸) ماسی خورکه ی کلان.
(پرستوی دریایی کاکلی). (۹) ماسی خورکه ی
قه شان. (پرستوی دریایی پشت کبود)

ماسی سپی : [ناو] جوړیک ماسی که له
ده ریای خه زه ردا زوره وگوشته که ی
خواز یاری زوره. (ماهی سفید)

ماسی سیم : [ناو] ماسیکی پانی کورته و
له ده ریای خه زه ردا زوره و گوشته که ی
خواز یاری زوره. (ماهی سیم)

ماشتن : [چاوگه] رامالینی سفره و ته و او
کردنی خوراکی سه رسفره. (همه غذای سر -
سفره را خورن)

ماشته : [ناو] کو لوانه. (چارقد رو دوشی)
ماشین شوری : [ناو] جیگای تایبته بو
شتنی سه یاره؛ رهوتی شتنی سه یاره.
(ماشین شویی)

ماشین کردن : [چاوگه] (۱) به مه کینه
سه روقژ کورت کردنه وه و هه لپاچین. (۲)
تایپ کردن؛ نامه نووسینه وه به ماشین
تایپ. (ماشین کردن)

ماشین نووس : [ناو] یک که سیک که نامه و
نووسراوه تایپ ده کا. (ماشین نویسی)
ماشینه وه : [چاوگه] (ب) لیساولیسان و

هیچ له سه‌ر سفره یان له ناو کاسه دانه-
هیشتن؛ مألینه‌وه؛ پامالین و گسک لی‌دان.
(خالی کردن و خوردن همه چیز سر سفره یا
کاسه)

ماف ته‌ستین : [ناو، بک] به‌ش وه‌ر گر؛ حه-
ق وه‌ر گر. (سهم گیر؛ حق گیر)

ماف سه‌ندن : [چاو‌گه‌ت] حه‌ق سه‌ندن؛
به‌ش سه‌ندن. (حق گرفتن؛ سهم گرفتن)

ماف‌خواز : [ئاوه‌لناو + ناو] حه‌ق‌خواز؛ که-
سیک که داوای حه‌قی خو‌ی بکا.
(ب) ئازادی‌خواز. (آزادیخواه)

ماف‌خو‌ر : [ئاوه‌لناو + ناو، بک] که‌سیک که
حه‌ق و به‌شی که‌سیک داگیر ده‌کا و
نایداتی. (غصب‌کننده حق و حقوق مردم؛
حق‌خور)

مافر : [به‌ند] وه‌کوو؛ وه‌ک؛ چوون؛ مینا؛
میناک؛ (مانند)

ماقه : [ناو] گو‌ی‌چاو. (حدقه‌چشم)
ماکه‌رمه‌له : [ناو] (ب) جامه‌لوو‌سکی؛ ده‌له-
چه‌یی؛ ماستاو کردن؛ کلکه سووتی.
(تملق)

ماکی‌سر‌که‌ر : [ناو، ت] (ب) تریاک و
هیرویین؛ دهرمانی بی‌هه‌ست کردنی نه-
خو‌ش له کاتی نه‌شته‌ر کاریدا. (ماده‌مخدر)
ماکیش : [ناو] سه‌له‌ی پلاو ئاو‌کیش کردن؛
پلاو پارزن؛ پلاو پالیو. (آبکش‌پلو)

ماگمه : مامه؛ ماومه؛ پی‌م‌ماوه؛ ته‌واوم نه-
کردووه؛ ماگمه بگمه؛ تاو‌یکی‌تر ده‌گه‌می.
(معادل: هنوز دارم؛ مانده برسم)

ماگه : ماوه؛ مایه؛ نه‌مردووه؛ هیش‌تاهه‌س؛

هیش‌تاهه‌یه. (مانده. هنوز هست)

مال : [ئاوه‌لناو] [ناو] وه‌ک؛ ئامووری که
زو‌ر نه‌چه‌قی دژی ئامووری پ‌ژد. (خیشی-
که زیاد فرو نرود) +

مال : [ناو] گه‌یشتنی دهمی تاژی به‌ن‌چیر
یان له خو‌ل وه‌ردانی، به‌لام به‌ده‌میه‌وه نه-
هاتن. (رسیدن تازی به‌شکار و در خاک-
غل‌تاندن امان‌گرفتن) +

مال به‌قور‌گرتن : [چاو‌گه‌ت] (ب) مال
ویران‌کردن؛ خانه خراب‌کردن؛ بیچاره کردن.
(ب) خانه‌خراب کردن)

مال ویران‌که‌ر : [ئاوه‌لناو + ناو] هه‌ر شت و
هه‌ر کس بی‌ینه هو‌ی مال کاولی؛ (ب) زنی
بی‌مشوور و هه‌له خه‌رج. (کنایه از زن-
ول‌خرج)

مال‌پاریا : فد؛ فرد؛ [ناو] نوبه‌تی؛ په‌تاییک که
به‌هو‌ی چزووی می‌شووله‌ی (ئانو‌فیل) هوه
مرو‌ف تووشی ده‌بی‌ت. (مال‌پاریا)

مالان : (۱) مألین؛ گسک لی‌دان. (۲) مال-
گه‌ل. (۱) جارو کردن. ۲. خانه‌ها) +

مالای : [چاو‌گه‌ت] مه‌شتن؛ مألین؛ گسکد-
ان؛ گزگ‌لی‌دان؛ ماشتن. (جارو کردن)
مال به‌قور‌گیران : [چاو‌گه‌ت] (ب) به‌د به
خت‌بوون؛ مال کاول‌بوون؛ بیچاره‌بوون.
(بدبخت شدن)

مال به‌کو‌ل : [ئاوه‌لناو] پ‌به‌ن و نه‌دار؛ بی‌
سه‌روسامان. (خانه‌به‌دوش)

مالبه‌ن : [ناو] مألینه‌ند؛ جیگه‌ی به‌سته‌نه‌وه-
ی که‌رو چاره‌وا به‌دروشه‌ک و گاریه‌وه.
(مال‌بند) +

مال خوڼه خښور : [ئاوه لئاو] (ب) پړد؛
چکووس؛ دهس قووچاو؛ خه سیس.
(خسیس)
مالخیر : [ناو] جوړیک تفهنگ. (نوعی-
تفنگ)
مالدوخین : [ناوت] پزوو؛ نیفو؛ مالدوخین.
(جای کمر بند در شلوار کردی؛ جای بند شلوار)
مالران : گسکدان؛ پیاساوین؛ ساویان.
(جاروب زدن؛ سائیدن)
مالزارووک : [ناو] تولدان؛ پزدان؛ مندالندان؛
مالزارووک. (زهدان)
مالشته : [ناو، بک] گسک لیدمر؛ که سیک
که ده مالی. (سپور)
مال که مباح : [ئاوه لئاو + ناو] مال ویران؛
چاره پرهش؛ به دبه خت. (خانه خراب)
مالکه هی : [ئاوه لئاو] مالکه هی؛ مالکه تی؛
مال و سامان له ده سداو؛ مافینگی بوو؛
موفلیس که وتوو؛ دم له هووش. (مفلس؛
ورشکسته)
مال گرتن : (ب) مال به کریگرتن. (خانه
اجاره گرفتن، اجاره کردن)
مال گوری : نهو مالانه په زیان له راندايه
هر شه وهی مالیک پیاوړیک ده نیرن بو
تاریکاری شوان و ناگالیوونی رانه مه.
(نوبتی کمک شبان کردن)
مال مالووک : [ناو] جوړیک هه لپه پرینه.
(نوعی رقص)
مال میقان : [ناوت] میووانخانه؛ نو تیل؛
مال میوان. (مهمانخانه؛ هتل).
مالومین : مال و سامان؛ (ب) خوشه ویست-

وړیزدار. (عزیز) < مان
مالوو : [ناو] داریکی قهوی به قهرای
دوومیتراکه ده خړیته سر دهند بو ساف-
کردنی ناریکی له دواي شیف بېرین. (ماله-
صاف کردن، شخم)
ماله : [ناو] (۱) مالنج؛ پووپه پړیکی ده سکداره،
بو لووسکردنی سواخی دیوار. (ماله). (۲)
مالوو، کوته داریکی دریز که کونیکی
تیدایه سهری دهند ده چی به ناویا و ده یهنن
به سهر شیوی پر له کولودا بو ساف و لووس
کردنی. (شخم صاف کن)
مالی : (۱) [پاوردووی مالین] گسکی لیدا.
(جارو کرد) (۲) [ئاوه لئاو] په یوه نندیدار به-
مال و سامانه وه؛ وهک: کیشه ی مالی.
< ف. هن. (مالی) +
مالی بی ددان : (ب) بابه تی بی ددان،
خواردنی نهرموشل. (۲) شتی هرزان
یان کاریکی ناسان. (چیز یا کار ساده)
مالیته : [ناو] کونی داعبای کیوی وهک
گورگ و پړوی. (کنام) +
مالیجه : [ناو] چاره سهرکردنی نه خوشی؛
دهرمان کردن و چاک کردن هوه؛
له (موعالیجه) ی ناره وییه هوه هاتوووه.
(معالجه)
مالیخولیا : فد؛ عد؛ یوناند؛ [ناو] ماخولیا؛
نه خوشینی بیر و هزاره و مروف تووشی
خه یالاتی تیکه ل پیکه ل ده کا. (مالیخولیا)
مالیسوک : [ناو] پووه کیکه به ریکی سوور
و چکوله ده گری. (نام گیاهی است)
مالیکردن : [چاوه، ت] فرنده و حه یوانی

کيوى له مالدا ږام و دهسه موکړدن. (رام-
 کردن پرنده وحشى)
 ماليکي: يه کي له چوارمه زه بى موسو لمانانى
 سوننى، شوپگرانى ټيمامى ماليکي .
 (مالکي)
 مامايى : [ناو] دايرکي. (مامايى)
 مامرکوژ : [ناو] ږوه کيکي تام تيزه، خه ردهل؛
 له کميا بارانى شارى حه له بجهى شه هيدا
 له گازى خه ردهل که لکيان وهرگرت.
 (خردل)
 مامره چينى : [ناوت] مريشکه چينى. (مرغ-
 چينى)
 مامره ږه شه : [ناو] مريشکه ږه شه؛ له قه-
 ديمدا باو بوو نه گهر فقهى هه تا سووږه ي
 نه سريان بخويندايى ده بوو مريشکيکي ږه-
 ش به ديارى بيهن بو ماموستا. (کنايه از-
 سوره نصر)
 مامره ش : [ناو] جوړيک مراوى که ږهنگى
 ږه شه. (مرغابى سياه)
 ماموڅ : ههورازيکي به رزه له بهينى سه قز و
 سندها. (گردنه ماموڅ)
 ماموره : [ناو] جوړيک تروزييه. (نوعى-
 خيار چنبر)
 ماموستا : [ناوه لاناو] [ناو] ليزان؛ پسپوږ؛
 ماموه ستا؛ ماموسا؛ سهيدا. (استاد؛ ملا؛
 معلم)
 مامووت : فرد؛ فد: [ناو] فيلى سه ره تاي
 دهورانى چوارهمى زه وين ناسى به له شى
 تووکن و عاج (شفره) ي دريژ و چه ماوه وه.
 (ماموت)

مامه : (۱) ماومه؛ ماگمه؛ ليم نه ږاوه؛ ته واوم
 نه کړدوه (ين زاراوه ي سه قزييه). (تمام-
 نشده. تمام نشده ام). (۲) مامو؛ ټاپو. (عمو)
 مامهورتک : (ب) که سيک که شاره زاي
 زورثيش و کارگهل بيت. (خبره درخيلى
 امور)
 مان : وشه ييکي ټاو يستاييه به واتاي
 (خانوو، مال) له کورديشدا هه يه وهک
 سامان؛ ساختومان؛ ساختمان؛ به واتاي بينا
 و مال؛ خان ومانت شيوى : مال کاول بى.
 (خانه)
 مانتو : [ناو] عبا و کهواى دريژى ژنانه که
 به سهر ليباسدا له بهرى ده کهن. (مانتو)
 ماندانا : ناوى کچى نازيدهاک دواهمين
 شاي ماد و دايکي کوورش. (دختر ضحاک
 و مادر کورش)
 ماندنه وه : [له چاوگه ي مان] نه ږويشتن له
 جيگايى و مانه وه. (ماندن)
 ماندولين : ټيسپانياد؛ فد؛ تد: [ناو] جوړيک
 ټاميږى موسيقايى له باغله مه چوو کتره و
 ته ليه. (ماندولين)
 ماندو و مردوو : (ب) زور شه که ت و
 هيلاک. (بسيار خسته)
 مانگابه کهل : مانگايى که کاتى جووت-
 خوازي هاتووه. (ماده گاوگشن خواه). (ب) به
 ته وسه وه به ژنى ده لين که پياوان زور
 بکه ونه شوينى. (زنى که مردان به دنبالش
 راهيقتند)
 مانگادوش : [ناوبک] چيل دوش (۱) که-
 سيک که مانگا ده دوشي. (گاو دوش).

(۲) [ناو] دهفري گهوره له مهړدوش گه-
 وره تر. (ظرف دوشیدن گاو)
 مانگاماسی : [ناو] جوړیک ماسیی گهوره یه.
 (نوعی ماهی)
 مانگ دیتو : [ئاوه لئاو] ژنه ک کو مهان
 دهبت؛ ژنیک که بکه وپته بی نویژی. (زنی
 که قاعده شود)
 مان گرتن : [چاوگه ت] گهی گرتن؛ (ب) بو
 مه بهستی پامیاری یان کیسه ی مالی، ده-
 ست له کار کیسانه وه و کار نه کردنی
 کادیر گهل له ړیک خراو ږکدا. (اعتصاب)+
 مانگ گیران : [ناو] هه یف گیران؛ مانگ-
 گیریه ی؛ حالته ی مانگ وه بهر سیبه ری زه-
 وی که ووتن. (خسوف)
 مانگه : [ناو] هیاللی؛ خه رپشته؛ میچی خه-
 رپشته. (خرپشته)
 مانگه ړوژ : مانگه شهو. (شب مهتابی)
 مانگ هه لائن : [چاوگه ت] مانگ له ئاسو
 ده رکه ووتن. (ماه در آمدن)
 مانگی ته واو : (۱) مانگی که ۳۰ ړوژ که متر
 نه بیت. (۲) مانگی پر به ئاسمانه وه، جه غزی
 ته واوی مانگی چواره ده. (ماه تمام؛ بدر)
 مانگی زایینی : [ناو] ناوی مانگه کانی سالی
 زایینی. (ماه میلادی)
 مانگی شهرم : [ناو] مانگی هه وه لی
 میړد کردن. (ماه غسل)
 مانگی نو : [ناو] مانگی نوی؛ هه ر مانگی
 نهو بو حاله په شیوه، چوون هیلال شیوه ی
 نه بر وی تووی پیوه؛ «فولکلور» مانگی یه کسه-
 وه. (ماهنو)

مانگی هه تاوی : ناوی مانگه کانی سالی
 کوچی هه تاوی؛ مانگی ړوژی. (ماه شمسی)
 مانه : [ناو] خانووی گچله؛ له هه ورامیدا
 بووه به یانه. (هه رهس وه یانه م؛ هه رهس
 به مال) دیسان وشه ی وانه واتا ژووری
 دهرس خویندن، و ژور نزیکه به مانه. (خانه
 کوچک)
 مانه وی : [ناو] شوپگرانی دینی مانی.
 (مانوی)
 مانی : [ناو] خامنی کتیی وینه ی ته رژه-
 نگ که خووی به پیغه مبه ر دهناساند و
 کوردیکی وریا و قسه زان بووه. (مانی)
 مانیشیت : (۱) ناوی نیونامه ی به ړیز سه جاد
 جه هانفهر. (۲) ف. مان. جیگای نیشته-
 جیبوون و شونه واری ماد (ماد+ نیشت)
 (سرزمین ماد)
 ماوت : [ناو] ماهووت؛ جوړیک قوماشی
 کور کداره. (ماهوت)
 ماوت مال : [ناو، ت] ماهووت مال؛ فلجه ی
 پاک کردنه وه ی قوماش و لیاس. (ماهوت-
 پاک کن؛ برس لباس)
 ماوزو : [ئاوه لئاو+ ناو] به جیماو. (به جامانده)
 ماوس : اند؛ فد؛ [ناو] که رسته ی جوو لینه
 ری نیشانده ری سهر شاشه ی کامپیو تیز.
 (ماوس)
 ماوه ر : [ناو] پوتکی به رد شکاندن؛ چه
 کوشی گه وره و قورسی به رد شکین
 (چکش سنگ شکن).
 ماوه رو : [داهاتووی هینان] دینی؛ دهینی؛
 تیری. (میآورد)

ماهپاره : نیوی ژنانه. (مهپاره.)

ماهوون : [ناو] دهسکی چهقو له داری میو.
(دسته چاقواز درخت مو)

ماهوور : [ناو] مهقامیکی ناوازی کوردی و
ئیترانییه. (ماهور) +

مایلی دهریایی : [ناو] یه کهی مهودا له ده-
ریادا بهرانبهربه ۱۸۵۲ میتر. (مایل دریایی)
مایو : [ناو] توونکه؛ تنوکه می مهله و هالتیر
لیدان بو پیوان و تنوکه و مهمکبهند بو
مهله کردنی ژنان. (مایو)

مایونیز : فرد؛ فد؛ اند : [ناو] جوړیک پب
یان سووسی سهلاته که له خردهل و
هیلکه و سرکه و ماست و نارد چیده بییت.
(سس) (مایونز)

مایه : دهسته واژهی موسیقاییه، (۱) ریز
گرتن واتا میزراب وهشاندن له سازیکی تر
کاتیک له کوکی سازی ساز ژهنیکدا بییت و
دهنک تیکه لی دهنگی سازی ساز ژهنه که
کردن. (۲) بنه مای مهقام له موسیقادا.
(۱و۲. مایه) +

مای : [ناوه لئاو] ماوموه؛ کوون؛ بهیات؛ مه-
نه؛ مهنده؛ کوون که وتوو. (مانده؛ کهنه)

متمتی : خو پاشقه کیش؛ خو وه پاش خهر؛
خوماتکه؛ ماتلی ده رفعت بوون؛ خو خافلین.
(پی فرصت بودن)

متو : [ناوه لئاو] کهوی؛ مالی؛ رام؛ راهاتوو؛
دهسته مو؛ نوگر. (رام)

متهق : ههست؛ جووله؛ دهنگ؛ پرزه.
(حس؛ صدا)

مته کا : سه رین. (متکا)

مجمعه : [ناو] مجوعمه؛ بو ی هه یه له (مه
جموعه؛ جمع گهل) پاهاتییت و
کوردکاری کراییت، بهواتای کوومکراوی
چهند شت؛ (مجموعه)

مجوعمه : [ناو] مجومعه؛ که شه فهی له-
سهردانانی کوومیک خوارده مهنی؛ سینی و
که شه فهی گه وره ی نان له سهر خواردن؛
خوان. (مجمعه)

مجیوری : [ناو] کاری مجیور؛ مزی مجیور.
(کارو مزد مجاور)

مچکاندن : [چاوگهت] وشک کردن. (خشک
کردن)

مچیره : قه وچه کردنی کهر. (فک جنباندن خر)
مچانچین : [ناو] یاری به قاپ (جگ)، هه-
لگیرانه وهی قاپ به باریکی تردا به قاپیکی
تر. (نوعی بازی باشتالنگ)

مچه نهک : [ناو] نه سپی په سهن؛ که حیل.
(اسب اصیل)

مختی : [ناو] شولاوهی فرمیسک. (اشک
سرازیر شده)

مخمخاندن : [] هارین؛ په راش په راش-
کردن؛ فلیقاندنه وه. (خرد کردن؛ له کردن)
مخمخک : (۱) بیستانی ته په کالی. (جالیز) (۲)
شولاوهی فرمیسک. (سرازیر شدن اشک)

مداس : دهمپایی. (دمپایی)

مدو : دها؛ دهیدا. (می دهد)

مدیو : دهروانی؛ ئهروانی؛ تماشاده کا؛ ده-
بینی. (می بیند)

مرخ : [ناو] داخواز؛ نارمزوو؛ ویست؛ تهماح.
(آرزو، طمع)

مردار بوونهوه : [چاوگه،ت] (ب) مردنی
مروځی خراب و بهد ټاکار. (مردن انسان بد و
فاسد) +

مردارخور : [ئاوه لئاو] که لاکسی توپیو خور؛
مندارخور؛ مننارخور؛ وهک : کهمتیار و دال.
(مردارخور)

مردار کردنهوه : [چاوگه،ت] (ا ب) مالی که-
سیک به زهم کردن قلب کردن له کاتی
موغامه له دا. (توی سرمال زدن). (۲)
کوشتنی حیوان بی سهر برینی شهرعی .
(۳) خراب سهر برینی نازل نه به گویره ی
شهرع. (۲و۳. مردار کردن)

مرداره مانگ : [ناو] مناره مانگ؛ بهینی به
هار و هاوین که لهو کاته دا نه خوشین و
مردار بوونهوه ی نازل زوره. (بین بهار
وتابستان)

مرقاندن : دهنگی نیری هاوکات له گهل
زبان دهره یانی نیری بهدهوری بزنی به-
ته گه دا ههروه ها دهنگی بهراز و گامیش.
(صدای تکه گراز و گاومیش)

مرقه : (۱) کهمترین دهنگ؛ مرقه ی ده-
رنه هات : دهنگی لیوه نه هات. (کمترین-
صدا). (۲) دهنگی گامیش و بهراز.
(صدای گراز)

مروس : مریس؛ میتن؛ مژتن. (مکیدن)
مری پوښ : کفن. (کفن)
مریتانو : [ناو] مروځ؛ ټینسان؛ عيسان؛
بنیادهم؛ بهشهر. (انسان)

مريشکاوی : [ناو] قهله مراو؛ بالنده ییکی
رهشه له مراوی چوو کتره و مهله وانه.

(نوعی پرنده آبی)

مريشکه ناويله : [ناو] تورمه ی مريشک-
ئاويله چند جورن. (۱) رهش به شه. (چنگر).
(۲) تاوسه. (طاوسک). (۳) مريشک ئاويله ی
گهوره و بچووک و خنه یی و دندوک
سهوز، سوور به له ک. (یلوه بزرگ و
کوچک و خنایی و نوک سبز و خالدار)

مريشکه کیوی : [ناو] فرهنديکی تيز باله
میيه که ی (میوه که ی) چیتین (خالخال) ه و
نیړه که ی له چند پهنگی (پهش و سوور و
زمرده، کلکی پهش و دريژه و گوشتيان
ده خوری. (قرقاول)

مزاخه : [ناو] سندوقی نان؛ جیگای نان
ټينان. (جای نان؛ صندوق جای نان)
مزانا : مزانی؛ دهزانی؛ تهزانی؛ دزانی؛
زانیت؛ زانیته ی. (میدانی)

مزانوو : دهزانم؛ تهزانم. (می دانم)
مزانی : (۱) مزانی؛ مزگینی؛ خه بهری
خوش هینان؛ پاداشی خه بهری خوش
هینان. (مژدگانای) (۲) دهزانی. (میدانی)
مزدان : حهق دان؛ پاداش دان؛ قهره بووی-
چاکه کردنهوه. (مزد دادن)

مزراب : [ناو] میزrab نه غمه؛ دندوک
ټاساییکی چووک له کانزای زمرد یان شاخ
یان شاپهل، یان ټیسک، بو ژندنی سازی
ژیدار و ته لدار. (مضراب)

مزره : (۱) هیستری نیړ. (استرنر). (۲) ترش
و شیرینه. (می خوش است)
مزگه ری : [ناو] پیشه و کارگه ی مسگر.
(مسگری)

مزووری : [ناو] به کری کار کردن؛ به کری
 گيراوی؛ له (موزدووری) فارسینه وه
 گيراوم. (مزدوری)
 مزه : مزه؛ کورتکراوی ناوی (مهزیه و
 موزه فهره). (مخفف اسم مرضیه ومظفر در
 زبان کردی) +
 مزهوت : مزگهوت؛ مزگت. (مسجد)
 مزیانی : [ناو] مزگینی؛ مزگانی؛ نوخشانه؛
 نوقلانه؛ خبهری خوش پیدان؛ مزانى.
 (مزدگانی) < مزانى
 مزيج : [ناو] بیزوو؛ مه گیرانی بیژگ. (ویار)
 مژدانه : [ناو] مژدانه؛ خهلاتی که به -
 مزگینی هینر دهریت. (مژدگانی)
 مژدی : [ناو] بیزوو؛ مه گیرانی؛ بیژگ؛
 مزيج. (ویار)
 مژگ : [ناو] میشک؛ مه ژگ؛ مه ژو؛ مه ژى.
 (مغز)
 مژومور : [ناو] به کهسیک دهلین چاوی کز
 بی؛ چاو مژومور : چاو نیوه کراوهی کز.
 (چشم کم سو)
 مژیای : [چاوگه] مژن؛ مژین. (مکیدن)
 مژیلانک : [ناو] مژولانک؛ مژول؛ برژول؛
 برژانگ. (مژه)
 مسته : مچه؛ مستو؛ کورتکراوی مسته فا.
 (مخفف اسم مصطفی)
 مسمووک : مسمس کهر؛ خه خن کهر؛
 منه من کهر. (مس مس یا من ومن کننده)
 مسوار : [ناو] کانزای مس له گهل قالایی دا
 تیکهل کراو به (تالیاز) کراو. (آلیاز مس و -
 قلع) +

مسوگهر : [ناو، بک] دابین کراو؛ ناماده کراو.
 (تهیه کننده)
 مش : فرد؛ فد؛ [ناو] تاییه تمه ندی قژی
 پهنگ کراو، ههر چه پکی له پهنگی. (مش)
 مشت قووچاو : [ئاوه ناو] مشت قووچیاگ ؛
 (ب) پژد. چکووس؛ خه سیس؛ چاوچنووک؛
 په زیل. (خسیس)
 مشتومال : [ناوت] جاران باو بوو له
 گهرماو به جوړیکی تاییهت ده لاک (کیسه -
 کیش) (مشتومالی موشته ری ده دا، و ده -
 یشیلا. (مشتومال)
 مشتومال : ده ست پیا هینان و سرین؛
 (مشتومالی دهوی ئاوینه ی ژهنگاوی خه -
 یال). (همین) (صیقل؛ پاک کردن)
 مشته و شینی : ده کری له جیاتی مشته -
 کو له بو کیهر کیی شهره مشت به کاریت.
 (مشت زنی)
 مشته کو له : یاری شهره مشت (کیپر کیی
 شهره مشت) گویا له ماوه یکی نه زور دوور دا
 نه و ناوه ی لینراوه له ته له فزیوندا
 بیستومه. (بکس)
 مشته گرتن : [چاوگه، ت] سیره گرتنی تفه
 نگ بو له ئامانجدان. (نشانه رفتن)
 مشتهل : (۱) شه تل؛ نه مامی ریشه.
 (نشا). (۲) دووکان؛ جی شه تل. (کرت؛
 جای پرورش نشا)
 مشقه مشق : (۱) مرقه مرقی نیری به ده -
 وری بزندا. (۲) موزه موز؛ خولانه وهی تازه -
 لاوان به کو لانا ندا بو حه زلیکه ری. (صدای
 شک در جفت گیری. ۲. پسر جوان که دور

دختران می‌پلکد، میچرخد)

مشوموږ : کمول و مرچ.

مشوهش : ورده نیسک. (عدس خرد)

مشهخت کردن : [چاوگهت] کوچ پی کردن؛

ئاواره کردن؛ تاراندن؛ دوور خسته‌وه.

(کوچانیدن؛ آواره کردن)

مشه‌گیا : [ناوت] پرووه کیکه لامژ وهک

که‌له‌ی بیستان. (گیاهی است، انگل -

گیاهان دیگر)

مشیو : [بهند] مه‌شیو؛ ده‌بی؛ نه‌بی؛ نه‌شی؛

ده‌شی. (باید)

مفا : [ناو] موفا؛ خیر؛ سوود؛ قازانج؛ چاک.

(سوود؛ فایده؛ خیر) +

مفته‌لابوون : [چاوگهت] موفته‌لابوون؛

تووش‌بوون؛ دووچار‌بوون؛ موپته‌لا -

بوون؛ گیروده‌بوون. (مبتلاشدن)

مفس : [ناو] پارزن؛ پالیو. (صافی)

مفسیت : < مفسد

مفلنگ : [ناو] قاحبه؛ جنده. (روسپی)

مقو : [ئاوه‌لناو] خووگرتوو به شتی که ته -

رکی دژوار بیت؛ وهک هیروئین و تریاک.

(معتاد) +

مقومقو : (۱) ده‌نگو؛ وتهوت؛ قسه بلاو

بوونه‌وه له جه‌ماوهردا؛ مقومقو داکه‌وتووه :

ده‌نگویه. (۲). < ف. هن. (شایعه)

مکو : [ناو] مه‌کو؛ جیگای کو‌بوونه‌وه.

(جای تجمع) +

مکور : [ئاوه‌لناو] سوور له سهر قسه و ړا.

(مصر بر رای و نظر)

مکینه : < نکینه

مگیز : [ناو] تامه‌زروی؛ مه‌یل؛ هه‌وس؛

ئاره‌زوو؛ ئیشتیا. (آرزو)

ملاس : [ناو] ملاز؛ خو ماتکردن و گویق‌لانی

ده‌رفهت بوون؛ له‌بو‌سه‌وه چوون. (کمین)

ملاشی : [ناو] ملاشوو؛ مه‌لاشوو؛ مه‌لاشک؛

ملاشک. (سق‌دهان)

ملاله : [ناو] جزمه؛ چه‌کمه؛ پوتینی دریژ تا

نیوه‌ی به‌له‌ک. (چکمه)

ملیئند : [ناو] ملوانکه؛ ملبه‌ند؛ ملوینک؛

ملیئده. (گردنبند)

مل‌پیچی : [ناو] که‌له‌وه‌کیشی؛ مل‌یادان؛

به‌ربه‌ره‌کانی؛ نافه‌رمانی؛ مله‌جووړی.

(نافرمانی)

ملنۆړلی : [ئاوه‌لناو] نه‌ستوژراف؛ مل‌باریک.

(گردن‌باریک)

ملکس : [ناو] گزگ؛ گسک؛ گه‌سک.

(جاروب)

ملکه‌و : [ئاوه‌لناو] (ب) ژنی شان و مل

جوان و خوشیک و چه‌له‌نگ. (زن‌زیبا -

و گردن‌زیبا)

ملکیش : [ناو] ده‌سکه‌نه؛ دروینه‌ی ده‌غل

به‌ده‌ست. (بادست‌چیدن‌گندم‌یا‌جو)

ملکیش کردن : [چاوگهت] مل‌گرتن یا

ته‌ناف له مل‌خستن و ړاکیشان، به‌زوړ

بردن بو شوینی. (پشت‌کردن گرفتن و بردن -

به‌جایی)

ملۆزم : [ئاوه‌لناو] میملی مله‌وړ و به‌هیز؛ له -

به‌ین به‌ر؛ دوشمنی زال؛ نافه‌ت؛ به‌لا. (ضد؛

آفت)

ملومو : (ب) ره‌وتی سه‌رکیشان و گه‌رانی

فسوس به دواي خه بهر و جاسووسی دا.
(سرک کشیدن جاسوس) +

مل و بهر مل نان : [ناوت] بهر بهر ه کانی -
کردن : زوران گرتن. (مقابله کردن؛ رقابت)
مله جووړې : [ناو] مل يادان و که له وه -
کیشی : لام و جومی؛ لاملی؛ له قوونه جووړی
به نزا که تیره. (نافرمانی)

ملهوړې : [ناو] زور داری؛ مل ته ستووری؛
شه لاتی؛ زوره ملی. (گردن کلفتی)
ملیب : [ناو] شهنه؛ شهن. (افشون)
منار کردنه وه : [چاوگه، ت] (۱) مندار کردنه وه؛
مردار کردنه وه؛ (مردار کردن) (۲) کاری
سه قهت کردن؛ کاری گهناندن و خراب -
کردن. (گندزدن)

منجه منج : قسه جاوین و خو خافلاندن و
دهر برینی قسه به ناږاشکاوې. (من و من)
مندو : [ناوت] توله فهرنگی؛ سه گی -
چووکه ی کونهړو. (سگفرنگی)
مندوڅ : مندوڅ : < مندو

منج : [ناو] منج؛ منج؛ هم وشه یه له
ناره و یه وه هاتووه به نام له کوردیدا به -
واتای لو مه به کار دیت، دوینی باسی نه -
حمه دکرا زور یان منع کرد له وکاره خراپه که
کردوویه تی، واتا لو مه یان کرد. (سرزنش)
منمانو : دهنوینی. (می نمایاند)

منمنه : [ناو] زه نگیانه؛ موورووی ورد.
(منجوق)

منوڅ : [ناو] ته مبهل؛ له ش گران؛
سست. (تنبیل)

منهت کیشان : [چاوگه، ت] (۱) داوای شتی -

کردن که بیته هو ی سووک و چرووک
بوون. (۲) ژیرباری منه تی که سیک چوون؛
(منت کشیدن)

منه من : خو خافلاندن له نه نجامی کاری؛
مله جووړی. (این پاوان پاکردن) +

منیج : من زی؛ نه زی؛ منیش؛ نه منیش.
(من هم)

مواجوو : [ناو] مه و اجوو؛ مه واجب؛ پاره ی
مانگانه ی کار به ده ست؛ مه عاش. (حقوق)
موارو : ده خوا؛ دی خو ت؛ ده خوات.
(می خورد)

موانو ش : ده ی خوینم؛ ده ی خوینمه وه؛ دی
بخوونم. (می خوانمش)

مو بایل : اند؛ فرد؛ فد؛ ته له فو نی هاوړی.
(مبایل)

مو بهد : زنانای نائینی زه رده شتی له موغ
بالا تر. (موبد)
موپته لا : < مفته لا.

موتلی : موتووی؛ متو : مندالی که زور
خووی به باب یا دایکی یا که سیکی تر
گرتیبت؛ بو بیچوی زیندموه رانی تریش
دهوتری. (طفل وابسته به پدر یا مادر؛ رام)
موتووی : < موتلی

موڅ : به شیکی جیاواز له می شک که له
پشت می شک دایه. (مخ). (۲) مه زگی -
ئیسک. (مغز استخوان)

موړتخای : مه لای موسایی؛ مه لای -
جووه کان. (عالم دینی یهودیان)

موړد : موړت؛ گیای که له گهرمه سیر ده -
پوی دزی بو کلیشه ی پایه؛ سرکه له گهل

ھاڤاوه مۆرد دھساونه به ینیی قامکی پا و
 ژیر پا، بوگهنی پا له بهین دهب. (مورد)
 مورداد : ئهمورداد؛ مانگی ناوه پراستی ھاوین
 له سالی هه تاویدا. (مرداد)
 مورده شو : مردووشور. (مرده شور)
 مۆروپنج له خۆنان : ده عیه و دهمار کردن؛
 لووت به رزی و فیز کردن؛ خوگرتن. (قیافه-
 گرفتن)
 موره پرهش . بزنی که پیلی پرهش هه روها
 مووره (سوور و سپی و کال و قهشان). (بز
 گوش کوتاه باتعین نوع رنگ مو)
 مۆرهی شه ترهنج : داشی شه ترهنج؛ هه-
 رکام له ۳۲ پهیکه رهه کایه ی شه ترهنج.
 (مه ره شطرنج)
 مۆرهی که مهر : پینج مۆرهی موغهره ی
 پشت له به ینیی موره کانی پشت و موره-
 کانی سی بهنده دا. (مه ره کمر)
 مۆرهی مل : مۆرهی گهردن (ب) جهوت
 مۆرهی سه ره وهی موغهره ی پشت. (مه ره-
 گردن)
 مۆرهی دامه : داشی دامه. (مه ره دامه)
 مۆری : هومایی؛ بالۆری؛ بالبالی؛ مه پمه-
 پشا. (چلوار)
 مۆریانه : (۱) مۆرکه؛ ژهنگ. (۲) پشک و
 سپی. (۳) جووله وهریکه میملی خوری و
 لیاسه. (ژنگ؛ شپش؛ موریانه..)
 مۆریله . میلووره؛ مروچه؛ میروو. (مورچه)
 مۆری ماری : موورگی مار؛ مۆری مار؛ به-
 ردی مار؛ کاتی مار کراژ ده خا کالیسیوومی
 لهشی کهم ده بیتهوه به هووی کراژی نووی

دروست کردنه وه و بوقه ره بووی ئهو که-
 ماسیه بهرد ده کروژی و دهیخوا و پاشان
 ده ریانه خاته ده ره وه (ده یانه پسته وه) و ئهو
 بهردانه چاره سه ری نه خو شینی چاوه و
 پو شنایی و سووی چاو زیاد ده کا؛ واتای
 ناوه که ی به ئاره وی (به ردی نوور) ه. (مه ر
 مار)
 مۆز : جوړیک میشی چزوو داره به گاهه-
 له وه ده دا و خوینیان ده مزی. (مزمز)
 مۆزگره : پووش به قوونه. (سجاقک)
 مۆزه مۆز : سه ره تای چه زیلکه ری و مشقه-
 مشق. (دنبال عاشقی پسران)+
 مۆزی : مشقه مشق و به دوا ی ژناندا
 چوون؛ چه زیلکه ری له گهل ژنان. (دنبال-
 عاشقی زنان بودن)
 موزیر : زه ره رگه یین؛ زیان ده ر؛ (له ئاره و پرا
 هاتووه). (مضر)
 مۆزیک : (۱) مۆسیقا. (موزیک). (۲) ئاوه نیا،
 مندالی ژن له میردی ییشووی.
 (۳ و ۴) ف،هن
 مۆزانک : مژول؛ برژول؛ برژانگ؛ مۆزه-
 لآنک. (مژه)
 مۆزه دهر : مزگینی دهر؛ خه به ری خو ش -
 هینه ر. (مژده دهنده)
 مۆسیقا : (۱) هونه ری به دوا ی یه کدا ده-
 ره یینانی دهنگ به ره چاو گرتنی زه رب
 (ریتم) و ھاڤ موونی و پیک هینانی میلوودی.
 (۲) به ره هه می ئه و کاره. (موسیقی)
 مۆسیقار : مۆسیقازان؛ زانیاری مۆسیقا؛ ژه
 نیاری ئامیری مۆسیقا. (موسیقیدان؛

موسیقیدان: ساززن)

موسیقی‌ی‌پاپ: موسیقی‌ی‌خه‌لکی‌ئاسایی
به‌بی‌په‌چاو‌کردنی‌بنه‌مای (موسیقی‌ی‌مه-
قامی و په‌دیفی). (موسیقی‌ی‌پاپ)

موسیقی‌ی‌جاز: (ب) موسیقی‌ی‌تایبته به
په‌ش‌پوستالانی‌ئه‌فریقای. (موسیقی‌ی‌جاز)
موسیقی‌ی‌په‌سه‌ن: موسیقی‌ی‌که‌له‌که-
وناراه له‌ناو‌میله‌تیکدا‌گه‌شه‌ی‌کردووه;
له‌کوردیدا‌زیاتر له‌تو‌ی‌مه‌قامه‌کاندا
گونجاوه و پیوه‌ندی به‌می‌زینه‌ی‌موسیقاه
هه‌یه. (موسیقی‌ی‌اصیل)

موسیقی‌ی‌کلاسیک: موسیقی‌ی‌به‌رب‌لاوی
ئوروپی له‌سه‌ده‌ی‌۱۷ و ۱۸دا؛ و به‌رده-
وامیی‌ئه‌وپ‌نیاژه. (موسیقی‌ی‌کلاسیک)
موشک: میسک؛ میسک؛ موسک؛ عه
تری‌ناوکی‌جوړیک‌ئاسکی‌ول‌تگه‌لی
خه‌تا و خوته‌ن و ساخارین. (مشک)

موعه‌لیمی‌تایبته‌ی: سه‌یدی‌ی‌که‌له‌ده‌ره-
وه‌ی‌فیرگه (له‌ماله‌وه)‌ده‌رس‌ده‌لته‌وه
زیاتر به‌پاره. (معلم‌خصوصی)

موغ: له‌ئاو‌یستادا (مغو) به‌پیاوی‌ئایینی
زه‌په‌شتیان‌گوتووه. (مغ)

موغموغه: مغمغه؛ می‌شووله‌ی‌قاچ‌دریژی
سه‌رپشت‌کولکن. (پشه‌پادراز‌بزرگ)

موفادار: به‌له‌شت‌وموفا؛ خاوه‌نی‌سوودو-
قازانج؛ مه‌فادار؛ به‌فاییه. (بهره‌دار)

موفه‌تیش: (ب) سیخوړ؛ فسوس؛
جاسووس؛ پشکین. (جاسوس)

موقه‌یه‌ت: گریدراو؛ ده‌روه‌ست؛ به‌ندیوار؛
په‌وتی‌پووده‌ر‌بایسیکردن؛ پابه‌ند. (مقید)+

موکر: له‌(مه‌کرووه‌ی)‌ئاره‌ویی‌هه‌هاتووه،
کاریک‌که‌نه‌کردنی‌باشتره‌له‌کردنی؛
خوراکی‌که‌نه‌خوارنی‌باشتره‌له‌خواردنی.
(مکروه)

موکیت: فرد؛ فد؛ اند؛ رایه‌خیکه‌به‌مه‌کینه
چنراوی‌کولکن‌بو‌پاخستن‌له‌ته‌ختی‌عه-
رزنی‌ژووردا. (موکت)

موکیت‌کاری: په‌وتی‌پاخستن و چه
سپاندنی‌موکیت‌به‌ته‌ختی‌عه‌رزنی‌ژووردا.
(موکت‌کاری)

مولان: مژ؛ ته‌وموژی‌که‌به‌عه‌رزدا‌ده‌روا.
(مه‌غلیظ‌سطحی؛ هوا‌ی‌مه‌آلود)

مول‌ومرج: مچ‌وموړ؛ مون؛ پرووتال؛
پروگرژ؛ مپروموچ. (عبوس)

موله‌ق: [ئاوه‌لئاو] له‌موعه‌له‌قی‌ئاره‌ویی‌هه
هاتووه؛ هه‌لوا‌سراو؛ ئاو‌یزان و ویستاو به
حاسمانه‌وه. (معلق)+

موم: [ناو] (۱) میو؛ میوی‌هه‌نگوین. (موم).
(۲) شهم؛ شهمی‌داگیر‌ساندن. (شمع)+

مومدان: [ناو] جیگه‌ی‌شهم‌هه‌لکردن؛
(ب) به‌یه‌که‌وه‌چه‌سپاندن؛ به‌ستن و شه-

ته‌کدان؛ یان‌گریدان. (شمعدان؛ چسپاندن)
مومول: مووی‌چاو‌که‌له‌پیلووه‌وه‌پوو به

ناو‌چاو‌ده‌روی؛ و ته‌گه‌ر‌چاره‌نه‌کریت
کویر‌ده‌کا. (روئیدن‌مو‌روبه‌داخل‌چشم)

مومیاهر: که‌سیک‌که‌مومیایی‌ده‌کا.
(مومیاهر)

مونیتور: [ناو] پووبه‌ری‌نیشاندهری‌وینه‌ی
که‌مپیوټیر و تیلیویزیون؛ شاشه‌ی

کومپیوټیر. (منیتور؛ مانیتور)

مونیر : منیره؛ ناوه بۆ ژن. (اسم زنانه)

موو به به یندانه چوون : تهواو پیکهوه
نووساؤ؛ (ب)زۆر به یین خوۆش و تهبا. (بهم-
چسپیده؛ دوست صمیمی و نزدیک)

مووبه موو : (ب)گێڕانهوهی خهبر به وردی.
(موبه مو)

مووچنگووک : [ناو] مووچینی چووک؛
مووکیشی چکوله؛ مووچینک. (موچین-
کوچک).

مووچیاک : [ناو، بهر] نووشتاوه؛ چهماوه؛
شتی که مووچاوه تهوه و گرموله بووه.
(خمیده؛ مچاله شده)

مووخۆر که : [ناو] پهوتی دوو فلیقانه بوونی
سهری موو که ده بیته هووی وهرینی موو؛
زیاتر له مووی دریزی سهردا پهیدا ده
بی. (موخوره؛ مرض شکافته شدن نک مو)
موودرز : موو قلیش؛ درزی زۆر ورد.
(مودرز)

مووده مار : ورده ده مار؛ ده ماری باریکی ناوه
لهش که له ده ماره کان جیا ده بنهوه.
(مویرگ)

موور : (۱) که پرل؛ بزنی که گوئی چکوله و
کورت بیت. (بزگوش کوتاه) (۲) کوتهی دار.
(قطعه چوب کلفت)

موور که گیا : پیچيله؛ گیاییکه به گولی سوور
یان سپییهوه، تووه که ی خره و ماکی ثانتی
با یوتیک (دزی هـوورک) ی زۆره و
کولیزاوی بۆ شتنی برین باشه. (گل لادن)
مووروه که رانه : [ناو] مووویکی تهفسانهیییه
گویا له لهشی که سیک بساوری ده بیته

هووی راکیشانی خو شه ویستی و میهری
ئهو که سه. (معادل مهره مار در فارسی)
مووری : [ناو] (۱) مووروو. (خرزه). (۲)
مروچه؛ میلووره؛ میروو. (مورچه)
مووزیچ : به له ک پیچ. (مچ پیچ).
مووزهر : مووزهرد؛ پۆر زهرد؛ قزکال.
(موزرد؛ بلوند)

مووسیر : [ناو] سیروکه؛ مووسل؛ سیره عه-
جهمانه؛ مووسلی؛ گیاییکه بنه که ی له سیر
ده کا و له ناو ترشییات و ماستی ده که ن.
(موسیر)

مووشن : (۱) [ناوه ناو] مووشه مووشکه ر.
(کسی که صدای نفس کشیدنش از دماغ
شنیده شود). (۲) میهن؛ ده لین؛ ده بیژن؛
ئوشن. (مگویند)
موو قلیش : موودرز.

مووه له پرووزاندن : [چاوگه ت] (ب) هاتن
و پهیدا بوونی که سیک له دواي
باسکردنی؛ له پر پهیدا بوون. (موی کسی-
را آتش زدن. کنایه از) (آمدن کسی پس از اسم-
بردن از او)

موه ندیس : [ناو] ته نداز یار. (مهندس)
مهباد : [ناو] (۱) ناوی نازه رهوشه نگ، پیغه-
مهبریکی پارسییه کان بووه؛ (۲) شاری
مهباد، زیدی قازی موحه مه د. (مهباد)
مه بهران : [داها تووی چاوگه ی بردن بۆ کو]
ده بیهن؛ ده بن؛ نهوهن؛ ته یوهن. (می برند)
مه بهری : [داها تووی چاوگه ی بردن بۆ
که سیک دووه می تاک] ده بییه ی؛ ده به ی؛
ئهوه ی؛ ته یوه ی؛ موه ری. (می بری)

مه ترسوو : ده ترسم؛ نه ترسم. (می ترسم)
 مه تره باز : [ناوه‌لناو] پیاز پاک‌کهر؛ پرباز؛
 خوخته‌کهر؛ ماستاو‌کهر؛ زمان‌لووس؛ چاپ-
 باز؛ خافلین؛ حوقه‌باز؛ جامباز؛ مه‌رای‌کهر.
 (حقه‌باز؛ چاپلوس)
 مه تره‌ق : (ب) نه‌ندامی شهرمی پیاو. (ذکر)
 مه تکنه : [کاری نه‌میری سه‌لبی] مه-
 دلۆپینه؛ مه‌تکینه؛ (نه‌چکان)
 مه تلېب : ثم وشه له ئاره‌ویه‌وه هاتوووه
 به‌لام واتاکه‌ی گوژدراوه. پیم مه‌تلېب نییه؛
 واتا پیم شتیکی نه‌وتو و گرینگ نییه
 (مهم؛ مسئله چشمگیر)
 مه ته‌ریز : شهره‌که‌ل؛ شهر؛ شهرگه؛ مه
 یدانی شهر. (جنگ؛ میدان‌جنگ)+
 مه ته‌لوان . مه‌ته‌لوک‌بیژ؛ مه‌ته‌لوان. (معما-
 گوی)
 مه ته‌وک‌هوان : [ناوت] جوړیک مه‌ته‌ی ده-
 سته‌دار که به ژبی کهوان ده‌خولیت‌هوه بو
 کون‌کردنی دار و شتی‌تر. (مه‌وک‌مان)
 مه‌جیوور‌ناو : گه‌په‌کی که‌نار شار و فه‌قیر-
 نشین که خانوو به ته‌لیس و ته‌نه‌که
 دروست ده‌کهن. (حلبی‌آباد)
 مه‌جمنه : له چاو‌گه‌ی جوین؛ مه‌چیونه؛ مه-
 له‌قینه؛ مه‌شه‌کنه؛ مه‌شه‌کینه؛ (ب) ته‌کانی-
 مه‌ده. (تکان‌نده)
 مه‌چه‌که : جوړیک مله و زوړه‌بانی؛ زورانی
 که مه‌چه‌ک له ناوقه‌دی یه‌کتر توندده‌کهن.
 (نوعی کشتی محلی)
 مه‌حبوس : جوړیک یاریه به ته‌خته نه‌رد
 ده‌کری. (محبوس)

مه‌جهری : [ناو] تارمه؛ مه‌جهری؛
 دیواری ده‌وری هه‌یوان یا قه‌راخ پلیکان به
 میله‌ی کانزا یان‌دار بو به‌رگری له که‌وتنه
 خواره‌وه. (معجر)
 مه‌حلان : [ناوه‌لناو] قابیل؛ خاومنی زانایی؛
 پسپوړ؛ شارمزا. (دانا)
 مه‌خته : [ناو] ده‌سته‌به‌ری. (بیمه)
 مه‌خشووش : شیواو؛ تیکه‌ل و پیکه‌ل. به-
 تره‌ف. (مغشوش)
 مه‌خمه‌له‌ک : فد؛ [ناو] سوور‌یچه.
 (مخملک)
 مه‌خه : [کاری نه‌میری سه‌لبی له چاو‌گه‌ی
 هاویشتن] مه‌یخه؛ مه‌یهاوی؛ مه‌هاوی؛
 فم‌مه‌ده. (نیانداز)
 مه‌دره‌خه : [ناو] نه‌سپهره؛ جی‌گای‌پی له-
 سه‌ردانانی پیم‌په‌ره. (جای‌پادربیل)
 مه‌دوونه : [ناو] جوړیک چرای شيله‌گه-
 رچه‌ک. (چراغ‌روغن‌کرچک)
 مه‌رازه : یه‌که‌ی ژماردنی ته‌مهنی سه‌گ؛
 سه‌گی‌دوو‌مه‌رازه : سه‌گی‌دوسال‌انه‌یه.
 (واحد عمرسگ)
 مه‌رافه : [ناو] له مه‌رافیعای فارسییه‌وه
 هاتوووه؛ شهر، داوا؛ جه‌نگ؛ کی‌شه. (دعوا)
 مه‌رییل؛ [ناو] نه‌سپهره‌ی پیم‌په‌ره؛ مه‌دره-
 خه؛ پیم‌په‌ره. (جای‌پادربیل؛ بیل‌آه‌نی)
 مه‌رجان : [ناو] گیان‌داریکی ده‌ریاییه له
 ناوی شیرینی (غ‌یری سویر)ی ده‌ریادا ده-
 ژی؛ کورال یان بستام پا شماوه‌ی له
 شیه‌تی که له سه‌ریه‌ک کو‌ده‌بیته‌وه و
 خشل‌وموورووی لی دروست‌ده‌کهن.

(مرجان)

مهرجان پیخاوس : (ب)ورج. (کنایه. خرس)
مهرزدار : [ناو] (۱) همر شت که سنووری
دیاریکراییت. (دارای مرز). (۲) بهرپرس و
تاگاداری سنوور؛ مهرزهوان. (مرزدار)
مهرزدارى : [ناو] (۱) پهوتى سنوور
دیاریکراوى. (حالت مرزداشتن). (۲) پهوتى
کارگیرى و بهرپرسبوونى سنوور.
(مرزدارى)

مهرزم : [ناو] پلووسک. (ناودان)

مهرزهقان : [ناو] سنوورهوان؛ مهرزهوان؛
تاگادارى سنوور. (مرزبان) < مهرزدار
مهرزینگه : [ناو] داموده ستگا؛ پیکخراوه؛
پیکخراوه. (اداره؛ پایگاه)
مهرشمین : [ناو] مارشمعوون؛ مارشمعوون؛
سهرکرده و گهوره فله (مهرسیحی) گهل.
(مارشیمون)

مهرقه : [ناو] پیازداخ. (پیازداغ)

مهرقهو : [ناو] مهرقه؛ گوپ؛ قهبر. (مرقد)
مهرگومیر : [ناو] مهرگ و تیا چوون. (ب)
پهوتى قرتیکهوتن؛ مردنى زور لهناو پهمه -
یان جهماوهردا پهیدا بوون. (مرگومیر)
مهرگونه : گولوله کردن و پیچاندنهوهی
ههرشت. (گلوله کردن و پیچیدن)
مهرگه مویش : [ناو] مهرگه موش؛ ژه -
هرى ئارسنیک؛ ژههرى مشک کوژ.
(مرگموش)

مهرگهمار : [ناو] تهلمار؛ گیاییکه له

کورداستان زوره له قهدهمدا هارپاوهی میوه -
کهى له گهل زرنیقدا گهردیكى لی دروست

دهبوو که ماری کوپر دهکرد، بو سیاتیک
(پهنمانی دهمار) بهکه لکه. (پانه -
ترو؛ خاورک؛ کبر)

مهرگهمله : [ناو] (ب) مهله چاک نهزانی.
(کنائی، خوب شنابلنبودن)

مهرموول : [ناو] بره؛ سفره ی پرک؛ سفره -
ی بهرزا. (دو دندان گراز)

مهرمهپش : [ناو] هومایی؛ بلووری؛ شاخ -
بزی؛ بالبالی؛ بهلووری؛ مهرمهپشا؛ موری.
(چلوار)

مهرنای : مراندن. (میراندن)

مهرهپیر : [ناو] پانهپیره؛ دانهمهپ؛ رانمه
رهینانهوه بو نزدیک گوند له نیومپردا بو
دوشین. (گله رابرای دوشیدن نزدیک آبادی -
آوردن)

مهرهمووز : به تهزموون؛ دونیادیتوو؛
پوخت. (دنیادیده؛ باتجربه)
مهر : لا؛ کن؛ پال؛ بال؛ نک؛ تهنیششت.
(نزد؛ جنب)

مهر : مهرن؛ (مهرز، مهری، مهری، مهرزدا)
له ئاوپستادا بهواتای گهوره هاتوو و وشه -
ییکی زور کوئی کوردیه. (بزرگ؛ کبیر)
مهراختن : له ههرام گیران؛ خراب کردن؛ له
دهستان. (خراب کردن)

مهرزاد. [ناو] کی زیاد؛ جوریک فروش وهک
ههرچ به ههرکس قیمه تی زیاتر بدا.
(مزایده)

مهرزار : قهبر؛ گوپ؛ گلکو. (قبر) +

مهرزارگه : زیارتان؛ قهبرسان؛ گوپستان.
(گورستان)

مهزانه : (۱) زانینت نه‌ییت؛ ناگات لی‌نه-
بیٚت. (ندان). (۲) تومه‌ز؛ تمه‌ز؛ مه‌منا؛
تومه‌یژه؛ تومه‌لی. (تونگو)

مه‌زحه‌که : [ناو] گالته‌جار؛ گالته. (مسخره)
مه‌زدا : مه‌ز واتا گه‌وره و (دا)بوی هه‌یه که
یه‌کی له‌سی وشه‌ی (دارا، دانا، دانه‌ر) وه-
رگیراییٚت. (مزد)

مه‌زده‌ک : مروقیکی کورد بوو که ئایینی
مه‌زده‌کی دامه‌زراند و له پاشان خو‌ی و
شو‌یگرانی به‌ده‌ستی ئه‌نه‌وشیره‌وانی شای
ئیران کوژران. (مزدک)

مه‌زده‌کی : [ناو] شو‌یگری دینی مه‌زده‌ک.
(مزدکی)

مه‌زراح : [ناو] مه‌زهرق؛ مزراق؛ مزراح.
(گردنا)

مه‌زره‌که‌وان : چاپخان‌چی. (چاپخانه‌چی)
مه‌زغنه‌ه : [ناو] خانوو‌یک که چاوه-
چاوه (دیودیو) و ژوور ژوور به‌کری بدری.
(خانه‌ای که اطاق اطاق کرایه داده شود)

مه‌زگی : [ناو] (مه‌ز) واتا گه‌وره (گی) واتا :
گه، گا، جیگا، گه‌وره جیگا؛ جیگای گه‌وره؛
جیگای به‌ریز؛ جیگای به‌روومه‌ت؛ مزگه-
وت. (مسجد)

مه‌زگیت : [ناو] مه‌زگی؛ مزگت؛ مزگه‌فت؛
مزگه‌وت؛ مزه‌وت؛ مالی‌خودا؛ خانه‌ی-
خودا. < مه‌زگی (مسجد)

مه‌زناندن : [چاوگه‌هت] حورمه‌ت گرتنی زو-
ر؛ گه‌وره کردن له‌لای خه‌لک؛ مه‌زن کردن.
(بزرگ داشتن)

مه‌زووک : [ئاوه‌لناو] نه‌زوک؛ میوینه‌یی که

بی‌چووی نابی. (نازا)

مه‌زه : کور‌تکراوی ناوه‌کانی مه‌رزیه
وموزه‌فه‌ره. (مخفف اسم مرضیه و مظفر) +

مه‌زه‌چیشن : [چاوگه‌هت] تام کردن؛
میلاک کردن. (مزه کردن)

مه‌زآلک : [ناو] قاپوولکه‌ی سه‌ر؛ قاپیلک؛
قاقلوک؛ کاپوولک؛ کاژه‌لآک؛ کاسه‌ی سه‌ر.
(جمجمه)

مه‌زگی ئیسقان. مه‌زگی ئیسک؛ مه‌زگی-
لوولاک؛ موخی ئیسقان. (مغز استخوان)
مه‌زه : نیسک؛ مه‌زو؛ نوژی؛ میژوی.
(عدس)

مه‌ژیر : پسپو‌ر؛ زانا؛ کارزان. (متخصص)
مه‌ژی‌وشک : می‌شک‌وشک؛ قسه‌ ناحالی
که هه‌ر له‌سه‌ر بواری فیکریی خویدا ماوه؛
فکرکون؛ کوئه‌ پهره‌ست؛ بیر گرساو؛ دزی
پیشکه‌وت‌خواز و نوی‌خواز. (متحجر)
مه‌ژی‌هشک : < مه‌ژی‌وشک

مه‌ست‌که‌ر : (۱) [ناو، بک] که‌سی که مه‌ست
ده‌کا و شه‌راب ده‌خواته‌وه. (کسی که مه‌ست-
میکند) (۲) [واوه‌لناو] هه‌رشتی بیته‌ هو‌ی
سه‌ر خو‌شی. (مسکر)

مه‌ستووره : ناوه بو ژنان؛ ناوی مه‌ستووره‌ی
ئه‌رده‌لان ژنه‌ شاعیری به‌ناوبانگ.
(مستوره)

مه‌سه‌ف : [ناو] ته‌پکه. (نوعی دام‌پرندگان)
مه‌سه‌و : [ناو] مه‌زه‌و؛ مه‌زه‌ب. (مصب)
مه‌سیح : هه‌زهرتی عیسا پیغه‌مبه‌ر. (عیسی
مسیح)

مه‌سیحی : [ناو] خاچ‌پهره‌ست؛ فه‌له؛ فه‌لا.

(مسیحی)

مه سیحیهت : خاچ په رهستی؛ پربازی مه-
سیحی بوون. (مسیحیت)

مه شکه دو: [ناو] (۱) جوړیک ماری کورت و
قهویه. (۲ب) مه شکه ی جیگای دو یان
پرله دو؛ پیاو ی زگ زلی پیده شو-
بهینن. (نوعی مار. مشک دوغ)

مه شکه پان : [ناو] شلکه ی پان؛ نه رمه پان.
(نرمی ران)

مه شکه رهک : [ناو] مه شکه دره؛ جوړیک
کولله یه (سوز و ره شه) و به دنگی بهرز
ده خوینی. (نوعی ملخ بزرگ باصدا ی
بلند جیر جیرک آسا)

مه شکه سکه : سک مه شکه؛ به مروقی زگ
زل ده لین. (شکم گنده)

مه شکه لاق : [ناو] مه شکه لوولاک؛ به له-
ک. (ساق پا)

مه شکه لوولاک : < مه شه لاق.
مه شکه و مه لآن : [ناو، ت] ده زگای مه شکه؛
مه شکه یا گاوس به سیپاکه یه وه. (مشک-
وسه پایه اش)

مه شه یی : [ناو] مه شه دی؛ که سیک که
چوویت بو زیارته ی ئیمامی هه شته می
شیعه؛ زیاتر له ناو شیعه دا باوه؛ (مشدی)
(۲) خه لکی مه شه ده. (مشهدی)

مه عده نووس : [ناو] مه ده نووس؛ شانوکې؛
جافری. (جعفری)

مه عزمه : [ناو] له مه حزمه ی ئارمویه وه
هاتووه، نوووسینگی (مارموت ه لاق) یا
نوسینگی (قه باله) و به لگه ی ملک و

خانوو. (دفتر خانه)

مه غلا : [ناو] مولگه؛ جیگای مولدانی په-
شه ولخ. (جای استراحت گاوها)

مه فادار : [ناو، لئاو] به له شت و موفا؛ سوودو-
قازانچ دار؛ موفا دار؛ به فایه. (بهره دار)
مه فشه ن : [ناو] مه شفه ن؛ تاته شوړ.
(تخت مرده شویی)

مه فلان دن : [چاوگه، ت] په نگ پیاساوین؛
په نگ کردن؛ په نگان دن. (رنگ کردن)

مه فلین : [چاوگه، ت] په نگ پیاساوین؛ په-
نگ کران. (رنگ شدن)

مه قهر نه : [ناو] ماکاروونی؛ جوړیک هه-
رشته؛ هه رشته فهره نگی. (ماکارونی)

مه کرو : < موکر
مه کیشو : مه کیشوو؛ ده کیشم؛ نه کیشم.

(می کشم)
مه لالان : نه وان ده لالیانه وه؛ ده لالینه وه؛

ده پارانه وه؛ ده پارایه وه؛ ده لالیاه. (التماس-
می کردند؛ التماس می کرد)

مه لالیا : نه وه ده پاراوه؛ ده پارایه وه.
(التماس می کرد)

مه لایه : (۱) مه لاس؛ پیش نویژه. (ملا).
(۲) [ناو] سه ربه کلاوه؛ بالنیدیکی پوپه داره
به قهرا ریشو لیک ده بیت. (نام پرنده ایست)
مه لحه که : < مه زحه که

مه لخان دن . شاردنه وه؛ دابین کردن؛ هه-
شاردان. (پنهان کردن)

مه لسنین : (۱) په راش په راش بوون؛
ورد بوون؛ شکان، وردوخاش بوون. (۲)
ملاس بوون؛ ملاس بوون. (خریدن)

کمین کردن)

مه‌لکه‌سه‌ن : کر می‌که داوه‌ته‌نه دروستده‌کا
و له پاشان بال دهر دینی و هه‌لده‌فریت.

(نوعی کرم)

مه‌للا : [ناو] نه‌فه‌ری نه‌هل له کایه‌ی
می‌شین و مه‌مه‌پندا. (نفرال در تیله‌بازی)

مه‌لوک : پی‌او‌ی که له مآلدا کاری ژنانه

ده‌کا. (مردی که کار ژنانه انجام می‌دهد)

مه‌لوه‌ند : [ناو] مه‌لوه‌ن؛ جی‌گه‌ی ژیان؛ مه-
لینه‌ند. (جای زندگی کردن)

مه‌له‌پوژه : فرندیکه له پاساری چوو‌کتر و
بزوژ‌تره، دهن‌وو‌کی درپژ و باریکه و شیله-

ی گولان دهم‌زی و هی‌لانه‌که‌ی به لقی-
دارندا شو‌پ ده‌بیته‌وه. (شهدخور)

مه‌له‌غان‌گیر : دروینه‌وانی که به‌مه‌له‌غان
دروینه‌ده‌کا. (دروگری باداس‌بلند)

مه‌له‌نگ : [ناوه‌لناو] جوان و خوشیک؛ قه-
نج؛ شه‌پال؛ ده‌لال؛ خوش‌کوک؛ (زیبا)

مه‌له‌یب : [ناو] مه‌له‌هب؛ شه‌نه؛ شه‌ن.
(افشون)

مه‌مان : [ناو] (۱) مه‌مکان. (پستانها). (۲)
له‌کورستانی پروژ هه‌لات له فارس‌سیه‌وه

هاتوه و بووه به‌باو، مندال له جیاتی دایه
ده‌لی مه‌مان. (مامان)

مه‌مکه : [ناو] پی‌چیکی کون‌کراوه، جی‌گای
نه‌وت هاتنه‌ده‌ر له چراتو‌پ و چوونه‌ناو

توری چرا؛ جی‌گای هاتنه‌ده‌رموه‌ی گاز له
چیشته‌لینه‌ری گازیدا. جی‌گای هاتنه‌ده-

رموه‌ی بی‌زین له کار بو راتوری سه‌یارده‌ا
بو‌ناو مو‌تو‌پ. (پستانک)

مه‌مو‌له : [ناو] مه‌مکو‌له؛ مه‌مکی گچ‌که.

(پستان کوچک)

مه‌مووز : [ناو] مامیز؛ مه‌همیز. (مهمیز)

مه‌می‌نالان : شاریکی که‌ونارای خاپوور،
که له کوردستاندا بووه. (نام‌شهر ویرانه-

قدیمی)

مه‌نار : [ناو] مننار؛ مردار؛ بی‌سه‌رپرین -
مردنی حه‌یوان. <مردار کردنه‌وه. (مردار)

مه‌نته‌شه : [ناو] لا‌ولاوه‌ی دهرک و په-
نجیره. (الوای درب‌پنجره) +

مه‌نجه‌لی زنجیره‌دار. مه‌نجه‌لی زور گه-
وره‌ی ده‌سک‌دار. (دیگ‌دسته‌دار بزرگ)

مه‌نجه‌نیک : [ناو] ئاره‌و کردوویه به‌مه-
نجه‌نیک؛ له شه‌ری قه‌دیمدا ئاگر هاو‌یز

بووه بو‌بان قه‌لا له‌کاتی گه‌مارودان یان
هی‌رشکردن و گرتنی قه‌لای دوزمن.

(منجیق)

مه‌نج : < منع

مه‌ندمل : [ناو] (۱) فال؛ وه‌ک؛ په‌مل گرتنه-
وه. (۲) حاشا؛ ددان‌پیدانه‌نان؛ نه‌په‌ژراندن؛ پا

لینه‌نان. (فال گرفتن. انکار)

مه‌ندین : [ناوه‌لناو] به‌هیز؛ به‌قه‌وه‌ت؛ قه-
له‌وی تی‌کسمراو. (پر قدرت؛ چاق و کوتاه‌قد)

مه‌نقه‌لی کاره‌بایی : [ناو] مه‌نقه‌لی که به
کاره‌با گه‌رم ده‌بیته. (منقل برقی)

مه‌نه‌ج :

مه‌نه‌ی : [چاو‌گه، مان. (ماندن)

مه‌نیجه : مه‌نیج؛ (مه‌نیژه، کچی نه‌فراسیاو
گراوی بیژنه) ناوی ژنانه‌یه. (منیژه)

مه‌وج : [ناو] (۱) شه‌پیل؛ شه‌پول؛ مو‌نج؛

پیل. (موج). (۲) جاش؛ جاجم؛ نوین پیچ.
(رختخواب پیچ)

مهوز : [ناو] داریکی گهرمه سیریه؛ به
میوه کهیشی دهلین مهوز. (موز)
مهولانا : < مهولهوی

مهولهوی : ناوی جه لاله ددین موخه ممد
به هادینی به لخی بووه، ناسراو به مهولانای
رومی خاوهنی دیوانی مه سنهویی مه عنه-
وی و دیوانی شه مسمی ته بریزیه که به
زبانی فارسی داپناوه به لام خووی عارفیکی
مه زنی کورد بووه. (مولوی بلخی؛ مولانای
رومی)

مهولهویی تاوه گوژی : < ف. هن
مهوهر : [کاری ئه مری له چاوگهی بردن بو
که سیک دووه می تاک] (۱) مه یبه؛ مه یوه؛
نه به؛ مه به؛ (نبر؛ مبر) (۲) مه یبه به ناویدا؛
پیامه که؛ پییدامه که. (فرونکن)

مهوینی : ده بیینی؛ ئه بیینی. (می بیینی)
مه هان : [ناو] بی نوژیی مانگانه ی ژنان.
(عادت ماهانه)

مه هبرن : ماوه ی بیژو کردنی ژنی تولدار.
(روزهای و یارزن یاردار)

مه هموز : [ناو] مامیز؛ مه همیز. (مهمیز)
مه هووز : [ناو] مه فیژه؛ میوز؛ مه ویز؛ ماوز؛
مه فیژ. (مویز)

مه ههر : [ناو] شفاعت؛ لایانه وه. (شفاعت)
مه ی : [ناو] مانگی پیجه می سالی زایی
۳۱ روزه و له یه که می گولانه وه ده ست
پیده کا. (مه) +

مه ی پهره ست : [ئاوه لئاو] چه ز له می که ر؛

مه ی خور. (می پرست)

مه یاندار : [ناو] میاندار؛ مه یاندار؛ مه یدا-
نداری زورخانه؛ سه رده سته ی پالنه وانانی
زورخانه. (میاندار)

مه یانه : [ناو] خه لووزی به رد؛ زوخال سه-
نگ. (ذغال سنگ)

مه یانووم : ئه مگه بیینی؛ ده مگه بیینی. (مرا-
می رساند)

مه یه ننگ : [ناو] مه بیانگ؛ مه یخانه.
(میخانه)

مه یجیر : اند؛ [ناو] دهره جه ی عه سکه ری
له ئه رته شی ئینگلیز و ئه مریکا دا؛ به رانبه-
ری سه رگورد. (سرگرد)

مه یدان دان : [چاوگه ت] مه یدان پییدان؛
پوو پییدان؛ به ده مه وه دان؛ پیدان؛ ماوه پییدان.
(میدان دادن)

مه یده : (۱) کاری ئه مری له چاوگهی دان
بو که سیک دووه می تاک] مه یده ری؛
پی مه ده؛ دل هه ریبه کیکه مه یده به هه زار.
«فولکلور» (۲) ئاردی دوو جار له هیلکه ک
دراو. (آرد دو بار الک شده)

مه یده فان : [ناو] نانه وا؛ نان پیژ. (نانوا)
مه یره : (۱) مه ی هیئه؛ ته نیاوهره که س-
له گهل خوت مه یره؛ که س له گهل خوت
مه هیئه. (میاور). (۲) < مه یله ۲

مه پرژه : [کاری ئه مری له چاوگهی پزتن-
بو که سی دووه می تاک] کلی پیامه ساوه؛
کلچوکی پیامه هیئه؛ چاوت مه پرژه؛
سوورمه ی تی مه پرژه. (سرمنکش).
(۲) قلمی مه دهره وه؛ بلاوی مه که وه؛

ئاۋەكەمەپېژە؛ مەپېژنە؛ مەپېژنە. (نرېز)
 مەيل نان : مەيل ۋە لاتان؛ لەبېر بردنە ۋە
 خۆشەويستى. (فراموش کردن محبت و -
 دوستى و عشق)
 مەيلە : (۱) سەر بەست لە کردنى كارى؛ مە-
 يلە يە : ھەر كەس بە مەيلى خۆيەتى. (دل-
 بخواھى) (۲) مەيلە، يان مەيرە، لۆرك و
 پەنيرى تېكە لاۋ. (پنير و لور مخلوط)
 مەيو : ديت؛ دى؛ تيت. (مى آيد)
 مەيوە : (۲۱) كارى ئەمرى لە چاۋگەى
 بردن بۆ كەسيك دوو ھەمى تاك [مەيە؛
 دورى مەخە ۋە. (نېرش). (۲) پيامەكە؛
 پيامە چەقنە. (فرونكن). (۳) مەييوە؛
 گرساۋە. (منعقدشده). (۴) ميوە؛ ميوە. (ميوە)
 مەيەز : [ناو] مەيس؛ مېش مەگەز.
 (مگس)
 مى : [ناو] سېھەمىن نۆتى مۇسقىا. (مى)
 ميتكنە : < ميتۈولكە.
 ميتۈولكە : [ناو] ئەسپى وردى تازە لە
 پشك (گەرا) دەرھاتوۋ؛ ميتكنە.
 (نوزادشپش)
 ميتەل : [ناو] دۆشەك؛ دۆشەكە. (تشك)
 ميتين : [ناو] ھەلماتين بە ميتە داكردن؛
 مەپمەپين. (نوعى تيله بازى)
 مېچكوت : تەژى كردنى ھەمار يا ھەر
 ژوورى تا مېچ؛ ھەمارى كا مېچ كوت لە-
 كايە : واتا سەر ليو پەرە. (تاسقف پر كردن
 انبار)
 مېچكە : [ئاۋەلناو] (ب) پياۋى ئارپىلە و ژن
 ئاسا؛ ژنانيلە. (اخلاق زنانه داشتن مرد)

مېخسكە : [ناو] گولمېخى سەرپانى ئاسن.
 (گل مېخ سريهن)
 مېديا : [ناو] ميللەت و دەۋلەتى ماد كە كورد
 نەتە ۋەى ئەوانن؛ دەۋلەتى ماد. (مېديا؛ ماد)
 مىراۋا : گوندىكە پالېداۋە بە بۆكانە ۋە.
 (ميرآباد)
 مىراۋەلى : غەشېرە تېكن لە پشدر. (نام-
 عشيره اى در پشتد عراق)
 مىردەزمۇكە : [ناو] مىردەزمە؛ سەنگ
 سۋارىۋون (كاۋوس)؛ مۇتە؛ مۇتەكە.
 (كابوس)
 مىرگەشە : [ناو] مىرگ؛ چىمەن؛ مىرغوزار.
 (مرغزار چمن)
 مىرمندال : [ناو] لاۋ؛ گەنجى كەم تەمەن؛
 تازە لاۋ. (نوجوان)
 مىروولە كردن : [چاۋگەت] سەرەتاي ۋە-
 كول ھاتنى تراۋ. (اۋايل جوش آمدن-
 مايعات)
 مىروولە غەجەمانە : [ناو] جۆرېك مېلوورە-
 ى گەورە و گازگرە. (نوعى مورچه)
 مىرەدى : گوندىكە لە باشوورى سەقز.
 (ميرده)
 مىرىمىران : [ناو] ئەمىرى ئەمىران؛
 سولتان. (سلطان)
 مېز : [ناو] چرپاي لە سەر نووسين. (مېز)
 مېزا : [ناو] مېرزا؛ خويندە ۋار. (مېرزا)
 مېزافك : [ناو] مېزاۋ؛ ئاۋە بارىكەى
 كۆپرەكانى؛ شۆراۋەى كەم. (آبباريكه)
 مېزان . [ئاۋەلناو + ناو] (۱) رادە. ئەندازە.
 (۲) بەرانبەر. (۳) كۆك؛ لە يەك كۆك دا؛

دووسازی هاوکوک. (۳) دروستبوونی
شتی وهک کاتژمیر، کات ژمیره که ت
میزان که. (۴) مانگی حهوتهمی سال یه-
که مانگی پاییز. (۵) پاژی جیاکراوه به
دوو هیلی تهستوونی له سهر پینج هیلی
ئاسویی نوتی موسیقا. (۱و۲و۳و۴و۵)
میزان)

میزراب : < مزراب.

میز که ف کردن : هاتنه سهر بار؛ که یف له
تهنجامی کاری هه لسان. (کنایی تمایل پیدا-
کردن برای انجام کاری. اشتیاق داشتن)
میزوینه : [ناو] نیسکین؛ میژوینه.
(عدسین)
میزه کار : [ناو] چاودیر؛ زیره فان؛ زیره وان.
(نگهبان)

میژونک : [ناو] شه مشه مه کوپره. (خفاش)
میژومه مار : [ناو] نیسکه تاله؛ گیاییکی ژه-
هرداره و بهره که ی خره. (عدس تلخ)
میسواک : فد؛ [ناو] سیواک؛ ددان شور.
(مسواک)

میش : مهر؛ گورگ و میش : بهیانی زوو یان
ژیواره ی درهنگ وهخت که گورگ و مهر
له یه ک جوی نه بنه وه. (میش)+
میش : [ناو] ههنگ؛ کرمیکه له زستاناندا
له ژیر پیستی ره شه ولخ پهیدا ده پیست و -
هه لده قویی و له هه ولی به هاردا له پیست
دیته دهره وه. (نوعی کرم زیر پوست گاو)+

میش کوژ : [ناو] که و گیر ئاساییکه له
نایلون بو لیدان و کوشتی میش و میرووی
بالدار؛ (ب) دهر مانگه لی که میش له بهین

ده بهن. (مگس کش)

میشک وشک : < مهژی وشک

میشکی کهر خواردن . (ب) درهنگ حالی
بوون؛ درهنگ تیگه یشتن یا هه رتینه گه-
یشتن له مه به ست و قسه. (مغز خوردن)
میشگره گیا : [ناو] میشه گره؛ گیاییکه گه-
لاکه ی شيله ییکی خهستی له سهره که
میش پیه وه ده چه سپی؛ بو قو خه ره شه و
ئیشی گه روو باشه؛ له کوردستاندا زوره.
(دیونه؛ گیاه مگس گیر)

میشوله بهند : [ناو] په شه بهند؛ پیشکه بهند؛
چادریکه له والی ناسک که شهو له ناویدا
ده خهون. (پشه بند)
میش و مه گز : [ناو، ت] (ب) چرو جانه وهه.
(حشرات)

میشه گز : [ناو] (۱) گول بانوو؛ جوریک
میشی سهوز رهنگی چزو و داره. (مگس-
نیش دار). (۲) موز. (مژمژ)
میشی سرکه : [ناو] میشووله ییکه میوه ی
کون هه لیدینی؛ زیاتر له سهر سرکه و
شه راب ده نیشی. (مگس سرکه)

میفانگه : [ناو] میوانخانه؛ مه یمانخانه.
(میهمانخانه)

میکانیک : فرد؛ ند؛ اند؛ [ناو] بهشی له
زانستی فیزیک که سه بارهت به وزه و هیز
و کاریگه ری له سهر تهن ده کوژ ته وه.
(مکانیک)

میکانیک : فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] وهستی
دروست کردنه وهی ماشین به تاییهت سه-
یاره. (مکانیک)

می‌کووک : [ناو] نامرازیکی جو لایسه؛ شه پوپه. (وسيله‌ای در جولایی) +

میگان : دامنه چه‌قان؛ نووینک؛ مینگوین؛ نینگوین؛ بهر که‌ل. (ماده‌گاوسه‌ساله)

میگون : < میگان.

میل : جوړیک گلی ورده ثاویت‌هی پونی به‌زره‌کی ده‌کهن و ده‌یته به‌تونه یان به- تانه. (مل)

میل : جووتی کوته داری خه

راتیکراوی ده‌سکداره له زورخانه وهرزشی پیده‌کهن : (میل) +

میل : شیشی خر که له زه‌مانی قه‌دیم‌دا سووریان ده‌کرده‌وه و به‌چاوی تاوانبارانیاندا ده‌کیشا و کوپریان ده‌کردن. (میل)

میل : شیشی کاموا چین. (میل‌بافتنی)

میل : میل؛ هیل؛ خه‌ت؛ میل‌میل؛ خه‌ت- خه‌ت؛ پی‌پی؛ خال‌ومیل؛ خه‌ت‌وخال. (خط)

میل‌کیشان : (ب) میله‌ی سووره‌وه‌بوو به‌چاودا کیشان و کوپر کردن. (۲) چاوپشتن. (۲۰۱. سرمه‌کشیدن)

میللی : [تاوه‌لناو] پیوه‌ندیدار به‌میله‌ته‌وه؛ شتی میله‌ت. (ملی)

میلودی . فرد؛ فد؛ اند : [ناو] ده‌سته‌وازه‌ی موسیقاییه، چند نوټ و ده‌نگ که پرسته- ییکی موسیقایی پیک دینن. (ملودی)

میلودیکا : [ناو] نامیریکی موسیقاییه که به- فوو لیده‌دری و دوو‌گمه‌داره وه‌ک ثورک. (ملودیکا)

میمن : میوان؛ مه‌یمان؛ میقان؛ مه‌هقان.

(۱. ب) خه‌رجی که‌سیک له ته‌ستوی که- سیک‌تری؛ هم نه‌هاره که‌س له‌م پرستورانه پارمه‌دا هم‌وو میوانی منن؛ با بر‌وین بو سه‌فه‌ر خه‌رجه‌که‌ی میوانی منی؛ خولکی دوو‌کاندار و فروشیار : پارمه‌ده میوان به- (۲) له میوانخانه ژورور به‌کری گرتن و مانه‌وه؛ هم میوانخانه ته‌مسال میمانی که‌م بوو. (۲۰۱. مهمان) +

میمنک : [ناو] خونچه‌ی دار که له پاشان ده‌پشکوی و ده‌یته گول. (شکوفه)

میمل : [تاوه‌لناو] میمل؛ به‌لا؛ ثافت؛ دژ؛ خه‌نیم؛ دوژمن. (بلا؛ ضد)

میمی : گوپردراوی ناوی مریه‌م. (بجای نام مریه‌م گفته‌میشود)

میناک : (۱) زهر. (زهر). (۲) وه‌ک؛ له- گوین؛ وه‌کو. (مانند)

مینج : [ناو] جوړیک یاری له سهر به‌ره ییکی چوار گوش که به تاس (موره) هه- لختستن ده‌کری. (منج)

مینک : [ناو] زبنده‌وه‌ریکه له مشک‌گه- وره‌تره و پیستی به‌ه‌اداره؛ قیژه‌ک. (مینک)

مینگی‌یی : [ناو] به‌و پیت و وشه ده‌لین که له که‌پودا مینکه دروست ده‌کهن وه‌ک (ژه- نگ؛ ده‌نگ؛ منگ). (حرف و کلمه‌تودماغی)

میوان‌په‌روه‌ر : میوان‌ه‌وین؛ میوان‌دوست؛ میوان‌خوشه‌ویست؛ میهمان‌نه‌واز. (مهمان- پرور؛ مهمان‌نواز)

میواندار . (۱) که‌سیک که میوانی زور

بوڻيت. (۲) خانه خوي. (۳) راسپاردهي
 پڻڪخراوي بو خرمهت كردن به ميواناني
 نهو پڻڪخراوه. (۴) كهسيڪ كه كاري
 خرمهت كردن و پاگهيين به كاروباري
 موسافيري باس (نوٽووبووس) و فروگهيه.
 (۱و۲و۳و۴ مهماندار)

ميوان ههويڻ : [ئاوهلئاو] ميڻان ههويڻ;
 ميوان نهواز؛ ميوان دوست؛ خانهخويي به-
 خولڪ. (مهماندوست)

ميوره : [ناو] چرپي ولقي ههلياچراوي داره
 ميو. (شاخههاي بريدهشدهمو)

ميوزه : [ناو] دهنكه تريي وشكهوه بوو له
 بهيني هيشوه تريدا. (دانههاي خشكشده-
 بين خوشه انگور)

ميوزه پهشكه : [ناو] ميوزي تري پهشه.
 (موزسياه)

ميوزه مهلي : [ناو] ميوزه مهلا؛ ميوزه مهله؛
 جوړيڪ ميوزه. (نوعي موز)

ميوزه ماراني : [ناو] ههنگووره مار؛ گيايكي
 ژهرداره و زورخواردني بڼهيه؛ خواردني
 پوژي سي دهنك له تووه كه ي تا پازده روژ
 دهبيته هو ي بهرخستني تولدار. (انگور-
 فرنگي؛ انگورمار)

ميوين : (۱) مشه ماي له ميو هه لڪيشراو.
 (آغشته به موم). (۲) پشتويني سي كرپي
 زهردهشتيان به نيشانه ي سي-
 درووشمي (کردار و وتهو نيته ي چاك.
 (كمربندسه گره زردوشتيان)

ميهران : شاريكه له باشووري ثيران سهر
 به ثيلام. (مهران)

ميهره جان : [ناو] ناههنگي گشتي؛ جوړيڪ
 جه زن و شانوي گشتي؛ جه زن ناسا؛
 فيستيوال. (جشنواره)
 ميهره فان : [ئاوهلئاو] ميهره بان. (مهربان)
 ميهل : [ناو] ميگهل؛ پان؛ پانه مه؛ پانه-
 پهز. (گله گوسفند)

ماتریالیسم : فرد. اند پښایزکی فله‌سه‌فیه
 که (ماک) به راستییکی سه‌ره‌تایی و (ئه-
 زه‌لی) ده‌ناسیت. (ماتریالیسم)
 مارکسیسم : فد. فرد. اند. ناموژهی فله‌سه‌فی
 و پامیاری کارل مارکس له‌سه‌ر بنه‌مای
 ماتریالیسم و شووسپالیسم. (مارکسیسم)
 مارکسیسم لینینیسیم : فرد. فد. به‌ره‌می
 لیکدانه‌وه‌ی لینین له مارکسیسم.
 (مارکسیسم لینینسم)
 مازوخیست : فرد. فد. تووشی نه‌خوشینی
 نازار خوازی هاتوو. (مازوخیست)
 مازوخیسم : فرد نازار خوازی؛ نه‌خوشینی
 که مروّف به نازار و سووکایه‌تی به‌سه-
 رها تن له لایه‌ن گراوه‌وه کاژیر ده‌بیّت.
 (مازوخیسم)
 ماسک : فد؛ اند؛ فرد؛ ده‌مامک؛ پرو به‌ند.
 (ماسک)
 مافیا : ایتالیاد؛ فرد؛ فد؛ اند؛ ناوی
 پښخراویکی خرابه‌کار و پیاو کوژه که له
 دوور گه‌ی سسیلی ئیتالیا دروست بوو؛
 ناوی هر پښخراوی پیاو کوژ
 (تیرورپست)ی نه‌هینی و شاراه. (مافیا)
 ماکرووه‌یف : اند. فد. (۱) مه‌کرووه‌یف : که-
 رسته‌ییک بو گهرم کردنه‌وه‌ی خوراک به
 هو‌ی شه‌پولی مه‌کرووه‌یفه‌وه. (۲) دریزایی
 شه‌پول له یه‌ک تا سی میلیمه‌تره‌وه.
 (۲۰۱. ماکروویو)
 ماکزیموم : لانی زور. زورترین. بان‌ترین

ناست. (ماکزیمم)
 ماکسی ژووپ : ماکسی ژووپ. کراسی دریز
 تا قولاپه. (ماکسی ژوپ)
 ماکیاولیسم : پښازی پامیاری نیکولو
 ماکیاولی. که‌رای وایه له پامیارید درو و بی
 نه‌خلاقى بو گه‌یشتن به نامانجی پامیاری
 په‌وایه. (ماکیاولیسم)
 مانور : په‌وتی خو پاهینانی هیزی چه‌کدار
 بو شه‌ر. (۲) بارودوخی مه‌یدانی شه‌رگوپن
 به هیرش یا کاری پیویستی عه‌سکه‌ری.
 (۲۰۱. مانور)
 مانیکور : فرد؛ فد؛ لاکى ناخوون‌په-
 نگکردنی ژنان. (لاک‌ناخن)
 مونتاژ : فرد؛ فد؛ اند؛ (۱) کار و په‌وتی
 خسته‌سه‌ریه‌ک و پیکه‌وه‌نانی پاژگه‌لی
 سه‌یاره یان که‌ره‌سته‌گه‌لی موټوری یا
 کاره‌بایی. (۲) له پال یه‌ک دانانی پاژگه‌لی
 فیلمی سینه‌مایی یان شریت یان نووسراوه
 یان هر نامیریک بو به‌دییه‌نانی به‌رهه-
 میکی پښک‌ویک و ته‌واو. (مونتاژ)
 مه‌شرووته : عد؛ فد؛ ثم وشه‌کوردی نییه
 واتا حوکمات و پښیمی مه‌شرووته.
 (مشروطه)
 مه‌لات : [ناو] مه‌لات؛ قور یا چیمه‌نتوی
 گیراوه بو دانان له به‌ینی به‌رد و خشتی
 بینادا. (ملاط)
 مه‌لاس : فد؛ فرد؛ اند؛ شه‌ربه‌تی خه‌ستی
 ناوی چوندر پیش نه‌وه پالوته بکری یا
 بیته شه‌کر له فابریکا؛ بو دهرمان و به-

هیزی لهش که لکی ههیه. (ملاس)
 مهلامین : (۱) جوریک پلاستیکی رهق بو
 چیکردنی دهوری و دهفر. (۲) دهفری
 دروست کراو له مهلامین. (ملامین)
 مهلیله دوژی : فد: [ناو] بهزهنگیانه نه-
 خشاندن؛ دادوورینی زهنگیانه بهقوماشدا؛
 بهرهمی ئهوکاره. (ملیلهدوژی)
 مهنع : بهرگری؛ وشهییکی ئارهویییه و له
 کوردیدا بهواتای لومه کردن بهکاردی.
 (سرزنش)
 مهیجیچ : اند. دهرهجهی عهسکه ری له
 ئهرتهشی(سوپای) ئینگلیز و ئهمریکادا.
 بهرانیه ری، سه رگورد. (سرگرد)
 میترا ئیسم : خورپهرهستی. روجیارپهرهستی.
 (آفتابپرستی)
 میتینگ : اند؛ فرد؛ فد: خو پیشاندان و کوپ
 بهستن بو دهرپرینی ههستوخوازه. (میتینگ؛
 تظاهرات)
 میچکاندن : داگرتنه خوار؛ هینانه خوار.
 (پایین آوردن)
 میزانپیلی : فد؛ فرد؛ هه لکه لیدان و
 رازاندنه وهی مووی سه ر. (میزانپیلی)
 میزانسین : فرد. فد. پهوتی ریکخستنی که-
 ل و پهل و جیی ئاکتهره کان له سه ر شانۆ

یان جیگهی وینه ی فیلم هه لگرتن.
 (میزانسن)
 میسیونپ : فرد. فد. ئه ندای لئونه ی به-
 رپکراو زیاتر بو بانگه شه ی دینی مه سیح.
 (مسیونر)
 میکروفون : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ئامیری
 دهنگ زیادکردن له بلیندگووه؛ که رهسته-
 یی که شه پو لی دهنگ ده کاته شه پو لی
 ئیلیکتریکی بو بلاو بو ونه وه ی به هیز تر یان
 بو تو مار کردن. (میکروفن)
 میلیتاریسم : فرد. فد. حوکماتی هیزی چه-
 کدار و عهسکه ری. (میلیتاریسم)
 مین : قوتوو یان بهسته ی پر له ته قه مهنی
 که به گوشاردان یان پا پیدانان یان گوشار
 له سه ر هه لگرتن یان گهرما ده ته قیته وه.
 (مین)
 مینۆ : فرد؛ فد؛ اند: پیرستی خواردمه مهنی له
 نادای و ره ستوران. (منو)
 مینیاتور : فرد؛ فد: [ناو] وینه کیشانیکی
 تایهت که دوور و نزیک (پرسپیکتیف) ره-
 چاو ناگیری. (مینیاتور)
 مینی ژووپ : [ناو] کراسی قوله و کورتی
 ژنانه که داوینی ناگاته ئه ژنۆ. (مینی ژوپ).

(نايينا)

ناپالم : اند؛ فد: [ناو] سووتينه؛ (ب) بومبي
ناپالم: بومبي سووتينه و گر تيه رده. (ناپالم)
ناپه تي : [ئاوه لئاو + ناو] (۱) نه په تي؛ بيهوشي؛
له سهر خو چووي. (بيهوشي) (۲) [ئاوه لئاو]
تيكه لئاو؛ خهوشدار. (ناخالص)
ناپه تياتي : [ناو] په وتي هوش له خوېران و
بيهوش بوون. (حالت بيهوشي)
ناپياگي : [ناو] ناپياوي؛ ناجواميری. (نامردی؛
ناجوانمردی)

ناتورخان: [ناو] تيشكجي بيستان و باغ.
(باغبان)

ناتهني : [ئاوه لئاو] زړه يان زړ خوشک؛ زړ.
(ناتنی)

ناچاندي : نه چينراو؛ نه وه شيندراو؛ نه چيندراو.
(کاشته نشده)

ناخاس: [ئاوه لئاو] خراب؛ شتيک يان که سيک
که چاک نه بيت؛ نه باش. (بد)

ناخوازه لئا : نه خوازه؛ خاسمه؛ به تاييه ت؛ سهره-
پای نه وه. (مخصوصا)

ناخوون گر: [ناو] ناخوون گیر؛ ناخوون قرتين؛
نينوک بر. (ناخون گیر)

ناخوونگرتن : (ب) نانوخ کولکړدنه وه؛ سهری
ناخوونی دريژ قرتانندن. (ناخون گرفتن)

ناخووين : [ناو] ناخوون؛ نانوخ. نينوک. (ناخن)
نارو : (۱) هوار که ييکی جافه کانه له ناوچه ی
جوانرو. (نام خيمه گاه بيلاقی ایل جاف).

نئاندرتال : [ناو] نينسانه کانی سهره تاي پهيدا
بوونی ناگر که له نه شکمونه کاند ده ژيان.
(نئاندرتال)

نئوپان : فرد؛ فد: [ناو] نئوپان؛ تهخته ی ده-
ستکرد له بره دار و چه سب. (نئوپان)

ناتارام : [ئاوه لئاو] بي قهرار؛ نه سهره وت؛ بي نو-
قهر؛ تالوز؛ ناهمن. (ناآرام)

ناتارامي : [ناو] نو قهر ليپراوی؛ بي قهراری؛ حه-
جمان ليپراوی؛ حاله تي شه پو شوپ، ناهمني.
(ناآرامی)

ناهمن : [ئاوه لئاو] جي مه ترسی؛ په وتی نه-
مين نه بوونی شوینی. (ناامن)

ناهمني : [ناو] نه بوونی ناسايش؛ نه بوونی
هيمنايه تي. (ب) شهر و پشيوه له شوينيدکدا.
(ناامنی)

نابان : [ئاوه لئاو] (۱) نه بان؛ نازالی که ناهيلي
بيچووه که ی بيمزۍ. (بزم متفرز از بزاله اش).
(۲) قهلس؛ تووړه. (عصبانی). (۳) ناته با؛ توړاو.
(قهر کرده)

ناباوه پری : [ناو] بي پروايی؛ بي مومنه یی؛ په-
وتی پروا پينه کړدن. (ناباوری)

نابه رامبه ر: [ئاوه لئاو] ناتمر از؛ له چونه تيدا وهک
یه ک نه بوون؛ يان فقر و جياوازی له بهر انبه ر
ياسادا. (نابرابر)

نابه لهو : [ئاوه لئاو] نابه له د؛ ناشاره زا. (ناوارد)

نابه هوژ : [ئاوه لئاو] نارپک. (ناهموار)

نايينا : [ئاوه لئاو] کوپر؛ که سيک که نابيني.

(۲) ناردراو. (فرستاده). (۳) ژاراو؛ تاللو. له جياتی دهر د و سندان دموتری؛ ژه قنه مووت. (زهرا به)
 نارچه : [ناو] حه شارگه؛ ره بهت. (کمین گاه)
 ناردنمهوه : گه پاندنمهوه؛ شه زفراندن؛ زفراندن؛
 دووباره ناردن. (برگرداندن)
 نارستان : [ناو] باخی هه نار. (انارستان)
 نارگیل : [ناو] نالگیر؛ که شکول؛ داریکه له
 داری خورما ده چی؛ میوه که می گه وریه و له
 که شکول ده کا؛ پهنگی قاوه بیسه و پیشال ده-
 وری گرتووه؛ ده لین پونی نارگیل بو بهرگری
 له وهرینی مووی سهرباشه، میوه ی نارگیلی
 وشک له گهل کاکله گويز و بادام و
 تووشیرین بو نه زوکی باشه. (نارگیل)
 نارنجبو : [ناو] لیمو. (لیمو).
 ناروجه : [ناوه/لناو+ ناو] نارنجی؛ به پهنگی
 نارنج. (نارنجی)
 ناروهن : [ناو] جوریک داری جهنگه لیه و سه-
 خته داره. (نارون)
 نارچه تی دروستکردن : (ب) کیشه دروست
 کردن؛ گچهل بو که سیک دروستکردن.
 (ناراحتی درست کردن)
 نارمزیی : [ناو] ناقایلی؛ پازی نمبوون له که
 سیک یان کاریک؛ نارازیبوون. (نارضایتی)+
 نارهنار : [ناوت] له زور جیدا (ل) ده بیته (ر) وه
 ک (مال) ده بیته (مار) بو ی هه به وشه ی نارهنار
 له (نالهنال) ه وه هاتبیت به واتای نالین و له بهر-
 خووه لوورهلوور یان ویره ویرکردن یان له بهر-
 خووه گووانی وتن. (زمزمه کردن ترانه)+
 ناری : کچ و ژنی شهرمیون و کهم پروو؛ ناوه
 بو ژنان؛ (نام زنانه؛ زن و دختر کمرو)
 ناری قهلا : [ناو] نارین قهلا؛ جیگاییکی بهرزه

له ناوه پاستی شاری سه قزدا له گهره کی ناو
 قهلا؛ بو ی هه به له (ناری نارمویه وه هاتبیت به-
 واتای نارو) و نارین قهلا بووبیت که تاته تشگا
 یان ناورگای زه پده شتیه کان بووبیت، چوونکا
 زوربه ی ناورگاکانی زه پده شت له جیی بهرزه
 دروستکراون. (نام قلعه شهرسقر)
 نارپکی : [ناو] نه گونجاوی؛ ناراستی؛ ناکوکی؛
 فیلاوی؛ تاته بابی. (ناراستی). (۲) پر که مندوله-
 ندی؛ پر که مندو کووسی؛ لاروله ویری. (ناصافی؛
 ناهمواری)
 ناز بالکجه : [ناو] ناز بالنج؛ بنسهر. (نازبالش)
 ناز بالیف : [ناو] ناز بالکجه؛ نازبالنج؛ سهرینی
 چووک. (نازبالش)
 نازار : نازدار؛ ناوه بو ژنان. (اسم زنانه)+
 نازانم : چووزانم؛ چه دزانم؛ چه دزانم؛ چ نزانم.
 (نمیدانم)
 ناز که فس : ناز و خه مزه ی ژنی که لیی نا
 کالیتهموه. (ناز کردن زنی که بر ازندهش نیست)
 نازکی : [ناو] ناسکی؛ (۱) ناسکی ناوه بو ژنان.
 (اسم زنانه).
 ناز کیشان : ناز هه لگرتن؛ کیشانان نازان. (ناز-
 کشیدن)
 نازگول : ناوه بو ژنان (اسم زنانه)
 نازم : [ناو] (۱) که سیک که نه زم و زهر ب
 (پریم) ی گووانی تیک نادا. (۲) جینشینی
 مودیری مه دره سه. (ناظم)
 نازناف : ناسناف؛ ناسناو؛ نازناو؛ له قه می هه-
 لیزارده. (اسم مستعار)
 نازی : ناویکه بو ژنان. (نامی است دخترانه)
 نازی : [ناوه/لناو+ ناو] ههوا داری نازیسیم؛
 ناوی حیزبیک که هیتلیر له ئالمان دروستی

کرد. (نازی)

ناژتن : [چاوغه] (۱) ناشتن؛ به خاکسپاردن
(دفن کردن). (۲) نه‌مام و شه‌تل چه‌قاندن.
(نشا کردن و کاشتن درخت)

ناسازگار : [ئاوه‌لناو] (۱) که‌سیک که له‌گه‌ل
که‌سیکدا ناخاو‌پته‌وه؛ ناته‌با؛ نه‌ساز. (۲)
خوراک یان دهرمان پی نه‌که‌وتن (۱و۲). نا
سازگار)+

ناسپاس : [ئاوه‌لناو] سپله؛ بی‌نه‌مه‌ک؛ بی‌وه‌فا؛
بی‌چاو‌ورو؛ پی‌نه‌زان. (ناشکر؛ بی‌وفا)

ناسته بو : نه‌یه‌شستیت؛ نه‌یه‌شستوی؛ نه-
یه‌شستویت. (نگذاشته‌باشد)

ناسر : ناوه بو پیاوان. (اسم‌مردانه)
ناسرومالمال : ناوی به‌یتیکی کوردییه. (نام
آوازی کردی است)

ناسک به‌دهن : [ئاوه‌لناو] نه‌رم‌ونیان؛ شل‌ومل؛
ناتلنگ زراف. (نازک‌اندام)

ناس کری : [ئاوه‌لناو+ناو] ناسیاو؛ ناسراو.
(آشنا.شناخته‌شده)

ناسکه‌نان : [ناو] نازکه‌نان؛ (۱) نانی پان و
ناسکی ته‌نووری یان ساجی. (نان‌لواش). (۲)
نائیک که له هه‌ویری کولیره ناسکه دروست
ده‌ییت و له‌باتی ئاو هه‌ویره‌که‌ی به شیر ده-
گیرپته‌وه. (نان‌لواش‌ترد)

ناسکی : ناوی ژنانه‌یه. (اسم‌زنانه)
ناسناو : نازناو؛ نازناف؛ له‌قه‌می هه‌لبژارده.
(اسم‌مستعار)

ناسیاو : ناسراو؛ به‌ناو‌وده‌نگ؛ مه‌نشوور.
(شناخته‌شده؛ مشهور)

ناسیلک : [ناو+ناوسیلی؛ نان‌سیلی؛ ناوساجی.
(گرده دروغ‌ن‌سرخ‌شده.توتک)

ناشتایی : [ناو] سفحانه؛ سب‌حانه؛ سو‌بحانه؛
ئه‌وزاده کو سپیدی دخون؛ نانی که سبه‌ینان
ده‌یخون. (ناشتایی)

ناشته : ناشتا؛ برسی، کو ژسپیدقه هیچ نه-
خاری؛ له‌خرینی؛ له‌خورینی. (ناشتا)
ناشته : نیژراو؛ به خاک سپی‌ردراو؛ نه‌مامی
ناشته : نه‌مامی چه‌قینراو. (به‌خاک
سپرده؛ کاشته)

ناشته کرن : ناشتایی کردن؛ به‌رقه‌نده خواردن.
(صبحانه‌خوردن)

ناشنه‌وا : فدا : [ئاوه‌لناو+ناو] نازنه‌وا؛ که‌پ؛ (ب)
ئه‌و که‌سه کو گو‌ه نه‌ده‌ته چ شیره‌تان؛ که-
سیک گو‌ی نه‌داته قسه‌په‌ند. (ناشناوا)

ناشه‌رعی : دژی ده‌ستووری شه‌رع‌ودین؛ (ب)
زو‌لم‌زو‌ر و نا‌په‌وایی. (ناشرعی)

ناعاملاو : [ئاوه‌لناو] نا‌حاملاو؛ رانه‌هاتوو؛ ره-
عه‌مه‌ل نه‌هاتوو؛ (ب) ره‌زاگران؛ ناقولا؛ ناعه-
ملاو؛ ورچی ناعاملاو، به‌مروقی ناقولاو
ناشیرین ده‌لین. (بدقیافه؛ زشت)

ناعیلاجی : [ناوت] مه‌جبووری؛ ناچاری؛ بی-
ده‌ره‌تانی. (ناعلاجی)

ناف پی‌دان : [ناوت] ناولی‌نان. (اسم‌گذاری)
ناقبری : [جیناو] ناوبردوو؛ ناوبراو. (مذکور)
ناقبین : ناقه‌بین؛ نیوان؛ مابه‌ین. (بین)
ناقبین چی : [ناوت] ناو‌بژی‌که‌ر؛ ناو‌جیی‌که‌ر.
(میان‌جیگر)

ناقچار : [ناوت] (۱) ناو‌چال. (گود). (۲) قامکی
ناوه راست؛ هه‌لمه‌قووته؛ زهرنه‌قووته؛ به‌رزه-
ملی؛ تلینا‌وین؛ قامکی قووتی. (انگشت وسط)
ناق‌دوک : [ناوت] نی‌ره‌ژهن؛ ناق‌دو؛ دارمه‌شکه
که ده‌چی به ناو هه‌ردوو ده‌سکی (ل‌وله‌پ) ی

مه‌شکه‌دا. (چوب میان دو دسته مشک

ناقشرین : (۱) ده‌روون و ناخی شتی که شیر-

ین بیټ. (وسط ومیان شیرین). (۲) ناو خوښ؛

نیو جوان. (اسم‌نیکو؛ اسم‌قشنگ)

ناقهنجی : [ئاوه‌لناو] ناونجی؛ نیونجی؛ ده‌سته؛

نه‌زور نه‌که‌م. (وسط)

ناقې : ناوی؛ مه‌ته‌ناقې : من‌توم ناوی؛ نامه-

وی؛ (نمی‌خواهم)

ناقیره : [ناو] دویرد؛ قه‌یچی؛ مقه‌ست؛ دوارد؛

تورتو؛ مقه‌س. (قیچی)

ناقیش : [ناو] زک‌ئیشه؛ ئیشی‌ه‌ناو. (دل‌درد)

ناقووس : [ناو] زه‌نگی گه‌وره. (ب)زه‌نگی

کلیسا. (زنگ‌بزرگ)

ناک نه‌وت : اند؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی وه-

رزشی مشته‌کو‌له (شه‌ره‌مشت)ه واتا له شه‌ره-

مشت‌دا ناک دانوی (که‌وتنی) که له ژماره‌ی

دیاریکراودا نه‌تووانی هه‌ل‌سیټه‌وه. (ب) له‌عه-

ردران و شکست‌خواردن له کییه‌رکیی شه‌ره-

مشت‌دا. (ناک‌اوت)

ناکداون : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی وه-

رزشی مشته‌کو‌له (شه‌ره‌مشت)ه واتا له شه‌ره

مشت‌دا که‌وتن و به‌عه‌رزدا دران به‌لام له ماوه-

ی بژاردنی ده ژماره‌دا، هه‌ل‌سانه‌وه و ده‌وام دان

به کییه‌رکی. (ناک‌دوان)

ناکام : [ئاوه‌لناو] نه‌وه‌کام؛ نه‌گه‌یشتوو؛ کال؛

خونه‌گرتوو. (نرسیده)+

ناکامی : [ناو] (۱) به‌ناکام نه‌گه‌یشتوویی؛

نامورادی. (نامرادی) (۲) نه‌وه‌کامی؛ به‌ناکامی

به‌رخه‌که له دایک بوو نه‌ژیا. (کامل‌نشده)

ناکوک : سازی که سیمه‌کانی (ته‌له‌کانی) میزان

نه‌بیټ. (ناکوک)

ناگوره : [ئاوه‌لناو] بایه‌خدار؛ پردل؛ ئازا؛ دلیر.

(بارزش؛ شجاع)

نال : له‌گه‌ل (نک‌دی) واتای ناله‌ده‌دا، نک-

ونال. (ناله)

نال‌ه‌شکینه : [ناو] ته‌پیکه له قه‌راخ شاری

بوکان. (اسم‌تپه‌ایست)

نال‌نال : هه‌ندی جار واتای گرماندن ده‌دا، وه-

ک نال‌نالی توپ و مه‌تره‌لووس؛ نال‌نالی هه‌ور.

(صدای رعد‌آسا)+

نامان : [ناو] حودود؛ سنوور؛ که‌وشه‌ن؛

تخووب. (مرز)

نامراس : [ناو] ناو‌راس؛ ناوه‌راس؛ ناوه‌پ‌راست.

(میان؛ وسط)

نامووس : [ناو] (۱) شه‌ره‌ف، ئابرو. (ناموس).

(۲) ژن و دایک و خوشک و کچ که پارا-

ستنی ئابرویان له نه‌ستودایه. (ناموس)+

نامووسی : [ئاوه‌لناو] پیوه‌ندیدار به ناموو سه‌وه؛

جوینی نامووسی : جوینی دایک و خوشک

به‌ده‌ما هاتن. (ناموسی)

نامه‌ت : [ئاو، ئاوه‌لناو] له به‌ینی (ن و ئه‌لف) دا

ده‌نگیک که ئاو‌ته‌بییکه له (ه، گ، ی) هه‌یه

که له کوردیدا پیتی تاییه‌تی نییه و ناچار

وشه‌ی (نه‌دامه‌ت) جیگای پر‌کردوه‌ته‌وه؛ به-

واتای نه‌کبه‌ت؛ شووم؛ به‌دیومن. (نکبت؛

شوم؛ بدیمن)

نامه‌ی سه‌رئاواله : (ب) سکالا و داوخواز له

گو‌فاردایا ب‌لاو کردنه‌وه بو ئاگاداری کاربه‌ده-

ستیکی حکومه‌ت. (نامه‌سرگشاده)

نامیای : [چاو‌گه‌ت] چه‌میای؛ دانه‌وین؛

کو‌پ‌نوش‌کردن؛ کو‌م‌بوون؛ کو‌و‌بوون. (خم-

شدن)

نامیزان : [ئاوه لئاو] نارېک بوون و هاوسهنگ
نه بوونی تاي ترازو؛ له پاشبوون يان له
پېشبوونی کاتزمېر؛ خراپ کارکردنی موټور؛ تراز
نه بوون؛ لار؛ گېم؛ کورت و دريژ بوون؛
ناراست؛ ناکوک. (ناميزان)
نانا : [ناو] له هندی شوین به نه عنا دهوتری.
(نعنا)
نان بدی : [ئاوه لئاو] دهس ناواله؛ دلاو؛ به سه-
خاوه؛ دل فره؛ دهست و دل باز. (سخی)
نان بر : کهسیک که ده بیته هو ی له سهر کار
لابردن و برینی داهاتی کهسیک. (نان بر)
نان برنجی : [ناو] جوړیک شیرینیاته (توشه) که
به نارد برنج دروست دهیته؛ کولووچه برنجی؛
نان برنجی کرماشان به ناویده. (نان برنجی)
نانبره گول : [ناو] (۱) گولی خه شخاش؛ گیای خه-
شخاش که له شیلای گورزه که ی تریاک ده-
گیردریت. (گیاه خه شخاش). (۲) نانودوېر؛ چاره
چه قیلای نیو مه زاری گهنم و جو. (شقایق)
نان حرام : [ئاوه لئاو] بی ئه مه ک؛ بی وه؛ ته
مه ک نه ناس. (بیوفا)
نان حه لال : [ئاوه لئاو] نان حه لال؛ (ب) به ئه مه-
ک؛ به وه؛ ئه مه کناس؛ له بن زاراوه ی نه رده-
لانیدا واتای (نانی حه لالیش) ده دا (باوفا)
نان خوړ : [ناو] (ب) جیره و بهرات گری به رده-
ست. (نان خوړ)+
نان و دوېر؛ کهسیک که ده بیته هو ی پووش -
له ده می و بی سامانی؛ (ب) به دیومن و نا
سپاس و ناشکور؛ (ب) چاره چه قیلای ناو زه-
رحات و گهنم و جو. (کنایه از بدیمن و ناشکر؛
شقایق رویده در کشتزار)
نان و ماس : [ناو] یاری مندالانه؛ زاپ لاتیل

فریده دهن به سهر تاودا که ته ته له ده کا و چند
جار به سهر تاوه که دا هه لده به زیته وه. (نوعی-
سنگ اندازی روی آب)
نان و ناو : (ب) داهات له گهل ناو دهر کردن و
منشور بوون؛ پاره و پله و پایه؛ پاره و ناوداری.
(نان و نام)
نانه جیم : [ئاوه لئاو] نانه جیب؛ به دئه سل؛ به د
ره سن؛ (ب) به ژنی ههرزه و ته ور له ق ده لین.
(نان جیب)
نانه کیشکه : [ناو] نانه چیشکه؛ گیای نان
چوله که. (گیاهی است)
نانه مروچه : [ناو] گیای شهوهره شهوهرن؛ شهوهر-
ره شوان. (گیاه اسپرس)
نانی حه ج : [ناو] نان و چیشته به خه لک دان، به
بوئی هاتنه وه له حه ج. (حاجیانه)
نانی حه رام : [ناو] (ب) ههر شت له پښگای که
سبی نار هوا و دزی و فزییه وه به ده ست بیته. (-)
(نان حرام)
نانی حه فته : [ناو] خوانی پازاوه که له مالی
بابی بوو که وه تا حه وت پروژ بو مالی زاوا ده-
نیردری. (نان هفته)
نانی حه لال : [ناو] (ب) ههر شت له پښگای
رهوا و حه لاله وه به ده ست بیته. (نان حلال)
نانی زه ماوه ند : [ناو] (ب) شامونه هارېک که
به خه لکی به شدار له زه ماوه نددا ده دری. (نان-
عروسی)
نانی سوخ : [ناو] نانی به یانی؛ به رقیان؛
ناشتایی؛ سفحانه؛ به رقه نده. (صبحانه)
نانی گال : [ناو] له قاتوق پیدا له ههر زن کولیهره
دروست ده کری؛ کولیهره ی ههر زن. (نان ارزن)
ناو دهر کردن : منشور بوون، (مه شهوهر بوون)

به ناووده‌نگ بوون؛ ناو که‌وتنه ناوان. (اسم درکردن؛ مشهورشدن)
 ناوال : [ناو] که‌وشه‌ن؛ خودوود؛ سنوور. (مرز ناوبری : ناوبراو. (نامبرده)
 ناوپیسیر : [ناو] نیفه‌ک. (خشتک)
 ناوته‌نگه : [ناوت] ته‌نگه؛ نیوقه‌د؛ ناتله‌نگ. (اندازه‌کمر)
 ناوچال^۱ : [ناوت] هه‌ر شتی‌ک ناوه‌راسته‌که‌ی چوو‌بیت به‌چالدا؛ قوپاو. (گود)
 ناوچاو : [ناوت] [ب] به‌خت؛ شانس؛ ئیغبال؛ نیوچاو؛ له‌نیو چاوی‌ئهو خانه‌دانه، له‌هی بوچی پیتی برپاوه. هساره‌تیلخانی زاده+
 ناودار : به‌ناووده‌نگ؛ ناسراو؛ سه‌ربه‌ده‌ره‌وه؛ مه‌نشوور. (نامدار)
 ناوده‌ر که‌وتوو : [ئاوه‌لناو] ناویه‌ده‌ره‌وه؛ به‌ناوبانگ؛ مه‌نشور. (مشهور)
 ناو‌راس : ناوه‌راس؛ نیوه‌راست؛ نام‌راس. (میان؛ وسط)
 ناوژووک : [ناو] ساچمه‌ی گه‌وره که‌له‌نیو زه‌نگوله‌دایه. (ساچمه‌زنگوله)
 ناوقه‌لا : نارین قه‌لا؛ گه‌ره‌کیکه‌له‌ناوه‌راستی شاری سه‌قزدا. (محلله‌ای درسقز)
 ناوک : [ناو] (۱) ده‌نکی ناو میوه؛ چه‌قاله‌ی میوه. (هسته‌میوه). (۲) کاکلی نیو چه‌قاله وه‌ک کاکلی بادام. (مغز هسته). (۳) چالایی ناوه‌راستی سک. (ناف)
 ناوک داخستن : [چاوگه‌ت] داچله‌کاندن به‌ته‌قه یان خه‌به‌ری دوور له‌چاوه‌روانی. (وارد کردن شک شدید؛ شک کردن)
 ناوکه‌دووانه : [ناو] دوو ده‌نک نیوک که‌له‌ناو چه‌قاله‌یی‌کداییت. (چقاله یا بادام با دومغز)-

ناوکه‌وتنه ناوان : ناو بلاو بوونه‌وه؛ شوهرت په‌یداکردن؛ بوونه‌خواه‌نی ناووده‌نگ. (مشهور-شدن)
 ناوگه‌ل : (۱) نیو کو‌مه‌ل؛ نیوجقات. (داخل جمعیت). (۲) چهند ناو؛ ناوه‌کان. (اسمها)
 ناومیری : < ناویژک
 ناوانامه : فره‌ه‌نگی ناو؛ نیوانامه. (نامنامه)
 ناونیتکه : [ناو] ناتوره؛ ناو و نرتک له‌قه‌می خراپ له‌سه‌ر که‌سیک دانان. (لقب‌زشت)
 ناونیشان هه‌لدان : [چاوگه‌ت] ناساندنی چلو-نایه‌تی و شیوه و شیوازی که‌سیک به‌قه‌سه، چلونا‌یه‌تی وینه‌ی که‌سیک شروقه‌کردن. (شرح‌نشانه‌های برجسته‌کسی)
 ناو و نرتک : [ناوت] نیو و نرتک؛ ناو و ناتوره؛ ناونیتکه؛ له‌قه‌می خراپ. (لقب‌زشت)
 ناوه‌به‌ناو : < ناوه‌ناوه
 ناوه‌خت : [ئاوه‌لناو + به‌ند] نه‌له‌کاتی‌خویدا؛ بی‌وه‌خت؛ (ب) دره‌نگ؛ دره‌نگ وه‌خت. (تابه‌نگام؛ دیروقت)
 ناوه‌ره : [ناو] په‌خوله؛ په‌له‌خو. (روده)
 ناوه‌زول : ناوه‌زول < ناوه‌زیله
 ناوه‌زیله : [ناو] ناخ و ناوه‌روک؛ ناوه‌راستی ناخ؛ وه‌ک؛ شووتی ناوه‌زیله‌که‌ی شیرنیت‌ره. (وسط‌ومیان)
 ناوه‌ش : [ئاوه‌لناو] ناخوش (به‌هه‌موو واتا بی‌که‌وه). (ناخوش)
 ناوه‌کی : [ئاوه‌لناو] شتی ناوه‌وه، دژی دمه‌ره‌کی. (داخلی)
 ناوه‌ناوه : [به‌ند] به‌ین‌به‌ین؛ به‌ینابه‌ین؛ جار‌جار. (هراز‌گاهی؛ گاهگاه)
 ناوی فامیلی : < ناوی‌گه‌وره.

ناویت : (۱) [کهسی دووهه می تاک] نابی؛ ته تو
 ناویت به ئەندازیار. (نمی شوی). (۲) [کهسی
 سیهه می تاک] نابی؛ ناوی. (نمی شود). (۳)
 نابووت؛ نابوود؛ مافینگی؛ دهم لهپووش. (نابود)
 ناویت : نابی؛ ناوی؛ نابی. (نمیشود)
 ناویرم . زات ناکه م؛ زاتم نییه؛ ده ترسم؛
 جورئمت ناکه م. (جرت نمی کنم)
 ناویژک : [ناوت] داری بهینی دوو لولهپ؛ دار
 دو ژنگ؛ نیژه ژن. (چوبین دودسته مشک)
 ناویژه : [ئاوه لئاو] لکه دار؛ لکه دار؛ عه ییدار.
 (لکه دار؛ معیوب)
 ناویژه : [ئاوه لئاو] نه بیستراو؛ سوڤره ت؛
 سوڤره ت؛ عه جایه ب؛ تایه ت. (عجیب؛ ممتاز)
 ناوی گه وره : ناوی قامیلی؛ شوڤه ت؛ ناوی بنه -
 مالهیی که له بابوه به فرزند دهریت.
 (شهرت)
 ناوین کەفش : له پروانگهی دهستووری زمانه -
 وانیه وه، ناوی شتی ناسراو (مه عریفه). (اسم -
 معرفه)
 ناوین نه کەفش : له پروانگهی دهستووری
 زمانه وانیه وه، ناوی شتی نه ناسراو (نه کهره).
 (اسم نکره)
 ناهید : [ناو] (۱) به ره بابینکن له ئیلی فهیزوللأبه -
 گی که شوڤه تیان (ناهید). (۲) زوه ره گه -
 روکیکی ئاسمانیه و دووهه مین گه پروکی
 نزیک به خوڤه. (ستاره زهره؛ ناهید)
 نایاب : [ئاوه لئاو] شتی که درهنگ یا به دژو -
 اری وه دهست بکهوی؛ (ب) به قیمه ت؛ به -
 هادار. (نایاب) +
 نایلون ؛ فد : [ناو] لایلون؛ دهلق؛ تهلق؛
 (نایلن)

تتک : [ناو] پنووک؛ خال؛ لکه. (لکه)
 نخو : [ناو] نوک؛ نخووت؛ نخی؛ نخه. (نخود)
 نزاره : [ناو] مهشکه دهره. (نوعی ملخ بزرگو -
 سیاه)
 نزاکه ت : [ناو] ناوه بو ژنان؛ نه زاکه ت؛ حه یا؛
 ئەدهب؛ له سه ره خوپی؛ له تووی نزاکه ت دا قسه
 کردن : په رده ی ئەدهب پراگرتن. (ادب؛ حیا؛
 نزاکت) +
 نزوول : عد؛ فد : [ناو] ئارموویه، به لام زور له -
 سه ر زمانی جهماوهره، پریا؛ سووت. (نزول)
 نزی؛ کورتکراوه ی ناوی نزاکه ته. < نزاکه ت
 نزیکه : (۱) دوور نییه؛ ماوه ی که مه. (نزیدیک
 است). (۲) [بەند] له وانه یه؛ خه ریکه؛ نزیکه
 بمری؛ له وانه یه بمری. (مشرفاست)
 نزیککی : [ناو] (۱) دژی دووری. (نزیدیکی).
 (۲) کاری سه رجیی؛ ئیلاقه. (همبستر شدن)
 نزاره : [ناو] بنه بانی خانوو؛ سه ربان. (پشتبام)
 نژی : < نه سک؛ نیسک
 نسرم : [ناو] ژیرزه مینی و ژیرخانی ته ره شو؛
 یان جیگای خوڤنه گر. (اطلاق زیرزمینی مرطوب)
 نسک : ف. مان. ژیان؛ ژین. (زندگی)
 نشم : [ئاوه لئاو] هیډی؛ ئارام. (آرام) +
 نعوری : [ناو] میزراح؛ مه زره ق. (گردنا)
 نفاوه : له بهین چوونی په نمان؛ نیشتنه وه ی بای
 هه لماسینی له ش. (خوابیدن آماس)
 نقژدی : [ناو] په به نی؛ سه لئی؛ بی ژنی.
 (مجردی)
 نقیژ هیل؛ نوڤ نه کهر. (کسی که نمازی خواند)
 نقیسه ر : [ناو] نووسه ر؛ نقیسیار. (نویسنده)
 نقیسن : [چاوه گ] نووسین : کاری نووسینی
 کتیب و نامه. (نوشتن)

نښک: [ناو] (۱) گوج. (معلول). (۲) کهره.
(کره)

نقتین: دلوهې کردن. (چکه کردن)

نقووره: [ناو] چه کوش؛ چه کوچ. (چکش)

نکمال: [ناو] په نامال؛ جیران؛ هاوسی؛ جینار.
(همسایه)

نکمه: [ناو] نکم؛ بوودې؛ په هوولی ټاوه رو؛ نه-
غم؛ نه غمه؛ له غمه. (کانال آب و فاضلاب)

نکینه: [ناو] فزنده ییکه له مریشک چوو کتره
ولاق دریژ و دندووک دریژه، له تنکاواندا
پاوده کا و جوړیکي تریان هیه که چه کمه
سووری پیده لاین. (اوست؛ چوب پا)

نگریس: [ټاوه لټاو + ناو] نه گبه؛ پیس؛ چه-
پهل؛ کریت. (نکبت)

نمانای: نیشانندان و وده مرخستن؛ نوواندن.
(نشان دادن)

نم تک: [ناو] نراف؛ دزاو؛ جیگه ی ټاو ده لاین؛
دلوه ی کمه. (چکه ناچیز؛ نشت)

نمتک لیپرین: [چاوگه، ت] وشکایی پیه لاین؛
دلوپ لیپرین؛ چکاندن. (قطع کردن تراوش)
نم کیشان: نم کیشته ی؛ تهره شو بوون؛ شی-
مژین. (نم کشیدن)

نم- نم: [ناو] دلوپ دلوپ؛ نمه نمه. (نم- نم).
[بند] (ب) هیواش هیواش؛ کمه کمه؛ به شینه-
یی؛ هیدیکا؛ هیدی هیدی؛ نارام نارام. (نم-
نمک. آرام آرام)

نمه ک پهره ورده: [ناو] (ب) به خپو بوو له سهر
سفره ی که سیک؛ (ب) منه تباری چاکه ی-
فراوانی که سیک بوون. (نمک پرورده)
نمه کنه ناس: [ټاوه لټاو] سپله؛ بی نمه ک؛
پیوه فا. (نمک نشناس)

نو: پیشگر واتا نوی؛ نو بووک، نوموسو لمان،
نومال. (پیشوند بمعنی نو) +

نوآفرین: خولقاندنی شتی تازه؛ نوژهن.
(نوآفرین)

نوبنیات: [ټاوه لټاو] نهو بنیات؛ تازه ساز کراو؛
تازه دروست بوو. (نوبنیاد)

نوبه: [ناو] (۱) نوگه؛ نوبه؛ گهره د. (نوبت).
(۲) جار؛ که رت؛ باره که ی به دوو نوبه
گو یزاوه. (بار؛ مرتبه) +

نوبه رهی گیلّاس: به ته وسه وه به که سیک ده-
وتری، مه گهر نوبه رهی گیلّاست هیئاوه؟
هاو تاکه ی ده بیته مه گهر چاوت جوانه؟. یان
مه گهر کاریکی ټه وتو و گرنگت کردووه؟ مه-
گهر لهو خه لکه زیاتری؟ (معادل تافته جدا بافته
و نوبرش را آوردن؛ نوبر گیلّاس آوردن)

نوبه مند: (۱) گای نو سال جووت کردوو. (گاو-
۱۲ ساله). (۲) گایی که تازه نیری خراو ته سه-
رمل. (گاو تازه به خیش بسته شده)

نوټ: [ناو] نوټه؛ ټلف ویی نوو سینی موسیقا.
(نت) +

نوټشه: [ناو] نوټشه؛ شاریکی که و نارایه له
بهینی سنه و پاوه دایه؛ بهواتای نمر له زمانی
په هله وی کوټدا. (نوټشه)

نوټلا: [ناو] میناک؛ مینا؛ وهک؛ وه کوو؛ کوټ-
وموت؛ بینانی؛ وه کی. (مانند)

نوټورقان: [ناو] نهیره قان؛ چاو دیر؛ نوټروان؛
قهره ول. (نگهبان)

نوخرو؛ نخرو؛ نوغرو؛ نقوم بوون له تراودا؛ وه-
ژیر ټاو که وتن و نقوم بوون. (غرق شدن)

نوره فهوتان: نوگه فهوتان؛ که سیک که
نوبه ی گرتووه و له کاتی پیو ستدا له وی نه-

بووه و کهسیکی دیکه که له دوایه وه بووه
هاتووه ته جیگای نهو. (ازدست دادن نوبت،)
نوژاوا : [ئاوه ئاوا + ناو] تازه اوا. (تازه داماد)
نوژوو : < نهسک؛ نيسک

نوژهنی : [ناو] نوی ژهنی؛ نوی خوازی؛ نهو ژه
نی؛ پاویری؛ داهینان. داهینه ری؛ داهانین.
(نوآوری؛ اختراع)

نوسکه نوسک : [ئامراز، دهنگ] قوروووسکه
قوروووسکی سپلوت. (نالیدن پی در پی سگ)
نوسند : [ناو] ئاوه نیا؛ په پسته. (آبسته؛ بسارده)
نوئش : له گهل عهیش دادی؛ عهیش ونوئش :
پاواردن به خوئشی. (نوش) +

نوئش : [ناو] گهوارا؛ پاشگر وهک؛ باده نوئش.
نوئش گیان : [ناو، ت] نوئشی گیانت بی؛ گهوارات
بی. (نوش جان)

نوئشابه : (۱) ناو بو ژنان. (۲) [ناو] خواردنه وی
به له زهت؛ شهره بت. (نوشابه)

نوئشابه ی ئه لکولی : [ناو، ت] سارده مه نی که
ئالکولی تیدا بیت؛ (ب، مه ی، می)

نوئشان (۱) [چاوه] نوئشین. (۲) [پاوردووی
نوئشین] نوئشیان کرد؛ نوئشیان؛ خواردینه وه.
(نوئشیندن)

نوئشانه : تراوی خواردنه وه؛ نوئشابه. (نوشابه)
نوئشانه ی خودایان : [ناو، ت] له زه مانی زه پ
دهشتدا له هه ورمان دروست ده کرا و ههوت
گیای تاییه ت له ناو هه مه (کوپه) ی شه پابدا
ههوت سال ده مایه وه ههوت ده ردی چاره سه ر
ده کرد له گوژانییه فولکلوره کاندای هیمای پی
کراوه (درمانی هه و ده رانی). (نوشابه خدایان)

نوئشی گیان : واتا به گیانت خوئش بیت؛ له
جوابی فه رموو یان به سله مته ی، له کاتی

خواردنه وه دا؛ یان له پاش خواردن و خواردنه وه
دهوتری. (نوش جان)

نوفامبر. [ناو] نوفامبر؛ مانگی یازدهه می
سالی زاینی. (نوامبر)

نوقره داخ : [ناو، ت] جهریمه کردن و چزاندن
به پوول و پاره ی نه غد لی سه ندن. (نقره داغ)

نوقره داخ کردن : [چاوه، ت] (۱) زیوی داخ
چزاندن به له شی کهسیکدا. (داغ کردن بانقره-
داغ). (۲) جهریمه کردن و پاره لی سه-
ندن. (نقره داغ) گهرم کردنی نوقره. (داغ کردن-
نقره)

نوقره ج : [ناو] ماشه؛ گاز؛ مقاش. (منقاش؛
گاز)

نوقله ده مه : [ناو، ت] به کیژ ولای ده م چکوله
ده لئین. (معادل غنچه دهان)

نوکه سوور که : [ناو، ت] له نوکه رهشکه ده که،
به لام پهنگی توخ نیه و قاوه می ناچخه. (نخود
رنگ صورتی)

نوکه شامی : [ناو، ت] گیای باقله شامی و به ره-
که ی. (باقلا ی مصری)

نوکه مار : [ناو، ت] وله ره؛ گیای نوکه فه پهنگی
که میوه که ی له کالانیکی دوو درزدا یه، دژی
کر مه کی په پخوله یه. (گیاه نخود فرنگی)

نوئل : نوئی؛ میناک؛ مینا؛ وهک؛ لیچوون؛ وه-
کوو؛ شیوه دان. (مانند)

نوواندن : (۱) نیشان دان؛ نمونه ی کالاکه ی له
بازار نوواند. (نشان دادن). (۲) سه رنج پراکیشان
و فیز کردن، نه دادره ییان و خوئوواندن. (خود-
نمایی) +. (۳) دیاربووون؛ (چاییه که ی ده ست
هه وه ههنگ ده نوینی). (نمایان شدن). (۴)
پازاندن. خه واندن. (خواهاندن) +

نووچ : [ناو] وهنهوز؛ خه وه نووچكه. (چرت)
 نووچدان : كور ته خه و؛ وهنهوز بر دهنه وه. (چرت-
 زدن)
 نوورانی : [ئاوه لئاو] تيشكدار؛ پرشنكدار؛ (ب)
 پياوی خواناس و ئه نی گهش. (نورانی)
 نوورباران : [ئاوه لئاو + ناو] (داپر زانی نووری
 زور) تيشك باران؛ مانگه شهو نووری ده باراند
 به سهر عهرزدا : تيشكى ده باراند نوور وشه-
 ييكي ئارهويه به لام له سه رزماني جه ماوه ره،
 كهس به مردوو نالی تيشك له قهبرت بباری،
 يان شهوق له قهبرت بباری، زياتر ده لين نوور
 له قهبرت بباری و مه به ست نووری خوداييه.
 (نورباران)
 نوورونواچاو : [ناو] شانس و ئیغبال؛ له نوور و
 ناوچاوی تو به شكم كاره كه دروست بیټ.
 (بخت و شانس)
 نووره : [ناو] بهرده زووخال؛ خه لووزی بهرد؛
 بهرده په زى. (ذغال سنگ)
 نووری ديه : [ناو] نووری دیده؛ پوشنايى و
 پووناكى چاو؛ (ب) زور خوشه ويست؛ فرزند.
 (نوردیده)
 نووزى : < نهسك؛ نيسك
 نووسان : [چاوگه] (۱) كپ بوون؛ دهنگ نووسان؛
 دهنگ كهوتن. (گرفتگی صدا). (۲) تووش -
 بوون؛ دووچار بوون؛ هه لامه تم پيوه نووسا.
 (مبتلا). (۳) سازگارى و نزیک بوونه وه له كه-
 سيك، ناسازگاره به كه سيكه وه نانوسی.
 (نزديك شدن). (۴) نفيسان، نووسين
 ؛ نووسانگمه : نووسيومه. (نوشتن) (۵) چه-
 سپاندن؛ وهك گه نه پيانووسان؛ لكان؛ به چه-
 سپ پيا نووساندن. (چسپاندن)

نووسكاندن : نووزه نووز كردنى سپلوت؛
 قورووسكاندن. (صدای سگ در وقت درد و
 آزار)+
 نووسيار : [ناو] نفيسيار؛ نووسهر؛ كه سيك كه
 دهنووسی. (نويسنده)+
 نووسينگه : [ناو] بونگا يان پيخراو پيكي وه-
 ك: نووسينگه ی مال و خانوو؛ نووسينگه ی
 ماره و ته لاق و ئيتير. (بنگاه؛ دفترخانه)
 نووسينه وه : له سهر پا نووسين؛ ۲ و ۳ (ف.هن).
 (دوباره نوشتن)+
 نووك تير : [ئاوه لئاو + ناو] به سه رى باريك و
 تيره وه؛ دزی نووك كول و نووك كول.
 (نوكتيز)
 نووكراندن : [چاوگه، ت] نوو قاندن؛ چاوليكتان :
 چاو قووچاندن. (بستن؛ رويهم گذاشتن)
 نووهووت : [ناو] پارگويزى مى. (گوساله دو-
 ساله ماده)
 نویته فلا توونی : [ناو، ت] پيياز يكي فلهسه فييه
 دهلی همه مو عالم تيشكيك له خودايه و روچ
 ده گه پينه وه لای خودا. (نوافلاطونی)
 نویتاو : [ناو] تازه داهاتوو. (موذيرن) موذ.
 (مدرن؛ مد)
 نویتخواز : [ئاوه لئاو] لايه نگري پييازى تازه له
 بواری رامیاری و كومه لايه تی و هونه ريه وه؛
 نویتهن. (نوگرا)
 نویتخوازی : [ناو، ت] پهوتی نویتخواز بوون؛
 خاوه نی هزری نویتخوازانه. (نوگرایی)
 نویتخانه : [ناو، ت] زووری ته رخا كراو بو
 نویتز كردن به تاييه ت له ئیدارات و په ستورانی
 سهر جاده دا. (نمازخانه)
 نویتزی جومعه : [ناو، ت] ناو نویتزی هه يینی كه

زیاتر له مزگهوتی جامیعہی ہر شاری له
 پشت پیشنوږښهوه ده کړی. (نماز جمعه)
 نوږزی شیوان : [ناوت] چوار رکاتی ناخړی
 نوږزی شهو؛ نوږزی خهوتنان. (نماز عشا)
 نویسهی : [چاوگه] نووسین؛ نفیسین؛
 نوویسان. (نوشتن)
 نهبانی : [ناو] ناسازگاری؛ ناکوکی؛ زویری.
 (ناسازگاری؛ بدخلقۍ)
 نهپراوه : (۱) [داهاتووی نه برپن] هیشتا نه-
 برپراوه؛ به مشار نهپراوه تهوه. (هنوز بریده-
 نشده). (۲) [ئاوه لئاو] له بران نه هاتوو؛ دهوام دار.
 (خاتمه نیافته) (۳) لهت نه کراو، ساخ. (قطع
 نشده)
 نه بهیستی : [ئاوه لئاو] نه بیسراو؛ نه بیستوو.
 (شینده نشده؛ نشینده)
 نه پسین : [ئاوه لئاو] نه پچر؛ (ب) تالی قایم و
 خوراگر که درنگ پچری. (غیر قابل قطع
 شدن)
 نه پوخته : [ئاوه لئاو] (۱) له کار دهر نه هاتوو؛
 پرانه هاتوو؛ ساف و ساده؛ بی نه زمون؛ جی نه-
 که ووتوو؛ له کل دهر نه هاتوو؛ کار نه زان؛ (۲) نه
 کولیو. (۱ و ۲ نا پخته)+
 نه په تی : [ئاوه لئاو] بیهوش؛ بهرزه؛ نادیار؛ په-
 سیو. (بی هوش. گم)
 نه تراندن : ته سکین دان؛ دلدارۍ پیدان؛
 نارام کړدن. (تسکین دادن)+
 نه ترسان : ویران؛ نه ترسیان؛ بی په روایی؛ بی-
 هراسۍ. (نترسیدن)
 نه ترسه : (۱) بویره؛ بهزاته؛ به جور ته. (-)
 شجاع است. (۲) مه ترسه؛ ترست نه بیټ.
 (پروانکن)

نه ترین: [چاوگه،ت] نارام بوون؛ ثوږه گرتن.
 (آرام شدن)
 نه تهویست : [ئاوه لئاو+ ناو] دل نه خواز؛
 دوژمن. (دشمن)
 نه جهخ : [ناو] بیور؛ تهوری چکو له. (تبرزین)
 نه ختهک : [بهند] نه ختیک؛ که میک؛ توزیک.
 (کمی)
 نه خشکار : [ناو، بک] نه وهی کاری نه خشاننده.
 (نقش کننده)
 نه خل : [ناو] دار خورما. (نخل)
 نه خوازه : [بهند] بو کهس دریغیم نییه نه خوازه
 بو تو؛ نه خاسما؛ به تاییه؛ خاسما. (مخصوصا)
 نه خوشهر : [ناو] له په. (لپه)
 نه خوشین داری: [ناو] (۱) پهره ستاری و
 ناگالیوونی نه خوش. (۲) که سیک که له مالدا
 نه خوشی هه بی و ناگای لی بیټ. (بیمار
 داری).
 نه خوشینی ئورژانسی: نه خوشی له مه ترسیه وه
 نزیک که بی نوبه گرتن له نه خوش خانه، ده بی
 دوکتور بگاته سهری. (بیمار اورژانسی)
 نه خوشینی خهو: چه شنی نه خوشین که به هوۍ
 پیوه دانۍ می شووله ی (تسه تسه) ئینسان
 تووشی ده بی. (مرض خواب)
 نه خوشینی قهند: [ناو] شه که رمز؛
 دیابیت (بیماری قند)
 نه خوشینی گپرو دار: نه خوشینی که جه ماوهر
 له یه کترینه وه تووشی ده بن و زوو ته شه نه ده-
 ستینی. (بیماری واگیردار)
 نه خوه: [بهند] نه خو؛ نه ینا؛ نه گینا؛ دهنه.
 (وگر نه)
 نه دار : فد: [ئاوه لئاو+ ناو] دهسته واژه ی قومار-

بازانه، مهبهست له دوو نه‌فهر له کوپری قومار-
 بازاندا که له یه‌ک پاره وهرناگرن. (ندار)+
 نه‌داری: [ناو] حاله‌تی نه‌دار بوون له قوماردا؛
 فه‌قیری. (نداری؛ بینوایی)+
 نه‌ده‌رووم: نه‌مدا؛ نه‌ده‌رووم و‌م‌باد: نه‌مدا به‌با.
 (ندادم)
 نه‌دیتوک: [ئاوه‌لناو] نه‌دیتوو؛ نه‌دیو ب‌دیو؛ تازه
 پی‌اکه‌فتگ. (ندیدب‌دید)
 نه‌دیتی: [ئاوه‌لناو] نه‌دیتوو؛ نه‌دی‌وب‌دی.
 (ندیده؛ ندیدب‌دید)
 نه‌دیر: [ئاوه‌لناو] نه‌دار؛ نه‌دیرم: نه‌یرم: نیمه،
 نه‌دیریٔ: نه‌یریٔ: نیه‌تی، هه‌روه‌ها نه‌یری:
 نه‌یریٔ: نیه‌تی، نه‌دیرن: نه‌یرن: نیانه. (ندار)
 نه‌راست: [ئاوه‌لناو] (۱) درو. (دروغ). (۲) که‌چ؛
 خوار؛ لار. (کچ)
 نه‌راوه‌ستایی: [ئاوه‌لناو] خو‌پ‌انه‌گر؛ نه‌حه‌ج‌ماو؛
 بزور؛ بی‌ئوقره؛ بی‌ئارام. (ناآرام)
 نه‌رماده: [ئاوه‌لناو] پیتی(د)له زورجی ناییه
 گوټن و ده‌سی‌وریت، واتا نه‌نیر نه‌میوی
 گامیش و و‌شتر. (نه‌رونه‌ماده‌گاومیش‌و‌شتر)
 نه‌رم‌گو: [ئاوه‌لناو] زمان‌خوش؛ نه‌رم‌پیژ.
 (شیرین‌زبان)
 نه‌رمه‌خوناف: [ناو،ت] نه‌رمه‌باران؛ پروو
 شه‌ی باران. (باران‌اندک)
 نه‌رمه‌پان: [ناو] نه‌رمایی پان؛ شلکه‌پان؛ نه-
 رمه‌پانی(شلکه‌پان)ی بگو‌شم بوټی له‌سینه و
 مه‌م که‌م. «ه‌مین». (نرمه‌ران)
 نه‌رمه‌ساو: [ناو] تیز کردنی تیخ به‌هه‌سان
 یان شتی ساف دژی زبره‌ساو که به‌بره‌بندی
 تاییه‌تی ئاسن یان زبره‌ده‌کریٔ (تیزکردن-
 تیخ‌بافسان یاشیټی‌صاف)+

نه‌رمه‌ناه: [ناو،ت] ئامیریکی موسیقایه به‌فوو
 لی‌ده‌دری. (نوعی‌نی)
 نه‌رمیلی: < پیچه
 نه‌رنای: [چاوگه] نه‌راندن؛ نه‌عره‌ته‌پیکان؛
 ئه‌رنین. (نهره‌زدن)
 نه‌ره: [ناو] به‌لوو؛ به‌پوو؛ (ب)‌ها‌زگ دار؛
 دارگه‌زو. (گزعلفی‌بلوط)
 نه‌ریت: [ناو] داب و ده‌ستوور و ره‌سمی‌باو
 له کو‌مه‌ل‌گادا. (رسم‌و‌رسوم)+
 نه‌رپک: [ئاوه‌لناو] (۱) ناپک؛ ناراست؛ چه-
 وت؛ لار. (ناصاف. کچ). (۲) نادروست؛ نات‌ه‌با.
 (نادرست)
 نه‌ریمان: باوکی سامی جه‌ددی پو‌سته‌م؛ ناوه
 بو‌پیاوان. (نریمان)
 نه‌زاکه‌ت: < نزاکه‌ت.
 نه‌زرونیاز: [ناو،ت] به‌لینی مال و سامان به-
 خشینه‌وه‌پیشه‌کی یان به‌مه‌رجی به‌دیها‌تنی
 ئاواتیک. (ندرونیاز)
 نه‌زری: [ئاوه‌لناو] به‌ند مال و سامان و
 خو‌راکیک که به‌هو‌ی به‌دیها‌تنی ئاواتیک به
 ناو خه‌ل‌ک‌دا با‌او ده‌می‌ته‌وه‌یان به‌نیازی
 خیرو‌خیراته‌وه‌ده‌به‌خ‌شری‌ته‌وه‌یان دان‌راوه‌بو
 به‌خ‌شینه‌وه. (ندری)
 نه‌ژناس: [ئاوه‌لناو] ناس‌نه‌کری؛ نه‌ناس؛ نه-
 ناسراو؛ نا‌ئاشنا؛ نا‌شناس. (ناشناس)
 نه‌سارا: [ناو] مه‌سیحی؛ مه‌سیحی‌گه‌ل.
 (مسیحیان)
 نه‌ساز: [ئاوه‌لناو] شه‌وی ناسازی و له‌گه‌ل
 که‌سن ناحه‌و‌یته‌وه. (ناسازگار)
 نه‌ستووری: [ناو] لقی له‌تایینی مه‌سیحیه‌ت.
 (نسطوری)

نه‌سرانی : [ئاوه‌لناو] شوپگرانی عیسا مه‌سیح؛
مترانی. (عیسوی)

نه‌سک : [ناو] نيسک؛ نووژی؛ نوژوو؛ نوژوی؛
نژی، نژوو؛ مژوی؛ مه‌رجو؛ مه‌رجی؛ نسک؛
میژوی؛ مه‌رزی. (عدس)

نه‌سک : [ناو] هه‌ریه‌ک له ۲۱ به‌شی ئاویستا.
(ه‌ریکاز ۲۱ باب اوستا)

نه‌سوژ : [ئاوه‌لناو] نه‌سووج؛ نه‌سوژ. (نسوز)
نه‌شکه‌ن : [ئاوه‌لناو] وشه‌فارسیه، به‌لام
ناوی جوژیک شووشه‌یه که دره‌نگ ده‌شکی و
به‌رگه‌گرتنه. (نشکن)

نه‌شمیل : خونجیلانه و نه‌رمو‌نۆل؛ جوان و
کورته‌بالا. (کوتاه‌اندام خوش‌قیافه)

نه‌شنه‌فتن : (۱) نه‌بیستن؛ گوی‌لی‌نه‌بوون.
(نشیدن). (۲) گوی‌به‌قسه‌نهدان؛ گوی‌لی

خه‌واندن. (گوش‌ندادن). (۳) که‌پی. (کری)
نه‌شنه‌فتنه : نه‌ی‌بیستوو؛ گویی‌نه‌داوه-

تی؛ گویی‌لینه‌بووه. (نشیده)
نه‌شیف : [ئاوه‌لناو] نشیو؛ سه‌ره‌وژیر؛ سه‌ره-

ولیژ؛ لیژ؛ سه‌ره‌و‌خوار. (سراشیب)
نه‌عناداخ : [ناوت] نه‌عنای له‌نیو‌پوندا

سووره‌وه‌بوو بو‌سه‌ره‌ندی‌خو‌راک. (عناداخ)
نه‌غمه : < می‌زراب+.

نه‌غمه : [ناو] ئاواز؛ ئه‌ی‌موتیری‌یه‌ه‌ری‌فان
ده‌ست‌که‌ن به‌نه‌غمه‌خوانی. «ه‌مه‌ر‌ت‌ه‌ف‌ه‌ه»

(نغمه)+
نه‌فتک : [ناو] نه‌فتیک؛ شقارته؛ شه‌مچه؛

که‌مریت؛ گو‌رد. (که‌مریت)
نه‌فته‌په‌شه : [ناوت] مازووت؛ نه‌وته‌سیاوی؛

ناوی گه‌ره‌کی‌که‌له‌شاری‌س‌نه. (نفت‌سیاه؛
نام‌م‌حله‌ای‌در‌س‌ندج)

نه‌فتی : [ئاوه‌لناو] هه‌ر‌که‌ره‌سته‌ییک به‌نه‌وت
کار‌یکات. (نفتی)

نه‌فتی‌گاز : [ناوت] گازوئیل؛ سووختی‌هه‌ندی
ماشینی‌دیزل. (گازوئیل)

نه‌فسکه : [ئاوه‌لناو] نه‌فسه‌ک؛ نه‌وسن؛
چلیس؛ سکه‌پو. (شکه‌مو؛ شکم‌پرست)

نه‌فچار : [ناو] نه‌وه. (نوه)
نه‌قاره : [ناو] کاسه‌ی‌چوو‌که‌ی‌تار. (نقاره)+

نه‌قو : [به‌ند] نه‌و؛ نه‌و؛ نوو‌که؛ ئیستا؛ ئه‌لمان.
(حالا)

نه‌گه‌ر : [ئاوه‌لناو] بی‌جووله و ته‌کان و خول
خواردن؛ بی‌پ‌موین و زق‌پ‌یان. (ساکن‌و-

بی‌حرکت)
نه‌ماگ : [ئاوه‌لناو] نه‌ماو، به‌ر؛ نه‌ماو؛ له‌بین

چووگ؛ فه‌وتاو؛ له‌ناو‌چووگ. (نمانده؛ از‌بین-
رفته)

نه‌مانه‌وه : (۱) له‌جی‌گاییک‌نیشه‌جی‌نه‌بوون
و گل‌نه‌خواردنه‌وه. (نماندن‌در‌جایی). (۲) له

که‌س‌یک‌که‌مه‌تر‌نه‌بوون؛ به‌جی‌نه‌مان؛ که‌م
نه‌هینان؛ تو‌له‌که‌س‌نامینه‌وه؛ تو‌له‌که‌س

که‌مه‌تر‌نیت. (کم‌آوردن)
نه‌ماو : < نه‌ماگ.

نه‌مری : (۱) [ناو] زیندوویی؛ په‌وتی‌هه‌رمان.
(مرگ‌ناپذیر). (۲) هه‌ر‌بژیت و نه‌مری؛ مردنت

لی‌دوو‌ریت؛ نه‌مریت. (زنده‌باشی؛ نه‌مری)
نه‌نی : [ناو] (۱) دایه‌گه‌وره؛ نازناویک‌بو‌ژنی

زور‌پیر و دای‌پر. (۲) زور‌ژنی‌مانگادوش‌به
مانگا‌ده‌لین، به‌تایه‌ت‌له‌کاتی‌دو‌ن‌سیندا، وه‌ک

لا‌واندنه‌وه (۱ و ۲. نه‌ه)
نه‌و : [به‌ند] ئیسته؛ ئیسه؛ ئه‌لمان؛ نه‌ه؛ نوو‌که.

(حالا)

نه وارپای : نه گوران. (عوض نشدن)

نه وانخانه : [ناو] بی ټه نواخانه؛ هه ژارخانه؛
جیځای به خپو کردن و مانه وهی هه ژاران و
فهقیران. (نواخانه)

نه وتکیش : [ناو] که رسته ی ډاگو یزانی نه فت؛
وهک پایوپ و تریلی نه وتکیش. (نفتکش)
نه وتی سپی : [ناو] (ب) نه وتی سووتاندن؛ نه-
وتی چرا. (نفت سفید)

نه وراتن : هه ویر هه ټنه هاتن. (ور نیامدن خمیر)
نه وساز : [ناوه ټناو] تازه دروست کړاو؛ نوی ساز؛
خانوه کهم نو سازه یان نه وسازه : تازه سازه.
(نوساز)

نه وسازی : [ناو] تازه کړنه وه؛ نوی کړنه وه؛
چاک کړنه وهی خرابی؛ ټاوه دان کړنه وه.
(نوسازی)

نه ووسی : [ناو] زړمندال. (ناپسری و نادختی)
نه وه په : (۱) گوندیکه نزیکی شاری سته.
(اسم دهی است). (۲) مه وه په؛ چه قه مه که.
(عوعونکن؛ ورنزن) (۳) ناوه پیت (پارس
نمیکند)

نه وه زی : نهی خه ټه؛ تی نه هاو ټیت؛ نهی خه-
یه؛ نهی خه ی. (نیاندازی)

نه وه کام : [ناوه ټناو] کامل نه بووگ؛ نه گه ییو؛
خو نه گرتوو؛ وهک بهرخی که له پيش کاتی
خویدا له دایک بیټ؛ تووی خرچه هیشتا نه-
وه کامه. (ناکامل)

نه وه نده : [ناو] په پسته ی درمنگ چیژاو.
(آبسته و سارده دیر کاشته شده)

نه ویم : (۱) نه بووم؛ نه ووم. (نبودم). (۲) لی نه-
ویم بووم بهرزه و منه بوو؛ گوشار بو بهرزه کړنه-
وهی شټیک. (فشار برای بلند کردن) (چیزی) (۳)

له خوارم وهم؛ بهر زیم. (در پائینم)

نه وینوون : نه بینم. (نبینم)

نه هیثیکری : چاوه پروان نه کړاو؛ دوور له هیوا.
(دور از انتظار)

نه هیستن : (۱) ږیگه نه دان. (نگذاشتن). (۲)
له بین بردن و نه هیلان؛ له ناو بردن. (از بین-
بردن)

نه هیل : [ناو، بک] نه هیژ؛ بهرگر؛ که سیک که
ناییلی و بهرگری ده کا. (مانع؛ جلوگیری)

نه ی لیدان : شمشال ژندن. (نی نواختن)
نه یجه شه کهر : [ناو] نه یجه شه کهر. < له له
نیا : (۱) پاشکر له چاوه گی (نیان، دانیان، دانان)
بهواتای چاندن؛ ده سنیان. (۲) له (نگاه ی)
فارسیه وه هاتووه ته کورت کردن بهواتای پروانین.
تماشا. (نگاه) +

نیاگیه : بهوری نیان. < نیای
نیانگر : [ناوه ټناو] نه هینگر؛ نه هیندر؛ یانی گر؛
نیانینگر؛ سه گی که له پاشه وه به نه هینی دی
و له پر گاز ده گری. یانینگر. (سگی که دزدکی
وبی سروضه احمه می کند)

نیانه وه : نانه وه؛ دروست کردن (مال نیانه وه)، ته-
ون نیانه وه؛ ته ون هه لځستن؛ ناژاوه نیانه وه؛
ناژاوه نانه وه. (برپا کردن. دایر کردن)

نیانه وه : نانه وه؛ دیار بیکردن؛ له بهر چاو گرتن،
نیانه وهی جیگاییک بو دزی یان کړدن
کاریکی تر. (زیر سر داشتن؛ در نظر گرفتن)

نیانی : [ناوه ټناو + بهند] شاراوه؛ په نامه کی؛ له
(نه هان) ی فارسیه وه هاتوو. (نهانی)
نیانینگر : < نیانگر

نیای : [رپاوردووی چاوه گی نیان] (۱) نای؛
چه قاندى. (کاشت). (۲) دای نیا؛ داینا، نیا به ټه-

گره : داینائیره. (گذاشت)

نیتون . (۱) ناوی تهستییهیکه. (۲) ناوی خودای زمیا له یونانی قه‌دیمدا. (نپتون)

نیتروگلیسرین : [ناو] تهقه‌مه‌نیکی زور به-هیزه. (نیتروگلیسرین)

نیر : [ئاوه‌لناو] له موسیقی‌دا به‌دهنگی بوږی گورانییژ ده‌گوتری؛ باس؛ گډ؛ به‌م. (صدای-بم‌خواننده)

نیر‌گزه‌کردن : [چاوگه‌ت] نژده‌کردن؛ برینی به‌قه‌را دوو قامک له‌سه‌ری کلکی جوانوو بو ته‌وه‌ی چاک کلک بگری. (قطع‌دوسانت‌از-دم‌کره‌اسب)

نیرن‌ژمن : [ناو] داردوژهنگ؛ داریک که‌ده‌چی به‌ناو ه‌ردوو لوله‌پی مه‌شکه‌دا. (چوب‌میان‌ه‌دودسته‌مشک)

نیروک : [ناو] گیای زه‌رداوبه‌ر؛ باوه‌شین‌ه‌گیا. (سرخس‌نر)

نیرومی : [ناوت] ده‌سته‌واژی دارتاشییه؛ واتا کانه‌وزبانه؛ دوو ته‌خته که‌یه‌کیکیان ده‌چی به‌ناو یه‌کیکی دیکه‌دا. (نروماده)

نیروو : [ئاوه‌لناو] کاتی جووت‌خوازی پشیل‌ه‌ی میو. (گره‌مول)

نیره‌ژمن : [ناو] داری به‌ینی دوو لوله‌پ له‌مه‌شکه‌دا؛ دار دو ژهنگ؛ مه‌تره‌قی پی‌اوی پی ده‌شوبه‌ینن. نیره‌ن‌ژمن. (چوب‌بین‌دودسته-مشک)

نهرقان : [ناو] نیرقان؛ چاودیر. (نگهبان)

نیرمه‌و : (۱) [ئاوه‌لناو] نیره‌مووک. (نه‌رنه-ماده) (۲) [ناو] په‌یوه‌ندی ږوه‌ک؛ موتوربه؛

موتوربه؛ کاری تاماندن. (پیوند)

نیرمه‌وی ته‌ندام : [ناوت] په‌یوه‌ندی ته‌ندامی

له‌ش وه‌ک گورچيله و دل و جه‌رگ. (پیوند اعضا)

نیره‌نان : [ناوت] تیره‌نان؛ تیروک؛ وه‌ردینه؛ داری نان پانکردن له‌سه‌ر پنه‌که. (نورد)

نیره‌نیر : [ناوت] قیژه‌قیږ و هاوارهاوار؛ نه-پاندنی زور. (داد زدن زیاد)

نیره‌هه‌ر : [ناوت] نیره‌که‌ر؛ که‌ری‌نیر. (نره‌خر)

نیری : [ناو] (۱) بارودوخی نیر بوون. (نری) (۲) نیره‌ی بز. (شاک؛ تکه)

نیژان : نیژتن؛ چه‌قاندنی نه‌مام؛ ژیر خاک‌کردن؛ به‌خاک سپاردنی مردوو. (دفن-کردن؛ نشازدن)

نیسکه‌شور : [ناوت] نیسک شورده‌وه به‌دوو کاسه بو جیا‌بوونه‌وه‌ی زیخ، له‌و کاسه‌وه بو ته‌و کاسه‌ه‌گوییسته‌وه؛ (ب) هاتوچوی زور. (شستن-عدس؛ بروی‌یا‌کردن)

نیشان : پاشگر به‌واتای له‌سه‌ر دانراو و له‌سه‌ر چه‌سپ کراوی عه‌لامه‌ت؛ نیشانه‌کراو؛ وه‌ک؛ سه‌ده‌ف نیشان، گه‌وه‌ه‌رنیشان؛ ده‌ست نیشان.

(نشان)

نیشانه‌نگیو : [ناو، بک] له‌ئامانج‌ده‌ر؛ ئامانج ته‌نگیو. (کسیکه به‌هدف می‌زند)

نیشن : [چاوگه] (۱) له‌یاریی رامیدا دانانه‌ه‌رزی کو‌مه‌لیک له‌کارته‌کانه. (۲) گیل‌ه‌نه-هینان و وه‌گه‌رخسته‌وه‌ی موره‌ی کوژراو له‌نه‌ردیندا. (۱، ۲. نشستن)

نیشن : [چاوگه] داچوون؛ ږوچوون؛ قوپانی سه‌ریان. (نشست)

نیشته‌وه : (۱) له‌گه‌رکه‌وتنی با؛ باکه‌ی نیشته‌وه؛ نیشته‌وه‌ی با. (فروکش-کردن) (۲) دواي هه‌لفرین هاتنه‌سه‌ر عه‌رزی

نیشن : [چاوگه] داچوون؛ ږوچوون؛ قوپانی سه‌ریان. (نشست)

نیشته‌وه : (۱) له‌گه‌رکه‌وتنی با؛ باکه‌ی نیشته‌وه؛ نیشته‌وه‌ی با. (فروکش-کردن) (۲) دواي هه‌لفرین هاتنه‌سه‌ر عه‌رزی

نیشن : [چاوگه] داچوون؛ ږوچوون؛ قوپانی سه‌ریان. (نشست)

فړنده و فړوکه. (نشستن پړنده) +

نېقه توږ: [ناو] نیوه توو؛ پښه وهی ده غل به -
مزیک، بهرانبهر به نیوهی تووی وه شاولی ده -
غله که. (دروکردن غلات درمقابل دریافت -

کردن نصف تخم پاشیده شده)

نېقه پوژه: [ناو] فرافین؛ نههار؛ نیوه پوژه؛ نانی
نیمه پو. (نههار)

نیکوتین: [ناو] ماکیکه له ناو ژه حری سیغاردا؛
ماکی له ناو تووتن و دووکه لی ته ماکودا.
(نیکوتین)

نیگارستان: [ناو] جیگای وینه گهری یان هه -
لواسین یان دانانی وینه گهل؛ گالپری؛ گهلپری.
(نگارستان)

نیگارگر: [ناو، بک] وینه کیش. (نقاش)

نیل: < که وه گیا.

نیل: [ناو] نیل؛ نیر؛ ټارق و نیل: تاموور و نیر.
(یوغ)

نیله نیل: [ناو، ت] حاله تی گهری به ته وژم و
تینی ټاگر. (زبان بلند آتش؛ حرارت زیاد بخاری)
نیم پهرده: [ناو، ت] نیوپهرده نیوپهرده له
موسیقادا له بهینی دوو نوټی سهره کیدا نیوهی
پهرده ییک. (نیم پرده)

نیم پروو: [ناو، ت] کوژی وینه کیشیه، نیم -
پروخسار؛ وینهی نیوهی سهر وچاو واتا له ته -
نیشته وه. (نیم رخ)

نیم سال: [ناو، ت] نیوهی له سال؛ شش
مانگ؛ (ب) نیو سالی خویندن؛ نیو تیږمی یه -
کساله یان تیږمی شش مانگه. (نیم سال)
نیم گرد: [ناو] کوژی موسیقایه، نیوهی یه که -
ی کات له نوټ نوو سیندا، بهرانبهر به یه ک
سپی یان چوار چنگ. (نیم گرد)

نیمه یی: [ناو] نیوهی؛ (ب) له نیوه پاستدا شه -
ریک بوون؛ نیوهی بووه: گه یشتوه ته نیوه.

(۵۰٪. نصف؛ نیمه)

نینوږ: [ناو] گیاییکی دوو ساله یه، گه لاکه ی
ماکیکی سرکهری تیدایه به ناوی (لورین) که
ده بیته هو ی سهرگیژ بوون؛ دژی په نمانی
گورچيله یه. (کرفس عطری)

نیوئالقه: [ناو] نیوجه غز؛ له ټیک له جه غزی؛
نیوهی جه غزی. (نیمدایره)

نیووانیو: (ب) په شکردن له نیوه پاستدا؛
دوو کوتی بهرانبهر و بهقه رایه ک. (نیم ونیم)
نیوپر: [بهند + ناو] له ریزیک چند دانه به
حیاسب نه هیئان؛ به جی هیشتنی ناوبه ناو؛
به ینا بهین به جی هیشتن؛ مهودا به مهودا. (چند،
یا یک درمیان) +

نیوبه دهره وه: [ناو، ل ناو] ناودار؛ مه نشوور؛ ناسراو
له جه ماوه ردا؛ به نیو بانگ. (مشهور)

نیوچاوان: [ناو، ت] تویل؛ تهویل. (ب) بهخت و
شانس. (پیشانی؛ بخت و اقبال)

نیوچاوانه: [ناو، ت] له ناوه پاستی شتیکدا؛ ناوه -
ند؛ له کوردستانی باشوور سه نتهر به کار دین
که له سینتیری ټینگلیزی وه ها تووه. (مرکز)
نیوپران: [ناو، ت] ناومه؛ ناو گه له ی په ز؛ د
چمه نیو پان؛ ده چمه ناو میگل. (میان گله) +
نیو قده: [ناو] بهینی نووچکه ی کیو و دامین؛
که مهر؛ ناقله نگ؛ ناوه پاستی دریژی ای. (کمر؛
کمر کش؛ میان)

نیوک کهوتن: [چاوه گهت] (۱) ناوک کهوتن؛
جوړیک نه خوشین به ټیشی ناو زگه وه. (ناف -
افتادن). (۲) (ب) ترسان و داچله کانی به ته
وژم. (شکه شدن)

نیوکه پره شه: [ناو] برینی سهرپشتی یه کسم به
هو ی باری په ق یان گرتنی زین و کورتانه وه.
(زخم پشت اسب والاغ)

نیوگایی: [ناو] (گا) واتا (جیگا)، نیوجییی؛

ناوېژۍ. (ميانجيگري)
 نيوليټان: [چاوغهټ] ناو لهسه ر دانان؛
 نيونان. (اسم گذاري)
 نيوه: [ناو+پيشگر] کوتيکي تهواو؛ نيوه شهو؛
 نيوهړو؛ پيشگر وانا بهشي، نيوه شور. (نيمه)
 نيوه: پيشگر بهواتاي کوتي يان بهشي؛ وهک
 نيوه شهو، نيوه کول، نيوه رزيو؛ نيوه کوتراو.
 (نيمه)
 نيوه پهرده: < نيم پهرده.
 نيوه دوورگه: [ناوټ] جينگاييک له وشکي که
 سي کهناري تاوييت و لاييکي چه سپاييت به
 وشکانيه وه. (شبه جزيره)
 نيوه کاره: [ناوه لټاو+ بهند] نيوه وناتهواو؛ کاري
 که هيشتا تهواو نه بووه. (نيمه کاره)
 نيوه کاري: [ناو] په وتي کاري نيوه کار؛ په-
 نجبه ريک که به شيک له دوو بهشي به هره و
 داهات ده بات. (۵۰٪ در بهره شريک شدن-
 کارگر)
 نيوه گو: [ناوټ] کوتيکي تهواو له شتيکي خر.
 (نيمکره)
 نيوه گوۍ باشووري: [ناوټ] نيوه گوۍ زهوي
 له هيلي ئيستيو او بهره و باشوور. (بهره خوار).
 (نيمکره جنوبی)
 نيوه گوۍ باکوري: [ناوټ] نيوه گوۍ زهوي
 له هيلي ئيستيو او بهره و باکور. (بهره ژوور).
 (نيمکره شمالي)
 نيوه گيان: [ناوه لټاو] له نيوان مان و نه ماندا؛
 نه خوشي نزيک به مردن. (نيمه جان)
 نيوه نيوه: [بهند] جار جاره؛ ناوه ناو؛ بهينابه ين.
 (گاهگاه)
 نيوه وناتهواو: [ناوه لټاو] کاري که نيوه کاره
 مايته وه. (نصف و نيمه کاره)
 نيوه ونويه: [بهند] له ناوه راستدا؛ وهک له ناوه-

پيتي (ن) بهشي وشه يياني

ناتوړاليست: فد؛ فرد؛ سروشت خواز؛ هوگري
 سروشت به تاييهټ له نيگار کيشيدا.
 (ناتوړاليست)
 ناتوړاليسم: فرد؛ فد؛ ريبازيکي هونه ري
 نيکار کيشيه، که شوپگراني هوگري سروشتن.
 (ناتوړاليسم)
 ناريسيزيسم: فد؛ فرد؛ اند؛ تد؛ نه خوشي خو
 بهزياتر له ديتران زانين و خو په سهندي و
 خوويستي. (ناريسيزيسم)
 نازيسم: فرد؛ فد؛ اند؛ ناموزه ييکي راميا ري

عسکەری و کۆمەڵایەتی که له ئالمانیای
پیکهات و له سەرینه‌مای ڕه‌گه‌ز په‌ رستی و
تا که حیزبی دامه‌زرا. (نازیسم)
ناسیونالیست : فرد؛ فد؛ اند؛ نه‌ته‌وه‌خواز؛ باوه-
په‌مند به‌ هو‌ز و نه‌ته‌وه‌ی خو‌. (ناسیونالیست)
ناسیونالیسم : فرد؛ فد؛ اند؛ نه‌ته‌وه‌خوازی؛
بروای له‌ ئەندازه‌به‌ده‌ر به‌ هو‌ز و نه‌ته‌وه‌ی
خو‌. (ناسیونالیسم)
ناشیسته : [ئاوه‌لناو] (١) ئالایه‌ق؛ ژێ نه‌هاتی؛
نه‌شیاو. (ناشیسته). (٢) ناشایسته؛ ناپه‌سه‌ند؛
به‌د؛ کرێت. (ناشیسته)+
نشینی : پاشگر به‌واتای دانێشتن و مانه‌وه‌؛
شارنشینی؛ گوندنشینی. (نشینی)
نوخته‌چین : ناوی جو‌رێک نیگارکێشیه‌ به‌
خالی (په‌رو له‌ په‌نای یه‌ک و جارنا خالی
ب‌لاوب‌لاو). (نقطه‌چین)

ناسیونالیست: فرد؛ فد؛ اند: نه ته وه خواز؛ باوه-
رهنده به هوز و نه ته وه ی خو. (ناسیونالیست)

ناشایسته: [ناوه‌لناو] (۱) نالایه‌ق؛ ژێ نه‌هاتی؛
نه‌شیاو. (ناشایست). (۲) ناشایست؛ ناپه‌سه‌ند؛
به‌د؛ کرێت. (ناشایست) +

نشینی: پاشگر به واتای دانیشتن و مانه وه؛
شارنشینی؛ گوندنشینی. (نشینی)

نوخته چین : ناوی جوړیک نیگار کیشیه به
خالی (پرو له په نای یه ک و جارنا خالی
بلاو بلاو). (نقطه چین)

نوشوست : [ناو] پوچوون؛ به چالدا چوون و
قوپان و نیشتنی سهربان و عهرز؛ سهربانه که
نوشوستی کردووه؛ داجووه؛ پوچووه. (نشست)
نهسته علیق : عد؛ فد: [ناو] ناوی جوړیک
نووسینه، زیاتر به قهلم قامیش دهنووسری و
زور په سنده. (نستعلیق)
نه سخ : عد؛ فد: ناوی شیوه نووسینیکی ولاته
نیسلامیه کانه. (نسخ)
نی ئوپان : [ناو] تهخته دی دهستکرد، له بره دار و
چه سپ. (نئوپان)
نیسکافه : [ناو] جوړیک قاوه ی هاپراوه که
حهوجهی به دمکردن و کولاندن نیه و له
ثاوی کولتوو ده کریت. (نسکافه)

نهسته عليق : عد؛ فد: [ناو] ناوی جوړېک
نووسینه، زیاتر به قه لہم قامیش دهنووسری و
زور په سہ نده. (نستعلیق)

نہ سخ : عد؛ فد: ناوی شیوہ نووسینیکی ولاتہ
ئیسلامیہ کانه. (نسخ)

نیټوپان: [ناو] ته خټه ی دستګرد، له بره دار و
چسپ. (نټوپان)

نيسكافه: [ناو] جوړيک قاوه‌ی ھاږاوه که
 څه وجهه‌ی به دمکړدن و کولاندن نيه و له
 ناوې کولاتوو ده کړيټ. (نسکافه)

هائومه گا : [ناو] مه یخانه. (میخانه)

هاتنه دهست : [چاوگه،ت] (۱) پاره هاتنه دهست: وهدهست كهوتن. (بدست آمدن).

(۲) دهستکردنه وه و بهرهنگار بوونه وه:

كوره كان هاتنه دهست و شه پئیكى باشیان

كرد. (دفاع كردن) (۳) فیربوون و شیای و

شاره زایی بو ئه نجامی کاریك: رهوشتی

كار هاتنه دهست. (خبره شدن در کاری)

هاتنه سه ربه ره: [ناو،ت] بو داوخوازی

چوونه مالی كه سی، زیاتر بو خواز بیئی ژن

وكج. (خواستگاری)

هاتنه سه رچوك : [چاوگه،ت] هه لسانه سه ر

چوك بو ولام دانه وه زیاتر ولام دانه وه به

توندوتیژی. (روی زانو بلند شدن برای جواب

دادن) +

هاتنه قهوام : خو گرتنی چیشیت یا خوراکی

تراو كه به كولاندن دیته راده ی

دیاریكراوی ناماده بوون. (قوام آمدن)

هاتنه كوشتن : [چاوگه،ت] كوژران:

كوژیان. (كشته شدن؛ كشته شدند)

هاتنه كهوان : [چاوگه،ت] نزیک بوونه وه

تاتیره رهس؛ (ب) رازیبوون؛ هاتنه سه ربار؛

مهیل دان، نه گهر مهیل له سه ره به راستی

ومره كه وان. «فولكلوڤ». (براه آمدن)

هاری : [چاوگه] هارپن؛ ورد كردن. (خرد-

كردن)

هارپ : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ئامیرئیكى

موسیقیایه وهك چهنك وایه و بهقامك ده-

ژهندری. (هارپ)

هارژنگ : [ناو] تهنگز؛ چالووك. (سفیدخار؛

نوعی خارب برای پرچین روی دیوار)

هارس : [ناو] تاوان؛ گوناخ؛ سووچ. (گناه)

هارمونیکا : [ناو] ئامیركى موسیقیایه به فوو

لیده دریت. (هارمونیکا)

هارمونپوم : [ناو] ئامیركى موسیقیایه به

فوو لیده دری. (هارمونپوم)

هاروژاندن : [چاوگه،ت] شیواندن؛

ئالوژاندن؛ هورووژاندن وهك ئالوژاندنی

شاره ههنگه زاله. (آشفته كردن)

هارههپ : [ناو،بك] بهردی دهستاپ و ئاش

چیکهر؛ وهستای هاره دروستكهه. (تراشنده

سنگ آسیا)

هازی : [به رهه می چاوگه] توانایی؛ به تاقه-

تی؛ به هیزی. (توانایی)

هازیله : [ناو] حاجیله؛ حاجیله؛ كووزه كه ی

چووك؛ قاوخی ههندی زینده وهه ری ده-

ریایی وهك شهیتانو كه ی چووك. (پوسته

نوعی حیوانات دریایی)

هاس : [ناو] پهنگی قاوه یی ئاچخ به پهله-

ی وردی ره شه وه. (رنگ قهوه یی باخال های-

سیاه)

هاسر : [ناو] کاترمیر؛ ده مژمیر؛ سه عات.

(ساعت)

هاسرساز : [ناوت] سه عهت ساز؛ کاتزمیر -
چیکه ره وه. (ساعتساز)

هاشاول : [ناو] حاشاول؛ هیرش؛ به شه پرموه
بو چوون و په لاماردان. (حمله)

هاقیتی : (۱) فریدراو. (پرت شده). (۲) فرییدا؛
خستی؛ هاویشتی؛ هاویشتی (انداخت)

هاکوو : [بهند] هاتوو؛ لهوانه یه؛ نزیکه؛
تهقاو؛ رهنکه؛ هاکوو گه یشته ئیره : هاتوو
گه یشته ئیره. (ممکن است؛ به زودی)

هاکی : اند؛ فد؛ فرد؛ هیندد؛ [ناو] یارییکه
وهک توپی بی؛ به لام به گوچانیکی تاییهت
له توپ ددیری دوو چوری هه یه له سهر
عهرز و له سهر سه هول. (هاکی)

هاللو : (۱) [ناو، بک-ناو، بهر] تیوه پیچراو؛
له پام هاللوه : له پام ئاللوه. (پیچیده شده).

(۲) [ناو] هوپمی گهرمی ئاور؛ (هاللو)
خوشره له پلاوی (گرمای آتش).

(۳) [ناو] چیشتیکی مزرری قوره تیکراوه،
تاییهت به ناوچه ی سنه یه. (نوعی غذا با -
غوره)

هالای : < هه لای

هالتیر : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] میله یک له پول
که له ههر دوو سه ره وه سدنگی تاییهتی

ده خریته سهر بو بهرز کردنه وه و وهرزش
کردن و کیهرکی. (هالتیر)

هالولک : جه ژنانه. (عیدی)

هاله کوی : له کوییه؛ هه روها، (های له -
کوی و هان له کوی). (کجاست)

هالهینه : لهوئییه؛ ئه وه تا له وی؛ لهوینده -

رئیه؛ لهوئیه یه. (آنجاست)

هاملفه : (۱) [ئاوه لئاو] هاو لف؛ هاو جووت؛
هاوشان؛ لفه دووانه؛ جمک؛ (۲) هاو جووته؛

هاوشانه؛ (همتا؛ دوقلو؛ همتاست)
هامویر : [ئاوه لئاو] هاو فکر؛ هاوپا؛

هاوبیروپا؛ هاوباوه پ. (همفکر)
هاندراو : [ناو، بهر] فییرکراو؛ بزویندراو؛ دنه -

دراو؛ هه ژیندراو؛ (تحریک شده)
هانگافا : [بهند] هه رنه و کاته؛ ده ست به جی.

(فوری)
هان هانه دای : [چاوگه، ت] هوپ نیای؛

هاندان؛ دنه دنه دان. (تحریک کردن)
هاوناست : [ئاوه لئاو] هاوته راز؛ هاوشان.

(همسطح هم شان)
هاواربه دم : (۱) [ئاوه لئاو] دم به هاوار؛ که -

سیک که زور و زوو دهنکو داده خا. (۲) که -
سیک که قسه و پروداو له ههر جیگا ده -

گیپ یته وه. (خبرپخش کن)
هاواروداد : [ناوت] هه راوه وریا؛ قیژه قیژ.

(دادوهوار)
هاوال مندال : [ناوت] په ره ول؛ ئاوال -

مندال. (جفت)
هاوپایه : [ئاوه لئاو] هاوشان؛ هاوپله؛ هاو

ده ره جه. (همپایه)
هاوجا : [ناو] ژنانی دووبرا بو یه کتر؛

هیورژن. (زن برادرشوهر)
هاوخوین : (۱) دوو یان چمند کهس که

گروپی خوینیان یه ک جوړبیته. (هم گروه -
خونی). (۲) هاوپه گهز؛ هاو نیژاد؛ (ب) خزم و

کهس. (همخون)

هاوخهرج : [ناو]چهند کهس که پیکهوه
شت ده کړن یا ده چنه سغه و هه رکس
به شه پاره ی خو ی ده؛ دوو یان چهند هاو
مه نزل که له خه رچی مالدا شه ریکن.
(همخرج)

هاودل : [ئاوه لئاو + ناو] هاومه پام؛ یه ک
بیر. (همدل)

هاودمر : [ناوت، دراوسی؛ جینار؛ جیران؛
هاوسی؛ هاوسا؛ هامسا؛ هاوهیس.
(همسایه)

هاودهوړه : [ناوت، کهسانیک که پیکهوه
به شداریان کرده له خویندنی بابۀ تیکی
فهنیدا یا پیکهوه سه رباز بووگن. (همدوره)
هاوړدانه وه : [چاوگه، ت] ناوړدانه وه؛
لالیکړدنه وه؛ (ب) کو مکه و ثاریکاریکړدن.
(مساعدت)

هاوړه ننگ : [ئاوه لئاو] له پړه نگی یه ک؛ هه -
فره ننگ؛ ویکچووی. (همرنګ)
هاوسه رکهم : [ئاوه لئاو] که متر له ئاولان؛
(ب) که مده ستي؛ هه ژاری؛ نه بوونی. (کمتز -
ازدیگران؛ بینوایی.)

هاوسه نیړی : [ناو] هاوسه ری؛ ژن و -
میړدایه تی. (همسری)

هاوقوتابی : [ناو] دوو یا چهند کهس که
پیکهوه له شوینی هاو وانه بووگن؛ هاوکه -
لاس؛ هاومه دره سه. (همدرس)

هاوکیش : [ئاوه لئاو] هاوسه ننگ. (همسنگ)
هاوکیشه : [ناو] هه فکیش؛ مو عاده له؛ په -
سته ییکی دووبه شی له ماتماتیکدا که به -
رانبه رن. (معادله)

هاونیو : [ئاوه لئاو] هاوناو؛ چهند کهس که
ناویکیان هه یه. (همنام)

هاوواتا : [ئاوه لئاو] دوو یا چهند وشه که
مانایکیان هه یه. (هممعنی)

هاوهل : [ناو] هاوال؛ دوست؛ ره فیق.
(دوست)

هاوهن : [ناو] هاون؛ هاونگ؛ ئاونگ.
(هاون)

هاویناو : [ناوت] ئاودانی ده غل له هه وه لی
هاویندا. (آبدانن کشت دراوایل تابستان)

هاویه : [ناو] چه کوچیک که به کاره با یا به
ئاور گرم ده بیت بو له حیم کردن. (هاویه)
هایدی : تند؛ [به ند] هایدی؛ وشه ی هاندانه؛

زووکه؛ گورج به؛ خیراکه؛ له تورکی عو -
سمانیشدا هه ر به ومانایه یه. (زودباش)

هایویی یه : [چاوگه، ت] هه لسان له خه و؛
وه ئاگاها تن؛ وه خبه ره هاتن. (بیدارشدن)

هتد : < هه ته د

هچکار . [ناو] هچهار؛ بیباری سوور؛ بیبه ر.
(فلقل قمرز)

هرچکی : [ئاوه لئاو] کار لینه هاتوو؛ بی ده -
سه لات؛ ناشایست؛ نالایه ق؛ نه شی او.

(نالایق)

هرشانن : [چاوگه، ت] پښتن؛ پڅاندن؛
قلمدان هوه (ریختن)

هروش : [ناو] پیرخه نیله؛ ورده ساوار؛
برویشی ورد. (خرده بلغور)

هشکه ساو : ئیشکه ساو؛ (۱) [ئاوه لئاو]
ئاسمانی سامال و بی هه ور له کاتی هه وا

ساریددا. (آسمان ساف دروقت یخبندان

وسرما) (۲) [ناوت] ساوینی تیغ و تیژ
کردنی به هه‌سان و زبره به بی‌پوون و چه-
وره‌سان و ئاو. (تیز کردن تیغ بدون چربی)
هه‌له‌لاندن: [چاوگه‌ت] دراندن؛ کوئه-
کردنی لیباس و شه‌کردنی. (فرسوده کردن-
وپاره کردن)

هلهلين : < هلهلاندن

هناری : نهوک گیران؛ قورگی گیران و
قورسیوون له بهر خهم و گریان. (گلو-
سنگین شدن و گرفتن)

هنگودینگ : [ناوت] هنگودنگ؛ شکو و شانازی؛ کمبکبه و دهبدهبه؛ دنگوفه-نگ. (دنگوفنگ)

هوتو: هوتو: هوتو: وها: کاریکی وها بهرچاؤ؛
 ئاوا. (اینطور وچنین؛ چشمگیر) +

هۆتيل : [ناو] ئۆتيل؛ ميوانخانىھى مۇدى
رۇز. (ھتل)

هوچکوجی : [ناو] کشمیش : (کشمش)
هوڏانه وه : [چاوگه] ت گه پاندنه وهی گا-
جووت له جه مسهري گاواندا؛ (ب) بادانه-
وه و قسه گوڙان. (برگردانلن ورزا در-
موقع شخم)

هَوْرَقَوْنای : [چاوگهت] هه لقوړاندن؛ هه-
للووشین و قوړه لی هینان. (هورت کشیدن)
هَوْرکزاندن : [چاوگهت] هه لکزاندن.
(حالت آتش زدن مو)

هۆرگم اندن : [چاوهگه،ت] هه لکردنی چرا و ئاگر؛ گم اندن؛ پیکردنی چرا و ئاگر..
(روشن کردن آتش)

هۆرتروشکنای : [چاوگه،ت] هه‌لتروو

شکاندن. (نشانندن بحالت چمباتمه)
هوړتر وروشکاي : [چاوگه، ت] هه لټرووشکان.
(چمباتمه زدن)

هۆرته و به ره : [ناوت] له کاتی جووتکردندا
 بو خستنه سه ره هێلی جووت به گا جووت
 دهوتری. (ب) هاتوچۆی زۆر پیکردن. (بیا و
 برو) +

هۆردى : [ناو] هۆردو؛ لەشكر؛ سپا؛ (اردو)
هۆرزای : [چاوكه] هه‌لسان؛ رابوون؛ هه-
ستان؛ وه‌خه‌رهاتن. (بیدارشدن)

هَورِشِين : [چاوهه]، ههلهچوونی تراو لهسهه
 ئاور. (کف کردن غذا روی آتش)
 هورمز : [ناو] گیای گوژروان. (گیاه، گل-
 گلوزبان)

ہورمیس : [ناو] ہورمیسک؛ فرمیسک؛
 ٹہسرین؛ روئدک. (اشک)

هۆرمیسک : ئه‌سرىن؛ فرمیسک. (اشک)
هۆروگیلان : [چاوگه‌ت] وه‌رگه‌ ئاندن؛
زفراندن؛ هه‌لگه‌ ئاندنه‌وه؛ پاچشه‌کردن.
(برگرداندن؛ ترجمه‌)

هۆرە : [ناو] (١) کۆنترین ستایشی ئەهورا
مەزدا بە دەنگ هەلبێڕین. (٢) باشماوەی
پەسیمی هۆرە که جوړیک ئاوازه به شیوه‌ی
خویندن و(لا سایي کردنه وهی خویندنی
که وه). (نووعی آوازکهن)

هۆره ۲: ئەرپۇ له جياتى شیعری گازه
کردن و ستایش، شیعری دلداریش نامیتە-
ی هۆره بووه و له ۲۲ شیوه ئاهەنگی
هۆرە ی تەمەن چوار هەزار سألە تەنیا ۱۳
یان ماون.

هوڙه گورگي: [ناوت] گورگه زى؛ باران و
خوڙ پيڳه وه. (باران باريدين درموقعيڪه آسمان
آفتابي است)

هوڙ هوڙه: [ناو] قوڙ قوڙه؛ مه زره قى ناو به-
تال ڪه دهنگي ليو هدى. (مزراح ميان تهى)
هوڙيال: [ناو] هوڙي ڪهر؛ ڪهر ڪورگ؛ جاشه
ڪهر. (ڪره خر)

هوڙه بانه: [ناو] گويزه بانه؛ شت به خشينه-
وه و سه دهقه ڪردن بو بيستنى گوي و قسه
ڪردنى منڊال و ساغى گوي و زباني.
(سور دادن به اميدگوش وزبان نوزاد سالم-
بودن)

هوڙى: [ناو] وه زاي يه خته نه ڪراو؛ ڪه لى
دمبه. (گاواخته نشده)

هوڙه: [وته] هوڙا؛ ههروه ڪوو؛ له-
گوين؛ مينا؛ چه شن؛ وينه. (مانند؛ همانند)
هوڙمرمر: [ناو] گيانله به ريكي زور زه لامه
له جنسى فرنده، به لام هه لافري.
(شتر مرغ)

هوڙهنگ: (۱) [ناو] منڊال مردوو. (بچه-
مردہ). (۲) [ناو] زير ڪ؛ زانا. (دانا)

هوڙهگل: [ناو] بليمه؛ هه لکه وته؛ پسپوڙ
و فره زان. (نابغه)

هوڙ برينه وه: [چاوگه، ت] دهرهينانى گه-
مره له هوڙي مالت. (جمع آوري تاپاله-
فشرده شده از كف تويله)

هوڙلاڪ: [ناو] هوڙلمان؛ هوڙترڪ؛ گهده؛
مه عده؛ ورگ؛ ٿوور. (معدہ)

هوڙلالى: [ناو] گهون؛ گوڻي. (گون)
هوڙلنكى: [ناو] جوڙلانى؛ ڏيله ڪانى. (تاب-

بازى)

هوڙلهومز: [ناو] ڪه مڪوڙلهومز؛ ڪه مڪوڙلهگويز؛
تويڪله شينه ڪه ي ڪويز، ڪه له پهنگ
پڙي و پهنگ سازيدا ڪه لڪي هه يه. (پوسته
سبز گردو)

هوڙما: [ناو] خودا. (يزدان)
هوڙما: [ناو] ڪه شڪه خوڙه؛ ٻانڊه پيڪي
سپيه و سه ربالي پهشه و گوشت خوڙه.
(هما)

هوڙمان: [ناو] سهرو ڪي سپا؛ فه رمانده؛
ناوى پياوانه. (فرمانده سپاه. اسم مردانه)
هوڙناوه: [ناو، بهر] شتى وه ڪ مووروو به
پڙسمانه وه ڪراو. (رشته شده). (۲) هه لبه-
ستى شيعر. (رديف شده؛ سروده شده)

هونه ربهروم: [ناو] لايهنگر و بار-
هينهري هونه ر و هونه رمنند. (هنر پرور)
هوود: اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] ههوا ڪيشي ڪاره-
بايى زياتر له سهر ڪوانووى چيشتخانه
داده مهرت بو هه لڪيشانى هه لم و بوڻ و
دووهگل. (هود)

هووده: [ناو] موفا؛ سوود؛ قازانچ؛ دڙى
بيهووده و بي موفا. (سود)

هوورات: ف. مان. (۱) بيره وهري؛ هوور-
مان؛ (خاطرات) (۲) بوڻ خوش؛ (خوشبو)
(۳) ناوى گوڙيڪه (نام گلى است)

هوور ڪموور ڪ: [ناو، ت] ورده مهرته؛
ورتڪ و پرتڪ. (خرده مرده؛ ريزه ميزه)

هووندا: [ناو] ٿووندا؛ وندا؛ ون؛ گوم؛
بزر. (گم)

هه پله هورج: حه پله هورج. < هه پهنتى

هه‌پله‌گو: [ئاوه‌لناو] چه‌قه‌ سرو؛ پر‌پیز؛ چه-
نه‌ در‌پیز؛ هه‌له‌ پاس. (پر‌حرف)
هه‌پله‌لوک: [ناو] گیای قیز‌ب‌له؛ هه‌پله‌لوک.
(نام‌گیاهی‌است)
هه‌په‌نتی: [ئاوه‌لناو] چه‌په‌نتی؛ زه‌به‌لاح؛
زل‌حو‌رت؛ زل و زه‌به‌نده. (لنده‌ور)
هه‌تاف: [ناو] هه‌تاو. (۱)‌روژ؛ جه‌غزی‌روژ
به‌عاسمانه‌وه. (خور‌شید). (۲)‌خور؛ تیشکی
‌روژ. (اشعه‌خور‌شید)
هه‌تاکه‌ی: (۱)‌[به‌ند] تا؛ هه‌تاکوو؛ هه-
تاکه‌ی تو له‌وینه‌ بیت من ناییم. (تاوقتی-
که). (۲)‌هه‌تا چه‌وه‌ختی، هه‌تاکه‌ی له‌سه‌فه‌ر
ناییم‌هوه؛ تاکه‌نگی له‌سه‌فه‌ر ناییم‌هوه.
(تاچه‌وقت)
هه‌تک‌که‌ر: [ناو، بک] نه‌تک‌که‌ر؛ ئا‌بر‌وبه‌ر.
(رسوا‌کننده)
هه‌تلی: [ئاوه‌لناو] هیتلی؛ بی‌شهرم؛ بی-
چه‌یا؛ مروقی‌په‌ست. (بی‌حیا)
هه‌تهد: له‌ئاخری‌په‌سته‌دا به‌واتای‌هه‌تا
دوایی؛ زیاتر له‌گه‌ل‌سی‌خال‌دا یان‌هه‌تا-
دی‌یان‌هتد. (الی‌آخر..)
هه‌ته‌رپ: چاو‌یک‌که‌هی‌زی‌دیتنی‌شتی
زور‌دووری‌هه‌بیت. (چشم‌دوربین)
هه‌تیه: [ناو] (۱)‌ئامرازی‌جی‌گای‌پیچ
دروست‌کردن‌له‌ده‌روه و ناوه‌وه‌ی
لووله‌ی‌کانزادا. (حدیده). (۲)‌پارچه‌پولا-
یی‌که‌به‌چند‌کونه‌وه‌له‌گه‌وره‌تا‌چکوله
بو‌باریک‌کردنه‌وه‌ی‌ته‌ل و سیمی‌ئامیزی
موسیقیا. (حدیده). (۳)‌ئامرازی‌ته‌لی‌زیم و
زیو‌دروست‌کردن‌له‌زیر‌پینگه‌ریدا.

(شفشاهنج)

هه‌تیه: [ناو]‌کول؛ ئامیزی‌ده‌قدانی
قوماش‌به‌تاییه‌ت‌بووزوی‌پانک‌و‌چو‌غه.
(نوعی‌اطو)
هه‌جامه‌ت: له‌هه‌جامه‌تی‌ئامرو‌ی‌کورد
کاری‌بووه‌واتا‌که‌له‌شاخ‌گرتن. (حجامت)
هه‌جه‌ت: [ناو]‌هه‌جه‌ت؛ به‌ل‌گه؛ ده‌لیل؛
نیاز؛ پی‌ویست؛ بو‌ی‌هه‌یه‌له‌(حوجه‌ت
یان‌(حجه‌ت‌ای‌ئامرو‌ی‌کورد‌کاری
بو‌ویست‌(دلیل؛ نیاز)
هه‌دلان: [ناو]‌نه‌خوشینی‌په‌شه‌ولا‌خه.
(نوعی‌مرض‌گاو)
هه‌رسین: (۱)‌ناوی‌باز‌پیکه‌له‌هه‌ریمی
کرماشان (نام‌شهری‌در‌استان‌کرمانشاه)
(۲)‌هوورسین؛ خورسین؛ خور‌هه‌لات؛ پ‌وژ
هه‌لات (مشرق)
هه‌ر له‌بر‌نه‌کردنه‌وه: نه‌زانینی‌جیاوازی‌له
به‌ینی‌کرمی‌ساقه‌تی‌تووتن و بر‌که‌ی‌تو-
وتندا. (ب)‌نه‌زان‌وتینه‌گه‌یشتوو. هاوتای
قول‌به‌فول‌حالی‌بوون. (کنایه؛ نادانی)
هه‌راج: [ناو] (۱)‌فروشتنی‌شت‌ومه‌ک
به‌که‌مترین‌قیمه‌ت؛ ماله‌که‌م‌هه‌راج‌کرد
واتا‌هه‌رزان‌فروشم‌کرد. (۲)‌هه‌راج
جو‌ریک‌(مه‌زات‌یا‌مه‌زاده‌که‌شت‌ده-
فروشری‌به‌که‌سی‌که‌له‌کو‌ره‌دا‌زیاترین
قیمه‌ت‌پیشیناریکا. (حراج)
هه‌راز: [ناو]‌ها‌تو‌چو و شه‌کانه‌وه‌ی‌شتی
ئاو‌یزان؛ وه‌ک‌ئاونگی‌هه‌ندی‌کاتزمیری
دیواری. (اونگ)
هه‌رال: [ئاوه‌لناو]‌به‌ره‌ل؛ بی‌کار؛

خوښگوږاو؛ غهړه و لووت بهرزی بی‌جی.
(بیعار؛ ول)

هه‌راله‌برهم : < هه‌راله‌برایمه.

هه‌راو : (۱) [ناوه‌لناو] گوشاد؛ به‌رفره‌وان.
(گشاد). (۲) [ناو] گیاییکه له ناو گه‌لکه‌یدا
کرمیک ده‌زی که ئا‌ژال به‌خواردنی ده-
مری. (نام گیاهی است) +

هه‌رپه‌رچوون : [چاوگه‌ت] هه‌رپه‌رچشین؛
هه‌ل‌امسان؛ ناوسان؛ هه‌ل‌امسان؛ په‌نمان؛
ماسین؛ باکردن. (باد کردن)

هه‌رجوول : [ناو] جوړیک کولله‌یه. (نوعی
ملخ)

هه‌ردک : هه‌تک؛ هه‌ردووک؛ هه‌ردو؛
هه‌رتک؛ هه‌ردک ده‌ستی شکا : هه‌تک
ده‌ستی شکا. (هردو)

هه‌رده‌بيله : [ناوه‌لناو + ناو] زه‌وینی بی-
داهات؛ زه‌وینی بی‌خاوه‌ن و چو‌ل و به‌ړه-
هووت. (زمین بی‌حاصل و برهوت)

هه‌ردی : شاعیری ناسک خه‌یال و
بیرتیزی کورد، که له نویسینی ئهم وشه-
دانه‌دا هانده‌رم بوو بو‌ ټیکوشان و نه‌ترسان
له ږه‌خنه، و پای واپوو که هه‌ر وشه له‌سه‌ر
زاری جه‌ماوه‌ره سامانی خو‌یه‌تی ئه‌که‌ر
وشه‌که بیانیش ییت. (شاعر کرد استاد احمد
هردی)

هه‌ردین : [چاوگه،] هه‌رژین؛ جوی‌بوونه-
وه؛ جیابوونه‌وه؛ له‌یه‌ک‌ترازان. (جداشدن)

هه‌رز : [ناو] فریس؛ هه‌ریس؛ هه‌ریز؛
فریزوو. (فریس)

هه‌رزه مه‌ره‌س : [ناو،ت] سپلو‌ت یا تانجی

که‌رست ده‌کری و هه‌رکه‌س پای کی‌شی
رست‌ده‌دا و اتا به‌شویندا ده‌روا. (تازی که
بارشته‌قلاده‌به‌دنبال هر کسی راه‌یافتد)

هه‌رزه‌گیل : [ناوه‌لناو] حاله‌تی بی‌کار
سوورانه‌وه و گه‌ران؛ گافقه‌لش. (هرزه-
گرد)

هه‌رژین : < هه‌ردین

هه‌رساندن : [چاوگه‌ت] فیر کردن. (یاددا دن)
هه‌رشته‌فه‌ره‌نگی : [ناو،ت] هه‌رشته له‌ ئا-
ردی بی‌سپو‌س که به‌ ده‌رگا و مه‌کینه
چی‌ده‌ییت. ماکاروونی. (ماکارونی)

هه‌رکو‌یی : (۱) هه‌رکی‌وی. (هرکوهی).
(۲) هه‌ر کو‌یی؛ هه‌رکو‌ینه‌یک؛ هه‌رکو‌ینه-
ییک؛ هه‌ر جیی؛ هه‌ر جی‌گیایی. (هرمکانی)
هه‌رکو‌یی؛ < هه‌کو‌یی (۲)

هه‌رکیشه : [ناو،ت] بارانی په‌له؛ هی‌شه‌نم.
(بارانی که به اندازه‌حدود بیست سانت زمین‌را-
ترکند)

هه‌رگه‌له : [ناو،ت] که‌ره‌گه‌ل؛ (ب) جه‌ماوه-
ریکی وه‌پاشکه‌وتووی نه‌زان. (گله‌خر)
هه‌رملی‌سین : [چاوگه‌ت] هه‌لملی‌سین؛ هه-
لمژین؛ هه‌لمژتن؛ وه‌ک مژینی ناوی هه‌نار
و میوه. (مک‌زدن)

هه‌ر مه‌لی : هه‌ر مه‌یژه؛ هه‌ر مه‌وژه؛ هه‌ر
مه‌وشه؛ هه‌ر مه‌بیژه. (هی‌نگو).

هه‌رمه‌لی : [ناو] هه‌لمه‌له؛ هه‌رمه‌له؛
گوله‌هیرو. (گل ختمی)

هه‌رمه‌نی : نه‌رمه‌نی. (ارمنی)
هه‌رنه‌بی : (۱) هه‌رنه‌وی؛ تو‌ قه‌ت نه‌بی.
(هیچ‌گاه نباشی). (۲) هه‌رنه‌بی؛ به‌لانی که-

مهوه. (لااقل)

ههړنه مووت : [ناوه لئاو] بوگه نى شتى تر شاو
و گه نيو: بوى زور ناخوش. (بوى بسياريد)
ههړوگيږف : [ناو] عهړوگيږف: زهړاندن و
جووته خستن و هه لاتنى كهر. (ب) نه-
ړاندن و گوړاندن و خو تووړه كړدن.
(عروگيږف)

ههړووشا : [ناو] كهړويشك: ههړووشه: كه-
وړيشك. (خرگوش)

ههړوهر : جوړيک هه لپه پښه. (نوعى رقص)
ههړه بان : [ناو] ههړه گه بان: قوړه بان. (گل-
اندود كړدن بام)

ههړه زانې: [ناو] جوړلانى: جوړلانه كړدن.
(تاب بازي)

ههړه شين : [چاوگه] ههړه شيان: خراب-
بوون: له ناوچوون. (ازبين رفتن)

ههړه گ : [ناو] ههړه: جهنگه: تاف.
(نوغان: به وقت: گرما گرم)

ههړه گه وړه : (۱) [ناو] كهړه گه وړه. (خريزرگ)
(۲) [ناوه لئاو] زورمه زن: زورگه وړه: هه ل-
گه وړه: ههړه گه وړه. (خيلي بزرگ)

ههړه مگ : [ناوه لئاو] نه ستيوړ: نه زوك.
(نازا)

ههړه مه خه رج : [ناوه لئاو] هه لمه خه رج: ده-
ست بلاو: ده ست پيوونه گر: نه بله خه رج.
(ولخرج)

ههړه ننگ : [ناو] هيژ: تابشت: تاقه ت:
خوړاگرى. (توانايى)

ههړه ههړه: تيره شاخيكه نزيك هه ورامانى
تهخت. (اسم سلسله كوهى است دراوړامان)

ههړيژن : [ناو] ههړه ژن: ثايشك: بن ثا-
نيسك. (آرنج)

ههړيس : [ناو] ههړيز: فريزوو. (فريس)
ههړيسان : [چاوگه ت] قرنچياني پيستي
له ش كه خوږنى تيزاييت: كونچرپن.
(خونمر دگى بعلت ضربديدگى و فشار روى
پوست)

ههړيل : [ناو] جاو: خام. (كرباس)
ههړينگا : [به ند] ههړگا: ههړينگاوايه : كه
وايه. (حالاكه)

ههړه زارفمند : (ب) به فيل و ته له كه: كلاوباز:
حوقه باز. (حقه باز)

ههړه زاره : [ناو] لوښه: بارى. (اهرم)
ههړه زاره : ناوى هوژيكي گه وړه ي كورده له
نه فغانستان. (نام ايل بزرگى از كردهاى
افغانستان)

ههړه زاره دوولايى : [ناو ت] هاتوچوى كه ورو
يشك له به فردا به سهر شويني خويده بو
چهند جار، كه شويني خوى له راوكه ران
تيكده دا و له پاشان به چهند قه لمه باز
خوى له و شوينه دوور ده خاته وه. (نوعى-
ردگم كړدن خرگوش برروى برف)

ههړه كيوى : [ناو] ههړه كيوى: گياييكي
بوڼ خوشه: كوليتراوى گه لاكمى بو سهر-
نيشه (ميگرين) باشه و ماكيكى هوورگ
كوژى تيدايه. (اويشن كوهى)

ههړه زار : ناز ناوى ماموستا عه بدولپه حمان
شهره فكه ندى زبانزان و شاعير و پاچشه-
زاني كورده كه هه نېانه بوړيته و چهندين
ديوانى شيعر و نوسراوه و پاچشه، به جيمما

وی ژيانی پر بایه‌خی شه‌وبلیمه‌ته‌یه.
 (تخلص دانشمند بزرگ کرد)
 هه‌ژخوه‌کەر : [ئاوه‌لناو] هه‌ژ له‌خو‌کەر؛ خو-
 پسه‌ند؛ خو‌ویست؛ له‌خو‌بایی؛ لووت‌به‌رز.
 (خودخواه)
 هه‌ژگ‌وهه‌ژال : [ناوت] هه‌ژگ‌وب‌ژال؛
 هه‌ژگ‌ل؛ چیلکه‌وچه‌و‌یل؛ پر‌وو‌وش.
 (شاخه‌های خشک و باریک درخت)
 هه‌ژمه‌ت : [ناو] حه‌جمه‌ت؛ حه‌یه‌ت؛ له-
 تاو؛ په‌رو‌ش؛ ترس. (هیت. ترس)+
 هه‌ژه‌ژو‌ک : له‌رزو‌ک. (مبتلا به مرض-
 رعشه)
 هه‌ژیا : [ناو] هه‌ژدیه‌ا؛ هه‌ژیا؛ حه‌فی. (اژدها)
 هه‌ساره‌ژمار : < گول‌پ‌ر‌ش‌نگ.
 هه‌ساره‌ی گ‌ر‌جه‌شو‌ن : نه‌س‌تیره‌ی گ‌ر‌له-
 شو‌ن؛ به‌ردی نه‌س‌تیره‌یی که ده‌خوشی و
 کلکی‌کی گ‌ر‌داری به‌پاشه‌وه‌یه. (شهاب)
 هه‌ساوی : [ناو] حه‌ساوی؛ جسنه‌که‌ریکی
 به‌کار و به‌هیزه. (نژاد نوعی خرپر قدرت)
 هه‌ستوون : [ناو] ویستوون؛ کو‌له‌که. (ستون)
 هه‌ست‌هوروو‌ژین : [ئاوه‌لناو] هه‌ست‌بزو‌ین.
 (حس برانگیز؛ مهیج)
 هه‌سته‌وه‌ری : [ناوت] هه‌ست‌یاری؛ هه-
 ستوکی؛ هه‌ست ناسکی؛ چاو‌م له‌به‌ران‌به‌ر
 تیشکی خو‌ردا هه‌ست‌یاره : هه‌سته‌وه‌ره‌یان
 هه‌ستو‌که. (حساسیت)
 هه‌س‌روه : [ناو] خه‌سوو. (مادرزن)
 هه‌سووره : [ناو] خه‌زووره. (پدرزن)
 هه‌شامه‌ت : [ناو] حه‌شامه‌ت؛ ئاپوره‌ی جه-
 ماوه‌ر؛ کو‌م‌بوونه‌وه‌ی زو‌ری خه‌لک. (انبوه)

جمعیت)
 هه‌شت‌گول : [ناو] کاتی که گه‌نم یان ده-
 غل ته‌واو گول ده‌کا. (هنگام خوشه‌بستن-
 گندم)
 هه‌شت‌په‌ل : [ناو] هه‌شت پالو‌و؛ هه‌شت
 سوو‌چ؛ هه‌شت گو‌شه. (هشت گوش‌هشت-
 پر)
 هه‌شتی له‌مشتی : به‌شی‌ک له‌شتی‌ک؛
 نمونه له‌هه‌ر شت. (نمونه‌چیزی)
 هه‌ش‌نبو‌ز : [ناو] شین‌بو‌ز؛ بو‌زی مه‌یله‌وشین.
 (رنگ تیره مایل به آبی ستور)
 هه‌شینو‌ک : [ناو] سوور‌یجه؛ سوور‌یژه.
 (سرخچه)+
 هه‌فان : [ئاوه‌لناو] هیلاک؛ ماندوو. (خسته)
 هه‌فاندن : [چاو‌گه‌ت] هیلاک کردن؛
 ماندوو کردن. (خسته کردن)
 هه‌فت‌جو‌ش : [ناو] حه‌وجو‌ش؛ کتری گه‌وره
 له‌جنسی مه‌فره‌ق. (کتری بزرگ از مفرغ)
 هه‌فت‌خه‌ت : [ناو] [ئاوه‌لناو] له‌قه
 دیما ته‌وکات که شه‌راب خواردنه‌وه مه‌باح
 بووه له‌جیگایی به‌ناوی مه‌یخانه‌شه-
 پ‌ایان ده‌خواردنه‌وه، که‌سی‌کیش که
 ساقیان پ‌یده‌گوت به‌ئام‌یر‌یکی (په-
 ردا‌خ‌یک)ی حه‌وت هی‌ل بو‌ موشته‌ریه‌کان
 شه‌رابی تی‌کردووه و نه‌و ساقیه‌ ئا‌گاداری
 پ‌اده‌ی شه‌راب خواردنه‌وه‌ی هه‌ر که‌سی‌ک
 بووه و به‌قه‌را توانای (هه‌ر که‌س) له‌پ‌رووی
 هی‌له‌کانه‌وه بو‌ی تی‌کردوون، که‌سی‌ک که
 نه‌وپه‌ری توانای خواردنه‌وه‌ی هه‌بوو‌اییت
 هه‌تا هی‌لی حه‌وته‌م بو‌ی پ‌رده‌کرد، نه‌و

وشه یه ماوه ته وه و به که سانیکیان گوتووه
 که پالنهوان و به هیز بووگن و ئیمرو واتهی
 گوپاوه و به که سانیکی زیرک و فیله باز ده
 وتریت حه وخهت. (هفت خط)
 ههفت پهنگ : [ئاوه لئاو] حه ورهنگ
 (ب) مروقی کلاوباز که هه ردهم خوئی به
 پهنگی نیشانده دا. (هفت رنگ)
 ههفت زمان [ئاوه لئاو] : حه وزمان (ب)
 مروقی ماستاو که و ریاباز و زمان باز،
 زمان لووس. (زبان باز)
 ههفت سین : [ناو] سفرهی جه ژنی نه ورور
 که حهوت شت یا خوراک که ههول پیتی
 ناوه که یان (س) بی له سهر سفره داده نیی.
 (هفت سین)
 ههفتووه : [ناو] ئه فتاوه؛ ئافتاوه. (آفتابه)
 ههفته بیجار : [ناو] حهفته بیجار؛ جوریک
 ترشیاته که چهند جور سه وزی و بهری
 گیای تیده کهن. (هفته بیجار)
 ههفتهو : [ناو] ئه فتاوه؛ لوولینهی مسی؛
 ههفتووه. (آفتابه)
 ههفتوو : [جیناو] یه کودوو؛ ههفتو دوو؛ یه-
 کترین؛ یه کتر. (همدیگر)
 ههفره سهن : [ئاوه لئاو] ههف جنس؛
 هاو نیژاد؛ هامره سهن؛ هاوپه گهز. (هم نژاد)
 ههفگهل : [ناو] پشتیوان؛ یارمه تی؛ هه-
 واداری به کو مهل. (پشتیبانی)+
 ههفتو : [ناو] نیریه کیوی؛ کهله کیوی. (گل-
 کوهی)
 ههف هیسی : [ناو] هاوسا؛ هاوسی؛ جینار؛
 جیران؛ هامسا. (همسایه)

هه فیساندن : [چاوهگهت] هه رساندن؛ فیر-
 کردن. (یاد دادن)
 هه فیسین : [چاوهگهت] فیر بوون؛ هه رسین؛
 فیر بوون. (یاد گرفتن)
 هه فین : [ناو] ههوین؛ نامیان. (مایه)
 ههقه : [ناو] توخله هیلکه؛ توپکلی هیلکه؛
 قاخکی هیکی. (پوسته تخم مرغ)
 ههقه پهله : [ناو] حهقه پهله؛ بارانی نیوه
 راست مانگی پاییز. (باران آبانماه)
 ههکل مه کل : [ناو] مندالان پایان راده-
 کیشن و یه کیکیان به ئاههنگ دهلی هه-
 کل مه کل کلکافوکی زهرد و سوور و شه-
 ماموکی میخم کوتا میخ ههلبه زی تیکه-
 ی چهپم ئاله مه گهزی و لهویدا ئیشاره ی
 به هه پاییک کرد، ههلهده کیشریت ههتا
 تهنیا پای که سیک ده میئته وه که سهرکه-
 وتووی کایه که یه. (آچین و واچین)
 ههل : [پیشگری کار (فیعل)] وهک؛ ههلهپه-
 رین، ههلبه زینه وه، ههله خسته وه. (پیشوند)
 ههلزریان : [چاوهگهت] ههلزریان؛ هه-
 لپشکووتن؛ وهک؛ ههلپشکووتنی لیو؛ لیو
 ههلزریان. (مانند تیخال لب)
 ههلهاله برایمه : [ناو] گوله شلیر؛ شلیره. (لاله-
 واژگون)
 ههلهاو ههخو : [ناو] مور؛ مورانه؛ جووله وه-
 ریکه میملی قوماش و خورییه. (بید)
 ههلهاو یردراو : [ئاوه لئاو + ناو، بهر] ده-
 رهاویژراو؛ داپراو؛ جیاوه بوو؛ فریدراو.
 (جداشده؛ پرت شده)
 ههلهای : [بهند] هیشتا؛ ههلهای؛

هالای: هیژ. (هنوز)

هه لای هیل: [ناو] ماره کوژه؛ گیای هه لا-
هیل ماکیلی ژه هراوی تیدایه به ناوی
(ئارسنیک) که کوشه نده ییکی بی-
عیلاج. (شوکران کبیر)

هه لبرووسقان: [چاوه، ت] (۱) پفاندن و له
دهست سه نندن. (از دست کسی ربودن).
(۲) هه لگه پانهوهی شیر و دوخهوا. (بریدن-
شیر). (۳) په رنگ په پین و په رنگ به پوهوه-
نهمان له ترسان یان هه ر شت. (رنگ-
پریدن). (۴) قرتیان؛ گیای بزار قرتیان و
به ریشه وه دهرنه هاتن. (قطع شدن)
هه لبه زینه وه: [چاوه، ت] (ب) داجله کان و
سله مینه وه. (شکه شدن؛ از جا پریدن)+
هه لپه پاندن: [چاوه، ت] (۱) په رتاوتن؛ سه-
ر قرتاندن. (قطع کردن). (۲) په خساندن.
(رقصاندن)+

هه لپه ژنین: [چاوه، ت] هه لپاچین؛ په-
پرتاوتن. (کوتاه کردن؛ قیچی کردن)
هه لپه هه لپ: [ناو، ت] زور له مز کردن له
کاتی خواردندا. (باعجله غذا خوردن)
هه لچنراو: [چاوه، ت] (۱) چنراو؛ ناوی
چیشته که هه لچنراوه. (تمام شدن آب و بخار-
شدن؛ جوش رفتن آب غذا). (۲) به پیکو پیکو
له سه ر یه ک دهسته کراو و دانراو. (چیده-
شده)

هه لچی: [ناو] کارگ؛ قارچک. (قارچ)
هه لخراندن: [چاوه، ت] خر کردنی هه ر-
شت؛ گوپ پر له با کردن بو کایه ی په له-
پیتکه لیدان. (کروی کردن و پرباد کردن)

له پ)+

هه لداشتن: [چاوه، ت] (۱) لاپی کردن به
که سیک؛ هه لفریواندن. (قریب دادن)
(۲) فرپندان له به رزیه وه بو خواره وه (۳) ده-
ستبه سه ر کردن دوور خسته وه. (از بالا پرت
کردن؛ تبعید)

هه لدانه وه: [چاوه، ت] کوگا کردنه سه-
ریه کی دهغل یان هه ر شت؛ خه رمانی
هه لداوه ته وه. (تلمبار کردن غله) (۲) به-
رز کردنه وه؛ وه ک کوش هه لدانه وه و به له-
ک ده ر خستن؛ په رده له سه ر لابریدن.
(بالا زدن)

هه لزرینگاندن: [چاوه، ت] زرینگاندنه وه؛
گوژه و دیزه ی کوڼ و بوڼ گرتوو دیسان
به ناوړ سوور کردنه وه. (پختن مجدد ظروف
سفالی)

هه لزه قین: [چاوه، ت] هه لزه قیان؛ هه ل-
تو قین؛ توقله کردن. (باد کردن؛ حباب شدن)
هه لزه لین: [چاوه، ت] هه لزه لیان؛ هه-
لخلیسان؛ (بووی هه یه له گه ل زه لله کردندا
پیوه نندیکیان هه بیئت) (سر خوردن)
هه لاس: [ناو] هیسر؛ ئه سرین؛ فرمیسک.
(اشک)

هه لسو بنیش: [ناو] هه لسو که وت؛ هاموشو.
هاتوچو. (آمدورفت)

هه لسو پاندن: [چاوه، ت] (ب) به ریوه
بردنی کاری پیک خراو پیک. (اداره کردن)+
هه لسیان: [چاوه، ت] هه لسان؛ رابوون؛ هه-
ستان؛ وه ک: لافاو هه لسان. (پاشدن؛ آمدن)
هه لفریوین: [ناو، بک] خاپین؛ فریو دهر.

(فريب دهنده)

هه لکالين : هه لکالان؛ تووړه بوون له که-
سيک؛ تووک ليکړدن. (بدوبيراه گفتن) +
هه لکړاندن: [چاوگه،ت] (ب) هه نديکي که م
له مهبه ستيک تيگه يشتن. (درک اندک از-
مطلبي، جزئي درک کردن) +

هه لکړدن : [چاوگه،ت] (۱) ده ست پيکړدني
با. (شروع شدن وزيدن باد). (۲) گلوله بهن هه
لکړدنه سهر يه ک. (کلاف پيچيدن) +
هه لکړاندن : [چاوگه،ت] مريشک و سه-
روپي دواي پاک کردن به سهر ناورداگرتن
و هه لکړاندن و هه لپړواندني پهل و مووه
ورده کاني. (سوزاندن موی کله پاچه پاک شده)
هه لکلوشان: [چاوگه،ت] خوراندن به نه هي م؛
هه لکړاندن (تبندي خاراندن)

هه لکووچان : [چاوگه،ت] هه لټرووشکان؛
هه لټووته کان؛ زياتر بو سپلوته. (چمباتمه)
هه لگر : (۱ب) [ناوه لټاو] شياو؛ شان هه لگر:
له باراندا بوون. (شايسته) (۲) [ناو،بک] به-
رز که رهوه؛ که سيک که هه لده گريټ.
(کسيکه برميدارد)

هه لگرته : [ناو] له ياري مي شين دا دژي
خشکيه واتا هه لمات به هه وادا بو ميته
يان هه لماتي حريف فريدان. (تيله پرت-
کردن هوايي)

هه لگولفين : [چاوگه،ت] گه وړاندن؛ وه کوو
: سه گ که نيچير له خو ل وهرده دا و ده
يخلافينيته وه. (مجاله کردن و غلطاندين) +
هه لگويزان : [چاوگه،ت] دهر دان؛ خالي کر
دن، زياتر بو تراو وه ک ناوي هه وز هه-

لگويزان. (خالي کردن)

هه لگه پيان : [چاوگه،] سهر که وټن؛ به کيودا
هه لگه پيان: هه لگه پان. (صعود)
هه لگه پين : [ناو،بک] (۱) نه وه ي سهر ده خا.
(بالا برنده). (۲) زفرين؛ به راوه ژوو که ره ور
چه رخين. (برگرداننده) .

هه لگيرساندن : [چاوگه،ت] هه لگرساندن؛
ناور کردنه وه. (ب) ناشووب نانه وه و به رپا
کردني فيتته. (آتش روشن کردن؛ فتنه-
بپاکردن)

هه للاوبگر : [ناو،ت] کيشه و هه راوه ورييا.
(درگيري و داد و هوار)
هه للووشين : [چاوگه،ت] (۱) هه لقوپاندن و
خواردنه وه. (نوشيدن). (۲) هه لقوپاندن به
دهنگ و سه داوه. (هورت کشيدن)

هه لماشتن : [چاوگه،ت] هه لمالين؛ وه ک
قول هه لکړدن. (بالا زدن)

هه لمالان : [چاوگه،ت] سهر پو ش له سهر
لاچوون؛ له زور جي دا هه لمالان و دامالان
يه ک واتان و هه ندي جاريش دژ واتان
(پرو به خوار و ژور)؛ سهر پو ش دامالان؛
پيستي دهستم هه لمالراوه : پيستي دهستم
دامالراوه. (لغزيدن)

هه لمه قووته : [ناو] تلپانواين؛ قامکي ناوه-
راست؛ زړه نه قووته؛ بالابه رزه؛ قامکي
قووتی. (انگشت وسط)

هه لمه دوو : [ناو] هه لمي گهرمي دوو که ل؛
بو قی گهرمي ته ره شو دار؛ شه رجی.
(شرجی)

هه لمه دووگ : [ناو] هالاوي گهرمي چه-

ورایی و دووگ. (بخارچربی)

هه‌لمه‌قووت : قووتدانی به‌له‌ز؛ قووتدان به
یه‌کجاری و به‌توندی؛ قووتدان به‌گرمی
و سارد نه‌کردنه‌وهی خوراک. (خوردن-یا-
عجله‌وگرماگرم)

هه‌ل‌وپه‌ل : [ئاوه‌لناو] زورکولان و له‌به‌ر یه-
ک چوون؛ بوئی هه‌یه‌که‌(حه‌ل)ی ئاره‌وهی
و په‌لی به‌واتای (کو‌ت‌وله‌ت)ی کوردیه‌وه
دروست بوویتی. (له‌شدن به‌ل‌ت پختن زیاد)

هه‌ل‌ومهرج : [ناو] بارودوخ. (موقعیت)
هه‌ل‌وه‌شاندنه‌وه : [چاو‌گه‌ت] (۱) له‌به‌ر یه-
ک ده‌ره‌ینانی ئامیر و ئه‌ندامی که‌ره‌سته-
ییک. (اوراق کردن). (۲) تیکدانی موعامه‌له
و په‌یمانی به‌ستراو. (فسخ کردن معامله) +

هه‌لوئی په‌ر‌کوور : [ناو] ۷۰ تا ۸۰ سانتیمتر
بالایه‌تی، بالی زه‌رده و کلکی سپیه.
(عقاب‌حلائی)

هه‌لو‌یست : [ناو] هه‌لو‌یس؛ لایه‌نگری له
مه‌به‌ست و داوخوازیکی فکری. (اصرار و
پشتیبانی‌از نظریه و یا موردی)
هه‌له‌پارسی : هه‌له‌پاسی؛ زور و ه‌ری؛ (ب)
فره‌ویژی. (پروگویی)

هه‌له‌شه : [ئاوه‌لناو] شپ‌رزه؛ ده‌سته نه‌کراو.
(آشفته؛ فله)

هه‌ل‌یلوک : [ناو] نه‌رمه‌ی گوی؛ به‌لگی گوی.
(نرمه‌گوش)

هه‌مه‌ووده‌م : [به‌ند] گشت‌کاتیک؛ هه‌موو
کاتیک. (همه‌وقت؛ ه‌ردم)

هه‌مه‌لایه‌نه : [ئاوه‌لناو] له‌هه‌موو لاییکه-
وه؛ له‌گردلاییکه‌وه. (همه‌جانبه)

هه‌میرترش : [ناو] هه‌ویرترش. (خمیرمایه)

هه‌ناپ‌ه‌س : [ناو، بک] هاناپ‌ه‌س؛ فریاره‌س.
(فریادرس)

هه‌ناسه‌به‌ر‌کی : [ناو] نه‌ف‌ه‌س نه‌ف‌ه‌س لیدان
به‌هوئی هیل‌اک بوونی زور‌وه. (نفس-
نفس‌زدن) +

هه‌ناسه‌پ‌ه‌ش : [ئاوه‌لناو] به‌د یومن؛ نه‌فه-
س پیس. (ب‌دیم‌ن)

هه‌ناسه‌که‌وته‌نه ژماره : (ب) سه‌ره‌مه‌رگ.
(نفس به‌شماره‌افتادن)

هه‌ناسه‌ی دوا‌یی : (ب) ئاخ‌رین هه‌ناسه‌ی
سه‌ره‌مه‌رگ. (آخرین نفس)

هه‌نا‌فره‌شی : [ناو] زک‌ره‌شی؛ دل‌پیسی؛ به-
شک‌بوون. (سوظن داشتن)

هه‌ناوه‌کو‌تی : [ناو] دل‌ه‌کو‌تی؛ دل‌ه‌ته‌پی. (-)
طپش‌قلب)

هه‌نج‌نراو : [ئاوه‌لناو، ناو، به‌ر] ئه‌نج‌نراو؛
ورد‌کراو؛ ئه‌نج‌ن ئه‌نج‌ن‌کراو؛ قی‌مه‌کراو.
(قی‌مه‌شده)

هه‌ند‌رینه : [ناو] گیاییکه‌له‌شیل‌ه‌که‌ی
لاستیک دروست ده‌ییت. (نام‌گیاهی‌است)
هه‌نده‌یی : چاو‌چن‌وکی؛ چکووسی. (خست)
هه‌نگ : [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی کامپیوتیرییه
واتا قوف‌ل‌کردنی کامپیوتیر. (هنگ)

هه‌نگ : [ناو] فه‌وج؛ ده‌سته‌ییک عه‌س‌که‌ر
که‌بریتییه‌له‌سی‌گوردانی سیسه‌د که‌سی.
(هنگ) +

هه‌نگ‌اقی : [به‌ند+ ناو] (۱) نه‌و؛ ئیستا؛ نوو‌که
؛ هه‌نگ‌او‌ی. (حالا). (۲) یه‌ک قه‌ده‌م؛ قه-
ده‌میک. (یک‌قدم)

هه‌نگ‌به‌ر : [ناو] گیای فاته‌مه‌دارو؛ بو
بیرووی و شک و بیرووی ته‌ر به‌که‌ل‌که.

(فرنجمشک)

ههنگل^۱: [ناو] دهسته، دهسکی گوژه؛ قول^۲؛
باسک؛ بن ههنگل : بن باسک : (بازو،
دسته)+

ههنگوزه : [ناو] شیرهی وشکه وه بووی دار؛
جیوه؛ جهو؛ جهوگ. (صمغ)

ههنگوف : [ناو] جوړیک میشه له زستاناندا
له ژیر پیستی ره شه ولغاندا ده ژیتیه وه و
به هار سهر دهر دینی؛ ههنگی ره شه ولآخ.
(نوعی انگل زیر پوست گاو)

ههنگووره تاله : [ناوت] ته ماته مارانه؛
(گیاو به ره که ی). (مهر گیاه؛ بلادن؛ شاییزک)
ههنوان : [ناو] جیگای په سیو که باران نه-
یگری. (پناهگاهی که از باران محفوظ باشد)
ههنه کار: [ناوه لئاو] ههنه ککار؛ گالته چی.
(کم دین)

ههنی : (۱) [بهند] هه نیک؛ ههنی؛ هه-
ندی؛ هیندی؛ که می؛ ههنی. (کمی)
(۲) <شووتی

ههواکیش : [ناو] (۱) که ره سته ی پاونانی
ههوا له ژووره وه بو دهر وه زیاتر له ناشپه-
زخانه دا؛ (۲) قول ه کووره ئاسا بو کیشانه ده-
روه ی ههوا بو سهر مه. (۱ و ۲ هواکش)

ههوالنیبری : (۱) [ناو] پیک خراوی خه بهر
شاندن؛ بلاو که روه ی خه بهر. (خبرگزاری)
(۲) کاری خه بهر ناردنی ههوال نووسی
گوڤار. (خبرنگاری)

ههوته ههوت : [ناوت] وه په وه پ. (وعو)
ههوجا : [بهند] نهوجا؛ نه مجا؛ نهوسا؛ سا.
(حالا دیگر)

ههودانه وه : [چاوگه ت] هودانه وه ی گا

جووت له جه مسهری گاوخانی جووت
کردندا. (برگرداندن گاو در آخر خط شخم)

ههودل : [ناو] ده فریکی گه وه له مه پ-
دوش مه زتر؛ گادوش. (ظرف دوشیدن گاو).
ههوراز و نشیو : [ناوه لئاو] بهرز و نرم؛ چال
و بهرز؛ کهند و کو سپ. (پست و بلند)

ههورنگ : نهله تریکی ساکین که له کاتی
دهست پیاساوین به قوماشی په شمیندا
ده تروسکیته وه و قرچه ی دیت؛ ئاورینگ؛
پرشکه هاویشتنی ئاور. (الکتریسته ساکن
؛ جرقه آتش)

ههوروبا : [ناوت] دهسته وازه ی رهنگارییه؛
پهنگی تیکه ل^۱ پیکه ل^۲ و شیواو له بیچمی
ههور. (ابر و باد)

ههوروبه رق : [ناو] ههوره برووسکه؛ ههوره
تریشقه؛ چه خماخه ی ههور. (رعوبرق)+
ههورکدنه وه : [چاوگه ت] سهرله نوی ته-
شه نا کردنی برین پاش چاک بوونه وه؛ یان
دووباره نه خوش کهوتنه وه پاش چاک بوونه
وه. (ب) هاتنه وه گه پی کیشه ی کو و له-
بیر چوو (له بیر چووگ). (عود کردن)

ههول : [ناو] (۱) خوف؛ کهوتنه حاله تی
شیواوی له ترس یان له بهر پرووداویکی
ترس هینه ر؛ ده سه پاچه بوون؛ شله ژان.
(هول) (۲) ههول ته قالا. (کوشش)
ههولده ر : [ناوت، بک] ته قالا ده ر؛ تیکوشهر.

(مجاهد)

ههویر تیکان : [ناوت] په بینکه؛ ئاردی که
به سهر گونکی ههویردا ده کری بو نه وه ی
به تیر وکدا نه لکی. (آردی که روی چانه می
پاشند)

هه‌وێل: [ناو] هه‌رد و مه‌كان؛ جیگا؛ ده-
 وروبهر؛ ئارا؛ كه‌س له‌ هه‌وێل دانه‌ بـوو :
 كه‌س له‌و هه‌ردومه‌كان و جیگا دا نه‌-
 بـوو. (مکان)

هه‌ویه: [ناو] (١) چه‌کوشی که به‌کاره‌با یان
 ئاور گه‌رم ده‌کری بۆ له‌حیم کاری. (هویه).
 (٢) له‌ کوردستانی باشوور به‌ناسنامه‌ ده‌لێن
 و له‌ ئاره‌وییه‌ وه‌ وه‌رگیراوه. (کارت-
 شناسایی؛ شناسنامه‌) +

هه‌ویه‌شه‌و: [ناو] مانگه‌شه‌و؛ هه‌یقی شه‌-
 ف. (مه‌تاب‌شب)

هه‌یانی: هه‌تاکانی؛ هه‌تاکوونی؛ هه‌تاکه‌ی؛
 هه‌تاکانی؛ هه‌تانی؛ هه‌تا. (تاو‌قتی)
 هه‌یتانن: گوراندن؛ قیزاندن به‌ سه‌ر که-
 سیکدا. (نهره‌زدن)

هه‌یقی سوور: [ناو] هیلالی ئه‌حمه‌ر؛ دامه‌-
 زراوێکه‌ له‌ وڵاته‌کانی ئیسلامیدا که‌ کاری
 یارمه‌تیدانی لیقه‌وماوانه‌، له‌کاتی ڤووداو
 یان نه‌خوشی و گی‌شه‌دا؛ وه‌ک سه‌لییی
 سوور له‌ ئورڤا. (هلال‌احمر)
 هه‌یه‌هاوار. هه‌ی‌داده‌ی‌بی‌دا؛ ئه‌ی‌هاوار.
 (ای‌دادو‌بی‌دا)

هیپ: [ناو] جوړیک ئاهه‌نگه‌ که‌ زیاتر
 کچان به‌ لیو ده‌لێن و پیی هه‌لده‌په‌رن.
 (نام‌آهنگی‌است)

هیپاتیت: [ناو] جوړیک نه‌خوشینی جه‌-
 رگه‌. (هپاتیت)

هیپکای: [به‌ند] هی‌دیکا؛ ئه‌سه‌پایی؛ به‌-
 هی‌واشی و سووک؛ به‌ئازامی؛ هی‌دی؛ به‌-
 هی‌منی؛ له‌سه‌رخۆ. (به‌آرامی)

هیج: [ناو] ته‌گه‌؛ نی‌ری. (تکه‌شاک)

هیج‌وو: [ناو] خوازینی؛ خوازگینی.
 (خواستگاری)

هیچکه: [جیناو] هیچکه‌س (هیچکه‌ نه‌و :
 هیچکه‌س نه‌بوو). (هیچکس)

هیچکه‌سم نییه: (١) قه‌وم و که‌سی من -
 نییه؛ که‌سی من نییه. (کس و کارمن نیست).
 (٢) من هیچکه‌سیکم نییه. (من بی‌کسم)

هیچی: [جیناو] هیچ‌شتی؛ هیشتیک؛
 هیچیک؛ هیچ‌تشت. (هیچی)

هی‌رش: ناوه‌ بۆ پیاوان. (اسم‌مردانه‌) +
 هی‌رمال: [ناو] هی‌ربار؛ ده‌فری هه‌ور؛ ده‌-
 فری گلین. (ظروف‌سفالی)

هی‌رویین: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] به‌ره‌می‌که
 له‌ تریاک و مو‌رفین که‌ مو‌رو‌ف زو‌ر زوو
 خووی پیده‌گری‌ت، ماکیکی سه‌رکه‌ری به‌
 هی‌زه. (هی‌روئین)

هی‌ره: [ناو] نه‌په‌رین؛ می‌زه؛ ته‌ماشای؛
 چاو‌لی‌کردن؛ ڤوانین. (نگاه)

هی‌ره‌قونیل: [ناو] ئامو‌ورونیر؛ ئاقیله‌وماقیله‌؛
 ئاره‌ق‌ونیل؛ ئالاف. (خیش)

هی‌ره‌لماسی: [ناو] ئی‌ره‌ل؛ (ئیره‌لماسی)؛ له‌
 تو‌ورک‌یه‌وه‌ هاتووه‌، (ییر: زه‌وی + ئالما: سیو)
 یاره‌لماسی؛ سیوک؛ ییره‌لماسی؛
 کارتۆل؛ کارتۆپی؛ په‌تاته؛ سیف زه‌مین؛ سیب
 زه‌مین؛ کارتینه‌؛ کرتۆپل؛ پوتیته؛ کارتینک؛
 کرتۆفل؛ په‌تیته. (سیب‌زمینی)

هی‌ری: [به‌ند + ناو] دوی‌نی. (دیروز)

هی‌رین: [چاوگه‌] هه‌رین؛ وردکردن؛ له‌
 ئاش کردن. (خردکردن)

هی‌زن: ناوی گورانی‌که‌، چه‌له‌پایه‌ و بو
 هه‌له‌په‌رین ده‌بی. (آهنگ‌رقصی‌است)

هيسين : (۱) [چاوه] ساوینه‌وه؛ سوونه‌وه؛
 له‌ساودان؛ تيز کردنى تیخ. (تيز کردن تیخ).
 (۲) پیا ساوین؛ سواخدان. (مالیدن و گل اندود)
 هیشترگا: [ناو] و شترگا. (زرافه)
 هیکا دلمی: [ناو، ت] هیلکه‌ی ده‌ل‌مه و
 نیوه‌کولیو. (تخم مرغ عسلی و نیم‌بند)
 هیکاری: هینکاری، فیرکاری؛ ئاموزه.
 (آموزش)
 هیکتار: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] یه‌که‌ی پیوانی
 پرووپه‌پری زه‌وی به‌رانبه‌ربه ده‌ه‌زار
 میتری چوارگوش. (هکتار)
 هیکرن: [چاوه، ت] هینکرن؛ فیر کردن.
 (یاد دادن)
 هیلاکه‌ت: حاله‌تی نه‌خوشینی زور خراب
 و نزدیک به‌مردن. (دم‌مرگ)
 هیلکه‌مارانه: [ناو، ت] شه‌یتانوکه. (پوسته
 حلزون)
 هیلنای: [چاوه، ت] حیلنای؛ حیلاندن؛ شه-
 هین. (شیبه کشیدن)

هیله: [ناو] هیک؛ هیلکه؛ زه‌دبه‌قوونه.
 (تخم مرغ)
 هیلیکوپته‌ر: [ناو] جوریک فروکه‌ی په-
 روانه‌داره. (چرخ‌بال)
 هین: (۱) هینک؛ فینک. (خنک) (۲) شت؛
 وانیک. (چیز) (۳) فیر؛ فیم؛ زانین. (فهمیدن)
 هیئانه‌وه: (ب) پرشانه‌وه. (استفراق)
 هیندوو: [ئاوه‌لناو + ناو] دینیکه له‌هیندوو-
 ستان؛ هیندووستانی. (دینی است درهند؛
 هندوستانی)
 هیندی: [ئاوه‌لناو + ناو] زبان و خه‌لکی
 هیندوستان. (هندی)
 هیوان: [ئاوه‌لناو] خوش؛ به‌خته‌وه‌ر؛ به-
 اختیار. (بختیار)+
 هیورزه: دم و شک بوون له‌توونیه‌تیدا.
 (خشک شدن دهان از تشنگی)
 هیول: [ئاوه‌لناو] هیور؛ ئارام؛ هیدی؛
 هیمن. (آرام)

هونه‌ریشه : فد؛ [ناوت] شانوکار؛ نه‌کته-
ری شانو و سینما. (هنریشه)
هه‌په‌رووت : [ناو] حاله‌تی نه‌شه بوونی زوړ
به‌هوۍ کیشانی تریاک و هیروینه‌وه.
(هپروت)

ههرز : [ناوه‌لناو] ههرس؛ ساف‌بوون و
سووانی هیلی گرنجی پیچ و موړه. (هرز)
هیپنوتیزم : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] خه‌وی ده-
ستکرد؛ که له لایهن هیپنوتیزوړموه به‌سهر
که‌سیکدا داده‌سه‌پی. (هیپنوتیزم)

هیپنوتیزوړ : [ناوبک] پسپوړی‌کاری
هیپنوتیزم. (هیپنوتیزور)

هیپی : اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] لاوی بی‌کاره‌ی
ول‌تگه‌لی پوژناوایی که دژ به کو‌مه‌لگایان
هه‌لسوکوت ده‌کهن و به کنج و سه-
روقزی نا‌اساییه‌وه خو‌یان نیشانده‌هن و
زیاتر خوو گرتووی ماکي سرکه‌رن. (هیپی)
هیندل : اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] میله‌ییکی دوو
ثانیسکه که مو‌توړی سه‌یاره‌یان پی‌هه‌لده-
کرد نیمرو بووه‌ته (سویچ) کلیل. (هندل)

هارمونی : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] (۱) هاوده‌نگی
له موسیقادا. (۲) له‌یه‌ک کالانه‌وه‌ی نه‌ندام
گه‌لی سیسته‌می‌ک یان له هونه‌ری‌نیگار
کی‌شیدا له‌یه‌ک کالانه‌وه‌ی په‌نگی پاژگه‌لی
نیگار‌یک. (هارمونی)

هافبه‌ک : اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] ههرکام له نه-
ندامانی تیمی کایه‌که‌ری توپی پی که له
نیوه‌ی دواوه‌ی زمونی توپی پیدا کایه ده-
کهن. (هافبک)

هافتایم : اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] [کوژی‌وه-
رزشی توپی‌پا] ههرکام له دوو نیوه‌ی
کایه‌ی وه‌ک توپی پا. (کافتایم)

هاونشین : [ناو] هه‌منشین؛ هاوده‌م؛ هاوال؛
دوست. (همنشین)

هاویرکرافت : اند؛ فرد؛ [ناوت] هافیر-
کرافت جوړیک پاوپ که به‌سهر ده‌ریادا و
به سهر عهرزدا ده‌خشی.

(هاورکرافت)

هوپ : ثوب؛ له نیستوپی ټینګلیزیه
وه‌هاتوو؛ به شوفیر ده‌لین به واتا پراوه‌سته،
تورمز بگره. (ایست)

واپژگ : [ناو] باوهشین؛ باپژین. (بادبزن)
 واپهپ : [ناو] باپهپ؛ کوْلنج. (قولنج)
 واتایی: [ئاوهلناو] مه‌عنه‌وی؛ پژونی؛ شه-
 رابی ئالی واتایی بده‌دستم فه‌له‌ک‌باده، ته-
 پوتوژی خه‌یالات و خه‌فه‌تباریم وه‌به-
 رباده). «حسین‌سه‌لاح‌سوران» (معنوی)
 واته : [چاوگه] وتن؛ وته؛ به‌واته‌ی به‌دگو؛
 به‌وته‌ی به‌دگو. (گفته؛ گفتن)
 واتیرپولو؛ [ناو] یارییکی گروپییه له نیوان
 دوو تیمی مه‌له‌واندا که یاریکه‌ران تی‌ده-
 کوشن توپیک پخه‌نه نیو ده‌روازه‌ی به-
 رانبه‌رموه. (واترپولو)
 واجه : [ناو] له ئاو‌یستادا (واج) به‌واتای وته
 هاتووه؛ واژه؛ وته؛ په‌یف؛ وشه. (واژه)
 واجتی؛ [ناو] وه‌ک ئه‌وه‌ی؛ وه‌کوو؛ پسه‌و؛
 مینا. (ماننداینکه)
 واجه‌ی : [چاوگه] وتن؛ کوتن؛ گوتن؛ په-
 یقین. (گفتن)
 واخ : [ناو] واغ؛ له‌یاری واخلیندا به‌ین‌دار
 بوونی دوو گوپز یان دوو‌گزمووله‌یه، به‌قه-
 رای قامکه چکوله پيدا چوونیک؛ دژی
 کوپراخ. (دوگردوی فاصله دار دربازی-
 گردوبازی)+
 واخوان : [ناوت] واخوین؛ ته‌لی شه‌شهمی
 تار که قهوی‌تره. (سیم‌ششم‌تار)
 واخولی؛ [ناوت] گیزه‌لووله؛ شایی

خندوکان. (گردباد)
 وادار: (۱) [ئاوهلناو] بادار؛ خوراکیک که-
 سکی پی ده‌ماسی. (رماتیسمی؛ خوراک-
 نفخ‌آور)
 وادای : [چاوگه] (۱) بادان؛ تاودان؛
 گرژکردن. (تابدادن). (۲) فوو ده‌ر چوون؛
 بالیدهرچوون. (یاددادن)
 وارنامه‌ی : [چاوگه،ت] هاتنه‌خوار؛
 نیشته‌نوه؛ نیشته‌نوه‌ی مه‌ل و ته‌یاره.
 (نشستن؛ پایین آمدن)
 واراناو : [ناوت] باراناو؛ ئاوی باران. (آب-
 باران)
 وارانه‌مانگ : [ناوت] سه‌رماوه؛ هه‌وه‌ل
 مانگی پاییز. (آذرماه)
 وارده‌مه‌نی : [ناوت] خوارده‌مه‌نی؛ هه‌ر
 شت بو خواردن بییت. (خوردنی؛ خوراک)
 وارده‌یو؛ [چاوگه] خواردنه‌وه؛ واردنه‌وه؛
 وه‌خواردن. (نوشیدن)
 وارکیشه‌ی هه‌وایی : [ناو] چالی هه‌وایی.
 (چاه‌هوایی)
 وارو؛ [ئاوهلناو+ جیناو] خوارو؛ خواره‌وه؛
 ژیره‌وه. (پایینی؛ طرف‌پایین)
 وارویوخ : [ناو] له‌تورکیه‌وه هاتووه؛ دارونه-
 دار. (هست‌وینیست)
 وارمه‌وار : [ئامراز،ده‌نگ] بارمه‌بار؛ باله‌بال؛ ده-
 نگی کار و به‌رخان. (صدای‌بزرگاله‌وبره)

وازلین : [ناو] ماکیکى پاتړوليه بو نهرم
 بوونه وهى پیستی وشكى لهش به که لکه.
 (وازیلن)
 وازیار : [ئاوه لئاو + ناو] خوازیار؛ که سیک
 کو ده خازیت. (خواهان)
 وازیگه : [ناو] بازگه؛ بازیگه؛ یاریگه؛
 جیگه ی یاری و کایه. (جای بازی)
 واژو : [ناو] په سند؛ دروست کردن؛ پیکختن؛
 شروقه؛ په ژراندن؛ نیمزا. (تصویب؛ راه-
 انداختن؛ امضا)
 واشاک : [ناو] جوړیک پشيله ی کیوی به-
 کلکی کورت و گوپی رهش و پیستی به-
 هادارموه. (گریه وحشی)
 واشهنگ : [ناو، یک] سه لاکمر و ته پل لیدهری
 پارشیوانی مانگی په مه زان. (طبل زن
 سحری در ماه رمضان)
 وافووری : [ئاوه لئاو] (ب) تریاکى؛ خو وگرتوو
 به کیشانی تریاک. (معتاد به تریاک)
 واق واق که ره : [ناو] فرنده ی تاق تاق که ره.
 (مرغ حق)
 واکیش : [ناو] (۱) باکیش. (۲) که له شاخ. (باد
 کش؛ استکان حجامت)
 واگون : [ناو] فارگون؛ چند زوور (کووپه) که
 له پال یه کدا دابه ستراون، زیاتر له شه مننده
 فهدا که له چند واگون پیکدی. (واگن)
 وال : ناوی جوړیک نه ههنگه. (وال). (۲)
 [ناو] قوماشی توړی زوړ ناسک. (تورخیلی
 نازک)
 والس : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] جوړیک هه لهر-
 کیى نارامی دوو کهسى نوو وپییه. (والس)

(۲) ئاههنگیکى سی زهری تایه ته بوړه-
 قسى والس. (آهنگ والس)
 والوړ : [ناو] چرایکى چیشت لینانی پلیته-
 داره. (والور)
 واله : [ناو] لنگ لیدان و خوار و خیج بوو
 نه وهى ههر ته گهریک له کاتی خولا نه وهدا.
 (لنگ زدن تاير ماشين)
 واله : [ناو] خوشک. (خواهر)
 والهزا : [ناو] خوشکهزا؛ خوارزا؛ خارزا؛ مندالی
 خوشک. (خواهرزاده)
 والی : [ناو] خوشک؛ واله. (خواهر)
 والیبال : [ناو] یاریکى گروپییه، دوو ده-
 سته ی شهش کهسى که یاری و مله ده کهن
 به توپ، توپیکش لئاوه راستیاند، که نابى
 بهیلن توپ له زمینه که یاندا وهه رز بکه-
 وى. (والیبال)
 وامه زه ند : [ناو] مه زه نده که رى با؛ بایو.
 (باد سنج)
 وان : (۱) [جیناو] شهوان. (آنها). (۲) [ناو]
 شاریک، وگولیکه له کوردستانی تورکیا.
 (شهرودریا چهاست). (۳) [ناو] دمفریکى دریژ
 و گه وره یه له گهرماو پری ده کهن له ئاوبو
 خو شور دن و چوونه ناوی. (وان). (۴) بهو
 جوړهن؛ وهان. (اینطور هستند)
 وانای : [چاوگه] خویندن. (خواندن)
 وانگ : [ناو] بانگ. (اذان)
 وانا نندن : [چاوگه، ت] (۱) بهو جوړه نیشان دان
 ؛ (ب) به جوړیکى پیچه وانه خسته بهر چاو؛
 به جوړیکى دروین خسته پیش چاوی خه-
 لک بو به هه له بردنیان. (وانمود کردن) (۲)

وېچوون؛ واده نوښت؛ لهوه ده چی. (بنظر-رسیدن)
وانییه؛ وههانییه؛ بهو جوړه نییه؛ (ب) راست نییه؛ دروږه. (اینطور نیست؛ دروغ است)
واوښه؛ [ناو] باوښه؛ باوش؛ باخه ل. (بغل)
واوه یلا؛ هاوار؛ وشه ییک بو دهر برینی کار خرابی. (واویلا)
واهوږه؛ [ناو] واهوږ؛ بوړان؛ با وکرپوه پیکه وه. (طوفان)
وایکینگ؛ [ناو] ئیلیکی شه پر کهری پاپوړه وان بوون له ئیسکاندیناوی که زور جار جیناره کانیاں تالان ده کرد و تا سه دهی ده-یه می زاینی ټهو کاره دهوامی بوو. (وایکینگ)
وتهی؛ [چاوگه] خه وتن؛ نووستن؛ پازان. (خوابیدن)
وراسهی؛ [چاوگه] دروومان؛ دوورین. (دوختن)
ورتکه و پرتکه؛ [ناو،ت] وردمو پرته؛ هوور کوموورک. (خرده ریزه)
ورچه که بوون؛ دریز بوونه وهی سییه ری بهرد و ږه موز. (درازدن سایه سنگلاخ)
ورده کاری؛ [ناو] له کاری هونه ریدا له پیښدا که لاله ییک ده گرن و پاشان به وردی له سهری کار ده کهن که ناوی ورده کاریه. (ریزه کاری)
ورده گیواو؛ [ناو] ټهم گیایه له زهمانی ټه-شکانییه کاند دمر که ده کرا بو ولاتی روم و لهوی بو عیلاجی نه خوشینی نزیکیه تیسی ژن وویاو (جنسی) که لکیان لی وهرده گرت.

(درمنه دشتی).
ورسته ی؛ [چاوگه] هه لسان؛ ږا به رین. (پا شدن؛ قیام)
ورسی؛ [تاوه لټاو] برسی. (گشنه؛ گرسنه)
ورشه ورش؛ [ناو،ت] جریوه جریوی ټه-ستیران؛ تروسکه تروسک؛ تروسکانه وهی له سهر یه که. (درخشیدن زیاد)
ورگه پیست؛ [ناو،ت] ورگه پوس؛ پیستی ژیر سکی نازهل هه لسان، یان ټاو تیزان و ماسین. (پوست زیر شکم حیوانات باد کردن)
ورپوهی جادوو؛ ناوی دیویکی ټه فسانه یی میوینه یه. (نام دیوی افسانه یی)
ورپه گیا؛ < کاسه گول
ورپزان؛ [چاوگه] (۱) ږاچهنین و له خه وهه لسان. (۲) هه لسانه پا. (۲۱ پاشدن)
وزاندن؛ وزوز کردن؛ ویزاندن؛ گیزه-گیز کردن می و ههنگ. (وزوز کردن)
وززه؛ (۱) [ټامراز، دهنگ] ویزه؛ دنګی بالی میښ؛ (۲) [ناوه] هیژ؛ توانایی. (صدای بال-مگس؛ زور)+
وزمه دار؛ [ناو] داریومر؛ داریسهر؛ گزه دار؛ داریکی بالا بهرز و جهنگه لییه که لاکه ی له گهل گهلای توو شیرین و وونه وشه ده-کولین و پروزی که کوچکیکی ده خون بو ماليجه ی برینی پرخوله (کولیت) به که لکه. (درخت نارون)
وزار؛ [ناو] بزار. (وجین)
وزارکی؛ [ناو] خوشارکی؛ قهراقه را. (قایم-باشک. قایم موشک)
وزاره؛ [ناو] په زاره؛ ټه ندیش؛ خوف؛ ترس.

(ترس)

وژن : [ناو+ ناو، بک، بژار؛ وژن کهر : بژار-

کهر. (وجین)

وژنه : [ناو] گاینجه؛ سهرمژانه. (رابطببین-

خیش ویوغ)

وشاردهی : [چاوغه] گوشین؛ کوشین؛

گوشان؛ گفاشتن؛ گوفاشتن. (فشردن)

وشرگا : [ناو] زهرافه. (زرافه)

وشک و برینگ : [ئاوه لئاو] وشک و برنگ؛

زور وشک. (خشک خشک)

وشکه بهند : [ناو، ت] (ب) سهرمای زور و

بی بارین که ئاو دهیبهستی. (سهرمای سخت؛

یخ بندان)

وشکه شای : [ناو، ت] (۱) بی هو و بی په یوه-

ندی بهشتیکه وه چوبی گرتن و هه لپه پین.

(بی دلیل و علت رقصیدن). (۲) هه لپه پینی بی

دو (دوټ). (رقص مردانه بدون دختر وزن)

وشکه شیو : [ناو، ت] جاران بریتی بوو هه-

لگیرانه وهی لیباس وهک پشتوین و میزه ر

بهباری خاویتریدا؛ به لام ئه مرو به شوشتنی

لیباس ده لئین له ماشینی (وشکه شور) دا بی

ئه وهی ئاوی لیکه وی و به تراوی تاییه ت

یا بینزین ده شوردری؛ ئاوی ئه و مه کینه و

به ره می کاری ئه و مه کینه وشکه شیوه.

(خشک شویی)

وشکه که له ک : [ناو، ت] دیواری وشکه چن؛

دیواری به رد چن بی مه لات و قور.

(دیوار سنگ چین)

وشکه مز : [ناو، ت] وشکه مس؛ مزی ده-

ست و حقی کریکار به شیوهی نه غد و

بی نان و ئاو یان خوړاک پیدان. (مزد-

بدون خوراک)+

وشی چن : < ئاواره ۳

وشی کهر : < ئاواره ۳

ولوشه : [ناو] برویش؛ ساوار؛ په رشه. (بلغور)

ولوف : [ناو] ولهف؛ هه چک؛ هه چهل؛

ئالقه ی سهری گوریس و که ژو. (وهنگ)

ول ول : [ئاوه لئاو+ ناو] کون کون؛ (دل ول-

ول کهردهن خه دهنگی دووری) سهوله می

(سوراخ سوراخ)

وله گولوی : [ناو] گولی گولوا؛ گوله باخ؛

گولباخی؛ گول گولوا. (گل محمدی)

وله تووتی : [ناو] گوله تووتی؛ گوله باخی کیوی؛

کولیندراوی گوله که ی بو مالیجه ی به ردی

گورچيله باشه. (نسترن؛ گل سرخ وحشی)

ولیکان : [ناو] داب و په سمیک کی کوئی ناو-

چه ی گهرووسه له تاخری سالدا په یکه ره-

ییک له په رو چیده کهن و هه رکه س

گازیک له پیاز دها و تفی ده کاته وه به

سهر په یکه ره که دا به داخه وه هو په که ی ته-

واو بووم پروون نه بووه وه. (مراسمی در-

گروس)

ون نه ور : [ناو] گیای هه ریژ؛ فریزوو؛

کولیندراوی بو لا بردنی به ردی گورچيله

باشه. (مرغ؛ بید گیاه)

ونتال : [ئاوه لئاو] خوین تال؛ ناشیرین.

(زشت)

ون پړژ : [ئاوه لئاو] خوین پړژ؛ پیاو کوژ؛ بکوژ.

(خون ریز)

ونه ن : [ناو] پردی له میوره ی دریژ چیبوو

ی سهر پوټبار. (پل از تاک درست شده)

ونه ی : [چاوگه] خویندن. (خواندن)

وودکا : پوسد؛ فد؛ [ناو] فودکا؛ تراویکی

نالکولدار ی سهر خوشکهره. (ودکا)

وه ناگاهاتن : [چاوگه،ت] خه بهر بوونه وه؛

هویشار بوونه وه؛ له بیخه بهری دهر هاتن.

(آگاه شدن)

وهبا : [ناو] چاووولکه؛ نازاریکه، به هو ی

زگه شوړه و پشانوه ناوی لهش کهم ده-

بی و زور بقیه. (وبا) (۲) بهبا؛ وهک: دیله

بهبا. (موقع جفتخواهی سگ)

وهبالهز : [ناو] تاونبار؛ بهر سووچ؛ گونا

حکار. (گناهکار)

وهبا ی نالتوړ : [ناو] جوړیکی کهم هیژ تره -

له نه خوشینی چاووولکه. (نوعی وبا)

وه بهردان : [چاوگه،ت] شتیک دانه بهر

شتیک یان ته گهریک بو پراگرتنی؛ کاریته-

ی شکاو کوله که ی وه بهر ده دهن. (حایل-

کردن)+

وه پیش گهران : [چاوگه،ت] پیشکه و تن و

به رانېر دانه وه. (جلو افتادن و دور زدن)+

وه تاو : (۱) به خوړ. (۲) بهند [به تالووک؛ به-

پهله؛ بهلهز؛ به پرتاو. (با خورشید و آفتاب؛

باعجله)

وه جاک کوړ : [ناو] له سهر دمی زهرده-

شتدا کوانووی ناگر، نه ولادی نیړینه هه-

لیده کرد؛ ته گهر که سیک نه ولادی نیړینه-

ی نه بووايه پپیان ده گوت وه جاک کوړ یان

وه جاک کوړ. (اجاق کور)

وهجی : [ناو] (۱) بهجی؛ بهجی وپری.

(بجا). (۲) له جیاتی؛ ته نخوای. (درعوض)

وه ختاو وهخت : (ب) ۲۴ کاتژمیر. (۲۴)

ساعت)+

وهخت و ناوهخت : [بهند] بهشیوه ی گور ایگوپ

چوون بو جیگایی، له کاتی له بار یان ناله

باردا. (وقت و بی وقت)

وهختیه سی : وهختیه تی؛ کاتی خویه تی؛

کاتی هاتووه. (وقت آنست)

وهخشوور : پیغه مبهه. (پیامبر)

وهخشووری : [ناو] (ب) زهر ده شتی. (زردو

شتی)

وه خوگر : [ناو] له خوگر ؛ دهر وهست؛

حاله تی دهسته بهر بوون. (متعهد؛ ضامن)

وه دوو کهوتن : [چاوگه،ت] (۱) پیگه و په-

وشتی که سیک کردن به تور ناک و له سهر

نهو پریازه پویشتن. (کسی را سر مشق-

قرار دادن). (۲) دوا ی که سیک کهوتن و به

شوین که سیکا پویشتن. (دنبال کسی راه-

افتادن)

وه دهر خستن : [چاوگه،ت] (۱) ناشکرا کردن

و سهر لابر دنی سوړ. (آشکار کردن). (۲)

پیشاندان خویا کردن؛ نیشاندان. (نشان دادن)

(۳) دهر کردن و وه دهر نانی که سیک له-

جیگاییک. (بیرون کردن)

وه دهست و پا کهوتن : [چاوگه،ت] که و تنه خو؛

که و تنه پهله و ههول بوون؛ که و تنه جم و

جوول. (به دست و پا افتادن)

وه دهنک هاتن : [چاوگه،ت] (ب) زبانی په-

خنه و نا په زایی کردن وه. (زبان به اعتراض-

گشودن)

وەر: (۱) [ناو] بهر؛ پانایی. (پهنا). (۲) [ناو]
 خور؛ روژ. (خورشید)
 وەرآور: [ئاوه‌لناو، ت] بهرام‌بهر؛ به‌رانبهر.
 (برابر)
 وەر‌بازن: [ناو] به‌ربازن؛ بازنه‌ییکی ته‌نگ
 و چووک، پاش بازنه ده‌کرپته ده‌ست که -
 بیته له‌مپهر بو ئه‌وه‌ی بازنه‌کان دانه‌مالر
 ین. (نگهدارنده‌النگوها)
 وەر‌برده‌ی: [ناو] خور‌بردن؛ له بهر خور
 سووتان؛ خور سوچنای. (آفتاب‌سوختگی)
 وەر‌بیژ: [ناو] قه‌لبیر؛ هیله‌ک؛ بیژ‌نگ. -
 (غریال)
 وەر‌پرای: [به‌ند + ناو] خور‌پهر؛ خور‌ئاوا
 بوون. (غروب)
 وەر‌په‌گا: [ناو] خور‌په‌رگه؛ به‌رانبه‌ری خور
 هه‌لات؛ خور‌ئاوا؛ خور‌نشین. (مغرب)
 وەر‌تاخ: [ناو] شه‌خه‌ل؛ نه‌مامی ساوای
 داری لپه‌هوار. (نونهال)
 وەر‌چه‌پ: لای چه‌په‌وه؛ (ب) سووچ؛
 گوشه؛ لایه‌لا؛ لاری. (گوشه؛ بیراهه)
 وەر‌چه‌مل‌یل: [ئاوه‌لناو] وەر‌مال‌وس؛ زور
 خه‌و هاتن؛ چاو پر له خه‌و؛ خه‌و زاینه چاو؛
 خه‌و هاتنی زور. (خواب‌آلود)
 وەر‌ده‌ک: [ناو] ئورده‌ک؛ ئه‌م توره‌مه هه‌ر
 له هیلکه هاتنه‌ده‌ر هه‌موو مه‌له‌هوانن، ده -
 ندوکیان پانه و له روانگه‌ی فرنده ناسیه‌وه
 پینج جورن. (۱) ده‌ندووک مشاریه‌کان.
 (نک اره‌ایها). (۲) قازه‌کان. (قازها). (۳)
 مراویه‌کان. (مرغابیها). (۴) قوو. (قو). (۵)
 مراویه‌بینه کیشه‌کان. (مرغابیهای غواص)

وەر‌ده‌ک: [ئاوه‌لناو + جیناو] به‌رده‌ک؛ نه -
 گه‌ر دوو‌که‌س دوو‌پشته‌کی سوواری نه -
 سپی‌بین ئه‌وه‌ی پیشه‌وه وەر‌ده‌ک یا به -
 رده‌ک و ئه‌وه‌ی پاشه‌وه، پشته‌ک یان
 پشت ته‌رکه. (سوارجلویی)
 وەر‌زا: [ناو] وشه‌ییکی په‌تی کوردیه‌که -
 چووه‌ته نیو فارس‌یس واتا گاجووت. (ورزا)
 وەر‌زان: [چاوگه] جوولان؛ ته‌کان؛ بزوان؛
 وەر‌زش. (جنبش)
 وەر‌زان‌دن: [چاوگه، ت] (۱) جوولان‌دن.
 (تکان‌دادن). (۲) خاران‌دن؛ خوش کردنی
 پیست و چه‌رم. (دباغی کردن پوست)
 وەر‌زانه‌وه: [چاوگه، ت] جوولانه‌وه؛ بزوانه‌وه؛
 وەر‌زش کردن. (ورزشی کردن)
 وەر‌زشی پیشه‌یی: [ناو، ت] وەر‌زشی که
 بیته کاری سه‌ره‌کیی وەر‌زشکار. (ورزش -
 حرفه‌ای)
 وەر‌زشی تاکه‌که‌سی: ئه‌و وەر‌زشانه‌ن که
 وەر‌زشکار به ته‌نیا ده‌چپته مه‌یدانی هه -
 ریفه‌وه، وه‌ک؛ زوران و جو‌دو و شه‌ره
 مشت. (ورزش انفرادی)
 وەر‌زشی زستانی: [ناو، ت] وەر‌زشگه‌لی
 تاییه‌ت به زستان که زیاتر له‌سه‌ر سه‌هول
 و به‌فر به‌ریوه ده‌چن. (ورزش زمستانی)
 وەر‌زشی زورخانه‌یی: [ناو، ت] وەر‌زشی که
 له ناو زورخانه‌دا به‌ره‌سمیکی تاییه‌ته‌وه به -
 ریوه ده‌چی. (ورزش باستانی)
 وەر‌زشی سوئیدی: [ناو، ت] (ب) له‌ش گه -
 رم کردن بو ده‌ستیکی کارگه‌لی وەر‌زشی؛
 وەر‌زش کردن به جوولانه‌وه‌ی نه‌ندامگه‌لی

لهش، بهبی^۶ کلهک وهرگرتن که رهسته ی
 وهرزشی. (ورزش سوئدی)
 وهرسیان: [چاوگه،ت] که وتنه خوار؛ پیکه-
 وتن؛ رویشتن. (افتادن پایین؛ براه افتادن)
 وهرسین: [چاوگه] (۱) بهربوونه مه خواری؛
 دا که فتن. (افتادن پایین). (۲) کاژیربوون؛
 پازی-بوونی جنسی. (ارضاشدن در
 هم خوابگی)
 وهرکه رده ی: [چاوگه،ت] له خوږاکرن؛
 کردنه بهر؛ پوشین؛ پوشان. (پوشیدن)
 وهرکه مهر: [ناوت] به رده گیا؛ که وچکه
 چایی له کولیندراوی گوله خره کانی بو
 ماوه ی سی^۷ پوژ کرمی پرخوله
 (ناسکاریس و کرمه ک) له بهین دهبأ.
 (برنجاسف وحشی؛ بومادران کوهی)
 وهرکه وتوو: (پاشکه وتوو، سه گی خه وتوو؛)
 به ته وسه وه به که سیکی خه وتوو ده لین.
 (سگ خوابیده)
 وهرگل دای: [چاوگه،ت] گل دانه وه؛ بهر-
 گرتن؛ نه هیشتن و بوونه له مپهر. (مانع
 شدن؛ جلوگیری کردن)
 وهرگیراو: [ناو، بهر] (۱) ههر شت تا ئیستا له
 که سیک ته ستیندراوه یان وهرگیراوه. (۲)
 په سند کراو په ژریندراو. (قبول شده)
 وهرگیل: [ناو] بهر دکیش؛ خهره کی.
 (وسيله سنگ کشی بالاغ)
 وهرگیلاو: [ناو، لئاو + ناو، بهر] وهرگیراوه؛
 بهراوه ژوو؛ سهره ونخوون؛ پاچقه بوو؛ ته-
 رجه مه کراو. (برگردانده شده؛ ترجمه شده)
 وهرمال: بهر مال؛ پیش مال. (جلومنزل)

وهرم دیه ی: [چاوگه،ت] ورم؛ خه و دیتن؛
 خه و بینین. (خواب دیدن)
 وهرمه زپ: [چاوگه،ت] خه و زپیان؛ خه و نه-
 هاتن. (خواب از چشم پریدن)
 وهر وچیش: [به ند] ته راچی؛ لو چی؛ بو
 چی؛ بوچ؛ ته را؛ له بهر چی؛ له چ پروویکه وه.
 (چرا)
 وهر وه سهر: [ئاو، لئاو] به فره به سهر؛ به فری
 که مروف تی^۸ ناچه قی. (برف سفت منجمد-
 شده روی زمین)
 وهر وه وار: [ناو] به فرانبار؛ هه وه ل^۹ مانگی
 زستان. (دیماه)
 وهره زی: [ناو] بیزاری؛ جاززی؛ بی^{۱۰} تاقه تی.
 (بیزاری)
 وهرهس: [ئاو، لئاو] وهره ز؛ بیزار؛ بیتاقه ت.
 (بیزار)
 وهره قه هاتن: [چاوگه،ت] (ب) ناوی که-
 سیک به سهر بازی دهرچوون. له زه مانی
 قه دیم دا ناوی چند کهس له سهر وهره قه-
 ییک دهنووسراو دهرایه دهنس دیهبان که
 حازریان بکات بو ناردنیان به سهر بازی.
 (اسم درآمدن به سربازی)
 وهره لواوی: [ناو] چوونه پیش؛ پیشقه چوون.
 (پیشرفت)
 وهره ما: [ناو] بهر خه میو. (برمه ماده)
 وهره ندل: [ناو] جوړیک تفهنگی قه دیمی
 بوو. (نوعی تفنگ قدیمی بود)
 وهره نیا: [ناو] بیراز؛ گرنج گرنج کردنی به-
 ردی ئاش. (آجدار کردن سنگ آسیا)
 وهره نی^{۱۱}: [ناو] بهر خه نی^{۱۲}. (برهنر)

وه پښختن : [چاوگه،ت] (۱) ناردن؛
 خستنه پي. (فرستادن). (۲) سهر په رستي
 كردن و بهر پرسيكردن و نيداره كردن و
 بهر پوه بردن. (اداره كردن). (۳) پيكه پښان
 وهك، ميواني وه پښختن. (راهانداختن)
 وهر پښان : وهر پښان؛ له دمور تالاندن؛ ده
 ستم له قهدي وهر پښا : تالقهم كرد. (حلقه-
 كردن)
 وهر يقه : [ناو] (۱) بهر يقه؛ به روانكه.
 (دستمال سينه). (۲) پيسير؛ يقه؛ به روک.
 (گريبان)
 وهز : [ناو] بهز؛ پيو؛ چه وري و چه وريايي
 دووگ و بهز. (چربي و دنبه)
 وهز آله هاتن : [چاوگه،ت] وهر هز بوون؛ وه-
 هاوار كهوتن؛ زور بو هاتن. (درفشار افتادن)
 وهز هند : [ناو] وهز هن؛ زهره و زيان؛ نه-
 زيهت و تازار. (زيان؛ ضرر)
 وهزي : [ناو] گويز؛ دار و بهري، داري گويز.
 (گردو)
 وهزاره : بير و باوه پيک که تفنيا له خه-
 ياله وه سهره لده دا؛ پروپوچ و خورافات.
 (خورافات؛ موهومات)
 وهژوور كهوتن : [چاوگه،ت] (۱) لای ژوورو
 وهوه دانishtن. (در صدر نشستن). (۲) چوونه
 ژووره وه؛ چوونه ناو وه؛ لی وهژوور كهوتن.
 (بركسي وارد شدن)
 وهستاكار : [ناو،ت] پسپوړی ههركاريك،
 وهستای نهو كار هيه؛ وهك؛ وهستا كاري
 تاش : تاش وهستا. (استادكار)
 وهستهك : [ئاوه لئاو] حه يوانيك كه زوو

ماندوو ده پي؛ زياتر بو ته سپ و قاتر ده-
 وترپت. (اسب و قاطري كه زود خسته مي شود)
 وهسله : [ناو] (۱) دار تاشي؛ نه جاري.
 (نجاري). (۲) وهسله و پينه. (وصله).
 وهسهر كردنه وه : [چاوگه،ت] به سهر كردنه
 وه؛ سهر ليدان؛ حيساب كردن؛ كه سيك به
 حيساب هينان. (سرزدن)
 وهسهر كهوتن : [چاوگه،ت] (۱) وهك؛ كه-
 وتنه سهر ناو. (روي آب ايستادن چيز سبك).
 (۲) پرويشتنه سهر و چوونه قاتي سهر وه
 يا سهر يان. (بالا رفتن). (۳) به پله و پايه
 كه يشتن. (ترقي كردن)
 وهسهن : بهسه؛ ثير بهسه، له وه زياتر
 پيويست نيه. (بس است)
 وهشتو وار : [ناو] وهشته ي و بارين؛ باران
 بارين. (بارندگي)
 وهشرنگ : [ئاوه لئاو] خوشه رنگ؛ (ب)
 پرووگهش؛ نهني گهش. (خوش رنگ؛ خوشرو)
 وهش ونه نامه ي : وهش گهره گ بيه ي؛
 خوش ويستن؛ خوشه ويستي. (دوست-
 داشتن)
 وهشينه ر : [ناو، بك] (۱) نه وه ي بلاو ده كاته-
 وه؛ توو وه شين؛ بلاو كه ره وه ي گو قار.
 (ناشر). (۲) ليدهر؛ شق وزله وه شين.
 (بزن). (۳) هاويزمر؛ فرېدر. (انداز)
 وهفات : (۱) وه فاي تو؛ قورباني وه فاتم.
 (و فاي تو). (۲) وشه ئارموييه و اتا مردن.
 (وفات)
 وهفرين : [ئاوه لئاو] به فرين؛ هه ر شت له
 به فر بجيت يان له به فر دروست بوو پيت.

(برفین)

وه قله كهوتن : [چاوهگهت] ومخو كهوتن و خو ساز كردن بو نهنجامی كاری؛ پل هه- لسان. (خودراآماده كردن)

وه كازه : [ناو] وه كاز؛ گوچان؛ گالوك. (عصا) وهك خول : (ب) به شتی زور و فراوان دهوتریت؛ وهك خول پزاهه : به كجار زوره. (مانندخاك)

وه كردن : [چاوهگهت] (۱) كردنه وهی گری و شتی به ستراو. (باز كردن). (۲) ناگر وه- كردن؛ ناگر كردنه وه؛ هه لكردن. (روشن- كردن آتش). (۳) ناوه لا كردن. ناواله كردن و كردنه وهی دهركه. (باز كردن)

وه كهك : [ئاوه لئاو] به كهك؛ ههروها وه ته گه؛ به ته گه و ومبهران : به بهران. (ماده گاوگشن خواه)

وه لاداهاتن : [چاوهگهت] (۱) به پال كه- سیکدا روشتن؛ به لاداهاتن (ازكنار گذشتن). (۲) بووردنه وه، بووردنه وهی دل؛ به لادا كهوتن؛ (ب) مردن. (بیخس شدن و افتادن) وه لاشم : [ئاوه لئاو] وهك گیای دوورای نه- به سترای کووه بوو؛ پرش و بلاو و شیواو؛ به سته بهندی نه کراو. (بسته نشده و بهم- ریخته؛ فله)

وه لهخ : [ناو] یاکه ریم؛ قومری؛ جوړیک کو تره باریکه. (قمری)

وه لیشهت : [ناو] پشهوت؛ بهرتیل. (رشوه) وهم جوړه : [بهند] وهیته ور؛ بهم جوړه. (اینچنین)

وه ندیداد : [ناو] به شیکه له کتییی پیروزی

ئاو پستا. (وندیداد)

وهن سیاوهش : [ناو] خوینی سیاوهش؛ گیاییکه که به گوله کهیشی ده لین خوینی سیاوهش، گوله کهی هینده ده کولین تا ناوه کهی ده چندریت پاش وشک بوونه وه هه جار به قهرا دنکه نوکی له ئاودا ده- تویننه وه و له ده می وهردن بو عیلاجی چلک کردنی پووک (پیوره) به که لکه. (خون- سیاوشان)

وه نه دی : [ناو] (۱) جابه (جبهه) ی له شووشه چی کراوی پیش دوکان. (ویترین). (۲) هه ر شتی شووشه تیگیراو وهك ئاوینه و پهنجیره و... (هر چیز با جام شیشه ای) وه نه دیگ : < وه نه دی

وه نییه . وهانییه؛ وانییه؛ (ب) ئایا وهانییه؟ (آیا اینطور نیست؟)

وه ور : [ناو] به فر. (برف) وه وراو : [ناو] به فراو؛ تاواوهی به فر؛ (ب) ئاوی سارد و سه هوئاو؛ وه وراوان چوون سهیل دیدهی من جو شان «مولهوی» آب سرد؛ آب برف

وهویه جنوگانه : [ناو] بوو که جنوگانه؛ شاییه جنوگانه؛ گیزه لووله. (گردباد) وه هابی : [ئاوه لئاو] شوپگرانی وه هابییهت. (وهاپی)

وه هابییهت : [ناو] لقیك له مه زهه بی حه- نبهلی که له سه ر بیرو پر وای موحه ممه دی عه بدلوله هاب دانراوه که قورعان و سونه- تی پیغه مبه ر به به نه پته تی بر واه زانی و به- غه یری خودا پنا به هه ر شت بردن به شه-

ریک دانان بو خودا دهنانی. (وهایت)
وهی وه گه پین : [ناو] به لا وه رگه پین : به -
لا گه ردان : قه لخنای به لا. (بلاگردان)
ویاران : [جیناو] نه وانهی ویه ردن : (بوور
ین، رابوورین)؛ رابووردوو گهل. (گذشتگان)
ویتامین : فرد؛ فد؛ اند : [ناو] هه ر کام له
پیکهاته تالیه کان له نیو خوراکدا که بو
ژیان پیویسته به لام نایته هیژ و وزه.
(ویتامین)
ویتامین ثا : [ناو] پتینول؛ نهو ویتامینه له
نیو چهوریدا ده تویته وه و که م بوونه وهی
نهو ویتامینه له له شدا، ده بیته هووی شهو
کویری و زیر بوونی پیست. (ویتامین ا)
ویتامین ئی : [ناو] له گه وره بوونی ماسوو
لکه کانی له شدا ده ورده گیپی و پیشگری له
زوو پیربوونی سیلوله کان ده کا. (ویتا
مین ای)
ویتامین (ب ۱) : [ناو] که م بوونی نه م
ویتامینه له له شدا ده بیته هووی نه خوشینی
بییری بییری؛ له ناو جه رگ و هیلکه و بیردها
زوره. (ویتامین ب ۱)
ویتامین (ب ۲) : [ناو] نه م ویتامینه ده بیته
گه شه و نه شهی له ش؛ له ناو شیر و جه -
رگدا زوره. (ویتامین ب ۲)
ویتامین (ب ۶) : [ناو] به رگری له دل به
یه کداهاتن و رشانه وه ده کا. (ویتامین ب ۶)
ویتامین (ب ۱۲) : [ناو] له دروستکردنی
خوین له ناو له شدا ده وری هه یه. (ویتامین -
ب ۱۲)
ویتامین (سی) : [ناو] له ناو سهوزی خواردن

و میوه دا زوره؛ بو به رگری له هه لامه ت -
باشه : خووش که ره وهی برینی له شه.
(ویتامین سی)
ویتامین (دی) : [ناو] له پتهو بوونی
ئیسک و ددان دا رولی هه یه. (ویتامین د)
ویتامین (کا) : [ناو] له راهه ستانه وهی خوینی
به ربووی له ش و گرسانه وهی خوینی بریندا
ده وری هه یه. (ویتامین کا)
ویترای : فرد؛ فد : [ناو] چه شنی وینه کیشان
به رنگی خهستی (هه ویری یان رونی) له -
سه ر شووشه. (ویترای)
ویتن : [چاوه] وتن؛ هوتن؛ خوتن؛ خه
وتن؛ نووستن؛ رازان. (خوابیدن)
ویچنه : [ناو] پیژنگ؛ ویچن؛ هیله ک.
(غربال)
ویدئو : اند؛ فرد؛ فد : [ناو] که ره سته ی تو مار
کردن و بلاو کردنه وهی ده نگ وره نگ به
شیوه ی میقاتیسی. (ویدئو)
ویده چی : [به ند] (۱) له وانیه؛ رهنه واییت.
(شاید؛ احتمالا). (۲) شیوه ده دا؛ له وده چی.
(شبهه است)
ویرانکه ر : [ناو بک] ویرانکه ر؛ خاپوور که ر؛
تیکده ر. (ویرانگر)
ویرانکه رده ی : [چاوه، ت] ویرانکردن؛
خاپوور کردن؛ کاولکردن. (ویرانکردن)
ویرشیه ی : له بیر چوون؛ له یاد بردن؛ فه -
راموشکردن. (فراموش کردن)
ویرمووت : ناوی جوړیک شه رابه. (نام نو -
عی شراب)
ویړنی : فرد؛ فد : [ناو] (۱) تراویکه بو بریقه -

دار کردنی وینه و چهرم. (۲) چهرمی ویرنی
لیدراو. (۳) جوریک چهرمی دهستکردی
بریقه دار. (۱ و ۲ و ۳ ویرنی)

ویرول: [ناو] ویکول؛ ویکول؛ بیه کول؛
بنجه بی؛ گه لاکه ی ده کولینن، بو ماليجه ی
زهر دووی و مالارپا (نوبه تی) باشه؛ سی جوره
(۱) بیه چهرمه، یان سپیه بی، (۲) سوورهبی
(۳) ره شه بی. (بید)

ویره ویر: [ناوت] بیره بیر؛ هه لاتن و کورته
راوه ستانی ئاسک. (رم کردن و ایستادن و-
واپس نگریدن آه)

ویره ویر: [نامراز] دهنگی هه رشت که به
تیزی رابیری وه ک بهرد و گولله؛ ویره ی
زور. (ویزویز گلوله)

ویزا: فرد؛ فده: [ناو] به رای؛ نیزنی چوونه
ناو ولتیک ی بیانی له لایه ن نوینه ری شه
ولاته وه. (ویزا)

ویزاموور: [ناو] زهنگله؛ زهنگوله. (زنگوله)
ویزاهه: [ناو] پروزه؛ په خشان؛ وه ژهگ؛
نفیسی. {نسر با (ت) سه نقطه}

ویزی: [ناو] باویشک؛ ئارووشک؛ هوئزین؛
باووشک. (خمیازه)

ویساندن: [چاوگه ت] فیساندن؛ نماندن؛
خووساندن؛ ته کردن؛ خويساندن.

(خيساندن)

ویستاو: [ئاوه لئاو+ بهند] له سه ر دریزایی
چه قاو؛ بی جووله؛ به پاوه راو یستاو؛ مائل.
(ایستاده؛ بیحرکت؛ معطل)

ویستراو: [ناو بهر] داوخواز کراو؛ (ب) بانگ-
کراو له ریک خراو ییکی دهوله تیه وه زیاتر بو

لپیرسینه وه. (خواستنه شده)

ویستهر: [ئاوه لئاو] خوازوک؛ که سیک که
دهیه ویت؛ خاتر خواز؛ خوازهر. (خواستار)

ویسکی: [ناو] جوریک خواردنه وه ی سه ر
خوشکه ری ئالکولداره. (ویسکی)

ویسیای: [ناو، بهر] فیسای؛ خویشای؛ خو
ساو؛ نماندی. (خیس شده)

ویکھاتن: [چاوگه] چه مین؛ چه مانه وه؛
چه مینه وه؛ هاتنه وه یه ک و نزیک
بوونه وه ی دوجه مسه ری هه رشت. (خم-
شدن).

ویلک: [ناو] به ژن و ناوقه دی دار، له پیشه
وه هه تا جیی لق ده ر کردنی دار. (تنه درخت)

ویلکه کی: سه رگه ردان؛ تیری بی ئامانج؛ وه-
ک؛ گولله ی ویله کی. (بی هدف؛ سرگردان)

ویلی: [ناو] به ره لایی؛ ئاواره یی؛ سه رگه-
ردانی. (ول بودن)

+ وینه: ناوه بو ژنان. (اسم زنانه)
وینجه تاله: [ناو] وینجه که رویشک؛

خوراکی ئاژاله؛ بو شیفای برین باشه.
(یونجه وحشی)

ویهرد: [رپاوردووی ره دبوون] تیپه پی؛
رپاوورد؛ روپی. (گذشت)

ویهرنای: [له چاوگه ی ویهردن] (۱)
رپاووردن؛ رویین. (۲) لیخو شبوون؛ به-

خشین. (۱ و ۲ رفتن؛ گذشتن)

پیتی (و) بهشی وشه بیانی

واکمن : اند؛ فد: ناوی بازرگانی بو که ره-
ستهی چووکی بلاو که ره وهی دهنگ.
(واکمن)

والان : فرد؛ فد: [ناو] (۱) لیواری چینداری
سهر قوولی کراس و خوار داوینی کراس.
(۲) کورته پردهی چینداری ژوروهی په
ردهی پهنجیره. (والان)

والوپ : فرد؛ فد: [ناو] پویته و گرینگایه تی
که ههرکس له کوومه لگادا هه یه تی. (والور)
والیالیست : [ناو، بک] یاریکه ری والیال.
(والیالیست)

وانیت : اند؛ فد: [ناو] پیکاب؛ سه یاره ی
بچووکی بارکیش که تا دوو توئن بار هه-
لده گریت. (وانت)

وایر : اند؛ فد: [ناو] چه پکه سیمی
پوویشدار؛ چند سیمی پوویشدار له به-
ینی موئوپ و دیلکو له سه یاره دا. (وایر)
ولت : فرد؛ فد: اند: [ناو] یه که ی پیوانی
په تی کاره بایی. (ولت)

ولتامتر : [ناو] ثامیری پیوانی راده ی کاره-
بای رابووردوو له ته لیکدا. (ولتامتر)
ولتمتر : [ناو] ثامیری نه اندازه گرنتی
جیاوازی پوتانسیلی خالگه لی خولگه ییک
به یه که ی ولت. (ولتمتر)

ولف : [ناو] ولف؛ جیکای باتیکردنی تیوپ
سه یاره که به تیوپه وه لکاوه. (ولف)
وه رزشی ثاماتوری : فد؛ اند؛ [ناو، ت] وه-
رزشی که پیشه ی سهره کیی وهرزشکار نه-

وات : اند؛ فد: [ناو] یه که ی پیوانی هیزی
کاره بایی به رانبهر به یه ک ژوول له چرکه-
ییکدا. (وات)

واتبورد : [ناو] ته خته ی سپی که به رهش
له سهری دهنووسن؛ دزی ته خته سیاه.
(واتبرد)

واتیرپروف : اند؛ فد: [ناو] ثاونه دز؛ به-
کاتر میره که مه وه ده چمه ناو، واتیرپروفه
ناو نادزی؛ دزی ناو. (واترپروف)

واریس : [ناو] پاگره؛ نه خوشینی گری گری
بوونی دهماری لهش به تاییه ت له به له کدا.
(واریس)

واشیر : اند؛ فرد؛ فد: [ناو] به ریچ؛ ثالقه-
ییکه تمک، ده خریته نیوان پیچوموره بو
به رگری له شل بوونه وه یانم تک لیپرین.
(واشر)

واکسن : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] هوورگ و
میکرووی لاوازکراوی نه خوشینه کانی جور-
به جور و تاییه ت، بوکردنه ناو لهش و در-
وست. بوونی (دژ هوورگ) له له شدا، و به-
رگه نه گرنتی هورگی تر به هوئی نه-
و (دژ هوورگ) هوه. (واکسن)

واکسیل : روسد؛ فد: [ناو] په لکه ی
هوئراوه له قهیتانی لاشانی نه فسه رانی
تاییه ت به ههر به شی له ته رته ش.
(واکسیل)

واکسیناسیون : فرد؛ فد: [ناو] کاری واکسه-
ن کردنه ناو لهش. (واکسیناسیون)

ییت. (ورزش آماتور)

وهرهاتن : [چاوگه] پهنمان؛ وهک: پهنمانی
ههویر؛ ههلاتنی ههویر؛ ههلمسانی ههویر.
(ورآمدن)

وهرهق هه لگه پانه وه : [چاوگه، ت] جاری
واهیه چه ند کاتژمیر قوماز بازیگ له سه ر
یه ک ده دۆرپنییت، له ناکاو ده ست ده گوپری
و دهستی چاکی بو دیت، یان به راوه زووی
ئه وه، به وه ده لپن وهرهق هه لگه پانه وه؛
(ب) بارودوخ گوپان. (ورق برگشتن)

ویتو : [ناو] خاوه نی بهرگرتنی زوردارانه؛
ده سه لات به کهس یان پیک خراوی دان بو
تیکدانه وه ی بریاری گشتی. (ویتو)
ویتو کردن : [چاوگه، ت] قیتو کردن.
پووجه لکردنه وه ی بریاری کوپیکی قانونی
به هو ی مافی ویتو وه. (ویتو کردن)

ویدنو کلوپ : [ناو، ت] دامه زراوی که
فیلمی ویدنویی به کری ده دا. (ویدنو کلوپ)
ویراستار : [ناو، بک] کهسیک که هه له ی
به رهه می نووسراوه یی سه ر راست ده کا.
(ویراستار)

ویرانگهر : [ئاوه لئاو] کهسیک یان شتی که

کاری ویرانکردنه؛ بو مبی ویرانگهر. (ویر
انگر)

ویرانگهری : [ناو] کاری ویرانگهر؛ رهوتی
ویرانکردن. (ویرانگری)

ویرگول : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] نیشانه-
ی (،) که دوو پاژی پهسته ییک دیاری ده کا،
بو ئیستیکی کهم له کاتی خویندنه وه دا.
(ویرگول)

ویرووس : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] فایروس.
(۱) گیاندارانی زور وردیله که ده بنه هو ی
نه خوشین له زینده وه راندا. (۲) بهرنامه ییکی
کامپیوتیری بو تیکدانی رهوتی ئاسایی
کامپیوتیر. (۱ و ۲ ویروس)

ویزیتور : [ناو] (ب) بازار دۆز؛ کهسیک که بو
کالای فابریکا یان پیک خراوی موشته ری
ده دۆزیته وه. (ویزیتور)

ویلچیر : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] سه نده-
لیی (کورسی) ته گهردار تاییه ته بو سولربوونی
نه خوش و شه پله لیدراو. (ویلچر)

ویولونیست : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ژهنیاری
که مان. (ویولونیست)

یاره مهز : [ئاوه لئاو] فیله باز؛ حيله باز؛ عوین- باز. (مکار)
 یارمهزی : [ناو] عوین بازی، حيله بازی؛ فیله بازی. (مکاری)
 یاری دای : [چاوه] یارمه تی دان؛ کومه ک- کردن؛ تاریکاری کردن. (کمک کردن)
 یاریگه : [ناوت] جیگای کایه کردن، گوړه- پانی یاری. (میدان و جای بازی)
 یازمه : [ناو] دهره یان میزه ری وه ک هه وری، که چکوله تره له پیچ و لاره پیچ. (دستار کوچک زنانه)
 یاس : [ئاوه لئاو] به تنگ هاتن؛ بی تاقهت؛ وه مز؛ جارس. (عاصی)+
 یاسه که وه : [ناو] پوره گول؛ گیاییکی به- رزه، گوله کانی هیشو ئاسایه و بوئیکی خوشی هه یه و په نگی گوله کانی شین و به نه وشه و له کیوه کانی بانه و مه ریوان و باکووری سه قز زوره دزی کوخه یه و بو میز گیرانیش به که لکه. (یاس بنفش)
 یاسه ی سهخت : [ناوت] گاشه به ردی په- ق گاشه به رد. (سنگ بزرگ و سخت)
 یاشتن : [چاوه] ژبان؛ بوئی هه یه له (یاش) ی تور کیه وه تی که لی زاراوه ی کورمانجی بوو ییت که چاوه که ی (یاشماخ) هه ره به و مانایه یه. (زندگی کردن)
 یاغله وی : < یه غلاوی

ی : پاشگریکی ناوچه ییسه و له سابلانغ و بوکان دموتری و واتا ناگوړی. (لای هه- لوی به رزه فزی (به رزه می) : واتا (لای هه- لوی به رزه فزی به رزه می) لیره دا به رزه می حاله تی ته وه ی هه یه که بلیین بابچین بو (سابلانغی) (سابلانغی) واتا بچین بو سابلانغ. (پسوند)
 یابان : [ناو] ژاپون. (ژاپن)
 یاتاخ : [ناو] مه نزلگه؛ جیگه ی مانه وه. (جای ماندن، منزل)
 یاخیکه ری : فد؛ [به ره می چاوه] سه- ربزیوی؛ نافرمانی؛ (ب) به ره لهستی دهوله- ت هه لسان و دزایه تی کردن. (یاغگیری)
 یادها ت : [ناو] بیرها ت. (یادمان)
 یادچوون : بیرچوون؛ ژبیر کرن؛ فه- راموش کردن. (فراموش کردن)
 یارد : اند. فد. فرد. [ناو] یه که ی پیوانی دریژی له ئه مریکا و ئوروپا به رانه- ربه ۹۱/۴۴ سانتی میتر. (یارد)
 یارو : (۱) [جیناو] شت؛ فلانه شت؛ فلانه کهس؛ یارو که ت برد : شته که ت برد. (چیز). (۲) نه ی یار؛ دو ستو. (ای یار)+
 یارویاوه ر : [ناوت] تاریکار؛ پشتوپه نا؛ پشتیوان؛ خودا یارویاوه ر ییت : خودا ئاگای لی ت بی. (یارویاوه ر)
 یاره لماسی : < ئیره لماسی

ياقوتی شين : [ناوت] بهردی سافير.
(ياقوت آبی)

ياکمند : [ناو] ياقووت. (ياقوت)

ياکه ټنگوس : [ناوت] جی پهنجه؛ جيگه
قامک که له جياتی واژو به ژير نووسراوه دا
دهنريت. (جای انگشت)

ياگی : [ناو] ناوړ؛ ناگر؛ ناهير. (آتش)

يالتبهک : [ناو] يال ته بهق؛ که شه فهی
دارين؛ سيني چکولهی دارين. (سینی-
چوبی)

يالخ : [ناو] له وشه ی تورکی (يال لڅ) ه وه-
هاتووه؛ دهستمالی مل پيچ؛ ده سروکه ی
مل. (دستمال گردن)

يال وگوپال : [ناوت] (۱) يال و کوپال؛
مل و کوپاره ی گاو حيوان؛ زياتر به شان و
ملی ته ستوور دموتریت. (يال و کوپال)

ياله : [ناو] ياله؛ که له شاخیک که له قه-
ديمدا شهراييان پی ده خواره وه و بو ی
هه يه پيال هه ر له و وشه را هاتووه. (جام-
شراب از شاخ گاو)

يانکوو : [بمند] يانکوو؛ يانی؛ واتا. (يعنی)

يانکه : [ناو] جی جيگا. (جايگاه)

يانموان : [ناو] ژنکابه رمالی؛ کابان؛ که-
بيانوو؛ بناوانی مال. (کدبانو)

ياواي وهر : [چاوگه، ت] هاتنه پيشه وه؛ گه-
يشتن به. (رسیدن به)

ياوز : [ناو] پاکره شيله؛ گيايیکه بو درگا
کردنی دومل به که لکه. بو ئيشی گه-
روو (له وزه تين) و ئيشی گه ده باشه؛ بهردی
زاور له بهين دها، ۲۰ گره م ياوز له ۲۵۰

گره م ناودا ده کوئين و تاجوار پوژ ليی ده-
خونه وه. (اسفرزه)

ياوکوژ : [ناوت] دهرمانه لهرز؛ داريکه له
چين و هيندوستانه وه هاتووه له په راوی
زهريای دهر به نديخان ده ستيز کراوه و
دزی ياوی مالا پرايه و ماکیکی ليده گيريت
به ناوی گه نه گنه که عيلاجی ياوی
مالا پرايه. (گنه گنه)

ياوو؛ بگات؛ بيته بهرموه. (برسد)

يايانه : [به نديت] خوشکانه؛ خانمانه؛
خاتوونانه؛ بانووانه. (مانند بانو)

يورتمه : [ناو] قورته؛ لوقه؛ جوړیک به-
ريگادا روپشتنی ته سپه؛ پيگا روپشتنی ته-
سب له خاوه وه تا ده گاته چوارنال هشت
جوړه، (۱) ته را تين، گه راندنی ته سب بو
وشک بوونه وه ی ثاره قی له شی. (۲) قه دم،
روپشتنی ته سب له کاتی سوواريدا، له ته-
راتين به له زتره. (۳) مهری، شيوه رهوتی
وهک رهوتی مهر. (۴) يورغه، له مهری به-
له زتر و له يورتمه خاوتر. (۵) يورتمه،
گورگه لوق؛ لوقه؛ قورته. (۶) نهرمه غار؛
غاری هیواش له گورگه لوق به له زتر. (۷)
غار، له نهرمه غار به له زتر. (۸) چوارنال،
پرتاو؛ به له زترين غاری ته سپه. (يورتمه)

يورغه : < يورتمه

يوگا : [ناو] (۱) کومه له وه رزשיک بو
راهينان و زال بوون به سهر لهش و روح-
دا. (۲) پيازيکی دينيه له هيندوستان، که
سهر به سستی روح له ده ست بهردان له
(همه وس و داخوازی) لهش دا ده بينی.

(یوگا)

یوگرت: [ناو] یه کگری؛ یه کگرتن. (اتحاد)
یونجه تالی: [ناوت] وینجه تالی؛ وینجه
که رویشک؛ گیاییکه خوراکي مالآته و
کولیزاوی گه لاکه ی له گهل گه لاییدا بو
عیلاجی بیرووی وشک به که لکه که پیی
ده شون. (یونجه وحشی)

یوئو: [ناو] (۱) یاری مندالان به که رهسته-
ییکی کیشداره؛ ناوی نهو که رهسته. (یویو).
(۲) یه که یه که. (یکی یکی)

یه پراخ: [ناو] یاپراخ؛ یاپراغ؛ ئیپراخ (ویده-
چی وشه ییکی تورکی بیت) دولمه. (دلمه)
یه تیمچه: (۱) [ئاوه لئاو] هه تیوی بی یایه خ؛
هه تیوه؛ یه تیم چهرک. (ولنگار). (۲) [ناو]
جوړیک خواردنه له باده مجانی په ش.
(یتیمچه)

یه تیم چهرک: [ئاوه لئاو] هه تیوه؛ په ست و
بی یایه خ. (انسان بی ارزش؛ ولنگار)
یه خاف: [ناوت] بو کوشتن و له بهین
بردنی جوولمه وهر و گهراکانیان، له زستاناندا
ئاو ئازین ده که نه سهر مه زرا که بی بهستی.
(آبیاری زمستانه مزرعه برای ازبین بردن-
حشرات)

یه خاو: [ناوت] (۱) ئاوی سهوولی تاواوه.
(۲) سهوول و ئاوی تیکه لاو. (۳) (ب) ئاوی
زور سارد و چاییگ، به فراو؛ سه-
هولاو. (آب یخ)

یه خچال: [ناوت] له قه دیمدا چالیان هه-
لده کهند و له زستاناندا به فریان ئاویان
تیده کرد که له چله ی زستاندا بی بهستی و

له هاویناندا ده ریان ده هینا، نه مرویه-
خچالی نهوتی و کاره بایی هه یه و بهو که-
رهسته ده لین که سهوول دروسته کات.
(یخچال)

یه خچالی سروشتی: له هه نندی کیوی
سهر که شدا شیو و دول پرده بن له به فر و
ساله و سال ده مین و ناچنه وه، به فره چالی
سروشتی. (یخچال طبیعی)

یه خدان: [ناوت] (۱) جیگای سهوول. (۲)
یه غدان؛ سندوقی گه وره. (سندوق بزرگ)
یه خمال: [ناوت] شهر به تی خاکشیر به
ورده سهووله وه. (شربت خاکشیر با قطعات -
ریز یخ)

یه خه ئیسکی: [ناوت] یه خه ی پر به مل
که به سهر خویدا دهنووشتیه وه و ده وړانده-
وری مل تا نزدیک چه ناکه داده پوشتی
زیاتر به کراسی بهن (پولیوپر) ی یه خه دریژ
دهوتریت. (یقه اسکی)

یه خه ئینگلیسی: [ناوت] یه خه ی کراسی
ملیوان کورت. (یقه انگلیسی)

یه خه چلکن: (۱) [ناو] که سیک که یه خه ی
لیباسی چلکن بیت. (۲) به مروقی
شرپوشتی بی که سایه تی دهوتری. (یقه
چرکین)

یه خه دادرای: [ناو] جوړیک گهنمی قهنده-
هاری. (نوعی گندم)

یه دی: کور تکرای یه دوآلا. (مخفف-
یدالله)

یهراق: [ناو] زهنبری سهر و ملی نه سپ؛
خشلی نه سپ. (یراق)

یهراق دروو : [ناوټ] کهسیک که یهراق
چیده کا. (یراق دوز. یراق باف)
یهره : سی؛ یهره شه ممه : سی شه ممه.
(سه)
یهز : [ناو] یهزدان؛ خودا؛ خولأ؛ (یزدان)
یهزان پهرس : [ناو] گیاییکه زهراوییه، به-
لام پینج گره می له گهل ۲۰ گره گولمهوه-
نموشه و گولمه هیرودا ده کولینن بو
عیلاجی نه خوشینی هه ناسه تهنگی.
(تاسم). (تاج الملوک)
یهززن : < یه سنا
یهساخ : یاساخ؛ قهدهغه. (قدغن)
یهسنا : [ناو] یهسنه؛ یهززن؛ بهشیکی به-
هیزه له ناویستا. (یسنا)
یهسه : ئه مه یه؛ ئه مه سه؛ ئاهمه سه؛ ئه وه
تانی. (اینست)
یهشت : [ناو] بهشیکه له کتیبی ناویستا. (-
بخشی از اوستا)
یهشمی : [ئاوه لئاو+ ناو] پهنگی سهوزی
توخ به پهنگی یهشم؛ نامیته ی زهره و
شین و قاوهیی توخ. (یشمی)
یهغلاوی : تد؛ فد؛ [ناو] یهغله بی؛ تاوهی
دهستکداری سهریازی. (یغلاوی)
یهک : [ناو] ییک؛ ئیک؛ له ههرسی
زاراوهی سه ره کیدا واتاییکیان هیه (یک)
یهکانه : [ناو] یاریییکی دوو یان چهند که-
سییه که مندالان به نوبه به سهر یه کتردا
باز ددهمن. (جفتک چارکش)+
یهک بتوون : [بهند] یهک وچان؛ یه کبین
بی مهوداو پشوودان. (یکسره؛ بدون وقفه)

یه کبه رخ : مه ری که جاریک زاییت.
(گوسفندی که یکبار زائیده باشد)
یه کدی : [جیناو] هه فودوو؛ یه کتری؛ یه-
کترین. (همدیگر)
یهک دونیا : [بهند] به قهرا دونیاییک؛ یه
کدونیا سوپاست لیده کهم : به قهه دونیا-
ییک. (ب) گهل یک. (یک دنیا؛ یک عالمه)
یه کر است : [بهند] بی لادان له جیی تر، یه-
کر است هاتم بو مالی ئیوه؛ راسته و پر است.
(مستقما)
یهک پهنگ : [ئاوه لئاو+ ناو] چاکردنه ناو
ئیستیکان یان شهریه له قوریه وه بی ئه وه
ناوی داخی به سهر دابکریت. (ب) چایی
په پهنگ. (یک رنگ)+
یه کری : (۱) [ئاوه لئاو] بهرمو یهک لا؛ یه-
ک بیر و باوه؛ هاو بیر هاو بیر؛ یهک پریاز.
(یک مسیر). (۲) یه کرا؛ به جاری؛ هه موو؛
به یهک جاری. (یکبار؛ یکباره)
یه کسه ری : (۱) [ئاوه لئاو] یهک لایی؛
کاره که یه کسه ری بکه وه : بیخه به -
باریکدا. (یکسره). (۲) [ناو] پهشکه کای
نیوقه ده نه به ستر او. (تورگاه کشی کامل و
وسط بسته نشده)
یه کشه وه : ئه وه به فهره ی دویشه و باریییت.
(له ههر کاتیکی سال دا باریییت)+
یهک شیوه : [ئاوه لئاو] یهک جوړ؛ یهک وینه.
(یک شکل)
یهک قسه : [بهند] فروشیاریک که له
موعامه له دا قسه ناگوریت و حهوجه به
چه ناکه لیدان (چهنه لیدان) نییه. (یک کلام)+

یهک کهوتوو : [پابوردووی چاوگهی یهک
کهوتن] پیک کهوتوو؛ یهک گرتوو؛ تهبا.
(بهتوافق رسیده)

یهک لایی : تهواو کردنی قسهی موعامهله
یان گرفت و گیری و کیشه، سهر راست
کردن و خستن به باریکدا. برینهوهی
قسهوباسی پهیمان. (یکطرفی؛ حل کردن-
مستله؛ یکسره)

یهک وچان : [بهند] بی پشودان؛ کاره که-
مان یهک وچان تهواو کرد. (بدون وقفه)
یه کودوو کردن : پاوپا کردن؛ بیر لیکردنه وه
و هه لسه ننگاندن و بهراوهرد کردن؛ بی یه-
کودوو : گورج؛ بهلهز. (فکر کردن و برآورد-
کردن انجام کاری) +

یه که پهل : [ئاوه لئاو] یه که تا، ته نیابال؛
بی کهس؛ بی یاریده دهر. (تنها)

یه که له : یهل؛ گیانداریک که له نه دنامه-
کانی جووت، ته نیا یه کیگی هه ییت، وه-
ک (یه که له گون، یه که له چاو، یه که له
گوان). (حیوانی که از اعضا جفت فقط دارای-
یکی باشد) له فارسییدا هاوتای (یه که له) م
نه دوزیه وم. (تهک و یهک) ده گوتری

یه که هوا : یه که رهوت؛ له سهر رهوتیک؛
له سهر نهزمیک؛ بی گوپینی رهوتی ههنگاو
هه لگرتن؛ نه گوپانی ساردی و گهرمی هه-
وا. (یک هوا)

یه کییک : [ئاوه لئاو + ناو + جیناو] تاقیک؛
تاییک؛ دانه ییک؛ که سییک؛ گله ییک.
(یکی)

یهل : (۱) [ناو] پالهوان؛ یه لان : قاره مانان.

(یل). (۲) گهل؛ کوپهل : کوپ گهل. (ها)
یهل گوان : [ئاوه لئاو + ناو] یه که له گوان؛
ئاوه لی که ته نیا گوانیکی هه ییت. (تک-
پستان)

یه مهنی : [ئاوه لئاو] سهر به ولاتی یه مهن.
(یمانی) +
یه ند : [بهند] هینده؛ نه وهنده؛ نه ونه.
(آنقدر)

یه نگو که ردهی : [چاوگه ت] لاسایی کردن؛
دهمه لاسکی کردن. (تقلید و ادا درآوردن)
یه وه تالی : [ناو] جوتاله؛ جووی کیوی. (جو-
صحرايي، جوهرز)

یه وه دیوی : [ناو] جووی هورج؛ جووی ورچ؛
گیاییکه له هه موو کوردستان دا زوره و ده-
رمانه بو چلکی میزه لدان و ئاته شهک
(سووزاک) و بو شه که رمزش به که لکه.
(یولاف، جووشی)

یه وه پرووته : < جو پرووته
یه وه پرومی : [ناو] جووی دووسهر؛ بو ئازاری
زهر دووی به که لکه و ههروه ها بو ده له-
میزی مندالان که لکی هه یه. (جودوسر)
یه وه ره : [ئاوه لئاو] لاواز؛ کز؛ دالگوشت.
(لاغر)

یه وه شامی : < یه وه پرومی
یه هوودی : [ئاوه لئاو + ناو] جوو؛ مووسایی؛
ئومه تی حه زره تی مووسا (س). (یهودی)
یه هوو : [ناو] خودای جووله که کان، نه لها.
(یهوه)

یه ههر : [ناو] جهرگ؛ جگهر. (جگر؛ کبد)
ییت : [نیشانه ی کو مکردن] نیشانه ی کو؛

کان؛ گهل؛ وهک ئهسپیت سپی : ئهسپه
 سپیه کان. (علامت جمع)
 ییره ییر : تد؛ فد: (۱) [ئاوه ئناو] پاک له-
 پاک؛ بی حیساب. (۲) جی به جی؛ (ب) ئه-
 نجام دانی کاریک. (ییر له تورکیه وه هاتوووه
 به واتای جیگا، عهرز). (یره ییر؛ انجام دادن)

ییش : (۱) [ناو] ئیش؛ ئازار. (درد) (۲)
 [ئامرازی دهنگ] فرمانی راوهستانی ئهسپ.
 (فرمان برای ایستادن اسب)
 ییک : < یهک
 یین : (۱) دین؛ ئهوانیش یین : ئهوانیش دین.
 (می آیند). (۲) [ناو] یه که ی پاره ی ژاپون.
 (ین).

کتیبه چاپکراوهکانی کۆری زانیاری کوردستان و نهکادیمیای کوردی

کۆری زانیاری کوردستان:

- (١) فهرهنگی زاراوه (عهره بی - کوردی)، بهدران نهحمهده بیب، ههولیر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهده، سالێ ٢٠٠٢، (١٤٢ لاپهه).
- (٢) کوردی تورکمانستان - میژوو - نهتنوگرافیا - نهدهب، د. مارف خهزنهدار، ههولیر، چاپخانهی وهزارهتی پۆشنهیری، سالێ ٢٠٠٣، (٢٥٨ لاپهه).
- (٣) زاراوهی یاسایی، لیژنهی زاراوه له کۆری زانیاری کوردستان، ههولیر، چاپخانهی وهزارهتی پۆشنهیری، سالێ ٢٠٠٤، (٤٠ لاپهه).
- (٤) زاراوهی کارگێڕی، لیژنهی زاراوه له کۆری زانیاری کوردستان، ههولیر، چاپخانهی وهزارهتی پۆشنهیری، سالێ ٢٠٠٤، (٤٧ لاپهه).
- (٥) من ینابیع الشعر الکلاسیکی الکوردی، ج١، رشید فندی، ههولیر، چاپخانهی وهزارهتی پۆشنهیری، سالێ ٢٠٠٤، (٢٤٠ لاپهه).
- (٦) پینووسی یهکگرتووی کوردی، بهدران نهحمهده بیب، ههولیر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهده، سالێ ٢٠٠٥، (٥٦ لاپهه).

- (۷) پێژمانی کەسی سێیەمی تاک، د. شێرکۆ بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، سالی ۲۰۰۴، (۱۵۹ لاپەرە).
- (۸) چوارینێن خەيام، د. کامران عالی بەدرخان، وەرگێڕانی لە لاتینیەوه. د. عەبدوللا یاسین ئامیدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، سالی ۲۰۰۴، (۹۴ لاپەرە).
- (۹) شێوەی سلێمانی زمانی کوردی، د. زەرێ یوسوڤوفا، و: لە پوسییهوه. د. کوردستان موکریان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرۆهردە، سالی ۲۰۰۵، (۲۱۶ لاپەرە).
- (۱۰) العروض في الشعر الكردي، احمد هردی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، سالی ۲۰۰۴، (۲۱۸ لاپەرە).
- (۱۱) ژانرەکانی پۆژنامەوانی و میژووی چاپخانە ۱۴۵۰ - ۱۵۰۰، د. مەغدید سەپان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرۆهردە، سالی ۲۰۰۵، (۲۷۸ لاپەرە).
- (۱۲) زاراوێ پاگیانندن، لیژنەی زاراوێ لە کۆپی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرۆهردە، سالی ۲۰۰۵، (۱۰۸ لاپەرە).
- (۱۳) فەرەنگی زاراوێگەلی پاگیانندن (ئینگلیزی - کوردی - عەرەبی)، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرۆهردە، سالی ۲۰۰۵، (۱۶۵ لاپەرە).
- (۱۴) ئەدەبی مندالانی کورد - لێکۆڵینەوه - میژووی سەرەلێدان، حەمە کەریم هەورامی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرۆهردە، سالی ۲۰۰۵، (۴۰۶ لاپەرە).
- (۱۵) گێڕەکێن زمانی کوردی، د. فازل عمر، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرۆهردە، سالی ۲۰۰۵، (۱۳۴ لاپەرە).
- (۱۶) ل دۆر ئەدەبی کرمانجی ل سەد سالان نۆزیدی و بیستی زایینی، تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرۆهردە، سالی ۲۰۰۵، (۲۷۶ لاپەرە).
- (۱۷) دەنگسازی و بڕگەسازی لە زمانی کوردیدا، د. شێرکۆ بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرۆهردە، سالی ۲۰۰۵، (۲۰۶ لاپەرە).

- ١٨) هۆنراوهی بهرگری له بهرهمی چهند شاعیریکی کرمانجی سهروودا ١٩٣٩ - ١٩٧٠،
د. عبدالله یاسین علی نامیدی، ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرده، سالی
٢٠٠٥، (٣٢٠ لاپهه).
- ١٩) یوسف و زولهیخا، حکیم مهلا سالح، ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرده،
سالی ٢٠٠٦، (٤٠٧ لاپهه).
- ٢٠) زمانی کوردان - چهند لیکۆلینهوهیهکی فیلۆلۆجی زمان، پ. د فریدریش موولیر
نهوانی تر، و: له ئەلمانیهوه د. حمید عزیز، ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی
پهروهرده، سالی ٢٠٠٥، (١٩٢ لاپهه).
- ٢١) پێهری بیبلۆگرافیه کوردیهکان ١٩٣٧ - ٢٠٠٥، شوان سلیمان یابه، ههولێر،
چاپخانهی وهزارهتی پهروهرده، سالی ٢٠٠٦، (٤٠٠ لاپهه).
- ٢٢) فرههنگی گهرهه من. د. کوردستان موکریان، چاپی یهکهه، ههولێر، چاپخانهی
وهزارهتی پهروهرده، سالی ٢٠٠٦، (٨٠ لاپهه).
- ٢٣) دیوانی عهزیز - محمهد علی قهره داغی - ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی
پهروهرده، سالی ٢٠٠٠، (١٤٤ لاپهه).
- ٢٤) زاراوهگهلی کاروباری مین - جهمال جهلال حوسین - دلێر ساپیر ئیبراهیم - دهزگای
گهشتی ههریم بۆ کاروباری مین، ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرده، سالی
٢٠٠٦، (٨٠ لاپهه).
- ٢٥) زاراوهی راگه یاندن - کهمال غه مبار - ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرده، سالی
٢٠٠٦، (٩٦ لاپهه).
- ٢٦) زاراوهی نهده بی - ناماده کردنی: لیژنه ی نهده ب له کۆپی زانیاری کوردستان،
ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرده، سالی ٢٠٠٦، (٢٨٠ لاپهه).
- ٢٧) نیندیكسی گۆفاری کۆپی زانیاری کورد (١٩٧٣ - ٢٠٠٢) - شوان سلیمان یابه -
ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرده، سالی ٢٠٠٦، (٢٤٠ لاپهه).

The Historical Roots of the National Name of the Kurds (۲۸)

د. جهمال ره‌شید، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۶، (۱۰۷)

(لاپه‌ره)

(۲۹) فره‌نگی کۆمه‌لناسی - عوبید خدر - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی

۲۰۰۷، (۸۲ لاپه‌ره).

(۳۰) بزافی پژگاریخوازی نیشتمانی له‌ کوردستانی پۆژه‌لاتدا (۱۸۸۰ - ۱۹۳۹) -

د. سه‌دی عوسمان هه‌روتی - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷،

(۱۵۵ لاپه‌ره).

(۳۱) شۆرشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: حه‌سه‌ن

عه‌لی خانی گه‌پووسی، وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه: محمهد حه‌مه‌ باقی - چاپخانه‌ی

ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۲۰۴ لاپه‌ره).

(۳۲) شۆرشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی ئه‌رمه‌نیدا، نووسینی:

ئه‌سه‌کنده‌ر غوریانس، وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی - چاپخانه‌ی

ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۲۸ لاپه‌ره).

(۳۳) فره‌نگی کوردی - فارسی، وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی -

چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۱۲ لاپه‌ره).

(۳۴) شۆرشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی ئینگلیزی و نه‌مریکی دا -

نووسینی - وه‌دیع جوهریده - وه‌رگێڕانی له‌ عه‌ره‌بییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی -

چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۱۶ لاپه‌ره).

(۳۵) شۆرشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی خان

کۆنه‌خان ئه‌فشار - وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی - چاپخانه‌ی

ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۴۲۶ لاپه‌ره).

(۳۶) شۆرشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی

ئه‌کبه‌ر سه‌ره‌نگ - وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه: محمهد حه‌مه‌ باقی - چاپخانه‌ی

ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۹۲ لاپه‌ره).

۳۸) شۆڤشى شېخ عوبەيدوللاى نەھرى لە بەلگەنامەکانى وەزارەتى کاروبارى دەرەوہى ئىران دا. وەرگىڤرانى لە فارسىيەو: محەمەد حەمە باقى. چاپخانەى دەرگای ناراس- ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۲۷۰ لاپەرە)

(۴۱) نه‌ده‌بی مندالانی کورد دواي راپه‌پين، نووسيني: حه‌مه که‌ريم هه‌وراسي، چاپخانه‌ي ده‌زگاي ناراس، هه‌ولير، سالتي ۲۰۰۷، (۳۶۸ لاپه‌ره).

(۴۲) فهره‌نگي هه‌راشان، کۆکردنه‌وه و دارپشتني: کۆمه‌ليک مامۆستا، چاپخانه‌ي ده‌زگاي ناراس، هه‌ولير، سالتي ۲۰۰۷، (۳۳۶ لاپه‌ره).

(٤٤) الأدب الشفاهي الكردي ، علي الجزيري ، چاپخانهی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٢٠٠ لایره).

(٤٦) ديوانى قاصد، ساغکردنه وهى: شوكر مستهفا و رحيم سورخى، چاپخانهى خانى - دهۆك، سالى ٢٠٠٨، (٣٥٢ لايه ره).

Y 19

- ٤٨) کیمیای ژەهەری دەستکرد - نووسینی: پ.د. عەزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی خانى - ھۆك، سالى ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەرە).
- ٤٩) پۆلى سەربازى كورد لە دەوڵەت و مێنشینە ناكوردیەكان لە سەردەمی عەبباسیدا، نووسینی: مەھدی عوسمان حسین ھەروتى، چاپخانەی خانى - ھۆك، سالى ٢٠٠٨، (٣٦٨ لاپەرە).
- ٥٠) دور نواب السليمانية في المجلس النيابي العراقي (١٩٤٥ - ١٩٥٨)، دانانی: سالار عبدالکريم فندی الدوسکی، چاپخانەی خانى - ھۆك، سالى ٢٠٠٨، (٢٠٤ لاپەرە).
- ٥١) عبدالله گۆران، رائداً لحرکة تجديد الشعر الکوردی، دانانی: کەمال غەمبار چاپخانەی خانى - ھۆك، سالى ٢٠٠٨، (٢٢٠ لاپەرە).
- ٥٢) وثائق بريطانية عن تشکیل دولة كوردية مستقلة ١٩٢٤ - ١٩٢٧، دانانی: د. عبدالفتاح علی البوتانی، چاپخانەی خانى - ھۆك، سالى ٢٠٠٨، (٢٦٨ لاپەرە).
- ٥٣) سالتنامەی ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنی: پروفیسور د. وریا عومەر ئەمین - چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (٥٦ لاپەرە).
- ٥٤) مەمى و زینى، ئامادەکردنی: جاسمى جەلیل، دوکتۆر عیزەدین مستەفا پەرسوول خستووێتیە سەر نووسینی کوردی عیراق و پێشەکیی بۆ نووسیوە و لێى کۆلیوەتەرە، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (١٦٨ لاپەرە).
- ٥٥) ھەنگاوێک لە سەر ڕێگەی لیكۆلێنەوێ (دیوانى سالم)دا، محەممەد ئەلى قەرەداغى، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (٨٠ لاپەرە).
- ٥٦) کەرەسە بەتالەكان لە روانگەی تیۆری دەسلالت و بەستەنەو (شیۆەزاری کرمانجی سەرۆک)، نووسینی: فیان سلیمان حاجی، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (٢١١ لاپەرە).
- ٥٧) ھێز و ئاواز لە دیالێکتی کوردی ژوورودا، نووسینی: عەبدولوەھاب خالید موسا، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپەرە).
- ٥٨) گەپنامەی مێرگولان، نووسینی: رەسوول دەرویش، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (١٧٦ لاپەرە).

٥٩) دۆخه کانی ژێره وه لای فیلمووه هندی لایهنی پرسته سازیی کوردی، ناماده کردنی: یوسف شریف سهید، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩ (١٣٤ لاپهه).

٦٠) هندی لایهنی پریمانی دهسلات و بهستنه وه (GB) له زمانی کوردیدا، ناماده کردنی: د. سهباح رهشید قادر، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩ (١٧٢ لاپهه).

٦١) الحیاة الاجتماعية للکورد بین القرنین (٤ - ٩هـ/١٠ - ١٥م)، دانانی: دکتوره فائزه محمده عزهت، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٢٧٢ لاپهه).

٦٢) العلاقات الايرانية - السوفيتية ١٩٣٩ - ١٩٤٧، دانانی: نزار ایوب حسن الکولی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٢٩٠ لاپهه).

٦٣) ببیلیۆگرافیای کوردناسی له سهرحاوه فهره نسییه کاندا، د. نه جاتی عهبدوللا، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٥٢٨).

٦٤) ببیلیۆگرافیای کوردناسی له سهرحاوه ئینگلیزییه کاندا، د. نه جاتی عهبدوللا، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٤٤٨).

٦٥) امیر امراء کردستان (ابراهیم باشا الملی ١٨٤٥ - ١٩٠٨)، دانانی: ا. د. عبدالفتاح علی البوتانی - علی صالح المیرانی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپهه).

٦٦) دیوانا مهلا محمدهی سهیدا، بههه فکر: سهید جهلال نزاسی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٨٨ لاپهه).

٦٧) داستانی هه یاسی خاس و سولتان مهحمود، نووسینی: محمدهد سالح سهید، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٣٢٦ لاپهه).

٦٨) کیمیای ژینگه، پیسبوونی ناووهوا، پ. د. د. عزیز نهحمده نهمین، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپهه).

٦٩) گهشتنامهی پوژولا بۆ کوردستان سالی ١٨٣٧، وه رگێرانی: د. نه جاتی عهبدوللا، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٩٨ لاپهه).

٧٠) پریمانی کوردی، وه رگێرانی: د. نه جاتی عهبدوللا، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٤٤ لاپهه).

- (۷۱) یونانی زمان لە شیعری هاوچەرخى کوردیدا، دانانی: د. ئازاد ئەحمەد مەحمود، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، سالى ۲۰۰۹ (۲۵۸ لاپەرە).
- (۷۲) الحركة الشيوعية في تقارير مديرية الامن العامة ۱۹۵۹ - ۱۹۶۲، نووسینی: د. عبدالفتاح على البوتانی، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، سالى ۲۰۰۹ (۲۸۸ لاپەرە).
- (۷۳) فەرھەنگى سۆفیانی دیوانى (جزیری و مەحوی)، نووسینی: د. ئیبراھیم ئەحمەد شوان، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، سالى ۲۰۱۰ (۳۶۰ لاپەرە).
- (۷۴) چیرۆكى منداڵان لە ئێدەبى کوردیدا (۱۹۹۱ - ۲۰۰۵)، دانانی: پازاو رەشید صەبرى، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، سالى ۲۰۱۰ (۲۱۲ لاپەرە).
- (۷۵) هەولێر لە سەرەمى ئەتابەگیاندا، نووسینی: پ. د. موحسین موحەممەد حوسێن، عثمان علی قادر کردویه بە کوردی، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، سالى ۲۰۱۰ (۴۷۳ لاپەرە).
- (۷۶) ھەورامان باشتر بناسین، نووسینی: مەمەد رەشیدی ئەمینى، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، سالى ۲۰۱۰ (۹۶ لاپەرە).
- (۷۷) فەرھەنگا کانی، نووسینی: مەمەد سالح پێندروویی (جگەر سۆز)، چاپخانەى سپیریز - دھۆک، سالى ۲۰۱۰ (۶۳۹ لاپەرە).
- (۷۸) وشەنامە، نووسینی: جەمال حبیب اللہ (بێدار)، چاپخانەى سپیریز - دھۆک، سالى ۲۰۱۰ (۱۱۴۷ لاپەرە).
- (۷۹) بېبلیۆگرافىای ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنى لیژنەى بېبلیۆگرافىای ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەى سپیریز - دھۆک، سالى ۲۰۱۰ (۴۰۰ لاپەرە).
- (۸۰) ئاسووریەکانى باشوورى کوردستان، نووسینی: د. عەبدوللا غەفور، چاپخانەى سپیریز - دھۆک، سالى ۲۰۱۰ (۲۰۸ لاپەرە).
- (۸۱) جوگرافىای ئابوورى ئەفت لە کوردستاندا، چاپى سیتییم، نووسینی: د. عەبدوللا غەفور، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، سالى ۲۰۱۰ (۳۰۵ لاپەرە).
- (۸۲) فلسفة العشق الإلهي في شعر الجزيري، تأليف محمد امين دوسكي، الطبعة الثانية، مطبعة سپیریز - دھۆک، سنة ۲۰۱۰ (۱۹۶) صفحة.

- ٨٣) فرههنگى كوردى - فرههنگسى، نووسەر: ئۆگست ژاڧا، بلاوكه ره وهى زانستى: فێردىناند يۆستى، وه رگێرانى پێشهكى و دووباره له چاپدانه وهى: د-نه جاتى عهبدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠ (٥٠٥) لاپه ره.
- ٨٤) فرههنگى ئابوورى، دانانى: پ.ى.د. سه لاهه ددىن كاكو خوشناو، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠ (٢٥٦) لاپه ره.
- ٨٥) الوسائل التعليمية وموعاتهما في تدريس العلوم، رشيد فندى، مطبعة سپيريز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (١٣٠) صفحه.
- ٨٦) سايكولوژى زمان
- ٨٧) الكرد في مؤلفات المقرئى التاريخى - دراسة تحليلية، الدكتور فرهاد حاجى عيوش، مطبعة سپيريز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (٤١٨) صفحه.
- ٨٨) من معالم الحياة الكردية في سوريا / تأليف ميديا عبدالمجيد محمود، مطبعة سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٢١٦ صفحه.
- ٨٩) نيل و ئويجاخين كوردا ل كوردستانا ئيرانى، وه رگێرانا مه سعوود گولى، چاپخانا سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١٤٠ لاپه ره.
- ٩٠) سمكويى شكاك و شوڤه شا وى د به لگه نامه بين ئيرانيه، ئاماده كرن و تويزاندن فاخر حه سه ن گولى و وه رگێران و پيداجوون نزار ئه يوب گولى، چاپخانا سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٢٨٤ لاپه ره.
- ٩١) الفارقى ومنهجه من خلال كتابه تاريخ ميفارقين و آمد، تأليف سططان محمد سعيد كوچر، مطبعة سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٠٨ صفحه.
- ٩٢) په ندى كوردى، نووسينى حه ميد ره شاش، چاپخانهى سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپه ره.
- ٩٣) دوفرههنگين فه هاندى نووبار و (مرصاد الأطفال) به رهه فكرنا ته حسين ئيبراهيم دؤسكى، چاپخانهى سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١١٢ لاپه ره.
- ٩٤) دوفههنگين كرمائجى د علمى ته جويدى دا، به رهه فكرنا ته حسين ئيبراهيم دؤسكى، چاپخانهى سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١٠٠ لاپه ره.
- ٩٥) ليكولينه وه ساغكرينه وهى به شيك له ديوانى موخليس. د. ئيبراهيم ئه حمه د شوان، چاپخانهى سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپه ره.

- ٩٦) دیوانا نه فعی، ساخکرن و به ره فکرن ته حسین ئیبراهیم دۆسکی و مه سعود خالد گولی، چاپخانا سپریز/ دهۆک ٢٠١٠، ٢٦٠ لاپه ره.
- ٩٧) بنیاتی جۆره کانی پووداو له پۆمانی کوردی باشووری کوردستان، نووسینی ریزان عوسمان (خاله دێوه)، چاپخانه ی سپریز/ دهۆک ٢٠١٠، ٢٧٦ لاپه ره.
- ٩٨) تورک له بولگارستان، کورد له تورکیا، نووسینی، عزیز نه سین، وه رگێران و ناماده کردنی، به کر شوانی و سیروان ره حیم، چاپخانه ی حاجی هاشم/ هه ولێر ٢٠١٠، ١٤٠ لاپه ره.
- ٩٩) الدولة الأيوبية وفق نظرية الدولة لابن خلدون، تأليف: د. حکیم عبدالرحمن البابی، مطبعة، حاجی هاشم/ أربیل ٢٠١٠، ٣٢٠ صفحه.
- ١٠٠) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولێر ٢٠١٠، بهرگی یه که م ٨٤٠ لاپه ره.
- ١٠١) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولێر ٢٠١٠، بهرگی دووه م ٧٩٦ لاپه ره.
- ١٠٢) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولێر ٢٠١٠، بهرگی سییه م ٦٨٠ لاپه ره.
- ١٠٣) راسپارده کانی کۆنفراڤسی به ره و پینووسیکی یه که گرتووی کوردی، ناماده کردنی: لیژنه ی زاراو له نه کادیمیای کوردی، هه ولێر سالی ٢٠١٠، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، (٦٤) لاپه ره.
- ١٠٤) رۆژنامه نووسی پرۆفیشنال و ئیتیکی رۆژنامه وانی، نووسینی: محمه د سالح پیتندروبی (جگه رسۆز)، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، ٢٠١٠، (١٨٤) لاپه ره.
- ١٠٥) په وتی نوێکردنه وه ی شیعی کوردی له باشووری کوردستان له سالانی (١٩٨٠- ١٩٩١) دا، نووسینی: د. حوسین غازی کاک نه مین گه لاله یی، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، سالی ٢٠١٠، (٢٣٥) لاپه ره.
- ١٠٦) فرههنگی میدیا (کوردی- کوردی)، بهرگی یه که م، نووسینی: د. نه و په حمانی حاجی مارف، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، سالی ٢٠١٠، (٢٨٩) لاپه ره.
- ١٠٧) لایه نه په وانپێژیه کان له شیعی کلاسیکی کوردیدا، نووسینی: د. ئیدریس عه بدوللا مسته فا، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، سالی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپه ره.

١٠٨) فرههنگی زارواه کانی ناو، نووسینی: ناهیده تالهبانی - د.خالد بهرزنجی -
فه یروزه سه سه عهزیز، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٤٢٨)
لایهه.

١٠٩) مذكرات دولة الرئيس حسني بك البرازي رئيس الوزراء السوري الأسبق (١٨٩٥-
١٩٧٥) تقديم: الدكتور عبدالفتاح علي البوتاني، مراجعة الهوامش: علي صالح
الميراني، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (١٢٤) صفحة.

١١٠) عهقیده نامه یی کرمانی، کۆمکرن و بهرهه فکرن: ته حسین ئیبراهیم دۆسکی،
چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٤٢٥) لایهه.

١١١) المعجم التاريخي لإمارة بهدينان، تأليف: الدكتور عماد عبدالسلام رؤوف، مطبعة
الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٤٢٣) صفحة.

١١٢) ما مِنْ مكانٍ نخْتَبِئُ فيه، مذكرات ممرضة بريطانية في العراق ١٩٥٤-١٩٩١، تأليف:
سوزان فرانكس و أندرية كروفس، ترجمة: ابتسام نعيم الرومي، مطبعة الحاج هاشم -
اربيل، سنة ٢٠١١، (٢٩٥) صفحة.

113) Aspects of the Verbal Construction in Kurdish, Auther : Dr.

Waria Omar Amin, Printed in : Haji Hashim Printing House,

Erbil- 2011, (179) page.

١١٤) بیره وهرییه کانی عه لی نه کبه رخانی سه نهجای سه ردار موقته در، ساغکردنه وهی:
دکتۆر کهریمی سه نهجای، وه رگێپانی : دکتۆر سه سه نه جاف، چاپخانهی حاجی
هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٦٨٧) لایهه.

١١٥) شیعری شانووی له نه ده بی کوردیدا (باشووری کوردستان ١٩٢٥ - ١٩٦١)،
نووسه: عه بدوللا ره حمان عه وللا، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١،
(٦٩٥) لایهه.

١١٦) شواهد المقبرة السلطانية في العمادية (دراسة تاريخية - أثرية)، المؤلف: الدكتور
عماد عبد السلام رؤوف - الدكتور نرمن علي محمد أمين، مطبعة الحاج هاشم -
اربيل، سنة ٢٠١١، (١١٤) صفحة.

١١٧) تقسیمات کیشوری در شرق کردستان، گردآورند: دکتۆر عبدالله غفور، چاپ دوم،
چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٤٤٨) لایهه.

- ١١٨) الكورد في جيش الدولة المملوكية البحرية، المؤلف: عزت سليمان حسين، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٢٠٠) صفحة.
- ١١٩) قصائد كردية مترجمة ومقالات نقدية، ترجمة وتقديم: كمال حسين غمبار، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٤٢٤) صفحة.
- ١٢٠) ئيزدياتي (جفاك، سه مبول، ريتووهل و ميت)، نووسەر: د. خانا ئۆمه رخالي، چاپی دووهم، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولیر سالی ٢٠١١، (١٩٨) لاپه ره.
- ١٢١) گهشتیک به کارگهی جۆلایی دا، نووسینی: عهبدوللا سه مه دی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولیر، سالی ٢٠١١، (١٢٢) لاپه ره.
- ١٢٢) فهرهنگی ناهید، نووسینی: محهمه د ناهید، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولیر، سالی ٢٠١١، (٨٢٨) لاپه ره.